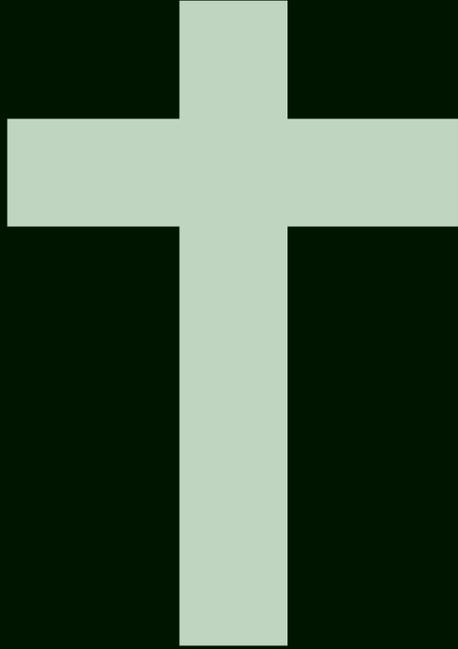

Yo'owe Jesukrijtota itom ya'ariaka'u betchi'bo
ju'u bemelaka liojta betana lutu'uria ya'ari (El
Nuevo Testamento en yaqui)

New Testament in Yaqui (MX:yaq:Yaqui)

**Yo'owe Jesukrijtota itom ya'ariaka'u betchi'bo ju'u bemelaka liojta betana
lutu'uria ya'ari (El Nuevo Testamento en yaqui)
New Testament in Yaqui (MX:yaq:Yaqui)**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yaqui

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaqui [yaq], Mexico

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Yaqui

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

f1151531-f330-51af-8fd4-d13c73020f71

Contents

MATEEO	1
MAEKOS	61
LUUKAS	102
JOAN	165
KRIJTOTA YEU PU'ARIM YA'ARI	215
ROMAANOM	279
1 KORINTIOM	305
2 KORINTIOM	330
KAALATAM	346
EPEESIOM	357
PILIPENSEM	367
KOLOSENSEM	374
1 TESALONISENSEM	381
2 TESALONISENSEM	387
1 TIMOTEEEO	390
2 TIMOTEEEO	398
TIITO	404
PILEMON	408
EBREEOM	410
SANTIAAKO	429
1 PEEEO	435
2 PEEEO	442
1 JOAN	446
2 JOAN	452
3 JOAN	453
JUURAS	454
APOKALIPSIS	456

Mateo' teamta ji'ojteka'u

Yo'owe Jesukrijtota, jume' aapo'ik amet yeu simriam

¹ Inim ji'ojtei, Jesukrijtota betana jume' bat a' yo'owawam team. Aapo, ini'i Labiituka'uta betana intok Apra'amtuka'uta betana yeu simriatukan.

² Ju'u Apra'amtuka'u, Isaak teamta yoemiakan. Ini'i intok juka' Jakoobo' teamta yoemiakan, ju'u ket Juraa' teamta yoemiaka'u intok jume' iniamak werim. ³ Ju'u Juraatuka'u, Paarej teamta yoemiakan intok juka' Saara' teamta. Ju'u inime'e ae, Tamar tean. Ju'u Paarejtuka'u, Ejrom teamta yoemiakan, ket ju'u Aram teamta yoemiaka'u.

⁴ Ju'u Aram tuka'u, Aminarap teamta yoemiakan. Ini'i intok, juka' Na'ason teamta yoemiakan, ket ju'u Salmon teamta yoemiaka'u. ⁵ Ju'u Salmontuka'u, Booj teamta yoemiakan. Ju'u inia ae intok, Ra'ab tean. Ju'u Booj teame intok, Oobel teamta yoemiakan. Ju'u inia ae intok, Rut tean. Ju'u Oobel teame, Issai' teamta yoemiakan.

⁶ Ju'u Issai' teame intok, juka' che'a yo'o ya'ari, Labii' teamta yoemiakan. Ini'i che'a yo'o ya'ari, Labii' teame intok, ju'u Uriaj teamta jubiasuka'u, juka' Salomon teamta yoemiakan.

⁷ Ju'u Salomon teame intok, Roboam teamta yoemiakan. Ini'i ket, Abiaj teamta yoemiakan, ket ju'u Asa'ap teamta yoemiaka'u. ⁸ Ju'u Asa'ap teame intok, Josapat teamta yoemiakan. Ini'i ket, Jooram teamta yoemiakan, ket ju'u Osiaj teamta yoemiaka'u. ⁹ Ju'u Osias intok, Joatam teamta yoemiakan. Ini'i ket, Akaaj teamta yoemiakan, ket ju'u Esekiaj teamta yoemiaka'u. ¹⁰ Ju'u Esekiaj teame intok, Manaseej teamta yoemiakan. Ini'i ket, Amoos teamta yoemiakan, ket ju'u, Josiaj teamta yoemiaka'u. ¹¹ Ju'u Josiaj teame intok, Jekoniaj teamta yoemiakan, intok jume' aamak werim. Ini'i, taewaim, juka' ijra'eliita yoemrata, bwiaraa Babiloonia' tea'u, utte'apo am tojiwako.

¹² Iniat chukula ju'u Jekoniaj teame, Salalti'el teamta yoemiakan. Ini'i ket, Sorobabel teamta yoemiakan. ¹³ Ju'u Sorobabel teame intok Abiul teamta yoemiak. Ini'i ket, Eliakim teamta yoemiakan, ket ju'u Asoor teamta yoemiaka'u. ¹⁴ Ju'u Asoor teame intok, Sarook teamta yoemiakan. Ini'i intok, Akiim teamta yoemiak, ket ju'u Eliul teamta yoemiaka'u. ¹⁵ Ju'u Eliul teame intok, Eleasar teamta yoemiak. Ini'i ket, Mattan teamta yoemiak, ket ju'u Jakoobo' teamta yoemiaka'u. ¹⁶ Ju'u Jakoobo' teame intok, Jose' teamta yoemiak, juka' Maria' teamta kuuna. Ini'i, Maria' teame aapo ju'u Jesuj teame ju'u Krijtopo ta'eewame, a' aekan.

¹⁷ Junuen san Apra'amtuka'uta jiapsao naatekai, Labiituka'uta taewaimmeu tajtia, woj mamni ama naiki, ju'u yoemra nat tomti kateka, jume' yo'otu sakakame. Intok ket, Labiituka'uta jiapsao naatekai, juka' ijra'eliita yoemrata, bwiaraa Babiloonia' tea'u, utte'apo am tojiwaka'po tajtia, ket woj mamni ama naiki ju'u yoemra nat tomti kateka, jume' yo'otu sakakame. Intok ket, junak naatekai, Jesukrijtota yeu tomteka'po tajtia, intok juchi, woj mamni ama naikiak.

Jesukrijtota yeu a' yoemtuka'po

¹⁸ Jesukrijtota yeu a' yoemtuka'uta inen yeu siika. Ju'u a' aewa Maria, Jose' teamta a' kunabaeka junuen aamak ean. Intok bat naataka, kee nau am jiapsao, aapo ju'u Maria, Liojta tu'u jiapsita betana, a jita a' joa'apo aman, juka' yeu a' yoemianee'uta jaiibu a' mabetlatukan. ¹⁹ Ju'u Josee, Mariata kunawa, ini'i, Liojta bichapo tu'u yoemtukan. Taa inia betana, aapo, Mariata, ka si'ime bichapo yeu a' bwiseka, a' ju'üneiyaa i'an. Ala aapo, kaabeta a' ju'üneiyaa'po, a' su'u tojibaen.

²⁰ Intok aapo'ik iniat kee tu'isi ju'üneao, achai Liojta betana ankeles, tenkupo benasia au yeu machiak, intok:

—Josee, Labiituka'uta betana yeu simria —ti au jiiak—, kaachin eenee juka' Maria' teamta em a' jupnee'u betana. Bwe'ituk ju'u a' yoemianee'u, Liojta tu'u jiapsi betana weye. ²¹ Aapo o'outa asoane. Junaka'a intok, empo, Jesuj ti jiamе a' teatuane. Junuen teanee bwe'ituk juka' a' yoemrawata, ka tu'ik bem ya'ari betana, am jinne'une.

²² Si'ime ini'i yeu siika junuen yeu a' chupne' betchi'bo, juka' achai Liojta, senuk aet ju'uneetuaka, inen jiaka a' teuwaaka'uta:

²³ Ju'u beeme, a' yoemianee'uta mabetne.

Intok o'outa yoemiane.

Juna'a san Emanuel ti teane.

Lios itomake ti jiubaeme.

²⁴ Junak intoko, ju'u Josee, busakai, Liojta betana ankelejta a' tejwaaka'uta yaak. Intok juka' Mariata jup betchi'bo a' mabetak. ²⁵ Taa ka tua emo jubekame benasi jiapsan, aapo'ik Mariata o'outa a' use'u tajtia. Junaka'a intoko, Jesuj ti jiamе a' teatuak.

2

Waate, jume' suawaka, maakom teame, a' bitbaeka aman au yajakame

¹ Ju'u Jesus, ili jo'araa Beleem ti teaka'po yeu tomtek, bwiaraa Jurea' tea'po. Juka' che'a yo'o ya'ari, Eroorej teamta, si'ime junama'a bwiaraapo a' yo'otuko. Junak intok waate o'owim jitat ju'uneame, Maakom teaka, inime'e, ta'ata yeu we'e betana kateka, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u yajak. ² Intok juname'e nattemaek:

—Jaksa aane ju'u, juriommeu che'a yo'owe yeu tomtekame. Bwe'ituk ta'ata yeu weama'a betana, aapo'ik betana chokita te bichak. Itepo inim yajilam a' yo'oribaekai.

³ Ju'u yo'o ya'ari Eroorej teame, inika'a ju'uneiyaakai, tu'isi ka aet yanti elaka taawak. Intok ket si'ime jume' junama'a Jerusalen tea'po jiapsame. ⁴ Junak intoko ju'u yo'o ya'ari, Eroorej teame, si'ime jume' te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu, intok jume'e, Moiseejta nesauta, yoemrata am majtammeu nau chaaeka, ameu nattemaek jakun yeu a' tomtine'po juka' Krijto'o teamta. ⁵ Bempo intok inen au jiiak:

—Jurea bwiaraa, jo'araa Beleem tea'po. Bwe'ituk seenu, ju'u Liojta betana ju'uneetuawakame inen a' ji'ojtek:

⁶ Empo intoko, bwiaraa Juraa' tea'po jo'ara Beleem teame, eiyaa watchisi empo maachi junama'a bwiaraapo, jume' yo'owem bichapo.

Bwe'ituk senu, yo'otaka tawaneeme, ee betana yeu machine, nee betana Ijra'eliita yoemrata a' suaneeme.

⁷ Junak intoko ju'u Eroorej teame, etbwa juname'e suawakammeu chaaek, intok ameu nattemaek tua jak weyeo juka' chokita yeu a' machiaka'po. ⁸ Junak intoko, jo'araa Beleem tea'u am bittuak intok:

—Aman eme'e sajaka, junae ili usita betana tu'isi nattemaine. Intok eme'e a' teako, a'abo nee tejwaane. Junuen ne ket aman sikaa, a' yo'orine' betchi'bo —ti jiiakai.

⁹ Inika'a yo'o ya'arita ameu teuwaaka'uta jikkajaka, jume' suawakame sajak. Junak intoko ju'u choki, ta'ata yeu weama'a betana aneka, bem bichaka'u, ame pat weyen. Junuen su, chukula, ju'u ili usita ane'epo bepa kikte. ¹⁰ Jume' Maakom teaka, jitat ju'uneame intok, junak, juka' chokita a' bichakai, tua alleak. ¹¹ Inime'e intok, jum kariu kimukai, ili usi o'outa, a' malawa Maria' teamtamak ama bichak. Junak intoko, tonommea japtoka, intok a' yo'orek juka' ili usi o'outa. Sep intok juka' beje'ewaekamta bem weiyaa'uta, etapoka intok sawai tomita, intok kopaalim benaka tattaawamta insienso' teamta, intok jita, win jubak, miira' teamta a' miikak. ¹² Chukula, tenkupo benasi ju'uneetuawakai, ka intok Eroorej teamtau luula bem nottine'po betana, bempo ta'abwi bo'ot bem bwiaarau bicha nottek.

Jum bwiaraa Ejipto' tea'u bichaa bem yeu sajaka'po

¹³ Chukula, jume' o'owim suawakame am saka'asuko, achai Liojta betana ankeles, tenkupo benasi Josee' teamtau au yeu machiak. Intok inen jiiak:

—Yejte'e, usita intok a' malawata weiyaaka, intok bwiaraa Ejipto' tea'u bicha yeu weene. Junaman intok empo tawane, in enchi tejwaa'po tajtia. Bwe'ituk ju'u Eroorej teame, juka' ili usita jariunee a' me'e betchi'bo.

¹⁴ Junak intok ju'u Josee, yejteka, waka'a ili usita intok a' malawata weiyaaka intok tukaapo, bwiaraa Ejipto' tea'u bicha amemak yeu siika. ¹⁵ Junama'a bempo taawak, Eroorej teamta a' muke'u tajtia. Ini'i inien yeu siika junuen yeu a' yuma'ane' betchi'bo juka'a, achai Liojta, senuk aet ju'uneetuaka inen jiaka a' teuwaaka'uta: “Ejipto' tea'a betana nee, in yoemiabeu chaaek”, ti jiakai.

Juka' Eroorej teamta, jum, jume' ili usim a' su'a teboka'po

¹⁶ Ju'u Eroorej teame junak, jume' susuawakame betana, jak wa'am a' eiyaawaka'uta ju'uneiyaakai, tua o'omtek. Intok si'ime jume' ili uusim, illitchim, wooi wasuktiammeu tajtia, jum jo'araa Beleem tea'po intok wate au jeela ili jo'arammetchi jiapsame, am su'a tebok. Jume' susuawakame betana, chokita jak weyeo tua bem a' bichaka'u, junae betana tejwaa'waka'u, taewaita ju'uneiyaakai, am su'a tebok. ¹⁷ Junuen chupuk ju'u Jeremiaj tuka'uta, Liojta betana aet ju'uneetuawaka, inen a' teuwaaka'uta:

¹⁸ Ili jo'ara Ramaa' tea'po, jikot jiuwaka intok bwanwame ama jikkajituk.

Ju'u jamut, Raket teame, a' yoemiam betchi'bo bwaanana.

Intok kaabeta a' jiapsi yecha'a i'an.

Bwe'ituk juname'e jaibu kokkolamtukan, ti a' jiaka'po.

¹⁹ Taa chukula, juka' Eroorej teamta muksuko, Liojta betana ankeles, Ejipto' bwiaraa' tea'po, tenkupo benasi, Josee' teamtau au yeu machiaka, intok:

²⁰ —Yejteka, ili usita a' weiyaaka intok a' malawata, bwiaraa Ijra'eel tea'u nottine. Bwe'ituk jaibu kokkosuk jume'e, juka' usita a' me'ebaeme —ti au jiiak.

²¹ Junak intoko, ju'u Josee yejteka intok aapo, juka' usita intok a' aewata, bwiaraa Ijra'el tea'u bicha am nuk siika. ²² Taa ju'u Josee, Arkelao' teamta, jum Jurea bwiaraapo a' achaiwa Eroorejtuka'uta betchi'bo a' yo'o ya'arituka'po ju'uneakai, aman a' weene'uta majjaek. Intok tenkupo benasi ju'uneetuawakai, bwiara Kalilea' tea'u bicha siika. ²³ Junaman yepsakai jo'ara Nasaret tea'u jo'atek. Ini'i yeu siika junuen, Liojta betana jume' ju'uneetuawakame bem teuwaaka'uta, a' chupne' betchi'bo, Jesukrijtota, nasaareenopo a' ta'eena'ati bem jiaka'uta.

3

Joan, ju'u yee babatoowame, bweka pa'aku jinabaka

¹ Junakriapo taewaimmet ju'u Joan yee babatoowame, pa'akun bweka pa'ariau siika, bwiaraa Jurea' tea'po yee majtakai. ² Intok:

—Ka tu'ik bo'o joowamta betana emo temaine. Bwe'ituk achai Liojta betana, inim a' nesaunee'u abe yuuma —ti jiakan.

³ Ini'i Joan jiba juna'atukan, wa'a, juka' Isa'iajtuka'uta, Liojta betana ju'uneetuawaka, inia betana inen a' ji'ojteka'u:

Mekka bweka pa'ariapo senuk jiawai, chaae nokpo noka'u jikkajiwa, inen jiakai:

“Juka' achai Liojta, a'abo bittuanemta mabet betchi'bo,

Aawas enchim jiapsim tu'utene.

Juka' inim ka tu'ik su'u tojine”, ti jiakai.

⁴ Ju'u tajo'ori ju'u Joan teamta atteaka'u, kameeyo boae ya'aritukan. Ju'u wikosa intok, bea tukan intok waka wo'ochim benam intok ket juyapo mumu ba'awam bwa'een.

⁵ Bwe'u jo'araa Jerusalem tea'po jo'aakame intok si'ime jume'e, jum bwiaa jurea' tea'po intok jume'e, batwee Joran tea'u ka mekka jiapsame, au nau yaajan a' jikkaji betchi'bo.

⁶ Juname'e intok, bem ka tu'uwa ya'arim Liojtau bicha am teuwaasuko, aapo ju'u Joan, batwee Jooraan tea'po am bato'owaa simen.

⁷ Taa ju'u Joan, inime'e nasuk jume' paiseompo ta'eewame intok jume' saruseompo ta'eewame, juebenam, bato'owaa betchi'bo aman kateme bichakai:

—Ka tu'i yoemra, bakochim benasi a yee bai ta'aame, jabesa enchim tejwaak, junuen, Liojta betana, unnaa jikot machika a'abo weyemta betana enchim ama yo'eebaane' betchi'bo. ⁸ Ala eme'e ka tu'ik betana enchim emo temae'uta, tu'isi enchim jiapsa'ue a' ju'uneiyaa tebonee a' lutu'uriatuka'po. ⁹ Intok eme'e, ka emo nasuk emo che'ewareka: “Itepo Apra'amtuka'uta betana te yeu katriam”, ti jiubaeka'eene. Bwe'ituk ju'u achai Lios, kia inime'e tetammea juni'i, juka' Apra'amtuka'uta betana, yoemrata yeu katriam tuneeme a jooa. ¹⁰ Jume' tepwam jaibu im jipu'uwa, jume' juyam chukta betchi'bo. Intok si'ime juya, ka tu'ik tatakame, chuktawaka intok taya'atune. ¹¹ Inepo ala, nee ju'u ka tu'ikut enchim emo temae'uta a' teuwaakai, ba'apo ne enchim bato'owaa. Taa ju'u, net cha'aka, chukula yebijneeme, aapo, Liojta betana tu'u jiapsi emot jiapsituaka, wepulsi tu'ik jiba emot tawaaka, junuen a' chupa'ane. Juna'a, aapo che'a nee bepa yo'otaka nesawe. Junuen inepo, kia a' bochwam in a' weiyaarianee'u juni'i, ka neu lutu'uria. ¹² Tiikom ae wij wijtawata jaibu mampo jipuemta benasi machika. Intoko jume' tiikom tu'utene. Otata intok, omola a' tawaane. Jume' aapo'ik tiikom, bachiata auka'u am tojine. Taa juka' otata, a' taya'ane, tajita jiba yuu beete'po —ti ameu jiiak.

Jesukrijtota, a' bato'owaawaka'po

¹³ Junak intoko ju'u Jesukrijto, bwiaaraa Kalilea' tea'a betana, batwee Joran tea'u yepsak, jumun Joanta ane'ewi. Junuen juka' Joanta a' bato'owaane' betchi'bo. ¹⁴ Che'a bat ka junen ean ju'u Joan. Intok Jesujtau inen jiiak:

—Ineponee ala juna'a, ju'u em bato'owaa'ea'u. Empo intoko nee su enchi bato'owa i'a —ti au jiiak.

¹⁵ Taa ju'u Jesus:

—Taa inien aune. Bwe'ituk utte'a, si'imeta juka' achai Liojta tu'uree'uta, itom a' chupa'ane'po —ti au jiiak.

Junak san ju'u Joan aamak eak. ¹⁶ Aapo ju'u Jesus, bato'owaasuakai, ba'apo yeu siika. Junama'a sep ju'u teeka au etapokamta benasi aayuk. Aapo ju'u Jesus intok, Liojta betana tu'u jiapsita, wokkoita benasi ko'om weyemta, bichak, aet ko'om yejtesusekamta.

¹⁷ Junak intoko, teeka betana senu jiawai inen jiaka jikkajiwak:

—Ini'i juna'a in yoemia, in nake'u. Ae betchi'bo ne tua allea —ti jiiakai.

4

Bebeje'erita, juka' Jesujta a' ji'optuabaeka'po

¹ Chukula sepia ju'u Jesus, Liojta tu'u jiapsie ju'uneetuawakai, mekka, kaabeta ane'u bicha siika. Junuen, juka' bebeje'erita, ka tu'ikut a' ji'obilaane' betchi'bo.

² Woi taka taewaim intok woi taka tukaariammeu tajtia, ka ji'ibwaka ama aane. Chukula intoko tebaurek. ³ Junak intoko, ju'u bebeje'eri, Jesujtau yepsak. Intok junuen, ka tu'ik a' ya'a i'aka:

—Lutu'uriapo, empo Liojta betana yoemiarituko, inime'e tetam, paan aune' betchi'bo nesaune —ti au jiiak.

⁴ Taa ju'u Jesus:

—Jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Ka bwa'aawamtae jiba senu jiapsine, ala ketchia, si'ime Liojta betana noki weyemtae” —ti jiaka a' yoopnak.

⁵ Junak intoko ju'u bebeje'eri, aapo'ik, bwe'u jo'ara Jerusalem teaka, Liojta betana atearipo ti ta'eewa'u bicha a' nuk sikaa, intok junama'a, bwe'u te'opopo jikau bepa a' ja'amutuak. ⁶ Intok ini'i:

—Lutu'uriapo empo Liojta betana yoemiarituko, emo ko'om jimaa. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Ju'u achai Lios, jume' ankelesimmet nesaune,
 juname'e enchi suuane' betchi'bo,
 bempo bem maammea enchi nu'une,
 junuen jita tetat juni'i,
 ka ko'okosi em aune' betchi'bo
 —ti au jiiak.

⁷ Ju'u Jesus ket inika'a a' yoopnak:

—Ketchia Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Ka empo juka' em Lios achaita ji'obilaabaane” —ti jiiak.

⁸ Juchi wee'po ju'u bebeje'eri, aapo'ik mekka jikat, bwe'u kawiu jikau yeu a' nuk siika. Intok aniat si'imekut, ka nanau machi yoemrata, intok juka' bem ujuryoriawata intok eiyawatchik ama ayukamta a' bittuak. ⁹ Intok:

—Ineponee si'imeta inika'a ne enchi a' makne, empo tonommea weeka, enchi nee yo'orineeo —ti au jiiak.

¹⁰ Junak intoko ju'u Jesus:

—Mekka'e bebeje'eri. Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Em achai Liojta yo'orinee intok aapo'ik jiba nok jikkajine” —ti au jiiak.

¹¹ Junako ju'u bebeje'eri, juka' Jesujta a' to'o siika. Ankelesim intok au yajaka, au be'eemtat a' anian.

Ju'u Jesus jum Kalilea' tea'po a' tekileu naate

¹² Ju'u Jesus, juka' Joan yee babatoowamta, a' eta'ituka'po ju'uneakai, junak bwiaaraa Kalilea' tea'u bicha siika. ¹³ Taa ka jum ili jo'araa Nasaret tea'po taawak. Ala, jo'araa Kapernaum tea'u jo'aabaeka aman bicha siika, bwe'u jo'ara, bwe'u bau ba'a mayoat, bwiaaraa Sabuloon intok Naptali'iti teaka'po. ¹⁴ Ini'i yeu siika junuen, Isa'iajtuka'uta, Liojta betana ju'uneetuawaka, juka' a' teuwaaka'uta a' chupne' betchi'bo:

¹⁵ Bwiarara Sabuloon intok Naptali' teame, bo'ota baweu bicha aet bo'oka'u, batwee Joran tea'po beasi, ta'ata ama yeu we'e betana.

Bwiarara Kalilea' teame, jume' ka juriom jiapsa'po.

¹⁶ Ju'u yoemra, Liojta betana weyemtat ka ju'uneaka, ka machiku aneme benaeka'um, bwe'u tachiriata benasi, Liojta betana lutu'uriata ju'uneiyaatuawak.

Jume' intoko bem ka ju'uneaka' betchi'bo, jiba yuu ka machiku bem kokkone'po jiapsa'um, ju'u Liojta nok lutu'uria, taji tachiriata benasi, machiku taawak, ti a' jiaka'po.

¹⁷ Junako ju'u Jesus yee majta taitek, inen jiiakai:

—Ka tu'ik betana emo temaine. Bwe'ituk achai Liojta betana inim a' nesaunee'u, abe yuuma.

Ju'u Jesus naikika jume' kuchureom aamak am nunuk

¹⁸ Ju'u Jesus, bawe Kalilea' tea'po bwikolakut weyekai, wooim nau wewerim bichak. Senu Simoo' tean, ket Peeommea ta'eewame. Ju'u intoko senu Antej tean. Juname'e kuchureomtukan. Intok inime'e bem jite'im ba'au a' jimmaan. ¹⁹ Junak intok ju'u Jesus:

—Eme'e nemak katne. Inepo intok, ne ta'abwi tekilta enchim makne, ju'u inim yoemrata jiapsammeu, bem jinne'uimtune' betchi'bo ne enchim ameu noktuanee —ti ameu jiiak.

²⁰ Bempo intoko sep su, bem jite'im su'u tojaka aamak sajak.

²¹ Che'a ili bichau bicha weyekai, juchi woika nau wewerim bichak ju'u Jesus. Jakoobo' teamta intok Joan teamta, Sebereo' teamta u'usim. Juname'e, bwe'u kuta kanoapo aanen bem achaiwatamake, bem jite'im tu'utekai. Junammeu ket chaaek ju'u

Jesus. ²² Junama lautipo intok, bempo, bwe'u kuta kanoata intok bem achai ama su'u tojaka, aamak sajak.

Jesus yoemrata juebenak majta

²³ Ju'u Jesus si'ime Kalilea bwiaraat weyen, a' yepsa'apo juriom nau yaaja'po yee majtakai. Juka' bemela nok lutu'uriata betana, achai Liojta inim a' nesaunee'u betana yeteu nookan. Intok si'imem jume' ka nanau machik ko'okoakame emo am inne'etetuakai. ²⁴ Bwiaraa Siiria' tea'po si'imeku ju'uneiyaawak ju'u Jesus. Intok si'ime jume' ka nanau maisi jikot emo bichame au tojiwak. Ko'okoeme intok jak wanteme. Intok jume' bebeje'erita betana jikot emo bichame, intok jume' kobapo ko'okoeka wat watteme. Intok jume' ka emo taka yekame. Jesus intok, inime'e emo ine'etetuak. ²⁵ Bwiaara Kalilea' tea'po betana tua juebenaka aamak sajak. Intok ili jo'aram Lekapolij tea'a betana intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana, intok jurea bwiaara betana, intok batwee Joran tea'awaetana jo'aakame aamak sajak.

5

Ili se'e kaupo aapo'ik teuwaaka yee a' majtaka'u

¹ Ju'u Jesus, si'ime junaka'a yoemrata bichakai, ili kawiu jikau sikaa, junama'a yejtek. Junak intoko jume' a' majta'um au nau yajak. ² Ju'u Jesus intok inime'e majta taitek:

Jabemsa jaisa jume' tua alleeneeme

³ —Tua alleenee jume' Liojta betana bem jiapsimmeu tu'ik ameu a' be'ee'uta ju'uneame. Bwe'ituk bempo, teekau, Liojta yo'otaka a' kateka'u jiapsine.

⁴ 'Tua alleenee jume' junuen ket ka alleame. Bwe'ituk inime'e, bem jiapsi jo'anaa'uta, Liojta betana amet autuanaa.

⁵ 'Tua alleenee jume' ka emo jabeleme, bwe'ituk bempo Liojta betana bwiata ameu na'ikiarita mabetne.

⁶ 'Tua alleenee jume'e, tua junen jiaka, Liojta am joo i'a'uta a' joopeame. Bwe'ituk aapo junaet am anianee yuma'isi aet yeu kat betchi'bo.

⁷ 'Tua alleenee jume' yee nak jiokoleme. Bwe'ituk ju'u Lios juname'e am jiokoine.

⁸ 'Tua alleenee jume'e, tua junen jiaka, tu'ikut jiapsekame. Bwe'ituk bempo Liojta bitne.

⁹ 'Tua alleenee jume' nau eewamta tu'ureme. Bwe'ituk bempo Liojta betana yoemi-arimpo ta'eenaa.

¹⁰ 'Tua alleenee jume'e, achai Liojta junen tu'isi am jiapsi i'a'po aman jiapsaka, inim watem betana jikot emo bichame. Bwe'ituk bempo teekau Liojta yo'otaka a' kateka'u bem jiapsinee'uta bitne.

¹¹ 'Tua eme'e alleenee enchim nee suale' betchi'bo watem betana jaana jiwaawa'ateko intok jikot bitwakai. Intok si'ime ka lutu'uriata enchim beje'eka am nokao. ¹² Tua kaitat jain eaka alleene. Bwe'ituk eme'e, Liojtamak ama butti emou tu'ik bitne. Bwe'ituk ket jiba inien su watem betana jikot bitwak, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawakame, emo bepat che'a bat jiapsaka'um.

Jume' inim jiapsammeu onata intok tachiriata benasi maachi

¹³ 'Eme'e, ju'u inim yoemrata nasuk jiapsakai, Liojta betana juka' ameu tu'ik juname'e ket a' mabettua, onata tu'ika bwa'apo a' weye'e benasia. Taa ju'u oona a' kiawaita ta'aruko kaachin juchi a sawaanaa. Jaibu kaita'po tu'ine. Ala wo'otanaa intok aet naj katnaa.

¹⁴ 'Eme'e inim ju'u yoemrata betchi'bo ket, tachiriata benasi mamachi. Kawit jikat bwe'u jo'aratuko, kaachin a au essone. ¹⁵ Intok kia kaabe tachiriata ya'ane, jittaa betuk wajiwa a' mana' betchi'bo. Ala juna'a jikat mana'anaa junuen si'imem jo'araapo aneme amet a' machine' betchi'bo. ¹⁶ Junuen ketchia eme'e, Liojta betana enchim

tachiriata benaka jipue'uta, si'imem bichapo tu'ik enchim joa'ue a' ju'uneiyaatuane. Junuen bempo, tu'ik enchim joa'uta bichakai, enchim achai Liojta, teekau katekamta a' yo'orine.

Ju'u Jesus, Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majta

¹⁷ 'Ka eme'e juka' nesaurita Moiseejtuka'uta ji'ojteita intok kia juka'a, Liojta betana ju'uneetuawaka bem yee majtaka'uta, yeu a' tawaabaeka inim ne yebijlaa ti eane. Kan-nee yeu a' tawabaeka yebijlaa. Ala inepo junaka'a tua juka' a' teuwaa'uta, in ya'anee'ue a' chupa'abaekai. ¹⁸ Bwe'ituk lutula wee'po ne inen emou jiia, inim teekata intok bwiata ketun ayuka a' bitwao, ju'u Liojta betana nesauri, jita juni'i tua kaita ama yeu tawaanaa, si'imeta juka' yeu yuma'anemta a' chupsu'utajtia. ¹⁹ Junuen san ju'u Liojta betana nesaurita jita'po juni'i, juka' che'a kaita teuwaa machik juni'i, ka a' nok jikkajame, intok watem jiba junaka'a majtakai, teekau Liojta yo'otaka a' kateka'abichapo, juna'a che'a kaita teuwaane. Taa ju'u, si'imem nok jikkajame intok watem jiba junaka'a majtakai, juna'a, Liojta yo'otaka a' kateka'abichapo che'a eiyaanaa. ²⁰ Bwe'ituk inen ne emou jiia, enchim ka jume' Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame bepa intok jume' paiseompo ta'eewame bepa che'a tu'isi Liojta ea'po aman ka enchim jiapsao, kaachin eme'e, Liojta kateka'u lutu'uriane.

Ju'u Jesus, omti eewamta betana yee majta

²¹ 'Eme'e a' ju'uneiyaa, che'a bat naatakai enchim yo'owasuka'ummeu inien: "Ka jissu'abaane, bwe'ituk jabe juni'i yee su'ari, ya'uraa bittuanaa", i ameu a' jiuwaka'po. ²² Taa inepo nee inen emou jiia, jabeta juni'i, ale benasi yoemtamak a' o'omteko, ini'i, Liojta betana ya'uraa bittuanaa. Ju'u intok, juka' ale benasi yoemta tua jaana, ka tu'isi au a' nokao, inim ya'uraa bittuanaa. Ju'u intok, ale benasi yoemta, ka suawa'ara, ti au jiakame, jiba yuu taji beeteu a' yebijnee'u au chupiatune.

²³ 'Junuen san beja, empo Liojtau bicha em na'ikiarita te'opou a' toji'isekai intok junama'a empo, senuk ele benasi yoemta jita'apo juni'i ka emak a' tu'iriaka'u waate'eteko, ²⁴ juka' Liojtau bicha em na'ikiari, jiba junama'a te'opopo a' su'u tojinee intok junae ele benasi yoemtamak bat emo tu'utene. Junak empo a' te'opou nottinee intok juka' Liojtau bicha em na'ikiarita ama a' mabet tebone.

²⁵ 'Senuk enchi a' beje'eeo intok enchi a' ya'uraa bittuaseko, ketun aamak weyeka aamak emo tu'utene. Junuen ka ya'utttau bicha enchi a' su'u tojine' betchi'bo. Bwe'ituk junako ju'u ya'ut, ye'e'etammeu enchi su'u tojine, intok juname'e enchi eta'ine. ²⁶ Tua ne lutu'uriapo inen eu jiia, juka' em wikiria'uta ka tua si'imeta enchi a' beje'etuasuko, junama'a ka a em yeu weene'po.

Ju'u Jesus, jamutta ka a' jubeka aamak au tu'uriwamta ka a' tu'ireaka'u yee majta

²⁷ 'Eme'e a' ju'uneiyaa, che'a bat naataka inen: "Ka ta'abwi jamuttamak emo tu'urine", ti a' jiuwaka'po. ²⁸ Taa inepo ne inen emou jiia, jabetaka juni'i jamuttamak au tu'uribaeka a' bichakame, juna'a junaemak a' jiapsipo jaibu ka tu'isi aulatune.

²⁹ 'Inien san beja, empo, batatana em pusimnea, Liojta bichapo jita ka tu'ik ya'ane'eteko, yeu am wikeka, mekka am su'u tojine. Bwe'ituk che'a tu'ine, takaapo wepulaik ama be'eeka, intok ka junuen si'ime ju'u em takaa, tajita ka tutuke'u jimmaatune. ³⁰ Intok batatana em mamam junuen enchi am tawaaneoo, am chuktane, intok mekka am su'u tojine. Bwe'ituk che'a juni tu'ine, takaapo, wepulaik ama be'eeka, intok ka junuen si'ime ju'u em takaa, tajita ka tutuke'u jimmaatune.

Ju'u Jesus, jubiwaita jaisa a' jimaanaa'u, ka a' tu'ureaka'u yee majta

³¹ 'Ketchia, bat naataka inen teuwaawak: "Jabetaka juni'i a' jubiawata su'u tojibaeme, ini'i, junae betana ya'uraapo ji'osia ya'arita a' maknee'u a' utte'a", ti teuwaawak. ³² Taa inepo ne inen ne emou jiia, wa'a a' jubiawata su'u tojame, taa junaka'a ka ta'abwiku

mak ka tu'isi a' aulatuko, juna'a, a' jubiawata ta'abwiku mak au a' tu'urituane. Intok ju'u, juka' jamutta su'u tojirita jubekame, ini'i ketchia, Liojta bichapo ka tu'isi aune.

Ju'u Jesus jaisa jita juni'i teuwaawaka tua jita lutu'uriatewamta betana yee majta

³³ 'Intok ketchia eme'e a' ju'uneiyaa, jume' bat katriammeu inen a' teuwaawaka'po: "Ka a' koptaka yeu a' yuma'ariane, juka'a, achai Liojta bichapo aneka a' chupne'eti jiaka em teuwaaka'uta", ti teuwaawak. ³⁴ Taa inepo inen ne emou a' teuwaa, lutu'uriatune'eti jiaka enchim noka'uta, ka jita betchi'bo enchim a' noknee'u. Kia teekata juni'i eme'e ka teuwaane, bwe'ituk ini'i juna'a, Liojta yo'otaka ama a' kateka'u. ³⁵ Intok kia juka' bwiata juni'i, bwe'ituk ini'i juna'a, aapo'ik Liojta aet wokeka kateka'u. Intok kia juka' bwe'u jo'araa Jerusalen teamta juni'i, bwe'ituk ini'i bwe'u jo'ara juna'a, juka' che'a si'imem bepa yo'o ya'ari yeu a' pu'ala'u. ³⁶ Kia em koba juni'i ka teuwaaka jita lutu'uriatebaane. Bwe'ituk empo, chonim wepu'ulaik juni'i, tosaisia oo chukuisia ka a' ya'ane. ³⁷ Wepulsi eme'e, enchim teuwaanee'u, jeewi, oo e'e, ti jiune. Bwe'ituk ju'u inia mak naa buusti nokwame, bebeje'erita betana weye.

Ju'u Jesus, yeteu jujutwamta betana yee majta

³⁸ 'Eme'e a' ju'uneiyaa, che'a bat naatakai inen jiuwaka'po: "Wa'a seenu, juuka'a senuk, pusim a' ta'arutuakame, ini'i ket, pusim ta'arune. Intok ju'u, juka' senuk tamim a' ta'arutuakame, juna'a ket tamim ta'arune." ³⁹ Taa inepo inen ne emou jiia, juka' ka tu'ik joamta, empo ka a' beje'ene. Ala empo, juka' batatana jopemmet enchi chochonakamta, ket sekka'atana empo au kuaktene. ⁴⁰ Senuk enchi a' ya'uraa bittuaka intok inika'a, junama'a ya'uraapo, supem enchi a' u'aabao, jume' em bepa supem intok ket a' makne. ⁴¹ Seenuk, pu'aktita senu kilometrota enchi a' weiyaasao, empo naa buustia juchi junae beekisi a' weiyaane. ⁴² Juka' jita eu netanemta, a' mikne. Intok juka'a, jita eu reewemta, junuen a' reuwaane.

Ju'u, jume' yee beje'eme, am nak ta'eewame

⁴³ 'Ketchia eme'e a' ju'uneiyaa, che'a bat naatakai inen jiuwaaka'po: "Juka' ee naapo jo'aakamta a' nakne. Juka' intoko enchi beje'emta a' omtane." ⁴⁴ Taa inepo inen ne emou jiia, jume' enchim beje'eme, am nakne. Jume' intoko ka tu'isi emou nokame, tu'ik ame tana a'aune. Jume' enchim omtame, tu'uwata am jooriane. Jume' ka tu'isi jaana emou nokaka intok jiokot enchim joame, Liojtau bicha am nokriane. ⁴⁵ Junuen eme'e, enchim yo'owa Lios, teekapo katekamta betana yoemiarimtune. Bwe'ituk aapo, jume' tu'i yoemem intok kia jume' ka tu'i yoemem betchi'bo juni'i, juka' ta'ata yeu weamtua. Intok tu'isi jiapsame intok kia ka tu'isi jiapsame betchi'bo juni'i, yuyuktua. ⁴⁶ Bwe'ituk eme'e, jume' enchim eiyaame jiba nake'eteko, kaita chukula emou tu'ik ama bitne. Kia jume' yo'oraata betana tomita bem nau tojine' betchi'bo tekilta joame juni'isu ket inika'a jooa. ⁴⁷ Intok eme'e, jume' emo mak werim jiba tetebotua'ateko, kaita tu'ik eme'e jooa. Bwe'ituk inika'a jume' ka Liojta sual ta'aame juni'isu a' jooa. ⁴⁸ Eme'e, yuma'isi yee eiyaane, ju'u, juka' enchim yo'owa Lios, teekau katekamta si'imem yuma'isia am eiya'a benasia.

6

Ju'u Jesus, ju'u tu'ik bo'o jooriawaka jiapsiwamta betana yee majta

¹ 'Eme'e, Liojta sualeka a' yo'oreka juka' enchim joa'uta, ka eme'e, watem bichapo enchim bittune' betchi'bo jiba a' joone. Bwe'ituk junuen eme'e a' bo'o jooria'ateko, junak ju'u enchim yo'owa Lios, teekau katekame, emou tu'ik tua kaita enchim bittuane. ² Junuen san empo jume' jiokot eame ania'ateko, ka si'imem a' ju'uneiyaatuane, jume' waate, ka lutu'uriapo emo tu'u joame, jum te'opompo intok jum naj katwa'apo a' joa'a benasia. Inime'e junuen aane junuen watem tu'ik ame tana teuwaane' betchi'bo. Taa inepo ne tua inen emou a' teuwaa, lutula wee'po junama bem eiyaanaa'u jiba, Liojta

betana chukula bem bitnee'u kaitatune. ³ Taa empo jume' jikot eame jita'apo am aniakai, taa inika'a empo, kia juka' emak jo'aakamta juni'i, ka a' ju'uneiyaatuakai. ⁴ Ala juka' em yaaka'uta kaabe a' ju'uneiyaane. Ju'u intoko em yo'owa Lios, juka' kaabeta ju'uneiyaaka em joa'uta a' bichame, aapo, juka' chukula eu tu'ik enchi bittuane.

Ju'u Jesus, jaisa Liojtau bicha yee nokria'u betana yee majta

⁵ 'Eme'e intoko Liojtau bicha yee nokriakai, kaaa eme'e wame'e ka lutu'uriapo bempo emo tu'u joame benasi a' bo'o jooriane. Inime'e jum te'opopo intok jum naj katwa'apo ja'abweka, bem Liojtau bicha noknee'u a' tu'ure junuen watem am ju'uneiyaane' betchi'bo. Inepo ne inen emou jiia, lutula wee'po junama bem eiyaanaa'u jiba, Liojta betana chukula bem bitnee'u kaitatune. ⁶ Taa empo, Liojtau bicha yee nokria'ateko, em karipo wajiwa, pueetata eta'ika intok empola, em achai Lios junuen emak jiba anemtau bicha yee nokriane. Junako ju'u Lios, juka' kaabeta ju'uneiyaaka em joa'uta a' bichame, chukula aapo juka' tu'ik enchi bittuane.

⁷ 'Junuen, Liojtau bicha emo nokria'ateko, ka naa buusti kia beja nok baanee wame'e ka Liojta soal ta'aame ane'e benasia. Intok inime'e junuen, juebenak bem teuwa' betchi'bo, Liojta am jikkaji machiaka ane'e benasia. ⁸ Junuen eme'e ka juname benasi anne. Bwe'ituk ju'u achai Lios jaibu ju'unea ju'u emou be'eemtat kee au bicha enchim nokao. ⁹ Junuen san eme'e, Liojtau bicha inen emo nokriane:

Itom achai Lios, teekau katekame. Em yo'orinaa'uta eu lutu'uriatune.

¹⁰ Che'a yo'otaka em nesaunee'uta, inim itomaktune.

Ju'u em joo i'a'uta inim ya'atune.

Jiba junaen teekau a' joowa'a benasia.

¹¹ Juka' bwa'awamta jiba itou be'eemta, i'an itou autuane.

¹² Ka tu'ik itom ya'arit itom jiokoine.

Junuen itom jume' ka tu'ik itou yaakame itom am jijiokoe'e benasia.

¹³ Unnaa itom ae ji'obilaanaa'uta, ka itou autuane.

Ala, bebeje'erita betana itom jinne'une.

Bwe'ituk ju'u che'a yo'otaka si'ime utte'ata jipueka em nesawee'u, intok ju'u yo'orisi maisi em eiyaanaa'u, jiba yuu betchi'bo eu aune.

Tua junuentune.

¹⁴ 'Bwe'ituk eme'e junuen jume' waatem, ka tu'ik emou yaakame junaet am jijiokoe'eteko, ju'u enchim achai Lios, teekau katekame ket enchim jiokoine. ¹⁵ Taa junuen enchim watem ka jijiokoeo, ju'u enchim achai Lios, ka tu'ik enchim ya'arit ka enchim jiokoine.

Jesus, ka ji'ibwaka Liojta yo'oriwamta betana yee majta

¹⁶ 'Eme'e ka ji'ibwalamtaka junuen Liojta yo'ore'eteko, ka eme'e jume' ka lutu'uriapo, bempo emo tu'u joame junuen emo siokame benasi emo joame benasi anne. Bwe'ituk bempo inien aane, junuen ka ji'ibwaka Liojta bem yo'ore'po bem ju'uneiyaana' betchi'bo. Inepo ne inen emou jiia, lutula wee'po junama bem eiyaanaa'u jiba, Liojta betana chukula bem bitnee'u kaitatune. ¹⁷ Taa empo, ka ji'ibwalataka Liojta yo'oreka au bicha nokbae'eteko, emo pujbaa baksianee intok tu'isi emo chichikne. ¹⁸ Junuen ka ji'ibwaka Liojta em yo'oree'uta, kaabeta enchi ju'uneiyaane' betchi'bo. Ju'u em achai Lios jiba, junama'a aapola jiba emak aneme ju'uneene. Intok aapo, chukula juka' eu tu'ik enchi bittuane.

Teekau, kaitau a tamachiatuka, ju'u tu'i

¹⁹ 'Ka inim bwiapo eme'e, juka' eiyaawatchika, beje'emta, bu'uuk nau tojibaane. Inim, yoeriam a jita moiyya'po intok jita momoyee'po intok jume' jita e'etbwame jak kimuka jita e'etbwa'po. ²⁰ Ala eme'e, teekau juka' chukula eiyaawatchika, emou tu'ik jipu'ubaeka'eene, jum yoeriam ka a jita moiyya'po. Intok kaita momoyee'po. Intok kia

jume' jita etbwawamta tu'ureme ka ane'epo. ²¹ Bwe'ituk eme'e, jum enchim eiyaa'uta intok beje'emta ayuka a' jipue'po, junama'a ket eme'e junaet jiba jiapseka, aet emo temaine.

Ju'u takaata betchi'bo, jita tachiriata bena

²² 'Em puusim ee betchi'bo, tachiriata benasi maachi. Junuen san, empo jume' em puusim tu'ireako, ketchia si'ime ee betchi'bo mamachine. ²³ Taa jume' em puusim ka tu'ireako, ketchia, si'ime ee betchi'bo ka mamachi benane. Empo intoko, ju'u a' lutu'uria ti eaka em suale'u, ini'i ka mamachika ka lutu'uriatuko, jiba ini'i inien machika, juchi ae bepa jiba betchi'bo eu ka tu'ine.

Liojta intok tomita a' eiyaawame

²⁴ 'Jabe juni'i, kaibu wooim tekoka nanancha a nesauta am jooriane. Bwe'ituk senuk omtaka juka' senuk intok nakne. Oo juka' senuk che'a jikkajaka juka' senuk intok ka a' eiyaane. Ket, kaabe, Liojta a' joo i'a'uta joaka intok junaewit yu'in tomibaane.

Lios jume' a' yoemiam am bicha

²⁵ 'Junuen ne emou jiia, enchim bwa'eeka oo junuen enchim je'eeka jiapsinee'u betchi'bo, eme'e ka jain eene. Intok kia ju'u enchim tajo'onee'u betchi'bo juni'i. Ju'u jiapsiwame, bwa'amta bepa che'a eiyaawatchi. Intok ju'u takaa, ju'u tajo'ota bepa che'a eiyaawatchi. ²⁶ Jume' wikitchim naas nenne'eme, eme'e mammatene. Inime'e ka e'echa intok kia ka bachiata tobo tobokta, junuentaka juni'i ju'u enchim achai Lios, teekau katekame, am jiji'ibwatua. Eme'e, jume' wikitchim bepa che'a juni'i eiyaawa. ²⁷ Intok emo nasuku kaabe aane unnaa jain au eetuaka juni'i, nasuk aman batata a yo'otune.

²⁸ 'Intok enchim nat bepa ujyoik tajo'onee'u betana ka aet jain eene. Maa su ket jume' wajpo seewam yoyyo'otume mammatene. Juname'e kaita joaka ka jiji'ikame. ²⁹ Taa junuentaka juni'i, inen ne emou jiia, ju'u che'a yo'o ya'ari Salomon tuka'u, yu'in ujyoik atteaka juni'i, ka inime'e watem benasi ujyoireakan. ³⁰ Ju'u achai Lios intok, juka' juyata i'an wajpo ayukamta junuen ujyoisi a' joakai, juka' chukula tajiwo'otanamta, enchim che'a juni san aapo aniane, kaita a suale'am. ³¹ Junuen san eme'e ka jain emo eetuanee inien jiakai: "Jitasa tee bwa'ane, oo jitasa te ji'inee oo jitasa tee tajo'otene", ti jiakai, ³² bwe'ituk jume' ka Liojta soal ta'aame, si'ime inia weemtat jiba jiapsek. Taa eme'e juka' Liojta, teekau jiapsamta soal ta'aa, si'imeta inika'a emou a' be'ee'po jaibu ju'uneamta. ³³ Junuen san eme'e, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, juka' aamak enchim lutu'uriane'ut, iniat bat emo temaine. Intok aapo'ik junuen tu'isi enchim jiapsi i'a'utchi iniat jiapsekai. Intok ketchia si'imeta inika'a eme'e a' mabetne. ³⁴ Junuen san, chukula taewaimmet emou auneemtat ka emo jain eetuane. Bwe'ituk juname'e taewaimmetchi aet emo temainaame aune. Ala chikti ta'apo ju'u obisi emou ayukamtat junaet jiba emo temaine.

7

Ka eme'e watemmet ka tu'ik bitnee

¹ 'Ka eme'e watem jita'apo ka tu'isi am tatawaane. Junuen juka' Liojta ka enchim a' ya'uraa bittuane' betchi'bo. ² Bwe'ituk aapo, jiba junaen enchim watem juka' ka tu'ik enchim amet a' bicha'a benasia, junaen enchim ya'uraa bittuane. Intok juka' watemmeu enchim joa'u benakue, ket junaen emou a' nottane. ³ Iniamak empo, senukut a' pujpo ili sankoata bichamta benasi maachi, em pujpo intok juka' sankoata che'a bwe'uuk em jipue'po ka emo mammatekai. ⁴ Junuentuka'ateko empo: "Juka' ili sankoata em pujpo jipue'uta, nee enchi yeu a' wikriabae", ti kaachin a au jiune, em pujpo juka' che'a bwe'uuk sankoata jipuekai. ⁵ Ka tu'i yoemtakai emo tu'u joame, empo bat tu'isi em jiapsinee'ut emo ju'uneiyaane, junak intok senuku tu'isi a' jiapsinee'u betana a au nokne.

⁶ 'Juka' eiyaawatchik, lutu'uriata Liojta betana weyemta, jume' inim tua ka tu'i yoememmeu ka inimmeu a' teuwaabaane. Chukula inime'e junuen, ka jume' chu'um juju'enam benasi, enchim am ya'ane' betchi'bo. Intok jiba inika'a, kaitau a tamachiatuka lutu'uriata, jume' tiusi, ka tu'ik tu'ureme ka a' majtabaane. Chukula, ka jume' bawepo tetam, pejlam teame, koowimmeu wo'otawaka'a benasi machika, inime'e intok amet chep cheptisune' betchi'bo.

Enchim waata'u a'aune, ka a' rojiktakai intok pueetau ja'abweka a' ponnee

⁷ 'Enchim waata'uta, Liojtau bicha a' a'aune, ju'u Lios intok, enchim a' bittuane. Intok kia juka' Liojta betana enchim jaiwa'uta juni'i, eme'e a' bitne. Maa su eme'e pueetata pona'ateko eme'e kima'anaa. ⁸ Bwe'ituk wa'a, a' waata'uta a'auneeme a' mabetne. Wa'a intoko a' waata'uta jaiwame, a' teune. Intok kibachanaa ju'u pueetau weyeka a' poname.

⁹ 'Kaabe aane emo nasuku a' yoemiawata, bwa'awamta a' a'awao, tetata a' mikbaaneeme. ¹⁰ Oo inika'a, kuchuta a' a'awao, bakotta a' mikbaaneeme. ¹¹ Bwe'ituk eme'e junuen ka tu'i yoememtakai juni'i, jume' enchim yoemiam, tu'ik enchim am miknee'uta, a' ta'aa. Jiba tua ju'u enchim Lios, teekau katekame, aapo, jume' aapo'iku bicha tu'ik a'awame, junaka'a tu'ik am mikne.

¹² 'Junuen san eme'e watem betana tu'ik jiba bitbae'eteko, junaen jiba eme'e tu'ik ameu joone. Bwe'ituk jiba ini'i ama weye Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteipo, intok wame'e bat naataka yeteu noktuawakame ji'ojteka'u.

Jiba yuu jiapsiwa'u bichaa, ju'u aet aman kikkimuwa'u, na'ulai

¹³ 'Eme'e, na'ulaika aet aman kikkumuwa'po, jiba yuu jiapsiwa'u bicha kimune. Ju'u aet aman kimuwame intok ju'u bo'o, jiba yuu kokkowa'u bicha bo'okame, bweeka, juebenaka intok junaet aman sasaka. ¹⁴ Taa ju'u aet aman kikkimuwame intok kia ju'u bo'o juni'i, jiba yuu jiapsiwa'u bicha bo'okame, tua nana'ulai, intok ka bweeka, iniet intok ka juebenaka aet aman sasaka.

Ju'u juya a' takaanee'ue a ju'uneiyaatunee

¹⁵ 'Jume' ka lutu'uriata nokaka, Liojta betana emo noktuawa'ati jiame betana eme'e emo suuane. Bwe'ituk inime'e, Krijtopo emo mak werim benasi emo joaka emou yaaja, taa bempo, roobom, bwalam benasi emo ya'arikai. ¹⁶ Taa eme'e ju'u bem bo'o jooria'ue a amet ju'uneene. Bwe'ituk juya wichakamta, pa'asim ka a' tatakaka intok kia ju'u ka tu'i juya, chunam ka tataka'a benasia machikai. ¹⁷ Junuen san si'ime wa'a tu'i juya, tu'ik tataka. Intok si'ime wa'a ka tu'i juya, ka tu'ik tataka. ¹⁸ Ju'u juya, tu'ikai, kaachin ka tu'ik tatakane. Ju'u intok, kia ka tu'i juya juni'i, kaachin a tu'ik takane. ¹⁹ Si'ime ju'u juya, ka tu'ik tatakame, chuktanaa intok taji beete'po taya'atune. ²⁰ Junuen san eme'e, ju'u bem bo'o jooria'ue a amet ju'uneene.

Ka si'ime, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u yajinee

²¹ 'Ka si'ime wame'e: "In yo'owa", ti neu jiame, Liojta yo'o nesaweka a' kateka'u a jiapsine. Ala wame'e, achai Liojta, teekau katekamta joo i'a'uta joame jiba a aman jiapsine. ²² Junaka'a taewaita yumako juebenaka inen neu jiunee: "Itom achai, ee betana ito lutu'uriak ti jiaka, juka' em nokta te yee majtak. Intok ket junaen em team teuwaaka, jume' bebeje'erita ka tu'i jiapsim jipueme, itepo yeu am bepriak. Intok ket jiba junaen itepo juka' ka a jootu maisi machik tee yu'in a' yaak", ti jiuneemme. ²³ Taa inepo junak inen ameu jiunee: "Jakwoo juni'i ne ka enchim nemak ee ta'aak. Mekka em kaate, eme'e, ka tu'ik ya'alame."

Senu weemta betana, jume' wooi lutu'uriam

²⁴ 'Junuen san wa'a, juka' in teuwa'uta a' jikkajaka a' bo'o jooriame, juna'a, seenuk, tu'isi suawaka, junaka'a senu tetata bepa karita a' yaaka'a benasi machine. ²⁵ Chukula yuk taiteka jume' batwem tapunak intok jeekam aet sajak intok au a' tataptuan taa

juna'a kari ka wechek bwe'ituk juna'asu, tetat kutti nawakan. ²⁶ Taa wa'a, inika'a in teuwaa'u a' jikkajaka intok ka a' bo'o jooriame, juna'a, seenuk tu'isi ka suawaka, junaka'a se'eta bepa karita a' yaaka'a benasi machine. ²⁷ Yuk taiteka, jume' batwem tapunak intok jeekam aet sajak, juna'a kari intok wechek intok tua jiokot taawak.

²⁸ Juka' Jesujta ameu a' noksuko, jume' ama aneme, aapo'ik bempo'im majtasuka'u betana a' suum eiyaan. ²⁹ Bwe'ituk aapo, senuk yo'o utte'akamta benasia am majtan, intok ka jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame benasia.

8

Ju'u Jesus, senuk lepra' teamtae ko'okoemta au a' ine'etetua

¹ Junak Jesujta, ju'u ili kau betana ko'om a' siiko, juebenaka aamak sajak. ² Junama intok, seenu, lepra' teamtae ko'okoeka, au ruktek. Ini'i, Jesujtau tonommea kikteka:

—In yo'owa, empo junen ea'ateko ika'a ko'okoata a nee u'aa —ti au jiiak.

³ Junak intok ju'u Jesus aet mamteka:

—Junen ne ea, junuentune, tu'ine'e —ti au jiiak.

Inien a' jiusuko ju'u sa'awakame, a' ko'okoa betana au ine'etek. ⁴ Ju'u Jesus intok:

—Yuu, kaabetau a' teuwaane. Ala, jiba aman sika intok ju'u te'opopo che'a yo'otau yebijne. Intok Moiseejtuka'uta nesaweka'po aman, junaka'a Liojtau em na'ikiaka'uta aman weiyaane. Junuen si'imem ju'uneene' betchi'bo, em ko'okoata betana jaibu em tu'isuka'po —ti au jiiak.

Jesus senuk romanota, sontaommeu ya'ut, a' u'usi au a' ine'etetua

⁵ Jo'ara Kapernaum tea'u Jesujta yebissuseo, senu Roma' tea'a betana, sontaommeu ya'ut, Jesujtau ruktek intok inen au ujbwanak:

⁶ —In yo'owa, in ili uusi, jo'aapo bo'oka ka au yeeka intok ama butti jiokot a' inne'a —ti au jiiakai.

⁷ Jesus intok:

—Inepone aman sikaa, au a' ine'etetuane —ti au jiiak.

⁸ Ju'u sontao ya'ut a' yoopnak:

—Achai, ka neu cha'aka in jo'au em yebijne'po. Ala kia au a' ine'etene' betchi'bo, junuen a' teuwaanee jiba. Junak intok au ine'etenee ju'u in uusi. ⁹ Bwe'ituk inepo ne juni'i watem che'a nee bepa nesaweme jipue. Taa intok ket nee naa buusti sontaom in sawe'um ne jipue. Juname betana senuk jakun ne a' wee saao, aman weene. Senuk intok ket, a'abo weye ti ne au jiao, juna'a neu weene. Juka' intok in jo'apo nesauta nee jooriamta jita juni'i nee a' ya'asao, ini'i a' jojoa.

¹⁰ Junak ju'u Jesus inika'a ae tana jikkajakai, a' suum eiyaak. Intok jume' aamak katemmeu inen jiiak:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiiia, si'ime inim Ijra'el yoemrata nasuku, inepo kee jabeta ta'aa, inia o'outa benasia, tua tu'isi Liojtat a yoem'eamta. ¹¹ Inen ne, inepo emou jiiia, juebenam jume' ta'abwi yoemra, mekka, ta'ata yeu we'e betana intok ket, ta'ata aman weche'u betana aman yajine'po. Intok inime'e, ju'u Apra'am teamtamak intok ju'u Isaak intok ju'u Jakoop teamtamak joteka am ji'ibwane'po jum teekau, Liojta a' yo'otaka a' kateka'awi. ¹² Taa wame'e intoko junaman Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u an'ea'um, inime'e, pa'akun ka mamachikun yeu tawaanaa. Intok junama'a, inime'e bwannee intok ko'okoleka emo tam kumne —ti ameu jiiak.

¹³ Junak intok ju'u Jesus, ju'u sontao ya'uttu:

—Em jo'au nottinee intok junuen, tua em a' sualeka'a benasia ya'atune —ti au jiiak.

Ju'u intoko ju'ubwa yo'otume junama'a sep su au ine'etek.

Jesus, Peota jamut ase'ebwa, au a' ine'etetua

¹⁴ Jesus ket ju'u Peo' teamta jo'au yepsak. Junama'a intoko Peota jamut ase'ebwa, taji wecheka intok bo'okamta ama bichak. ¹⁵ Aapo, mampo a' bwisek. Ju'u taji wechia intok sep su a' su'u tojak. Junak intok aapo yejtek. Sep intok jita am jooria taitekai.

Jesus, ko'okoeme tua juebenam emo ine'etetua

¹⁶ Ka machiao yumakai ket juebenaka bebeje'erita betana ka tu'i jiapsim amet aneka, Jesujtau tojiwak. Aapo intok, kia sejtul ameu nonokaka si'imem yeu beebak. Intok ket, si'imem jume' ko'okoeme, emo am ine'etetuak. ¹⁷ Ini'i inien yeu siika, junuen waka'a bat naataka Liojta betana chukula yeu weenemta ju'uneetuawaka nonokame, Isa'iajtuka'uta teuwaaka'uta a' chupne' betchi'bo inen a' jiaka'uta: “Aapo, juka' itom ka au yuma'uta mabetak. Intok ito betana juka' ko'okoata itom u'aak”, ti a' jiaka'uta.

Jume' Jesujtamak katbaeka'um

¹⁸ Junak ju'u Jesus, tua juebenam au nau yajame bichakai, bau ba'a waitana au toji nesaek. ¹⁹ Senu intoko, Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojtei yee majtame, Jesujtau ruktek, ini'i intok:

—Yee majtame, jakun juni'i em sime'u bicha, nee emak weene —ti au jiiak.

²⁰ Ju'u Jesus intok:

—Jume' kawisim bwia woojo'oku jo'aak. Jume' intoko wikitchim totosakamme. Taa inepo, ju'u emo benasi inim yoeme, jakun in yebijnee'uta juni'i ka jipue —ti au jiiiak.

²¹ Senu aapo'ik majtim betana:

—Achai, nee jiokoe, in yo'owata ne bat ma'abae —ti au jiiak.

²² Jesus intok:

—Nemak weene intok ela'apo wame'e Liojta bichapo ka jiapsame bebena, jume' kokkoarim ma'ane —ti au jiiak.

Ju'u Jesus, bawepo, jekata intok ba'a biaktiam, yanti cha'atutua

²³ Junak intok ju'u Jesus, jum kuta kanoapo ja'amuk. Jume' intok aapo'ik majtim aamak kaaten. ²⁴ Junae bau ba'at intok, jeka tua utte'aka siika. Junuen kia jume' ba'a ro'aktiam, juka' kuta kanoata, bem ama kate'uta, pat pattakai. Taa ju'u Jesus kotchen.

²⁵ Junak san jume' a' majtim, au sajaka a' busak. Intok:

—Achai, itom jinne'u, abe te ko'om kiimu —ti au jiiak.

²⁶ Aapo intok:

—Jaisaaka eme'e unnaa majjae. Eme'e tua ka yuma'isi Liojtat a yoem'ea —ti ameu jiiak.

Junak intok, yejteka, jekatau intok bawetau nonokak. Junak intok si'ime yanti taawak. ²⁷ Jume' intok waate o'owim a' suum eiyaaka intok:

—Ini'i intok, jaku'ubosa jometaka tua, kia ju'u jeeka intok kia ju'u baawe juni'i, aapo'ik ea'po aman aayuk —ti jiiak.

Jume' bwiaaraa Kalaara' tea'po bebeje'eri ka tu'i jiapsita jipueka ane'um

²⁸ Junak ju'u Jesus, junae bwe'u bau ba'a waitana yepsak, bwiaaraa Kalaara' tea'po. Wooi o'owim, kokkoarim mama'awa'a betana au yeu sajak intok au ruktek. Juname'e woikai, bebeje'eri ka tu'i jiapsim amet aanen. Intok juname'e tua ama butti emo i'ii'aan. Junuen san junae bo'ot ka a rejtitun. ²⁹ Juname'e intok chaai japteke:

—Jaisakai empo itou suua Jesus, Liojta u'usi. Jaisa kee taewata yumao su empo itom jiokot ya'aseka a'abo weye ja'ani —ti au jiiak.

³⁰ Junama'a ka mekka, koowim tua juebenaka ji'ibwan. ³¹ Jume' intoko ka tu'i jiapsim Jesujtau nookak:

—Itom yeu bepbae'eteko, wame koowimmet itom kimutuane —ti au jiiakai.

³² Junak ju'u Jesus:

—Tu'i, amet em kiimu —ti ameu jiiak.

Jume' ka tu'i jiapsim intok junammet yeu sajaka intok wame koowimmet kiimuk. Chukula ket, si'ime juname'e koowim, kau siibau luula ko'om watted ba'au ko'omi, intok junama'a kokkokai.

³³ Jume' koowim sua'um, womtilamtaka ama yeu sajak. Intok inime'e, jum ili jo'arau yajaka, si'imeta junaka'a a' teuwaa japtek. Intok ket jume' o'owim ka tu'i jiapsim amet ane'um, juka' ameu yeu a' sika'uta. ³⁴ Junak intok si'ime wa'a junama ili jo'araapo joomem, Jesujta ane'u yeu sajak. A' bichaka intok, au nookak junama'a bem bwiapo, omot bicha a' weene' betchi'bo.

9

Ju'u Jesus, senuk ka au taka yekamta, au a' ine'etetua

¹ Junak intok ju'u Jesus, senu kuta kanoau ja'amuka, junae bau ba'ata beasi waitana juchi nottek. Intok ili bwe'u jo'arau, aapo'ik yo'otuka'po yepsak. ² Junama'a seenu, ka au taka yekaka au tojiwak. Ili jipetekpo bo'o simekai. Ju'u Jesus intok, juname'e junuen tua a' sualeme ju'uneiyaakai, ju'u ko'okoemtau:

—Kat jain ea in yoemia. Em ka tu'uwa ya'arimmete'e jiokoiri —ti au jiiak.

³ Junak intoko waate, jume' Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim yee majtame inen emo eetuan: “Ini'i o'ou junuen jiaka, Liojta beje'eka jaana ka tu'ik nooka”, ti emo eetuan.

⁴ Taa ju'u Jesus, inime'e, ju'u bem emo eetua'uta amet ju'unekai:

—Jaisaaka eme'e junuen tua ka tu'isi ea —ti ameu jiiak—. ⁵ Bwe'ituk jitasa che'a ka obiachi a' chupnee'uta: “Em ka tu'uwa ya'arimmet empo jiokoiri”, oo “Empo, yejteka intok weene”, ti in au teuwaanee'uta. ⁶ Junuen san enchim ne a' ju'uneiyya i'a, juka' inim emo benasi yoemta, inim bwiapo junuen jume' ka tu'uwa ya'arim, yetet a' jiokoinee'u au a' lutu'uriatuka'po —ti jiiak.

Junak intok aapo, ju'u ka au yekamtau:

—Yejte'e, em jipetekta nu'uka intok em jo'au weene —ti au jiiak.

⁷ Ju'u ka au taka yekame junak, yejteka intok a' jo'aau bicha siika. ⁸ Junak ju'u yoemra, inika'a bichaka, majjaek. Intok inime'e Liojtau bicha bem allea'uta teuwaak, aapo'ik junuen inim yoemrata nasuk inile benak a jita a' joa'uta am bittuaka' betchi'bo.

Ju'u Jesus, juka' Mateo' teamta au bichaa a' nunu

⁹ Jesus junama'a yeu siika intok senuk Mateo' teamta bichak, ya'uraatau bicha tomita weyemta nau a' totoja'po katekamta. Iniau intok:

—Nemak weye —ti au jiiak.

Junak intok ju'u Mateo' teame, kikteka, aamak siika.

¹⁰ Chukula ket Jesus, jo'araapo ji'ibwan. Intok juebenaka ya'uraatau bicha tomita weyemta jume' nau a' totojame intok wate ka tuu'ii yoemem ket ama yajak. Inime'e intok ket Jesujtamak intok jume' a' majtimmak mesau jookan. ¹¹ Taa jume' paiseom teame inika'a bichakai, jume' Jesujta majtimmeu:

—Jaisaakai ju'u enchim majtame, inime'e tomita nau totojammak intok jume' ka tu'i yoememmak ji'ibwa —ti ameu nattemaek.

¹² Inika'a ju'u Jesus jikkajak intok inimmeu inen jiiak:

—Jume' alleaka intok ka ko'okoeme ka waka'a yee jijittomta jariune. Jume' ko'okoeme ala, a' jariune. ¹³ Saka'abo'em intok eme'e, Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojteita, juka' a' teuwaa'uta ta'anee: “Enchim yee nak jiokolinee'uta ne waata, intok kaa, nee yo'oribaawaka, bwara jissu'awamta.” Bwe'ituk, kannee jume' Liojta bichapo tu'isi emo jiapsa'ati eame jinne'useka yebijlaa. Ala jume' ka tu'i yoemem junuen juka' ka tu'ik bem joa'uta su'u tojaka, bem a' koptane' betchi'bo.

Ka ji'ibwaka, Liojta yo'oriwa'u betana, Jesujtau a' nattemaiwaka'u

¹⁴ Junak intok jume'e, ju'u yee babatoowame Joan teamta majtim Jesujtau rukteka intok:

—Jaisaaka itepo intok jume' paiseeom teame ka ji'ibwaka Liojta yo'oriwamta juebenasi te a' jooa. Jume' intok em majtim ka junaen a' bo'o jooria —ti a' temaek.

¹⁵ Ju'u Jesus inen am yoopnak:

—Jume' jujupwa'po nunurim, kaachin siokaka ama anne, juka' au jubemta ama ketun a' aneo. Taa yuma'ane ju'u taewai, junaka'a jubemta a' kaabetuneeo, junak ala ka ji'ibwabaanaa —ti ameu jiiak.

¹⁶ 'Kaabe supe moeram, tajo'ori bemelammea am cha'abwabaane. Bwe'ituk jume' bemelam ammea am cha'abwaame, baksiawaka intok nau sikaa, jume' yuuyam siutane intok junuen che'a juni'i bwekasi siutine. ¹⁷ Intok kia ju'u bemela pa'asi ba'awa juni'i, kaachin bea boosa moeraku kima'anaa. Bwe'ituk ini'i inien ya'awako, tapunaka jume' bea boosam wojoktine. Junak intok ju'u pa'asi ba'awa wo'otone. Intok kia jume' bea boosam juni'i nasontune. Junuen san ju'u bemela pa'asi ba'awa beemela bea boosampo kima'atune. Junuen nanancha nau binwatune.

Jairo' teamta maara, intok ju'u jamut Jesujta tajo'orit mamtekame

¹⁸ Juka' Jesujta ket inika'a weemta ameu teuwaao su, senu juriommeu ya'ut ama au yepsaka au tonommea kiktek intok:

—In maara ju'ubwa jiba muuke, taa enchi aman sikaa, enchi aet mamteko juna'a juchi jiapsine —ti au jiiak.

¹⁹ Ju'u Jesus, kikteka jume' a' majtimmake aamak siika. ²⁰ Junak intok senu jamut, woj mamni ama wooi wasuktiapo ojbo aet yeu weyeka ko'okoekai, amatana Jesujtau rukteka intok a' supe mayoat maamea aet tajtek. ²¹ Bwe'ituk juna'a jamut: “Kia nee a' supewammet tajtek juni'i, nee ino ine'etene”, ti ean. ²² Taa ju'u Jesus kuakteka intok juka' jamutta bichaka:

—Kat jain ea in yoemia, emo'e ine'etela. Junuen em nee sualeka' betchi'bo —ti au jiiak.

Junama lautipo aapo sep au ine'etek.

²³ Junak juka' Jesujta junae ya'utta jo'au yepsaka, intok jume' jiponreeom a' ma'a betchi'bo jipoonbaeme intok jume' ama aneme tua bwaname bichakai, ²⁴ inen ameu jii:

—Yeu em kaate bwe'ituk ka mukia ju'u usi jamut, taa ala koche.

Jume' ama aneme kia a' atbwan. ²⁵ Taa ju'u Jesus, inime'e yeu saka'atuak. Junak intok aapo aman kibakeka intok juka' usi jamutta mampo a' bwisek. Ini'i intok sep yejtek.

²⁶ Intok si'ime junae bwiaaraat ju'u ama yeu sikame ju'uneiyaawak.

Juka' Jesujta jume' wooi liliptim a' bittuaka'po

²⁷ Juka' Jesujta junama'a yeu siiko, liliptim woika aet cha'aka kaaten intok:

—Itom jiokole, empo Labiituka'utat katriam betana yeu simria —ti chaaekai.

²⁸ Juka' Jesujta intok, kariu a' kibakeko, jume' woika ka bibichame au ruktek. Aapo intok ameu nattemaek:

—Jaisa eme'e inika'a in a ya'ane'uta a' suale ja'ani —ti jiakai.

Bempo intok:

—Jeewi achai —ti au jiiak.

²⁹ Junak intok ju'u Jesus, pujpo amet mamtek intok:

—Enchim junuen a' suale'po aman tune —ti jiiak.

³⁰ Inime'e intok, bem puusim sep tu'ireak. Junak ju'u Jesus tua ameu ujbwanak:

—Inika'a, eme'e kaabeta a' ju'uneiyaatuane —ti ameu jiakai.

³¹ Taa inime'e, kia junama yeu sajaka jiba, si'ime junae bwiaaraat, juka' Jesujta yaaka'uta teuwa japtek.

Juka' Jesujta, senuk ka nokamta a' tu'uteka'po

³² Junak bempo'im junama yeu kateo su, waate, junaman yoemem, seenuk, ka nokamta intok bebeje'eri ka tu'ik jiapsekamta, Jesujtau a' tojak. ³³ Junama'a juka' Jesujta junuen, inika'a ka tu'i jiapsita, yeu a' bepriasuko, ju'u ka noka'u sep nok taitek. Ju'u ama aneme yoemra, tua suum eak intok:

—Jakwoo juni'i inim Ijra'el yoemrata nasuk, inile benaka kee bittun —ti jiiak.

³⁴ Taa jume' paiseeom teame:

—Ini'i o'ou jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim yeu beba, taa jiba ju'u inime'e bebeje'erimmeu yo'ota a' jita a' joa'ue —ti jiiian.

Jesujta, juka' yoemrata bichaka a' nak jiokoleka'po

³⁵ Ju'u Jesus si'ime jume' bwere jo'aram intok ka bwere jo'arammet wewe'aman. Jum juriom nau emo totoja'po te'opompo a' yepsa'apo, yee majtakai. Liojta yo'o nesaweka a' kateka'a betana juka' bemela nok lutu'uriata yee majtan. Intok ket si'ime jume' ka nanau machik ko'okoakame intok jak wanteme, emo am ine'etetan. ³⁶ Aapo, juka' junama'a yoemrata bichakai, am nak jiokolek. Bwe'ituk inime'e, ka alleewame amet ayukan. Intok kaabetat eaka, kia beja sioksi jiapsan, jume' bwalam, kaabeta am suua machiaka'a benasia. ³⁷ Junak intok aapo, iniat nokaka, essoi nokpo, a' majtimmeu inen jiiak:

—Tua lutu'uriapo, ju'u eechi, chuktanaame, juebena. Taa jume' tekipanoame ka juebena —ti ameu jiiak—. ³⁸ Junuen san eme'e, juka' echita atteakamtau bicha nokne, junuen, tekipanoareeom, juka' echita chuktaneeme, aman a' bittuane' betchi'bo —ti ameu jiiak.

10

Ju'u Jesus, jume' woj mamni ama wooim yeu pua

¹ Junak intoko ju'u Jesus, jume' woj mamni ama woika yeu a' pu'arimmeu chaaek. Inime'e intok, jume' bebeje'eri, ka tu'i jiapsim yeu beep betchi'bo, intok si'ime ka nanau machi ko'okoata intok jak wanteme a am tu'utene' betchi'bo, junaka utte'ata amet autuak.

² Inime'e juname'e, jume' woj mamni ama woika, Krijtota yeu pu'arim team: ju'u bat weeme, Simo' teame, ket Peeommea ta'eewame. Intok inia saai, Antej teame. Intok ju'u Jakoobo intok ket ju'u aapo'ik saailawa Joan teame, jume' Sebereo' teamta u'usim.

³ Intok ju'u Jeriipe' teame intok ju'u Baatolome' teame. Ju'u Toomas intok ju'u Mateeo, ju'u ya'uraatau bicha tomita weyemta, nau totojame. Ket senu Jakoobo, Alpeo' teamta u'usi. Intok ju'u Lebeo' teame. Ini'i ket Tareo ti teaka'u. ⁴ Ket senu Simo' teame, ini'i jume' kananiitampo emo teuwaamak cha'aka'u. Intok Juuras, Ijkarioote' teame, ju'u chukula Jesujta yeu bwisekame.

Jesus, jume' a' majtim, yee am majtane' betchi'bo naas am bittua

⁵ Ju'u Jesus inime'e woj mamni ama wooim naas bittuak inen amet nesawekai:

—Jume' ka jurio yoemrata jo'aaka'u bicha eme'e ka katne. Intok kia bwiaara Samaaria' tea'po jo'arammeu juni'i ka yajine. ⁶ Ala eme'e Ijra'el yoemratau, jume'e, bwaram chiktulam benasi in eiyaa'ummeu bicha katne. ⁷ Achai Liojta inim bwiapo a' nesaunee'u abe a' yuma'apo yee majta sakane. ⁸ Wame'e ko'okoeme am nokriaka emo am ine'etetuane. Jume' kokkoarim eme'e juchi am jiabijtetuane. Jume' sa'awaka, lepra' teamtae ko'okoeme, eme'e am tu'utene. Jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsekame jipueme, yeu am bepriane. Eme'e inika'a, au yumaka, Liojta betana a enchim joa'uta, kia beja a' mabetri. Junuen san eme'e ka tomipo jita ae joone.

⁹ 'Sawai tomita intok kia tosai tomita intok kia kopre tomita juni'i, ka weiyaane.

¹⁰ Intok kia juka' enchim ama nu'u sakanee'u juni'i. Supem ka wooim weiyaane. Intok

kia chukula enchim bochanee'um juni'i. Intok kia booniata juni'i ka weiyaane. Bwe'ituk ju'u tekipanoaleeo, ini'i bwa'amta a' maknaa'u iniau lutu'uriane.

¹¹ 'Senu bwe'u jo'arau, oo junae naapo, ili jo'arau eme'e yajako, junama'a eme'e seenuk, enchim yoem'eiyaa'uta a' jariunee intok junama, inia jo'apo eme'e tawane, enchim ama anbae'po tajtia. ¹² Junama'a kariu eme'e yajako, Liojta betana yanti eewamta ame tana waataka am tebotuane. ¹³ Junama'a, jume' jo'aakame tu'isi enchim mabetaka, ameu a' lutu'uriatuko, inika'a Liojta betana yanti eewamtae am tebotuane. Taa inime'e ka junuen ameu a' lutu'uriatuneeo, eme'e ka inien, junae am tebotuane. ¹⁴ Intok junama'a eme'e ka mabetwako, intok kia ka enchim am jikkajibaa, junak eme'e junama'a karipo oo junama'a bwe'u jo'arapo yeu katne. Intok bempo'im ka amma'ali aulatuka'uta teuwaaka, enchim wokpo juka' to'ochiata eme'e a' tatakne. ¹⁵ Lutu'uriapo nee inen emou jiia, juka' taewaita, Liojta yee aet a' ya'uraa bittuane'u yumako, ju'u junama'a jo'aakame yoemra, junuen jikot bem emo bitnee'u, che'a juni'i machine, jume' bat naataka jum bwere jo'aram Sorooma' tea'po intok Komoora' tea'po jo'aakame bepa.

Ka tu'isi yee bitwaka, yeteu suawame

¹⁶ 'Eme'e a' mammatene, inepo ne enchim bwalam benasi machika, jumun robom ane'u bicha ne enchim bittua. Junuen san beja, eme'e, bakotta a au a' suua'a benasia annee. Taa ket, juka' wokkoita, kaitau a' sua'a benasi tu'isi emo uju'une. ¹⁷ Emo suuane bwe'ituk inim ju'u yoemra, ya'uraatau enchim yeu tojine. Intok jum juriom nau emo totoja'po te'opompo eme'e ko'okosi joonaa. ¹⁸ Intok ket senu yoemratau yo'o ya'arim bichapo intok kia jume' che'a si'imem bepa yo'o ya'arim bichapo juni'i, eme'e yeu tojitune, enchim im nee yo'ore' betchi'bo. Junuen eme'e nee betana weyemta ameu a' teuwaane. Intok wame'e ka juriommeu juni'i. ¹⁹ Taa juname'e ya'uraam bichapo eme'e yeu tojituko, ka eme'e jain emo eetuane, juka' enchim teuwaanee'uta oo ju'u enchim jiunee'u betana, bwe'ituk junak junama enchim noknee'uta, ala, Liojta betana eme'e junaet aniatune. ²⁰ Bwe'ituk eme'e ka juname'emtunee jume' nokneeme, ala, ju'u aapo'ik Lios achaita tu'u jiapsi emot aneme juna'atunee ju'u enchim aniaka enchim noktuanee.

²¹ 'Junako waate inim jiapsame, kia tua jume' amemak werim, am su'atunee' betchi'bo yeu am bwijne. Jume' intoko achaiwaim jume' bem yoemiam beje'eka katne. Jume' intoko yoemiawaim bem yo'owam beje'eka japtenee intok am su'atebone. ²² Inim si'imekut, si'ime enchim omtane, nemak eaka nee betana enchim kate' betchi'bo. Taa wa'a, inim ket a' jiapsa'po tajtia, Liojta ka koptakame, juna'a jiba betchi'bo jinne'uitune. ²³ Jak, senu bwe'u jo'araapo, ka emomak eewao, eme'e omot, ta'abwi bwe'u jo'arau bicha yeu saka'ane. Bwe'ituk ne lutu'uriapo ne inen emou jiia, kee si'ime Ijra'el yoemrata jiapsa'abe'eka tana enchim kateo su, juka' inim emo benasi yoemta a'abo a' nottine'po.

²⁴ 'Kaabe ju'u majtawame, ju'u a' majtaka'uta bepa che'a bepaasi eiyaatune. Intok kia ju'u tekokame juni'i, kaachin a' tekowaa bepa che'a eiyaatune. ²⁵ Ju'u majtawame, ju'u a' majtaka'uta benasi jita tu'ik ta'aaka, junaemak yanti elne. Ju'u tekokame intok ket, a' tekowata benasi tekileu junuen yumakai, yanti elne. Taa junuen juka' che'a yo'ota juni'i su, bebeje'eri jiapsimmeu yo'owe ti a' teuwaawao, jiba tua jume' a' yoemiawam che'a juni'i junaen teuwaanaa.

Jabetasa alla, majaunaa'u

²⁶ 'Junuen san ka eme'e jume' emo benasi inim yoemem majjaune. Bwe'ituk kaita aayuk ju'u ka a ju'uneiyaawaka jiba betchi'bo ka ju'uneiyaanaame. Intok kaita aayuk wa'a ka ju'uneiyaawaka joowaka, jakwoo ini'i ka ju'uneiyaatunee kai. ²⁷ Juka'a, tukaapo in emou teuwaaka'uta, eme'e junaka'a taewapo a' teuwaane. Intok ket, juka' omola

emou jiba laauti in emou teuwaarita, eme'e, kari jikat ja'abweka, watemmeu kusisi a' teuwaane. ²⁸ Inim jume' yee sussu'ame eme'e ka majjaune, jume'e, jiapsita kaachin joame. Ala eme'e, juka' teekapo jiapsaka inika'a takaata intok kia juka' jiapsita juni'i, jum taji, jiba yuu beete'po jiba betchi'bo am tawaanemta, junaka'a eme'e majaune.

²⁹ 'Eme'e ju'unea, wepul ili tomipo, wooi ili wikitchim am nenenkiwa'po. Taa juname'e betana wepu'ulaika juni'i ka kia beja mukne, juka' enchim yo'owa Liojta ka junen eao. ³⁰ Bwe'ituk kia jume' kobat enchim choonim juni su, si'ime, aapo ju'u Lios am na'ikiari. ³¹ Ka eme'e majaune. Bwe'ituk eme'e juni'isu ket che'a juni'i, juname'e wikitchim, juebenam bepa che'a eiyaawa.

Wame'e, si'imem bichapo Jesukrijtota bem suale'u a' ju'uneiyaa tebome

³² 'Si'imem wame'e, inim yoemrata bichapo, ne tana bem kate'epo a' teuwaaka junuen a' lutu'uriateme, inepo nee ket, in achai, teekau katekamta bichapo, nee betana bem kate'epo junuen a' lutu'uriatene. ³³ Taa wame'e, inim yoemrata bichapo, ka nee emo ta'a'ati jiame, ineponee ket, in achai, teekau katekamta bichapo inime'e junuen ka nee betana bem kate'uta a' lutu'uriatene.

Jesujta betchi'bo, ka nau eewamta aune'eti a' jiaka'po

³⁴ 'Ka eme'e, inim jiapsammeu yanti eewamta jiba a'abo nee weiya'ati eene. Bwe'ituk kannee inika'a a'abo weiyaaka yebijlaa, ala juka' emo beje'ewamta. ³⁵ Inen weyekai, ju'u yoemiawai, inim a' achaiwata beje'ene. Ju'u intok jamut asowai, a' malawata beje'ene. Ju'u intok jaboraiwai a' jamut ase'ebwawata beje'ene. ³⁶ Junuen san we'epulaka, si'ime jume' nau wewerika nau jo'aakame, naas emo beje'ene.

³⁷ 'Wa'a, juka' a' achaiwata oo a' aewata, nee bepa che'a juni'i a' eiyaame, ka au lutu'uriatunee in a' yoemiane'po. Intok ket, wa'a a' ou usita oo a' marawata, nee bepa che'a juni'i a' eiyaame, juna'a ka au lutu'uriane in a' yoemiane'po. ³⁸ Wa'a intoko inim a' jiapsa'uta ka nee betchi'bo a' su'u tojaka intok ka nemak eebaeme, ini'i ka au lutu'uriatune, in a' yoemiane'po. ³⁹ Wa'a, inim jiba binwa alleaka jiapsibaeme, juna'a, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' ta'arune. Taa wa'a, nemak eaka a' jiapsibae' betchi'bo, ka junuen ala ini'i a' jiapsinee'uta ka a' bichakame, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta bitne.

Ju'u chukula tu'ik bitnaame

⁴⁰ 'Ju'u tu'isi enchim mabetame, nee mabetlatune. Ju'u intoko junuen nee tu'isi mabetame, waka'a nee a'abo bittuakamta junuen mabetlatune. ⁴¹ Wa'a intoko, juka' Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawamta tu'isi mabetakame, junaka'a Liojta betana a' weye'po ju'uneakai, ini'i, jiba junaka'a Liojta betana yeteu noktuawamta tu'ik mabetnee'uta, ale benasi a' mabetne. Wa'a intoko juka' yoemta tu'ik jiapsekamta tu'isi mabetakame, junuen a' machiaka'po ju'uneakai, ini'i jiba junaka'a tu'ik jiapsekamta tu'ik mabetnee'uta, junale benak mabetne. ⁴² Intok jabetaka juni'i, inime'e nee sualeme betana seenuk, sejtul juni'i, sebe ba'am a' jiiuame, junaka'a junuen nemak a' ea' betchi'bo, lutu'uriapo ini'i ket juka' au tu'ik bitne.

11

Joan ju'u yee babatoowamta betana jume' yeu pu'arim

¹ Ju'u Jesus junak, jume' woj mamni ama wooika a' majtim tejwaasukai intok na'ikim am bittuakai, junama'a yeu siika. Ama bwiraapo jume' ili bwere jo'arammet yee majtaka intok Liojta nok lutu'uriata yeteu teuwaakai.

² Ju'u intoko Joan, yee babatoowame, jum yee e'etawa'po katekai, juka' Jesukrijtota joa'uta inika'a ju'uneiyaak. Junak intok aapo, jume' a' majtim betana waatem yeu pu'aka, Jesujta aman am bitne' betchi'bo, au am bittuak. ³ Inime'e junuen:

—Jaisa empo juna'a ju'u Krijto yebijnee'u ja'ani, oo te ketun senuk bo'o bitnee ja'ani —ti au nattemae' betchi'bo.

⁴ Ju'u Jesus inime'e:

—Aman eme'e sajaka, si'imeta juka' enchim inim bicha'uta intok enchim jikkaja'uta, ju'u Joantau teuwaane —ti am yoopnak—. ⁵ Jume' ka bibichame, am bittuawa'po. Jume' intok lolo'im rejte'po. Jume' intok, sa'awaka, lepra' teamtae ko'okoeme, junae betana am tuttu'urea'po. Jume' ka jikkajame tu'ireaka am jijikkaja'uta. Jume' intoko kokkokame, juchi jijiabijtetuawa'po. Jume' intoko inim jikot aneka jiapsammeu, Liojta betana juka' tu'i nok lutu'uriata am majtawaa'uta a' etejoriane. ⁶ Intok tua alleenee wa'a inim net jiapseka, jiba net a' yoem'ea'uta ka a' ta'arukame —ti ameu jiiak.

⁷ Juname'e saka'asuko ju'u Jesus, ju'u Joan teamta betana ju'u yoemratau etejo taitek:

—Eme'e aman bwe'u pa'ariau aneka, jitasa eme'e bitboka aman sajak. Jaisa eme'e senu bakata jekae naas bepwapta bitbaeka aman sajak ja'ani. ⁸ Ka junuentuko, jitasa eme'e bitboka aman sajak. Ka eme'e senuk tu'isi ujyoisi au a'anaalata bitbaeka aman sajak. Eme'esu ju'unea, jume' junuen ujyoisi emo a'anaarim, inime'e, jume' che'a si'imemmeu yo'o ya'arim jo'aaka'po jiba am ane'epo. ⁹ Junak su tua, jitasa eme'e bitboka aman sajak. Jaisa seenuk Liojta betana ju'uneaka yeteu nokamta ja'ani. Jana'aka. Intok inika'a che'a bepa jume' bat naataka Liojta betana yeteu noktuawame bepa machilaakamta. ¹⁰ Ini'i Joan juna'a, ju'u, jum Liojta nok lutu'uriapo ae betana inien jiaka ji'ojtewakame:

Inepone, juka' nee betana yeteu nokneemta epat a' bittuabae.

Junuen inika'a, ju'u yoemratau nokaka, ee beas juname'e, bem emo jiapsi temaeka, enchi am mabetne' betchi'bo.

¹¹ Taa lutu'uriapo ne emou inen jii, yoemrata inim jiapsa'po naateka i'an tajtia, ju'u Joan yee bato'owamta bepa, kaabe che'a eiyaawatchika inim jiapsak. Junuentaka juni'i, jum teekau, Liojta yo'otaka kateka'u, ju'u che'a ka eiyaawatchi, inia bepa che'a eiyaanaa.

¹² 'Juka' Joan yee babatoowamta yepsak naateka, i'an tajtia, Liojta inim a' ne-sawee'uta, ini'i tua beje'ewaka ka eiyaawa. Wame'e intoko, tua aet emo utte'a jooriame, inime'e a' yo'obaeka'ati ea. ¹³ Si'ime wame'e bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka nokakame ji'ojteim intok ju'u Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim, inime'e, Liojta che'a yo'otaka kateka'u betana weyemtat nookak, juka' Joanta inim a' yepsak tajtia. ¹⁴ Eme'e intoko a' sualbae'eteko, ini'i Joan juna'a, wa'a, Eliaj teaka Liojta betana ju'uneetuawaka nokaka yebijne' teame. ¹⁵ Jume' a' mammatebaeme a' jikkajine.

¹⁶ 'Inika'a yoemrata i'an jiapsamta, jitausa inepo nee a' tamachiane. Inen a tamachiatu, inime'e, ili uusim jum jita nenenkiwa'po joteka, yeeweka, intok jume' bem ta'aa'ummeu inen jiame bebena: ¹⁷ "Kusiata itom emou kuseo juni'i, taa eme'e ka ye'eka. Chukula ket, kia sioksi itom emou bwikaao juni'i eme'e ka bwaanak." ¹⁸ Bwe'ituk juka' Joan, yee babatoowamta inim jiapsaka, inika'a ka yu'in a' ji'ibwaakai intok kia juka' ae naakowamta juni'i, ka a' jeje'eekai. Intok eme'e junaka'a, bebeje'eri ka tu'i jiapsi aet aane ti jii. ¹⁹ Iniat chukula ket, ju'u inim emo benasi yoeme yepsak si'imeta a bwa'eekai intok kia si'imeta a je'eekai. Eme'e intok inika'a, yu'in a' ji'ibwaka intok ae naakowamta a' je'e'eti jii. Ket jume' ka tu'i yoememmak intok jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojamtamak a' weama'ati jii. Taa ju'u suawa, Liojta betana weyeme, ini'i, chukula tu'isi yeu a' weama'ue, junae a ju'uneiyaatu.

Jume' ili jo'arammet jiapsaka ka nok jikkajakame

²⁰ Junak intok ju'u Jesus, wame'e bwere jo'arammet, jum aapo'ik a jita a' joa'uta che'a bu'uuka a' yaaka'po, inimmet nokaka am sua nok tejwaa taitek, jume' ama jiapsame ka emo am jiapsi temaeka' betchi'bo:

²¹ —Tua jikot emou machine, bwe'u jo'ara Korasin tea'po jiapsame. Tua jikot emou machinee bwe'u jo'ara Betsaira' tea'po jiapsame. Bwe'ituk jum bwere jo'aram Tiirro' tea'po intok Siroon tea'po, ini'i ka a jootu maisi machika, emo nasuk ya'ari, ini'i junaman

ya'atuko, jume' junakriapo jiapsame a' bichakai, jakwoo su bem ka tu'ik betana emo temaisu ean. Intok chukuik atteateka intok emo napojtuaka bem sioka'uta teuwaakai. ²² Taa inen ne emou jiia, chukula, Liojta yee ya'uraa bittuaneoo, junaka'a taewaita yumako, eme'e che'a juni'i jikot a' bitne, wame'e, jo'aram Tiuro' tea'po intok Siroon tea'po jiapsaka'um bepa. ²³ Eme'e intoko bwe'u jo'ara Kapernaum tea'po jiapsame, jaisa eme'e teekau nukisi emo che'a eiya machia ja'ani. Ala eme'e, jume' kokkoarim yaaja'u ko'om tojinaa. Bwe'ituk jum bwe'u jo'ara Sorooma' tea'po ini'i ka a jootu maisi machika emo nasuk ya'ari junaman ya'atuko, juna'a bwe'u jo'ara, i'an tajtia bwe'u jo'aratu ean. ²⁴ Taa inepo inen emou jiia, chukula, Liojta yee ya'uraa bittuaneoo taewaita yumako, eme'e che'a juni'i jikot a' bitne, wa'a yoemra, bwiaraa Sorooma' tea'po jiapsamta bepa.

Neu eme'e kateka, jinne'uimtune, yum jo'ekame benasia

²⁵ Junakriapo ju'u Jesus:

—Enchi ne baisaeka enchi yo'ore, achai, teekau intok bwiau yo'owe. Bwe'ituk empo inika'a ee betana lutu'uriata, inime'e ili usim benasi, ka emo che'ewareme em a' ju'uneiyaatuari' betchi'bo, juka'a, koba susuakame intok jitat ju'uneame betana em essoka'uta. ²⁶ Jeewi in yo'owa, bwe'ituk empo junuen a' tu'urek.

²⁷ Ju'u in yo'owa Lios, si'imeta in mampo su'u tojiri. Intok kaabe, juka' a' u'usiwata tua lutu'uriapo a' ta'aa, ala ju'u a' achaiwa jiba. Intok kia juka' achaiwaita juni'i, kaabe tua lutu'uriapo a' ta'aa, ala ju'u u'usiwai jiba. Intok wame'e, inika'a yoemiawaita aapo'ik a' ta'aatuabae'um jiba. ²⁸ Si'ime jume' inim, betteka emou aukamta betana jikot emo bichame intok juka' enchim joobaeka, ka enchim au yuma'uta emou ayukame, net eaka, neu bicha waatine. Inepo ne intok, junae betana enchim aet yeu yuma'atuane. ²⁹ Juka' in enchim tekil makbae'uta, eme'e mabetne, intok juka' lutu'uriata eme'e junuen neu a' ta'aane. Bwe'ituk inepo ne ka seej chukti eaka ne a jita juiwa. Intok ket, ne ka ino che'eware. Intok junuen eme'e, juka' jiapsi yuma'isi yum jo'ewamta jajamne. ³⁰ Bwe'ituk ju'u in enchim bo'o jooria i'a'u ka obiachika weye. Intok junuen weyeka in enchim jiapsi i'a'u ini'i ka bettesi yuum watchisi weye.

12

Jume' Krijtota majtim, aet yum jo'e ta'apo tiikom am kojtake'po

¹ Junak ta'apo ju'u Jesus, wajpo tiikom etchipo aman weyen, senu aet yum jo'e taewaituko. Jume' a' majtim tebauri e'eaka intok, inime'e jume' tiikom moakame chuktaka, jume' bachiam bwa'ajapte. ² Jume' paiseompo ta'eewame junak, inika'a bichakai, Jesujtau:

—Jume' em majtim bichaa —ti au jiiak—. Aet yum jo'e taewapo tekilta, ka joo i'awamta jooa —ti au jiiak.

³ Taa aapo intok junammeu:

—Jaisa eme'e jum ji'ojteipo kee a' nokla ja'ani, sejtul wee'po juka' Labiituka'uta intok jume' aamak rejteme, tebaureka juka' bem yaaka'uta. ⁴ Ini'i jum Liojta yo'oriwa'po, te'opopo kibakeka, jume' paanim, Liojtau bicha na'ikiarim ama joka'um bwa'aka. Inime'e, aapo'ik intok kia jume' aamak rejte'um juni'i, ka bem bwa'a'ea'um, ala jume' te'opopo tekiakame jiba ameu lutu'uriakan. ⁵ Oo jaisa eme'e jum Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteipo eme'e kee a' bicha ja'ani, wame'e, jum te'opopo che'a yo'o ya'arim junama inime'e taewaimmetchi ka bem yum jojo'ee'uta. Intok junuentaka juni'i, inika'a Liojta bichapo, ka tu'ik kaita ama a' ayuka'po. ⁶ Junuen san inien ne emou jiia, i'an inimi'i, junae te'opota bepa che'a juni'i eiyaawatchika senuk ane'u. ⁷ Eme'e, juka' Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojteitat kee aet ju'unea: “Enchim yee nak jikolinee'uta ne waata, intok ka juka' bwara jissu'awaka nee yo'oribaawamta.” Iniat eme'e ju'une'ea'ateko eme'e juka' yoemrata, kaita ka tu'ik ya'arita kaachin ka tu'isi a' tatawaa ean. ⁸ Bwe'ituk

ju'u inim emo benasi yoeme, ket jiba inia aet yum jo'e taewait juni'i, jitat a' nesaunee'ut lutu'uriak.

Senu o'ou, ju'u wepultakana mam wakia tuka'u

⁹ Junako ju'u Jesus junaman yeu sika intok ket, Liojta yo'ori betchi'bo, jume' juriom nau yaaja'po, te'opopo yepsak. ¹⁰ Junama'a intok senu jurio, mam wakiataka ama aanen. Waate intoko juka' Jesujta, jachin juni'i a' na'atejobaekai:

—Jaisa tu'i ja'ani, aet yum jo'e ta'apo, ko'okoemta seenuk a' aniaka au a' ine'etetuapo —ti au nattemaek.

¹¹ Ju'u Jesus inen am yoopnak:

—Jabesa emo betana, senu ili a' bwalawa jum wojo'oku, ba'aka'po ko'om a' wecheko, junuen aet yum jo'e taewaituko, ka au sika yeu a' wikneeme —ti ameu jiakai—.

¹² Kiali'ikun senu inim yoemtaka, bwalata bepa che'a juni'i eiyaawatchi. Junuen san kaachin maachi, amet yum jo'e taewaimmet, senuk, jita tu'ik a' ya'anee'u —ti ameu jiiak.

¹³ Junak aapo, inia yoemtau:

—Em mamam rutukta —ti au jiiak.

Inika'a intoko, jume' a' mamawam rutuktakai, juname'e, jume' senum benasi tu'ika taawak. ¹⁴ Junako jume' paiseeom teame junama yeu sajaka intok inime'e junama sep juka' Jesujta, a' me' betchi'bo nau etejo japtak.

Bat naataka, Jesujta betana teuwaawaka chupakame

¹⁵ Junak ju'u Jesus, inika'a ju'uneiyaaka, junama'a yeu siika. Ju'u intoko yoemra bu'uuka aamak yeu sajak. Ju'u Jesus intok si'ime jume' ko'okoeme emo am ine'etetuak.

¹⁶ Intok aapo ameu ujbwanak, aapo'ik jabetuka'po, ka bem a' etejone' betchi'bo. ¹⁷ Ini'i junuentuk, junuen a' chupne' betchi'bo juka' bat naataka, Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawakame, Isa'iaj tuka'uta teuwaaka'uta inen a' jiako:

¹⁸ Ini'i juna'a ju'u nee betana tekilta joame.

Ini'i ju'u in yeu pu'ari, in nake'u.

Intok inia betchi'bo tua in allea'u.

Nee betana juka' tu'ik jiapsita nee aet autuane.

Intok ini'i, nee betana juka' in yee ya'uraa bittuane'uta, si'ime ka nanau machi yoemratau a' teuwaane.

¹⁹ Ini'i ka nok nassuane.

Intok kia ka chaaine.

Intok jum bwere jo'arampo naj katwammet, kaabe, chaaemta a' jikkajine.

²⁰ Jabeta, jak wa'am machik juni'i, inika'a ka yeu tawaane.

Intok kia juka' ju'ubwa jiba Liojta سوالbaemta, junae betana ka ko'om a' eetuane.

Junuen aapo'ik inim che'a yo'otaka intok lutu'uriakamtae nesaweka, junae inim a' yo'osu'po tajtia.

²¹ Intok si'ime ju'u inim yoemra, bem jinne'uimtune' betchi'bo, aapo'ikut eaka a' bo'o bitne.

Jum, Jesujta, bebeje'eri utte'ata a' jipue'eti jiuwaka, aet nokwaka'po

²² Junak intok seenu, ka bichaka intok ka a nokaka, intok bebeje'erita ka tu'ik jiapsekamta, ini'i, Jesujtau tojiwak. Ju'u Jesus, inika'a au a' ine'etetuak. Junuen san ini'i, juchi bichaka intok a nookan. ²³ Si'ime jume' ama aneme a' suum eiyaaka intok:

—Jaisa ini'i juna'a ja'ani, ju'u Labiituka'utat yeu katriam betana weyeka, ju'u bo'o bitwame —ti jiiak.

²⁴ Junak jume' paiseeom, inika'a jikkajakai:

—Ini'i o'ou, ju'u inimmeu yo'owe, Beelsebuu teamta a' utte'awae jiba, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim yeu beba —ti jiiak.

²⁵ Inimmet ju'u Jesus ju'uncan bem jachin emo eetua'po intok:

—Jita yoemrapo juni'i, junammeu ju'u che'a yo'oraa na'ikimteko intok inime'e nau nassuakai, inime'e emo lu'utane. Intok kia senu bwe'u jo'arapo oo jo'apo jume' nau wewerim, inime'e nattepolo, ka nau ea'ateko, inime'e ka a binwa nau jiapsine. ²⁶Junuen ketchia, ju'u yo'o bebeje'eri, juka' aapo'ik sawe'uta bebeje'erita ket yeu bebakai, ini'i jiba aapo au beje'eka annee. Junuen san ju'u inika'a utte'aka a' nesawee'uta, kaachin inim binwatune. ²⁷Eme'e, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim, ju'u bebeje'erimmeu yo'owe, Beelsebuu teamta utte'ae nee yeu am beba'ati jiia. Junuentuka'ateko, jume' emo mak eaka rejteme, inime'e ket yeu am bep betchi'bo, jabesa junau am yuma'atuari. Junuen san jiba bempo enchim ji'oplamtuka'uta a' teuwaa. ²⁸Taa inepo ne, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim, jiba ju'u Liojta tu'u jiapsie nee yeu am beba. Ini'i intoko, Liojta che'a yo'otaka inim bwiapo a' nesaunee'u a' yuma'aseka'po a' teuwaa.

²⁹Junuen san, kaabe, senuk a au aniamta kariu kibakeka, jita a' u'aane, inika'a ka che'a bat a' suma'alataakai. Bwe'ituk inien jiba inika'a a' atteawata a' u'aane.

³⁰Wa'a ka nemak eame, juna'a nee beje'eka jiapsine. Wa'a intoko ka nee betchi'bo yoemrata nau totojame, ini'i junuen, ka neu bicha am eetuane.

³¹Junuen san ne inen emou jiia, jume' inim jiapsame, si'ime ju'u bem ka tu'uwa ya'arit intok si'ime ju'u ka tu'ik bem teuwaarit, a bem jiokoitu'po. Taa inime'e, Liojta tu'u jiapsita beje'eka, ka tu'ik teuwa'ateko, ini'i, kaachin a amet jiokoitune. ³²Intok kia jabetaka juni'i, juka' inim emo benasi yoemta beje'eka jita ka tu'ik teuwaakame, jiokoitune. Taa wa'a, juka' Liojta tu'u jiapsita beje'eka ka tu'ik teuwaakame, ini'i, inim jiapsakai intok kia chukula jiapsinaa'po juni'i, kaachin a aet jiokoitune.

Ju'u juya, ju'u a' takawa betchi'bo a aet ju'uneetunee

³³Senu tu'u yoemtuka'ateko, juna'a, tu'ik a' joa'u aet aune, tu'i juyata, tu'ik a' tataka'a benasia. Senu intok, ka tu'u yoemtuka'ateko, juna'a, ka tu'ik a' joa'u aet aune. Juka' juyata a' tataka'ue junuen a' ta'eewa'a benasia. ³⁴Bakotchim bebena ka tu'i yoemra. Jiba eme'esu, ka tu'i yoementakai, juka' tu'ik eme'e kaachin a' teuwaane. Bwe'ituk ju'u senuk teuwaanee'u, inika'a a' jiapsipo a' eeriwa betana weye. ³⁵Ju'u tu'i yoeme, aapo'ik jiapsipo, ju'u tu'ik aet ayuka'u betchi'bo, ini'i tu'ik jiba teuwaane. Ju'u intoko ka tu'i yoeme, ini'i a' jiapsipo, juka' ka tu'ik jiba aet ayuka'u betchi'bo, junuen ka tu'ik teuwaane. ³⁶Inepo intoko ne inen emou jiia, chukula, Liojta yee aet ya'uraa bittuaneo taewaita yumako, si'imem, noktuawaka, jiokot aet emo bitne, si'ime inim ju'u bai tiupo benaka, kaita teuwaaka bem teuwaari betana. ³⁷Bwe'ituk empo, ju'u em teuwaariaka'u betana, junaen, Liojta bichapo ya'uraa bittuanaa. Junak intok, kaita ka tu'ik ya'ari benasi bitnaa, oo ka tu'isi eu chupne.

Ju'u ka tu'i yoemra, ka a jootu machik machilaata bitbae

³⁸Junak intok waate, jume' paiseom betana intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame betana, inime'e Jesujtau inen jiiak:

—Yee maj majtame, machilaata em a jita joa'apo amani, itepo a' bitbae —ti au jiiak.

³⁹Jesus, inime'e inen yoopnak:

—Ju'u ka tu'i yoemra intok ka wepulsi Liojta jiba yo'oreme, Liojta a jita joa'uta, machilaata bitbae. Taa inime'e kaita intok naa buusti machilaata bitne, kia juka' Jonajtuka'uta betana ju'u ama ayuka'uta jiba. ⁴⁰Bwe'ituk juka' Jonajtuka'uta junuen baji ta'apo intok baji tukaapo, bwe'u kuchuta wajiwa a' aneka'a benasia, jiba junuen ket ju'u inim emo benasi yoeme, baji ta'apo intok baji tukaapo, bwiata wajiwa anne. ⁴¹Jume'e, bwe'u jo'ara Ninibe' tea'po jiapsaka'um, Liojta yee ya'uraa bittuaneo taewait ama anne. Junak juka' i'an taewaimmet yoemrata a' ya'uraa bittuawao, intok juname'e inime'e ka tu'isi tawaane. Bwe'ituk jume'e, bwe'u jo'ara Ninibe' tea'po jiapsaka'um junak, juka' Jonajtuka'uta, Liojta betana nokta ameu a' teuwaako, inime'e ka tu'ik betana emo temaek. Inimi'i intok, ju'u Jonaj teamta bepa che'a eiyaawatchika senu

aane. ⁴² Intok ketchia, luula yejte'u betana senu si'imem bepa yo'o ya'ari jamut, ket, Liojta yee ya'uraa bittuaneo taewait ama annee. Junak, juka' i'an taewaimmet yoemrata a' ya'uraa bittuawao intok, aapo inime'e ka tu'isi tawaane. Bwe'ituk ini'i jamut, aapo junama'a che'a juni'i mekka bwiaraa betana yepsak, juka' yo'o ya'ari, Salomon tuka'uta ama butti a' suawaka'uta jikkajibaekai ama yepsak. I'an intok inimi'i, ju'u Salomon tuka'uta bepa, che'a eiyaawatchika senu aane.

Juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsita jaisa a' nottinee'u

⁴³ 'Maa su, senu bebeje'eri ka tu'i jiapsi, senukut inim yeu siiko, juna'a mekka anwa'abe'emu weamnee jak a' yebijnee'uta jaiwakai. Intok ini'i junuen kaita teakai, ⁴⁴ junak: "Jumun jo'arau in yeu sika'u ne nottibae", ti ee simne. Junak nottekai junaka'a yoemta aet yeu a' sika'uta, karitau kaabeta ama ane'ebenaka ujyoisi ya'arik intok chichikrita a' teune. ⁴⁵ Junak intok sikaa, juchi woo busanim waate bebeje'eri ka tu'i jiapsim che'a juni'i ae bepa mamachin aman nu'upane. Juname'e intok si'ime jiba junaet jiapsibaeka aet kimune. Chukula intok ini'i, che'a juni'i bat naataka bepa ka tu'ika tawane. Inia ka tu'i yoemratau ket jiba inien yeu weene.

Ju'u Jesujta ae intok jume' a' sailawam

⁴⁶ Juka' Jesujta, ju'u yoemratau ketun a' nokao su junak jume' a' sailawam intok a' aewa ama yajak. Inime'e pa'aku taawak intok bempo aamak etejobaekai. ⁴⁷ Senu inen a' tejwaak:

—Ju'u em maala intok jume' em sailam, im pa'aku aane, intok bempo emak etejobae —ti au jiaikai.

⁴⁸ Taa aapo ju'u Jesus, ju'u a' tejwaakamtau:

—Jabesa ju'u in ae intok jabemsa juname'e jume' in sailam —ti jiaik.

⁴⁹ Junak intok jume' a' majtim naj jikku'ubwaka intok:

—Inime'e, inepo ne in ae benasi intok jume' nemak wewerim benasi ne am eiyaa —ti jiaikai—. ⁵⁰ Bwe'ituk jabetaka juni'i, in yo'owa, teekau katekamta ea'po aman jiapsame, juna'a in saila oo in jamut waaim intok kia in ae benasi machine —ti au jiaik.

13

Senu etleotat nokaka, ju'u ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Jiba junae taewait ju'u Jesus junama karipo yeu sika intok senu bwe'u bau ba'au mayoau yepsaka ama yejtek. ² Jum a' ane'epo juebena yoemrata aman nau yajako, ju'u Jesus, senu bwe'u kuta kanoau ja'amuk intok ama yejtek. Ju'u intoko yoemra si'ime juna'a bae mayoat taawak. ³ Junak intok, aapo, jita ta'abwiku a' tamachiaka juebenak am majtan:

—Senu etreeo etbaeka a' wasau yeu siika. ⁴ Intok ini'i junuen, enchimuta wo'ota simekai, juna'a bachia, waate bo'ot luula watek. Jume' intok wikitchim ama yajaka junaka'a bwa'aka. ⁵ Waate ju'u bachia ket tetam nasuk, ka yu'in bwiaka'po watek. Intok juna'a bachia lauti siiwek bwe'ituk juna'a bwia bepa jiba bwalkoekan. ⁶ Taa juka' ta'ata yeu yejteko, juna'a choowok. Intok ini'i bachia, ka mekka ko'om a' nawaka' betchi'bo, waakek. ⁷ Waate bachia ket, juya wichaka'po watek. Intok ini'i wichakame yo'otuka intok junaka'a tiikota ka a' yo'otutuak. ⁸ Taa waate ju'u bachia, tu'i bwiapo watek. Ini'i intok, tu'ika chupuk. Waate ju'u tiiko bachia, we'epulaka, mamni takaam bachiaka chupuk. Wate intoko baji takaam bachiak. Wate intoko senu taka ama woj mamni bachiak ju'u tiiko. ⁹ Eme'e intoko a' mammatebae'eteko a' mammatene.

Jaisa betchi'bo aapo'ik ta'abwi weyemtat nokaka a' teuwaaka'u

¹⁰ Junako waate jume' a' majtim, ju'u Jesujtau rukteka intok inen au nattemaek:

—Jaisaaka empo inia yoemratau, jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nooka —ti jiaikai.

¹¹ Aapo, inime'e inen yoopnak:

—Ju'u Lios, teekau aapo'ik che'a yo'otaka a' kateka'u betana, juka' kaabeta ju'uneiyaa'uta, enchim a aet ju'uneetuala. Taa bempo ka junuen inika'a ju'uneiyaatuawa. ¹² Bwe'ituk wa'a che'a a' eiyaame, ini'i che'a bepa a' ju'uneiyaatuanaa, intok junuen yuma'isi aet ju'uneene. Taa ju'u ka a' eiyaame, ini'i, juka' iliikik ka jaikika a' ju'uneiyaa'uta, a' u'aatune. ¹³ Junuen san nee jita ta'abwiku a' tammachiaka ameu nooka. Bwe'ituk bempo, juka' in joa'uta, a' bichaka juni'i, kaita bichame benasi tatawa. Intok kia juka' in ameu noka'uta a' jikkajaka juni'i, kaita jikkajame benasi, ka aet ju'uneaka tatawa. ¹⁴ Junueni inime'e i'an bem maachiaka'ue chupia ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka nonokame Isa'iaj tuka'uta inen a' teuwaaka'uta:

Jiba tua eme'e a' jikkajine, taa eme'e ka aet ju'uneene.

Intok eme'e jiba tua a' bitne, taa ka aet mammatene.

¹⁵ Bwe'ituk inia yoemrata jiapsi, a jitat am ju'une'ea'u, namakasi aulaa.

Intok kia beja tua jikkaja.

Intok inime'e, ka bibichame bebena.

Junuen puseka juni'i, kaita bitbae.

Intok nakaka juni'i, kaita jikkajibae.

Intok ka tua lutu'uriapo net ju'uneebae.

Intok kia ka neu bicha waatibae juni'i, junuen in emo am ine'etetuane' betchi'bo.

¹⁶ Taa tua alleenee eme'e, bwe'ituk eme'e lutu'uriapo a' mammateka a' bicha intok tua aet ju'uneebaeka a' jikkaja. ¹⁷ Lutu'uriapo ne junen emou jiia, juebenaka jume' bat naataka, Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonokame intok jume' tu'ik jiba joaka jiapsame, inika'a, i'an enchim bicha'uta a' bitbaek taa ka a' bichak. Inika'a i'an enchim jikkaja'uta intok a' jikkajibaek, taa katim a' jikkajak.

Ju'u Jesus, etleotat nokaka ta'abwik a' teuwaaka'u, machisi a' teuwa

¹⁸ 'Juka' echimuta wo'otakamtat nokaka in emou teuwaaka'uta juka' tua a' teuwaabae'uta i'an eme'e a' jikkajine. ¹⁹ Jume'e, juka' Liojta aman teekau che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata a' jikkajaka intok ka aet ju'uneame, inime'e, juka' bachiata bo'ot watekamta bebena. Ju'u bebeje'eri ameu yepsaka juka' Liojta betana nok lutu'uriata ameu teuwaawaka bem mabetaka'uta, inime'e a' koptatuane. ²⁰ Ju'u bachia jum tetapo watekame, inime'e, jume'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata a' jikkajaka intok tua alleaka sep a' mabetakame teuwa. ²¹ Taa inime'e intok junuen, juka' tiikota ka tu'isi yuma'isi a' nawaka'a benasi machikai, ka bibinwatu. Intok inime'e, bettesi ameu a' ayuko oo ju'u Liojta nok lutu'uriata betchi'bo jikot bitwakai, junaet ka emo alleetuaka, aet bem ea'uta ta'arune. ²² Ju'u bachia intok, jum juya wichaka'po yojtekame, ini'i, jume'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata a' jikkajaka, tu'isi a' mabetakame teuwa. Taa inime'e inim weyemtat jiapseka intok juka' inim ujyooik bem a' eiya' betchi'bo intok ju'u yu'in bem tomipea'u, am kokkoba. Si'ime ini'i, Liojta nok lutu'uriat bem mabetrit, ka a aet emo ju'uneetua. Intok juka' tu'ik ae bem bo'o jooria'ea'uta, junuen ka a am jootua. ²³ Taa ju'u bachia intok, tu'i bwiapo yojtekame, ini'i jume'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata a' jikkajaka, intok aet ju'uneaka intok tua yuma'isi, nat bepaasi inime'e juka' tu'ik bem bo'o jooriaka jiapsinee'uta a' teuwa. Waate intoko, ju'u bachia, wepu'ulaka, mamni takaam bachiakame bebena. Waate intok ju'u bachia, wepu'ulaka, baji takaam bachiakame bebena. Wate intok ju'u bachia, wepu'ulaka, senu taka ama woj mamni bachiakame bebenakai.

Tiikom nasuk ka tu'i juyat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

²⁴ Ju'u Jesus, juchi inika'a seenuk, jita ta'abwikut nokaka inen jiiak:

—Teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria ket, seenuk yoemta, a' waj bwiapo, tu'i bachiata a' echaka'po benasi weye —ti jiiak—. ²⁵ Taa senu tukaapo si'imem kokotcheo, seenu, ju'u, junaka'a wajta atteakamta a' beje'eka aneme,

junama'a kibakek intok ini'i, tiikom nasuk juyata, ka tu'ik echaka siika. ²⁶ Junak, jume' tiikom yo'otuka intok jaibu am moao, juna'a ka tu'i juya ket junama'a tiikota nasuk yeu machiak. ²⁷ Junak intoko jume' tekilta a' jooriame, junaka'a wajta atteakamtau sajaka a' tejwaak: “Achai, ju'u tiiko bachia em echaka'u tu'ireakai, jaisaakai ini'i ka tu'i juya ama yo'otuk”, ti au nattemaek. ²⁸ Ju'u junaka'a wajta atteakame: “Senu nee beje'eme inika'a yaak”, ti ameu jiiak. Junak intok wame'e a' sawe'um inen a' nattemaek: “Jaisa itepo, aman sajaka juka' juyata ka tu'ik poponnee ja'ani”, ti jiiakai. ²⁹ Taa aapo, inimmeu: “E'e, bwe'ituk junuen eme'e juka' juyata ka tu'ik popon pat, wame'e tiikom mak nau a' poponne”, ti ameu jiiak. ³⁰ “Ala che'a tu'inee eme'e ama a' su'u tojaka junaemak a' yo'otu' betchi'bo, juka' tiikota a' chuktawa'u tajtia. Chukula ne inepo, jume' tekipanoareeom, juka' juyata ka tu'ik bat bem a' chuktane' betchi'bo aman am bittuane. Inime'e lolopola a' sumaka bem a' taya'ane' betchi'bo am tejwaane. Chukula intok, bempo'im juka' tiiko bachiata, jum kari junae betchi'bo in ya'aripo nau a' tojine' betchi'bo”, ti ameu jiiak.

Mojtasa bachiata nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

³¹ Ju'u Jesus ketchia, juchi seenuk inile benaka jita ta'abwikut ameu nokaka:

—Liojta aman teekau che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria ket, seenuk inim yoemta, mojtaasa bachiata a' wajpo a' echaka'po benasi weye —ti jiiak—. ³² Ini'i mojtaasa bachia lutu'uriapo si'ime bachiata bepa che'a ilitchi. Taa ini'i intok siweka, junama'a si'ime ili juyata bepa che'a bwe'uusi yo'otune. Intok junuen tua bwe'u juyata benane. Junuen che'a bwe'uukai, kia jume' jekapo naj kateme wkitchim a' nassa'akariampo aet a tosate.

Ju'u reberuat nokaka, ta'abwi weyemta a' teuwaaka'u

³³ Ju'u Jesus ketchia, juchi inika'a inile benaka jita ta'abwikut ameu nokaka am majtak:

—Liojta aman teekau che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria ket, jamutta reberuata, ainam bajisi yeu to'orimmak a' kuutaka junuen si'imek kittita a' boyo i'a'a benasi weye —ti jiiak.

Inien jiba ta'abwik teuwaawamta, aapo'ik jaisa a' sawaa'u

³⁴ Jesus, si'imeta inika'a ju'u yoemratau teuwaak junuen jita ta'abwikut nokakai. Intok aapo kaita am majtan, ka junuen jita ta'abwikut nokakai. ³⁵ Ini'i junuen tuk, juka' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonokamta a' teuwaaka'uta a' chupne' betchi'bo, inen a' ji'ojteka'uta:

Jita ta'abwikut nokaka ne yeteu nokne.

Achai Liojta ika'a aniata ju'unaktek naateka waka'a ka ju'uneiyaawamta nee a' teuwaane,
ti a' jiaka'po.

Ju'u Jesus, juka' ka tu'i juya, tiikom nasuk yo'otukamtat nokaka a' teuwaaka'u machisi a' teuwa

³⁶ Junak intoko ju'u Jesus, jume' ama aneme, si'ime saka'atuasuka, aapo, kariu kibakek. Junama'a jume' a' majtim aapo'iku rukteka intok:

—Ju'u, wajpo ka tu'i juyat nokaka em teuwaaka'uta, ju'unakkiachisi itou teuwaane —ti au jiiak.

³⁷ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Ju'u, juka' tu'i bachiata echakame, ini'i jiba ju'u inim emo benasi yoeme. ³⁸ Ju'u intoko waasa, ini'i jiba ju'u ania teuwa a' oben. Ju'u tu'i tiiko bachia, jume' Liojta yoemiam teuwa. Ju'u ka tu'i juya bachia ket jume' bebeje'erita ea'po aman jiapsame teuwa. ³⁹ Ju'u intoko a' beje'eka aneka, juka' ka tu'i juya bachiata echakame, jiba ju'u bebeje'eri o'oben. Ju'u jichupawame intok, juka' aniata a' subimnee'uta a' teuwa. Jume' intok echimuta toboktaneeme, jiba jume' ankelesim o'oben. ⁴⁰ Juka' ka tu'i juyata

nau tojiwaka intok inika'a junuen beete'po wo'otawaka a' taya'ana'a benasia ket junuen machinee juka' aniata a' subimneo. ⁴¹ Ju'u emo benasi yoeme inim yo'otaka anekai, aapo, jume' a' ankelej nesureom naj bittuane intok inime'e, si'imem jume' inim Liojta bichapo, watem ka tu'ik am jootuame intok jume' ka tu'isi jiapsame, nau am tojine' betchi'bo. ⁴² Inime'e intok jum jiba yuu beeteu am wo'otane. Inime'e junama'a bwanaka intok jiokot annee. ⁴³ Junak intok jume'e, si'imeku lutu'uriakamta joaka jiapsame, inime'e, aman bem yo'owa, che'a yo'otaka a' kateka'po, eiyaawatchisi, tajpa'ala bittune. Eme'e intok, aet mammatebae'eteko, a' jikkajine.

Ju'u sawai tomit nokaka, jita ta'abwik teuwaame

⁴⁴ 'Teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, ini'i, seenu, waj bwiapo, yu'in sawai tomita a' essoituka'a benasi weye. Senu intok inika'a tomita a' teakai, intok aapo jiba junama'a a' essone. Intok tua alleaka ini'i sikaa, si'imeta juka' a' jipue'uta nenkinee intok junae tomie junaka'a waj bwiata a' jinune.

Ju'u ujyooi teta, beje'eka, pejla' teamtat nokaka ta'abwik a' teuwaaka'u

⁴⁵ 'Ketchia ju'u Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, seenuk, ujyooi bawepo tetam, beje'eme, pejlam teame jaiwaka a' jijinne'u benasi weye. ⁴⁶ Ini'i intok seenuk, tua beje'emta teakai, sikaa, si'imeta juka' a' jipue'uta nenkinee intok aapo, junae tomie, junaka'a pejlata beje'emta a' jinune.

Ju'u, jite'imm et nokaka, jita ta'abwik teuwaaka'u

⁴⁷ 'Intok ketchia ju'u Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, jite'im, baweu am jimmaawaka intok inime'e, si'ime ka nanau machi kuchum a' nu'uka'a benasi weye. ⁴⁸ Junak jume' jite'im tapunako, jume' kuchureeom, jum mayoau yeu am tojine. Inime'e intok, junama'a joteka yeu am pu'aneekai, bempo jume' tuttu'im, jum bwe'u warimpo am nu'unee intok jume' ka tuttu'im mekka wo'otane. ⁴⁹ Junuen machine, inika'a aniata lu'uteo. Jume' ankelesim yeu katnee junuen, jume' tu'isi tawalame betana, jume' ka tu'isi aulame am na'ikimtene' betchi'bo. ⁵⁰ Intok jume' ka tu'isi aulame, jum taji jiba yuu beete'po am wo'otane. Junama'a inime'e bwannee intok ko'okoleka emo tam kumne.

Beemelataka intok momoerataka, ju'u beje'eka atteari

⁵¹ Junak intok ju'u Jesus:

—Jaisa eme'e iniat si'imekut ju'unea ja'ani —ti ameu nattemaek.

Bempo intoko:

—Jeewi achai —ti jiiak.

⁵² Junak intok aapo, inimmeu:

—Inim seenu, ju'u Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame, ini'i, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana juka' nok lutu'uriata a' sualeka au a' majtasukai, aapo, seenu, yu'in jita beje'emta atteakamta benasia tawane. Inika'a, juka' tuttu'ik a' atteawa betana, juka' beemelata intok ka beemelata a yeu a' pua'a benasi maachi.

Jesus, ili jo'araa, Nasaret tea'po aane

⁵³ Junak ju'u Jesus, inime'e jaikika jita ta'abwikut a' tammachiaka yee majtasuka, ama yeu sikaa, ⁵⁴ intok jum, tua aman a' bwiaarau yepsak. Junama'a aapo, jum juriom nau yaaja'po yee majta taitek. Ju'u intoko junama'a yoemra a' uttiak intok:

—Jaksa ini'i o'ou inika'a suawata a' ta'aak. Juka' intok, ka a jootu maisi machik, jaisa ini'i a' jooa —ti jiiak—. ⁵⁵ Bwe'ituk ini'i juna'a, ju'u kutae jita joamta u'usi. Ju'u intoko a' malawa, Maria' tea. Jume' Jakoobo' teame, ju'u Josee' teame, ju'u Siimo' teame intok ket ju'u Juuraj teame, inime'e a' saaek. ⁵⁶ Jume' intoko a' jaamut waaim ket inim ito nasuku jo'aak. Junuen san, jaksa aapo inika'a si'imeta ta'aak —ti jiiak.

⁵⁷ Inia betchi'bo san, inime'e, kaitat a' jikkajibaek. Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Juka'a, Liojta betana chukula yeu weenemat ju'uneetuawaka yeteu nokame, si'ime tu'isi a' eiyaaka a' bitne. Taa inika'a, tua jum a' bwiaaraawapo joomem betana intok jume' a' jo'apo aamak werim betana juni'i, ka junuen eiyaatune —ti jiiak.

⁵⁸ Intok aapo, junama'a ka jaikik juka' a' jita a' joa'uta ama yaak. Bwe'ituk bempo junuen ka a' sualekai.

14

Joan, yee babatoowamta, a' me'ewaka'po

¹ Junakriapo taewaimmet ju'u Eroorej teame, bwiaaraa Kalilea' tea'po yo'o ya'atuka'u, Jesujta betana, ini'i etejoriawak. ² Aapo intok, jume' ama tekiaka, aamak anemmeu:

—Ini'i jiba ju'u Joan, yee bato'owaame tuka'u. Mukiataka jiabijtela. Kiali'ikun junuen ka a' jootu maisi machik a' joone'po au yuma'atualaa —ti jiiak.

³ Ini'i Eroorej teame, bat naataka juka' Joanta bwij teboka intok suma'ita, yee e'eta'awa'u a' toji tebolatakai. Inika'a yaak, jamut Eroriaj teaka, bat naataka a' saila, Jeriipe' teamta jubisuka'u betchi'bo. ⁴ Ju'u Joantuka'u, ju'u Eroorejtau inen jiulatukan:

—Ka eu lutu'uria em a' jubeka'a benasi a' jipu'une'po.

⁵ Ju'u Eroores inika'a Joanta a' me'e tebobaeak taa juka' yoemrata a' majjaen bwe'ituk si'ime, juka' Joanta, Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu a' noka'apo junuen a' sualen.

⁶ Taa jum, juka' Eroorejta wasuktiam yuma'ariaka a' pajko'po, ju'u, junae jamut Eroriaj teamta jamut asoa, aman nunurim bichapo anwa'po a' ye'eko, junaka'a, ju'u Eroores tua a' musa'ulek. ⁷ Junuen aapo, iniat ka yumako, ka tu'ik au chupnee'u teuwaaka, jita juni'i au a' a'awaka'uta, aapo tua au a' makne'eti jiaka nokakan. ⁸ Junako ini'i beme jamut, a' malawa betana bat inen tejwaatakai, ju'u Eroorejtau:

—Pu'atopo, juka' yee bato'owaame Joanta koba inimi'i nee makne —ti au jiiak.

⁹ Ini'i, juka' junama'a che'a yo'ota Eroorejta, ka a' alleetuak. Taa aapo, ini'i, tua aet a' yuma'anee'uta a' teuwaalatuka' betchi'bo, intok jume' junaman nunurim a' jikkajilatuka' betchi'bo, a' makna' betchi'bo nesawek. ¹⁰ Junuen san juka' Joanta aman a' eta'ituka'po, a' koba chuktana' betchi'bo aet nesawek. ¹¹ Chukula ini'i koba, pu'atopo aman tojiwak intok ju'u usi beme a' makwaka, intok aapo a' malabeu a' tojak.

¹² Junak intok jume' Joantuka'uta a' majtim ama yajaka, inime'e intok juka' takaata nuk sajaka intok inika'a ma'ak. Chukula inime'e sajaka intok Jesujta tejwaak.

Ju'u Jesus, mamni miil ama aneme yoemrata ji'ibwatua

¹³ Junak ju'u Jesus inika'a ju'uneiyaakai, jum a' ane'epo, senu bwe'u kuta kanoapo, aapola, omot kaabeta ane'u bicha yeu siika. Taa ju'u yoemra a' ju'uneiyaakai, intok ini'i, jume' bwere jo'aram betana yeu sajak, junuen bwiat aet cha'aka kat betchi'bo. ¹⁴ Juka' Jesujta junama ko'om cheptekai, yoemrata juebenak ama anemta bichak. Intok inime'e, am nak jiokolek. Intok jume' ko'okoeme, bem weiyaa'um, aapo emo am ine'etetuak.

¹⁵ Junak junama'a jaibu ka machiseo, jume' Jesujta majtim au rukteka intok:

—Jaibu tua kupte intok inim kaabe jo'aak. Im aneme am kat saune, inime'e jumun ili jo'arammeu sajaka intok bem bwa'anee'uta bem jinune' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁶ Ju'u Jesus:

—Ka utte'a bem saka'anee'u. Eme'e am ji'ibwatuane —ti ameu jiiak.

¹⁷ Bempo intok:

—Kaita te im jipue, mamni paanim intok wooi kuchum jiba —ti au jiiak.

¹⁸ Inimmeu Jesus:

—A'abo em neu am toja —ti ameu jiiak.

¹⁹ Junak intok aapo, juka' yoemrata, bajpo am joote saek intok chukula jume' mamni paanim intok jume' wooi kuchum am nu'uka, jikau bitchuka, Liojta a' baisaeka am rebekta taitek. Jume' a' majta'ummeu am bwisik. Inime'e intok junae yoemratat

am na'ikimtek. ²⁰ Si'ime juname'e ji'ibwak intok yuma'isi jatteaka taawak. Intok chukula, woj mamni ama woika bwere waarim tapunak, jume' ama yeu be'akammea. ²¹ Junama'a jume' ji'ibwakame, o'ouraa, mamni miil tukan, ketun jume' jaamuchim intok jume' illitchim ka na'ikiatakai.

Juka' Jesujta, jum ba'a bepa a' weamaka'po

²² Che'a chukula intok ju'u Jesus, jume' a' majtim, jum kuta kanoapo am ja'amutuak, bau ba'at sajaka, aapat waitana bem yaajine' betchi'bo, aapo'ik ketun juka' yoemrata a' saka'atuao. ²³ Inime'e am saka'atuasukai, aapo ju'u Jesus, ili kawiu jikau siika, junama'a aapola, Liojtau bicha nokbaekai. Tukaariau yumakai ju'u Jesus aapola junama'a aanen. ²⁴ Juka' bwe'u kuta kanoata ket bau ba'a nasukun a' weyeo, jume' ba'a biaktiam, juka' kuta kanoata naas beban. Ju'u su jeeka am nankika weyen. ²⁵ Jaibu abe matchuu ini'i Jesus ameu ruktek, ba'a bepa weyekai. ²⁶ Intok junako jume' majtim, aapo'ik ba'a bepa weyemta bichakai, womtek. Intok majjaeka:

—Ini'i, tukaapo yee wom womtame —ti chaaen.

²⁷ Taa ju'u Jesus inimmeu nokaka:

—Kate'em jain ea, ineponee juna'a ju'u im aneme. Kate'em majjae —ti ameu jiiak.

²⁸ Junak ju'u Peeo intok au nookak:

—Achai, empo tua juna'atuko, ba'a bepa weyeka em ane'u nee yebijtua'e —ti au jiiak.

²⁹ Ju'u Jesus intok:

—A'abo neu bicha weyema —ti au jiiak.

Junak san ju'u Peeo jum kuta kanoapo ko'om chepteka, intok ba'a bepa wee taitek junuen Jesujta a' ane'u au yebijbaekai. ³⁰ Taa aapo, juka' jekata utte'akamta mam-matekai, majjaek intok ko'om kibak taitekai:

—Nee jinne'u'e, achai —ti chaaen.

³¹ Junama'a sep ju'u Jesus, mampo a' bwiseka intok:

—Tua empo ka yuma'isi a Liojtat yoem ea. Jaisaaka empo ka net yoem eak —ti au jiiak.

³² Bempo'im intok jum bem kate'epo ja'amuko, cha'atuk ju'u jeeka. ³³ Junako jume' kuta kanoapo kateme, Jesujtau tonommea japteka:

—Tua lutu'uriapo, empo Liojta betana yoemiari —ti au jiiak.

Ju'u Jesus, jum Jenesaret tea'po jume' ko'okoeme emo am ine'etetua

³⁴ Bempo junae bwe'u bau ba'at waitana sajaka, intok bwiau Jenesaret tea'awi yeu yajak. ³⁵ Junak ju'u yoemra, junama'a jo'aakame, juka' Jesujta tata'aakai, inime'e, junama'a bwiaaraapo si'imekut jo'arammeu bicha emo naas tejwaa japteka. Intok jume' ko'okoeme si'ime jum aapo'ik ane'u au tojiwak. ³⁶ Juname'e intok au ujbwanan, aapo'ikut, kia a' tajo'ori mayoat juni'i, bem tajtine' betchi'bo. Intok si'ime jume' aet mamtekame, emo ine'etek.

15

Ju'u inim senuk, ka tu'isi a' tatawaame

¹ Junak intoko, waate jume' paiseom teame intok jume' Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame, Jesujtau ruktek. Inime'e, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana ama yajilamtakai, intok inime'e inen au nattemaek:

² —Jaisaaka jume' em majtim, waka'a bat naataka itom yo'owasuka'um betana ta'eewaka joowamta ka junuen a' bo'o jooria. Bwe'ituk inime'e, emo tu'utewakai, kee ji'ibwakai, mam bajimawamta ka a' jooa.

³ Taa ju'u Jesus inimmeu nattemaek:

—Jaisaakai ket eme'e, juka' Liojta nesaurita ka a' jooa, junuen juka' inim enchim ta'aaka au joiwalaa'uta enchim a' joobae' betchi'bo. ⁴ Bwe'ituk ju'u Lios inen a' nesawek: “Juka' em achaita intok em malata yo'oreka am aniane. Intok ket, ju'u, a' achaiwata oo

a' aewata, ka tu'ik ameu aune'eti jiaka ka tu'isi ameu nokame, ini'i me'etune.”⁵ Taa eme'e intok inen jiia: “Seenuk, a' achaiheu oo a' aebeu: Kannee a enchi ania, bwe'ituk si'imeta juka' in jipue'uta, Liojtau bicha nee a' na'ikiala, ti a' jiune'eti jiia,⁶ intok jabeta juni'i, a junuen jiamta, inika'a, juka' a' achaiwata oo a' aewata ka a' aniane”, ti jiia eme'e. Junuen san eme'e juka' Liojta nesauri, tua kaita a' teuwa'a benasi a' tawaalam, junuen juka' inim enchim ta'aaka, au joiwalaa'uta, junaka'a enchim joobae' betchi'bo.⁷ Ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame, tu'isi jiiak wa'a bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonokame, Isa'iajtuka'u, emot nokaka, junak inen a' ji'ojtekai:

⁸ Ini'i yoemra nee emo yo'ore'eti jiaka, a' teuwaa.

Taa bem jiapsim ka neu bicha waateka june'ela.

⁹ Kaita'po taawa bem nau eaka nee yo'oree'u.

Bwe'ituk ju'u bem yee majta'u, wepulsi inim watem betana nesau teuwaari ausu'li.

¹⁰ Junak intoko ju'u yoemratau ama anemtau chaaek:

—Aet mammateka nee aet jikkajine —ti ameu jiiak—. ¹¹ Ju'u senuk bwa'anee'u, ka ini'i senuk ka tu'isi tawaane. Ala ju'u senuk teuwaanee'u aet yeu weyeme su, junuen Liojta bichapo ka tu'isi a' tatawaa —ti ameu jiiakai.

¹² Junak intoko jume' a' majtim Jesujtau ruktekan intok:

—Jaisa empo jume' paiseom teame empo mammatek ja'ani. Em teuwaaka'uta jikkajaka ka bem emo alleetuaka'po —ti au jiiak.

¹³ Taa aapo, essoi nokpo inen am yoopnak:

—Ju'u juya, jitataka juni'i, juka' in achai, teekau katekamta ka a' echiako, chikti nawammak popontune —ti jiiakai—. ¹⁴ Kia beja em am bicha. Bwe'ituk inime'e, ka bibichaka, watem ka bibichame weiyaame benasi maachi. Intok senuk ka bichaka, senuk ket ka bichamta weiya'ateko, jak juni'i, wojo'oku a nau ko'om wattine.

¹⁵ Junak intok ju'u Peeo, ju'u Jesujtau:

—Inika'a em ta'abwikut nokaka em teuwaaka'uta, ju'unakkiachisia itou a' teuwaane —ti au jiiak.

¹⁶ Ju'u Jesus inimmeu:

—Jaisa eme'e ket ka a' mammate ja'ani —ti jiiak—. ¹⁷ Jaisa eme'e ka aet ju'unea ja'ani, si'imeta juka' senuk bwa'anee'uta, to'onau bicha a' weye'po, chukula intok ket, inika'a, takaapo yeu a' weenee'uta. ¹⁸ Taa ju'u, senuk teuwaanee'u aet yeu weeneme, jiapsiu yeu weye, intok ini'i juna'a ju'u, ka tu'isi a' tatawaame. ¹⁹ Bwe'ituk jiapsi betana inen ju'u ka nanau machika ka tu'i eeri yeu weama, yee su'apeewame, jamutta ka a' jubeka juni'i, aamak emo tu'uriwame oo ju'u si'ime tiusi machika ka tu'ik joowame. Jita etbwawame. Ju'u aa noki'ichia intoko ka lutu'uriata yetet nok sasakawame, Liojta beje'eka, ka tu'ik teuwaawame. ²⁰ Ini'i weyeme juna'a junuen ju'u senuk ka tu'isi tatawaame. Taa ju'u, kee ji'ibwaka, emo te'ochiaka mam bajimawamta ka a' joowame, ka ini'i juna'a, ju'u senuk ka tu'isi tatawaame.

Jamut, ka jurio yoemtaka, Jesujta sualekame

²¹ Junama'a yeu sikaa, ju'u Jesus bwiaara Tiirro'otea'u intok Siron tea'u bicha siika.

²² Intok senu jamut, bwiaraa Kananea' tea'po jometa, ini'i junama'a bwiaraa jo'aaka, Jesujtau yepsak:

—In yo'owa, Labiituka'utat yeu simria, nee jiokole'e —ti au chaaek—. Bwe'ituk ju'u in jamut asoa, bebeje'eri ka tu'i jiapsi aet aane intok tua jikot maisi au bicha —ti au jiiakai.

²³ Taa ju'u Jesus inika'a kaita a' yoopnak. Junak intok jume' a' majtim au yajaka intok inen au ujbwanak:

—A' simne' betchi'bo au nooka achai. Bwe'ituk itot cha'aka weyeka, jiba chai sime —ti au jiiakai.

²⁴ Junak intok ju'u Jesus, ju'u jamuttau:

—Ju'u Lios, jume' bwalam chiktulame bebenammeu Ijra'el yoemratau jiba nee bituari —ti au jiiak.

²⁵ Taa ju'u jamut au rukteka intok au tonommea kikteka:

—In yo'owa, nee ania'e —ti au jiiak.

²⁶ Ju'u Jesus intok:

—Ka tu'ine, jume' paanim usim bwaa'ea'um, am u'aaka intok jume' chu'um am mikpo —ti au jiiak.

²⁷ Taa junuentaka juni'i, aapo ju'u jamut:

—Jeewi in yo'owa, taa kia jume' chu'um juni'i, bem teekom ji'ibwaa'po, jume' reebeam ko'om watterme bwabwa'ee —ti au jiiak.

²⁸ Junak intok ju'u Jesus, iniau:

—Jeewi, tua empo Liojta a suale, em ea'po aman eu chupne —ti au jiiak.

Intok jiba junama naateka ju'u a' jamut asoawa, yuma'isi au ine'etek.

Ju'u Jesus, juebena ko'okoeme emo am ine'etetua

²⁹ Ju'u Jesus junama'a yeu sika intok Kalilea' tea'po, bwe'u bau ba'a bwikola weyen. Chukula ili kawiu jikau sikaa, intok junama'a yejtek. ³⁰ Yoemra, juebenaka jum a' ane'epo au yajak. Intok inime'e, jume' ka rejteme, jume' ka bibichame, jume' ka nokame, jume' ka emo mam yekame intok waate juebenam ko'okoeme amemak weiyaakai, inime'e ju'u Jesujta bichapo nau tojiwak. Aapo intoko emo am ine'etetuak.

³¹ Junuen san beja ju'u ama aneme yoemra a' uttiaka a' suum eiyaak. Jume' ka a nokame, noktawame, jume' mam lolo'im tu'ureame intok jume' lolo'im am rejte'epo intok jume' ka bibichame am bittuawame, inime'e bichakai. Intok juka' bem yo'owata, Ijra'el tuka'uta a' achai Liojta a' yo'ori japtek.

Ju'u Jesus, naiki miil ama aneme yoemrata ji'ibwatua

³² Junak intoko ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu chaaeka intok:

—Inika'a yoemrata ne tu'isi jiokole bwe'ituk jaibu baji ta'apo inim nemak aane. Intok inime'e bem bwa'anee'uta kaita nunu'ubwa. Kanne junuen, ka ji'ibwakame, bem jo'au bicha am saka'atuabae, junuen ka inime'e jum bo'ot bem tebae wattine' betchi'bo —ti ameu jiiak.

³³ Jume' a' majtim junak:

—Jaksa itepo, si'ime inia yoemratau yuma'ik bwa'awamta nu'unee inimi'i kaabeta jo'aaka'po —ti au nattemaek.

³⁴ Ju'u Jesus inimmeu:

—Jaiki paanimsa eme'e nunu'ubwa —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Woo busani, intok wate ili kuchum —ti jiaka a' yoopnak.

³⁵ Junak aapo, juka' yoemrata ama anemta, bwiapo am jote'esaek. ³⁶ Jume' woo busan paanim intok jume' kuchum am nu'uka, intok Liojta a' baisae'uta teuwaak. Chukula am rebektaka intok jume' a' majtimmeu bicha am bwisek. Inime'e intoko ju'u ama yoemratat am na'ikimtek. ³⁷ Si'ime inime'e ji'ibwak intok yuma'isi jat teaka taawak. Chukula ketun jume' reebeam yeu be'eeekammea woo busan waarim tapuniawak.

³⁸ Junama'a ji'ibwakame, ju'u o'ouraa, naiki miil tukan. Ketun jume' jaamuchim intok jume' illitchim ka na'ikiatakai. ³⁹ Chukula ju'u Jesus juka' yoemrata saka'atuako aapo kuta kanoau ja'amuka intok jum bwiaraa Maklaala' tea'u bicha siika.

16

Jume' paiseeom teame intok jume' saruseeom teame, ka a jootu machik machilaata bitbae

¹ Jume' paiseom teame intok jume' saauseom teame, Jesujta bitbaeka au noitek. Intok junuen aapo'ik jitat a' ji'optuabaekai, teeka betana machilaata, a jita a' joa'uta am bittuasaek. ² Taa aapo inime'e inen yoopnak:

—Kupteo, eme'e: “I'an tu'ibae jume' taewaim, bwe'ituk sikiisi cha'aka ju'u ania”, ti eme'e jijia. ³ Ketwoo tana intok eme'e: “I'an ka tu'ibae jume' taewaim, bwe'ituk ju'u ania sikii intok naamuk”, ti eme'e jijia. Ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame, eme'e juka' aniata ju'u a' machiaka'ue taewaim ju'une'eiyaa. Taa eme'e i'an taewaim betana juka' machilaata a' teuwaa'ut eme'e ka a aet ju'unea. ⁴ Ini'i ka tu'i yoemra intok ka wepulsi Liojta yo'oreme senu machilaata, Liojta a jita joa'uta bitbae. Taa kaita intok bittuanaa, kia juka' Jonajtuka'uta juka' au yeu a' sika'u benak machilaata jiba bittuanaa —ti ameu jiiak.

Intok inime'e ama su'u tojaka, siika.

Reberuata benaka, jume' paiseom jitasa yee majta'u

⁵ Junak jume' a' majtim, ju'u bwe'u bau ba'ata beas yajaka, paanim koptalamtukan. ⁶ Junak intok ju'u Jesus:

—Eme'e a' mammatenee jume' paiseom intok jume' saauseom teame ju'u reberuata benaka, ka lutu'uriata bem yee majta'u betana emo suuakai —ti ameu jiiak.

⁷ Jume' a' majtim:

—Ka paanim itom nu'upaka' betchi'bo aapo junuen jiia —ti naas nau jiu japtek.

⁸ Ju'u Jesus amet ju'une'eaka intok:

—Jaisaaka eme'e paanim ka emo nu'upak ti jiia —ti ameu jiiak—. Tua em ka yuma'isi Liojta yoem ea —ti ameu jiiak—. ⁹ Jaisa eme'e, i'an tajtia kee ju'unea intok ka au waate ja'ani, jume' mamni paanim, jume' mamni miil yoemem in amet na'ikimteka'ummewi intok jaiki bwere warim, jume' yeu be'ekame tapuniawakai. ¹⁰ Intok jaisa eme'e kia ka au waate ja'ani, jume' woo busan paanim betana, jume' naiki miil yoememmet in na'ikimteka'ummewi juni'i, intok jaiki bwere warim eme'e toboktak. ¹¹ Junuen, jaisaaka eme'e ka aet ju'unek, ka paanimmet in emou noka'apo, jume' paiseom betana intok saauseom teame betana enchim emo suua saeka intok ju'u reberuata benasi machik betana, nee emou nokao —ti ameu jiiak.

¹² Junak beja inime'e aet ju'unek, Jesujta ka wame'e paanim betana reberuat bem am suuane' betchi'bo ameu a' nokaka'po ala, jume' paiseom intok jume' saauseom teame, bem yee majta'u betana junaet a' noka'apo.

Ju'u Peeo, Jesujta a' Krijtotuka'u a' teuwaa

¹³ Junak ju'u Jesus, bwiaraa Sesarea piliipo' tea'u yepsakai, aapo jume' a' majtimmeu: —Ju'u yoemra, inia inim yoemtat nokaka, a' jabesa'ati jiia —ti ameu nattemaek.

¹⁴ Inime'e intok:

—Waate, enchi ju'u yee babatoowame Joantuka'u tiia. Wate intoko enchi ju'u Eliaj tuka'u ti jiia. Ketunia waate enchi ju'u Jeremiaj tuka'u oo jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nokame betana seenuk ti jiia.

¹⁵ Junak intok aapo:

—Eme'e intok, nee jabesa'ati jiia —ti ameu nattemaek.

¹⁶ Junak intok ju'u Simoo Peeo' teame:

—Empo juna'a ju'u Krijto yeu pu'ari, ju'u Lios jiba yuu jiapsamta u'usi —ti au jiiak.

¹⁷ Ju'u Jesus inika'a inen yoopnak:

—Tua empo alleenee Simoo, ju'u Jonaj teamta u'usi. Bwe'ituk inika'a ka inim senu enchi a' tejwaala. Ala ju'u in yo'owa, teekau jiapsame enchi aet ju'uneetuala —ti jiakai—. ¹⁸ Inepo intok ne Peeo ti enchi teuwaa, intok inepo ne jiba inia lutu'uriae em teuwaaka'ue, jume' Liojta yoemiamtuneeme, ae am koba'a i'a. Intok kia ju'u kokkowame juni'i ka ae bepa utte'aka a' koba'ane. ¹⁹ Ineponee ket inim teekau, Liojta

che'a yo'otaka a' kateka'u yajineeme betana enchi am tekil makne. Juka' inim bwiapo em ka yee joo i'a'uta ket aman teekau ka joonaa. Intok juka' inim bwiapo em yee joo i'a'uta, ket aman teekau joonaa.

²⁰Junak intoko ju'u Jesus, inime'e a' majtimmet nesawek, aapo'ik Krijtotuka'po aman, kaabetau am montine' betchi'bo.

Jesus, jaisa a' muknee'u a' teuwaa

²¹Junama'a naatekai ju'u Jesus, jume' a' majtim senu weemta machisi am tejwaa taitek, a' utte'atuka'po amani, aapo'ik Jerusalen tea'u a' weene'po intok junaman te'opopo ju'u che'a yo'owe intok jume' junama'a juna'e yoemratau yo'owem intok jume' Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim yee majtame betana aapo'ik tua jikot a' ya'anaa'po. Inimmeu, juname'e a' me'ene'eti jiiak. Taa ket, baji taewaita weyeo, aapo'ik a' jiabi-jtene'po betana am tejwaa. ²²Junak intoko ju'u Peeo, omola a' nunuka intok batte au omti nokaka a' sua tejwaa taitek:

—Kaibu ta'apo achai, jakwoo juni'i kaachin ini'i, junuen eu yeu weene —ti au jiiakai.

²³Taa ju'u Jesus, amau kuakteka, Peotau inen jiiak:

—Kat neu suua, empo, ju'u bebeje'eritumta benasi anakai. Bwe'ituk kaita'ee nee a jootua. Empo juka' Liojta tu'uree'ut ka ale benasi ea. Ala kia empo inim yoemem benasi ea jiba —ti au jiiak.

²⁴Junak intok ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu:

—Jabe senu nemak eebaeme, ini'i, inim aapo'ik betchi'bo jiba a' jiapsa'uta a' koptane. Intok nemak a' ea' betchi'bo mukneeka juni'i, jiba nemak eene —ti ameu jiiak—.

²⁵Bwe'ituk wa'a inim aapo'ik betchi'bo jiba, binwa jiapsibaeme, juna'a jiba yuu a' jiapsinee'uta a' ta'arune. Taa wa'a, nemak a' eebae' betchi'bo, ka inien aapo'ik betchi'bo a' eiyaakame, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' bitne. ²⁶Bwe'ituk inim seenu, jitasa tu'ik jajamnee inim si'ime aniat juka' beje'emta yo'okai intok tu'ik bichaka taa chukula, Liojtau a' weenee'u ka au a' lutu'uriatukai. Ini'i ju'u jiba yuu a' jiapsine' betchi'bo tua kaita a' nenkine. ²⁷Bwe'ituk ini'i emo benasi inim yoeme, a' achai Liojwaa, yo'orisi a' machiaka'a benasi aapo junaen, intok jume' a' ankelesimmak a'abo yebijne. Intok junako aapo, inim, we'epulaim, junuen bem ya'ariaka'po aman, tu'isi oo ka tu'isi au a' chupa'ane. ²⁸Tua lutu'uriapo ne inen emou jii, i'an, inim wate aane, inime'e, juka' inim emo benasi yoemta, junuen yo'orisi machika intok che'a yo'otaka a' yebijnee'uta, bempo'im ka a' bichako ka bem kokkonee'u —ti ameu jiiak.

17

Jesujta, ta'abwisi a' bittuka'po.

¹Busan taewaim sikaa, ju'u Jesus, juka' Peota intok juka' Jakoobo' teamta intok juka' Joanta, ju'u Jakoobo' teamtamak weri, nunuka intok aapo, aapola amemak senu mekka jikat kawiu jikau amemak siika. ²Junaman intok aapo ame bichapo ta'abwisi au bittebok. A' pujbawa ta'ata benasi machisi tachiriakan. Ju'u intok a' tajo'oriwa, tossaala tachiriata benasi aayuk. ³Intok bempo, junama'a sep su, juka' Moiseej teamta intok juka' Eliaj teamta, ju'u Jesujtamak etejome bichak. ⁴Junak intok ju'u Peeo, Jesujtau:

—Achai, tua su te tu'isi im aane. Enchi junen eao, itepo baji ili juya karim te ya'ane. Ee betchi'bo senuk, Moiseejta betchi'bo senuk, intok Eliajta betchi'bo intok ket seenuk —ti au jiiak.

⁵Ket juka' Peota nokao su, naamu, tua beojkoka am roptak. Junama'a namupo betana intok, jiawai jikkajituk:

—Ini'i juna'a ju'u in yoemia in nake'u, ae betchi'bo tua in allea'u. Aapo'ik eme'e a' nok jikkajine —ti jiiakai.

⁶Inika'a jikkajakai jume' a' majtim yeu a' pu'arim, bwiapo pepetala to'otek intok inime'e tua womtek. ⁷Junak intoko ju'u Jesus ameu rukteka, amet mamteka intok:

—Japte'em bu —ti ameu jiiak—. Kate'em majjae.

⁸ Inime'e juchi aman bitchukai, kaabeta intok ama bichak, juka' Jesujta aapolaik jiba.

⁹ Bempo'im junae kau betana ko'om kateo, ju'u Jesus amet nesawek:

—Inika'a enchim bittuawaka'uta, kaabetau eme'e a' etejone. Chukula, juka' inim emo benasia yoemta kokkoarim nasuk a' jiabijtesuk ju'ubwa a' teuwaane —ti ameu jiiak.

¹⁰ Junak intok jume' a' majtim:

—Jaisaaka junen, jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, a' utte'a ti jii, juka' Eliaj teamta bat a'abo a' yebijnee'u —ti Jesujtau nattemaek.

¹¹ Junak intok ju'u Jesus inime'e inen yoopnak:

—Lutu'uria juka' Eliaj teamta, utte'a, bat a' yebijnee'u. Intok inika'a si'imeta a' tu'utene'po. ¹² Taa inepo ne, juka' Eliajta jaibu a' yebissuk ti jii. Bempo intok a' jabetuka'po ka a' ta'aak. Ala bempo si'imeta juka' jiokot machik bem au ya'abae'uta au yaak. Ket jiba junaeni ju'u inim emo benasi yoeme, jiba inime'e betana jiokot ya'atune —ti ameu jiiak.

¹³ Junak intok jume' Jesujta majtim aet ju'une'eak, Jesujta, ju'u Joan, yee baba-toowamta betana ameu a' noka'apo.

Jesus, usi o'ou, weecheka ko'okoemta, au a' ine'etetua

¹⁴ Chukula junak, bempo'im jum anwa'u am yajakai, seenu, junaman Jesujtau rukteka, ini'i ket au tonommea kikteka intok:

¹⁵ —Achai, inika'a in ou yoemiata nak jiokole'e. Beja su, aapo epilepsia' teamtae ko'okoeka weeche. Intok tua unnaa jiokot au bicha. Juebenasi tajipo oo ba'apo weeche.

¹⁶ A'abo ne ime'e em majtimmeu ne a' tojak taa bempo ka a au a' ine'etetua machi —ti au jiiak.

¹⁷ Ju'u Jesus inen a' yoopnak:

—Ou, eme'e, kaita sualeka intok tua ka tu'i yoemra. Jakwoo tajtiasa tua nee inien enchim bitne. Jakwoo tajtiasa tua ne jiokot emomak anne. Juka' usita em a'abo neu toja —ti jiiakai.

¹⁸ Junak ju'u Jesus, ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsitau kuttipo au nokaka intok inika'a, ju'u usi o'outat yeu a' simtuak. Junuen ini'i junama'a sep tu'urekai.

¹⁹ Chukula jume' Jesujta majtim, omola sajaka, Jesujtamak etejoko intok bempo:

—Jaisaaka tua, itepo, juka' ka tu'i jiapsita ka a yeu a' beebak —ti au nattemaek.

²⁰ Ju'u Jesus inimmeu inen jiiak:

—Bwe'ituk eme'esu tua ka a Liojtat yoem ea. Tua lutu'uriapo ne inen jii, eme'e, kia ju'u mojtaasa bachiata belleekik juni'i, Liojtat a enchim yoem ea'u emot ayuko, inia kawiu eme'e: “Inim yeu sikaa, omot yejtene”, ti au jiu ean. Ini'i kawu intok omot bicha weene. Junuen eme'e lutu'uriapo Liojtat a yoem ea'ateko, kaita emo betchi'bo obiachine. ²¹ Taa inile benaka ka tu'i jiapsi, ini'i, ka ji'ibwawaka Liojta yo'oriwaka intok au bicha emo nokriawamtae jiba a yeu beeptu —ti ameu jiiak.

Jesus, juchi jaisa a' muknee'u a' teuwaa

²² Ketun jum bwiaraa Kalilea' tea'po nau rejtekai, ju'u Jesus, juka' inim yoemta, jume' inim ka tu'i yoemem mampo a' su'u tojina'ati jiiak. ²³ Intok juname'e a' me'eenee'u. Taa ket, baji taewaim sikaa, a' jiabijtenee'u ti jiiak. Ini'i, ju'ubwa a' teuwaari, bempo'im tua sioktuak.

Te'opota betchi'bo tomita a' beje'etuawa'u

²⁴ Juka' Jesujta intok jume' yeu a' pu'arim, bwe'u jo'ara Kapernaum tea'u yeu am yajako, junama'a jume' te'opota betchi'bo tomita nau totojame, ju'u Peotau yajaka intok:

—Ju'u enchim majtame, jaisa tomita te'opota betchi'bo ka a beje'etua ja'ani —ti au nattemaek.

²⁵ Ju'u Peeo intok:

—Jana'aka —ti jiiak.

Junako, juka' Peota kariu a' kibakeko, ju'u Jesus bat au nonokak:

—Jaisa eu maachi Simoo —ti jiiakai—. Jume' inim bwiapo che'a yo'o ya'arim, inime'e, juka' ya'uraatau bicha tomita weyemta, intok juka' jita'apo yee aniabaawaka tomita, jabemmeusa junuen a' waata, jume' ama bem bwiaaraapo jomemmewi oo jume' ka junama'a bwiaaraapo joomemmewi, ja'ani —ti au nattemaekai.

²⁶ Ju'u Peeo:

—Jume' omot bwiaaraa yoemratau —ti a' yoopnak.

Ju'u Jesus junak:

—Junuentuko, jume' ama bem bwiaaraapo yoemem, kaita beje'etuane —ti au jiiak—.

²⁷ Taa junuen, kaabeta ka alleetuabaekai, jum bau ba'au sikaa, jume' kuchum ammea yeu wiikwame ba'au jimmaane, intok juka' bat ama cha'atukamta yeu wikne. Junae tenpo empo tosai tomita, tua au yuma'ik teune. Juna'a, in beje'etua'ea'uta intok em aman toji'ea'uta, junae aman am beje'etuane —ti au jiiak.

18

Jabetasa chukula che'a eiyaatunee'u.

¹ Jiba junako, jume' Jesujta majtim au rukteka intok:

—Jum teekau, achai Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, jabesa juna'atunee ju'u che'a eiyaawaka bitnaame —ti au nattemaek.

² Junak intok ju'u Jesus, ili usi o'outau chaaeka, ame nasuk a' kechaka ³ intok:

—Tua lutu'uriapo ne inen emou jiia, ju'u ka tu'ik betana ka enchim emo temaeka intok inia betana junuen, ka jume' ili usim benasi enchim eao, eme'e, jum Liojta che'a yo'otaka kateka'u kaibu aman jiapsine —ti jiiak—. ⁴ Junuen san, jum Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, wa'a che'a ama eiyaatuneeme, ini'i, inim che'a bepa emo eiyaawamta koptaka intok junaen inia ili usita benasi eame, juna'atune, wa'a che'a eiyaanaame. ⁵ Wa'a intoko, juka' ile benasi ili usita, nee a' suale' betchi'bo, tu'isi a' mabetakame, nee junen mabetne.

Senuk ka tu'ik ya'anee'u, jaisa tua ka tu'isi a' chuchupe'u

⁶ 'Jabetaka juni'i, inime'e illichim nee sualeme betana, senuk, ju'u ka tu'ik a' ya'atuakame, che'a au tu'i ean, inika'a, bwe'u tetata ae tuttujuwamta, kutanaapo aet sumawaka, jum bawepo che'a mekka ko'om a' jimmaawako. ⁷ Jume' inim bwiapo jiapsame betchi'bo, tua ka tu'i, inim jiapsame, ju'u ka tu'ik jootuame ayukai. Ini'i jiba aunee o'oben. Taa tua jikot au machine, ju'u o'outau, inika'a ka tu'ik yee jootuamtawi.

⁸ 'Inien san empo, em maammea oo wokimnea, jita ka tu'ik ya'ane'eteko, am chuktaka intok mekka am su'u tojine. Bwe'ituk che'a tu'ine, mam lo'itaka oo wok lo'itaka jum jiba yuu jiapsiwa'u em annee'po. Intok junuen, yuma'im mamaka intok yuma'im wokeka intok jum tajita jiba yuu beete'u em annee'po bepa. ⁹ Intok empo em pusimnea ka tu'ik ya'ane'eteko, juname'e yeu wikeka, mekka am su'u tojine. Bwe'ituk che'a tu'inee wepu'ulaim puseka jum jiba yuu jiapsiwa'u em annee'po. Intok junuen, yuma'im puseka, jum tajita jiba yuu beete'u em annee'po bepa.

Bwala chiktulatat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹⁰ 'Inime'e illichika nee sualeme betana, kaabem omola am eiyaane. Bwe'ituk inime'e betana jume' ankelesim am suuame, jum teekau, Liojta aman jiapsamtau jiba am ane'u —ti ne a' teuwa—.

¹¹ Bwe'ituk ju'u inim emo benasi yoeme, ini'i, jume' inim ta'aruim benasi jiapsame am jinne'ubaeka yepsak.

¹² 'Jaisa emou maachi ini'i, seenu, inim mamni takaam bwaram jipueka, intok ini'i, juname betana seenuk ta'arukai, jiba tua aapo, jume' naiki taka ama woj mamni ama batan bwaram, jum kaupoo to'o sikaa, intok juka' chiktulata a' jariune. ¹³ Intok ini'i,

junaka'a a' teakai, jiba su tua, ini'i junae betchi'bo che'a alleene, waate jume' naiki taka ama woj mamni ama batanika ka emo ta'arukame bepa. ¹⁴ Junuen san ketchia, ju'u enchim yo'owa Lios, teekau jiapsame, inime'e illitchim betana, wepu'ulaik juni'i, kaabeta ta'aru i'a —ti ameu jiiak.

Seenuk, juka' aamak werik, jaisa tua a' jiokoi'ea'u

¹⁵ 'Seenuk, Krijtopo emak werik ka tu'ik eu a' yaako, aapolaiku mak etejonee intok juka' ka amma'ali a' aula'u betana a' tejwaane. Inika'a intok tu'isi enchi a' nok jikkajako, junuen inika'a Krijtopo emak werikumak empo juchi tu'isi nau eaka jiapsine. ¹⁶ Taa inika'a ka junuen enchi aet nok jikkajako, empo seenuk oo wooim nunune, junuen juname'e, si'imeta junama'a jikkajaka, junaet lutu'uriata bem ju'uneene' betchi'bo.

¹⁷ Taa inika'a, juname'e juni'i ka a' nok jikkajako, junak si'ime jume' te'opopo nau anemmeu a' teuwaane. Intok inika'a, kia juname'e si'imem juni'i ka am nok jikkajako, junako, itepo, inika'a ka Liojta sualemata benasi a' eiyaanee oo kia seenuk, ya'uraatau bicha juka' tomita weyemta nau a' totojame betana a' weye'e benasia.

¹⁸ 'Tua lutu'uriapo ne inen emou jii, inim bwiapo si'imeta juka' enchim ka yee joo i'a'uta, ket aman teekau ka joonaa. Intok juka' inim bwiapo enchim yee joo i'a'uta, ket aman teekau joonaa.

¹⁹ 'Ketchia inen ne emou jii, inim, emo betana wooika Liojtau bicha enchim a'aubae'ut nau eaka enchim emo nokria'ut, ju'u in yo'owa, teekau jiapsame junuen emou a' chupa'ane. ²⁰ Bwe'ituk jum woika oo bajim, nee yo'oribaeka bem nau ane'epo, junama inepo ame nasuk annee.

²¹ Junak intok ju'u Peeo, ju'u Jesujtau sika au nattemaek:

—Achai, juka' Krijtopo nemak werik, jaikisisa jita ka tu'ik neu a' yaako intok inepo junuen ne inika'a jiokoine. Jaisa woo busanisia ja'ani —ti jiiakai.

²² Jesus inika'a:

—Kannee junuen woo busanisia ti eu jii, ala, aapo'ik jaikisia junuen enchi a' jiokoi i'a'abeekisia —ti au jiiak.

Tekokamta, senuk, ka a' jiokoibaeka'ut, nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

²³ 'Inia betchi'bo, Liojta aman teekau che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, inim seenuk yoemratau che'a yo'o ya'ata, jume' aapo'ik tekoka intok a' wikiriammak au a' tu'ute'e benasi maachi. ²⁴ Inika'a, junaka'a ju'ubwa a' naateo, senu juebena miiyoanim a' wikiriakai au yeu tojiwak. ²⁵ Junak, juka' ama tekokamta, tua kaitae a' beje'etua machiako, ju'u a' tekowa, inika'a, senuk omot a' atteane' betchi'bo au a' nenki tebok chikti a' jubimmake intok a' yoemiam intok si'imeta juka' a' jipue'u mak junuen junae, juka' a' wikiriawa'uta a' beje'etuana' betchi'bo. ²⁶ Junak intok ju'u a' tekokame, junau tonommea kikteka intok au ujbwanak: "Achai, ka seej chukti eaka, nee bo'o bitnee intok inepo si'imeta ne beje'etuane", ti au jiiakai. ²⁷ Ju'u a' tekowai, inika'a, tua a' nak jiokoleka intok juka' aapo'ik a' wikiria'ut a' jiokoek, intok a' su'u toji tebok.

²⁸ Taa ini'i tekokame, jiokoliwakame, junama'a yeu sikaa, seenuk aamak tekokamta teak. Inika'a ka jaikik a' wikiriamta. Junaka'a kuta naat a' bwiseka, a' jiabij meme'aaka: "Juka' em nee wikiria'uta sep nee beje'etua", ti au jiiak. ²⁹ Junak intok ju'u aamak tekokame, au tonommea kikteka inen ujbwanak: "Achai, ka seej chukti eaka nee bo'o bitnee intok inepo si'imeta ne enchi beje'etuane", ti au jiiakai. ³⁰ Taa ini'i wikiriawame, ka a' jiokolibaek. Ala a' nuk sikaa, yee e'etawa'po a' eta'atebokai, inika'a a' beje'etuasuu tajtia. ³¹ Waate jume' inimemak tekokame, inika'a ju'uneiyaakai, tua ka alleak. Intok inime'e, junae tekobeu sajakai, si'imeta junaka'a yeu sikamta au etejok. ³² Junako ju'u tekowai, junau chai tebok intok inen au jiiak: "Empo tekipanoareo ka tu'ik jiapsekame, inepo si'imeta juka' em nee wikiria'uta ne enchi aet jiokoek, em junuen jiokot jiaka em neu nokaka' betchi'bo. ³³ Empo juni ket juka' emak tekipanoamta, in enchi jiokoleka'a

benasia, jiba junuen a' jiokoi machiakan", ti au jiiak. ³⁴ Intok juna'a tekowai, tua ka alleaka, junaka'a, jiokot a' ya'a tebok juka' a' wikiria'uta si'imeta a' beje'etuasu'utajtia.

³⁵ Ju'u Jesus intok:

—Jiba inien ket emomak aunee ju'u in yo'owa, teekau katekame, enchim, jume' Krijtopo emomak werim we'epulaka, ka tua junen jiaka, enchim emo jiokoeko —ti jiaka ameu noksuk.

19

Emo kukunaka, emo wo'otawamtat betana, yee majta

¹ Ju'u Jesus, chukula inika'a teuwaasukai, jum bwiaaraa Kalilea' tea'po yeu sikaa, jum bwiaaraa Jurea' tea'po, batwe Joran tea'po, ta'ata ama yeu we'e betana aman yepsak.

² Yoemra juebenaka aamak sajak. Intok junama'a aapo, wame'e ko'okoeme emo am ine'etetuak.

³ Junak intok jume' paiseom teame, waate Jesujtau ruktek junuen jita'apo a' ji'optuabaekai intok inime'e:

—Jaisa seenu, jita betchi'bo juni'i, juka' a' jubiawata jimmaa betchi'bo, ya'uraatau, junae betchi'bo ji'osiam a ya'atebo ja'ani —ti au nattemaek.

⁴ Inime'e aapo inen yoopnak:

—Jaisa eme'e jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteita kee a' bicha ja'ani, inen, juka' che'a bat naataka am ju'unaktekamta, o'outa intok jamutta, aapo'ik am ju'unakteka'po. ⁵ Inen ket ji'ojtei: “Inia betchi'bo san, ju'u o'ou, juka' a' achaiwata intok juka' a' aewata am to'o simnee intok junuen ju'u a' jubiawamak jiapsine. Intok inime'e junuen woikai, wepul yoemta beasi tawane.” ⁶ Junuen san inime'e jaibu ka wooi benane, ala wepul yoemta benakai, inia betchi'bo ju'u inim yoeme, juka' Liojta wepu'ulai benasi a' ya'ari, kaachin a am na'ikimtene —ti ameu jiiak.

⁷ Junak intok inime'e:

—Jaisaaka junen ju'u Moiseejtuka'u, juka' jubiarita ya'uraatau ji'osia ya'arita a' makaka junae a' jimmaa betchi'bo aet nesawek —ti au nattemaek.

⁸ Ju'u Jesus inimmeu:

—Jiba junuen, tua ka enchim yee nak jiokole' betchi'bo ju'u Moiseejtuka'u junuen enchim jujubim a enchim am wo'otane' betchi'bo enchim a' tu'uteriak. Taa che'a bat naataka ka junuen weyen —ti ameu jiiak—. ⁹ Inepo intok ne inen emou jiia, ju'u a' jubi jimaakame, taa ini'i ka juka' a' juubi ta'abwiku mak ka tu'isi a' tawako, intok ini'i ta'abwik jubeko, ka tu'ik ya'arine. Intok kia ju'u jamutta jimaarita a' jubeko, ini'i ket ka tu'ik ya'arine.

¹⁰ Jume' Jesujta majtim junak inen au jiiak:

—Inika'a weyemta inien machiako, ju'u kunawaita a' jubimake, senuk betchi'bo ka jupupwame che'a tu'i —ti au jiiak.

¹¹ Ju'u Jesus inimmeu:

—Iniat ka si'ime a aet ju'unea. Kia wame'e wepulsi Liojta betana a' ju'uneiyaatuawame jiba —ti jiiak—. ¹² Waatek ka nanau machik ayukamta betchi'bo, wate o'owim ka jujjube. Waate ka a jubineeka junen yoemem. Waate intok ket, inim yoemem betana junuen ya'ari ka jujjube. Intok ketun waate, juka' Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata che'a bem eiya' betchi'bo ka jujubeka tatawa. Inika'a a' chupa'aneeme a' mabetne.

Jesus, jume' ili uusim amet mamteka, Liojtau bicha am nokria

¹³ Junak intoko waate ili uusim, ju'u Jesujtau tojiwak, aapo'ik amet mamteka intok Liojtau bicha inime'e a' nokriane' betchi'bo. Taa jume' Jesujta majtim, jume' aman au am tojame, am beje'eka nok japteke. ¹⁴ Taa ju'u Jesus inen jiiak:

—Ake'em am su'u toja jume' ili uusim, ela'pom a'abo neu katne, intok iniat ka ameu suuane. Bwe'ituk Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, aman lutu'uriakame, inime'e benasi emo eetuame juname'e —ti jiiak.

¹⁵ Intok aapo, juname'e ili usimmet mamteka intok am nokriasuka, intok chukula, junama'a a' ane'epo yeu siika.

Senu ju'ubwa yo'otuka yu'in tu'ik jita jipueme, Jesujtamak etejo

¹⁶ Senu ju'ubwa yo'otume Jesujta a' bitbaeka au siika intok ini'i:

—Tu'i yoeme, yee majtame. Jitasa inepo tu'ik yaaka junuen juka' jiba yuu jiapsiwamta a' bitne —ti au nattemaek.

¹⁷ Ju'u Jesus iniau:

—Jaisaaka empo tu'i yoeme'eti neu jii. Kaabe intoko, wepu'ulai jiba tu'ika jiapsame. Ini'i intok ju'u Lios juna'a. Taa empo jiba yuu jiapsiwamta a' bitbae'eteko, Liojta nesaurim bo'o jooriaka jiapsine —ti au jiiak.

¹⁸ Ju'u ju'ubwa yo'otume:

—Jitaa nesaurim ti au jiiak.

Ju'u Jesus iniau:

—Ka yee sussu'ane. Jamutta ka jubeka, ka aamak emo tu'urine. Ka jita e'etbwane. Ka aa noki'ichiata yetet nonokne. ¹⁹ Juka' em achaita intok juka' em aewata, am yo'orine. Intok empo juka' ele benasi yoemta, em emo eiya'a benasia a' nakne —ti au jiiak.

²⁰ Ju'u ju'ubwa yo'otume intok:

—Si'imeta inika'a inepo in ili usituka'po naatekai ne a' chupa'i. Jitasa ketun neu be'ee —ti au jiiak.

²¹ Iniau inen jiiak ju'u Jesus:

—Empo yuma'isi Liojta ea'po jiapsibae'eteko, sikaa, si'imeta juka' em jipue'uta nenkakai, jume' kaachin emo ania machim a' mikne. Junak empo, teekau, Liojta yo'otaka a' kateka'u, che'a si'imek bepa beje'emta intok tu'ik a' bitne. Chukula empo a'abo neu sikaa, intok nemak eaka jiapsine —ti au jiiak.

²² Taa junak, juna'a ju'ubwa yo'otume, inika'a jikkajaka, tua siokaka, ama yeu siika. Bwe'ituk unnaa yu'in jita tu'ik atteakan.

²³ Junak ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu:

—Tua nee lutu'uriapo ne inen emou jii, ju'u yu'in tomekamtau tua a' obiachiaka'po, inika'a, teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u a' yebijnee'u. ²⁴ Inika'a ne juchia emou a' teuwa, juka' naikim wokekamta, kameeyo' teamta, ji'ikia pusimpo yeu a' weenee'u, che'a ka a' obiachiaka'u, juuka'a yu'in tomekamta, jum Liojta che'a yo'otaka kateka'u a' yebijnee'u bepa —ti ameu jiiak.

²⁵ Inika'a jikkajakai, jume' aapo'ik majtim tua aet suum eak. Intok bempo:

—Junuentuko, jabesa tua a jinne'uitune —ti emo naas tetemaen.

²⁶ Ju'u Jesus am bitchuka:

—Inim jume' yoemem, iniau ka yuuma. Taa ju'u Lios, si'imeku yumaka, a' jooa —ti ameu jiiak.

²⁷ Junak ju'u Peeo:

—Achai, itepo te si'imeta juka' itom atteasuka'uta a' to'o saka'i, intok itepo emak eaka te emak rejte. Jitasa tua itepo mabetne —ti au jiiak.

²⁸ Jesus inime'e inen yoopnak:

—Tua lutu'uriapo ne inen emou jii, junak, chukula taewaimmet, si'imeta bemelasi a' ayuko, juka' inim emo benasi yoemta che'a eiyaawatchika yo'otaka a' yejteko, junak eme'e, jume' i'an inim nemak eaka, nemak rejteme, ketchia woj mamnika intok wooika, jume' che'a yo'owem joyoye'po eme'e ama amet jote'ene, junuen jume' woj mamni ama wooika, Ijra'el tuka'uta betana yoemrata a' ya'uraa bittua betchi'bo. ²⁹ Intok si'ime wame'e inim bem karim to'o sajakame, oo jume' o'owimtaka oo jaamuchimtaka

jume' amemak werim, oo kia a' achaiwata oo a' aewata oo a' jubiawata oo jume' bem yoemiam, oo ket bem waj bwiam, junaka'a nemak bem ea' betchi'bo junaka'a to'o sajakai, inime'e, junaka'a mamni takaasi junae beekik mabetne, intok ketchia, chukula, jiba yuu jiapsiwamta bitne. ³⁰Taa juebenaka jume' i'an inim che'a eiyaawaka bitwame, junak che'a ka eiyaanaa. Wate intok, jume' i'an inim che'a ka eiyaawaka bitwame, junak che'a eiyaanaa.

20

Jume' tekipanoareeommet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Ju'u, teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana nok lutu'uria, ini'i, seenuk waj bwiata atteaka inika'a ketwoo yeu sikaa, pa'asim chuktaneeme a' takeaseka'a benasi weye. ² Ini'i, inime'e tekipanoareeom, senu taka tosai tomim taewapo am beje'etuarokaka, junuen ameu nookak. Intok inime'e junen eako, tekipanoa betchi'bo a' wasau am bittuak. ³ Che'a chukula, ketwoo, jumak batanim jia'apo yeu siika intok juchi waatem junama'a jita nenenkiwa'po, kia beja kaita joame bichak. ⁴ Inimmeu: "Eme'e ket jum pa'asim in chukta tebo'u sajaka tekipanoane. Inepo intok, ne tua enchim koba'a'ea'uta enchim makne", ti ameu jiiak. Intok bempo junak ket aman sajak. ⁵ Ju'u wajta atteakame, abe luula yejteo juchi yeu siika, intok chukula ketchia che'a kupteo, bajim jiao yeu sika jiba junaen aayuk. ⁶ Intok ketchia, che'a kupteo, jumak mamnim jia'apo, juchi jum jita nenenkiwa'u bicha yeu siika. Intok juchi waatem junaman, kaita joame bichaka intok inimmeu: "Jaisaaka eme'e, si'ime taewata ka tekipanoaka inim aane", ti ameu jiiak. ⁷ Inime'e: "Bwe'ituk kee jabe itom takea machi", ti au jiiak. Aapo junako: "In wasau sajaka ket eme'e tekipanoane. Inepo intok, ne, juka' enchim koba'a'ea'uta enchim makne", ti ameu jiiak. ⁸ Junak, tukaariao yumakai, ju'u wajta atteakame, ju'u tekileu weyekamtau inen jiiak: "Jume' tekipanoammeu chaaeka, am beje'etwane. Jume' che'a chukula tekipanoa japtekame bat a' makakai. Intok jume' che'a bat tekipanoa japtekame che'a chukula a' makakai." ⁹ Junak intok, jume' kupteo mamnim jia'apo tekipanoa japtekame, aman yajaka, juname'e we'epulaka, yuma'isi senu taka tosai tomim mabetak. ¹⁰ Chukula jume' che'a bat kimukame aman yajakai, inime'e, che'a bepa emo a' mabet machian. Taa ketchia, we'epulaka senu taka pesom mabetak. ¹¹ Inime'e a' mabetakai, juka' wajta atteakamta beje'eka emo nokria japtek, ¹² inen jiakai: "Inime'e, che'a chukula yajakai, senu orata jiba takipanoak. Intok empo, jiba ito beekik am beje'etuala. Itom, jume' che'a yu'in tekilta yaakame, intok si'ime taewata juka' tatariata ine'akame benasi", ti au jiiak. ¹³ Taa ju'u wajta atteakame, juname'e betana senuk inen yoopnak: "Nujmee, kannee jita ka tu'ik eu jooa. Empo'e ju'unea, senu taka tosai tomim enchim beje'etua rokaka in emou nokaka'po. ¹⁴ Juka' em koba'ita nu'uka weene. Inepo inika'a che'a chukula tekipanoa taitekamta, jiba em koba'i beekik inepo a' makbae. ¹⁵ Jaisa ka neu lutu'uria ja'ani, juka' in tomita, in a' sawabae'po aman, ae in aunee'u. Oo jaisa empo junuen in yee jiokol ta'aa'u betchi'bo iniat net kopte ja'ani", ti au jiiak. ¹⁶ Junuenpo aman san, jume' i'ani inim che'a ka eiyaawaka bitwame, junak che'a eiyaanaa. Intok i'ani, inim che'a bat eiyaawaka bitwame, junak che'a ka eiyaanaa. Bwe'ituk juebena jume' nunuwakame, taa ka jaiki jume' yeu pu'arim.

Ju'u Jesus, juchi bemelasi jaisa a' muknee'u teuwa

¹⁷ Ju'u Jesus intok, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha a' bo'o joobaekai, jume' woj mamni ama wooika yeu a' pu'arim, bempola, omola am nunuka, intok inen ameu jiiak:

¹⁸ —Junuen enchim jaibu ju'unea'a benasia, Jerusalem tea'u bicha itepo jikau kaate. Junaman intok, juka'a, inim emo benasi yoemta, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu intok jume' Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtammeu a' su'u

tojitune. Inime'e intok a' me'etune' betchi'bo ae tana au bicha a' teuwaane. ¹⁹ Intok bempo, jume' ka ito benasi inim yoemem mampo a' su'u tojine. Inime'e intok junuen, inika'a kia a' juunn jiaawaka, ko'okosi a' joaka intok kuuset bem a' poponne' betchi'bo. Taa baji taewaita weyeka, kokkoarim nasuk jiabijtene —ti ameu jiiak.

Jakoobo intok Joan teamta ae, ju'u inika'a a'awaka'u

²⁰ Junak intok ju'u Jakoobo' teamta intok ju'u Joan teamta ae, inime'e Sebereo' teamta u'usim, aapo, a' yoemiammak weyeka, Jesujtau ruktek intok ini'i au tonommea kiktek a' yo'orekai, junuen senu weemta aapo'iku a'aubaekai. ²¹ Ju'u Jesus:

—Jitasa empo neu waata —ti au nattemaek.

Ini'i aapo:

—Inime'e woika in yoemiam betana, chukula, jum che'a yo'otaka em yejtene'po, seenuk batatana eu a' yejtene' betchi'bo, juka' senuk intok, mikko'otana eu a' yejtene' betchi'bo junuen nesaune —ti au jiiak.

²² Taa ju'u Jesus inen am yoopnak:

—Eme'e kate'em ju'unea enchim a'awa'uta. Jaisa eme'e juka' jikot, ko'okosi machik intok ka alleaka sioksi maisi machik in ine'enee'uta neu weyemta, nele benasi a' ine'enee ja'ani —ti jiiakai.

—Au te yuma'ane —ti jiiak bempo.

²³ Taa aapo inen ameu jiiak:

—Lutu'uria ala eme'e, jiba inile benak jikot ko'okosi a' ine'ene. Intok eme'e nele benasi ka alleaka sioksi emo bitne. Taa seenuk in batatana neu a' yejtenee'uta, juka' senuk intok mikko'otana a' yejtenee'uta, ka neu lutu'uria in a' teuwaane' betchi'bo. Ala a' bittuanaa, wame'e, in yo'owa Liojta betana junuen ameu a' chupa'im —ti ameu jiiak.

²⁴ Junak jume' waate, woj mamnika a' majtim, inika'a jikkajaka, jume' woika nau werim beje'eka emo omtituan. ²⁵ Taa ju'u Jesus ameu chaaeka:

—Jaibu enchim ju'unea'a benasia, jume' bwere yoemratau che'a yo'o ya'arim, juka' yoemrata, am tekoka'a benasia a am kuakta. Intok ket inime'e yo'o ya'arim nasuk, jume' che'a bepa bem eiyaawame ti ta'eewame, ket bempo'im che'a nesawee'uta am ju'uneiyaatua. ²⁶ Taa emo nasuku ka junuen weene. Junuentu'eaka su ala, emo nasuku ju'u si'imemmeu che'a yo'otubaeme, ini'i, jume' waatem nesauta jooriane. ²⁷ Intok jabe juni'i emo nasuk eiyaawaka au bit i'ame, ini'i, che'a bat naataka inime'e nesauo a' jiapsa'a benasi au eiyaane. ²⁸ Junuen juka' inim emo benasi yoemta, ka nesauta a' jooriana' betchi'bo inim a' yepsaka'a benasia. Ala junuen yee aniasekai. Intok junuen, juebenam ka tu'ik betana bem jinne'una' betchi'bo a' jiapsi nenkibaekai.

Jesus, jume' watem woika, ka bibichame, emo ine'etetua

²⁹ Bempo'im jum bwe'u jo'ara Jeriko' tea'a betana yeu am kateo, yoemra juebenaka, Jesujtat cha'aka kat japtek. ³⁰ Junama'a bo'o bwiikola, liliptim woika ama jookan. Inime'e intok juka' Jesujta junama wa'am a' weye'po a' jikkajakai:

—Achai, Labiituka'uta yoemratat betana yeu simria, itome'e jiokole —ti kusisi chaaen.

³¹ Ju'u yoemra am yaatine' betchi'bo, inimmeu omti nookan. Taa bempo che'a juni'i:

—Achai, Labiituka'uta yoemratat betana yeu simria, itome'e jiokole'e —ti chaaen.

³² Junak ju'u Jesus, junama kikteka, jume' liliptimmeu chaaeka:

—Jitasa eme'e nee enchim ya'aria i'a —ti ameu nattemaek.

³³ Bempo:

—Achai, juchi itom bittuane —ti a' yoopnak.

³⁴ Junak ju'u Jesus, juname'e tua am nak jiokoleka, intok pujpo amet mamtek. Inime'e liliptim junama sep bibichaka taawak. Intok inime'e, Jesujtat cha'aka sajak.

21

Jesujta jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u kibaki'iseka'po

¹ Bempo'im jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u abe am yajao, intok ket ili jo'ara Betpaake' tea'u am yajako, jum Oliibo kawiu jeela. Junak ju'u Jesus, wooi jume' a' majtim yeu pu'aka, ² intok:

—Jum ili jo'arau bepa bicha kateka'u eme'e katne. Junaman eme'e buu jamutta cha'akamta intok ili buuta aamak eme'e ama bitne. Eme'e a' woitaka intok a'abo neu am tojine —ti ameu jiiak—. ³ Intok senuk jachin emou a' jiao, eme'e: “Ju'u achai a' sawabae, intok lauti am notta roka”, ti eme'e au jiune.

⁴ Ini'i yeu siika junuen juka' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaamta teuwaaka a' ji'ojteka'uta a' chupne' betchi'bo:

⁵ Jum bwe'u jo'ara, kawi Sion tea'po jo'aakammeu eme'e inen jiunee:

“Ake'em a' mammatene, ju'u inim che'a yo'o ya'ari emou weye, buu jamuttat yej simekai.

Ju'u jita pu'a pu'aktemta asoat, ini'i, ka au che'ewarekai”, ti a' jiaka'po.

⁶ Intok junak jume' a' majtim sajaka intok tua juka' Jesujta am saweka'po aman aayuk.

⁷ Bempo juka' buu jamutta intok juka' ili buuta au nu'upaka intok bem tettebe tajo'orim bem jineka'um buummet wattak. Jesus intok amet jikat yejtek. ⁸ Ju'u intok ama yoemra, ka ilikikai, inime'e jum bo'ot bepa bem tettebe tajo'oreka'um to'o sakan. Waate ket juya nassa'akariam chuktak. Intok inime'e, bo'ot aawas am to'o sakan. ⁹ Jume' bat aapat kateme, intok ket jume' aet cha'aka kateme, inime'e chaai japtek:

—Juka' si'imemmeu yo'o ya'ari Labiituka'uta yoemiam betana yeu simriatau, a' yo'oriwaka a' alleetuanana'u au lutu'uriatune. Tu'isi a' eiyaawa'u au bicha teuwaawaka mabettunee ju'u, achai Liojta betana lutu'uriaka a'abo weyeme. A' yo'oriwaka a' alleetuanana'u tua Liojtau lutu'uriatune —ti chaae japtek.

¹⁰ Junak juka' Jesujta jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u a' kibakeko, si'ime jume' junama'a jiapsame, ka nanancha eewame ama ayukan. Juebenaka intoko:

—Jabesa ini'i —ti nattemaen.

¹¹ Ju'u intok yoemra:

—Ini'i juna'a ju'u Jesuj teame, chukula yeu weenemta tetteuwaame. Ju'u bwiaraa Kalilea' tea'po, jo'ara Nasaret tea'po joome —ti jiiian.

Jesus, juka' te'opopo ka joo'eewamta, inika'a ama tu'ute

¹² Chukula ju'u Jesus jum te'opou, Liojta ama yo'oriwaa'u kibakeka intok junama'a si'imem jume' jita nenkaka intok ama jita jinume, yeu am beebak. Jume' yoemratau tomita nanakuliame, jume' bem meesam, intok ket ama jume' wokkoim nenenkame, bem amet joka'um naas am wo'otariak. ¹³ Intok inen ameu jiiak:

—Jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Ju'u in kari, kari Liojtau bicha emo nokria betchi'bo kari ti teane”, ti ji'ojtei. Taaa eme'e, jume' jita e'etbwam ama e'eusee'u, kau wojo'oriata benasi a' ya'ari —ti ameu jiiak.

¹⁴ Junama'a te'opopo waate liliptim intok lolo'im, Jesujtau ruktek. Aapo intok inime'e emo ine'etetuak. ¹⁵ Taa junak, jume' junama'a te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseejtuka'uta betana nesauri ji'ojteim yee majtame, inime'e, aapo'ik machilaa, ka a jootu maisi weyemta a' joamta bichakai, intok jume' ili uusim junama'a te'opopo aneka: “Yo'oriwaka intok a' alleetuanana'u au lutu'uriatune, ju'u si'imemmeu yo'o ya'ari, Labiituka'uta yoemiam betana yeu simriatau”, ti chaaeme jikkajakai, inime'e emo o'omtituak, ¹⁶ intok Jesujtau inen jiiak:

—Jaisa empo juka' inime'e teuwa'a'uta jikkaja ja'ani —ti jiiak.

Jesus intok inime'e yoopnak:

—Jana'aka, a nee a' jikkaja. Taa jaisa eme'e inia betana junuen jum Liojta nok lutu'uriapo inika'a ji'ojteita kee bicha ja'ani:

Jume' tua illitchim, intok jume' ketuni che'eeme, empo, inime'e che'a yuma'isi enchi am yo'oribaeka junuen am bwiktualaa, ti a' jiaka'po.

¹⁷ Junak junama'a am su'u tojak. Intok junama'a bwe'u jo'ara betana yeu sikaa, ili jo'ara Betaania' tea'u bicha yeu siika. Junaman aapo yeu matchuk.

Jesus, ju'u chuna ouwo ka tatakamtau, ka tu'isi au a' chupnee'u, au teuwa

¹⁸ Ketwoo tana junak jum bwe'u jo'arau nottisekai, ju'u Jesus tebauri'e'eak. ¹⁹ Aapo bo'o mayoat, chuna'ouwota weyekamta bichaka intok iniau ruktek. Taa junae ouwot kaita teak, sawa ausu'liakan. Junak ju'u Jesus, junau:

—Kate'e intok juchi takane —ti au jiiak.

Intok junama'a sep waakek ju'u chuna'ouwo. ²⁰ Inika'a bichakai jume' Jesujta majtim tua ae tana suum eak, intok ju'u Jesujtau nattemaek:

—Jaisaaka tua, ju'u chuna'ouwo tua sep waakek —ti jiakai.

²¹ Inime'e ju'u Jesus inen yoopnak:

—Tua lutu'uriapo ne inen emou jiaa, enchim tua junen jiaka Liojta eaka intok ka ta'abwisi enchim eao, ka eme'e inika'a chuna'ouwotau in yaaka'uta jiba, a' joone, ala ketchia, eme'e inia kautau a inen jiunee: “Inim sookteka, intok jum baweu emo jimmaane”, ti enchim jiao, ini'i intok junuen aune. ²² Intok si'imeta waka'a, Liojtau bicha nokaka enchim a'awa'uta, eme'e junuen a' suale'eteko, eme'e a' mabetne.

Jesujta jabeta betanasa lutu'uriaka a' nesawee'u

²³ Junak intok ju'u Jesus jum te'opou kibakek, junama'a intok ket yee a' majtao su, jume'e, jum te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' juriommeu yo'owe, Jesujtau ruktek, intok inime'e:

—Jita ya'uraata betanasa empo lutu'uriata makwaka inika'a jooa. Intok jabesa junuen iniat enchi sawek —ti au nattemaek.

²⁴ Ju'u Jesus, inime'e inen am yoopnak:

—Ineponee ket junuen, senu weemta emou nattemaibae, inika'a intok enchim neu teuwaako, junak inepo enchim tejwaane, jita lutu'uriae inika'a in a' joa'apo —ti jiakai—.

²⁵ Juka' Joanta, yee a' bato'owaane' betchi'bo, jabesa aet a' sawek, ju'u Lios oo jume' inim yoeme —ti ameu jiakai.

Taa inime'e, bempo naas emo tetemai japtok inen jiakai:

—Lios a'abo a' bittuak ti itom jiao, junak su aapo: “Jaisaaka intok eme'e ka a' sualek”, ti itom yoopnane. ²⁶ Intok: “Inim jume' yoemem betana”, ti itom jiao, itepo jume' inim aneme te jinile bwe'ituk si'ime, juka' Joanta, Liojta betana a' noktuawaka'po junuen a' suale —ti jiakai.

²⁷ Junuen san inime'e Jesujtau:

—Katte ju'unea —ti au jiiak.

Junak intoko aapo:

—Inepo nee ket junuen ka enchim tejwaane, jabeta betanasa lutu'uriaka inika'a in a' joa'apo —ti ameu jiiak.

Jume' wooi yoemiarimmet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

²⁸ Ju'u Jesus ameu inen jiiak:

—Jaisa ini'i emou maachi. Senu yoeme, woim u'usekai, ini'i intok senuku inen jiiak: “In yoemia, i'an empo jum wasau, pa'asim in echiu sikaa, tekipanoane”, ti au jiiak.

²⁹ Ju'u inia u'usi: “Kannee junen ea”, ti a' yoopnak. Taa ini'i, chukula ta'abwisi eaka, intok aman tekipanoabaeka aman siika. ³⁰ Chukula ket ju'u achaiwai, ju'u senuku sika intok jiba junaen au jiiak. Ini'i intoko: “Jeewi achai, aman ne weye”, ti a' yoopnaka taa ka aman siika. ³¹ Inime'e woim betana, jabesa juka' a' achaiwata joo i'a'uta yaak —ti ameu jiiak.

Bempo intok:

—Ju'u bat weyeme —ti jiiak.

Junak ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Tua lutu'uriapo nee inen emou jii, jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojame, intok jume' ka tu'i jaamuchim, inime'e emo bepat, jum Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u yajine. ³² Bwe'ituk ju'u Joan, yee babatoowame, juka' tu'isi jiapsiwamta enchim majtaka emou yepsak. Eme'e intok ka a' sualek. Taa jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojame intok jume' ka tu'i jaamuchim ala, a' teuwa'uta sualek. Taa eme'e inika'a bichaka juni'i, ka tu'ik betana ka emo temaek junuen a' sual betchi'bo.

Jume' tekipanoareeom, ka tu'u jijiapsekammet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

³³ 'Juchi senek, jita ta'abwikut nokaka in teuwa'uta eme'e jikkajine. Ju'u senek, bwe'u wajta atteakame, junama'a juebena pa'asi ouwom ja'abwak. Inika'a intok a' koratuaka, ket pa'asita ama ba'awa'u betchi'bo senek yaak. Intok si'imeta a' suua betchi'bo, mekka jikau tetam nat chayak.

'Chukula ini'i, junaka'a waj echita, wate tekipanoareeommeu tomipo a' reu teboka, mekka bicha yeu siika. ³⁴ Junak pa'asim chuktanaa'u yumakai, ini'i, jume' tekilta a' jooriame, juname'e tekipanoareeommeu junama'a echiu am bittuak, jum echipo aapo'iku weyemta a' lutu'uriatuka'po aman, bem a' mabetne' betchi'bo. ³⁵ Taa jume' tekipanoareeom, jume' aman bittuarim bwiseka intok senek tua ko'okosi yaak, ket senek me'ak, senek intok ket mamaasuk. ³⁶ Ju'u wajta atteakame, bat bepa juchi che'a bu'uum, jume' tekilta a' jooriame aman bittuak. Taa jume' junama'a tekipanoareeom, inime'e si'imem junuen nanancha am yaak.

³⁷ 'Junuen su, tua chukula, ini'i, juka' tua aapo'ik ou yoemiata aman bittuak: "In uusi inime'e, aapo'ik yo'orine", ti eakai. ³⁸ Taa junak, juka' usiwaita bichakai, jume' tekipanoareeom inen naas nau jii: "Ini'i juna'a ju'u chukula inia atteariu tawaneeme. Nau te a' me'ene. Junuen juka' bem at teamak itepo tawa betchi'bo." ³⁹ Junuen san, inime'e a' bwiseka junama'a wajpo yeu a' nuk sajaka a' me'ak.

⁴⁰ Ju'u Jesus:

—Junak, ju'u wajta atteakame aman notteko, juname tekipanoareeommak jaisa tua amemak aune —ti nattemaek.

⁴¹ Bempo inen au jiiak:

—Juname'e ka tu'ik jiapsekame, juna'a, kia ili juni'i ka am jiokoleka am su'ane. Intok ini'i, juka' waj bwiata, tatta'abwi tekipanoareeommeu a' reu tebone. Inime'e, taewaita yumako junama'a echipo a' mabet'ea'uta au a' tojineemmeu.

⁴² Jesus junak inen ameu jiiak:

—Jaisa juka' Liojta nok lutu'uria ji'ojteita jakwoo juni'i kee a' bicha ja'ani, ama ji'ojtei: Ju'u tua tu'i teta, jume' kaateme yeu tawaaka'u, ini'i, che'a bat naataka nawataka yeu siika.

Inika'a ju'u in yo'owa Lios inien a' ya'ari.

Ini'i intok tua itou uttia watchisi yeu weama.

⁴³ Junuen san ne inen emou jii, juka' Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, enchim lutu'uria'ea'uta, eme'e ka a' bitne, intok inika'a, ju'u yoemra, juka' Liojta, aapo'ik ea'po aman tu'isi jiapsisukame, a' bittuanaa. ⁴⁴ Ju'u intoko tetata betana teuwaawame, jabetaka juni'i, ju'u inia tetat wechekame, kot kottisune. Taa ju'u teta intoko, senekut ko'om wecheka'ateko, inika'a jotchisi a' tutujne.

⁴⁵ Junak jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' paiseom teame, inime'e juka' Jesujta, ta'abwikut nokaka a' teuwa'uta jikkajakai, aapo'ik bempo'immet a' noka'apo aet mammatek. ⁴⁶ Junako inime'e a' bwijbaeka'e'eak, taa juka' yoemrata ama anemta majjaen. Bwe'ituk ju'u ama yoemra, juka' Jesujta, Liojta betana weyeka a' noka'apo ju'uneiyaaka a' sualen.

22

Jujupwaka, pajkot nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Ju'u Jesus juchi jita ta'abwikut nokaka am majta taitek intok inen ameu jiaan:

² —Jum teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana, ju'u nok lutu'uria, seenuk, yoemratau che'a yo'o ya'arita, a' yoemiawata juptuabaeka, pajkota a' ya'ariaka'a benasi weye. ³ Ini'i, jume' tekilta a' jooriame yeu pu'aka, aman am bittuak, jume' nunurim tejwaane' betchi'bo. Taa juname'e ka aman yeu yajibaek. ⁴ Chukula juchi wate jume' tekilta a' jooriame aman bittuak inen ameu jiakai: “Wame'e nunurimneu, juka' bwa'aamta jaibu a' ya'asuak, ti eme'e ameu jiune. Jume' wakasim intok jume' wate naikim wowokekame che'a a'awim ne jaibu am su'a tebosuk. Intok kaita inim be'ee. A'abo am kat chaune”, ti ameu jiiak. ⁵ Taa inime'e, jume' aman nunuwaka'um, kia beja am jikkajak. Inime'e betana seenu, a' wasau bicha siika, ju'u senu intok, omot a' tekileu bicha siika. ⁶ Jume' waate intok junaka'a che'a yo'o ya'arita, wame'e a' tekipanoareeom am bwiseka intok jijiokot am yaak, bem am sussu'a'po tajtia. ⁷ Junak intok ju'u che'a yo'o ya'ari, unnaa o'omtek. Intok ini'i, jume' a' sontaowam, juname'e yee sussu'ame, am su'aane' betchi'bo aman am bittuak. Intok inime'e ili bwe'u jo'araata ama bem jo'aaka'uta am taya'aria betchi'bo. ⁸ Chukula jume' tekilta a' jooriamneu inen jiiak: “Si'ime yuma'isi, kaita ama be'ee juka' jujupwamta a' chupne' betchi'bo. Taa wame'e che'a bat nunuwakame, ka ameu cha'aka, bem a'abo katnee'u. ⁹ Junuen san eme'e, bwe'u jo'arapo che'a amet rejtiwa'um bo'ommeu sajaka, junama'a si'imem jume' enchim tea'um, inim jujupwa'u am nunune.” ¹⁰ Juname'e tekilta a' jooriame, junaman bwe'u jo'arau yeu sajaka intok si'imem juname'e bem tea'um nau nunuk, tuttu'i yoemem intok kia jume' ka tuttu'i yoemem juni'i. Intok junuen junama bwe'u karipo ju'u yoemra tapunak.

¹¹ Junak ju'u che'a yo'o ya'ari, jume' aman nunurim bitbaeka aman kibakek. Intok senuk junama'a anemat remtek. Taa ini'i, ka junuen jujupwa'po an betchi'bo junaka'a tajo'orekai. ¹² Iniau intok inen jiiak: “Empo achai, jaisa tua junuen ka inim an betchi'bo emo a'anaalataka a'abo kibakek”, ti au jiiak. Taa ini'i kaita a' yoopnak. ¹³ Junak ju'u che'a yo'o ya'ari, junama'a jume' sawammeu: “Inika'a, mampo intok wokpo a' suma'ane, intok pa'akun, ka machikun a' jimmaane”, ti ameu jiiak. Ini'i, junama'a bwannee intok ko'okoleka au tam kumne. ¹⁴ Bwe'ituk juebena jume' jiba yuu jipsi betchi'bo nunuwakame, taa ka jaiki jume' yeu pu'arim.

Ju'u Romapo che'a yo'o ya'arita bicha, ju'u tomi na'ikiawame

¹⁵ Junak intok jume' paiseom teame, junama yeu sajaka intok nau eaka junuen, aapo'ik, jita juni'i a' teuwaatuaka, junaet a' nana'atejo betchi'bo. ¹⁶ Junuen san inime'e, waatem ame betana kateme, intok ket waatem jume' Eroojrej teamta betana kateka, aamak eame, Jesujtau am bittuak inen au am jiune' betchi'bo:

—Yee maj majtame, ju'uneate lutu'uriata em noka'apo, intok juka' Liojta betana nok lutu'uriata ka ta'abwisi intok em yee a' majta'apo, intok juka' inim yoemrata noka'uta, kaachin eaka, kia beja a' jikkaja. Bwe'ituk empo ka inim watem, ju'u bem machiaka'ut amet tu'ureka tu'isi am tawaa. ¹⁷ Iniat itom etejoriane. Jaisa tu'i ja'ani, ju'u Romapo che'a yo'o ya'arita bicha tomita weyemta a' makpo, oo ka tu'i ja'ani —ti au jiiak.

¹⁸ Taa ju'u Jesus inimmet mammatek bempo'im ka tu'ik bem au ya'abae'po intok inimneu:

—Ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Jaisaaka eme'e iniat junuen nee ji'optuabae —ti ameu jiiak—. ¹⁹ Juka' tomita, ya'uraaatau bicha enchim nana'ikia'uta nee a' bittuane —ti ameu jiiak.

Inime'e intok, junak junaka'a tosai tomita au tojak. ²⁰ Inika'a bichakai, ju'u Jesus inimneu:

—Jabesa inika'a pujbak intok jume' team iniat ji'ojtei —ti ameu nattemaek.

²¹ Bempo:

—Jiba ju'u Romapo, si'imem bepa yo'o ya'ari, Sesar teame —ti a' yoopnak.

Junak ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Junuen san eme'e, ju'u inim che'a yo'otau bicha weyemta au a' na'ikiane. Liojtau bicha weyemta intok eme'e, Liojtau bicha a' na'ikiane —ti ameu jiiak.

²² Inika'a bempo jikkajakai, aet suum eaka taawak. Intok junama'a a' su'u tojaka, sajak.

Kokkolam jaisa tua lutu'uriapo am jiabijtenee'u betana au nattemaiwa

²³ Jiba juna'e taewait, waate, jume' saruseeom teame betana Jesujta bitbaeka aman au yajak. Inime'e saruseeom teame, jume' kokokame, ka am jijiabijte'eti jiaka a' teuwa'a. Junuen san iniat nokaka au a' teuwaak:

²⁴ —Yee maj majtame, ju'u Moiseejtuka'u inen jiiak: “Yoemta senuk, jubeka intok ka yoemiaka a' mukuko, ju'u juna'e sailawa, ju'u jokoptylata a' jupne'eti jiiak, intok junaemak yoemiane, ju'u a' saai mukukamta betchi'bo”, ti jiiak. ²⁵ Junuen san ket, inim ito nasuk woo busanika nau wewerika jiapsan. Ju'u che'a yo'owe jubeka intok muukuk. Ini'i junuen ka yoemiakai, juka' a' jubeka'uta, a' saila aet cha'aka weyemtau a' tawaak.

²⁶ Iniamak woika, ju'u senuku juni'i jiba junaen su yeu siika. Chukula intok, iniamak bajikuu juni'i ketchia. Intok junuen nat cha'aka jume' woo busanika nau werimmeu yumakai. ²⁷ Intok inime'e si'imemmet chukula ju'u jamut juni'i ket muukuk. ²⁸ Inien san, jume' kokoarim nasuk am jiabijtesuko, juname'e woo busanika nau werim betana, jabesa a' jubeka tawane. Bwe'ituk inime'esu si'ime a' jubekan takai.

²⁹ Ju'u Jesus inimmeu:

—Tua ji'oplam —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk eme'e, Liojta betana nok lutu'uria ji'ojteita ka a' ta'aa. Intok kia aapo'ik Liojta tua a' utte'aka'uta juni'i. ³⁰ Bwe'ituk junak jume' kokoarim jiabijteneeo, kaabe jujupne. Intok kia jume' marakame juni'i ka am kukunatuane. Bwe'ituk inime'e, kia jume' Liojta ankelesim, teekau jiapsame bebenane. ³¹ Taa jume' intok kokkoarim, tua am jijiabijte'u betana, jaisa eme'e jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo, jiba aapo'ik emou teuwaari, kee a' bicha ja'ani, inen jiamta: ³² “Ineponee juna'a, Apra'am teamtau ju'u Isaak teamtau intok ju'u Jakoop teamtau ju'u bem Lios.” Junuen san, aapo, ka jume' kokkolammeu, taa ala jume' jiba yuu jiapsammeu Lios.

³³ Inika'a jikkajakai ju'u yoemra, junuen yee a' majta'ut, aet suum eaka taawak.

Liojta betana ju'u nesauri che'a eiyaanaame

³⁴ Jume' intoko paiseeom teame, juka' Jesujta, jume' sauseeom teame, junaet am yaatituaka'po ju'une'eakai, inime'e emo nau tojak. ³⁵ Juname'e betana intok seenu, Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame, ini'i a' ji'optuabaeka inen au nattemaek:

³⁶ —Yee majtame, Moiseejta nesauri ji'ojteim betana, jitasa juna'a ju'u che'a eiyaanaame —ti au jiakai.

³⁷ Jesus iniau:

—“Juka' em yo'owa Liojta, empo, ka jiapsita bepa taa tua em tu'u'eerieae intok ket em a jita mammate'ue a' nak yo'orine.” ³⁸ Ini'i juna'a ju'u nesauri ju'u che'a eiya'eewame. Intok ju'u che'a bat jikkaji'eewame. ³⁹ Intok ju'u chukula, iniamak wooikai, batte ju'u senuk bena. Ini'i intok inen jii'a: “Juka' ele benasi inim yoemta, em emo eiya'a benasi, junaka'a nak'eiyaane.” ⁴⁰ Inime'e woikai jume' nesaurim juname'e jume' Moiseejta betana nesaurim intok ket wame'e che'a bat naataka, Liojta betana ju'uneetuawaka bem teuwaaka yee majta'uta, amet a' chupe'um —ti au jiiak.

Jabeta yoemiam betanasa tua yeu simria ju'u Krijto

⁴¹ Jume' paiseeom teame junama'a ketun nau am aneo, ju'u Jesus ameu nattemaek:

⁴² —Ju'u Krijto' teamta betana jaisa eme'e jii'a. Jabeta betanasa ini'i yeu simria.

Bempo intok:

—Labiituka'uta yoemiam betana ini'i weye —ti au jiiak.

⁴³ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Junak su jaisaaka ju'u Labiituka'u, Liojta tu'u jiapsie ju'uneetuawaka nokaka, inika'a a' yo'owa rokak —ti ameu jiiak—. ⁴⁴ Bwe'ituk ju'u Labiituka'u inen jiiak: Ju'u yo'owa Lios, ju'u in yo'owabeu inen jiiak:

“In batatana neu yejtene, jume' enchi beje'eka aneme, junuen ee betchi'bo, in am koba'asu'utajtia”, ti jiiak.

⁴⁵ Inien san, jaisa tua junuen ju'u Krijto, Labiituka'uta betana yeu simriatune, junuen jiba aapo ju'u Labii teamta a' yo'owa rokakai —ti ameu jiiak.

⁴⁶ Intok kaabe, kia jita juni'i, ka a' yoopnak. Intok junae taewait naateka, kaabe intok juchi au nattemaibaeka'eak.

23

Jesus, jume' paiseom intok jume' Moisee tuka'uta betana nesaurim yee majtame, ka amma'ali bem ane'ut nooka

¹ Junak intok ju'u Jesus ju'u yoemratau intok jume' a' majtimmeu inen jiiak:

² —Jume' Moiseejta betana nesaurim yee majtame intok jume' paiseom teame, inime'e, Moiseejta betana nesauri ji'ojteim, bem teuwaa'uta, machisia bem yee a' majtane' betchi'bo junuen iniau lutu'uriak. ³ Inien san eme'e am nok jikkajine. Intok si'imeta juka' bem enchim joo i'a'uta a' chupa'ane. Taa bem junuen jiapsaka bem joa'uta, eme'e ka a' joobaane. Bwe'ituk bempo, senu weemta yee majtaka juni'i, ka junuen junaka'a jooa. ⁴ Bwe'ituk inime'e, bempo unnaa bettek yee majtaka, juka' jeela juni'i ka a' jootumta, intok bempo, yoemrata junaka joo i'a. Taa bempo intok kia ili juni'i ka a' bo'o jooriabae. ⁵ Inime'e, si'imeta juka' bem joa'uta, bem bitna' betchi'bo a' jooa. Bwe'ituk inime'e, jum koba meje'eku intok mampo, juka' Liojta noki ji'ojteita a' kima'ika amet bem a' chaya'inee'uta junuen a' tu'ure. Intok jume' watem bepa, che'a ko'om tajti, tettebem se'ebekame bem bepa supempo bem koba'anee'uta. ⁶ Inime'e, pajkompo ji'ibwawa'po, che'a nasukun bem joonee'uta tu'ure. Intok jum juriom te'opompo, jume' che'a eiyaawame joyoye'po bem joonee'uta ket tu'ure. ⁷ Intok jum aet naj katwa'ummet, inime'e, yoemrata tua yo'orisi am tetebotua i'a. Intok ket juname'e, yee maj majtame, ti am teuwaa i'a.

⁸ Taa eme'e, kaabeta junuen, yee maj majtame, ti enchim ta'aatuane. Bwe'ituk si'ime eme'e em nau weri. Intok ket eme'e wepu'ulaik jiba enchim maj majtamta a' jipue, juka' Krijtota. ⁹ Intok ketchia eme'e inim kaabeta junuen achai yo'owapo ta'aane. Bwe'ituk eme'e wepu'ulaik jiba achai yo'owak, juka' teekau jiapsamta. ¹⁰ Intok kia eme'e inim, kaabeta betana, yo'o ja'abwaim ti enchim ta'aatuane. Bwe'ituk ju'u yo'owe Jesukrijto aapola juna'a ju'u emou yo'otaka weyekame. ¹¹ Wa'a, inim watem tu'iku aniame, ini'i juna'atune, ju'u emo nasuk che'a eiyaanaame. ¹² Bwe'ituk wa'a, aapo au che'a yo'o joame, ini'i, ka eiyaawaka, ko'om eiyaanaa. Taa wa'a ka au che'ewareka, au ko'om eiyaame che'a eiyaatune.

¹³ Taa jio kot emou machine, eme'e Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame intok eme'e paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e, Liojta betana juka' nok lutu'uriata yee ae jinne'uitu'ea'uta, eme'e inime'e kaaet am ju'uneetua. Junuen kia eme'e juni'i ka a' mabetbae, intok kia jume' junuen a' mabetaka jinne'uimtu'ea'um, eme'e ka a' junuen am autua.

¹⁴ Taa jio kot emou machine, eme'e Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame intok eme'e paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e, jume' jaamut jokoptuim, jume' bem karim bem attea, eme'e emo am attea mamaka, chukula intok eme'e junuen, binwa Liojtau bicha emo noktuaka ame bichapo junuen junaet jijiawite. Inia betchi'bo san eme'e che'a juni'i beppa jio kot emo bitne.

¹⁵ 'Tua jikot emou machine, eme'e Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame intok eme'e paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Eme'e, bwiat intok bawet, mekka tajtia rejteka junuen enchiim suale'uta, senuk, ka emo benasi juriotaka a' sualtuabaekai, intok junak eme'e iniau yumako, junaka'a senuk, eme'e junuen che'a juni'i emo bepa jiba yuu beete'u bicha betchi'bo ka tu'isi a' tatawa.

¹⁶ 'Tua jikot emou machinee eme'e, ka bibichaka watem bo'ota tetejwaame bebenakai, inen jiam: "Seenu, juka' te'opota teuwaaka jita tua au a' ya'ane'eti jia'ateko, ini'i junaet ka a' utte'a joorianee junaka'a a' ya'ane' betchi'bo. Taa ini'i junuen, jum te'opopo, sawai tomita junuen teuwaaka nokako ala, ini'i junaet a' utte'a jooriane." ¹⁷ Ka suawaka intok ka bibichame bebena, jitasas che'a eiyaawatchi, ju'u sawai tomi oo ju'u te'opo, junaka'a sawai tomita, Liojta a' atteaka'a benasi a' bittebome ¹⁸ Intok ketchia eme'e inen jia: "Seenu, ju'u te'opopo wajiwa, juka' bwaram ama aet susu'awaa'uta a' teuwaaka, jita tua a' lutu'uriatune'eti jia'ateko, ini'i junaet ka a' utte'a jooriane. Taa ini'i, ju'u, jum bwaram aet susu'awa'ut ayuka, Liojtau bicha na'ikiarita teuwaako, ini'i junaet a' utte'a jooriane." ¹⁹ Ka suawaka intok kaitat ju'uneame bebena. Jitasas che'a eiyaawatchi, ju'u Liojtau bicha na'ikiari oo ju'u, jum te'opopo bwaram aet susu'awa'u, ini'i juka' Liojtau bicha na'ikiarita aet ayukamta, Liojta a' atteaka'a benasi a' bittebome. ²⁰ Bwe'ituk wa'a, juka' bwaram ama aet su'awa'uta teuwaaka, jita a' chupne'eti jiam, ini'i, ka junae betchi'bo jiba a' teuwaane, ala ket juka' junaet ayukamta teuwaane. ²¹ Intok ju'u, juka' te'opota teuwaaka, jita a' chupne'eti jiam, ini'i, ka juka' te'opota jiba teuwaaka nokne, taa ala ket, Liojta, juka' junama jiapsamta teuwaane. ²² Ketchia ju'u teekata teuwaaka jita a' chupne'eti jiam, ini'i, juka' Liojta ama che'a yo'otaka aet a' kateka'uta ket teuwaaka noknee. Intok ket inien naa buusti, juka' Liojta junaet katekamta teuwaakai.

²³ 'Tua jikot emou machine, eme'e, Moiseejta betana nesaurim yee majtame intok eme'e paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e ju'u juya menta' teamta betana intok ju'u anijta intok ju'u komiino' teamta betana juka' watek Liojtau bicha weyemta eme'e au a' nana'ikia. Taa eme'e, jume' nesaurim betana juka' che'a eiyaawatchika yee a' majta'uta, kia beja a' bicha, lutu'uriata bo'o jooriawamta, yee nak jikoliwamta intok juka' Liojta sual ta'eewamta. Ini'i juna'a ju'u enchim joo'ea'u junae ju'u wateku mak nawi. ²⁴ Eme'e ka bibichaka watem bo'ota tetejwaame bebena, eme'e Liojta betana nok lutu'uriat emo ju'uneeleka, juka' che'a kaita teuwaamta, inika'a bat naataka a' weye'e benasi a' jooa, taa juka' bat naataka enchim joo'ea'uta, kia beja a' bichaka a' kopkopta, senuk wete'poita yeu a' meeyaka juni'i, juka' kameeyo' teamta a' je'ekamta benasi anakai.

²⁵ 'Tua jikot emou machine, eme'e, Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame intok eme'e paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e juka' baasota intok juka' pu'atota pa'ariatana tu'ulisi am babaksia, taa inime'e, wajiwa tana ju'u enchim etbwaka intok jain juni'i jita waatiawamtae enchim nu'ula'ue tapuni. ²⁶ Paiseeo' teame ka bichamta benakai, juka' baasota intok juka' pu'atota che'a bat wajiwa tana am baksiane, junako inime'e ket pa'ariatana ka jaiti machine.

²⁷ 'Tua jikot emou machine, Moiseejta betana nesaurim yee majtame intok paiseom teame, ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e kia jume' kokkoarim ma'arimpo, bepa inime'e totosaisi ya'arimtakia kia pa'ariatana ujoysi am mamachi-aka'a benasi eme'e mamachi. Taa inime'e wajiwa tana, mukia otammea intok kia si'ime ka nanau machika ju'u jaiti machikue tappunikai. ²⁸ Inien eme'e mamachi. Watem bichapo kia bitpo tu'i yoemem bebena. Taa Liojta bichapo ju'u enchim emo tu'u joa'u, tokti ka lutu'uria intok tua ka tu'uwa emot aayuk.

²⁹ 'Tua jikot emou machine, Moiseejta betana nesaurim yee majtame intok paiseom teame, ka tu'u yoememtaka emo tu'u joame. Eme'e junen jume' bat naataka Liojta

betana ju'uneetuawaka yeteu nonoka'um, inime jum bem ma'aripo karim eme'e am jojooia. Intok jume' tuttu'i yoememtusukame betchi'bo, jitae juname benasi ya'arim eme'e ujoyoisi am jojoa. ³⁰ Intok ket eme'e inen jijia: “Itepo ala, jume' bat naataka itom yo'owasuka'um jiapsao taewaimmet jiapsaka'ateko, kaibu te juname'e ee'aniaka jume' Liojta betana yeteu nonoktuawame am su'aa ean.” ³¹ Taa junuen su jaibu eme'e, juname'e Liojta betana yeteu nonoktuawame am su'akammet enchim yeu katriamtuka'uta aet emo ju'uneiyaa. ³² Junuen san eme'e, waka'a bat naataka enchim yo'owasuka'um inien bem naateka'uta, a' chupa'ane.

³³ 'Ka tu'i yoemem, bakotchim bebena, kaachin eme'e ama yo'eene, taji jiba yuu beete'po jiokot enchim emo bitnee'u betana. ³⁴ Jiba inia betchi'bo san, inepo, chukula, jume' Liojta betana ju'uneaka yeteu nokneeme nee emou am bittuane, koba susuakame intok jume' a yee majtame. Taa eme'e, inime'e betana waatem su'ane. Watem ket eme'e, kuusimmet am popontebone. Watem intok ket eme'e jum juriom nau yaaja'po, jiokot am joone. Intok ket jum ili bwere jo'arammet eme'e am jajjane. ³⁵ Junuen san emot ayunee ju'u ka tu'ika ya'ari, si'imem jume' tuttu'i yoememtusuka'um, bem su'awaka'u betana, ju'u che'a bat tu'isi jiapsisukame Abeltuka'uta betana naatekai, ju'u Sakariaj teaka, Berekiaj teamta yoemiata, jiapsaka'u tajtia. Inika'a, jum Liojta te'opo, a' yo'oriwa'po intok jum bwaram aet susu'awa'po, inime' nasuk enchim me'aaka'uta. ³⁶ Tua lutu'uriapo ne inen emou jiia, si'ime inia betana ju'u ka tu'ika ya'ari, jume' i'an inim jiapsammet, inime'e a' ya'ari benasi amet aune.

Ju'u Jesus, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jiapsame betchi'bo bwaana

³⁷ Jerusalem tea'po jiapsame, eme'e, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta teuwaame süssu'ame, intok jume' enchim tejwaaneeka, Liojta emou bittuarim mamaame, juebenasi ne jume' inim jiapsame neu nau am tojaka am jinne'ubaek, juka' totoi jamutta, jume' ili a' asoam, a' masam betuk nau a'atotoja'a benasia, taa eme'e ka junen eak. ³⁸ Yuu, i'an jum enchim bwe'u te'opopo junama'a ju'u Lios ka intok ama aneka emomak tuka ju'uneiyaane. ³⁹ Bwe'ituk inen ne emou jiia, eme'e ka intok nee bitne, chukula taewaita yuma'u tajtia, inen enchim jiuneeo: “Yo'oriwaka a' alleetuanaa'u au aune, ju'u achai Liojta betana lutu'uriaka, a'abo weemtau”, ti enchim jiuneeo.

24

Jesus, juka' bwe'u te'opota chibela a' tataptune'eti jiia

¹ Jesus jum te'opopo yeu siika. Intok jaibu a' simeo, junak jume' a' majtim au ruktek intok te'opopo jume' bwere karim a' tetejwaa japterek. ² Taa ju'u Jesus inen am yoopnak: —Eme'e si'imeta inika'a junuen a' bicha. Lutu'uriapo ne inen emou jiia, inime'e, wepu'ulaika juni'i, teta ka jikat tawane. Si'ime chibela tataptune —ti jiiak.

Aniata inim kee subimneeo, ju'u machilaa yeu weeneeme

³ Junak intok bempo, jum Oliibo'okawi' tea'u bicha sajak. Juka' Jesujta intok junama'a a' kateko, junak jume' a' majtim au yajaka, junama'a bempola jiba, inime'e:

—Inika'a jakwoo a' chupne'po oo jakwoo yeu a' weene'po enchi te itou a' teuwa'a i'a. Jitaa machilaasa aunee enchi a'abo notteo intok juka' aniata a' lu'utineeo —ti au jiiak.

⁴ Junak Jesus inimmeu:

—Tu'isi emo suuane, eme'e kaabeta enchim bai ta'aatuane —ti ameu jiiak—.

⁵ Bwe'ituk juebenaka nee teuwaaka inim yajinee intok: “Ineponee juna'a ju'u Krijto”, ti jiakai, intok inime'e juebenam bai ta'aane. ⁶ Inimi'i intok aman jakuni, nassuawamta eme'e jikkajine. Taa eme'e ka majaune. Bwe'ituk utte'a junuen a' weene'po. Taa junak ketun kee lu'utinee ju'u ania. ⁷ Bwe'ituk senu bwiraapo yoemra, juka' ket senuk omot bwiraapo yoemrata beje'eka nassuane. Intok ju'u senu yoemratau che'a yo'o ya'ari,

ta'abwi yoemratau yo'o ya'arita beje'eka nassuane. Intok tebaa aune. Ko'okoa weene. Intok jak chukti ju'u bwia au yoonee. ⁸ Si'ime ini'i, kia ju'u ju'ubwa naatemetune, ju'u aet emo jiokot bitnaame.

⁹ Intok junak eme'e watemmeu yeu totojinaa, junuen jiokot enchim joona' betchi'bo. Intok eme'e susu'anaa. Intok si'ime yoemra enchim omtanee enchim nemak ea' betchi'bo. ¹⁰ Juname'e taewaimmet, juebenaka, Liojta bem soal ta'aa'uta a' koptane. Intok emo naas omtane. Intok jiba bempo, emo naas yeu bwi'ibwijne. ¹¹ Juebenaka inim yeu machine, jume' yee bai tatta'aame, Liojta betana emo noktuawa'ati jiakai, intok juebena yoemrata bai ta'aane. ¹² Intok ju'u ka tu'uwai ayuka weyeme, unnaa aune. Junuen juebenaka, naas bem emo nak ta'aa'uta koptane. ¹³ Taa wa'a, inim a' jiapsa'po tajtia, juka' a' soal ta'aa'uta ka a' koptakame, jinne'uitune. ¹⁴ Ini'i intoko, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana nok lutu'uria, si'ime aniat, jume' a' teuwaame annee. Junuen si'imekut, si'ime juka' ka nanau yoemrata a' ju'uneiyaane' betchi'bo. Tua junak san junen si'ime aet lu'utine.

¹⁵ Ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nokakame, Laniel tuka'u, wae, Liojta bichapo ka tu'ik yee jootuamta intok kaita be'aaka jita nanasontemta betana a' ji'ojtek. Eme'e junak, inika'a jum te'opopo, Liojta tua ama ane'e benasi a' yo'oriwa'po inika'a ama anemta a' bicha'ateko (ju'u inika'a nokame, aet ju'uneeka a' noknee) ¹⁶ junako jume' bwiaaraa Jurea' tea'po aneme, inime'e kawiu bicha sep bamsi yeu katne. ¹⁷ Ju'u intoko, kari jikat aneme ka ko'om chepteka, jita wajiwa nu'ubaeka'eene. ¹⁸ Ju'u intoko wajpo weamame, ini'i, kia a' tajo'owa nu'u betchi'bo juni'i, ka nottibaeka'eene. ¹⁹ Tua jiokot ameu machine, wame'e jaamuchimmeu, juname'e taewaimmet abe usemmewi oo jume' illitchim asoakammewi. ²⁰ Liojtau bicha eme'e emo nokriane, inika'a enchim yeu katnee'uta ka sebeako intok kia aet yum jo'e taewait juni'i, ka yeu a' weene' betchi'bo. ²¹ Bwe'ituk junako, ju'u unnaa jiokot emo bitwame tua aunee. Ini'i aniata ju'unaktewak naateka kaita ale benakai, intok kia chukula juni'i kaita ale benaka aunee. ²² Intok juka' Liojta, juname'e taewaim junaka'a weenemta, ka lauti a' kechao, kaabe jinne'uitu ean. Taa junaka'a, aapo junuen lauti amau a' tawaane, jume' aapo'ik yeu pu'arim nakeka, aapo'ik am jinne'ubae' betchi'bo.

²³ Junak san, junuen seenuk: "Ake'em a' bicha, inim yebijlaa ju'u Krijto", oo: "Junama'a yebijlaa ju'u Krijto", ti emou a' jiao, eme'e ka a' سوالne. ²⁴ Bwe'ituk inim yeu machinee jume' yee bai tatta'aame, inime'e emo Krijto joakai, intok waate, Liojta betana bem noktuawa'a benasi emo joakai. Intok inime'e machilaata intok suum watchisi machik joone. Junuen yee bai ta'aabaekai, junuen jiba aapo'ik Liojta yeu pu'arim a am bai ta'a'ateko juni'i, am bai ta'a'abaekai. ²⁵ Jaibu nee inika'a emou teuwaala, ketun kee yeu a' yumao su. ²⁶ Inia betchi'bo san: "Ake'em a' bicha, junum bweka pa'akun aane", ti emou jiuwao, kate'em aman rejte, oo: "Inim karipo wajiwa aane", ti emou am jiao, ka am سوالne. ²⁷ Bwe'ituk senu yuku be'oktiata, ta'ata yeu we'e betana naateka, aman a' weche'u tajtia a' jibaoka'a benasi, junuen machine, junak, juka' emo benasi yoemta a'abo a' notteo. ²⁸ Jum, juka' mukiata bo'oka'po, junama'a jume' bwere wiirum nau wajine.

Juka' inim yoemta, jaisa weyeka teeka betana a' yebijnee'u

²⁹ Juname'e taewaim, jiokot amet emo bitwakame am simsuko, sep ju'u ta'a ka machisi tawane. Ju'u meeche, ka tachiriane. Jume' chokim teeka betana ko'om wattine. Intok kia teekapo, ka bittaka, jume' utte'akame, inime'e juni'i emo yoone. ³⁰ Junak intok, teekapo ju'u emo benasi yoemta betana, senu machilaa aune. Intok inim si'ime bwiat ju'u ka nanau machi yoemra bwanne. Intok juka' emo benasi yoemta yo'o nesaweka intok tua yo'orisi machika, teeka betana, namupo weyemta a' bitne. ³¹ Intok jume' ankelesim a' sawe'um naas bittuane. Junuen juname'e, jume' bem sisi'iwook kusiam,

kusisi am jiutuaka, naiki jekam kate'e betana, si'ime bwiat, jume' aapo'ik yeu pu'arim bem nau am nunu betchi'bo.

³² 'Inika'a, juka' chuna'ouwota, ju'u a' machiaka'ut a' ta'aane. Ini'i, jume' nassa'akariam sisiariako intok jume' sawam am basiweeo, junak eme'e ju'une'ea, jaibu juka' tasariata a' yuma'ase'uta. ³³ Ket jiba junaeni, junak si'imeta inika'a a' weyeo, a' bicha'ateko, eme'e ju'uneene, si'imeta aet lu'utinee'uta a' yuma'aseka'u. ³⁴ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, si'ime ini'i yeu weene, juka' yoemra i'an jiapsamta kee a' kokko su. ³⁵ Ju'u teekapo bitwame intok ini'i bwia ayukame, inime'e lu'uteka, ka intoko tune. Taa ju'u in teuwaari, ini'i ka lu'uteka, jiba yuu tawane.

³⁶ "Taa tua juka' taewaita intok kia tua jak weyeo a' yuma'anee'uta juni'i, kaabe ju'unea. Kia jume' teekau ankelesim intok kia aapo ju'u Liojta u'usi juni'i. Inika'a, ju'u achai Lios, tua aapo jiba a' ju'uneiyaa.

³⁷ 'Juka' Noe'etuka'uta jiapsao junaen yeu a' sika'a benasia, ket jiba junaen yeu weene, juka' inim yoemta junak a'abo a' notteo. ³⁸ Taa junakriapo, ju'u aniata kee ba'ae a' subimneeo, jume' junama'a jiapsame, ji'ibwawaka intok bwe'uusi jita ji'iwamta weetuaka emo alleetuan. Jujupwaka intok jume' bem maaram am kukunatuakai. Juka' Noe'etuka'uta, jum bwe'u kuta kari kanoau a' kibakeo taewata yuma'u tajtia. ³⁹ Intok bempo kaita mammatek, juka' ba'ata yepsaka si'imem a' nuk siiko, junak ju'ubwa inime'e ju'une'eakai. Ket jiba inien su machinee juka' emo benasi yoemta a'abo a' notteo. ⁴⁰ Junak taewait, o'owim woika wajpo nau rejteka, wepu'ulaka nuk saka'anaa, senu intoko junama tawaanaa. ⁴¹ Jaamuchim woika nau tuseka, junama'a senu nuk saka'anaa, ju'u intoko senu junama tawaanaa.

⁴² 'Eme'e ka koptelaka emo suuanee bwe'ituk eme'e ka ju'unea, jak weyeo juka' yo'ota a' yebijnee'u. ⁴³ Taa iniat eme'e ju'uneene, juka' yo'ota jo'aakamta, juka' jita a' etbwarianeemta, tukaapo jak weyeo a' yebijnee'uta ini'i ju'unea'ateko, ka kocheka bo'o bitnee intok jum kariu jita etbwa betchi'bo ka aman a' kibaktua ean. ⁴⁴ Inien san ket eme'e, yuma'isi, kaita emou be'eeka bo'o bitne. Bwe'ituk ka a' bo'o bitwaao intok kia ili juni'i ka au waatiawao su yebijnee ju'u emo benasi yoeme.

Tekoka, yuma'isi a yoem eiyaatume, intok tekoko ju'u ka a yoem eiyaatume

⁴⁵ 'Ju'u yo'ota tekilta a' jooriame, inika'a, ju'u a' tekowa a' jo'aapo jume' a' yoemi-ammeu a' to'o simnee'u, juname'e am ji'ibwa'ea, junak aapo'ik am ji'ibwatuane' betchi'bo. Ini'i, suawaka intok ka ta'abwisi eame tune. ⁴⁶ Tua alleenee ju'u tekoka tekilta joame, ini'i a' tekowa betana aapo'ik junak yepsaka, juka' tekilta a' joo'ea'uta, junuen a' joaka teunaame. ⁴⁷ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, inika'a, ju'u a' tekowa, juna'a, si'imeta a' atteabeu tua aapo'ik au a' yo'otuka'a benasi a' tawaane. ⁴⁸ Taa juna'a tekokame intok, junuen ka tu'i yoemtuko intok ini'i, juka' a' tekowata ka lauti a' nottine'eti eaka, ⁴⁹ intok waate jume' ale benasi tekokame, jiokot joo taiteka intok ji'ibwawamta weetuaka intok jume' nanaakommak jita je'eeka'ateko, ⁵⁰ junako, ju'u inia tekowa, juka' tekokamta, taewait tua ka a' bo'o bichao intok jak weyeo ka a' ju'unea nottine. ⁵¹ Intok inika'a, che'a bettesi, tua jiokot au a' chupa'ane. Jiba jume' ka tuttu'i yoememtaka emo tu'u joame, ka tu'isi tawaarituka'a benasi a' yaakai. Junak ini'i bwanne, intok ko'okoleka, au tam kumne.

25

Jume' woj mamni bebememmet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ 'Junuentuk san, teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, woj mamni bebemem, bem tachiriam nu'uka intok inime'e, jujupwa'u sajaka, junuen juka' jupbaemta am nankibae'e benasi machine. ² Inime'e betana mamnika ka a suasi emo uju'un, mamnika intok tua a emo anian. ³ Jume' ka a suasi emo uju'ume, jume' bem tachiriam nuk sajaka, junuen, juchi am tapuniaka ae am beetinee'uta kaita nu'upak.

⁴Taa jume' a emo aniamme, jume' bem tachiriammak nau, ae am beetinee'uta ket jita'apo a' nu'upak. ⁵Intok junuen, juka' jupbaemta ka a' yepsao, si'ime yetem ameu yumaka intok junen su kokochok. ⁶Junak intok, jaibu nasuk tukaata weyeo, seenu: "A'abo weye ju'u jupbaeme, yeu em kateka a' nanke", ti chaaeka jikkajituk. ⁷Juname'e bebemem, si'ime joteka intok bempo jume' bem tachiriam tu'ute japteke. ⁸Intok junak, jume' mamnika, ka a suasi emo uju'ume, jume' a emo aniammeu: "Enchim, inime'e, juka' ae am beetinee'uta, eme'e illikik itom mikne. Bwe'ituk jume' itom tachiriam tutuke", ti ameu jiiak. ⁹Taa jume' bebemem, a emo aniamme: "E'e, bwe'ituk junuen ito betchi'bo intok kia emo betchi'bo juni'i ka yuma'ane. Ala eme'e, jumun a' nenenkiwa'u sajaka eme'e emo betchi'bo a' jinuko, che'a tu'ine", ti ameu jiiak. ¹⁰Taa jume' mamnika, ka a suasi emo uju'ume aman junaka'a ket am nu'eeo su, ju'u jupbaeme yepsak. Jume' bebemem, kaita ameu be'eeme, iniamak jum jujupwaa'u kiimuk. Intok ju'u pueeta pattawakai. ¹¹Chukula jume' wate bebemem yajak, intok: "Japchi, japchi itom kimu tua", ti jiiak. ¹²Taa aapo: "Lutu'uriapo ne ka enchim ta'aa", ti ameu jiiak.

¹³Junak intok ju'u Jesus, a' majtimmeu:

—Eme'e emo suanee bwe'ituk eme'e ka ju'unea juka' taewaita intok kia jak weyeo juka' emo benasi yoemta a' yebijnee'uta —ti ameu jiiak.

Juebena tomi reu teboit nokaka, ju'u ta'abwik a' teuwaaka'u

¹⁴'Teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana ju'u nok lutu'uria, senuk yoemta, inika'a mekka omot bwiarau bicha yeu simeka, junak jume' a' tekipanoareeommeu chaaeka intok tomita chubala betchi'bo ameu a' to'o sika'a benasi weye.

¹⁵'Inime'e betana seenuk, mamni miil tosai tomim jumak a' makak. Juka' senuk intok ket, jumak wooi miilim a' makak. Intok juchi juka' senuk, jumak senu miilim a' makak. We'epulaim au bem yuma'alaapo aman a' makakai. Junak intok ini'i mekka bicha yeu siika. ¹⁶Ju'u tekoka, jume' mamni miil tosai tomim mabetakame, ini'i junae tekipanoak intok junuen juchi ae beekim mamni miil tosai tomim yo'ok. ¹⁷Ket jiba junaeni, ju'u jume' wooi miil tosai tomim mabetakame, junae junuen ket juchi wooi miilim yo'ok. ¹⁸Taa ju'u jume' senu miil tosai tomim mabetakame, ini'i sika, intok juka' a' tekowata tomi bwiapo wojo'oriata a' yaaka'po ama a' essok.

¹⁹'Juebena taewaim sika, chukula notteku ju'u, inime'e teeko. Intok ini'i, junae betana a' ju'uneiyaabaeka, amemak au tu'ute taitek. ²⁰Ju'u, jume' mamni miil tosai tomim mabetakame bat au yepsak. Intok ini'i juchi jume' wate mamni miilim, ju'u a' tekobeu su'u tojak: "Achai, mamni miilim empo nee makakan, intok inim ee betchi'bo aayuk juchi mamni miil takai jume' in kobaka'um", ti au jiiak. ²¹Ju'u tekowai iniau: "Tua su tu'i, empo tua tu'i yoemtaka ka ta'abwisi eaka in tekil jojoame. Ka jaikikut tu'isi yuma'isi em aet yeu sika' betchi'bo, inepo nee che'a bepa wateku enchi yo'o ya'ane. Kibakeka alleewamta inim nemak bitne", ti au jiiak. ²²Chukula intok ju'u, jume' wooi miilim tosai tomim mabetakame, au yepsak intok ini'i, ju'u a' tekobeu: "Achai, wooi miilim empo nee makakan, intok inim ee betchi'bo aayuk juchi wooi miil takai jume' in kobaka'um", ti au jiiak. ²³Ju'u tekowai intok iniau inen jiiak: "Tua su tu'i, tua empo tu'i yoemtaka, ka ta'abwisi eaka in tekilta jojoame. Ka jaikikut tu'isi yuma'isi em aet yeu sika' betchi'bo, inepo nee che'a bepa wateku enchi yo'o ya'ane. Kibakeka, alleewamta inim nemak bitne", ti au jiiak. ²⁴Taa junak, ju'u tekoka, jume' senu miil tosai tomim mabetakame yepsaka, ju'u a' tekobeu: "Achai, ju'ueanne, bettek em yeteu jiapsaka'po, ka em echaka'po em jitchupa'po. Intok jum kaita em wo'otaka'po juni'i, em nau a' totoja'po. ²⁵Junuen san ne majaeka, intok ne sika, juka' em tomi jum bwiapo ne a' essok. Taa inim aayuk ju'u em attea", ti au jiiak. ²⁶Ju'u tokowai inen a' yoopnak: "Empo tekoka ka tu'i yoemtaka intok obeme. Ka in echaka'po in jitchupa'uta intok jum kaita in wo'otaka'a betana in nau a' totoja'uta empo ju'unekai, ²⁷inia betchi'bo san

empo juka' in tomita, jume' tomita tekipanoammeu a' reu tebo ean, intok junuen inepo, notteka, juka' in tomita au a' kobaka'uta kia naa buusti a' mabet ean”, ti au jiiak. ²⁸ Ini'i intok, jume' ama anemmeu inen jiiak: “Jume' senu miilim ake'em a' u'aaka, juka'a, jume' woj mamni miilim jipuemta am makne. ²⁹ Bwe'ituk wa'a a' jipue'uta, ini'i tu'ikut a' sawaame, iniau junuen che'a juni'i au aune. Taa wa'a a' jipue'uta, ini'i ka junuen a' sawaame, kia juka' iliikim a' jipue'uta juni'i, a' lu'utasune. ³⁰ Intok inika'a, tekoka junuen jita betchi'bo juni'i ka tu'ik, pa'akun, ka machikun eme'e yeu a' jimmaane. Junama ini'i bwanaka intok ko'okoleka, kusisi au tam kumne”, ti jiiak.

Inim ka nanau machi yoemrata, chukula aapo'ik betana jaisa am ya'uraa bittuanaa'u

³¹ 'Juka' inim yoemta, che'a si'imem bepa yo'otaka junaen a'abo a' notteo, ini'i, si'ime jume' a' ankelesiwam ae konila jap sakakai, aapo jum che'a yo'orisi machika, yo'owem jojoye'po yejtene. ³² Junak intok si'ime aniat ju'u yoemra, aapo'ik bichapo nau yajine. Aapo intok inika'a nattepolo a' na'ikimtene, juka' bwaram suuamta jume' bwaram, chibam betana a' na'ikimte'e benasia. ³³ Jume' bwalam benasi a' bicha'um, a' batatana am ja'abwane. Jume' intok chibam benasi a' bicha'um, a' mikko'otana am ja'abwane. ³⁴ Junak intok ju'u che'a yo'otaka katekame, jume' a' batatana ja'abwekammeu: “Eme'e, jume' in achai betana tu'ik emou na'ikiari, neu em kaate. Liojta aniata ju'unaktek naateka juka' emou na'ikiarita nemak enchim yo'o nesaunee'uta eme'e mabetne. ³⁵ Bwe'ituk nee tebaureko, eme'e nee ji'ibwa miikak. Nee ba'a ji'ipeao, eme'e nee ba'a miikak. Ka in bwiaaraa be'emu ne weamsuko, eme'e, karita chubala in ama tawanee'uta nee reuwaak. ³⁶ Intok ka nee tajo'osuko, eme'e nee a' mimiksuk. Nee ko'okoeo intok eme'e nee ju'uneiyaabaeka neu yaajisuk. Intok nee eta'ituko juni'i, eme'e nee aniabaeka neu yaajisuk.” ³⁷ Junako jume' tu'isi tawalataka yeu sajakame inen jiune: “Achai, jaks a itepo tebauremta enchi bichaka intok itepo enchi ji'ibwa miikak. Oo jakwoosa itepo enchi ba'ae mukemta bichaka intok te enchi ba'a miikak. ³⁸ Oo jakwoosa ka em bwiaaraa be'emu enchi weamsuko, itepo, karita chubala em ama tawanee'uta enchi reuwaak. Oo jakwoosa ka enchi tajo'osuko te enchi a' mimiksuk. ³⁹ Oo jakwoosa itepo ko'okoemta oo eta'ita enchi ju'uneiyaaka te eu sajaka enchi bichak.” ⁴⁰ Ju'u che'a yo'otaka katekame intok inen am yoopnane: “Lutu'uriapo ne inen emou jii a, eme'e, si'imeta juka' tu'ik inime'e nemak werim, kia inime'e betana che'a ka eiyaawame juni'i, juka' enchim yaaka'uta, junaka'a jiba eme'e nee betchi'bo a' ya'ari.”

⁴¹ 'Junak ju'u che'a yo'o ya'aritaka katekame, jume' mikko'otana au anemmeu: “Omot bicha katnee eme'e, ka tu'ikun bicha na'ikiarim, jum tajita jiba yuu beete'u bicha, inika'a, ju'u bebeje'erita betchi'bo intok jume' a' ankelesim aamak eame betchi'bo ya'arita ayuka'u bicha. ⁴² Bwe'ituk nee tebaureo intok eme'e ka nee ji'ibwa miikak. Nee ba'a ji'ipeao intok eme'e ka nee ba'a miikak. ⁴³ Ka in bwiaaraa be'emu ne weamsuko intok eme'e, chubala in ama tawanee'uta ka nee reuwaak. Intok nee ka tajo'osuko, eme'e ka nee a' mimiksuk. Intok nee ko'okoeo intok nee eta'ituko, eme'e ka nee ju'uneiyaabaeka neu yaajisuk”, ti ameu jiune. ⁴⁴ Junak intok bempo: “Achai, jakwoosa itepo tebauremta oo ba'ae mukemta oo ka em bwiaaraa be'emu enchi weamakamta oo ka enchi tajo'osukamta te enchi bichak oo enchi ko'okoeo oo enchi eta'ituko, intok itepo ka enchi aniakai”, ti au jiune. ⁴⁵ Ju'u che'a yo'o ya'aritaka katekame intok inen am yoopnane: “Lutu'uriapo ne inen emou jii a, si'imeta waka'a inime'e wepu'ulaiku juni'i, juka' ka enchim yaaka'uta, junuen inime'e betana tua ka eiyaawatchimmeu juni'i, ket eme'e nee betchi'bo ka a' yaak.” ⁴⁶ Chukula inime'e, jum jiba yuu betchi'bo bem jikot emo bitnee'u yajine. Jume' intoko, Liojta betana tu'isi mabetrimtaka yeu sajakame, inime'e, jum jiba yuu jiapsinaa'u yajine.

26

Jesujta bwij betchi'bo, aet nau etejowaka a' tu'utewame

¹ Junak juka' Jesujta, si'imeta inika'a jaibu a' teuwaasukai, jume' a' majtimmeu:

² —Enchim jaibu ju'unea'a benasia, wooi taewaim be'ee, ju'u bwara jisuwaka pajkonaamta aet weeneo. Ju'u intoko emo benasi yoeme, watem mampo su'u tojitunee junuen kuuset a' popontune' betchi'bo —ti ameu jiiak.

³ Juname'e taewaimmet jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, jume' Moiseejtuka'uta betana nesaurim yee majtame intok jume' juriommeu che'a yo'owe, inime'e, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, Kaipaa teamta bwe'u karipo ama yaajiwa'po emo nau tojak. ⁴ Junama'a inime'e junuen juka' Jesujta junuen a' bai ta'aaka a' bwiseka intok a' me' betchi'bo aet nau etejok. ⁵ Taa inime'e:

—Ka pajko taewaimmetchi a' bwijne, junuen ju'u yoemratau ka yanti elwamta ka ameu ya'a betchi'bo.

Senu jamutta, ba'ata tua win jubak, Jesujtat a' yaaka'po

⁶ Jesus, ili jo'ara Betaania' tea'po aanen, senu Simon teamta jo'apo. Ini'i, Lepra' teamta ko'okoak ti ta'eewame. ⁷ Senu jamut intok, jita'apo tosai tetae ya'aripo, ochokok ba'ata benak tua win jubaka, unnaa beje'emta weiyaakai au ruktek. Junak, juka' Jesujta mesau a' kateko, aapo kobat, junaka'a ba'ata si'imeta aet yaak. ⁸ Jume' Jesujta majtim junak, inika'a bichakai, o'omtek intok inime'e:

—Jaisa betchi'bo inika'a kia beuti a' wo'otak —ti jiu japtek—. ⁹ Ini'i, yu'in tomipo a nenkitun. Junuen jume' jikot eame am ania betchi'bo —ti jikakai.

¹⁰ Ju'u Jesus inika'a jikkajaka intok inimmeu:

—Jaisaaka eme'e inia jamuttau suua. Ini'i, aapo'ik neu ya'ari, tu'uwa jiba —ti ameu jiiak—. ¹¹ Bwe'ituk jume' jikot jiapsame eme'e jiba inim emo mak am bitne, taa nee eme'e ka jiba inim emo mak bitne. ¹² Ju'u inika'a jamutta ya'ari junuen inika'a ba'ata benak win jubak net a' ya'arikai, iniae aapo, nee ma'atuneeo juka' net ya'a'eewamta jaibu a' ya'ari. ¹³ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, jak juni'i, inika'a nok lutu'uriata a' teuwaawa'po si'ime aniatchi, ket inika'a jamutta ju'u a' ya'ari teuwaatunee junuen aapo'iku waatina' betchi'bo.

Ju'u Juuras, Jesujta yeu bwijbaeka, te'opopo yo'owemmak etejo

¹⁴ Junak intoko jume' woj mamni ama wooika, Jesujta majtim betana, seenu, Juuras Ijkarioote' teame, te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu sikaa, amemak etejok. ¹⁵ Intok ini'i:

—Jaikiksa eme'e nee makne, junuen juka' Jesujta enchim mampo in a' su'u tojine' betchi'bo —ti ameu jiiak.

Junako bempo, senu taka ama woj mamnik tosai tomim a' beje'etuak. ¹⁶ Junama'a naateka ju'u Juraj teame, junammeu juka' Jesujta su'u toji betchi'bo, jakwoo che'a a' tu'ireaka'uta bo'o bichan.

Kupteo Jesukrijtota, a' majtimmak a' ji'ibwaka'po

¹⁷ Bat ju'u taewait, jume' paanim ka reberuakame bwa'awaka pajkota aet naateo, jume' Jesujta majtim Jesujtau rukteka intok inen au nattemaek:

—Jakunsa empo, juka' pajkot kupteo em bwa'anee'uta, itom a' tu'ute i'a —ti jikakai.

¹⁸ Aapo inen ameu jiiak:

—Bwe'u jo'arau eme'e katnee, aman inia senu yoemta a' jo'awi. Junama'a intok iniau eme'e: “Nee betana si'imeta aet chupnee'u, ju'u taewai yuma'asek. Intok jum em jo'apo ne, jume' in yeu pu'arimmak, juka' pajkot joowamta a' chupa'abae”, ti jiia —ti eme'e au jiune.

¹⁹ Jume' a' majtim, Jesujta am saweka'po aman aayuk. Intok pajkot kupteo bwa'aneemta yaakai.

²⁰ Junak tukaariau yuma'aseka, ju'u Jesus, jume' woj mamni ama woika yeu a' pu'arimmak mesau ruktek. ²¹ Bempo'im intok ketuni ji'ibwaa, aapo:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiia, emo betana senu nee yeu bwijne —ti ameu jiiak.

²² Junak intok bempo tua emo sioktuak. Intok inime'e we'epulaka:

—Achai, jaisa inepo juna'atunee ja'ani —ti au nattemai japtek.

²³ Jesus intok inime'e:

—Wa'a in pu'atopo nemak ji'ibwakame, ini'i juna'atunee wa'a nee yeu bwijneeme —ti am yoopnak—. ²⁴ Ju'u emo benasi yoemtau, Liojta nok lutu'uriapo aapo'ik betana junuen a' ji'ojteituka'po aman au chuppe. Taa tua jiokot au machine, ju'u yeu a' bwijneemtawi. Inia o'outau che'a juni'i tu'i ean, ju'u ka yeu a' yoemtu'ea'u —ti jiiak.

²⁵ Junak intok nookak ju'u Juuras, ju'u aapo'ik yeu bwijneeme intok:

—Yee majtame, jaisa tua inepo juna'atunee ja'ani —ti au jiiak.

Jesus:

—Jeewi, empo juna'a —ti a' yoopnak.

²⁶ Bempo'im ketuni ji'ibwao su, ju'u Jesus, paanim nu'uka, ame betchi'bo Liojta baisesak. Intok juname'e rebektasukai, jume' a' majtimmeu am bwisek:

—Ake'em am bwa'ee, ini'i in taka o'oben —ti ameu jiiakai.

²⁷ Chukula ket juka' pa'asi ba'awata ama ayuka'u nu'uka, ae betchi'bo Liojta baisesaka intok inika'a bempo'immeu bicha a' bwisek:

—Si'ime eme'e inika'a ji'ine —ti jiiak—. ²⁸ Bwe'ituk ini'i in ojbo o'oben, Liojta mak bemelasi emo tu'utewamta a' lutu'uriatuka'uta a' teuwaame. Intok ini'i, juebenammeu tu'ineeka, bem ka tu'uwa ya'arim betana am jiokoi betchi'bo wo'otituneeme —ti jiiak—.

²⁹ Taa inepo ne inen emou jiia, inika'a pa'asi betana ba'ata, kannee intok emomak a' ji'ine, ju'u taewait, chukula in achai che'a yo'otaka a' kateka'u, pa'asi ba'awata bemelaka ka inile benak, itom nau a' ji'ineeo tajtia.

Jesus, Peota, inika'a ka au a' ta'a'ati a' jiunee'u betana junuen a' teuwa

³⁰ Intok chukula, jume' bwiikim bwiksuka, Oliibo'okawi' tea'u bicha yeu sajak.

³¹ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Si'ime eme'e inia tukaariat nemak enchim ea'uta a' koptane —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo: “Juka' bwaram suuamta ne a' me'ene, jume' bwalam intok na'ikimtune”, ti ji'ojtei. ³² Taa chukula, inepo kokkoarim nasuk jiabijtesuko, jum bwiaraa Kalilea' tea'u ne emo pat anne —ti ameu jiiak.

³³ Junak intok ju'u Peeo:

—Si'imem junuen emak bem ea'uta am koptak juni'i, inepo ne kaibu junuen aune —ti au jiiak.

³⁴ Ju'u Jesus junak:

—Lutu'uriapo ne eu inen jiia, inia tukaariat, totoi o'owiata kee a' kuseo, empo, temaiwaka, bajisi ka nee emo ta'a'ati jiune —ti au jiiak.

³⁵ Ju'u Peeo:

—Kia nee emak me'etuneeka juni'i, kannee ee betana tiune —ti au jiiak.

Intok si'ime jume' a' majtim ket jiba junaen jiiian.

Jesus, jum Jetsemani' tea'awi Liojtau bicha nooka

³⁶ Junak intok ju'u Jesus, jume' a' majtimmak, aman jum Jetsemani' tea'u yepsak. Junammeu intok:

—Inim jooye, ket imin, Liojtau bicha ne noka'u tajtia —ti ameu jiiak.

³⁷ Intok Peota intok wooi jume' Seberee' teamta u'usim nunuka, junama'a tua siokaka intok ka allee taitek. ³⁸ Junak intok aapo inimmeu:

—Tua nee ama butti ka ine'emaisi sioka. Inim eme'e tawane, intok nemak eme'e eaka ka kokotne.

³⁹ Junako ju'u Jesus, juchi ili bichau bicha sikaa, intok tonommea weeka, bwiau ko'om cha'aka, Liojtau bicha nookak:

—In yo'owa, a junuen yeu a' weyeo juni'i, inika'a bettesi jiokot machika neu weyemta, ka junuen yeu a' weetuane. Taa ini'i, ka in ea'po amantune, taa tua em junen ea'po amantukai —ti jiaikai.

⁴⁰ Junak intok, jume' yeu a' pu'arim tawala'u notteka intok kokochemmeu yepsak. Peotau intok:

—Jaisa eme'e kia senu orapo juni'i, ka kokocheka a in taawak ja'ani —ti ameu nattemaek—. ⁴¹ Kate'em kokkoche. Intok Liojtau bicha em emo nokria junuen ka tu'ikut ka enchim ji'opne' betchi'bo. Lutu'uriapo eme'e tu'ikut jiapsek, taa ju'u inim enchim takaa, tua ka au yuuma —ti ameu jiiak.

⁴² Inia mak, woosa aman sikaa:

—In yo'owa, inika'a jiokot neu weenemta, jiba junuen a' utte'atuneo, junako, tua em ea'po amantune —ti jiaka Liojtau bicha nookak.

⁴³ Sep notteka intok juchi jume' yeu a' pu'arim kokochemmeu yepsak. Bwe'ituk inime'e yetem ka yu'een. ⁴⁴ Inime'e kia am to'o sikaa, intok iniamak bajisi, juchi Liojtau bicha nokbaeka siika, jiba juka' bat a' teuwaaka'uta au teuwaakai. ⁴⁵ Junak intok jume' a' majtim tawala'u notteka intok:

—Jaisa eme'e ketun yum jo'eka kokkoche ja'ani. Yuma'asuk ju'u oora juka' emo benasi yoemta aet ka tu'i yoememmeu a' su'u tojinaa'u —ti jiiak—. ⁴⁶ Jote'em, jante bu. A'abo weye ju'u nee yeu bwijneeme.

Jesus, bwijritaka nasuk weiyaawa

⁴⁷ Jesujta ketun a' nokao su, junak ju'u Juuraj teame ama yepsak. Ini'i, jume' woj mamni ama woika, Jesujta yeu pu'arimmak na'ikiatuka'u. Intok wate juebenaka aamak kaaten, tettebe kuchi'im intok kutam weiyaakai. Inime'e, te'opopo tekiakammeu yo'owem intok jume' junama'a juriommeu che'a yo'owem betana katekai. ⁴⁸ Ini'i Juuras, ju'u yeu a' bwisekame, senu machilaata am tejwaalatukan:

—Ju'u, in aet tentenee'u juna'atune. A' bwiseka a' weiyaane —ti jiaikai.

⁴⁹ Junak intok aapo, ju'u Jesujtau rukteka intok:

—Ketchi allea, yee majtame —ti au jiiak.

Intok aet tentek.

⁵⁰ Ju'u Jesus:

—Jalla'i, jitasa empo a'abo nu'usek —ti au jiiak.

Junak inime'e au rukteka intok aapo'ik Jesujta bwiseka intok a' nuk sajakai.

⁵¹ Ketun ama am aneosu, seenu, Jesujtamak eame, jume' tebe a' kuchi'im yeu wikeka intok juka' te'opopo tekiakammeu yo'ota sawee'u nakammet a' chuktak. ⁵² Junak intok ju'u Jesus iniau:

—Jume' em tebe kuchi'im bem weeka'po am kecha —ti au jiiak—. Bwe'ituk si'ime wame'e bem tebe kuchi'immea nassuame, inime'e ket tettebe kuchi'immea su'atune.

⁵³ Empo tu'isi ju'unea, inia betchi'bo in yo'owabeu bicha in a ino nokria'po, intok i'an lautipo, woj mamni ama wooika batayoonim bepa, ankelesim aapo'ik neu bittua'ea'po.

⁵⁴ Taa junuentuko, kaachin yeu yumaa ean, jum Liojta nok lutu'uriapo junuen nee betana utte'a a' chupne'po ju'u ji'ojtei.

⁵⁵ Junak intok ju'u Jesus jume' a' bwijbokammeu:

—Eme'e, tettebem kukuche'ekai intok kukutakai a'abo yeu sajak nee jita etbwareotuka'a benasi nee bwijbaekai. Chikti ta'apo jum te'opopo nee emo nasuk aneka yee majtan intok junak eme'e ka nee nuk sajak. ⁵⁶ Taa si'ime ini'i inien weye, juka'a, jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, jum Liojta nok lutu'uriapo bem teuwaaka'uta a' chupne' betchi'bo.

Junak intok si'ime jume' Jesujta majtim, aapolaik su'u tojaka, tennek.

Jesus, si'ime ju'u jurio yoemratau yo'oraata bichapo jipu'uwa

⁵⁷ Jume'e, juka' Jesujta bwisekame, Kaipaa'j teamtau, ju'u jume' te'opopo tekiakammeu che'a si'imemmeu yo'otau a' tojak. Junama'a jume' Moiseejta betana nesaurim yee majtame intok jume' juriommeu che'a yo'owem emo nau tojilamtuka'awi. ⁵⁸ Taa ju'u Peeo, mekka aet cha'aka weyen, jum junama'a che'a yo'o ya'arita bwe'u kariu kimuwa'u tajtia. Junama'a ini'i kibakekai. Intok jume' waate junama'a ya'uraata betana yee suuatuawammak yejtek. Junuen junaka'a weyemta, jachin yeu a' weene'po a' ju'uneiyaabaekai.

⁵⁹ Jume'e, jum te'opopo tekiakammeu yo'owe, ket jume' ama juriommeu yo'owe intok si'ime ju'u ama nau yo'oraa, inime'e, senuk Jesujta beje'eka, ka lutu'uriata teuwaanemta jaiwan. Junuen nesabaekai a' me'etune' betchi'bo. ⁶⁰ Taa inime'e, kaita a' beje'eka ayukamta ju'uneiyaak. Juebenaekan o'oben, jume' aman yajaka intok aa noki'ichiata teuwaakame. Taa inimmet chukula, woika, ka lutu'uriata teuwaaka ama yajak.

⁶¹ Inime'e:

—Ini'i o'ou, sejtul inen jiiak: “Juka' Liojta te'opota inepo a' tatabe, intok baji ta'apo ne juchi a' yecha'aneekai”, ti jiiakai.

⁶² Junak ju'u, jum te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, kikteka intok Jesujtau:

—Jaisa empo ka montibae ja'ani. Jitasa ini'i, inime'e enchi beje'eka teuwa'a'u —ti au jiiak.

⁶³ Taa ju'u Jesus, kaita a' yoopnak. Junak intok ju'u jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe:

—Ju'u Lios, jiba yuu jiapsamta betana lutu'uriaka ne, inepo lutu'uriata enchi teuwa'a i'a. Empo ju'u Krijto, ju'u Liojta yoemiatuko, itom tejwaane —ti au jiiak.

⁶⁴ Ju'u Jesus iniau:

—Inepo ne juna'a em a' teuwaari benasi —ti au jiiak—. Intok ket ne inen emou jiiia, juka' emo benasi yoemta, Lios, si'ime utte'akamta, a' batatana betana kateka intok inika'a, teeka betana namupo ko'om weyemta, eme'e a' bitne —ti au jiiak.

⁶⁵ Junak intok ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, tua ka a' tu'uree'uta teuwaakai, a' supewam siutak, intok:

—Ini'i o'ou ju'u a' noka'ue, Liojta beje'eka ka tu'ik teuwaala —ti jiiak—. Inia'e, ju'u a' beje'eka nokneeme ka utte'atune. Eme'e a' jikkajila, Liojta beje'eka juka' ka tu'ik a' teuwaaka'uta. ⁶⁶ Jaisa emou maachi.

Bempo:

—Ka tu'ika aet aayuk intok ini'i me'etunee jiba —ti jiiak.

⁶⁷ Junak intok pujbat aet chit wattiwak. Intok ko'okosi joowan. Wate intok pujbat a' chonan. ⁶⁸ Intok inime'e:

—Empo ju'u Krijtotakai, ka ju'uneakai jabesa junuen enchi chochonak —ti au jiiian.

Juka' Peota, Jesujta ka au a' ta'a'ati a' jiaka'po

⁶⁹ Junuen a' weyeo su, ket ju'u Peeo junama'a tebatpo wajiwa tana ketun katekan. Intok senu jamut ama sawame, au rukteka:

—Empo ket, Jesus ju'u Kalilea' tea'u jometamak weaman —ti au jiiak.

⁷⁰ Taa ju'u Peeo, si'imem bichapo:

—Kannee ju'unea jitat em noka'apo —ti jiaka, ka au a' ta'a'ati jiiak.

⁷¹ Juka' Peota jaibu yeu a' simbaeo su, junak juchi senu jamut a' bichaka intok jume' ama anemmeu:

—Ini'i ket, Jesus, jo'ara Nasaret tea'u jo'aakamtamak weaman —ti jiiak.

⁷² Intok juchi wee'po ju'u Peeo, tua lutu'uriata au noka'ati jiaka:

—Kannee a' ta'aa junaka'a o'outa —ti jiiak.

⁷³ Che'a chuubatuka jume' junama'a ane'um, Peotau rukteka:

—Lutu'uria, empo ketchia junamemak weye. Bwe'ituk junuen em noka'ut juni'i, empo ju'unakkiachi —ti au jiiak.

⁷⁴Junak intok ini'i, jita ka tu'ik au chupne, ka a' junuentuko, tua lutu'uriata au noka'ati jiaka:

—Kannee a' ta'aa inika'a o'outa —ti jiiakai.

Junama'a lautipo senu totoi o'owia kukusuk. ⁷⁵Junak ju'u Peeo, Jesujta au teuwaaribeu wawaatek: “Juka' totoi o'owiata kee a' kukuseo, temaiwaka, bajisi empo ka emo nee ta'a'ati jiulatune”, ti a' jiaka'u. Ju'u Peeo intok junama'a yeu sika intok a' juiwaka tua bwaanak.

27

Juka' Jesujta, Pilaatota yeu a' tojiwaka'po.

¹Junak yokoriapo, si'ime jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, intok jume' juriommeu che'a yo'owe, inime'e, juka' Jesujta me'e betchi'bo nau lutu'uriabaeka nau etejok.

²Inime'e, aapo'ik suma'ita nuk sajaka intok ju'u kobanao, Ponsio Pilaato' teamtau a' nu'upak.

Jurajta jaisa au a' me'aka'u

³Juuras ju'u yeu a' bwisekame junak, juka' Jesujta me'etune' betchi'bo aet ne-sawakamta a' ju'uneiyaakai, au koptaka, jume' senu taka ama woj mamni tosai tomim, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok junama'a juriommeu che'a yo'owemmeu am nottak. ⁴Intok:

—Liojta bichapo ne ka tu'ik ya'ari. Senuk, ka tu'ik kaita ya'arik, a' me'etune' betchi'bo yeu a' bwisekai —ti ameu jiiak.

Taa bempo:

—Ini'i, ito betchi'bo kaita teuwaa. Inika'a empo a' ya'ari, em mampo aayuk —ti au jiiak.

⁵Junak ju'u Juuras junaka'a tomita, jum te'opopo na'ikim a' wo'otaka intok sikaa, au chayak.

⁶Jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, junaka'a tomita nu'uka, intok:

—Inika'a tomita, jum te'opo tomita auka'po, katte a aman a' jipue. Bwe'ituk ini'i, senuk a' me'etune' betchi'bo ae beje'etuari —ti jiiak.

⁷Chukula inime'e, wepulsi nau eaka, junae tomie, junuen, senu Babuta tekipanoamta waj bwia, ae jinu betchi'bo etejok. Junuen jume' ka ama joomem ama bem mama'anee'uta a' jipu' betchi'bo. ⁸Inia betchi'bo san juna'a waasa i'an taewaimmeu tajtia, Ojbo bwia ti teuwaawa. ⁹Intok inien yeu chupuk ini'i, ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka, Jeremiaj teamta inika'a: “Jume' senu taka ama woj mamni tosai tomim nu'uka. Tomita, juka' Ijra'el yoemrata ae betchi'bo a' a'awaka'uta. ¹⁰Intok inimmea, senuk babu bwiata ama tekipanoamta waj bwiata jinuk. Tua juka' achai Liojta nee aet saweka'po amani”, ti a' teuwaariaka'uta.

Jesus, Pilaatota betana ya'uraa bittuawa

¹¹Jesus, ju'u kobanaota bichapo yeu tojiwak. Ini'i intok:

—Jaisa empo juna'a ja'ani, ju'u, jume' juriommeu che'a yo'o ya'ari —ti au nattemaekai. Ju'u Jesus iniau:

—Lutu'uria, junuen em a' teuwaari benasia —ti au jiiak.

¹²Intok junako jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' juriommeu che'a yo'owe, jitat a' nana'atejoo, Jesus kaita am yoopnak. ¹³Junak ju'u Pilaato:

—Jaisa empo ka a' jikkaja ja'ani si'imeta juka' enchi beje'eka teuwaawamta —ti au jiiak.

¹⁴Taa Jesus, kaita a' yoopnak. Junuen san ju'u kobanao, tua a' suum eiyaaka taawak. Intok kaita ae tana teuwaa machiakan.

Jesus, a' me'etune' betchi'bo aet nesawa

¹⁵ Intok ketchia, ju'u kobanaao, juname'e pajko taewaimmet senuk eta'ita yeu a' weene'po junuen waatiawamta, yeu a' su'u tojine'po junuen a' bo'o joorian. ¹⁶ Junakriapo intok, senu tua ta'eewaka, Barabaaj teaka eta'itaka jipu'uwan. ¹⁷ Intok bempo'im junako ama nau aneo, ju'u Pilaato:

—Jabetasa eme'e su'u toji i'a, juka' Barabaj teamta oo juka' Jesujta, Krijto ti teuwaawamta —ti ameu nattemaek.

¹⁸ Bwe'ituk aapo, bempo'im aet kopte' betchi'bo, bem yeu a' tojilatuka'po, a' mammatelatukan.

¹⁹ Juka' Pilaatota ket jum yo'otaka yeyesa'po a' katek su, ju'u a' jubiawa nokta au bittuak: “Ka au suuane, iniau si'imeku tu'i yoemtawi. Bwe'ituk tutukabiak tua nee jantiaachik tenkuk, jiba inia o'outa betchi'bo”, ti au jiakai.

²⁰ Taa jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' juriommeu che'a yo'owe, juka' yoemrata ama anemta nok yu'uk junuen Barabaaj teamta a' su'u tojinaa'uta a'awaka intok juka' Jesujta muknee'uta bem a' teuwaane' betchi'bo. ²¹ Ju'u kobanaao juchi ameu nokaka inen ameu nattemaek:

—Inime'e woim betana, jabetasa eme'e su'u toji i'a.

Bempo intok:

—Juka' Barabaaj teamta —ti jiiak.

²² Ju'u Pilaato intok:

—Juka' Jesujta su, juka' Krijto' teamta, jaisa nee a' ya'ane —ti ameu nattemaek.

Si'ime juname'e:

—Kuuset a' popon tebone —ti jiaka a' yoopnak.

²³ Junak intok ju'u Pilaato:

—Jitasa ka tu'ik ini'i ya'arikai —ti ameu jiiak.

Taa bempo:

—Kuuset a' popon tebone —ti juchi chaaen.

²⁴ Ju'u Pilaato intok, junuen kaita a tu'utetu'po ju'uneakai, ala, junaka'a junama'a ka nau eewamta ayuka'uta bichakai, ba'am a'awaka intok si'ime junama'a aneme bichapo mam bajimak inen:

—Inika'a yoemta ka tu'ik kaita ya'arika a' mukneemta betana ju'u ka tu'uwa ka net aayuk, eme'e a' ya'ari —ti jiakai.

²⁵ Ju'u yoemra intok si'ime:

—Itepo intok jume' itom yoemiam a' muknee'u betana, itom a' ya'ariaka'po itepo ju'unea —ti jiaka a' yoopnak.

²⁶ Junako ju'u Pilaato, juka' Barabaaj teamta yeu a' simtuaka, chukula juka' Jesujta bepsu teboka, kuuset a' popontune' betchi'bo ameu a' su'u tojak.

²⁷ Chukula jume' kobanaaota betana sontaom, kobanaaota bwe'u kariu wajiwa tana, sontaom ane'u a' tojak. Intok si'ime ju'u sontaora a' au nau tojiwak. ²⁸ Junak sep, inime'e, a' supe wattak intok ta'abwim, unnaa sikiim a' supetuakai. ²⁹ Intok juya wichakamta nat ko'elai yaaka, kobat aet a' yechak. Batatana mampo intok, bakata benak a' makak. Junak intok ae bichapo tonommea jajapteka, intok a' junn jiaawaka:

—Ketchi allea, ju'u juriommeu che'a yo'o ya'ari —ti au jiiian.

³⁰ Ketchia, inime'e aet chit wat watten. Intok juka' bakata benak a' nu'uka, kobat ae a' beban. ³¹ Chukula junuen, jak wa'am a' bitchukai, jume' sikii supem a' yecha'ariak intok inime'e a' supewampo juchi a' kobatuak. Chukula inime'e junuen kuuset a' poponne' betchi'bo yeu a' nuk sajak.

Jum kuuset a' popontuka'po

³² Junak junama'a yeu katekai, senu yoemta, bwe'u jo'ara Sireene' tea'a betana jo'aaka, Simon teamta nankek. Inika'a, inime'e, kuuja Jesujta weiyaa'uta, utte'apo a' pu'aktituan.

³³ Junuen kateka, inime'e jum Kolkota' tea'u yajak. Ini'i nooki intok, Mukia kobata kateka'po, ti jiubae. ³⁴ Junama'a inime'e, juka' Jesujta, pa'asi ba'awata, chibu jittoatamak kuukuutita a' ji'ituak. Taa inika'a jiwekai, ju'u Jesus ka a' waatak.

³⁵ Junak, jaibu kuuset a' poponsuako, jume' sontaaom, ju'u Jesujta tajo'ori nat a' na'ikimte betchi'bo, nau ja'atek. Junuen yeu chupukai ju'u, juka' Liojta betana ju'uneetuawaka a' teuwaaka'uta: “In tajo'ori, inime'e nat na'ikimtek, aet nau ja'atekai”, ti a' jiaka'uta. ³⁶ Chukula inime'e junama jootek a' suuabaekai. ³⁷ A' koba bepa intok ji'ojtei, inia betchi'bo junuen a' me'ewaka'u ama chaya'awak: “Ini'i juna'a ju'u Jesus, ju'u juriommeu che'a yo'o ya'ari”, ti jiakai.

³⁸ Ketchia, woika jume' jita e'etbwame aamak kuusimmet poponwak. Seenuk a' batatana, senuk intok a' mikko'otana. ³⁹ Jume' intoko junama'a aet wa'am kateme, ka a' yo'oreka nookan, jikau intok ko'om kobatekai. ⁴⁰ Intok inime'e:

—Empo, juka' Liojta te'opota tatabeka intok baji ta'apo juchi emo a' yecha'ane'eti jiame, junum emo jinne'u. Empo tua Liojta yoemiatuko, junum kuuset em poponripo ko'om weye'e, —ti jiakai.

⁴¹ Junuen ketchia jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, jume' paiseeom teammake intok jume' juriommeu che'a yo'owe, ket junuen ka a' yo'oren intok bempo nau:

⁴² —Watem jinne'uk taa aapo ka a au jinne'u —ti jiiian—. Ini'i lutu'uriapo Ijra'el yoemratau che'a yo'o ya'arituko, junum a' poponripo ko'om weene itom a' sualne' betchi'bo —ti nau jiakai—. ⁴³ Liojtat a' ea'uta teuwaalaa. I'an ela'po Lios a' jinne'une, lutu'uriapo naksi a' eiyaakai, aapo su junuen itou, Liojta betana au yoemiari'iti jiakai.

⁴⁴ Kia jume' jita e'etbwame aamak junama'a kuusimmet popontukame juni'i, ket ka a' yo'oreka au nookan.

Jum, Jesujta muke'epo

⁴⁵ Junak, junama'a si'imekut ka machisi taawak, luula katek naateka, kupteo, bajim jia'u tajtia. ⁴⁶ Intok jumak ket jiba junama'a bajim jiao, Jesus kusisi:

—Eli Eli, lama sabaktani —ti chaaek. Ini'i: Achai Lios, achai Lios, jaisaaka empo nee inim inepolaik koptala, ti jiubae.

⁴⁷ Waate, jume' junama'a ane'um, junuen a' jikkajaka:

—Ini'i, bat naataka ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka nokakame, Eliaj teamtau chaae —ti jiiian.

⁴⁸ Juname betana seenu, lauti buiteka, jita, ba'ata nunu'emta ejponja' teamta nu'uka, chukula intok junaka'a binaakretae a' komoniaka, tebe kutat a' sumaka intok aman jikau au a' yuma'ariak, junuen junaka'a a' ji'ine' betchi'bo. ⁴⁹ Taa jume' waate:

—A' su'u toja, bo'o bitneete. Jumak juni'i ju'u Eliaj teame a'abo a' jinne'une —ti jiiak.

⁵⁰ Ju'u Jesus juchi wee'po kusisi chachaek. Intok junak muukuk. ⁵¹ Junama lautipo, Liojta te'opopo jume' bwe'uu tajo'orim cha'akame, nanana'aku nasuk, jikat naateka ko'om tajti siutek. Ju'u bwia intok au yoyoak, jume' bwere tetam intok na'ikim jamtek. ⁵² Jume' intok kokkoarim ama ma'atuka'um, emo etapok. Juebenak intok waate jume' Liojta sualeka kokkokame, bem takaam juchi jiapsak. ⁵³ Intok chukula, juka' Jesujta, kokkoarim nasuk a' jiabijtesuko, inime'e junama'a bem ma'arimpo yeu sajak. Intok ju'u bwe'u jo'ara, Liojta yeu pu'ariu, Jerusalem tea'u kiimuk. Junaman inime'e, juebenaka am bichakai.

⁵⁴ Junako ju'u sontao ya'ut intok jume' aamak juka' Jesujta suuame, juka' bwiata au yoakamta intok juka' watek yeu sikamta bichaka, inime'e tua majaek, intok:

—Lutu'uriapo, ini'i yoeme, Liojta betana yoemiaritukan —ti jiiak.

⁵⁵ Junama'a juebena jaamuchim, mekka ja'abweka a' bitchun. Inime'e intok, bwiaraa Kalilea' tea'a betana naateka, Jesujtamak rejteka intok a' anialamtukan. ⁵⁶ Ame nasuk

ju'u Maria Maareena' teame, ket ju'u senu Maria, ju'u Jakoobo' teamta intok Jose' teamta ae. Inime'e intok ju'u Sebereo' teamta yoemiam ae ama aanen.

Teta wojo'oku Jesujta tekwaka'po

⁵⁷Junak, tukaariau yuma'asekai, yoeme, tua tomeke, Jose ti teaka, ini'i, ili bwe'u jo'ara Arima tea' tea'po jo'aakai, aman yepsak. Intok ini'i ket, bat naataka Jesujta mak eaka jiapsaka'u. ⁵⁸Junak ini'i, Pilaato' teamtau sika intok juka' Jesujta takaawata au a'awak. Pilaato junak nesawek, a' makna' betchi'bo. ⁵⁹Ju'u Josee, juka' takaata nu'uka, bwe'u tajo'orim tossaalaimpo a' biijtaka, ⁶⁰intok ini'i, bemelaka, jum tetapo ya'ari, a' attea, aapo'ik betchi'bo a' ya'ateboka'po, junama'a a' teekak. Chukula junaka'a, jum ama kima'awa'po, bwe'u tetae a' pattasuka, siika. ⁶¹Intok junama'a ket, Maria Maareena' teame intok ju'u senu Maria, a' tekwaka'po bichapo jookan.

Sontaom, teta wojo'oriau, Jesujta bo'oka'po au a' suua'po

⁶²Juchi yokoriapo, aet yum jo'ewamta taewaita betchi'bo, si'imeta tu'utesuako, aet chukula jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' paiseeom teame, inime'e ju'u Pilaatotau yajaka ⁶³intok inime'e:

—Achai, wae yee bai tatta'asukamtau itepo waatek, ketun jiapsakai, junaka'a inen: “Baji taewata weyeka, kokkolam nasuk au jiabijtene'eti”, jiaka a' teuwaaka'ubewi —ti au jiiak—. ⁶⁴Inia betchi'bo jum a' bo'oka'u, empo baji taewata simsu'utajtia a' bitneeme aman bittuane. Junuen jume' a' majtim ka aman sajaka tukaapo juka' takaata bem a' nuk sajaka, intok chukula, yoemratau: “Kokkolam nasuk jiabijtek”, ti bem jiune' betchi'bo. Bwe'ituk junuen yeu a' siiko, ini'i, bat naataka bepa, che'a bwe'u aa noki'ichia tu ean —ti au jiiak.

⁶⁵Ju'u Pilaato inimmeu:

—Junum eme'e am jipue jume' sontaom. Eme'e, aman sajaka, jum a' bo'oka'po, tu'isi enchim a' waata'po aman, a' suua tebone —ti ameu jiiak.

⁶⁶Junak intok inime'e sajaka intok jum a' bo'oka'u a' bitneeme aman tojak. Bwe'u teta, junaka'a ae pattita, ya'uraata betana machilaata ama chayak. Intok jume' sontaom ama to'o sajakai.

28

Kokkolam nasuk Jesujta a' jiabijteka'po.

¹Junak juka' taewai, aet yum jo'ewamta a' simsuko, intok woo busan taewaim aet naate'u yeu matchusekai, ju'u Maria Maareena' teame intok ju'u senu Maria' teame, inime'e, aman juka' tetapo wojo'oria ya'arita bitbaeka sajak. ²Junama lautipo intok, ju'u bwia tua utte'aka au yoyoak. Achai Liojta ankeles teeka betana ko'om yepsaka june'elaekan. Ini'i junama'a yepsaka, tetata, tetapo wojo'oriata ae a' pattita, omola a' kechaka intok ae bepa yejtek. ³Ini'i ankeles, yuku be'oktiata benasi mamachiakai, a' tajo'oriwa intok, sapam benasi tossaalaikai. ⁴A' bichaka, jume' sontaom ama a' suua'um, emo yooak majjaekai. Intok inime'e, kia kokkolam benasi taawak. ⁵Junak ju'u ankeles, jume' jaamuchimmeu:

—Kate'em majjae —ti ameu jiiak—. Ju'uneane, juka' Jesujta a'abo enchim jaiwa'po, juka' kuuset popontukamta, ⁶inim kaabe, bwe'ituk jiabijtelaa, aapo'ik jiaka'a benasia. A'abo kateka, jum a' tekwaka'po em a' jiiwe. ⁷Lauti eme'e sajaka intok jume' a' majtimmeu eme'e: “Mukiatukan, taa i'an aapo jiabijtela. Intok jum bwiaraa Kalilea' tea'u aapo emo pat anne. Junaman eme'e a' bitne”, ti eme'e ameu jiune. Ini'i juna'a, ju'u in emou teuwa'ea'u —ti ameu jiiak.

⁸Junak jume' jaamuchim jum tetapo wojo'oria ya'ari betana sep bamsi yeu sajak, majjaekai, intok tua alleakai ketchia. Intok inime'e tenneka, Jesujta majtimmeu, juka' bemelasi ayukamta teuwaabaeka sajak. ⁹Seej chukti inim, ju'u Jesus ameu kikteka

intok ameu tebotek. Bempo junak Jesujtau rukteka intok a' wokuu a' iba'acha'aka a' yo'orek. ¹⁰ Intok aapo:

—Kate'em majjae. Aman em sajaka, jume' nemak werim etejoriane, jum bwiaaraa Kalilea' tea'u bicha bem katnee'po, intok aman bem nee bitne'po —ti ameu jiiak.

Jume' sontaaom a' suua'um, ju'u bem teuwaaka'u

¹¹ Ket jume' jaamuchim kateo su, waate jume' sontaaom, a' suuatuawa'um, inime'e, bwe'u jo'arau sajaka intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu, si'imeta juka' yeu sikamta ameu teuwaak. ¹² Inime'e te'opopo tekiakammeu yo'owe, jume' juriommeu che'a yo'owemmeu sajaka, amemak etejok junuen jitat nau lutu'uriabaekai. Chukula inime'e, jume' sontaaommeu yu'in tomita ameu na'ikiak. ¹³ Intok inimmeu inen jiiak:

—Eme'e, tukaapo enchim ket kokkocheo, jume' Jesujta majtim ama yajaka, juka' takaata etbwak, ti jiune. ¹⁴ Intok juka' kobanaaota inika'a a' ju'uneiyaak juni'i, itepo te a' nok koba'anee intok kaita emou weene' betchi'bo itepo enchim aniane —ti ameu jiiak.

¹⁵ Junak intok jume' sontaaom junaka'a tomita mabetaka, intok sajaka, juka' bem tejwaawaka'uta a' yaak. Intok jume' juriom i'an tajtia junuen a' lutu'uriate.

Jesujta jume' a' majtim, jitasa bempo'im a' tekil makaka'u

¹⁶ Junuen san jume' woj mamni ama wepulaka, Jesujta majtim, bwiaaraa Kalilea' tea'u bicha sajak, jum kawi, Jesujta am tejwaalatuka'awi. ¹⁷ Intok junak, inime'e, juka' Jesujta bichakai a' yo'orek. Taa wate ala, ka junuen witti a' juna'atuka'po a' ta'aak o'oben. ¹⁸ Junak intok ju'u Jesus ameu rukteka intok inimmeu:

—Teekau intok kia inim bwiapo juni'i, si'imekuu che'a in yo'otunee'uta, inepo ne i'an a' mabetri —ti ameu jiiak—. ¹⁹ Junuen san eme'e, inim si'ime ka nanau machi yoemratau sajaka, intok inime'e nee betana weyemta bem sualne' betchi'bo ameu noknee. Liojta betana intok a' yoemiawata intok aapo'ik tu'u jiapsi betana lutu'uriaka, eme'e am bato'owaa sakane. ²⁰ Intok eme'e, si'imeta juka' in enchim aet tejwaa'uta, junaka'a, bempo'im a' bo'o jooriane' betchi'bo eme'e am majta sakane. Intok inim si'imeta lu'ute'u tajtia, jiba ta'apo in emomaktune'po eme'e a' ju'uneiyaane.

Maekoj teamta ji'ojteka'u

Ju'u Joan yee babatoowame, jum bweka pa'aku jinabakawamta weetua

¹ Liojta tu'i nok lutu'uria inim naateka ji'ojtewa. Ini'i weeme intok, Liojta usi betana nooka, ju'u Jesukrijto' teamtatchi.

² Bat naataka ju'u Isa'iajtuka'u, Liojta betana noktuawakame, inika'a inien weenemta a' teuwaak, intok a' ji'ojtek, inen jiakai:

Senuk epat weenemta, intok epat a' lutu'uria ya'anemta ne epat na'a bittuabae, ti jiia ju'u Lios.

Juna'a intok, ju'u yoemra enchi bat mabetneeme, eewas, bem jiapsim bem tu'utene' betchi'bo, ameu nokbae.

³ Ju'u jiawai bweka pa'aku chaipo benasi machine:

“Juka' achaita, a'abo weyemta, enchim mabetne' betchi'bo, aawas enchim jiapsim tu'utekai, juka' ka tu'i weyemta su'u toja'em”, ti jiiak.

⁴ Inien a' weye'po, ju'u Joan yee babatoowame, juna'a junen ama yeu yepsak, bweka pa'aku, intok Liojtau bicha bem emo jiapsi kuaktanamta ameu teuwaak. Intok bem ka tu'uwa ya'arim betana, aet emo jiokoitune' betchi'bo, ket ameu nookak, intok inen auka, bem batoowatune'po amani. ⁵ Junaman intok, Jurea bwicara betana, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po betana, a' jikkaji betchi'bo, juebenaka aman emo nau tojak, ju'u Joantawi. Intok a' noka'po aman a' jikkajaka bem jiapsipo a' sualekai. Junama'a batwe Joran tea'po emo batoowatebok; bem ka tu'uwa ya'arim Liojtau bicha am teuwaakai.

⁶ Ini'i Joan teame kameyo boa ausu'lik supe ya'arimpo kobakan; beata wikosakan. A' bwa'ee'u waka wo'ochim benaekan, intok juka' mumu ba'awata je'een. ⁷ Intok ameu nokaka inen jiiak:

—Chukula senu a'abo yebijne, juna'a tua Liojta betana utte'akai. Ne intok, ka neu lutu'uriatu maisi maachi, kia au kom pokteka, a' bocha wikiawam in a' woitarians'po amani. ⁸ Ne intok —ti jiia ju'u Joan—, kia lautipo betchi'bo, ba'ammea ne enchim batoowa, taa juna'a, Liojta tu'u jiapsi emot autuane —ti jiia.

Jesuhta batoowawaka'po

⁹ Jesus intok, juname'e taewaimmet, senu ili jo'ara Nasaret tea'po betana, bwia Kalilea' tea'po katekame, juna'abo tana, Joan yee babatoowamtau aman yepsak. Intok aapo ket batwe Joran tea'po batoowatuk. ¹⁰ Intok junama'a batwepo, ba'apo yeu simsuka, sep, juka' teekata, na'ikim au a' etapolaata benasi bichak ju'u Joan. Intok juka' Liojta tu'u jiapsi, wokkoita benasi, aet ko'om yejtesusekamta bichak. ¹¹ Intok juna'abo, teeka betana, jiawai aman ko'om yuumak, inen jiakai:

—Empo ju'u in yoemia —ti jiia—, tua in nake'u, intok etana in allea'u, tu'isi net aayuk —ti jiamta jikkajituk.

Jum bebeje'erita Jesuhta ka tu'ik a' ya'atuabaeka'eaka'po

¹² Junama'a sepsu, ju'u Liojta tu'u jiapsi, mekka bicha, senu bweka pa'ariau bicha a' weene' betchi'bo, junuen a' jiapsipo a' eetuak juka' Jesuhta. ¹³ Juna'a Krijto intok, woi taka taewaimpo tajtia, junama'a bweka pa'aku, aapola aanek. Ju'u yoo bebeje'eri, Satanaj teame intok, ka tu'ik a' yaa i'akai, a' utte'a jooriaka, au yepsaka ama aamak aanen. Pocho'oku ka nanau machik yoawara ame naat aanen ketchia. Intok Liojta sawe'um, ankelesim teame, a' ania betchi'bo ama aamak aanen.

Jesus, juka' Liojta betana aet a' tekil makri'u bo'o jooria taite

¹⁴ Juka' Joan yee babatoowamta, ya'uraapo eta'ituko, aet chukula, ju'u Jesus, Kalileom bwicarau yepsak. Junama'a intok, juka' Liojta nok lutu'uriata a' teuwa simen. ¹⁵ Intok:

—Taewaim yuma'asuk —tiaka—, Liojta amet yee saune' betchi'bo —ti jiia ju'u Jesus—. Inia betchi'bo —tiia—, enchim ka tu'uwa ya'arim ka intok am bo'o jooriaka, Liojta tu'i nok lutu'uriata suale'em —ti jiia.

Jesus, jume' naiki kuchuleom aamak am kat i'a

¹⁶ Junama'a intok, Kalilea' tea'po, intok bawe naat weamaka, woi yoemem ama bichak, emo sairakame. Juka' Simo' teamta intok juka' Antej teamta bichak. Juname'e intok, kuchum yeu baubaekai, bem jite'im ba'au jimaalataka ama aanen. Bwe'ituk kuchuleomtukan. ¹⁷ Junammeu intok ju'u Jesus inen jiiak:

—Nemak ne enchim kat i'a —tiia—. Bwe'ituk ta'abwi tekilta ne enchim joo i'a. Bwe'ituk yoemrata, bem jinne'utune' betchi'bo, enchim ne ameu nok i'a —ti ameu jiiak ju'u Jesus.

¹⁸ Juname'e intok, bem ae tekipanoa'uta, kia ama wo'otaka, sep Jesujtamak sajak.

¹⁹ Junama'a intok, che' a bichau jeela weyeka ju'u Jesus, juchi jume' woi yoemem bichak, emo sairakame, Jakoobo' teamta, Sebereo' teamta u'usi, intok juka' a' sairawata Joan teamta bichak. Intok kuta kanoat jikat jokame, intok bem jite'im cha'abwammeu yepsak. ²⁰ Jesus intok sep junammeu, aapo'imak am katne' betchi'bo ket ameu nookak. Juname'e intok, bem achaiwata, Sebereo' teamta, intok a' tekipanoareommak nau, jum barkopo to'o sajaka, Jesujtamak sajak.

Senu yoeme, bebeje'eri ka tu'i jiapsita a' jiapsipo jipue'u

²¹ Si'ime nau, bwe'u jo'ara Capernau' tea'u yajak. Junama'a intok, sabala ta'apo beja, Liojta yo'ori betchi'bo intok Liojtau bicha nok betchi'bo, jum juriom nau emo totoja'po, bwe'u kariwi kibakeka ju'u Jesus, ama yee majta taitek. ²² Juname'e intok, Jesujta yee majtaka'ut, tu'isim a' sum eiyaak. Bwe'ituk aapo ju'u Jesus, yee a' majta'ue, seenu, yo'o lutu'uriakamta benasi ameu nookak, intok ka jume' bem maejtom ama'a yee majta'um benasia. ²³ Junaman lautipo intok, bwe'u karipo nau emo totojiwa'po, senu yoeme aman yeu yepsak, bebeje'eri jiapsita a' jiapsipo aet aneo, ka tu'isa'a eetua'u.

²⁴ Juna'a intok, chai nokpo, inen au jiiak:

—Empo Jesus —ti jiia—, bwe'u jo'ara Nasaret tea'po jo'aakame, jitasa empo itomak lutu'uriak —ta' temaek—. Empo jumak ka amma'ali itomak a'abo bo'o jooseka weye ja'ani —ta' temaek—. Ette ju'unea, Liojta betana em tu'u jiapsi usiarituka'po —ti jiia.

²⁵ Taa ju'u Jesus, junae bebeje'erita ka tu'i jiapsita, yoemta jiapsipo wajiwa katekamta nok yaatituak.

—Junue yoem jiapsipo em kateka'po yeu weye'e —tau jiiak.

²⁶ Junak intok, junaka'a yoemta, ju'u bebeje'eri jiapsi aet ane'u, tu'isi utte'aka a' takaawata au yootuak, intok aet yeu weepatchi, kusisi a' chachaituak. ²⁷ Si'ime ama aneme intok, Jesujta yaaka'uta bichaka a' sum eiyaak. Juname'e intok a' bichaka, inen nau jiu japtek:

—Jitasa tua ini'i —ti nau jiu japtek—. Bemela wemta itom bittuabae, intok utte'akamta nooka. Intok juka' bebeje'eri jiapsitaka juni'i, a' nesawe'po aman auk.

²⁸ Intok junama'a naateka, aapo'ik Jesujta a jita joa'apo aman, jum bwiara Kalilea' tea'po, si'imekut ju'uneyya japteak.

Jesus, Simo' teamta jamut ase'ebwawa, au a' inne'etetuak

²⁹ Junama'a nau emo totojiwa'po yeu sikaa, Simo' teamta intok Antej teamta jo'au bicha sikaa, junaman kibakek ju'u Jesus. Ju'u intok Jakoobo' teame, intok ju'u Joan teame aamak kaaten ketchia. ³⁰ Ju'u Simo' teamta jamut ase'ebwawa intok, tu'isi taji wecheka, ama bo'okan. Intok a' ko'okoe'po aman, Jesujtau sep nokwak. ³¹ Juna'a intok, mampo a' bwiseka, a' yechak. Ju'u taji wechia intok, sep a' su'u tojak. Sep intok am ji'ibworita taitek.

Jesus, juebenam ko'okoeme emo am inne'etetuak

³² Intok kuptisuko, intok ju'ubwa ta'ata aman wetchuko, jume' ko'okoeme aman au yeu tojiwan, Jesujtawi. Intok jume' bebeje'eri jiapsim bem jiapsimpo jipueme, au tojiwan. ³³ Intok junama'a bwe'u jo'arapo jo'akame, batte si'ime au jeela, aman au yajak, puetawi. ³⁴ Intok junama'a juebenam, ka nanau machi ko'okoakame, emo am ine'etetuak. Intok ket junalensu, jume' bem jiapsimpo juka' bebeje'erita betana ka tu'im jiapsekame, pa'akun yeu am bepriak, intok kaita am noktuak. Bwe'itukim aet ju'uncan.

Jesus, jum bwiara Kalilea' tea'po jinabaka

³⁵ Juchi yokoriapo, tu'isi ketwoo tana, matchuu, yejteka ju'u Jesus, kaabeta ane'u bicha, ili mekka'ekun bicha siika. Junama'a intok Liotau bicha nookak. ³⁶ Ju'u Simo' teame intok jume' aamak rejteme, aet chukula a' jariubaeka yeu sajak. ³⁷ A' teak intok inen au jiiak:

—Juebenaka intok, aman enchi jaiwa —tau jiiak.

³⁸ Taa ju'u Jesus, inen ameu jiiak:

—Omot, ta'abwi jo'arammeu bicha te saka'ane —tameu jiiak—, Liojta nokta in ama nokne' betchi'bo. Bwe'ituk inia betchi'bo ne a'abo yebijla —ti jii ju'u Jesus.

³⁹ Juna'a intok, Kalilea bwiarat si'imekut naj weyeka, emo nau totojiwaka ama emo majtawa'apo, ama ameu yepsaka, juka' Liojta nokta ameu teuwaak. Intok jume'e bem jiapsimpo juka' ka tu'ik, bebeje'eri jiapsekame, pa'akun yeu am bepriak.

Jesus juka' senuk sa'awakamta, ka a jittotumta au a' ine'etetuak

⁴⁰ Senu intok, jitae juni'i ka a yoremta taka sa'awakai, ama Jesujtau yepsak. Intok aapo'ik bichapo tonommea kikteka, chikti a' jiapsie au ujbwanaka:

—Achai —ti jia—, in takapo, juka' sa'awata, empo junen ea'ateko, a' yore'etueane —ti au jiiak.

⁴¹ Ju'u Jesus intok, a' jiapsipo tu'isi a' jijiokoleka:

—Jeewi —tau jiiak—. Yore'ene'e —tau jiaka, a' takawapo aet mamtek.

⁴² Juna'a intok, sep takaapo tu'ireak. ⁴³⁻⁴⁴ Ju'u Jesus intok, kaabetau a' etejo saeka au nokaka, inen au jiiak:

—Tua kaabetau em etejone'po aman, aet emo suua'e. Taa che'a juni san, jume'e bem te'opopo ama tekiata makritaka, ameu yo'o ya'arimmeu aman ameu sika, em taka sa'awata, a' yore'etuawaka'po aman, ama junammeu a' etejo'e. Intok Moisejtuka'uta nesaulatuka'po aman aune'e, em taka sa'awata a' tu'uteituka'po aman, jume' ama tekiakame, bem aet ju'uneene' betchi'bo.

Intok inen au jiaka, a' simtuak.

⁴⁵ Taa juna'a intok, aman sika, si'imekut, si'imemmeu nas a' etejo taitek. Intok inia betchi'bo san, ju'u Jesus, bwere jo'arammeu, ka witti a aman kibaken. Taa che'a juni'i, bwere jo'aram mayoat, pa'ariat tatawan. Junama'a intok, si'imekut betana, yoemra ama au nau yaajan.

2

Jesus, ka au takaa yekamta, au a' ine'etetuak

¹ Ka jaiki taewaita simsuko, intok aet chukula, bwe'u jo'ara Kaperna' tea'u yeu yep-sak ju'u Jesus. Junama'a intok, senu jo'arapo, ama a' ane'epo ju'uneyyatuk. ² Junama'a intok, tu'isi juebenaka ama yajak. Jo'arapo wajiwa ka ama jak kiaka juni'i, pa'akun yeu tajti tapunisi ama aanen. Jesus intok, juka' Liojta nok lutu'uriata ameu teuwaaka ama aanen. ³ Junak intok, senu yoeme, lo'itaka, a' takaawata ka a yekamta, naikika nau, aapo'ik Jesujtau bicha, chikti a' jipetekwamak, a' pu'ateka kaaten. ⁴ Junak intok, juebena yoemrata ama tapunisi ane' betchi'bo, intok ka a aman kimukai, juka' ko'okoemta, kari jikat a' nuk ja'amukamme. Junak intok, junama'a bepa, juka' karita wojoktaka, juka'

ko'okoemta, chikti a' jipetekwamak, Jesujtau ko'om teekak. ⁵ Junak intok ju'u Jesus, junuen aneme bichaka, intok bem jiapsimpo, tua a' sualeme ju'uneyyaka, ko'okoemtau inen jiiak:

—Jeewi, in yoemia —tiia—, si'imeta waka'a ka tu'ik em ya'ari'ut, aete'e jiokoiri'e —ti au jiiak.

⁶ Junama'a intok, bem maejtomtaka, waate ama jookan. Intok Jesujta junuen jiamta jikkajaka, bem jiapsipo inen emo eetuan: ⁷ “Jaisaaka tua ini'i inen jii Liojta bepa au yo'o jooa,” inien jiakai. “Bwe'ituk ka kia jabe juni'i, juka' ka tu'uwa ya'arita a yetet a' jiokoe. Taa ju'u Lios jiba a yetet a' jiokoe”, tiian. ⁸ Jesus intok sep inien bem ea'uta bem jiapsipo amet a' ju'uneyyaka inen ameu jiu taitek:

—Jaisa betchi'bo eme'e, enchim jiapsipo inien emo eetua ⁹ Ju'u ko'okoemtau, jaisa ne au jia'atek beja, ne tu'isi au jiu ean: “Em ka tu'uwa ya'arita betana'e jiokori'e”, ti ne au jia'ateko, oo: “Yejteka, juka' em jipetekta nau lopoktaka, bamsea, em weebae'u bicha weye”, ti ne au jia'ateko Intok inie wooi weemta betchi'bo, jitasa che'a ka neu obiachi ean ¹⁰ Taa i'an ne enchim a' ju'uneyya'ii'a, Lios utte'awata net a' ayu'upo amani, intok, aapo'ik Liojta betana in usiwaituka'po aman, neu lutu'uria, ka tu'uwata ya'alame in a am jiokoine' betchi'bo.

Junak intok, lo'itaka intok a' takaawata ka a yekamtau inen jiiak:

¹¹ —Inepone eu nooka, kikteka, juka' em jipetekta nau ropoktaka, em jo'au bicha weye'e, ti ne eu jii.

¹² Juna'a intok, ama aneme, si'imem bichapo, sep kikteka, a' jipetekwata nau ropoktaka, bempo'im nasuk aman yeu siika. Juname'e intok, tu'isi a' suum eiyaaka taawak. Intok Liojta, tu'uwa noktae teuwa japtaka, inen jiiian:

—Jakwoo juni'i, inien yeu simlamta te kee bichan —tim jiiian.

Jesus, juka' Lebi' teamta, aamak a' wee ii'a

¹³ Jesus, junama'a yeu sika intok, bawe mayoau bicha siika. Intok juebena yoemra aman au nau yajak. Junak intok, aapo, Liojta nok lutu'luriata am majtan. ¹⁴ Junama'a intok, che'a bichau jeela weyekasu, senu yoemta, Lebi' teamta ama bichak. Junaka'a intok, ju'u Alpeo' teame a' u'usekan. Ini'i Lebi' teame intok, ya'uraapo betana ama saiwaka, juka' tomita, ya'uraata ae beje'etunaamtae, junaka'a, aapo ju'u Lebi' teame, nau a' totojituawan. Jesus intok, aapo'iku inen jiiak:

—Nemak weye'e —ti au jiiak.

Juna'a intok, a' kateka'po, kikteka, sep Jesujtamak siika.

¹⁵ Chukula intok, ju'u Lebi' teamta jo'aapo, ju'u Jesus, a' majta'ummak nau, junae jo'aapo ama ji'ibwan. Waate intok, juna'a Lebi' teamta benasi, ya'uraapo saiwaka, jiba junaka'a tekilta joame, ket aman au yajak. Intok jume' ka tu'uwata bo'o jooriame, juebenaka ket ama aanen. Intok si'ime nau, junama'a Jesujta ji'ibwa'po ama aamak nau jookan. Bwe'ituk juebenaka Jesujtamak rejten. ¹⁶ Jume' intok, bem maejtom, inime'e junen, jume' wate juriom, paiseom teammak nau eame, inime'esen, Jesujta, ya'uraapo tekiakamtamak, intok ka tu'isi anemmak a' ji'ibwamta bichaka, Jesujta majtimmeu inenim jiiak:

—Jaisaaka tua, ju'u enchim majtame, jume' ka tu'isi anemmak ji'ibwa, intok jume' ya'uraapo saiwaka a' tekiakammak ji'ibwa —ti am temaek.

¹⁷ Jesus intok, inien am jiao am jikkajaka, inen ameu jiu taitek:

—Jume' tu'ik takaaka, ka ko'okoeme, kaachin juka' yee jijittomta waatane. Taa ju'u ko'okoeme ala a' waatane, juka' yee jijittomta. Inienpo aman san, nejpone a'abo ne yebijla, jume' ka tu'isi aulammeu nok betchi'bo, bem jinne'umtune' betchi'bo. Bwe'ituk jume' jaibu tu'isi jiapsame, juname'e, lutu'uriata bo'o jooria.

Jesus, Liojta yo'ori betchi'bo, ka ji'ibwawamta betana temaiwa

¹⁸ Jume' Joan yee babatoowamta majtala'um, intok jume' waate juriom, bem junuen a' suale' betchi'bo, paiseompo ta'eewame, juname'e taewaimmet, ka jiji'ibwan. Junuen aneka, Liojta emo yo'orituan. Junak intok, waate, Jesujtau sajak intok a' temaek:

—Jaisaakai —tiian—, jume' paiseom teame, intok Joan yee babatoowamta majta'um, inime'e taewaimmetchi, Liojta yo'ori betchi'bo, ka jiji'ibwa —tim a' temaek—. Taa jume' em majtim, ka inien a' bo'o jooria —ti jiakai.

¹⁹ Jesus intok, inen ameu jiiak:

—Jaisa jujupwaa'u, intok jiji'ibwa'po, jume' junaman nunuritaka, ama aneme, jaisa ka alleaka, ka aman ji'ibwane ja'ani Ka junuen weye. Bwe'ituk junako, ju'u jubeme, au sioktuane. Che'a juni san, juka' jubemta ketuni ama aneo, alleaka aamak eaka, ji'ibwane —tiia—. ²⁰ Taa chukula ket —tiia ju'u Jesus—, taewaim yuma'ane —tiia—, juka' jubemta kaabetuko, junak intok, siokrimmea ka ji'ibwane.

²¹ 'Inien a' wee'po san —tiia ju'u Jesus—, kaabe ju'u bemela tajo'orim, moera tajo'orimmet jitcha'abwabaane. Bwe'ituk baksiapat, ju'u bemela tajo'orim, si'imeta nau wikeka, jume' tajo'o moeram nau wikeka, am siutane. ²² Inien a' wee'po san ketchia, intok kia jabe juni'i, juka' pa'asi ba'awata, bemelasi ya'ata, bea boosa ya'aripo, ju'u moerapo, kaachin ama a' to'obaeka'eene. Bwe'ituk ama'a to'aaka'ateko, ju'u bea, a' moeratuka' betchi'bo, lauti siutane. Junak intok ju'u pa'asi ba'awa wo'otine, intok kia ju'u bea juni'i, nasontune.

Jume' Jesujta majta'um, yum jo'e taewaet, tiikom kauta

²³ Jesus intok, sabala ta'apo, yum jo'e taewaet, tiikom, jaibu wake'epo aman weyen. Jume' a' majta'um intok, aamak kateme, juka' tiikom kautakai, am biitakai, am bwa'een.

²⁴ Waate juriom, paiseompo emo teuwaame, intok junuen aneme bichaka, Jesujtau inen jiiian:

—Jume' em majta'um bicha'e —ti au jiiian—. Sabala ta'apo, kaitat mammawaka, Lioj waatiawa'a taewaituko juni'i, inime'e inien aane —tiian.

²⁵⁻²⁶ Jesus intok inen am yoopnak:

—Jaisa eme'e, jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo ka'a nokla ja'ani, juka' Labiituka'uta a' yaaka'uta Bwe'ituk, aapo ju'u Labii' teame, tebaurekai, intok jume' aamak rejteme juni'i. Junak intok ju'u Abiatar teame junaman tekiakamtau ama yo'otukan. Ju'u Labii' teame, aman karipo, Liojta aman yo'oriwa'po kibakek. Kariu kibakeka, intok jume' paanim, ama tekiakame bwaa'ea'um, ju'u Labiit am bwa'aka, intok ka aapola jiba am bwa'aka, taa ket jume' aamak rejteme am miikak.

²⁷ 'Junuen a' wee'po san, ju'u sabala taewai, yum jo'e taewaita Lios a' ju'unaktela, yoemtau tu'uwaitune' betchi'bo, aet yum jo'ekai. Taa ju'u taewai, ka yee utte'a jooria.

²⁸ Inia betchi'bo san, nejpo, emo benasi yoemtaka juni'i, yee a sawe, yum jo'e taewait juka' bem a bo'o jooria'po amani.

3

Ju'u o'ou, mam waklame

¹ Juname'e taewaimmet, jum juriom emo nau totojiwa'u kariu kibakek. Junama'a intok, senu o'ou ama katekan, wepul takana mam wakiatakai. ² Sabala taewaituka'po aman intok, junaka'a jitto machiaka, jume' ama aneme junuen, Jesujta suuan, junuen a' ayuk juni'i, sep a' na'atejobaeka ean. ³ Junak intok ju'u Jesus junae yoemta, waki mamakamtau:

—A'abo neu sikaa, in bichapo kikte'e —ti au jiiak.

⁴ Junak intok ju'u Jesus, si'imemmeu inen nattemaek:

—Sabala ta'apo, jitasa che'a tu'i ean, tu'uwata yeteu joowame, oo ka tu'uwata Oo senuk me'etune'po, oo senuk jinne'utune'po.

Taa junuen a' jiao intok, ka wotti tawawak. ⁵ Jesus intok, si'imem, ka alleaka naj bitchun. Intok bem namakak jiapseka' betchi'bo, au sioktuak. Junae yoemtau intok, wakiak mamakamtau inen jiiak:

—Em mamam rutukta'e —ti au jiiak.

Juna'a intok, a' mamawam rutuktak. Intok sep tu'ureak. ⁶ Taa jume' waate juriom, bem junuen a' suale' betchi'bo, paiseompo ta'eewame, inime'e junen, junama'a yeu sajaka, jume' erorianom teammak nau eaka, emo nau tojaka, nau wepul lutu'uriata ya'abaekai, Jesujta jachin juni'i a' bwiseka, bem a' me'ene' betchi'bo.

Juebena yoemra, jum bwe'u bau ba'a bwikola aane

⁷ Taa ju'u Jesus intok, a' majta'ummak nau, baweu bicha siika. Intok Kalilea' bwiaraapo jo'aakame aamak sajak. Intok ket junalensu, Jurea bwiaraapo jo'aakame ketchia. ⁸ Intok ket jiba junalensu, bwe'u jo'arapo Jerusalenpo jo'aakame. Intok Tiuro' tea'po jo'aakame. Intok Siron tea'po jo'aakame. Intok Irumea bwiaraapo jo'aakame. Intok waate, batwe Joranta beaj jo'aakame. Inime'e junen, si'ime, suum watchisi machik a' joa'apo aman a' ju'uneyyaka, juna'abo, si'imekut betana, juebenaka ama au nau yajak, Jesujtawi. ⁹ Junama'asan, juebena yoemrata ama au nau yaja' betchi'bo, intok ka ama nau a' pitta i'aka, a' majta'ummeu inen jiiak:

—Juka' kuta kanoata, junama'a ba'apo bo'okamta, mayoau jeela rukta'em —ti ameu jiiak, ama ja'amubaekai.

¹⁰ Bwe'ituk aapo ju'u Jesus, junama'a jaibu juebenam emo inne'etetualatukan. Intok jume' waate, ko'okoeka, ama aneka, kia aet mamte betchi'bo, nat emo yuu'an, intok aapo'ik bat batte ba'au ko'om a' taben. ¹¹ Intok inen ket ama yeu siika, jume' bebeje'eri eerita, bem jiapsimpo amet aneme, juname'e junen, juka' Jesujta bichaka, aapo'ik bichapo tonommea jajapten. Jume' bebeje'eri jiapsim intok, inien am chaituak:

—Empo juna'a, Liojta usiwai —tim jiiän.

¹² Taa ju'u Jesus intok, a' jabetuka'po ka'a ju'uneyyatune' betchi'bo, kuttipo ameu nookak.

Ju'u Jesus, jume' woj mamni ama wooim, Aamak a' rejti i'a'um yeu pu'a

¹³ Aet chukula intok, senu kawiu, jika pa'ariau bicha siika. Intok junaman kateka, ameu chaitebok, jume' a' majta'um, yeu a' pu'ala'ummewi. Juname'e intok aman au yajak. ¹⁴ Junama'a aapo'ik mak nau an betchi'bo, intok aet chukula juka' Liojta nok lutu'uriata bem a' nok sakane' betchi'bo, aet a' tekil maknee'um, woj mamni ama wooim yeu pu'ak, ju'u Jesus. ¹⁵ Junak intoko, utte'awata amet autuak, bebeje'eri jiapsi eerita, bem jiapsipo amet aneme, pa'akun yeu am bepriane' betchi'bo. ¹⁶ Juname'e intok inen teakan. Seenu, Simo' tea. Junaka'a intok, Peeom a' teatuak. ¹⁷ Jume' watem team intok, iiyime juname'em. Jakoobo' teame, Sebereo' teamta u'usi. Intok a' sailuawa, ju'u Joan teame. Juname'e ket ta'abwim teatuak. Ebreo nokpo nokwame. Juname'e intok, Bo'aneerjim tea. Jiak nokuu juchi a' kuaktituk intok teekapo yuku ru'uti jiame, ti jiubae. ¹⁸ Intok ju'u Antej teame. Intok ju'u Jeriipe' teame. Intok Battome' teame. Intok ju'u Mateo' teame. Intok ju'u Tomaj teame. Intok ket Alpeo' teamta u'usi, Jakoobo' teame. Intok ju'u Tareo' teame. Intok senu Simo' teame, kananiita' teammak nau eame. ¹⁹ Intok ju'u Juuras Ijkarioote' teame, ju'u chukula a' nenkineeme.

Liojta tu'u jiapsiwa jaana jiawaawa'po

²⁰ Junak intok a' jo'awawi yeu yepsak. Taa junama'a a' aneo intok, tu'isi juebenaka ama au nau yajak. Aapo intok, kia ammea ka ji'ibwan. ²¹ Taa jume' Jesujta wawaekame, intok, inien a' jikkajaka, aman a' aneo au sajaka, ama yeu a' wikbaen, "ka'a suatula", ti jiiakai.

²² Waate ket ama aanen, maejtompo ta'eewame, Jerusalen tea'a betana. Juname'e ket inen jiiän:

—Juka' yo'o bebeje'eri jiapsi e'eri aet ane'e —tiian. Juna'a eeri intok, bem nokpo, Be'elsebuupo ta'eewan.

Intok ket inen jiian:

—Yo'o bebeje'eritamak a' lutu'uriak —tiian—. Kiali'ikun junae utte'awatae, jume' bem jiapsimpo jume' waate bebeje'eri e'eerim yetet ane'um, yeu am bepria —tiian.

²³ Jesus intok, juname'e maejtommeu chaiteboka:

—Jaisa i'an —tiia—, aapo ju'u yoo bebeje'eri, Satanaj teame, aapo au yeu bepbaanee ja'ani —ti am temaek—. Ka junuentune —tiia.

Junak intok, ta'abwi weemtau a' tammachiaka inen ameu jiiak:

²⁴ —Kia wa'a senu bwiaraapo, si'ime ama nau jo'aakame, nasuk aman emo na'ikimteko, intok nau nassuabae'eteko, juname'e, ka binwatukasu, kaita'po tawane —tiia—. ²⁵ Intok ket jiba junalensu, jume' wepul jo'arapo nau jo'aaka, intok emo ee beje'eteko, juname'e ka a nau jiapsine —tiia—. ²⁶ Inien san beja, ju'u yoo bebeje'eri, Satanaj teame, jaisa i'an aapo jume' ka tu'i jiapsi eerim, aapo'ik attearim, jaisa am beje'eka anne. Bwe'ituk aapo ju'u Satanaj teame junuen anne'eteko, kaachin am saune —tiia.

Junak intok:

²⁷ —Kia jabe juni'i —tiia—, jo'arapo wajiwa aman jita etbwabaeka ama kibake'eteko, taa ju'u intok, ama jo'aakame, utte'aka'ateko, intok ama ane'eteko, ju'u ama jita etbwabaeme, kaita a' u'uraane. Taa kia juka' ama jo'aakamta a' sumaka'ateko, junak ala, a jita ama etbwane —tiia—. Inepone, ju'u o'outa, utte'akamta sumakamta benasi ne maachi.

²⁸ 'Inepo intok, lutula we'epo ne inien ne emou jiia, batte si'ime wa'a ka tu'uwa ya'arime, a jiokoitu. Intok juka' bat naataka, Liojtat jaana jiuwamta juni'i, a amet jiokoitu. ²⁹ Taa juka' ka tu'uwa ya'arita, senu weemta jiba ka a aet yee jiokoitu, waka'a Liojta tu'u jiapsiwata jaana a' jiawaanaa'u. Bwe'ituk inien wa'a jaana a' jiawaakame, jiba yuu betchi'bo ka a aet jiokoitune.

³⁰ Jesus inien ameu nookak, bwe'ituk bempo juka' bebeje'eri jiapsi eerita, jaiti machik aet ane'etiakai, tiian.

Ju'u Jesujta aewa, intok jume' a' ou sailam

³¹ A' aewa, intok a' sailawam ama yajaka, pa'aku japteka, aman au chaitebok. ³² Intok jume' che'a Jesujtau jeela jokame, inen au jiiak:

—Ju'u em maala, intok jume' em sailam, pa'akun ja'abweka, eu chaitebo —tim au jiian.

³³ Taa ju'u Jesus intok inen am yoopnak:

—Jabesa ju'u in maala intok, jabesa jume' in sailam —ti am temaek.

³⁴ Junak intok, si'imem, ae nape konila jokame naj bitchuka inen jiiak:

—Inime'e juname'e, jume' in aem, intok jume' nemak werim. ³⁵ Bwe'ituk si'ime juka'a, in achaita ea'apo aman aneme, juname'e nemak werimtune. Oo ne ket a' ae rokne.

4

Etleotat nokaka, yee ae a' majtabae'u

¹ Intok juchi wee'po, bawe mayoat aneka, yee majtataitek. Intok tu'isi bu'uuka aman au nau yajak. Intok bu'uuraata ama ane' betchi'bo, utte'atukan, kuta kanoat, bawepo bo'okamtat, jikau a' ja'amune'po. Aapo intok, ama jikat katekan. Ju'u bu'uura intok, pa'akun tana, bawe mayoat ja'abwekan. ² Aapo intok ju'u Jesus, intok, ta'abwi weemtau a' tammachiaka, juebena weemta am majtan. Intok am majtaka, inen ameu jiiak:

³ —Nече'em jikkaja —ti ameu jiiak—. Senu yoeme, echimuta etbaeka, a' wasau bichaa siika. ⁴ Junama'a wajpo intok, senu wok bo'ota bo'oka'po, ju'u echimu, waate ama yojtek. Wikichim intok junaka'a sep bwa'aka —tiia—. ⁵ Omot intok, tetata auka'po ket ju'u wate echimu ama yojtek. Junama'a intok, ka mekka ko'om a' bwalkoeka'

betchi'bo —tiia—, ju'u echimu ama yojtekame sep siwek. Taa ka mekka ko'om a' nawatuka' betchi'bo, ⁶ ta'ata unnaa utte'aka aet yejteka' betchi'bo, sep waakek —tiia—. ⁷ Waate echimu intok, juya, unnaa wichaka'po yojtek. Juna'a juya intok, junae echimu siwekamtamak nau yo'otuka, a' chouyaka, intok ka'a takatuak. ⁸ Ju'u wate echimu intok, tua tu'i bwiapo yojtekame, juna'a, siweka intok yo'otuka, yu'in taakak. Jum wepul sako etwaka'po, jichupaka, senu taka ama woj mamni sakom toboktituk. Omot intok, wepul sako etwaka'po, jichupaka, baji taka sakom toboktituk. Omot intok, wepul sako etwaka'po, jichupaka, mamni taka sakom toboktituk.

⁹ Intok inika'a weemta ameu noksuka, aet chukula inen ameu jiiak:

—A' mammatebaeme, a' mammatene —ti ameu jiiak.

¹⁰ Chukula intok, bempola tawaka, jume' woj mamni ama wooim, yeu a' pu'ala'um aamak ama tawakame, intok jume' waate, che'a aamak eame, ameu a' teuwaaka'uta betana a' temai japtek, jitat a' noka'apo. ¹¹ Ju'u Jesus intok, inen am yoopnak:

—Inepone enchim a' ju'uneyyatuala, juka' Liojta che'a a' nesawamta betana weyemta, aapo'ik atteata, juka' bat naataka, ka aet ju'uneyyawa'utachi. Taa jume' waate, jume' ka aet emo ju'uneetuabaemcha aneme, inimmeu, juna'a si'ime weeme, ta'abwiku a' tammachiaka ameu teuwaawa. ¹² Tu'isi bem a' bichaka juni'i, ka a' mammatene' betchi'bo. Intok kia juka' nokta jikkajaka juni'i, ka a aet ju'uneene' betchi'bo, intok Liojtau bicha ka emo jiapsi kuaktane' betchi'bo. Intok junuen bem ka tu'uwa ya'arim amet jiokoitune' betchi'bo.

¹³ Junak intok, inien ameu jiiak:

—Jaisa eme'e juni'i ka aet ju'uneak, ju'ubwa in emou teuwaaka'utachi, ju'u a' teuwa'ut Junuentuka'ateko intok, jaisa tua, juka' ta'abwi weemta, jita' a' tammachiaka, emou a' nokwako, jaisa tua a aet ju'uneene ¹⁴ Ju'u bachiata echame, Liojta tu'u nok lutu'uriata yeteu a' teuwaamta benasi mamachi. ¹⁵ Bwe'ituk waate yoemra aane, juna'a echimu, bo'ot yejtekamta benasi maachi. Liojta noki jikkajaka, taa chukula a' jikkajisuko, namakak bem jiapseka' betchi'bo, ju'u Satanaj teame, ameu yepsaka, juka' nok lutu'uriata, Liojta betana weyemta, aawas a' koptituane. ¹⁶ Ju'u bwia intok, tetakamta betana in nokaka'u, si'ime wame'e, Liojta nokta jikkajaka, alleaka a' sualeme benasi maachi. ¹⁷ Intok bem jiapsipo ka binwa aet eeneeme, juname'e, taa bem omtawaa'uta ju'uneyya taiteko, emo a' rojiktatuaka, sep a' su'u tojibaeka eene. ¹⁸⁻¹⁹ Juyata, wichakamta betana in emou nokaka'u intok, ju'u bachia ama wajiwa yojtekame, inime'e junen wame'e inim bwiapo aukamta che'a emo naktuame, yu'in tomita waatame, emo ae alleetuabaekai, Liojta nok lutu'uriata bepa a' waatakai. Inia betchi'bo san, inim bwiapo, ju'u Liojta nok lutu'uria, kaita amet a' autua, juka' jiapsitau tu'uwatunemta. ²⁰ Taa waate, juka' Liojta nok lutu'uriata jikkajakame, intok a' mabetaka, bem jiapsipo a' tawaakame, intok Liojtau bicha jiba emo eetuame. Inime'e junen, juname'e, wa'a bachia, tu'i bwiapo yojteka, intok yu'in bachiakamta benasi maachi. Inime'e junen, Liojta nok lutu'uriat jiapseka, a' tekipanoa. Waate intok, kia juka' bachiata, we'epulaim, senu taka ama woj mamni bachiakamta benasi maachi. Wate intok, juka' bachiata, we'epulaim, baji taka bachiakamta benasi maachi. Wate intok, juka' bachiata, we'epulaim, mamni taka bachiakamta benasi maachi.

Si'ime ju'u ka aet ju'uneewame, yeu bwijtunee

²¹ Intok ket, inien san beja:

—Kia jabetaka juni'i —ti ameu jiiak—, a' jo'awapo wajiwa tachiriatunemta jinukame, juna'a, kaachin, bwe'u waata betuk wajiwa a' mana'abaane. Intok kia a' bobo'obetuk juni'i, kaachin ae tuk a' mana'abaane. Taa che'a juni san, jikat a' mana'ane, tu'isi a' tachiriane' betchi'bo. ²² Bwe'ituk wa'a che'a bat naataka, ka ju'uneyyawa'u, a ae emo jiapsi jinne'uwame, oo ju'u si'ime ka a aet ju'uneetume, juna'a si'ime, chukula

ju'uneyyatune. ²³ In noksuka'ut, aet mammatebaeme, aet mammatene, ju'u a' teuwa'utchi.

²⁴ Taa ket inen ameu jiiak:

—Juka' enchim jikkajaka'uta, tu'isi em aet suuaka, a' jikkajine. Bwe'ituk Liojta, tua a' waata'po aman, junuen aet jiapseka a' bo'o jooria'ateko, ju'u Lios ket junuen, juka' emou tu'inee'uta, emou a' autuane. Intok kia jaarekisia em a' maktune, eme'e a' mammateme.

²⁵ Bwe'ituk, ju'u che'a a' mammatekame, Liojta betana, che'a juni'i aet ju'uneetuanaa. Taa intok, ju'u ka aet mammatekame, kia juka' iliikik a' mammateka'ut juni'i, aawas a' koptituanaa.

Ju'u bachia yo'otukamtat nokaka, yee ae a' majta'u

²⁶ Intok naa buusti, tiia:

—Ket inien bena, ju'u Liojta utte'awa nesauta kateka'po betana ju'u lutu'uria weyeme —tiia—. Senu yoemta, bwiapo, echimuta wo'otaka'a benasia mamachi —tiia—. ²⁷ Juna'a intok, tukaaria yumak, kotne. Intok taewaita yumak, yejtene. Ju'u echimu intok, aapola bwiapo basiune. Intok yo'otune. Aapo'ik juka' o'outa ka ju'uneao juni'i —tiia—.

²⁸ Bwe'ituk ju'u bwia, a' utte'aka'po aman, juka' echimuta, ama a' wo'otawaka'uta, a' babasiuyaa. Juna'a intok tiiko, kia beja bat siulatune. Chukula intok moane. Chukula intok sewane. Intok sep jeela bachiataitine. ²⁹ Juka' etta, wakeo intok, a' chuktaneeme au kima'atune. Bwe'ituk jichupawaa'u taewaitune.

Ju'u mojtaasa bachiatait nokaka, yee ae a' majta'u

³⁰ Intok ket inen ameu jiiak:

—Liojta utte'a nesawamta, ama naa buusti, jita ta'abwikuusa tua, te a' tammachiane —ti am temaek—. ³¹ Juna'a ala inen maachi, mojtaasa bachiatau ta'a tammachiane. Bwe'ituk juna'a, si'ime bachiata junama'a bwiapo etwamta bepa che'a amma'ali beletchi. ³² Taa chukula, jaibu etrituko, siweka, yo'otuka, intok junama'a si'ime juyata bepa, che'a bwe'uusi yo'otuka, na'ikim nassa'akariane. Wikichim juni'i, a ama tosatene.

Jesus, yee majtabaeka, ta'abwi weemtat nokakai yee ae majtan

³³ Intok juebena weemta, ka nanau machikue, bem a aet ju'uneene'ut ameu nookan.

³⁴ Intok bu'uraatau, jita ameu teuwaabae'eteko juni'i, ta'abwi machilaatau a' tammachiaka ameu a' nookan. Taa chukula, jume' a' woj mamni ama wooimneu, a' majta'umneu, junaka'a weemta machisi ameu a' teuwaan.

Ju'u Jesus, juka' jekata cha'atutua. Intok bawe buaktiam cha'atutua

³⁵ Intok jiba junae taewait, kuptisuko, a' majta'umneu inen jiiak:

—Inie bawe ba'ata waetana bicha te katne —ti ameu jiiak.

³⁶ Intok juka' bu'uu yoemrata, ama anemta to'o sikaa, intok jiba junama'a kuta kanoapo, bem ane'epo, omot bicham bawet bo'o joo japtek. Intok ket waate ama aanen, wate kuta kanoammetchi. Juname'e intok ket aamak sajak. ³⁷ Intok tu'isi bwe'uusi jejekak. Intok jume' bawe biaktiam, kuta kanoapo wajiwa am beban. Intok che'ewasu ba'ae tapunan. ³⁸ Aapo intok ju'u Jesus, kuta kanoapo, amapo, bwe'u tajo'orim nat ropoktimmet bo'oka, kotchimen. A' majta'um intok a' busaka:

—Rabii —tim au jiiak—. Jaisa, abe inim itom kokko'u juni'i, empo kia kaachin emo eetua ja'ani —tim a' temaek.

³⁹ Junak intok sep busak, ju'u Jesus, intok yejteka, jekatau:

—Yaate'e —ti au jiiak.

Bawetau intok ket junalensu:

—Yanti cha'atu'e —ti au jiiak.

Junak intok, ju'u jeeka cha'atuk. Aet chukula intok si'ime, yanti taawak. ⁴⁰ Jesus intok bempo'imneu inen jiiak:

—Jaisaaka eme'e, unnaa emo majjaitua —ti am temaek—. Jaisa eme'e, enchim jiapsipo, Liojtat ka yoem'ea —ti am temaek.

⁴¹ Juname'e intok, tu'isim a' suum eiyaka taawak. Intok inenim jiiian:

—Ini'i intok, jabetakasa tua Kia ju'u jekataka juni'i, intok kia ju'u bawetaka juni'i, aapo'ik nesaweka'po aman aauk —tiiian.

5

Ju'u yoeme, bwiara Kalaara' tea'po jomeme, bebeje'eri ka tu'i jiapsi e'eerim, a' jiapsipo jipueme

¹ Intok sekka'ana bawe betana, bwiara Kalaara' tea'po yajak. ² Aapo Jesus intok, kuta kanoapo yeu siika, junama'a intok senu yoeme, kokkoarim ma'ari'po jiba a'aneka, intok bebeje'eri ka tu'i jiapsi eerita a' jiapsipo aet aneka, Jesujtau yeu sikaa, a' nankek.

³ Juna'a intok, kokkoarim ma'ari kari ya'arim jiba jojo'an. Intok kia sisi'iwok wikiam ya'arimmea juni'i, ka a suma'atun. ⁴ Bwe'ituk jue benasia, sisi'iwok wikiammea, intok mampo ae a' suma'im susumawan. Intok mampo yee ammea susumammea chatchaawan. Taa juname'e wikiam intok, aapo a' utte'awammea am chuk chuktan. Intok mampo ae a' suma'im juni'i, chuk chukti wiiken. Intok kia jabe juni'i ka'a yu'een.

⁵ Juna'a intok, tukaariat intok taewait naa buusti, kaupo jiba chai sisimen. Intok kokkoarim ma'ari'po jiba weaman. Intok tetammea jiba ko'okosi au joo sisimen. ⁶ Intok Jesujta mekka'ekut bichaka, au tajtia buiteka, au tonommea kikteka, a' yo'ori taitek.

⁷ Junak intok ju'u bebeje'eri jiapsi, aet wajiwa aneme, kusisi inien a' chaituak:

—Jesus —tiiia—, Lios, si'imem bepa yo'orisi machik u'usi —tiiia—. Jitasa empo nemak lutu'uriak. Liojta betchi'bo eu ne ujbwana, ka bat ko'okosi em nee ya'ane' betchi'bo —ti au jiiak.

⁸ Bwe'ituk ju'u Jesus, inen jaibu au jiulatukan:

—Empo, bebeje'eri ka tu'i jiapsi, inie yoemta jiapsipo wajiwa betana yeu weye'e —ti au jiulatukan.

⁹ Jesus intok, junau, ka tu'i jiapsitau:

—Jaisa empo teak —ti a' temaek.

Juna'a intok, inen a' yoopnak:

—Bu'uuraapo te ta'eewa, bwe'ituk tu'isi juebenate —ti a' yoopnak. Bem nokpo intok, Lejionpo ta'eewan.

¹⁰ Junak intok juname'e bebeje'eri, ka tu'i jiapsi e'eri, tu'isim Jesujtau jikot jiaka am au ujbwana, junama'a bwiaraapo pa'akun mekka bicha ka bem yeu beeptune' betchi'bo. ¹¹ Junama'a intok, senu kawiu jeela, kowim tu'isi juebenaka ama ji'ibwa sasakan. ¹² Juname'e si'ime intok, bebeje'eri jiapsi ka tu'i e'eri, Jesujtau tu'isi jikot jiaka, au ujbwanan:

—Juname'e kowimmeu itom bittua'e, amet itom kimune' betchi'bo —ti au jiakai.

¹³ Junak intok ju'u Jesus junen ameu a' chupak. Juname'e ka tu'i jiapsi eeri intok, junae yoem jiapsitat yeu sajaka, juname'e kowi jiapsimmet kiimuk. Juname'e intok wooi miil kowimtukan. Intok si'ime, kau bemte'utchi, luula tenneka, baweu ko'om watteka, ama am kokkok.

¹⁴ Jume' intok, am suuame, junama'a yeu tenneka, wasampo bem ama wa'am kate'epo, a' etejo sasakan, intok bwe'u jo'arau yeu yajaka, ket junuen a' lutu'uria yaak. Junama'a jo'aakame intok, aman bicha yeu sajaka, aman a' bit betchi'bo, intok jita ama yeu sika'apo aman aet ju'uneebokai. ¹⁵ Intok Jesujtau yajaka, waka'a bat naataka juebena bebeje'erita ka tu'u jiapsi eerita a' jiapsipo wajiwa aet anemta, tu'isi supetuaritaka, yuma'isi suakamtam ama bichak. Intok aet emo jiapsi womtak. ¹⁶ Intok jume' waate ama aneme, bat naataka juka' bebeje'eri jiapsi ka tu'i eeriakamta, jachin au yeu a' sika'apo aman, junammeu a' etejon. Intok kowimmeu, jachin ameu yeu a'

sika'apo juni'i, ket bempo'immeu a' etejok. ¹⁷ Junak intok, si'ime jume' ama jo'aakame, Jesujtau ujbwan japtok, junama'a bem bwiraapo betana, pa'akun bicha yeu a' weene' betchi'bo.

¹⁸ Junak intok juka' Jesujta, kuta kanoau a' ja'amubaa, ju'u bat naataka juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeriakamta, junammea jikot au bichaka'u, juna'a, Jesujtau ujbwanan, aamak weeboekai. ¹⁹ Taa ju'u Jesus ka junen e'eak:

—Em jo'au bicha siime —ti au jiiak—. Liojta, juka' tu'uwata enchi a' ya'ariaka'po aman, intok tua enchi a' jijiokoloka'po aman, am etejoriane —ti au jiiak.

²⁰ Junak intok juna'a, sep siika, intok Lekaapolij tea'po, juka' Jesujta, tu'uwata au a' yaaka'po aman, intok tua a' jijiokoloka'po aman, naas a' etejo taitek. Junama'a jo'aakame intok, tu'isi a' suum e'eiyak.

Jairo' teamta maarabeu jaisa au yeu sika'apo, intok ju'u senu jamut, Jesujta supemmet mamtekame

²¹ Jesus intok, juchi kuta kanoapo, jiba junama'a bawepo, omot bicha yeu sika, omot yeu yepsak. Junama'a intok, bawe mayoau jeela a' aneo, tu'isi juebenaka ama au nau yajak. ²² Junama'a intok, seenu, juriom emo nau totojiwaka'po, ama yo'o ya'arime, intok Jairo' teakai. Juna'a ama Jesujtau bicha yeu sika, au yepsaka, au tonommea kikteka, ²³ tu'isi au ujbwanak:

—Ju'u in maara, unnaa ko'okoe, intok abe muuke —ti au jiiak—. Empo aman au sika, aet mamte'e, tiia. Bwe'ituk junuentuka'ateko, juna'a, au inne'eteka, jiapsine —ti au jiiak.

²⁴ Jesus intok aamak siika. Junak intok, juebena yoemra aamak sajaka, nasuk a' weeyaka, kia nau a' pitta sakan. ²⁵ Junama'a intok, senu jamut, woj mamni ama wooi wasuktiapo, ojbota jiba wo'otan. ²⁶ Intok juebena yee jijittome a' jittolatukan. Intok si'imeta a' jipue'uta amet wiutak. Intok kia junuentaka juni'i, yu'in eewamta kaita jajamek. Che'a juni'i, ka tu'i simen. ²⁷ Intok Jesujta ama ane'e betana ju'unekyaka, juebena yoemrata ama ane'epo, nasuk aman kibakeka, Jesujtau amatana au yepsaka, a' supewammet mamtek. ²⁸ Bwe'ituk inen au eetuan: “Kia ne a' supewammet mamteka'ateko juni'i, ino ne ine'etenee”, ti au eetuk. ²⁹ Junak intok junama'a lautipo, ju'u ojbo sep cha'atuk. Intok junae ko'okoata betana au a' inne'eteka'po aman, a' takaawata tu'isi maisi a' inne'an. ³⁰ Junak intok, ju'u Jesus, senuku tu'uwatunemta aapo'ik takaapo yeu simlatau ju'unekyaka, bu'uu yoemratau bicha kuakteka, inen ameu nattemaek:

—Jabesa ju'u in supemmet mamtekame —ti ameu nattemaek.

³¹ A' majta'um intok, inen au jiiak:

—Empo yekaka ju'unea, yoemrata tu'isi enchi nau pitta'po, intok: “Jabetasa junen em supemmet, et mamteka'po”, nattemae ja'ani.

³² Aapo intok, ju'u Jesus, nape konila, si'imem naj bitchutaitek, ju'unekyaka, jabeta aet mamteka'po. ³³ Junak intok ju'u jamut, au yoakai, intok au majjaituaka, jachin au yeu simla'po aman, ju'unekyaka, Jesujtau yepsaka, aapo'ik bichapo, tonommea kikteka, aapo'iku au yeu bwiseka, au nookan Jesujtawi. ³⁴ Junak intok ju'u Jesus inen au jiiak:

—In jamut yoemia —tiia—, em a' suale' betchi'bo, emo ine'etela'e. Kaachin eaka weene. Intok inia em ko'okoata betana emo ine'etelatakai —ti au jiiak.

³⁵ Ket junuen a' nokaosu, ju'u yo'o ya'arime, Jairo' teamta jo'aa betana, waate ama au yajak, inien jiiakai:

—Em mara muukuk —tim au jiiak—. Kat intok inika'a yee majtamta suate bicha —tiian.

³⁶ Taa ju'u Jesus inien jiuwamta jikkajaka, yo'o ya'arita Jairo' teamtau, inen jiiak:

—Kate'e jachin emo eetua'e —ti au jiiak—. Net yoem'ea'e —ti au jiiak.

³⁷ Intok kaabeta intok aamak wee'ii'ak, taa juka' Peo' teamta jiba intok juka' Jakoobo' teamta, intok juka' Joanta, Jakoobo' teamta saira. ³⁸ Junak intok, juriom emo nau totojiwa'po betana, ju'u ama yo'o ya'arimta jo'apo yepsak. Intok juebenammeu, bwanaka, te'inemmeu yepsak. ³⁹ Jesus ameu kibakeka, inen ameu jiiak:

—Jaisa em aulamtaka, ama butti jiiia —ti am temaek—. Ju'u usi jamut ala, kia beja kotche, taa ka mukia —ti ameu jiiak.

⁴⁰ Junuen a' jiao intok, juebenaka kiala'a atbwaka, jak wa'am a' eeyan. Junak intok, aapo ju'u Jesus, pa'akun bicha si'imem yeu beebaka, usi jamutta bo'okau, a' malawata intok a' japchiwata, intok aamak rejteme, wajiwa bicha am nunuk. ⁴¹ Junaka'a usi jamutta intok, mampo bwiseka:

—Taliita kuumi —ti au te'eka.

Ini'i noki intok, kuaktituk, inen jiubae: “Usi jamut, eu ne junen jiiia, enchi ne yejtesae”, ti jiubae ini'i nooki.

⁴² Juna'a usi jamut intok, sep yejteka, naj weetaitek. Bwe'ituk woj mamni ama wooi wasukten. Inia weemta betana intok, jume' ama aneka a' bichame, bem jiapsipo, tu'isi a' suum e'eiyaak. ⁴³ Taa ju'u Jesus intok, tu'isi ameu ujbwanaka, kaabeta a' ju'uneyyane' betchi'bo, kaabeta am etejoriasaen. Intok juka' usi jamutta a' ji'ibwatuanesaen.

6

Jesus, jum ili bwe'u jo'ara, Nasaret tea'po aane

¹ Jesus intok, junama'a yeu sikaa, tua a' bwiarau, ama a' yo'otuka'po yeu yepsak. A' majta'um intok, aamak aman yajak. ² Intok juka' sabala taewata yumako, Liojta yo'ori betchi'bo, intok Liojtau nok betchi'bo, jume' juriom nau totojiwa'po yepsaka, ju'u Jesus, yee majtataitek. Juebenaka intok a' jikkajaka, a' suum eiyaan, intok inenim jiiakai:

—Jaksa tua, ini'i, inika'a weemta ta'aak. Intok jita koba suawasa ini'i aet ayuka'u. Intok juka' suum watchisi machik, jaisa tua aneka, a' jooa. ³ Jaisa ini'i ka juna'a, yoem kapinteota u'usi, intok Maria' teaka a' ou'asoak. Intok a' sailawaim si'ime inim itomak aane. Ju'u Jakoobo' teame, intok ju'u Jose' teame. Intok ju'u Juraj teame. Intok ju'u Simo' teame. Inime'e si'ime inim itomak aane. Intok ket a' jamut waiwam si'ime inim itomak aane, tiian.

Intok si'ime jume' ama aneme, ae tana, jaana emo eetuak. ⁴ Taa ju'u Jesus intok, inen ameu jiiak:

—Kia jabe juni'i, Liojta betana weyemta a' ju'uneyyatuawame, yeteu a' teuwaane' betchi'bo. Juna'a, jak juni'i a' ane'epo, a' noka'u betana, yo'oriwaka, jikkajitune. Taa tua a' bwiaaraapo a' jome'epo, intok jiba a' ta'eewa'po, intok kia a' jo'awa'po juni'i, junama'a jiba, a' noka'u betana ka eeyatune, intok ka jikkajitune.

⁵ Junama'a intok, bem ka'a سوالbae' betchi'bo, juka' suum watchisi machik, tu'isi jita a' joa'uta, junama'a ka'a yaak. Taa jume' ili ama jaikim, ama ko'okoeme jiba, amet mamteka, emo am inne'etetuak. ⁶ Intok jume' ka'a sualeme betana, aapo ju'u Jesus, tu'isi am suum eiyaaka taawak, bem ka'a سوالbae' betchi'bo. Bwe'ituk bempo ka'a سوالen.

Ju'u Jesus, jume' a' majtiwam, na'ikim am bittuak, bem jinabakane' betchi'bo

Intok junama'a ka bwere jo'aram be'ekatana weamaka, yee majta sisimen. ⁷ Intok jume' woj mamni ama wooi, a' majta'ummeu chaiteboka, na'ikim wowoim nau, naj bittuak. Intok jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsi e'erita bem jiapsipo wajiwa aneme juni'i, yeu am bepriane' betchi'bo, utte'ata amet autuak. ⁸ Intok bem bo'o joone' betchi'bo, tebe kutam jiba, mampo am machu'utisaen. Intok kaita intok am weeyaasaen. Kia tomita juni'i, kaita am weeyaasae. Intok kia bo'ot bem bwa'anee'u juni'i, ka'am weeyaasae. Intok jita pu'aktita juni'i, ka'am weeya'ii'a. ⁹ Intok bea'abochampo wokteka jiba am bo'o joosaen. Intok bem supenee'uta, ka nat wooi a' anaata am weeyaasaen. ¹⁰ Intok ket inen ameu jiiak:

—Enchim bo'o joa'po, jak bwere jo'arau enchim yaja'po, senu a' jo'apo enchim nunuka'ateko, ama jiji'ibwa betchi'bo, intok ama totto' betchi'bo, junama'a jo'aapo jiba tawaane'em, enchim ama anbae'po tajtia. ¹¹ Intok kia jak bwere jo'arapo juni'i, junama'a ka mabetbaawa'ateko, intok enchim noka'uta, ka'a jikkajibaawao, junama'a yeu sajaka, kia juka' ama bwia to'ochiata, enchim wokpo ama emot chu'aktekamta, ama emo wok tatake'em, ka tu'isi bem aula'po aman, bem a' ju'uneyyane' betchi'bo. Inien san beja, inien ne emou jiia, Liojta yee aet ya'uraa bittuane'uta taewaita yumako, juna'a jo'ara, che'a jiokot au bitne, intok bettesi che'a au aune, ju'u bwe'u jo'ara Sorooma' teamta bepa, intok ju'u bwe'u jo'ara Komoora' teamta bepa.

¹² Juname'e a' majtim intok, junama'a yeu sajaka, yoemrata, juka' ka tu'ik, ka intok bem a' bo'o jooriane' betchi'bo, Liojta nok lutu'uriata am majta sakan. ¹³ Intok jume' bebeje'eri, ka tu'i jiapsi e'erita, bem jiapsipo amet aneme, juebenam junuen, pa'akun yeu am bepriak. Intok jume' kia ko'okoeme, oliibo'ouwo takata, aseite ya'aritae amet bemtaka, emo am inne'etetuan.

Juka' Joan yee babatoowamta, jaisa a' mukuka'po

¹⁴ Ju'u yo'o ya'ari Eroorej teame intok, juka' Jesujta a jita a' joa'apo aman, si'imekut a' ju'uneyyawa' betchi'bo, a' jikkajak. Junak intok juna'a yo'o ya'ari Eroorej teame:

—A' Joan yee babatoowame —ti jiian—, bat naataka inien, yee babatoowasukame —ti jiian—. Taa i'an kokkolam nasuk a' jiabijtelatuka' betchi'bo, Liojta betana utte'awae, suum watchisi machik a' joa.

¹⁵ Waate intok:

—A' Eliaj teame —ti jiian.

Wate intok:

—Liojta betana noktuawame'e —tiian—, oo waate, bat naataka jume' Liojta betana a'abo bittuarimpo a' weye'e —tiian.

¹⁶ Ju'u Eroorej teame intok, inien jiuwamta jikkajaka, aapo inen jiiak:

—Ini'i ju'u Joan yee babatoowame, in koba chuktateboka'u. Kokkolam nasuk jiabijtelatoka, inim weama —tiian.

¹⁷ Bwe'ituk jiba aapo ju'u Eroorej teame, Joan yee babatoowamta nesawek, ya'uraata ye'eta'po a' eta'anesaikai. Ju'u jamut Eroriaj teamta junuen au jiaka' betchi'bo. Ju'u jamut Eroriaj teame, bat naataka a' sailawata jubiawatukan. A' sailawa intok Jeriipe' tean. Juna'a Eroorej teame intok, a' sailawata jubi, jubi'ulatukan. ¹⁸ Bwe'ituk ju'u Joan yee babatoowame inen au jikan, Eroorej teamtawi:

—Kate'e tu'isi aula'e —ti au jiian—, juka' em saira jubita emo a' juptualatakai.

¹⁹ Intok ket ju'u jamut, Eroriaj teame, juka' Joanta a' omtaka, a' me'epean. Taa ka ama yuuman. ²⁰ Bwe'ituk ju'u yo'o ya'ari Eroorej teame, juka' Joan yee babatoowamta au majjautuan. Bwe'ituk tu'isi aet ju'uncan, a' tu'u yoemtuka'po aman. Intok tu'i lutu'uriata a' noka'apo aman, ju'u Eroorej teame. Inia betchi'bo san, juka' ka tu'ik au ya'abaemta, kaabeta au suua'ii'an. Intok juka' Joanta au nokaka'uta, ka tua aet ju'uneaka juni'i, a' yo'oreka a' jikkajan. ²¹ Junak intok, Eroorej teamta aet yeu tomtoka'po taewai yuumak, intok pajkoteboka, intok junama'a aapo'ik ya'uraata a'abojtebok. Intok jume' waate ya'uraapo tetekiakame. Intok bwicara Kalilea' tea'a betana, jume' ama ya'uram. Junama'asan ju'u jamut Eroriaj teame, Joan yee babatoowamtau a' ya'abae'uta, au yaak. ²² Junama'a intok, jamut Eroriaj teamta jamut'asoa, aman kibakeka, ye'eka, ju'u yo'o ya'ari Eroorej teame intok, tu'isi a' musa'uleka taawak. Intok jume' ama aamak ji'ibwaka aamak ama aneme, ket a' musa'uleka taawak. Junak intok ju'u yo'o ya'ari, juna'e usi bemetau inen jiiak:

—Jita juni'i em waata'uta, neu a'awa'e —ti au jiiak—. Ne intok, enchi a' maktebone.

²³ Intok tua au a' makne'etiakai, kia jita juni'i, au a' a'awa'uta, —kia si'imekut in nesawe'po juni'i —tiakai—, wateku, enchi yo'o yaaka enchi ama nesautuanee juni'i —ti au jiiak. ²⁴ Juna'a usi jamut intok, a' malabeu bicha sikaa, aman au nattemaek:

—Jitaa ne tua au a'aune —ti a' temaek.

Junae mala intok inen au jiiak:

—Joan yee babatoowamta kobata, pu'atopo au a'awa —ti au jiiak.

²⁵ Junak intok juna'a usi jamut, sep Eroorej teamtau kibakeka, inen au jiiak:
—I'an lautipo —tiia—, Joan yee babatoowamta kobata, pu'atopo neu tojine —ti au jiiak.

²⁶ Junak intok ju'u Eroores, tu'isi ka au alleetuak, inile benasi weemta ka ya'abaekai. Taa a' noka'uta betana, a' tuatune'po aman noklataka, intok jume' waate aamak ama aneme, a' jikkajaka' betchi'bo, aet a' nok mabetaka, aapo'iku utte'atukan, a' nokaka'uta betana junuen aet a' nok mabetne'po. ²⁷ Junak intok ju'u yo'o ya'ari, ama si'imeta su-uame, intok a' nesawata betuk jipueka intok a' sawe'um, senuk, Joan yee babatoowamta kobata aman a' nu'une' betchi'bo, aet a' sawek. Juna'a intok, Joan yee babatoowamta eta'ipo aman au sikaa, a' koba chuktak. ²⁸ Junae Joan yee babatoowamta koba intok, pu'atopo, Eroorejta kateka'u yeu tojiwak. Junama'a intok, ju'u u'usi jamut a' makwak. Ju'u usi jamut intok a' malabeu a' tojak.

²⁹ Bat naataka intok, junae Joan yee babatoowamta majtaka'um, inien a' ya'awaka'po aman a' ju'une'eeyaka, a' takaawata aman nu'uka a' ma'ak.

Ju'u Jesus, mamni miil o'owim ji'ibwatua

³⁰ Jume' Jesujta majta'um intok, aapo'ik betana naj bittuarime, juchi si'ime aman au yeu yajaka, si'imeta waka'a bem tekil yaaka'uta, intok bem yee majtaka'uta, Jesujtau a' lutu'uria jooan. ³¹ Junak intok ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Eme'e, nemak, kaabeta ane'u bicha te nau saka'ane. Intok junama'a, chubala juni'i, yum jo'e betchi'bo, tiia.

Bwe'ituk junama'a bem ane'epo, ju'u yoemra tu'isi juebenaka, waate saka'asakan, wate intok au yeu yaji sakan. Intok ka a yum jo'en. Intok kia ka ammea a ji'ibwan juni'i.

³² Junak intok, kuta kanoapo ja'amuka, kaabeta ane'epo, omot bicha sajak. ³³ Waate intok, bawe mayoa mak lopola ja'abwekame, mekka'ekut ja'abwekame, ama wa'am am kateo, am junamemtuka'po amet ju'une'eaka, yeu a' yebijnee'u bicha, aapat bo'o joo japtak. Intok jume' ka bwere jo'arampo jo'aakame juni'i, intok kia bwere jo'arampo jo'aakame juni'i intok, yeu a' yebijne'ewi tenneka, aapat aman aawas aneka a' bo'o bichan. ³⁴ Jesus intok aman yebijsuseka, juebena yoemrata ama aawas anemta teak. Intok am jijiokolok. Bwe'ituk, kia bwala chiktulamtaka, kaabeta am suua'a benasi machiakan. Junama'a intok, juebena weemta am majtataitek. ³⁵ Intok jaibu tu'isi kupti taiteo, a' majta'um aman au yajaka inen au jiiak:

—Tu'isi te mekka, pa'ariapo aane, intok jaibu tu'isi kupte —tim au jiiak—. ³⁶ Tu'i ean —tiian—, inika'a yoemrata, empo, bem bwa'anee'uta bem aman jinune' betchi'bo, inim ka itou mekka, jume' ili jo'aram joka'awi am bittuaka'ateko —tiian—. Bwe'ituk kaitam bwa'amachi —tim au jiiak.

³⁷ Aapo ju'u Jesus intok am yoopnaka:

—Eme'e am ji'ibwatua'em —ti ameu jiiak.

Bempo intok inien a' temaek:

—Jaisa jumak, te aman sajaka, tiian, paanim woi sientom lenariom jinuriaka, am a'a'aboj betchi'bo ja'ani, tiian. Jaksa te jita nu'uka am ji'ibwatuane' betchi'bo.

³⁸ Jesus intok:

—Jaiki paanimsa eme'e nunu'ubwa —ti am temaek—. Aman sajaka a' bicha'em —ti ameu jiiak.

Aman am ju'uneyyaka intok:

—Mamni paanim, intok wooi kuchum —tim au jiiak.

³⁹ Junama'a intok, baj sialiku, bu'uuraata, nat wikiaka am jootesaen. ⁴⁰ Junuen auka intok, junama'a intok, mamamni takaasia, aet nat wikiakai, taa nattepolo, joote japtek. Intok ket, woi taka ama woj mamnesia, aet nat wikiakai nattepolo, waate ama joote japtek. ⁴¹ Jesus intok, jume' mamni paanim nu'uka, intok jume' wooi kuchum, teekau jikau bitchuka, Liojta bai saek. Chukula intok, jume' paanim rebektataiteka, a' majta'ummeu am bwisek. Juname'e intok, junae yoemrata, si'imemmet amet am na'ikimtene' betchi'bo. Intok jume' wooi kuchum ket junalensu amet na'ikimtwak. ⁴² Intok juname'e si'ime, jiapsi yuma'isi ji'ibwak. ⁴³ Jume' paanim intok jume' kuchum ama yeu be'ekame intok, woj mamnim ama woim warimtaka toboktituk. ⁴⁴ Jume' intok, inien a'aboj wakame, mamni miil yoememtukan.

Ju'u Jesus, ba'a bepa weama

⁴⁵ Jesus intok, jume' a' majta'um, kuta kanoau am ja'amusaeka, am bamijtu-ataitek, aapat, Betsaira' tea'u bicha am katchaekai. Juka' bu'uuraata ama au anemta saka'atuasu'po tajtia. ⁴⁶ Si'imem na'ikim saka'atuasuka intok, ju'u Jesus, senu kauta kateka'u bicha siika, junaman Liojtau bicha nok betchi'bo.

⁴⁷ Intok jaibu jeo jomteo, ket aapo'iksu waki bwiapo aapolaik aneosu, ju'u kuta kanoa, baweta nasuk jeela weaman. ⁴⁸ Ju'u Jesus intok am bichak, kuta kanoapo aneka, jibweeta lottilamtakai. Bwe'ituk ju'u jeeka am nankika weyen. Intok maukaapo, abe matchuu, bawe bepa weyeka, ameu yepsak ju'u Jesus, intok amepat au weetuan waja'aleka weyen. ⁴⁹ Bempo intok bawe bepa weemta a' bichakai, tukaapo, jita yee wom womtame ama weama, ti ean. Intok emo a' majjaituaka emo chaituan. ⁵⁰ Bwe'ituk si'ime a' bichaka, emo womtak. Taa aapo ju'u Jesus intok, sep ameu nookak:

—Kate'em jachin emo eetua'em —ti ameu jiiak—, intok katem emo majjaitua. Bwe'ituk inepono juna'a —ti ameu jiiak.

⁵¹ Intok kuta kanoau ameu ja'amuka, juka' jekata sep cha'atutuak. Bempo intok, majjaurimmea, batte jachin aayuk. Intok tu'isi aet im suum'eaka taawak. ⁵² Bwe'ituk jume' mamni paanimmea intok jume' wooi kuchummea, bu'uam ammea a'abojwamtat betana, junaet ka a ju'uean, Jesujta a jita a' joa'apo. Bwe'ituk bempo ketuni ka'a mammaten.

Ju'u Jesus, jume' ko'okoeme, Jenesaret tea'po jo'aakame, emo am inne'etetua

⁵³ Intok juna'abo, waetana betana bem ane'epo, Jenesaret tea'u bwiarau yeu yajaka, junama'a kuta kanoapo bawe mayoau yeu yajaka, bem aet rejte'u, jita a' sumaka, yeu sajak. ⁵⁴ Junama'a jo'aakame intok, sepim aet ju'ueak. ⁵⁵ Junama'a jo'aakame intok, naj tenneka, jume' bem ko'okoiriawame, si'imekut betana, bem jipetekipo, kia jak juni'i, aapo'ik ane'etea'po jikkajaka, junaman au yeu tojiwan jume' ko'okoeme. ⁵⁶ Intok ka kia bwere jo'arampo yeu a' yepsa'apo juni'i, intok kia bwere jo'arampo a' yepsa'apo juni'i, intok si'imekut, wasammetchi a' weama'po, junama'a aet naj rejtiwa'po, jume' ko'okoeme yeu tojiwan. Intok Jesujtau ujbwanwan, kiala'a supewammet juni'i, aet mamte betchi'bo. Jume' intok, a' supewammet aet mamtekame, sepim emo inne'eten.

7

Juka' yoemta jiapsiwa, ju'u ka tu'isi a' tawaame

¹ Junama'a intok, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana, jume' waate juriom, bem junuen a' suale' betchi'bo, paiseompo emo teuwaame, intok jume' juriommeu maejtom, juname'e Jesujtau nau yajak. ² Juname'e intok, Jesujta majta'um, ka bajimalataka ji'ibwame bichaka, jiapsita juni'i, jaiti jooan, tiian, intok ka tu'isi am tawa'atitan. ³ Bwe'ituk jume' waate juriom, paiseompo emo teuwaame, intok si'ime jume' juriom teame, bem yo'owasuka'um junuen aet am majtalataka, junuen bem aet joiwala'po

aman a' bo'o joorian. Bwe'ituk ka bajimalamtaka, kaachin ji'ibwane. ⁴ Intok kia jakun weamaka juni'i, a' jo'awapo yeu yepsaka, ka bajimala'atek, ka ji'ibwane. Intok che'a ta'abwi weemta juebenak im jooan. Pu'atom bem ama jiji'ibwa'uta, intok bem ama ba'a jeje'ee'uta, intok bem aet ji'iboboa'uta, intok bem aet ji'ibwowamta, sisi'iwok soto'otuko juni'i, intok babu soto'otuko juni'i, intok bem aet toto'uta, junaka'a si'ime weemta, ba'ammea a' si'i si'itaka a' te'ochian. Junuen a' sualeka, junuen a' bo'o joorian. ⁵ Jume' waate juriom, paiseompo emo teuwaame, intok jume' juriommeu maejtom, Jesujtam temaek:

—Jaisa betchi'bo —tiian—, jume' em majta'um, bat naataka yo'oraata, ju'ubem aet yee majtaka, intok junuen aet joiwalataka, junuen a' bo'o jooriawa'po, inime'e em majta'um ka inien a' bo'o jooria —tim a' temaek—. Bwe'ituk bem sawaa'uta, ito benasi ka'a ba'a si'i si'ita. Intok kiam ka babajimaka juni'i, jiji'ibwa saka.

⁶ Jesus intok inen am yoopnak:

—Pa'akun tana, eme'e, bitpo tu'i yoememtu machika juni'i, taa enchim jiapsipo wajiwa, ka tu'i yoememtaka junuen em maachi. Inien a' wee'po san ju'u Isa'iajtuka'u emot nokaka, inien a' ji'ojtek:

Ini'i yoemra, ti ji'ojtek, kia tenie nee emo yo'oritua, tiia.

Taa bem jiapsim, tu'isi mekka neu aane, tiia.

⁷ Intok kia tenie, junuen bem emo nee yo'oritua'u, kaita'po taawa.

Bwe'ituk o'owim betana weyemta intok yee majtawamta, junaka'a emo bo'o jooria saka, tiia.

⁸ 'Bwe'ituk tua junaka'a Lioj nesaurita su'u tojilamtaka —tiia, ju'u Jesus—, o'owim betana weyemta junuenim emo a' majtalamtaka junuen aet joiwalataka a' bo'o jooria. Bem ama aet jiji'ibwaa'uta, intok bem ama aet ba'a jeje'ee'uta, intok si'imeta bem sawaa'uta, ba'a si'i si'itakai a' te'ochia, intok kia ta'abwi weemta bo'o jooria —ti ameu jiiak.

⁹ Intok ket inen ameu jiiak:

—Juka' enchim aet joiwalaa'uta, intok yoemrata enchim aet sawee'uta, junaka'a che'a tu'ureka a' bo'o jooriabaeka, tua junaka'a Lios nesauta, kia kaita'po em a' tawaala.

¹⁰ Bwe'ituk Moiseejtuka'u, Liojta betana inien a' mabetaka, ji'ojteita to'o siika. Juna'a ji'ojtei intok inen jiiak: “Em achaita intok juka' em malata, am yo'oreka'am bicha'e”, ti jiiak. Wa'a intok, “A' malawata intok a' achaiwata, ju'ena noktae am nok beje'ekame, juna'a, ya'uraapo yeu tojiwaka, muk maisia bettesi aet autuanaa.”

¹¹ Taa eme'e intok, kia jabe juni'i a' achaiwata intok a' malabewi inen jia'ateko, tiia: “In enchim mik'ea'uta, Liojpo betana weyemtat na'a sawana' betchi'bo, junaka'a Liojta betchi'bo na'a e'eriala.” Intok inien ameu jiaka'ateko, junak jaibu, ka au utte'atune, a' yo'owawam a' aniane' betchi'bo, ti jiiak eme'e. (Juname'e juriom intok, inika'a tomita teuwaabae'etek, Korbanpo tiaka, ebreo nokpo a' teuwa.) ¹² Inien intok eme'e aneka, enchim yo'owam ka aniabaeka'eene. ¹³ Bwe'ituk, Liojta nesaurita ka enchim chupa'abae' betchi'bo, ju'u enchim aet joiwalaa'utae, intok enchim junuen a' tekpanoa'utae, inie weemtae, Liojta nesaurita kaita'po tawaala'em. Intok ket juebenak wate weemta inile benasi machik eme'e bo'o jooria.

¹⁴ Intok si'imemmeu ama anemmeu chaaeka:

—Netche'em jikkaja —tiia—. Intok aet mammate —ti ameu jiiak. ¹⁵ Kia jabe yoemtaka juni'i, a' takaabeu tu'inee'uk, bwa'ako, intok a' jitataka juni'i, juna'e, ka tu'isi a' jiapsi tawaanee'u, ka au aune. Taa ju'u a' jiapsiwa betana yeu weeme, juna'a ala, a' jiapsiwata ka tu'isi a' tawaane. ¹⁶ Ju'u a' mammatebaeme a' mammatene.

¹⁷ Junama'a intok, juka' si'ime yoemrata ama yeu sikaa, senu jo'arau kibakek, ju'u Jesus. Junama'a intok a' majta'um, ta'abwi weemtau a' tammachiaka'uta, intok yoememmeu a' teuwaaka'uta, junaka'a weemta, ju'ua' teuwa'ut, au im nattemaek. ¹⁸ Aapo intok inen ameu jiiak:

—Jaisa eme'e ket kaita em a mammate ja'ani —ti am temaek—. Jaisa eme'e ka aet ju'unea, kia jabe yoemta juni'i, si'imeta a' bwa'ee'u, juna'a weeme a' jiapsiwata kaachin a nasontene —tiia—. ¹⁹ Bwe'ituk juna'a weeme, a' jiapsipo ka ko'om weama, bwe'ituk si'ime a' bwa'ee'u, to'onau luula ko'om weene, chukula intok a' pocho'okuntenaa.

Inien jiaka san, si'ime bwa'aamta a' tu'i, tiia, intok kaabeta a' jiapsi nasonte'etiia.

²⁰ Taa intok ket inen jiia:

—Si'ime wa'a ka tu'i eeria, intok ka tu'i nooki, yoemta jiapsipo yeu a' weye'etiia. Inia betchi'bo san, au a' jiapsi nasonte'etiia. ²¹ Bwe'ituk yoem jiapsipo ju'u ka tu'u'eewame yeu weama. Jubeka juni'i, ta'abwi jamuttamak au tu'uribaeka a' jiapsipo eene. Intok kia kee jubeka juni'i, kia jabe jamuttamak au tu'uribaeka a' jiapsipo eene. Intok juka' a yee bai ta'aawamta weetua. Intok yee su'awamta. ²² Ju'u jita etbwawame, intok jain juni'i, jita waatiawame, intok emo i'awame. Intok yee bai ta'aawame. Intok ka tiuwame. Intok a yee sibowame. Intok watemmet ju'enasi nokwame. Intok unnaa jikat emo eeyawame. Intok ka suasi emo uju'uwame. ²³ Ini'i si'ime ka tu'uwa weeme, yoemta jiapsipo yeu weye, intok a' jiapsiwa junae ka tu'isi taawa.

Senu jamut, ka Ijra'elpo yoemratakai, Jesujta sualek

²⁴ Junama'a yeu sika intok, bwe'u jo'ara Tiiro' tea'u bicha intok Siroon tea'u bicha aman yepsaka, senu jo'arapo kibakek. Intok kaabeta a' ju'uneyya i'an. Taa junuentaka juni'isu, ka a eusek. ²⁵ Bwe'ituk senu jamut, a' jamut'asoawata, bebeje'eri ka tu'i jiapsi eerita a' jiapsipo aet anemtae, ko'okoirian. Juna'a jamut intok, aapo'ik Jesujta ama ane'epo a' jikkajaka, au sikaa, bwiau tajtia ko'om pujbaka, au tonommea kiktek. ²⁶ Juna'a intok, rieka jamuttukan. Intok senu bwiarapo, Siro peniisa' tea'po jometukan. Juna'a jamut intok, tu'isi Jesujtau ujbwana, juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsi e'erita a' jamut'asoawatat, a' jiapsipo wajiwa aet anemta, pa'akun yeu a' bepria i'akai. ²⁷ Taa ju'u Jesus, essoi nokpo inen au jiiak, jamuttawi:

—Ili chu'ummeu, ju'u bwa'aame kaachin bat a ameu mana'atune. Bwe'ituk jume' a' yoemiarimmeu bat weye, bem bat ji'ibwatuanaa'u —ti au jiiak.

²⁸ Taa ju'u jamut intok, junae essoi noktae, ju'ua' tawaa'ut, aet ju'uneaka, ket junalensu, essoi nokpo:

—Jeewi japchi —ti a' yoopnakai—. Jume' ili chu'um juni'i ket usiwaim, bem aet ji'ibwa betuk jokaari, juka' betukun ko'om yojtemta a bwa'ane —ti au jiiak.

²⁹ Junak intok ju'u Jesus, inen a' yoopnak:

—Inien em lutu'uriata nokaka' betchi'bo, em a' waata'po aman eu aune. Ka jain'eaka weene. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeri, em jamut'asoabet a' jiapsipo wajiwa aet ane'u, yeu simlaa —ti au jiiak.

³⁰ Juna'a jamut intok, a' jo'awau bicha siika. Ju'u a' jamut'asoawa intok, ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi e'erita a' jiapsipo wajiwa aet ane'uta, junama'a jaibu aet yeu simlatau, junama'a jipetekpo bo'okamtau yepsak.

Ju'u Jesus, senuk, naka pittaka, ka a nokamta au a' inne'etetuak

³¹ Junak intok ju'u Jesus, bwicara Tiro' tea'po yeu sika intok, senu bwiarau, Siron tea'po aman, naa buusti sikaa, senu bwiarau yepsak. Junama'a intok, woj mamni bwere jo'aramtukan. Juna'a intok, Lekaapolij tea junama'a bwicara. Chukula intok Kalilea baweu yepsak. ³² Junama'a intok senu yoeme, naka pittaka intok nee'o, au tojiwak. Intok au ujbwanwan, aet a' mamtene' betchi'bo. ³³ Intok aapolaik kaabeta ane'epo, omot bicha a' nuk sikaa, junama'a a' nakawapo a' mam pusiawam aet ja'abwak. Intok mam pusiapo au chittuaka, junae yoemta ninpo aet mamtek. ³⁴ Jesus intok teekau jikau bitchuka, bwe'um jiabijteka:

—Eppata —ti te'eka.

Ini'i noki, jiak nokpo kuaktituk intok, inen jiubae: “Tu'urea'e”, ti jiubae.

³⁵ Sep intok a' niniwa tu'ureak. Intok tu'isi a nookan ju'u nee'o. ³⁶ Intok kaabetau a' etejone'po aman, kutti au nookak. Taa junuen au a' noka' nasuk su, che'a juni san, si'imekut naas a' etejotaitek. ³⁷ Junama'a intok, si'ime, tu'isi a' suum eiyaan:

—Si'imeta a' joa'u, tiaka, tu'isi a' jojoa. Bwe'ituk jume' ka jikkajame, a jikkajitua. Intok jume' ka a nokame juni'i, nonoktua.

8

Ju'u Jesus, naiki miil ijra'elpo yoemem, ji'ibwatua

¹ Juname'e taewaimmet intok, ju'u yoemra tu'isi bu'uuka ama aanen. Intok im kaita bwa'amachiakan. Junak intok ju'u Jesus, a' majta'ummeu chaaeka:

² —Inika'a yoemrata ne tu'isi na'a jikoleka na'a bicha —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk jaibu baji taewaim inim nemak aneka, intok kaita bwa'amachi —ti ameu jiiak—. ³ Intok ne ka'am ji'ibwatuaka'ateko, intok bem jo'arammeu bicha am saka'atuaka'ateko, bo'ot tebae, ka pappeaka, wattinemme. Bwe'ituk bempo'im betana, waate che'a mekka betana inim aane.

⁴ Jume' a' majta'um intok inen a' yoopnak:

—Jaksa te tua, inim kaita auka'po, ama butti bwa'amta nu'uka, inika'a yoemrata a a'abojne —tim a' temaek.

⁵ Jesus intok:

—Jaiki paanimsa eme'e nu'uka rejte —ti ameu nattemaek.

—Woo busanim —tim te'ekamme.

⁶ Junak intok, juka' yoemrata, nat wikiaka am jootesaeka amet nesawek. Intok jume' woo busanim paanim nu'uka, Liojtau bicha nok suka, am rebektataitek. Junak intok, a' majta'ummeu am manak. Jume' a' majta'um intok, yoemrata bichapo am manak. ⁷ Intok ket ka jaiki kuchum nu'uka rejten. Intok ket juname'e nu'uka, Liojtau bicha noksuka, junae yoemrata bichapo mana'awak. ⁸ Intok si'ime, jiapsi yuma'isi, jobo'oji'ibwakamme. Intok yeu be'aka'uta, woo busan waarimtaka, tapunika toboktituk. ⁹ Intok junuen aman a'abojwame, toktim naiki miiltukan. ¹⁰ Intok am saka'atuasuka, a' majta'ummak nau, sep, kuta kanoau ja'amuka, senu bwiarau, Lal-manuuta' tea'u bicha siika.

Jume' paiseom teame, machilaata bitbaeka, Jesujta a'yaa'ii'a

¹¹ Junama'a a' yepsao intok, jume' waate juriom, paiseom teame, aman au yajaka, aamak emo nok bwijlatukan, a' ji'obila betchi'bo, Liojta betana, teekapo, senu machilaata ko'om weenemta a' ju'unaktesaen. ¹² Jesus intok, tu'isi bwe'um jiabijteka, inen jiiak:

—Jaisa betchi'bo tua, ini'i yoemra machilaata a'awa. Lutula wee'po, tiia, eme'e ka'a bittuanaa, juka' machilaata.

¹³ Junama'a am to'o sika intok, kuta kanoau ja'amuka, sekka'ana, omot bicha siika.

Jume' paiseom teame, jaisa bem yee maj majta'po, ju'u Jesus, a' reberua tiaka nookan

¹⁴ Intok bem bwa'anee'uta, bem weeyanee'u, aawaj koptekamme. Junama'a kuta kanoapo bem kate'epo, wepul paanim jiba nu'uka kaaten. ¹⁵ Junak intok ju'u Jesus, essoi nokpo paiseom teame betana, intok Eroorej teamta betana, juka' ka tu'ik bem yee majta'uta betana, emo ama suusaeka ameu nookan. Intok reberuapo a' teuwaaka ameu nookan.

¹⁶ Junak intok, jume' a' majta'um, naas emo temae japtek, inienim jiaikai:

—Paanim ka itom weeya' betchi'bo jumak reberuata itou teuwa —tim jiiian.

¹⁷ Junak intok ju'u Jesus amet ju'uneaka, inen ameu jiiak:

—Jaisaaka eme'e, paanim ka weeya' betchi'bo eme'e nok saka. Jaisa eme'e kaitat mammateka, intok kaitat ju'unea ja'ani. Oo enchim jiapsim namakasi aula ja'ani —ti am temaek—. ¹⁸ Bwe'ituk eme'e, in ya'ala'uta enchim pusimnea bichaka'uta, intok in nokaka'uta enchim nakammea jikkajaka'uta, ili juni'i em ka'a jajjamlata benasi em

aula. Katem a au waate juni'i. ¹⁹ Jaisa eme'e ka au waate ja'ani, mamni miilim yoemem a'aboj betchi'bo, jume' mamni paanim in amet na'ikimteka'po. Intok jaikika waarimsa intok ama yeu be'ekame, jaiki waarimsa eme'e aman tapuniak —ti am temaek.

Bempo intok:

—Woj mamni ama wooi waarim —ti jiiak.

²⁰ —Intok jume' woo busan paanim, jume' naiki miilim yoemem in ammea a'abojseka'posu, jaiki waarimsa ama toboktituk, ama yeu be'ekame betana.

Bempo intok:

—Woo busan waarim ama toboktituk —tim au jiiak.

²¹ Junak intok ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Jaisa betchi'bo eme'e ka a aet ju'unea, ju'ubwa in emou nokaka'uta betana —tiia.

Ju'u Jesus ili jo'ara Betsaira' tea'po jometa, liptita puj tu'ute

²² Junak intok, Betsaira' tea'u bicha sikaa, aman yepsak. Junama'a intok, senu yoeme, liptitaka ama au tojiwak. Intok aet a' mamtene' betchi'bo au ujbwanwan. ²³ Junak intok, junaka'a yoemta liptita, mampo bwiseka, junama'a ili ka bwe'u jo'ara a' ane'epo, pa'akun bicha yeu a' nuk siika. Intok a' pujpo a' chitta amet yaak. Junak intok ae bepa mamteka, jaisa ka'a bicha ja'ani, ti au nattemaek. ²⁴ Juna'a yoeme intok, ili bit jeelaika, inen jiiak:

—Yoemem ne naj kateme ne bicha —tiia—, taa kia juyam benasi mamachime.

²⁵ Intok juchi intok a' pusiwammem aet mamteka, junak intok si'imeta tajpa'aliasia machisi bittaitek. ²⁶ Junak intok ju'u Jesus, junaman ka bwe'u jo'arau bicha, ka intok a' weesaen, juka' tu'uwata au a' yaaka'uta ka junaman a' etejo'ii'akai. Kiali'ikun a' jo'awau bicha a' simsaeka a' tejiwak.

Ju'u Peeo, tua lutu'uriapo juka' Jesujta a' Krijtotuka'po aman, a' teuwaa

²⁷ Junama'a intok ju'u Jesus, a' majta'ummak, jum bwe'u jo'ara Sesarea piliipo' tea'po, waate ka bwere jo'aram au jeela joka'um, junama'a wa'am yeu siika. Bo'ot intok a' majta'ummeu nattemae taitek:

—Jume' yoemem, nee jabesa ti jiiia.

²⁸ A' majta'um intok inen au jiiak:

—Enchi Joan yee babatoowame'etiia. Waate intok enchi Eliaj tiia. Wate intok, jume' bat naataka, Liojta betana yeteu noktuawame betana enchi weye'etiia.

²⁹ Junak intok aapo inen ameu nattemaek:

—Eme'e intok, nee jabesa'atiia.

Peeo intok:

—Empo ju'u Krijto —ti au jiiak.

³⁰ Junak intok ju'u Jesus, aapo'ik, kaabetau a' etejosaeka am tejiwak.

Ju'u Jesus, jaisa a' mukne'po betana a' teuwaa

³¹ Intok inen a' utte'a, tiia, juka' emo benasi yoemta, jiokot au a' bitne'po, intok junama'a yo'o ya'arim betana kaita'po a' bitna'po betana. Intok ama bem maejtom, intok ama te'opopo nesaweme, jume' che'a ama yo'o ya'arime betana, intok me'etune. Taa baji taewaita weyeo, jiabijtene, tiia. ³² Inika'a weemta intok, machisi ameu a' teuwaan. Junak intok ju'u Peeo, aapolaik omot bicha yeu a' nuk sikaa, junuen a' jiaka' betchi'bo, ili a' nok buitaitek. ³³ Junak intok ju'u Jesus, amau bicha, jume' waate a' majta'um naj bitchuka, omti nokpo, Peotau inen jiiak:

—Mekka jakun bicha weami'ise'e. Bwe'ituk, kia che'a tu'isi, Satanajtumta benasi neu jiiia. Bwe'ituk Liojta betana weyemtate'e ka ju'unea. Taa inim bwiapo, yoemratat betana weyematat jiba'e ju'unea —ti au jiiak.

³⁴ Intok yoemratat chaitebok, intok a' majta'ummeu intok:

—Kia jabetaka juni'i —ti ameu jiiak—, in lutu'uriata nemak atteabaeme, juna'a intok inim aniapo weyemtae ae emo alleetuawamta, ka intok junae au taka alleetuabaeka'eene. Bwe'ituk junuen au utte'atune. Taa in ea'po aman jiba an sisimne. Intok inien aneme, che'a tu'isi, kia kuujta pu'atemcha weene. ³⁵ Bwe'ituk si'ime wa'a i'an lautipo inim aniapo, si'ime weemtatchi, junae tana jiba au eetuaka jiapsa'ateko, junuen auka'ateko, juka' Liojtau bicha yuu jiapsinamta ka teune. Taa si'ime wa'a nee betchi'bo intok inie in tu'i nokta betchi'bo, jachin ya'awaka'ateko juni'i, intok kia me'ewaka'ateko juni'i, juna'a ala, junae, jiapsi jinne'uritune. ³⁶ Bwe'ituk jita tu'uwatasa ama jajamne, ju'u yoeme, si'ime juka' aniapo ujjoriata a' atteako, chukula intok, mukuko, ju'u a' jiapsiwa Liojtau a' weenee'u, ka au lutu'uriatuka'ateko. ³⁷ Bwe'ituk ju'u junuen mukukame, juchi inim jiapsibae'eteko, kia jaiki tomita beje'etuaka'ateko juni'i, kaachin juchi jiapsine. ³⁸ Bwe'ituk kia jabe juni'i, nee tana, intok in tu'i nokta betana au tiutuakame, inim bwiapo inim jiapsame nasuku, jume' ka tu'uwata weetuaka, ka Liojta jiba emo yo'orituame, juname'ebichapo emo tiutuakame, nejpone ket emo benasi yoemtaka, ket juname'e betana ne ino tiutuane, jume' in yeu pu'arimmak, intok Lios achaita ujjoria at teamak ne a'abo ko'om yepsako.

9

¹ Intok juchi intok, inen ameu jiia:

—Lutula wee'po —tiia—, inim waate aane, juka' Lioj nesawamta utte'awakamta, a'abo ko'om yebijnemta bitneeme, kee kokkokai, inim ket jiapsaka a' bitne —tiia.

Jum Jesujta ta'abwisi bitwaka'po

² Busan taewaita simasuk intok, ju'u Jesus, juka' Peota intok juka' Jakoobo' teamta intok juka' Joanta, bempolaim yeu nuk sikaa, omot bicha, bwe'u kawiu, jikau im ja'amuk. Junama'a intok, aapo ju'u Jesus, bempo'im bichapo, ta'abwisi bittuk. ³ A' tajo'owa intok, kaupo tosai sapat benasi, unnaa beojkosia tosaisia machiakan. Intok inim bwiapo kia jabe juni'i, tajo'orim baksia'atek, kaibu junuen tossaalaisi am basuane. ⁴ Junama'a intok, ju'u bat naataka, Liojta betana, yeteu noktuawame, Eliaj teame, intok ju'u Moiseej teame, ket ama yeu machiak. Intok Jesujtamak nau etejok. ⁵ Junak intok ju'u Peeo, Jesujtau:

—Tu'isi ne allea achai —tiia—, itom inim ane' betchi'bo —tiia—. Tu'i ean, itepo inim baji ili juya karim yaaka'ateko, senuk ee betchi'bo, senuk intok Eliaj teamta betchi'bo. Intok Moiseejta betchi'bo, ket seenuk.

⁶ Bwe'ituk ju'u Peeo, womtilataka, kaita nok machika junuen au jiaan. ⁷ Naamu intok amet ko'om yejteka am roptak. Junama'a namupo intok senu jiawai jikkajituk:

—Ini'i juna'a, ju'u in yoemia —tiame—, tu'isi in nake'u, enchim nok jikkajinee'u. —Junuen jikkajituk ju'u jiawai.

⁸ Junama'a intok, seej chukti, kaita'po taawak ju'u naamu. Junak intok bempo, naj bitchuka juni'i, kaabeta intokim naa buusti bichak, taa Jesujta jiba, aapolaik ama weekamta.

⁹ Junae kauta betana intok ko'om sajaka, ju'u Jesus, bem bichaka'uta, kaabeta am ete-joriasaeka am tejwak. Taa juka' emo benasi yoemta, kokolam nasuk a' jiabijtesuko, junak ju'ubwa, bem bichaka'uta am etejosaen. ¹⁰ Intok junuen bem tejwawaka'po aman, junaka'a bem bichaka'uta, bem jiapsipo jiba a' jipueka, bempola jiba a' ju'uneyyan, intok, juka' ame benasi yoemta, kokolam nasuk a' jiabijtenee'utat ameu nokwakamta, junaet ka ju'uneaka, jiba aet emo temaen. ¹¹ Junak intok bempo, juka' Jesujta temaek:

—Jume' itom maejtom intok, tiian, jaisa tua jiubaeka inen jiia, a' utte'a tiia, juka' Eliaj teamta bat yebijne'po —ti a' temaek.

¹² Aapo intok ju'u Jesus:

—Lutula wee'po —tiia—, ju'u Eliaj teame bat yebijne. Juna'a intok, inim ama be'emta, aapo a' tu'uteka a' tu'u ya'ane. Taa jum Liojta ji'osiampo, juka' emo benasi yoemtat betana ket senu weeme ama ji'ojtei, juna'a intok, junau, tu'isi jikot machine, intok kaita'po a' bittune —tiia—. ¹³ Taa ju'u Eliaj teame intok, jaibu yebijsula, junau intok, si'imetam au yaak, ji'ojteita aapo'ik betana junuen a' teuwa'po amani.

Ju'u Jesus, juka' ju'ubwa yo'otumta, bebeje'eri ka tu'i jiapsi a' jiapsipo jipuemta ye'a beepriaka au a' inne'etetua

¹⁴ Intok watem a' majta'ummeu yepsaka, bempo'im nape konila, yoemrata bu'uuk ama anemmeu yepsak. Intok waate bem maejtom, jume' Krijtota majtimmak emo nok bwijlame. ¹⁵ Junak intok, si'ime ju'u yoemra ama aneme, Jesujta am teaka a' suum eiyaak. Junak intok a' tebotua betchi'bo au bicha tennekamme.

¹⁶ Junak intok ju'u Jesus bempo'im temaek, a' majta'ummak, jitat amemak am nok nassua'po.

¹⁷ Senu intok, inen ama a' yoopnak:

—Yee majtame —ti au jiakai—, in yoemia ne eu nu'upak. Bwe'ituk ini'i, juka' bebeje'eri, ka tu'i jiapsita eerita a' jiapsipo aane. Junae betchi'bo intok ka a' nooka. ¹⁸ Juna'a intok, kia jak juni'i, bwiapo naas au a' ro'a ro'aktatua. Intok tenpo sosomo'ochiakai. Intok tu'isi au tam kukume. Intok che'ewasu taka waake. Nejpo intok em majtimmeu a' tojakan, pa'akun yeu a' bepriasaekai. Taa kati'im a' pa'akun a' yeu a' bepriak.

¹⁹ Junak san ju'u Jesus inen am yoopnak:

—Ini'i yoemra, tua kaita a' suale —ti ameu jiakai—. Jaisa inim jiba nee emomak an machian, intok jiba inim jikot nee ino bit i'a ja'ani —ti ameu nattemaek.

Junaka'a intok, junuen ko'okoemta au a' toji nesaen. ²⁰ Juna'a usi'o'ou intok sep aman au tojiwak. Ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeri, usi'o'outat aneme, Jesujta ta'aakai, sep juka' usi'o'outa bwiapo au jibeptuak. Intok naas au a' ro'aktituan. Tu'isi tenpo somo'ochiakai.

²¹ Jesus intok a' achaiheu nattemaek:

—Jakwoo naatekasa a' junule bena'atiakai.

Juna'a intok:

—Kia ili a' usituka'po naateka —tiia—. ²² Jue benasia intok ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeri, a' jiapsipo aneme, tajipo au a' jimmaatua. Intok kia ba'apo juni'i, bat batte ama a' meme'a. Taa empo a' jinne'u'uteko, itom jikoleka, itom ania'e —ti au jiiak.

²³ Junak intok ju'u Jesus:

—Em inen neu jia'apo, “Empo a' jinne'u'uteko”, ti em neu jia'apo. Che'a juni san, empo em jiapsipo, Liojta suale'eteko, a' jinne'utu. Bwe'ituk si'ime wa'a a' jiapsipo a' sualeme, kaita aawas aayuk —tiia.

²⁴ Junak intok, usi'o'outa achaiwa, kia bwan nok jeelaika:

—Ana'a suale —tiia—, taa netche'e ania'e, che'a yuma'isi in jiapsipo che'a in a enchi sualne' betchi'bo —ti au jiakai.

²⁵ Jesus intok, juka' bu'uuraata, bu'uuk au bicha katemta bichakai, juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsi eerita, usi'o'outa jiapsipo wajiwa katekamtau, omti nokpo, inen au jiiak:

—Empo, bebeje'eri ka tu'i jiapsi —tiia—, inika'a usi'o'outa ka a' noktuamta, intok ka a' jikkajituamta, pa'akun aet yeu weye'e. Intok ka intok a' jiapsipo aet kibakne —ti au jiiak.

²⁶ Junak intok ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeri, junae jiapsipo betana pa'akun yeu weyeka, juka' usi'o'outa tu'isi chaituan. Intok naas au a' wiiktuan. Intok mukiata benasi taawak. Juebenak intok, junuen ama a' bichaka, “Muukuk”, tim jiiian. ²⁷ Taa ju'u Jesus, mampo a' bwiseka, a' yechaka, intok sep kikte.

²⁸ Junama'a intok ju'u Jesus, senu jo'arapo kibakeka, junama'a intok aapolaik, jume' a' majtim inen a' temaek:

—Jaisaakai tua, itepo ka a' pa'akun yeu a' beebak, juka' ka tu'i jiapsita —tim a' temaek.

²⁹ Aapo intok inen am yoopnak:

—Ini'i weeme —tiia—, ka kia jachin juni'i pa'akun a yeu a' beepne. Bwe'ituk pa'akun yeu a' bepriabae'eteko, intok che'a a' yo'ori betchi'bo, ka ji'ibwaka, ka je'eka, intok Liojtau bicha a' nokriakai —tiia.

Ju'u Jesus, juchi a' teuwaajaisa a' mukne'po betana

³⁰ Junama'a yeu sajaka intok, bwiara Kalilea' tea'po ama wa'am sajak. Jesus intok, kaabem am ju'oneyya'ii'an. ³¹ Bwe'ituk juka' ame benasi yoemta, a' me'eneeme mampo su'u tojinaa'u, intok junuen ya'asuako, baji taewaita weyeo, jiabijtene. Inika'a weemta am majtaka, kaabeta intok naa buusti a' ju'oneyya'ii'an. Taa a' majtim jiba a' ju'oneyya'ii'an. ³² Taa juname'e intok, inie nokit, ka ju'uncan. Intok a' temaineeka juni'i, emo a' tiutuan.

Jume' Jesujta majta'um nasuk, jabesa ju'u che'a ama yo'o ya'atuneeme

³³ Junak intok, bwe'u jo'ara, Kaperna' tea'u yajak. Junama'a intok, jo'arapo aneka, Jesus inen ameu nattemaen:

—Jitasa eme'e bo'ot, jitasa nau etejosakan.

³⁴ Taa bempo intok ka'a yoopnak. Bwe'ituk jum bo'ot, bempo'im nasuk, jabeta che'a ama yo'o ya'atune'po aman, naas emo aet temae sakan. ³⁵ Junak intok ju'u Jesus, yejteka, jume' woj mamni ama wooi a' majtimmeu chaaek, intok:

—Emo tana —tiia—, seenu, emou au yoo'eeyabae'eteko, juna'a, si'imemmet chukula weene. Intok si'imem nesauta jooriane —tiia.

³⁶⁻³⁷ Ili usita intok, bempo'im nasuk bichapo kechaka, chukula intok a' maammea a' ibaktakai:

—Kia jabe juni'i —tiia—, in tempo, inien ili usim mabetakame, che'a tu'isi kia nee mabetne. Wa'a intok nee mabetakame, che'a tu'isi kia nee a'abo bittuakamta mabetlatune —tiia.

Ju'u, ka itom ee beje'eka aneme, itomak eaka aane

³⁸ Ju'u Joan intok:

—Yee majtame —tiia—, senuk te bichak, bebeje'eri ka tu'i jiapsita e'erita, watem jiapsimpo anemta, em tempo ameu nokaka, pa'akun yeu am bepriame. Junaka'a intok, ka itomak a' weama' betchi'bo, kate junuen a' ansaeka ta'a tejwak.

³⁹ Junak intok ju'u Jesus:

—Katem au suua —ti ameu jiiak—. Ake'em a' su'u toja'em. Bwe'ituk kaabe aane, sep ka tu'isi net nokbaaneeme, neae aman intok in team teuwaaka, senuku au tu'uwatunemta, ka kia jabe juni'i a' joaka au a' yaakame —tiia—. ⁴⁰ Bwe'ituk si'ime wa'a, ka itom beje'eka aneme, itomak eaka aane. ⁴¹ Intok kia jabe juni'i, nee teuwaaka enchim ba'am mikaka'ateko juni'i, Krijtota betana enchim atteari'po, juname'e, lutula wee'po, Liojta betana tu'uwata mabetne.

Juka' ka tu'isi yee'antuammet nooka ju'u Jesus

⁴² Intok inime'e, nee sualeme betana, kia jabe juni'i ka tu'ik am ya'ane' betchi'bo ameu noka'ateko, che'a tu'i ean, juna'a, tetata kutanaapo aet suma'awaka, baweu ko'om a' jimaatune'po. ⁴³ Intok em maamea, ka tu'uwata ya'abae'eteko, intok junae betchi'bo, jiba yuu taji beete'po enchi antuaneemta, che'a tu'i ean, juname'e mamam chuktituko. Taa ka che'a wooim mamaka, jum tajita ka tutuke'po jiba yuu beete'po ka yej ean. ⁴⁴⁻⁴⁵ Intok ket jiba junalensu, em wokimmea, jakun bicha sikaa, aman ka tu'uwata ya' betchi'bo, che'a tu'i ean, junaka'a wepul wokim chuktituko, taa ka che'a wooim wokeka, jum tajita ka tutuke'po jiba yuu beete'po ka yej ean. ⁴⁶⁻⁴⁷ Intok ket jiba junalensu, em pusimmea em bichaka'u, ka tu'isi enchi eetua'ateko, che'a tu'i ean, juname'e wepul pusim yeu am wikeko, bwe'ituk che'a tu'i ean, Liojta nesawau si'imeta kateka'u, wepu'ulaim puseka ama kibakeka'ateko, taa ka che'a wooim puseka, jum

tajita jiba yuu beete'po yejnee. ⁴⁸ Junama'a intok, jakwoo juni'i tajita ka tutuke'po ama anne. Junama'a intok bem takaa, jiba yuu ama anne. Intok ket bwichiam jiba auka'po benasi machine. Inime'e junen ama anne. Jum bwichiam jakwoo juni'i ka kokko'po. Intok jum tajita jakwoo juni'i, ka tutuke'po.

⁴⁹ 'Bwe'ituk si'ime jume' nee sualeme, jiokot emo bitne, kia taji rupaktiatae, senuk sassaawa'a benasia, wakasim peutame, si'imekut on si'itawa benasia. Taa junae, jiokot emo bitnamtae, jiapsi tu'utenamta jajamne. Intok Liojta enchim yo'orine' betchi'bo. ⁵⁰ Bwe'ituk juka' bwa'amta kiawata mak betchi'bo, ju'u oona tu'i. Taa juka' onta, on kiawata ka jipue'eteko, jitaesa cho'okosi a' ya'anee juka' onta. Kiali'ikun san, juka' onata jum bwa'aa'po, a' tu'ireaka'a benasia, eme'e juni'i ket junalensu, tu'isi em nau jiapsaka, watem enchim emou a' suawa'une' betchi'bo enchim bichaka emo benasi bem jiapsine' betchi'bo. Intok yanti jiapsiwame emot naas aune.

10

Ju'u Jesus, emo kukunaka emo su'u tojiwamtat nooka

¹ Junama'a yeu sika intok, Jurea bwiaaraapo ama naa buustia siika. Intok batwe Joran waetana yepsak. Junama'a intok, juebenaka juchi aman au nau yajak. Aapo intok, jiba am majta'a benasia am majtan. ² Jume' waate juriom intok, paiseom teame, ama au yajaka, kiala'a ji'obila' betchi'bo au nattemaek:

—Jaisa, senu a' jubiawata a jimmaanee ja'ani —tim au nattemaen.

³ Taa aapo ju'u Jesus intok, inen am yoopnak:

—Ju'u Moiseejtuka'u, jaisa emot a' nesawek —ti am temaek.

⁴ Bempo intok:

—Ju'u Moiseejtuka'u ala —tiian—, jubiarita to'o sim betchi'bo, ya'uraapo, ji'osiata yeu jimmaanesaeka a' nookak. Juname'e ji'osiammea intok, senu, a' jubiawata a to'o simne —tiian.

⁵ Jesus intok am yoopnaka:

—Enchim namakak japseka' betchi'bo —tiia—, juna'a Moiseejtuka'u inika'a nesauta ji'ojtetebok —tiia—. ⁶ Taa aniata naateka'po naateka, ju'u Lios ka junuen a' waatan. Bwe'ituk inien ji'ojtei, ju'u Lios, o'outa ju'unaktek, intok jamutta ju'unaktek. ⁷ Inia betchi'bo san ju'u o'ou, a' malawata intok a' achaiwata to'o sikaa, a' jubimak jiapsine. ⁸ Ka intok wooi yoemem benasia tawane. Inien san beja, woiriaka juni'i, nappat, wepul yoemta benasi eeyatune. ⁹ Inia betchi'bo san, wooi jiapsita nau tojirita, Liojta wepul jiapsita ya'arita, inim bwiapo, ju'u yoeme, kaachin junaka'a a na'ikimtene —ti ameu jiiian.

¹⁰ Chukula intok, senu jo'arapo, junae weemta betana, jume' a' majtim au nattemaek.

¹¹ Aapo intok am yoopnaka:

—Kia jabe juni'i —tiia—, a' jubiawata jimmaakame, intok ta'abwik jamuttamak jiapsa'ateko, juna'a, tua a' juprita a' kunabeu lutu'uriawame, junaka'a, ta'abwi jamutta ama lutu'uria makako, juna'a, tua a' jamut juprita betchi'bo ka tu'isi tawane. ¹² Intok ket junalensu, kia jamuttaka juni'i, a' kuna jimmaako, intok ta'abwi o'outamak yejteko, juna'a, tua a' kunabeu lutu'uriapo, junaka'a ta'abwi o'outa au kunatuakamta, tua a' kunawata betchi'bo ka tu'isi tawane.

Ju'u Jesus, jume' ili usimmeu, ameu tu'uwatunemta, Liojtau bicha am bwanria

¹³ Waate intok, junama'a, ili usim, Jesujtau tojan, amet am mamte'ii'akai. Taa a' majtiwam intok, aman yeu am tojammeu, ameu emo omtituan. ¹⁴ Jesus intok junuen am bichaka, au o'omtituaka, a' majtimmeu inen jiiak:

—Inime'e ili uusim ela'po a'abo neu tojinaa, katem ammeu suua —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk, inime'e ili usim benasi emo eetuame, juka' Liojta utte'a nesawata kateka'po au lutu'uriane, ama jiapsine' betchi'bo —tiia—. ¹⁵ Lutula wee'po ne inen jiiia, kia jabetaka

juni'i, Liojta utte'a nesawata, ili usita benasi ka au eetuaka'ateko, junaka'a, Lios utte'a nesawata kateka'po, ka a aman kibakne —ti ameu jiiak.

¹⁶ Juname'e ili usim intok, we'epulaim am iba'ibaktaka, amet mamaka, ameu tu'uwatunemta, Liojtau bicha am nokrian.

Ju'u ju'ubwa yo'otume, yu'in tomekame

¹⁷ Aapo intok, junama'a yeu sika, bo'ot a' weyeo, senu au tajtia buiteka, aapo'ik bichapo, tonommea kikteka au nattemaeka:

—Tu'u yoeme —tiia—. Yee mamajtame —ti Jesujtau jiiak—. Jaisa ne auka tua, juka' yuu jiapsiwamta net aune —ti a' temaek.

¹⁸ Jesus intok:

—Jaisakai empo nee tu'u jiapsek, tiia. Bwe'ituk inim kaabe aane, tu'u jiapsekame. Taa ju'u Lios jiba tu'u jiapsekame —tiia—. ¹⁹ Empo jaibu Liojta nesaurim ta'aa: “Jubeka, ka ta'abwi jamuttamak emo tu'uribaane. Etbawamta juni'i, ka bo'o jooriane. Intok yee su'ana'uta juni'i. Ka aa noki'ichiata nokne. Intok yetet, juka' ka lutu'uriata, kate'e amet a' nokne. Intok em achaita intok em malata, tu'isi am yo'orinee” —ti au jiiak.

²⁰ Juna'a intok inen a' yoopnak:

—Yee maj majtame —ti au jiiak—. Inika'a weemta, in usituka'po naateka, yuma'isi ne si'imeta ya'ari —tiia.

²¹ Junak intok ju'u Jesus, a' noka'utat betana aet mammateka, a' jiapsipo a' naktaitek, intok inen au jiiak:

—Senu weeme jiba eu be'e —ti au jiiak—. I'ane'e sik, juka' si'imeta em jipue'uta nenkaka, intok pooberaatat a' na'ikimtene —tiia—. Junak intok, aman teekapo ee betchi'bo, che'a eu tu'uwatunemta aune —tiia—. Chukula intok, in bo'o jooria'uta, nemak a' joo simne. Intok nee betchi'bo em jikot emo bitne'po, ka jain emo eetuaka, kiala'a inne'aka jiapsine —tiia.

²² Taa juna'a intok, Jesujta inien au a' teuwa' betchi'bo, ka au alleetuaka siika. Bwe'ituk tu'isi jita yu'in beje'ewakamta jipuen.

²³ Junak intok ju'u Jesus a' majtim naj bitchuka, inen ameu jiiak:

—Tua tu'isi ameu obiachi, jume' yu'in totomekammewi, Liojta utte'a nesawata kateka'u bem yajine'po —tiia.

²⁴ Junak intok, jume' a' majtim, inien bem ameu nokwaka'uta betana aet emo suum'eetuak. Taa ju'u Jesus intok, juchi ameu noktaiteka:

—In yoemiam —ti ameu jiiak—. Tu'isi ameu obiachi, Liojta utte'a nesawata kateka'po, bem yajine'po, jume' yu'in tomeka, junaet eaka aet jiapsekammewi —ti ameu jiiak—.

²⁵ Kameota ji'ikia pusimpo ama yeu a' weene'po bepa, ju'u yu'in tomekamtau che'a obiachi, Liojta utte'a nesawata kateka'u a' yebijne'po —ti ameu jiiak.

²⁶ Bempo intok, inia weemtat aet ee majjautuan. Bem jiapsimpo inen emo eetuakai:

—Junuentuka'ateko intok, jabesa tua a' jinne'utune —ti emo eetuan.

²⁷ Jesus intok bempo'im naj bitchuka, inen ameu jiiak:

—Yoemtau obiachisi machiaka'u, Liojta betchi'bo, tua ka obiachi. Bwe'ituk aapo'ik betchi'bo kaita obiachisi machika aayuk.

²⁸ Peeo intok inen au jiutaitek:

—Achai —tiia—, itepo, itom atteata si'imeta to'o saka'alataka intok te em ea'po aneka, emak te rejte —ti au jiiak.

²⁹ Jesus intok a' yoopnaka:

—Lutula wee'po —ti au jiiak—. Kia jabetaka juni'i, tu'isi nee au naktuakai, intok in nok lutu'uriata a' bo'o jooriaka, yee a' majtabaekai, intok junue betchi'bo a' jo'awata to'o sika'ateko, oo jume' aamak werim to'o sika'ateko, intok kia a' jubiawata intok a' yoemi-awaim juni'i to'o sika'ateko, intok waj bwiawata to'o sika'ateko, ³⁰ ju'u inien aukame, che'a juni san, si'imeta juka' a' su'u tojaka'uta bepa, i'an, inime'e taewaimmetchi, che'a

bu'uuk atteane, jume' Liojpo betana aamak werimtuneeme, intok yoemiamtuneeme, intok yu'in jo'araata jipu'unee a' mabettune'po, intok waj bwiaawam juni'i. Taa junu-entaka juni'i, watem betana omtanaa. Intok juka' jiokot au a' bicha'u, jiba aet aune. Taa chukula, Liojtau bicha juka' yuu jiapsiwame aet aune. ³¹ Taa juebenaka jume' che'a emo eeyame, juname'e junen, aman che'a ko'om'eeyarimtune. Intok juebenaka jume' ka emo che'a eeyame, juname'e junen, aman che'a eeyarimtune.

Juchi bemelasi, ju'u Jesus, jaisa a' mukne'po betana a' teuwaa

³² Intok bo'ot, Jerusaleneu bicha jikau bo'okamtat kateka, Jesus bat weyen, a' majtim intok aet cha'aka kateka, aman Jerusaleneu bem yajine'ewi aman, emo majjaituaka juni'i, aet cha'aka kaaten. Bwe'ituk aman, bempo'im betchi'bo, ka tu'ik au machian. Junak intok ju'u Jesus, jume' woj mamni ama wooim a' majtimmeu, junama'a bo'ot omot bicha bempolaim yeu wikeka, junama'a bempolaimmeu, si'imeta waka'a au ya'anaa'uta ameu teuwaak:

³³ —I'an te Jerusaleneu yajako —tiia—, junama'a, ju'u emo benasi yoeme, te'opopo yo'o yaa'uchim mampo intok jume' maejtom mampo su'u tojitune. Intok a' me'ena' betchi'bo, ta'abwi yoemrata mampo su'u tojitune, junuen nau a' wepul lutu'uria yaakai.

³⁴ Junama'a intok, juname'e a' beebaka, jaana a' jiawaane. Intok aet im chit wat wattine. Intok im a' me'ene. Taa juna'a, baji taewaita weyeo, jiaijitene —ti ameu jiiak.

Ju'u Jakoobo' teame, intok ju'u Joan teame, Jesujtau ujbwanta a'awa

³⁵ Junak'intok, ju'u Jakoobo' teame, intok ju'u Joan teame, Sebereo' teamta u'usim, Jesujtau rukteka, inienim au jiia:

—Achai —tim au jiiak—. Itom eu a'awa'uta, itom a' ya'ariane —tim au jiiak.

³⁶ Aapo intok:

—Jitasa eme'e waataka —tiia—, enchim nee a' ya'aria'ii'a —ti am temaek.

³⁷ Bempo intok:

—Ito tana —tiian—, senuk em batatana yej betchi'bo, senuk intok, em mikko'otana yej betchi'bo, itom junen autua'e —ti au jiiak—, emak ama an betchi'bo, enchi yo'otaka yejteko.

³⁸ Jesus intok am yoopnaka:

—Tua em ka ju'unea —ti ameu jiiak—, ju'u enchim a'awa'ut. Jaisa eme'e si'imeta juka' ko'okosi machik neu weyemta, intok waka'a in jiapsipo, ko'okosi in inne'enee'uta, jaisa eme'e nele benasi a' inne'ene —ti am temaek.

³⁹ Bempo intok:

—Jeewi —tim a' yoopnak.

Jesus intok inen ameu jiiak:

—Lutula wee'po —tiia—, inien neu aunemtat betana, wate weeme emou aune —tiia—. Intok a eme'e a' inne'e sakane. ⁴⁰ Taa batatana senuk neu yejtenemta, intok mikko'otana senuk neu yejtenemta, junaka'a weemta, inepone ka a yeu am pu'a. Taa wame'e Lioj'achaita betana yeu pu'awame, juname'e junuen ama jote'etuanaa —ti ameu jiiak.

⁴¹ Jume' waate, woj mamni a' majtim intok, inien jiame jikkajaka, Jakoobo' teamta intok Joan teamta emo ameu omtituan. ⁴² Taa ju'u Jesus, si'imemmeu chaaeka, inen ameu jiiak:

—Eme'e tu'isi ju'unea —tiia—, inim bwiaapo, jume' tekiataka ya'uttuko, yoemratau au yo'o joaka, nesawamta weetua. Taa juname'ebepa ket aane, ame bepa nesaweka, bempo'im juni'i saweme —tiia—. ⁴³ Taa emo nasuk ka inien weye. Bwe'ituk kia jabetaka juni'i, emo nasuk au yo'o joobae'eteko, juna'a, che'a, enchim si'imem nesauta jooriane —tiia—. ⁴⁴ Intok kia jabe juni'i, emotana, bat au yo'o joobaeme, juna'a, emou si'imemmeu, nesaureopo tawane —tiia—. ⁴⁵ Bwe'ituk ju'u emo benasi yoeme, kaabeta,

nesauta a' ya'ariane' betchi'bo a'abo yepsak. Taa che'a juni san, aapo, si'imem nesauta ya'ariabaekai a'abo ameu yepsak. Intok kia a' jiapswata juni'i, juebenam betchi'bo nenkine —tiia.

Ju'u Jesus, juka' liptita, Bartimeo' teamta, puj tu'ute

⁴⁶ Junak intok, bwe'u jo'ara, Jeriko' tea'u bicha sajak. Junama'a intok, Jeriko' tea'po, a' majtimmak yeu siika. Intok juebena yoemem ket aamak sajak. Senu yoeme, liptitaka, Bartimeo' teame, Timoteo' teamta u'usi, juna'a bo'o mayoat kateka netanen. ⁴⁷ Intok aman weyemta, a' Jesus nasareeno'otuka'po aman, a' jikkajaka, inen jiaka chaitaitek:

—Jesus —tiia—, Labii' teamta u'usi, nee jiokole'e —ti au jiaikai.

⁴⁸ Intok juebenaka, ka jaiti a' jiusaeka, au omten. Taa juna'a che'a juni san kusisi chaaeka inen jiiian:

—Labiituka'utat yeu simria, nee jiokole'e —ti jiiian.

⁴⁹ Junak intok, Jesus, kikteka, juna'e yoem liptitau chaitebok. Junau intok inen jiuwan: —Aet yoem'ea'e, kikte'e. Bwe'ituk aapo eu chaae —tim au jiiak.

⁵⁰ Junak intok juna'a, a' jijine'um, kia ama to'o kikteka, Jesujtau bicha sikaa, aman au yepsak. ⁵¹ Jesus intok inen au noktaitek:

—Jitasa empo nee enchi ya'aria i'a —ti a' temaek.

Juna'a yoem lipti intok:

—Achai —tiia—. Juchi in bitne' betchi'bo, in pusim tu'ute'e —ti au jiiak.

⁵² Jesus intok inen au jiiak:

—Em jiapwipo em a' suale' betchi'bo, ka jain eaka weene. Juche'e bitne'e —ti au jiaikai. Junak intok sep bittaitek. Intok Jesujtat cha'aka katemmak, amemak siika.

11

Ju'u Jesus, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'awi yebijsusek

¹ Intok Jerusaleneu jeela kateka, intok jume' wooi ka bwere jo'arammeu nau jokam-meu, Betpaake' teamtau intok Betaania' teamtau jeela yajak. Junama'a intok ket, Jerusaleneu jeela, senu kawu ama katekan. Oliibo'ouwo intok tu'isi ama bu'uureakan. Junak san beja, senu nesauta a' ya'ariana' betchi'bo, jume' a' majtim betana woim yeu pu'aka, aman am bittuak, ² intok inen ameu jiaikai:

—Itopat bat sajaka, jo'arau yajaka, junama'a senu buu'aso'olaata cha'akamta em bitne. Junaka'a intok, kia jabe yoeme juni'i, kee a' kaba'ite. A' buttaka, a'abo newe'em a' tojine —ti ameu jiiak—. ³ Intok senuk, jaisaaka eme'e a' butta, ti enchim temaeka'ateko, “achai chubala betchi'bo a' waata, taa chukula juchi a'abo a' bittuarokaka nooka”, ti ameu jiune. “Junak intok sep a'abo a' bittuane” —ti jiiia ju'u Jesus.

⁴ Juname'e intok, junam bicha sajaka, juka' ili buu'aso'olaata ama jo'arau aman kimuriata naapo, pa'akun tana, bo'otchi cha'akamta a' teak. Junak intok a' butta japtek.

⁵ Junama'a intok wate ama aanen, senu intok inen ameu jiiak:

—Jaisaakai eme'e ili buu'aso'olaata butta —ti am temaek.

⁶ Junak intok juname'e, Jesujta, bem amet a' saweka'po, intok bem ameu a' nokaka'po aman, juna'e a' teuwaak. Junak intok sep, bem a' nuk saka'ane' betchi'bo su'u tojiwak.

⁷ Junaka'a buu'aso'olaata aman nu'uka intok, Jesujtau a' tojak. Junak intok bem bepa supem aet wattak. Juna'e buu'aso'olaatat intok, ju'u Jesus aet jikat yej simen. ⁸ Junama'a intok, aapat juebenaka ama aneme, jum bo'ot aet wa'am a' weene'po, bem jiniam tetekan. Waate intok nassa'akariam chuktaka, junama'a bo'ot aawas a' toto'an. ⁹ Aapat kateme, intok kia ama'a kateme juni'i, alleerimmea chaaeka inenim jiiian:

—Itome'e jinne'u'e —tiian—. Tu'isi tawaari, achai Liojta betana lutu'uriaka inim weyeme —tim jiu sakan—. ¹⁰ Rei Labiita bat naataka, inim si'imekut tu'isi a' ne-sausuka'a benasia, juchi junaen benasi inim a' aune' betchi'bo, Lios aapo, teekapo betana juna'e betchi'bo enchi aniaka, emaktune —tim jiu sakan.

¹¹ Junak intok Jesus, Jerusaleneu yepsaka, junama'a bwe'u te'opota kateka'u kibakek. Junama'a intok si'imeta ama aukamta naj bitchuka, siika. Betaania' tea'u bicha siika. Jume' woj mamni ama wooim a' majtimmake. Bwe'ituk jaibu unnaa kupten.

Ju'u Jesus, juka' chuna'ouwota, ka tatakamta, bettesi au nooka

¹² Juchi yokoriapo intok, junama'a Betaania' tea'po betana yeu sajaka, tebouritaitek ju'u Jesus. ¹³ Mekka'ekut intok, senu chuna'ouwota, sia koja weekamta bichaka, aman au siika, takam a' jipue'eti'eakai. Au yepsaka intok, kia sawa ausu'litukan. Intok ka tatakan. Bwe'ituk kee taewaim yuuman a' takane' betchi'bo. ¹⁴ Junak intok, Jesus junae chuna'ouwotau:

—Kiale'e, jakwoo juni'i, kaibu'e takane'e —ti au jiiak—. Intok kia jabe juni'i, ka enchi taka bwa'ane —tiiak.

Intok junuen au a' jia'apo, jume' a' majtim a' jikkajak.

Ju'u Jesus, jum te'opopo, ka tu'isi anemta, pa'akun yeu am beeba

¹⁵ Intok juchi' intok, Jerusaleneu yajaka, ju'u Jesus juchi aman bwe'u te'opou kibakeka, jume' ama jita nenkame pa'akun yeu beeptaitek. Intok jume' ama jita jinume. Intok jume' watem, bem tomita ama bem nanakulia'po, intok bem aet a' jipue'uta, junaka'a juni'i, mekka am biaktariak. Intok jume' ama wokkoim nenenkame, intok bem aet joka'um junaka'a juni'i, mekka am biaktariak. ¹⁶ Intok junama'a pa'ariatchi te'opopo nape konila bo'okame, kia jabeta juni'i junama'awa'am kaita weeya'ii'an. ¹⁷ Intok inen am majtaka, inen am tejwa:

—Jaisa eme'e ka ju'unea —tiian—, inien a' ji'ojteituka'po: “Ini'i in te'opopo, si'ime yoemrata betana, ama Liojtau bicha nok betchi'bo te'opopo ta'eenaa.” Taa eme'e, tesompo, jume' jita e'etbwamta bo'o jooriame, ama emo euse'po benasi, inien a' kari ya'ari'em —ti ameu jiiak.

¹⁸ Intok jume' te'opopo yaa'uchim intok jume' bem maejtom, inien a' jia'apo a' jikkajak. Intok kialim a' me'ebaeka juni'im ean. Taa katim a' me'an, bwe'ituk junuen auneekai, juni'im majjaen, juka' yoemrata aet yee a' majta'apo betana bem a' suum eeya' betchi'bo. ¹⁹ Intok kupte' betchi'bo, junama'a bwe'u jo'ara Jerusaleneu tea'po, ju'u Jesus ama yeu siika.

Ju'u chuna'ouwo waakek

²⁰ Yokoriapo intok, ketwootana, chuna'ouwota weeka'po aman sajak. Juna'a chuna'ouwo intok, nawau tajtia wakiataka yeu matchulatukan. ²¹ Junak intok ju'u Peeo, tukariapo, Jesujta au a' teuwaaka'utau wawaateka:

—Itom majtame —tii—, ju'u chuna'ouwo, tuuka, junuen em au bette nokie jiaka'u, waakek —ti au jiiak.

²² Jesus intok junak:

—Liojta, em jiapsipo yoem'ea'e —ti au jiiak—. ²³ Bwe'ituk em jiapsipo tu'isi a jita suale'eteko, kia senu kawibeu, a' kateka'po a' sookteka, baweu au a' jimmaasae'eteko juni'i, junuen au ean —ti ameu jiiak—. ²⁴ Junuen san beja, inien ne emou jia, Liojtau bicha nokaka, si'imeta waka'a enchim au netanee'u, juna'a weeme, enchim a' mabetne'po betana aet eaka, a' suale'em —tii—. Intok junuen aet suale'eteko, enchim netanee'u, emou aune —tii—. ²⁵ Intok Liojtau bicha noka'ateko, senuk beje'eka aulatuko, junuen em Liojtau noka'apo a' jiokoine. Lios achaita teekapo katekamta betana senuku, enchim ka tu'uwa ya'ari'ut, enchim aet jiokoine' betchi'bo. ²⁶ Bwe'ituk eme'e, kaabeta a' jioke'eteko, ju'u Lios achai juni'i, teekapo katekame, senuku enchim ka tu'uwa ya'ari'ut, ket junalensu ka enchim a' aet jiokoine —tii.

Jesujta temaiwa'po, jabeta betanasa, lutu'uriata a' jipueka, junuen a' anne'po

²⁷ Jesus intok, a' woj mamni ama wooi majtimmak, juchi Jerusaleneu yepsak. Aapo intok junama'a te'opopo naj weyen. Junak intok junama'a te'opopo saiwame, bem yo'o

ya'urammak, intok jume' bem maejtom, intok jume' ama si'ime yoemratau a' yo'oraa, aman au sajaka, ama au yajaka Jesujtawi, a' temaek. ²⁸ Junak intok:

—Inien em aune' betchi'bo —tiian—, jabesa enchi aet tekil makri —ti a' temaek—. Intok jabesa juna'a, inien enchi antuame —tiian.

²⁹ Junak intok ju'u Jesus am yoopnak:

—Nee ket senu weemta emou nattemaibae —tiia—, intok enchim nee aet yoopnako, nee ket enchim tejwane, a' jabetuka'po, inika'a nee tekil makrime. ³⁰ Joan yee baba-toowamta ba'apo yee a' batoowa'u, jaku'ubosa aet sauritaka junuen yee batoowan, Liojta betana, oo inim bwiapo yoem nesautukan ja'ani, netche'em aet yoopna —ti ameu jiiakai.

³¹ Junak intok juname'e, bempo'im nasuk, ka kusisi inien jiu japtak:

—Liojta betana, ti te jiaka'ateko: “Jaisaaka intok, eme'e ka'a sualek”, ti itou nattemaine. ³² Taa inim bwiapo, yoem nesauta betana a' mabetlataka junuen yee batoowan ju'u Joan yee babatoowame, ti te jia'ateko, ito betchi'bo ka tu'ine —ti jiiian.

Bwe'ituk bempo, juka' yoemrata emo majjaituan ju'u ameu am ya'ane'po betana. Bwe'ituk ju'u yoemra, junaka'a Joan yee babatoowame tuka'uta, tua lutu'uriapo, Liojta betana yeteu a' noktuawaka'po aman a' eeyaka, tu'isi emo a' yo'orituan. ³³ Inia betchi'bo san, Jesujta, kaachin a yoopna machika:

—Katte ju'unea —tim jiiak.

Jesus juni'i, ket junuen am yoopnak:

—Nee juni'i, ne kaachin enchim a tejwaane, jabeta ea'po junuen in ane'epo —ti ameu jiiak.

12

Pa'asi etripo, tekipanoareom, ka tu'i jiapsekammet nokaka, yee majtan ju'u Jesus

¹ Intok senu weemta am majtabaeka, ta'abwi weemtau a' tammachiaka inen ameu nok taitek:

—Senu yoeme —tiia—, yu'in pa'asi ouwota eechak. Intok korate betchi'bo, juyata ama jijo'ak. Intok pa'asi taka ba'awata nu'u betchi'bo a' baba'awa'umta ama ya'atebok. Intok mekka aniau bicha bitchuu betchi'bo, yu'in tetata jikau bicha nat cha'abwak.

'Junuen auka intok, ta'abwim mampo a' su'u tojak. Intok pa'asi'ouwo takata, ama to-boktitunemta, bempo'immak watek aman nu'u betchi'bo, lutu'uriata yaak. Junak intok, omot, mekka bwiarau bicha siika ju'u. ² Pa'asim bwaseo intok, senuk, a' nesaureowata, aman, pa'asi wajta tekipanoammeu bittuak. Pa'asim bwaseo ama chuktawame au lutu'uriamta aman nu'utuawakai. ³ Taa juname'e intok, kaita a' makaka, kia june'elaka simtuaka, intok ko'okosi a' yaakai. ⁴ Intok juchi intok, senuk a' nesaureowata aman ameu juchi bittuak. Taa junaka'a intok, tiusi maisi a' yaaka, koba jamti a' mamaasuka a' simtuak. ⁵ Intok juchi intok, senu nesaureowata aman bittuak. Junaka'a intok im me'ak. Intok juchi intok, bu'uuka aman bittuak. Juname'e juni'i ket junalensu, watem ko'okosi yaak, watem intok su'ak.

⁶ 'Junak san beja, wepul pu'ilaik useka, intok tu'isi a' nakeka juni'i, junaka'a junaman bittuak: “Jumak juni'i”, ti'eaka, “in a' useka'po aman, emo a' yo'orituanee”, ti au eetuakai. ⁷ Taa juname'e pa'asi etta tekipanoame, intok junaka'a usiwaita aman weyeo a' bichaka, inenim jiiak: “Inika'a pa'asi etta atteaneeme, a'abo weye”, tiian. “Taa inika'a pa'asi etrita itou a' tawane' betchi'bo, ite a' me'ene. Junak intok itou tawanee”, tim nau jiiak. ⁸ Junak intok, junaka'a bwiseka, a' me'aaka, junama'a pa'asi etripo, pa'akun bicha, mekka jakunim a' tojak.

⁹ 'Tua ju'u tekowaita intok inika'a pa'asi etrita atteakame junaman yepsako, jume' ama tekipanoame, jaisa tua ya'aneekai. Juname'e bat a' tekipanoasuka'um junuen bem

auka' betchi'bo, tokti am su'aka kaita'po am tawane —tiia—. Intok juka' pa'asi wajta ta'abwim mampo a' su'u tojitebone —tiia.

¹⁰ 'Jaisa, Liojta nok lutu'uriapo inen a' ji'ojteipo aman, eme'e kee a' noklaa ja'ani. Juna'a ji'ojtei intok, net nokaka, tetapo nee teuwaaka, inen jiia:

Juka' tu'i tetata, tiia, kari aet utti nawanee'uta, jume'e, juka' karita joame, tua junaka'asu, pa'akun yeu tawaak.

Chukula, juna'a teta, jiba junae karita betuk, samita nau yuma'apo, aetuk yecha'awak, bem ka junen eao juni'i.

¹¹ Inika'a weemta yaakame intok, ju'u achai Lios aapo juna'a.

Intok itom bichapo suum watchisi machisi maachi.

¹² Junak intok, junaka'a weemta, ta'abwi weemtau a' tammachiaka, aapo'ik ameu noka'uta, bempo'immet junuen a' noka'ati ju'uneaka, a' bwiseka a' me'ebaeka ean. Taa juka' bu'uuraata ama anemta majjae' betchi'bo, kaachin a' yaaka, kia beja ama a' to'o sajak juka' Jesujta.

Jume' paiseom, ya'utta beje'etuawamtat tomita betana nokaka, Jesujta ji'optuabaen

¹³ Chukula intok, Jesujtau watem paiseom betana intok erorianom teame betana aman au bittuawak, jita juni'i, a' nonoktuaka, a' na'atejo betchi'bo. ¹⁴ Juname'e intok, junama'a au yajaka:

—Yee majtame —tim au jiiak—. Ju'uneate, lutu'uriata jiba em noka'apo. Intok kaabeta betana em emo suua'po. Bwe'ituk ee betchi'bo kaabe bwere yaa'uchim —tiian—. Che'a juni san, empo si'imem nanancha eeyaka am bicha —tiian—. Che'a juni san lutu'uriakamta ausu'litae Lioj tu'u lutu'uriata e'e yee majta'e —tiian—. Inia betchi'bo san, senu weemta te eu nattemaibae —tim au jiiian—. Jaisa tu'inee ja'ani, oo ka tu'inee ja'ani, ju'uyo'o ya'ari Sesar teamtau tomita aman au tojipo —tiian—. Junae tomie, ya'uraapo saiwame ae beje'etuana' betchi'bo. Inien san beja, itom tejwaane, jaisa te a' beje'etuane, oo te ka'a beje'etuane —tim a' temaek.

¹⁵ Junak intok ju'u Jesus, aapo'ik, bem a' bai ta'aabae'po aman amet ju'uneaka, inen ameu jiiak:

—Jaisa betchi'bo eme'e nee aet ji'obilaabae —ti am temaek—. Juka' tomita neu toja —tiia—, na'a bitbae —ti ameu jiiak.

¹⁶ Junak intok, bempo junaka'a tomita au tojak, aapo intok:

—Ini'i pujba —tiia—, intok inime'e team, tomit katekame, jabesa juna'a —ti am temaek.

Bempo intok:

—Ini'i juna'a, ju'u yo'o ya'ari Sesar teamta pujbawa, intok a' teawam —tim a' yoopnak.

¹⁷ Junak intok ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Si'imeta waka'a Sesar teamtau bicha au a' lutu'uriaka'uta, ake'em a' maka'em —tiia—. Intok si'imeta waka'a Liojtau bicha au a' lutu'uriaka'uta, ake'em a' maka'em —tiia.

Intok junuen ameu a' jiaka' betchi'bo, tu'isim a' suum'eeyak.

Ju'u Jesus, jiabijtewamta betana temaiwa

¹⁸ Junak intok jume' saruseom teame, kokkolam jiabijtene'po, junaka'a taewaita jakwoo juni'i, ka yuma'ane'etiame, aman au yajak Jesujtawi, intok inen au nattemaek:

¹⁹ —Yee majtame —tiian—, ju'u Moiseejtuka'u, ji'ojteita inien to'o siika, a' saiwata, kaabeta useka intok a' jubi to'o mukuko, a' sairawata a' jubi'une'po aman au utte'a'atiia, a' saiwata betchi'bo yoemiane'eteakai. ²⁰ Inien a' wee'po san, woo busan o'owim nau weweriakan. Ju'u bat weyeme, jubeka, intok ka yoemiaka muukuk. ²¹ Aet chukula weyeme intok, juchi a' jubi'uka juni'i, ka yoemiaka muukuk. Junaet chukula weeme juni'i, a' jubi'uka juni'i, ka yoemiaka muukuk. ²² Junuen nat cha'aka jume' woo busan o'owim nau weweriaka'um, junuen emo a' jubi makaka juni'i, kia jabe juni'i, junae

jamuttau kia wepul yoemiata juni'i ka au to'o kokkok. Chukula kia aapo juni'i ju'u jamut muukuk —tim au jiiak—. ²³ Kokkolam jiabijtene'po taewaita yumako, juname'e jiabijteko, jume' woo busan nau wewerim betana, jabesa tua aamak tawane. Bwe'ituk si'ime emo a' jubi maklatukan —tiian.

²⁴ Junak intok ju'u Jesus am yoopnaka:

—Tu'isi em ji'opla'em —tiia—. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriat em ka ju'unea. Intok kia Liojta utte'awat juni'i em ka ju'unea. ²⁵ Bwe'ituk junaka'a taewaita yumako, kokkolam aet jijjabijtene'e'u, emo jujupnaame kaitane. Bwe'ituk junaman teekapo, ankelesim benasia inime'e, juname'e benasi machine —tiia—. ²⁶ Intok kokkolam jiabijtene'po betana eme'e, jum Moiseejtuka'uta ji'osia ji'ojteimpo ka'a nokla ja'ani, junama'a ili juya beete'utchi ji'ojtek, intok Liojta inien au a' nokaka'po inen au jiaakai: “Inepone Apra'amtia Liojraa”, tiia. “Intok Isaak teamta Liojraa, intok Jakoobo' teamta Liojraa, inim nemak jiapsamme”, ti jiaa ju'u Lios. ²⁷ Ini'i Lios intok, ka kokkoarimmeu Lios, taa jiapsammeu Lios —tiia—. Inien san beja, eme'e tu'isi ji'opla'em, kokkoarim ka jijjabijte'etiakai —ti ameu jiiak ju'u Jesus.

Liojta betana nesauri, si'imem bepa che'a eeyatunaame

²⁸ Intok senu maejto, junuen emo nau nok bwijlaame jikkajaka, intok Jesujta tu'isi am yoopnaka'po aman, a' jikkajaka, aman Jesujtau yepsaka, au nattemaek:

—Liojta nesauta betana —tiaka—, jita nesaurisa, che'a utte'a itom a' ya'anee'u —ti a' temaek.

²⁹ Jesus intok a' yoopnaka:

—Si'ime nesaurita betana, ini'i juna'a, ju'u che'a utte'a itom ya'ane'u: “Ijra'eliitam teame, ake'em a' jikkajaka a' mammate'em, tiia. Ju'u itom Lios achai, wepul Lios jiba juna'a” —ti ameu jiaakai—. ³⁰ “Intok em Lios achaita, tu'isi chikti em jiapsi utte'awatae, intok em jiapsi tu'i'eeritae, em achai Liojta yo'oreka a' nakne'em”, tiia. “Intok tu'isi aet jiapseka, a' nesawe'po aman weene.” Ini'i juna'a, ju'u che'a tu'i nesauri. ³¹ Aet chukula weyeme intok, batte ale benasi maachi: “Em emo nake'e benasi”, ti jiaame, “ket junalensu yoemrata a naknee”, ti jiaame. Intok ini'i wooi nesauri, jume' waate si'ime nesaurita bepa, che'a eeyawatchi, ti ne eu jiaa.

³² Junak intok ju'u maejto inen a' yoopnak:

—Tua su tu'i, yee majtame —tiia—. Lutu'uriate'e nooka, kaabeta intok Liojtuka'po, tiaka, taa wepul jiba juna'a ju'u Lios, ti em jia'apo. ³³ Intok chikti itom jiapsie, intok itom tu'i'eewamtae intok si'ime itom jiapsi'utte'awatae, junuen itou cha'aka, junuen itom a' nakne'epo. Intok tu'isi aet jiapseka a' nesawe'po aman weene'po ket junuen itou cha'aka, junuen itom a' bo'o jooriane'po. Intok juka' yoemrata junuen itom am nakne'epo ket junuen itou cha'aka —tiia—. Intok te inien a' bo'o jooria'ateko, inim si'ime tekiata intok Liojta yo'ori betchi'bo, wakasim su'aaka am tattaawa'abepa, ite che'a tu'isi aune inien ane'eteko —ti au jiiak.

³⁴ Jesus intok junak, tua junuentuka'po aman, juka' maejtota junuen a' yoopnaka' betchi'bo, a' mammateka, inen a' yoopnak:

—Empo i'an, juka' Liojta tu'i nok lutu'uriatat abe tu'isi aet ju'unea —ti au jiiak.

Junak intok, Jesujta junuen a' jiaaka' betchi'bo, kaabe intok ta'abwi weemta a' temae-baeka ean.

Jabesa a' u'usek, juka' Krijtota

³⁵ Jesus intok, junama'a bem te'opopo am majtaka, inen ameu jiiak:

—Jaisa betchi'bo —tiia—, jume' maejtom, juka' Krijtota Labii' teamta a' yoemiak, ti jiamme. ³⁶ Bwe'ituk juka' Labiituka'uta, Liojta tu'u jiapsi inien a' jiutuak:

Ju'u tua achai yo'owe Lios, tiaka, in achai Krijtotau:

“In batatana yejte'e”, ti au jiiak.

“Si'ime wame'e, ka enchi am sau i'aka jiapsame, taa che'a tu'isi, kia enchi beje'eka aneme, inime'e si'imem, in enchi am nok jikkajitua'po tajtia”, tiia.

³⁷ Jaisa i'an ju'u Labiituka'u juka' Krijtota usine. Bwe'ituk kia aapo'itaka juni'i, a' achai Krijto rokak.

Intok juebenaka ama aneme, alleaka Jesujta jikkajan.

Jume'e, bat naataka, Liojta ameu nokri, yee majtame, ka tu'isi bem ane'e betana, ju'u Jesus am na'atejo

³⁸ Intok jiba am majtasimeka:

—Jume' maejtom betana emo'em suua'em —tiia—. Bwe'ituk juname'e, emo Lioj waatituamcha aneme benasi, emo tebe a'aabi'itotua. Intok jum kaayepo, juka' tu'isi yo'orisi maisi ameu tebotewamta eeyamme. ³⁹ Intok jum Lioj waati betchi'bo, emo nau totojiwa'po, inime'e maejtom junama'a, ka amapo joobaeka'eene. Che'a juni san, bat bem jote'ene'uta che'a waata. Intok emo a'abojwa'po, jiba bat jote'ebaeka'eene. ⁴⁰ Taa ka amma'ali aane. Bwe'ituk inime'e junen, jamut jokoptuim, bem atteata, kia tomituk juni'i, intok kia waj bwiatuk juni'i, intok kia karimtuk juni'i, am u'uraa. Chukula intok, bem bitna' betchi'bo, tu'isi a Lioj waate tiuna' betchi'bo, binwa juka' Liojtau bicha nokwamta weetua jume' maejtom. Inimmeu san junen, che'a bettesi amet aune, jikot bem annee'u.

Ju'u poloobe jamut jokoptuita, wooi ili kopre tomim, Liojtau bicha a' mikaka'um

⁴¹ Junama'a bwe'u te'opopo intok, Jesus katekan, tomita ama jollo'awa bichapo. Intok juka' yoemrata bitchun, tomita aman tojamta. Yu'in totomekame intok, che'a bu'uuk ama jojo'an. ⁴² Senu jamut intok, poloobetaka intok jokoptuitaka, ama yepsak. Juna'a intok, wooi kopre tomim ama joak, tu'isi ka beje'ewaekamta. ⁴³ Junak intok ju'u Jesus, a' majta'ummeu chaaeka:

—Lutula wee'po —ti ameu jiiak—, ini'i poloobe jamut jokoptui, Liojta bichapo, si'ime jume' che'a bu'uuk ama joakame bepa che'a bu'uuk ama joak. ⁴⁴ Bwe'ituk si'ime jume' waate, bem ameu yeu bi'ila'uta ama joak. Taa ini'i jamut, a' poloobe'a'po aman, juka' ili a' jipue'uta, tokti si'imeta ama joak, bwa'amta ae a' jinu'ea'uta juni'i.

13

Ju'u Jesus, juka' te'opota a' wiutatune'etiia

¹ Jume' Jesujtaim junama'a te'opopo yeu sajaka, intok senu a' majtiwa:

—Achai —ti au jiiak—. Yuu, inime'e bwere karim, bwere tetammea ya'arim bicha'e —ti au jiiak.

² Jesus intok a' yoopnaka:

—Inime'e bwere karim enchim bichaka'um —ti au jiiak—, taewai aapo yuma'ane, inime'e karim si'ime bem tataptune'po. Intok inime'e bwere tetam intok, kia wepu'ulaik juni'i, ka nat joka tawane. Taa si'ime jeto chibela tataptune.

Juka' aniata kee subimneeo, yeu machineeme

³ Senu ili kawiu intok, oliibo'ouwota bu'uuka, juna'a intok te'opota bichapo ka au mekka au machiata katek. Jesus intok, junaman bicha sikaa, junama'a aanen. Junama'a intok aapolaik, ju'u Peo' teame, intok Jakoobo' teame, intok ju'u Joan teame, intok ju'u Antej teame, inen a' tetemae japtek:

⁴ —Inien auneeme —tian—, jakwoosa yeu weeneekai —ti a' temaek—. Intok jita machilaasa aune, inika'a taewata abe yuma'asuseo —tim a' temaek.

⁵ Jesus intok am yoopnaka:

—Kaabeta enchim bai ta'aane'po betana emo'em suua'em —ti ameu jiiak—. ⁶ Bwe'ituk in team teuwaaka, juebenaka yeu machine. Intok: “Inepo ju'u Krijto”, tim jiune. Intok bu'uuk bai ta'aane.

⁷ Taa nassuawamta em jikkaja'ateko, intok kia nassuabaawa tiuwamta juni'i, katem jachin emo eetua. Bwe'ituk utte'a junuen yeu a' weene'po. Taa juna'a, kee ju'u subimwatuneeme. ⁸ Bwe'ituk ju'u waate yoemratau yo'oraa, ta'abwi yoemratau yo'oraatamak nassuane. Intok kia o'omotchuu, ju'u bwia au yoowame aune. Intok tebaetune. Taa ini'i si'ime weeme, kia ju'ubwa naatewame, jiokot eenaa'u.

⁹ Taa eme'e, emo naas em suua'em —tiia—. Bwe'ituk juriom ya'uraata bichapo yeu tojitune. Intok jum juriom nau emo totoja'po bemmucha'atune'em. Intok kia che'a yo'o ya'arim bichapo, intok yo'o yaa'uchim bichapo nee betchi'bo, junama'a yeu totojinaa'em. Juka' Liojta tu'u nok lutu'uriata bem jikkajine' betchi'bo. ¹⁰ Intok in tu'i nok lutu'uriata inim bwiapo jiapsammeu, si'imem yeu tajtia, ameu teuwaatune'po aman, utte'a, junuen bat ameu a' teuwaana'po, kee juka' chukula yeu weenemta yeu a' weyeo. ¹¹ Intok eme'e, aman yaa'uchim bichapo nu'upawako, aman tojiwako, ju'u enchim nokne'epo betana, ka jain eene. Intok kaachin emo eetukakai. Taa junama'a lautipo, enchim noknee'uta nokne. Bwe'ituk Liojta tu'u jiapsi, aapo'ik enchim noktu-abae'po aman enchim noktuane. ¹² Intok kia a' sairaka juni'i, kiala'a me'etuneo juni'i, yeu a' bwijne. Intok kia achaiwaitaka juni'i, a' yoemiata junuen ya'a tebone. Jume' yoemiamtaka juni'i, bem achaim beje'eka japtene. Intok am su'ane. ¹³ Intok eme'e si'ime, nee betchi'bo omtanaa'em. Taa wa'a a' muke'epo tajtia nee yoem'eeyaakame, intok nee sualeme, juna'a jiapsi jinne'uritune.

¹⁴ Taa eme'e, juka' senu o'outa, Liojta te'opopo, ka ama an machika juni'i, ama anemta bichaka'ateko (inika'asan junen ji'ojtek ju'u Lanieltuka'u, Liojta betana noktu-awakame), Liojta te'opota jaana a' eeyaka, intok junama'a Jerusalen tea'po ayukamta bu'uuk nasonteneeme (inika'a inien jiamta nokame, tua aet ju'unee betchi'bo, aet mammateka a' noknee). Junak intok, junaka'a junen ama anemta bicha'ateko, jume'e, bwiara Jurea' tea'po aneme, kawiu bicha saka'ane. ¹⁵ Ju'u intok, karita bepa aneme, ko'om sikaa, ka wajiwa kibakeka a' weeya' betchi'bo jita nu'ubaeka'eene. ¹⁶ Wa'a intok, wajpo aneme juni'i, ka juchi amau bicha nottibaeka'eene, a' jijine'um aman nu'ubaekai. ¹⁷ Taa juname'e taewaimmet intok, tu'isi jiokot machine. Jaamuchimneu abe asoammeu, intok jume' bem ili asoam jaibu chi'ituammewi. ¹⁸ Inia betchi'bo san, Liojtau bicha emo nokria, ka seberia mechammet, junam bicha enchim katne' betchi'bo. ¹⁹ Bwe'ituk juname'e taewaimmet, tu'isi jiokot machine. Bwe'ituk, Liojta ke'esamriapo aniata ju'unakteka'po naateka inien jiokot machinee'u, kaitatuk. Taa i'an, juname'e taewaimmet, jiokot machinee'u junuen aune. Intok aet chukula junale benasi jiokot machinee'u, jakwoo juni'i, ka intok junuentune. ²⁰ Taa ju'u achai Lios, ka binwa junuen a' an'ii'a' betchi'bo, kaita intok taewaita naa buusti am makak. Bwe'ituk, ka junuen auka'ateko, kaabe jiapsi ean. Taa aapo ju'u Lios, juname'e ama yeu a' pu'arim betchi'bo, junaka'a junuen anemta junama'a nukisi jiba junuen a' anne' betchi'bo, ka intok naa buusti junuen a' antuak.

²¹ Inien a' wee'po san: “Krijto wa'am aane”, ti senuk jia'ateko, ka'a سوالباeka'eene. Oo: “Wa'am jak a' yebijlaa”, ti a' jiao juni'i, ka'a سوالباeka'eene. ²² Bwe'ituk juebenaka emo Krijtom tiaka, yeu machine. Waate intok, emo, Liojta betana noktuawaka bittuarim, tiaka yeu machine, intok yee bai ta'a' betchi'bo, سوالwatchisi machik, machilaata am joone. Intok kia suum watchisi machik juni'i joone. Intok Liojta yeu pu'arim a am bai ta'a'ateko juni'i, am bai ta'aabaekai. ²³ Taa eme'e, aet emo suua'em. Bwe'ituk inika'a weemta, kee yeu weyeo, jaibu ne si'imeta enchim tejwasula.

Inim bwiapo, jaisa a'abo a' yebijne'po, ju'u ito benasi yoeme

²⁴ Taa intok, juname'e taewaimmetchi, jiokot machisi maisi yeu simsuka'po, ju'u ta'a ka machisi tawane. Intok kia ju'u mala meeche juni'i ka machiriane. ²⁵ Jume' chokim intok, teeka betana ko'om yojtine. Intok si'ime ju'u teekapo ayukame, au yoyoone. ²⁶ Junak intok, seenu, namupo a'abo weeka bitnaa. Emo benasi inim yeu yoemtakai,

yo'orisi machisia, intok tu'isi utte'awakai. ²⁷ Junak intok, a' nesaureo'ankelwam, si'imekut naas am bittuaka, aapo'ik yeu pu'ala'um nau am toji betchi'bo, si'ime bwiat yeu tajtia, na'ikim aneme nau am toji betchi'bo —tiia—.

²⁸ 'Senu weemta ne enchim majtabae —tiia—. Eme'e —tiia—, juka' chuna'ouwota, basiu taitemta bicha'ateko, eme'e jaibu ju'uneene, juka' tatariata a'abo weye'po. Junaka'a mammateka ju'uneene. ²⁹ Ket junalensu, bat naataka in emou teuwaaka'uta junuen yeu a' machi taiteko, ket eme'e a aet ju'uneene, juka' Liojta usiwai, che'ewasu ka mekka a' be'ee'po, inim wain ko'om a' yebijne'po —tiia—. ³⁰ Lutula wee'po —tiia—, in emou teuwaaka'u, i'an inime'e taewaimmet, inim bwiapo jiapsame, juka' in teuwaaka'u, kee am kokkousu, yuma'isi si'ime yeu machine —ti ameu jiiak—. ³¹ Ju'u teeka juni'i, lu'utine, intok kia bwia juni'i lu'utine. Taa in noki, ka lu'uteka, jiba betchi'bo aune —tiia—.

³² 'Taa kaabe a' ju'uneyya junaka'a taewata, jak weyeosu a' yuma'ane'po. Kia ankeltaka juni'i, ka'a ju'uneyya, teekapo aneme. Intok kia Liojta usiwai juni'i ka'a ju'uneyya, taa aapo jiba ju'u achai Lios ju'unea —tiia—.

³³ 'Taa eme'e —tiia—, junaka'a taewata, jak weyeo a' yuma'ane'po ka enchim aet ju'unea' betchi'bo, juka' bejak in emou teuwaaka'uta yeu a' wee taiteko, tu'isi aet mammateka, Liojtau bicha emo nokria, intok kulupti juka' emo benasi yoemta a' yebijnee'uta bo'o bitne. ³⁴ Bwe'ituk ini'i weeme, iiyilen maachi, senu yoeme, mekka bicha simbaeka, a' jo'awapo a' nesaureowam, we'epulaim jitat am tekil makaka, sika'a benasi maachi, intok juka' senuk, jum a' jo'awapo jum ama yeu rejtiwa'po si'imeta a' suuasaeka, junama'a a' to'o siika —tiia—. ³⁵ Junuen san beja, junaka'a, jak weyeo a' nottine'po ka ju'uneaka, oo kupteo tana yebijne, oo nasuk tukaata weyeo, oo matchuu bicha, totoim kukuseo, oo tua matchusuk, a' yebijne'po ka ju'uneewa' betchi'bo, jiba a' bo'o bichaka ama ane. Eme'e juni san, netchem bo'o bichaka tawane. ³⁶ Bwe'ituk enchim ka emo suuao, inepo seej chukti emou yepsako, enchim kokocheme teune —tiia—. ³⁷ Intok si'imeta waka'a in emou teuwaaka'uta, si'imemmeu ne yeu tajti a' teuwaaka ne junen jia, bem nee bo'o bicha'po amani.

14

Jaisa juka' Jesujta a' bwij betchi'bo, ju'u nau emo tu'utewame

¹ Chukula intok, wooi taewata be'eeo, bem pajko, bwala'aso'ola jisu'awa taewaitune' betchi'bo, intok jume' paanim ka reberuakame, bwa'a taewaitune' betchi'bo. Intok jume' te'opopo, ama saiwame bepa che'a yo'o yaa'uchim, intok jume' maejtom, Jesujta etbwa bwij betchi'bo, intok a' me'etune' betchi'bo, awim a' jaiwan, junuen a' ya'abaekai.

² Inenim nau jiaikai intok:

—Ka jume' taewaim weye'po te inen aune, bwe'ituk te junuen ayuek —tiian—, juka' yoemrata, itou omtineekai, ka yanti eewame aune —tiian.

Ju'u senu jamut, juka' ochokok, tu'isi winjubak, Jesujtat a' bemtak

³ Aapo'ik intok, Jesujta, jo'ara Betaania' tea'po aneo, junama'a yoeme Simo' teame, bat naataka junerasi taka sa'awakai, junama'a jo'aaka, ju'u Jesus intok, junae jo'aapo aanen. Aet jiji'ibwawapo intok, aapo'ik aman yejteko, senu jamut, ama Jesujtau yep-saka, juka' ochokok tu'isi win jubak, naaro' teamta ausu'lik, intok tu'isi beje'ewakamta weeyan. Junama'asan juka' ili tosai teta soto'ita, aet a' auka'uta, jamtaka, junaka'a ochokok a' kobawapo aet a' to'aak. ⁴ Waate intok ama aneme, inia weemta betchi'bo emo o'omtituak, inen emo eetuakai:

—Jaisaaka tua, beuta'a yaak —tim jiaikai—. ⁵ Bwe'ituk ini'i ochoko win jubak, che'a tu'i ean, bu'uu tomipo nenkitu ean. Bwe'ituk a' beje'ewa'u, batte senu wasuktiapo tekipoanoaka ama kobaka'u, junaka'a beje'ewaek. a' nenkak intok juna'a tomi poobemmet na'ikimte'eewan.

Inia betchi'bo san, junaka'a jamutta a' beje'eka, ae tana nookan.

⁶ Taa Jesus intok, junammeu:

—Ake'em a' su'u tojaka, katem suati a' bicha —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk ini'i jamut, tu'uwata neu ya'ala —tiia—. ⁷ Bwe'ituk jume' poloobem jiba emo mak anne, intok tu'uwata enchim ameu ya'abae'po aman, jiba emou aune. Taa nee ka jiba inim emo mak annee. ⁸ In mukuka, in aet ma'ana'ata'apo neu ya'anaa'uta, ini'i jamut, ket be'eeo aapo jaibu inika'a ochokok win jubak a' yuma'ala'po aman, in takaat net a' si'itala. ⁹ Lutula wee'po inien ne emou jii, ini'i Liojta tu'i nokta, kia jak juni'i, si'ime bwiat yeu tajtia, a' teuwaawa'po, inika'a jamutta, juka' ochokok win jubak, net a' si'itaka'po aman, ket teuwaatunee aapo'iku waatitune' betchi'bo.

Ju'u Juuraj Ijkarioote' teame, juka' Jesujta a' nenkibaeka, te'opopo yaa'uchimmak au tu'ute

¹⁰ Junak intok ju'u Juuraj Ijkarioote' teame, woj mamni ama wooi a' majtimpo na'ikiatuka'u, juna'a, jume' te'opopo saiwame, bem yaa'uchimmeu sikaa, Jesujta ameu yeu bwiseka, bempo'im mampo a' su'u tojine' betchi'bo amemak au tu'utek. ¹¹ Juname'e intok, a' jikkajaka, junae weemta betana, emo alleetuaka, intok tomita a' mikrokaka a' tejwak. Chukula intok ju'u Juuraj Ijkarioote' teame, a' bwijtune' betchi'bo, aet tekipanoa taitek.

Kupteo, Jesujta ji'ibwa'po

¹² Intok, ju'u bem pajko, jume' paanim ka reberuakame bwa'e taewaita yumako, intok jume' bwara'aso'olam aet su'anaa'u. (Juna'a intok pajkua'atea tiia.) Junak san beja, jume' a' majtim:

—Jakunsa —tiian—, jume' paanim ka reberuakame, intok juka' bwala jisu'ari jissobata itom bwaa i'a —tim a' temaek.

¹³ Junak intok, aapo, wooi a' majtim, bwe'u jo'arata kateka'u am bittuak, intok:

—Senu o'outa, soto'po ba'am weeyamta enchim nankika weene —tiia—. Junaet cha'aka em katne —ti ameu jiiak—. ¹⁴ Intok senu jo'arapo a' kibakeko, junaman, junaka'a karita atteakamtau eme'e yajaka, inen au jiunee: “Ju'u yee majtame inen jii: Inim em jo'apo, jume' paanim ka reberuakame, intok juka' bwara jisu'ari jissobata, aet a' bwa'a taewaita yumaka'po aman, inim em jo'apo a' ji'ibwarokaka nokla. Kiali'ikun te a' ju'uneyyabae, jakuni itom ji'ibwane'po.” ¹⁵ Junak intok juna'a, junama'a, junae karita bepa, intok senu bwe'u kari katek. Junaka'a intok enchim tejwane. Junama'a intok si'ime aayuk, itom ae ji'ibwane'u. Eme'e junen intok, junama'a, ito beasi si'imeta ama tu'utene.

¹⁶ Jume' majtim intok, aman bwe'u jo'arau bicha sajaka, junuen ameu jiuwaka'po aman, junuen ameu yeu siika. Intok paanim, ka reberuakame, intok bwara jisu'ari jissobata, bwa'ana'po, junama'a si'imeta tu'ulisi tu'utekamme.

¹⁷ Kupteo yumak intok, ju'u Jesus, jume' woj mamni ama wooi ama a' majtimmak, junaman, paanim ka reberuakame, intok juka' bwara jisu'ari jissobata, bem bwa'ane'po yepsak. ¹⁸ Junama'a intok, ama aet jiji'ibwawa'po, ji'ibwa betchi'bo, ama jootekai, Jesus inen jiiak:

—Lutula wee'po —tiia—, emo tana senu aane, i'an nemak inim ji'ibwame, nee yeu bwiseka nee nenkineeme —tiia.

¹⁹ Junak san beja, bempo, ka emo alleetua japtek, intok we'epulaka inen au jiu japtek:

—Jumak juni'i inepo ja'ani —ti jiakai.

²⁰ Junak intok aapo am yoopnaka:

—Jume' woj mamni ama woim betana —tiia—, wepu'ulaka juna'atune —tiia—. Pu'atopo in ji'ibwa'po, paanim komoniaka, am bwa'akame —tiia—. ²¹ Taa lutula wee'po, ju'u emo benasi yoemta betana junuen a' ji'ojeituka'po aman, au chupne. Taa tu'isi ae betchi'bo jikot machine, junae o'outawi, ju'u, yeu a' bwiseka a' nenkakamtau —tiia—. Che'a tu'i ean —tiia—, juna'a o'ou, jakwoo juni'i ka inim yeu tomteka'ateko —tiia.

²² Junak intok ju'u Jesus, ketuni am ji'ibwaosu, juname'e paanim, ka reberuakame, nu'uka, Liojtau bicha noksuka intok, am rebekta taiteka a' majtimmet naas am na'ikimte taitek:

—Jibabu —tiakai—, ini'i juna'a, ju'u in taka benasi machik, enchim bwa'anee'u.

²³ Juka' pa'asi ba'awata aet auka'uta intok, nu'uka, Liojtau bicha nookak. Liojtau bicha au nokriasuka intok, junaka'a pa'asi ba'awata, bem a' ji'ine' betchi'bo, naas am maktaitek. ²⁴ Intok:

—Ini'i juna'a —tiakai—, ju'u in ojbota benasi maachi. Liojta betana bemelasi lutu'uria ya'ari, juebenam betchi'bo wo'otineeme. ²⁵ Lutula wee'po —tiia—, inika'a pa'asi ba'awata ne kaa'intok ne inim emo mak a' ji'ine —tiia—. Taa taewai yuma'ane, junaman Lios yo'o nesaweka kateka'u, ta'abwi, bemelak pa'asi ba'awata in emo mak ji'inee'uta yuma'ane —tiia.

Ju'u Jesus, juka' Peo' teamta, ka au a' ta'aatiune'po betana a' tejwa

²⁶ Junama'a intok, Liojtau bicha weyemta juka' bwikta bwiikak. Junama'a intok, junuen ausuka, senu kawiu, tu'isi oliibo'ouwota auka'u bicha sajak. ²⁷ Junama'a Jesus intok, inen ameu jiiak:

—Inie tukaariat, si'ime eme'e, neu aunemta betana emo womtaka, nee to'o tennine'em —tiia—. Bwe'ituk chupi'iseka weye ju'u Ji'ojtei inen jiam: “Bwaram womteka, na'ikim bem tennine' betchi'bo, juka' am suuamta ne me'enee”, ti jii ju'u ji'ojtei. ²⁸ Taa chukula intok, ne jiabijtesuko, bwia Kalilea' tea'u bicha ne emo pat weene —tiia.

²⁹ Junak intok, ju'u Peeo inen au jiiak:

—Eu aunemta betana, si'imem emo womtaka'ateko juni'i, inepone kaachin ino majjaituaka enchi to'o simbaeka'eene —ti au jiiak.

³⁰ Taa ju'u Jesus intok, aapo'ik inen yoopnak:

—Lutula wee'po —ti au jiiak—, ne inen ne eu jii, inie tukaariat, totoi'o'owiata kee wosa a' kukuseosu, empo, bajisi temaiwako, junalensu ket, bajisi, ka nee emo ta'aa tiune.

³¹ Taa ju'u Peeo, che'a juni san au ousi eetuaka:

—Kia nee a eemak muke'etek juni'i —tiia—, nee eemak mukne —tiia—, intok jiba ino enchi ta'aa tiakai.

Jume' waate juni'i, ket jiba junaensu jiiin.

Ju'u Jesus, jum, Jetsemani' tea'awi, Liojtau bicha bwaana

³² Junak intok, sajaka, Jetsemani' tea'u yajak. Jesus intok, junama'a am joosaeka am tejwaak. Bwe'ituk bempo'immeu, ameu ili mekka, aapola, Liojtau bicha nokbaeka ean.

³³ Taa juka' Peo' teamta nuk siika, intok juka' Jakoobo' teamta intok juka' Joan teamta. Intok tu'isi au jachin eetuataitek. Intok ka au alleetuataitek. ³⁴ Juname'e bajika intok, aamak sajakammeu:

—In jiapsi abe siok muke —ti ameu jiaka—, emo'em suuaka, im em taawa —ti ameu jiiak.

³⁵⁻³⁶ Junak intok ju'u Jesus, jum a' ane'epo, mekka jeela sikaa, bwiapo, tonommea kikteka, Liojtau bicha nokbaekai, jumak juni'i, junama'a lautipo, ka ine'e maisi machik au weyemta, ka utte'atune, ti eakai. Intok Liojtau bicha nokaka, inen jiiak:

—In achai —tiia—, empo che'a, si'imeta a jooa. Inika'a neu weyemta, empo a omot bicha, ta'abwisi a' kuaktaka'ateko, junuen aune. Taa ka in junen ea'po, taa em ea'po amantune.

³⁷ Junak intok, jume' baji a' majtim, a' to'o sika'apo aman, ameu yepsaka, kokocheme teaka, Simotau:

—Jaisa empo koche Simo —ti a' temaek—. Jaisa empo kia chubala juni'i, ka kocheka a aane —tiia—. ³⁸ Ka tu'uwata ka enchim ya'ane' betchi'bo, aet emo suuaka Liojtau bicha

noka'em —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk ju'u jiapsi ala, tu'uwau bicha jiba ea, taa ju'u enchim takaa, ka ama aawe —tiia.

³⁹ Intok juchi'intok, bat naataka, Liojtau bicha nok betchi'bo, tonommea a' kikteka'u bicha sikaa, junaman, jiba junaka'a, bat naataka junaman a' teuwa'uta nookak. ⁴⁰ Junak intok, jume' baji a' majtim a' to'o sika'apo aman ameu yepsaka, juchi kokocheme teak. Bwe'ituk juname'e intok bem yete kokkolamtuka' betchi'bo, kia kaita nok machiakan, juchi bem kokocheka teuwaaka' betchi'bo. ⁴¹ Bajisi junuen auka beja, juchi juname'e bajimneu notteka:

—Jaisa eme'e ketuni kokoche —tiia—, intok ketuni yum jo'ewamta weetua —ti am temaek—. Jote'embu —tiia—. Eme'e jaibu kaachin an machi. Bwe'ituk yuma'asuk ju'u in teuwaaka'u, emo benasi inim yoemtukame, ka tu'i jiapsi yoemem mampo a' su'u tojinaa'u. ⁴² Japte'em. Bwe'ituk a'abo weye ju'u nee yeu bwiseka, nee nenkineeme.

Ju'u Jesus, bwijritaka weeyawa

⁴³ Ket a' nokaosu intok, ju'u Juuras Ijkarioote' teame bat naataka woj mamni ama wooi a' majtimpo na'ikiarituka'u, juebena yoememmak ama Jesujtau yepsak. Te'opopo saiwame, bem yo'o ya'uram betana intok junama'a yoemrapo che'a ama yo'o ya'arim betana, intok junama'a bem maejtom betana, aman bittuarimtakai. Waate tettebem kukuche'eka kaaten. Wate intok bwere kutam mampo machu'utisakan. ⁴⁴ Ju'u yeu a' bwijneeme intok a' nenkineeme, jaibu senu machilaata am maklatakai, inen ameu jiulatukan:

—Te aman yajako —tiaka—, waka'a a' pujbawapo, in aet tentenee'u, junaka'a, eme'e, tu'isi a' suuaka a' bwiseka a' weeyane —ti ameu jiulatukan.

⁴⁵ Intok ama yajaka, ju'u Juraj Ijkarioote' teame, Jesujtau rukteka, a' pujbawapo aet tenteka:

—Yee mamajtame —ti au jiiak.

⁴⁶ Junak intok juname'e, junuen bem tejwarimtukapo aman, Jesujta bwisekamme. ⁴⁷ Jesujta majtim betana intok, seenu, a' bainapo jume' tebe kuchi'im yeu wikeka, te'opopo nesawemta a' nesaureowata aman bittuarita, naka chukta'a beebak. ⁴⁸ Jesus intok, ameu nokaka:

—Jaisa nee etbwareotuka'a benasia eme'e, mampo kuche'eka, intok kutam machu'uteka a'abo nee bwij betchi'bo, a'abo neu yajak —ti am temaek—. ⁴⁹ Kati'ikun nee chikti ta'apo, emomak jum te'opopo aneka intok yee majtan. Junama'a intok jaisakai eme'e ka nee bwisek —ti am temaek—. Taa juka' ji'ojteita junuen a' chupne' betchi'bo, utte'a inien a' ya'atune'po —tiia.

⁵⁰ Junama san, jume' a' majtim, si'ime a' to'o tennek.

Ju'u ju'ubwa yo'otume, a' to'o wantekame

⁵¹ Taa seenu, ju'ubwa yo'otume, ka tajo'oreka taa kia bwe'u tosai tajo'orimmea au ropti jintuarika, junama'a Jesujtaimmak ama aanen. Junak intok, jume'e, Jesujta junuen bwisekame, ket junaka'a ju'ubwa yo'otumta aamak weeyabaeka, ammea au a' jintuarim bwisek. ⁵² Taa juna'a intok, am mamajuka, jume' a' jineka'um, bem mampo a' to'o buiteka, ama yo'eeka, june'elaka siika.

Ju'u Jesus, yo'o ya'uraata bichapo jipu'uwa

⁵³ Jesujta intok, te'opopo che'a yo'o ya'ataka, nesawemta jo'au tojiwak. Junama'a intok, si'ime jume' ama te'opopo ju'u yo'ooro intok junama'a yoemrapo ama yo'o ya'arime ama aanen. Intok si'ime jume' junama'a bem maejtom. ⁵⁴ Taa ju'u Peo' teame, a' weeyawao, ili mekka, aet cha'aka weyen. Intok a' junama'a jo'ara mayoau tajtia aamak yepsak. Te'opopo yo'o ya'ataka nesawemtau a' tojiwako. Intok ama saiwammak, tajimneu kateka sukawen ju'u Peeo.

⁵⁵ Intok junama'a, ju'u yo'ooraa, jum te'opopo nesaweme, intok si'ime ju'u ya'uraa, Jesujta me' betchi'bo, watem, jitat, ka tu'ikut betana, a' me'etune' betchi'bo, a' na'atejonemta waatan. Taam kaabeta teak. ⁵⁶ Bwe'ituk juebenaka, aa noki'ichiata, ka tu'ik ae tana nookan. Taa bem aet noka'u, intok aetana a' waatiawa'po aman, ka ama yeu weaman. Bwe'ituk utte'atukan, wooi oo baji yoemem, nanancha bem a' teuwaane' betchi'bo, juka' bem a' na'atejonee'uta. ⁵⁷ Junak intok, waate, a' beje'eka, aa noki'ichiata nok japtok inenim jiaakai:

⁵⁸ —Itepote che'a, inika'a inen ti jiamta te jikkajila. Aapo, ika'a te'opota, maamea ya'arita au tatapne, tiia. Baji ta'apo intok, ta'abwi te'opota, ka maamea ya'atunemta au ya'ane'etiia.

⁵⁹ Taa junuentak juni'i, a' beje'eka bem teuwa'a'u, ka nanancha a' teuwaak. A' waatiawa'po aman ka yeu weaman.

⁶⁰ Junak intok ju'u te'opopo che'a yo'otaka, ama nesaweme, nasuk kikteka, Jesujtau:
—Jaisa empo kaita am yoopna machi —ti a' temaek—. Inika'a weemta enchi beje'eka nokammewi. Jaisa lutu'uria ja'ani, bem et noka'uta —ti a' temaek.

⁶¹ Taa aapo intok, ju'u Jesus, tua kaita am yoopnariak. Juchi intok ju'u te'opopo che'a yo'otaka ama nesaweme, juchi au nattemaeka:

—Jaisa empo juna'a ja'ani, ju'u Krijto —ti a' temaek—. Intok ju'u, tua yo'oriwamta Liojta betana, empo usiwai —ti a' temaek.

⁶² Junak san beja, ju'u Jesus:

—Inepo juna'a —ti au jiaak—. Intok juka' Liojta usiwaita empo bitne, Liojta, si'ime utte'awata betana, intok a' batatana katekamta bitne. Intok ket, namupo a'abo ko'om weyemta'e'e bitne —ti au jiaak.

⁶³ Junak intok ju'u te'opopo, che'a ama yo'o ya'arime, kujteerimmea, au supe siuti wikeka, ama anemmeu inen jiaak:

—I'an, junuen a' nokaka' betchi'bo —tiia—, junuet a' nok bwijlataka, intok a' beje'eka aet nokneeme, kaabe intok waatiatune —tiia—. ⁶⁴ Eme'e a' jikkajila, junuen ju'enasi a' jiaaka'po. Jaisa emou maachi —ti am temaek.

Juname'e intok, si'ime, a' me'e i'aka nookan.

⁶⁵ Waate intok, aet chit watti japtok. Intok a' puj suma'ika, a' beebaka, inen au jiaan:

—Noolia —tiian—, itom tejwaa jabeta ju'u enchi choname —tim au jiaakai.

Jume' waate intok, ama saiwame, a' chonaka, ko'okosi a' jooan.

Ju'u Peeo, Jesujta ka au ta'aa, tiia

⁶⁶ Te'opopo che'a yo'o ya'arita, jamut nesaureowa aman ko'om siika. Peota intok junama'a betuk a' ane'epo, ⁶⁷ tajimmeu sukawemta bichaka, tu'isi a' bitchuka, inen au jiaak:

—Jaisa empo ket, Jesuj nasareeno' teamtamak empo weaman ketchia —ti au nattemaek.

⁶⁸ Taa aapo ju'u Peeo intok:

—Tua ne ka'a ta'aa junaka'a —ti au jiaak—. Intok ne kia ka ju'unea jachin em neu jia'apo —tiia.

Intok junama'a, ama yeu rejtiwa'po, pa'akun bicha yeu siika. Intok ju'u totoi'o'owia kukusek. ⁶⁹ Ju'u jamut nesaureo intok, juchi a' bichaka, ama anemmeu inen jiaak:

—Ini'i ket juna'a, Jesujtaim betana weyeme —tiia.

⁷⁰ Taa ju'u Peeo intok, juchi, ka'a lutu'uria'atiaka nookan. Intok juchi intok, chukula, jume' ama aneme:

—Lutula wee'po —tiian—, empo amemak weaman —tim Peotau jiaan—, intok'e Kalileotakai. Bwe'ituk bempo'im benak nooka.

⁷¹ Taa ju'u Peeo, tua a' sualna' betchi'bo inien au noktaitek:

—Tua ne ka'a ta'aa junaka'a o'outa —tiia—, enchim nee aamak weama tia'u. Intok ka tu'uwa neu a'aune'uta net aune'etiia, in noki ka lutu'uriatuko —tiia.

⁷² Junak intok ju'u totoi'o'owia, iniamak nau, jaibu wosa kukujlatukan. Junak intok ju'u Peeo, Jesujta au nokaka'utau wawaateka, inen au a' jiaka'po: “Juka' totoi'o'owia kee wosa kukuseo, empo bajisi netana temaiwaka'ateko, junama'a empo ket junalensu, ket bajisi, ka emo nee ta'aa tiune.” Peeo intok, junuen au nokwakamtau wawaateka, bwan taitek.

15

Ju'u Jesus, Pilaato' teamtau tojiri

¹ Yokoriapo intok, jume' te'opopo saiwame, bempo'im bepa che'a ama yo'o ya'arime, intok jume' yoemratau che'a ama yo'o ya'arimmak, intok bem maejtommak, intok si'ime ya'uraamak nau, wepulsi nau a' lutu'uriateka, Jesujta, mampo nau suma'ita, Pilaato' teamtau tojak. ² Pilaato intok inen au nattemaek:

—Jaisa empo juna'a, ju'u juriommeu ju'u rei —ti au jiakai.

Jesus intok:

—Lutu'uria, em noka'u —ti a' yoopnak.

³ Jume' te'opopo saiwame, bempo'im bepa che'a yo'o ya'arime, juebenakut betana a' na'atejoka ama aanen. ⁴ Pilaato intok juchi au nattemaek:

—Juebena weemtat betana em na'atejowa'po, jaisa empo ka'am yoopnabae —ti a' temaek—. Jaisa empo kaita am yoopna machi.

⁵ Taa ju'u Jesus, kia junuentak juni'i, ka'am yoopnak. Pilaato intok, tu'isi au a' suum eeyatuan.

Ju'u Jesus, a' me'etune' betchi'bo, aet nesauri

⁶ Taa juname'e taewaimmet intok, pajko taewaituko, junuen a' bo'o jooriawa'po aman, ya'uraapo eta'ita, kia jabeta juni'i, bem a'awaka'uta, jiokoiritaka, su'u tottojiwan.

⁷ Junama'a intok ye'e'eta'awa'po, watemmak, senu eta'itukan, Barabaj teame. Bwe'ituk juna'a, watemmak nau eaka, ya'uraata beje'eka aulammake, yee su'awamta weetuan.

⁸ Ju'u bu'uura ama yajaka intok, junuen a' bo'o jooriawa'po aman, pajko taewaituka' betchi'bo, senuk ama su'u tojina'po betana a' teuwaan. ⁹ Pilaato intok:

—Jaisa eme'e, juka' juriommeu yo'o ya'ari' teamta nee su'u toji'ii'a —ti am temaek.

¹⁰ Bwe'ituk aapo ju'u Pilaato tu'isi ju'uncan, yo'o ya'uraata, Jesujtat kopteka, aman au tojiwaka'po. Bwe'ituk ju'u te'opopo yo'o ya'uraa, ka'a bibitpean, juka' yoemrata che'a am eeya i'akai. ¹¹ Taa jume' te'opopo che'a ama yo'oora, juka' bu'uurata amemak eene' betchi'bo, ameu nookan, Barabajta su'u tojitune'po betana. ¹² Junak san beja ju'u Pilaato:

—Jaisa eme'e nee aet nesau'ii'a, inika'a juriommeu yo'o ya'ari' teamtat —ti am temaek.

¹³ Bempo intok chai nokpo inen jiaan:

—Kuuset popontaka, me'etune —ti chaaen.

¹⁴ Taa ju'u Pilaato intok, inen ameu jiia:

—Jitasa ka tu'ika ya'alataka, eme'e kuuset a' muk i'a —ti am temaek.

Taa bempo intok, che'a kusisi chaaeka, inen jiia:

—Jiba kuuset popontaka, me'etune —ti jiakai.

¹⁵ Ju'u Pilaato intok, si'ime juka' yoemrata ama anemtamak, tu'isi tawaabaekai, Barabaja teamta jiokoi tebok. Juka' Jesujta intok, bat a' bemmucha'ateboka, chukula, kuuset a' popontune' betchi'bo aet nesawek.

¹⁶ Junak intok jume' sontaom, jum yo'o ya'uraa karita korapo wajiwa a' kibachak. Juna'a intok Pretoorio' tea. Junama'a intok, si'ime ju'u sontaoraa, emo nau tojak.

¹⁷ Junama'a intok, unnaa sik saalaim teebem wokimmeu tajtia supetuawak. Intok

juka' juyata tu'isi wichakamta jijjo'aaka, a' koonaa yaaka, a' kobawapo aet a' yechak.
¹⁸Junama'a intok, sep au tebote pat:

—Jaisa empo jiia, juriommeu yo'o ya'ari —ti au jiu japték—, emo a' yo'orituaamcha aneka.

¹⁹Intok bwe'u bakae, kobat a' bebaka, ko'okosi a' jooan. Intok aet'im chit wat watten. Intok a' yo'oremcha aneka, kia jak wa'am a' eeyaka, au tonommea jajapten. ²⁰Junuen jaanam aet noksuka intok, jume' sik saalaim supem, bem a' supetuaka'um, juname'e a' yecha'ariaka, jiba a' supewampo a' kobatuak. Intok kuuset a' popontune' betchi'bo, yeu nuk saka'awak.

Kuuset popontaka, muuke, ju'u Krijto

²¹Senu o'ou intok, Sireene' bwiara' tea'a betana joome, juna'a intok Simo' teaka, intok Rupo' teamta intok Alejanro' teamta achai, waj betana yebijsusekan. Junama'a wa'am a' weyeo intok, Jesujta aniasaiwakai, juka' kuuja pu'aktatuawak.

²²Intok senu ili bwia kawiu, kolkota' tea'po tojiwak. Juna'a intok, kuaktituko, Mukia koba, ti jiubae. ²³Junama'a intok, juka' pa'asi ba'awata, wantiriata cha'atuamta miira' teamtamak nau kuutita, a' ji'ii'aka, au ji'obek. Taa aapo intok, ka'a je'eka. ²⁴Intok kuuset a' poponsuako, aet chukula, a' supewam, naikisi reebeik am na'ikimtek. Jume' reebeim intok, we'epulaim amemak tawane' betchi'bo, ja'atepo nau yeuwak.

²⁵Intok kuuset a' poponwa'po, tua batan jiao junen ya'awak. ²⁶Intok a' na'atejoka junuen a' ya'awaka'po, ju'u ji'ojtei inen ji'ojteitukan: “Juriommeu yo'o ya'arituka' betchi'bo”, ti ji'ojteitukan. ²⁷Aamak intok, naa buusti, wooi etbwareom aamak lopola bem kuusimmet poponwak. Senu a' batatana, senu intok a' miko'otana. ²⁸“Ka tu'i yoememmak junuen ya'atuk”, ti jiakame, junama'a chupuk ju'u senu ji'ojteipo, jakwoo naateka junuen teuwarituka'u.

²⁹Ama amet wa'am kateme intok, kialim jaana aet jiaka, au koba wiu wiuten, intok inenim au jiian:

—Empo che'a, juka' Liojta te'opota tatabeka'ateko juni'i, intok baji ta'apo juchi emo a' ya'ane, ti bat naataka junuen jiusukame, ³⁰empopo, emo jinne'uka, kuuset ko'om weye'e —tim au jiian.

³¹Intok ket jiba junaensu jume' te'opopo saiwame betana, ama ya'uram, bem maej-tommak nau, jaanam aet nookan, inenim jiakai:

—Watem jinne'uk. I'an intok, aapo ka a au jinne'u —tim nau jiian—. ³²Empo —tiian—, ijra'eliitammeu Krijto yo'o ya'ari'i teame, junum kuuset em poponikut betana ko'om weye'e intok junuen enchi ayuko, ite a' bichaka, te enchi sualne —tim au jiakai.

Jume' intok, aawit ama ket kuuset poponwakame, ka tu'isi aetana nookan.

³³Intok tua luula kateko naateka, si'ime bwiat, bajim jia'apo tajtia, ka machisi tawakan. ³⁴Intok junama'a, bajim jia'apo, ju'u Jesus kusisi chaaeka, inen jiian:

—Eloi, Eloi, lama sabaktani. —Ini'i noki intok, inen jiubae: “Lios in achai, jaisa betchi'bo empo kia nee jimaalataka, neaj koptilata benasi aulaa”, ti jiubae.

³⁵Junama'a intok, senu ama aneme, junuen a' jia'apo aman a' jikkajaka:

—Eliaj teamtau a' chaae —tiia.

³⁶Junama'a lautipo intok, ju'u seenu, senu weemta, ejponja' teamta, juna'a intok komoniawak, ba'ata nunu'ee, binaakretae a' komoniaka, tebe bakapo a' sumaka, aman jikau au a' noitak, intok inen jiakai:

—Chubala em bo'o bicha —tiia—. Jumak juni'i ju'u Eliaj teame au a' chaae'u, au yepsaka, ko'om a' yecha'ane —ti jiiak.

³⁷Taa ju'u Jesus, junama'a lautipo, kusisi chaipat, muukuk. ³⁸Junak intok, jum bwe'u te'opopo, unnaa bwe'u tajo'orim, ama wajiwa cha'aka'um, nasuk'aman, jikat naateka, ko'om tajti, siutek. ³⁹Ju'u intok, sontao ya'ut, aapo'ik bichapo ane'u, junuen a' jiaka a' mukuka'po aman a' marmateka, aapo'ik betana inien a' teuwaak:

—Lutula wee'po, ini'i o'ou, kuuset poponiakame, Liojta usiwai —tiia.

⁴⁰ Intok mekka'ekut, waate jaamuchim aman ja'abweka, a' bitchun. Juname' nasuk intok, ju'u Maria, bwe'u jo'ara Maareena' tea'a betana jometaka ama aanen. Intok ju'u senu ju'ubwa yo'otume, Jakoobo' teamta intok a' saira, Jose' teamta, juname'e ae, ket ama aanen, Maria' teame, intok ju'u Salome' teame. ⁴¹ Juname'e jaamuchim intok, jum bwiara Kalilea' tea'po intok, tu'isi a' suuaka, aet emo tekil makritukan. Intok wate juebena jaamuchim ket junalensu aet emo tekil makritukan, Jerusalem tea'po, jum yee a' majta'apo, aamak naj kuaktisukame.

Jesus ma'ari

⁴² Junae taewait, kupteo, ket jeo jomteo, juchi yokoriapo intok sabalatubae' betchi'bo, intok aet yum jo'etuneeo, junaka'a sabalata, kee yumao, si'imeta baa ya'asubaeka ean. ⁴³ Junue betchi'bo senu yoeme, Jose' teame, Arima tea' tea'po jo'aakame, juna'a intok ya'utuka, yo'oriwan. Intok ket jiba junalensu, juna'a, Liojta utte'a nesawata inim aniau ko'om a' yuma'ane'po aet bo'o bichakan. Juna'asan, au ou bujtaka, Pilaato' teamtau kibakek. Intok juka' Jesujta takaata a'awak. ⁴⁴ Ju'u Pilaato intok, lauti a' mukuka' betchi'bo, a' suum'eeyak. Juka' ya'uttau intok chaitebok, juka' Jesujta muksuka'po, oo kee a' muke'epo aetana ju'uneebaekai. ⁴⁵ Intok ya'utta betana, Jesujta muksuka'po junuen lutu'uriata makwaka, juka' Jesujta takaa, Jose' teamtau su'u tojiwak. ⁴⁶ Juna'a Jose' teame intok, bwe'u tosai tajo'orim jinuka, chukula intok ko'om a' yechaka, bwe'u tosai tajo'orimpo a' biijtaka, kau sibapo, wojo'oriata ya'ari'po, junama'a a' tekaka, intok juka' pattiriata, tetae ya'arita, junae a' pattak. ⁴⁷ Ju'u Maria, bwe'u jo'ara Maarena' tea'po jometaka, intok senu yoeme, Jose' teamta ae Maria' teame, juname'e a' bichak junum a' tekri'po.

16

Ju'u Jesus jiabijte

¹ Intok sabala taewata simsuka'po aet chukula, ju'u Maria, Maareena' tea'po joome, intok ju'u senu ju'ubwa yo'otume, Jakoobo' teamta maala, Maria' teame, intok Salome' teame, senu weemta, tu'isi win jubak jinuk, aman au toji betchi'bo, a' takaawabet a' to'o betchi'bo. ² Yokoriapo intok, lominko ta'apo, tu'isi ketwootana yeu sajaka, aman a' tekri'u bicha sajak, ju'ubwa ta'ata yeu weyeo. ³ Intok bo'ot kateka inen nau jiusakan: —Jabesa tua, juka' bwe'u tetata, ae pattita, mekka itom biaktariane —tim nau jiu sakan.

⁴ Aman yajaka intok, juka' bwe'u tetata a' tekri'ipo, aet a' pattituka'uta, mekka biaktita teak. Bwe'ituk tu'isi bwe'uuriakan. ⁵ Junama'a a' tekri'ipo intok, ama kimuka, senu ju'ubwa yo'otumta, tossaalaim, ko'om tajti supekamta, junama'a batatana katekamta am bichak. Intok emo womtekamme. ⁶ Taa aapo ju'u ju'ubwa yo'otume intok:

—Kate'em emo wom womta —ti ameu jiiak—. Ne ju'unea —tiia—, juka' Jesus nasareenota, kuuset poponwakamta enchim a' jaiwa'po. Juna'a ala, inim a' tektuka'po ka aane. Bwe'ituk jiabijtesuk. Intok inim ka aane. Intok junum a' bo'osuka'po a' bicha'em, a' kaabe'po. ⁷ Taa aapo'ik a' teuwala'a benasia, i'an eme'e sajaka, a' majtim aman lutu'uriata makne. Intok juka' Peo' teamta, bwiara Kalilea' tea'po, ameas a' ane'epo aman. Junaman bem a' bitne' betchi'bo. Intok junuen bem a' ju'uneyyane' betchi'bo, am lutu'uria makne.

⁸ Juname'e intok, junama'a, a' bo'osuka'po, yeu sajaka, womtilamtaka, emo yoaka, intok tu'isi emo majjautuaka tennek. Intok kia bem womtilamtuka' betchi'bo, junaka'a junuen bem ju'uneyyaa'uta, kaabetau a' etejon.

Ju'u Jesus, Maria Maareena' teamtau au yeu machia

⁹ Taa ju'u Jesus, lominko ta'apo, tua ketwootana, jiabijteka, Maria Maareena' teamtau bat au yeu machiak. Bat naataka intok junaka'a, jume' woo busan bebeje'eri ka tu'i jiapsi eerita a' jiapsipo a' jipu'usuka'um, pa'akun yeu beeprialatukan. ¹⁰ Apo ju'u Maria intok, bat naataka aamak rejtisuka'um, aapo'ik betana, emo jiapsi sioktuaka anemmeu, aman ameu yepsaka, am lutu'uria makak. ¹¹ Juname'e intok, a' juchi jiapsa'po aman junuen a' jikkajaka, intok aapo'ik junuen a' bichak, tia'apo, katim a' suale.

Ju'u Jesus, jume' wooi a' majtimmeu au yeu machia

¹² Taa chukula, wasau bicha, woika katemmeu, ta'abwisi au ya'alataka, ameu au yeu machiak. ¹³ Juname'e intok, notteka, jume' wate aman lutu'uria makbaekai. Junuentak juni'i, juname'e ka sualwan.

Ju'u Jesus, a' majtim am tekil maka, a' nok lutu'uriata bem a' jinabakane' betchi'bo

¹⁴ Intok juchi'intok, aet chukula, jume' woj mamni ama wepu'ulaimmeu, jiji'ibwawa'po nau anemmeu, ameu au yeu machiak, ju'u Jesus. Intok kaita bem a' suale'po betana, intok namakak bem jiapseka'a betana, junama'a witti ameu a' teuwan, jume'e, bat naataka junuen a' jiabijteka'po aman a' bichaka, intok bempo'immeu a' etejowaka'po, intok junuen ka bem a' sualeka'po betana, junama'a junuen ameu nookan. ¹⁵ Intok inen ameu jiiak:

—Si'ime bwiat na'ikim sajaka, inim bwiapo jiapsammeu, inika'a tu'i nokta, Liojta betana weyemta, ameu teuwane —tiia—. ¹⁶ Wa'a intok, enchim jikkajaka intok a' sualeka, au batoowatebokame, juna'a a' jiapsi jinne'utune. Taa wa'a ka'a sualekame, juna'a, jiba betchi'bo ka tu'uwata betuk tawane. ¹⁷ Intok inika'a machilaata amet ju'uneyyane, wame'e a' sualneeme. Bwe'ituk juname'e, bemelak, ka bem nokta nokaka, ta'abwik nokne. Intok neas lutu'uriaka, jume'e, bem jiapsimpo bebeje'eri ka tu'i jiapsi eeriakame, pa'akun yeu am bepriane. ¹⁸ Intok, senuk, kia aakamta a' ki'ilatuk juni'i, junaka'a kaachin autuane. Intok jita, junae a' muknee'ue, joyokamta je'eka'atek juni'i, kaachin aune. Intok ko'okoemtat mamaka, Liojtau bicha a' nokria'ateko, au a' inne'etetuane.

Ju'u Jesus, teekau jikau cha'atu

¹⁹ Ju'u yo'owe Jesus intok, inika'a si'ime weemta ameu a' noksuko, teeka betana, jikau nuk cha'atuwak. Junaman mabetwaka, intok Liojta batatana yejtetuawak. ²⁰ Juname'e intok, yeu sajaka, si'imekut, Liojta tu'i noki teuwa sasakan. Ju'u achai Lios intok jiba amemaktukan. Intok machilaata bem joa'utae, junaka'a, Liojta nok lutu'uriata tua a' lutu'uriaten. Tua junuentune.

Lukaj teamta ji'ojteka'u

Jitasa a' ji'ojteneeka inia bepat teuwaawame

¹ Juebenaka au ji'opla, juka' inim ito nasuk yeu sikamta si'imeta yuma'isi, tu'isi a' ji'ojtebaekai, ² tua junama wa'am intok jume' a' wee taitek naateka a' bichakame, intok junak inika'a, Krijtota betana nok lutu'uriata tekiaka, yee majtakame, itom a' majtaka'a benasia. ³ Inepo juni'i ket nee inika'a aet nee suaka, tua a' naatelaapo naateka nee ino a' majtai. Intok nee inika'a yuma'isi in eu a' ji'ojtene'e'u, nee junuen a' tu'i machia, tua in naksi eiyaa'u Teopilo' teame. ⁴ Junuen, juka' lutu'uriata em majti, tu'isi intok yuma'isi em a' ta'aane' betchi'bo.

Senu ankeles, Joan ju'u yee babatoowamta yeu tominee'u a' ju'uneiyaa tebo

⁵ Junak juka' Eroorej teamta, bwiaraa Jurea' tea'po che'a a' yo'otuko, seenu, te'opopo tekiakame, Sakariaj teaka ama jiapsan. Ini'i, senu Abiaj teamtaim betana tekiakammak weyen. Ju'u inia jubiawa, Elisabet tean. Intok ini'i ket, ju'u che'a bat naataka, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, Aaron teamta yoemrata betana yeu simriakan. ⁶ Inime'e nau, Liojta bichapo yuma'isi si'imeku tu'isi jiapsan. Intok Liojta betana juka' nesauri ji'ojteita, yuma'isi a' bo'o joorian. Junuen beja, kaabe jita ka tu'ik betana a amet nokakai. ⁷ Taa inime'e ka yoemiakan, bwe'ituk ju'u Elisabet teame ka a yoemian. Ketchia bempo nawit jaibu tua yo'otuimtukan.

⁸ Senu ta'apo, junak ju'u Sakariajta, aamak tekiakame, inime'e junuen, Liojta bichapo, jume' te'opopo tekiakame joa'uta bem a' ya'anee'uta ameu a' yumako, ⁹ jume' te'opopo tekiakame nasuk, bem a' bo'o jooria'a benasia, junuen, ju'u Sakariaj teamtau yeu pu'awaka au yuumak, aapo'ik jum Liojta te'opopo wajiwa aneka, junama'a, kopaalim benak win jubak a' taya'ane' betchi'bo. ¹⁰ Junaka'a kopaalim benak win jubak ket a' taya'awaa, si'ime jume' ama aneme, pa'aku aneka Liojtau bicha nookan. ¹¹ Junako, ju'u Sakariaj teamtau, Liojta betana ankeles, junama'a junaka'a win jubak a' tattaawa'po, batatana weyeka au yeu machiak. ¹² Juka' ankelejtta bichakai, ju'u Sakariias, kaachin an machiakan. Intok tua majaen. ¹³ Taa ju'u ankeles iniau:

—Sakariias, kat emo majjaitua —ti au jiiak—. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo'iku bicha em emo nokriaka'uta a' ju'uneiyaala. Intok Elisabeet em juubi, o'outa yoemiane, junaka'a intok, empo Joan ti a' teatuane —ti au jiiak—. ¹⁴ Tua em allea'u intok Liojtau bicha em a' baisae'u et aune. Intok juebenaka inika'a yeu yoemtuko tua alleene. ¹⁵ Bwe'ituk ju'u em yoemia, Liojta bichapo tua eiyawaka bitnaa. Ini'i, pa'asi ba'awata intok juka' ba'ata yee nanaakoamta ka ji'ine. Intok Liojta tu'u jiapsi, kia kee yeu a' tomteo naatekai yuma'isi aet annee. ¹⁶ Ini'i, jume' Ijra'el yoemrata betana, juebenam, bem achai Liojta, juchi am suale' betchi'bo am aniane. ¹⁷ Ini'i Joan, itom yo'owata bepa weene. Intok ini'i, ju'u bat naatakai Liojta betana noktuawakame, Eliaj tuka'uta benaka, Liojta betana utte'ata aet aune. Junuen, jume' achaiwaim, bem yoemiammak am tu'ute betchi'bo. Intok jume'e, kaita yo'oreme, Liojta bem yo'ori ta'aane' betchi'bo. Ini'i inien, ju'u yoemratau noknee, junuen juka' itom yo'owata, tu'isi bem a' mabetne' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁸ Ju'u Sakariaj teame ju'u ankelejttau:

—Jaisa tua ne witti iniat ju'uneene —ti au nattemaek—. Bwe'ituk jaibu nee tua yo'otui intok kia ju'u in jubi juni'i —ti au jiiak.

¹⁹ Ju'u ankeles inika'a inen yoopnak:

—Inepo nee Jabel tea. Intok inepo, Liojta betana juka' tekilta nee a' jooa. Jiba aapo junuen inia bemelak betana nee eu nokne' betchi'bo ne eu bittuak. ²⁰ Taa i'an, juka' in eu teuwaaka'uta, ka em a' sualeka' betchi'bo, ka nokaka empo tawane. Intok empo ka a

noknee, juka' em yoemiata yeu a' tomte'po tajtia. Ini'i, taewai au yeu a' pu'arit chupne —ti au jiiak.

²¹ Intok junama'a, ju'u yoemra, pa'aku aneka, jiba juka' Sakariajta a' bo'o bichan. Intok inime'e ka ju'unee machiakan, aapo'ik junama'a te'opopo binwatuka, ka yeu a' weyeo. ²² Pa'akun yeu sikaa, ju'u Sakariaj teame ka a ameu nookan. Junak bempo ju'une'eak, aapo'ik junama'a te'opopo wajiwa, Liojta betana jita a' bittuawaka'po. Intok ini'i maammea ameu nookan. Bwe'ituk ka nokaka tawalatukan.

²³ Junak taewaim simsuko, Sakariaj teamta jum te'opopo a' joo'ea'uta ya'asuka, a' jo'au bicha siika. ²⁴ Iniat chukula ju'u a' jubiawa, Elisabet teame, juka' chukula yeu a' yoemianee'uta mabetak. Intok mamni mechammeu tajtia a' jo'a betana ka mekka bicha yeu siika, naas waateka: ²⁵ “Ju'u in yo'owa Lios, inile benak nee bittuak, i'an junuen, watem ka intok jaana nee eiyaane' betchi'bo”, ti ean.

Senu ankeles, Jesujta yeu tomtinee'u a' ju'uneiyaa tebo

²⁶ Busan meechem am weyeo, ju'u Lios senu ankeles, Jabel teamta, bwiaaraa Kalilea' tea'po, ili jo'ara Nasaret tea'u a' bittuak, ²⁷ junuen inika'a, senu jamut bemeta, Maria' teamtau a' noitine' betchi'bo. Ini'i beeme, seenuk, Jose' teamta a' kunanee'ut ju'uneeka jiapsan. Inika'a, ju'u bat naataka che'a yo'o ya'ari Labiituka'uta yoemiam betana yeu simriata. ²⁸ Ju'u ankeles, jum aapo'ik kateka'u au yepsak. Intok ini'i:

—Alleewame eu aune, empo, Liojta betana tu'ik bichame. Ju'u itom yo'owa Lios emak aane. Intok ju'u Lios, si'ime jaamuchim bepa tu'ik eu ya'ari —ti au jiiak.

²⁹ Taa junak aapo, juka' ankelejta bichakai, kaachin an machika taawak inika'a au a' teuwaaka'u betana. Intok ju'uneepaan, jitat tua, junuen jiaka a' noka'ut. ³⁰ Junako ju'u ankeles:

—Maria, kat majjae. Bwe'ituk Lios enchi yeu pu'ari, junuen juka' kaitau a tamachiatuka tu'ik enchi bittua betchi'bo —ti au jiiak—. ³¹ I'an empo, chukula em yoemianee'uta mabetnee intok empo o'outa yoemianee intok inika'a empo Jesuj ti a' teatuane —ti au jiiak—. ³² Bwe'ituk ini'i, aapo tua eiyaanaa. Lios ju'u aman teekau jiapsaka, si'imem bepa yo'orisi machika, Liojta yoemia ti ta'eenaa. Ju'u achai Lios intok, ju'u che'a yo'o ya'atuka'u, Labiita, aapo'ik inika'a aet yeu simriatuka'uta benasia, che'a a' yo'o ya'ane. ³³ Junuen, jiba betchi'bo, juka' Ijra'el yoemrata, aapo'ik am kuaktane' betchi'bo. Intok ju'u a' nesawee'u jakwoo juni'i ka lu'utineekai.

³⁴ Junak ju'u Maria, ju'u ankelejtau:

—Jaisa tua ini'i yeu weene, inepo kaabe o'outamak katekai —ti au nattemaek.

³⁵ Ju'u ankeles inika'a inen yoopnak:

—Liojta betana ju'u a' tu'u jiapsiwa junaet enchi aniane. Intok teekau che'a eiyaawatchika Liojta, ju'u a' jita a' joa'u, ka bittaka, namuta benasi enchi roptane. Junuen san, ju'u o'ou, yeu tomtineeme, wepulsi Liojta betchi'bo jiba jiapsine. Intok ini'i, Liojta betana yoemiari ti ta'eenaa. ³⁶ Ketchia, wa'a em wawaai, Elisabet teame o'outa yoemiane, ini'i jaibu tua yo'otuitaka juni'i. Junuen san ju'u ka a' yoemia' teame, i'an busan mecham po weye, bwe'uukai. ³⁷ Bwe'ituk Liojta betchi'bo, tua kaita aayuk, ka a' joa'u.

³⁸ Junak ju'u Maria:

—Inepo, ju'u in yo'owa Liojta betchi'bo jiba ne jiapsa. Ela'po ju'u Lios junuen em neu jia'a benasi neu a' chupa'ane —ti au jiiak.

Junak ju'u ankeles siika.

Ju'u Maria, senuk Elisabet teamta jo'au a' noiteka'po

³⁹ Juname'e taewaimmet ju'u Maria, tua au bamijtuakai, ili jo'arau, bwiaaraa Jurea' tea'u, kaupoo kateka'u bicha siika. ⁴⁰ Intok junaman, ju'u Sakariaj teamta kariu yepsaka, tawabaeka aman kibakek. Intok juka' ama Elisabet teamtau tebotek. ⁴¹ Junak ju'u

Elisabet, aapo'iku tebotewakamta, aapo'ik a' jikkajako, inia tompo ju'u uusi au yoyoak. Intok ju'u Elisabet junama'a lautipo, yuma'isi Liojta tu'u jiapsi aet aanek. ⁴² Junak aapo, tua kusisi nokaka:

—Ju'u Lios, che'a si'ime jaamuchim bepa, inim kaita ale benaka tu'ik eu ya'ari. Intok kia ju'u em yoemiabeu juni'i tu'ik ya'arialaa. ⁴³ Ka neu lutu'uriak junuen juka' in yo'owata ae a'abo sikaa, nee a' bitne' betchi'bo. ⁴⁴ Bwe'ituk kia juka' em teboteka'uta, nee a' jikkajak jiba, ju'u in asoa, alleerimmea in tompo au yoyoak. ⁴⁵ Tua alleenee empo a' sualekame. Bwe'ituk junuen yeu yuma'ane, ju'u achai Liojta eu teuwaari —ti au jiiak.

⁴⁶ Junako inen jiiak ju'u Maria:

Tua ne junen jiaka, in yo'owa Liojta, alleaka a' bai sae.

⁴⁷ Intok in jiapsi, juka' in yo'owata, ju'u nee jinne'uneemta betchi'bo tua allea.

⁴⁸ Bwe'ituk ju'u Lios, inika'a kaita'po che'a eiyaawaka ae betchi'bo jiapsamta, tu'ik a' ya'arialaa.

Intok inim naateka ju'u yoemra jiapsame, tua alleewamta bichame ti ne tana a' teuwaane.

⁴⁹ Bwe'ituk Lios, ju'u si'imeku yumaka a jita joame, eiyaawatchika, tu'ik nee bittualaa. Wepulsi tu'uwata aet ayukame ti ta'eewa.

⁵⁰ Aapo, si'imem wame'e a' yo'ori ta'aaka jiapsame, jiba am nak jiokoleka am bitne.

⁵¹ Eiyaawatchik bweresi weyemta ya'ari.

Jume' emo che'ewareka jikat emo eiyaame, am koobak.

⁵² Jume' che'a yo'otaka jokaa, nesaweme, junaka'a am u'aak.

Jume' intok, jita'apo juni'i, ka che'a eiyaawame, am yo'ori tebola.

⁵³ Jume' kaitae emo ania machim, tu'ik yu'in am bittuak.

Jume' intok totomekame, kaitamak am tawaakai.

⁵⁴ Ae betchi'bo jiapsisukamta, Ijra'el tuka'uta betana juka' yoemrata, a' aniak.

Aapo'ik a' nak jiokolinee'uta ka koptak.

⁵⁵ Inika'a a' chupne'eti jiaka, itom yo'owasuka'ummeu a' teuwaaka'po amani.

Ju'u Apra'am tuka'utawi intok jume' aet yeu katriammeu bicha, junuen jiba betchi'bo tuneekai.

⁵⁶ Ju'u Maria intok, junama'a ju'u Elisabetta mak, baji metpo ama taawak. Intok chukula, juchi ini'i a' jo'au bicha nottek.

Joan, juka'yee babatoowamta yeu yoemtuka'po

⁵⁷ Chukula intok yuumak ju'u taewai, juka' Elisabetta junuen aet a' yoemianee'u betchi'bo. Intok ini'i, ili o'outa asoak. ⁵⁸ Jume' ae naapo jo'aakame, intok a' wawaim, a' uttiaka a' alleetuabaeka aman au yajak, achai Liojta junuen tua tu'ik a' ya'arialaa'uta ju'uneiyaataakai. ⁵⁹ Jume' woj naiki taewaim weyeo, waate, jume' juka' usita sirkunsir-aaroaneeme aman yajak. Juname'e intok, Sakariahta, a' achaiwata team a' teatuabaen.

⁶⁰ Taa ju'u a' malawa:

—E'e, ka junueni. Ini'i che'a, Joanim ti teane —ti jiiak.

⁶¹ Intok inime'e:

—Jaisa betchi'bo, em wawaim betana, kaabe junuen teak —ti au jiiak.

⁶² Junak, ju'u usita achai'beu, inime'e maammea au nattemaek, junuen aapo'ik jachin a' teatuabae'po ju'uneebaekai. ⁶³ Ju'u a' achaiwa, jita aet a' ji'ojtenee'uta a'awak intok: “Joanim ti teane”, ti ji'ojtek. Intok iniet si'ime suum eaka taawak. ⁶⁴ Jiba junama lautipo ju'u Sakariaj teame juchi a nookak. Intok aapo, Liojtau bicha tua alleaka a' baisae'uta teuwa taitek. ⁶⁵ Intok si'ime jume' ae naapo jo'aakame, tua suum eaka intok aet jachin eaka taawak. Intok junama Jurea bwiaraa' tea'po kawimmet, si'imekut jo'arammet, ju'u yeu sikame, naas etejowan. ⁶⁶ Si'ime jume' inika'a ju'uneiyaa sakame, au waateka intok bempo naas nau nattemaen:

—Chukula, jitasatunee tua ini'i ili uusi —ti jiiakai.

Bwe'ituk tua lutu'uriapo, ju'u achai Lios, si'imeku tu'ik a' bittuan.

Sakariaj teamta, ju'u Liojta bai saeka au bicha tua alleaka a' nokaka'u

⁶⁷ Ju'u a' achaiwa, Sakariaj teame, ju'u Liojta tu'u jiapsie yuma'isi aet aneka intok Liojta betana a' noktuawaka'uta teuwaaka inen jiiak:

⁶⁸ A' baisaeka a' yo'orinaa'u, Ijra'el yoemrata achai Liojtau aune.

Bwe'ituk a'abo itou yebijlaa, aapo'ik betana yoemratawi intok itom jinne'ulaa.

⁶⁹ Senuk, tua si'ime utte'aka, itom jinne'uneemta itom maki.

Ju'u aapo'ik betchi'bo jiapsame, Labiituka'uta nat tomti yoemrata betana.

⁷⁰ Junuen aapo'ik, juka' itou a' chupa'anee'uta a' teuwaaka'a benasia.

Che'a bat naataka taewaimmet naateka, jume' wepulsi aapo'ik betchi'bo jiapsaka, chukula yeu weenemta teteuwaame am noktuakai.

⁷¹ Junuen aapo, wame'e itom beje'eka aneme betana, intok si'ime jume' itom omtame betana itom jinne'uka,

⁷² Intok aapo, jume' che'a bat naataka itom yo'owasuka'um nak jiokoleka intok aapo'ik betana juka' ameu bicha, bemela lutu'uriata a' teuwaari, aapo'ik ka a' koptanee'uta teuwaak.

⁷³ Ini'i juna'atuk, ju'u achai Liojta, tua a' chupa'ane'eti jiaka, ju'u itom yo'owa, Apra'amtuka'utau bicha a' teuwaaka'u.

⁷⁴ Junuen aapo, wame'e itom beje'eka aneme betana, itom au jinne'une'eti jiakai, junuen, kaabeta majaeka, aapo'ik itom joo i'a'uta, itom joone' betchi'bo.

⁷⁵ Si'imemmak wepulsi lutu'uriakamta jiba bo'o jooriaka intok aapo'ik betchi'bo jiba jiapsakai, taewaim, inim itom jiapsa'u tajtia.

⁷⁶ Empo intoko in yoemia, Lios, teekau jiapsamta betana weyeka chukula yeu weenemta teuwaame ti empo ta'eenaa.

Bwe'ituk empo itom yo'owata bepat weyeka, ju'u yoemratau noknee.

⁷⁷ Junuen juka' aapo'ik yeu pu'arik yoemrata ju'uneetua' betchi'bo, bem ka tu'uwa ya'arimmet am jiokoitune'po intok junuen a bem jinne'uitune'po.

⁷⁸ Bwe'ituk ju'u itom Lios, aapo'ik tua yee a' nakeka intok yee a' nak jiokole' betchi'bo, mekka jikat, teeka betana, bemela taewaita benaka itou a' bittuari.

⁷⁹ Junuen jume' Liojta betana lutu'uriat ka ju'uneeka jiapsame, jume' ka tu'ik betchi'bo, kokko maisi jiokot emo bichammeu, tachiriata benaka, lutu'uriata ameu nu'upa betchi'bo.

Intok junuen, iniae, yanti, ka jain eaka inim itom jiapsine' betchi'bo.

⁸⁰ Intok ju'u ili uusi yo'otu simen. Intok ini'i, Liojta betana weyemat suatu simen. Intok yo'otu chupuko, mekka, pa'akun kaabeta tua jo'aaka'po jo'aakan, junak taewai, chukula, ju'u Ijra'el yoemratau, aapo'ik au a' ta'aa tebok tajtia.

2

Jesujta, yee jinne'unemta yeu yoemtuka'po

¹ Jiba juname'e taewaimmet, jum Romapo, ju'u che'a yo'o ya'ari Aukuujto' teame nesawek, junama'a yoemrata ju'uneiyaa betchi'bo, kaabeta be'eka a' ji'ojte tebok. ² Ini'i bat weyeka, ya'awak, juka' Sirineeo' teamta bwiaraa Siiria' tea'po a' kobanaaotuko.

³ Utte'atukan, si'imem, tua jak juni'i bem jomemtuka'u, bem katnee'po, junuen junaman emo ji'ojte tebo betchi'bo. ⁴ Inia betchi'bo san, ju'u Jose, bwiaraa Kalilea' tea'po, ili jo'araa Nasaret tea'a betana yeu sikaa, intok Jurea' tea'u, ili jo'ara Beleem tea'u bicha yeu siika, Labiituka'uta yeu tomtoka'u. Bwe'ituk ju'u Jose, Labiituka'uta nat tomti yoemrata betana weyen. ⁵ Ini'i ili jo'ara Beleem tea'u siika, Maria' teamtamake, inim au ji'ojte tebo baekai, ju'u chukula tua a' kunanemtamake. Intok ini'i Maria jaibu abe yoemiakai.

⁶ Intok inime'e ket junama'a Beleem tea'po am aneo su, yuumak, ju'u taewai, juka' Mariata aet a' yoemianee'u betchi'bo. ⁷ Junama'a aapo juka' ke'esam o'outa asoak. Intok

chukula, tosampo a' biijtaka, jum bepaaka, jume' naikim wokekame jaja'abwee'po, jita'apo a' teekak. Bwe'ituk junama'a bwe'u karipo jakun tawa betchi'bo, ame betchi'bo kaita tukan.

Ankelesim, jum jume' bwalam suuareeommeu, yeu am machiaka'po

⁸Junama ili jo'ara Beleem tea'u ka mekka, waate, bwaram suareeom, juyapo, tukaapo toto'een, bem bwaram suuakai. ⁹Junama lautipo, Liojta betana, ankeles ameu yeu machiak, intok Liojta betana ujyoika tachiria amet konila taobiakan. Intok inime'e tua majjaen. ¹⁰Taa ju'u ankeles:

—Ka eme'e majjaune —ti ameu jiiak—. Bwe'ituk, nokta bemelaka tu'ik ne emou weiyaa. Ini'i, si'imem betchi'bo tua ae alleewame tuneekai. ¹¹I'an jum jo'ara, ju'u Labiituka'uta yoemtuka'po, juka' enchim jinne'uneemta yeu a' tomteka'uta, ini'i, Krijto ju'u itom yo'owa. ¹²Intok enchim aet ju'uneene' betchi'bo, eme'e juka' ili usita tajo'orimpo biijtataka, jum bepaaka, jume' naikim wokekame jaja'abwe'po, bo'okamta eme'e a' teune.

¹³Junama lautipo, junae ankelejtamak, juebenaka waate, teekau ankelesim yeu machiak. Inime'e nanawit nokaka Liojta yo'oren intok inen jiiän:

¹⁴Teekau, Liojta alleaka a' yo'orinaa'u au aune.

Intok inim bwiapo jiapsame nasuk, aapo'ik tua tu'ik ya'ari a' bichammeu, si'imeku, yanti, ka jain eewame aune, ti jiiän.

¹⁵Junako, chukula jume' ankelesim juchi teekau bicha am notteko, jume' bwaram suuame, naas inen nau jiu japte:

—Jantebu ma jum jo'ara Beleem tea'u bicha te katnee inika'a yeu sikamta a' bit betchi'bo, intok juka' achai Liojta itom ju'uneiyaatuari —ti jiaikai.

¹⁶Inime'e, lauti tenneka intok Mariatau intok Joseetau intok ju'u ili usitau, junama'a, bepaaka, naikim wokekame jaja'abwee'po ama bo'okamtau yajak. ¹⁷Junak inime'e, inika'a bichaka, ju'u ili usitat nokaka, juka' ankelejta ameu teuwaaka'uta a' etejok.

¹⁸Intok si'ime jume'e, inime'e teuwa'a'uta jikkajakame, ju'u bem teuwa'a'uta betana kaachin jiu machika taawak. ¹⁹Taa ju'u Maria, inika'a si'imeta au teuwaawaka'uta, ka a' koptaka, aet jiapseka jiba au waaten. ²⁰Jume' bwaram suuame, bempo, si'imeta juka' bem jikkajaka intok bem bichaka'u betchi'bo, tua Liojta yo'oreka intok bem allea'uta au bicha teuwaaka, nottek. Bwe'ituk si'imeta, tua ameu a' teuwaawaka'po aman, yeu siika.

Ju'u ilitchi Jesuj teame, ini'i te'opopo Liojtau su'u tojiwaka, nokriawa

²¹Woj naiki taewaim weyeka, sirkunsiraaroawak ju'u ili uusi. Intok ini'i Jesuj ti teat-uawak, jiba jume' team juka' ankelejta bat naataka Mariata, chukula a' yoemianee'uta kee a' mabetao, junak a' tejwaaka'um.

²²Jume' taewaim, Liojta bichapo bem emo tu'utenee'um yumako, inika'a, Moiseej-tuka'uta nesauri ji'ojtei junuen a' teuwa'a benasia, bempo juka' ili usita, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u a' nuk sajak, junaman inika'a, wepulsi Liojta betchi'bo jiba a' jiapsine' betchi'bo, au bicha a' nokriakai. ²³Bempo, inien aayuk, bwe'ituk jum Liojta betana jume' nesaurimpo: “Si'ime wa'a ke'esam o'ou yeu tomtekame, ini'i, wepulsi Liojta betchi'bo jiba a' jiapsine' betchi'bo, Liojtau su'u tojituka, au bicha nokrianaa”, ti ji'ojtei.

²⁴Inime'e junaman sajak junuen Liojta nesauripo a' ji'ojteituka'a benasi, jume' woi kuukum oo jume' wooi ommo'okolim, Liojta yo'oreka am su'a betchi'bo.

²⁵Juname'e taewaimmet intok, senu Simeeon teaka, Jerusalen tea'po jiapsan. Ini'i tua tu'i yoemtukan, Liojta yo'ori ta'aakai intok juka' Ijra'el yoemrata aniaka a' jinne'uneemta, a' yebijnee'uta bo'o bichan. Ju'u Liojta tu'u jiapsi inika'a Simeeon teamta aniaka aamaktukan. ²⁶Intok a' ju'uneetualatukan, juka' Krijtota, achai Liojta a'abo bittuanee'ut, kee a' bichaka, ka a' muknee'uta. ²⁷Ini'i yoeme, te'opou siika, Liojta tu'u jiapsie aman a' weene'po ju'uneetuawakai. Intok junak jume' ili uusi Jesujta yo'owam,

inika'a, te'opou a' nu'upako, junuen juka' nesauri ji'ojteita a' teuwaa'po aman au a' chup i'akai, ²⁸ ju'u Simeeon, inika'a, mampo nu'uka intok a' allea'uta, achai Liojtau bicha a' teuwaak:

²⁹ Achai Lios, i'an ala empo jaibu tua kaachin eaka, in muknee'uta a neu chupa.

Bwe'ituk, inia ee betchi'bo jiapsamtau, em chupne'eti jiaka teuwaarita, empo a' chupa'i.

³⁰ In pusimmea nee a' bitlaa juka' yee jinne'unemta.

³¹ I'an, si'ime yoemratau em yeu machiari.

³² Ini'i, aapo juna'a, ju'u si'ime jume'e, ka Ijra'el ta yoemratau, tachiriata benasi machika, juka' ee betana lutu'uriata ameu a' teuwaaneeme.

Intok ju'u, ee betana, juka' Ijra'el yoemrata a' yo'ori teboneeme, ti jiakai.

³³ Josee intok ju'u Jesujta ae, ili usita betana juka' Simeeon teamta teuwaaka'uta jikkajakai, alleaka, aet suum eaka taawak. ³⁴ Junak ju'u Simeeon teame, Liojtau bicha, tu'ik am a'auriak. Intok ju'u Maria, Jesujta aebeu inen jiiak:

—A' ju'uneiyaane, ini'i ili uusi, Ijra'el yoemrata nasuk juebenam, Liojta bichapo tu'isi oo ka tu'isi bem tawanee'uta, am bittua betchi'bo au na'ikiari. Aapo'ikut Liojta betana weyeme yeu machine, iniat juebenam ka a' mabetnee'ut, ³⁵ intok junuen ju'uneiyaanaa, we'epulaim, ju'u jachin bem ea'u. Taa si'ime ini'i ee betchi'bo jikot emo bitwame tune, kia jume' tebe kuchi'im naa buusti et am kikteka'a benasi —ti au jiiak.

³⁶ Senu jamut Liojta betana ju'uneetuawaka nokame ket ama aanen. Ini'i Aana'ati teakai. Aseer tuka'uta nat tomti yoemratat yeu simriataka. Senu Panu'el teamta a' marakan. Ini'i jaibu tua yo'otui tukan. Aapo tua bemetaka kunalatukan, intok woo busan wasuktiapo a' kunamak jiapsilatukan. ³⁷ Intok i'an ini'i jokoptuitukan, naiki taka ama naiki wasuktekai. Ini'i, jiba jum te'opopo a' annee'ut ka koptan. Ala, achai Liojta a' joo i'a'uta joakai, jamak ka ji'ibwaka, Liojta yo'orekai intok au bicha nokakai tukaariat naa buustia. ³⁸ Ini'i Aana, jiba junama lautipo ama ameu ruktek. Intok chukula, Liojta a' baisae'uta au a' teuwaasukai, junama'a, si'ime jume' Jerusalem tea'po jo'aaka am jinne'utunee'uta a' bitbaemmeu, ili usi Jesujta betana ameu nok taitek.

Jum ili jo'ara, Nasaret tea'u am nottewaka'po

³⁹ Junak chukula, si'imeta juka' achai Liojta nesauri ji'ojteita ya'asukai, bempo jum bwiaraa Kalilea' tea'po, tua bem jo'aaka'u, Nasaret tea'u bicha nottek. ⁴⁰ Ju'u ili uusi intok, yo'otu simeka, che'a juni'i taka utte'itun. Intok che'a juni'i koba suawakan. Ju'u Lios intok, si'imeku tu'ik yu'in a' bittuan.

Ju'u Jesus, woj mamni ama wooi wasukteka, jum te'opopo aane

⁴¹ Jume' a' yo'owaawam, chikti wasuktiapo, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u yaajan. Junuen junaman, Liojta yo'ori betchi'bo, bwalam su'awaka pajkoa' teamta a' bit betchi'bo. ⁴² Jesujta woj mamni ama wooi wasuktiam a' yuma'ariako, junak si'ime, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha sajak, jaibu junuen aman pajkotuko a' joowa'a benasia. ⁴³ Junak, juka' pajkota a' chupsuka intok bempo'im notteo, ju'u uusi Jesus, ini'i junama'a bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po taawak, a' aewa intok kia ju'u Josee juni'i, bempo ka ju'uneakai. ⁴⁴ Inime'e, Jesujta, si'ime jume' am bicha bo'o joammak a' weye'eti eaka intok junuen si'ime taewata bo'o joaka kuptek. Taa junak, jume' bem wawaim nasuku intok bem ta'aa'um nasuku a' jaiwaka ⁴⁵ ka a' teak. Junak bempo, Jerusalem tea'u bicha nottek, junaman a' jariubaekai.

⁴⁶ Baji taewaita sikaa, te'opopo a' teak. Jume' Moiseejta nesaurim yee majtame nasuk kateka am jikkajaka intok ameu nattemaemta a' teak. ⁴⁷ Intok si'ime inime'e a' jikkajakame, tua a' suawaka'u betana intok aapo'ik jachin am yoopnaka a' teuwaaka'u betana a' uttiaka a' suum eiyaak. ⁴⁸ Jume' a' yo'owawam junama'a a' bichakai, kaachin ee machika, kia a' bitchuka taawak. A' aewa intok inen au jiiak:

—Uusi, jaisaaka empo inien itom yaak. Ju'u em yo'owa intok inepo, tua te jachin eaka tee enchi jariusuk —ti au jiiak.

⁴⁹ Junak ju'u Jesus:

—Jaisaaka intok eme'e nee jaiwan. Jaisa eme'e ka ju'unea ja'ani, inim in yo'owata nee a' joo i'a'uta, in joo'ea'u —ti ameu jiiak.

⁵⁰ Taa bempo, aapo'ik ameu a' teuwaaka'ut, tua ka aet ju'uneak.

⁵¹ Intok junak aapo jo'ara Nasaret tea'u bicha amemak nottek. Intok juchi jiba junaen, bempo'im nok jikkajakai. Ju'u a' aewa si'imeta inika'a, aapo ka a' koptaka, jiba au waaten. ⁵² Intok Jesujta junuen su, che'ewasu koba suawaka intok a' yo'otu simeo intok Lios, intok kia ju'u yoemra juni'i, si'imeku ae alleen.

3

Ju'u Joan, yee babatoowame, bweka pa'aku jinabaka Liojta betana juka' nok lutu'uriata a' teuwa sime

¹ Junakriapo juka' Tibeerio' teamta junama che'a si'imem bepa yo'o nesawekai, wøj mamni ama mamni wasuktiam a' weiyao, ju'u Ponsio Pilaato' teame bwiaraa Jurea' tea'po kobanaao tukan. Ju'u Eroorej teame intok bwiaraa Kalilea' tea'po kobanaao tukan. Ju'u a' sailaawa Jeriipe' teame intok, bwiaraa Iturea' tea'po intok Trakooniitij tea'po kobanaao tukan. Ju'u Lisaniaj teame, bwiaraa Abileenja' tea'po kobanao tukan.

² Ju'u Anaas intok ju'u Kaipaa' teame, inime'e, jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'otukan. Juname'e taewaimmet ju'u Lios, ju'u Joantau, Sakarii' teamta u'usibeu, aman mekka pa'akun a' jiapsa'u, au nookak. ³ Intok ini'i Joan, ju'u batwee Joran tea'u jeela, si'ime ili jo'arammet siika. Junama yoemratau a' utte'ati jiiian, ka tu'ik betana ta'abwisi eaka intok bem bato'owaatune'po junuen ju'u ka tu'ik bem ya'ari betana amet am jiokoitune' betchi'bo. ⁴ Ini'i junuen yeu siika, jiba juka' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaakame, Isa'iajtuka'uta a' teuwaari be-nasia:

Mekka bweka pa'aku, senuk chaaemta a' jiawai jikkajiwa:

“Itom yo'owata a' mabet betchi'bo, eme'e, ka tu'ik betana emo tu'utene”, ti jiiakai.

“Intok inika'a, tu'isi emou yepsaka, enchim a' mabetne' betchi'bo, tu'ik eme'e ya'arine.

⁵ Si'ime jume' ka emo jabeleme, tu'ik ameu be'eemta a' ju'uneiyaame, bempo yuma'isi a' mabetne.

Si'ime jume' emo che'ewareka intok emo eiyaame, inime'e ko'om tojinaa.

Jume'e, juka' ka tu'ika, ka amma'ali weyemta tekipanoame, inime'e chukula tu'ik lutu'uriata bo'o jooriane.

Jume' intoko, juka' Liojta betana nok lutu'uriata ka tu'isi yee a' majtame, inime'e ka nappat junuen a' bo'o jooriane”, ti a' jiaka'po.

⁶ “Intok junuen, si'ime wa'a inim yoemra, Liojta jachin yee a' jinne'une'uta a' bitne”, ti jiiakai.

Joantau nookak

⁷ Junak juka' yoemrata junuen Joanta am bato'owane' betchi'bo aman au bicha yeu am kateo, aapo:

—Ka tu'i yoemra, bakotchim bebena —ti ameu jiiak—. Eme'e ka ju'u enchim bato'owaimtune'e, tua ka tu'ika jikot emo bitnaamta abe a'abo yuma'u betana, junaen enchim ama yo'eene'eti eene. ⁸ E'e, ala eme'e ka tu'ik betana ta'abwisi enchim ea'uta ju'unakkiachisi emot a' bitna' betchi'bo, tu'isi jiapsine. Intok ka eme'e, ju'u Apra'amtuka'uta nat tomti yoemrata betana emo kate'eti jiubaane. Bwe'ituk ju'u achai Lios, kia inime'e tetammea juni'i, Apra'amta betchi'bo jume' ae betana emo yeu katriam ti jiiame a am ju'unakte. ⁹ Liojta betana tua jikot machika enchim bitnee'uta kaita be'ee.

Juka' juya, taka'eaka, ka tu'ik tatakamta tepwammea chuktawaka, tajipo a' taya'atune'e benasia —ti ameu jiiak.

¹⁰ Junako jume' ama aneme:

—Junak su, jaisa tua itepo auneekai —ti au nattemaek.

¹¹ Ju'u Joan inime'e inen yoopnak:

—Wa'a, wooim supekame, ini'i, juka' wepulaim juni'i ka supekamta, wepulaim a' mikpo yuma'i. Ju'u intoko bwa'awamta jipueme, ini'i jiba junaen, ju'u kaita jipuementau bicha watek na'ikiane —ti jiiakai.

¹² Ketchia jume' ya'uraatau bichaa tomita weyemta nau totojame, waate, Joantau emo bato'owaabaeka aman yajaka intok Joantau:

—Yee majtame, itepo su jaisa te auneekai —ti au nattemaek.

¹³ Ju'u Joan intok inimmeu:

—Ya'uraata betana nesau ji'ojteipo, tomita enchim yeteu a' a'au'ea'uta jiba, ka junae bepa a' a'aune —ti ameu jiiak.

¹⁴ Ketchia sontaaom waate:

—Itepo su, jaisa tua te auneekai —ti au nattemaek.

Aapo inime'e inen yoopnak:

—Kaabeta eme'e jita u'aanee jita betchi'bo am majau tetejwaakai. Intok kia ju'u ka bem ya'arit juni'i, ka am nana'atejokai. Intok eme'e, enchim beje'etuawa'ue, yanti elne.

¹⁵ Ju'u yoemra baa ju'uneepeaka bo'o bichan. Jumak juni'i ju'u Joan juna'a ju'u Krijto' teame ti eakai. ¹⁶ Taa ju'u Joan si'imemmeu inen jiiak:

—Inepo ala, lutu'uriapo nee ba'ammea enchim bato'owaa. Taa senu yebijne, juna'a, aapo si'imeku Lios eerie a' tu'u jiapsita emot jiapsituaka, ae enchim bato'owaane. Aapo nee bepa yo'o'utte'aka jikkajiwa. Junuen san, kanne ino jabele, kia a' bochwam in a' woitarians'po. ¹⁷ Aapo jaibu inim, senuk tiikota tu'ute betchi'bo, ae am wij wijtawamta mampo a' jipue'e benasi maachi, junuen jume' a' yoemiam omola a' jipu'ubae'po am tawaane. Intok jume' ka a' yoemiam, omot, taji beeteu jikot bem emo bitnee'u bicha am tawaane. Juka' bachiata toboktaka intok juka' otata tokti a' tayaka'abenakai —ti ameu jiiak.

¹⁸ Inile benakue intok watek juebenak tu'ikue am nok tejwaaka ju'u Joan junuen juka' bemela nok lutu'uriata ju'u yoemratau a' teuwaan. ¹⁹ Ketchia ini'i, juka' kobanaaota, Eroorej teamta a' sua tejwaak, inika'a a' sailawaa, Jeriipe' teamta juubi, Erooriaj teamta jubi'ulatukan. Intok ket juka' watek ka tu'ik a' yaaka'u betchi'bo. ²⁰ Taa ju'u Eroorej teame, inika'a nok jikkaji'eaka su, ketuni juchi ka tu'ik yaak, juka' Joanta a' eta'atebokai.

Jesukrijtota a' bato'owaawaka'po

²¹ Inika'a kee yeu weyeo, junak juka' Joanta si'ime junama yoemrata a' bato'owaa, ju'u Jesus ket bato'owaatuk. Aapo'ik intok ketuni Liojtau bicha a' nokao su, teekau machilaa bittuk. ²² Intok juna'abo ju'u Liojta tu'u jiapsi, ju'unakkiachisi, wokkoita benasi Jesujtat ko'om siika. Teeka betana intok jiawai:

—Empo juna'a ju'u in yoemia tua in nake'u, ee betchi'bo nee tua allea —ti jiaka jikkajituk.

Jesukrijtota, jume' aapo'ik amet yeu simriam

²³ Ju'u Jesus inim jumak senu taka ama woj mamni wasukten junak juka' yoemrata mak a' tekilwata naatekai. Ini'i, watem junuen a' suale'po aman, ju'u Jose' teaka a' u'usek tean. Ju'u Josee intok, senuk Eli'iti teaka a' u'usekan. ²⁴ Ini'i intok ket, Matat teaka a' yoemiakan. Ini'i intok ket, Lebi' teaka a' yoemiakan. Ini'i ket, Melki' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Jana' teaka a' yoemiakan. Ini'i ket, Jose' teaka a' yoemiakan. ²⁵ Ini'i ket Matatiaj teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Amoj teaka a' yoemiakan. Ini'i ket Na'um teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Esli' teamta

betana yoemiaritukan, ini'i ket Nakkai' teaka a' yoemiakan. ²⁶ Ini'i ket Ma'at teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Matatiaj teaka a' yoemiakan. Ini'i ket Semei' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jose' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Jura' teaka a' yoemiakan. ²⁷ Ini'i ket Joana' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Resa' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Sorobabel teaka a' yoemiakan. Ini'i ket Salati'el teaka a' yoemiakan, ini'i ket Neri' teaka a' yoemiakan. ²⁸ Ini'i ket Melki'i teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Ari'iteaka a' yoemiakan, ini'i ket Koosam teaka a' yoemiakan, ini'i ket Elmoram teaka a' yoemiakan, ini'i ket Er teaka a' yoemiakan. ²⁹ Ini'i ket Josue' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Elieser teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jorim teaka a' yoemiakan, ini'i ket Matat teaka a' yoemiakan. ³⁰ Ini'i ket Lebi' teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Simeon teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jura' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jose' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jonan teaka a' yoemiakan, ini'i ket Eliakim teaka a' yoemiakan. ³¹ Ini'i ket Melea' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Mainan teaka a' yoemiakan, ini'i ket Matata' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Natan teaka a' yoemiakan. ³² Ini'i ket Labii' teaka a' yoemiakan. Ini'i ket Issai' teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Obel teaka a' yoemiakan, ini'i ket Booj teaka a' yoemiakan, ini'i ket Salmon teaka a' yoemiakan, ini'i ket Na'ason teaka a' yoemiakan. ³³ Ini'i ket Aminarap teamta betana yoemiaritukan. Ini'i ket Aram teaka a' yoemiakan, ini'i ket Ejrom teaka a' yoemiakan, ini'i ket Paarej teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jura' teaka a' yoemiakan. ³⁴ Ini'i ket Jakoop teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Isaak teaka a' yoemiakan, ini'i ket Apra'am teaka a' yoemiakan, ini'i ket Tare' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Nakor teaka a' yoemiakan. ³⁵ Ini'i ket Seruk teaka a' yoemiakan, ini'i ket Rakau' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Pelek teaka a' yoemiakan, ini'i ket Eber teaka a' yoemiakan, ini'i ket Sala' teaka a' yoemiakan. ³⁶ Ini'i ket Kainan teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Arpaksat teaka a' yoemiakan. Ini'i ket Sem teaka a' yoemiakan, ini'i ket Noe' teaka a' yoemiakan, ini'i ket Lamek teaka a' yoemiakan. ³⁷ Ini'i ket Matusalem teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Enok teaka a' yoemiakan, ini'i ket Jaret teaka a' yoemiakan, ini'i ket Majalale'el teaka a' yoemiakan, ini'i ket Kainan teaka a' yoemiakan. ³⁸ Ini'i ket Enoj teamta betana yoemiaritukan, ini'i ket Set teaka a' yoemiakan, ini'i ket Adam tuka'uta betana yoemiaritukan. Ini'i ket, Liojta betana yoemiaritukan.

4

Bebeje'erita, Jesujta a' ji'optuabaeka'po

¹ Ju'u Jesus, yuma'isi Liojta tu'u jiapsi aet anakai, jum batwee Joran tea'a betana nottek. Intok ju'u Liojta tu'u jiapsie ju'uneetuawaka, mekka pa'ariau, kaabeta ane'ebe'emu bichaa siika. ² Junaman, woi taka taewaimmeu tajtia ama anak. Ju'u intok bebeje'eri jitat a' ji'optuabaek. Si'ime juname taewaimmet aapo ka ji'ibwaka, intok chukula tebaurek. ³ Junak intok ju'u bebeje'eri:

—Empo lutu'uriapo Liojta yoemiatuko, inika'a tetata paan ya'ane —ti au jiiak.

⁴ Jesus inika'a inen yoopnak:

—Jum Liojta nok lutu'uriapo: “Ju'u inim yoeme, ka bwa'amtai jiba jiapsine. Ala ketchia ini'i, si'ime ju'u Liojta betana nok lutu'uriae”, ti ji'ojtei —ti jiiakai.

⁵ Chukula ket ju'u bebeje'eri, mekka jikau kawiu a' nuk siika. Intok chubalapo su ini'i, si'ime aniat juka' ka nanau machi yoemrata jokame a' tejwaak. ⁶ Intok ini'i bebeje'eri:

—Inepo si'imeta inia aniat yoemrata betana nesawamta intok ujuryiata enchinee a' makne. Bwe'ituk si'imeta inika'a ineponee a' mabetri. Intok inepo juka' in a' makbae'uta nee a' maknee —ti au jiiak—. ⁷ Enchi tonommea weeka, nee enchi yo'oreo, si'ime ini'i eu lutu'uriatune —ti au jiiak.

⁸ Taa Jesus:

—Kat neu suua, mekka bicha weene. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo: “Em yo'owa Liojta jiba a' yo'orine, intok aapo'ik jiba a' joo i'a'uta joone”, ti ji'ojtei.

⁹ Chukula intok ju'u bebeje'eri, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u a' nu'upak. Intok junama'a bwe'u te'opopo jikat a' tojaka intok inen au jiiak:

—Lutu'uriapo empo Liojta yoemiatuko, inim ko'om bicha emo jimmaa, ¹⁰ bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Ju'u Lios, jume' a' ankelesim, enchi am suuane' betchi'bo, amet nesaune.

¹¹ Inime'e bem mampo enchi toboktane, junuen jita tetat juni'i, ka em wokim ko'okosi aune' betchi'bo

—ti au jiiak.

¹² Ju'u Jesus iniau:

—Ketchia, Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Juka' Liojta em yo'owata empo ka a' ji'obilabaane” —ti jiaka a' yoopnak.

¹³ Intok junuen ju'u bebeje'eri, Jesujta ji'optua betchi'bo kaita intok teakai, junak aapo'ik ili binwa a' su'u tojak.

Jesus, jum bwiaaraa Kalilea' tea'po a' tekileu naate

¹⁴ Ju'u Jesus, bwiaaraa Kalilea' tea'u juchi nottek, tua yuma'isi Liojta tu'u jiapsi aet aneka, si'imeta a joakai. Intok junama'a si'ime bwiaaraat yeu tajti aapo etejowan.

¹⁵ Junama'a si'imekut, jum juriom emo nau totoja'po, yee majtan. Intok si'ime, a' teuwa'ut a' tu'ureka a' uttian.

Jesus, jum ili jo'ara Nasaret tea'po aane

¹⁶ Junak intok ju'u Jesus, ili jo'ara Nasareet tea'u bicha jum aapo'ik yo'otuka'po siika. Sabalat, aet yum jo'e ta'apo aapo jum juriom nau emo totoja'po yepsak, aapo'ik jiba a' bo'o jooria'po amani. Intok junama'a, Liojta nok lutu'uriata nokbaeka kiktek.

¹⁷ Ju'u Isa'iaj tuka'uta, Liojta betana ju'uneetuawakamta ji'ojteka'uta aapo'iku bwijwak. Juname'e intok etapokai, inen ji'ojteita ama teak:

¹⁸ Achai Liojta betana ju'u tu'u jiapsi, nemaktuka nee ania.

Bwe'ituk aapo, wepulsi iniau nee yeu pu'ari junuen, jume' kaitae emo ania machimneu, bemelaka, tu'ik betana in ameu nokne' betchi'bo.

Jume' tua siok kokkome, am jiapsi jo'a betchi'bo nee ameu bittuari.

Jume'e, bebeje'erita betana eta'im benasi emo bichame, bem su'u tojitunee'uta ameu teuwa' betchi'bo.

Intok jume' ka bibichame benasi tawalame, bittua betchi'bo.

Intok wame'e, watem betana ka tu'ik bittuawame, juname betana bem anianaa'uta.

¹⁹ Junuen, i'an, tu'isi weyeka achai Liojta yee aet a' jiokoinee'uta juka' taewaita a' teuwa' betchi'bo, ti a' ji'ojteituka'po.

²⁰ Junak ju'u Jesus, juname'e ji'ojteim etaka, ju'u junama'a tekiakamtau am bwiseka, yejtek. Taa si'ime jume' ama aneme jiba a' bitchuka tawako, ²¹ aapo nok taiteka intok:

—I'an inimi'i lautipo emo bichapo yeu yuma'alaa ju'u inim, Liojta nok lutu'uriapo ji'ojtei —ti jiiak.

²² Si'ime, Jesujta betana tu'ik teuwaan. Intok inime'e, aapo'ik tua ujoyoisi ameu a' noka'u betchi'bo a' uttiaka suum eiyaan. Intok inime'e:

—Jaisa ka ini'i juna'a ja'ani, ju'u Josee' teamta u'usi —ti nau nattemaen.

²³ Ju'u Jesus inimneu:

—Witti jiba tua eme'e, a inen yetet nokwa'a benasi, inen neu jiubaanee: “Empo emo jittone, jitebitakai.” Iniae: “Bwe'u jo'ara Kapernaom tea'po em yaaka itom jikkajaka'uta, ket inim tua em bwiaaraapo a' ya'ane”, ti jiubaekai.

²⁴ Junak aapo naa buusti ameu nokaka intok:

—Lutu'uriapo inen ne emou jiia, Liojta betana ju'uneetuawaka nokame, kaabe ju'u tua a' bwiaaraapo tu'isi mabettunee —ti ameu jiiak—. ²⁵ Inika'a nee a' lutu'uriatukan

ti jiaa. Junako Ijra'el yoemrata nasuk, ju'u Liojta betana yeteu noktuawakamta Eliaj tuka'uta a' jiapsao, jaamut jokoptyim am bu'uusuka'u junak, baji wasuktia ama busan metpo ka yukuka intok si'ime junama'a bwiaarat tua tebaatuko. ²⁶Taa ju'u Eliaj teame, kaabe jume' Ijra'el yoemrata nasuk jokoptyim jo'aakammeu bittuawak. Ala senu jokop-tui, jo'ara Sarepta' tea'po, bwe'u jo'ara Siroon tea'u ka mekka jo'aakamtau bittuawakai. ²⁷Ketchia, jum Ijra'el yoemrata nasuk, ju'u Liojta betana yeteu noktuawame, Eliseo' teamta a' jiapsao, jume' takaapo sa'awaka, lepra' teamtae ko'okoeme juebenaekan. Taa juname nasuk kaabe au ine'etetuawak. Ala seenu, omot bwiaaraa Siiria' tea'po jometaka, Naaman teakai jiba —ti ameu jiaak.

²⁸Inika'a teuwaawakamta jikkajakai, si'ime jume' junama'a juriom nau emo totoja'po ane'um, inime'e tua o'omtek. ²⁹Inime'e intok, Jesujta junama'a ili bwe'u jo'arapo pa'akun yeu a' tojaka intok junama'a kauppo, junaka'a jo'araata aet kateka'ut tua bepa jikau a' tojak. Juna'abo bepa, ko'om a' jimmaabaekai. ³⁰Taa Jesus, inimmeyeu sika intok junama yeu siika.

Seenu, bebeje'eri ka tu'i jiapsita jipu'usukame

³¹Junak intok Jesus, bwe'u jo'ara Kapernaom tea'u, bwiaaraa Kalilea' tea'u bicha siika. Junama'a intok sabalat, aet yum jo'e ta'apo yoemrata a' majta taitek. ³²Inime'e intok, aapo'ik am majta'u betana tua a' suum eiyaan. Bwe'ituk aapo, a' teuwa'u, bat weyeka tua lutu'uriata ameu nookan.

³³Junama'a juriom nau emo totoja'po, seenu, bebeje'eri ka tu'u jiapsi aet aneka ama aanen. Ini'i intok kusisi inen chachaekai:

³⁴—Kat itou suua. Jaisaaka empo a'abo itou yepsak Jesus, jo'ara Nasaret tea'po joome. Jaisa empo a'abo itom jikot tawaasek ja'ani. Enchi ne ta'aa intok ne ju'unea, Liojta betana yoemiaritaka ae betchi'bo jiba em jiapsa'u —ti jiaakai.

³⁵Jesus, sep ju'u bebeje'eri ka tu'u jiapsitau kuttipo nonokak:

—Ka monteka, inika'a yoemta a' su'u tojine —ti jiaakai.

Junako ju'u bebeje'eri ka tu'u jiapsi, junaka'a, juname bichapo, bwiau a' tatabek. Taa inika'a tua kaachin a' yaaka, a' su'u tojak.

³⁶Si'ime a' uttiaka a' suum eaka taawak. Inime'e intok:

—Ini'i, a' teuwa'u ka kia beja nooki. Ala ini'i tua nesaweka intok tua utte'akamta, jume' bebeje'eri ka tu'u jiapsimmeu nooka. Intok inime'e yeu rejte —ti naas nau jiaan.

³⁷Intok junama'a bwiaaraapo si'imekut, ini'i junuen ae betana etejowan.

Jesus, ju'u Simo Peeo' teamta jamut ase'ebwa au ine'etetua

³⁸Junak ju'u Jesus junama'a juriom nau emo totoja'po yeu sika intok Simo' teamta jo'au kibakek. Ju'u, Simo' teamta jamut ase'ebwa tua taji wecheka ko'okoen. Ini'i intok Jesujtau nokriawak. ³⁹Inika'a bo'oka'u ju'u Jesus rukteka intok au ko'om po'okteka, taji wechiata a' su'u tojine' betchi'bo nesawek. Ini'i intok sep a' su'u tojak. Junama'a sep aapo yejteka intok jita am jooria taitek.

Jesus, ko'okoeme, tua juebenam emo ine'etetua

⁴⁰Junama'a ta'ata aman wetsuko, sep si'ime jume'e, ka nanau machik ko'okoaka, ko'okoiriawame, inime'e ju'u Jesujtau am tojak. Intok aapo inime'e, we'epulaimmet mamteka intok emo am ine'etetuak. ⁴¹Juebena ko'okoeme betana ket jume' bebeje'eri ka tu'u jiapsim yeu sajak. Inime'e intok chaaeka:

—Empo juna'a ju'u Liojta yoemia —ti jiaan.

Taa ju'u Jesus, jume' bebeje'eri ka tu'u jiapsimmeu kuttipo ameu nonokaka intok kaita am noktuak. Bwe'ituk inime'e, aapo'ik junen Krijtotuka'po ju'anean.

Ju'u Jesus, bwiaaraa Kalilea' tea'po aneka, Liojta betana juka' nok lutu'uriata yee majta

⁴²Yokoriapo matchuu, ju'u Jesus junama'a bwe'u jo'arapo pa'akun bicha, kaabeta ane'u yeu siika. Taa ju'u yoemra a' jaiwaka intok junama aapo'ik ane'u au yajak. Bempo

aapo'ik ama a' tawaa i'aka ka a' simne' betchi'bo au nookan. ⁴³ Taa ju'u Jesus inimmeu inen jiiak:

—Utte'a, bemelaka, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' tu'i nok lutu'uriata, waate jume' ili jo'arammeu ket in a' teuwaane'po. Bwe'ituk jiba inia betchi'bo inepo a'abo bittuari.

⁴⁴ Intok junuen ju'u Jesus, junama'a bwiaaraa Kalilea' tea'po, jum juriom emo nau totoja'po te'opommet yee majtan.

5

Liojta a jita joa'apo aman, kuchum tua yu'in yeu wikwaka'po

¹ Sejtul ju'u Jesus, bwe'u bau ba'a Jenesaret tea'po inim mayoat aanen. Junama intok ju'u yoemra juebenaka nau yajaka inime'e kia ama nau a' pit pittan bwe'ituk inime'esu, Liojta betana nok lutu'uriata jikkajibaekai. ² Jesus, junama'a bau ba'a mayoat, wooi bwere kuta kanoam ba'apo kia beja cha'akammeu yepsak. Bwe'ituk jume' kuchureeom inime'e junama to'o saka'alataka intok inime'e jume' bem jite'im baksian. ³ Junak ju'u Jesus juname betana senu kanoa, Simo' teamta atteau ja'amuk intok iniau, che'a ba'au a' ruktane' betchi'bo au nookak. Junak ju'u Jesus junama'a yejtek, chukula intok ama jikat kateka juka' yoemrata majta taitek. ⁴ Junak, junammeu noksukai, ju'u Simo' teamtau:

—Inika'a kuta kanoata ba'ata che'a bu'uukun a' nuk sika intok kuchum nu'u betchi'bo enchim jite'im ko'om jimmaane —ti au jiiak.

⁵ Ini'i Simoo intok:

—Yee maj majtame, si'ime tukaata te inim tekipanoala kaita bwij machikai. Taa ne jume' jite'im sep ba'au ne am jimmaane, i'an em junen a' nesawe' betchi'bo —ti jiaka a' yoopnak.

⁶ Junak inime'e aman bem tejwaawaka'uta yaakai, kuchum ka ilikim ama teaka, junuen kia jume' jite'im juni'i chukti taitek. ⁷ Junak inime'e, jume' wate amemak rejteme, senu ta'abwi kuta kanoapo anemmeu, maammea ameu chaaek, junuen inime'e aman am aniane' betchi'bo. Inime'e ameu sajaka intok jume' wooi kuta kanoam tapuniak, kia tua inime'e abe ammea roptekai.

⁸ Inika bichakai ju'u Simoo Peo' teame, Jesujta bichapo tonommea kikteka intok:

—In yo'owa, inim nee to'o simne. Bwe'ituk tua nee ka tu'i yoeme —ti au jiiak.

⁹ Bwe'ituk ini'i Simoo majaen intok kia si'ime jume' wate aamak rejteme juni'i junuen jume' kuchum bem yeu wikeka' betchi'bo. ¹⁰ Ju'u Jakoobo intok ju'u Joan, seenu, Sebereo' teamta yoemiam, Simo' teamtamak tekipanoame, inime'e ket womtilamtukan. Taa ju'u Jesus Simo' teamtau:

—Ka majaune, empo i'an naateka jume' inim yoemem, bem jinne'uimtune' betchi'bo am jariune —ti au jiiak.

¹¹ Intok junako inime'e, jume' kuta kanoam bwiau yeu am tojisukai, si'imeta junama'a su'u tojaka intok Jesujtamak yeu sajak.

Ju'u Jesus, senuk lepra' teamtae ko'okoakamta au a' ine'etetua

¹² Junak, Jesujta junama senu ili bwe'u jo'araapo a' aneo, seenu, lepra' teamtae, unnaa ko'okoeka au yepsak. Intok ini'i, Jesujta bichakai, tonommea kikteka, bwiau ko'om cha'aka intok au ujbwanak:

—Achai, empo junen ea'ateko, inia in ko'okoata betana nee ino ine'etetuane —ti jiakai.

¹³ Junak intok Jesus, inika'a, aet mamteka:

—Jana'aka, junuentune. Sep tu'ika tawane —ti au jiiak.

Aapo'ik inika'a teuwaako, ju'u lepra' teame ko'okoa iniat kaitatuk. ¹⁴ Junako ju'u Jesus inia betana aet nesawek inika'a kaabetau a' teuwaasaekai:

—Ala sika, intok aman ju'u te'opopo tekiakamtau noitinee jiba. Intok em tu'ureaka' betchi'bo intok inia betana empo Liojta yo'ori betchi'bo, inien ko'okoeme aman

toji'ea'uta aman tojine, juka' Moiseejtuka'uta a' nesaweka'a benasia, junuen si'imem ju'uneene' betchi'bo, em ko'okoa betana jaibu em tu'ireasuka'po —ti au jiaikai.

¹⁵ Taa ju'u tu'ika Jesujta joa'u nooki, che'ewa su si'imekut weyen. Yoemra intok juebenaka au nau yaajan a' teuwa'uta jikkajibaekai intok aapo'ik ju'u bem ko'okoa betana am tu'utene' betchi'bo. ¹⁶ Taa ju'u Jesus, pa'akun, omot, kaabeta ane'u bicha yeu sisimen, intok junaman Liojtau bicha nonokan.

Jesus, senuk ka au taka yekamta, au a' ine'etetua

¹⁷ Sejtul, juka' Jesujta yee a' majtao, junama waate paiseeom teame intok Moiseejta nesaurim yee majtame ket junama aanen. Inime'e jume' ili jo'aram be'ekatana, bwiaraa Kalilea' tea'po intok Jurea' tea'po jokame betana intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana ama yajilamtakai. Liojta betana intok ju'u a' jita a' joa'uta aet bitwan, aapo jume' ko'okoeme emo ine'etetuakai. ¹⁸ Intok waate o'owim junama yajak, seenuk, ka au taka yekamta, tapejtim benaku a' weiyaakai. Intok inime'e, inika'a kariu Jesujta ane'u a' nuk kimubaen. ¹⁹ Taa inime'e, juka' bu'uuraata betchi'bo kaak luula a' aman kiimuk. Junako inime'e kari jikau ja'amuka intok junama'a jikat, jume' babue ya'arim kooktaka, juka' ko'okoemta, jipetekpo ama aneme nasuk, Jesujtau ko'om a' teekak. ²⁰ Ju'u Jesus, inime'e junuen tua a' sualeme ju'uneiyaakai, ju'u ko'okoemtau:

—Empo in nake'u, jume' em ka tu'ik ya'arimmet, i'an ne enchi jiokoe —ti au jiaik.

²¹ Junak jume' Moiseejta nesaurim yee majtame intok jume' paiseeom teame, inime'e: “Jabetaka sa ini'i, a' nokie Liojta beje'eka, ka tu'ik teuwaame. Kaabe intok ka tu'uwa ya'arimmet a yee jiokoe, aapo Lios jiba”, ti bempo ee japtek.

²² Taa Jesus, inime'e ju'u bem emo eetua'ut witti ju'uneaka intok:

—Jaisaaka eme'e junuen emo eetua —ti ameu jiaik—. ²³ Bwe'ituk jitasa che'a ka obiachi a' chupnee'u: “Em ka tu'uwa ya'arimmet empo jiokoiri”, oo: “Empo, yejteka intok weene”, ti in au teuwaanee'u —ti ameu jiaik—. ²⁴ Tu'i, junuen san enchim ne a' ju'uneiyaa i'a juka' inim emo benasi yoemta, inim bwiapo junuen jume' ka tu'uwa ya'arim, yetet a' jiokoinee'ut, yo'o'utte'ata aet ayuka'po.

Junako aapo, ju'u ka au yekamtau:

—Eu ne nooka. Yejteka em jipetekta nu'uka intok em jo'au weene —ti au jiaik.

²⁵ Ju'u san ka au taka yekame, junama lautipo bempo'im bichapo ka obiachisi kiktek. Ini'i, juka' a' jipetekta nu'uka intok a' jo'aa'u bicha siika, alleaka Liojta a' baisae'uta teuwaakai. ²⁶ Si'ime jume' ama aneme, junaet suum eaka taawak, intok inime'e, Liojta bem yo'ore'uta a' teuwaan. Intok tua majjaika:

—I'an inim itepo te juka' ka jiba bitwaka, tua ka a' jootu maisi weyeka ya'arita itepo bitlaa —ti inime'e jiaan.

Ju'u Jesus, Lebi' teamta aamak au bicha a' nunu

²⁷ Iniat chukula ju'u Jesus junama yeu sika intok seenuk Lebi' teaka, ya'uraata betana tomita nau totojamtau yepsak, inika'a jum junaka'a tomita a' totojiwa'po ama au katekamta, intok iniau:

—Nemak weene —ti au jiaik.

²⁸ Junak intok ju'u Lebi' teame sep kikteka intok si'imeta junama su'u tojaka, Jesujta-mak yeu siika.

²⁹ Iniat chukula ju'u Lebi' teame, a' jo'aapo Jesujta betchi'bo ji'ibwa teboka, bwe'uusi alleewamta weetuan. Junama intok ket juebenaka waate, ale benasi ya'uraata betchi'bo tomita nau totojame ama aanen. Intok wate ket ama yajilame bempo'immak mesau jookan. ³⁰ Taa jume' paiseeom teame intok jume' inimemak, Moiseejta nesaurim yee majtame, inime'e, Jesujta majtim ka amma'ali am ane'eti jiaka, nok japtek. Intok inimmeu:

—Jaisaaka eme'e, jume' tomita nau totojammak intok jume' ka tu'i yoememmak emo alleetuaka intok amemak ji'ibwa —ti ameu jiiak.

³¹ Inime'e inen yoopnak ju'u Jesus:

—Jume' kaita inne'aaka, ka ko'okoeme, juka' jittoata am makneemta ka a' jariune. Ala jume' ko'okoeme. ³² Kannee jume' tu'i yoemem jinne'uimtune' betchi'bo ameu noki'isek. Ala, jume' Liojta bichapo ka tu'i yoemem, junuen inime'e, ka tu'ik betana emo am temaine' betchi'bo, junaka'a koptakai —ti ameu jiiak.

Ka ji'ibwaka, Liojta yo'oriwa'u betana Jesujta temaiwame

³³ Junak intok bempo:

—Jaisaaka jume' Joan tuka'utamak eame intok jume' paiseeom teammak eame, inime'e jaarekisi ka ji'ibwaka Liojta yo'oriwamta intok Liojtau bicha nokwamta weetua. Taa jume' em majtim inime'e jiba junaen ji'ibwa, ka jume' watem benasia —ti Jesujtau nattemaek.

³⁴ Jesus inen am yoopnak:

—Kaachin eme'e, jum jujupwaa'u, jume' nunurim a utte'a jooriane, inime'e ka ji'ibwaka ama anne' betchi'bo, ket juka' jupbaemta ama a' aneo. ³⁵ Taa yuma'anee ju'u taewai, junak inime'e, juka' jupbaemta am u'aatuneeo. Junak ala inime'e ka ji'ibwane —ti ameu jiiakai.

³⁶ Ketchia aapo inile benak ta'abwik teuwaaka ameu nookan:

—Kaabe bemela supem chuktaka, jume' moeram ammea cha'abwabaane. Junuen ini'i ayuko, jume' bemela supem nasontene, intok che'a ket, jume' bemela tajo'orim, moerampo ka ama tu'i —ti jiiakai—. ³⁷ Intok kia, ju'u bemela pa'asi ba'awa juni'i, kaachin moera bea boosampo kima'anaa. Bwe'ituk junuentuko, ju'u bemela pa'asi ba'awa, jume' bea boosam siutane. Intok ju'u paa'sai ba'awa intok kia jume' bea boosam juni'i junuen nasontune. ³⁸ Junuen san, ju'u bemela paasi ba'awa, beemela bea boosampo kima'atune. Junuen nanancha binwatune. ³⁹ Intok kia kaabe, wa'a, juka' pa'asi ba'awata binwatuk ya'arita je'eeme, chukula bemelak ji'ibaane. Bwe'ituk ini'i: “Ju'u binwatuk weeria che'a tu'i” —ti jiiakai.

6

Jume' Krijtota majtim, aet yum jo'e ta'apo, tiikom am kautaka'po

¹ Sejtul, senu aet yum jo'e taewait Jesujta ket jum tiiko etpo aman a' weyeo, jume' a' majtim aamak kateme, jume' tiikom chukta sakan. Chukula bempo maammea am biitaka, jume' bachiam bwa'a sakan. ² Junak intok waate, jume' paiseeom teame:

—Jaisaaka eme'e, yum jo'e taewait, tekilta, ka joo'eewamta a' jooa —ti ameu nattemaek.

³ Inime'e, Jesus inen yoopnak:

—Jaisa eme'e, jum ji'ojteimpo kee a' bicha ja'ani, sejtul junak juka' Labiituka'uta, aapo'ik intok jume' aamak rejteme, bempo'im tebaureka, aapo'ik yaaka'uta. ⁴ Ini'i jum Liojta te'opou kibakeka intok jume' paanim, Liojtau bicha na'ikiarim am nu'uka inime'e bwa'aka. Intok ket jume' aamak aneme mikakai. Inime'e paanim, kia jume' te'opopo tekiakame jiba bwa'aa'ea'um —ti jiiakai.

⁵ Ketchia aapo inimmeu:

—Ju'u inim emo benasi yoeme, aet yum jo'e taewait, jitat nesau betchi'bo ket yo'o'utte'aak —ti ameu jiiak.

Seenuk, ju'u wepul takana a' mamam ka yekame

⁶ Chukula juchi senu aet yum jo'e ta'apo, Jesus, juriom nau emo totoja'po kibakeka, junama yee majta taitek. Junama senu ama yoeme, batatana mamam tua ka am yekaka ama aanen. ⁷ Jume' Moiseejta nesaurim yee majtame intok jume' paiseeom

teame, inime'e Jesujta bitbaeka ama jak ja'abwekan, juka' ama anemta junae aet yum jo'e ta'apo a' tu'utek juni'i, intok junuen iniat jiauwiteka a' na'atejobaekai. ⁸ Taa Jesus ju'uncan, aapo'ik betana jachin bem emo eetua'po. Intok ju'u ka au mam yekamtau:

—Kikte'e, imin nasukun keka —ti au jiiak.

Ini'i kikteka, aman siika. ⁹ Junak intok ju'u Jesus jume' watemmeu:

—Senu weemta ne emou nattemaibae —ti ameu jiiak—. Aet yum jo'e taewait, jitasa itepo junen joo i'awa, juka' tu'ik, oo juka' ka tu'ik. Senuk jinne'uwame oo jiapsita senuk ta'arutuawame —ti ameu jiiak.

¹⁰ Junak Jesus, jume' aamak ama aneme, si'imem bitchusuka intok, ju'u o'outau:

—Mamam rutukta —ti au jiiak.

Ini'i junuen am rutuktaka intok jume' a' mamam tu'ureak. ¹¹ Taa jume' waate, ka a' tu'ureme, tua o'omtek. Intok inime'e naas nau nattemai japtok, Jesujta beje'eka, juka' bem ya'anee'u betana.

Jesus, jume' woj mamni ama wooim aamak eeneeme yeu pua

¹² Junakriapo, inime'e taewaimmet ju'u Jesus junama senu kawiu bicha siika Liojtau bicha nokbaekai. Junama intok si'ime tukaapo Liojtau bicha nokaka ama aanek.

¹³ Junak, yokoriapo yeu matchukai, jume' a' majtimmeu chaaek. Intok junama, inime betana, woj mamni ama wooim yeu pu'aka. Inime'e ket, apohtolim ti am teatuakai.

¹⁴ Inime'e inen te teakai: Ju'u Simoo' teame, ini'i ket aapo'ik Peeo ti a' teatuaka'u. Ju'u intok Anteej teame, ju'u Simo' teamta saila. Ju'u Jakoobo' teame intok ju'u Joan teame. Ju'u Jeriipe intok ju'u Baatolome' teame. ¹⁵ Ju'u Mateeo intok ju'u Toomas. Ju'u senu Jakoobo' teame, Alpeo' teamta u'usi. Intok ju'u senu Simo' teame, ini'i kananiytam ti teuwaawammak ea'u. ¹⁶ Ju'u, ju'u Jakoobo' teamtamak weri, Juuraj teame. Intok ju'u senu Juuras, Ijkarioote ti teuwa'u. Ini'i, chukula Jesujta yeu bwisekame.

Jesus, yoemrata juebenak majta

¹⁷ Ju'u Jesus, inimemak kau betana ko'om siika. Intok aapo jume' a' majtimmak weyeka, senu bweka pa'akun yepsak. Ket junama'a yoemra juebenaka aanen. Inime'e, bwiaraa Jurea' tea'a betana intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana, intok mekkaa, jume' bwere jo'aram, Tiuro intok Siroon tea'po, bawe mayoat jokame betana. Inime'e, Jesujta jikkaji betchi'bo intok ket junuen, bem ko'okoa betana aapo'ik am tu'utene' betchi'bo ama yajilatukan. ¹⁸ Jume'e, bebeje'eri ka tu'i jiapsimma, jikot emo bichame, ketchia inime'e tuttu'ika taawak. ¹⁹ Si'ime jume' ama aneme, Jesujtat mamtebaen, bwe'ituk aapo, a jita a' joa'ue, si'imem tu'uten.

Tua lutu'uriapo alleewame, intok juka' ka alleewamtat ta'eewame

²⁰ Junak ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu bitchuka intok inen ameu jiiak:

—Tua alleenee eme'e, jume' Liojta betana weyemta emou a' be'ee'po ju'uneame. Bwe'ituk emou lutu'uria, jum Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, enchim annee'u.

²¹ "Tua alleenee eme'e, i'an tebaureme benasi Liojta betana tu'ik bo'o bichame. Bwe'ituk eme'e tu'ik bitne.

"Tua alleenee eme'e, i'an opoam wo'otame, bwe'ituk chukula eme'e alleewamta bitne.

²² "Tua alleenee eme'e, ju'u yoemrata betana omtawaka oo ket enchim yeu am tatawaa, oo ka enchim yo'oreka emou am nokao, oo jita tua ka tu'ireaka'a benasi enchim am bichao, ju'u inim emo benasi yoemta mak enchim ea' betchi'bo.

²³ Junaka taewaita yuma'anemtatchi tua eme'e yuma'isi alleenee intok enchim allea'uta teuwaaka cheptine. Bwe'ituk teekau eme'e tua emou tu'ik bitne. Junuen ju'unekai, jiba inien jume' inime'e yo'owasuka'um, wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka noktu-awakame, jikot am yaaka'po.

²⁴ "Taa tua jikot emou machinee eme'e, jume' tua yu'in emo totomek ti eammeu. Bwe'ituk eme'e, juka' alleewamta inim jaibu a' bitlaa.

²⁵ 'Tua jiokot emou machine, eme'e, jume' i'an kaita emou be'eeka jiapsame. Bwe'ituk chukula ju'u enchim ae jiapsinee'uta emou bi'ine.

'Tua jiokot emou machine, eme'e, jume' i'an inim alleewamta bichaka acheme. Bwe'ituk eme'e chukula tua ka alleaka bwanne.

²⁶ 'Tua jiokot emou machine, junak si'imem tu'ik emo tana am nokao. Bwe'ituk jume' junuen emou jiamé, bem yo'owasuka'um, bat naataka jume' ka lutu'uriata teuwaaka, Liojta betana emo noktuawa'ati jiaakame, ket junuen am uttiaka am bichan.

Jume' yee beje'eme, am nak ta'eewame

²⁷ 'Taa emou, jume' nee jikkajammeu ne inen jiia, jume' enchim beje'eka aneme, am nakne. Intok jume' ka enchim tu'ureme, eme'e tu'ik ameu joone. ²⁸ Jume' ka tu'ik emou bicha teuwaame, eme'e tu'ik ame tana waatane. Jume' intok ka enchim yo'oreka emou nokame, eme'e Liojtau bicha am nokriane. ²⁹ Senuk, pujbat seka'atana enchi a' chochonako, senu takana intok ket au kuaktine. Intok senuk em bepa supem utte'apo enchi a' u'aako, inika'a jume' em supem intok ket a' makne. ³⁰ Waka'a eu netanemta, a' mikne. Waka'a intok jita em atteata enchi a' u'aakamta, ka au a' a'ubaane. ³¹ Tu'ik watem betana emou a' joo bo'o bicha'a benasia, eme'e ket junaen junammeu tu'ik joone.

³² 'Bwe'ituk eme'e, jume' enchim nakeme jiba am nake'eteko, kaita tu'uwa ini'i. Bwe'ituk kia jume' ka tu'i yoemem juni'i, inika'a jooa. ³³ Oo eme'e wame'e tu'ik enchim jooriame jiba tu'uwata jooria'ateko, kaita tu'uwa ini'i. Bwe'ituk kia jume' ka tu'i yoemem juni'i ketchia inika'a jooa. ³⁴ Intok eme'e, wame'e jita ame tana enchim mabet bo'o bicha'um jiba jita rereuwa'ateko, kaita tu'uwa ini'i. Bwe'ituk jiba jume' ka tuttu'i yoemem ket jume' wate ka tu'i yoememmeu jita rereuwaa, ket ame betana jita mabet bo'o bichakai. ³⁵ Taa eme'e, jume' enchim beje'eka aneme am nakne. Intok tu'ik joone. Intok jita enchim reu teboka'u betchi'bo, kaita mabet bo'o bichakai. Junuen teekau chukula juka' kaitau a tamachiatuka tu'ik enchim bitnee'uta, ka iliikine. Intok eme'e lutu'uriapo, teekau jiapsamta Liojta yoemiamtune. Bwe'ituk jiba aapo juni'isu ket, jume' ka tu'i yoememmak intok jume' kaita a bai saemmak tu'ika am nake. ³⁶ A eme'e yee nak jiokoline, junuen enchim yo'owa Liojta yee a' nak jiokole'e benasia tu'ik yeteu joakai.

Ka eme'e, watemmet ka tu'ik bitnee

³⁷ 'Ka eme'e watem jitat ka tu'isi ane'eti jiune, intok junuen Lios kaachin enchim ya'uraa bittuane. Ka eme'e watem jita'apo ka tu'isi am tatawaane, intok Lios kaachin junuen ka tu'isi enchim tawaane. A eme'e yee jiokoinee intok junuen Lios a enchim jiokoine. ³⁸ A eme'e yee miknee intok Lios tu'ik enchim bittuane, yuma'isi, nat bepaa kaita be'eeka emou a' autuane. Ju'u Lios, watem enchim am bicha'a benasia, ket jiba junaen emou a' chupa'ane.

³⁹ Ju'u Jesus inika'a ta'abwikut teuwaaka ameu nookan:

—Ju'u senu ka bichame, kaachini juka' senuk ka bichamta a omot bicha a' weiyaane. Inime'e jiba su tua, chubalapo su wojo'oku nau ko'om wattineekai. ⁴⁰ Ju'u majtawame, kaachin ju'u a' majtamta bepa che'a eiyaaatune. Ini'i chukula a' majtawa'uta chupa'asuka yeu siiko, junuen a' majtaka'u benasi eiyaaawaka yeu weeneeka juni'i.

⁴¹ 'Jaisa tua empo ju'u emak werikut, pujpo ili sankoata bicha, em pujpo intok, unnaa bwe'uuk em jipue'po ka emo ju'uneiyaakai. ⁴² Intok empo, em pujpo juka' che'a bwe'uuk sankoata ka a' bichakai, empo tua kaachin, ju'u emak weriku: "Nemak weri. Juka' ili juyata pujpo em jipue'uta, nee enchi yeu a' wikria tua", ti a au jiune. Empo intok juka' unnaa bwe'uuk pujpo em jipue'po ka emo ju'uneiyaakai. Ka tu'i yoemtaka emo tu'u joame, empo bat tu'isi em jiapsinee'ut emo ju'uneiyaane, junak intok, senuk emak weriku, tu'isi a' jiapsinee'u betana a au noknee.

Ju'u juya a' takanee'ue, a ta'aatunee

⁴³ 'Kaita ju'u juya, tu'i juyataka intok ka tu'ik takaneeme. Intok kia ju'u juya ka tu'ika, tu'ik takaneeme kaita. ⁴⁴ Bwe'ituk we'epulaka ju'u ouwo, inime'e, bem taka'ue ta'eenaa. Ju'u ouwo wichakame, kaachin juka' chunata takane. Intok kia jume' pa'asim juni'i, juya sarsa'a teamta betana ka pu'anaa. ⁴⁵ Ju'u yoeme, tu'ikai, tu'ik ausu'lik teuwaane, bwe'ituk tu'ik jiba aet ayuka' betchi'bo. Ju'u intok yoeme, ka tu'ikai, ka tu'ik teuwaane, bwe'ituk ka tu'ik jiba aet ayuka' betchi'bo. Bwe'ituk ini'i, juka' aapo'ikut ayukamta, a' noka'ue su a' teuwaaneekai.

Senu weemta betana, jume' wooi lutu'uriam

⁴⁶ 'Jaisa betchi'bo tua eme'e: "In yo'owapo" nee teuwaa, juka' in teuwaarita intok ka a' joakai. ⁴⁷ Emou ne a' teuwaabae, juka' nemak eaka intok in teuwaarita a' bo'o jooriamta, jabetau a' tamachiatu'po. ⁴⁸ Ini'i, senuk karita a' yaaka'a benasi maachi. Taa bat naataka juna'a, mekka ko'om ji'ibwejek. Intok ini'i tetata bepa a' nawatuak. Ju'u batwee tapunakai, ju'u ba'a utte'aka aet siika, taa kaachin a' yaak bwe'ituk ini'i su tetat nawakantakai. ⁴⁹ Taa wa'a, juka' in teuwaarita jikkajaka intok ka a' bo'o jooriame, ini'i, senuk karita bwiat ka nawakamtat a' yaaka'a benasi maachi. Ju'u intok batwee tapunakai intok ju'u ba'a utte'aka aet sikaa, ini'i wecheka intok tua ju'u wechia jiba taawak.

7

Jesus, romaanotaka sontaommeu ya'utta, inika'a tekokamta senuk au a' ine'etetua

¹ Junak Jesus, ju'u yoemratau inika'a si'imeta noksukai, bwe'u jo'ara Kapernaom tea'u bicha siika. ² Junama'a seenu, Roma' tea'a betana jometaka, sontaommeu ya'ut, ini'i seenuk a' nesaureowata tu'isi a' nake'uta ama jipuen. Juna'asan ko'okoen, jaibu muki'isekai. ³ Junak ju'u sontao ya'ut, Jesujta etejowamta jikkajakai, ini'i jume' juriommeu yo'owem, watem au bittuak, inime'e juka' aapo'ik nesaureowata junuen aman a' tu'utene' betchi'bo au am nokne' betchi'bo. ⁴ Inime'e Jesujtau rukteka intok junae betana tua au ujbwan japtek:

—Ini'i ya'ut au lutu'uriak em a' anianee'u betana —ti jiaikai—. ⁵ Bwe'ituk aapo itom yoemra nakeka a' bicha, intok jiba aapo juka' itom ama nau yaaja'u karita itom ya'aria tebok —ti jiaikai.

⁶ Junak ju'u Jesus inimemak siika. Taa bempo'im jo'arau jeela am kateo, junak ju'u ya'ut, watem a' ta'aa'um, Jesujtau am bittuak:

—Achai, ka emo lottane, bwe'ituk tua ka neu lutu'uria in jo'au em yebijne'po. ⁷ Inia betchi'bo ka inepo aman enchi bitbaek juni'i. Taa ala, a' ine'etenee'uta teuwaane jiba, intok au ine'etenee ju'u in nesaureo, ti bem au jiune' betchi'bo. ⁸ Bwe'ituk jiba inepo juni'i, watem che'a nee bepa nesaweme jipue. Intok inepo ne ket naa buusti sontaom in sawe'um nee jipue. Juname betana, senuk jakun ne a' wee saao, aman weene. Senuku intok ket: "A'abo weye", ti ne au jiao, neu weene. Juka' intok in nesaureota, jitat nee saweo, a' jojoa —ti au jiiak.

⁹ Inika'a jikkajakai ju'u Jesus, a' suum eiyaaka a' uttiaka taawak. Intok jume' aamak katemmeu bitchuka:

—Tua lutu'uriapo, kia inim Ijra'el yoemrata nasuk juni'i, ne kee jabeta ju'uneiyyaa, tua tu'isi Liojtat a yoem'eamta, inia o'outa benasi —ti ameu jiiak.

¹⁰ Inime'e aman au bittuarim intok chukula jo'arau notteka, ju'u junama tekokamtau jaibu tu'iku yajak.

Jesus, jokoptuita ou yoemia mukiata, jibijtetua

¹¹ Iniat chukula ju'u Jesus ili bwe'u jo'ara Nain tea'u bicha weyen. Intok jume' a' majtim intok wate yoemra juebenaka aamak kaaten. ¹² Junaman jeela yebissusekai, mukiata ma'aboka weiyaawamta bichak. Ini'i, wepu'ulaika jiba, a' malawa jokoptuita

yoemiakan. Junama ili bwe'u jo'arapo, juebena yoemra junae jamuttamak kaaten.
¹³ Inika'a bwanamta bichaka ju'u yo'owe Jesukrijto tua a' jiokolek intok aapo'iku:

—Kat bwaana —ti au jiiak.

¹⁴ Junak ju'u Jesus au rukteka intok ju'u jitat ama a' weiyawa'ut mamtek. Jume' a' weiyaa'um sep japtek. Intok ju'u Jesus ju'u mukiatau:

—Ju'ubwa yo'otume, ineponee eu junen jiia, yejte'e —ti au jiiak.

¹⁵ Junako ini'i mukiataka'u, yejteka intok nok taitek. Ju'u Jesus intok junak a' malabeu a' su'u tojak. ¹⁶ Inika'a junuen bichakai, si'ime majjaen. Intok juname'e, Liojta bem a' yo'oree'uta teuwa japtek inen jiiakai:

—Senu tua eiyaawatchika, Liojta betana ju'uneetuawaka nokame ito nasuk yeu machiala.

Ket inime'e:

—Ju'u achai Lios a' yoemrabeu wawaatek —ti jiiian.

¹⁷ Intok bwiaraa Jurea' tea'po si'imekut intok inia konila ka mekka bwiaarapo joomem betana ju'uneiyaatuk ju'u Jesujta yaaka'u.

Joan, ju'u yee babatoowamta betana jume' yeu pu'arim jakun bittuarim

¹⁸ Ju'u Joan, si'ime inia betana a' ju'uneiyaak. Bwe'ituk jume' a' majtim au a' etejok. Junako juname betana woim yeu pu'aka ¹⁹ intok inime'e, Jesujtau am bittuak junuen bempo'im, lutu'uriapo aapo'ik ju'u Krijto yebijneemetuka'po oo ta'abwik bem bo'o bitne'po betana bem au nattemaine' betchi'bo. ²⁰ Jume' Joanta betana aman bittuarim junuen Jesujtau ruktek intok:

—Ju'u Joan, ju'u yee babatoowame, a'abo itom bittuari, junuen tua lutu'uriapo enchi ju'u Krijto yebijneemetuka'po oo ta'abwik itom bo'o bitne'po betana itom eu nattemaine' betchi'bo —ti au jiiak.

²¹ Inime'e ama yajako, junama lautipo Jesus juebenam bem ko'okoat intok si'ime ka tu'ikut am tu'utek. Intok bebeje'eri ka tu'i jiapsim betana am tu'utekai. Intok ket juebenam jume' ka bibichame emo ine'etetuak. ²² Junuen san ju'u Jesus inimmeu:

—Eme'e aman sajakai intok si'imeta juka' inim enchim bichaka'uta intok enchim jikkajaka'uta Joantau a' teuwaane. Jume' ka bibichame am bittuawa'po intok jume' lolo'im rejte'epo. Jume' sa'awam, lepra' teamtae ko'okoeme emo am ine'ete'po. Jume' ka jikkajame am jikkaja'po. Jume' intoko kokkokame, juchi jijiabijtetuawa'po. Intok jume' kaitae emo ania machika jiapsammeu, Liojta betana juka' tu'i nok lutu'uriata am majtawaa'uta a' etejorianee juka' Joanta —ti ameu jiiak—. ²³ Intok ket, tu'ikut tua alleenee wa'a, inim net jiapseka jiba net a' yoem'ea'uta ka au tiutuakame —ti ameu jiiak.

²⁴ Junak jume' Joanta betana aman bittuarim sajako, Jesus ju'u Joan teamta betana ju'u yoemratau nok taitek:

—Aman bweka pa'ariau yeu sajaka, jitas a eme'e bitboka aman aanen. Ka eme'e bakata jekae naas bepamta bitbaeka aman sajak. ²⁵ Ka junuen tuko, jitas a eme'e bitboka aman sajak. Ka eme'e senuk tu'isi ujyoisi au a'anaalata bitbaekai aman sajak. Eme'esu ju'unea, jume' junuen ujyoisi emo a'anaarime intok inim ayukamtae jiba emo alleetuame, inime'e, jume' che'a si'imemmeu yo'o ya'arim jo'aaka'po jiba am ane'epo. ²⁶ Junak su jitas a eme'e bitboka aman sajak. Seenuk Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonokamta ja'ani. Jana'aka. Intok ini'i senuk Liojta betana chukula yeu weenemta tetewaamta bepa che'a eiyaawatchikai. ²⁷ Ini'i Joan jiba juna'a, wa'a, Liojta nok lutu'uriapo ae betana inen ji'ojtewakame:

Inepone, juka' epat sikaa, yeteu nokneemta nee aman bittuane.

Junuen inika'a, yoemratau nokaka, eewas juname'e bem emo jiapsi temaine' betchi'bo.

²⁸ Taa ineponee inen emou jiia, juka' yoemrata inim jiapsa'po naateka i'an tajtia, ju'u Joan yee babatoowamta bepa, kaabe, che'a ae bepa eiyaawatchika jiapsila. Junuentaka

juni'i, wa'a jum teekau, Liojta yo'otaka kateka'u tua che'a ka eiyaawatchikai juni'i, ae bepa che'a eiyaawatchine.

²⁹ Inika'a jikkajakai, si'ime ju'u yoemra intok jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojame, ju'u Joanta betana bato'owaawakame, inime'e, Liojta si'imeku lutu'uriakamta jiba a' joaka a' tu'ure'po ju'uncan. ³⁰ Taa jume' paiseom teame intok jume' Moiseejta nesaurim yee majtame, inime'e Joanta betana kee bato'owaa'um, juka' Liojta ame betchi'bo ya'abaeka'uta ka a' mabetbaek. ³¹ Junak intok ju'u Jesukrijto inen jiiak:

—Jitau sa tua nee a' tamachianee juka' yoemrata i'an inim jiapsamta. Jaisa inime'e mamachi. ³² Inime'e, ili uusim, jum jita nenenkiwa'po yeeweka intok jume' bem ta'aa'ummeu inen jiambe beben: “Kusiata, tua ujoysi itom emou kuseo juni'i, eme'e ka ye'eka. Chukula intok kia sioksi itom emou bwikaa'o juni'i, taa eme'e ka bwaanak.” ³³ Bwe'ituk ju'u Joan yee babatoowame inim jiapsaka, inika'a ka yu'in ji'ibwaa'o, intok kia juka' ae nanaakowamta juni'i, ka a' je'eekai, eme'e intok, bebeje'eri ka tu'i jiapsi aet aane'eti jii. ³⁴ Iniat chukula intok ket ju'u inim emo benasi yoeme yepsak, si'imeta a bwa'eekai intok pa'asi ba'awata ne je'eekai, intok eme'e, inika'a yu'in a' jiji'ibwaka intok ae nanaakowamta a' je'e'eti jii. Intok kia jume' ka tu'i yoememmak intok jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojammak a' weama'ati jii. ³⁵ Taa ju'u suawa Liojta betana weyeme, jume' aapo'ik Liojta betana suawakammet a ju'uneiyaatu.

Jesujta, senuk Simon tea'u ju'u paiseo' teamta a' jo'apo aane

³⁶ Jume' paiseom betana seenu, Jesujta a' ji'ibwa nunuk. Jesus intok inia jo'au yepsak intok junama'a mesau yejtekai. ³⁷ Junak intok senu ka tu'i jamut, jiba junama ili bwe'u jo'arapo jo'aakame, Jesujta junae paiseota jo'au a' ji'ibwaseka'po ju'unea'a, ini'i, jita tosai tetae ya'aripo, ochokok tua win jubaka weiyaaka ama yepsak. ³⁸ Intok ini'i, Jesujta woku yejtek. Intok bwanaka, a' opoam Jesujta wokimmet ko'om weyekai. Chukula a' chonimnea a' wacha'ariakai. Intok amet tenteka, juka' ochokok win jubak amet to'aak. ³⁹ Ju'u paiseo, Jesujta nunulame a' bichakai: “Ini'i lutu'uriapo Liojta betana weyeka yeteu nokametuko, inia jamut, aet mammamta ju'une ean, inika'a jachin a' jiapsa'ut. Bwe'ituk ini'i tua ka tu'i jamut ti,” au eetuan. ⁴⁰ Junak ju'u Jesus, ju'u paiseotau:

—Simoo, senu weemta ne eu teuwaabae —ti au jiiak.

Ju'u paiseo intok:

—Neu a' teuwa yee majtame —ti a' yoopnak.

⁴¹ Ju'u Jesus iniau:

—Waate woika, seenuk tomita yee rereuwamta a' wikiriiian. Seenu, mamni sientu tosai tomim a' wikiriiian. Senu intok woi taka ama woj mamni tosai tomim a' wikiriiian.

⁴² Inime'e intok ka a' beje'etua'o, ju'u tomita am reuwaalame, ju'u bem a' wikiria'ut am jiokoek. Nee tejwaa, inime'e woim betana jabesa tua che'a a' nak machi —ti a' temaek.

⁴³ Ju'u Simoo' teame:

—Ju'u, che'a bu'uukut jiokoiwakame, ti nejpo ea —ti au jiiak.

Jesus intok:

—Tua empo junaen a' teuwaala —ti au jiiak.

⁴⁴ Junak ju'u Jesus juka' jamutta bitchuka, ju'u Simo' teamtau inen jiiak:

—Inia jamuttat mammatene. Inim em jo'apo nee yepsaka, empo intok ba'am in amnea wok baksianee'um ka neu tojak. Taa ini'i jamut a' opoamnea in wokim baksiala intok a' chonimnea am wachakai. ⁴⁵ Intok empo ka nee ibaktaka nee tebotuak. Taa ini'i, nee im yepsak naatekai in wokimmet tettente. ⁴⁶ Empo kia juka' ochokok ka kobat net yaak. Taa ini'i, aapo wokpo juka' ochokok win jubak net to'aak. ⁴⁷ Inia betchi'bo ne inen eu jii, tua a nee a' nak yo'oree'uta a' teuwa, tua bu'uuk a' ka tu'uwa ya'arit a' jiokoituka'u. Taa wa'a ka bu'uukut jiokoiri, ini'i, nee a' nak ta'aanee'uta ka junuen aet yeu machine.

⁴⁸ Junako ju'u jamuttau:

—Em ka tu'uwa ya'arimmet empo jiokoiri —ti au jiiak.

⁴⁹ Jume' aman nunurim junama'a aamak joka'um, bempo naas inen nau jiu japtak:

—Jabesa tua ini'i, yoemtaka, kia jume' ka tu'uwa ya'arim juni'i a jiokoekai.

⁵⁰ Taa Jesus ju'u jamuttau:

—Ka tu'ik betana empo jinne'uri junuen em nee suale' betchi'bo. Kaachin eaka weene —ti au jiiak.

8

Jaamuchim, Jesujta aniasukame

¹ Iniat chukula ju'u Jesus, juebena ili bwere jo'arammet intok jume' che'a ilitchi jo'arammet weyeka, Liojta yo'o nesaweka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata yee a' majtakai. Jume' woj mamni ama woika a' majtim intok aamak kaaten. ² Kechia waate jaamuchim, inime'e aapo'ik bebeje'eri ka tu'i jiapsim betana intok ko'okoat aapo'ik tu'uteka'um, aamak kaaten. Inime nasuk ju'u Maria Maareena' teame weyen. Ini'i, woo busan bebeje'eri ka tu'i jiapsim betana tu'ureakame. ³ Kechia ju'u Joana' teame, ju'u Chusa' teamta, ini'i, ju'u kobanao Eroorej teamta a' jipue'u yo'o ya'ataka, tekilta joamta juubi. Ket ju'u senu Susaana' teame intok juebenaka waate jaamuchim. Inime'e, ju'u bem atteae, au be'emtat a' aniakai.

Senu etreeotat nokaka, ju'u ta'abwik a' teuwa'u

⁴ Juebenaka junama ka mekka ili bwere jo'aram betana yeu sajak junuen juka' Jesujta bitbaekai. Intok junak juebenam junama nau yajako, aapo jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nookak, inen ameu jiiak:

⁵ —Senu etreeo, etbaeka a' waj bwiau yeu siika. Ini'i intok junuen juka' echimuta wo'ota simekai, waate ju'u bachia, bo'ot wettek intok aet cheptiwak. Jume' wikitchim intok a' bwa'aka. ⁶ Wate ju'u bachia ket, tetam nasuk wettek. Intok juna'a bachiata siwekai, sep waakek, ba'arik au be'e' betchi'bo. ⁷ Waate ju'u bachia ket, juya wichakamta nasuk wettek. Intok ju'u juya wichakame, aamak yo'otuka, ka a' yo'otu tuak. ⁸ Taa waate ju'u bachia, tu'i bwiapo wettek. Intok ini'i yo'otuka, junak tu'ika chupuk. Kia ju'u echimu wo'otawakame, we'epulaka, mamni takaam bachiaka chupukai.

Inika'a teuwaasuka ju'u Jesus, tua kusisi nokaka:

—Eme'e a' jikkajibae'eteko, a' mammatene —ti ameu jiiak.

Jaisa betchi'bo aapo'ik ta'abwikut nokaka, ju'u a' teuwaaka'u

⁹ Junako jume' a' majtim, inika'a jita ta'abwikut nokaka a' teuwa'uta, ju'u a' teuwaabae'ut au nattemaek. ¹⁰ Inimmeu intok inen jiiak:

—Ju'u Lios, aapo'ik teekau che'a yo'otaka a' kateka'a betana, juka' kaabeta ju'uneiyaa'uta, enchim ju'uneiyaatuari. Taa jume' watemmeu ne junuen jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nooka. Bwe'ituk inime'e jita bichaka juni'i, ka a' bichame benasi taawa intok juka' ameu teuwaawamta jikkajaka juni'i, ka aet ju'unea.

Jesus, etreeotat nokata, ta'abwik a' teuwaaka'u machisi a' teuwa'u

¹¹ 'Ini'i juna'a, ju'u inia jita ta'abwiku a' tamachiawaka teuwaawamta a' teuwa'u. Ju'u bachia, juka' Liojta betana nok lutu'uriata teuwa'u. ¹² Ju'u intoko wate bachia bo'ot luula wettekame, jume' a' jikkajame teuwa'u. Taa ju'u bebeje'eri ameu yepsaka intok juka' nok lutu'uriata bem jikkajaka'uta, ae beas am kop koptitua junuen ka bem a' sualeka intok ka bem jinne'uimtune' betchi'bo. ¹³ Ju'u bachia, tetapo wettekame ket, jume'e, juka' Liojta nok lutu'uriata jikkajaka intok alleaka a' mabetakame teuwa'u. Taa inime'e, tiikota ka yuma'isi a' nawaka'a benasi, jumak a' sualnee chuuba taewaimmeu tajtia. Taa jiokot bem emo bitnee'u a' yumako, inime'e, inika'a omola tawaane. ¹⁴ Intok ju'u wate bachia, juya wichaka'po wettekame, ini'i, jume' a' jikkajame teuwa'u. Taa

inime'e jiba benasi jiapsa. Intok ju'u bem aet jiapseka'ut intok yu'in tomipeewamtat intok inim chubala ae alleaka jiapsiwamtat jiba bem jiapseka, inime'e ka wepulsi Liojta betchi'bo jiapsa intok junuen Liojta betana weyeka, tu'ik ka a' joaka jiapsa. ¹⁵ Taa ju'u wate bachia, tu'i bwiapo wettekame, ini'i, jume' bem tu'u jiapsie intok tua junen jiaka, Liojta nok lutu'uriata a' nok jikkajame intok a' bo'o jooriaka jiapsame teuwaa. Inime'e bem mabetlaa'u ka koptaka intok Liojta betana weyeka, juka' tu'ik yu'in a' joaka jiapsa.

Jita tachiriat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹⁶ 'Kaabe, jita tachiriata tayaka intok inika'a junuen chukula jita'e a' patta betchi'bo oo jum tottowa'abetuku a' mana' betchi'bo. Ala ini'i, jikat a' mana'anee junuen jume' ama anemmet a' tachiriane' betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk kaita ju'u etbwa ya'arime oo etbwa teuwaari, ini'i ka ju'uneiyaatuneeme. Ala ju'unakkiachisi ju'uneiyaatune.

¹⁸ 'Junuen san eme'e tu'isi a' mammateka a' jikkajine. Bwe'ituk wa'a, juka' Liojta a' yoem eiyaame, ini'i che'a juni'i junaet aniana. Taa wa'a, juka' Liojta ka a' yoem eiyaame, ini'i, kia juka' a aet au yoem'ea'ati a' ea'uta, a' u'aatune.

Jesujta ae intok jume' a' sailawam

¹⁹ Junak intok ju'u Jesujta ae intok jume' aamak werim, inime'e, jum aapo'ik ane'u yajak. Taa ka a aman au rukten, tua juebenaka ama ane' betchi'bo. ²⁰ Senu Jesujta tejwaak:

—Em ae intok jume' emak werim wa'am pa'aku aane, intok bempo enchi bitbae —ti au jiiakai.

²¹ Taa aapo inimmeu:

—Wame'e, juka' Liojta nok lutu'uriata jikkajaka intok a' nok jikkajaka jiapsame, inime'e inepo in ae intok jume' nemak werim benasi ne am eiyaane —ti jiiak.

Ju'u Jesus, bawepo, jekata intok ba'a biaktiam yanti cha'atutua

²² Sejtul wee'po ju'u Jesus jume' a' majtimmak, senu kuta kanoau ja'amuk. Intok inimmeu:

—Bwe'u bau ba'ata waitana bicha te katne —ti ameu jiiak.

Inime'e yeu sajak. ²³ Intok ketun bempo'im ba'at bo'o joao su ju'u Jesus kochok. Junama bau ba'apo intok, jeeka, tua utte'aka seej chukti ameu yepsak. Ini'i intok juka' kuta kanoata ba'ae a' tapunia taitek, ko'om kimu maisi anakai. ²⁴ Junak intok bempo, Jesujtau sajaka a' busak intok:

—Yee majtame, inim te abe ko'om kiimu —ti au jiiak.

Junak Jesus, yejteka intok ju'u jekatau intok ba'a ro'aktiammeu, yanti a' tawane' betchi'bo nookak. Intok si'ime yuma'isi yanti taawak. ²⁵ Junak intok aapo a' majtimmeu:

—Jaksa ju'u enchim a nee suale'u —ti ameu jiiak.

Taa bempo, womtilamtaka suum ean. Intok naas nau nattemaen:

—Jabesa taka tua ini'i, jekata intok juka' ba'ata a au nooka. Ini'i intok a' teuwaa'po aman aane.

Ju'u, bwiaaraa Kalaara' tea'po, bebeje'eri ka tu'i jiapsita jipueka ane'u

²⁶ Junen su, inime'e bwiaaraa Kalaara' tea'u yeu yajak. Kalilea' tea'abewit, bwe'u bau ba'ata beasi. ²⁷ Juka' Jesujta junama'a bwiau ko'om a' chepteo, seenu, junama ili bwe'u jo'arapo joome au ruktek. Binwatun ini'i, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim aet anakai. Ka tatajo'oren, intok kia ka jo'arapo jiapsan. Ala jum kokkoarim ma'aripo jiba aanen.

²⁸ Junak ini'i, Jesujta bichakai, au tonommea kiktek chaekai:

—Kat neu suua Jesus, che'a yo'orisi machika ju'u Liojta u'usi. Ka jiokot em nee ino bittuane' betchi'bo ne eu ujbwana —ti jiiak kusisi nokakai.

²⁹ Aapo inien jiiak bwe'ituk ju'u Jesus, juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsita a' su'u tojine' betchi'bo au nookan. Ju'u ka tu'i jiapsi jue benasi a' kokkoban. Intok junama'a waate,

a' eta'abaekai, a' bwiseka, sisi'iwook wikiammea, mampo intok wokpo a' sussuman. Taa ini'i, inime'e chuk chuktan. Intok ju'u ka tu'i jiapsi, mekka bweka pa'akun bicha a' sisimtuana. ³⁰ Ju'u Jesus:

—Jaisa empo teak —ti au nattemaek.

Aapo intok:

—Lejion, ti ne ta'eewa —ti a' yoopnak.

Inika teuwaak bwe'ituk tua unnaa juebenaekan jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim aet kimulamtu'um. ³¹ Inime'e ka tu'i jiapsim Jesujtau nookak, junuen jum che'a mekka ko'om siba wojo'okun ka aman am bittuane' betchi'bo. ³² Junama kaupo intok koowim juebenam ama ji'ibwan. Jume' ka tu'i jiapsim au nookak, juname'e koowimmet am kimune' betchi'bo. Ju'u Jesus intok junaet am jikkajak. ³³ Junak intok jume' ka tu'i jiapsim sep su junaet yeu sajaka intok juname kowimmet kiimuk. Inime'e intok si'ime, kau sibau ko'om tenneka intok bwe'u bau ba'au ko'om wettek, junama kokkokai.

³⁴ Juname kowim suua'um, junaka'a yeu sikamta bichakai, tua suum eaka, sep junama yeu tennek, senu junama ka mekka bwe'u jo'arau, intok bem sajaka'ut intok wasampo jo'arammet a' etejokai. ³⁵ Jume' junama jo'aakame, junama yeu sikamta bitbaeka aman sajak. Inime'e jum Jesujta ane'u yajakai, junaka'a bebeje'eri jiapsimmea koba'ita ama bichak, Jesujta wokuu katekamta, suaka intok tajo'orekamta. Intok inime'e aet ee majjaeka taawak. ³⁶ Jume' intoko a' bichakame, junammeu a' etejok, juka' bebeje'eri ka tu'i jiapsimmea koba'isukamta jachin a' tu'ireaka'po. ³⁷ Junako ju'u yoemrata si'ime ju'u junama'a bwiaraa Kalaara' tea'po jo'aakame, Jesujtau nok japtok junama'a yeu a' simne' betchi'bo. Bwe'ituk inime'e tua majjaen. Junuen san ju'u Jesus, jum bwe'u kuta kanoau ja'amuka ama yeu siika. ³⁸ Juna'a bebeje'eri ka tu'i jiapsimmea koba'isukame au nookan, aapo'ik aamak a' weetuane' betchi'bo. Taa Jesus ama a' tawane' betchi'bo au nookak:

³⁹ —Em jo'aau bicha nottinee intok si'imeta juka' tu'ik Liojta eu ya'ari, junammeu a' teuwaane —ti au jiiak.

Junuen ini'i, sikaa, intok si'ime junama jo'arat a' teuwaak, juka' Jesujta au yaaka'uta.

Jairo' teamta maara, intok ju'u jamut, Jesujta tajo'orit mamtekame

⁴⁰ Juka' Jesujta juchi jum bwe'u bau ba'ata waitana a' notteko, ju'u yoemra alleaka a' mabetak. Bwe'ituk junama'a si'ime a' bo'o bichan. ⁴¹ Junak intok seenu, Jairo' teaka ama au yepsak. Ini'i, jum juriom nau emo totoja'po yo'o ya'aritakai. Ini'i Jesujtau tonommea kikteka bwiau ko'om cha'atuka intok a' jo'aau a' yebijne' betchi'bo au ujbwanak. ⁴² Bwe'ituk aapo wepu'ulaik jiba marakan, woj mamni ama wooi wasukteka, jaibu muki'isekamta. Juka' Jesujta am bicha yeu siiko, tua juebenaka aamak kaaten, kia nau a' pit pittakai.

⁴³ Intok inime nasuk senu jamut, woj mamni ama wooi wasuktiapo, ojbo aet yeu weyeka ko'okoekai. Intok ini'i, jume' jittoata ta'aammet si'imeta juka' a' jipue'uta wiutalatukan. Taa juname betana kaabe a' tu'ute machikai. ⁴⁴ Ini'i, aapo ama tana Jesujtau rukteka intok a' supe mayoammet a' bwisekai, junama lautipo intok ju'u ojbo cha'atuk.

⁴⁵ Junak intok ju'u Jesus:

—Jabesa net mamtek —ti nattemaek.

Si'imem junama'a: “Kaabe”, ti am jiao, ju'u Peeo intok jume' aamak rejteme:

—Yee majtame, ini'i yoemra bu'uukai inim aneme enchi nau pit pitta intok enchi naas yuu'a. Jaisakai empo intok: “Jabesa net mamtek”, ti jiiia —ti au jiiak.

⁴⁶ Taa ju'u Jesus:

—Senu net mamtek. Bwe'ituk ne machisi ju'uneak, nee betana in utte'ae, senuk a' tu'ureaka'po —ti jiiak.

⁴⁷ Ju'u jamut, a' ju'uneiyaawaka'po ju'uneakai, au yoaka, intok Jesujtau rukteka a' wokuu au tonommea kiktek. Junama'a si'imem bichapo a' teuwaak junuen aapo'ik aet a' mamteka'uta intok ket junama sep a' tu'ureaka'uta. ⁴⁸ Iniau ju'u Jesus:

—In yoemia, junuen em nee sualeka' betchi'bo empo tu'ureak. Alleaka intok ka jain eaka weene —ti au jiiak.

⁴⁹ Juka' Jesujta ket a' nokao su, seenu, ju'u juriom nau emo totoja'po yo'o ya'ari, Jairo' teamta jo'aa betana ama yepsak intok Jairo' teamtau:

—Ju'u em mara muksuk. Kat intok naa buusti ju'u yee mamajtamta aet suati bittua —ti au jiiak.

⁵⁰ Taa Jesus, junaka'a jikkajaka:

—Ka majjaune, ka ta'abwisi eaka a' sualne, ju'u intok em maara sep tu'ine —ti au jiiak.

⁵¹ Junaman jo'arau yepsakai, kaabeta intok aamak aman kimutuak taa juka' Peota juka' Jakoobota, juka' Joanta intok jume' junae usi jamutta yo'owawam jiba. ⁵² Si'ime ae betchi'bo ka alleaka intok bwaanana. Taa Jesus:

—Kat em bwaana. Ka mukia ju'u usi jamut, koche ala —ti ameu jiiak.

⁵³ Taa inime'e a' atbwan bwe'ituk ju'unean a' mukiatuka'po. ⁵⁴ Junak intok Jesus, mampo a' bwisek intok kusisi nokaka:

—Empo uusi, yejte'e —ti au jiiak.

⁵⁵ Intok aapo, jiapsi juchi au nottek. Intok ini'i sep su yejte. Jesus intok a' ji'ibwatua nesaek. ⁵⁶ Jume' a' yo'owawam intok alleerimmea ka ju'uneame benasi taawak. Taa Jesus inimmeu nookak, juka' junama yeu sikamta, tua kaabemmeu bem a' etejone' betchi'bo.

9

Jesus, jume' woj mamni ama wooi a' majtim, naas bittua

¹ Ju'u Jesus, jume' woj mamni ama wooim a' majtimmeu nau chaaeka intok inime'e, si'ime ka nanau machika bebeje'eri ka tu'i jiapsim a yeu beep betchi'bo intok si'ime ko'okoata a bem tu'utene' betchi'bo yo'o'utte'ata amet autuak. ² Inime'e ket, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana juka' nok lutu'uriata am teuwaak betchi'bo intok jume' ko'okoeme bem emo am ine'etetua betchi'bo naas am bittuak. ³ Intok inen ameu jiiak:

—Bo'ot betchi'bo kaita eme'e weiyaane. Kia boonata enchim ama nu'unee'uta, bwa'aamta intok tomita juni'i ka weiyaane. Supem, ka wooim weiyaane. ⁴ Jak juni'i, jo'arapo enchim yajaka'u, junama'a enchim ama anbae'po tajtia ama annee. ⁵ Intok jum ka enchim mabetbaawa'po, bwe'u jo'arapo eme'e yeu katnee. Intok wokpo bwiata emot cha'atukamta, eme'e a' tattakne, bempo'im ka amma'ali aulatuka'uta junuen a' teuwaakai —ti ameu jiiak.

⁶ Junuen inime'e yeu sajak, intok si'ime ili ka bwere jo'arammet sajak. Intok si'imekutchi Liojta nok lutu'uriata, yee jinne'umta a' teuwaaka intok jume' ko'okoeme tu'utekai.

Joan, yee babatoowamta jaisa a' me'ewaka'po

⁷ Ju'u kobanaao Eroorej teame si'imeta juka' Jesujta joa'uta ju'uneiyaak, intok kaachin an machiakan. Bwe'ituk waate, juka' Joantuka'uta, kokkolam nasuk juchi jiabijtek, ti jiiian. ⁸ Wate, aapo'ik ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonokame, Eliaj teamta inim yeu a' machiak, ti jiiian. Waate intok ket, che'a bat naataka, wate jume' Liojta betana yeteu noktuawakame, senuk a' jiabijtelame'e ti jiiian. ⁹ Taa ju'u Eroores inen jiiak:

—Jiba inepo su ne a' koba chukta tebok juka' Joantuka'uta. Junak su, jabesa tua ini'i, inien machika tua juebenak joaka in jikkaja'u.

Intok Eroores, inika'a ta'aabaeka ean.

Ju'u Jesus, mamni miiltaka ama aneme, ji'ibwatua

¹⁰ Junak jume' aapo'ik majtim nottekai, juka' bem yaaka'uta, Jesujtau a' etejok. Junak intok aapo am nunuka, intok omot, kaabeta tua ane'u bicha sajak, bwe'u jo'ara Betsaira' tea'u jeela. ¹¹ Taa ju'u yoemra am ju'une'eakai, aet cha'aka sajak. Intok ju'u Jesus, junaman, inime'e au am ruktituak. Intok aapo, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana juka' lutu'uriata ameu teuwaak. Intok jume' ko'okoeka kateme am tu'utekai.

¹² Junak junama kupti taiteko, jume' woj mamni ama wooi Jesujta majtim au rukteka:
—Inika'a yoemrata saka'atua'e, junuen sajaka, bem yum jo'eene' betchi'bo intok jum che'a ka mekka ili jo'arammeu, intok wasammet jo'arammeu sajaka, bem bwa'anee'uta bem jariune' betchi'bo bwe'ituk inim pa'aku itom ane'epo, tua kaak jita aayuk —ti au jiiak.

¹³ Taa Jesus:

—Eme'e am ji'ibwatuane —ti ammeu jiiak.

Bempo:

—Kaíta te jipue. Tua mamni paanim intok wooi kuchum jiba —ti au jiiak—. Kia itepo si'ime inia yoemrata betchi'bo bwa'amta ama jakun a' jinuk jiba —ti au jiiak.

¹⁴ Bwe'ituk inime'e, jumak mamni miil o'owimtukan. Taa ju'u Jesus jume' a' majtimmeu:

—Woi taka ama woj mamamnesia, nattepolo eme'e am jote'esaene —ti ameu jiiak.

¹⁵ Junuen inime'e ayuka, si'ime jote'esuk. ¹⁶ Junak intok ju'u Jesus jume' mamni paanim intok jume' wooi kuchum nu'uka intok teekau jikau bitchuka, juname betchi'bo Liojta bai saek. Juname'e paanim rebektakai intok jume' kuchum na'ikimteka, jume' a' majtimmeu am bwisek junuen ju'u yoemratat bem am na'ikimtene' betchi'bo.

¹⁷ Inime'e si'ime ji'ibwaka intok tua yanti elaka taawak. Chukula intok woj mamni ama wooi bwere waarim, jume' yeu be'ekammea tapuniawak.

Peeo, Jesujta aapo'ik a' Krijtotuka'po a' teuwaa

¹⁸ Sejtul, junak Jesujta omola, kaabeta ane'u, Liojtau bicha a' nokao, jume' a' majtim ket aamak aanen. Aapo:

—Ju'u yoemra, nee jabesa'ati jiia —ti ameu nattemaek.

¹⁹ Bempo inen a' yoopnak:

—Waate, enchi ju'u yee babatoowame, Joan, ti jiia. Wate ket, enchi ju'u Eliias, ti jiia. Wate intok ket enchi, che'a bat naataka jiapsisuka, wate jume' Liojta betana yeteu noktawakame, senuk a' jiabijtelame'e ti jiia —ti au jiiak.

²⁰ Junak intok aapo ameu nattemaek:

—Eme'esu, nee jabesa'a ti jiia.

Ju'u Peeo intok:

—Empo juna'a ju'u Krijto, Liojta yeu pu'ari —ti au jiiak.

Jesus, jaisa a' muknee'u betana a' teuwaa

²¹ Taa ju'u Jesus tua ameu ujbwanaka, inika'a, kaabetau bem a' teuwaane' betchi'bo.

²² Intok ket inen ameu jiiak:

—Ju'u inim emo benasi yoeme, tua jiokot au bitne. Intok ini'i jume' juriommeu yo'owem betana intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owem betana intok ket, jume' Moiseejta nesaurim yee majtame betana, ka a' mabettunee'uta junuen bitne. Inime'e, in me'etune' betchi'bo net nesaune. Taa baji taewaita weyeka jiabijtene —ti ameu jiiak.

²³ Chukula si'imemmeu inen jiiak:

—Seenu, ju'u nemak eebeame, ini'i, ka tu'ik a' tu'uree'uta a' koptane. Intok chikti ta'apo, nemak eaka jiapsine, jiokot au bichaka juni'i. ²⁴ Bwe'ituk wa'a, inim ayukamtat jiba eaka, tu'isi jiapsibaeme, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta ta'arune. Taa wa'a nemak a' ea' betchi'bo, mukneeka juni'i, kaachin eame, juna'a, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' bitne.

²⁵ Bwe'ituk jitasa tu'ik jajannee seenu, si'imeta juka' inim bwiapo tu'ik kobaka, taa

intok junaet jiba betchi'bo ka tu'ikun bicha au ta'aruko. ²⁶ Bwe'ituk seenuk, inika'a, nee betana intok ju'u in nok lutu'uriata betana au a' tiutuakamta, ju'u inim emo benasi yoeme, chukula, che'a si'imem bepa yo'o ya'ataka intok a' Lios achaiwa betana yo'orisi machika a' eiyaanaa'uta aet bitwaka intok jume' Liojta ankelesimmak a'abo nottekai, ket junaet betana au tiutuane. ²⁷ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, jume' inim aneme betana, wate inim rejte, inime'e, juka' Liojta che'a yo'o nesaweka au a' jiapsa'uta, ka a' bichaka ka bem kokkone'po.

Jesujta, chuubaa ta'abwisi, teekau jiapsame benasi a' bittuaka'po

²⁸ Chukula, woj naiki taewaim sika inika'a teuwaakai, Jesus senu kawiu siika, junaman Liojtau bicha nokbaekai. Juka' Peota intok juka' Jakoobota intok juka' Joanta inime'e ket aamak nunukai. ²⁹ Juka' Jesujta intok ket, Liojtau bicha a' nokao su, ju'u a' pujbawa ta'abwisi bittuk. Ju'u intok a' tajo'oriwa tua tossaaisi intok beojkosi taawak. ³⁰ Junak intok o'owim wooika aamak etejoka bittuk. Inime'e, ju'u Moisees intok ju'u Eliias tukan. ³¹ Inime'e, Liojta betana tatchiriapo ja'abwekai. Intok bempo, Jesujta chukula jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po a' muknee'u betana nau etejon. ³² Ju'u Peeo intok jume' aamak rejteme, tua kokotpeaka juni'i, ka kokochok. Intok inime'e, Jesujtat inien juka' Liojta betana tachiriata, ka a' teuwaatumta, intok jume' woika aamak aneme am bichak. ³³ Junak juname'e o'owim, Jesujta ama a' to'o sakao, ju'u Peeo inen au jiiak:
—Yee majtame, tu'isi te im aane. Itepo, baji ili juya karim te ya'ane, senuk ee betchi'bo, senuk Moiseejta betchi'bo intok senuk Eliajta betchi'bo —ti jiakai.

Taa ju'u Peeo tua ka ju'uneaka nookan. ³⁴ Aapo'ik intok ketun a' nokao su, namu am pattak. Inime'e intok tua majjaen junuen namupo wajiwa emo bichakai. ³⁵ Junak intok junama namupo betana jiawai jikkajituk:

—Ini'i juna'a ju'u in yoemia in nake'u. Aapo'ik eme'e a' nok jikkajine —ti jiakai.

³⁶ Chukula junaka'a jiawaita junuen a' noksuko, inime'e Jesujta aapolaik jiba ama bichak. Bempo intok kaita teuwaak intok juka' bem bichaka'uta kaabetau a' etejok.

Jesus, usi o'ou, bebeje'eri ka tu'i jiapsita jipu'usukamta au a' ine'etetua

³⁷ Juchi yokoriapo bempo'im junaet kau betana ko'om am yajako, yoemra juebenaka Jesujta nankika au kaaten. ³⁸ Junak intok seenu, juname betana, tua kusisi au nokaka:
—Yee majtame, nee jiokoine, in usi nee bitria. Bwe'ituk tua nee inika'a jiba uusek —ti au jiiak—. ³⁹ Intok senu bebeje'eri ka tu'i jiapsi a' kokkoba intok ini'i a' chatchaitua intok weettua, intok tenpo a' sommo'ochiatua. Intok jiokot au a' bittuaka intok ka a' su'u tottojibae. ⁴⁰ Jume' em majtimmeu ne jaibu a' nokriasuk, juka' ka tu'i jiapsita betana bempo'im a' tu'utene' betchi'bo, taa inime'e ka au yuumak.

⁴¹ Jesus inime'e inen yoopnak:

—Uu eme'e, ka tu'i yoemra kaita sualeme. Jakwoo tajtisa ne inim emomak aneka inien emomak ino bitne. A'abo a' tojinee juka' em yoemiata —ti jiakai.

⁴² Taa junak juka' usita weiyawao, ju'u ka tu'i jiapsi junaet ko'okoae juchi a' wettuak. Taa Jesus, ju'u ka tu'i jiapsitat nesaweka juka' usita tu'utek. Junak intok a' yo'owamak a' simtuak. ⁴³ Intok si'ime, ju'u Liojta utte'aka a' jita a' joa'u betchi'bo suum ean.

Jesus, juchi wee'po jaisa a' muknee'u a' teuwaa

Inime'e si'ime ket junuen, ju'u Jesujta jita a' joa'u betchi'bo am suum eao su, aapo, jume' a' majtimmeu:

⁴⁴ —Inika'a em tu'isi mammate, intok ka aawas koptine. Inepo, ju'u inim yoeme, ka tu'i yoemem mampo su'u tojitune —ti ameu jiiak.

⁴⁵ Taa inime'e, aapo'ik ameu teuwa'ut ka ju'unean, bwe'ituk ka aet ju'unee i'awan. Intok inime'e, junaet betana machisi a' teuwaane' betchi'bo, au nattemaineeka juni'i, majjaen.

Jabesa tua juna'atune, ju'u che'a eiyaatuneeme

⁴⁶ Junak intok jume' a' majtim, bempo'im nasuk jabeta che'a a' eiyaatunee'u betana aet nau etejo japtek. ⁴⁷ Taa Jesus inimmet ju'une'eak, jachin bem emo eetua'ut. Junak intok aapo, ili usita yeu pu'aka, ae naapo a' kechak. ⁴⁸ Intok inimmeu:

—Inika'a ili usita, nee betana a' weye' betchi'bo, ju'u tu'isi a' mabetakame, nee junuen mabetlatune. Wa'a intoko nee junuen tu'isi mabetakame, ketchia junuen, a'abo nee bittuakamta mabetlatune. Ju'u emo nasuk che'a ka eiyaawaka bitwame, ini'i junen che'a eiyaawametune —ti ameu jiiak.

Ju'u ka itom beje'eka aneme, ini'i ket itomak eenee

⁴⁹ Junak ju'u Joan inen au jiiak:

—Yee majtame, senuk te bitlaa, inika'a, em team teuwaaka jume' ka tu'i jiapsekamta tu'utemta. Itepo intok, ka itomak a' weama' betchi'bo, ka junuen junaka'a an saek.

⁵⁰ Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Kate'em au suuane, bwe'ituk ju'u ka itom beje'eka aneme, ini'i itomak ea —ti jiiak.

Jesus, Jakoobo' teamta intok Joan teamta batte omtipo am nok tejwaa

⁵¹ Junako juka' taewaita, Jesujta teekau bicha a' nottineeo abe a' yumao, aapo junaet tua kaachin au eetuaka, junaman bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u bicha yeu siika. ⁵² Aapat bat watem bittuakai. Inime'e intok, ili bwe'u jo'ara, bwiaaraa Samaaria' tea'po kateka'u bicha, junuen junama a' yebijnee'uta a' jariu betchi'bo aman yajak. ⁵³ Taa ju'u junama'a yoemra, ka ama a' mabetbaaek. Bwe'ituk inime'e, Jerusalen tea'u bicha a' weye'po ju'uneakai. ⁵⁴ Jume' a' majtim, Jakoobo intok Joan teame, inien a' ju'uneiyaakai, inime'e:

—Achai, jaisa tu'inee ja'ani, itepo a teeka betana tajita ko'om simtuaka junuen inime'e am lu'uta betchi'bo, juka' Liojta betana noktawakamta Eliaj tuka'uta ayuka'a benasia —ti au jiiak.

⁵⁵ Junak ju'u Jesus am nok tejwaa:

—Eme'e ka ju'unea, iniat jitat enchim jiapseka'po —ti ameu jiiakai—. ⁵⁶ Bwe'ituk ju'u emo benasi yoeme, ka yee su'a betchi'bo inim yebijlaa. Ala yee jinne'ubaekai.

Junak intok bempo si'ime, omot, ka yu'in jo'arau bicha sajak.

Jume' Jesujta mak eaka, aamak katbaeka'um

⁵⁷ Bempo'im junuen bo'o joa'po, senu Jesujtau:

—Achai, jakun juni'i em yebijnee'u, ne emak weene —ti au jiiak.

⁵⁸ Junak ju'u Jesus iniau:

—Jume' kawisim bem bwia wojo'oriam jipue, intok jume' wikitchim totosak. Taa ju'u inim yoeme, jakun a' yebijnee'uta juni'i, ka jipue —ti au jiiak.

⁵⁹ Ju'u Jesus, senuku:

—Nemak weene —ti au jiiak.

Taa juna'a:

—Achai, nee bo'o bitne, in yo'owata muksuka nee a' ma'a'u tajtia —ti au jiiak.

⁶⁰ Jesus inen a' yoopnak:

—Kat aman weama. Ela'apo jume'e, Liojta bichapo ka jiapsame bebena, jume' bem kokkoarim ma'ane. Taa empo nemak eaka Liojta yo'otaka a' kateka'a betana juka' nok lutu'uriata teuwa simne —ti au jiiakai.

⁶¹ Junak intok juchi senu inen au jiiak:

—Achai, emak ne weene, taa in jo'au jo'aakame bat nee aman tejwaatua —ti au jiiak.

⁶² Taa ju'u Jesus inen au jiiak:

—Wa'a mo'iti taiteka intok chukula amau bitchukame, ini'i, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'a betana tekileu ka au yuma'ane.

10

Jesus, jume' baji taka ama woj mamni, yeu a' pu'aka'um, naas bittua

¹ Iniat chukula ju'u yo'owe Jesukrijto ket juchi wate, baji taka ama woj mamnim yeu pu'ak. Intok inime'e, wo wooim nau, si'ime bwere jo'arammeu intok ka bwere jo'arammeu aapo'ik wa'am weenee'u, aapat naas am bittuak. ² Ket inen ameu jiiak:

—Lutu'uriapo jume' jinne'uimtuneeme, echita waksuka'a benasia machika, tua juebena. Taa jume' tekilta ya'aneeme tua ka juebena. Junuen san eme'e, ju'u iniau yo'otau bicha noknee, aapo'ik, jume' tekilta ya'aneeme a' tekileu am bittuane' betchi'bo.

³ Eme'e yeu katnee, enchim bwaaram benaka, jume' roobom ane'u bicha in enchim bittua'po ju'uneakai. ⁴ Enchim ama nu'uu sakanee'uta oo kia tomita ama enchim weiyaanee'uta intok kia bocham juni'i ka naa buusti weiyaane. Intok eme'e bo'ot kaabeta binwa tebotuaka etejobaane.

⁵ Eme'e, jak jo'arapo juni'i yajakai, che'a bat eme'e: “Liojta betana tu'ika emo maktune”, ti ameu jiune. ⁶ Intok junama'a wame'e jo'aakame, juka' Liojta betana tu'ik a' mabetbaao, junuen enchim ameu teboteka'uta ame betchi'botune. Taa ka emomak am eao, junuen enchim ameu teboteka'uta ka inime' betchi'botune.

⁷ Jak juni'i enchim yajaka'po, junama'a wepul jo'arapo jiba tawane. Intok juname'e bem jipue'uta bwa'ane. Bwe'ituk ju'u tekipanoame, tomita a' koba'anee'uta au lutu'uriak. Ka eme'e o'omot su yajine. ⁸ Jak senu ili bwe'u jo'arapo yajaka, enchim mabetwaka'po, junama emou tojiwamta bwa'ane.

⁹ Junama'a jume' ko'okoeme eme'e am tu'utene. Intok inimmeu: “Liojta inim bwiapo a' nesaunee'u abe yuuma”, ti ameu jiune. ¹⁰ Taa eme'e senu ili bwe'u jo'arau yajaka, junama ka mabetwako, eme'e junama'a jo'arapo amet naj katwa'ummet yeu sajaka intok inen jiunee:

¹¹ “Kia itepo inim enchim bwe'u jo'arapo juka' bwiata, wokpo itot cha'atukamta juni'i, itepo te emo bichapo a' tatake, junuen ka tu'isi enchim aula'uta enchim a' ju'uneiyaane' betchi'bo. Taa juka' Liojta inim bwiapo yo'otaka a' nesaunee'uta, abe a' yuma'u, inika'a ju'uneiyaane”, ti ameu jiune. ¹² Inepo ne inika'a inen emou teuwa, Liojta yee aet ya'uraa bittuane'e taewaita yumako, jume' junama'a bwe'u jo'arapo jo'aakame betchi'bo, che'a juni'i jiokot machine, jume' bwe'u jo'ara Sorooma' tea'po jo'aasukame bepa.

Jume' bwe'u jo'arammet jiapsaka, ka nok jikkajakame

¹³ Tua jiokot emou machine, bwe'u jo'ara Korasin tea'po jiapsame. Tua jiokot emou machine, bwe'u jo'ara Betsaira' tea'po jiapsame. Bwe'ituk inika'a ka a jootu maisi machika, emo nasuk ya'ari, jum bwere jo'aram Tiiron intok Siiron tea'po ini'i ya'atuko, jume' junakriapo jiapsame a' bichako, jakwoo su emo temaisu ean intok chukuik atteateka intok kobat emo napojtuaka, bem sioka'uta teuwaakai. ¹⁴ Taa juka' taewaita yumako, junuen Liojta yee ya'uraa bittuane'e, eme'e che'a juni'i jiokot emo bitne, jume' bwere jo'aram Tiiron intok Siiron tea'po jiapsaka'um bepa. ¹⁵ Eme'e intoko, bwe'u jo'ara Kapernaom tea'po jiapsame, jaisa eme'e teekau enchim yajinee'u, emo uttia machia ja'ani. Ala eme'e, jume' kokkoarim yaaja'u tajtia ko'om tojinaa.

¹⁶ Wa'a enchim jikkajineeme, nee junen ket jikkajilatune. Wa'a intok ka enchim eiyaaka ka enchim mabetakame, nee junen ket ka mabetlatune. Wa'a intok, ka nee eiyaaka ka nee mabetakame, Liojta juka' nee a'abo bittuakamta junuen ka mabetlatune.

Jume' baji taka ama woj mamnim yeu notteka'po

¹⁷ Jume' baji taka ama woj mamni naj bittuawakame, tua alleaka nottek:

—Achai, kia jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim juni'i, ee betana utte'ata itot ayukamtae, itom ameu nokao, inime'e itom nok jikkajak —ti au jiakai.

¹⁸ Jesus inimmeu:

—Lutu'uria, bwe'ituk jiba ineponee a' bichak juka' bebeje'erita, teeka betana yuku be'oktiata benasi ko'om a' wecheko —ti ameu jiiak—. ¹⁹ Jiba inepo nee emot a' autuari,

enchim au yuma'anee'u jume' bakotchimmet intok jume' machilimmet juni'i a enchim cheptine' betchi'bo, intok kia si'ime bebeje'eri utte'ata enchim a' koba'ane' betchi'bo, tua kaachin eme'e anakai. ²⁰ Taa ka eme'e alleenee junuen jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim enchim teuwa'uta bem a' joa' betchi'bo. Ala, teekau, Liojta jiapsa'u enchim lutu'uriaka'uta ju'uneiyaakai.

Jum Jesujta tua a' alleaka'po

²¹ Junama lautipo ju'u Jesus, Liojta tu'u jiapsi betchi'bo tua alleaka inen jiiak:

—Enchi ne baisaeka enchi yo'ore in achai, bwiapo intok teekau yo'owe. Bwe'ituk empo, inika'a ee betana lutu'uriata, inime'e ili usim benam, ka emo che'ewaremmu em am ju'uneiyaatuari betchi'bo. Intok jume' koba susuakame intok jitat ju'uneammu em essoka'u. Jeewi in achai Lios, bwe'ituk empo su junuen a' tu'urekai.

²² Ju'u in achai Lios, kaita yeu be'eka, si'imeta in mampo su'u tojilaa. Kaabe ju'unea juka' usiwaita a' jabetuka'uta taa ju'u achaiwai, aapo jiba. Intok kaabe ju'unea juka' achaiwaita a' jabetuka'uta, taa ju'u usiwai jiba. Intok wame'e, inika'a usiwaita aapo'ik, junaka'a a' ta'aatuabae'um jiba.

²³ Junak intok ju'u Jesus jume' a' majtimmu bitchuka omola bempolaimmu inen jiiak:

—Tua alleene, jiba inika'a i'an enchim bicha'uta, wame'e ket a' bichame. ²⁴ Bwe'ituk inepo ne inen jii, juebenaka jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nokakame, intok jume' inim che'a yo'o ya'arim, inika'a i'an enchim bicha'uta, a' bitbaek, taa ka a' bichak. Intok inika'a i'an enchim jikkaja'uta, a' jikkajibaek, taa ka a' jikkajak.

Senuk tu'i yoemta, Samaaria' tea'a betana jometat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

²⁵ Junak intok seenu, Moiseejta nesaurim yee majtame, ini'i junama Jesujtau ruktek junuen a' ji'optuabaekai. Intok ini'i inen au nattemaek:

—Yee maj majtame, jitasa tu'ik nee yaaka, juka' jiba yuu jiapsiwamta bitne —ti au jiiakai.

²⁶ Jesus inen a' yoopnak:

—Jum Moiseejta nesauri ji'ojteimpo jaisa ji'ojtei —ti jiiakai.

²⁷ Ju'u Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame inen a' yoopnak:

—“Juka' em yo'owa Liojta, ka jiapsita bepa a' nak yo'orine, intok ket tua em tu'u eeriae intok alleaka em jiapsa'ue intok em a jita mammate'ue a' nak yo'orine. Intok empo, juka' ele benasi inim yoemta, em emo eiya'a benasia a' naknee” —ti au jiiakai.

²⁸ Junak ju'u Jesus iniau:

—Tua empo amma'ali jii. Inika'a em teuwa'uta ya'ane, intok empo jiba yuu jiapsine —ti au jiiak.

²⁹ Taa ju'u Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, aapo'ik ju'u a' nattemaeka'u betana, lutu'uriata au jipu'uleka:

—Jabesatunee ini'i, ju'u nele benasi yoeme —ti au jiiak.

³⁰ Ju'u Jesus junak inen a' yoopnak:

—Senu yoeme, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana bo'ot senu bwe'u jo'arau Jerikoo' tea'u bicha ko'om weyen. Inika'a intok, waate, jita yee u'aame au yeu sajaka, si'imeta a' u'uraak, kia a' tajo'oriwa chiktia. Inime'e ket ko'okosi a' yaaka intok batte mukiata ama to'o sajak. ³¹ Tua junak su seenu, te'opopo tekiakame jiba junae bo'ot weyen. Taa ini'i, junaka'a bichakai, naa buusti siika. ³² Ketchia seenu, ju'u Lebi'ituka'uta yoemiam betana yeu simria, ini'i junaet cha'aka ama yepsak. Ini'i intok junaka'a bichakai, kia ama naa buusti siika. ³³ Taa senu yoeme, bwiaraa Samaaria' tea'a betana jometakai, jiba junae bo'ot weyeme, ini'i junaka'a bichakai, tua a' jiokolek. ³⁴ Junak intok, inia o'outau ruktek. Inika'a, ko'okosi a' ya'aripo, ochokokue intok pa'asi ba'awae a' jittok. Tettebe tajo'orimmea a' sumakai. Chukula intok inika'a, aapo a' kaba'it a' ja'amutuak.

Senu jo'arau a' reu jinula'u a' tojakai intok junama'a a' suuak. ³⁵ Yokoriapo juna'a Samaaria' tea'po joome, simekai, wooi tosai tomim yeu wikeka intok junaka'a, junama'a jo'aakamta am miikak. Intok inen au jiiak: “Inika o'outa nee suuariane, intok empo naa buusti jita aet wiutako, inepo nottek ne enchi a' beje'etuane”, ti jiakai. ³⁶ Junak su, juname bajim betana, empo jabesa tua juna'atuk ti ea ju'u, jume' jita yee u'aame betana ko'okosi ya'awakamta, aapo'ik au a' eiya'a benasi junaka'a eiyaakame —ti au jiiak.

³⁷ Ju'u Moiseejta nesaurim yee majtame:

—Ju'u, junaka'a nak jiolekame —ti au jiiak.

Junak ju'u Jesus:

—Beja ma, empo ket jiba inile benak bo'o jooriane —ti au jiiak.

Jesus, Maata intok ju'u Maria' teamta jo'aapo a' ane'epo

³⁸ Jesus ketun a' sika'u bicha bo'o joaka intok senu ili bwe'u jo'arau yeu yepsak. Junama'a intok senu jamut, Maata' teakai a' jo'apo a' mabetak. ³⁹ Ini'i Maata' teame, senuk Maria' teamta jamut waekan. Ini'i aapo Jesujta woku yejtek junuen juka' aapo'ik teuwa'uta jikkajibaekai. ⁴⁰ Taa Maata, juebenaka a' joo machikut tua obisi au bichan. Intok aapo Jesujtau rukteka inen au jiiak:

—In yo'owa, jaisa empo a' tu'ureka a' bicha ja'ani, juka' in waai inim tekilpo ka nee a' ania'uta. Nee a' ania saune —ti au jiiak.

⁴¹ Taa Jesus inen a' yoopnak:

—Maata, empo juebena weyemat emo obisi eetua intok ka allea. ⁴² Taa wepu'ulaika jiba aayuk ju'u lutu'uriapo obisi aet emo bit'eewame. Ini'i Maria inika'a che'a tu'ik yeu pu'ari. Intok inika'a, kaabe a' u'uraane —ti au jiiak.

11

Jesujta, Liojtau bicha emo nokriawa'u betana yeteu a' noka'apo

¹ Sejtul juka' Jesujta ama jakun, Liojtau bicha a' nokaao, intok junako a' ansuko, a' majtim betana seenu:

—Achai, Liojtau bicha itom nokne' betchi'bo itom majtane, juka' Joanta jume' aapo'ik majtim a' majtaka'a benasia —ti au jiiak.

² Jesus inen ameu jiiak:

—Eme'e Liojtau bicha noka'ateko, inen eme'e jiunee:

Itom yo'owa, teekau katekame, eu lutu'uriatunee si'imem betana em yo'orinaa'u.

Che'a yo'otaka em nesawee'uta, inim tee a' bitne.

Ju'u em joo i'a'uta inim bwiapo ya'atune, junuen jum teekau benasia.

³ Inia taewait juka' itom bwa'anee'uta, yuma'isi itou a' autuane.

⁴ Itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoine, bwe'ituk ket te itepo, si'imem jume' ka tu'ik itou ya'alame, am jjiokoe.

Aet itom ji'opnee'u, kaita itou autuane.

Ala, ka tu'ik betana itom ania.

⁵ Ju'u Jesus ket inen ameu jiiak:

—Maasuko, senuk emo betana te iniat inen jiune. Juna'a jabeta a' ta'aa'uta ayuka, intok ini'i nasuk tukaapo a' jo'au yepsaka, iniau: “Empo, in nake'u, paanim bajim nee reuwaane. ⁶ Bwe'ituk seenu, in ta'aaka in eiya'a'u, mekka betana, ju'ubwa in jo'au yepa. Intok inika'a nee kaita a' mik machi”, ti jiakai. ⁷ Maasu juna'a senu intok ket, wajiwa aneka, a inen a' yoopna ean: “Kat a'abo neu suua. Patti ju'u pueeta. Intok jume' uusim inim nemak to'oka. Kannee a yejteka jita eu toja”, ti jiakai. ⁸ Junuentaka juni'i, ini'i junuen yejteka, ka tua kia aapo'ik a' ta'a' betchi'bo jiba, ala junuen, ka naa buusti au a' suane' betchi'bo, si'imeta a' waata'uta a' mikne. ⁹ Junuen san inepo inen emou jiia, enchim waata'uta a'aune, ju'u Lios intok emou a' autuane. Juka' emou be'eemta jariune, intok eme'e a' bitne. Intok pueetata pona'ateko juni'i, eme'e a' etaporianaa. ¹⁰ Bwe'ituk

ju'u, a' waata'uta a'awame, a' mabetne. Ju'u intoko juka' au be'emta a' jaiwame, a' bitne. Intok kibachanaa, ju'u, pueetau weyeka a' poname.

¹¹ 'Kaabe aane emo nasuku, yoemiaka, a' usiwa paanim a' a'awao, tetata a' mikbaaneeme. Oo kuchuta a' a'awao, bakotta a' mikbaaneeme. ¹² Oo totoi kabata a' a'awao, machilta a' mikbaaneeme. ¹³ Eme'e junuen, ka tu'i yoememtaka juni'i intok jume' enchim yoemiam, tu'ik enchim am miknee'uta a' ta'ateko, jiba tua ju'u enchim achai Lios, teekau katekame, wame'e junuen aapo'iku bicha, juka' a' tu'u jiapsiwata a'awame, aapo tua lutu'uriapo amet a' jiapsituane.

Jum Jesujta, bebeje'eri utte'ata jipue' teaka, aet nokwaka'po

¹⁴ Juka' Jesujta, senuk, inika'a, bebeje'eri ka tu'i jiapsi aet aneka, junae ka nokamta, aapo'ik a' tu'uteo, intok junak, inika'a bebeje'eri ka tu'i jiapsita yeu siiko, ju'u ka noka'u, a nookak. Ju'u bu'uura ama aneme, iniat a' uttiaka taawak. ¹⁵ Taa waate inen jiiak:

—Ini'i o'ou, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim yeu beba o'oben, taa jiba ju'u, inimmeu yo'owe, Be'elsebuul teamta utte'ae, a jita a' joa'ue a' joakai —ti jiiak.

¹⁶ Waate ket a' ji'optuabaeka, junuen teeka betana machilaata a' ju'unakte saen. ¹⁷ Taa ju'u Jesus, inime'e jachin bem emo eetua'po ju'uneakai inen ameu jiiak:

—Jitaa bwiaaraapo juni'i, ju'u ama yoemratau yo'ooru au na'ikimteka, emo beje'eka nau nassuakai, inime'e emo lu'utane. Intok kia jume' nau wewerika, senu jo'araapo jo'aakame, inime'e ka nau eakai, ka a nau jiapsine. ¹⁸ Junuen san ket, ju'u bebeje'eri, juka' aapo'ik sawe'uta bebeje'erita yeu beba'ateko, ini'i, aapo au beje'eka anne. Junuen san, ju'u a' nesawee'u kaachin binwatune. Inika'a ne teuwa junuen, enchim, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim, ju'u bebeje'erimmeu yo'ota, Be'elsebuul teamta utte'awae, yeu ne am beba'ati jia' betchi'bo. ¹⁹ Taa inientuko, jabesa, jume' waatem emomak eame, inime'e ka tu'i jiapsim yeu am bep betchi'bo, jabesa utte'a amet autua. Junuen san, jiba juname'e, enchim ji'oplatuka'uta a' teuwa. ²⁰ Taa inepo jiba ju'u Liojta utte'awaesan nee jume' bebeje'erita ka tu'i jiapsim yeu am beba. Ini'i intoko, Liojta che'a yo'otaka inim bwiaapo a' nesaunee'u, inim a' yuma'aseka'uta a' teuwa.

²¹ 'Yoemta seenuk, ousi au eiyaamta, inika'a, ju'u ae au a' anianee'uta jipueka, intok inika'a a' jo'arata a' suuao, junama'a ju'u a' suua'u, kaita au weene. ²² Taa inika'a beje'eka, senu che'a ae bepa utte'aka ama yepsaka intok a' yu'ukai, junak ini'i, ae a' nassuanee'um, si'imem a' u'aane. Intok si'imeta juka' a' jo'araapo a' nu'uka'uta, a' na'ikimtene.

²³ 'Wa'a ka nemak eame, juna'a, nee beje'eka aane. Wa'a intok, ka nemak eaka, jume' jinne'uimtuneeme nau totojame, ini'i junuen, ka a am jinne'u tebo.

Juka' bebeje'erita ka tu'i jiapsita, jaisa a' nottinee'u

²⁴ 'Ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsi, jabe senukut yeu siiko, junak ka anwa'abe'emu weamne, jak a' yebijnee'uta jaiwakai. Intok junuen, ka a' teakai, junak: “Jumun in yeu sika'u ne nottibae”, ti eene. ²⁵ Junuen nottekai, junaka'a yoemta aet yeu a' sika'u, karita kaabeta ama ane'ebenak a' teune, ujoika intok chi chikrita benak. ²⁶ Junak intoko ini'i, sikaa, intok juchi woo busanim jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim, che'a juni'i ae bepa ka tuttu'im nu'upane. Intok juname'e si'ime, jiba junae o'outat tawabaeka aet kimune. Chukula intok ini'i, che'a juni'i, bat naataka bepa machika tawane.

Tua lutu'uriapo ju'u tua alleewame

²⁷ Juka' Jesujta ketun inien weyemat a' nokao su, ju'u bu'uuraata betana senu jamut chaen:

—Tua alleewamta bitnee wa'a jamut, inim enchi yoemiaka intok enchi yo'oturiakame —ti jiiakai.

²⁸ Taa aapo inen jiiak:

—Alla che'a tu'isi tua alleenee wame'e, Liojta noki jikkajaka intok a' teuwaa'uta joaka jiapsame —ti jiiak.

Ju'u ka tu'i yoemra, ka a jootu machik machilaata bitbae

²⁹ Ju'u yoemra junama Jesujta ane'u, che'a juni'i bu'uuka au nau yajan. Aapo intok nokaka, inen ameu jiu taitek:

—Ju'u yoemra i'an jiapsame, ini'i ka tu'i yoemra. Intok ket, in a jita joa'ue aman machilaata bitbae. Taa inime'e, kaita intoko naa buusti machilaata bittuanaa. Taa kia juka' Jonaj teamta ju'u a' yaaka'u benak jiba bittuanaa. ³⁰ Bwe'ituk juka' Joon-ajtuka'uta, bwe'u jo'ara Ninibe' tea'po jiapsaka'ummeu aapo'ik a' machilaatusuka'a benasia, ketchia junuen ju'u inim yoeme i'an yoemra inim jiapsammeu machilaatune. ³¹ Juka' taewaita, Liojta yee aet a' ya'uraa bittuane'e'u yumako, juka' yoemrata a' ya'uraa bittuanaao, wa'a jamut ya'ut, sur betana joome ama annee. Intok ini'i, juka' yoemrata i'an jiapsamta, ka tu'isi a' tawaane. Bwe'ituk ini'i jamut, aapo junama'a che'a mekka a' bwiaraa betana juka' yo'o ya'ari Salomontuka'uta, tua a' koba suawaka'uta, jitat a' ju'unea'uta aet a' jikkajibaeka yepsak. I'an intok inimi'i, senu ju'u Salomontuka'uta bepa che'a eiyaawatchika aane. ³² Wame'e, bwe'u jo'ara Ninibe' tea'po jiapsisuka'um, inime'e, taewait Liojta yee ya'uraa bittuane'o ama anne. Intok junak juka' inim yoemrata ya'uraa bittuanao, inika'a, bempo ka tu'isi a' tawaa tebone. Bwe'ituk jume' junama jiapsisuka'um, juka' Jonaj tuka'uta, Liojta betana nok lutu'uriata ameu a' teuwaako, bempo, ka tu'ik betana emo temaek. I'an intok inim, ju'u Jonaj tuka'uta bepa senu che'a eiyaawatchika aane.

Jume' puusim, ju'u takaata betchi'bo jita tachiriata bena

³³ 'Kaabe, senu tachiriata tayaka intok inika'a, kobi'ikut a' mana'abaane. Intok kia senu jita ama e'eria betchi'bo ya'arita betuk juni'i. Ala ini'i, jikat a' mana'ane, junuen junama jume' kimummet a' tachiriane' betchi'bo. ³⁴ Jume' puusim senuk betchi'bo, tachiriata benasi maachi. Junuen san ketchia, jume' em puusim tu'ireako, si'ime ee betchi'bo mamachine. Taa jume' em puusim ka tu'ireako, ketchia, si'ime ee betchi'bo ka mamachi benane. ³⁵ Aet emo suuane'e juka' Liojta betana weyeka em ju'uneiyya'uta, inika'a ka ta'abwisi em a' naysyotene' betchi'bo. ³⁶ Bwe'ituk empo junuen yuma'isi si'imeku Liojta lutu'uria weiyaaka jiapsakai, kaita ka tu'ik ta'abwisi joakai, junak si'imeku machisi empo ju'unakkiachisi a' ju'uneiyyaane, junuen tachiriata tajpa'ala et a' machiaka'a benasia.

Jesus, jume' paiseom intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, ka amma'ali bem ane'ut nooka

³⁷ Juka' Jesujta a' noksuko, jume' paiseom teame betana senu a' jo'au a' ji'ibwa nunuk. Ju'u Jesus junama yepsaka, mesau yejtek. ³⁸ Ju'u paiseo kaachin jiu machiakan, aapo'ik Jesujta ka bempo'im junuen au joiwalatuka'po aman, ji'ibwabaeka, ka junaen mam bajimaka ji'ibwakamta bichakai. ³⁹ Taa ju'u yo'owe Jesukrijto iniau inen jiiak:

—Eme'e jume' paiseom teame, juka' baasota intok juka' pu'atota pa'ariatana tu'isi am baksiane. Taa eme'e intok, wajiwa tana, jita etbwaka intok ka tu'ik yaaka enchim nu'ula'ue, junae tappuni. ⁴⁰ Ka suawa'am, eme'e ju'unea, ju'u juka' takaata yaakamta, ket juka' jiapsita aet katekamta a' yaaka'po. ⁴¹ Junuen san eme'e, juka' watemmeu bicha enchim nana'ikia'uta, tua junen jiaka a' joonee intok junuen si'ime enchim joa'u, Liojta bichapo tu'ine.

⁴² 'Tua jiokot emou machinee eme'e paiseom teame. Eme'e ju'u juya menta' teamta betana intok ju'u juya ruura' teamta betana intok si'ime jume' ji'um betana, juka' Liojtau bicha weyemta eme'e au a' na'ikia. Taa eme'e juka' si'imeku lutu'uriata bo'o jooriawamta ka a' chupa'ala intok juka' Liojta enchim nak yo'oree'uta eme'e kia beja a' bicha. Ini'i juna'a ju'u enchim joo'ea'u. Taa junae ju'u wateku mak nawi.

⁴³ 'Tua jiokot emou machine, eme'e paiseeom teame, bwe'ituk eme'e jum te'opompo che'a bichau wajiwa, yo'owam jojoye'po enchim jojo i'a. Intok eme'e jum bwe'u jo'aapo amet naj katwa'po si'imem betana tua yo'orisi enchim am tetebotua i'a.

⁴⁴ 'Tua jiokot emou machine, eme'e paiseeom teame, ka tu'u yoememtaka juni'i, emo tu'u joame. Bwe'ituk eme'e jum kokkoarim ama ma'aritaka ka ju'uneiyaawame bebena. Jume' intok naj rejteme ame bepa naj kateka juni'i, ka ju'unea.

⁴⁵ Junak intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame betana seenu:
—Yee majtame, inika'a empo teuwaaka, ket itom ka alleetua —ti au jiiak.

⁴⁶ Taa ju'u Jesus inen au jiiak:

—Tua jiokot emou machine, eme'e Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtammeu. Bwe'ituk eme'e unnaa bettek yee majtaka, juka' jeela juni'i ka a jootumta, intok eme'e, watem junaka'a joo i'a. Taa eme'e intoko kia ili juni'i ka a' bo'o jooriabae.

⁴⁷ 'Tua jiokot emou machinee bwe'ituk eme'e, jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawakame, jiba jume' bat naataka enchim yo'owasuka'um su'aka'um, eme'e jum bem ma'ari'po bepa jitaе ujyooi karim benam am jooria. ⁴⁸ Inien enchim joa'ue, juka' bat naataka enchim yo'owasuka'um yaaka'ummak enchim ea'uta a' teuwaа. Bwe'ituk bempo am su'ak, eme'e intoko junama'a juname'e ma'aripo bepa ujyooi karim benam am jooria.

⁴⁹ 'Inia betchi'bo ju'u achai Lios, aapo'ik suawae a' nok lutu'uriapo inen jiiak: "Inepone, jume' nee betana chukula yeu weenemta tetteuwaame intok jume' in yeu pu'arim ne emou bittuane. Inime'e betana intok eme'e, watem su'anee watem intok jiokot emo bittuane." ⁵⁰ Bwe'ituk ju'u Lios, juka' i'an yoemrata, si'imem jume' Liojta betana noktuawaka yeu pu'arim, Liojta aniata ju'unaktewak naateka, jume' su'awakame betchi'bo, inime'e, bempo'im a' yaaka'a benasi amet a' bitne. ⁵¹ Ju'u che'a bat Abeltuka'uta me'ewaka'po naateka, ju'u Sakariaj teamta, jum te'opopo, Liojta yo'oriwa'po intok jum bwaram aet susu'awa'po, inime' nasuk enchim me'aaka'u tajtia. Inia betchi'bo ne inen emou jiia, ju'u Lios, juka' yoemrata i'an jiapsamta, bempo'im a' yaaka'a benasia amet a' bichaka am ya'uraa bittuane.

⁵² 'Tua jiokot emou machine, eme'e Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, bwe'ituk eme'e Liojta betana nok lutu'uriata betana eme'e jiba a' ju'uneiyaaka a' eta'i bebena. Taa eme'e junae enchim jinne'uimtune' betchi'bo ka a emo ania. Intok kia jume' jinne'uim tubaeme eme'e ka a junuen am autua.

⁵³ Juka' Jesujta inika'a weemta ameu a' teuwaasuko, jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame intok jume' paiseeom teame, tua ka aamak alleaka taawak. Intok inime'e, tua juebena weemta au nattemaeka suati a' bit japtek. ⁵⁴ Inime'e, jitaе a' ji'optuaka, junuen jitaа a' teuwaaka'ue juni'i, a bem a' na'atejonee'uta jaiwakai.

12

Jesus, ju'u ka lutu'uriataka, lutu'uriata benasi yee majtawamta beje'eka yee majta

¹ Ket junuen a' weyeo su, ju'u yoemra junama'a, ka iliikika, juebena miiltaka ama au yajan. Junuen juebenaka kia ama nat chep chepteka juni'i. Intok ju'u Jesus, a' majtimmeu bat inen jiu taitek:

—Eme'e, jume' paiseeom teame betana, reberuatau a tamachiatuka, ka lutu'uriae bem emo tu'u joa'u betana emo suuane. ² Bwe'ituk si'ime ju'u ka ju'uneiyaawaka bo'o jooriawame, chukula ju'uneiyaatune. Intok si'ime ju'u etbwa bo'o jooriawame ket chukula ju'uneiyaatune. ³ Inien san, si'imeta juka' ka machiku enchim teuwaaka'uta, juna'a, taewapo jikkajitune. Intok kaabeta ane'epo, oo karipo wajiwa ju'u enchim teuwaarita, ini'i, chukula kari jikat betana kusisi teuwaatune.

Jabetasa alla, junen majjai ta'aanaa'u

⁴ 'Emou, jume' tua in nak ta'aa'ummeu ne inen jiia, jume' inim itom takaam a su'ame, taa intok chukula inia bepa ka tu'ik kaita intok a joame, inime'e ka enchim majjaunee'uta ne emou teuwaa. ⁵ Taa jabeta ala enchim majjaunee'uta ne enchim tejwaabae. Juka' jiapsiwamta senuk u'aasuka, aet chukula, taji jiba yuu beete'po a yee tawaa betchi'bo utte'akamta ala eme'e majjaune.

⁶ 'Eme'e ju'unea, mamnim jume' ili wikitchim, inime'e wooi ili tomipo am nenkiwa'po. Taa ju'u Lios, inime'e betana wepu'ulaik juni'i ka koptai. ⁷ Bwe'ituk kia jume' kobat enchim choonim juni su, si'imem we'epulaka na'ikiarim. Ka eme'e majjaunee bwe'ituk eme'e su, che'a juni'i tua juebena ili wikitchim bepa che'a eiyaawa.

Wame'e, si'imem bichapo, Jesukrijtota bem suale'u a' ju'uneiyya tebome

⁸ 'Ineponee emou inen jiia, si'imem jume' inim yoemrata bichapo net eaka ne tana bem kate'uta junuen a' lutu'uriateme, inepo ju'u inim yoeme, ket in achai Liojta ankelesim bichapo inime'e nee betana am kate'epo junuen a' lutu'uriatene. ⁹ Taa wame'e intok, inim yoemrata bichapo ka nee tana emo kate'eti jame, inime'e betana in achai Liojta ankelesim bichapo ket, ka bem nemak ea'uta ame tana teuwaanaa.

¹⁰ 'Intok jabetaka juni'i, inika'a inim yoemta beje'eka nokakame, ini'i a aet jiokoitune. Taa ju'u, juka' Liojta tu'u jiapsita beje'eka ka tu'ik teuwaakame, ka a aet jiokoitune.

¹¹ 'Jum juriom te'opommeu oo jume' yetet nesaweme intok ju'u ya'uraata bichapo eme'e yeu tojiwako, eme'e ju'u enchim am yoopnaanee'u betana oo enchim teuwaanee'u betana ka jain eene. ¹² Bwe'ituk jak weyeo enchim emo nokriane'e'uta a' yumako, ju'u Liojta tu'u jiapsi enchim aet ju'uneetuane, tua jachin enchim teuwaanee'ut.

Unnaa yu'in tomipeewamta, jaisa tua ka tu'isi a' chuchupe'u

¹³ Ju'u bu'uurata betana senu Jesujtau inen jiiak:

—Empo, yee majtame, juka' nemak werik, au lutu'uriaka iniamak itom nau at-teaka'uta, junama'a nee a' mak saune —ti au jiiak.

¹⁴ Taa ju'u Jesus iniau:

—E'e. Kaabe inim jita nee yo'o ya'ari, intok kia jita in nat na'ikimte betchi'bo juni'i —ti au jiiak.

¹⁵ Ketchia ju'u Jesus inen jiiak:

—Aet em bichaka, tu'isi aet emo suuanee si'ime ju'u jain juni'i jita waatiawamta betana. Bwe'ituk seenu, ka bu'uuk a' jipue' betchi'bo jiba jiapsine.

¹⁶ Junak intok ju'u Jesus inia ta'abwiku a' tamachiaka ameu nookak:

—Seenu, tua yu'in tomeke jiapsan. Intok inia waj bwiam tua yu'in chupuk. ¹⁷ Ini'i yu'in tomekame intok junak: “Jaisa ne tua anne”, ti ee taitek. “Jak ne ka a' kima'amachi juka' bachiata.” ¹⁸ Chukula intok inen aubaeka'eak: “Inen ne aunee: Jume' bachiata ama kima' betchi'bo karim ne am tatapnee junuen watem, che'a bwerem ya'a betchi'bo intok junama'a inepo si'imeta juka' bachiata intok in jipue'uta ne ama kima'ane”, ti eakai. ¹⁹ “Junak nee jaibu a inen jiunee: I'an ala nee juebena wasuktiam betchi'bo ne tua yu'in jita jipue. I'an naateka, yum jo'eka, ji'ibwaka intok jita je'eka nee tua alleene, ti ne a jiune.” ²⁰ Taa iniau ju'u Lios: “Empo ka suawa'aa, jiba inia tukaariat empo mukne. I'an su ju'u em nau tojiri, jabesa tua aamak tawaneekai”, ti au jiiak. ²¹ Jiba inien au chuchupe, ju'u inim beje'emta jain juni'i aapo'ik betchi'bo jiba, nau totojamtau. Taa ini'i intok junuen, Liojta betana weyeka ayukamta, ili juni'i ka aet au eetuamtau.

Lios, jume' a' yoemiam am bichaka am suua

²² Chukula ju'u Jesus jume' a' majtimmeu:

—Junuen san nee inen emou jiia, eme'e, juka' enchim bwa'eeka jiapsinee'u betchi'bo intok kia juka' enchim tajo'otene'e'uta betchi'bo juni'i, kaachin eene. ²³ Bwe'ituk ju'u jiapsiwame, ju'u bwa'amta bepa che'a eiyaawatchi. Intok ju'u takaa, ju'u tajo'ota bepa che'a eiyaawatchi. ²⁴ Jume' konim eme'e mammatene. Inime'e ka e'echa. Intok kia ka

bachiata tobo tobokta. Intok kia jak bem a' e'erianee'uta juni'i ka jipue. Taa junuentaka juni'i, ju'u Lios am mimika. Eme'e, inime'e wikitchim bepa che'a juni'i eiyaawa. ²⁵ Intok emo nasuk tua kaabe, ini'i, ju'u tua unnaa jachin au a' eetua' betchi'bo, junaen, senu batata nasuk'aman juni'i, juchi a' yo'otuneeme. ²⁶ Junuen, eme'e ka jaikiku juni'i ka yumakai, jaisaaka eme'e wate weemtat emo temaeka emo au yuma'amachia.

²⁷ 'Jume' juyam sesewame jachin bem yooyo'otune'po eme'e am mammatene. Inime'e kaita joaka, ka jiji'ika. Taa inientaka juni'i, kia ju'u che'a yo'o ya'ari Salomontuka'u, yu'in ujoyoik atteaka juni'i, ka inime'e watem benasia ujoyoisi machiakan. ²⁸ Junuen, ju'u achai Lios juka' i'an wajpo juyata, juka' chukula wakeka taya'atunemta, junuen ujoyoisi a' joakai, aapo che'a juni san enchim tajo'onee'uta emou autuane, eme'e kaita a suale'am. ²⁹ Junuen san beja eme'e ka jain emo eetuanee ju'u enchim bwa'anee'u betana intok enchim ji'inee'u betana. ³⁰ Bwe'ituk jume'e, ka Liojta soal ta'aame, si'ime inia weemtat jiba jiapsek. Taa ju'u enchim achai Lios, si'imeta inika'a emou a' be'ee'uta ju'unea. ³¹ Taa eme'e emo betchi'bo Liojta betana weyeka enchim jiapsimneu tu'i'eamtat aet emo temai sakanee intok si'imeta inika'a waatek chukula eme'e ket a' miknaa.

Teekau ju'u kaitau a tamachiatuka, ju'u tu'ika bitwame

³² 'Bwalam benasi in eiya'um, ka eme'e majjaune. Tua eme'e iliiki o'oben, taa ju'u enchim achai Lios emo betana inien aapo'ikumak yo'otaka enchim annee'uta junuen a' waatak. ³³ Juka' enchim jipue'uta eme'e nenkinee intok eme'e, jume' jikot eame mikne. Intok junuen ayuka, si'imeta bepa eiyaawatchika, ka lu'utineemta intok ka moineemta, teekau junuen jipu'ubaekai. Junaman juka' jita e'etbwamta ka anne'ewi intok kia jume' yoeriam, kaita a momoiya'awi. ³⁴ Bwe'ituk eme'e, jum juka' eeiyaawatchika, beje'emta enchim jipue'po, junaman ket eme'e jiba aet jiapsine.

Yuma'isi emo jipueka, bo'o bit'eewame

³⁵ 'Jiba eme'e ka emo koptaine, ka machiku tachiriam jiba nunu'ubwame benakai. ³⁶ Eme'e, kia jume' tetekokame benasi eene. Inime'e, juka' bem teko, jum jujupwa'u betana nottinemta a' bo'o bichame benakai. Junuen aapo'ik yepsaka, pueetata a' poponak sep a' etaporja betchi'bo. ³⁷ Tua alleenee jume' tetekokame, inime'e bem teko, ka kokochemmeu a' yebijnee'um. Tua lutu'uriapo ne inen ne emou jiia, jiba aapo ju'u bem teeko, mesau am joaka aet jiapseka, aapo am a'abojne. ³⁸ Ela'po inika'a nasuk tukaapo oo abe matchuu a' yebijneeo juni'i, junuen ka kokochemmeu yepsakai, inime'e a' tekokame tua lutu'uriapo bem allea'u ameu aune. ³⁹ Intok eme'e inika'a ju'uneiyaane, waka'a jo'aakamta, inika'a jak weyeo juka' jita nunu'emta a' yebijnee'uta a' ju'unea, inika'a ka kot'ea'u, intok jum kariu jita etbwa betchi'bo, ka aman a' kibaktua'ea'u. ⁴⁰ Eme su juni ketchia, jiba junaen yuma'isi, kaita emou be'eeka a' bo'o bitne. Bwe'ituk tua ka au waatiwao su yebijnee ju'u emo benasi yoeme.

Tekoka, yuma'isi a yoem eiyaatume, intok tekoka, ju'u ka a yoem eiyaatume

⁴¹ Junak intok ju'u Peeo:

—Achai, inika'a ta'abwiku a' tamachiaka em teuwaaka'uta, jaisa empo ito betchi'bo jiba a' teuwaak, oo si'imem betchi'bo ja'ani —ti au nattemaek.

⁴² Ju'u yo'owe Jesukrijto inen jiiak:

—Inile benasi mamachinee ju'u yo'ota tekilta a' jooriame. Ini'i suawaka intok ka ta'abwisi eame. Inika'a, ju'u a' tekowa a' jo'aapo jume' a' yoemiammeu a' to'o simnee'u, juname'e aapo'ik am ji'ibwaneeo, junak am ji'ibwatuane' betchi'bo. ⁴³ Tua alleenee ju'u tekokame, ini'i, ju'u a' tekowa nottekai, junuen juka' tekilta a' joo'ea'uta, a' joaka teunaame. ⁴⁴ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, junaka'a, ju'u a' tekowa, si'imeta a' atteabeu, aapo'ik au yo'otaka a' kecha'ane. ⁴⁵ Taa juna'a tekokame intok, juka' a' tekowa ka lauti a' nottine'eti eaka intok ini'i, jume' waate tekokame intok jume' jaamuchim ama

tekipanoame, ka tu'isi am bichaka intok ji'ibwawamta intok nanaakowamta weetuaao, ⁴⁶ junako, wa'a a' tekowa, taewait intok jak weyeo, juka' a' tekokamta ka a' bo'o bichao su yebijne. Intok inika'a tua ka a' jiokoleka, unnaa bettesi jiokot au a' chupa'ane. Intok jiba jume' Liojta ka soal ta'aame benasi au a' chupakai.

⁴⁷ 'Ju'u tekokame juka' a' tekowata joo i'a'uta ju'uneiyaaka taa ini'i ka aet jiapseka a' koptaikai, intok kia ka a' nok jikkajakai, ini'i tua bettesi jiokot ya'atune. ⁴⁸ Taa ju'u tekokame, juka' a' tekowata joo i'a'uta ka ju'uneiyaaka intok ini'i ka a' joo'ea'uta joakai, ini'i ka tua bettesi jiokot au weene. Bwe'ituk wa'a che'a yuma'isi Liojta betana weyemtat ju'uneaka a' mabetlame, ini'i junae betana au waatianaa. Ju'u intoko che'a yu'in a' ya'anee'uta maki, ini'i junae betana au waatianaa.

Jesujta betchi'bo, ka nau eewamta aunee'u, a' utte'atuka'po

⁴⁹ 'Ineponee bemelasi weyeka nok lutu'uriata, taji u a tammachiatumta ne a'abo toji'isek. Intok inepo inika'a jaibu a' weetuaapea. ⁵⁰ Utte'a, ketun juka' unnaa jiokot in ino bitnee'ue in ji'obilaatune'po intok inika'a neu chupsu'u tajtia, tua ka in yanti ela'u neu aune. ⁵¹ Jaisa eme'e, yanti elwaka jiapsiwamta nee a'abo bwiau jiapsammeu ne a' weiya'ati ea ja'ani. Ka junueni, ala, ka nau eewaka jiapsiwamta ne a'abo weiyaa. ⁵² Bwe'ituk i'an inim bichau bicha, mamnika nau werika, inime'e ka nau eene. Bajika, jume' woim beje'ene. Jume' woika intok, jume' bajim beje'ene. ⁵³ Inen weyekai, ju'u achaiwai, a' yoemiawata beje'ene. Ju'u yoemiawai intok a' yo'owata beje'ene. Ju'u malawai a' jamut asoawata beje'ene. Ju'u marawai intok a' malawaita beje'ene. Ju'u asekawai, a' jaboraiwaita beje'ene. Ju'u jaboraiwa intok a' asekawata beje'ene.

Jiba taewaim betana ju'u machilaa

⁵⁴ Ju'u Jesus ket ju'u yoemratau inen jiiak:

—Eme'e, jume' naamum, ta'ata aman weeche'e betana jikau cha'atume bichakai, eme'e sep, i'an yukbae'eti jii. Intok inien yeu weama. ⁵⁵ Intok sur betana jekata buiteo, eme'e sep, i'an tattabae'eti jiune. Intok junuen tatta. ⁵⁶ Ka tu'i yoememtaka emo tu'u joame, eme'e, juka' aniata oo teekata jachin a' machiaka'uta bichaka, taewaim ju'une'eiya. Taa eme'e inime'e taewaimmet enchim amet jiapsa'ummet weenemta juka' a' teuwa'uta eme'e ka a aet ju'unea.

Ju'u enchi beje'eka anemtamak em emo tu'utenee'u a' jariunee

⁵⁷ 'Jaisaakai eme'e ju'u che'a emou lutu'uriatu machik intok emou tu'i machik juni'i, ka aet a ju'unea. ⁵⁸ Senuk enchi a' beje'eeo intok enchi a' ya'uraa bittuaseko, ket aamak weyeka, aamak emo tu'utenee junuen ka ya'uttau bicha enchi a' su'u tojine' betchi'bo. Bwe'ituk junako ju'u ya'ut, jume' yee e'etammeu enchi su'u tojinee intok juname'e enchi eta'ane. ⁵⁹ Inen ne eu jii, junama'a empo ka a yeu weene, ka si'imeta juka' em wikiria'uta empo ka a' beje'etuasuko.

13

Ka tu'ik bo'o jooriaka jiapsiwamta betana emo temaiwamta a' utte'atuka'u

¹ Jiba juname'e taewaimmet jeela, waate, Jesujtau yeu yajak. Inime'e intok, juka' Pilaato' teamta jume' waate, bwiaraa Kalilea' tea'po joomem a' su'aka'uta au teuwaakai. Intok inika'a aapo'ik jiba juname'e bem ojbo, jume' naikim wokekame, Liojta yo'ori betchi'bo bem su'aka'um, inime'e ojbomak ket a' kuutaka'uta. ² Ju'u Jesus intok inen ameu jiiak:

—Jaisa eme'e, inime'e bwiaraa Kalilea' tea'po joomem, inika'a ameu yeu sika' betchi'bo, si'ime jume' waate bem bwiaarapo joomem bepa che'a ka bem tu'i yoe-memtuka' betchi'bo junuen am ayuk ti ea ja'ani. ³ Kannee inien yeu a' sika'a ti jii. Eme'e intoko junuen ka tu'ik joowamta betana ka enchim emo temaeko, si'ime eme'e juni'i ket kokkone. ⁴ Oo jaisa eme'e, wame'e woj mamni ama woj naikika, tebesi jikau

bicha karita benaka ya'arita Siloe' teamta amet wecheko, inime'e kokokame, inime'e, jume' waate junama'a bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po joomem bepa jita che'a ka tu'ik am ya'ariaka' betchi'bo junuen am ayuk ti ea ja'ani. ⁵ Kannee inien yeu a' sika'a ti jiia. Eme'e intoko junuen, ka tu'ik joowamta betana ka enchim emo temaeko, si'ime eme'e juni'i ket kokkone.

Chuna ouwo ka tatakamtat nokaka jita ta'abwik a' teuwaaka'u

⁶ Junak intok ju'u Jesus, inika'a jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nookan:

—Seenu, a' waj bwiapo chuna'ouwota echiakan. Intok ini'i, junaka'a a' takasuk ja'ani ti eaka, aman a' bit betchi'bo siika. Taa junama junaet tua kaita teak. ⁷ Junak intok ini'i, ju'u junaka'a wajta suuamtau inen jiiak: “Beja ne baji wasuktiapo a'abo iniat chunam jajaiwa intok ne jiba kaita tettea. A' chuktane. Jaisa betchi'bo ini'i kia beja inim bwiata jinne'ulatune”, ti au jiiak. ⁸ Taa ju'u, junaka'a waj bwiata suuame inen a' yoopnak: “Inia wasuktat jiba inim a' su'u tojinee achai, bwiata nee a' bwalkoteriaka intok bwiata utte'ata maknemta nee au to'obae. ⁹ Intok inien ya'awak, jumak juchi wasuktat takane. Taa junuen ka a' takako, junak ala a' chuktane”, ti au jiiak.

Jesus, senu aet yum jo'e ta'apo, jamutta po'ola tawalata au ine'etetua

¹⁰ Sejtul, senu aet yum jo'e ta'apo ju'u Jesus senu juriom te'opopo yee majtan. ¹¹ Intok junama, jamut, woj mamni ama woj naiki wasuktiapo ko'okoeka ama aanen. Inika'a, senu bebeje'eri ka tu'i jiapsi tua po'ola a' tawaalatukan. Aapo ini'i tua ka a rutukten. ¹² Ju'u Jesus ama a' bichakai, au chaaeka:

—Jamut, empo beja, em ko'okoa betana kaita intok et aayuk —ti au jiiak.

¹³ Junak intok aapo ju'u Jesus aet mamtek. Intok junama lautipo ju'u jamut rutuktek. Intok sep, Liojtau bicha a' allea'uta teuwa taitek. ¹⁴ Taa ju'u junama'a juriom te'opopo yo'o ya'ari, ini'i o'omtek, juka' Jesujta junaka'a jamutta aet yum jo'e ta'apo a' tu'uteka' betchi'bo. Intok ini'i, jume' ama anemmeu inen jiiak:

—Busan taewaim aayuk amet tekipanoanaame. Juname'e taewaimmet eme'e tu'ibaeka a'abo katne. Intok ka ju'u aet yum jo'e ta'atchi.

¹⁵ Junak intok ju'u yo'owe Jesukrijto inika'a inen yoopnak:

—Ka tu'i yoemtaka juni'i emo tu'u joame. Jaisa emo betana kaabe ju'u a' wakajta oo a' buuru aet yum jo'e ta'apo a' woitaka, jakun a' ba'a ji'ituaneeme. ¹⁶ Inika'a jamutta intoko, ju'u Apra'am tuka'uta betana yoemiammet yeu simriata, inien ju'u bebeje'eri, iniae ko'okoe, woj mamni ama woj naiki wasuktiapo jikot au a' bittuamta, jaisa ini'i aet yum jo'e ta'apo ka inia a' ko'okoa betana ka aet aniatu'eewan ja'ani —ti jiakai.

¹⁷ Juka' Jesujta inika'a a' teuwaasuko, si'ime jume' a' beje'eka kateme, tua tiweka taawak. Taa si'ime ama yoemra tua allea' Jesujta tua eiya watchika a' joa'uta bichakai.

Mojtaasa bachiata nokaka jita ta'abwik a' teuwaaka'u

¹⁸ Junak intok inen jiiak:

—Jita benasa intok jitausa nee a' tamachiane, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana ju'u nok lutu'uria. ¹⁹ Ini'i, seenuk inim yoemta, mojtaasa bachiata a' waj bwiapo a' echaka'abena. Intok ini'i junuen tua bwe'u juyata benasi yo'otuneeka, junuen tua bwe'uuka, kia jume' jekapo naj kateme juni'i a' nassa'akariampo a am tosate'e benasi weye.

Reberuat nokaka jita ta'abwik a' teuwaaka'u

²⁰ Ketchia inen ameu jiiak ju'u Jesus:

—Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana ju'u nok lutu'uria, jitausa ne a' tamachiane.

²¹ Ini'i, senu jamutta ainam bajisi jitae yeu to'orim, iliikik reberuata junamemak nau a' kuutaka, junuen si'imek kittim a' boyotua'a benasi weye.

Na'ulaika, ju'u aman aet kimuwame

²² Bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u bicha bo'o joakai, ju'u Jesus, ili bwere jo'arampo intok kia junama che'a ka bwere jo'arammet a' weye'ut, yee majtan. ²³ Junama'a senu aanek: —Achai, jaisa tua iliikinee ja'ani jume' jinne'uimtuneeme —ti au nattemaekai.

Aapo intok:

²⁴ —Na'ulaika am bicha aet aman kikkimuwa'u luula eme'e kimubaeka'eene. Bwe'ituk ineponnee inen emou jiia, juebenaka aman yajibaane, taa ka a aman yajine. ²⁵ Juka' jo'araka ama katekamta jaibu pueetata a' pattasuko, eme'e, jume' pa'aku aneme, junau ja'abweka a' ponaka inen: “Achai, itom kimutua”, ti eme'e jiune. Taa aapo: “Kannee ju'unea jaku'ubo enchim kate'u”, ti enchim yoopnane. ²⁶ Junak intok eme'e inen jiu japtenee: “Itepotee emak rejteka emak jiji'ibwasuk. Intok empo itom bwe'u jo'arapo bo'ommet yee mamajtasuk”, ti jiune. ²⁷ Taa aapo inen enchim yoopnane: “Jaibu ne enchim tejwaala, ka in ju'unea'po, jaku'ubo enchim kate'epo. Saka'abu'em si'ime eme'e jume' ka tu'ik joaka jiapsame”, ti jiakai. ²⁸ Junaman eme'e bwannee intok enchim tamim kusisi jiune, eme'e, juka' Apra'am teamta intok Isaak teamta intok Jakoobo' teamta intok si'ime wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka noktuawaka'um, aapo'ik Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u aamak aneme bichakai, eme'e intoko pa'akun yeu beeprimtakai. ²⁹ Bwe'ituk junak ju'u ka nanau machi yoemra, ta'ata yeu weama'a betana intok ta'ata aman weeche'e betana intok norte betana intok sur betana ama yeu yajine, junuen, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'po, mesau jote' betchi'bo. ³⁰ Junako, waate, jume' i'an inim che'a ka eiyaawame, inime'e junaman che'a eiyaarimtune. Wate intok, jume' i'an inim tua eiyaawame, junaman junak che'a ka eiyaarimtune.

Ju'u Jesus, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po jiapsame betchi'bo bwaana

³¹ Jiba junae taewait, waate paiseeom teame Jesujtau yajaka inen jiiak:

—Inim yeu weene, bwe'ituk ju'u yo'owe, Eroorej teame enchi me'etebobae —ti au jiiak.

³² Taa aapo inime'e inen yoopnak:

—Eme'e aman sajaka, junae yee a' bai ta'aane' betchi'bo suawakamtau inen jiu-une: “A' ju'uneiyaane, inia taewait intok yooko, inepo inim jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim jipueme intok jume' ko'okoeme ne am tu'uteka emo am inne'etetuane'po. Intok matchuk ta'apo inepo ansune. ³³ Taa utte'a, inia taewait intok yooko intok matchuko, juka' in bo'o jooria'uta in a' weetuane'po.” Bwe'ituk senuk, juka' Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawamta, mekkaa, ka jum Jerusalen tea'po yeu a' muknee'u, kaachini junuentune.

³⁴ 'Bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po jiapsame, eme'e, jiba jume' Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu nonoktuawame sussu'ame. Intok jume' Liojta betana enchim tejwaane' teaka emou bittuawame am mamaasukame, jue benasi ne inim jume' jiapsame neu nau am tojaka am jinne'ubaek, juka' totoi jamutta jume' ili a' asoawam nau a' totoja'a benasia, taa eme'e tua ka junen eak. ³⁵ Yuu, i'an ju'u enchim bwe'u te'opo, junama'a ju'u Lios ka intok anneeka a' ju'uneiyaanaa. Intok inepo ne inen emou jiia, enchim ka intok nee bitne'po, junak juka' taewaita a' yuma'u tajtia inen enchim jiuneeo: “Yo'oriwaka a' alleetuananaa'u au aune, ju'u achai Liojta betana a'abo weyemtau”, ti enchim jiuneeo.

14

Jesus, seenuk tua taka bajiyata au ine'etetua

¹ Sejtul, senu aet yum jo'e taewait inen yeu siika. Ju'u Jesus, seenu, paiseom teammeu ya'utta jo'au aapo ji'ibwaseko, jume' intoko waate paiseeom aapo'ik mammateka ama aanen. ² Junama'a intok ket, ae bichapo, senu tua taka bajiyaataka ko'okoeka ama aanen. ³ Junak intok ju'u Jesus, jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame intok jume' paiseeom teame inen temaek:

—Jaisa tu'i machi ja'ani, senuk ko'okoemta, a' tu'uteko inien aet yum jo'e ta'apo oo ka tu'i ja'ani —ti ameu nattemaek.

⁴Taa inime'e ka monteka taawak. Junak intok ju'u Jesus, ju'u ko'okoemtau rukteka, a' tu'utek, intok inika'a a' sim saek. ⁵Jume' paiseommeu intok aapo:

—Jabesa emo nasuk, juka' a' buuwata oo a' boejta, bwia wojo'oku, ba'aka'po ko'om a' wecheko, ini'i ka junama sep yeu a' wikbaaneeme, inika'a junuen kia aet yum jo'e taewaituko juni'i.

⁶Inime'e intok tua kaita a' yoopnak.

Jume' jujupwaka, pajkou nunuwakame

⁷Ju'u Jesus, junaman jume' nunurim, inime'e tua bat jum yo'owem mesau jjoyee'um yeu pu'aka ama joteme bichakai, inen am nok tejwaak:

⁸—Senuk jum jujupwaa'u enchi a' nunuko, empo ka tua jum che'a bichau jojoowa'po yejtebaane. Bwe'ituk junama'a senu ta'abwika, ee bepa che'a eiyaawaka aman nunuritaka a ama yebijne. ⁹Intok junak ju'u enchim aman nunukame aman eu sikaa, junak: “Ika'a junum a' yejtua”, ti eu jiune. Junak intok empo, tua tiweka juni'i, junaman che'a amau yejtene. ¹⁰Ala empo junuen nunuwako, junaman che'a amau jojoowa'po yejne. Junako junuen, ju'u enchim aman nunukame, yepsaka, inen eu jiunee: “In nake'u, a'abo che'a bichau yeesa”, ti jiune. Junuen empo jume' ama mesau emak jokame betana che'a uttiawaka bitnaa. ¹¹Bwe'ituk ju'u, aapo au yo'o joame, ini'i ka eiyaawaka bitnaa. Taa ju'u intoko ka au che'ewareme, juna'a, tu'isi eiyaawaka bitnaa.

¹²Ketchia aapo junaman jo'arau a' nunukamtau inen jiiak:

—Empo jakwoo juni'i, taewapo oo kupteo, ji'ibwa tebo'oteko, ka jume' em nak ta'aa'um oo jume' emak werim oo jume' mekka jo'aaka em wawaimmeu oo kia jume' totomeka ee naapo jo'aakame juni'i, ka inime'e aman nunune. Bwe'ituk inime'e ket, chukula enchi ji'ibwa nunune, intok junuen empo, em ya'ari betchi'bo juchi a' mabetne.

¹³Taa empo ala, alleewaka ji'ibwa tebo'oteko, empo, jume' jikot eaka jiapsame, jume' ka emo taka yekame, jume' lolo'im intok jume' ka bichame, inime'e aman nunune.

¹⁴Intok empo tua alleewamta bitne. Bwe'ituk inime'e kaachin a enchi a' beje'etuane. Taa ala empo chukula, jume' Liojta bichapo tu'isi tawalame kokkolamtaka am jiiabijteo, junak empo juka' eu tu'ik si'imek bitne.

Tukaapo, tua ji'ibwa tebowamtat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹⁵Inika'a jikkajakai, junama'a mesau jokame betana senu Jesujtau inen jiiak:

—Tua alleenee wa'a, junaman Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u aman aamak ji'ibwaneeme —ti jiiak.

¹⁶Iniau inen jiiak:

—Seenu, tukaapo tua bwe'uusi ji'ibwa teboka, intok ini'i tu'isi juebenam aman nunu tebok. ¹⁷Intok tukaapo junama'a jaibu kupteka ji'ibwabaawao, ini'i, jume' nesauta a' jooriame betana senuk, jume' aman nunurimmeu: “A'abo em kaate, bwe'ituk jaibu si'ime yuma'isi ama jipu'uwa”, ti ameu a' jiune' betchi'bo, ameu a' bittuak. ¹⁸Taa juname'e si'ime emo jiokoi tebosau japterek. Ju'u seenu, che'a bat nokakame inen jiiak: “Ju'ubwa jeela nee waj bwiata jinuk intok utte'a in aman noitine'po a' bit betchi'bo. Nee aet jiokoine”, ti jiiak. ¹⁹Ju'u juchi seenu, nokaka inen jiiak: “Boesim, mamni japteriam ammea mo'iti betchi'bo ne jinula. Inime'e intok ne aman ji'obilaabae. Eu ne ujbwana, nee jiokoine”, ti jiiak. ²⁰Ju'u intok seenu, iniamak bajikai, ket inen jiiak: “Ju'ubwa jiba ne pajkoka juube intok jiba inia betchi'bo ne ka a aman weene”, ti jiiak. ²¹Ju'u sawame, a'abo notteka, a' tekobeu inika'a si'imeta teuwaak. Junak intok ju'u tekowai, o'omteka intok ju'u a' sawe'u inen jiiak: “Aman sikaa, lautu jum bwe'u jo'arapo amet naj katwa'ummet, si'imekut intok jume' kaitae emo ania machim intok jume' ka emo taka yekame intok jume' lolo'im, intok jume' ka bibichame a'abo am weiyaane”, ti au jiiak.

²² Che'a chukula intok ju'u sawame: “Achai, jaibu ne si'imeta juka' em teuwaaka'uta ne a' ya'asuk. Taa intok ketuni wate im be'ee”, ti au jiiak. ²³ Junak intok ju'u tekowai, ju'u a' sawe'u: “Lauti aman yeu sikaa, jum naj katwa'apo intok bo'ommet juchi waatem, utte'apo juni'i, a'abo am nunune. Junuen inim jo'aapo am tapunne' betchi'bo”, ti au jiiak. ²⁴ “Bwe'ituk lutu'uriapo ne inen emou jiia, wame'e che'a bat naataka a'abo in nunuka'um betana, tua kaabe inim kupteo nemak ji'ibwane”, ti jiiak.

Krijtota mak eaka jiapsiwamta, ka yeupo benasi a' weye'po

²⁵ Yoemra tua juebenaka Jesujtat cha'aka kaaten. Aapo intok kuakteka inen ameu jiiak:

²⁶ —Kia jabetaka juni'i, ini'i nemak eaka in majti tubaeme, taa ini'i, a' yo'owam oo a' jubiawata oo a' yoemiam intok jume' aamak werim ka omola am tawaalata benasi am eiyaabaeme, intok ini'i, kia inim tu'isi a' jiapsa'uta juni'i, ka junuen a' eiyaame, ini'i kaachin nee betana a' majtitune, ka junuen au lutu'uriane. ²⁷ Intok wa'a, ini'i nee betchi'bo a' jiapsiwata a' ta'arunee'ut ju'uneaka, ini'i ka junuen nemak eebaeme, juna'a kaachin nemak eaka nee betana majtitune. ²⁸ Emo betana seenu, ini'i mekka bit betchi'bo, karita benaka tebesi jikau a' yo'oturianee'uta ya'abae'eteko, jiba tua ini'i, che'a bat naataka, kateka, junama'a juka' a' kima'anee'uta a' na'ikiane. Junuen ae a' chupnee'u, au a' yuma'ireaka'uta ju'unee betchi'bo. ²⁹ Ka junuentuko, ini'i, aet a' nawanee'uta naateko, chukula intok ka a' chupakai, si'ime jume' a' bichame, jaana aet nok japtene. ³⁰ Intok inen jiunee: “Ini'i yoeme, karita benaka a' ya'abae'uta naatek intok ka a' chupak”, ti inime'e jiune. ³¹ Oo senu, a' bwiawapo yo'o ya'ari, ini'i, juchi juka' senuk yo'o ya'arita beje'eka nassuabae'eteko, jiba tua ini'i ket che'a bat naataka, kateka, ju'uneebaane, jume' woj mamni miil sontaommea, aapo, juka' senu taka miil sontaom weiyaamta beje'eka, tu'isi yeu a' weene'po ju'uneebaekai. ³² Intok ini'i ka ama yumakai, juka' senu yo'o ya'ata, a' beje'eka weyemta, ketuni mekka a' aneo, aapo ini'i, aapo'ik betana watem au bittuane, junae betana a' kaitatunee'uta am a'aune' betchi'bo. ³³ Junuen san, emo betana, jabetaka juni'i, wa'a, si'imeta juka' a' jipue'uta, ka omola a' tawaame, ini'i ka nemak eaka nee betana majtitune.

Juka' onta a' cho'okoa ta'aruko, jaisa a' tawanee'u

³⁴ 'Ju'u oona tua tu'i o'oben, taa ini'i a' cho'okoawata ta'aruko, kaachin intok a sawatune. ³⁵ Ini'i, kia bwiata betchi'bo juni'i ka tu'i, oo waka korapo wo'otapo juni'i ka tu'i. Ini'i, kia mekka wo'otanaa ala. Ju'u a' jikkajibaeme a' mammatene.

15

Bwala chiktulatat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Si'ime jume' ya'uraata betana, tomita nau totojame, intok jume' tua ka tu'i yoemem, inime'e, Jesujta a' jikkajibaeka au ruk rukten. ² Intok inia betchi'bo jume' paiseom teame intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, inime'e aet nokaka:

—Ini'i yoeme, jume' tua ka tu'i yoemem au yaajitua, intok amemak jiji'ibwa —ti jiian.

³ Junak intok ju'u Jesus, inika'a jita ta'abwiku a' tammachiaka ameu nookan:

⁴ —Jabe juni'i emo nasuku seenu, mamni takaam bwalam jipueka intok ini'i, junama'a wepu'ulaik ta'aruko, jiba tua ini'i, jume' naiki taka ama woj mamni ama batanim jum wajpo am suua'po, am to'o sikaa, intok ini'i, juka' bwalata a' ta'aruka'uta a' tea'u tajtia a' jariune. ⁵ Intok ini'i, junaka'a teakai, a' jenommet a' tekaka, a' nuk simne, tua alleakai. ⁶ Intok ini'i, a' jo'au yepsakai, jume' a' ta'aa'um intok jume' ae naapo jo'aakame nau am nunuka inen ameu jiunee: “In allea'uta eme'e nemak bitne. Bwe'ituk juka' bwalata in ta'aruka'uta, ne a' teusuk”, ti jiune. ⁷ Ineponee inen emou jiia, jiba inile benasia, teekau jiapsame nasuk che'a alleewame aune, seenuk ka tu'ik joamta, ka tu'ik betana au a'

temaeko, jume' naiki taka ama woj mamni ama batanika tu'i yoemem, inime'e kaita ka tu'ikut emo temaineeme bepa.

Tomu ta'aruit nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

⁸ 'Oo ketchia, ju'u jamut, woj mamni tosai tomim jipueka, intok ini'i, junaka'a wepu'ulaik ta'aruko, jiba su tua ini'i, tachiriata yaaka, jum a' karipo, junaka'a a' tea'u tajtia, tu'isi ama jichikne. ⁹ Intok ini'i, junaka a' teusukai, junak jume' a' nakeka a' ta'aa'um intok jume' ae naapo jo'aakame nau nunuka inen ameu jiunee: "In allea'uta eme'e i'an nemak a' bitne. Bwe'ituk juka' tosai tomita in ta'aruka'uta, ne a' teusuk", ti jiaikai. ¹⁰ Ineponee inen emou jiaa, jiba inile benasia ket, teekau, jume' Liojta ankelesim nasuk, tu'isi alleewame aune, seenuk, ka tu'ik joamta juka' ka tu'ik betana au a' temaeko.

Yoemiawaita, tua eiyaawatchik, kia beja a' wo'otaka'ut nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹¹ Ju'u Jesus inen jiaak ketchia:

—Senu yoeme, wooim ou yoemiakan. ¹² Inime'e betana intok ju'u che'a ka yo'owe, a' achaiheu: "Achai, juka' chukula neu tawanee'uta, in au lutu'uriaka'uta, baat nee a' makne", ti au jiaak. Junak intok ju'u achaiwai, bem au lutu'uriane'uta amet na'ikimtek. ¹³ Ka jaiki taewaim simsuka, chukula, ju'u che'a ka yo'owe, usiwai, junama a' atteawa nenkak. Intok junae tomie, ini'i, mekka ta'abwi bwiaaraau bicha siika. Junaman, ini'i, si'imeta ae au alleetuaka, ka tu'isi jiapsaka a' lu'utak. ¹⁴ Taa junak inika'a si'imeta jaibu a' lu'utasukai, iniat chukula junama bwiaaraapo, tua kaita bwa'amachiwaka tebaatuk. Intok ini'i tua ama tebbauri taitek. ¹⁵ Junak intok ini'i, junama bwiaaraapo jometa senuku yoemtau yepsak, tekilta jaiwakai. Juna'a intok junama a' wasau, kowim a' suuane' betchi'bo aman a' bittuak. ¹⁶ Intok junama'a, jume' ju'upam benaka, kowim bwa'ee'um bwa'aka, jobo'opean. Taa tua kaabe jita a' mimikan. ¹⁷ Junak intok ini'i inen au eetua taitek: "In achaimak a' tekipanoareem, tua juebenaka bwa'aame, kaita be'eeka ameu aayuk. Inepo intok inim abe tebae muuke. ¹⁸ In achaiheu bichaa ne nottinee intok ne inen au jiunee: In yo'owa, Liojta beje'eka intok kia enchi beje'eka juni'i nee ka tu'ik ya'ala. ¹⁹ Ka neu lutu'uria, jaibu em yoemiapo em nee ta'aanee'u. Ala ime'e eu tekipanoame benasi nee mabetne", ti eakai. ²⁰ Junak intoko ini'i bo'o joo taitek. Intok junuen a' achaiwata jo'aau nottek.

'Inika'a ketuni mekka a' weamao, ju'u a' achaiwa a' bichaka tua a' jiokolek. A' nankika au sikaa, intok a' ibaktaka intok aet tenteka, junuen a' mabetak. ²¹ Junako ju'u yoemiawai inen au jiaak: "In yo'owa, Liojta beje'eka intok enchi beje'eka nee ka tu'ik ya'ala. Jaibu ka neu lutu'uria, em yoemiapo em nee ta'aane'po", ti jiaak. ²² Taa ju'u achaiwai, jume' a' sawa'ummeu inen jiaak: "Lauti em, juka' tajo'ota che'a tuttu'ik a'abo yeu tojaka intok inika'a eme'e tajo'otwane. Mam pusiapo intok ket aniiliota a' yecha'ariane. Bochampo intok ket em a' wokuane. ²³ Juka' beseeota, awiriarita a'abo tojaka a' me'ene. Ji'ibwaneete intok alleeka pajkota te ya'ane. ²⁴ Bwe'ituk ini'i in yoemia, kia mukiataka intok juchi jiapsakamta benasi neu maachi. Ite a' ta'arukan, taa i'an te a' teulaa." Intok junuen, inime'e bwe'uusi alleewamta weetua japtek.

²⁵ 'Taa ju'u che'a yo'owe usiwai, wasau aanen. Intok ini'i nottiseka, intok a' jo'aau jeela weyeka, jiponwamta intok yi'iwamta jikkajak. ²⁶ Junak intok junama'a, senu usi o'outau chaaeka, ju'u ama weye'ut au nattemaek. ²⁷ Ju'u usi o'ou inen au jiaak: "Ju'u em saila yepsak. Ju'u em achai intok, juka' beseeota awiriarika a' me'e tebok. Aapo'ik kaachin machika, ka ko'okoeka a' yepsaka' betchi'bo." ²⁸ Taa ju'u che'a yo'owe usiwai au o'omtituak. Intok ka a' kibakbaao, ju'u a' achaiwa ama yeu siika a' kibakne' betchi'bo au nokbaekai. ²⁹ Ini'i intok a' achaiheu inen jiaak: "Empo tu'isi ju'unea, juebena wasuktiapo ee betchi'bo in tekipanoalaa'po. Jakwoo juni'i ka enchi beje'eka aulataakai. Taa empo sejtul juni'i, in nak ta'aa'ummak in alleene' betchi'bo, kia ili chibata wepu'ulaik juni'i kee nee miika. ³⁰ Taa i'an, ini'i em yoemia yebijlaa, ini'i, ka tu'i

jaamuchimmak ju'u bu'uu tomi, kia beja a' beutakai, intok i'an empo juka' beseota che'a awiriarita a' me'elaa.” ³¹ Junak intok ju'u achai inen au jiiak: “In yoemia, empo inim jiba nemak aane. Intok si'ime ju'u in jipue'uta, ket empo nemak a' atteak. ³² Taa i'an tua inien utte'a, pajkoka intok alleewamta itom weetuane'e'u. Bwe'ituk ju'u em saila, mukiataka intok juchi jiapsakamta benasi maachi. Intok ta'aruitukan, taa itepo a' teulaa.”

16

Ju'u tekipanoareommeu weyeka, ka a yoem eiyaatumtat nokaka ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Ju'u Jesus ket inen a' majtimmeu jiiak:

—Senu tekowai tua yu'in tomeke, ini'i, seenuk tekileu a' yo'o ya'ari jipuen. Ini'i tekowai intok, aman tejwaawak junaka'a tekilpo a' yo'o ya'ari, juka' beje'emta aapo'ik jipue'uta, kia beja a' wiutaria'po betana. ² Junak intok ju'u tekowai junau chaaeka intok inen au jiiak: “Jaisa lutu'uria ja'ani, ee betana ini'i neu teuwaari. Juka' tekilta em ya'ari, nee a' ju'uneiyaatuane. Bwe'ituk ka intok empo inim in tekilpo yo'otaka tekipanoane.” ³ Junak ini'i, tekileu yo'owe: “Jaisa ne anne. I'an juka' in teeko tekilta nee a' u'aaneeo. Wajpo tekilta in ya'ane' betchi'bo ne ka utte'ak. Intok kia jak in netanee'uta, nee tiuwe”, ti ee taitek. ⁴ “Jaibu ne ju'unea ju'u in aune'e'ut, junuen ka nee tekileko, watem bem jo'aampo tu'isi nee mabbetneeme anne' betchi'bo”, ti eak. ⁵ Junak intok ini'i, jume' a' tekowata wikiriammeu, we'epulaimmeu chaaek. Ju'u bat au yepsakamtau: “Jaikiksa empo a' wikiriia juka' in teeko”, ti au nattemaek. ⁶ Ini'i intok: “Mamni taka bwere bariilim oliibo aseitekame”, ti a' yoopnak. Ju'u tekileu yo'owe junak inen au jiiak: “Inim aayuk ju'u em nu'uri ji'ojteitakai. Kateka, noolia juchi seenuk inia betana nasuk'aman jiba em wikiria'uta a' ji'ojtene”, ti au jiiak. ⁷ Chukula intok juchi senuku: “Empo su intoko, jaikiksa a' wikiriia juka' in teeko”, ti au nattemaek. Ini'i intok: “Mamni taka tiiko sako jikimaim nee a' wikiriia”, ti a' yoopnak. Junak intok ini'i: “Inim aayuk ju'u em nu'uri ji'ojteitakai. Taa i'an noolia, kateka juchi seenum naiki takaata jiba em wikiriia'po a' ji'ojtene”, ti jiaikai. ⁸ Iniae ju'u tekowai ju'unek, juka' ka tu'i yoemtaka, tekileu yo'ota, jita inile benak a' joone'e'uta a' suawaeka'po. Bwe'ituk jume' inim bwiapo ayukamta jiba jiapsekame, nau eaka jita bem nau a' joone'e'ut, che'a tu'isi a' jooa, jume' Liojta yoemiam bepa.

⁹ 'Inepo ala nee, inim bwiapo tua ka tu'ik weye'po, juka' beje'eka ayukamta, inim watem junamemak eaka enchim am ta'aane' betchi'bo nee enchim a' sawaane'e'uta enchim tejwaa. Junuen juka' beje'eka ayukamta emou a' lu'uteko, jum jiba yuu enchim annee'u, jume' junaman enchim mabetneeme anne' betchi'bo.

¹⁰ 'Ju'u, ka jaikika au su'u tojirimak, junaet a yoem'eiyaatukame, ketchia ini'i, juebenaka au su'u tojirimak, junaet a yoem'eiyaatune. Ju'u intok, ka jaikika au su'u tojirimak, junaet ka a yoem'eiyaatuka a' joame, ini'i, ju'u juebenaka au su'u tojirimak juni'i, ka a yoem'eiyaatune. ¹¹ Junuen san, eme'e inim bwiapo tua ka tu'ika beje'eka ayukamta mak eme'e ka yoem'eewatchisia a' sawaakai, Liojta betana lutu'uriapo si'imeta bepa beje'ekamta, kaabe emou a' su'u tottojine. ¹² Intok eme'e, juka' ka enchim atteata enchim jipue'uta, ka eiyaawatchisi a' sawa'ateko, kaabe junuen juka' enchim au lutu'uriaka enchim bitnee'uta a enchim a' mabettuane.

¹³ 'Jabe juni'i tekipanoareotakai, kaibu wooim tekoka, nanancha a nesauta am jooriane. Bwe'ituk senuk omtaka, juka' senuk intok nakne. Oo juka' senuk che'a jikkajaka, juka' senuk intok ka a' eiyaane. Inien san kaabe, Liojta a' joo i'a'uta a' jooa intok ket junaewit yu'in tomibaane.

¹⁴ Jume' paiseeom teame, inime'e jiba tua yu'in bem tominee'uta eiyaame, si'imeta inika' a jikkajan. Intok Jesujta betana inime'e jaana nookan. ¹⁵ Jesus junak inimmeu:

—Eme'e, ka tu'i yoememtaka juni'i, yoemrata bichapo emo tu'u joame. Taa ju'u Lios emot ju'unea. Bwe'ituk inim'i, ju'u jume' yoemem betchi'bo tua bem ae emo eiyaa tebo'uta, inika'a, ju'u Lios ka a' bibitpea —ti ameu jiiak.

Jesujta, Moiseejtuka'uta betana nesaurim, intok Liojta yo'otaka a' kateka'a betana a' nokaka'u

¹⁶ 'Juka' yee babatoowame, Joan teamta inim jiapsaka'po taewaimmeu tajtia, jume' Moiseejtuka'uta betana nesaurim intok jume' Liojta betana ju'uneetuawakame yee majtaka ji'ojteka'u, inim tu'ireakan. Taa junama naateka chukula bicha, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' bemela tu'i nok lutu'uria yee majtawa. Junaman bicha intok, si'ime aman jiapsibaeka, emo utte'a jooria.

¹⁷ 'Teekapo chokim intok kia ini'i bwia intok aet ayukame, che'a ka obiachi a' lu'utinee'u, Liojta nesauri ji'ojtei betana wepul nokita, kaita a' teuwa'a benasi a' tawanee'u bepa.

Jesus, emo kukunaka emo wo'otawamatat betana yee majta

¹⁸ 'Seenu, ini'i a' jubiwa jimaaka intok ta'abwik jubekai, ini'i, Liojta bichapo ka tu'ik ya'arine. Intok ju'u jamut jimaarita a' jubekame, ket Liojta bichapo ka tu'ik ya'arine.

Seenu, tua tomekame intok ju'u Laasaro' teamtat a' nokaka'po

¹⁹ 'Senu yoeme tua tomeka jiapsan. Ini'i intok tua ujoyoika intok beje'emta a'atteen. Intok chikti ta'apo ini'i, tua ujoyoisi weyeka, pajkoka au alleetuan. ²⁰ Intok ketchia, senu yoeme, tua kaitae au ania machiakai, Laasaro' teaka jiapsan. Ini'i intok si'ime takaat sa'awakan. Intok junae tomekamta pueetau bichapo bwiaapo yeyesan. ²¹ Ini'i kaitae au ania machime, junae yu'in tomekamta ji'ibwa'po ko'om yojtemtae jobo'opeakama katekan. Intok inika'a kia jume' chu'um juni'i, au rukteka, sa'awapo a' tete'ebwan. ²² Chukula junak juna'a jiokot jiapsame muukuk. Inika'a intok jume' Liojta ankelesim, teekau, ju'u Apra'amtai, jume' Liojta yoemiam, kokkosuka bat bem yaaja'u a' tojak. Ket ju'u yu'in tomekame mukuka, ma'awak. ²³ Ju'u yu'in tomekame, jum jiba yuu taji beete'po jiokot au bichakai, jikau bichuka, omot mekka juka' Apra'amtai intok Laasaro' teamta ket aamak katekamta bichak. ²⁴ Junako ini'i: "Itom yo'owa Apra'am, nee e'e jiokoe intok empo juka' Laasaro' teamta a'abo neu a' bittuane, junuen kia a' mam pusiawata juni'i, baisi ba'am a'abo tenpo net a' chaktane' betchi'bo. Bwe'ituk inim tajipo ne tua jiokot ino bicha", ti jiaka au chaaek. ²⁵ Taa ju'u Apra'am inen au jiiak: "Au waate'e in yoemia, junaman jiapsakai, empo tua tu'ik jiba bichak. Ini'i Laasaro' teame intok tua jiokot ka tu'isi au bichak. Taa aapo i'ani inim tu'ik alleewamta bicha, empo intoko jiokot machik bicha. ²⁶ Intok ama naa buustia inim enchim intok itom joka nasuk, tua bwe'uuka, mekka ko'om jakiata benaka ito nasuk bo'oka. Junuen san jume' inim aman bicha katbaeme ka a aman yaja. Jume' intok aman joka inim bicha katbaeme juni'i ka a'abo yaja", ti au jiiak. ²⁷ Junak intok ju'u yu'in tomekame: "Eu ne ujbwana in yo'owa Apra'am, juka' Laasarota, in yo'owata jo'aau em a' bittuane' betchi'bo. ²⁸ Junaman mamnika nemak wewerim, junammeu a' nokaka intok junuen, juname'e ka junuen ket a'abo inim in jiokot ino bicha'u am yajine' betchi'bo", ti au jiiak. ²⁹ Taa ju'u Apra'am iniau inen jiiak: "Juname'e, juka' Moiseej tuka'uta betana nesauri ji'ojteita intok wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka nokakame, bem ji'ojteka'uta, bempo a' jipue. Juname'e ji'ojteim ela'po bempo bichaka a' nok jikkajine", ti au jiiak. ³⁰ Ju'u yu'in tomekau inen jiiak: "Lutu'uria o'oben in yo'owa Apra'am. Taa inime'e, bempo, kokkoarim betana senu jiabijteka intok ameu weyeo, ka tu'ik betana emo temaine", ti jiiak. ³¹ Taa ju'u Apra'am: "Inime'e, Moiseej tuka'uta betana ji'ojteita intok wame'e, Liojta betana ju'uneetuawaka nokakame ji'ojteka'uta, junaka'a ka nok jikkajakai, kia kokkoarim betana seenu junuen ameu yepsak juni'i, junaka'a juni'i bempo ka a' sualne", ti au jiiak.

17

Senuk ka tu'ik ya'anee'u, jaisa tua ka tu'isi a' chuchupe'u

¹ Ju'u Jesus a' majtimmeu inen jiiak:

—Ju'u ka tu'uwa weyeme inim jiba aune. Taa tua jikot au machine, ju'u yoemtawi, watem inile benak a' jootuamtawi. ² Che'a au tu'i ean iniau, bwe'u teta ae tutujwamta, kutanaapo au a' suma'awaka, baweu a' jimaatunee'u, junuen inime'e, jume' illitchim nee sualeme, ka tu'ik a' jootuane'po bepa. ³ Eme'e emo suuane.

'Seenuk, Krijtopo emak werik enchi beje'eka, Liojta bichapo ka tu'ik a' yaako, empo junaet a' sua tejwaane. Inika'a intok junaet au temaeka'ateko, empo a' jiokoine. ⁴ Inika'a intok, senu ta'apo juni'i, woo busanisi junuen enchi beje'eka ka tu'ik a' yaako, intok ket woo busanisi inika'a eu yepsakai: “Kannee intok inika'a joone”, ti eu a' jiao, em a' jiokoinee'u eu utte'a.

Liojtat yoem'ee ta'eewamta juebenak ae joowa'u

⁵ Jume' aapo'ik yeu pu'arim inen yo'owe Jesukrijtotau jiiak:

—Che'a juni'i Liojta itom soal ta'aane' betchi'bo, itom aniane —ti au jiiak.

⁶ Junak ju'u yo'owe Jesukrijto inimmeu:

—Eme'e, kia ju'u mojtaasa bachiata beleekik juni'i, Liojta enchim a suale'uta a' ta'a'ateko, inia juya sikoomoro' teamtau a inen jiu ean: “Inim, chikti nawamak yeu sikaa, intok aman baweu kiktene”, ti jiakai, ini'i juya intok enchim a' teuwaaka'po aman au ean.

Juka' tekokamta au a' lutu'uriaka'u

⁷ Emo nasuk seenu, senuk tekilta a' jooriamta junuen takeakai intok inika'a wasau a' mo'ite'u betana oo inika'a, bwaaram a' suua'a betana a' notteo, kaachin ini'i: “Yepsaka, ji'ibwa”, ti au jiune. ⁸ Ala iniau: “Tukaapo in bwa'anee'uta ya'ane. Intok a'abo neu a' tojisune. Ket nee ji'ibwaa, chukula intok empo ji'ibwane”, ti iniau jiune. ⁹ Junaka'a a' sawee'uta, junuen juka' aet a' sawekame inika'a a' yaaka' betchi'bo, kaibu aet a' bai saune. ¹⁰ Eme'e juni'i ketchia, Liojta betana si'imeta juka' tekilta enchim joo i'awa'uta eme'e junaka'a a' ya'asukai, inen eme'e jiu ean: “Tua itepo watem bepa tekoka itom tekil joa' betchi'bo tee ka tuttu'i. Bwe'ituk itepo kaita intok, tua juka' itom a' joo lutu'uriaka'uta jiba te ya'ari”, ti eme'e jiu ean.

Jesus, woj mamnika jume' lepra' teamta ko'okoakame emo ine'etetua

¹¹ Bwe'u jo'arau Jerusalem tea'u bicha naa buusti ketun bo'o joakai ju'u Jesus, jume' bwiaaram Samaaria' tea'po intok Kalilea' tea'po aman siika. ¹² Junaman ili jo'arammeu yebissusekai, woj mamnika o'owim, inime'e lepra' teamtae ko'okoekai au yeu sajak. Taa inime'e, mekka au ja'abweka taawak. ¹³ Intok inime'e:

—Jesus, yee maj majtame, empo itom jikole —ti chaaen.

¹⁴ Jesus inime'e bichakai:

—Aman jume' te'opopo yo'owemmeu yajaka emo ju'uneiyaa tebone —ti ameu jiiak.

Inime'e intok junam bicha ket kateka su, ju'u bem ko'okoa betana tu'ireak. ¹⁵ Junak intok juname betana seenu, junuen tu'isuka au bichakai, nottek, tua eakai Liojta a' bai sae'uta teuwaakai. ¹⁶ Ini'i, Jesujtau tonommea kiktekw bwiaw tajti ko'om cha'akai. Junuen beja a' bai saubaekai. Intok ini'i yoeme, bwiaara Samaaria' tea'po jometukan.

¹⁷ Junak ju'u Jesus:

—Che'a bempo woj mamniakan jume' bem ko'okoa betana tu'ireakame. Jaksa aane jume' waate batanikai. ¹⁸ Jaisa ini'i ka juriotakai omot jometa jiba, aapola a'abo nottek junuen tua junen jiaka, Liojta a' bai sae'uta a' teuwaabaekai ja'ani —ti jiiak.

¹⁹ Junak intok junae yoemtau:

—Kikteka intok baa weene. Junuen Liojta em a' sualeka' betchi'bo empo tu'ireak —ti au jiiak.

Jaisa weyeka juka' Liojta inim nesaunee'u ju'u a' yebijne'po

²⁰ Jume' paiseeom teame Jesujtau nattemaek, juka' Liojta inim a' nesaunee'u betana jak weyeo a' aune'eti jiaikai. Aapo intok inime'e inen yoopnak:

—Liojta inim che'a a' nesaunee'u, ini'i, ka jita'e a bittuka weene. ²¹ Kaabe: “Inim aane”, ti jiune, oo: “Junaman jakun aane”, ti jiune. Bwe'ituk ju'u, juka' Liojta che'a yo'otaka inim a' nesawee'u jaibu inim weye —ti jiiak.

²² Junak intok a' majtimmeu inen jiiak:

—Taewai yuma'ane, junak enchim juka' inim emo benasi yoemta, sejtul ta'apo juni'i, emomak anemta enchim a' bitpeeneo, intok eme'e ka a' bitne. ²³ Intok: “Inim aane.” Oo: “Junaman aane”, ti emou jiunaa. Taa eme'e ka am bicha katbaane. Intok kia inime'e, ka amet cha'aka rejtimee juni'i. ²⁴ Bwe'ituk teekapo yuku be'oktiata, ta'ata yeu weama'a betana naateka, aman a' weche'u tajtia a' jibaoka'a benasi, junuen machine, juka' inim emo benasi yoemta, junak a'abo a' notteo. ²⁵ Taa ini'i, che'a bat naataka, utte'a inika'a tua jiokot au a' bitne'po. Intok jume' i'an inim jiapsame betana ka a' mabettune'po.

²⁶ Juka' Noe'etuka'uta jiapsao yeu a' sika'a benasia ket jiba junaen yeu weene, juka' inim yoemta abe a'abo a' nottineeo. ²⁷ Inime'e, ji'ibwaka, jita je'eeka, jujupwamta weetuuan. Intok jume' bem maarawam am kukunatuan. Juka' Noe'etuka'uta jum bwe'u kuta kari kanoau a' kibakeo taewaita yuma'u tajtia. Inim intok, ba'ae subimneeka intok si'ime kokkok. ²⁸ Juka' Loot tuka'uta jiapsao yeu a' sika'a benasia, ket jiba junaen yeu weene. Inime'e, ji'ibwawamta weetuaka intok jita je'een. Jita jinuwaka, jita nenkiwame weyen. Echaka intok karim joowan. ²⁹ Taa juka' Loot teamta junama bwe'u jo'ara Sorooma' tea'a betana yeu a' siiko, teeka betana, taji asupre'ebetemtamak kuraik ama ko'om yukuk. Intok juname'e si'imem su'aak. ³⁰ Ket inimmeu yeu a' sika'a benasia yeu weene, taewait juka' inim yoemta a'abo aniau yeu a' machiako.

³¹ 'Junae taewait, senu kari jikat aneka, ini'i, wajiwa jita jipuekai, ka ko'om cheptaka a' nu'ubaane. Senu intok, wajpo anakai juni'i, ini'i ka a' jo'aa nottibaeka'eene. ³² Ju'u Loot tuka'uta jubibeu yeu sikamtau eme'e au waatine. ³³ Wa'a inim jiba, alleaka a' jiapsinee'uta che'a a' eiyaame, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' ta'arune. Taa wa'a nemak a' ea' betchi'bo junuen a' jiapsinee'uta ka a' eiyaakame, juna'a, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' bitne.

³⁴ 'Ineponee inen emou jii'a, junae tukaariat, wepul jipetekipo, woika nau to'oka, junama'a senu nuk simnaa. Ju'u senu intoko junama tawaanaa. ³⁵ Jaamuchim, woika nau tuseme, junama senu nuk simnaa. Ju'u intoko senu junama tawaanaa. ³⁶ Wajpo wooika nau rejteka, junama'a senu nuk simnaa, ju'u intoko seenu, junama'a tawaanaa.

³⁷ Inime'e inika'a jikkajakai:

—Achai, jakunsa ini'i yeu weene —ti au nattemaek.

Aapo intok:

—Jak juni'i mukiata bo'oka'po, junama'a jume' bwere wiirum nau yajine —ti ameu jiiak.

18

Jamut jokoptuitat intok ju'u yo'oraapo tekiakamtat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ Ju'u Jesus intok inimmeu junuen inime'e, ka a' rojiktaka jiba Liojtau bicha bem yee nokriane'e'uta am majtabaeka, jita ta'abwikut nokaka inika'a ameu teuwaak. ² Inen ameu jiiak:

—Senu ili bwe'u jo'araapo, seenu, ini'i yee ya'uraa bibittuaka yo'o ya'atukan. Ini'i, kia Liojta ka yo'ori ta'aan intok inim juni'i, kaabeta au ta'aatuan. ³ Jiba junama'a ili bwe'u jo'araapo ket, jamut jokoptui inim jo'aakan. Ini'i, kia jiba junae yo'o ya'uttaw yeu yeepsan. Junuen inia bichapo, senuk a' beje'eka anemta betana jita'po aapo'ik lutu'uriata a' jipu'unee'ut, junaet a' ania i'akai. ⁴ Binwaa ta'apo juna'a yo'o ya'ari ka a'

aniabaek. Taa chukula ini'i: "Ineponee kia Liojta ka yo'ori ta'aaka juni'i, intok nee kia kaabeta ino ta'aatuaka juni'i,⁵ junuentaka juni'i, inika'a jamut jokoptuita jiba a'abo neu a' sua' betchi'bo, nee iniat a' aniabae, junuen inika'a ka intoko a'abo a' suaka intok nee a' lottane' betchi'bo", ti jiiak.

⁶ Junak intok ju'u yo'owe Jesukrijto inen jiiak:

—Inika'a junuen teuwaak ju'u ka tu'i yee ya'uraa bittuame. ⁷ Ju'u Lios intok juni'i ket jiba tua ame betchi'botune, jume' aapo'ik yeu pu'arim, tukaariat intok taewait naa bujtia au bicha emo nokriame. Jaisa am bo'o bittuane ja'ani. ⁸ Ineponee inen emou jii, aapo kia chubala juni'i ka bo'o bichaka ame betchi'botune. Taa chukula ju'u inim yoeme a'abo notteko, jiba tua ketun jume' a' sualeme inim bwiapo am teune.

Ju'u paiseotat intok ju'u ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojamtat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

⁹ Ju'u Jesus juchi inika'a jita ta'abwiku a' tamachiaka, waatem, jume' che'a si'imeku tu'isi emo jiapsa'ati eaka, watem intok kia jak wa'am bichame betchi'bo a' teuwaakai. Aapo intok inen jiiak:

¹⁰ —Woika o'owim Liojtau bicha nokbaeka, te'opou yajak. Ju'u senu paiseeo tukan. Ju'u senu intok, ya'uraatau bicha tomita weyemta junaka'a tekilekan. ¹¹ Ju'u paiseeo, weyeka, Liojtau bicha nokaka, inen jii: "Empo Lios, tua ne enchi baisae, ka jume' watem benasi in machiaka' betchi'bo. Inime'e jita nunu'ee, ka tu'isi jiapsaka intok ka tu'i jaamuchimmak emo tu'uritua. Intok nee kia inia ya'uraapo tekilekamta benasi juni'i ne ka maachi. ¹² Inepo semaanapo woisi ka ji'ibwalataka ne Liojta yoyo'ore. Intok inepo, si'ime ju'u in koba'u betana, jum woj mamnisi na'ikiaripo, wepu'ulaik ne ama eu bicha a' nana'ikia." ¹³ Taa ju'u senu intok, ya'uraapo tekilekame, ini'i amau mekka taawak. Ini'i intok kia teekau bicha juni'i ka jikau bichubaekai, ala taupo au chonaka intok: "Oo empo, achai Lios, nee jiokole, ka tu'i yoemta", ti au jiiak. ¹⁴ Ineponee inen emou jii, ju'u ya'uraapo tekilekame, aapo a' jo'awau notteka, ini'i jaibu tua junama wa'am Liojtamak au tu'utelataakai yepsak. Taa ju'u paiseeo, ka junuen ayukai. Bwe'ituk, ju'u che'a au yo'o joame, ini'i chukula che'a ka eiyaawaka bitnaa. Taa ju'u ka au che'ewareme, juna'a chukula che'a eiyaawaka bitnaa.

Jesus, jume' ili uusim amet mamteka, Liojtau bicha am nokria

¹⁵ Ketchia jume' ili uusim ju'u Jesujtau tojiwan, junaen aapo'ik amet mamtene' betchi'bo. Taa jume' Jesujta majtim inika'a bichakai, jume' aman au am tojame am nok beje'e japtak. ¹⁶ Taa ju'u Jesus jume' a' majtimmeu chaaeka inen ameu jiiak:

—Ake'em am su'u toja. Ela'pom neu katnee jume' ili uusim. Kate'em ammeas jajapte. Bwe'ituk ju'u Liojta aman che'a yo'otaka a' kateka'u, jume' inime'e benasi emo eetuame betchi'bo. ¹⁷ Lutu'uriapo ne inen emou jii, ju'u, ka ili usim benasi au eetuaka, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata a' mabetakame, juna'a kaibu aman jiapsine.

Senu ju'ubwa yo'otuka, tu'ik yu'in jipueka, Jesujtamak etejo

¹⁸ Junama'a jume' yoemratau yo'owem betana senu Jesujtau nattemaek:

—Tu'i yoeme, a yee majtame. Jitasa utte'a in ya'anee'u inepo junae juka' jiba yuu jiapsiwamta a' bitne —ti au nattemaek.

¹⁹ Iniau intok inen jiiak ju'u Jesus:

—Jaisaaka empo nee tu'u yoeme ti jii. Kaabe intoko tu'i yoeme. Wepulai jiba. Ini'i intok aapo ju'u Lios juna'a —ti au jiiak—. ²⁰ Empo Liojta betana nesauri ji'ojteimmet ju'unea: "Ta'abwi jamutta, ka a' jubeka, ka aamak emo tu'urine. Ka yee sussu'ane. Ka jita e'etbwane. Ka aa noki'ichiata yetet nonokne. Em achai intok em ae yo'orine" —ti au jiiak.

²¹ Ini'i yoeme intok:

—Inika'a si'imeta, in ili usituka'po naateka nee a' ya'ari —ti jiiak.

²² Inika'a ju'u Jesus jikkajakai:

—Ketuni senu weeme eu be'ee —ti au jiiak—. Si'imeta juka' em jipue'uta nenkaka, inika'a, jume' jikot jiapsammet a' na'ikimtene. Intok junak empo teekau, Liojta mak, juka' che'a eiyaawatchik bitne. Chukula intok nemak weene —ti au jiiak.

²³ Taa juna'a, inika'a jikkajakai tu'isi au sioktuak. Bwe'ituk aapo unnaa yu'in jita atteakan. ²⁴ Junuen siokaka tawakamta a' bichakai, ju'u Jesus:

—Tua obiachi, jume' yu'in jita atteakame betchi'bo, inime'e, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u bem jiapsinee'u —ti jiiak—. ²⁵ Juka' naikim wokekamta, kameeyo' teamta ji'ikia pusimpo yeu a' weene'po che'a ka obiachine, juka' yu'in tomekamta jum Liojta che'a yo'otaka kateka'u a' yebijne'po bepa —ti jiiak.

²⁶ Junako jume' a' jikkajakame:

—Junuentuko, jabesa tua a' jinne'uitune —ti au nattemaek.

²⁷ Ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Inim jume' jiapsame, ju'u obiachika, bem ka a' joa'uta, ju'u Lios ala junaka'a a' joa —ti ameu jiiak.

²⁸ Ju'u Peeo:

—Achai, itepote si'imeta juka' itom atteasuka'uta tee a' to'o saka'i emak eaka emak rejtibaekai —ti au jiiak.

²⁹ Junak aapo inen am yoopnak:

—Tua lutu'uriapo nee inen emou jiia, jabeta juni'i, a' jo'ara oo a' yo'owawam oo jume' tua aamak wewerim oo a' jubiarita oo jume' a' yoemiawam, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata a' eiya' betchi'bo, inime'e ju'u am to'o sikame, ³⁰ ini'i ket inim jiapsaka, che'a bepa au tu'ik mabetnee intok jum chukula jiapsiwao, juka' jiba yuu jiapsiwamta bitne —ti ameu jiiak.

Ju'u Jesus, juchi bemelasi jaisa a' muknee'u teuwa

³¹ Ju'u Jesus intok jume' woj mamni ama woim yeu a' pu'arim, bempola, omola nunuka:

—Itepote bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u bicha tee bo'o joa. Junaman intok si'imeta juka'a, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, ju'u inim yoemta betana nokaka bem ji'ojteka'uta, junaman a' chupne'po. ³² Bwe'ituk ini'i, junaman jume' ka inim yoemem mampo su'u tojinaa. Intok jaana jiaawaawaka, ka yo'oriwaka ka tu'isi au noknaa. Intok aet chit wattinaa. ³³ Ini'i ko'okosi ya'anaa intok chukula, juname'e a' me'ene. Taa baji taewaita weyeo, kokkoarim nasuk jiabijtene —ti ameu jiiak.

³⁴ Taa bempo inia betana ka a' jajamek. Intok kia ka ju'unean jitat ameu a' teuwa'po. Bwe'ituk ini'i weyeme ame betchi'bo aet ju'uneepo ameu obiachiakan.

Senuk ka bichamta, bwe'u jo'ara Jeriko' tea'po jo'aakamta au a' ine'etetua ju'u Jesus

³⁵ Juka' Jesujta, bwe'u jo'ara Jeriko' tea'u jeela a' yebijsuseeo, senu lipti bo'o mayoat kateka, watem betana jita a' mik bo'o bichan. ³⁶ Ini'i, junama'a yoemrata juebenak ama wa'am katemta jikkajakai, ini'i ka bichame, ju'u ama weye'ut, watemmeu nattemaek.

³⁷ Ini'i intok, juka' Jesujta, Nasaret tea'po jometa ama wa'am a' weye'u tejwaawak.

³⁸ Junak intok ini'i:

—Achai Jesus, Labiituka'uta betana yoemratat yeu simria, empo nee jiokole —ti au chaaek.

³⁹ Jume' aman bat kateme, juname'e a' yaatine' betchi'bo au nookan. Taa aapo che'a juni'i:

—Achai, Labiituka'uta betana yoemratat yeu simria, empo nee jiokole —ti chaaek.

⁴⁰ Junak intok ju'u Jesus, junama kikteka, au a' toji nesaek. Au a' tojiwako, ju'u Jesus inen au nattemaek:

⁴¹ —Jitasa empo nee enchi ya'aria i'a —ti au nattemaek.

Ju'u ka bichame intok:

—Achai, juchi ne bitbae —ti a' yoopnak.

⁴² Ju'u Jesus intok:

—Juchi bitne —ti au jiiak—. Empo junuen em nee sualeka' betchi'bo, tu'ireaka'e —ti au jiiak.

⁴³ Junama lautipo sep bichak ju'u lipti. Intok Jesujta mak yeu siika, Liojta a' bai sae'uta teuwaakai. Intok ket ju'u yoemra si'ime inika'a bichakame, ket Liojtau bicha bem allea'uta a' teuwaan.

19

Jesus, Sakeo' teamta jo'apo aane

¹ Junak intok ju'u Jesus junama'a bwe'u jo'araa Jerikoo' tea'u kibakek intok junama bwe'u jo'araapo aman weyen. ² Junama intok, senu tua yu'in jita atteaka, ini'i Sakeo' teaka aman jo'aakan. Ini'i intok, jume' ya'uraatau bicha tomita weyemta nau totojammeu yo'o tukan. ³ Ini'i Sakeo' teame, Jesujta ket a' ta'aabaek. Taa ka a' bit machiakan bwe'ituk yoemra juebenaka Jesujtamak kaaten. Ini'i Sakeo' teame intok tua kome'elaa tukan. ⁴ Junak aapo bat buiteka intok aapo'ik junuen a' bit betchi'bo, bwe'u juya sikoomoro'o teamtat ja'amuk junama'a omola Jesujta wa'am we'ea'po. ⁵ Junama'a ju'u Jesus wa'am weyeka, jikau bitchuk intok:

—Sakeeo, lauti ko'om chepte. Bwe'ituk i'an nee em jo'aapo tawaabae —ti au jiiak.

⁶ Junak intok ju'u Sakeo' teame, lauti ko'om cheptek. Intok tua alleaka, Jesujta a' jo'aau a' mabetak. ⁷ Inika'a bichakai, si'ime Jesujtat nok japtek, aapo'ik senuk ka tu'i yoemta jo'aapo a' tawabaeka ama a' yepsak, ti jiiakai. ⁸ Junak ju'u Sakeeo, kikteka intok ju'u yo'owe Jesukrijtatau:

—A' bitnee achai. Si'imeta juka' tu'ik in jipue'uta, nasuk'aman nee jume' jikot jiapsammet nee a' na'ikimtene. Intok inepo jabeta bai ta'aaka, jita a' etbwarialatuko, junae betana, naikisi che'a bepa nee a' nottane —ti au jiiak.

⁹ Ju'u Jesus intok inen au jiiak:

—I'an inim jo'araapo jiapsammeu yuumak ju'u am jinne'unaa'u. Beja ini'i yoeme su ket, ju'u Apra'amtuka'utat betana yoemiammet yeu simria —ti jiiak—. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u inim emo benasi yoeme, inim jume' ka tu'ikut emo ta'arulame, juname'e jaiwaka intok am jinne'ubaeka yebijlaa —ti jiiak.

Woj mamni tosai tomim ket ammea tekipanoammet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹¹ Juka' yoemrata Jesujta inia a' teuwa'a'uta betana ketun inime'e a' jikkajao su, aapo jita ta'abwiku a' tammachiaka ameu nookan. Bwe'ituk aapo bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u jaibu ka mekka aanen. Bempo intok, aapo'ik Liojta inim aniapo che'a yo'otaka a' nesaunee'uta junama'a sep a' naate machian. ¹² Junak intok inen ameu jiiak:

—Yoeme seenu, tua eiyaawaka yo'oriwame betana yoemiataka jiapsan. Ini'i, mekka omot bwiarau bicha siika, junuen junaman, junama yoemratau, che'a ama yo'otaka yeu a' pu'ana' betchi'bo. Intok chukula juchi nottibaekai. ¹³ Taa kee simekai, junama'a woj mamnim jume' a' tekipanoareeommeu chaaek. Inime'e we'epulaimmet, wepul tosai tomi, tua beje'emta amet na'ikimtek. Intok inen ameu jiiak: “Inika'a tomita eme'e tekipanoane, in notte'u tajtia”, ti ameu jiiak. ¹⁴ Taa junae a' bwiaaraapo joome, ju'u yoemra ka a' waatan. Intok inime'e jum a' sika'u bicha: “Itepo inika'a o'outa te ka itou a' yo'otu i'a”, ti bem jiune' betchi'bo, aman am bittuak. ¹⁵ Taa ini'i, jiba junama che'a yo'otaka yeu pu'atuka, intok a' bwiaaraau bicha nottek. Juna'abo ini'i nottekai, jume' tekilta a' jooriaka, tomita amet a' na'ikimteka'ummeu chaai tebok. Ini'i, juname'e, we'epulaim, jaikik am koba'iaka'ut ju'uneebaekai. ¹⁶ Ju'u seenu, bat au yepsaka: “Achai, ju'u em tomi, woj mamnisi naa buustia au bu'uuralaa”, ti au jiiak. ¹⁷ Ju'u yo'o ya'ari inen a' yoopnak: “Tua su tu'i, empo tu'i yoemtaka a tekilta jojooa. Ka jaikikut juni'i,

tu'isi yuma'isi em yeu sika' betchi'bo, woj mamni bwere jo'arammeu ne i'an enchi yo'o ya'ane", ti au jiiak. ¹⁸ Juchi senu au yepsaka intok: "Achai, ju'u em tomi, mamnesia naa buustia au bu'uerialaa", ti au jiiak. ¹⁹ Inika'a ket aapo inen yoopnak: "Empo, mamni bwere jo'arammeu'e yo'otune", ti au jiiak. ²⁰ Junak intok juchi senu au yepsaka, ini'i: "Achai, ju'u em tomi inim aayuk. Paayumpo nee a' jipueka a' e'erialatukan", ti jiiak. ²¹ "Bwe'ituk ne enchi ee majjaen, yeteu empo bettek jiapsek, kaita em jo'aripo jita em nunu'ee'po, intok ka em echaka'po em jitchupa'po ju'uneakai", ti jiiak. ²² Junak ini'i yo'o ya'ari inen au jiiak: "Empo, ka tu'ika ka a tekilta jooa. Jiba ju'u em teuwa'ue su nee ka tu'isi enchi tawaane. Empo, yeteu bettek in jiapseka'po intok kaita in jo'aripo jita in nunu'ee'po intok ka in echaka'po in jitchupa'po ju'uneakai, ²³ junako empo juka' in tomita, jume' tomita tekipanoammeu a' reu tebo ean. Intok junuen inepo nottesukai, juka' in tomita intok au a' kobaka'uta kia naa buusti a' mabet ean", ti au jiiak. ²⁴ Ini'i intok, jume' ama anemmeu inen jiiak: "Eme'e, juka' tomita em a' u'aa intok ika'a, jume' woj mamnim jipuemta a' makne", ti ameu jiiak. ²⁵ Bempo inen au jiiak: "Taa su, achai, ini'i jaibu woj mamnim tosai tomim jipue", ti au jiiak. ²⁶ Ju'u yo'o ya'ari inen am yoopnak: "I'an ne inen emou jiia, wa'a tu'ik weyemtat che'a juni'i jiapsekame, ini'i junuen, Liojta betana che'a juni'i a' miktune. Taa wa'a inien tu'ikut ka aet jiapsekame, ini'i kia ju'u ilikikut aet a' jiapseka'ut juni'i ae beaj koptituanaa. ²⁷ Jume' intoko nee beje'eka aneka, inime'e ka nee ameu yo'otu i'a'um betana intoko, a'abo am tojinee intok inime'e eme'e nee bichapo am su'ane", ti jiiak.

Jesujta, jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u kibaki'iseka'po

²⁸ Chukula inika'a teuwaasukai ju'u Jesus ketuni bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u bicha bo'o joobaeka yeu siika. ²⁹ Junak aapo jume' ili bwere jo'aram Betpaake' tea'u intok Betaania' tea'u aman jeela yepsakai, jum Oliibo kawi' tea'u jeela, ju'u Jesus, wooi jume' a' majtim aman bittuak. ³⁰ Inen ameu jiiak:

—Aman ili jo'ara, tua ka mekka itou katekamtau eme'e katne. Junaman eme'e yeu yajaka, buuta cha'akamta a' teune. Inika'a kee jabe aet yejtemta. Junaka'a woitaka, a'abo a' tojine —ti ameu jiiak—. ³¹ Senuk intok: "Jaisaaka eme'e a' woita", ti emou a' jiao, eme'e: "Ju'u itom achai a' sawabae", ti eme'e au jiune.

³² Inime'e a' majtim aman sajaka intok bempo si'imeta Jesujta ameu a' teuwaaka'a benasi ama a' teak. ³³ Bempo intok juka' ili buuta am woitao su, jume' a' atteakame:

—Jaisakai eme'e a' woita —ti ameu nattemaek.

³⁴ Bempo intok:

—Juka' yo'owe Jesukrijtota inika'a a' sawabae' betchi'bo —ti jiiak.

³⁵ Junuen inime'e, Jesujtau aman a' tojaka intok tajo'orim bempo'immert cha'aka'um ju'u buutat to'aaka, Jesujta aet ja'amutuak. ³⁶ Aapo'ik Jesujta intok ket a' weye'ut luula, bempo, bem tajo'ori amet cha'aka'um aawas am to'o sakan. ³⁷ Aapo'ik junama Oliibo kawi' tea'po betekun bo'ot ko'om a' yebisuseo, si'ime jume' a' sualeka ama aamak kate'um, inime'e si'imeta juka' Liojta a jita joa'apo aman, suum watchisi machik bem bitlaa'u betchi'bo, alleerimmea chai japtek. Intok Liojtau bicha bem a' bai sae'uta a' teuwaakai. ³⁸ Inime'e inen jiiak:

—A' alleetuawaka a' yo'orinaa'u au lutu'uriatune, ju'u che'a yo'o ya'ari, achai Liojta betana lutu'uriaka a'abo weyemtawi. Teekau jiapsammeu yuma'isi ka jain eewame aune. Intok che'a bepa Liojta a' yo'orinaa'u jiba au aune —ti jiiak.

³⁹ Junak intok waate paiseeom, inime'e ama bu'uurata nasuk kate'um:

—Yee majtame, inime'e emak eaka inim kateme, am nok yaatituane —ti Jesujtau jiiak.

⁴⁰ Taa ju'u Jesus inime'e yoopnak:

—Ineponee emou inen jiia, inime'e junuen yaateko, jume' tetam chaaine —ti jiiak.

⁴¹ Junak aapo, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u jeela yepsakai, junaka'a bwe'u jo'arata bichakai, ju'u Jesus a' jiokoleka ae betchi'bo bwaanak. ⁴² Inen jiaikai:

—Kia inia taewait juni'i nee enchim ju'uneetuapea, jita tua juka' yanti jiapsiwamta emot a' autuamta. Taa i'ani ini'i tua ka a' ju'uneiyaatu. Intok eme'e ka a' ju'uneiyaane.

⁴³ Bwe'ituk taewaim ka tu'ika emo betchi'bo yuma'ane. Jume' enchim beje'eka aneme konila mekka jikau enchim am koratuaka, intok junuen enchim am kontaika, si'imekut betana luula enchim amunaao. ⁴⁴ Inim si'ime bwiau tajtia tataptune. Jume' inim jiapsame su'atune. Intok inim teta wepulaka juni'i, jak karipo ka tataptuka ama bi'ine. Bwe'ituk eme'esu inia taewait, Liojta enchim jinne'ubaeka emou a' yepsako, enchim ka a' ta'aabaeka' betchi'bo.

Jesus, juka' te'opopo ka joo'eewamta, inika'a ama tu'ute

⁴⁵ Junak intok ju'u Jesus junama bwe'u te'opopo yepsak. Intok junama'a wajiwa si'imem jume' jita nenkaka intok jume' jita jinume, pa'akun yeu beep taitek. ⁴⁶ Intok inen ameu jiaik:

—Jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Ju'u in te'opo, Liojtau bicha emo nokria betchi'bo kari tune”, ti ji'ojtei. Taa eme'e, jume' jita e'etbwame, ama e'eusee'u kau wojo'oriata benasi a' ya'ari —ti jiaik.

⁴⁷ Chikti ta'apo ju'u Jesus jum te'opopo aneka yee majtan. Taa jume' jum te'opopo tekiakammeu yo'owem intok jume'e, Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame intok kia jume' junama yoemratau che'a yo'owem, inime'e nau eaka, Jesujta jachin bem a' me'e tebonee'ut aet tekipanoan. ⁴⁸ Taa kaachin juni'i ayuka a' me'e machiakan. Bwe'ituk si'ime ju'u yoemra ama aneme, a' teuwa'uta tua a' tu'ureka a' jikkajan.

20

Jesujta, jabeta betanasa lutu'uriaka a' nesawee'u

¹ Sejtul, senu ta'apo juka' Jesujta jum te'opopo aneka intok juka' yoemrata majtaka, intok Liojta betana nok lutu'uriata juka' yee jinne'umta ameu a' majtao, jume' jum te'opopo tekiakammeu yo'owem intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, intok jume' juriommeu yo'owe ama au yajak. ² Intok inime'e inen au nattemaek:

—Itom tejwaane, jita ya'uraata betana lutu'uriaka empo inika'a jooa. Oo jabesa inika'a em nesaunee'ut et a' autuak —ti jiaikai.

³ Junak Jesus inimmeu:

—Ineponee ket junaen senu weemta emou nattemaibae, nee tejwaane. ⁴ Juka' Joantuka'uta yee a' bato'owaane' betchi'bo, jabesa aet a' sawek, ju'u Lios oo jume' inim yoemem ja'ani, nee tejwaane —ti ameu jiaik.

⁵ Taa inime'e bempo naas emo tetemai japtek inen jiaikai:

—Jaisa te jiune. Itepo: “Junaka'a, Liojta a'abo a' bittuak”, ti itom jiao, junak aapo: “Jaisaakai eme'e ka a' sualek”, ti itou nattemaine. ⁶ Taa intok: “Inim jume' yoemem betana”, ti itom jiao, ju'u yoemra si'ime itom mamaasukai itom su'ane. Bwe'ituk inime'e, juka' Joantuka'uta, Liojta betana ju'uneetuawaka a' noktuawaka'uta tua junuen a' suale —ti jiaan.

⁷ Bempo intok ka emo ju'unea'a ti jiaka a' yoopnak. ⁸ Junak intok ju'u Jesus:

—Junuentuko, inepo juni'i ket nee ka enchim tejwaanee jabeta betana utte'aka inika'a in a' joa'apo —ti ameu jiaik.

Jume' tekipanoareom ka tu'u jijiapsekammet nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

⁹ Chukula ju'u Jesus ju'u yoemratau nok taitek intok jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nookan:

—Seenu, a' wajpo, pa'asi ouwom juebenam ja'abwak. Chukula intok wate tekipanoareommeu a' reu tebok. Intok ini'i, junama'a omot bicha sikaa, aman

binwatuk. ¹⁰ Juname'e pa'asim chuktawao taewaita yumako, ini'i, tekilta a' jooriamta, juname'e tekipoanoareommeu a' bittuak, junama'a echipo, aapo'iku bicha a' lutu'uriatuka'po aman a' a'aune' betchi'bo. Taa juname'e, ko'okosi a' yaak intok kaita a' makaka a' simtuak. ¹¹ Junak intok ju'u, junaka'a wajta atteakame, tekilta a' jooriamta juchi senuk aman bittuak. Taa inika'a ketchia, bempo ka a' yo'oreka au nokaka, ko'okosi a' yaaka intok kaita a' makaka a' simtuak. ¹² Ju'u wajta atteakame iniat cha'aka, juchi senuk aman bittuak. Taa inime'e tekipoanoareom ket inika'a juni'i, ko'okosi a' yaak intok pa'akun yeu a' tojak.

¹³ 'Si'imemmet che'a chukula juna'a wajta atteakame: "Jaisa tua nee aune", ti au eetuak. "Jiba nee juka' in yoemiata, tua in nake'uta nee aman bittuane. Inika'a bicha'ateko jumak juni'i inime'e a' yo'orine", ti jiaikai. ¹⁴ Taa jume' tekipoanoareom inika'a ameu yepsamta bichakai, inen emo tejwaak: "Ini'i juna'a ju'u chukula inika'a atteaneeme. Ate a' me'ene, junuen juka' bem at teamak itepo tawa betchi'bo", ti jiaikai. ¹⁵ Junak intok inime'e a' bwiseka, junama'a wajpo yeu a' nuk sajaka a' me'aak.

Ju'u Jesus intok junak inen jiiak:

—Juna'a wajta atteakame, jaisa tua inime'emak aune. ¹⁶ Junaman sika intok ini'i, juname'e tekipoanoareom su'ane. Juka' bwiata intok tatta'abwim a' makne —ti jiiak.

Jume' aman aneme inika'a jikkajaka:

—Lios ka bat junen jiune —ti jiiak.

¹⁷ Taa ju'u Jesus inime'e bitchukai inen jiiak:

—Junak su, jum Liojta nok lutu'uriapo ju'u ji'ojte inen jiame, jitasa teuwaabae:

Wa'a teta, jume' kakaateme yeu tawaaka'u,

Chukula ini'i teta, che'a bat naataka ama nawataka yeu siika, ti jiame.

¹⁸ Jabetaka juni'i ju'u inia tetat wechekame, ini'i si'imekut kot kottisune. Taa ini'i teta intok senukut ko'om wecheka, junaka'a kia a' tutujne —ti jiiak.

Ju'u Romapo che'a yo'o ya'aritau bicha, ju'u tomi na'ikiawame

¹⁹ Jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, inime'e jiba junama sep Jesujta bwijbaeka'eak. Bwe'ituk inime'e aet mammaten, inika'a jita ta'abwiku a' tamachiaka a' nokaka'uta, jiba ame betchi'bo su a' teuwaaka'po. Taa bempo juka' yoemrata majjaen. ²⁰ Junako inime'e, bempo jume' aet mammateneeme, watem yo'oriwame benasi emo ya'arikai aman bittuak. Inime'e, jita juni'i a' teuwaatuaka, junuen junaet ju'u kobanaotau a bem yeu a' tojine' betchi'bo.

²¹ Jiba inia betchi'bo inime'e inen au nattemaek:

—Yee majtame, ju'uneate juka' em teuwa'uta intok juka' em yee majta'uta, tua a' lutu'uriatuka'po. Intok ka empo inim jume' watem emo am uju'u'uta amet che'a ta'aaka am bicha. Ala empo, Liojta betana nok lutu'uriata ka ta'abwisia, tua a' lutu'uriatuka'po aman empo yee a' majta. ²² Itom tejwaane, jaisa tu'inee ja'ani, ju'u jum Romapo si'imem bepa yo'o ya'aritau bicha tomita weyemta a' beje'etua'po, oo ka tu'i ja'ani —ti au nattemaek.

²³ Taa ju'u Jesus inimmet ju'une'eak, ka tu'ik au bicha bem ea'po intok inen ameu jiiak:

—Jaisaaka eme'e inile benakue nee ji'optuabae —ti ameu jiiak—. ²⁴ Eme'e juka' tosai tomita, senuk nee bittuane. Jabesa inika'a pujbak intok jume' team iniat ji'ojteim —ti jiiak.

Bempo intok:

—Ju'u si'imem bepa che'a yo'o ya'ari, Sesar teamta betana —ti au jiiak.

²⁵ Junak intok aapo:

—Junuen san eme'e, ju'u inim si'imem bepa che'a yo'o ya'ariu bicha weyemta, au bicha a' na'ikiane. Intok Liojtau bicha weyemta ket eme'e, Liojtau bicha a' na'ikiane —ti ameu jiiak.

²⁶ Intok inime'e junuen, ju'u yoemrata bichapo, kaitat a' ji'optuak. Alla inime'e ju'u aapo'ik am yoopnaka'u betana, tua suum eaka ka montek.

Kokkolam jaisa tua lutu'uriapo am jiabijtenee'u betana au nattemaiwa

²⁷ Iniat chukula, waate jume' sauseeompo ta'eewame betana, Jesujtau aman noitek. Inime'e, jume' kokkokame ka am jijiabijte'eti jiaa. Junuen san inime'e Jesujtau inen jiaak:

²⁸ —Yee majtame, ju'u Moiseejtuka'u, ji'ojteita itom a' ya'ariak, yoemta senuk, jubeka intok ka yoemiaka a' mukuko, ju'u junae sailawa, juka' jokoptulata a' jupne'eti jiaakai, intok junaemak yoemianee ju'u a' saai mukukamta betchi'bo —ti jiaakai—. ²⁹ Ket junuen san, woo busanika nau wewerika jiapsan. Ju'u che'a bat weyeme juubek. Taa ka yoemiaka muukuk. ³⁰ Ju'u iniat cha'aka weyeme intok, juka' jokoptuita juubek. Intok ini'i ket ka yoemiaka muukuk. ³¹ Junak intok, iniamak bajika, juchi ju'u senu a' juubek. Intok jume' waate juni'i, ket jiba junaen aayuka, woo busanim yuma'u tajtia. Intok si'ime ka yoemiaka kokkok. ³² Intok inime'e si'imemmet chukula, ju'u jamut juni'i ket muukuk. ³³ Junak su, jume' kokkoarim am jiabijteneeo, inime betana jabesa a' jubeka tawane. Junuen jume' woo busanika a' jubekantakai —ti au jiaak.

³⁴ Junak ju'u Jesus inen am yoopnak:

—I'an jume' inim bwiapo jiapsame, jume' o'owim intok jume' jaamuchim emo jujube. ³⁵ Taa wame'e kokkoarim nasuk jijiabijtineeka intok aman chukula jiapsinaa'u lutu'uriaka aman yajineeme, junaman inime'e ka jujupne. Intok kia jume' marakame, inime'e, bem maram juni'i, ka am kukunatuane. ³⁶ Bwe'ituk inime su ka intok kokkone. Bwe'ituk inime'e, teekau jume' Liojta ankelesim bebena intok inime'e kokkoarim nasuk bem jiabijteka' betchi'bo, Lios am yoemiak. ³⁷ Kia aapo ju'u Moiseejtuka'u juni'i, jum Liojta nok lutu'uriapo, aman jum ju'u juya beete'utat a' noka'apo, ini'i, jume' kokkolam am jijiabijte'ut a' itom aet ju'uneetua. Junama san juka' Liojta, juka' Apra'am teamta, waka'a Isaak teamta intok juka' Jakoop teamta bempo'im a' Lios yo'owaka'u ama a' teuwaakai. ³⁸ Taa ju'u Lios, ka jume' jiba betchi'bo kokkolammeu Lios. Ala, jume' jiba yuu jiapsame betchi'bo. Bwe'ituk aapo'ik betchi'bo si'ime jiapsa.

³⁹ Junak intok jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame betana waate:

—Tua'e amma'ali jiaa, yee majtame —ti au jiaak.

⁴⁰ Intok junama'a bempo ka intok au ruktek, naa buusti au nattemaibaekai.

Jabeta yoemiam betanasa tua yeu simria ju'u Krijto

⁴¹ Ju'u Jesus inen ameu jiaak:

—Junak su, jaisaaka ju'u Krijto' teame, ju'u Labiituka'uta yoemiammet yeu simria, ti jiuwaa. ⁴² Bwe'ituk jiba aapo ju'u Labiituka'u, jum Salmom ji'ojteimpo inen a' teuwaak: Ju'u in yo'owa Lios, ju'u in yo'owabeu inen jiaak:

“In bata tana neu yejtene,

⁴³ Jume' enchi beje'eka kateme, in am koba'asu'u tajtia”, ti a' teuwaak.

⁴⁴ Ju'u Krijto, kaachin Labiituka'uta betana yeu simriatune, junuen jiba aapo ju'u Labii' teame a' yo'owa rokakai.

Jesus, jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, ka amma'ali bem ane'ut nooka

⁴⁵ Si'ime ju'u yoemra ama aneme a' jikkajan, juka' Jesujta a' majtimmeu inen a' jiako:

⁴⁶ —Jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame betana, eme'e emo suuane. Bwe'ituk inime'e tettebem bem supenee'uta tu'ure. Intok jum bwere jo'arampo jita nenkiwa'po che'a anwa'po, yo'orisi emo tetebotua i'a. Intok jum bem te'opompo, che'a bichau wajiwa, yo'oraata joyoye'po bem joonee'uta juni'i tu'ure. Intok ket inime'e, pajkompo bichau, che'a bat bem joonee'uta waata. ⁴⁷ Intok inime'e ket, jume' jaamut jokoptuim, jume' bem karim bem attea, emo am attea mamaka. Chukula intok inia betana bem aet jiawitenee'uta jaiwakai, Liojta yo'ori ta'aa ti jiuna' betchi'bo, binwaa

ja'abweka, Liojtau bicha emo nonoktua. Inime'e juname'e jume'e, chukula che'a bepaa jioskot emo bittuanaame.

21

Jokoptuita kaita jipueka, inika'a tomita wooi jusai tomim Liojtau bicha a' na'ikiaka'um

¹ Jum Liojta te'opopo ju'u Jesus, wame'e tua yu'in totomeka, tomita Liojtau bicha weyemta, jum a' jojoawaa'po ama tojame bichak. ² Junama'a ket, tua kaitae au ania machika, senuk jamut jokoptuita, wooi ili kopre tomim ama joakamta bichak. ³ Aapo intok inen jiiak:

—Tua nee lutu'uriapo inen emou jii, junuen inika'a, tua kaitae au ania machika jamut jokoptuita, che'a si'imem bepa yu'in ama a' jo'alatuka'u —ti jiiak—. ⁴ Bwe'ituk si'ime jume' waate, juka' naa buusti yu'in bem jipue'uta a'abo totoja. Taa ini'i jamut, aapo jioskot a' jiapsa' nasuk juni'i, si'imeta a' jipue'uta, kia juka' ae a' ji'ibwa'ea'uta juni'i ama joak —ti jiiak.

Jesus, juka' bwe'u te'opota chibela tataptune'eti jii

⁵ Waate junae bwe'u te'opot bem bicha'ut nau etejon. Intok junama'a tua ujyooika tetammet intok si'imeta junama'a, Liojtau bicha na'ikiaritaka aman tojirita betana. Junak intok ju'u Jesus inen jiiak:

⁶ —Taewai yuma'ane, si'imeta inika'a i'an enchim bicha'uta, chibela tataptuka, tetata inim wepu'ulaik juni'i ka jikat tawane —ti jiiak.

Aniata inim kee subimneeo, ju'u machilaa yeu weeneeme

⁷ Junak intok au nattermaiwak:

—Yee majtame, ini'i jakwoosa yeu weeneekai. Jitaa machilaasa aunee inika'a weyemta jaibu chupneeo —ti jiakai.

⁸ Ju'u Jesus inen jiiak:

—Tua tu'isi eme'e emo suuane. Intok kaabeta eme'e enchim bai ta'aatuane. Bwe'ituk juebenaka nee betana emo kate'eti jiaka yajine. Inime'e: “Ineponee juna'a ju'u Krijto”, ti jiune. Intok ket: “Inime'e taewaim juname'e, a' nottineeo”, ti jiune. Taa eme'e ka amemak eene. ⁹ Intok junak eme'e aman jakun nassuawa ti jiuwao, intok ya'uraata emo beje'eka nassuamta jikkajakai, eme'e ka majjaune. Bwe'ituk utte'a inika'a bat weenee'u. Taa iniamak kee lu'utinee ju'u ania —ti jiiak.

¹⁰ Junak intok ket inen jiiak:

—Ju'u senu yoemra, juka' ket senuk yoemrata beje'eka nassuane. Senu bwiaaraapo yoemra ket, juka' senuk bwiaaraapo yoemrata beje'eka nassuane. ¹¹ Jak chukti bwia au yoaka, ko'om kibakne. Tebaatune. Intok ko'okoa o'omot su weene. Intok teekapo tua suum watchisi machika aune. Intok jita teuwaaka, machilaa yu'in weenee ti jiiak.

¹² Taa si'imeta inika'a kee yeu weyeo, eme'e bwijnaa intok emou suuanaa. Juriom nau emo totoja'po eme'e yeu tottojiwaka, ya'uraa bittuanaa. Intok eme'e e'etanaa. Intok jume' che'a yo'o ya'arim bichapo intok jume' kobanaaom bichapo, enchim nemak ea' betchi'bo eme'e yeu totojinaa. ¹³ Junak, inien emou weyeka nee betana juka' lutu'uriata eme'e a' teuwaane. ¹⁴ Junuen san eme'e a' ju'uneiyaane, junuen chukula junama enchim emo nokriaka enchim teuwaanee'uta, ka bat naataka aet enchim ju'uneenee'u betana. ¹⁵ Bwe'ituk ineponee juka' enchim teuwaanee'uta intok suawata nee emot a' autuane. Inika'a, jume' enchim beje'eka aneme, kaabe au yuma'ane, intok kia kaabe a' beje'eka noknee juni'i. ¹⁶ Taa eme'e, kia jume' enchim yo'owawam betana intok jume' tua emo mak werim betana intok kia jume' enchim nakeka enchim ta'aa'um betana eme'e yeu bwijtune. Emo betana intok waate su'atune. ¹⁷ Intok enchim nemak ea' betchi'bo, si'imem betana eme'e omtanaa. ¹⁸ Taa enchim kobat, kia wepul chooni juni'i,

ka ta'aruitune. ¹⁹ Intok inien a' machiak juni'i, eme'e enchim suale'ut ka ta'abwisi eaka jiapsa'ateko, eme'e, jiba yuu jiapsiwamta bitne.

²⁰ 'Jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po eme'e, sontaaom ka iliikim nau a' kontalame eme'e am bicha'ateko, junak junuen eme'e ju'uneene, inika'a lauti a' tataptune'po. ²¹ Junako, jume' bwiaraa Jurea' tea'po aneme, inime'e kawiu bicha katne. Ket jume' intok, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po aneme junama yeu katne. Intok jume' wajpo aneme, inime'e ka jum bwe'u jo'arau nottibaeka'eene. ²² Bwe'ituk juname'e taewaimmet ju'u Lios, tua amet jiokot yee bittuane. Junak si'imeta juka'a, jum Liojta nok lutu'uriapo ji'ojteita a' chupneeo. ²³ Intok tua jiokot ameu machine, wame'e jaamuchimmeu juname'e taewaimmet jume' abe usibaemmewi oo illitchika che'eeme asoakammewi. Bwe'ituk junakriapo inim bwiapo tua weenee ju'u unnaa jiokot emo bitwame. Intok inia yoemrata betchi'bo, tua ka jiokoliwaka amet jiokot emo bitwametune. ²⁴ Waate jum nassuawa'u su'anaa. Wate intok bwijrimtaka, si'ime aniat tatta'abwi yoemratau naas nuk saka'anaa. Intok jume' ka inim joomem, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, inime'e jume' wasuktiam junuen bem ama an i'awa'um simsu'u tajtia ama nesaweka a' nayyotene.

Juka' inim yoemta, jaisa weyeka teeka betana a' yebijnee'u

²⁵ 'Junak intok ta'atchi, intok ju'u mechachi, intok jume' chokimmetchi juni'i, machi-laa aune. Intok jume' inim bwiapo jo'aakame, a' jita tuka'po ka a ju'uneene. Intok inime'e, tua jantiachika jum bawepo jume' ba'a biaktiam jame jikkajaka, majjaune. ²⁶ Inim si'ime aniat, juka' yeu weenemta ju'uneiyaaka, ju'u yoemra tua majjaeka kia wattine. Bwe'ituk kia jume' teekapo ka bittaka jume' utte'aka nesaweme juni'i, emo yoone. ²⁷ Intok junako inime'e, juka' inim yoemta teeka betana, namupo, nesaweka intok tua yo'orisi machika a'abo weyemta a' bitne. ²⁸ Inika'a weyemta yeu machi taiteko, eme'e ka ko'om eene. Intok a' bo'o bichaka, jikau bitchune. Bwe'ituk tua lauti eme'e inim jinne'uitune.

²⁹ Ketchia inika'a jita ta'abwiku a' tamachiaka ameu nookak:

—Eme'e, juka' chuna'ouwota mammatene, oo kia jita juyataka juni'i, ³⁰ eme'e, ini'i jume' sawam jaibu am basiweo, am bichakai, jiba eme'e su junuen ju'uneenee juka' tasariata a' yuma'aseo. ³¹ Jiba junaen su ketchia, si'imeta inika'a eme'e a' bicha'ateko, eme'e jaibu su ju'uneene, Liojta a'abo bwiau yo'otaka a' nesaunee'u abe a' yuma'apo.

³² 'Lutu'uriapo ne inen emou jiia, si'ime ini'i yeu weene, i'an inim juka' yoemrata kee a' kokkou su. ³³ Ju'u teeka intok ini'i ju'u bwia, inime'e lu'utine. Taa ju'u in teuwaari, ini'i, ka lu'uteka, jiba yuu tawane.

³⁴ 'Tu'isi eme'e emo suuane, ka eme'e inim juka' ka tu'ik bo'o jooriawamtat, nanaakowamtat intok inim aniapo weyemtat jiapsiwamta betchi'bo, junaet, Liojta enchim yo'oreka jiapsa'uta a' koptabaane. Junuen juka' taewaita a'abo in aet nottinee'uta, ka enchim a' etbwa nu'une' betchi'bo, ³⁵ jite'i yecha'ita a' wecheka'a benasia. Bwe'ituk juna'a taewai, si'ime yoemra inim si'imekut jiapsammeu junuen yuma'ane. ³⁶ Ka eme'e emo koptaika jiapsibaane. Intok eme'e, Liojtau bicha enchim emo nokriane'e'uta ka koptane, junuen si'imeta inika'a yeu weenemta betana a enchim ama yo'eene' betchi'bo. Intok ju'u inim yoemta bichapo tu'isi enchim mabetrimtune' betchi'bo.

³⁷ Ju'u Jesus, taewapo jum te'opopo yee maj majtan. Tukaapo intok, kawu oliibo' tea'po tawabaeka, am bicha sisimen. ³⁸ Junama intok ju'u yoemra si'ime, chikti ta'apo, tua ketwoo su, te'opou yeu yaajan, junuen a' jikkajibaekai.

22

Jesujta bwij betchi'bo, aet nau etejowaka a' tu'utewame

¹ Jaibu yuma'asekan ju'u pajko taewai, jume' paanim ka reberuakame bwa'anaao, ju'u, bwaram aet jissu'awame pajkopo ta'eewame. ² Jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, inime'e, juka' Jesujta, jachin ayuka bem a' me'enee'uta jaiwan. Bwe'ituk bempo juka' yoemrata majjaen.

³ Junak intok ju'u bebeje'eri, ju'u Juraj teamtat kibakek. Ini'i ket ju'u Ijkariootimmea ta'eewame. Ket jume' woj mamni ama woim mak na'ikiatuka'u. ⁴ Ini'i intok, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu intok jume' ama nesawemmeu siika, intok inime mak etejok, jachin ayuka aapo'ik juka' Jesujta ameu a' su'u tojinee'u betana. ⁵ Inime'e intok tua alleak. Intok nau eaka, tomita a' mak rokak. ⁶ Ju'u Juuraj teame junuen amemak a' tu'ureka, intok junama naateka a' bwiseka ameu a' su'u toji betchi'bo, jakwoo che'a kaabeta aamak ane'uta bo'o bichan.

Kupteo Jesukrijtota a' majtimmak a' ji'ibwaka'po

⁷ Junak yuumak ju'u taewai, paanim ka reberuaka aet bwabwa'awaao, inim junak, bwalata wasuktemta junaet a' meme'ewaao. ⁸ Jesus intok, juka' Peota intok juka' Joanta sawek:

—Eme'e aman sajaka, kupteo, pajkot itom bwa'anee'uta, itoas a' yaaka ama a' jipu'une —ti ameu jiaikai.

⁹ Bempo intok:

—Jakunsa empo junaka'a itom a' yaa i'a —ti au nattemaek.

¹⁰ Jesus inen am yoopnak:

—Junaman bwe'u jo'arau eme'e yajako, seenuk, bwe'u babu soto'ipo ba'am weiyaamta eme'e bitne. Inika'a eme'e, jo'arau a' yepsa'u tajtia eme'e aamak aman yajine. ¹¹ Intok eme'e, junama jo'arapo yo'otau: “Ju'u yee majtame: Jaksa inim karipo inepo jume' in majtimmak, pajkot kupteo inepo ji'ibwane, ti jiiia”, ti au jiune. ¹² Junak intok aapo, junama'a karipo, juchi senu bwe'u kari, bepa katekamta enchim tejwaane. Inika'a jaibu tu'uteita. Junama'a eme'e a' ya'anee juka' itom bwa'anee'uta —ti ameu jiiak.

¹³ Bempo intok aman sajaka intok si'imeta juka' Jesujta tua junuen ameu a' teuwaari benasi ama a' bichak. Intok junama'a, inime'e pajkot tukaapo bwa'anaamta ama a' yaak.

¹⁴ Junama'a junak ka machiao yumakai, ju'u Jesus intok jume' aapo'ik yeu pu'arim, mesau ruktek. ¹⁵ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Tua ne lutula wee'po inika'a pajkot tukaapo bwa'awamta emomak ne a' ya'apean, ketun kee inepo me'etukai —ti ameu jiiak—. ¹⁶ Bwe'ituk inepo inen a' lutu'uria ti jiiia, ka intok inika'a pajkopo ka machiao bwa'awamta emomak juchi in a' bwa'anee'u. Chukula teekau junak achai Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, i'an inika'a a' teuwaa'uta in a' yuma'u tajtia —ti jiiak.

¹⁷ Junak intok, pa'asi ba'awata ama auka'uta nu'uka, Liojta bai saeka intok:

—Inika'a em nu'uka, si'ime nau a' ji'ine —ti ameu jiiak—. ¹⁸ Bwe'ituk inika'a pa'asi ba'awata, ka intok nee a' ji'ine, chukula junak, achai Liojta yo'otaka a' nesauneeo itom a' bicha'u tajtia —ti jiiak.

¹⁹ Chukula ket jume' paanim nu'uka, Liojta bai saeka junak intok juname'e am rebektaka, bempo'immeu am bwisek inen jiaikai:

—Ini'i in taka o'oben, emou tu'ineeka, jiokot ya'atuka me'etuneeme. Inika'a eme'e, neu waati betchi'bo a' joone —ti ameu jiiak.

²⁰ Ket chukula ji'ibwasukai, juka' pa'asi ba'awata auka'uta junuen ameu bwisek intok inen jiiak:

—Ini'i pa'asi ba'awa juna'a, ju'u emou tu'ineeka, bemelasi weyeka, Liojtamak emo tu'utewamta, ojbo in wo'otaka'ue a' chupiatuka'uta a' teuwaame —ti ameu jiiak—.

²¹ 'Taa ne ju'unea, juka' nee yeu bwijneemta, inim itom ji'ibwa'po, nemak a' ane'epo.
²² Bwe'ituk ju'u inim yoeme, Liojta nok lutu'uriapo aapo'ik betana a' ji'ojteituka'po aman junaen au chupe. Taa tua jiokot au machine, ju'u, junuen yeu a' bwijneemtawi —ti jiiak.
²³ Junak intok bempo naas nau nattemai japtek, jabeta tua junen yeu a' bwijne'po betana.

Jabetasa ama che'a eiyaanaa'u betana, naas nau nattemaiwaka'po

²⁴ Chukula inime'e, bempo'im nasuk, jabeta ama che'a ameu a' yo'otunemta au a' lutu'uriatunee'u betana aet nau etejok. ²⁵ Taa ju'u Jesus inen ameu jiiak:

—Jume' inim bwere yoemratau che'a yo'o ya'arim, junaka'a yoemrata am tekoka'a benasia a am kuakta. Intok ketchia inime nasuk jume' che'a yo'owe, inime'e, tu'ik si'imem jooriame ti ta'eewa. ²⁶ Taa emo nasuk ka junuen weene. Ala emo nasuk ju'u che'a eiyaawame, ini'i, si'imem bepa che'a chukula a' weye'e benasia au eiyaane. Ju'u intoko nesaweme, ini'i, jume' waatem nesauta a' jooria'a benasia au eiyaane.
²⁷ Bwe'ituk inime'e betana, jabesa juna'a ju'u che'a eiyaawame, ju'u mesau rukteka ji'ibwaneeme, oo ju'u, bwa'amta iniau totojame. Ju'u mesau yejteka ji'ibwaneeme juna'a o'oben. Taa inepo, nee inim emo nasuk aneka, jabeta nesauta a' joa'a benasia nee jiapsa —ti ameu jiiak.

²⁸ 'Eme'e su intok juname'em, jume'e, inim tua obiachiku, sioksi in ino bicha'po, jiba i'an tajtia nemak naj kuakte. ²⁹ Inia betchi'bo san, inepo, chukula, yo'otaka enchim nemak annee'u betana, lutu'uriata nee enchim makne, in achai Liojta betana in a' makrituka'a benasia. ³⁰ Junuen junaman, che'a yo'otaka in annee'po, mesau kateka in ji'ibwanee'u, enchim nemak ama ji'ibwane' betchi'bo. Intok eme'e, jume' che'a yo'owem jojoye'po jote'ene, junuen jume' woj mamni ama wooika, Ijra'eltuka'uta betana yoemrata, a' ya'uraa bittua betchi'bo.

Jesus, Peota, inika'a ka au a' ta'a'ati a' jiunee'u betana junuen a' teuwaa

³¹ Ket inen jiiak ju'u Jesukrijto:

—Empo Simoo, a' ju'uneiyaane, juka' bebeje'erita emou suuaka, kia tiikota, jekae naas a' beba'a benasia enchim a' ji'optuabae' betchi'bo, Liojtau bicha a' noklatuka'po. ³² Taa inepo, nee jaibu Liojtau bicha enchi nokriasula, junuen, jiba Liojtat eaka em a' suale'uta, ka em a' koptane' betchi'bo. Intok empo aet chukula, inia betana tu'isi yeu simlatakai, junak jume' Krijtopo emak werim inime'e Liojta bem suale'u betana, ka ta'abwisi intok bem eene' betchi'bo am aniane.

³³ Ju'u Simo'o teame intok:

—Achai, emak eta'anaaka juni'i, intok kia ne emak me'etuneeke juni'i, jiba ne emak weene —ti au jiiak.

³⁴ Taa ju'u Jesus:

—Inen ne eu jii Peoo, jiba i'ani, juka' totoi o'owiata kee a' kukuseeo, bajisi empo nee betana temaiwaka, ka nee emo ta'a'a ti jiune.

Aapo'ik jiokot au a' bitnee'u, yuma'aseka'u

³⁵ Junak intok ju'u Jesus inen ameu nattemaek:

—Sejtul, junak nee enchim naas saweko, enchim ama nu'u sakanee'uta oo tomi boosata intok kia bocham juni'i ka enchim weiyaane'eti jiakai, jaisa junak jita emou be'eka ja'ani —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Tua kaita —ti au jiiak.

³⁶ Junak intok aapo inen jiiak:

—Taa i'ani, wa'a ama a' nu'unee'uta oo tomi boosata a' jipueme, ini'i a' weiyaane. Ju'u intoko ka tebe sisi'iwook kuchi'im jipueme, ini'i jume' a' bepa supewam nenkaka junaen tomie am jinune. ³⁷ Bwe'ituk inepo nee a' lutu'uriatune'eti jii, inika'a, jum

Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojteita junuen neu a' chupne'po: “Intok ini'i, jume' ka tu'i yoememmak na'ikiatuk”, ti jiamta. Bwe'ituk si'ime ju'u Liojta nok lutu'uriapo nee betana ji'ojtei, utte'a junuen a' chupnee'u —ti ameu jiiak.

³⁸ Junak intok bempo:

—Yuu achai, woika im aayuk jume' tettebe sisi'iwook kuchi'im —ti jiiak.

Aapo intok:

—Inime'e jibatune —ti jiiak.

Jesus, jum Jetsemani' tea'awi, Liojtau bicha nooka

³⁹ Junak intok ju'u Jesus junama yeu sikaa, jiba aapo'ik aman yeepsa'a benasia, oliibo'okawi' tea'u bicha siika. Jume' a' majtim intok aamak yeu sajak. ⁴⁰ Junak, jum a' sika'u yepsakai, inen ameu jiiak:

—Liojtau bicha eme'e emo nokriane, junuen ka tu'ik enchim ya'anee'ut ka enchim ji'opne' betchi'bo —ti ameu jiiak.

⁴¹ Chukula sep ju'u Jesus, junama'a am ane'epo, che'a bichau jeela siika, senuk tetata a' mekka a' jimmaala'abe'emu. Junama intok Liojtau bicha nok betchi'bo tonommea kiktek. ⁴² Intok:

—In yo'owa, empo junen ea'ateko, inika'a bettesi jiokot machika neu weyemta betana ka nee a' bittuane. Taa ka in ea'po amantunee taa tua em junen ea'po amani —ti jiiak.

⁴³ Junak intok teeka betana senu Liojta ankeles junama au yeu machiak, ini'i junuen utte'ata aet autuasekai. ⁴⁴ Intok aapo junuen tua jiokot bettesi au bichakai, che'a juni'i bepa Liojtau bicha au nokria simen. Ju'u intok a' tata bujtiawa, kia bwere ojbo chaktiam benasi bwiau ko'om yojten. ⁴⁵ Junama'a Liojtau bicha a' noka'apo kikteka, jume' a' majtim tawala'u bicha siika. Inime'e intok siokrimmea yumiataka, kokocheme teak.

⁴⁶ Junak intok:

—Jaisaaka eme'e kokoche. Jote'em intok Liojtau bicha emo nokriane junuen ka tu'ikut, ka enchim ji'opne' betchi'bo —ti ameu jiiak.

Jesus, bwijritaka, nasuk weiyaawa

⁴⁷ Juka' Jesujta junama'a ketuni a' nokao su, waate juebenaka ama au yajak. Ju'u Juuraj ti teaka'u, ini'i jiba jume' woj mamni ama wooika Jesujta yeu pu'arimmak na'ikiatuka'u, juname bepat weyen. Intok ini'i Jesujtau ruktek a' pujbawat aet tente betchi'bo. ⁴⁸ Junak ju'u Jesus:

—Juuras, jaisa empo inien aet tenteka, juka' inim emo benasi yoemta, yeu a' bwiseka, watem mampo a' su'u toja ja'ani —ti au nattemaek.

⁴⁹ Jume' Jesujtamak rejteme, juka' ama weyemta bichakai aapo'iku:

—Achai, jaisa tua itepo inime'e tettebe sisi'iwook kuchi'immea nassuanee ja'ani —ti au nattemaek.

⁵⁰ Jume' Jesujta mak rejteme betana, seenu, ju'u te'opopo tekiakammeu yo'ota sawee'uta, batatana naka chukti a' beebak. ⁵¹ Taa ju'u Jesus:

—Kate'em ameu suua, ini'i jibatune —ti jiiak.

Junak intok ju'u Jesus, junaka'a ya'uraapo sawamta nakammet mamteka, a' tu'utek. ⁵² Junama sep, te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu intok jume' te'opopo nesaweme intok ju'u yoemratau yo'owemmeu, jume' a' weiyaabaeka aman au yajilammeu:

—Eme'e tettebem kukuche'ekai intok kukutakai, nee jita etbwareo tuka'a benasia eme'e a'abo neu yeu sajak —ti ameu jiiak—. ⁵³ Junako chikti ta'apo jum te'opopo nee emo nasuk aneeo, eme'e kia juni'i ka neu suuak. Taa i'an ka machiku emou tu'i, juka' bebeje'erita utte'ata emot ayuka a' weyeo.

Juka' Peota, Jesujta ka au a' ta'a'ati a' jiaka'po

⁵⁴ Junak intok inime'e, juka' Jesujta bwiseka, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'ota kariu aman wajiwa a' tojak. Ju'u Peeo intok mekka aet cha'aka weyen. ⁵⁵ Junama'a

wajiwa, waate jum bwe'u tebat nasuku nayaka intok junama ameu jootek. Ju'u Peeo intok ket amemak ama yejtek. ⁵⁶ Junak intok senu jamut, junama sawame, aapo'ik junama taji u katekamta bichakai, tua a' bitchuka, intok:

—Ini'i o'ou ket Jesujtamak weaman —ti jiiak.

⁵⁷ Taa ju'u Peeo, ka a' lutu'uria'ati jiubaeka:

—Kannee a' ta'aa —ti jiiak.

⁵⁸ Che'a chukula intok juchi senu a' bichaka:

—Empo ket juname betana weye —ti au jiiak.

Taa ju'u Peeo:

—E'e, kannee juna'a —ti jiiak.

⁵⁹ Che'a chukula, jumak senu orata weyekai, juchi senu ket:

—Tua lutu'uriapo ini'i yoeme aamak weaman bwe'ituk Kalilea bwiaarapo joome —ti jiiak.

⁶⁰ Junak intok ju'u Peeo inen jiiak:

—Empo achai, tua kannee ju'unea jitat em etejoo'ut —ti jiiak.

Jiba junama lautipo juka' Peota ketuni a' nokao su, totoi o'owia kukussuk. ⁶¹ Junak intok ju'u yo'owe Jesukrijto au bicha kuakteka junama'a Peotat remtek. Ju'u Peeo intok, ju'u yo'owe Jesukrijtota au teuwaala'u wawaatek: “T'an empo, totoi o'owiata kee kuseo, bajisi empo ka nee emo ta'a'ati jiulatune”, ti au a' jiaka'ubewi. ⁶² Junak intok ju'u Peeo junama yeu sikaa, intok tua ka alleaka bwaanak.

Jesujta junn jiaawaawaka ka a' yo'oriwaka'po

⁶³ Jume' Jesujta a' suuatuawame, ka a' yo'oreka au nookan intok ko'okosi a' jooan.

⁶⁴ Intok a' puj pattaika, pujbat a' chonaka au nattemaek:

—Ka ju'uneaka itom tejwaa, jabeta enchi chochonak —ti jiiakai.

⁶⁵ Intok ket wate juebenak au teuwaan junuen ka a' yo'oribaekai.

Jesus, si'ime ju'u jurio yoemratau yo'oraata bichapo jipu'uwa

⁶⁶ Yokotuko taewapo, jume' junama jurio yoemratau yo'owe intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame, inime'e emo nau tojak. Intok juka' Jesujta si'ime ju'u ama ya'uraatau yeu a' tojak. Junama bempo:

⁶⁷ —Itom tejwaane, jaisa empo juna'a ja'ani ju'u Krijto' teame —ti au jiiak.

Aapo inime'e inen yoopnak:

—Inia betana, lutu'uria ti ne emou jiao, eme'e ka nee sualne —ti ameu jiiakai—. ⁶⁸ Intok kia nee emou nattemaeko juni'i, eme'e kaibu nee tejwaane. Intok kia eme'e ka nee su'u tojinee juni'i. ⁶⁹ Taa i'an naateka ju'u inim emo benasi yoeme, Lios, che'a si'ime utte'akamtamak a' batatana aamak yejtene —ti jiiak.

⁷⁰ Junako sep juname'e si'ime:

—Junak su, jaisa empo juna'a ja'ani ju'u Liojta u'usi —ti au nattemaek.

Ju'u Jesus intok:

—Jeewi, inepo nee juna'a, jiba enchim a' teuwaari benasia —ti ameu jiiak.

⁷¹ Junak bempo inen jiiak:

—Kaabe intok waatiatune, ju'u a' beje'eka a' na'atejoneeme. Jiba itepo te a' teuwaarita aet a' jikkajila.

23

Juka' Jesujta, Pilaatatau yeu a' tojiwaka'po

¹ Junak intok junama si'ime japteka, intok aapo'ik Jesujta ju'u kobanaao Pilaato'oti teakamtatau a' tojak. ² Junama'a intok inime'e sep su a' na'atejo japteke inen jiiakai:

—Itepo, tee inika'a o'outa inim itomak yoemrata, ka yanti a' eltuamta te a' ju'uneiyaa. Juka' tomita jum bwe'u jo'ara Romapo, ju'u che'a yo'o ya'aratau bicha weyemta, ka itom

a' bejje'etuane'e ti jiiia. Intok ketchia, aapo au ju'u che'a yo'o ya'ari a' Krijtotuka'u a' teuwaa —ti jiaikai.

³ Junak ju'u Pilaato inen au nattemaek:

—Jaisa empo juna'a ja'ani, ju'u, jume' juriommeu che'a yo'o ya'ari —ti jiiak.

Jesus intok:

—Ineponee juna'a, jiba em a' teuwaari benasi —ti a' yoopnak.

⁴ Junak intok ju'u Pilaato, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owemmeu intok ju'u junama'a yoemratau:

—Tua ne kaita ka tu'ik inia yoemtat a' bicha —ti ameu jiiak.

⁵ Taa inime'e che'a juni'i jiiian:

—Ini'i, yee a' majta'ue inim jurea bwiaaraapo, si'ime yoemrata ka yanti eltua. Kalilea bwiaaraa' tea'po naateka intok i'an inim ket junaen a' weetua —ti jiiian.

Juka' Jesujta, Eroorej teamtau yeu a' tojiwaka'po

⁶ Ju'u kobanaao Pilaato inika'a jikkajaka, juka' yoemta, bwiaaraa Kalilea' tea'po a' jometuka'uta nattemaek. ⁷ Intok junak junaman a' jometuka'u tejwaawakai, ju'u Kalilea bwiaaraa' tea'po kobanaao, Eroorej teamtau a' bittuak. Bwe'ituk ini'i ket juna'e taewaimmet, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po anakai. ⁸ Ini'i Eroorej teame, Jesujta bichakai, tua alleak. Bwe'ituk binwatuk naateka a' bitpeaka ean. Bwe'ituk aapo'ik betana etejowamta jikkajilatukan. Intok ket jita a' joa'uta, machilaata aet bitbaeka ean. ⁹ Aapo tua juebenak au nattemaek, taa ju'u Jesus kaita a' yoopnak. ¹⁰ Ketchia junama'a jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' Moiseejtuka'uta nesaurim yee majtame, inime'e ka yaateka a' na'atejoka ama aanen. ¹¹ Junak intok ju'u Eroorej teame intok jume' a' sontaaowam, kia jak wa'am a' bichak. Intok ka a' yo'orekai, ujoyoik intok beje'emta, yo'o ya'ari tajo'ori benakue a' tajo'otuak. Junama'a ju'u Eroorej teame juchi ju'u Pilaato' teamtau a' bittuak. ¹² Jiba junae taewait ju'u Pilaato intok ju'u Eroorej teame emo nau tu'uteka emo eiya japtak. Bwe'ituk bat naataka bempo emo bejje'een.

Jesus, a' me'etune' betchi'bo aet nesawa

¹³ Junak intok ju'u Pilaato, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' junama'a jurio yoemratau yo'owem intok juka' bu'uuraata nau a'awaka, ¹⁴ intok inimmeu inen jiiak:

—Eme'e inika'a yoemta inim neu a' tojak. Intok inim yoemrata, ka yanti aapo'ik am eltua ti jiaikai. Taa inepo, jiba inim enchim bichapo nee a' temaisuk intok eme'e ju'unea, ju'u enchim a' na'atejoo'u betana, ka tu'ik kaita in aet teula tuka'u. ¹⁵ Intok kia ju'u Eroorej teame juni'i, bwe'ituk aapo juchi a'abo itou a' bittualaa. Joo, eme'e ju'unea, ini'i kaita ka tu'ik ya'ari junae a' me'etune' betchi'bo. ¹⁶ Junuen san, nee a' bepsu teboka intok chukula nee a' su'u tojine —ti jiiak.

¹⁷ Junae pajko taewait, juka' yoemrata alleetua betchi'bo, ju'u Pilaatotau utte'atukan, senuk eta'ita, aapo'ik a' jiokoeka yeu a' su'u tojine'po. ¹⁸ Taa juname'e si'ime nanancha chai japtak:

—Inika'a ka jiokoeka, a' me'e tebone. Juka' Barabaaj teamta yeu su'u tojine —ti jiaikai.

¹⁹ Ini'i Barabaaj teame, jum bwe'u jo'arapo, ya'uraata beje'eka nassuawamta ya'alatukan intok yee su'ari betchi'bo, ama eta'itukan. ²⁰ Ju'u Pilaato, juka' Jesujta su'u toji peaka ean intok juchi ameu nookak. ²¹ Taa bempo che'a juni'i, kusisi:

—Kuuset a' popon tebone —ti chaaek.

²² Iniamak bajisi ju'u Pilaato:

—Jitasa ka tu'ik ya'alatakai. Nee kaita aet teulaa junae a' me'etunee'uta au chupne' betchi'bo. A' bepsu teboka, intok chukula ne a' su'u tojine —ti ameu jiiak.

²³ Taa bempo che'a juni'i naa buusti chaaeka nookan, kuuset a' popontunee'u a'awakai. Intok juka' bu'uuraata intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe junuen

ka yaateka am chaa' betchi'bo, inime'e juka' bem a'awa'uta am ya'ariawak. ²⁴ Ju'u kobanaao Pilaato, juka' bem a'awa'uta junen su a' ya'ababaek. ²⁵ Intok junuen aapo, juka' bem su'u toji i'a'uta ameu yeu a' su'u tojak. Juka' bem bwe'u jo'arapo ya'uraata beje'eka, nassuawamta ya'alatuka intok yee a' su'ariaka' betchi'bo ama eta'ita. Jesujta intok bempo'im mampo a' su'u tojak.

Jum kuuset a' popontuka'po

²⁶ Junama'a juka' Jesujta, kuuset a' popontunee'u bicha a' weiyaawa'po, juname'e, senu yoemta, bwe'u jo'ara Sireene' tea'a betana jometa, Simon teaka, waj betana weyemta nankeka, au nookak intok inika'a, juka' kuuja a' pu'aktatuaka, Jesujtat cha'aka a' weiyaatuan.

²⁷ Yoemra bu'uuka aet cha'aka kaaten. Intok juebena jaamuchim inime'e, aapo'ik betchi'bo tua ka bem allea'uta teuwaakai bwaanana. ²⁸ Taa ju'u Jesus inime'e bitchukai, inen ameu jiiak:

—Eme'e jaamuchim Jerusalenpo joomem, kate'em nee betchi'bo bwaana. Ala eme'e emo bwanriane, intok jume' enchim yoemiam. ²⁹ Bwe'ituk chukula taewaim yuma'ane, junak: “Tua alleenee jume' ka a yoemiakame intok jume' kaabeta chi'ituakame”, ti jiunaao. ³⁰ Junak intok ju'u yoemra, jume' kawimmeu nokaka: “Itot wattine”, ti jiu japtene. Intok jume' ili bwia kawimmeu: “Itom essone”, ti jiune. ³¹ Bwe'ituk, nee, tu'ik joamta juni'i inien jiokot joakai, eme'e, ka inien jiapsame, chukula che'a juni'i jiokot joonaa —ti jiiak.

³² Ketchia aamak woika jume' tua ka tu'ika ya'arika weiyaawan, jum Jesujta mak nau su'abaawakai. ³³ Junak bempo jum Mukia koba' tea'u yajakai, junama'a juka' Jesujta kuuset poponak. Intok ketchia jume' woika ka tu'ik ya'arika aamake. Senu a' batatana, senu intok a' miko'otana. ³⁴ Juka' Jesujta, jaibu kuuset a' poponwao:

—Achai, am jiokoine, bwe'ituk inime'e ka ju'uneaka juka' bem joa'uta a' jooa —ti jiiak.

Intok jume' sontaaom, aapo'ik Jesujta tajo'orita nat na'ikimte betchi'bo, amet nau ja'atek. ³⁵ Ju'u yoemra junama aneka a' bitchun. Intok kia junama'a ju'u yoemratau yo'ora juni'i, ama aneka, ka a' yo'oreka nookan inen jiiakai:

—Aapo watem jinne'uk. I'an ela'po aapo, aapola au jinne'une, lutu'uriapo aapo ju'u Krijto' teame, Liojta betana yeu pu'arituko —ti jiiian.

³⁶ Jume' sontaaom juni'i ket junaen ka a' yo'oreka au nookan, intok au rukteka chibusi cho'okok ba'ata a' ji'ituabaekai. ³⁷ Intok inen au jiiian:

—Lutu'uriapo empo ju'u juriommeu che'a yo'o ya'arituko, empo emo jinne'une —ti jiiian.

³⁸ Aapo'ik a' koba bepa intok ji'ojtei chaya'atukan, ini'i rieeko nokpo intok latin nokpo intok ebreo nokpo ji'ojteitukan: “Ini'i juna'a ju'u juriommeu che'a yo'o ya'ari”, ti jiiakai.

³⁹ Jume' ka tu'ik ya'arika junama kuusimmet aamak chaya'ituka'um betana seenu, ka a' yo'oreka:

—Lutu'uriapo empo ju'u Krijto tuko, empo emo jinne'unee intok itom ket jinne'une —ti au jiiak.

⁴⁰ Taa ju'u seenu, iniamak ama jikat popontuka'u, iniau nookak:

—Jaisa kia jeela juni'i empo ka Liojta ee majjae ja'ani. Jiba empo inim itomak jiokot emo bichakai —ti au jiiak—. ⁴¹ Itepo ala tee lutu'uriaka inien jiokot ito bicha bwe'ituk itom ya'ari betchi'bo itou lutu'uria inien jiokot itom ito bitnee'u. Taa ini'i o'ou, ka tu'ik tua kaita ya'ari.

⁴² Junak aapo:

—Jesus, neu waatine, chukula empo che'a yo'otaka nesau taiteko —ti jiiak.

⁴³ Ju'u Jesus iniau:

—Lutu'uriapo ne eu inen jiiia, tua i'ani, jum Liojta yoemiam che'a bat yaaja'u, em nemak ama annee'u —ti au jiiak.

Jum, Jesujta jaisa a' mukuka'po

⁴⁴ Junama jumak jaibu luula yejten. Junak intok si'imekut junama'a ka machika taawak. Ini'i junuen kupteo, bajim jia'u tajtia ka machikai. ⁴⁵ Ju'u ta'a juni'i ka tachiriaka taawak. Jume' intoko, jum Liojta te'opopo jume' bwe'u tajo'orim ammea a' pattituka'um, inime'e nanana'aku nasuk, jikat naateka, ko'om tajtia siutek. ⁴⁶ Junak intok ju'u Jesus, kusisi inen chaaek:

—In yo'owa Lios, in jiapsita nee em mampo su'u toja —ti jiakai.

Inika'a intok teuwaaka, muukuk.

⁴⁷ Junak ju'u Romapo betana, junama sontaaommeu ya'ut, si'imeta juka' ama yeu sikamta a' bitchukai, Liojta yo'orek inen jiakai:

—Lutula wee'po, ini'i yoeme, kaita ka tu'ik ya'ariakan.

⁴⁸ Si'ime ju'u yoemra ama ane'u, juka' junama yeu sikamta jaibu bitchukai, tua bem a' juiwa'uta teuwaaka, taupo emo chonaka, junama yeu sajak. ⁴⁹ Taa si'ime jume' aapo'ik Jesujta ta'aa'um intok ket jume' jaamuchim, jume' Kalilea bwiaraa' tea'a betana naateka a' sualeka, aamak rejtisuka'um, bempo junama ili aman mekka ja'abweka, inika'a weyemta a' bitchuka taawak.

Teta wojo'oku, Jesujta tekwaka'po

⁵⁰ Junama intok senu yoeme, ini'i tua tu'i yoemtaka, intok Liojta yo'ori ta'aakai, Jose' teaka ama jiapsan. Ini'i, jurea bwiaraa' tea'po, ili bwe'u jo'ara Arima tea'ati teaka'po jometakai. Aapo junama juriommeu yo'o ya'uraapo na'ikiatukan. ⁵¹ Ini'i Jose' teame, Liojta inim bwiapo che'a yo'otaka kateka a' nesaunee'uta a' bit bo'o bichan. Junuen san ini'i, junama juriommeu yo'oraata bem yaaka'u betana ka amemak ean. ⁵² Aapo junak ju'u kobanaao, Pilaato' teamtau noiteka intok junau juka' Jesujta takaawata au a'awak. ⁵³ Chukula junama'a kuuset ko'om a' teksukai, aapo, bwe'u tosai tajo'orimpo a' biijtak. Intok inika'a, tetapo yee ma'a betchi'bo wojo'oriata ya'aripo, kee jabeta ma'awa'po, junama a' teekak. ⁵⁴ Inim junak yokoriapo aet yum jo'e taewaituka' betchi'bo, junaet a' yuma' betchi'bo si'ime tu'utewan. Juna'a taewai jaibu abe naatekai.

⁵⁵ Jume' jaamuchim, Kalilea bwiaraa' tea'a betana naateka, ju'u Jesujta mak aman yajilamtuka'um, inime'e junaman a' ma'awaka'u bicha sajaka a' bichak. Intok juka' takaata jachin a' tekwaka'ut a' mammatek. ⁵⁶ Intok inime'e jaibu bem jo'arau nottisukai, bempo juka' ba'ata intok ochokok tua win jubak a' ya'ariak. Junak intok Moiseej tuka'uta junuen a' nesaweka'po aman, ju'u aet yum jo'e taewait bempo junuen yum jo'ekai.

24

Kokkolam nasuk Jesujta a' jiabijteka'po

¹ Semaanata aet naate'u yeu matchukai, inime'e jaamuchim, tua ketwoo junaman tetapo wojo'oriata ya'ariu bicha nottek, juka' win jubak intok ochokok bem tu'uteka'uta weiyaakai. Waate jaamuchim intok ket amemak kaaten. ² Junaman bempo yajakai, juka' bwe'u tetata wojo'oriata ae pattita, omola biaktita teak. ³ Intok junama wajiwa bempo kiimuk. Taa juka' yo'owe Jesukrijtota a' takaawata ka ama a' teak. ⁴ Inime'e bempo womtilamtukan, kaachin an machikai. Seej chukti intok wooi o'owim, tua tojsasaalaik tajo'oreka ameu ja'abwekame teak. ⁵ Bempo'im intok junuen ketun tua majjaeka, tonommea ja'abweka, bwiau ko'om am cha'ako, juname'e o'owim:

—Jaisaaka eme'e inim kokkolam nasuk juka' jiapsamta jaiwa —ti ameu jiiak—.

⁶ Kaabe inimi'i bwe'ituk kokkoarim nasuk juchi jiabijtela. Au waatine, aapo'ik ketuni Kalilea bwiaraa' tea'po aneka, inien emou a' jiaka'po. ⁷ A' utte'atune'eti jiakai, aapo'ik juka' inim yoemta, ka tu'i yoememmeu a' su'u tojinaa'uta. Juname'e, kuuset a' poponne'eti jiakai. Intok baji taewaita weyeka, juchi a' jiabijtenee'u betana.

⁸ Junako bempo, aapo'ik Jesujta teuwaaka'ubeu wawaatek, ⁹ intok chukula bempo jum tetapo wojo'oriata ya'ari betana nottekai, si'imeta inika'a, jume' woj mamni ama wepu'ulaika yeu a' pu'aka'ummeu intok si'ime jume' waate ama anemmeu a' teuwaak. ¹⁰ Jume' inika'a lutu'uriata, jume' Krijtota yeu pu'arimmeu a' etejokame inime'em tukan, ju'u Maria Maareena' teame, intok ju'u Joana' teame intok juka' Jakoobo' teamta ae, Maria' teame intok jume' waate jaamuchim. ¹¹ Taa ini'i, bempo'im teuwaa'u, jume' Krijtota yeu pu'arim betchi'bo, ka suawakamta benaekan. Intok bempo iniat ka am sualek.

¹² Taa junuentaka juni'i, ju'u Peeo junama yeu sika, intok buiteka junaman tetapo wojo'oriata ya'ariu yepsak. Intok junuen aapo junama wajiwa jiwekai, jume' bwe'u tosai tajo'orim omola katekame bichak. Junak intok a' jo'au nottek, junama yeu sikamta betchi'bo tua suum'eakai.

Ili jo'ara Ema'uj tea'u bicha bo'ot Jesujta bitwaka'po

¹³ Jiba junae taewaitchi, jume' majtim betana woika, ili jo'ara Ema'uj tea'u bicha kaaten. Ini'i, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u betana woj mamni ama wepul kilo-ometrom jiba. ¹⁴ Inime'e, si'imeta juka' ama yeu simlata nau etejo sakan. ¹⁵ Intok ketuni nau am etejoka intok emo am tettemaemo su, jiba aapo ju'u Jesus, ameu rukteka intok amemak wee taitek. ¹⁶ Taa inime'e intok, kia a' bichaka juni'i, aapo'ik a' jabe tuka'ut san ka aet ju'uneetuawan. ¹⁷ Junak intok ju'u Jesus:

—Jitasa eme'e nau etejo saka bo'o joakai. Jaisaaka eme'e tua sioka —ti ameu nattemaek.

¹⁸ Inime'e betana seenu, ju'u Kleopaa' ti teame inen jiiak:

—Si'imekut ju'uneewa inime'e taewaimmet, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po yeu sikamta betana. Jaisa empo junama kateka juni'i, inika'a ka ju'uneiyaa ja'ani —ti au jiiak.

¹⁹ Aapo junak:

—Jitasa ama yeu siika —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Ju'u Jesus, jum Nasaret tea'po jometau yeu sikame. Ini'i, chukula yeu weenemta a' tetteuwaa'u. Aapo, Liojta bichapo intok yoemrata bichapo juni'i, juka' a' joa'uta intok yee a' majta'uta tua machisi utte'aka a' weetuan. ²⁰ Intok inika'a, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' inim itom yoemratau yo'oorata, aapo'ik kuuset popontuka a' mukne' betchi'bo, bempo'im aet nesaweka'uta. ²¹ Itepo intok te aet bo'o bichan, aapo'ik junuen, inim juka' Isra'el yoemrata, ta'abwi ya'uraata betana a' jinne'une'po. Intok naa buustia, i'an iniat chukula, jaibu baji taewaim weye juna'a yeu sikaari. ²² Ito betana wate jaamuchim ala itom womtala o'oben. Bwe'ituk bempo tua ketwoo junaman tetapo wojo'orita ya'ari'u noiteka, ²³ intok inime'e junuen, junaman a' takaawata ka teakai, itom ane'u itou yajjak intok bempo, ankelesim, inime'e Jesujta a' jiapsa'po am tejwaakame emo am bichak, ti jiiakai. ²⁴ Junama sepia, ito betana wate o'owim junaman tetapo wojo'oriata ya'ari'u sajaka, intok bempo, jume' jaamuchim a' teuwa'a benasi aman a' mammateka a' bichak. Taa aapo'ik juka' Jesujta ka a' bichak —ti jiiak.

²⁵ Junak ju'u Jesus inimmeu:

—Tua eme'e ka suawaka, kaita a mammate. Intok si'imeta juka'a, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, bem teuwaaka'uta, a' soal betchi'bo tua bibinwatu —ti ameu jiiak—.

²⁶ Jaisa emo betchi'bo jum ji'ojteimpo ka ju'unakkiachi ja'ani, juka' Krijto'o teamta, teekau kee che'a yo'otaka a' yejteeo, junuen tua jiokot au a' bitnee'uta, au a' utte'atuka'u —ti ameu jiiak.

²⁷ Junak intok aapo, jum Liojta nok lutu'uriapo, jum Moiseejtuka'uta ji'osia ji'ojteim betana naateka, intok ket si'ime jume' Liojta betana ju'uneetuawaka nokaka bem

ji'ojteim betana, juka' aapo'ik betana ama ji'ojteita, jachin a' jiubae'po, machisi ameu a' teuwaakai.

²⁸ Jum ili jo'arau, Ema'uj ti tea'u jeela bempo yajibokai, ju'u Jesus, naa buustia weebaemta benaekan. ²⁹ Taa bempo, junama'a a' tawane' betchi'bo au nookak:

—Inim itomak tawane, bwe'ituk tua kupte intok abe ka machia —ti jiaikai.

Junak ju'u Jesus ama jo'arau amemak yepsak ama tawabaekai. ³⁰ Intok aapo jaibu mesau amemak katekai, aapo, jume' paanim nu'uka, ame betchi'bo Liojtau bicha noksukai, junak am rebektaka intok ameu am bwisek. ³¹ Junama lautipo sep bempo aet ju'uneetuawak, intok aapo'ik a' jabetuka'uta a' ta'aak. Taa junak aapo seej chukti ama kaabetuk. ³² Junak bempo inen nau jiiian:

—I'an te ju'unea, jum bo'ot itomak a' etejo simeka intok juka' Liojta nok lutu'uriapo ji'ojteita ju'unakkiachisia itou a' teuwaao, aapo'ik betchi'bo juka' jiapsipo itom siok'allea'uta itom a' ine'aka'po —ti nau jiiian.

³³ Junak bempo, ka intok bo'o bichaka juchi yeu sajak. Intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u nottek. Junaman bempo, jume' woj mamni ama wepu'ulaika, Jesujta yeu pu'arim, intok jume' waate amemak rejteme nau emo tojilammeu yajak. ³⁴ Inime'e nau aneme intok:

—Lutu'uriapo jiabijtek ju'u yo'owe Jesukrijto. Ju'u Simoo' teame intok a' bichak —ti ameu jiiak.

³⁵ Junak intok ket inime'e, jum bo'ot bem bichaka'uta, intok Jesujta, aapo'ik junuen jume' paanim rebektaka ameu am bwiseko bempo'im aet ju'uneetuawaka'uta ameu a' etejok.

Jesus, jume' a' majtim, nau anemmeu au yeu machia

³⁶ Bempo'im inia weyemtat ketuni nau am etejoo su, junak ju'u Jesus bempo'im nasuk kikteket intok ameu tebotek:

—Yanti elwame emou aune —ti jiaikai.

³⁷ Bempo tua womtilataka intok tua majjaeka, senuk ka jiapsamta emo bicha'a ti eakai. ³⁸ Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Jaisaakai eme'e womtilaa. Jaisa betchi'bo eme'e inia betana ka inien a' lutu'uria'ati ea —ti ameu jiiak—. ³⁹ Mampo intok wokpo em nee bicha, jiba ne inepo juna'a. Net em mamma intok junuen em ju'uneene. Bwe'ituk inien takaakamta enchim nee bicha'a benasi, ju'u ka jiapsame, ka takaak —ti ameu jiiak.

⁴⁰ Inien ameu jiupat intok a' mamam intok a' wokiwam am bittuak. ⁴¹ Taa bempo'im junuen alleerimmea intok suum'eaka, ketun ka a' sualeo, aapo ju'u Jesus:

—Jitasa in bwa'anee'u inim aayuk ja'ani —ti ameu nattemaek.

⁴² Junak intok bempo kuchuta soba'ita rebbeik intok muumum ba'awakame au tojak. ⁴³ Aapo a' mabetaka intok ama ame bichapo ji'ibwak. ⁴⁴ Junama sepia aapo inimmeu:

—Ju'u neu yeu sikame, jiba wa'a ketuni emomak aneka ju'u in emou teuwaaka'u. Ini'i, jum Moiseejtuka'uta ji'osia ji'ojteipo intok jume' Liojta betana ju'uneetuawakame nokaka bem ji'ojteipo intok jume' bwikim benaka salmom tea'po, ju'u neu chupne'eti jiaka, si'ime wa'a nee betana ama ji'ojtei juna'a —ti ameu jiiak.

⁴⁵ Junak aapo, inime'e, Liojta betana ji'osia ji'ojteimmet, machisi amet am ju'uneetuak. ⁴⁶ Intok inen ameu jiaikai:

—Junuen ji'ojtei, juka' Krijto' teamta, a' utte'atuka'u a' me'etunee'uta, taa intok ket, baji taewaita weyeka, kokkoarim nasuk a' jiabijtenee'uta —ti jiaikai—. ⁴⁷ Intok ketchia, jiba aapo'ik betana lutu'uriaka, si'ime aniat yoemratau bicha, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po naateka, inimmeu, ka tu'ik betana bem emo temaeka junuen bem ka tu'uwa ya'arimmet bem jiokoitunee'ut aapo'ik betana ameu nokna'a —ti jiaikai—.

⁴⁸ Eme'e intok, inia betana si'imeta bitlamtaka, a' teuwaaka saka. ⁴⁹ Intok a' ju'uneiyaane.

Inepone, juka' in achai Liojta betana emou a' chupne'eti jiaka emou na'ikiarita, ineponee emou a' bittuane. Taa inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po eme'e tawane, Liojta betana weyeka, juka' utte'ata emot a' autuawa'po tajtia —ti ameu jiiak.

Ju'u Jesus, jum teekau juchi a' notte'po

⁵⁰ Junak intok ju'u Jesus, junama bwe'u jo'arapo yeu am nuk siika, ili jo'ara Betaania' tea'u tajtia. Junama intok ame bepa jikau mamteka Liojtau bicha ameu tu'ik am a'auriak. ⁵¹ Intok ketuni junuen am nokriaka su, aapo lauti jikau siika intok junuen teekau jikau tojituk. ⁵² Bempo intok junama'a a' yo'orisukai, juchi junama Jerusalem tea'u nottek, tua alleakai. ⁵³ Intok bempo, jiba jum Liojta te'opopo aanen, Liojta bem yo'oree'uta, alleaka a' teuwaakai. Junuentune.

Joan teamta ji'ojteka'u

Juka' Liojta betana nok lutu'uria'ati teakamta inim a'yoemtuka'u

¹ Ke'esamriapo, si'imeta aet naateko, ju'u Krijto, Liojta betana nooki ti ta'eewame jaibu jiapsan. Ini'i nooki ti teakame, aapo Liojta mak aanen. Intok aapo Liojtukan.

² Junuen san, aapo ke'esamriapo si'imeta aet naateo, aman Liojta mak aanen. ³ Si'imeta juka' inim ayukamta aapo a' ju'unaktei. Tua kaita aayuk, ju'u ka aapo'ik betana weyeka ayukame. ⁴ Ju'u jiapsiwame aapo'ikut ayukan. Ini'i jiapsiwame intok, inim jume' jiapsame betchi'bo, tu'uwataka tachiriata benasi aapo a' weiyaa. ⁵ Ini'i, tachiriapo teuwaawame intok, jum ka machiku, ka tu'isi weyemta beje'eka, tachiriata yeu a' machialaa. Ju'u ka machiria intok ka a' koba'amachi.

⁶ Senu inim aanek, Joan ti teakai, Liojta betana a'abo bittuaritakai. ⁷ Ini'i, aapo juka' tachiriapo ta'eewamta betana a' nokne' betchi'bo a'abo yepsak. Junuen aapo'ik teuwa'ue, junaka'a bem sualne' betchi'bo. ⁸ Ini'i Joan, aapo ka juna'atukan ju'u tachiriapo ta'eewame. Taa aapo wepulsi junae betana a' lutu'uriatuka'uta nokne' teaka a'abo bittuaritukan. ⁹ Ju'u tachiriapo ta'eewame, lutu'uriapo Liojta betana weyeme, ju'u si'ime jume' inim jiapsammeu tu'ik weiyaame, aapo a'abo inim yebissusekan.

¹⁰ Intok wa'a nooki ti teakame, aapo inim bwiapo aanen. Intok aapo inika'a aniata a' ju'unakteka juni'i, jume' inim jiapsame, a' jabetuka'po ka a' ta'aak. ¹¹ Aapo inim bwiapo, aapo'ik ju'unakteipo yepsak. Taa inim jume' aapo'ik betana kateka jiapsame, inime'e ka a' mabetak. ¹² Junuentaka juni'i, waate tu'isi a' mabetaka intok a' sualek. Inime'e, bempo'immeu aapo, Liojta betana bem yoemiam tune'e'uta ameu chupuk. ¹³ Inime'e ka jak weyeo senu yoemratat yeu katriam bebena intok ka inim yoemem yeu tom tomte'ebenakai. Intok kia ka jabe yoemta junuen a' ea' betchi'bo junuen Liojta yoemiarim. Ala inime'e, Liojta betana yoemiarim.

¹⁴ Intok juna'a nokipo ta'eewame, aapo ito benasi au yoem yaak. Intok inim ito nasuk jiapsak, tua yee nak ta'aakai intok lutu'uria aet ayukai. Intok jiba aapo'ik Liojta betana wepulaika a' yoemia tuka' betchi'bo, aapo'ik juka' tua ujoyoik intok eiyaawatchik aet ayuka'uta, itepo tee a' bitlaa. ¹⁵ Ju'u Joan, yee babatoowame, inia betana ju'uneaka, ka a' essoka, si'imem bichapo inen jiiak:

—Ini'i juna'a wa'a, junak aet nokaka: “Net cha'aka yebijneeme, juna'a che'a nee bepa eiyaawatchi, bwe'ituk aapo nee bepa che'a bat jiapsan” —ti jiiakai.

¹⁶ Itepo tee si'ime juka' tu'ika, kaitau a tamachiatuka, aet ayukamta intok ka a lu'utemta a' mabetri. Inika'a tu'ik junuen nat chulukai. ¹⁷ Jume' nesauri ji'ojteim, ju'u Moiseej tuka'uta betana weyeka ji'ojtewak. Ju'u intoko, ka itou cha'aka juni'i, yee a' nak jiokolee'u intok aapo'ik betana lutu'uriata, aapo ju'u yo'owe Jesukrijto a' weiyaa. ¹⁸ Inim tua kee jabe Liojta bicha, taa aapo'ik Liojta betana ju'u wepu'ulaika jiba a' yoemia, ini'i aapo a' yo'owa Liojtamak wepu'ulai benasi aamak jiapsame, aapo juna'a ju'u itom a' ta'aatuakame.

Joan, ju'u yee babatoowame, Jesukrijtota aapat tuka a' ta'aa tebokame

¹⁹ Jume' juriom jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jo'aakame, inime'e, wate te'opopo tekiakame intok waate, inime'e te'opopo bem joa'ut am aniame, Lebiitam teame, ju'u Joan teamtau am bittuak, junuen aapo'ik a' jabetuka'ut bem au nattemaine' betchi'bo.

²⁰ Aapo intoko tua machisi lutu'uriata nenkak inen jiiakai:

—Ineponee ka juna'a ju'u Krijto' teame —ti jiiakai.

²¹ Junak intok bempo juchi au nattemaek:

—Jabesa'akun empo. Jaisa empo juna'a ja'ani, ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka nokakame, ju'u Eliaj tuka'u ja'ani —ti jiaikai.

Ju'u Joan intok:

—Kannee juna'a —ti jiiak.

Chukula ket juchi:

—Junak su, jaisa empo juna'a ja'ani, wa'a Liojta betana ju'uneetuawaka nokneeka bo'o bitwame —ti au nattemaiwak.

Aapo intok:

—E'e —ti am yoopnak.

²² Junak intoko:

—Junak su jabesa empo junuentuko. Bwe'ituk utte'a, jume' a'abo itom bittuakammeu lutu'uriata itom ameu teuwaanee'u. Jaisa empo ee betana itom tejwaa machi —ti au jiuwak.

²³ Ju'u Joan inime'e inen yoopnak:

—Ineponee ju'u, mekka pa'aku, kaabeta jo'araka'po, chaaeka inen nokamta jiawai: “Juka' yo'ota a'abo yebijnemta a' mabet betchi'bo, juka' ka tu'ik su'u tojaka, aawas emo tu'utene”, ti jiaime, tua ju'u Isa'iajtuka'u, Liojta betana ju'uneetuawaka aapo'ik a' teuwaaka'a benasia.

²⁴ Jume' aman ju'u Joanta mak etejokame, inime'e, paiseeom teame betana aman au bittuarimtukan. ²⁵ Inime'e intok:

—Junak su, empo ka ju'u Krijto tuko intok kia ka Eliaj tuko intok kia ka ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka nokame yebijneeka bo'o bitwame tuko juni'i, jaisaaka intok empo yee babatoowa —ti au nattemaek.

²⁶ Ju'u Joan inimmeu inen jiiak:

—Ineponee ba'ammea yee babatoowa. Taa inim emo nasuku senu aane ka enchim ta'aa'u. ²⁷ Aapo net cha'aka yebijne, ini'i ala lutu'uriapo che'a nee bepat weyeka juni'i. Inepo, jume' aapo'ik bocha wikiam in a' woitarianee'u kia juni'i kanne ino jabele —ti jiiak.

²⁸ Si'ime ini'i, jum ili jo'ara Betaabara' tea'po yeu siika. Ini'i, batwee Jooraan tea'po, ta'ata yeu we'e betana taawa. Jum juka' Joanta yee a' babatoowa'awi.

Jesus, Liojta betana ili bwala ti ta'eewame

²⁹ Yokoriapo intok ju'u Joan, juka' Jesujta aapo'iku bicha weyemta bichaka:

—Yuu, ake'em a' bicha. Ini'i juna'a wa'a Liojta betana ili bwala ti teuwaawame, ju'u inim bwiapo jiapsame, bem ka tu'uwa ya'arita aapo a' mabetneeme. ³⁰ Aapo'ik betana nee nookan junak inepo: “Chukula net cha'aka senu o'ou yebijne, ini'i che'a nee bepa eiyaawatchikai. Bwe'ituk aapo che'a nee bepat jaibu jiapsan”, ti ne jiaikai. ³¹ Jiba inepo juni'i, nee aapo'ik a' jabetuka'ut ne ka ju'uncan. Taa inepo nee jiba junuen ba'ammea ne yee bato'owaaka ne yebijlaa, jiba junuen juka' Ijra'el yoemrata, tua lutu'uriapo a' jabetuka'uta bem a' ta'aane' betchi'bo —ti jiiak.

³² Ju'u Joan ket inen jiiak:

—Ineponee intok, juka' Liojta tu'u jiapsita, wokkoita benaka, teeka betana ko'om weyeka intok inia aapo'ikut tawakamta ne bichak —ti jiiak—. ³³ Inepo ketun nee ka ju'uncan, junaka'a a' jabe tuka'ut, taa ju'u, ba'ammea nee yee bato'owaane' betchi'bo nee a'abo bittuakame, juna'a ket: “Empo jak juka' Liojta tu'u jiapsita, senukut ko'om weyeka intok junaet tawakamta a' bichako, ini'i juna'atunee ju'u, Liojta tu'u jiapsita emot autuaka, junae yee babatoowaneeme”, ti neu jiiak. ³⁴ Inepo intok jaibu a' bitlaa intok jiba ineponee inien weyeka aapo'ik junuen Liojta betana a' yoemiatuka'uta, nee a' teuwa —ti jiiak.

Che'a bat kateka, jume' Jesujta yeu pu'aka'um

³⁵ Juchi yokoriapo intok ju'u Joan intok wooika jume' a' majtim, jiba junama'a juchi ama rejten. ³⁶ Intok aapo, juka' Jesujta junama wa'am weyemta bichakai:

—Yuu, ake'em a' bicha. Ini'i juna'a ju'u, Liojta betana ili Bwala ti teuwaawame —ti ameu jiiak.

³⁷ Jume' woika Joanta majtim aapo'ik junuen jiamta a' jikkajaka, bempo ju'u Jesujta mak sajak. ³⁸ Junak intok ju'u Jesus, amau bitchuka intok bempo'im aet cha'aka kateme bichakai:

—Jitasa eme'e jaiwa —ti ameu jiiak.

Bempo intok:

—Yee majtame, jakunsa empo jo'aak —ti au jiiak.

³⁹ Jesus intok inimmeu:

—A'abo kateka a' bitne —ti jiaka am yoopnak.

Junak intok bempo aman sajaka intok a' jo'aaka'po a' bichak. Intok junae taewait ama aamak taawak, bwe'ituk jaibu kupten, jumak naikim jiao.

⁴⁰ Wooika jume' Joanta jikkajaka intok Jesujta mak sajakame betana, senu Antej ti teakan, Simoo Peeo' teamtamak weri. ⁴¹ Ini'i Antej teame, tua bat, kee jita intok yaakai, juka' aamak werik, Simoo' teamta jaiwak, intok:

—Juka' Mesiaj ti teamta te a' ju'uneiyaa —ti au jiiak. Ini'i, Krijto ti jiubae.

⁴² Junama sep ju'u Antej teame juka' Simoo' teamta, jum Jesujta ane'u a' tojak. Ju'u Jesus intok inika'a bichakai:

—Empo Simoo' tea juka' Jonaj teamta u'usi. Taa empo Sepaajpo ta'eenaa —ti au jiiak. Inime'e team intok, ket Peeo ti jiubae.

Jesujta, juka' Jeriipe' teamta intok Natana'el teamta aamak am nunuka'po

⁴³ Juchi yokoriapo intok ju'u Jesus Kalilea bwiaraa' tea'u bicha weebeaka intok senuk, Jeriipe' teamta bichaka, junau:

—Nemak weene —ti au jiiak.

⁴⁴ Ini'i Jeriipe' teame intok, ili jo'ara Betsaira' tea'po jometukan. Jum Antejta intok Peota jo'aaka'po. ⁴⁵ Ini'i Jeriipe' teame intok, senuk Natana'el teamta jaiwaka intok:

—I'an itepo waka'a o'outa, Moiseej tuka'uta jum a' nesauri ji'ojteimpo aapo'ik betana ji'ojtewakamta, intok ket jume' Liojta betana ju'uneetuawaka nokame, inime'e aapo'ik betana ji'ojtewakamta, junaka'a itepo aman te a' bichak, ju'u Jesus ti teakamta, ju'u Jose' teamta u'usi, jo'ara Nasaret tea'po joome —ti au jiiak.

⁴⁶ Ju'u Natana'el intok:

—Jaisa aman ili jo'ara Nasaret tea'po jita tu'ika a ama yeu wee machi ja'ani —ti au jiiak.

Ju'u Jeriipe intok:

—A'abo sika a' bitne —ti au jiiak.

⁴⁷ Junak Jesus intok, juka' Natana'el teamta au weyemta bichaka:

—Inim senu weye, tua lutu'uriapo Ijra'el yoemrata betana usiaritakai, aapo'ikut ju'u yee bai ta'aawame kaita aet aayuk —ti jiiak.

⁴⁸ Junak intok ju'u Natana'el teame:

—Jaisa empo nee ta'aa —ti au nattemaek.

Jesus intok:

—Juka' Jeriipe' teamta kee enchi tejwaa, empo aman chuna'ouwota betuk enchi kateko, nee enchi bichak —ti au jiiak.

⁴⁹ Junak ju'u Natana'el:

—Yee majtame, empo tua juna'a ju'u Liojta yoemia. Empo tua juna'a wa'a, inim Ijra'el yoemratau che'a yo'o ya'ari —ti au jiiak.

⁵⁰ Ju'u Jesus iniau:

—Jaisa empo, chuna'ouwota betuk enchi kateko nee enchi ino bichak ti in eu jia' betchi'bo jiba, empo nee suale ja'ani —ti au jiiak—. I'an empo inia weemta bepa che'a juni'i suum watchisi machik empo bitne —ti au jiiak.

⁵¹ Ketchia ju'u Jesus iniau:

—Tua ne a' lutu'uriatune'eti ne emou jiia, eme'e, juka' teekata au etapolaata intok jume' Liojta ankelesim, ju'u inim yoemta a' kateka'po, ae bepa ko'om bicha intok jikau bicha kateme eme'e am bitne —ti au jiiak.

2

Ili jo'ara Kanaa, jum bwiaaraa Kalilea' tea'po jujupwaka'po

¹ Baji taewaim sikaa, chukula, jum mekka ili jo'ara bwiaaraa Kalilea' tea'po kateka, Kanaa' tea'po, jujupwan. Junama'a Jesujta ae ket ama aanen. ² Ju'u Jesus intok jume' a' majtim ket junaman jujupwa'u nunuwak. ³ Junama'a juka' pa'asi ba'awata lu'uteko, ju'u Jesujta ae intok aapo'iku:

—Ju'u pa'asi ba'awa lu'utek —ti au jiiak.

⁴ Taa ju'u Jesus:

—Jaisaaka empo iniet nee tetejwaa. Ketun kee yuuma ju'u taewai inien weyemta in a' ya'anee'u —ti au jiiak.

⁵ Taa ju'u Maria, jume' junama'a nesauta joammeu:

—Si'imeta juka' aapo'ik enchim aet tejwaa'uta, junaka'a eme'e a' joone —ti ameu jiiak.

⁶ Junama'a busan bwere teta soto'im manekan. Inime'e, jume' juriom, Liojta bichapo emo tu'ute betchi'bo emo komoniaka, bem sawa'um. Junama'a we'epulaimpo, jumak naiki taka oo mamni taka liitro ba'am ama kiareakan. ⁷ Ju'u Jesus, jume' ama nesauta joammeu:

—Inime'e soto'im ba'ammea am tapuniane —ti ameu jiiak.

Juname'e intok junuen, tua am tappuniak. ⁸ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—I'an ala, watem ama yeu to'aaka, intok eme'e ju'u inim pajko jujupwa'po junama yo'o ya'ariu am tojine —ti ameu jiiak.

Bempo intok junuen aman au am tojak. ⁹ Ju'u intok junama'a pajko jujupwa'po yo'o ya'ari, jume' ba'am jaibu pa'asi ba'awa tulame am jiiwek, ka ju'uneakai jakun bem nu'uwaka'u. Ala jume' nesauta ama joame jiba junammet ju'uncan. Bwe'ituk bempo jume' ba'am ama yeu to'alatukan. Junuen san ju'u ama pajko jujupwa'po yo'o ya'ari, ju'u ama jubemtau chaaek, ¹⁰ intok inen au jiiak:

—Inim si'ime, juka' pa'asi ba'awata ji'inaamta, juka' che'a tu'ik bat yeteu totoja. Chukula intok jume' nunurim jaibu junaka'a yu'in am ji'ilatuko, junak juka' che'a ka tu'ik ameu totoja. Taa empo juka' che'a tu'ik i'an ju'ubwa itou a' tojilaa —ti au jiiak.

¹¹ Ini'i jum ili jo'ara bwiaaraa Kalilea' tea'po kateka, Kanaa' tea'po Jesujta yaaka'u, inim tua ujyosi eiyaawatchika a' joa'uta, aapo a' bit tebobaekai, ju'u machilaa a jita a' joaka a' yaaka'uta, tua ke'esamria tukan. Jume' a' majtim intok junama'a aapo'ik sualek.

¹² Iniat chukula aapo, bwe'u jo'ara Kapernau' tea'u bicha siika. A' aewa intok jume' a' sailawam intok jume' aapo'ik majtim ket aamak katekai. Junama'a bempo ka jaiki ta'apo aane.

Jesus, juka' te'opopo ka joo'ewamta, inika'a ama tu'ute

¹³ Junama san jaibu juriom pajko, bwalam aet jissu'a taewaita ka mekka a' be'eeo, ju'u Jesus, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u siika. ¹⁴ Junama Liojta bwe'u te'opopo, aapo, jume' boesim intok jume' bwaaram intok wokkoim nenenkame ama bichak. Intok ket jume' tomita nanakuliariame jum bem tekipanoa'po jokammeu yepsak. ¹⁵ Inika'a aapo bichakai, ju'u Jesus, tettebe wikiam nat jijjo'aaka am jibebia yaak. Intok junama'a te'opopo si'imem, chikti bem bwarammak intok bem boesimmak, pa'akun yeu am

beebak. Jume' tomita nanakulia'um, juka' bem tomita ko'om am wo'otariak. Jume' intoko meesam na'ikim am wo'otariak. ¹⁶ Wame'e wokkoim ama nenenkammeu intok: —Inika'a em pa'akun yeu tojine. In achaita te'opo, eme'e, ka jita'a ama nenki betchi'bo karita benasi a' tatawaane —ti ameu jiiak.

¹⁷ Junak intok jume' a' majtim, Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojteitau wawaatek: “Juka' in yo'owata te'opota, aet jiapseka tua in a' eiya' betchi'bo, ini'i nee lu'uta”, ti a' jia'apo.

¹⁸ Junak intok jume' juriom:

—Inika'a em joone'po, lutu'uriata em jipue'ut a itom ju'uneene' betchi'bo, jita'a machilaatasa empo a itom bittua —ti au nattemaek.

¹⁹ Ju'u Jesus intok inen am yoopnak:

—Eme'e inika'a te'opota mojakane, ineponee intok baji taewaim weyeo, juchi bemelasi nee a' yecha'ane —ti ameu jiiakai.

²⁰ Junak jume' juriom inen jiiak:

—Woi taka ama busan wasuktiapo ini'i te'opo ya'awak. Empo intok kaachin junuen baji ta'apo a' yecha'ane —ti au jiiak.

²¹ Taa ju'u te'opo Jesujta teuwa'a, jiba aapo a' taka teuwaan o'oben. ²² Inia betchi'bo san, chukula, Jesujta kokkoarim nasuk juchi jiabijteko, jume' a' majtim inika'a aapo'ik teuwaaka'ubeu wawaatek. Intok bempo Liojta nok lutu'uria ji'ojteita sualek intok waka'a nokita aapo'ik ameu teuwaari.

Jesus, kaabeta be'eeka, si'imemmet ju'unea

²³ Junak Jesujta jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po, junama'a juriom bwalam jissu'aka pajkota weye'po a' aneo, junama'a juebenaka aapo'ik machilaata a jita a' joa'uta a' bichaka, aapo'ik sualek. ²⁴ Taa aapo ju'u Jesus, inime'e ka am yoem'eiyaak. Bwe'ituk juname'e si'imemmet ju'uneiyaakai. ²⁵ Aapo tua kaabeta betana a' bo'o bichan, aapo'ik inim watem betana a' etejorianee'uta, bwe'ituk aapo, jume' inim yoeme, bem eerimmet ju'uneakai.

3

Jesus intok ju'u yo'owe Nikoreemo' teamta nau ane'epo

¹ Junama'a seenu, paiseeom teame betana weyeka Nikoreemo' teaka ama aanen. Ini'i intok jume' juriommeu yo'oraata mak na'ikiaritukan. ² Ini'i Nikoreemo' teame, tukaapo Jesujta a' ane'epo au noitek intok inen au jiiak:

—Yee majtame, ju'uneate Liojta betana em itom majtane' betchi'bo a'abo em bittuar-ituka'po. Bwe'ituk kaabe machilaata a jita a' joa'uta a' jooa em a' joa'a benasia, Liojta ka aamak tuko —ti au jiiak.

³ Junak intok ju'u Jesus iniau:

—Lutu'uriapo ne inen eu jii'a, wa'a ka juchi yeu yoemtukame, ini'i, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'uta, ka a' bitne —ti au jiiak.

⁴ Ju'u Nikoreemo' teame aapo'iku:

—Taa jaisa tua inien ju'u o'ou, yo'otaka a juchi yeu yoemtune. Jaisa ini'i juchi a' malabeu a notteka intok junuen juchi bemelasi yeu yoemtunee ja'ani —ti au nattemaek.

⁵ Ju'u Jesus inen au jiiak:

—Lutu'uriapo ne inen jii'a, wa'a, ju'u ba'ae ta'eewamtae intok ju'u Liojta tu'u jiapsie ka juchi bemelasi yoemtukame, ini'i, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u, kaachin a aman jiapsine —ti a' yoopnak—. ⁶ Wa'a inim yoemem yo'owaka yoemtukame, ini'i, jiba inim yoemtaka jiapsine. Wa'a intok, ju'u Liojta tu'u jiapsi betana bemelasi yoemtukame, ini'i, ale benasi jiapsiwamta jipu'une. ⁷ Ka empo aet jachin eene, si'imem juchi bemelasi bem yeu yoemtunee'uta a' utte'a ti in eu jia' betchi'bo. ⁸ Ju'u jeeka a' weebae'u luula weama, juka' a' jiawaita empo a' jikkaja, taa jaku'ubo a' weye'ut intok kia jakun bichaa a' weye'ut

juni'i, empo ka a ju'uneene. Inien ketchia inia bebena, si'ime jume'e, Liojta tu'u jiapsita betana bemelasi yoemtulame —ti au jiiak.

⁹ Junak intok ju'u Nikoreemo:

—Jaisa tua ini'i inien tune —ti juchi au nattemaek.

¹⁰ Ju'u Jesus inika'a:

—Empo ju'u inim Ijra'el yoemrata nasuk tua yo'oriwaka yee majtakai, jaisa iniat empo ka ju'unea ja'ani —ti a' yoopnak—. ¹¹ Lutu'uriapo ne inen eu jiiia, itepote ala, juka' itom ju'uneiyaa'uta a' teteuwaa, intok itepo, juka' itom bitlaa'uta, a' ju'uneiyaaka a' lutu'uriate. Taa eme'e intoko, juka' itom emou teuwa'uta, eme'e ka a' suale. ¹² Eme'e ju'u jitaa inim bwiapo ayukamta betana nee emou nokao juni'i, eme'e ka nee sualekai, jaisa tua eme'e nee sualne, teekau ayukamta betana nee emou nokao.

¹³ Inim tua kee jabe teekau Liojtau yepsa. Ala wa'a juna'abo teeka betana yepsakame jiba. Ini'i, ju'u inim emo benasi yoeme, ju'u teekau joome. ¹⁴ Intok jiba junaen, bat naataka, juka' Moiseejtuka'uta, jum bweka pa'aku, juka' sisi'iwook bakotta, kutat a' chayaka'a benasia, junuen ket ju'u inim emo benasi yoeme, utte'a, junuen kutat jikat a' chaya'atunee'u. ¹⁵ Junuen beja si'ime jume' a' sualeme, inime'e ka jiba betchi'bo kokkoka, taa ala inime'e, jiba yuu jiapsiwamta bem bitne' betchi'bo.

Liojta kaabem be'eeka, inim jiapsame si'imem a' nake'u

¹⁶ Bwe'ituk ju'u Lios, inim aniapo juka' yoemrata, tua a' nakekai, aapo juka' wepul a' yoemiata, jiokot au a' bitne' betchi'bo a' su'u tojak. Junuen beja, si'ime jume' a' sualeme, inime'e, ka jiba betchi'bo kokkoka, taa ala inime'e, jiba yuu jiapsiwamta bem bitne' betchi'bo. ¹⁷ Ju'u Lios, ka jume' inim bwiapo jiapsame, ka tu'isi am tawaabaekai, juka' a' yoemiawta a'abo a' bittuak. Taa ala aapo, inime'e jinne'ubaekai.

¹⁸ Wa'a, juka' Liojta yoemiata a' soal ta'aame, ini'i, ka tu'isi a' tawaanaa'uta, ka a' bitne. Taa wa'a ka a' soal ta'aame, ini'i jaibu ka tu'isi tawaari, junuen juka' wepu'ulaika Liojta yoemiata, aapo'ik ka a' sualeka' betchi'bo. ¹⁹ Jume' ka a' sualeme, jaibu ka tu'isi tawaarim. Bwe'ituk juka' Liojta yoemiata, ju'u tachiriapo ta'eewame, a'abo bwiau a' yepsako, inime'e, juka' ka tu'ik, ka machik benak che'a a' tu'urek, ju'u tachiriapo ta'eewamta bepa. Bwe'ituk bempo ka tu'ik bo'o jooriakai. ²⁰ Si'ime jume' ka tu'ik joaka jiapsame, inime'e, juka' tachiriapo ta'eewamta ka tu'ure, intok kia ka au ruktibae juni'i, junuen, juka' ka tu'ik bem bo'o jooria'ut ka amet a' ju'uneiyaana' betchi'bo. ²¹ Taa jume'e, lutu'uriapo bem bo'o jooria'ea'uta a' joaka jiapsame, inime'e ju'u tachiriau rukte, junuen ju'u bem joa'ut, Liojta betana aniawaka bem a' joa'uta a' ju'uneiyaana' betchi'bo.

Joan, ju'u yee babatoowame, juchi wee'po Jesujta jaisa ae bepa a' eiyaawatchiaka'u a' teuwaa

²² Iniat chukula ju'u Jesus a' majtimmak Jurea bwiaraa' tea'u bicha siika. Junama'a intok aapo, jume' a' majtimmak ili juebena ta'apo ama taawak, bempo yee bato'owaakai. ²³ Ju'u Joan teame intok ketchia, ili jo'ara Enon tea'po, ini'i, senu jo'ara Salim tea'po ka mekka, aapo yee bato'owaan. Bwe'ituk junama'a tua ba'a bu'uureakan. Ju'u yoemra intok junaman Joantau yajaka bato'owaawan. ²⁴ Ini'isan, juka' Joanta jum ye'e'etawa'u kee a' tojiwao yeu siika.

²⁵ Junak intok waate jume' Joanta majtim, junama wate juriommak emo nok bwisek, jachin emo ba'atuawaka, junuen Liojta bichapo emo tu'utewamta betana. ²⁶ Junuen san, inime'e, juka' Joanta a' tejwaaboka au sajak:

—Yee majtame, a' ju'uneiyaane, wa'a batwee Joran tea'abeas, ta'ata yeu we'e betana emak ane'u, ju'u em aapo'ik betana itou nokaka'u, i'an ket juna'a yee bato'owaa intok si'ime jeela aamak eaka au yajja —ti au jikai.

²⁷ Junak intok ju'u Joan:

—Kaabe aane, ini'i, juka' au yumaka a' joonee'uta aet ayukame, ka Liojta betana a' mabetlatkai —ti ameu jiiak—. ²⁸ Jiba eme'esu nee jikkajak, machisi, ineponee ka juna'a ju'u Krijto ti nee jiako. Ala inepo nee, senu yeu pu'aritaka nee aapat bittuari ti nee jiako. ²⁹ Jum pajko jujupwa'po, ju'u, juka' jubiwaituneemta mabetneeme, juna'a ju'u kunawaitune. Ju'u intoko, juka' jupbaemta binwatuk naateka a' ta'aame, ini'i ama aneka intok nokamta a' jikkajaka, tua alleene. Ket jiba junaeni, inepo junae betchi'bo ne tua allea. ³⁰ Juna'a, aapo che'ewa su bichau bicha, yo'orisi a' eiyaanaa'u au lutu'uriatune. Nee intoko, che'a juni'i ka eiyaawatchisi in machinee'u, utte'a.

Ju'u teeka betana inim aneme

³¹ Ju'u jikat teeka betana a'abo yebijlame, utte'a, ini'i inim si'imem bepa a' yo'otunee'u. Ju'u intoko inim bwiapo yeu yoemtulame, ini'i bwiaa ya'ari intok inim bwiapo ayukamtat jiba ju'uneaka a' teuwaane. Taa ju'u jikat teeka betana yebijlame, utte'a, ini'i inim si'imem bepa a' yo'otunee'u. ³² Intok aapo a' bitla'uta intok a' jikkajila'uta a' teuwaa. Taa inika'a aapo'ik teuwaa'uta, tua kaabe a' suale. ³³ Taa seenu, wa'a a' sualeka a' mabetakame, ini'i junuen, achai Liojta betana nokita tua a' lutu'uriatuka'uta a' ju'uneiyaa tebone. ³⁴ Bwe'ituk ju'u, Liojta betana yeteu bittuari, ini'i, Liojta betana juka' nokta weyemta a' teuwaa. Bwe'ituk ju'u achai Lios, juka' a' yoemiawata juka' a' tu'u jiapsiwata, kaita be'eeka aet autua. ³⁵ Ju'u achaiwai Lios, juka' aapo'ik yoemiata a' nak ta'aa. Intok aapo, aapo'ik mampo si'imeta su'u tojilaa. ³⁶ Wa'a, juka' Liojta yoemiata sualeme, ini'i, juka' jiba yuu jiapsiwamta bitne. Taa wa'a, Liojta yoemiata ka a' سوالباeme, ka a' bitnee junaka'a yuu jiapsiwamta. Ala juna'a, Liojta betana tua jiokot au a' chupnee'u au aune.

4

Jesus intok ju'u jamut, bwiaraa Samaaria' tea'po joome

¹ Jume' paiseeom junak, juka' Jesujta, ju'u Joanta bepa che'a juni'i juebenam aamak eame ane'epo intok che'a yu'in aapo'ik am bato'owaa'uta a' ju'uneiyaak. ² Lutula wee'po, ka aapo ju'u Jesus yee bato'owaan o'oben. Ala jume' aapo'ik majtim. ³ Intok junak, junama'a ju'u Jesus, inika'a ju'une'eiyaakai, Jurea bwiaraa betana yeu siika, junuen Kalilea bwiaraa' tea'u bicha juchi nottibaekai.

⁴ Aapo junam bicha weyekai, bwiaraa Samaaria' tea'po wa'am a' weenee'uta utte'atukan. ⁵ Junuen san aapo junama senu ili jo'ara Sikar tea'u yepsak. Samaaria bwiaraa' tea'po junama waj bwia juka' Jakoop tuka'uta, a' yoemiawa Jose' teamta a' mikla'u jeela. ⁶ Junama'a jume' Jakoop teamta posom teaka ama manekan. Bo'o joo lottilatakai ju'u Jesus junama'a juname bepa yejtek. Junama jumak luula yejteo. ⁷⁻⁸ Jume' aapo'ik majtim intok, ili jo'arau Sikar tea'u inime'e bem bwa'ane'e'uta jinubaeka aman saka'alamtukan. Junak san bwiaraa Samaaria' tea'po joome, senu jamut junama posou ba'am nu'useka ama yepsak. Ju'u Jesus iniau:

—Ba'am nee miika —ti au jiiak.

⁹ Junak intok ju'u jamut Samaaria' tea'po joome, Jesujtau:

—Jaisaaka empo, jurio yoemtakai, nee bwiaara Samaaria' tea'po jometau ba'a netane —ti au nattermaek.

(Bwe'ituk jume' juriom, jume' bwiaraa Samaaria' tea'po joomemmak ka nau tuttu'ireakan.) ¹⁰ Junak intok ju'u Jesus, inen a' yoopnak:

—Empo juka' tua eiyaawatchik, Liojta betana weyeka, yee a' mika'uta a' ju'uneiya'ateko intok juka' eu ba'a netanemta a' jabetuka'po, empo neu am a'au ean, ineponee intok ba'am yee jiapsituame enchi am mik ean —ti au jiiakai.

¹¹ Ju'u jamut intok:

—Japchi, kia jita juni'i, ba'am em ae yeu wiknee'uta, empo kaita jipue. Posom intok tua mekka ko'omi. Jaks a empo jume' ba'am yee jiapsituame nu'uka, nee am mikneekai

—ti au jiiak—. ¹² Ju'u Jakoobo' teame, ju'u itom yo'owasuka'u, inime'e posom yaaka, itou am to'o siika. Inime'e betana junako jiba aapo'ik, intok jume' a' yoemiawam intok jume' aapo'ik wakaseka'um inim ji'isuka'po. Intok jaisa empo i'an junae aapo'ik bepa che'a yo'owe ja'ani —ti au nattemaek.

¹³ Ju'u Jesus inen a' yoopnak:

—Si'ime jume'e, inime'e inim ba'am je'ekame, juchi ba'a ji'ipeene. ¹⁴ Taa wa'a, jume' ba'am in a' miknee'um am je'ekame, juna'a jakwoo juni'i ka intok ba'a ji'ipeene. Bwe'ituk jume' ba'am in a' miknee'um, inime'e, jume' ba'am ka lu'u lu'uteka yeu weyeme benasi aet aune, junuen aapo'ik ammea jiba yuu jiapsine' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁵ Junak intok ju'u jamut:

—Japchi, juname'e ba'am nee mikne, junuen ka intok in ba'a ji'ipeene' betchi'bo intok kia ka intok a'abo ba'am maneka'u in babatne' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁶ Junak ju'u Jesus:

—Em kunabeu aman chaaeka intok junak aapo'iku mak juchi a'abo weene —ti au jiiak.

¹⁷ Ju'u jamut intok:

—Kannee kuunak —ti au jiiak.

Jesus intok junak inen au jiiak:

—Lutu'uriata'e teuwa'a, junuen, ka emo kunak ti jiakai. ¹⁸ Bwe'ituk empo i'an tajtia mamnim kunalataka juni'i, kia i'an ju'u em aamak kateka'uta, empo ka a' kuunak. Inien jiaka'ut empo lutu'uriata teuwaalaa —ti au jiiak.

¹⁹ Inika'a jikkajaka ju'u jamut:

—Japchi, i'an ne ju'unea, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta em noka'apo —ti au jiiak—. ²⁰ Jume' che'a bat naataka itom yo'owasuka'um, jume' inim Samaaria' tea'po joome, bempo inim ini'i kaupō Liojta yo'orisuk. Taa eme'e jume' juriom, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po a' juna'ati jiia, jum itom a' yo'ori'ea'po —ti au jiiak.

²¹ Ju'u Jesus inika'a inen yoopnak:

—Iniat nee sualne, taewai yuma'ane, junak enchim, kia ka inia kawiu sajaka, intok kia ka jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u sajaka juni'i junak achai Liojta enchim a' yo'orineeo —ti au jiakai—. ²² Eme'e jume' Samaaria bwiaraa' tea'po joomem, kate'em ju'unea ju'u enchim yo'oree'ut. Taa itepo ala, tee ju'unea ju'u itom yo'oree'ut, bwe'ituk ju'u yee jinne'uneeme, juriom betana yeu machine —ti au jiiak—. ²³ Taa i'an taewai yuma'asek intok jiba i'an su juna'a, jume' lutu'uriapo achai Liojta yo'orineeme, inime'e tua junen jiaka intok Liojta tu'u jiapsi betana aniawaka, lutu'uriapo bempo'im a' yo'orineeo. Bwe'ituk ju'u achai Lios, jume' aapo'ik yo'orineeme, junuen bem a' yo'orinee'uta ame tana a' waata. ²⁴ Ju'u Lios ka inim bittaka aapo jiapsa. Jume' intoko a' yo'oreme, inime'e, ju'u aapo'ik tu'u jiapsie aniawaka, tua bem tu'i'eerimmea intok ka jiapsita bepa bem a' yo'orinee'uta utte'a —ti au jiiak.

²⁵ Junak ju'u jamut:

—Ju'uneanee ala, juka' Mesiaj teaka juka' ket Krijtopo ta'eewamta, inim a' yebinee'uta. Intok junak aapo a'abo yepsako, aapo si'imeta machisi itou a' teuwaane —ti au jiiak.

²⁶ Ju'u Jesus iniau:

—Inepo nee juna'a ju'u em teuwa'a'u, jiba inepo emak etejome —ti au jiiak.

²⁷ Junen su jume' Jesujta majtim au yajak. Intok bempo kaachin jiu machi, juka' Jesujta junuen jamuttamak a' etejomta bichakai. Taa kaabe, ju'u a' waata'ut oo ju'u aamak a' etejoo'u betana au nattemaek. ²⁸ Junako ju'u jamut, juka' a' babu soto'iwata ama to'o sika intok aapo junama ili jo'arau bicha siika intok jume' junaman jo'aakammeu inen jiiak:

²⁹ —A'abo kateka, eme'e senu o'outa, tua si'imeta in ya'arita neu teuwaarita a' bitne. Jumak juni'i ini'i juna'a, ju'u Krijto' teame —ti ameu jiiak.

³⁰ Junak juname'e, junama'a ili jo'arapo yeu sajakai, intok Jesujta ane'u bicha yeu kat japték. ³¹ Imin intok ketunia jume' aapo'ik majtim Jesujtau nookan:

—Yee majtame, ili'e ji'ibwa —ti au jiakai.

³² Taa aapo inimmeu:

—Ineponee bwa'amta benaka in bwa'anee'uta inepo a' jipue, enchim tua ka ta'aa'uta —ti ameu jiiak.

³³ Jume' aapo'ik majtim junak bempo nau:

—Jaisa senu jita a' bwa'anee'uta au tojak ja'ani —ti nau jiiian.

³⁴ Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Juka' a'abo nee bittuakamta ea'po aman in aunee'u, intok juka' aapo'ik betana tekilta in a' chupa'anee'u, ini'i juna'a, wa'a bwa'amta benasi in bicha'u —ti ameu jiiak—. ³⁵ Kati'in eme'e inen jijia: “Ketuni naiki mecham be'ee echimuta chuktana' betchi'bo.” Taa ineponee inen emou jiiia, jume' a'abo kateka, jinne'uimtuneeme, eme'e mammatene, inime'e echimuta jaibu a' chuktanaa'u a' tu'ireaka'a benasi maachi —ti ameu jiiak—. ³⁶ Wa'a am jinne'uimtune' betchi'bo ameu nokakame, ini'i, echimuta toboktamta benasi maachi. Intok aapo, a' tekilwa betchi'bo au tu'ik bitne. Ju'u intoko a' ya'ari, ini'i, jume' jinne'uimtukame, bem jiba yuu jiapsinee'u juna'a. Junuen juka' echakamta intok juka' junaka'a toboktakamta, inime'e nau aet alleene' betchi'bo.

³⁷ Bwe'ituk lutu'uria ju'u inim inen jijiuwame: “Ju'u senu etne, ju'u intok inika'a toboktaneeme, ta'abwine.” ³⁸ Ineponee jum tekilta ka enchim ya'ariu, echita a' toboktane'e u enchim aman bittuala. Junuen san, waate che'a bat juname'e jume' tekipanoalame. Eme'e intok juname'em, jume' bem tekil ya'ariapo juka' ili ama be'eemta joaka, ae betana tu'ik mabetneeme.

³⁹ Juebenaka jume' junama bwiaraa Samaaria' tea'po ili jo'arapo joome Jesujta sualek juka' jamutta, juka' a' lutu'uria ti jiaka ameu a' teuwaaka'u betchi'bo: “Si'imeta juka' in ya'ari neu teuwaala”, ti jiakai. ⁴⁰ Junuen san jume' bwiaraa Samaaria' tea'po joome aman au yajakai, au ujbwanak bempo'immak a' tawane' betchi'bo. Ju'u Jesus wooi ta'apo junama amemak taawak. ⁴¹ Intok junama'a waate che'a juebenaka jiba aapo'ik juka' a' teuwaa'uta jikkajakai a' susualek. ⁴² Junak intok inime'e ju'u jamutttau:

—I'an ka ju'u em itou teuwaaka'u betchi'bo jiba te a' suale. Ala junuen jiba itepo tee ket aapo'ik jikkajilamtakai. Intok aapo'ik tua lutu'uriapo a' Krijtotuka'uta, ju'u inim yoemrata jinne'uneeme ket itepo ju'unea.

Jesus, yo'oraata betana tekilekamta inia yoemiawata au ine'etetua

⁴³ Wooi taewaim simsuk chukula ju'u Jesus, bwiaraa Samaaria' tea'po yeu sika intok bwiaara Kalilea' tea'u bicha yebijbaeka bo'o joo taitek. ⁴⁴ Bwe'ituk jiba aapo'ik Jesujta junuen jiaka'a benasia: “Seenuk, waka'a Liojta betana ju'uneaka chukula yeu weenemta tetteuwamta, ini'i, tua a' bwiaraapo ka eiyaatune”, ti jiakai. ⁴⁵ Junak aapo'ik jum bwiaraa Kalilea' tea'u juchi a' yepsako, jume' junama'a joome tu'isi a' mabetak. Bwe'ituk inime'e ket jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po, bwala jissu'awaka pajkowaka'u aanen. Intok inime'e si'imeta juka' junama pajkopo aapo'ik yaaka'uta a' bitlatukan.

⁴⁶ Junak intok ju'u Jesus, bwiaraa Kalilea' tea'po, ili jo'ara Kanaa' tea'u juchi nottek. Junama aapo'ik a' jita a' joa'apo aman, ba'am pa'asi ba'awata am yaaka'po. Junama intok ju'u che'a yo'o ya'arita nesawe'po tekilta joame, ini'i jum bwe'u jo'ara Kaperna' tea'u senuk ko'okoemta usekai. ⁴⁷ Junako, ju'u yo'oraata betana tekilta joame, juka' Jesujta, Jurea' tea'a betana jum bwiaraa Kalilea' tea'u a' yepsaka'ut ju'unekai, aman a' ane'u au noiteka intok a' jo'au sika intok juka' a' yoemiawata au a' ine'etetuane' betchi'bo au ujbwanak, inika'a jaibu abe mukemta. ⁴⁸ Junak ju'u Jesus iniau inen jiiak:

—Jitaa machilaata intok juka' jita senuk a joa'uta suum watchika senuk a joa'uta ka a' bichakai, eme'e kaita sualne —ti au jiiak.

⁴⁹ Taa ju'u yo'oraata betana tekilta joame inen au jiiak:

—Achai, lauti aman weene, juka' in yoemiata kee a' mukeo —ti au jiiak.

⁵⁰ Junak ju'u Jesus iniau:

—Em jo'aa nottine. Ju'u em yoemia tu'isuk —ti au jiiak.

Ini'i, juka' Jesujta au teuwaaka'uta a' sualeka intok junuen siika. ⁵¹ Junak a' jo'au aapo'ik yebijsuseeo, jume' aapo'ik tekoka tekipanoame, a' nankika:

—Em yoemia tu'isuk —ti au jiiak.

⁵² Junak intok ameu nattemaek jak weyeo aapo'ik au a' ine'ete taiteka'po. Bempo intok:

—Tuuka, luula yejtesuka ko'om kuakteo, ju'u taji wechia a' su'u tojak —ti au jiiak.

⁵³ Ju'u yo'owe junak ju'uneak, jiba junama orapo juka' Jesujta: “Ju'u em yoemia tu'isuk”, ti au a' jiaka'po a' tu'ireaka'po. Junak aapo intok si'ime jume' aamak jo'aakame juka' Jesujta sualek.

⁵⁴ Ini'i san juna'atuk, iniamak woika, juka' Jesujta aapo'ik suum watchik machilaata a jita a' joa'ue a' yaaka'u, aapo'ik Jurea' tea'a betana bwiaaraa Kalilea' tea'u nottekai.

5

Ba'am maneka'po Betejta' tea'po, senuk ka a au taka yekamta, au ine'etetua ju'u Jesus

¹ Iniet chukula jume' juriom senu pajkota weetuan. Junak intok ju'u Jesus, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u juchi nottek. ² Junama bwe'u jo'arapo, senu pueeta, Bwaram ama yeu rejte ti ta'eewa'u jeela, bau ba'am benam manek. Inime'e intok ebreo nokpo, Betejta' teakai. Ini'i ae konila, mamni bwereka mekka jikau, jitae ya'arim, jekkaam jipuen. ³ Junama'a jekka ya'arimpo jume' ko'okoeme tua juebenaka ama tojirimtaka bwiapo to'okan. Ka bibichame, jume' lolo'im, intok jume' ka emo taka yekame. Inime'e, jume' ba'am emo naas kuuta bo'o bichakai. ⁴ Bwe'ituk wate taewaimmet, inim ba'a maneka'po senu ankeles ama ko'om yepsaka, jume' ba'am nau kuu kuutakai. Junama intok iniet chukula, ju'u che'a bat junama ba'apo kibakekame, ini'i, jita ko'okoata aet ayuka'u betana juni'i, tuttu'irean. ⁵ Juname betana senu o'ou, senu taka ama woj mamni intok ama woj naiki wasuktiapo ko'okoekai ama bo'okan. ⁶ Ju'u Jesus junama bo'okamta bichakai, intok junuen jaibu binwatuk naateka junuen a' ko'okoe'ut ju'une'eakai, iniau:

—Jaisa empo emo ine'etepea ja'ani —ti au nattemaek.

⁷ Ju'u ko'okoeme inen a' yoopnak:

—Achai, jume' ba'am emo naas kuutasuk, ju'u nee ama ko'om yecha'aneeme neu be'ee. Bwe'ituk nee ama ko'om weebae'ebeleki, ta'abwika che'a bat ama ko'om weama —ti au jiakai.

⁸ Ju'u Jesus iniau:

—Yejte'e, intok juka' em aet bo'oka'uta toboktaka, weene —ti au jiiak.

⁹ Jiba junama lautipo intok ini'i o'ou tu'ika taawak. Intok juka' aet a' bo'oka'uta nu'uka naa wee taitek. Taa junama intok sabala taewaitakai. ¹⁰ Jume' juriom ju'u au ine'etetuawakamtau inen jiiak:

—I'an che'a aet yum jo'e taewai, juka' em aet bobo'uta empo ka a' pu'anam ean —ti au jiiak.

¹¹ Ju'u o'ou inen am yoopnak:

—Ju'u nee tu'utekame, aapo: “Juka' em aet bobo'uta nu'uka weene”, ti neu jiiak.

¹² Junak inime'e:

—Jabesa juna'a, ju'u: “Juka' em aet bobo'uta nu'uka weene”, ti eu jiakame —ti au nattemaek.

¹³ Taa ini'i ka ju'unean jabeta au a' ine'etetuaka'uta, bwe'ituk ju'u Jesus ju'u bu'uura junama anemta nasuk kaabetulaturan. ¹⁴ Chukula ju'u Jesus, inika'a jum bwe'u te'opopo teaka:

—A' mammatene, i'an ala empo tu'ikai, ka intok bat naataka benasi ka tu'ik joone, junuen kaita naa buusti intok, che'a ka tu'ik em bitne' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁵ Ini'i o'ou junak sikaa, intok jume' juriom tejwaak juka' a' tu'utekamta a' Jesuj tuka'u. ¹⁶ Jiba inia betchi'bo san jume' juriom Jesujtau suua japtok. Intok inime'e a' me'ebaen, junuen aapo'ik aet yum jo'e ta'apo inien weemta a' joa' betchi'bo. ¹⁷ Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Ju'u in yo'owa Lios i'an tajtia jiba tu'ik jooa. Inepo intok ketchia tekilta tu'ik jooa —ti jiiak.

¹⁸ Jiba inia betchi'bo san jume' juriom che'a juni'i aapo'ik me'ebaeka ean. Bwe'ituk aapo junuen ka jum nesauri ji'ojteimpo aet yum jo'e taewaita jiba junuen ka a' bo'o jooriakai, taa ketchia, aapo'ik jiba ju'u Liojta benasi au a' joa' betchi'bo, aapo juka' Liojta au a' yo'owak ti a' jia'ue.

Ju'u, juka' Liojta yoemia utte'ata jipueka a jita a' joa'u

¹⁹ Junak ju'u Jesus inimmeu:

—Lutu'uriapo ne inen emou jia, juka' Liojta yoemia, ini'i aapo a' ea'po tua kaita a joone. Ala wepulsi juka' a' yo'owata aapo'ik joa'uta a' bichaka'uta, junaka jiba a jooa. Juka' achaiwaita si'imeta juka' a' joa'uta, ket ju'u a' yoemiawai junaka'a a joone. ²⁰ Bwe'ituk ju'u achaiwai juka' a' yoemiawata nak ta'aa. Intok jiba aapo'ik si'imeta a' joa'uta, junaka'a a' ju'uneiyaatua. Intok ketchia, aapo'ik a jita a' joa'uta, inia bepa che'a suum watchisi machik a' tejwaaka a' jootuane, junaka'a a' bichaka eme'e kaachin jiu machine. ²¹ Bwe'ituk jiba junuen juka' achaiwaita, jume' kokkoarim bem takaam jojoaka intok am jiapsitua'a benasia, ket jiba junalensu ju'u yoemiawa, jume' jiapsiwamta a' makbae'um, inime'e a' mamaka. ²² Ju'u achai Lios, inim kaabeta ya'uraa bittuane. Ala aapo, juka' usiwaita si'ime lutu'uriata a' maki, inika'a yee a' ya'uraa bittuane' betchi'bo. ²³ Junuen inim si'imem, juka' usiwaita bem a' yo'ori ta'aane' betchi'bo, jiba juka' achaiwaita bem a' yo'ori ta'a'a benasi. Ju'u, juka' yoemiarita ka a' yo'ori ta'aame, kia juka' achaiwaita, juka' a'abo a' bittuakamta juni'i, junuen ka a' yo'ori ta'aane.

²⁴ 'Tua nee lutu'uriapo junen jiaka nee inika'a teuwa, wa'a, juka' in teuwa'uta a' mammateka a' jikkajame, intok juka' Liojta, a'abo nee bittuakamta a' sualeme, ini'i, jiba yuu jiapsine. Intok ini'i, ka tu'isi a' tawanee'uta ka a' bitne, bwe'ituk ini'i, Liojta bichapo ka tu'isi tawaritaka a' muk'ea'u betana jaibu jinne'uritaka, jiba yuu jiapsiwamta jipue.

²⁵ Tua ne lutu'uriapo junen jiaka inika'a teuwa, taewai yuma'ane, intok jiba i'an su jaibu yuma'alaa, junak jume' kokkoarim juka' Liojta yoemiata, aapo'ik jiawaita am jikkajineeo. Jume' intoko a' jikkajakame, jiba yuu jiapsine. ²⁶ Bwe'ituk ju'u achai Lios utte'ak, junuen jiba aapo juka' jiapsiwamta yetet a' autua betchi'bo. Intok ketchia aapo, juka' yoemiawata junaka'a utte'ata aet autuari, junuen juka' jiapsiwamta yetet a' autuane'ebetchibo. ²⁷ Intok ketchia aapo'ik yee a' ya'uraa bittuane' betchi'bo, si'ime lutu'uriata aet autuari, junuen aapo'ik inim bwiapo a' yoemtuka' betchi'bo. ²⁸ Iniet eme'e ka aet emo suum eetuabaane. Bwe'ituk chukula, taewai yuma'ane, junako si'ime jume' kokkoarim aapo'ik jiawaita am jikkajineeo. ²⁹ Intok inime'e, jum bem ma'arimpo yeu katne. Wame'e tu'ik joaka jiapsisukame, inime'e, jiba yuu bem jiapsine' betchi'bo jiabijtetuanaa. Taa jume' intoko ka tu'ik joaka jiapsisukame, inime'e, ka tu'isi bem tawaana' betchi'bo jiabijtetuanaa.

Jesujta, utte'ata jipueka, a jita a' joa'u betana machisi ayukame

³⁰ 'Inepo kia in ea'po aman, tua ne kaita a jooa. Ala inepo nee tua in a' tejwaawa'po aman junuen nee yee bichaka ka tu'isi yee tawaa. Ju'u intok junuen, ka tu'isi in yee

tatawaa'u, wepulsi junaen jiba lutu'uriak. Bwe'ituk inepo, kannee juka' in joobae'uta in ea'po aman nee a' jooa, ala inepo, juka' in yo'owata, a'abo nee bittuakamta a' ya'a i'a'uta junaka'a ne jooa. ³¹ Inepo intoko, jiba inepo in jabetuka'uta a' lutu'uriate'eteko, ju'u in teuwaa'u, nee betana tua kaita teuwaa ean. ³² Taa ket senu aane, ini'i, in jabetuka'usata lutu'uriata teuwaame. Inepo intok ne ju'unea, inika'a juka' nee betana a' teuwaa'uta, junuen lutu'uriataka a' teuwaa'u. ³³ Eme'e, watem ju'u Joan yee babatoowamtau am nattemai betchi'bo au am bittuak. Ju'u intoko aapo'ik junammeu teuwaaka'u lutu'uria. ³⁴ Taa inepo, kannee inim senuk in jabetuka'ut lutu'uriata teuwaaneemtat ea. Inika'a inepo a' teuwaa iniae enchim nee sualeka enchim jinne'uimtune' betchi'bo. ³⁵ Ju'u Joan, aapo inim jita beeteka a' tachiriaka'a benasia machiakan. Eme'e intoko, chuubaa juni'i weyeka, aapo'ikut enchim ju'uneiyaaka'ue tu'ik mabetaka intok, tua jiapsi yuma'isi alleak. ³⁶ Taa inepo, nee ket a' ju'uniyaa, waka'a che'a tu'isi weyeka, in jabetuka'uta, ju'u Joanta nee betana a' teuwaaka'u bepa juka' a' teuwaamta. Inim ju'u in joa'u, ini'i, jiba ju'u achai Liojta betana a' ya'asaiwaka ju'u in tejwaawaka'u, ini'i, lutu'uriapo in yo'owa Liojta betana a'abo in bittuarituka'uta a' teuwaa. ³⁷ Ketchia, ju'u achai Lios, ju'u a'abo nee bittuakame, aapo in jabetuka'uta lutu'uriata teuwaala. Junuen ka tua aapo emou yepsaka juni'i, intok kia ka tua aapo emou noklataka juni'i. ³⁸ Taa juka'a, Liojta betana weyeka nok lutu'uriata, eme'e ka tua junen jiaka a' jikkajilam. Bwe'ituk, nee, jiba juka' achai Liojta a'abo bittuakamta, eme'e ka nee suale. ³⁹ Eme'e, Liojta betana weyeka jume' ji'osia ji'ojteim, tua eme'e amet suaka emo am majta. Bwe'ituk eme'e, juka' jiba yuu jiapsiwamta inim ji'ojteimpo emo a' bit machia. Taa junuentaka juni'i, inime'e Liojta betana ji'osia ji'ojteim, juname'e, jume' nee betana lutu'uriata a' teuwaame o'oben. ⁴⁰ Eme'e intok tua ka nemak eebae, junuen juka' jiba yuu jiapsiwamta enchim bit betchi'bo.

⁴¹ 'Inepo nee inim tua jabeta betana juni'i, juka' yo'orisi weyeka net nokwamta kannee a' waata. ⁴² Intok naa buustia ineponee enchim ta'aa. Intok ket ne ju'unea, achai Liojta ka enchim a' nak ta'aa'u. ⁴³ Inepo, jiba in achai Liojta betana lutu'uriaka ae betchi'bo nokaka nee inim yebijlaa. Eme'e intok ka junuen nee mabetbae. Taa senuk, kia aapo'ik au yo'o ya'arika a' weyeo, junaka'a ala, eme'e tu'isi a' mabetne. ⁴⁴ Kaachin eme'e a nee sualne, junuen eme'e emo nasuk jitat emo eiyaawaka emo bitwamta nat jaiwakai. Intok ju'u wepulsi aapolaika jiba Liojta betana eiyaawaka tu'isi enchim mabetnaa'uta ka a' jaiwa. ⁴⁵ Ka eme'e, ju'u in achai Liojta bichapo nee enchim na'atejobae'eti eene. Wa'a enchim yeu bwijneeme, jiba ju'u Moiseejtuka'u, aapo'ik nesaurimmet tu'ik enchim aet bit bo'o bicha'u juna'atune. ⁴⁶ Bwe'ituk junuen eme'e waka'a Moiseejtuka'uta teuwaaka'uta a' suale'eteko, nee juni'i ketchia eme'e sual ean, bwe'ituk aapo ju'u Moiseej tuka'u nee betana juka' neu chup'ea'uta a' ji'ojtek. ⁴⁷ Taa eme'e intok, juka' aapo'ik ji'ojteka'uta eme'e ka a' sualekai, jaisa tua eme'e juka' in emou teuwaa'uta a' sualbae.

6

Jesus, mamni miiltaka bepa ama aneme ji'ibwatua

¹ Iniat chukula aapo ju'u Jesus, junama'a bwe'u bau ba'a Kalilea' tea'po, ini'i ket jiba Tibeeriammea ta'eewakai, ba'at waetana bicha siika. ² Yoemra tua juebenaka aapo'ikut cha'aka kaaten. Bwe'ituk inime'e, aapo'ik machilaata, tua a jita a' joaka, jume' ko'okoeme emo am ine'etetuala'uta a' bitlamtukan. ³ Junak ju'u Jesus junama senu ili bwia kawiu jikau sika intok junama'a a' majtimmak yejtek. ⁴ Junama jaibu jume' juriom bwara jisu'aka, ju'u bem pajko yuma'asekan. ⁵ Ju'u Jesus junak junama'a naj bitchukai intok juka' yoemrata tua juebenaka aet cha'aka katemta bichakai, ju'u Jeriipe' teamtau: —Jaksa tua itepo si'ime inia yoemrata betchi'bo yuma'ik bwa'amta jinunee tua —ti au jiiak.

⁶ Taa aapo inien jiiak junuen kia juka' Jeriipe' teamta a' ea'uta jikkajibaekai. Bwe'ituk jiba aapo ju'u Jesus tu'isi ju'unean ju'u a' ya'anee'u betana. ⁷ Junak ju'u Jeriipe' teame:

—Naiki miil tosai tomim paanim, kia illikika juni'i junuen we'epulaimmeu juni'i ka yuma'a ean —ti a' yoopnak.

⁸ Junak intok a' majtim betana seenu, Antej teame, Simoo Peeo' teamta saai inen jiiak:

⁹ —Senu ili usi inim weama, ini'i mamni sebaara paanim nunnu'ubwa intok wooi kuchum. Taa ini'i tua ka jaiki, ju'u juebena yoemrata betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁰ Junak intok ju'u Jesus:

—Si'imem inime'e, eme'e am jote'esaune —ti jiiak.

Junama bem ane'epo tua basotukan. Jume' intok junama jotekame jumak mamni miil o'owimtukan. ¹¹ Junak ju'u Jesus jume' paanim nu'uka intok chukula, Liojta aapo'ik a' baisae'uta teuwaasukai, jume' a' majtimmeu am bwisek. Jume' a' majtim intoko, si'ime wame'e junama'a jokammet am na'ikimtek. Ju'u Jesus jume' kuchum intok ketchia jiba junaen ayuka amet am na'ikimtek, inika'a yoemrata tua ameu a' be'ee'po aman am mikakai. ¹² Junako bempo'im junammea am yanti elao, ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu:

—Jume' reebeim ama yeu be'ekame nau tojine, junuen kaita kia wo'otine' betchi'bo —ti ameu jiiak.

¹³ Inime'e, bempo nau tojaka intok jume' reebeim, jume' mamni sebaara paanim betana bem bwa'asuka'po yeu be'eekame, inime'e, woj mamni ama wooi jume' che'a bwere waarim ammea tapuniak. ¹⁴ Junak intok ju'u ama yoemra, juka' Jesujta a jita a' joa'uta, machilaata a' bichakai:

—Tua lutu'uriapo, ini'i juna'a, ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu ween- emta teteuwaame, inim yebijneeka bo'o bitwa'u —ti jiiak.

¹⁵ Taa junak ju'u Jesus, utte'apo a' nuk sajaka junuen bempo'im junama'a ameu a' yo'o ya'abae'po amet ju'une'eakai, aapo junama kaupoo juchi che'a mekka jikau siika junaman aapola anbaekai.

Jum Jesujta ba'a bepa a' sika'apo

¹⁶ Junak jaibu ka machisuko, jume' Jesujta majtim, bwe'u, bau ba'au bicha ko'om sajaka, ¹⁷ inime'e, senu bwe'u kuta kanoau ja'amuka intok junama bwe'u bau ba'at bo'o joo japtek waetana bicha, bwe'u jo'ara Kaperna'o' tea'u yeu yajibaekai. Junama'a jaibu tua ka mamachiakan intok ju'u Jesus ketun kee aman ameu notten. ¹⁸ Junak intoko, jeeka tua utte'aka yebij taitek. Jume' ba'a buaktiam intok mekka jikau jajapten. ¹⁹ Junak intok bempo, mamni oo busan kilometrom ba'at bo'o joakai, bempo juka' Jesujta, bem ama kate'u ruktemta a' bichak, ba'a bepa weyemta intok inime'e a' majjaek. ²⁰ Taa aapo:

—Inepo nee im weye. Kate'em majjae —ti ameu jiiak.

²¹ Junak intok bempo, bem ama kate'u, tua junen eaka amemak a' ja'amutuak. Intok bempo chubalapo su bwiau bem sajaka'u yeu yajak.

Ju'u yoemra, Jesujta jaiwakame

²² Juchi yokoriapo ju'u yoemra, junama bwe'u bau ba'ata waetana tawaka'um, inime'e ju'une'eak, jume' Jesujta majtim junama'a wepu'ulaka jiba kuta kanoapo bem sajaka'po, juka' Jesujta intok ket ka amemak a' sika'u. ²³ Taa chukula junuen su wate bwere kuta kanoam, bwe'u jo'ara Tibeeria' tea'a betana ama yajak, junama'a yo'owe Jesukrijtota jume' paanim betchi'bo Liojta baisaeka bem am bwa'aka'anaapo. ²⁴ Ju'u bu'uura junama'a, juka' Jesujta intok kia jume' a' majtiwam juni'i, kaabe ama am bichakai, bempo, inime'e ama bwere kuta kanoammeu ja'amukan intok bwe'u jo'ara Kaperna'o' tea'u bicha sajak, Jesujta ama jariubokai.

Jum, Jesujta, bwa'aame jiba yuu yee jiapsituame ti aapo'ik au teuwaaka'po

²⁵ Inime'e junuen, juna'e bwe'u bau ba'a waetana yajaka, juka' Jesujta ama teak, intok bempo:

—Yee majtame, jakwoosa empo inim yepsak —ti au nattemaek.

²⁶ Taa ju'u Jesus inimmeu:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiia, eme'e nee jaiwa, kia nee betana yuma'isi enchim ji'ibwaka' betchi'bo. Intok ka juka'a, a jita joaka machilaata in yaaka'ut enchim aet ju'uneaka' betchi'bo. ²⁷ Ka eme'e inim ju'u bwa'amtat lu'utineemtat jiba emo temaine. Ala eme'e, Liojta betana bwa'amta benaka, ka lu'utineemtat eene. Inika'a jiba yuu jiapsiwamta enchim aet bitnee'uta. Ini'i juna'a, bwa'amta benaka, juka' inim yoemta emot a' autuane'e. Bwe'ituk ju'u achai Lios, aapo'ik nee yeu a' pu'aka'po, iniae a' bit tebo.

²⁸ Junak intok inime'e:

—Jaisa itepo ayuka intok juka' Liojta inim itom joo i'a'uta joaka, junuen aet yeu yuma'asakane —ti au nattemaek.

²⁹ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Juka' aapo'ik Liojta emo tana a' waataka enchim a' joo i'a'u, ini'i, ju'u aapo'ik Liojta a'abo a' bittualata enchim a' sualnee'u juna'a —ti ameu jiiak.

³⁰ Inime'e junak inen au nattemaek:

—Jita machilaatasa empo a itom bittua, junuen junaka'a bichaka intok a enchi itom sualne' betchi'bo. Jita benaka empo a bit tebo. ³¹ Wame'e bat naataka itom yo'owasuka'um, bo'o joaka, jum bweka pa'aku, bwa'aame, manna' teamta bwa'aka. Jiba jum Liojta nok lutu'uriapo: “Ju'u achai Lios, juname'e, teeka betana bwa'awamta am miikak”, ti jiaka a' ji'ojtei'i benasia.

³² Ju'u Jesus inime'e inen yoopnak:

—Lutu'uriapo ne inen ne emou jiia, ka wa'a Moiseejtuka'u juna'atuk ju'u teeka betana bwa'amta am mikakame. Ala ju'u in yo'owa Lios juna'a, ju'u tua lutu'uriapo bwa'aame ti teaka, teeka betana weyemta enchim miklame. ³³ Bwe'ituk Liojta betana weyeka, ju'u bwa'aame ti teaka yee a' mika'u, ini'i, wa'a teeka betana yebijlame juna'a. Intok ini'i juna'a ju'u jume' inim jiapsame jiba yuu jiapsiwamta amet autuame.

³⁴ Junako inime'e:

—Achai, junaka'a bwa'aamta jiba chikti ta'apo itou a' autuane —ti au jiiak.

³⁵ Junak ju'u Jesus:

—Ineponee juna'a, ju'u bwa'aame ti teaka, jiba yuu jiapsiwamta yetet autuame. Wa'a nemak eaka jiapsibaeme, ini'i, aapo'ik jiapsiu a' tebauri'i benasi a' ea'u, kaitatune. Wa'a intoko, nee sualeme, a' jiapsiu ba'a ji'ipea'a benasi a' ea'u, kaitatune. ³⁶ Taa jaibu in emou jiaka'a benasia, eme'e inien, junuen nee bitlataka juni'i, ka nee suale. ³⁷ Inim si'ime wame'e in achai Liojta neu bicha yeu pu'arim, inime'e nemak ee sakane. Ju'u intoko, junuen nee sualeka neu rukteme, kaachin nee yeu a' tawaane. ³⁸ Bwe'ituk kannee in ea'po aman aubaeka, teeka betana ne a'abo yepsak. Ala, juka' a'abo nee bittuakamta ea'po aman aubaekai. ³⁹ Ju'u intoko, ju'u in yo'owa, a'abo nee bittuakamta, a' waataka a' chupa'a i'a'u, ini'i, si'ime wame'e aapo'ik neu bicha yeu pu'arim, jabeta juni'i, ka in a' ta'arunee'u juna'a. Ala inime'e, chukula taewait, jume' kokkoarim jiabijteneeo, in am jiabijtetuane'e ju'u juna'a. ⁴⁰ Waka'a a'abo nee bittuakamta waataka a' ya'a i'a'u ini'i, si'imem wame'e, juka' Liojta yoemiata bem jiapsimma a' bichame benaka aapo'ik sualeme, inime'e juka' jiba yuu jiapsiwamta am bitnee'u juna'a. Inime'e intok chukula taewai jume' kokkoarim jiabijteneeo, ineponee am jiabijtetuane.

⁴¹ Junak jume' juriom Jesujtat nok japte'k ju'u aapo'ik: “Ineponee juna'a, ju'u bwa'amta benaka teeka betana inim yepsakame”, ti a' jiaka'ue. ⁴² Intok inime'e:

—Jaisa ini'i ka juna'a ju'u Jesus, ju'u Jose' teamta u'usi ja'ani. Itepotee juka' a' achaiwata intok juka' a' malawata tee am ta'aa. Jaisaaka intok ini'i, teeka betana inim au yebijla'ati jiia —ti bempo jiiak.

⁴³ Ju'u Jesus junak inimmeu:

—Kate'em intok emo nasuk, juka' in emou teuwaaka'uta a' beje'eka nooka —ti ameu jiiak—. ⁴⁴ Kaabe inim nemak eaka nee sualne, inika'a, ka juka' in yo'owata inim a'abo nee bittuakamta, nemak a' eene' betchi'bo, ka junaet a' aniao. Ineponee intok inika'a chukula jume' kokkolam jiabijteneeo, inepo nee a' jiabijtetuane. ⁴⁵ Wame'e che'a bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta nokame, jum bem ji'ojteimpo: “Ju'u Lios, inime'e si'imem majtane”, ti inen ji'ojtei. Junuen san si'ime wame'e, juka' in yo'owa Liojta betana juka' nok lutu'uriata a' jikkajame intok junama'a aapo'ik betana weyemta au a' ta'aame, inime'e nemak eaka jiapsine.

⁴⁶ 'Lutu'uria ala, inim tua kee jabeta juka' achai Liojta a' bicha'u. Ala ju'u aapo'ik bitlame, ini'i wa'a aapo'ik Liojta betana inim yebijlame juna'a. Aapo jiba a' bitlaa. ⁴⁷ Eme'e iniat nee sualne, wa'a nemak eaka nee sualeme, ini'i, juka' jiba yuu a' jiapsinee'uta jaidu a'et aayuk. ⁴⁸ Ineponee juna'a, wa'a bwa'amta benaka, jiba yuu jiapsiwamta yetet autuame. ⁴⁹ Bat naataka wame'e enchim yo'owasuka'um jum bweka pa'aku, bempo, bwa'amta juka' mannaa' teamta bwa'aka. Taa junuentaka juni'i, juname'e si'ime kokkok. ⁵⁰ Taa inepone, ju'u bwa'amta benaka teeka betana weyemtat nooka. Inika'a, ju'u a' bwa'akame junuen ka mukneekai. ⁵¹ Ini'i bwa'amta benaka yee jiapsituaka, teeka betana yepsakame, jiba ineponee juna'a. Wa'a inika'a bwa'amta benak bwa'akame, aapo jiba yuu betchi'bo jiapsine. Ju'u bwa'amta benaka in yee bwa'atuee'u, jiba ini'i in taka juna'a. Inika'a, inepo inim jume' jiapsame, jiba yuu bem jiapsine' betchi'bo ne a' nenkine —ti ameu jiiak.

⁵² Junak jume' juriom inime'e bempo chuubaa junaet nau etejok:

—Jaisa ini'i aapo a' taka itom a' bwa'atuee'ekai tua —ti jiaikai.

⁵³ Jesus intok inimmeu:

—Lutu'uriapo ne inen jiia, eme'e, inia ju'u inim yoemta betana juka' a' takaawata ka a' bwa'ako intok kia juka' a' ojbowata juni'i ka a' je'ekai, eme'e kaibu jiba yuu jiapsine —ti ameu jiiak—. ⁵⁴ Ju'u inika'a in takaata bwa'akame intok in ojbota je'eekame, ini'i juka' jiba yuu jiapsiwamta a' mabetlaa. Inepo intok, chukula taewai jume' kokolame jiabijteneeo, inepo nee a' jiabijtetuane. ⁵⁵ Bwe'ituk ini'i su in takaa, tua lutu'uriapo wa'a bwa'aame' teaka ta'eewame. Ju'u su intok in ojbo, ini'i tua lutu'uriapo ju'u ji'iwame' teakai. ⁵⁶ Wa'a inika'a in takaata bwa'aame' teaka a' bwa'aneeme intok inika'a in ojbota ji'iwame ti ta'eewamta a' ji'ineeme, wepu'ulaika benasi nemak eaka jiapsine. Inepo intok ket jiba junaen aamak jiapsine. ⁵⁷ Ju'u in yo'owa Lios, ju'u a'abo nee bittuakame, jiba yuu a' jiapsa'u aapo'ikut aayuk. Aapo'ik betana intok, jiba yuu in jiapsa'u net aayuk. Jiba junuen ketchia, wa'a inika'a bwa'aame ti ta'eewamta a' bwa'aneeme, nee betana jiba yuu a' jiapsa'u aet aune. ⁵⁸ Wae bwa'aame ti teaka, teeka betana inim yepsakamtat nee emou etejo. Ini'i bwa'aame, ka ju'u bat naataka jume' enchim yo'owasuka'um bem bwa'aka'u bwa'awame manna' teamta bena, intok kia junuentaka juni'i, jiba kokkokai. Wa'a inika'a bwa'awame ti teakamta a' bwa'aneeme, jiba yuu jiapsine.

⁵⁹ Ju'u Jesus, jum bwe'u jo'ara Kaperna' tea'po juriom te'opopo nau anwa'apo inika'a weyemta yee a' majtak.

Ju'u nooki, jiba yuu jiapsiwamta yee bittuame

⁶⁰ Inika'a yee a' majta'uta jikkajaka, juebenaka jume' a' majtim betana:

—Ini'i aapo'ik teuwa'u, tua obiachi aet ju'uneepo. Jabesa iniat a' soal machi —ti nau jiiak.

⁶¹ Junako ju'u Jesus, juna'e weyemtat bem ka a' tu'ureka intok emo nasuk bem aet naas noka'apo ju'uneakai:

—Jaisa ini'i inen ka enchim alleetuak ja'ani —ti ameu nattemaek—. ⁶² Junak su, jaisa tua eme'e an ean, junuen eme'e juka' inim yoemta, teekau bat naataka a' jiapsa'u bicha juchi jikau weyemta eme'e a' bicha'ateko. ⁶³ Ju'u Liojta tu'u jiapsi juna'a ju'u, jiba yuu jiapsiwamta yee bittuame. Ini'i itom taka intok, iniat kaita'po yee ania. Ju'u intoko in

emou teuwaari, Liojta tu'u jiapsi betana weyeka, jiba yuu jiapsiwamta yee bittua. ⁶⁴Taa emo nasuk ketuni wate aane, jume' ka nee sualeme —ti jiiak.

Bwe'ituk ju'u Jesus sep naatelaa'po naateka jabem junuen ka a' suale'um ju'uncan. Intok juka' chukula yeu a' bwiseka a' nenkinemta a' jabetuka'ut ju'uncan. ⁶⁵Intok:

—Inia betchi'bo san ne inen emou jiiak, inim kaabeta nemak eaka nee a' sualnee'u, in yo'owa junuen nemak a' eene' betchi'bo ka junaet a' aniao —ti ameu jiiak.

⁶⁶Jiba junama naatekai juebenaka jume' Jesujta majtim aamak rejtisuka'um, a' to'o sajak. Intok ka intok au yajakai. ⁶⁷Junak intok ju'u Jesus jume' woj mamni ama wooi a' majtimmeu:

—Jaisa eme'e ket nee to'o saka'abae ja'ani —ti ameu nattemaek.

⁶⁸Taa ju'u Simoo Peeo' teame:

—Achai, jabetausa intok itepo katne, enchi to'o sajakai. Ju'u em teuwa'u nooki, jiba yuu jiapsiwamta yee bittuaka nooki. ⁶⁹Itepo jaibu te enchi suallaa. Intok itepo ju'unea ju'u em Krijtotuka'u ju'u Lios jiba yuu jiapsamta yoemia —ti au jiiak.

⁷⁰Ju'u Jesus inen a' yoopnak:

—Ineponee enchim woj mamnim ama woim yeu pu'ak. Intok junuentaka juni'i, emo betana seenu, ini'i ka ta'abwi bebeje'erita bena —ti au jiiakai.

⁷¹Inien jiiakai ju'u Jesus, ju'u Juuras Ijkarioote, senu Simoon teamta u'usibet nookan. Bwe'ituk ju'u Juuras, ini'i junuen chukula ju'u yeu a' bwijneeme tukan, jume' woj mamni ama woimmak na'ikiaritaka juni'i.

7

Jesujta sailawam, ka a' sualeka'po

¹Iniet chukula ju'u Jesus, bwiaraa Kalilea' tea'po jiba weaman intok aapo jum bwiaraa Jurea' tea'po ka anbaekai. Bwe'ituk junaman jume' juriom a' me'ebae' betchi'bo. ²Taa junako juka' pajkota, jume' juriom bem jo'aam be'ekatana juya karim joaka bem pajkota. Ini'i jurio yoemrata ket bem pajkoo abe a' yumao, ³jume' aapo'ik sailawam aapo'iku inen jiiak:

—Kat inim tatawa. Bwiaara Jurea' tea'u bicha weene. Junuen junaman jume' emak eaka em majtim ket juka' a jita em joa'uta, bem a' bitne' betchi'bo. ⁴Bwe'ituk seenu, ini'i, si'imekut au a' ta'aa i'a'ateko, ini'i ka etbwa a' joa'uta joone. I'an empo inile benaka eiyaawatchik joakai, kia bu'uuraata bichapo em bitna' betchi'bo a' joone —ti au jiiak.

⁵Bwe'ituk junama'a kia tua jume' a' sailawam juni'i, aapo'ik ka sualen. ⁶Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Ketun kee yuuma ju'u taewai junaet in aman weenee'u. Taa enchim aman katne' betchi'bo kaita emoas aayuk —ti ameu jiiak—. ⁷Jume' inim weyemta bo'o jooriaka jiapsame, enchim kaachin a omtane. Taa inime'e nee tua omta bwe'ituk inepo, inime'e, tua nee machisi juka' ka tu'ika bem joa'uta aet am ju'uneetua. ⁸Eme'e junaman pajkou katne. Inepo nee ka aman weenee bwe'ituk kee yuuma ju'u taewai junaet in aman weenee'u —ti ameu jiiak.

⁹Intok aapo inika'a ameu teuwaasukai, junama aapo, bwiaraa Kalilea' tea'po taawak.

Jum Jesujta juya karim joowaka, pajkopo a' ane'epo

¹⁰Taa chukula jume' a' sailawam am bicha am saka'asuko, aapo ju'u Jesus ket junaman pajkou siika. Taa junak aapo etbwa junuen, kaabeta tua a' bichao o'oben.

¹¹Jume' juriom junama pajkopo a' jaiwan intok inime'e:

—Jaksa tua aane wa'a yoeme —ti nat jiiakai.

¹²Junama bu'uuraata nasuk juebenaka aapo'ik betana nokaka, waate: “Tua tu'i yoeme”, ti jiiian. Taa wate intok: “Ka lutu'uria, bwe'ituk inim yoemrata bai tatta'aa”, ti jiiian.

¹³ Taa junama'a kaabe ame betana juka' bem ae tana ea'uta machisi a' teuwaan, juka' juriommeu yo'oraata junaet am nok tejwaa majjaekai.

¹⁴ Juka' pajkota jaibu taewaika nasuklaapo a' weyeo, junak ju'u Jesus te'opou yepsaka intok junama wajiwa yee majta taitek. ¹⁵ Jume' juriom intok inia betana suum eaka taawak, intok:

—Jaisa tua ini'i yu'in jita ta'aa, ini'i ka jak au majtalatakai —ti jiaan.

¹⁶ Ju'u Jesus junak inime'e:

—Ju'u in yee majta'u, ka nee betana weye. Ala ini'i, wa'a inim nee a'abo bittuakamta betana weye —ti am yoopnak—. ¹⁷ Inim jabetaka juni'i, ju'u achai Liojta waataka a' joo i'a'uta a' joobaeme, ini'i in yee majta'ut, Liojta betana a' weye'po, oo kia nee betana jiba a' weyeka in a' teuwaa'ut, machisi aet ju'uneene. ¹⁸ Ju'u aapo a' ea'po jiba jita nokame, ini'i, yoemrata a' eiyaaka a' yo'ori i'aka junuen noknee. Taa wa'a, juka' a'abo a' bittuakamta a' eiyaawaka a' yo'ori i'aka junuen nokame, ini'i tua lutu'uriata jiba noknee. Intok yee a' bai ta'aanee'u iniat kaita aune.

¹⁹ Ju'u Moiseejtuka'u juka' nesauri ji'ojteita enchim ji'oteriak. Taa junuentaka juni'i, emo nasuk kia jabe juni'i, kaabe a' chupaka a' bo'o jooria. Junak su, jaisaaka eme'e nee me'ebae —ti ameu jiiak.

²⁰ Ju'u bu'uuraa inen aapo'ik yoopnak:

—Bebeje'erita betana ka tu'i jiapsita et aane. Kaabe enchi me'ebae —ti au jiakai.

²¹ Jesus inen ameu jiiak:

—Aet yum jo'e ta'apo senu weemta in a' yaaka' betchi'bo eme'e si'ime a' suum eiya. ²² Taa ju'u Moiseejtuka'u, juka' sirkunsision teamta, jiba enchim a' bo'o jooriane' betchi'bo, enchim tejwaak. Taa ka aapo inika'a bat a' yaaka juni'i. Ala inika'a, che'a bat naataka enchim yo'owasuka'um a' naatekai. Intok eme'e inia betchi'bo, kia sabalata aet yum jo'e taewait juni'i, senu ili usi o'outa a' sirkunsiraaroane. ²³ Junuen san, eme'e, Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojtei a' chupa'abaekai, ili usi o'outa junuen aet yum jo'e ta'apo juni'i a' sirkunsiraaroaneekai, jaisaaka intok eme'e neu omte junuen aet yum jo'e ta'apo, senuk tua in a' tu'uteka' betchi'bo. ²⁴ Kia bitpo jiba, inim senuk ka tu'i yoemta benasi a' machiaka'ut, eme'e a' bichakai, ka junae eme'e ka tu'isi a' tatawaabaane. Ala senuk jita ka tu'ik a' joa'ut tua aet ju'uneaka, junae jiba, ka tu'isi a' tatawaane.

Jesus, jaku'ubo tanasa a' weye'u, a' teuwaa

²⁵ Junak intok waate jume' bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po jo'aakame:

—Jaisa ka ini'i juna'a ja'ani, ju'u me'ebaawaka jariuwame —ti jiaka nattemae japtek—.

²⁶ Junum aane i'ani, juebenam mak aneka intok yee majtakai. Intok kaabe au monte. Jaisa tua lutu'uriapo ju'u ya'uraa, a' Krijtotuka'uta a' suale ja'ani —ti jiaan—. ²⁷ Taa itepo tee tu'isi ju'unea inika'a jakun a' jometuka'ut. Taa ju'u Krijto'o teamta inim a' yepsako, junak tua kaabe ju'uneenee jaku'ubo a' weye'po —ti jiaan.

²⁸ Inika'a jikkajakai ju'u Jesus, intok aapo ket jum te'opopo yee majtakai, tua kusisi nokakai:

—Junuen san eme'e nee ta'aa intok eme'e, jakun in jometuka'ut ju'unea. Taa inepo nee ka kia in ea'po inim a'abo yebijlaa. Ala inepo, senuk ju'u tua a' yoem eiyaatuka intok junae tua ka enchim ta'aa'u betana nee a'abo bittuaritaka weye. ²⁹ Junaka'a inepo nee a' ta'aa. Bwe'ituk jiba inepo aapo'iku mak nee aman aanen intok jiba aapo a'abo nee bittuari —ti jiiak.

³⁰ Junak intok juname'e a' bwiseka a' weiyaabaan. Taa kaabe au ruktek. Bwe'ituk junama'a, junae betchi'bo, ju'u taewai kee yuuman. ³¹ Taa juebenaka jume' junama te'opopo aneme aapo'ik sualek, intok inime'e:

—Ju'u Krijto' teame junak a'abo yepsako, kaachin a' jita a' joa'uta intok machilaata inia bepa a' joone —ti jiiak.

Jume' paiseom, watem jume'yee suuame, Jesujta bem a' bwijne' betchi'bo, au am bittua

³² Jume' paiseeom teame, inime'e, Jesujta betana juka' yoemrata a' teuwaa'uta jikka-jak. Junak intok bempo intok jume' junama te'opopo tekiakammeu yo'owe, inime'e nau, junama'a te'opopo, waatem jume' yee suuatuawame junuen aapo'ik bem a' bwijne' betchi'bo, Jesujtau am bittuak. ³³ Junak intok ju'u Jesus junammeu:

—Tua ka binwa inepo inim emomak annee. Intok chukula inepo ju'u a'abo nee bittuakamtau nee juchi nottine. ³⁴ Eme'e inim nee jariunee taa eme'e ka jak nee teune. Bwe'ituk eme'e jum in yebijnee'u ka a aman nemak yajine —ti ameu jiiak.

³⁵ Junak wame'e juriom, bempo nau nattemae japtek:

—Jakunsa ini'i weeneeka itepo ka a' teune. Oo jaisa aapo, aman jume' juriom, inime'e ju'u yoemra rieekom teammak kuutilammeu, intok jume' rieekom majtabaeka aman weeneekai ja'ani. ³⁶ Jaisa aapo jiaka junuen: “Eme'e inim nee jariunee taa eme'e ka jak nee teune, bwe'ituk eme'e jum in annee'u ka a aman yajine”, ti jiakai.

Batwee ba'am benaka, jiba yuu jiapsiwamta weiyaame

³⁷ Ju'u taewai juka' pajkota aet lu'ute'u, ini'i che'a juni'i yo'oriwan. Jiba junako, junae taewait ju'u Jesus, kikteka intok tua kusisi nokakai:

—Jabetaka juni'i, ju'u ba'a ji'ipeame, ini'i neu sika intok ba'a ji'ine —ti jiiak—. ³⁸ Jum Liojta betana ji'osia ji'ojteim tua junuen a' jia'a benasia: “Inim jabetaka juni'i, juka' nee soal ta'aamta betana, batwee ba'am buiteme benaka yee jiapsituame ka aet lu'utine” —ti jiiak.

³⁹ Inien jiaka ju'u Jesus, jume' a' sualeme, Liojta betana juka' a' tu'u jipasiwata bem mabetnee'uta a' teuwaan. Bwe'ituk junak ju'u Liojta tu'u jiapsiwa, bempo kee a' mabettuawan. Bwe'ituk ju'u Jesus, kee junuen teekau yo'otaka yejten.

Yoemrata nasuk ka nau eewamta yeu sika'apo

⁴⁰ Waate junama'a bu'uuraata betana inika'a jikkajaka:

—Tua lutu'uriapo ini'i juna'a, ju'u Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu ween-
emta teteuwaame ini'i yebijneeka bo'o bitwa'u —ti jiiian.

⁴¹ Wate intok:

—Ini'i juna'a, wa'a Krijto' teame —ti jiiian.

Taa junama'a ket waate:

—E'e, ju'u Krijto' teame kaachin, bwiaara Kalilea' tea'a betana jometune —ti jiaka aanen—. ⁴² Jum Liojta betana weyeka ji'osia ji'ojteimpo, juka' Krijto' teamta, ju'u che'a yo'o ya'ari Labiituka'utat yeu katriam betana a' weenee'uta intok jum ili jo'ara Beleem tea'po betana, jiba ju'u Labiituka'uta a' jiapsaka'po, junama'a a' jometunee'uta a' utte'atunee'u, ti ji'ojtei.

⁴³ Junuen san ju'u yoemra, aapo'ik Jesujta betchi'bo ka nanancha eaka taawak.

⁴⁴ Waate intok, a' bwiseka a' weiyaabaen, taa kaabe au suuak.

Junama ya'uraata, Jesujta ka a' sualeka'po

⁴⁵ Jume' ama te'opopo yee suuatuawame, inime'e, jume' paiseeom intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owem ane'u nottek. Juname'e intok:

—Jaisaaka eme'e ka a' nu'upak —ti ameu nattemaek.

⁴⁶ Jume' intok ama te'opopo yee suuatuawame:

—Tua jakwoo juni'i itepo kee jabetaka inim, junaka'a o'outa, aapo'ik yee a' majta'a benasi nokamta a' jikkajilamtukan —ti am yoopnak.

⁴⁷ Junak intok jume' paiseeom, inimmeu:

—Jaisa ket eme'e inia betana emo bai ta'aa tebolam ja'ani —ti ameu jiiak—. ⁴⁸ Ju'u itou yo'oorata betana kaabe a' suallaa. Intok kia jume' paiseeom betana juni'i. ⁴⁹ Taa wa'a yoemra, Moiseej tuka'uta betana juka' nesauri ji'ojteita ka a' ta'aame, inime'e ka tu'isi tawalam —ti jiiian.

⁵⁰ Ju'u Nikoreemo' teame, ju'u che'a bat naataka Jesujta mak etejo betchi'bo tukaapo au noitekame, ini'i, jume' paiseeom mak weyen. Aapo intok:

⁵¹ —Juka' inim ae itom nesawee'uta, a' jia'a benasia, itepo kaabeta ka tu'isi a' tawaane, inika'a ka bat a' jikkajakai, junuen ju'u a' yaaka'ut ju'unee betchi'bo —ti ameu jiiak.

⁵² Junak bempo inen au jiiak:

—Jaisa empo tua lutu'uriapo, bwiaaraa Kalilea' tea'po ket joome ja'ani. Liojta betana weyeka ji'osia ji'ojteim emo majta. Intok empo junuen a' ju'uneiyaane, Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta nokame, kia wepu'ulaika juni'i, bwiaaraa Kalilea' tea'a betana ka a' jometuka'po —ti au jiiak.

⁵³ Junak intok bempo, nau etejosuka, si'ime we'epulaka, bem jo'aammeu bicha sajak.

8

Ju'u ka tu'i jamut

¹ Taa ju'u Jesus, ili kawi Oliibo' tea'u bicha siika. ² Yokoriapo intok matchuu, aapo juchi jum te'opou nottek. Junama'a si'ime ju'u yoemra aman au ruktek. Aapo intok junama wajiwa yejteka intok bempo'im majta taitek. ³ Junak intok jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame intok jume' paiseeom, inime'e, jamutta, ta'abwi o'outa, ka a' kunaka aamak au tu'uremta bem teaka'uta au tojak. Inika'a intok bempo, jume' ama aneme bichapo a' kechak. ⁴ Intok Jesujtau inen jiiak:

—Yee majtame, inika'a jamutta, jiba jum ka tu'ik a' joa'apo itepo a' teak. ⁵ Jum Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteimpo inile bebena jaamuchim, tetammea mamaasuaka bem sussu'anaa'uta a' teuwa. Empo su inia betana jaisa jiia —ti au jiiak.

⁶ Bempo inime'e inika'a teuwaak junuen a' ji'optuabaekai, intok junuen chukula a aet a' na'atejo betchi'bo. Taa junak intok ju'u Jesus ko'om yejteka, intok maammea bwiapo ji'ojte taitek. ⁷ Taa inime'e intok jiba au nattemaao, junako aapo kikteka intok:

—Emo betana, ju'u, ka tu'ik ka a' ya'alame, ini'i bat tetae a' maya'ane —ti ameu jiiak.

⁸ Intok aapo junak juchi ko'om yejteka, bwiapo ji'ojte taitek. ⁹ Taa inime'e, bempo inika'a jikkajakai, Liojta bichapo ka tu'ik bem ya'ari'ut emo ju'uneiyaakai, we'epulaka ama yeu kat japtek, junama jume' che'a yo'owe bat yeu sajakai. Chukula intok inime'e si'imem saka'asukai, ju'u Jesus, inika'a jamutta aapolaika ama to'o saka'awakamta jiba ama bichakai. ¹⁰ Junako ju'u Jesus, kikteka intok junama'a kaabeta intok, juka' jamutta jiba ama bichaka:

—Jaksa aane jume' enchi nana'atejo'um. Jaisa juname'e betana kaabe ka tu'isi em tawaanaa'uta a' a'awak ja'ani —ti au nattemaek.

¹¹ Ju'u jamut intok:

—E'e japchi, tua kaabe —ti au jiiak.

Junak ju'u Jesus iniau:

—Kia nee inepo juni'i, kaitat ka tu'isi ne enchi tawaane. Noolia weye, taa juka' ka tu'ik ka intok a' ya'ane —ti au jiiak.

Jesus, jume' inim jiapsame betchi'bo tachiriata bena

¹² Ju'u Jesus juchi wee'po ju'u yoemratau nookak intok inimmeu:

—Ineponee juna'a ju'u, inim jiapsammeu, tachiriapo ta'eewaka yee aniame. Ju'u nemak eame, ini'i, nee betana juka' lutu'uriata Liojta betana weyeka intok jiba yuu yee jiapsituamta a' bitne. Intok juna'a ka intok bai ta'aaritaka, ka machiku anemta benane —ti ameu jiiak.

¹³ Junak intok jume' paiseeom teame:

—Empo jiba empo su nokaka Liojta betana em weye'uta a' lutu'uriate. Ini'i intok ee betana em teuwa'uta, kaita lutu'uriate —ti au jiiak.

¹⁴ Jesus inen am yoopnak:

—Ju'u nee betana in teuwaa'u, ela'po inepo jiba nee betana a' teuwaaka juni'i, jiba lutu'uria. Bwe'ituk ineponee ju'unea jaku'ubo tana in yebijlaa'u. Intok ket chukula jakun bichaasa in weenee'ut. Taa eme'e, jaku'ubo tana in yebijlaa'ut intok kia jakun bichaa in weenee'ut juni'i, eme'e ka ju'unea. ¹⁵ Eme'e, jume' inim yoemem, inime'e tua bem yee ya'raa bittua'a benasia jiba, ka tu'isi yee tatawaa. Inepo ala inim i'an, kaabeta jitat ya'uraa bittuane. ¹⁶ Taa ineponee inim yee ya'uraa bittua'ateko juni'i, ineponee ka ta'abwisi taa tua junama wa'am a' yaa ean. Bwe'ituk inepo kannee inepola junuen yee ya'uraa bittua, alla ju'u in yo'owa, a'abo nee bittuakame nemak junuen yee ya'uraa bittua. ¹⁷ Inim ju'u enchim ae nesawee'u ji'ojteimpo, watem wooim jita betana nanancha a' lutu'uriateeo, inime'e itom am sualnee'u ama ji'ojtei. ¹⁸ Junuen tuko, jiba ineponee juna'a ju'u inime betana seenu, nee betana lutu'uriata teuwaame. Ju'u intoko in yo'owa a'abo nee bittuakame juna'a ju'u juchi seenu, nee betana lutu'uriata teuwaame —ti ameu jiiak.

¹⁹ Junako bempo:

—Jaksa aane ju'u em yo'owa —ti au nattemaek.

Jesus intok:

—Eme'e, nee juni'i ka ta'aa intok kia juka' in yo'owata juni'i. Eme'e nee ta'a'ateko, ket juka' in yo'owata eme'e ta'aa ean —ti ameu jiiak.

²⁰ Ju'u Jesus inika'a weyemta teuwaak, aapo ket jum te'opopo yee majtakai. Junama wajiwa, jum tomita Liojtau bicha weyemta a' jojoawa'anaapo. Taa junama'a kaabe a' bwisek. Bwe'ituk ju'u taewai junuen au a' weenee'u kee yuuman.

Jum in weene'u eme'e ka a aman katnee

²¹ Jesus juchi inen ameu jiiak:

—Ineponee simne. Eme'e intok nee jariune. Taa eme'e inim enchim ka tu'uwa ya'arit ka jiokoirimtaka kokkone. Junae betchi'bo eme'e, jum in weenee'u ka a aman katne —ti ameu jiiak.

²² Junak intok jume' juriom ama aneme inen jii'an:

—Jaisa aapo au me'ebae ja'ani intok inia betchi'bo aapo, jum aapo'ik weenee'u itom ka a aman katne'e ti jii'a —ti jii'an.

²³ Junak ju'u Jesus inimmeu:

—Eme'e inim bwiapo joome. Taa ineponee teekau yoeme. Eme'e inim jiapsiwa'a benasia inien jiapsa. Taa ineponee ka inien inim jiapsiwa'a benasi jiapsa —ti ameu jiiak—.

²⁴ Inia betchi'bo san inepone, enchim ka tu'uwa ya'arimmet ka jiokoirimtaka enchim kokkone'eti jiiak. Bwe'ituk eme'e, nee junen ju'u Liojta betana in yeu pu'arituka'uta ka junuen a' sualekai, eme'e enchim ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, ka tu'isi tawarimtaka kokkone —ti ameu jiiak.

²⁵ Junak intok inime'e, bempo:

—Junak su jabesa'akun empo —ti au nattemaek.

Jesus intok:

—Inia betana che'a bat nee jaibu enchim tejwaasuk —ti am yoopnak—. ²⁶ Tua nee ketun juebenak in enchim nok tejwaanee'uta intok jitat enchim in ya'uraa bittuane'e'uta nee a' ju'uneiyaa. Taa wa'a nee a'abo bittuakame, aapo lutu'uriata nooka. Ju'u intoko jume' inim jiapsammeu in teuwaa'u, ini'i aapo'ik betana in ju'uneiyaaka'u juna'a o'oben —ti jiiak.

²⁷ Taa bempo tua ka aet ju'unek, aapo'ik ju'u a' yo'owawa Liojta betana ameu a' noka'apo. ²⁸ Inia betchi'bo aapo inimmeu:

—Eme'e, chukula juka' inim emo benasi yoemta, kutat jikat a' poponsuko, junak ju'ubwa eme'e, Liojta betana in weye'ut, intok ket in ea'po aman, kaita in joa'uta, wepulsi juka' in yo'owata nee ju'uneiyaatuaka'uta, junaka'a jiba in noka'ut, eme'e net ju'uneene. ²⁹ Bwe'ituk wa'a, inim a'abo nee bittuakame, aapo inim nemak aane. Ju'u

in yo'owa ka nee inepolaik koptalaa. Bwe'ituk ineponee jiba nee juka' aapo'ik eiyaa'uta nee a' bo'o jooria.

³⁰ Junak juka' Jesujta inika'a weemta a' teuwaako, tua juebenaka a' sualek.

Jume' Liojta yoemiam, intok jume' ka tu'ik bo'o jooriaka au emo su'u tojilame

³¹ Junak intok ju'u Jesus, jume' juriom a' sualeka'ummeu:

—Eme'e, ju'u in emou teuwa'u betana ka ta'abwisi eaka, ka a' kopta'ateko, lutu'uriapo eme'e in majtamtune. ³² Intok eme'e, juka' Liojta betana lutu'uriata a' ju'uneiyaane. Intok jiba ini'i lutu'uria, ju'u enchim teko betana enchim su'u tojinaa'ut enchim aet yeu yuma'atuane —ti ameu jiiak.

³³ Bempo, aapo'ik:

—Itepo ju'u Apra'amtuka'uta yoemiam betana te yeu katriam. Intok itepo jakwoo juni'i tee kaabeta tekoka jiapsilaa. Jaisaakai intok empo itom su'u tojirimtune'e ti jiiia —ti a' yoopnak.

³⁴ Jesus inimmeu:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiiia, si'ime wame'e Liojta bichapo ka tu'ik joaka jiapsame, inime'e, juna'e ka tu'ik betana ka a' emo su'u tojame bebenane —ti ameu jiiak—. ³⁵ Senu ju'u tekokame, ini'i, ka jiba jum a' tekowata jo'aapo yoemiammak a' na'ikiatu. Taa ju'u junama'a senu yoemiaritakai jiba junamemak na'ikiatune. ³⁶ Junuen a' wee'po san, juka' yoemiarita aapo'ik enchim a' su'u toji teboko, junak eme'e jiba betchi'bo ka tu'ik betana su'u tojirimtaka jiapsine. ³⁷ Inepo jaibu ne ju'unea, ju'u Apra'amtuka'uta yoemiam betana enchim yeu katriam tuka'po. Taa eme'e nee me'ebae, bwe'ituk juka' in emou teuwa'uta, eme'e ka tua junen jiaka a' mabetbae. ³⁸ Inepo nee, ju'u in yo'owa betana in ju'uneiyaatuawaka'u betana nee a' nooka. Eme'e intoko juka' enchim yo'owata enchim tejwaari, junaka'a eme'e bo'o jooria —ti ameu jiiak.

³⁹ Junak bempo:

—Ju'u Apra'amtuka'u juna'a ju'u che'a bat naataka itom yo'owasuka'u —ti a' yoopnak. Taa ju'u Jesus:

—Lutu'uriapo eme'e, Apra'amtuka'u betana yeu katriamtuko, eme'e aapo'ik joaka jiapsisuka'a benasi jiapsi ean. ⁴⁰ Taa junuentaka juni'i, juka' lutu'uriata, jiba aapo'ik Liojta betana in mabetaka'uta, inika'a nee emou nokao juni'i, eme'e nee me'ebaeka'ea. Ju'u Apra'amtuka'u kaita inile benak yaak. ⁴¹ Eme'e jiba juka' enchim yo'owata bo'o jooria'u a' bo'o joa —ti jiiak.

Junak bempo:

—Itepo, katte, jamut ka kunakamta betana kia beja yoemiarim. Itepo si'ime wepu'ulaik te yo'owak, juka' Liojta —ti au jiiak.

⁴² Ju'u Jesus junako inimmeu:

—Lutu'uriapo eme'e juka' Liojta a' yo'owaka'ateko, eme'e nee nak ta'aa ean. Bwe'ituk inepone, Liojta betana weyeka ne inim aane. Inepo nee ka kia beja in ea'po inim yebijlaa, ala, aapo ju'u Lios nee a'abo bittuari. ⁴³ Jaisa betchi'bo eme'e, ju'u in emou teuwa'ut ka ju'unea machi. Inien maachi, juka' nee betana lutu'uriata in yee majta'uta, ka enchim a' jikkajibae' betchi'bo. ⁴⁴ Ju'u enchim yo'owa, ini'i ju'u bebeje'eri juna'a. Eme'e intok jiba aapo'ik betana kaate. Intok eme'e jiba juka' aapo'ik tu'uree'uta a' joobae. Ju'u bebeje'eri che'a bat inim si'imeta ju'unaktewak naateka yee su'awamta a' weetua. Ini'i, juka' lutu'uriata tua ka a' sawa. Intok ini'i, jakwoo juni'i a' teuwa'uta ka lutu'uria. Aapo juka' aa noki'ichiata teuwa'ateko, junak jiba aapo'ik junuen a' machiaka'a benasi aane. Bwe'ituk aapo ka lutu'uriata nonoka, intok si'ime ju'u aa noki'ichia aapo'ik betana weye. ⁴⁵ Taa nee intok junuen juka' lutu'uriata in a' teuwa' betchi'bo, eme'e ka nee suale. ⁴⁶ Emo betana tua kaabe aane, ini'i, juka' jita ka tu'ik in ya'ari, nee ju'uneiyaaka a' nee yeu bwijneeme. Intok junuen ineponee lutu'uriata nee nokao, jaisaaka eme'e ka nee suale. ⁴⁷ Wa'a Liojta mak eaka jiapsame, ini'i, Liojta betana

juka' nok lutu'uriata a' jikkajine. Taa junuen, eme'e ka Liojta betana kateka, ka aamak eakai, inia betchi'bo eme'e ka a' jikkajibae —ti ameu jiiak.

Krijto, juka' Apra'am tuka'uta kee jiapsao taewaimmet jaibu jiapsan

⁴⁸ Junak intok jume' juriom aapo'iku:

—Lutu'uriata te jipue itepo, bwiaara Samaaria' tea'a betana em jometuka'u, intok bebeje'eri ka tu'i jiapsita et ane'e ti jiakai —ti au jiiak.

⁴⁹ Junak ju'u Jesus inimmeu:

—E'e, kia jita bebeje'eri jiapsita juni'i ka net aane. Ala ju'u in joa'u, ini'i, juka' in yo'owa Liojta a' yo'ori tebonee'u juna'a. Eme'e intok naa buustia ka nee yo'oreka nee bicha.

⁵⁰ Ineponee juka' eiyaawaka in yo'orinaa'uta nee ka a' waata. Ala seenu, ini'i nee yo'ori i'ame aane. Intok juna'a aapo inim a yee ya'uraa bittua. ⁵¹ Wa'a in teuwa'uta a' nok jikkajame, ini'i jakwoo juni'i ka mukne. Iniat eme'e nee sualne —ti ameu jiiak.

⁵² Junak intok jume' juriom:

—I'an ala itepo witti ju'unea, bebeje'eri jiapsita et ane'epo —ti au jiiak—. Ju'u Apra'amtuka'u intok si'ime jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta teuwaame, si'ime kokkok. Empo intok: “Wa'a in teuwa'uta a' nok jikkajame, ini'i, jakwoo juni'i ka mukne”, ti empo jii. ⁵³ Jaisa empo ju'u itom yo'owasuka'u Apra'amtuka'uta bepa che'a yo'owe ja'ani. Aapo muukuk intok jume' Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta teuwaame si'ime ket kokkok. Jabeta benasia sa empo emo jooa —ti au jiiak.

⁵⁴ Junak ju'u Jesus:

—Ineponee yo'orisi in eiyaanaa'uta nee betana a' waatakai, junak ju'u yo'orisi in eiyaanaa'u, kaita betchi'bo tune. Taa ju'u nee yo'ori tebome, ju'u in yo'owa juna'a, jiba ju'u, nokaka, Lioj ti enchim teuwa'uta —ti am yoopnak—. ⁵⁵ Taa eme'e junaka'a tua ka a' ta'aa. Ineponee ala nee a' ta'aa. Intok inepo ka ino a' ta'a'ati jia'ateko, tua nee emo benasi aa noki'ichi ean. Taa inepo nee tua lutu'uriapo a' ta'aa. Intok inepo juka' aapo'ik teuwa'uta, kaita be'eeka a' noki chupa. ⁵⁶ Ju'u Apra'amtuka'u, wa'a che'a bat naataka enchim yo'owa, enchim aet yeu katria, aapo tua alleak. Bwe'ituk taewaim inim in annee'uta a' ju'uneiyaa machiakai. Intok iniat ju'uneeka junuen aapo tua ama butti alleak —ti ameu jiiak.

⁵⁷ Junak jume' juriom Jesujtau:

—Empo kee san wooi taka ama woj mamni wasukte, intok empo juka' Apra'amtuka'uta jaisa emo bichak ti jii ja'ani —ti au jiiak.

⁵⁸ Ju'u Jesus inen am yoopnak:

—Tua lutu'uriapo ne inen emou jii, juka' Apra'amtuka'uta kee yoemtuu, inepo nee jaibu nee jiapsan —ti ameu jiakai.

⁵⁹ Junak intok jume' juriom, tetam nu'uka, Jesujta ammea mamaasubaekai. Taa aapo ju'u Jesus au essoka intok inimmet wa'am weyeka junama'a te'opopo yeu siika.

9

Jesus, senuk liptikaka yoem tukamta au ine'etetua

¹ Junama jak wa'am katekai, Jesus senuk yeu a'a tomteka'po naatekai, liptita ama bichak. ² Jume' a' majtim intok:

—Yee majtame, jaisaaka tua ini'i yoeme, ka bichaka yeu tomtek. Jaisa jume' a' yo'owawam ka tu'ik bem a' ya'ala' betchi'bo ja'ani, oo jiba aapo'ik ka tu'ik a' ya'ari betchi'bo ja'ani —ti au nattemaek.

³ Ju'u Jesus inimmeu:

—Ka ini'i aapo, ka tu'ik a' ya'ari betchi'bo, intok kia ka jume' a' yo'owawam ka tu'isi aula' betchi'bo juni'i ini'i inien yeu yoemtuk. Ala ini'i junuen yoemtuk, inien Liojta

a jita joa'uta a' bitna' betchi'bo —ti ameu jiiak—. ⁴ Ketun taewaituko, itepo juka' nee a'abo bittuakamta betana tekilta itom a' ya'anee'uta utte'a. Bwe'ituk lauti ka machine, junak kaabeta a tekipanoaneeo. ⁵ Inepo ketun inim aniapo anakai, nee, jume' inim jiapsammeu, inepo tachiriata benasi nee ameu maachi —ti jiiak.

⁶ Inika'a teuwaasuka, chukula ju'u Jesus, bwiapo chit wettek intok iniae techoata iliikik yaaka intok ju'u ka bichamta a' pusim bepa a' yaak. ⁷ Junak intok inen au jiiak:

—Aman jum ba'a maneka'u, emo baksiane, Siloe' tea'awi.

Inime'e team: Aman Bittuari, ti jiubae.

Ju'u ka bichame aman sikaa, au baksiak. Intok ini'i notteka jaibu bichan. ⁸ Junak jume' ae naapo jo'aakame intok jume' bat naataka aapo'ik ka bichamta a' ta'aa'um, inime'e:

—Jaisa ini'i ka juna'a, bat naataka kateka netane'u ja'ani —ti jiiak.

⁹ Waate:

—Ini'i juna'a —ti jiian.

Wate intok:

—Ka aapo juna'a, taa tua ale bena —ti jiian.

Taa jiba ini'i, aapo:

—Lutu'uria, ineponee juna'a —ti jiiak.

¹⁰ Junak intok bempo:

—Jaisa empo puj tu'utewaka a bicha —ti au nattemaek.

¹¹ Aapo intok:

—Seenu, wa'a Jesuj teame, aapo techoata yaaka, pujpo net a' yaak intok inen neu jiiak: “Aman jum ba'a maneka'u, Siloe' tea'u emo baksiane”, ti neu jiiak. Nee intok aman siika, intok nee junuen ino pujba baksiasukai beja, ne bit taitek —ti am yoopnak.

¹² Junak inime'e:

—Jaksa intok i'an aane juna'a —ti au nattemaek.

Aapo intok:

—Kannee ju'unea —ti ameu jiiak.

Jume' paiseeom, liptetaka au ine'etetuawakamtau nattemai

¹³ Junak intok inime'e, juka' bat naataka liptituka'uta, jume' paiseeommeu yeu a' tojak. ¹⁴ Taa junae taewai junuen juka' Jesujta techoata yaaka intok juka' liptita a' tu'uteko, inika'a aet a' yum jo'e taewai tuka' betchi'bo, ¹⁵ jume' paiseeom inia o'outau juchi au nattemaek, jaisa yeu sika i'an tu'ika a' bicha'po. Aapo intoko:

—Pujpo techoata net yaak. Inepo intok ino baksiaka i'an intok ne jaibu bicha —ti ameu jiiak.

¹⁶ Junak jume' paiseeom betana waate:

—Ju'u inika'a yaakame, kaachin Liojta betana weene. Bwe'ituk ini'i, juka' aet yum jo'e taewaita ka a' yo'ore —ti jiian.

Taa wate intok:

—Jaisa tua aapo inika'a machilaata a' joone, junuen ini'i ka tu'i yoem tuko —ti jiian.

Inia betchi'bo san, bempo'im nasuk ka nau eewame ayukan. ¹⁷ Intok inime'e juchia ju'u bat naataka ka bicha'utau:

—Empo su jaisa jiia, ju'u yoeme enchi bittuakamta betana —ti au nattemaek.

Ini'i intok:

—Inepo ala nee, junaka'a, senu inim Liojta betana ju'uneaka chukula yeu weenemta tetteuwaka a' yoeme'e ti jiia —ti ameu jiiak.

¹⁸ Taa jume' juriom, inika'a, junuen bat naataka a' liptituka'uta, intok juchi a' bicha'uta ka a' سوالباen. Inime'e chukula junae yo'owammeu chai tebokai, ¹⁹ intok junammeu:

—Jaisa ini'i juna'a enchim yoemia, ju'u enchim liptitaka yeu a' yoemtuk ti jia'u. Junak su jaisa auka i'an bicha —ti ameu nattemaek.

²⁰ Jume' a' yo'owawam intok:

—Ju'uneate inika'a itom a' yoemiaka'po, intok junuen liptitaka yeu a' yoemtuka'po.

²¹ Taa itepo, katte ju'unea jachin yeu sika intok i'an a' bicha'po. Intok kia jabeta junen aapo'ik a' bittuaka'po juni'i, te ka ju'unea. Inia betana eme'e aapo'iku nattemaine, aapo su jaibu yo'owe intok jiba aapo a enchim lutu'uria maka —ti ameu jiiak.

²² Jume' a' yo'owawam inien jiiak, jume' juriom bem majjae' betchi'bo. Bwe'ituk jume' juriom jaibu nau lutu'uriakan, jabeta juni'i, juka' Jesujta a' Krijto'oti jiamta, jum juriom te'opompo, ka intok ama a' lutu'uriane'e' betana. ²³ Inia betchi'bo san, jume' a' yo'owawam: “Inia betana aapo'iku nattemaine, aapo su jaibu yo'owe”, ti jiakan.

²⁴ Junak intok jume' juriom, ju'u bat naataka ka bichamtau juchi chaaek intok:

—Inia betana, yuma'isi, achai Liojta jiba em a' bai sae'uta a' teuwaane. Itepo te ju'unea, junaka'a o'outa, a' ka tu'i yoem tuka'uta —ti au jiiak.

²⁵ Junak intok juna'a:

—Inepone, inika'a aapo'ik a' ka tu'i yoem tuka'u betana nee ka ju'unea. Inika'a bat naataka in liptitaka, taa i'an intok in bicha'uta, inika'a ala nee ju'uneiyya —ti am yoopnak.

²⁶ Inime'e intok juchi wee'po iniau:

—Jitasa eu yaak. Jaisa enchi puj tu'utek —ti au nattemaek.

²⁷ Ini'i intok:

—Jaibu ne enchim tejwaasuk, eme'e intok ka nee sualek. Jaisaaka eme'e juchi wee'po nee enchim tejwaa i'a. Jaisa eme'e ket aapo'ik Jesujta mak eebae ja'ani —ti ameu jiiak.

²⁸ Junako inime'e, inika'a ka a' yo'oreka au noksuka intok:

—Empo ala junaemak eaka jiapsa. Taa itepo tee juka' Moiseej tuka'utamak eaka te jiapsa —ti au jiiak—. ²⁹ Itepo, juka' Liojta, ju'u Moiseej tuka'utau a' nokaka'ut tee ju'unea. Taa inika'a, kia jakun a' jometuka'ut juni'i, te ka ju'unea —ti au jiiak.

³⁰ Junak ini'i o'ou inimmeu:

—Ju'u enchim teuwa'u suakiachisi maachi. Eme'e, jakun a' jometuka'uta ka ju'unea. Aapo intok nee puj tu'uteka nee bittuak —ti jiiak—. ³¹ Tu'isi ite ju'unea, juka' Liojta, jume' ka tu'ik joaka jiapsame, ju'u bem a'awa'ut aapo'ik ka a' jikkaja'po. Ala, jume' aapo'ik yo'oreka intok aapo'ik ea'po aman jiapsame, bem a'awa'ut am jikkaja ju'u Lios.

³² Inim jakwoo juni'i, kee senuk betana jikkajiwa senuk ka bichaka yeu tomtekamta inika'a juchi a' bittuaka'u betana. ³³ Ini'i o'ou ka Liojta betana weye'eteko, tua kaita inile benak machilaata a joo ean —ti ameu jiiak.

³⁴ Junak intok bempo iniau:

—Empo em yeu tomteka'po naateka, ka tu'i yoemtakai, jaisa ket empo jitat itom majtabae ja'ani —ti au jiiak.

Intok inime'e, bempo bem te'opopo, juka' a' lutu'uriane'e'uta a' u'aak.

Jume' Liojta betana weyemat ka ju'uneaka, lilipitim bebena

³⁵ Ju'u Jesus juka' liptituka'uta, junama'a bem te'opopo ka intok ama a' lutu'uriane' betchi'bo yeu bepwakamta ju'uneiyyaak. Intok chukula junaka'a bichakai:

—Jaisa empo juka' inim yoemta a' suale ja'ani —ti au nattemaek.

³⁶ Ini'i o'ou intok:

—Achai, inia betana nee tejwaanee a' jabe tuka'uta junuen nee a' sualne' betchi'bo —ti au jiiak.

³⁷ Ju'u Jesus junau:

—Jaibu empo a' bitlaa. Ineponee juna'a, inim ju'u em aamak etejo'u —ti a' yoopnak.

³⁸ Junako ini'i o'ou Jesujtau tonommea kikteka a' yo'orek intok:

—Achai, enchi nee suale —ti au jiiak.

³⁹ Junako ju'u Jesus:

—Inepo nee inim bwiau ne yepsak, junuen Liojta bichapo tu'ika bemelak ya'uraata inim aune' betchi'bo, junuen iniae, jume' liliptim bebenam, inime'e am bitne' betchi'bo. Jume' intok bibichame, inime'e, liliptim benasi am tawane' betchi'bo —ti jiiak.

⁴⁰ Junak intok jume' paiseeom, waate junama'a aamak aneme, inika'a a' teuwaaka'uta jikkajaka:

—Jaisa itepo intok ketchia liliptim bebena ja'ani —ti au nattemaek.

⁴¹ Jesus intok inimmeu:

—Eme'e lutu'uriapo liliptim benaeko, junak enchim ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, ju'u ka tu'isi enchim tawaa'u ka emot au ean. Taa eme'e emo bibicha'ati jia' betchi'bo, eme'e jiba iniat juka' ka tu'ik enchim ya'ari'uta jiba emot tatawaa.

10

Bwala koratat nokaka, ta'abwik a' teuwaaka'u

¹ 'Tua lutu'uriapo ne inen emou jiaa, ju'u, jum bwaram ja'abweka'u, ka junama'a jum bem yeu rejte'epo luula aman kibakeme, taa omot aman kibakekame, ini'i jita e'etbwametune. ² Taa ju'u, junama'a, inime'e yeu rejte'epo aman luula kibakneeme, ini'i ala juna'a, ju'u inime'e bwaaram suuareeo. ³ Inika'a, ju'u bwaram yeu rejte'epo jiba aneka a' suuame, a' kibakne' betchi'bo, pueetata a' etaporiane. Jume' intoko bwaram inika'a jiwaui ta'aane. Ini'i, jume' bwaram bem teampo ameu chaaeka intok junama'a bem ja'abweka'po yeu am nuk sisime. ⁴ Intok ini'i, si'ime jume' a' bwarawam yeu nuk simsukai, aapo ame pat weene. Intok jume' a' bwalam a' jajanee bwe'ituk a' jiwaui ta'aa. ⁵ Taa inime'e, senuk ka bem ta'aa'uta, ka a' jajane. Ala junaka'a a' to'o tennine. Bwe'ituk inime'e, ju'u ka bem ta'aa'uta, ka jiwaui ta'aakai.

⁶ Ju'u Jesus inika'a, jita ta'abwik teuwaaka, am majtan. Taa bempo, ju'u aapo'ik ameu teuwaabae'ut ka aet ju'uneak.

Jesujta, bwalam tu'isi am suuame ti aapo'ik au teuwaaka'po

⁷ Junak intok ju'u Jesus juchi wee'po inen ameu jiiak:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiaa, ineponee juna'a, ju'u, jume' bwalam ja'abweka'u aet aman am kikkimu'u. ⁸ Si'ime jume' nee bepat a'abo yajakame, inime'e, jita e'etbwaka intok yee ko'okosi joaka jita am u'aame. Taa jume' Liojta yoemiam, bwalam benasi ta'eewame, ka am nok jikkajak. ⁹ Ineponee juna'a, ju'u aet aman kimu betchi'bo, pueetapo ta'eewame. Wa'a net yoem eaka aman yebijneeme, ini'i jinne'uitune. Intok ini'i, bwalata a' weyeka'po, yeu weamaka intok yeepsaka, tu'i bajta a' tettea'a benasi machine.

¹⁰ 'Ju'u jita e'etbwaneeme, ini'i wepulsi, etwbabaeka, jissu'abaeka intok jita nason-tebaekai yebijne. Taa inepo nee ala inim yebijlaa, junuen jiapsiwamta emot autua' betchi'bo, intok inika'a, kaita be'eeka, yuma'isi emot a' autua' betchi'bo ne inim yebijlaa.

¹¹ Ineponee juna'a ju'u, jume' bwaram tu'isi am bichame. Ju'u, jume' bwalam tua am nakeka am bichame, ini'i a' ame betchi'bo muuke. ¹² Taa ju'u, kia tomita betchi'bo jiba tekipoanoame, ini'i, juka' roobota ameu weyemta a' bichakai, jume' bwaram su'u tojaka buitine. Bwe'ituk ini'i ka juna'a ju'u am nakeka am bichame. Intok ini'i, jume' bwaram ka aapo am atteakai. Junak intok ju'u roobo, jume' bwaram, watem am bwiseka am su'ane, jume' watem intok na'ikim beepne. ¹³ Ini'i am to'o bui buite bwe'ituk aapo kia tomita betchi'bo jiba tekipoanoa, intok jume' bwaram betchi'bo kaachin au eetuakai.

¹⁴⁻¹⁵ 'Ineponee juna'a, ju'u bwaram tua am nakeka am bichame. Juka' in yo'owata, aapo'ik nee a' ta'a'a benasia, intok nee aapo'ik a' ta'a'a benasia, ket jiba junaen ineponee jume' in bwaram nee am ta'aa. Bempo intok ket nee ta'aa. Intok inepo jume' in bwalam betchi'bo in jiapsita nenkine. ¹⁶ Ketchia, wate tatta'abwi, ka inim bwalam nee am jipue. Inime'e ka inim bwaram benasi in eiyaa'um jiapsa'po joomem. Inime'esana, utte'a a'abo

in am tojinee'u. Intok inime'e, in ameu noka'uya a' jikkajine. Junak intok inim si'ime wepulsi nau tojiritune, intok wepu'ulaine, ju'u tu'isi am nakeka am bichame.

¹⁷ Inia betchi'bo ju'u in yo'owa nee nak ta'aa. Bwe'ituk ineponee inim in me'etune' betchi'bo ne in jiapsita a' nenenka junuen chukula juchi in a' mabet betchi'bo. ¹⁸ Inim kaabe jiapsita a' nee u'aa. Ala inepo nee in junen ea'po aman jiba a' nenkine. Neu lutu'uria, jiapsita in a' nenkaka intok chukula in a' mabetne' betchi'bo. Ini'i juna'a, ju'u, juka' in yo'owata nee aet a' saweka'u.

¹⁹ Jume' juriom junak inika'a a' teuwaaka'uta a' jikkajakai, bempo'im nasuk juchi ka nau eewame ayukan. ²⁰ Juname betana juebenaka:

—Jaisaaka eme'e a' teuwaa'uta jikkaja, inika'a bebeje'eri jiapsita aet aneka intok ka suatulata —ti jiiian.

²¹ Taa waate, inime'e:

—Kaabe senu bebeje'eri jiapsita aet aneka intok a inien nok ean. Ju'u bebeje'erita ka tu'i jiapsekame, kaachin jume' liliptim juchi a am bittuane —ti jiiian.

Juka' jurio yoemrata, Jesujta ka a' waataka'po

²² Inim sebe'etaewaim tukan. Intok jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, inim juka' bwe'u te'opota, Liojtau bicha aet a' na'ikiawaka'u waatiwaka, pajkowan. ²³ Ju'u Jesus jiba junama'a, Liojta bwe'u te'opopo, ae konila junama'a Salomon tuka'uta aapo'ik jitae mekka jikau a' jekka ya'arim tea'po ama weaman. ²⁴ Jume' intok juriom juebenaka inim au yajaka, konila au japteka intok:

—Jakwoo tajtiasa itepo ee betana tua kaita ju'uneiyaane. Empo junen ju'u Krijto tuko, sep witti itom tejwaane —ti au jiiak.

²⁵ Ju'u Jesus intok inimmeu:

—Jaibu ne inia betana a' teuwaalaa intok eme'e ka nee sualek. Ju'u machilaa, ju'u in yo'owa betana lutu'uriaka in joa'u, jiba inika'a machisi a' teuwaa. ²⁶ Taa inika'a eme'e ka a' suale. Bwe'ituk eme'e, jume' bwalam benasi in eiyaa'ummak ka amemak na'ikiarim, jiba bat naatakai in emou jiaka'a benasia —ti ameu jiiak—. ²⁷ Jume' in at team, bwalam benasi in eiyaa'um, inime'e nee jiawai ta'aa. Ineponee am ta'aa. Bempo intok nemak eaka jiapsa. ²⁸ Inime'e jiba yuu jiapsiwamta inepo nee amet autua. Intok inime'e jakwoo juni'i ka kokkone. Intok kaabe inim in am jipue'po, nee am u'aane. ²⁹ Inime'e, ju'u in yo'owa nee betchi'bo yeu am pu'ari. Intok aapo inim che'a si'imem bepa yo'o utte'akai. Inien san aapo'ik am jipue'e betana tua kaabe a am nu'une. ³⁰ Inepo intok ju'u in yo'owa, itepo te nau wepu'ulai.

³¹ Junak intok jume' juriom juchi wee'po tetam nu'uka, aapo'ik ammea mamaabaekai.

³² Jesus intok inimmeu:

—Inim enchim bichapo tua juebenak tu'ik nee ya'ari, ju'u in yo'owa Liojta betana a jita a' joa'ue aniawakai. Inia weyemta betana jita betchi'bosa eme'e nee mamaabae —ti ameu jiiak.

³³ Jume' juriom intok:

—Katte itepo inia tu'ik em ya'ari betchi'bo enchi mamaabae. Ala ju'u, Liojta beje'eka tua ka tu'ik em teuwaa'u betchi'bo. Empo wepulsi kia yoemtaka, taa intok jiba empo su emo Lios jooa —ti a' yoopnak.

³⁴ Ju'u Jesus inime'e inen yoopnak:

—Jiba jum enchim nesauri ji'ojteipo inim, juka' Liojta: “Inepone, enchim liosim ti jiiia”, ti a' jiaka'u ama ji'ojtei. ³⁵ Itepo su te ju'unea, juka'a, jum Liojta nok lutu'uriapo teuwaarita, ka ta'abwisi intok weyeka, a' ji'ojtei tuka'po. Intok ju'u Lios junuen, jume' aapo'ik betana juka' nok lutu'uriata a' mabetakame, aapo Liosimpo am ta'aak. ³⁶ Intok junuen, nee Liojta betana yeu pu'awaka intok a'abo nee bittuawako, jaisa tua eme'e, Liojta beje'eka a' omtituumta nee a' teuwa'ati jiiia, kia junuen: “Ineponee Liojta yoemia”, ti in jiaka' betchi'bo. ³⁷ Nee intoko, ka ju'u in yo'owa Liojta betana weyemta machilaata

nee a' joao, ka eme'e nee sualne. ³⁸ Taa inika'a weyemta nee a' bo'o jooriao, junuen, eme'e nee ka sualeka juni'i, taa juka' machilaata in joa'uta eme'e inika'a a' sualne. Junuen, juka' achaita, aapo'ik net a' ane'uta intok nee ket aapo'ik in yo'owabet in ane'uta a' ju'uneiyaaka, inien a' lutu'uria tuka'uta a' mabet betchi'bo —ti ameu jiiak.

³⁹ Inim juchi wee'po, inime'e, bempo a' bwiseka a' weiyaabaen. Taa ju'u Jesus, inime betana aapo au jinne'uka yeu siika.

⁴⁰ Junako ju'u Jesus, jum batwee Jooraan tea'po, ta'ata yeu we'e betana juchi aman notteka intok ama taawak, jiba junama'a, jum bat naataka juka' Joan tuka'uta yee a' bato'owaaka'po. ⁴¹ Junama'a juebenaka au noitek. Intok inime'e:

—Lutu'uria, ju'u Joan tuka'u kaita machilaata, a jita a' joa'uta yaaka juni'i, taa si'ime ju'u, inia yoemta betana a' teuwaaka'u lutu'uria tukan —ti jiiian.

⁴² Junama'a a' ane'epo intok, tua juebenaka a' sualek.

11

Juka' Laasaro' teamta mukuka'po

¹ Junama junak, senu Laasaro' teaka ko'okoen. Ini'i, kia ili jo'ara Betaania' tea'po jo'aakai. Ket jiba junama ju'u Maria' teamta intok a' akkoowa Maata' teamtaim bem jo'aaka'po. ² Ini'i Maria' teame, ju'u ko'okoemta Laasaro' teamta jamut waai, aapo juna'atukan, ju'u, yo'owe Jesukrijtota wokimmet juka' ochokok win jubakamta amet to'oka intok a' choniwammea am wachakame. ³ Inien san inime'e woika nau wewerika, Jesujtau nokta bittuak:

—Itom yo'owa, ju'u em aamak tu'ika, em ta'aa'u, tu'isi ko'okoe —ti jiiakai.

⁴ Ju'u Jesus inika'a ju'uneiyaakai:

—Ini'i ko'okoa, ka aapo'ik a' mukne' betchi'bo weye. Ala ini'i, juka' achai Liojta tua si'imeku a' eiyaawachiaka'uta a' bitna' betchi'bo. Intok ketchia, inia ko'okoata betchi'bo, juka' Liojta usiwaita, si'imeku a' eiyaawachiaka'uta a' bitna' betchi'bo —ti jiiak.

⁵ Ju'u Jesus, juka' Maata' teamta intok juka' a' jamut waai intok juka' Laasaro' teamta, tua am nakeka juni'i, ⁶ aapo juka' Laasaro' teamta a' ko'okoe'po tejwaawakai, jiba jum a' ane'epo, juchi wooi ta'apo ama taawak. ⁷ Chukula, aapo jume' a' majtimmeu:

—Bwiaraa Jurea' tea'u bicha te juchi nottine —ti ameu jiiak.

⁸ Jume' a' majtim junak aapo'iku:

—Yee majtame, i'an jeela jume' juriom junama jo'aakame, tetammea enchi mamaa-suka enchi me'ebaen. I'an intok, jaisa empo juchi aman weebae ja'ani —ti au jiiak.

⁹ Ju'u Jesus inimmeu:

—Eme'e ju'unea, juka' taewaita, woj mamni ama wooim a' oraka'po. Ju'u taewapo weamame, ini'i ka te'itine. Bwe'ituk aapo inim aniapo tachiriata ayukamtae bichakai. Junuen san, katte jain eaka am bicha katne, bwe'ituk juka' taewaita in aet muknee'u a' yuma'anee'uta ketuni be'ee —ti ameu jiiak—. ¹⁰ Taa seenu, tukaapo weama'ateko juna'a ala a te'itine, tachiriata au a' be'e' betchi'bo.

¹¹ Che'a chukula ju'u Jesus a' majtimmeu:

—Ju'u itom aamak tutu'ika itom eiya'a'u, Laasaro' teame koche. Taa ineponee aman sika a' busa'ane —ti ameu jiiak.

¹² Junak jume' a' majtim:

—Achai, aapo kotche'eteko, tu'ibaeka junen koche —ti au jiiak.

¹³ Taa ju'u Jesus, juka' Laasaro' teamta a' mukuka'uta ameu a' teuwaabaen o'oben. Jume' a' majtim intok, senuk inim yum jo'eaka a' kotche'ut a' noka'ati ean. ¹⁴ Junen su, chukula ju'u Jesus ju'unakkiachisia:

—Ju'u Laasaro mukia —ti ameu jiiak—. ¹⁵ Inepo, ka ama in aneka' betchi'bo nee kaachin ino eetua. Bwe'ituk ini'i, emo betchi'bo che'a tu'isi yeu weama. Junuen enchim nee sualne' betchi'bo. Taa jantebu, aman te a' bitne —ti ameu jiiak.

¹⁶ Junak intok ju'u Toomaj teame, wa'a wo'oli ti teuwaawame, ini'i, jume' waate aamak yeu pu'arimmeu:

—Jantebu itepo ketchia, junuen aman aamak nau kokko betchi'bo —ti ameu jiiak.

Jesus juna'a, ju'u yee jiabijtetuaka, jiba yuu jiapsiwamta yee makame

¹⁷ Aman yepsakai ju'u Jesus, juka' Laasaro tuka'uta, jaibu naiki ta'apo jum senu tetapo wojo'oriata ya'aripo a' ma'aritau aman yepsak. ¹⁸ Ju'u ili jo'ara Betaania' teame, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u ka mekkaekan, jumak wooi kilometrom ama mamni siento meetrom tukan jiba. ¹⁹ Jume' juriom betana intok, juebenaka aman Maata' teamtau intok Maria' teamtau aanen, juka' bem abachi mukuka'a betana am jiapsi jo'abaekai. ²⁰ Ju'u Maata' teame, juka' Jesujta aman a' yebijseuka'po a' ju'une'eiyaakai, aapo a' nankibaeka yeu siika. Taa ju'u Maria' teame a' jo'awapo taawak. ²¹ Ini'i Maata intok ju'u Jesujtau:

—In yo'owa, enchi inim aneo, ju'u in abachi ka muk ean —ti au jiiak—. ²² Taa ket ne ju'unea, juka' Liojta, si'imeta juka' aapo'iku bicha em a'awa'uta, a enchi a' bittua'po —ti au jiiak.

²³ Ju'u Jesus, aapo'iku:

—Ju'u em abachi juchi jiapsine —ti au jiiak.

²⁴ Ju'u Maata intok junak:

—Lutu'uria, ju'uneanee chukula taewait, jume' kokkoarim jiabijteneo, juchi a' jiapsinee'u —ti au jiiak.

²⁵ Junak ju'u Jesus iniau:

—Ineponee juna'a, ju'u kokkoarim nasuk yee jiabijtetuaka, jiba yuu jiapsiwamta yetet utuane. Junuen, wa'a nee sualeme, kia mukiataka juni'i, juna'a juchi jiapsine. ²⁶ Intok jabetaka juni'i, ketun inim jiapsaka intok nee sualeme, ini'i, jakwoo juni'i ka mukne. Jaisa empo inika'a suale ja'ani —ti au jiiak.

²⁷ Aapo intok:

—Jeewi in yo'owa. Inepo nee enchi junen ju'u Krijtotuka'u enchi suale. Ju'u Liojta yoemia ju'u inim bwiau yebijneeka bo'o bitwame —ti au jiiak.

Jesujta, jum Laasaro' teamta bo'oka'u a' bwanaka'po

²⁸ Chukla inika'a teuwaasukai ju'u Maata, ju'u a' waaibeu Maria' teamtau chaaebaeka au siika intok junau:

—Ju'u yee majtame im aane intok eu chaae tebo —ti jiaka, ka kusisi a' tejwaak.

²⁹ Kia inika'a jikkajaka jiba ju'u Maria, kikteka intok Jesujta ane'u au siika. ³⁰ Ju'u Jesus junama ili jo'ara Betaania' tea'u ketun kee aman kibaken. Taa ketun, jiba jum Maatata au yepsaka'po aanen. ³¹ Junak jume' juriom a' jo'apo a' jiapsi yechaka aamak ama ane'um, junuen Mariata, kikteka intok sep yeu sikamta bichakai, inime'e aet cha'aka sajak, bempo, juka' Laasaro tuka'uta ma'ariu sika aman a' bwanbae'eti eakai.

³² Junak intok ju'u Maria, Jesujta ane'u yepsakai, aapo'iku tonommea kikteka intok:

—In yo'owa, enchi im aneo, ju'u in abachi ka muk ean —ti au jiiak.

³³ Ju'u Jesus, juka' Mariata intok jume' juriom aamak ama yajakame bwaname bichakai, tua a' sioka'u intok a' jiapsipo tua a' juiwa'u aet ayukan. ³⁴ Intok aapo:

—Jakunsa eme'e a' teekak —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Itom yo'owa, a'abo sika a' bitne —ti au jiiak.

³⁵ Junak ju'u Jesus bwaanak. ³⁶ Junak jume' juriom:

—Ake'em a' bicha, tua a' nakken —ti jiiak.

³⁷ Taa juname betana waate:

—Ini'i, waka'a liptita a' bittuakame, jaisa juka' Laasaro tuka'uta, ka a' mukne' betchi'bo a' ania ean ja'ani —ti jiiak.

Laasaro' teamta kokkolam betana jiabijtetuawaka'po

³⁸ Jesus, juchi tua jiapsipo a' juiwaka, jum tetapo wojo'orita ya'ariu ruktek. Ini'i, senu kau tejtukan. Intok ini'i, senu bwe'u tetae pattitukan. ³⁹ Junak ju'u Jesus:

—Juka' tetata em omola kechaa —ti jiiak.

Ju'u Maata, ju'u mukukamta mak weri:

—In yo'owa, ini'i jiba tua jumak, jaibu tua juuba, bwe'ituk jaibu naiki taewaim jipue mukiatakai —ti jiiak.

⁴⁰ Taa ju'u Jesus iniau:

—Jaisa inepo, juka' Liojta betana tua eiyaawatchika, a jita a' joa'uta em a' bitnee'uta, ka eu teuwaala ja'ani. Inika'a enchi a' sualeo —ti au jiiak.

⁴¹ Junak intok ju'u teta omola biaktawak. Ju'u Jesus intok teekau jikau bicha bitchuka intok:

—In yo'owa, enchi ne bai sae, bwe'ituk empo ju'u in teuwa'ut nee jikkaja.

⁴² Ju'uneane, ju'u in teuwa'ut, jiba em nee aet jikkaja'po. Taa inika'a nee teuwa' jume' inim aneme aniabaekai, junuen inime'e, em a'abo nee bittuaka'po bem a' sualne' betchi'bo —ti jiiak.

⁴³ Chukula, inika'a teuwaasuka, kusisi nokaka:

—Laasaro, junum a'abo yeu weye —ti jiiak.

⁴⁴ Ju'u intoko mukia tuka'u, yeu siika, mampo intok wokpo tajo'orimmea biiiti takai. A' pujbat intok ket tajo'orimmea bi'iti takai. Ju'u Jesus inimmeu:

—Tajo'orim em a' woitaria, a' weene' betchi'bo —ti ameu jiiak.

Jesujta bwij betchi'bo, aet nau etejowaka a' tu'utewame

⁴⁵ Inia betchi'bo jume' juriom betana juebenaka Jesujta sualek. Jume' Mariata mak aman yajakame intok Jesujta yaaka'uta a' bichakame. ⁴⁶ Taa inime betana waate, jume' paiseeom teammeu lauti sajaka intok inime'e juka' Jesujta yaaka'uta ameu teuwaak.

⁴⁷ Junako jume' paiseeom intok jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, inime'e, ju'u jurio yoemratau, si'ime ju'u yo'oraata ama emo nau toji tebok intok inimmeu:

—Jaisa tua tee aune. Ini'i o'ou, machilaata juebenak, a jita a' joa'ue a' jooa —ti jiiian—.

⁴⁸ Itepo inika'a junuen a' su'u tojako, si'ime ju'u inim yoemra a' sualne. Junak jume'e, jum bwe'u jo'ara Rooma' tea'po yo'ooraa, sontaaom a'abo bittuaka intok inime'e itomak nassuaka, itom bwe'u te'opota tatapnee intok inim yoemrata a' lu'utane —ti jiiian.

⁴⁹ Taa inime'e betana seenu, Kaipaa' teame, ju'u junae wasuktat, si'ime jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'o tuka'u, ini'i inimmeu:

—Eme'e kaita em tatta'aa —ti ameu jiiak—. ⁵⁰ Intok kia eme'e ka a' mammate juni'i, ito betchi'bo che'a a' tu'ireaka'u, junuen inim senuk itom yoemrata betchi'bo, wepu'ulaik jiba a' muknee'u. Intok ka junuen si'ime yoemrata a' lu'utanaa'u —ti ameu jiiak.

⁵¹ Taa aapo ju'u Kaipaa' teame, ka aapo a' ea'po junuen jiiak. Ala aapo junae wasuktat, jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'o ya'ataakai, aapo, Liojta betana aet ju'uneetuawaka junuen, Jesujta ju'u jurio yoemrata betchi'bo a' muknee'uta a' teuwaak.

⁵² Intok ka kia junae yoemrata betchi'bo jiba, taa ketchia si'imem jume' Liojta yoemiam, aniat na'ikimtulame junuen nau am toji betchi'bo. ⁵³ Junuen san, jiba junae taewait naateka, ju'u jurio yoemratau yo'ooraa, juka' Jesujta a' me'e tebo betchi'bo, inime'e nau etejoka a' lutu'uria yaak.

⁵⁴ Inia betchi'bo san ju'u Jesus, ka intok ju'u jurio yoemrata nasuk ame bichapo weaman. Ala aapo, jum a' ane'u betana yeu sika intok aman bweka pa'ariau yeu ka au mekka kateka, ili bwe'u jo'ara Epra'im tea'u bicha siika. Junama'a a' majtimmak tawakai.

⁵⁵ Junama'a jaibu ka mekka be'een, jume' juriom bwala jissu'aka pajko jiba bem joa'uta a' yuma'anee'u. Yoemra intok juebenaka junama'a ili ka bwere jo'aram be'ekatauna junaman bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u nau yajak. Inime'e junuen, juka'

pajkota, kee a' naateo, Liojta bichapo emo tu'utewamta a' ya'abaekai. ⁵⁶ Junama'a waate, Jesujta jaiwan. Intok jum te'opopo anakai, bempo:

—Jaisa eme'e jiaa, jaisa a'abo pajkou yebijnee ja'ani, oo ka a'abo weene —ti nau nattemaen.

⁵⁷ Jume' paiseeom intok wame'e te'opopo tekiakammeu yo'owe, inime'e, jabeta juni'i, Jesujta jakun a' ane'uta a' ju'uneiyaamta, junaka'a bempo'im a' tejwaanee'uta a' teuwaalatukan, junuen bempo'im a' bwijne' betchi'bo.

12

Senu jamutta, ba'ata tua win jubak, Jesujtat a' yaaka'po

¹ Busan taewaim be'eeka, Liojta yo'oreka, juka' bwala jissu'awaka pajkowamta kee a' yumao, ju'u Jesus, jum ili jo'ara Betaania' tea'u noitek. Junaman jum Laasaro' teamta, inika'a mukiataka jiba aapo'ik Jesujta juchi a' jiabijtetuakamta a' jo'aaka'awi. ² Junama'a bempo, Jesujta alleaka, tu'isi a' mabet betchi'bo, kupteo bem nau bwa'anee'uta a' yaak. Ju'u Maata ama am a'abosen. Ju'u intoko Laasaro, ama mesau jokammak katekan aapo'iku mak ji'ibwakai. ³ Junako ju'u Maria, jumak litrota nasuk'aman, juya naaro' teamta win jubaekamta, ochokok ausu'lik intok tua beje'emta, ama a' nu'upak. Intok inika'a Jesujta wokimmet a' yaakai. Chukula intok chonimmea a' wacha'ariakai. Junama karipo si'imekut junae win jubakue tapunak. ⁴ Junak intok ju'u Juuras Ijkarioote' teame, senu Simo' teamta yoemia, ini'i ket jume' Jesujta majtimmak na'ikiatuka'u intok jiba ini'i chukula aapo'ik yeu bwijnee'u, aapo:

⁵ —Che'a tu'i ean ini'i ochokoka win jubakue ya'ari, busan miil tosai tomimpo nenkiwako, junae jume' kaitae emo ania machim aniaawako —ti jiiak.

⁶ Ju'u Juuraj teame inika'a teuwaak, taa ka lutu'uriapo jume' kaitae emo ania machim a' eiya' betchi'bo. Ala ini'i, a jita etbwakai. Intok ini'i, jiba aapo su juka' bem tomi boosata a' makritakai intok junama juka' ama a'ayumta a' nunu'een. ⁷ Junak intok ju'u Jesus:

—Kia beja a' bicha. Bwe'ituk aapo inika'a, chukula nee ma'anaao betchi'bo a' e'eriala —ti ameu jiiak—. ⁸ Jume' kaitae emo ania machim jiba eme'e inim emo nasuk am bitne. Taa nee, eme'e ka jiba inim bitne —ti ameu jiiak.

Te'opopo tekiakammeu yo'owe, Laasaro' teamta beje'eka a' me'ebaeka'po

⁹ Jerusalenpo juebenaka jume' juriom betana, juka' Jesujta, jum ili jo'ara Betaania' tea'po a' ane'epo a' ju'uneiyaak. Intok inime'e aman sajak. Inime'e, ka juka' Jesujta jiba, taa ketchia junuen juka' Laasaro' teamta, juka' Jesujta mukiataka, juchi a' jiabijtetuaka'uta aman bitbaekai. ¹⁰ Junako jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, bempo aet nau etejok, junuen juka' Laasaro' teamta ket bem a' me'e tebo betchi'bo. ¹¹ Bwe'ituk jiba aapo'ik Laasaro' betchi'bo, juebenaka jume' juriom ka intok bempo'im mak ean taa Jesujta mak eaka a' soalbaekai.

Jesujta, jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u kibakiseka'po

¹² Yoemra tua juebenaka jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po aanen junuen junama'a, Liojta yo'ori betchi'bo bwala jissu'awaka pajkowamta bitbaekai. Yokoriapo intok inime'e, juka' Jesujta junaman bwe'u jo'arau a' yebijnee'uta a' ju'uneiyaak. ¹³ Junako inime'e junama'a tako sawam chuktaka, intok Jesujta nanki betchi'bo yeu sajak. Intok inime'e:

—Yee jinne'ume. Yo'oriwaka tu'ikue teuwaanaa ju'u Liojta betana lutu'uriaka itou che'a yo'otaka a'abo weyeme —ti jiiian kusisia.

¹⁴ Ju'u Jesus, ili buuta teaka intok junaet yej simen, jiba jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo:

¹⁵ Ka majjaunee eme'e, bwe'u jo'ara Sion tea'po joomem.

A' ju'uneene, juka' inim emou che'a yo'o ya'arita,

Ili buutat yej simeka a'abo emou a' weye'u, ti a' jia'a benasia.

¹⁶ Jume' a' majtim che'a bat inia weemtat tua ka aet ju'uneak. Taa chukula, junak juka' Jesujta, kokkoarim nasuk a' jiabijteko, junak inime'e au wawaatek si'imeta inika'a aapo'ik betana a' ji'ojtei tuka'po intok ket jiba junaen au yeu a' sika'apo.

¹⁷ Ju'u yoemra, juka' Jesujta junak tetapo wojo'oriata ya'aripo intok Laasarotau nokaka, mukiataka juchi a' jiabijtetuaka, aamak ama ane'um, inime'e, juka' bem bichaka'uta naas a' teuwaan. ¹⁸ Inia betchi'bo ju'u bu'uuraa, Jesujta nankibaeka au yeu sajak. Bwe'ituk inime'e, juka' machilaata, a jita a' joa'uta a' yaaka'ut bem ju'uneiyaaka' betchi'bo. ¹⁹ Junako jume' paiseeom bempo su naas nau:

—Ake'em a' mammate, tua kaachin intok itom an machiaka'u. Yuu, si'ime ju'u inim yoemra aamak eaka aamak saka —ti jiiian.

Wate riekom teame, Jesujta bem jaiwaka'po

²⁰ Jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po ju'u yoemra, pajkopo Liojta yo'oribaeka, jume' aman yajilame nasuku, yoemra riekom teame betana waate ama aanen. ²¹ Inime'e, Jeriipe' teamtau yajak, ju'u, jum bwiaraa Kalilea' tea'po ili jo'ara Betsaira' tea'po jo'aakamtawi, intok inime'e au ujbwanak:

—Achai, juka' Jesuj teamta te bitbae —ti au jiakai.

²² Ju'u Jeriipe' teame intok sikaa, juka' Antej teamta tejwaak. Inime'e intok, bempo nau, Jesujtau sajaka a' tejwaak. ²³ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Yuma'asuk ju'u taewai, juka' inim emo benasi yoemta, juka' a' ya'aa'ea'uta, aapo'ik a' chupaka junuen, yo'orisi a' eiyaanaa'uta au a' chupneeo —ti ameu jiiak—. ²⁴ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, ju'u tiiko bachia, ka bwiapo etwa'ateko intok ini'i ka siwekai, junuen, wepulsi bachiatusnee jiba. Taa ini'i, senuk mukuka, bwiapo a' ma'awaka'a benasi, ini'i junuen etwakai, intok siwekai, junak yu'in bachiane. ²⁵ Wa'a inim bwiapo, alleaka a' jiapsinee'uta jiba eiyaaka jiapsame, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta a' ta'arune. Taa wa'a, inim bwiapo jiba alleaka a' jiapsinee'uta ka ae betchi'bo a' eiyaakame, ini'i, jiba yuu a' jiapsinee'uta aet bitne. ²⁶ Inim wa'a, in a' joo i'a'uta joaka jiapsibaeme, ini'i, nemak eaka jiapsine. Intok jum in ane'epo, ket ama an ean ju'u in a' joo i'a'uta a' joame. Inim senuk, nemak eaka in joo i'a'uta joamta, ju'u in yo'owa inika'a a' yo'ori tebone.

Jesujta jaisa aapo'ik muknee'u, machisi a' teuwaaka'po

²⁷ 'T'an tua ne kaachin an machi benasi ea. Jaisa tua ne au jiune. Jaisa inepo: “In yo'owa, i'an neu weenemta betana nee jinne'une”, ti ne au jiunee ja'ani. Taa nee jiba tua inia betchi'bo su nee a'abo ne yebijlaa. ²⁸ In yo'owa, tua i'an bepa yuma'isi eiyaawatchisi yo'orisi em machiaka'uta a' ju'uneiyaatuane —ti jiiak.

Junako, teeka betana jiaawai jikkajituk:

—Jaibu nee tua bepa yuma'isi eiyaawatchisia yo'orisi in machiaka'uta nee yeu a' ju'uneiyaatualaa. Intok ne juchi wee'po, junuen ino ju'uneiyaa tebone —ti jiakai.

²⁹ Ju'u yoemra junama aneka a' jikkajame, inime'e, teeka betana jita ru'u ti jiiak, ti jiiian. Waate intok:

—Ankeles au nookak —ti jiiian.

³⁰ Junak intok ju'u Jesus inimmeu:

—Ini'i jiaawai, ka nee betchi'bo, taa ala emo betchi'bo jikkajituk —ti ameu jiiak—.

³¹ Jiba i'an, junuen inim aniapo jiapsame, ka tu'isi tawaka, bem ya'uraa bittuanaa'u ameu aune. Intok i'an ju'u bebeje'eri, ju'u inim si'imem sawame, ini'i koba'itaka yeu beeptune. ³² Intok chukula, inepo nee inim kuuset jikau toboktawako, inim si'imem jume' jinne'uimtuneeme, inepo, jiba neu bicha am waatine' betchi'bo junuen ne am eetuane.

³³ Inika'a teuwaaka, jiba aapo'ik a' muknee'ut nokaka a' teuwaan o'oben. ³⁴ Ju'u ama yoemra intok:

—Itepo te jum itom nesauri ji'osia ji'ojteimpo inen jiaka nokwamta, juka' Krijto' teamta, jiba yuu a' jiapsine'eti jiamta tee a' jikkajilaa. Jaisaaka intoko empo, juka' inim yoemta, jikau a' toboktitune'eti jiia. Jabesa ini'i, ju'u inim yoeme —ti au jiiak.

³⁵ Junako ju'u Jesus inimmeu:

—I'an ketun inim emo nasuk aane ju'u tachiriapo ta'eewame. Taa tua ka binwaa. Junuen san eme'e nemak eaka jiapsa'em, tachiriata benaka in emomak ane'epo tajtia. Junuen, ka tu'ika ka enchim bo'o jooriane' betchi'bo, seej chukti ka machiku rejteme benakai. Bwe'ituk ju'u ka machiku weamame, ini'i ka ju'unea jak luula a' weye'po —ti ameu jiiak—. ³⁶ Junuen eme'e, juka' tachiriapo ta'eewamta a' sualnee ketun inim a' aneo. Intok junuen eme'e inia tachiriapo ta'eewamtamak eame ti ta'eenaa.

Inika'a weyemta teuwaasuka, chukula ju'u Jesus, yeu sika intok ame betana au essok.

Jaisaaka juka' jurio yoemrata, Jesujta ka a' sualeka'po

³⁷ Juka' Jesujta inien juebenaka a jita a' joa'u, machilaata bempo'im bichapo a' ya'alatuk juni'i, inime'e ka a' sualen. ³⁸ Bwe'ituk utte'atukan, inen juka' Liojta betana ju'unea, chukula yeu weenemta noka'uta, Isa'iaj tuka'uta a' teuwaaka'uta:

Achai Lios, kaabe juka' itom ameu teuwaaka'uta a' sualek.

Kaabe inim juka' tua suum watchisi machika,

Liojta a jita a' joa'uta a' bichaka juni'i, junuen a' suale, ti a' teuwaaka'uta.

³⁹ Inien san inime'e ka a' sualen. Bwe'ituk ju'u Isa'iaj tuka'u ketchia inen a' ji'ojtek:

⁴⁰ Ju'u Lios, bibichaka, ka bibichame benasi am tawaak.

Intok a jitat bem ju'une'ea'uta am u'aak.

Junuen, nee betana weyemta bichaka, ka aet bem ju'uneene' betchi'bo.

Intok nee betana weyemtat, ka tua junen jiaka bem aet ju'uneene' betchi'bo.

Intok kia inime'e, junuen in am jinne'une' betchi'bo, ka neu bicha am waatine' betchi'bo, ti jiiakai.

⁴¹ Ju'u Isa'iaj tuka'u inika'a teuwaak, jiba juka' Jesujta betana, tua yuma'isia che'a eiyaawatchisi a' machiaka'uta, aapo'ik a' bittuawaka' betchi'bo. Intok junuen aapo'ik betana a' teuwaak.

⁴² Junuentaka juni'i, jume' juriom betana juebenaka Jesujta sualek. Intok inime betana waate ya'uraata mak na'ikiarim juebenaka a' sualekai. Taa inime'e, jume' paiseeom teame majjaeka, junuen juriom bem te'opompo bem lutu'uriaka'uta, ka bem a' u'aana' betchi'bo, inime'e jum anwa'po ka witti a' etejon. ⁴³ Inime'e junuen, yoemrata betana yo'oriwaka bem eiyaanaa'uta che'a juni'i bem a' tu'ure betchi'bo, Liojta betana tu'isi aet bem bitnaa'u bepa.

Ju'u yoemra, Jesujta teuwaaka'ue ya'uraa bittuanaa

⁴⁴ Ju'u Jesus inim:

—Wa'a nee sualeme, ka wepulsi nee jiba sualne, taa ketchia juka' in yo'owata, a'abo nee bittuakamta junuen sualne —ti jiiak kusisi nokakai—. ⁴⁵ Ju'u intoko inim nee bichame, ini'i ketchia juka' a'abo nee bittuakamta a' bicha. ⁴⁶ Inepo intok nee inim tachiriapo ta'eewame inim a'abo aniau nee yebijlaa, junuen wame'e nee sualeka jiapsame, inime'e ka inim ju'u ka lutu'uriat bem ji'oplamtune' betchi'bo. ⁴⁷ Taa wa'a, in teuwaarita a' jikkajaka, intok ini'i ka junaka'a a' nok jiiakajaka a' jiapsao, ka inepo juna'a, ju'u ka tu'isi a' tawaaneeme. Bwe'ituk inepo nee ka junuen jume' inim bwiapo jiapsame ka tu'isi am tawaa betchi'bo, ala, inepo junuen am jinne'u betchi'bo nee a'abo yepsak. ⁴⁸ Ju'u inim ka nee mabetbaeme, intok kia in teuwaarita juni'i, ka junaka'a a' nok jikkajaka jiapsame, ini'i, ju'u ka tu'isi a' tawaaneeme aane. Ju'u nok lutu'uria in teuwaari, chukula taewai, yee aet ya'uraa bittuanaao, ini'i junen juna'a, ju'u ka tu'isi a' tawaaneeme. ⁴⁹ Bwe'ituk inepo nee tua ka in ea'po aman in tu'uree'uta nooka. Ju'u in yo'owa a'abo nee bittuakame, aapo nee aet tejwaala ju'u in teuwaanee'u betana

intok ju'u in yee majtanee'u betana. ⁵⁰ Intok ju'unea nee, juka' in yo'owa betana nesaurita, inika'a jiba yuu jiapsiwamta yee bittua' betchi'bo a' weye'po. Junuen san ju'u in teuwaa'u, inika'a inepo, jiba in yo'owa nee aet a' tejwaari benasia, junuen nee a' teuwaa —ti jiiak.

13

Jesujta, jume' a' majtim a' wok baksiaka'po

¹ Inim beja jaibu senu taewai be'een, Liojta yo'ori betchi'bo bwala jissu'awaka pajkonaao. Ju'u Jesus, aapo'ik ka intok inim a' annee'ut intok a' yo'owabeu bicha a' nottinee'ut, juka' taewaita a' yuma'asuka'ut ju'anean. Aapo, jume' inim aapo'ikumak eaka jiapsame, jiba am nakek. I'an intoko inim, tua kaita be'eeka, aapo'ik tua am nake'uta a' bit teboka a' ju'neiyaa tebon.

²⁻⁴ Ju'u bebeje'eri junak jaibu juka' Juuras Ijkarioote' teamta, senu Simoo' teamta yoemia, inika'a, Jesujta yeu bwiseka a' nenkine' betchi'bo junuen a' eetuan. Jesus ju'anean, ju'u achai Liojta betana inim a' yebijlatuka'po, ket intok Liojtau bicha a' nottinee'ut. Intok ketchia, juka' achai Liojta, si'imeku yo'o utte'ata aet aulatuka'po. Junuen san, aapo, ka machiako bem jii'ibwa'po, mesau a' kateka'po, kikteka, bepa a' supeka'um yechaka, intok tajo'orim emo ammea wawachawame nu'uka, wikojpo am chayak. ⁵ Junak intok aapo, jum ama babajimawa'po, ba'am to'aaka intok aapo jume' a' majtim am wok baksia taitek. Intok jume' tajo'orim, wikojpo a' chaya'immea am wok wachakai.

⁶ Aapo'ik juka' Simoo Peeo'o teamta a' wok baksiabaa, ini'i:

—Achai, jaisa empo nee wok baksiabae ja'ani —ti au nattemaek.

⁷ Ju'u Jesus:

—Empo i'an ka aet ju'unea ju'u in joa'utchi. Taa iniat empo chukula ju'uneene —ti au jiiak.

⁸ Taa ju'u Peeo:

—Nee ala, empo jakwoo juni'i ka nee wok baksiane —ti au jiiak.

Jesus intok:

—Ka nee enchi wok baksiako, empo ka intok nemak lutu'uriane —ti a' yoopnak.

⁹ Junak ju'u Simoo Peeo' teame:

—Junuentuko achai, ka wokim jiba, taa mamam intok kobat ket nee baksiane —ti au jiiak.

¹⁰ Taa ju'u Jesus iniau:

—Ju'u ju'ubwa u'uba'alame, aet chukula wokim a' baksianee'uta jiba au bi'ine. Bwe'ituk ini'i takaat si'imekut basulatakai. Eme'e jaibu Liojta mak emo tu'utelamtakai, senuk a' uba'alatuka'abebena. Taa ka si'imetakai o'oben.

¹¹ Aapo junuen: “Eme'e ka si'imetakai”, ti jiiak, bwe'ituk aapo ju'anean, jabeta yeu a' bwiseka a' nenkinee'ut.

¹² Chukula inime'e wok baksiasukai, Jesus, bepa a' tajo'oreka'umpo juchi kobateka intok jum mesau juchi yejteka intok inimmeu:

—Jaisa eme'e ju'u inim in emou ya'arit tu'isi ju'unea ja'ani —ti ameu jiiak—. ¹³ Eme'e, yee majtame intok itom yo'owa ti nee ta'aa. Intok tu'isi em jiia, bwe'ituk inien lutu'uria. ¹⁴ Junuen san, inepo, yee majtame intok enchim yo'owatakai, enchim nee wok baksialatakai, ketchia emou cha'aka, emo nasuk enchim emo wok babaksianee'u. Inika'a teuwaakai, juka' enchim jaitaka, kaabeta joonee'ut enchim emo anianee'ut nee a' teuwaa. ¹⁵ Inepo nee inika'a enchim a' suawa'une' betchi'bo a' ya'ari. Junuen jiba juka' in ya'arita, enchim a' joone' betchi'bo. ¹⁶ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, kaabe ju'u tekoka jiapsame, a' teko bepa che'a eiyaatune. Intok kaabe, ju'u yeu pu'aritaka jakun bittuari, ju'u a' saweka yei a' pu'akamta bepa che'a eiyaatuneeme. ¹⁷ Eme'e inia weyemtat ju'uneakai intok a' bo'o jooria'ateko, eme'e tua alleene.

¹⁸ 'Kannee si'imem emo betchi'bo inika'a teuwaa. Ju'unea nee, jabemmet junen in yeu pu'ariaka'po. Taa juka'a, jum Liojta nok lutu'uriapo ji'ojtei, utte'a a' chupne'po: "Ju'u nemak ji'ibwame, ini'i nee beje'eka kiktela", ti a' jiaka'po. ¹⁹ Inika'a kee a' chupeo nee jaibu emou a' teuwaa, junuen eme'e inika'a a' chupeo a' bichakai, junak che'a bat naataka emou junuen in ino teuwaaka, nee juna'atuka'uta enchim nee sualne' betchi'bo. ²⁰ Tua lutu'uriapo ne inien emou jiia, wa'a, juka' in au bittuarita, tu'isi a' mabetneeme, ini'i nee mabetlatune. Wa'a intok nee mabetneeme, ini'i, waka'a nee a'abo bittuakamta mabetlatune.

Jesus, juka' Jurajta ye'a bwijne'po machisi a' teuwaa

²¹ Chukula inika'a teuwaasukai, Jesus a' jiapsipo tua ka ine'emaisia a' juiwa'u aet ayukan. Intok junak machisi:

—Lutu'uriapo ne inen emou jiia, emo betana senu nee yeu bwiseka nee nenkine —ti jiiak.

²² Junako jume' aapo'ik majtim naas emo bitchu japtok, jabetat junuen a' noka'apo tua ka ju'unekai. ²³ Jume' a' majtim betana seenu, ini'i ju'u Jesujta tua nake'u, junama'a kupteo ji'ibwawa'po Jesujtau chapti kateka ji'ibwan. ²⁴ Ju'u Simoo Peeo' teame, inika'a maammea au jiku'ubwaka a' tejwaak, au a' nattemaine' betchi'bo jabetat junen a' noka'apo. ²⁵ Junak intok ini'i Jesujtau che'a rukteka:

—Achai, jabesa juna'a —ti au nattemaek.

²⁶ Jesus intok:

—Paanim ne ba'awapo ne komoniane, inime'e intok, ju'u in au am bwijnee'u, juna'atune —ti au jiiak.

Inien san paanim rebbeim ba'awapo komoniaka, intok ju'u Juuras Ijkarioote' teamtau, senu Simo' teamta yoemiabeu am bwisek. ²⁷ Inika'a Juuraj teamta intok kia inime'e paanim a' nu'uka a' bwa'aka jiba, ju'u bebeje'eri a' jiapsiu yepsak. Junak ju'u Jesus:

—Juka' em ya'anee'uta, i'an lauti a' ya'ane —ti au jiiak.

²⁸ Taa jume' ama mesau joka ji'ibwame betana, kaabe aet ju'unek jachin betchi'bo inien au a' jiaka'po. ²⁹ Taa juka' Juraaj teamta, inika'a tomi boosata a' maktuko, waate, juka' Jesujta iniau, pajkota betchi'bo jita bem waata'uta a' jinu i'aka, oo wame'e jiokot eame, jita aapo'ik am miknee'u betana au a' noka'ati ean. ³⁰ Chukula, ju'u Juuras, paanim mabetsuka, sep yeu siika. Inim beja, jaibu tukaaria tukai.

Ju'u ta'abwi nesauri, che'a chukula bemelaka weyeme

³¹ Juka' Jurajta yeu simsuko chukula ju'u Jesus inimmeu:

—I'an juka' inim emo benasi yoemta, tua bepa a' eiyaawatchiaka'u aapo'ikut bittune. Ju'u intoko aapo'ik juka' achai Liojta, che'a yo'orisi a' machiaka'uta, jiba nee betchi'bo bittune. ³² Junuen san, juka' achai Liojta che'a yo'orisi a' machiaka'uta, jiba ju'u inim yoemta a' ya'anee'ue aman a' bittuneekei, junuen ketchia, ju'u achai Lios, nee betana tua bepa in eiyaawatchiaka'uta a' bit tebone. Inika'a intoko aapo tua lauti a' ya'ane. ³³ Tua in nake'um, jaibu nee ka binwaa, chuubaa jiba inim emo mak annee. Eme'e nee jariune, taa jiba jume' juriommeu in jiaka'a benasi i'an ket ne emou a' teuwaa, jum in annee'u eme'e ka a aman yajine. ³⁴ Inika'a bemela nesaurita enchim bo'o joorianee'uta nee enchim tejwaa, emo nasuk tua enchim emo nak ta'aanee'uta. Jiba junuen in enchim nak ta'a'a benasia, eme'e ket inien a emo naas nak ta'aane. ³⁵ Jiba inien enchim naas emo nakeo, si'ime ju'u inim yoemra ju'uneene, nee betana kateka enchim nemak ea'ut.

Jesus, Peota, inika'a ka au a' ta'a'ati a' jiunee'u betana junuen a' teuwaa

³⁶ Ju'u Simoo Peeo' teame, Jesujtau:

—Achai, jakunsa empo siime —ti au nattemaek.

Ju'u Jesus intok:

—Jum in weenee'u, i'an empo ka a aman weene. Taa chukula empo a aman neu yebijne —ti au jiiak.

³⁷ Junak ju'u Peeo:

—Achai, jaisaaka i'an nee ka a emak weene. Kia ee betchi'bo mukneeka juni'i, kaachin ne jiia —ti au jiiak.

³⁸ Ju'u Jesus iniau:

—Jaisa tua empo nee betchi'bo muknee ja'ani. Iniat nee sualne, totoi o'owiata kee a' kuseo, empo, temaiwaka, bajisi ka emo nee ta'a'ati jiune —ti au jiiak.

14

Wepulsi Jesujta betchi'bo jiba, achai Liojtau bicha a yajitu

¹ 'Ka eme'e a' juiwaka, unnaa jachin emo eetuane. Achai Liojtat intok net juni'i ket eme'e yoem'eene. ² Aman jum in yo'owata jiapsa'u, tua juebena jume' ama jiapsinaa'um. Ka junuen a' lutu'uriatuko, ineponee jaibu nee enchim tejwaasu ean. Junuen san nee inepo aman sika intok aman enchim jiapsinee'um nee enchim tu'uteriane.

³ Intok chukula inepo aman sika, intok aman enchim jiapsine'po a' tu'utesuko, ineponee juchi a'abo nottinee junuen am bichaa enchim weiyaa betchi'bo. Junuen enchim, jum in jiapsa'u, jiba junama'a enchim anne' betchi'bo. ⁴ Intok eme'e ju'unea jakun bicha in sime'ut, intok jachin aman yaajiwa'ut eme'e ju'unea.

⁵ Ju'u seenu, Toomaj teame, aapo'iku:

—Achai, itepo che'a ka ju'unea jakun bicha em sime'ut, junuen jaisa itepo jak luula ama yaajiwa'ut ju'uneene —ti au jiiak.

⁶ Ju'u Jesus, inika'a:

—Inepone ju'u bo'o, ju'u lutu'uria, intok ju'u jiapsiwame; kaabe in achaiubeu weene, kaa ino betchi'ibotuko —ti a' yoopnak—. ⁷ Nee, eme'e ta'a'ateko, ket eme'e jiba juka' in yo'owata a' ta'aa ean intok aapo'ik inim naateka eme'e a' ta'aa. Bwe'ituk aapo'ik jiba inim eme'e a' bicha.

⁸ Junak intok ju'u Jeriipe' teame:

—Achai, juka' em yo'owa Liojta empo inim itom a' bittuane intok iniae tua itepo yanti elne —ti au jiiak.

⁹ Jesus inika'a:

—Empo Jeriipe, tua nee binwa ta'apo inim emomak aane, intok, jaisa empo kee nee ta'aa ja'ani. Wa'a nee inim bichame, ini'i, juka' in yo'owata bitlatune. Junak su, jaisaaka empo juka' in yo'owata nee enchim a' bittuane' betchi'bo neu nooka —ti a' yoopnak—.

¹⁰ Jaisa empo jiba nee junen in yo'owabet ane'epo intok aapo'ik net a' ane'uta inien ka a' suale ja'ani. Juka' in emou teuwa'uta, inepo kannee in ea'po aman a' teuwa. Ju'u in yo'owa jiba aapo net jiapsame, jiba aapo'ik betana juka' machilaa, a jita a' joa'uta, a' bit tebo. ¹¹ Eme'e, ju'u in yo'owabet in ane'uta, intok aapo'ik net a' ane'uta, nee betana inien a' sualne. Oo ka inien nee sualekai, kia ju'u in joa'u betchi'bo juni'i, nee sualne.

¹² Lutu'uriapo nee inen emou jiia, wa'a nee sual ta'aame, ini'i ketchia juka' machilaa in joa'uta a' joone. Intok ini'i che'a bepa suum watchisi machik joone. Bwe'ituk inepo i'an nee ju'u in yo'owata jiapsa'u nee siime. ¹³ Intok eme'e, Liojtau bicha, jita juni'i, net yoem'eaka enchim a'awa'uta, enchim nee a' bittuane. Junuen juka' a' yoemiawata a' joa'ue, juka' a' yo'owawata che'a bepa tua yo'orisi a' machiaka'uta a' bit tebone' betchi'bo. ¹⁴ Kia jita juni'i, net yoem'eaka, Liojtau bicha enchim a'awa'uta, ineponee enchim a' bittuane —ti ameu jiiak—.

Jesujta, juka' Liojta tu'u jiapsi, a' sualemmeu a' bittuane'u a' teuwa

¹⁵ 'Lutu'uriapo eme'e nee nak ta'a'ateko, in enchim aet nesaweka in teuwaaka'uta, nee aet jikkajine. ¹⁶ Inepo intok nee, ju'u in yo'owabeu nokne, aapo'ik betana waka'a enchim aniaka emomak tuneemta aapo'ik emou a' bittuane' betchi'bo. Junuen inika'a,

jiba emomak a' anne' betchi'bo. ¹⁷ Ini'i ju'u Liojta tu'u jiapsi, nee betana lutu'uriat yee ju'uneetuame. Wame'e inim jiba ka Liojta ta'aaka jiapsame, inime'e ka a' mabeta. Bwe'ituk inime'e ka aet emo temaikai. Intok kia ka a' ta'aa juni'i. Taa eme'e jaibu aet ju'unea. Bwe'ituk ini'i, aapo inim emomak aane, intok jiba emot tawane. ¹⁸ Kannee inim kia beja enchim to'o simne. Juchi nee a'abo nottine, junuen inim emomak an betchi'bo. ¹⁹ Inim taewaim ka bu'uuka be'ee, inim ju'u yoemra, ka intok nee bitneekai. Taa eme'e juchi nee bitne. Eme'e jiapsine, jiba in jiapsa' betchi'bo. ²⁰ Junaka'a taewaita yumako, eme'e machisi ju'uneene, in yo'owabet in ane'u. Enchim intok net ane'u. Nee intok ket emot ane'u. ²¹ Wa'a, jume' nesaurim nee betana teuwaarim, am ta'aaka intok am bo'o jooriaka jiapsame, ini'i, tua lutu'uriapo nee a' nak ta'aa'uta aet bit tebo. Ju'u intoko in yo'owa, waka'a nee nak ta'aamta, aapo inika'a a' nakne. Intok inepo juni'i ketchia nee inika'a nakne. Intok aapo'ikumak in ane'uta, nee machisi a' ju'uneiyaatuane —ti ameu jiiak.

²² Senu Juuras, ka ju'u Ijkarioote' teame:

—Achai, jaisaaka empo itomak em ane'uta, itom jiba a' ju'uneiyaatuane, intok ka ket junuen ju'u wate yoemra inim jiapsammewi —ti au nattemaek.

²³ Ju'u Jesus iniau:

—Wa'a nee nak ta'aame, ini'i, ju'u in teuwaarit nee nok jikkajine. Ju'u intok in yo'owa aapo'ik nakne. Junak intok ju'u in yo'owa intok inepo, itepo nau iniau yajaka, aapo'ikut te jiapsine. ²⁴ Wa'a ka nee nak ta'aame, ini'i ju'u in teuwaarit ka a' nok jikkajaka jiapsa. Ju'u Liojta betana nok lutu'uria in teuwaaka enchim jikkaja'u, ini'i ka nee betana weye. Ini'i ju'u in yo'owa a'abo nee bittuakamta betana weye.

²⁵ 'Si'imeta inika'a nee emou teuwa, ketun inim emomak anakai. ²⁶ Taa ju'u Liojta tu'u jiapsiwa juka' in yo'owata nee betchi'bo in we'ea'po emou a' bittuanee'uta, enchim aniaka intok junuen enchim jiapsi jo'ane. Ini'i si'imekut a enchim ju'uneetuanee intok si'imeta waka'a in enchim majti, au enchim waatituane.

²⁷ 'Inim inepo yuma'isi yanti elwamta emo tana waatata nee siime. Inika'a alleerita ka jain eewamta nee betana a' mabetne. Taa inepone, ka jume' inim, ka Liojta ta'aaka jiapsame, yanti elwamta ka binwatunemta inime'e yeteu bicha a' waata'a benasi, nee emot a' autua. Ka eme'e jain eene. Intok kia ka majjaunee juni'i. ²⁸ Eme'e, in simne'eti jiaka, intok ket a'abo notteka, juchi in emomak anne'eti jiaka in nokaka'uta, jaibu eme'e nee jikkajila. Eme'e lutu'uriapo nee nak ta'a'ateko, eme'e alle ean junuen in yo'owabeu bicha in sime'epo ju'unekai. Bwe'ituk aapo che'a juni'i bepa eiyaawatchisi katek. ²⁹ Inika'a inepo, kee yeu a' yumaao nee emou a' teuwa, junuen inika'a a' chupee, junak enchim nee sualne' betchi'bo.

³⁰ 'Kaita intok nee tua emomak etejonee i'ani. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, ju'u, jume' inim jiapsame saweme, a'abo weye. Ini'i ka nee bepa utte'ak, o'oben. ³¹ Utte'a inien a' chupnee'u, junuen jume' inim jiapsame, juka' in yo'owata in a' nak ta'aa'po bem ju'uneene' betchi'bo. Intok juka' aapo'ik nee tejwaaka nee aet a' saweka'uta, junaka'a in a' joa'ut, bem ju'uneene' betchi'bo. Japte'em bu, inim omot bicha te katne.

15

Pa'asi ouwot intok jume' a' nassa'akariammet a' noka'apo

¹ 'Inepo nee juna'a, inim inepolaa jiba takai, ju'u tu'i pa'asi ouwotau a tammachiatume, ju'u intok in yo'owa junuen, ju'u inika'a ouwota a' suuamta benakai. ² Aapo, nee betana kia wepu'ulaika juni'i, jume' in nassa'akariam betana, ka tatakame, am chuk chukta. Taa aapo, jume' nassa'akariam tatakame, inime'e bicha intok am tutu'ute junuen che'a juni'i yu'in bem takane' betchi'bo. ³ Eme'e, jiba ju'u nok lutu'uriae, in enchim majtaka'ue, eme'e jaibu nassa'akariam tu'uteim taka'abebena. ⁴ Ka eme'e nee koptaika, nemak eaka jiapsine. Jiba in enchim ka koptaka in enchim eiya'a benasia.

Senu nassa'akaria, kia aapolaika, kaachin ini'i a takane, ini'i junuen, ju'u ouwou ka cha'akai. Eme'e juni'i ketchia, kaachin Liojta ea'po aman tu'ik joaka a jiapsine, eme'e nee koptaika ka nemak eaka jiapsa'ateko.

⁵ Inepo nee juna'a, ju'u pa'asi ouwopo ta'eewame, eme'e intok jume' nassa'akariam benakai. Ju'u nemak eaka jiapsame, iniamak intok inepo aamak tukai, ini'i, Liojta ea'po aman, yuma'isi tu'ik joaka jiapsine. Bwe'ituk eme'e ka net eaka jiapsakai, tua kaitau eme'e yuma'ane. ⁶ Wa'a nee koptaka intok ka nemak eaka jiapsame, ini'i pa'akun jimmaa tune. Intok jume' ka tu'i nassa'akariam chuktim benaka, wakeka intok tajipo am taya'awaka'abenane.

⁷ Eme'e ka nee koptaka intok nemak eaka jiapsa'ateko, intok juka' in enchim majtaka'uta ka koptakai, eme'e Liojtau bicha juka' enchim waata'uta a' a'aune, intok eme'e a' maktune. ⁸ Ju'u in yo'owa eiyaawaka yo'orinaa, inim aapo'ik ea'po aman yuma'ik tu'ik joaka enchim jipasao. Intok junuen eme'e iniae, tua lutu'uriapo nee betana kateka enchim majtamtuka'po ta'eenaa. ⁹ Inepo ne ala enchim nak ta'aa, jiba juka' in yo'owa Liojta aapo'ik nee a' nak ta'a'a benasia. Junuen san, eme'e nemak eaka jiapsine, enchim in nak ta'aa'uta jiba enchim a' bitne' betchi'bo. ¹⁰ Eme'e intoko juka' nookta, in nesaurita eme'e a' nok jikkaja'ateko, inien in yee nake'uta, jiba eme'e a' bitne. Jiba junuen juka' in yo'owata a' nesaurim in am nok jikkaja'a benasia, intok junuen aapo'ik nee a' nak ta'aa'uta jiba in a' bicha'a benasia.

¹¹ Inepo nee inien emou nooka, junuen, net a' bichaka nemak enchim alleene' betchi'bo. Intok inien tua yuma'isi alleewamta eme'e bitne. ¹² Ju'u nooki in nesauri, ini'i juna'a, enchim naas emo nak ta'aanee'u, in enchim nak ta'a'a benasia. ¹³ Tua ju'u senuk a yee a' nak ta'aa'u, ini'i, senuk aapo'ik jiapsiwata, jume' a' nak ta'aa'um betchi'bo a' nenkinee'u juna'atune. Inia bepa senuk che'a yee a' nak ta'aanee'u, kaita. ¹⁴ Jiba eme'e in jalla'im tune, eme'e junuen juka' in teuwaari nesauta a' bo'o jooria'ateko. ¹⁵ Ineponee i'an, kannee intok inepo, nee tekokame ti nee enchim ta'aane. Bwe'ituk juka' tekokamta, inika'a a' tekowata joa'ut kaachin a aet a' ju'uneene' betchi'bo. Ala inepone, in jalla'im ti nee enchim ta'aane. Bwe'ituk inepo, si'imeta waka'a in yo'owa betana in tejwaarita, ineponee emou a' teuwaalaa. ¹⁶ Ka eme'e juname'e, nee yeu pu'akame, ala inepo nee enchim yeu pu'ari, intok ineponee emou noklaa, inim Liojta ea'po aman jiapsaka, junuen yoemratau sajaka, Liojta betana lutu'uriata enchim ameu nokne' betchi'bo. Intok inia enchim joonee'u betana weyeme, ka lu'utekai. Intok inien, ju'u achai Lios, iniat net yoem'eaka, si'imeta waka'a enchim au bicha a'awa'uta, aapo enchim a' bittuane. ¹⁷ Ini'isan juna'a ju'u in enchim aet saweka'u, enchim naas emo nak ta'aanee'uta.

Jume' inim bwiapo jiapsame, Jesujta intok jume' aamak eame, omta

¹⁸ Eme'e inim yoemrata betana i'an omtawakai, inia betana ju'uneene, che'a bat nee juni su junuen am omtaka'po. ¹⁹ Enchim inien jume' inim ka Liojta ta'aaka jiapsame benasi enchim jiapsao, inime'e inim jiapsame, bempo'im naas emo eiya'a benasia enchim eiya'a ean. Taa inepo inim bempo'im nasuk ne enchim yeu pu'ala. Intok jiba inia betchi'bo juname'e enchim omta. Bwe'ituk junuen eme'e ka intok amemak eaka jiapsa. ²⁰ In emou teuwaaka'u eme'e waatinee: "Kaabe ju'u tekokame, a' tekowa bepa che'a eiyaatune", ti jiakai. Juname'e neu suasukai, ketchia enchim juni'i, inime'e omtaka emou suuane. Intok inime'e, juka' in am majtaka'uta, a' nok jikkajisukai, ket inime'e, juka' enchim am majta'ut enchim jikkajine. ²¹ Si'imeta inika'a bempo emou ya'ane, taa jiba enchim nemak ea' betchi'bo. Bwe'ituk bempo, juka' a'abo nee bittuakamta ka a' ta'aakai.

²² Bempo tua kaita ka tu'ika amet auka'a benasi bit'eewan, nee ka inim yepsaka intok ameu nokako. Taa i'an inime'e, Liojta bichapo, juka' ka tu'ik bem ya'ari betana, kaitat jiauwite machi. ²³ Bwe'ituk ju'u nee omtame, ini'i ket juka' in yo'owata omta.

²⁴ Inime'e, tua kaita ka tu'ika amet auka'a benasia bit'eewan, ame nasuk juka'a, inim jabeta juni'i kee jee a' yaaka, inika'a ka nee a' yaako. Taa inime'e inika'a jaibu a' bitchuk. Intok a' bitlataka juni'i, inime'e nee omta, intok ket junuen, juka' in yo'owata omta. ²⁵ Taa ini'i inien weye, bwe'ituk utte'a inika'a nokita, bem nesauri ji'ojteimpo ji'ojteita a' chupne'po: "Inime'e, tua kaita betchi'bo nee omtak", ti ji'ojteita.

²⁶ 'Taa chukula, juka' yee aniaka intok yee jiapsi joamta a'abo a' yepsako, Liojta tu'u jiapsi, aapo'ik betana lutu'uriat yee ju'uneetuaneeme, ju'u in yo'owa betana in emou bittuane'e'u, aapo, nee betana ju'u lutu'uriat yee ju'uneetuane. ²⁷ Intok eme'e juni'i ketchia, inim nee betana juka' lutu'uriata a' teuwaane, bwe'ituk eme'e, inim tekilta in a' naateka'po naateka nemak aane.

16

¹ 'Inika'a weyemta nee emou teuwa, junuen emou weenemta betana ka enchim ko'om eene' betchi'bo. ² Jum juriom te'opompo enchim lutu'uriaka'uta eme'e a' u'aatune. Intok kia taewai yuma'ane, junak emo betana senuk me'aakamta iniae Liojta betana tu'ik a' joa'a benasi a' eeneeo. ³ Inika'a ya'ane, bwe'ituk inime'e, juka' in yo'owata intok nee juni'i, kee jee itom ta'aakai. ⁴ Inika'a ne emou teuwa, junuen, junak inika'a taewaita yumako, inia betana jaibu in emou noklatuka'u enchim au waatine' betchi'bo.

Juka' Liojta tu'u jiapsita inim a' joa'u

'Inika'a nee ka sep naatelaapo naateka emou a' teuwaak, inepo emomak in aneka' betchi'bo. ⁵ Taa i'an inepo nee siime, junuen aman ju'u a'abo nee bittuakamtamak juchi an betchi'bo. Emo betana intok tua kaabe neu nattemae jakun bichaa in sime'ut. ⁶ Ala eme'e, enchim sioka'u tua emot aayuk inika'a weyemta in emou a' teuwaaka' betchi'bo. ⁷ Taa inika'a lutu'uriatka nee emou a' teuwa, emo betchi'bo che'a juni'i tu'isi yeu weama in simnee'u. Bwe'ituk junuen nee ka simeo, ju'u, enchim aniaka intok enchim jiapsi joame, aapo ka emou yebijne. Taa junuen inepo aman siiko, emou inepo nee a' bittuane. ⁸ Junako, ini'i yepsako, inim juka' yoemrata, ka tu'ik a' ya'ariaka'u betana, inika'a inia betana au a' temaituane. Intok Liojta betana inim tu'isi yee a' jiapsi i'a'u, inika'a a' ayuka'po. Intok bempo'im, Liojta betana am ya'uraa bittuanaa'ut emo am temaituane. ⁹ Ini'i yoemra, Liojta bichapo ka tu'ik ya'ari, bempo'im ka nee sual ta'a' betchi'bo. Aapo iniat am ju'uneetuane. ¹⁰ Intok inime'e, inim Liojta tu'isi yee jiapsi i'a'uta inika'a a' ayuka'po am mammatetuane. Bwe'ituk i'an inepo ju'u in yo'owata ane'u bicha ne siime. Intok eme'e inim ka intok nee bitne. ¹¹ Intok inim Liojta yee ya'uraa bittuane'e'uta a' ju'uneiyaane. Bwe'ituk ju'u, juka' inim yoemrata koba'ika a' saweme, ini'i jaibu ka tu'isi au a' chupnee'uta au na'ikiari.

¹² 'Ketun tua juebenaka in emou etejo'ea'u aayuk o'oben, taa iniat eme'e i'an ka a aet ju'une ean. ¹³ Chukula ju'u Liojta tu'u jiapsi, lutu'uriat yee ju'uneetuame emou yepsako, ini'i si'ime ju'u nee betana lutu'uria weyemtat enchim aet ju'uneetuane. Bwe'ituk, ka ini'i kia a' ea'po aman a' tu'uree'ut enchim ju'uneetuaka enchim noktane, ala ini'i, si'ime waka'a Liojta betana a' jikkaja'ut enchim ju'uneetuane. Intok jiba aapo ket ju'u chukula yeu weenemat enchim ju'uneetuane. ¹⁴ Ini'i, aapo in yo'orinaa'uta jiba waatakai, yee aniane. Bwe'ituk aapo juka' nee betana lutu'uria weyemta, ne tana a' mabetaka, enchim a' ju'uneiyaatuane. ¹⁵ Si'ime ju'u, juka' in yo'owata jipue'uta, ket inepo a' atteak. Inia betchi'bo san inepo, juka' Liojta tu'u jiapsi, juka' nee betana weyemta ne tana a' mabetaka, intok inika'a, ineponee aapo'ik enchim aet a' ju'uneiyaatuane'eti jiaak.

Siokwamtat cha'aka, chukula alleewame aune

¹⁶ 'Tua ka bu'uuka be'ee, inim ka intok enchim nee bitneeo. Taa aet chukula, sep jeela, eme'e juchi nee bitne. Bwe'ituk inepo nee, ju'u in yo'owata jiapsa'u bicha nee siime.

¹⁷ Junako jume' a' majtim betana waate naas nau nattemaek:

—Aapo: “Tua ka bu'uuka be'ee, itom ka intok a' bitneeo, intok aet chukula, sep jeela itom juchi a' bitne'e”, ti jiakai. Intok, “Inika'a jiba aapo'ik yo'owata ane'u bicha a' sime'u betchi'bo”, ti jiakai. Jaisa ini'i jiubaeka inika'a teuwaa. ¹⁸ Jitasa iniae aapo teuwaa: “Ka bu'uuka be'ee”, ti a' jia'ue. Katte aet ju'unea jitat a' noka'ut —ti jiakai.

¹⁹ Jesus inimmet, bem au nattemaebae'po amet mammateka:

—Ineponee emou inim: “Ka bu'uuka be'ee, enchim ka intok nee bitnee'u intok chukula sep jeela juchi enchim nee bitnee'u”, ti jiiak. Jaisa eme'e inia betana junuen nau nattemae ja'ani —ti ameu jiiak—. ²⁰ Lutu'uriapo ne inen emou jiia, chukula eme'e bwanakai intok tua siokne. Taa ju'u inim yoemra inia betana tua alleene. Taa inien eme'e tua ka alleakai juni'i, chukula ju'u enchim sioksi ea'u, ini'i, seej chukti emo betchi'bo tua alleewame tuneekai. ²¹ Jamut seenu, usibae'eteko, junak ini'i ka alleene, taewai, jiokot au a' bitnee'uta a' yumaka' betchi'bo. Taa ini'i, chukula, juka' ili usita yeu yebijsuko, ini'i, jiokot au a' bichaka'u ka au waatine, tua alleekai, inim ili usita yeu yoemtuka'po ju'uneakai. ²² Ket jiba inieni i'an eme'e ka enchim allea'u emot aayuk. Taa chukula juchi nee enchim bitnee intok junako eme'e tua yuma'isi enchim allea'u emot aune. Ini'i alleewame junuen, ka intok lu'utineekai.

²³ Junako inika'a taewaita yumako, eme'e kaita intok neu bicha a' a'aune. Lutu'uriapo ne inen emou jiia, ju'u in yo'owa, si'imeta juka' iniat net yoem'eaka, au bicha enchim a'awa'uta, aapo enchim a' bittuane. ²⁴ Eme'e i'an tajtia, ka inien Liojtau enchim a'awa'uta iniat net eaka a' jooa. Inien eme'e aune, intok enchim a'awa'uta eme'e a' bitne, junuen tua yuma'isi enchim alleene' betchi'bo.

Jesukrijto, jaisa inim juka' ka tu'ik koba'i

²⁵ Si'ime inika weyemta inepo nee jita ta'abwiku a' tammachiaka emou a' teuwaalaa. Taa chukula taewai yuma'ane, junako ka intok inien jita ta'abwiku a' tammachiaka in emou nokneeo. Ala inepo junak, in yo'owa betana weyemta machisi ne emou a' teuwaane. ²⁶ Junako junaka'a taewaita yumako, eme'e juka' enchim waata'uta, junaet net eaka, Liojtau bicha noknee. Ineponee intok jaibu junaet in yo'owabeu ka enchim nokriane. ²⁷ Bwe'ituk jiba aapo ju'u in yo'owa enchim nak ta'aa, jiba nee enchim nak ta'aaka intok aapo'ik Liojta betana in a'abo yepsaka'po junuen enchim a' suale' betchi'bo. ²⁸ Lutu'uria, aman ju'u in yo'owata jiapsa'u, aapo'ik betana ne yeu siika inim anbaekai. Taa i'ani inepo nee inim yeu simnee, juchi ju'u aman in yo'owa mak anbaekai.

²⁹ Junako jume' a' majtim:

—I'an ala empo tua ju'unakkiachisi itou nooka, intok ka jita ta'abwiku a' tammachiakai. ³⁰ I'ani itepo ju'unea, si'imekut tu'isi em ju'unea'u, intok ka utte'a inia betana eu nattemainaa'u. Inia betchi'bo, Liojta betana a'abo em yepsaka'po itepo a' suale —ti au jiiak.

³¹ Junak ju'u Jesus inimmeu:

—Junuen san, inika'a jaisa eme'e lutu'uriapo a' suale ja'ani —ti ameu jiiak—. ³² Bwe'ituk taewai yuuma, intok jiba i'an juna'a, junak enchim we'epulaim, enchim atteau bicha enchim na'ikimtuka intok eme'e nee inepolaik to'o saka'aneeo. Taa kannee inepolai, bwe'ituk ju'u in yo'owa nemak aane. ³³ Si'imeta inika'a nee emou teuwaalaa junuen, net eaka, yanti elaka enchim jiapsine' betchi'bo. Inim bwiapo utte'a, jiokot enchim emo bitnee'u. Taa eme'e ka jain eene, bwe'ituk inepo, jume' inim nee beje'eka aneme, inepo nee am koba'i.

17

Jesus, jume' a' majtim Liojtau bicha am nokria

¹ Chukula inika'a teuwaasukai, Jesus teekau jikau bitchuka intok:

—In yo'owa, taewai yuma'asuk ti jiiak. Juka' em yoemiata, che'a bepa a' yo'orinaa'uta aet bit tebone, junuen juka' em yoemiata, che'a bepa em yo'orinaa'uta et a' bit tebone' betchi'bo. ² Bwe'ituk jiba empo, juka' em yoemiata, si'ime yoemra inim jiapsame bepa a' nesaunee'u, utte'ata aet autualaa, junuen si'ime jume' au bicha em yeu pu'aka'um, jiba yuu jiapsiwamta aapo'ik am bittuane' betchi'bo. ³ Ju'u jiba yuu jiapsiwamta bitwame intok, ini'i, enchi juka' wepu'ulaika tua lutu'uriapo Liojta, intok Jesukrijtota, juka' a'abo em bittuaka'uta a' ta'eewame, juna'a.

⁴ Ineponee inim bwiapo enchi yo'oriwaka aet enchi eiyaanaa'uta nee a' ya'ari. Intok inepo nee a' chupa'i juka' em nee a' ya'ane'eti jiaka em nee tejwaaka'uta. ⁵ Junuen san achai, bat naataka, aniata kee yeu a' machiao naateka, che'a bepa yo'oriwaka emak in aneka'a benasia, i'ani, jiba junaen nee emak jiapsituane.

⁶ Jume' inim bwiapo jiapsame betana em neu bicha yeu pu'aka'um, inepo nee, em jabetuka'uta ne machisi am ju'uneetualaa. Inime'e, empo am atteaka intok i'an empo neu bicha am na'ikialaa. Intok inime'e, ee betana juka' nok lutu'uriata, a' nok jikkajilam. ⁷ I'an bempo ju'unea, junuen si'imeta juka' em nee aet aniaka, in ya'ari, ee betana a' weye'u. ⁸ Bwe'ituk inepo nee ee betana juka' nokta em nee tejwaaka'uta, junaka'a nee am majtalaa. Bempo intok a' mabetlaa. Intok inime'e lutu'uriapo ee betana inim in yepsaka'uta, a' ju'uneiyaalaa. Intok em nee a'abo bittuaka'uta a' suallaa.

⁹ Inime'e, inepo eu bicha nokria. Kannee jume' wate inim bwiapo jiapsame nokria. Ala jume' neu bicha em yeu pu'arim nee nokria bwe'ituk empo am atteak. ¹⁰ Si'imeta juka' in attea, empo nemak a' atteak. Intok si'imeta juka' em attea, inepo emak a' atteak. Intok iniat eiyaawaka in yo'orinaa'u neu aayuk.

¹¹ Ineponee ka nee intok inim bwiapo tawane. Taa bempo inim tawane. Inepo nee intok inim yeu siime aman emak an betchi'bo. Empo in yo'owa, wepulsu tu'ika et ayukame, jume' neu bicha em yeu pu'aka'um, jiba ee betchi'bo am aniaka am suuane, junuen inime'e yuma'isi nau eaka bem jiapsine' betchi'bo, jiba enchi nemak itom nau eaka jiapsa'a benasia. ¹² Junako, inim bwiapo inepo amemak anakai, jume' neu bicha em yeu pu'aka'um, inepo ee betana em utte'ae aniawaka nee am suuaka, ka tu'ik betana nee am aniasuk. Inime'e betana tua kaabe, jitat ta'abwisi eaka, nee betana au na'ikimtek. Taa kia wa'a jaibu bebeje'eritau au nenkilame jiba, junuen aapo'ik betana Liojta nok lutu'uriapo ji'ojteita a' chupne' betchi'bo.

¹³ T'an nee inepo aman em ane'u bicha nee siime. Taa nee ketun inim bwiapo anakai inika'a nee teuwa, junuen bempo'im inien tua in allea'uta, inika'a tua yuma'isi bem nemak a' bitne' betchi'bo. ¹⁴ Bempo'im inime'e inepo juka' ee betana nok lutu'uriata nee am majtalaa. Taa jume' inim, ka emak eaka jiapsame, inime'e omta. Bwe'ituk bempo ka jume' inim jiapsammak eaka jiapsa, jiba nee juni'i ka junamemak eaka in jiapsa'a benasia. ¹⁵ Inepo, kannee inim yeu em am nuk simne' betchi'bo ne eu bicha am nokria. Ala bebeje'erita betana em am jinne'une' betchi'bo am nokriakai. ¹⁶ Junuen, nee ka jume' inim jiapsammak eaka in jiapsa'a benasia, bempo juni'i ket ka junamemak eaka jiapsa. ¹⁷ Inime'e ju'u em nok lutu'uriat bempo'im ju'uneetuaka, iniae, wepulsu ee betchi'bo bem jiapsinee'ut am ania. Ju'u ee betana nooki juna'a ju'u lutu'uria. ¹⁸ Jiba em jume' inim aniapo jiapsammeu, em nee bittuaka'a benasia, junuen ket inepo, bempo'im nee jume' inim jiapsammeu am bittualaa. ¹⁹ Intok inepo jiba bempo'im betchi'bo nee wepulsu em nee yaa i'a'uta a' ya'abaeka nee eu ino su'u toja junuen bempo'im ket, tua lutu'uriapo, inien wepulsu eu emo su'u tojine' betchi'bo.

²⁰ Taa nee ka bempo'im betchi'bo jiba ne eu bicha nooka, taa ketchia wame'e che'a chukula, jiba bempo'im nee betana ameu noknee'ue, nee sualneeme betchi'bo. ²¹ Si'imem inime'e yuma'isi nau eaka bem jiapsine' betchi'bo, ne eu nooka. In yo'owa, jiba enchi nemak itom nau eaka jiapsa'a benasia, bempo'im itomak wepu'ulai benasi bem jiapsine' betchi'bo. Inien bem jiapsa' betchi'bo, jume' watem inim jiapsame,

em a'abo nee bittuaka'uta a' sualne' betchi'bo. ²² Inepo inime'e, jiba junaka'a tua eiyaawatchika weyemta, ee betana in mabetri, ineponee am bittualaa. Junuen, wepulsi nau eaka bem jiapsine' betchi'bo, enchi nemak itom nau eaka jiapsa'a benasia. ²³ Inepo, ka bittaka ne amet jiapsakai, empo intok ket net jiapsakai. Junuen beja inime'e tua yuma'isi bem nau eaka jiapsine' betchi'bo. Intok junuen jiba inia betchi'bo ju'u inim yoemra, em nee a'abo bittuaka'uta, a bem a' mammatene' betchi'bo. Intok ket tua em nee nake'e benasia, em am nake'uta.

²⁴ 'In yo'owa, inime'e, empo neu bicha am na'ikiari. Intok inime'e, inepo jiba jum in annee'u nemak am an i'a. Junuen inime'e aman, juka' che'a bepa eiyaawatchika ujyoriata em net autuarita, bem a' bitne' betchi'bo. Bwe'ituk empo, inim aniata kee a' ju'unaktewao naateka, empo nee nak ta'aalaa. ²⁵ In yo'owa, wepulsi a' lutu'uriatuka'po aman yee ya'uraa bittuame, eu nee nooka. Jume' inim bwiapo jiapsame ka enchi ta'aa. Taa inepo nee, ala enchi ta'aa. Intok inime'e in majtim, a'abo em nee bittuaka'ut ju'unea. ²⁶ Inime'e, inepo tua em jabetuka'ut, nee machisi et am ju'uneetualaa. Intok ketun naa buustia nee inim enchi ju'uneiyaa tebone. Junuen em nee nak ta'a'a benasia, bempo'im ket a emo nak ta'aane' betchi'bo. Intok ket junuen jiba nee juni'i, ka bittaka in amet jiapsine' betchi'bo.

18

Jesus, bwijritaka, nasuk weiyaawa

¹ Chukula aapo inika'a teuwaasukai, ju'u Jesus jume' a' majtimmak yeu siika, junuen jakia Setroon teamta beas anbaekai. Junama'a wajpo juyam tatakaka echitukan. Inim Jesus a' majtimmak ama yepsak. ² Ket ju'u Juuraj teame, ju'u yeu a' bwijneeme, aapo junama'a juyam echipo ta'aan. Bwe'ituk ju'u Jesus, jume' a' majtimmake juebenasi junama a'anen. ³ Junuen san ju'u Juuraj teame junama yepsak, juebena sontaom weiyaakai, intok waate, jume' te'opopo yee suuatuawammake. Inime'e, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owem betana intok jume' paiseeom betana aman bittuarimtakai. Inime'e, tettebem kukuche'eka intok mampo tachiriam weiyaaka kaaten. ⁴ Taa ju'u Jesus, si'imeta juka' au yeu weenemta betana jaibu ju'uneakai, yeu sikaa, intok inimmeu:

—Jabetasa eme'e jaiwa —ti ameu nattemaek.

⁵ Bempo:

—Juka' Jesujta, Nasaret tea'po jometa —ti a' yoopnak.

Ju'u Jesus intok:

—Ineponee juna'a —ti ameu jiiak.

Ju'u Juuraj teame, ju'u aapo'ik yeu bwisekame ket inime'emak ama weaman. ⁶ Juka' Jesujta: “Ineponee juna'a”, ti ameu a' jiako, inime'e amau rukteka intok bwiau ko'om to'otek. ⁷ Junak intok ju'u Jesus juchi:

—Jabetasa eme'e jaiwa —ti ameu nattemaek.

Bempo intoko:

—Juka' Jesujta, Nasaret tea'po jometa —ti jiiak.

⁸ Junak ju'u Jesus:

—Jaibu su ne enchim tejwaasuk in juna'atuka'po. Eme'e nee jaiwa'ateko, inime'e nemak rejteme am saka'atuane —ti ameu jiiak.

⁹ Ini'i inien tuk, jiba aapo'ik Jesujta, ju'ubwa jeela: “Jume'e, in yo'owata neu bicha yeu a' pu'aka'um betana, tua kaabe, jitat ta'abwisi eaka, nee betana au na'ikimtek”, ti a' teuwaaka'uta, junuen a' chupne' betchi'bo. ¹⁰ Junak ju'u Simoo Peeo'o teame, ini'i, tebem sisi'iwook kuche'ekame, yeu am wikeka intok senuk, Malko' teaka, ju'u te'opopo tekiakammeu yo'ota sawe'uta, inika'a batatana naka chukti a' beebak. ¹¹ Taa Jesus, ju'u Peotau:

—Jume' kuchi'im, em yeu am wikeka'po am ketcha. Inien, juka' in yo'owata, jiokot nee ino a' bit i'ao utte'atune, inien tua jiokot in ino bitnee'u —ti au jiiak.

Jesus, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'oweta bichapo aane

¹² Junak jume' sontaaom yeu pu'arim, ju'u ameu weyekamtamake, intok jume' te'opopo yee suuatuawame, inime'e, Jesujta bwiseka intok a' sumaka, ¹³ chukula ket, bempo che'a bat ju'u Anaj teamta kariu a' tojak. Juka' Anaj teamta, ju'u Kaipaa j teame a' ase'ebwakan. Ini'i ju'u junae wasuktat ama te'opopo tekiakammeu che'a yo'otuka'u. ¹⁴ Ini'i Kaipaa j teame jiba juna'atukan, ju'u juriommeu: “Si'ime jurio yoem-rata betchi'bo, wepu'ulaik a' muknee'po aman, bempo'im betchi'bo che'a a' tu'inee'uta”, ti a' teuwaakame.

Juka' Peota, Jesujta ka au a' ta'a'ati a' jiaka'po

¹⁵ Simoo Peeo' teame intok senu Jesujta majti, inime'e Jesujtat cha'aka kaaten. Ini'i senu Jesujta majti, junama'a te'opopo tekiakammeu yo'ota betana ta'eewan. Junuen san ini'i, Jesujta mak junama'a yo'ota kariu bicha, jita'e bat kora ya'ariu aman kibakek. ¹⁶ Taa ju'u Peeo, junama'a aman kikkimuwa'po, pa'aria tana taawak. Inien san ju'u senu majti, ju'u te'opopo tekiakammeu yo'ota betana ta'eewame, ini'i yeu sika intok juka' jamutta, aman kikkimuwa'po yee suuamta, a' tejwaaka, juka' Peota aman kibachak. ¹⁷ Junak ju'u jamut, aman kikkimuwa'po a' suuatuawame, Peotau:

—Jaisa empo ka juna'a ketchia, inia o'outa betana senu a' majti ja'ani —ti au nat-temaek.

Ju'u Peeo intok:

—E'e, ka inepo juna'a —ti a' yoopnak.

¹⁸ Junama'a sebekai, jume' junama'a jita'a suuame, intok jume' tekoka ama sawame, nayaka, oubammeu ja'abweka sukawen. Ju'u Peeo ket junama'a amemak oubammeu weyeka sukawen.

Juka' te'opopo che'a yo'ota, Jesujta a' temae'po

¹⁹ Ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, Jesujtau nattemai taitek, jabem a' majtim-tuka'ummet intok aapo'ik juka' junen yee a' majta'u betana. ²⁰ Iniau ju'u Jesus:

—Inepo nee inim si'imem ane'ebichapo yeteu nonoksuk. Intok jum juriom te'opompo, intok inim bwe'u te'opopo, si'ime jume' juriom nau emo totoja'po jiba aneka nee yee majtasuk. Junuen san kaita nee etbwa teuwaalaa, ²¹ jaisaaka empo neu su nattemae. Jume' nee jikkajilammeu nattemainee intok bempo ela'po a' teuwaanee juka' in am majtalatuka'uta. Bempo tu'isi ju'unea juka' in ameu noklatuka'uta —ti au jiiak.

²² Junak Jesujta inien jiako, junama te'opopo yee suuame betana, senu ama aneme, pujbat a' chochonaka intok:

—Kat ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'otau junuen jiia —ti au jiiak.

²³ Ju'u Jesus inika'a inen yoopnak:

—Ka tu'ik nee teuwaariako, junae betana a' teuwaane. Taa juka' in teuwaarita a' tu'ireako, jaisaaka empo nee chona —ti au jiiakai.

²⁴ Junak ju'u Anaas, aapo'ik suma'ita, Kaipaa j teamtau, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'otau a' bittuak.

Juka' Peota, juchi wee'po, Jesujta ka au a' ta'a'ati a' jiaka'po

²⁵ Ju'u Peeo ketun junama'a tajimmeu weeka sukawen. Iniau intok:

—Jaisa empo ka juna'a, ju'u inia o'outa betana majti ja'ani —ti au jiuwak.

Peeo intok:

—E'e, ka inepo juna'a —ti jiiak.

²⁶ Junak intok seenu, juka' te'opopo tekiakammeu che'a yo'ota tekokame, ini'i ju'u seenu, Peota naka chukti a' bebaka'uta a' wawaekame, aapo Peotau:

—Jaisa nee ka enchi jum juya etripo aamak bichak ja'ani —ti au jiiak.

²⁷ Ju'u Peeo, juchi ka au a' ta'aa ti jiaka nookak. Junama'a intok sep, totoi o'owia kukussuk.

Juka' Jesujta, Pilaatatau yeu a' tojiwaka'po

²⁸ Junak intok ju'u Jesus, Kaipaa' teamta kari a' kateka'a betana, aman ju'u kobanaaota bwe'u kariu nu'upawak. Junama'a jaibu matchun. Jume' juriom intok junaman bwe'u kariu ka aman kiimuk. Inime'e, Liojta junuen bem a' yo'oree'ut, junuen ayuka Liojta bichapo ka tu'ik emo ya'a machiakai. Intok junuen, Liojta yo'ori betchi'bo, kupteo, bwala jissobata bem bwa'ee'uta, ka a emo a' bwa'ane'eti eakai. ²⁹ Inia betchi'bo ju'u kobanao Pilaato' teame, pa'akun yeu siika junuen ameu nokbaekai. Intok aapo inimmeu:

—Jitat sa eme'e inika'a o'outa a' na'atejo —ti ameu jiiak.

³⁰ Bempo, inika'a:

—Ka tu'ik ka a' ya'ariako, itepo ka eu a' toji ean —ti a' yoopnak.

³¹ Junak ju'u Pilaato:

—Eme'e a' nuk sajaka intok jiba enchim jachin nesawe'po aman a' ya'uraa bittuane —ti ameu jiiak.

Jume' juriom intok:

—Taa itepo jume' juriom, ka iniau lutu'uriak, senuk a' me'etunee'ut itom aet nesaune' betchi'bo —ti au jiiak.

³² Junuen chupuk ju'u, aapo'ik Jesujta, tua jachin weyeka a' muknee'u betana a' teuwaariaka'uta. ³³ Pilaato, jum bwe'u kariu wajiwa juchi aman kibakeka, Jesujtau chaai teboka intok:

—Jaisa empo juna'a ja'ani, ju'u, jurio yoemratau che'a yo'o ya'ari —ti au nattemaek.

³⁴ Jesus intok iniau:

—Inika'a inia betana nattemaekai, jaisa empo kia emo a' ju'uneiyaaka a' nattemae ja'ani, inika'a inim in che'a yo'o ya'ari tuka'u, oo watem betana a' jikkajilatakai —ti au jiiak.

³⁵ Pilaato ju'u kobanao a' yoopnak:

—Ineponee ka jurio. Ju'u inim ele benasi jurio yoemra intok jume' te'opopo tekiakam-meu yo'owe, inime'e junen enchi a'abo neu tojak. Jitasa empo ya'ari —ti au jiiak.

³⁶ Junak ju'u Jesus:

—Che'a yo'otaka in nesaunee'u, ka i'an inim juna'a. Nee junuen inim nesaweo, junak jume' nemak eaka rejteme, nassua ean, junuen, juriommeu ka in su'u tojina' betchi'bo. Taa che'a yo'otaka in nesawe'u, ka i'an inim juna'a —ti a' yoopnak.

³⁷ Pilaato intok:

—Junak su, jaisa empo lutu'uriapo juna'a ja'ani, ju'u che'a yo'o ya'ari —ti au nattemaek.

Jesus inika'a:

—Ineponee juna'a ju'u che'a yo'o ya'ari, jiba em a' teuwa'a benasia. Ineponee inim yoemtuk, intok inepo juka' lutu'uriata ju'uneiyaa tebobaekai nee inim a'abo yepsak. Si'ime jume'e, juka' lutu'uriata bo'o jooriaka jiapsame, inime'e, juka' in teuwa'uta a' jikkajine —ti a' yoopnak.

³⁸ Ju'u Pilaato aapo'iku:

—Jitasa intok juna'a, ini'i lutu'uria —ti au jiiak.

Jesus, a' me'etune' betchi'bo aet nesawa

Inien au nattemaisuka ju'u Pilaato juchi yeu siika, jume' juriommeu nokbaekai. Intok junammeu:

—Kaita ka tu'ik nee inia o'outat teu machi —ti jiiak—. ³⁹ Taa eme'e au joiwalataka jiba junuen a' bibicha, chikti bwala jissu'awaka pajko taewaitchi, seenuk eta'ita in emou a'

su'u tottojamta. Junak su, jaisa eme'e juka' juriommeu che'a yo'o ya'arita nee a' su'u toji i'a ja'ani —ti ameu jiiak.

⁴⁰ Junako si'ime juchi chaai japtek:

—Ka junuka'a su'u tojine. Ala juka' Barabaaj teamta su'u tojine —ti jiiakai.

Ini'i Barabaaj teame intok jita etbwawamta tu'uren.

19

¹ Junako ju'u Pilaato, juka' Jesujta, sep tua jikot maisi a' bepsu tebok. ² Jume' sontaaom intok, juya wichakamta nat ko'elaa yaaka, Jesujta kobat a' yechak. Kutko sikiim intok a' supetuak. ³ Chukula inime'e, au rukteka:

—Ketchi allea, empo jurio yoemratau che'a yo'o ya'ari —ti au jiiak.

Intok inime'e, pujbat a' chonan.

⁴ Junako ju'u Pilaato juchi yeu sika intok junammeu:

—Ake'em a' bicha. Inim ne yeu a' tojilaa junuen enchim ju'unee i'akai juka' ka tu'ik, kaita in aet tettea'po —ti ameu jiiak.

⁵ Jesus intok aman yeu siika, juka' juyata wichakamta nat ko'elaisi ya'arita, kobat jipuekai intok jume' kutko sikiim supe simekai. Junak ju'u Pilaato:

—Ini'i juna'a, ju'u o'ou —ti ameu jiiak.

⁶ Junak jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe intok jume' te'opopo yee suuatuawame a' bichaka:

—Kuuset a' popon tebone, kuuset a' popon tebone —ti chaai japtek.

Junak ju'u Pilaato inimmeu:

—Eme'e a' weiyaaka intok junuen kuuset a' poponnee ma. Bwe'ituk ineponnee tua kaita ka tu'ik aapo'ikut tettea —ti ameu jiiak.

⁷ Taa inime'e juriom aapo'iku:

—Itepo te inim itom ae nesawee'uta a' jipue. Intok inia nesauripo a' jia'a benasia a' muknee'uta au chupne. Bwe'ituk ini'i, Liojta betana a' yoemiarituka'a benasi au ta'aa tebon —ti au jiiak.

⁸ Inika'a ju'u Pilaato jikkajaka, che'a juni'i majaek. ⁹ Aapo juchi wee'po junama bwe'u kariu bicha kibakeka intok aapo Jesujtau:

—Jakunsa empo joome —ti au jiiak.

Taa ju'u Jesus kaita a' yoopnak.

¹⁰ Junak ju'u Pilaato:

—Nee empo kaita yoopnabae ja'ani. Jaisa empo ka ju'unea ja'ani, kuuset enchi popon tebo betchi'bo, intok ketchia, enchi su'u toji tebo betchi'bo juni'i, in a nesawe'u —ti au jiiak.

¹¹ Ju'u Jesus inika'a:

—Tua kaita empo yo'otaka em net a nesaunee'uta jipu'u ean, Liojta betana ka a' maktuko. Inia betchi'bo, wa'a, nee eu tojakame, che'a juni'i ee bepa ka tu'ik ya'ari —ti a' yoopnak.

¹² Jiba inim naatekai ju'u Pilaato, jatchin juni'i ayuka, Jesujta a' su'u tojibaeka ean. Taa jume' juriom:

—Inika'a empo yeu su'u tojako, juka' che'a yo'o ya'arita Sesar teamta, empo a' beje'eka annee. Inim jabetaka juni'i, aapo che'a si'imem bepa au yo'o joobaeme, ini'i juka' Sesar teamta, jum Romapo che'a yo'otaka katekamta a' beje'eka annee —ti aet chaaek.

¹³ Junak ju'u Pilaato, inika'a jikkajaka, Jesujta pa'akun yeeu a' toji teboka, intok aapo, jum yo'o ya'arim yeyesa'po yejtek. Ebreo nokpo Kabaata' tea'po. Ini'i nooki, bwiapo teta chitta chibelai, ti jiubae. ¹⁴ Inimi'i jaibu senu taewai be'een, Liojta yo'ori betchi'bo bwala jissu'uawaka, pajkota weeneo. Jaibu jumak luula yejteo. Junak ju'u Pilaato, jume' juriommeu:

—Inim aane ju'u, emou che'a yo'o ya'ari —ti ameu jiiak.

¹⁵ Taa bempo:

—Me'etune, me'etune, kuuset a' popon tebone —ti chaaen.

Ju'u Pilaato inimmeu:

—Jaisa inepo inika'a emou yo'o ya'arita kuuset a' popon tebonee ja'ani —ti ameu nattemaek.

Taa jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe:

—Itepo kaabeta intok ta'abwik che'a itou yo'o ya'arita te a' jipue, waka'a jum bwe'u jo'ara Roma' tea'po yo'otaka katekamta jiba —ti a' yoopnak.

¹⁶ Junak ju'u Pilaato ameu a' su'u tojak junuen kuuset a' popontune' betchi'bo.

Bempo intok yeu a' nuk sajak.

Jum kuuset a' popontuka'po

¹⁷ Junuen ju'u Jesus yeu siika, juka' kuujta pu'atekai. Junuen, jum ili kawi Mukia koba' tea'u yebijneekai. Ebreo nokpo Kolkota' tea'u. ¹⁸ Junama'a, aapo kuuset popontuk. Intok aapo'iku mak ket woika kuusimmet jikat poponwak, aapo'ik kecha'awaka'po nau bicha, Jesujta nasuk tawaakai. ¹⁹ Ju'u Pilaato, ji'ojteita kuuset bepa jikat a' popon tebok: “Jesus, Nasaret tea'po joome, juriommeu che'a yo'o ya'ari”, ti jiamta. ²⁰ Jume' juriom betana juebenaka inika'a ama ji'ojteita nookak. Bwe'ituk jum Jesujta kuuset a' poponwaka'po, bwe'u jo'arau ka mekkaekan. Ini'i ji'ojtei intok, ebreo nokpo intok rieeko nokpo intok latin nokpo ji'ojteitukan. ²¹ Inia betchi'bo juriom betana jume' te'opopo tekiakammeu yo'owe, inime'e Pilaatotau:

—Inika'a ka junuen: “Juriommeu che'a yo'o ya'ari”, ti a' ji'ojtene. Ala empo: “Ini'i, ju'u juriommeu che'a yo'o ya'ari ti au teuwaame”, ti ji'ojtene —ti au jiiak.

²² Taa ju'u Pilaato, inime'e:

—Ju'u in ji'ojteka'u junuen tawane —ti am yoopnak.

²³ Chukula jume' sontaaom, Jesujta kuuset a' poponsuka, a' tajo'oriwata nu'uka intok naikisi nat a' na'ikimtek, inika'a bempo'im we'epulaim betchi'bo. Bempo ket, jume' tebe tajo'orim bepa a' jineka'um, am nu'uka. Inime'e intoko, ka jak nau am ji'ikrituka' betchi'bo, jikat ko'om tajti wepu'ulaikai, ²⁴ jume' sontaaom:

—Katte am siutane —ti nau jiiak—. Ala te amet nau ja'atek tu'inee junuen jabeta amemak a' tawaanee'ut ju'unee betchi'bo —ti nau jiiak.

Inien chupuk wa'a bat naataka jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo: “Inime'e, juka' in tajo'ori nat na'ikimtek, aet nau ja'atekai”, ti a' jiaka'po. Inien, inika'a junen yaak jume' sontaaom.

²⁵ Junama'a kuuseu, Jesujta aet poponiu, Jesujta ae intok a' aewata akkoowa, intok Maria, Kleeopaj teamta jubiawa, intok Maria Maareena' teame ama aanen. ²⁶ Ju'u Jesus, a' malawata intok waka'a a' majtita, tua a' nake'uta ae naapo weyekamta bichakai, a' aebeu:

—Ju'u eu weyekame, em yoemiatune —ti au jiiak.

²⁷ Chukula ket ju'u a' majtibeu:

—Inika'a eu weyekamta, empo aek —ti au jiiak.

Intok junama'a naateka, ini'i majti, aapo'ik jo'au a' jo'ane' betchi'bo a' mabetak.

Jum Jesujta jaisa a' mukuka'po

²⁸ Iniat chukula ju'u Jesus junuen juka' a' ya'a'ea'uta si'imeta jaibu a' chupsuka'ut ju'uneakai, juka' jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo ji'ojteita a' chupne' betchi'bo:

—Ba'ae ne muuke —ti jiiak.

²⁹ Junama'a ili soto'i, binaakre' teamtae tapunika ama manekan. Junak intok ju-name'e, junama'a, ba'ata nunu'emta, ejponja' teamta komoniaka, tebe kuta, isoopo' teamtat a' chayaka intok jikau, teniu au a' noitak. ³⁰ Jesus inika'a binaakreta je'eka, chukula aapo:

—Jaibu si'ime chupsuk —ti jiiak.

Junak intok aapo, ko'om kobateka, muukuk.

Jum, senu sontaota, tebe kuta bwawik jipuemtae, sana'ita betuk a' soaka'po

³¹ Inimi'i wepul taewai jiba be'een, bwala jisuawaka pajkota weene' betchi'bo, jume' juriom intok, jume' takaam ka kuusimmet aet yum jo'e taewait am tawaa i'an. Bwe'ituk juna'a aet yum jo'e taewai, tua beja yo'oriwaka eiyaawan. Inia betchi'bo bempo, Pilaatotau nookak, jume' kuuset cha'akame, aapo'ik am wok kotta tebone' betchi'bo, intok junuen inime'e lauti kokoka, inime'e, bem takaam junama bem ko'om jo'ana' betchi'bo. ³² Junako jume' sontaom aman sajaka, intok bempo junaman jume' woika aman kuusimmet popontukame, inime'e nanancha nau bicha wokim am kottariak. Jume' Jesujta mak ama popontukame. ³³ Taa inime'e, Jesujtau japteka, jaibu mukiata bichaka intok inia betchi'bo ka a' wok kottak.

³⁴ Taa jume' sontaom betana, seenu, aapo'ik tebe kuta sisi'iwookta bwawiakamtae, sana'ita betuk a' so'ak. Inim intok sep, ojbo ba'amak ama yeu siika. ³⁵ Ju'u inika'a inim a' teuwaame, ini'i a' bichak. Intok ini'i lutu'uriata nooka. Aapo, lutu'uriata a' noka'apo ju'unea, intok aapo inika'a teuwa, junuen ket enchim a' sualne' betchi'bo. ³⁶ Bwe'ituk ini'i inien yeu sikame inien tuk, junuen, Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo: "Ini'i, ota wepu'ulaik juni'i, ka a' kottarianaa", ti jiamta a' chup betchi'bo. ³⁷ Omot intok ket, Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo: "Bempo, waka'a takaata bem so'aka'uta, a' bitne", ti jiia.

Teta wojo'oku Jesujta tekwaka'po

³⁸ Iniat chukula ju'u Josee' teame, wa'a ili jo'ara Arima tea'ati teaka'u jo'aakame, ini'i, Pilaatotau nookak, juka' Jesujta takaawata a' weiyaabaekai. Ini'i Josee, Jesujta mak eaka a' sualen, junuen aapo ka au ju'uneiyaa teboika juni'i, jume' juriom a' majjae' betchi'bo. Inika'a, Pilaato a' nok mabetak. Ju'u Josee intok aman siika juka' Jesujta takaata a' nu'u betchi'bo. ³⁹ Ketchia ju'u Nikoreemo' teame, ini'i bat naataka tukaapo Jesujta mak etejokame, ini'i, senu taka ama woj mamni kiilom betteakamta, miira' teamta intok alooj teamta nau kuutik aman au a' nu'upak. ⁴⁰ Junuen san ini'i Josee intok ju'u Nikoreemo, bempo juka' Jesujta takaata toboktaka intok bempo, tajo'orim, tettebesi yeu wo'otim, iniae nau kuutia win jubasi ya'arimmea a' biijtak, inika'a, jume' juriom jume' kokolam ma'a betchi'bo, bem a' joa'a benasia ayukai. ⁴¹ Junama'a, jum Jesujta kuuset poponwaka'anaapo, ujoyosi juya etritukan, intok jiba inim, yee ma'a betchi'bo, tetapo wojo'oriata bemelasi ya'atukan, kee jabeta ama ma'awakai. ⁴² Junama'a bempo a' teekak juka' Jesujta takaata. Bwe'ituk ini'i tetapo wojo'oriata ya'ari, junama ka mekkaakai. Intok junama'a jume' juriom juka' aet yum jo'e betchi'bo taewaita jaibu abe a' naate' betchi'bo.

20

Kokolam nasuk, Jesujta a' jiabijteka'po

¹ Lominkot, semaanata aet naateo, ju'u Maria Maareena' teame, tua ketwoo, jum tetapo wojo'oriata ya'ari siika, ketun ka machiako. Intok aapo junaka'a tetapo wojo'oriata ya'arita jaibu ka pattita teak. ² Junak intok aapo, jum Simoo Peeo' teamta intok juka' senu majtita, wa'a, Jesujta tua naksuka'uta, inime'e joka'u tajtia buiteka intok:

—Itom yo'owa, tetapo wojo'oriata ya'ari betana yeu nuk saka'awak, itepo intok tee ka ju'unea jakun a' tojiwaka'u —ti ameu jiiak.

³ Junak intok Peeo intok ju'u senu majti, bempo junaman tetapo wojo'oriata ya'ariu bicha yeu sajak. ⁴ Inime'e woika nau tenni japteka. Taa ju'u seenu, Peota bepa che'a utte'a buiteka intok ini'i, tetapo wojo'oriata ya'ariu bat yepsak. ⁵ Aapo kia aman wajiwa ko'om bitchuka intok junama'a jume' tajo'orim, tettebesi yeu wo'otim ama jokame jiba bichak. Taa ka aman kibakekai. ⁶ Chukula ket ju'u Simoo Peeo' teame, aet cha'aka ama

yepsak. Intok aapo aman kibakek tetapo wojo'oriata ya'ari'po. Aapo ketchia juname'e tajo'orim tettebesi yeu wo'otim ama jo'arim bichak. ⁷ Intok ketchia ini'i, jume' tajo'orim, aapo'ik pujbat intok kobat ammea a' suma'im tuka'um, ka jume' tettebesi yeu wo'otim mak katekame, ala tottamtaka intok omola yecha'im ama am bichak. ⁸ Junak intok ketchia ju'u senu, Jesujta majti aman kibakek. Ju'u che'a bat aman tetapo wojo'oriata ya'ariu yepsaka'u. Intok ini'i, juka' ama yeu sikamta bichaka intok kokkoarim nasuk a' jiabijteka'uta a' sualek. ⁹ Bwe'ituk inime'e, jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo weyemta, juka' Jesujta kokkoarim nasuk a' jiabijtene'e'u a' utte'atuka'ut, kee aet ju'unean. ¹⁰ Junak intok juname'e Jesujta majtim, bem jo'aau bicha nottek.

Jesujta, Maria Maareena' teamtau yeu a' machiaka'po

¹¹ Taa ju'u Maria, junama'a pa'aku tetapo wojo'oriata ya'aripo naapo taawak, bwanakai. Ketun bwanakai, aapo aman ruktek junuen junama tetapo wojo'oriata ya'ariu wajiwa aman bitchubaekai. ¹² Junama intok wooi ankelesim, tua tosaalaim tajo'orekame, Jesujta takaata bo'osuka'po jokame bichak. Senu a' kobasuka'a betana katekame. Senu intok a' woksuka'a betana katekame. ¹³ Inime'e ankelesim intok aapo'iku:

—Jamut, jaisaaka empo bwaana —ti au nattemaek.

Aapo inimmeu:

—Juka' in yo'owata a' nuk saka'awaka' betchi'bo. Nee intok ka ju'unea jakun a' tojiwaka'ut —ti ameu jiiak.

¹⁴ Aapo inien jiusuka, junak kuakteka intok Jesujta ama weekamta bichak. Taa ka ju'unean aapo'ik junen a' Jesuj tuka'po. ¹⁵ Junak ju'u Jesus:

—Jamut, jaisakai empo bwaana. Jabetasa empo jaiwa —ti au nattemaek.

Aapo, juka' junama'a juya etrita suuamta ama ane'eti eaka:

—Japchi, empo a' nuk simlatuko, nee tejwaa jakun em a' tojaka'po, in aman a' nu'une' betchi'bo —ti au jiiak.

¹⁶ Ju'u Jesus junak:

—Maria —ti au jiiak.

Aapo ju'u Maria, au kuakteka intok a' ta'aaka, ebreeo nokpo:

—Rabboni —ti au jiiak.

Ini'i, yee majtame ti jiubae.

¹⁷ Jesus iniau:

—Inim nee sim tua. Bwe'ituk ketun nee kee aman in yo'owata a' jiapsa'u jikau weye. Taa ala, sika intok aman jume' nemak werim tejwaane, in yo'owabeu intok ket enchim yo'owabeu, intok in Liojtau intok enchim Liojtau bicha nee weebae'eti jiune.

¹⁸ Junak intok ju'u Maria Maareena' teame, ini'i, jume' Jesujta majtim aman tejwaa, aapo'ik juka' yo'ota a' bichaka'uta. Intok jiba Jesujta junaka'a bemela weyemta au a' teuwaaka'po.

Jesujta, jume' a' majtim nau ane'epo, ameu ye'a machiaka'po

¹⁹ Jiba junae taewait, semaanata aet naate'utchi, tukaapo, jume' Jesujta majtim nau aanen. Intok ama yeu rejtiwa'um eta'ikai, jume' juriom bem majjae' betchi'bo. Junama'a ju'u Jesus yepsaka intok jume' aapo'ik majtim nasuk kikteka intok ameu tebotek:

—Ka jain eaka enchim yanti elnee'u emou aune —ti jiiakai.

²⁰ Inien jiusuka aapo chukula a' mamam intok sana'ita betuk ko'okosi a' ya'ari'po am bittuak. Intok bempo tua alleak aapo'ik juka' yo'ota juchi a' bichakai. ²¹ Junak intok ju'u Jesus, juchi:

—Enchim yanti elnee'u emou aune —ti ameu jiiak—. Jiba juka' in yo'owata inim nee yeteu a' bittuaka'a benasia, jiba inien ineponee inim enchim naas bittuabae —ti ameu jiiak.

²² Junak intok aapo ame bepa jiabijtekamta benasi ayuka:

—Liojta betana juka' tu'u jiapsita eme'e mabetne —ti ameu jiiak—. ²³ Inim wame'e enchim, Liojta tu'u jiapsi betana aniwaka, inime'e, bem ka tu'uwa ya'arimmet enchim am jiokoi tebonee'um, inime'e, bem ka tu'uwa ya'arimmet jiokoitune. Wame'e intoko, bem ka tu'uwa ya'arimmet, Liojta tu'u jiapsi betana aniwakai enchim ka jiokoi tebonee'um, inime'e, bem ka tu'uwa ya'arimmet ka jiokoitune —ti ameu jiiak.

Toomaj teamta, yo'owe Jesukrijtota jiabijtelata a' bichaka'po

²⁴ Taa ju'u Toomaj teame, jume' woj mamni ama woika, jume' Jesujta majtim mak weyeme, ju'u wo'ori ti teuwaawame, ini'i, ka ama amemak aanen, juka' Jesujta ameu a' noiteo. ²⁵ Chukula wate aapo'ik majtim iniau:

—Juka' yo'ota, itepo a' bitlaa —ti au jiiak.

Taa ju'u Toomas junammeu:

—A' mampo a' wojoktipo ka bichakai, intok jum sisi'iwookim japsuka'po nee ka mam pusiaterko, intok kia jum a' sana'ita betuk a' so'aripo ka aet mamteko, kannee a' sualne —ti ameu jiiak.

²⁶ Woj naiki taewaim simsuka chukula, jume' Jesujta majtim juchi senu karipo nau aanen. Taa inim ala ju'u Toomas amemak aanen. Junako, junaka'a tu'isi a' pattitik juni'i, ju'u Jesus aman kibakeka ka teutaka, ame nasuk kikteka intok ameu tebotek:

—Enchim yanti elnee'u emou aune —ti jiiakai.

²⁷ Junama'a aapo sep Tomajtau:

—Em mam pusiam im tutta. Intok ime'e in mamam bicha. Intok empo im in sana'ita betuk, ama net mamtene. Intok ka naa buusti nee betana ta'abwisi eene, ala empo nee soal ta'aane —ti au jiiak.

²⁸ Junak ju'u Toomas, aapo'iku:

—In yo'owa intok in achai Lios —ti au jiiak.

²⁹ Jesus intok iniau:

—Toomas, i'an ala empo nee suale, taa kia junuen tua nee bichaka jiba. Tua alleewame tu'uwa ame tana waatianaa, wame'e, kaita bichaka, nee sualekame —ti au jiiak.

Inika'a ji'osia ji'ojteita, jaisa betchi'bo a' weye'po

³⁰ Ketchia ju'u Jesus, jume' a' majtim bichapo tua juebenak machilaata a jita a' joa'ue a' yaak, ini'i, inim ji'osia ji'ojteimpo ka weyekai. ³¹ Taa ini'i weyeme machilaa i'an inim ji'ojtewak, juka' Jesujta, Liojta betana usiwaitaka a'abo a' bittuarituka'uta enchim a' sualne' betchi'bo, intok junuen eme'e a' sualekai, jiba yuu jiapsiwamta enchim bitne' betchi'bo.

21

Jesujta, woo busanika jume' a' majtim, bawepo anemmeu ye'a machiaka'po

¹ Iniat chukula ju'u Jesus, jume' a' majtimmeu juchi au yeu machiak, jum bwe'u bau ba'a Tibeeriaj tea'po bwikola. Inen aapo ayukai. ² Inimi'i, Simoo Peeo, intok Toomas ju'u wo'ori ti ta'eewame, ju'u Natana'el teame, ini'i jum bwiaraa Kalileapo ili jo'ara Kanaa' teapo joome, jume' Seberee'o' teamta u'usim intok juchi wate woika jume' Jesujta majtim, inime'e ama nau aanen. ³ Wa'a Simoo Peeo' teame inimmeu:

—Kuchum ne yeu bause —ti ameu jiiak.

Bempo:

—Itepo ket te aman emak katbae —ti au jiiak.

Inime'e aman sajaka intok kuta kanoau ja'amuk. Taa bempo junae tukaariat kaita yeu wikek. ⁴ Junak junama'a jaibu yeu matchuu, Jesus junama'a bawe mayoat yeu machiak.

Taa jume' a' majtim ka ju'uncan, juka' ama anemta aapo'ik juna'atuka'po. ⁵ Junak ju'u Jesus, inimmeu:

—Uusim, jaisa eme'e kee jita yeu wike ja'ani —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Kaita —ti a' yoopnak.

⁶ Junak intok ju'u Jesus, inimmeu:

—Batatana bicha am jimmaanee jume' jite'im, intok eme'e junama'a yeu am wikne —ti ameu jiiak.

Inien inime'e aayuk. Intok chukula bempo, jume' jite'im junama ba'apo ka a yeu am wiken, kuchum inim tua yu'in am weiyaakai. ⁷ Junako ju'u aapo'ik majti, Jesujta tua nake'u, ju'u Peotau:

—Ju'u itom yo'owa ama weama —ti au jiiak.

Ju'u Simoo Peeo, junaka'a juka' bem yo'owata ama ane'uta a' jikkajakai jiba, tajo'po kobateka, ba'au au jimaak, mayoau tajtia bajumbaekai. Bwe'ituk tajo'owattilatukan.

⁸ Jume' waate Jesujta majtim, kuta kanoapo ba'a mayoau yeu yajak. Inime'e, jume' jite'im kuchummea tapunim yeu wik sakakai. Bwe'ituk junama'a mayoau tajtia kia jumak mamni taka waaktitukan jiba. ⁹ Bwiau yeu yajakai, inime'e junama'a taji oubampo kuchuta ama bo'okamta intok ket paanim ama teak.

¹⁰ Ju'u Jesus inimmeu:

—Jume' kuchum ju'ubwa enchim yeu wikeka'um watem a'abo tojine —ti ameu jiiak.

¹¹ Ju'u Simoo Peeo, kuta kanoau ja'amuka intok mayoau tajti jume' jite'im, kuchummea tappunim yeu wikek. Woo busan taka ama woj mamni ama baji kuchum tukan. Inime'e intok tua juebenaeka juni'i, ka chuktek jume' jite'im. ¹² Junak ju'u Jesus, inimmeu:

—A'abo kateka em ji'ibwa —ti ameu jiiak.

Inime'e a' majtim betana, tua kaabe au nattemaek aapo'ik jabetuka'ut, bwe'ituk juka' bem yo'owata ama ane'uta emo ju'unea'ati ean. ¹³ Junako ju'u Jesus, aman rukteka intok jume' paanim nu'uka intok bempo'immeu am bwisek. Intok juka' kuchuta juni'i jiba junaen ameu a' bwisekai.

¹⁴ Inim iniamak ju'u Jesus, a' majtimmeu bajisi ameu au yeu machialatukan aapo chukula kokkoarim nasuk jiabijtesukai.

Jesujta, Simoo Peeo' teamtamak a' etejo'po

¹⁵ Junama'a ketwoo, bempo ji'ibwasukai, ju'u Jesus, Simoo Peeotau:

—Simoo, Jonaj teamta yoemia, jaisa empo inime'ebepa nee nakke ja'ani —ti au nattemaek.

Ju'u Peeo intok:

—Jeewi in yo'owe, empo ju'unea in enchi eiyaa'u —ti a' yoopnak.

Ju'u Jesus iniau:

—Inientuko, empo jume' ju'ubwa nee sual japteme, bwala aso'olam benasia in eiyaa'um, inime'e am majtaka tu'isi nee am suuariane —ti au jiiak.

¹⁶ Chukula juchia, iniamak woosa:

—Simoo, Jonaj teamta u'usi, jaisa empo nee nakke ja'ani —ti au nattemaek.

Ju'u Peeo:

—Jeewi in yo'owe, empo ju'unea in enchi eiyaa'u —ti a' yoopnak.

Aapo:

—Junuentuko, jume' nee sualeka, bwaram benasi in eiyaa'um, inime'e nee betana weyemat am aniane —ti au jiiak.

¹⁷ Iniamak bajisia aapo:

—Simoo, Jonaj teamta u'usi, jaisa empo lutu'uriapo tu'isi nee eiyaa ja'ani —ti au nattemaek.

Ju'u Peeo intok junak au sioktua taitek junuen, iniamak bajisia: “Jaisa empo tu'isi nee eiyaa”, ti au a' nattemaeka' betchi'bo, intok aapo:

—In yo'owe, empo'e si'imekut ju'unea, empo ju'unea junuen in enchi eiyaa'u —ti au jiiak.

Ju'u Jesus iniau:

—Junaentuko, empo wame'e nee sualeka, bwalam benasi in eiyaa'um, nee betana weyemtat am majtaka, nee am suariane —ti au jiiak—. ¹⁸ Iniat empo nee sualne, junak empo bat che'a ju'ubwa yo'otukai, empo em tajo'po kobateka intok empo em yeu weebae'u bicha wewe'aman. Taa chukula, empo jaibu yo'otuitakai, junak em mamam empo na'ikim am to'one, intok ta'abwika enchi tajo'otuane, intok juna'a, ka em weebae'u bicha juni'i, enchi weiyaane —ti au jiiak.

¹⁹ Inika'a teuwaakai ju'u Jesus, juka' Peota jachin ayuka, mukuka intok iniae aapo'ik Liojta a' yo'ori tebonee'uta a' teuwaak. Chukula intok aapo ju'u Jesus, Peotau:

—Empo jiba nemak eaka jiapsine —ti au jiiak.

Wepulaka ju'u Jesujta tua a' nake'u

²⁰ Juchi bicha kuaktekai, ju'u Peeo, juka' Jesujta majti aapo'ik tua nake'uta, inika'a amet cha'aka weyemta bichak. Jiba wa'a, kupteo ka machiako, Jesujta amemak ji'ibwaka'po aapo'iku pitti kateka'uta, intok ini'i: “Achai, jabesa juna'atune, ju'u enchi yeu bwijneeme”, ti au nattemaeka'uta. ²¹ Junako, ju'u Peeo inika'a bichakai, Jesujtau:

—In achai, iniau su, jaisa au chupne —ti au nattemaek.

²² Jesus inika'a:

—Junuen inika'a, chukula nee a'abo notteo tajtia inim nee a' jiapsi i'ao juni'i, empo inim iniat kaachin eene. Empo jiba nemak eaka jiapsine —ti a' yoopnak.

²³ Junako, jume' Krijto nau sualeme nasuk, inika'a Jesujta majti ka a' muknee'uta etejowan. Taa Jesus iniau ka junuen ka a' muknee'uta au teuwaak, ala aapo: “Inika'a, chukula nee a'abo notteo tajtia inim nee a' jiapsi i'ao juni'i, empo inim iniat kaachin eene”, ti jiiak jiba.

²⁴ Ini'i jiba juna'a ju'u Jesujta majti, inim ae betana etejowame, ju'u inika'a a' lutu'uriateka a' teuwaaka intok inika'a weyemta ji'ojtekame. Ite intok ju'unea, si'imeta juka' a' teuwa'uta, lutu'uriatataka a' weye'uta.

²⁵ Ketchia tua juebenaka, wate weyeme aayuk, Jesujta ya'ari, ini'i intok we'epulaka ji'ojte tuko, si'ime jume' ji'osia ji'ojtei tu'ea'um, kia jumak inim aniapo ka kia ean, ti ne ea. Tua junuentune.

Krijtota yeu pu'arim, ju'u bem ya'ari

Ju'u Jesus, jume' a' sualemmeu, Liojta tu'u jiapsi amet a' na'ikiatune'po betana nooka

¹ Tua in nake'u Teopilo' teame, jum che'a bat weyeka ji'osiata in eu ji'ojteipo, Jesukrijtota betana si'imeta, bat naataka naateka, intok aapo'ik, teeka betana jikau a' mabetwa'po tajtia, si'imeta juka' aapo'ik yaaka intok juka' yee a' majtasuka'uta betana ne eu ji'ojtek. ² Aapo junak kee teekau nottekai, jume' yeu a' pu'arim, aapo, Liojta tu'u jiapsie aniwaka, bem joonee'ut am tejwaak. ³ Chukula, aapo me'etuka, jiabijtesukai, aapo ju'u Jesus jiapsaka ameu au yeu machiak. Intok chukula, aapo junuen junama'a woi taka taewaimmeu tajtia ameu au yeu mamachiakai. Junuen tua lutu'uriapo a' jiapsa'uta bempo'im a' ju'uneiyaatuakai. Intok ket aapo, achai Liojta yo'o nesaweka a' kateka'u betana juka' lutu'uriata ameu a' teuwaakai.

⁴ Intok aapo ketuni amemak anekai, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po kaakun am katnee'po betana am tejwaak. Inimmeu aapo:

—Inim eme'e bo'o bitne, achai Liojta betana waka'a emou a' chupne'eti jiaka a' teuwaarita, jiba in emou a' teuwaaka'a benasia. ⁵ Bwe'ituk ju'u Joan, yee babatoowame ba'ammea yee babatoowak. Taa ka juebena taewaim sikaa, inepone, Liojta betana, juka' a' tu'u jiapsita ne emou a' bittuane —ti ameu jiiak.

Juka' Jesujta teekau jikau sika'apo

⁶ Junak bempo Jesujtamak si'ime nau anekai, aapo'iku nattemaek:

—Itom yo'owa, jaisa jiba i'an junen empo inim itom jume' juriom, romaano ya'uraata betana su'u tojiwaka, juchi inim itom nesaunee'ut iniat itom aniaka itom a' tu'uteriane, ja'ani —ti jiiakai.

⁷ Aapo intok inimmeu:

—Eme'e, jakwoo, oo jita ta'apo juka' in yo'owa Liojta, aapo'ik jiba au lutu'uriaka a' ya'anee'uta, junae betana enchim a' ju'uneiyaanee'uta ka emou lutu'uria —ti ameu jiiak—. ⁸ Taaeme'e chukula, juka' Liojta tu'u jiapsita mabetsukai, eme'e inim si'imekuu yuma'anee intok ka jain eaka, yeu sajaka nee betana weyeka, juka' nok lutu'uriata inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po intok bwiaraa Jurea' tea'po intok ket jumun bwiaraa Samaaria' tea'po, intok kia inim bwiapo, che'a mekka bicha tajti eme'e a' teuwaane —ti ameu jiiak.

⁹ Inika'a aapo teuwaasukai, bempo'im ketun a' bitchuu su, ju'u Jesus junama'a yeeu, teekau jikau siika intok aapo junaman namupo kaabetuk. Inime'e intok ka intok inim a' bichak. ¹⁰ Bempo'im junuen juka' Jesujta a' simeo, aman teekau a' bitchuu su, junama'a o'owim woika, tojsassaalaik atteaka bempo'im naapo yeu machiak. ¹¹ Inime'e intok bempo'immeu:

—Eme'e, bwiaraa Kalilea' tea'po joomem, ka intok teekau jikau a' bitchune. Jiba ini'i Jesus, inim emo tana, teekau jikau sikame, aapo jiba inien, junuen a' sika enchim a' bichaka'a benasia juchi nottine —ti ameu jiiak.

Ju'u Matiaj teame yeu pu'awak, Jurajtuka'uta ane'epo tawane' betchi'bo

¹² Junak inime'e junama'a Oliibo kawi' tea'a betana yeu sajaka intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u nottek. Juna'abo aman ka mekkaa, jumak wepul kilometro tukan jiba.

¹³ Junak bempo jum Jerusalem tea'u yajakai, junama'a kari bem ama joka'apo, junama'a karita bepa juchi senu bepaata ya'ariu jikau ja'amuk. Inime' nasuk, inen teakame ama aanen: ju'u Peeo' teame, ju'u Jakoobo, ju'u Joan, ju'u Anteej teame, ju'u Jeriipe, ju'u Toomas, ju'u Baatolomee' teame, ju'u Mateeo, ju'u senu Jakoobo, ini'i senu Alpeo' teamta yoemia, ju'u Simoo, ini'i jume' kananjitam ti emo teuwaammak ea'u, intok ju'u Juuras,

juka' Jakoobo' teamta mak weri. ¹⁴ Inime'e si'ime jiba wee'po, nau eaka, jume' Jesujta mak werimmak intok juka' a' aewata Maria' teamta mak, intok junama'a jume' waate jaamuchimmake emo nau totojan junuen Liojta yo'oreka intok au bicha yee nokria betchi'bo.

¹⁵ Juname'e taewaimmet ju'u Peeo, junama'a jume' Krijtota nau sualeme nasuk kiktek. Inime'e jumak si'ime nau, busan taka tukan. Aapo intok inimmeu:

¹⁶ —Krijtopo nemak werim, utte'atukan, wa'a, jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo, bat naataka jaibu Labiituka'uta, Liojta tu'u jiapsie noktuawaka junuen Jurajtuka'uta betana, ju'u, jume' Jesujta bwiseka a' nuk sajakame am tejwaakamta betana a' teuwaaka'uta junuen a' chupne'po —ti ameu jiiak—. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u Juurajtuka'u itomak na'ikiatukan intok ketchia aapo, jiba ito benasi itom tekil jooan. ¹⁸ Taa juna'a, sikaa, intok ju'u tomie, ka tu'ik ya'arika a' makwaka'ue, waj bwiata jinuk. Chukula intok aapo, jikat betana kobae ko'om wecheka intok toma pejteka, intok a' tompo ayukame si'ime yeu wettek. ¹⁹ Chukula, jume'e, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jiapsame junae betana a' ju'uneiyaaka, bempo, junaka'a waj bwiata, Akellamak ti a' teatuak. Ini'i nooki, bem nokpo, Waj bwia ojboe beje'etuari, ti jiubae. ²⁰ Bwe'ituk jum ji'osia ji'ojteim, Salmom tea'po:

Ju'u a' kariwa jimmaatunee

intok kaabe ama jo'ane,

ti jiiia. Intok ketchia jiba junama'a ji'ojteimpo:

Ta'abwika, tekil a' joa'uu tawane,

ti ji'ojtei.

²¹⁻²² 'Inim ito nasuk wate aane, inime'e, juka' yo'owe Jesukrijtota inim itomak a' aneka'po tajtia, bat junak ju'u Joan tuka'uta betana a' bato'owaawaka'po naateka, chukula aapo'ik teekau a' notteka'po tajtia, jiba ta'apo itomak aneme. Inien san i'an junuen, inime betana seenuk, juka' yo'owe Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabi-jteka'po itomak a' teuwaaneemta, inime'e betana itom yeu a' pu'anee'uta utte'a.

²³ Junama'a ame betana senuk amemak tawaane' betchi'bo, woika yeu pu'awak. Ju'u seenu, Jose Barsabaj teame, ket Jujto'oti teuwaawame. Intok seenu, Matiaj ti teakai.

²⁴ Intok chukula bempo Liojtau bicha am nokriak:

—Achai Lios, empo junen inim si'imem jiapsi ta'aame, inime'e woim betana jabeta em yeu pu'aariaka'uta itom yeu a' pu'ane' betchi'bo itom ania —ti jiaikai—. ²⁵ Junuen aapo'ik, jume' Krijtota betana yeu pu'arim, tekilta bem joa'uta, jiba juka' Juraj tuka'uta, ka tu'ik ya'arika junuen a' tawa'ea'uta junuen au chupuka a' ta'aruka'uta, inika'a a' joone' betchi'bo.

²⁶ Junako bempo junammet ju'unee betchi'bo, jita'e amet nau yeewekame benasi aayuk. Intok junak junuen inim ju'u Matiaj teame ama teuwaatuk. Junama naateka ini'i, aapo, waate jume' woj mamni ama wepu'ulaika jume' Krijtota yeu pu'arimmak na'ikiatuk.

2

Liojta tu'u jiapsi yepsaka'po

¹ Junak chukula, Jesukrijtota muksuka intok aapo'ik kokkoarim nasuk a' jiabijte-suka, woo busan semaanam simsuko, taewai, bem nokpo Pentekojtej ti ta'eewame yumaka, si'ime wame'e Krijtota nau sualeme, inime'e wepulsi karipo si'ime nau aanen. ² Junama'a seej chuktia, teeka betana weyeka, jiawai, suum watchika jikkajituk. Inika'a, bwe'u jekata yepsaka'abenakai. Intok junuen, jum kari bem joka'apo si'imekut yumakai. ³ Junak intok, bempo'im ane'epo taji buaktiam benaka ama bittuk. Inime'e bempo'im we'epulaim bepa cha'atukai. ⁴ Intok junak inime'e si'ime, Liojta betana a' tu'u jiapsiwata yuma'isi a' mabetak. Intok inime'e si'ime, tatta'abwi, ka bem nokpo, nok japte'k. Junuen jiba juka' Liojta tu'u jiapsita am noktua'a benasia.

⁵ Jiba juname'e taewaimmet junama'a bwe'u jo'ara Jerusalem ti teaka'po, jurio yoemra, inime'e Liojta yo'ori betchi'bo, bem suale'ut tua yuma'isi a' joame, inime san, mekka omot tatta'abwi bwiaraam betana jomemtaka ama anakai. ⁶ Junak junama bem ane'epo, junaka'a jiawaita a' jikkajituko, junama ju'u bu'uuraama ama nau yajak. Intok inime'e betana kaachin ee machika kialam bitchuka taawak. Bwe'ituk inime'e, juname'e si'ime, we'epulaka bem nokpo nokame jikkajan. ⁷ Inime san junen tua suum eaka am bichaka intok bempo:

—Si'ime inime'e nokame itom jikkaja'um, bwiaraa Kalilea' tea'po joomem o'oben —ti nau jiiian—. ⁸ Taa itepo i'an inime'e, bempo'im we'epulaka, itom aamak yo'otuka itom nokpo nokame jikkaja. ⁹ Inim ito nasuk yoemra aane, bwiaaram inen teaka'po betana joome. Jum Paartia' tea'po, jum Meeria' tea'a betana, jum Elamiita' tea'a betana, jum Mesopotaamia' tea'po joome. Ket jum Jurea'a betana, jum Kapparoosia' tea'a betana, jum Ponto' tea'a betana, Aasia' tea'a betana. ¹⁰ Jum Riihia' tea'a betana, jum Pampiilia' tea'a betana, jum Ejiipto' tea'a betana. Jum Aprika' tea'po senu bwe'u jo'ara Sireene' tea'a betana jume' che'a wa'am bicha jo'aakame. Inim ketchia, yoemra Roma' tea'a betana inim jooka. Inime'e betana waate juriom yeu yoemtulamtakai, wate intok ka juriomtaka, taa juriom junuen Liojta yo'oreka bem bo'o jooria'uta ame benasi a' sualeme. ¹¹ Ketchia waate jum bwiaraa bawepo kateka, Kreeta' tea'a betana, intok ket bwiaraa Araabia' tea'a betana inim aane. Taa junuen taka juni'i, si'ime itepo inim, bempo'im, Liojta betana juka' che'a bepa eiyaawatchika kaitau a tamachiatuka a' ya'arita, itepo, we'epulaka, tua itom tatta'abwi nokpo a' teuwaame jikkaja.

¹² Si'ime jume' am bichame suum eaka intok kaachin ee machiakan. Intok inime'e:

—Jitasa tua si'ime ini'i itom bicha'u —ti nau nattemaen.

¹³ Taa waate kia am junn jiaawaka intok:

—Inime'e che'a, pa'asi ba'awata yee nanaakomta ji'ilamtaka june'ela —ti jiiian.

Peota yoemratau teuwaaka'u

¹⁴ Junako ju'u Peeo, watem jume' woj mamni ama weepulaika, Jesukrijtota yeu pu'arimmak, ama kikteka intok kusisi nokaka:

—Eme'e, Jurea bwiaarapo joomem intok eme'e inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jiapsame, inika'a ju'uneiyaanee intok inika'a in emou teuwaabae'uta a' mammatene.

¹⁵ Inime'e enchim bicha'um, katim naako enchim am eiya'a benasia. Bwe'ituk ketuni ketwoo, ju'ubwasu batanim jikakai. ¹⁶ Ala ini'i enchim bicha'u, juna'a ju'u chukula yeu weenemta tetuwaame, Joel tuka'uta, che'a bat naataka aapo'ik teuwaari juna'a. Junak inen jikakai:

¹⁷ Che'a chukula taewaimmetchi ti jiiia ju'u Lios, nee betana inepo juka' in tu'u jiapsita ne si'ime im bwiapo jiapsame nee a' ju'uneiyaatuane.

Jume' enchim yoemiarim, o'owimtaka, jaamuchimtakai, juka' nee betana weyemta a' teuwaane.

Jume' ju'ubwa yo'otume, ka si'imem a bicha'uta bibittuanaa.

Jume' intoko yo'otuim, inime'e jita tettenku tuanaa,

ti jiiak ju'u Joeltuka'u.

¹⁸ Jiba juname'e taewaimmet, inepo juka' nee betana tu'u jiapsita nee jume' in yeu pu'arimmak, o'owimtaka intok jaamuchimtakai, nee a' ju'uneiyaatuane.

Inime'e intok, juka' nee betana weyemta a' teuwaane.

¹⁹ Jikat teekau inepo, jita ka jiba bitwaka, junerak a' bit tebone.

Intok inim bwiapo inepo machilaata ne ya'ane.

Ojbota benak, tajita intok bwichiata benak, jaawata benasi weyemta.

²⁰ Ju'u intoko ta'a, tua ka machisi tawane.

Ju'u intok meeche, ojbota benasi sikii chukuisi bittune.

Ini'i, wa'a yo'owe Jesukrijtota aapo'ik yeu pu'arita taewaita kee a' yumao.

Junak juna'a taewai, che'a bepa kaita intok ale benasi taewai che'a machika bittuneekai.
²¹ Intok junak, jabetaka juni'i, wa'a tua junen jiaka ju'u itom yo'owabeu bicha aapo'ik a' jikolinee'uta a'awame, juna'a jinne'ui tune, ti jiiak ju'u Joeltuka'u.

²² 'Junuen san eme'e, Ijra'el tuka'uta betana a' yoemiammet yeu katriam, inika'a in teuwaabae'uta a' jikkajine. Jesus, ju'u Nasaret tea'po joome, aapo, achai Liojta betana inim emo bichapo, aapo'ik che'a bepa kaitau a tamachiatuka a jita a' joa'ue a' yaaka'ue, intok si'imeta machilaata, jiba aapo'ik achai Liojta emo bichapo aapo'ik Jesujta a' ya'atuakai, junae a' Krijtotuka'uta a' teuwaak, enchim jaibu a' ju'uneiya'a benasia.

²³ Taa junuentaka juni'i, inika'a che'a bat naataka naateka, juka' Liojta tua junuen a' chup i'a'po aman, aapo'ik emou a' su'u tojiwako, junak eme'e a' bwiseka intok junuen wame'e ka Liojta yo'ori ta'aame betana aniwaka, eme'e, kuuset a' popon tebokai a' me'aak. ²⁴ Taa ju'u Lios, aapo'ik mukiataka, juchi a' jiapsituak, kokkowamta betana ama a' yo'eetuakai. Bwe'ituk aapo kaachin mukiataka junuen tawa ean. ²⁵ Bwe'ituk ju'u che'a yo'o ya'ari, Labiituka'u, jiba aapo'ik Jesujtat nokaka:

Ineponee juka' achai Liojta jiba nemak aneka intok jiba nee aniamta nee a' yoem eiyaak. Intok junuen, kaita in majjaune' betchi'bo, aapo si'imeku yumaka nemak tukai.

²⁶ Jiba inia betchi'bo inepo in allea'u tu'isi net ayukan, Intok inepo tua alleaka, aapo'ik in bai sae'uta ne a' teuwaak.

Ket jiba inia betchi'bo san, kaitat jain eaka nee bo'otene.

²⁷ Bwe'ituk empo kaachin, jume' kokkoarim jiba betchi'bo ane'u nee tawaane.

Intok kia empo, inika'a em yeu pu'arita, aapo'ik takaawata nasontene' betchi'bo, ka ama a' su'u tojine.

²⁸ Ketchia empo, jum jiba yuu jiapsiwa'u jachin aman yaajiwa'uta, nee a' ju'uneiyaatuak. Intok empo nemak aneka, tua alleewamta nee a' bittuane, ti jiiak.

²⁹ 'Eme'e, nele benasi inim yoemem, a itepo a' ju'uneiyaa, juka' che'a bat weyeka itom yo'owasuka'uta, Labiituka'uta a' mukuka'po intok ket a' ma'atuka'po. Bwe'ituk tetapo wojo'oria a' ma'awaka'po, ini'i ketun tee im a' bicha. ³⁰ Taa ju'u Labii tuka'u aapo, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weemta teuwaan. Intok aapo ju'uncan, juka' Liojta jita teuwaaka tua a' lutu'uriatunee ti jiakai, aapo'ik yeu katriam betana juka' seenuk, Liojta yeu pu'arita a' yebijne'po. Intok aapo'ik yo'otaka a' yej suka'po, inika'a ama yo'otaka a' yejtenee'uta. ³¹ Junuen san ju'u Labii tuka'u, tua ju'uncan benasi, Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtenee'uta a' teuwaak. Intok ketchia aapo'ik, jume' kokkoarim jiba yuu betchi'bo bem ane'u, aapo'ik ka ama a' tawanee'uta. Intok kia aapo'ik taka juni'i, ka ama a' nasontunee'uta a' teuwaak. ³² Intok ini'i, ju'u Lios, jiba inika'a Jesujta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuak. Intok jiba inien yeu sikamta betana jiba itepo tee a' ju'uneiyaaka a' teuwaak. ³³ Junuen san jiba aapo, achai Liojta a' kateka'u sikaa, a' batatana yejtek. Intok a' yo'owa betana juka' a' tu'u jiapsiwata au a' na'ikiarita, aapo a' mabetak. Intok si'ime ini'i enchim bichaka'u intok enchim jikkajaka'u, jiba aapo'ik betana weye. ³⁴ Bwe'ituk ka ju'u Labiituka'u juna'atuk ju'u teekau sikame. Bwe'ituk jiba aapo ju'u Labii tuka'u:

Ju'u in yo'owa Lios, ju'u yeu pu'ari in yo'owabeu:

“Inim in kateka'po, batatana yesa'e”, ti au jiiak.

³⁵ “Chukula, si'ime wame'e enchi beje'eka aneme, yuma'isi bem eu emo su'u toja'po tajti, Junaet in enchi aniasu'po tajtia”, ti jiiak ju'u Labii tuka'u.

³⁶ 'Si'ime ju'u im Ijra'el yoemra tua witti a' lutu'uriatuka'po a' ju'uneiyaa'em, inika'a Jesujta enchim kuuset poponaka'uta, juka' achai Liojta, si'imemmeu a' Krijtotaka intok si'imeku aapo'ik a' yo'o ya'ariaka'uta.

³⁷ Inika'a bempo jikkajisukai, inime'e, bem sioksi ea'u amet ayukan, intok ju'u Peo' teamtau intok jume' waate Krijtota yeu pu'arimmeu nattemaek:

—Ito mak werim, itom tejwaanee inia betana, jaisa te annee —ti ameu jiakai.

³⁸ Junako ju'u Peeo:

—Liojta bichapo eme'e, ka tu'ikut betana emo temaeka a' koptane. Intok we'epulaka, eme'e Jesujtau bicha nokaka, ae betchi'bo emo bato'owaa tebonee junuen enchim ka tu'uwa ya'arimmet enchim jiokoina' betchi'bo. Intok junuen aapo ju'u Lios, juka' aapo'ik betana a' tu'u jiapsita emot a' autuane —ti jiiak—. ³⁹ Bwe'ituk ini'i yetet autuanna'ateaka ju'u chupneeka, bat naataka teuwaari, jiba emo betchi'bo intok kia jume' enchim yoemiam betchi'bo juni'i weye. Intok kia si'ime wame'e, che'a mekka tajti jiapsame betchi'bo ketchia, ini'i, wame'e juka' achai Liojta aapo'iku bicha yeu a' pu'abae'um betchi'bo weyekai —ti jiiak.

⁴⁰ Inia betana ameu nokakai intok, ket watek ameu teuwaakai, ju'u Peeo inimmeu nookak intok tu'ik betana am sua tejwaakai, intok:

—Inim ka tu'ik joaka jiapsammak ka amemak eene —ti jiakai.

⁴¹ Junuen san juname'e inime betana juka' Liojta betana nok lutu'uriata sualeka a' mabetakame bato'owaaimtuk. Intok jiba junae taewait, jumak baji miiltaka junama'a jume' Krijtota sualemmak ee japtok. ⁴² Intok si'ime, jume' Krijtota yeu pu'arim betana bem majtawa'ut jiapseka a' bo'o joorian. Intok si'ime, si'imeku nanancha eaka jiapsan. Intok Liojtau bicha yee nokriakai. Intok paanim rebekta betchi'bo emo nau totojan, junuen Jesukrijtota a' mukuka'u waati betchi'bo.

Jume' bat Krijtota sualeka'um, jaisa jiapsaka'u

⁴³ Intok si'ime jume' ama aneme, si'imeku Liojta ee majjaen. Intok Liojta a jita joa' betchi'bo, ka a joo tu machik intok machilaata, jume' Krijtota yeu pu'arim a' jootuawan.

⁴⁴ Intok si'ime wame'e Krijtota sualekame, juname'e jiba wee'po nau aanen. Intok bempo, juka' bem attea, si'ime nau a nau a' jipuen. ⁴⁵ Inime'e, juka' bem atteata, intok si'imeta waka'a bem jipue'uta a' nenenkan intok junuen bempo, junaka'a tomita, junama'a bempo'immeu a' be'ee'po aman nat a' na'ikimtekai. ⁴⁶ Intok chikti ta'apo bempo jum Liojta bwe'u te'opopo emo nau totojan. Intok ketchia, chukula, watem jo'aa be'ekatana sajaka, paanim rebekta betchi'bo, Jesukrijtota a' mukuka'u waatekai. Intok bempo tua alleaka intok kaabe emo che'ewareka nau aneka jiji'ibwan. ⁴⁷ Intok Liojta yo'oreka, au bicha bem allea'uta a' teuwaan. Intok junama'a bem bwe'u jo'arapo, si'ime ju'u yoemra am eiyaaka am bichan. Intok junuen ju'u yo'owe Jesukrijto, chikti ta'apo, ama aapo'ik sualeme jume' jinne'uim tume, che'a juni'i am bu'uurian.

3

Jum, juka' lo'ita au inne'etetuawaka'po

¹ Sejtul wee'po ju'u Peeo intok ju'u Joan teame, inime'e kupteo, bajim jia'apo, junama'a junak Liojtau bicha nokwamta joowao, bempo te'opou yajibokan. ² Junama'a, chikti ta'apo senu ama yoeme, yeu a' tomteka'po naateka lo'itakai, ini'i jiba ama a'anen. Ini'i jum te'opou jiba totojiwan junama'a ama kimuwa'po, ini'i Tua Ujyooi ti ta'eewa'po intok junama'a yeechawan junuen jume' aman yajammeu a' netane' betchi'bo. ³ Junak junama'a, ju'u lo'itaka yeu tomtekame, Peota intok Joanta, jum te'opou kimume bichakai, bempo'im a' jiokoleka a' mikne' betchi'bo ameu netanen. ⁴ Junako ju'u Peeo intok ju'u Joan, a' mammateka a' bitchun. Ju'u Peeo intok:

—Itom mammatene —ti au jiiak.

⁵ Ini'i junuen amet bo'o bichan, juname'e jita a' mik machiakai. ⁶ Taa ju'u Peeo:

—Sawai tomi intok kia tosai tomi juni'i kaita. Taa in jipueka in ju'uneiyaa'uta nee enchi ya'ariane. Ju'u Jesus, Nasaret tea'po jometa betana lutu'uriaka ne eu nooka, kikteka intok weene —ti au jiiak.

⁷ Junak intok ju'u Peeo, batatana mampo a' bwiseka a' kechak. Intok sep junama'a, aapo, wokpo intok tero'okimpo utte'ituk. ⁸ Junako wa'a lo'itaka yeu tomtekame, kupti kikteka intok junuen a' wokimmet weyeka wee taitek. Ini'i intok bempo'immak jum te'opou kibakek, tu'isi weyeka, jikau chepti simeka, Liojta alleaka a' bai sae'uta au bicha teuwaakai. ⁹ Junama'a si'ime yoemra, junuen weamamta intok Liojta alleaka a' bai sae'uta au bicha a' teuwaamta a' bichak. ¹⁰ Intok inime'e, juka' ama yeu sikamta betchi'bo, tua suum eaka a' bichak. Bempo su junaka'a yoemta tu'isi a' ta'aan. Intok ju'uncan, jiba aapo'ik juna'a tuka'u, ju'u, te'opopo, pueeta Tua Ujyooi ti ta'eewa'po, ama kateka a' netansuka'u.

Jum te'opopo jekkaapo, Salomoonimnea ta'eewa'po, Peota teuwaaka'u

¹¹ Ju'u lo'itaka yeu tomteka'u, ini'i junama tu'ireakame, Peota intok juka' Joanta am bwisika, ka am su'u tottojan. Junak intok junama'a ju'u bu'uuraa, ama yeu sikamta tua a' suum eiyaka, ama te'opopo lebela, jekka ya'ari Salomonta attea ti ta'eewa'po, junama Peotaim ane'u tenneka ama nau yajak. ¹² Juname'e junuen bichakai ju'u Peeo, junae yoemratau:

—Ijra'el yoemra, jaisaaka eme'e itom su bichaka suum ea, junuen itom a jita joa' betchi'bo, oo Liojta tua itom yo'ori ta'aa betchi'bo, inika'a, itom au a' tu'uteka'a benasia. ¹³ Ala, ju'u Apra'amtuka'uta Lios, intok juka' Isaak tuka'uta intok Jakoop tuka'uta intok jume' itom yo'owasuka'um Lios, aapo, juka' a' yoemiata, Jesujta, jiba juka' enchim inim ju'u yo'o ya'araata yeu tojaka'uta, aapo, inika'a tua a' eiyaa teboka a' yo'o ya'ari. Junak aapo'ik juka' kobanao Pilaatota, jiba a' jiokoeka a' su'u tojibaaoo juni'i, eme'e ka junen eak. ¹⁴ Eme'esana junaen, waka'a wepulsi Liojta betchi'bo jiapsaka intok si'imeku lutu'uriata a' jooriaka jiapsaka'uta a' jiokoi tebo'eaka su, eme'e senuk yee su'arika, eta'ita junaka'a a' su'u toji tebok. ¹⁵ Junuen eme'e a' me'aak, aapo'ik juka' jiba yuu jiapsiwamta yetet autuamta. Taa ju'u Lios, junuen mukukamta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuak. Intok itepo inia weyemta betana ju'uneiyaaka a' teuwa. ¹⁶ Jiba aapo ju'u Jesus juna'a, oo junuen aapo'ik Jesujta itom yoem eiyaa'u juna'a, inika'a o'outa inim enchim bichaka intok enchim ta'aa'uta inien utte'ata aet autuakame. Inien aapo'ik Jesujta sualwame, tua yuma'isi au a' ine'etetalaa jiba enchim si'imem a' bicha'a benasia.

¹⁷ Nele benasi inim yoemem, ju'uncanee junuen junak enchim intok jume' enchim ya'uraata, aapo'ik Jesujta me'aakai, aapo'ik tua a' jabe tuka'ut ka enchim ju'unea' betchi'bo, junuen enchim auka'po. ¹⁸ Taa ju'u achai Lios, jiba inien weyemtae a' chupan waka'a che'a bat naataka, jume' yeu pu'arim chukula yeu weenemta teuwaame jaibu a' teuwaarita, a' utte'atuka'u, aapo'ik yeu pu'arik Krijtota tua jiokot au bitnee'uta. ¹⁹ Inia betchi'bo, eme'e ka tu'ik betana emo temaine. Intok juchi Liojta mak emo tu'utenee junuen enchim ka tu'uwa ya'arimmet enchim jiokoina' betchi'bo. Junako ju'u itom achai Lios, emou tu'ika, yuma'isi jiapsi yanti elwamta enchim bittuane, ²⁰ junuen juka' Jesukrijtota, juka' bat naateka jiba emo betchi'bo yeu pu'arita emou a' bittuakai. ²¹ Junuentaka juni'i, lautipo utte'a, juka' yo'owe Jesukrijtota teekau a' annee'u o'oben. Chukula juka' Liojta aawas, inim tua a' machi'ea'a benasia a' tu'utesu'po taewata yuma'apo tajtia. Che'a bat taewaimmet, jiba jume' aapo'ik yeu a' pu'arim, jume' chukula yeu weenemta teuwaame junak jiapsakame a' teuwaatuakai. ²² Maasuko, ju'u Moiseejtuka'u wame'e bat taewaimmet itom yo'owasuka'ummeu: “Ju'u Lios itom yo'owa, aapo, jiba jume' emo benasi yoemem betana senuk, chukula yeu weenemta tetteuwaamta emou yeu a' pu'ane, jiba aapo'ik nee emou yeu a' pu'aka'a benasia. Junaka'a eme'e, emou a' noka'ut, si'imeku a' nok jikkajine. ²³ Bwe'ituk si'ime jume'e, junaka'a, chukula yeu weenemta tetteuwaanemta ka a' nok jikkajame, inime'e, Ijra'el yoemrata mak ka na'ikiatata lu'utanaa”, ti ameu jiaak.

²⁴ Junuen san, si'ime jume' junen Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu ween-
emta tetteuwame, Samuel tuka'uta taewaimmet naateka, chukula bicha, inime'e
taewaimmet yeu sikamtat nokaka a' teuwaakan. ²⁵ Ju'u, chukula yeteu tu'ineeka,
Liojta, jume' chukula yeu weenemta tetteuwaame noktuaka, itou a' chupne'eti jiaka a'
teuwaaka'uta, jiba emo betchi'bo teuwaari. Intok jiba emou tu'ika a' weene' betchi'bo,
ju'u Lios, che'a bat taewaimmet, itom yo'owasuka'ummak senu lutu'uriata a' chup-
neemta au teuwaak. Junak aapo ju'u Apra'amtuka'utau: “Si'ime ju'u ka nanau machi
yoemra inim jiapsame, ju'u yoemra et yeu katriam betchi'bo, inime'e juka' che'a bepa
ameu tu'ik bitne”, ti jiakai. ²⁶ Junak ju'u Lios, juka' a' yoemiawata, kokkoarim nasuk
a' jiabijtetuakai, aapo'ik emou che'a bat a' bittuak, junuen tu'ik ae betana enchim
mabetne' betchi'bo, junuen, enchim we'epulaim, ka tu'ik joowamta su'u tojaka enchim
a' koptane' betchi'bo.

4

Ju'u Peeo intok ju'u Joan, ya'uraata bichapo aane

¹ Juka' Peota intok juka' Joanta ketuni junuen ju'u bu'uuraatau am nokao su, jume'
te'opopo tekiakame intok ju'u yee suuammeu yo'owe, inime'e, jume' saruseeom team-
mak ama yajak. ² Inime'e omten, Peota intok Joanta, juka' yoemrata bem a' majtaka
intok bempo'im, juka' Jesujta kokkolam nasuk a' jiabijteka' betchi'bo, junuen jume'
kokkoarim, bem jijiabijtetuane'e'uta a' lutu'uriatuka'po a' ju'ueniyaatu ti bem a' teuwa'
betchi'bo. ³ Junako inime'e, ini'i ya'uraa, am bwiseka intok jum yee e'etawaa'u am
kiimak juchi yokoriapo tajtia, bwe'ituk junama'a jaibu kuptekai. ⁴ Taa juebenaka jume'
junama'a Liojta nok lutu'uriata a' jikkajisukame, Krijtota sualeka a' mabetak. Intok
jume' junuen ama a' sualekame, kia jume' o'owim jiba na'ikiawaka, inime'e batte jumak
mamni miil tukan.

⁵ Yokoriapo jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jume' juriommeu ju'u ya'uraa, jume'
che'a ama yo'owe, intok jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame emo nau tojak.
⁶ Ketchia junama'a ju'u Anaj teame, ini'i junama'a te'opopo tekiakammeu yo'otuka'u,
intok ket ju'u Kaipaa' teame intok ju'u Joan teame, intok ju'u Alejanro' teame, intok
si'ime jume' junama ya'uraata betana wawairaa. ⁷ Junako inime'e, juka' Peota intok
Joanta ameu am toji tebok. Intok inime'e, junama'a nasuk am ja'abwaka:

—Jita yo'o utte'ae sa oo jabeta betana sa lutu'uriaka eme'e inika'a jooa —ti ameu
nattemaek.

⁸ Junak ju'u Peeo, Liojta tu'u jiapsie tu'isi aniawaka, inimmeu:

—Inim yoemrata nesaweme, intok ketchia jume' Ijra'el yoemratau yo'owe —ti jiiak—.

⁹ I'an enchim, senuk inim lo'itaka, juka' tu'ik a' ya'ariawaka'uta betana junuen inika'a
jachin a' tu'uriaka'ut ju'uneebaeka enchim itou nattemaeko, ¹⁰ inim emo bichapo itepo te
a' ju'uneiyyaa tebo, junuen si'ime juka' inim Ijra'el yoemrata a' ju'uneiyyaane' betchi'bo,
inika'a o'outa, Jesukrijto, Nasaret tea'po jometa, jiba juka' enchim kuuset poponaka
intok juka' chukula, Liojta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuaka'uta, aapo'ik a' jita joa'
betchi'bo, ini'i o'ou inim si'imem emo bichapo tu'ika weyek. ¹¹ Ini'i Jesus junen juna'a,
ju'u tetapo ta'eewame, jiba aapo, ju'u, enchim jume' kaateme benaka yeu tawaaka'u.
Taa junuentaka juni'i aapo chukula, teta, si'imeta aet nawaka'u benaka yeu simlaa.
¹² Kaabe intok aane ju'u yee jinne'ume. Bwe'ituk ju'u Lios, kaabeta intok inim bwiapo,
juka' yee jinne'unemta itou yeu pu'ari junaka'a ta'abwik itom jinne'unemta, taa juka'
yo'owe Jesukrijtota jiba —ti ameu jiiak.

¹³ Junako ju'u ya'uraa, juka' Peota intok juka' Joanta, kaitat jain eaka am nokame
bichakai, intok bempo, inime'e ka am majtalatuka'uta a' ju'uneiyyakai, intok inime'e,
si'imem benasi kia bem ama yoemem tuka'ut amet ju'unekai, tua am suum eiyaak.
Junak bempo, Jesujta mak bem rejtsuka'ut, machisi ju'unek. ¹⁴ Ketchia ju'u o'ou, ini'i

ka weamaka tu'ireakame, ini'i Peotaimmak ama ame bichapo weyekan. Intok jiba inia betchi'bo, bempo kaita a am beje'eka nookan. ¹⁵ Junako inime'e, junama nau anwa'apo yeu am katne' betchi'bo amet nesaweka intok bempo junama'a, juname betana nau etejoka ama taawak. ¹⁶ Inime'e intok:

—Jaisa te tua amemak annee inime'e o'owimmake —ti jiiian—. Bwe'ituk si'ime jume' inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po joome ju'unea bempo'im inika'a machilaata, ka a jootu machik bem a' ya'ariaka'po. Intok inia betana ka a' lutu'uria tuka'uta te kaachin a' teuwaa. ¹⁷ Taa inika'a yeu simlata, ka intok inim ju'u yoemrata betana a' ju'uneiyya tune' betchi'bo, ya'uraae te am womtane, junuen inim bichau bicha ka intok bempo'im watemmeu juka' Jesujta betana weyeka bem teuwa'uta, bem a' teuwaane' betchi'bo —ti nau jiiian.

¹⁸ Junak chukula jume' Peotaimmeu chawak intok ju'u yo'oraa, juname'e bempo'im jachinpo juni'i, Jesujta betana weyemta ka intok bem a' etejone' betchi'bo intok kia ka intok aapo'ik betana bem yee majtane' betchi'bo amet nesawek. ¹⁹ Taa ju'u Peeo intok ju'u Joan, juka' yo'oraata:

—Jiba eme'e a' tu'u bitne, Liojta bichapo a' lutu'uriaka'u, enchim itom nok jikkajinee'u, aapo'ik Liojta nok jikkajieaka su —ti am yoopnak—. ²⁰ Bwe'ituk itepo tee, waka'a itom bitlataka intok itom jikkajilaa'uta, utte'a, bichau bicha itom a' teuwaa sakanee'u —ti jiiak.

²¹ Junako ju'u ama ya'uraa juchi am womtak. Taa yeu am su'u toji tebok, bempo'im kaachin a' jiookot am ya'a teboka' betchi'bo. Bwe'ituk si'ime ju'u ama yoemra, juka' ama yeu sikamta betchi'bo Liojtau bicha alleaka bem a' bai sae'uta teuwaan. ²² Ju'u o'ou inien auka, Liojta a' jita joa' betchi'bo tu'ureakame, ini'i woi taka wasuktiam bepa yo'otukan.

Jume' Krijtota sualeme, jiba Liojta bem yoem eene' betchi'bo intok kaabeta bem majjaine' betchi'bo, Liojtau emo nokria

²³ Ju'u Peeo intok ju'u Joan, su'u tojiwakai, bempo jume' waate ame mak Krijtota sualeme ane'u nottek. Intok bempo junammeu si'imeta juka'a, jume' te'opopo tekiakammeu yo'owem, intok juka' wate ya'uraata bem ameu nokaka'uta am etejoriak. ²⁴ Juname'e intok, juka' aapo'ik ameu teuwaaka'uta jikkajisukai, bempo si'ime Liojtau bicha nookak:

—Itom yo'owa, empo juna'a, Lios, teekata intok bwiaata, juka' baweta intok si'imeta juka' ayukamta a' yaakame. ²⁵ Empo, ju'u em tu'u jiapsie, juka' em tekilta joamta, Labiituka'uta a' aniaka a' noktuaka:

Jaisaakai ju'u inim ka nanau machi yoemra emo toboktai,
Jume' intok wate inim jiapsame, ju'u kaita'po tu'ikut jiapsek.

²⁶ Inim jume' bwere yoemrammeu jume' che'a yo'otaka yeu pu'arim intok jume' waate yaa'uchim mak,

Liojta intok aapo'ik yeu pu'arik, Krijtota a' beje'ebaeka emo nau tojak, ti jiiak.

²⁷ 'Ini'isan tua lutu'uria, inim itom bwe'u jo'arapo, ju'u Eroorej teame intok ju'u kobanao, Ponsio Pilaato' teame intok wate ka inim jomemmak intok ket ju'u Ijra'el yoemratamak, inime'e si'ime juka' Jesujta, juka' kaita'po ka tu'ik joaka jiapsamta intok juka' wepulsi ee betchi'bo yeu pu'arika em yoemiata, a' beje'eka emo nau tojak. ²⁸ Jiba iniae bempo, si'imeta waka'a che'a bat jaibu a' tu'uteitaka a' chupne'eti jiaka em teuwaarita, junuen tua em yeu a' wee i'a'po aman a' yaak. ²⁹ I'an intoko, achai Lios, jiba bempo'im itou am sua'u a' bicha, intok itom, jume' em tekilta joame, junuen ka ko'om eaka intok ka majjaeka, juka' ee betana nok lutu'uriata a' teuwaa betchi'bo itom ania.

³⁰ Intok junuen si'imeta a em joa'ue, jume' ko'okoeme tu'uteka, intok machilaata intok ka a' joo tu machik, Jesujta, wepulsi ee betchi'bo jiapsamta betana yo'o lutu'uriaka, itom a' joone' betchi'bo, itom ania.

³¹ Junama'a junak bempo'im Liojtau bicha emo am nokriasuko, junama jum bem nau ane'epo au yoyoak. Intok inime'e inim si'imetaka, juka' Liojta tu'u jiapsi yuma'isi amet aanek. Intok bempo, witti, kaitat jain eakai juka' Liojta betana nok lutu'uriata a' teuwaasakan.

Si'imeta juka' bem jipue'u, si'ime nau a' atteakan

³² Junama'a ju'u bu'uura, Krijtota suallame, inime'e si'ime nanancha eaka jiapsan intok si'ime nanancha emo eiyaan. Intok tua kaabe, juka' bem atteata nau naken. Ala, bempo ju'u bem atteae, ket watem ae anian. ³³ Jume' Krijtota yeu pu'arim intok, inime'e, yo'owe Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijteka'u betana juka' lutu'uriata, tua machisi, Liojta betana a' utte'ae aniawaka, bichau bicha a' teuwaasakan. Intok inime'e si'ime, Liojta betana juka' ameu tu'ika weyemta bichan. ³⁴ Bempo'im nasuk intok, kaabe jita'apo san jiokot ean, bwe'ituk si'ime wame'e waj bwiakame, oo kakkarekame, inime'e, junaka'a nenenkan. ³⁵ Intok juka' tomita, jume' Krijtota majtim yeu pu'arimmeu a' totojan. Intok junama'a we'epulaimmeu a' bee'po aman amet na'ikimtewan. ³⁶ Maa suko bempo'im nasuku, ju'u Lebii tuka'utat yeu saka'ariam betana yeu simriataka, Jose' teaka ama aanen. Ini'i, bwiaraa, bawepo yeu kateka, Chipre' tea'po jometakai, Jesujta yeu pu'arim nasuk ket ta'abwisi, Bernabeem ti teuwaawame. Inime'e team, ju'u a yee jiapsi joame ti jubaek. ³⁷ Ini'i yoeme san, waj bwiata a' jipue'uta nenkaka intok juka' tomita, jume' Krijtota yeu pu'arimmeu a' tojak.

5

Juka' ka tu'ik, Ananiajtaim yaaka'u

¹ Taa senu ama aanen, ini'i Ananiaj ti teaka intok ju'u a' jubiawa, Sappiira' teame, inime'e waj bwiata nenkak. ² Ini'i o'ou junae tomita betana wateku mak taawak, juka' watek intok jume' Krijtota yeu pu'arimmeu, inika'a tomita yuma'ika a' si'ime tuka'a benasia ameu a' tojak. ³ Junak ju'u Peeo iniau:

—Empo Ananias, jaisaaka empo juka' bebeje'erita inien Liojta betana tu'u jiapsita em a' bai tatta'aabaane' betchi'bo inien enchi a' eetuane' betchi'bo au emo su'u tojak intok juka' tomita, bwiata betchi'bo em makwaka'uta junuen ka yuma'ik a'abo tojaka, taa wateku mak tawakai —ti au jiiak—. ⁴ Juka' bwiata, kee a' nenkakai, empo a' atteakan. Intok inika'a empo a' nenkisukai, juka' tomita empo'e a' atteakan, ka utte'atukan em a'abo a' tojine'po. Jaisaakai empo inika'a ya'abaek. Liojta bichapo inika'a yee bai ta'aabaawamta ya'ari, ka ito bichapo —ti au jiiak.

⁵ Inika'a jikkajakai ju'u Ananias, junama'a wechek mukiatakai. Jume' intoko inika'a ju'uneiyaakame, si'ime tua majjaen. ⁶ Junako, ju'ubwa yo'otume ama yajaka intok junaka'a takaata, tajo'orimmea a' biijtaka intok inime'e a' ma'a betchi'bo a' nuk sajak.

⁷ Junama'a, jumak baji oram simsuko, juka' inia Ananiaj tuka'uta jubiawa ket junaman yepsak, juka' junama yeu simlata ka ju'uneiyaakai. ⁸ Ju'u Peeo iniau:

—Nee tejwaa, jaisa juka' waj bwiata eme'e, tomi enchim neu tojaka'uta beekiku a' nenkak ja'ani —ti au nattemaek.

Aapo intok:

—Jana'aka, inia beekiku nenkiwak —ti au jiiak.

⁹ Junako ju'u Peeo:

—Jaisaaka eme'e junuen nau eaka, juka' Liojta tu'u jiapsita ji'obilabaaek —ti a' temaek—. Wana'a a'abo kaate jume'e, em ku nasuka'uta a' ma'akame. I'an intok inime'e enchi ket nuk saka'ane —ti au jiiak.

¹⁰ Jiba junama'a, aapo Peotau, mukiataka wechek. Junako jume' ju'ubwa yo'otume aman kimuka, mukiata teaka, intok a' nuk sajaka a' kunawata naapo a' ma'ak.

¹¹ Junama intok si'ime jume' Krijtota sualeme intok waate si'ime jume' inika'a yeu sikamta ju'uneiyaakame, bem majjae'u amet ayukan.

Yu'in Liojta a jita joa'apo aman ya'awakame

¹² Junama ju'u yoemrata nasuk, jume' Krijtota yeu pu'arim, Liojta a jita joa'ue, machilaata intok ka a jootu machik bu'uuk jooan. Intok junama'a lebela, junama bwe'u te'opopo, jekka ya'ari, Salomon tuka'uta ya'ari ti ta'eewa'po, si'ime emo nau totojan. ¹³ Junama'a wate ama joome, kaabe intok amemak emo na'ikiabaeka ean. Taa si'ime ju'u yoemra am eiyaaka am bichan. ¹⁴ Junama san, tua juebenaka, inime'e o'owimtaka intok jaamuchimtaka, yo'owe Jesukrijtota sualek. ¹⁵ Ju'u ama yoemra intok ket, jume' ko'okoeme, bem karimpo pa'akun bo'ommeu, chikti bem jipetekimmak yeu am totojan. Junuen, jumak juni'i ju'u Peeo junama wa'am weeka watemmet jekkaanee ti eakai. ¹⁶ Ketchia, junama'a ka mekka ili jo'aram betana, yoemra juebenaka, jum jo'ara Jerusalem tea'u yaajan, inime'e, ko'okoeme intok jume'e, ju'u bebeje'eri ka tu'i jiapsie jiokot emo bichame weiyaakai. Inime'e intok si'ime tu'irean.

Peeo intok Joantaimmeu suuawa

¹⁷ Junako ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe intok jume' saruseeompo emo teuwaaka junama junae mak aneme, inime'e tua amet kopten. ¹⁸ Intok inime'e junuen, jume' Krijtota majtim am bwiseka, jum yee e'etawa'po am eta'atebok. ¹⁹ Taa junama'a, Liojta betana ankeles, tukaapo jum bem eta'impo jume' pueetam am etaporiaka, intok junama'a yeu am tojak, intok:

²⁰ —Te'opou sajaka, eme'e junama ju'u yoemratau, si'imeta inia bemelaka, jiba yuu jiapsiwamta betana, ameu a' teuwaane —ti ameu jiiak.

²¹ Inika'a jikkajakai, yokoriapo bempo ketwoo su, jum te'opou yajaka yee majta japtek.

Imin intok ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe intok jume' aamak ama aneme, inime'e, si'ime jume' junama'a Ijra'el yoemratau yo'oraata nau tojjaka intok inime'e, juname'e yee e'etawa'u am nu'uneeme aman bittuak. ²² Taa junako jume' ya'uraapo tekiaka yee suuatuawame aman am eta'iu yajakai, ka ama am teak. Intok inime'e junak nottek. ²³ Intok:

—Ama bem eta'ita yuma'isi pattita te a' teak. Intok jume' ama am suame, ama pueetata bichapo ja'abweka am suan. Taa junama'a itepo etapoka intok ama kimukai, kaabeta ama teak —ti jiakai.

²⁴ Junako ju'u te'opopo tekiakammeu yo'owe, intok ju'u, jume' ya'uraapo tekiaka yee suuatuawammeu yo'owe, intok jume' te'opopo tekiakame, inika'a jikkajakai, inime'e, jaisa tua chupnee si'ime ini'i ti naas nau jiiian. ²⁵ Jiba junama'a lautipo, senu ama yepsak, intok ini'i:

—Wame'e jum yee e'etawa'u enchim eta'ateboka'um, te'opopo aneka, juka' yoemrata majta —ti ameu jiiak.

²⁶ Junak intok ju'u yee suuatuawammeu yo'owe, ini'i, jume' ama ya'uraapo tekiakamak sikaa, juname'e aman am nu'uka. Taa kaachin am yaakai, ju'u yoemra betana emo mamaasuna'ati eaka majjaekai. ²⁷ Aman am nu'upawako, jum ya'uraata ane'epo nasuk am ja'abwak. Intoko ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'owe inimmeu:

²⁸ —Itepo te, ju'u Jesujta betana weyemta tua ka intok enchim yee a' majtane' betchi'bo, te kutti emot nesaulaa. Eme'e intok che'a juni'i aayuk. Eme'e intok inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po enchim majta'uta, kaabeta yeu be'eeka, si'imekut naas a' teuwaari. Intok eme'e, inika'a o'outa a' me'ewaka'uta, itom a' me'aaka'a benasia a' teuwaabae —ti ameu jiiak.

²⁹ Junako ju'u Peeo intok jume' wate Krijtota yeu pu'arim iniau:

—Itou utte'a, emo bepat, Liojta bat itom nok jikkajinee'uta. ³⁰ Ju'u bat taewaimmet itom yo'owasuka'ummeu Lios, aapo, juka' Jesujta, jiba juka' kuuset a' poponaka enchim me'aaka'uta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuak. ³¹ Ju'u Lios intok, aapo'ik, aamak yo'otaka a' annee'uta intok si'imeku a' yo'o ya'arika intok yee a' jinne'une' betchi'bo, yeu a' pu'ari,

junuen inim juka' Ijra'el yoemrata, ka tu'ik betana au a' temaeka intok bem ka tu'uwa ya'arimet junuen am jiokoitune' betchi'bo. ³² Jiba inia yeu sikamta betana, itepo ju'uneaka te a' lutu'uriate. Intok ju'u Liojta tu'u jiapsi, Liojta, jume' a' nok jikkajame amet jiapsituari, juna'a yee aet ju'uneetua —ti ameu jiiak.

³³ Junak ju'u ya'uraa, inika'a jikkajakai, tu'isi o'omtek intok inime'e su'abaaen. ³⁴ Taa junama'a junae ya'uraata nasuk, senu paiseeo, Kamali'el ti teaka, ini'i, Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame, junama'a si'imem betana yo'oriwame ama aanen. Aapo, kikteka intok jume' Krijtota yeu pu'arim, chubala junama yeu am bittua tebok. ³⁵ Chukula aapo, ju'u ya'uraatau:

—Eme'e, inim Ijra'el yoemra. Inime'e o'owim jachin enchim ame tana ea'u betana aet em emo suua —ti ameu jiiak—. ³⁶ Eme'e ju'u Teuraaj teamtau waatine, jaibu ili binwatuko, ini'i au che'ewareka ka kia beja au yoeme'eti jiaka yeu siika. Inika'a intok o'owim, jumak naiki sienta taka a' sualeka, aamak eak. Taa ini'i me'etuk. Jume' intok aamak eame, inime'e na'ikimtuk. Intok junama'a si'ime lu'utek. ³⁷ Che'a chukula intok, junak yoemrata tea ji'ojtewaka taewaimmet, ju'u Juuras, bwiaraa Kalilea' tea'po joome au che'ewareka yeu siika. Inika'a ket juebenaka aamak eak. Taa ini'i ket me'etuk, intok si'ime jume' aamak ea'um na'ikim sajak. ³⁸ Inia betchi'bo san inime'e o'owim, ka ameu suuaka am su'u tojine. Bwe'ituk ini'i bem weetuaka intok bem yee majta'u, kia inim jiapsame betana weye'eteko, kaita'po tawaka, lu'utine. ³⁹ Taa inika'a, Liojta betana a' weyeo, eme'e kaachin au annee. Aet em mammatene, ji'obek juni'i, Liojta mak nassuame benasi machika yeu katne —ti ameu jiiak.

⁴⁰ Junama'a si'ime, ameu a' teuwaaka'u mak eaka a' mabetak. Junak intok jume' Krijtota yeu pu'arimmeu chaae teboka intok am bepsu teboka intok bempo, inime'e ka intok naa buusti Jesujta betana weyemta bem yee a' majtane' betchi'bo amet nesaweka intok chukula am su'u tojak. ⁴¹ Jume' Krijtota yeu pu'arim, junama'a ya'uraa ane'epo betana yeu sajak intok bempo tua alleakan, bempo, yo'owe Jesukrijtota mak bem eaka jiapsa' betchi'bo, junuen tiasi intok jiokot bem emo bichaka'u betchi'bo. ⁴² Intok bempo, bichau bicha, ka a' su'u tojaka, yee majtan. Intok chikti ta'apo jum te'opopo intok jo'arammet kateka, Jesujta a' Krijto tuka'po a' lutu'uriaten.

6

Jume' tekilta maknaame, woo busanika yeu pu'awak

¹ Jiba juname'e taewaimmet, junama'a jume' Krijtota soal sakame che'a juni'i juebe-naekai, jume' rieeko nokta nokame, inime'e, jume' ebreeo nokta nokame jitat am beje'eka nok japter. Juname'e, rieeko nokame bempo'im betana jume' jamut jokoptuim, junama'a chikti ta'apo, bwa'amta na'ikimtewaa, ka yuma'isi am mimikwa'a ti jiakai. ² Junako jume' woj mamni ama woika Krijtota yeu pu'arim junama'a si'ime jume' Krijtota sualeme nau tojaka intok inimmeu:

—Ka tu'ine, itepo juka' Liojta betana nok lutu'uriata itom yee majta'uta su'u tojaka intok junuen juka' bwa'amta yetet na'ikimtewamtat itom ito temainaa'u —ti ameu jiiak—. ³ Inia betchi'bo Krijtopo itomak werim, eme'e emo nasuk, woo busani o'owim, inime'e a yoem eiyatume intok koba susuakame intok Liojta tu'u jiapsi yuma'isi a' nok jikkajaka jiapsame yeu pu'aka, intok inia weemta betana inika'a am tekil makne. ⁴ Itepo tee bichau bicha Liojtau bicha nokwamta weetuaka intok Liojta betana nok lutu'uriata yee majtabae, ti ameu jiiak.

⁵ Junama'a nau aneme si'ime inika'a ameu teuwaawakamta a' tu'ureka intok bempo junak juka' Teban teamta ama yeu pu'ak, inika'a tu'isi Liojta yoem eaka intok Liojta tu'u jiapsita tu'isi a' nok jikkajaka jiapsamta. Intok juka' Jeriipe' teamta, intok juka' Rookoro' teamta intok juka' Nikanoor teamta intok juka' Timoon teamta intok juka' Parmenaj teamta intok juka' Nikolaaj teamta, ini'i, bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po jometaka intok

che'a bat naataka aapo jume' juriom junuen Liojta a' sualeka bem joa'uta, junamemak a' sualekame, inime'e ama yeu pu'atuk. ⁶ Chukula inime'e, jume' Krijtota yeu pu'arimmeu nau tojiwak. Bempo, inime'e, ame bepa mamtek Liojta betana tu'ik ame tana waatakai intok ket jiba junuen, Liojtau bicha am nokriakai.

⁷ Liojta betana ju'u nok lutu'uria, si'imekut teuwaawaka sualwan. Intok jume' Krijtota sual sakame jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, che'a juni'i bepa bu'uurean. Intok junama'a jume' te'opopo tekiakame ket juebenaka Krijtota sualeka a' mabet sakan.

Juka' Teban teamta bwijwaka'po

⁸ Ju'u Teeban, ini'i, a' joa'ut Liojtat eame intok Liojta betana tu'ik weyemta a' joakai, aapo junuen, ju'u yoemrata nasuk ka a joo tu machik intok machilaata tu'ik jooan.

⁹ Junako waate, senu bwe'u karipo juriom nau emo totoja'po, junama'a jume' Ka tekoka jiapsame ti emo teuwaame ama nau yaaja'po, inime'e intok waate, bwe'u jo'ara Sireene' tea'a betana joomem, intok bwe'u jo'ara Alejanria' tea'a betana, intok bwiaara Siliisia' tea'a betana, intok bwiaara Aasia' tea'a betana joomem, inime'e Tebanta mak nok nassua japtek. ¹⁰ Taa juname'e ka a' beje'eka aanen bwe'ituk aapo, Liojta betana tu'u jiapsie aniawaka junae suawaka nookan. ¹¹ Junako inime'e, watem beje'etuak, junuen, juname'e Moiseejtuka'uta intok Liojta beje'eka ka tu'ik nokamta ti a' jikkajilaa ti bem jiune' betchi'bo. ¹² Inien inime'e ayuka, junama yoemrata intok junama'a yoemratau yo'oraata intok jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame ka yanti eewamta inime' nasuk yaak. Inime'e, seej chukti Tebantau yajaka a' bwisek intok bempo, ju'u bem yo'o ya'uraatau yeu a' tojak. ¹³ Juname'e ket, watem aapo'ik beje'eka, ka lutu'uriata nokneeme jaiwak. Inime'e intok:

—Ini'i o'ou, ka nok yaateka, inika'a itom bwe'u te'opota itom eiyaa'uta intok Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteim beje'eka ka am yo'oreka jaana jiia —ti jiamе—. ¹⁴ Itepo tee, inika'a: “Ju'u Jesus, ju'u Nasaret tea'po joome, inika'a Liojta bwe'u te'opota a' tatapnee intok juka' Moiseejtuka'uta itom majtaka'uta au joiwalataka itom joa'uta, ta'abwisi a' ya'ane”, ti jiamta tee a' jikkajilaa —ti jiamе.

¹⁵ Junak intok ju'u junama ya'uraa intok si'ime wame'e junama jokame, inime'e, juka' Tebanta a' bitchukai, a' pujbawata, Liojta sawe'uta ankelejta benak pujbakamta bichak.

7

Jum Teban teamta au nokria'po

¹ Junako ju'u te'opopo tekiakammeu yo'owe, juka' Tebanta:

—Jaisa lutu'uria ja'ani si'ime ini'i —ti au nattemaek.

² Aapo intok:

—Nele benasi inim yoemem, intok eme'e itom yo'owam benasi itom eiyaa'um, nee jikkajine. Ju'u che'a bepa yo'orisi machika itom yo'owa Lios, bat taewaimmet itom yo'owa tuka'uta Apra'am teamta, junak bwiaara Mesopotaamia' tea'po a' jiapsaka intok ketun kee aman bwe'u jo'ara Aran tea'u a' jo'ateo, aapo au yeu machiak —ti ameu jiiak—. ³ Intok aapo ju'u Lios, junau: “Inika'a bwiaara intok inim em wawaim am to'o sika intok imin ta'abwi bwiaara in enchi tejwaanee'u bicha weene”, ti au jiiak.

⁴ Junako ju'u Apra'am tuka'u junama bwiaaraapo, senu takana, Kal team ti tea'a betana, yeu sika intok omot bwe'u jo'ara Araan tea'u yepsaka ama jo'atek. Chukula, ju'u a' achaiwa a' yo'owa a' mukuko, ju'u Lios, juka' Apra'amta inim bwiaara, i'an enchim jiapsa'po a' tojak. ⁵ Taa inim bwiaaraapo, chukula au tu'ika a' bitnee'uta, tua kaita au na'ikiak. Intok bwiaata a' jo'ane'po kia ilitchik juni'i ka a' miikak. Taa chukula junae betana a' bittuanee'uta au a' na'ikiak. Intok aapo'ikut chukula jume' a' yoemiammeu a' tawanee'uta a' tejwaak. Junuen junakriapo taewaimmet aapo'ik Apra'amta ka a' yoemiako juni'i. ⁶ Ketchia ju'u Lios, jume' aapo'ikut yeu katriam juname'e omot ka bem bwiaaraapo am jiapsine'eti jiiak. Intok junama, naiki sientu wasuktiammeu tajtia,

jinurim benasi, utte'apo am tekipanoatuawaka intok tua jikot emo am bitne'eti jiiak. ⁷ Ketchia ju'u Lios iniau: “Inepone, junaka'a ta'abwi yoemrata utte'apo ame betchi'bo enchim tekipanoatuaneeme, am ya'uraa bittuane intok chukula bempo em yoemra, junama'a yeu katnee intok a'abo inim bwiaaraapo yajaka, in am joo i'a'uta joaka intok nee nak yo'oreka jiapsine”, ti au jiiak. ⁸ Ju'u Lios, Apra'am tuka'utamak jita tu'ik au chupne'eti jiaka, senu lutu'uriata aamak yaak. Intok jiba junae lutu'uriau waati betchi'bo, juka' sirkunsision teamta a' ya'ane' betchi'bo aet a' tejwaak. Inia betchi'bo, junak, juka' a' usiwa Isaak teamta yeu tomteko, ju'u Apra'am junaka'a a' woj naiki taewaeo, a' sirkunsiraaroak. Intok ju'u Isaak teame juni'i, chukula, juka' Jakoop teamta u'useka, jiba junaen a' yaak. I'i Jakoop teame juni'i ket, chukula, woj mamni ama woim yoemiaka, jiba junaen am yaak. Inime'e chukula kateme junen, jume' woj mamni ama woika, ka nanau machi yoemra, Ijra'el tuka'uta betana kateme ti ta'eewame, juname'e, inime'e yo'owasuka'um tukan.

⁹ Inime'e, ju'u Jakoop tuka'uta yoemiam, ket inime'e itom bat naataka yo'owasuka'um tukame, inime'e, bem saila, Josee' teamtat kopteka, intok inime'e, aapo'ik mekka bwiaara Ejipto' tea'u bicha a' weiyaana' betchi'bo, watemmeu a' nenkak. Taa ju'u Lios, Josee' teamtamak tuka, a' anian. ¹⁰ Intok si'imekut tua jikot au a' bichaka'ut, kaita a' juiwane' betchi'bo, utte'ata aet autuak. Intok ket koba suawata aet autuak. Intok junuen junama'a bwiaaraa Ejipto' tea'po ju'u che'a yo'o ya'ari, Paraon teamta betana tu'isi a' bittune' betchi'bo. Ini'i intok, juka' Josee' teamta, junama bwiaaraa Ejipto' tea'po, intok kia junama, jiba aapo'ik ju'u che'a yo'o ya'arita a' jo'aapo aukamtau a' yo'o yaak.

¹¹ 'Chukula junak junama'a Ejipto' bwiaaraa' tea'po intok Kanaan bwiaaraa' tea'po, si'imekut tu'isi tebaatuk intok tua jikot emo bitwak. Jume' intoko itom che'a bat yo'owasuka'um, bem bwa'ane'uta ka jak a' tettean. ¹² Taa junak ju'u Jakoop, bwiaaraa Ejipto' tea'u, tiikom ju'uneiyaaka, jume' a' yoemiawam, jiba jume' che'a bat itom yo'owasuka'um aman am bittuak. Inim, junak bempo ke'esam aman noiten. ¹³ Taa chukula bempo'im wosa aman noiteo, ju'u Josee' teame, jume' a' saiwammeu aapo'ik juna'atuka'po am ta'aatuak. Intok junuen ju'u ama bwiaaraapo che'a yo'o ya'ari, Joseeta jita yoemrata betana a' weye'po ju'uneak. ¹⁴ Junako ju'u Josee, a' achaiwata a' yo'owa Jakoopta intok si'ime jume' aamak jo'aakame, intok bem yoemiam, aman au am nu'upa nesawek. Inime'e intok si'ime nau, baji taka ama woj mamni intok ama mamniakan. ¹⁵ Junuen yeu sika'apo san, ju'u Jakoop tuka'u, bwiaaraa Ejipto' tea'u sikaa, aman jo'atek. Junama chukula aapo muukuk. Intok kia junama ket si'ime jume' che'a bat itom yo'owa suka'um juni'i ama kokkok. ¹⁶ Inia aapo'ik betana ju'u a' taka tawakame, che'a chukula, jo'ara Sikem tea'u tojiwak. Intok junaman, kau tejpo teta wojo'oria ya'ariapo, junama'a Apra'amtuka'uta, tosai tomie senu Amor teamta yoemiammeu jum jo'ara Sikem tea'po a' jinulaatuka'po, junaman ma'atuk.

¹⁷ 'Junako, Liojta machilaae senu lutu'uriata tua Apra'amtau a' chupne'eti jiaka a' ju'uneiyaatuari, tua abe a' chupeo, junaman bwiaaraa Ejipto' tea'po ju'u Ijra'el yoemra tua bepa bu'uureak. ¹⁸ Junako, jum Ejipto bwiaaraapo, senu ta'abwika aman che'a yo'o ya'atuk. Ini'i, Josee tuka'uta a' jabetuka'ut ka ju'uneakai. ¹⁹ Ini'i che'a yo'o ya'ari, bemelasi ama yejteame, juka' ito benasi yoemrata bai ta'aaka intok juname'e jikot ka tu'isi am bichak. Intok jiba inime'e jume' che'a bat itom yo'owasuka'um junuen jume' usekame, bem ou yoemiam ju'ubwa yeu tomteke, am kokkone' betchi'bo, utte'apo, mekka am totojituakai. ²⁰ Jiba junuen juname'e taewaimmet ju'u Moisees yeu yoemtuk. Ini'i intok tutu'uli usitukan. Intok inika'a, a' yo'owawam bem jo'apo, baji metpo a' uju'uuk. ²¹ Junak intok, inika'a a' yo'owawam utte'apo mekka a' tojituawako, jiba junama Ejipto' tea'po, ju'u che'a yo'o ya'arita maara, a' tojiwaka'u a' teaka, a' nu'uka intok inika'a, aapo'ik a' asoakamta benasi a' yo'oturiak. ²² Jiba inia betchi'bo ju'u Moiseejtuka'u, junama'a, si'imeta juka' Ejipto bwiaaraapo yoemrata ta'aaka ju'uneiyaa'ue,

iniae majtaituk. Intok ini'i, tua yo'o'utte'akan. Si'imeta a' teuwaaka'ut intok a' joa'utchi juni'i.

²³ 'Junak chukula, aapo jaibu woi taka wasukteka beja, aapo ini'i Moisees, junama jume' ale benasi yoemem, jume' ijra'eliitam teammeu noitibabaek. ²⁴ Junama'a Ejipto' tea'po jometa seenuk, juname'e ale benasi yoemra betana senuk jiokot a' joamta bichak. Junuen junaka'a a' jinne'ubaeka intok a' jujutriabaeka, ju'u Moisees, junaka'a Ejiptopo jometa me'aak. ²⁵ Bwe'ituk aapo junuen jume' ale benasi ijra'eliita yoemem, Liojta aapo'ik ameu bittuaka, junama am jinne'unee'ut am ju'unee machian. Taa bempo ka junuen a' mammatek. ²⁶ Juchi yokoriapo ju'u Moisees juchi aman weamaka, junama'a nanancha ijra'eliita yoemem nau nassuame teak. Intok inime'e, aapo ka nau nassua i'aka, inimmeu: "Eme'e, nanancha ijra'eliita yoememtaka, jaisaaka eme'e nau nassua", ti ameu jiiak. ²⁷ Junako, juka' aamak ama anemta jiokot a' joame, Moiseejta yu'aaka, intok: "Jabesa enchi itom em nau tu'utene' betchi'bo, itou enchi yo'o yaak", ti jiiak. ²⁸ "Jaisa empo nee ket me'ebae ja'ani, tuka juka' inim Ejiptopo yoemta em me'aaka'a benasia", ti au nattemaek. ²⁹ Inika'a jikkajisuko ju'u Moisees, junama'a tawa majjaeka intok, omot bwiarau, Marian tea'u bicha siika. Junama'a, ka ama jometaka juni'i, ama jo'aaka intok ama jubeka, wooim u'usekan.

³⁰ 'Woi' taka wasuktiam simsuka aet chukula, mekka se'e pa'akun, senu kawi, Sinai' tea'u ka mekkaa, junama'a a' aneo, Liojta sawe'u ankeles, senu juya teaka beete'po aapo'iku au yeu machiak. ³¹ Juka' Liojta betana ama a' bicha'uta, tua a' suum eiyaak. Taa junak, junama'a che'a tu'isi a' bitbaeka au ruktekai, aapo, achai Liojta betana jiawaita jikkajak: ³² "Ineponee juna'a, wame'e che'a bat em yo'owasuka'um Lios. Ineponee Apra'amtai, intok Isaakta intok Jakooptau Lios", ti au jiiak. Junako ju'u Moisees, majjaeka au yooan. Intok aapo tua ka intok a' bitbaek. ³³ Ju'u achai Lios intok aapo'iku: "Emo bocha yecha", ti au jiiak. "Bwe'ituk bwia i'an em weeka'po, neu a' na'ikiarituka'a benasi a' yo'orine", ti au jiiak. ³⁴ "Ineponee jum bwiaara Ejipto' tea'u juka' in yoemrata in yeu pu'ari, jiokot am ane'uta nee a' ju'uneiyaa. Bem jiokot jiaka neu noka'uta, nee a' jikkajilaa. Intok inepo junae betana am jinne'ubaeka, a'abo ko'om yebijlaa. Nema weene, bwiaara Ejipto' tea'u ne enchi bittuabae", ti au jiiak.

³⁵ 'Junuen, bempo'im junaman juka' Moiseejta ka a' mabetlamtuko juni'i, intok juname'e: "Jabesa enchi itou yo'o ya'ari, intok itom enchi nau tu'utene' betchi'bo", ti au jiulatuk juni'i, ju'u Lios junammeu a' yo'o yaaka intok junama'a bem am jinne'une' betchi'bo ameu a' bittuak, juka' ankelejta, jum juya beete'po aapo'iku au yeu machiakamta a' sawakai. ³⁶ Ini'i Moisees, juna'a ju'u, jume' che'a bat itom yo'owasuka'um, bwiaara Ejipto' tea'po yeu am nuk sikame. Intok jiba aapo, jiba junama bwiaaraapo, intok jum bwe'u se'e pa'aku, intok Sikii bawe' tea'po, junama'a, woi taka wasuktiammeu tajtia ka a joo tu machik intok machilaata yaakame. ³⁷ Jiba ini'i Moisees juna'atuk, ju'u, ju'u Ijra'el yoemratau: "Ju'u Lios, chukula, jiba inim enchim yoemrata nasuk, emo betana seenuk, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaamta emou a' bittuane, jiba aapo'ik nee emou a' bittuaka'a benasia. Junaka'a, ala eme'e a' nok jikkajine", ti ameu jiame. ³⁸ Ketchia jiba ini'i Moisees, aapo, mekka bwe'u se'e pa'ariau, juka' bu'uuraata nasuk, intok kawi Sinai' tea'u, Liojta betana ankelejta aamak nokakamta mak, intok jiba jume' che'a bat itom yo'owasuka'ummak aneme. Intok jiba aapo, Liojta betana nokim, jiba yuu jiapsiwamta weiyaamta itou a' teuwa betchi'bo a' ju'uneiyaatuawakame.

³⁹ 'Taa inime'e che'a bat naataka itom yo'owasuka'um, ka a' nok jikkajibaek. Ala bempo omola a' tawaaka, intok bwiaara Ejipto' tea'u juchi nottibaen. ⁴⁰ Junak bempo, Aaron teamtau: "Jitae jume' itom yo'orinee'um, juname'e ito pat kateka, bo'ot itom anianeeme itom am ya'ariane. Bwe'ituk itepo tee, Moiseejta, bwiaara Ejipto' tea'po itom yeu nuk sikamta, jakun, a' tawaka'ut, te tua ka ju'unea", ti au jiiian. ⁴¹ Junako inime'e,

jita bem yo'orinee'uta, beseota benak yaak. Chukula intok a' yo'ori betchi'bo, naikim wokekame a' su'ariak. Intok inime'e, junaka'a bempo bem maammea ya'ari betchi'bo alleak. ⁴² Junak intok ju'u Lios, ka intok am aniaka am koptak. Intok aapo, teekapo jume' chokim bem yo'orine' betchi'bo am su'u tojak. Bwe'ituk jiba jum Liojta betana jume' chukula yeu weenemta teuwaamta, bem ji'osia ji'ojteimpo:

Jaisa tua eme'e inim Ijra'el yoemra, jume' naikim wokekame su'aka enchim ne yo'oribae' betchi'bo,

Woi taka wasuktiampo tajti jum bwe'u se'e pa'akun aneka, juname'e am su'ak ja'ani.

⁴³ Ka junueni.

Ala eme'e, enchim kate'u bicha juka' enchim ya'arika enchim yo'oree'uta,

Molok teamta lona kari ama a' kateka'u,

Intok juka' chokita enchim ya'arika enchim yo'oree'uta, Rimpan teamta,

Inime'e emomak am nuk weiyaan.

Jiba jita benaka am yo'oribaeka enchim ya'arim.

Jiba inia betchi'bo, inepona, enchim tua jometaka enchim bwiaraa betana, senu bwiaraa Babiloonia' tea'po,

Che'a wa'am bicha nee enchim bittuane, ti jiia ju'u achai Lios.

⁴⁴ 'Jum bwe'u se'e pa'aku rejtekai, jume' che'a bat naataka itom yo'owasuka'um, juname'e juka' lonae bem kari ya'ari'po, jume' wooi bweka tetam, Liojta woj mamni nesaurim amet ji'ojteim, ama wajiwa am jijipuen. Ini'i kari ya'ari, jiba Liojta juka' Moiseejtuka'uta ya'asaeka'a benasia, junak aapo'ik junuen machik a' ya'anee'u betana a' tejwaaka aapo'ik a' bichaka'po benasi ya'atuk. ⁴⁵ Wame'e che'a bat naataka itom yo'owasuka'um, inika'a lona kari ya'arita, bempo aamak taawak. Intok chukula wame'e, ju'u senu Josue' teamta mak bo'o joakame junako bempo wate yoemrata, juname'e bem bwiata ameu a' yo'okai, inime'e, Liojta am aniaka' betchi'bo, juka' bwiata ameu a' tawane' betchi'bo, juname'e ama yeu sajaka junak bempo inim bwiarau amemak a' weiyaan. Ini'i inien tuk, Labiituka'uta taewaim aapo'ik amet a' jiapsa'u tajtia. ⁴⁶ Ini'i, ju'u che'a yo'o ya'ari Labii tuka'u, ju'u Lios ae betana alleaka aapo che'a bepa yuma'isi au tu'ik a' bittuak. Intok aapo ket kari, aapo'ik Liojta, juka' Jakoop tuka'uta yo'oreka'uta, junama jak a' ya'aria betchi'bo, Liojtau bicha nookak. ⁴⁷ Taa ju'u, inika'a Liojta ama yo'orinaa'uta karita, ju'u a' yaakame, chukula ju'u a' yoemia ju'u Salomon tuka'u juna'atuk. ⁴⁸ Taa junuentaka juni'i, ju'u Lios teekau jiapsame, aapo ka inim jabeta betana kari ya'aripo jiapsa o'oben. Bat naataka seenuk, Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta teuwaamta a' jiaka'a benasia:

⁴⁹ Ju'u teeka juna'a, ju'u che'a yo'otaka nesaweka in aet kateka'u benak.

Ini'i intoko bwia, jiba jita in aet wokeka kateka'u benakai, ti jiia ju'u achai Lios.

Inien san eme'e kaachini inim, jita'e nee a kaateriane, ti jiia.

Oo intok kia jak inim in yum jo'ene'e'u juni'i, ka neu utte'a.

⁵⁰ Jiba inepona juna'a, ju'u, bwiata, teekata intok si'imeta ju'unaktekame, ti jiia ju'u achai Lios.

⁵¹ 'Eme'e jiba inien namakak jiapsek. Intok eme'e, jiba jume' ka Liojta sual ta'aame benasi juka' lutu'uriata ka jikkajibae intok kaita sualekai. Eme'e, jiba juka' Liojta betana tu'u jiapsita beje'eka, ka aamak ea. Jiba eme'e, jume' enchim yo'owasuka'um bebena —ti ameu jiiak—. ⁵² Jume' che'a bat naataka enchim yo'owasuka'um, bempo jume' Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta teteuwaa'um, kaabeta be'aaka, si'imem jiokot emo am bittuak. Bempo bat naataka, jume'e, juka' si'imeku lutu'uriata bo'o jooriaka jiapsamta, inim a' yebijnee'uta a' teuwaakame, am su'ak. Intok i'an aapo'ik inim a' yepsako, eme'e a' bwiseka intok a' me'aak. ⁵³ Eme'e jiba juka' Liojta betana nok lutu'uriata a' nesaurim, jume' ankelesim emou tojita mabetakai, ka a' nok jikkaja —ti ameu jiiak.

Jum Teban teamta me'ewaka'po

⁵⁴ Junako bempo inika'a ameu a' teuwaawakamta jikkajakai, intok inime'e, Tebantau tua omten kia emo tam kumekai. ⁵⁵ Taa ju'u Teeban, Liojta tu'u jiapsie yuma'isi aet anakai, teekau jikau bitchuka intok aapo junaman Liojta betana machilaata intok ket Jesujta, achai Liojta batatana au weyekamta bichak. ⁵⁶ Junak aapo:

—Ake'em a' bicha. Teekau nee, ju'unakkiachisi machilaata bicha, intok ketchia juka' inim ito benasi yoem tuka'uta, Liojta batatana au weyekamta ne bicha —ti jiiak.

⁵⁷ Taa bempo tua ka a' jikkajibaeka, emo naka pattak, intok tua kusisi chaaeka intok si'ime au tenneka a' bwisek. ⁵⁸ Intok inime'e, junama'a bwe'u jo'arapo yeu a' nuk sajaka intok juname'e a' maaaa japttek. Intok jume' junuen a' me'ena' betchi'bo aet nesaweme, inime'e, bem bepa tajo'oreka'um, senu ju'ubwa yo'otume, Saulo'oti teaka'utau am jo'ariakan. ⁵⁹ Intok junama'a ketun bempo'im a' maaaa, ju'u Teban teame Liojtau bicha nookak:

—In yo'owa Jesukrijto, in jiapsi nee em mampo a' su'u toja —ti jiakai.

⁶⁰ Chukula tonommea kikteka, intok kusisi chachaeka intok:

—Achai Lios, inika'a ka tu'ik bem ya'ari betchi'bo, ka aet am ya'uraa bittuane —ti jiiak. Inika'a teuwaasuka, muukuk.

8*Juka' Saulo' teamta, jume' Krijtota sualeme ka tu'isi bicha'po*

¹ Ju'u intoko Saulo' teame, inika'a a' me'ena'uta, junuen a' me'aakammak ean.

Jiba junae taewait naateka, jume' bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po Krijtota sualeme, tua jiokot bit japttek. Junama'a juname'e, jume' bwiaaraa Jurea' tea'u bicha intok bwiaaraa Samaaria' tea'u bicha yeu na'ikimtuk. Kia jume' Krijtota yeu pu'arim jiba junama'a Jerusalem po tawakai. ² Junama'a waate, Liojta tua yo'ori ta'aame, inime'e juka' Tebanta ma'ak. Intok inime'e ae betchi'bo tua siokakai. ³ Junako junama'a ju'u Saulo' teame, jume' Krijtota sualemmeu suan am lu'utabaekai. Intok ini'i, jo'araat weyen junuen jume' o'owim intok kia am jaamuchim tuk juni'i, yeu am wikeka intok junuen inime'e, yee e'etawa'u am bittuabaekai.

Jum Samaaria bwiaaraa' tea'po, Krijtota nok lutu'uriata a' majtawaka'po

⁴ Taa junuen intok, jume' junama bwe'u jo'araapo Jerusalem tea'a betana yeu na'ikimtukame, inime'e bem kate'ut si'imekut Krijtota betana juka' nok lutu'uriata a' teuwaa sakan. ⁵ Inime'e betana ju'u seenu, Jeriipe' teakai, bwiaara Samaaria' tea'po, senu ili ka bwe'u jo'arau sika intok junama'a yoemrata, Krijtota betana yoemratau nok taitek. ⁶ Junama'a ju'u yoemra nau yaajan, intok si'ime, juka' aapo'ik Jeriipe' teamta ameu a' teuwaa'uta, a' mammateka a' jikkajan. Intok ketchia, inime'e, ka a joo tu machik machilaata a' joa'uta bichan. ⁷ Bwe'ituk junama'a juebenaka jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsekame, inime'e junae betana tu'irean. Juname'e ka tu'i jiapsim intok, inime'e jiokot emo bichammet, kusisi am chachaituaka amet yeu kateka am su'u tojan. Intok junama ketchia juebenaka, ka emo taka yekame intok ketchia wame'e wokpo lolo'im tu'irean.

⁸ Inien weyeka san junama'a ili bwe'u jo'araatchi, aapo'ik ane'epo, junama yoemrata nasuk tua alleewan.

⁹ Taa junama'a ket, senu Simoo' teaka ama jo'aakan. Ini'i junen, che'a bat naataka junama'a ili jo'araapo, juka' ama yoemrata, ju'u ka tu'ik yee bai ta'aawamta a' ta'aa'ue, suum watchisi machik joaka, intok au yo'ori teboka. ¹⁰ Junama'a, jume' che'a iilitchimpo naateka, jume' ama che'a yo'owemtaka juni'i, si'ime, tua a' sualeka a' jikkajan. Intok inime'e:

—Ini'i o'ou a' joa'u, Liojta a jita joa'ue a' jooa —ti jiiian.

¹¹ Inika'a bempo a' sualen, bwe'ituk ini'i, binwatuk naateka, ka tu'ik yee bai ta'aawamtae, tua binwatuk naateka am bai ta'aariakan. ¹² Taa junak inime'e, bempo

juka' Jeriipeta, Liojta teekau che'a yo'otaka a' kateka'u betana lutu'uriata intok yo'owe Jesukrijtota lutu'uriapo, Liojta betana yeu pu'aritaka a'abo a' bittuarituka'po ameu a' teuwaawao, bempo a' mabetaka, Krijtota sualekai, o'owimtaka intok jaamuchimtaka chiktia, emo bato'owaa tebok. ¹³ Intok junama'a, jiba ju'u Simoo' teame juni'i a' sualeka intok ket bato'owaawak. Intok aapo a' ea'po, Jeriipe' teamtamak naas wee taitek. Intok ini'i, waka'a, Liojta a jita joa' betchi'bo, tua ka a joo tu machik intok juka' machilaata joowamta bichakai, tua a' suum eiyaan.

¹⁴ Chukula intok, jume' Krijtota yeu pu'arim aman bwe'u jo'ara Jerusalenpo ane'um, bwiaara Samaaria' tea'a betana joomem Liojta betana juka' nok lutu'uriata bem a' mabetaka a' sualeka'po ju'uneiyaaka, juka' Peota intok juka' Joanta junaman am bittuak. ¹⁵ Inime'e intok junak aman yajakai, junama'a Samaaria bwiaaraapo Krijtota sualeme, junuen juka' Liojta tu'u jiapsita amet an betchi'bo, Liojtau bicha am nokriak. ¹⁶ Bwe'ituk inime'e betana kee jabe juka' Liojta tu'u jiapsita a' mabetan, inime'e wepulsi yo'owe Jesukrijtota sualeka jiba bato'owaarim tukan. ¹⁷ Junako ju'u Peeo intok ju'u Joan, inime'e Krijtota sualemme mamteka intok junuen inime'e juka' Liojta tu'u jiapsita a' mabetakai.

¹⁸ Junako ju'u Simoon, junuen jume' Krijtota yeu pu'arim, inime'e inimmet mamteko juka' Liojta tu'u jiapsi juname'e a' mabetame bichakai, aapo tomita am makbaen, ¹⁹ junammeu:

—Eme'e inika'a utte'ata enchim jipue'uta net ket a' autuane. Junuen junak jabeta juni'i, junaet in mamteka'uta, junaka'a juka' Liojta tu'u jiapsita a' mabetne' betchi'bo —ti ameu jiiak.

²⁰ Junak intok ju'u Peeo iniau:

—Empo em tomimak ka tu'ikun bicha na'ikiatune. Bwe'ituk inien juka' Liojta yee mika'uta, tomie a jinutu ti em ea' betchi'bo —ti au jiiak—. ²¹ Empo inile benaka itom bo'o jooria'po, kia ili juni'i ka iniau lutu'uriak. Bwe'ituk empo, Liojta bichapo ka aamak eaka ka tu'isi jiapsa —ti jiiak—. ²² Inien inika'a Liojta bichapo ka tu'ik em jiapsa'u betana emo temaika a' koptane. Intok inia betana Liojtau bicha emo nokriane, jumak juni'i inien em eaka'ut aapo enchi jiokoine. ²³ Bwe'ituk et ne mammate, inien ama butti jitat em kopte'u. Intok juka' ka tu'ik em joopea'uta, em ka a' su'u toja'u —ti au jiiak.

²⁴ Junako ju'u Simoon, Peotaimmeu:

—Eme'e, Liojtau bicha nee nokriane, junuen inika'a weemta enchim neu aune'eti jia'uta, ka junuen neu a' chupne' betchi'bo —ti ameu jiiak.

²⁵ Chukula bempo junama'a yo'owe Jesukrijtota betana bem ju'uneiyaa'uta intok Liojta betana nok lutu'uriata junama a' teuwaasukai, bempo jume' Krijtota yeu pu'arim, junama'a bwiaara Samaaria' tea'po, juebena ili ka bwere jo'arammet, Krijtota betana juka' nok lutu'uriata a' teuwaasuka intok junak chukula, Jerusalemmeu nottek.

Ju'u Jeriipe intok ju'u, bwiaara Etiopia' tea'po joome

²⁶ Iniat chukula, Liojta betana senu ankeles, Jeriipe' teamtau:

—Inim yeu sikaa, luula yejte'u bicha weene, ju'u bo'ot, inim Jerusalenpo naateka, jo'ara Kaasa' tea'u bicha bo'okamtatchi —ti au jiiak.

Ini'i juna'a ju'u bo'o, bweka pa'ariapo aman bo'okame. ²⁷ Ini'i Jeriipe junuen junam bicha yeu siika. Intok bo'ot weyekai, seenuk, bwiaara Etiopia' tea'u jometau yepsak. Ini'i eunuuko tukan. Ini'i intok ketchia, yo'oorapo yo'o tekiakan intok junama'a bwiaara Etiopia' tea'po, jamut taka junama'a che'a yo'o ya'ari, Kandaakij teamtau chapti, junae yo'ota tomi ama jipu'uwanamta a' suuwatuan. Intok ini'i, bwe'u jo'ara Jerusalenpo, junaman Liojta a' yo'ori betchi'bo, aman noitilatukan. ²⁸ Ini'i o'ou, a' bwiaara bicha nottika weyen. Intok a' kaba'i karopo yej simeka intok ini'i, bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaamta, Isa'iaj tuka'uta ji'osia ji'ojteim nok simen. ²⁹ Junako ju'u Liojta tu'u jiapsi, Jeriipe' teamta:

—Junae karopo weyemtau a' yebijne' betchi'bo, au rukte'e, junuen a' ju'uneetuak.

³⁰ Intok junak ju'u Jeriipe, buiteka lauti junau ruktekai, inika'a, Isa'iaj tuka'uta ji'osia ji'ojteim nokamta jikkajaka, intok:

—Jaisa empo ju'u em noka'ut ju'uneaka a' nooka ja'ani —ti a' temaek.

³¹ Ini'i yoeme intok:

—Kaachin nee aet ju'uneene, kaabeta senuk ju'uneamta nee a' tejwaa —ti jiiak.

Intok junako, aamak ja'amuka aamak a' yej simne' betchi'bo au nookak.

³² Jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteimpo a' noka'u inen ji'ojtei tukan:

Bwalata benasi nu'uwaka me'etuk.

Intok jiba juka' bwala aso'olaata,

Jume' a' boa'ume bichapo ka a' bwabwana'a benasi,

Aapo ket junuen ka au nokriak.

³³ Ka yo'oriwaka jiokot ya'atuk.

Intok aapo'ik aniaka a' nokriame, kaabe tuk.

Tu'ik jiba joaka jiapsan, taa ka tu'ik joamta benasi ya'awak.

Intok jume' aapo'ik betana kateme a' yoemiam tuneemta benasi machian.

Bwe'ituk aapo inim bwiapo a' jiapsa'po me'ewak.

³⁴ Ju'u yo'o ya'uraapo tekiakame, juka' Jeriipetau:

—Tua ne eu ujbwana, ju'u chukula yeu weenemta teuwaame, inim aapo au teuwa ja'ani, oo senuk ta'abwik betana weyemta teuwaa, nee tejwaane —ti au jiiak.

³⁵ Junako ju'u Jeriipe, jiba junama'a aapo'ik noka'apo, junama'a ji'ojteita au teuwa taitek, intok aapo, Jesukrijtota betana juka' nok lutu'uriata au teuwaak. ³⁶ Intok junako, bempo, bem kate'ut, senu ba'a maneka'po wa'am katekai, ju'u yo'o ya'uraapo tekiakame, Jeriipetau:

—Im ba'am. Jaisa nee ka a bato'owaatunee ja'ani —ti au jiiak.

³⁷ Ju'u Jeriipe intok junau:

—Empo chikti em jiapsie Krijtota suale'eteko, aa'ee bato'owaatu —ti au jiiak.

Juna'a o'ou intok:

—Yo'owe Jesukrijtota, Liojta betana a' yoemiari tuka'uta nee a' suale —ti au jiiak.

³⁸ Junako bempo, bem ama kate'uta karota kechaka, intok bempo nau junama'a ba'au ko'om sajak. Ju'u Jeriipe intok junama'a a' bato'owaak. ³⁹ Junako, bempo'im junama ba'apo yeu sajako, ju'u Liojta tu'u jiapsi, juka' Jeriipeta seej chukti junama'a omot bicha a' nuk siika. Ju'u intok yo'o ya'uraapo tekiakame, ka intok a' bichak. Taa ini'i tua alleaka bichau bicha bo'o joak. ⁴⁰ Ju'u Jeriipe intok, senu ili bwe'u jo'araa Asooto' tea'u yepsaka ju'unean. Intok junak aapo, junaman juebena ili jo'arammet weyeka, senu jo'ara, Sesarea' tea'u a' yepsa'apo tajtia, Jesukrijtota nok lutu'uriata junama si'imekut teuwa simen.

9

Saulo' teamta, Jesukrijtota sualeka'po

¹ Jiba junako, ju'u Saulo' teame, bichau bicha jume' Jesukrijtota sualeme am lu'utapeaka, jiokot bem joowaka, watem su'a tune' betchi'bo ameu suuan. Jiba inia betchi'bo, ju'u te'opopo tekiakammeu che'a yo'o ya'aratau noitek, ² junau lutu'uriata jipu' betchi'bo, ji'osiata a'awakai, junuen junae, bwe'u jo'ara Lamajko' tea'u sikaa, jum juriom te'opompo, inime'e Krijtota nok lutu'uriata a' sualeka a' jikkajame ama jaiwaka, intok inime'e, o'owim intok kia am jaamuchim tuk juni'i, am bwiseka, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u am tojaka am eta'abaekai. ³ Taa junak aapo'ik bwe'u jo'ara Lamajko' tea'u jeela bo'ot ketun a' weyeo, seej chuktia teeka betana tachiria tua utte'aka aet ko'om taobiak. ⁴ Junako ini'i Saulo bwiau ko'om wechek. Intok junama'a, jiawaita:

—Saulo, Saulo, kat neu suua —ti au jiamta jikkajak.

⁵Junak ju'u Saulo:

—Jabesa empo achai —ti au nattemaek.

Juna'a jiawai intok juchi:

—Ineponee juna'a ju'u Jesus, jiba ju'u em au sua'u, taa empo junuen aneka, empo'e emo jiokot jooa, juka' boejta, kuta bwawik temuka, au ko'okosi a' joa'a benasia —ti au jiiak.

⁶Junak ju'u Saulo, majjairimmea au yoakai:

—In yo'owa, jitasa empo nee joo i'a —ti au nattemaek.

Ju'u Jesus intok:

—Kikteka, jum bwe'u jo'arau weene. Intok junaman empo tejwaatune, juka' em joonee'uta —ti au jiiak.

⁷Jume' o'owim, waate Saulo' teamtamak kate'um tua womtilamtaka intok ama ja'abweka ka nookan. Bwe'ituk inime'e, junaka'a jiawaita jikkajan taa kaabeta bichakai. ⁸Junako ju'u Saulo, chukula junama'a bo'opo kikteka taa ini'i puj remtekai, tua ka bichan. Junuen san jume' waate a' wik sakaka intok junaman bwe'u jo'araa Lamajko' tea'u a' nu'upak. ⁹Junama'a intok aapo, junuen ka bichaka ama aane, ka ji'ibwaka intok ka ba'a je'eekai.

¹⁰Junama'a Lamajko' tea'po senu Krijtota sualeme Ananiaj teame ama jo'aakan. Iniau ju'u yo'owe Jesukrijto, tenkupo benasi aapo'iku au yeu machiak intok iniau:

—Empo Ananias —ti au jiiak.

Aapo intok:

—Im ne aane in yo'owa —ti au jiiak.

¹¹Junako ju'u yo'owe Jesukrijto iniau:

—Inim bwe'u jo'arapo, senu aet rejtiwame bo'opo, Lutula bo'oka ti ta'eewa'u empo weene. Junaman intok, senu Juuraj teamta jo'apo, Saulo' teaka, bwe'u jo'ara Tarso' tea'a betana jometa ama a' nattemaine. Bwe'ituk juna'a Liojtau bicha au nokria. ¹²Intok ini'i tenkupo benasia, seenuk yoemta, Ananiaj teamta a' kateka'u kibakeka intok aapo'ik juchi a' bitne' betchi'bo, aet mamteka a' nokriamta bittuawa —ti au jiiak.

¹³Inika'a jikkajakai ju'u Ananias:

—In yo'owa, juebenaka inia o'outa betana intok jiba inika'a bwe'u jo'ara Jerusalenpo jume' enchi sualeme, unnaa ka tu'ik ameu a' ya'alatuka'uta neu a' etejolaa, ¹⁴intok i'ani aapo jiba inim a'abo yebijlaa, te'opopo yo'owam betana ji'osiata weiyaaakai, junuen si'ime jume' enchi sualeme, am bwiseka am weiyaa betchi'bo —ti jiiak.

¹⁵Taa ju'u yo'owe Jesukrijto aapo'iku:

—Noolia aman weye. Bwe'ituk inika'a yoemta, inepo nee yeu a' pu'ari, junuen, wate tatta'abwi yoemratau intok inia yoemratau che'a yo'o ya'arimmeu intok ketchia, inim ju'u Ijra'el yoemratau, nee betana juka' nok lutu'uriata weyemta, ameu a' nokne' betchi'bo —ti au jiiak—. ¹⁶Jiba ineponee ket a' ju'uneiyaatuane, aapo'ik nemak eaka a' jiapsa' betchi'bo, aet juebenaku tua jiokot au a' bitnee'uta —ti au jiiak.

¹⁷Junako ini'i Ananias junaman Saulo' teamta kateka'u kariu yepsak. Intok junaman au kibakekai, aet mamteka intok aapo:

—Krijtopo nemak weri Saulo, ju'u yo'owe Jesukrijto, aman bo'ot bina bicha em weye'ut eu au yeu machiakame, juchi a em bitne' betchi'bo, intok aapo'ik Liojta betana a' tu'u jiapsita et a' kibakne' betchi'bo, nee eu bittuari —ti au jiiak.

¹⁸Junama'a aet mamtesuako, sepia a' pusimpo, jitaa, kuchu kupem benaka ama ko'om yojtek. Intok junak sep bit taitek. Junak intok ini'i Saulo, junama su sep bato'owaawak.

¹⁹Iniat chukula aapo, utte'ata bwij betchi'bo, juchi ji'ibwak. Intok junama'a aapo bwe'u jo'ara Lamajko' tea'po, jume' Krijtota sualemmak jiba ili jaiki ta'apo ama amemak taawak.

Ju'u Saulo, jum Lamajko' tea'po, Jesukrijtota betana juka' nok lutu'uriata teuwa

²⁰ Junama sepia ju'u Saulo, jum juriom te'opommet ama anemmeu nok taitek. Intok Jesujta tua lutu'uriapo Liojta betana a' yoemiari ti jiaakai. ²¹ Si'ime jume' junuen a' jikkajame, inime'e tua a' suum eiyaan. Bempo intok:

—Jaisa ka ini'i juna'a ja'ani, ju'u, jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po, jume' Jesukrijtota yo'oreme am lu'utabaeka ameu suame. Intok jaisa ka aapo juna'a ja'ani, inim a'abo jiba bempo'im am bwiseka, am nuk sika intok junuen junaman jume' te'opopo tekiakam-meu yo'owemmeu am tojibaeka, inim yepsakame, ja'ani —ti jiiian.

²² Taa ju'u Saulo junama'a che'a bepa au ou bujtaka, Jesukrijtota betana juka' nok lutu'uriata a' teuwaan. Intok junuen juka' Jesujta a' Krijto tuka'po, machisi a' teuwaakai. Junuen jume' juriom jum Lamajko' tea'po jiapsame, a' teuwa'ue am nok kokobakai.

Saulo, juriom betana ama yoek

²³ Junama'a chukula, juebena taewaim weyeo, jume' juriom nau eaka nau etejok, junuen juka' Saulo' teamta bem a' me'enee'u betana. ²⁴ Taa aapo inika'a a' ju'uneiyaak. Jume' juriom, taewait intok tukaariat naa buusti, bempo junama'a bwe'u jo'arapo ama yeu katwa'ummeu, yeu a' wee bo'o bichan a' me'ebaekai. ²⁵ Taa junako jume' a' majtim aamak Krijtota sualeme, bempo jita a' bwe'u warita benaku wikiammea, a' yechaka intok tukaapo junama'a bwe'u jo'ara konila mekka jikau teta korata beas, ko'om a' yechak. Intok inien aapo juname'e betana ama yo'eek.

Saulo, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po aane

²⁶ Chukula ju'u Saulo, bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u yepsakai, junama'a, jume' Krijtota sualemmeu yebijbaen. Taa junama'a juname'e si'ime a' majjaen, bwe'ituk jumak ka lutu'uriapo Krijtota suale ti bem ea' betchi'bo. ²⁷ Taa junuentaka juni'i, ju'u seenu, Bernabe' teame, inika'a aman ameu a' nu'upaka intok jume' Krijtota yeu pu'arimmeu junama'a a' ta'atuak. Juname'e junaka'a Saulo' teamta bo'ot a' weye'ut yo'owe Jesukrijtota aapo'iku au yeu a' machiaka'uta, intok ket juka' yo'owe Jesukrijtota au nokaka'uta intok jiba aapo'ik Saulota jum bwe'u jo'ara Lamajko' tea'po, Krijtota betana weyemta, ka jain eaka a' nokaka'u betana am etejoriak. ²⁸ Junako ju'u Saulo junama'a Jerusalenpo taawak, intok jume' Krijtota sualemmak naas weyen. ²⁹ Junama'a aapo, kaitat jain eaka, Krijtota betana weyemta teuwa simen. Junama'a juriomtaka, rieeko nokta nokammak tua etejokai. Taa inime'e a' me' betchi'bo nau ean. ³⁰ Junak jume' Krijtota sualeme, inika'a ju'uneiyaaka, juka' Saulo' teamta, senu jo'ara Sesarea' tea'u bicha a' tojak. Intok junama'a, bwe'u jo'ara Tarso' tea'u a' bittuak.

³¹ Junuen junako, si'ime wame'e, bwiaraa Jurea' tea'po intok jum bwiaraa Kalilea' tea'po intok bwiaraa Samaaria' tea'po waet, jume' Krijtota sualeme, yanti elwame amet ayukan. Intok inime'e che'a juni'i yuma'isi Krijtota soal sakan. Intok bempo, achai Liojtat ee majjaen a' nok jikkajakai. Intok Liojta betana a' tu'u jiapsie aniwaka, che'a juni'i bu'uuka Krijtota sualen.

Enej teamta au inne'etetuawaka'po

³² Junako ju'u Peeo junama'a jume' Krijtota sualeme, bem jo'aaka'ummeu am bichakai, junak ketchia aapo ili bwe'u jo'ara Liira' tea'u, Krijtota sualemmeu noitek.

³³ Junama'a aapo seenuk, Enej ti teaka, woj naiki wasuktiapo ka au taka yekaka bo'okamtau yepsak. ³⁴ Junak intok Peeo iniau:

—Empo Eneas, yo'owe Jesukrijto enchi tu'utene. Yejte'e, juka' em jipetekta a' tu'ute'e —ti au jiiak.

Ju'u Enej teame intok sep yejte. ³⁵ Inika'a intok, si'ime jume' ama jo'ara Liira' tea'po intok ama ka mekka Saroon tea'po joomem, tu'urekamta a' bichak. Intok inime'e junak junuen, bat naataka bem sualeka bem bo'o jooria'uta, su'u tojaka, intok Krijtota sualek.

Ju'u jamut Tabiita' teamta juchi jiabijteka'po

³⁶ Jiba juname'e taewaimmet, junak bwe'u jo'ara Joppe' tea'po, jamut, Tabiita' teaka, Krijtota sualeme ama jo'aakan. Inime'e team, Maso jamut ti jiubae. Ini'i jamut tu'ik joaka, intok jume' jikot aneka jiapsame am aniaka jiapsan. ³⁷ Juname'e taewaimmet, ini'i Tabiita' teame ko'okoi wecheka intok muukuk. Intok inika'a, chukula a' takaawa baksiawaka, karipo bepa juchi senu kari ya'ariu jikau tekri tuk. ³⁸ Ini'i jo'ara, Joppe' teame, Peota ama ane'u jo'ara Liira' tea'u ka mekkaekan. Intok junuen, junaman Krijtota sualeme, Peota ama ane'ut ju'uneakai, watem woim nau aman au bittuak, lauti, ka bo'o bichaka ama jo'ara Joppe' tea'u a' weene'po a' tejwaaneeme.

³⁹ Junako ju'u Peeo junamemak siika. Intok aapo'ik aman a' yepsako, junama'a kariu, junaka'a takaata bo'oka'u tojiwak. Intok junama'a si'ime jume' jaamut jokoptuim bwanaka au japtok. Intok aapo'ik Peota, supem intok tajo'ota, junaka'a Tabiita'atuka'uta, jiapsaka a' ya'arim, a' bittuak. ⁴⁰ Taa ju'u Peeo, junako, si'ime jume' ama aneme yeu kat saek. Intok tonommea kikteka, Liojtau bicha nookak. Junak intok junama'a ju'u mukiatau kuaktaka:

—Tabiita, yejte'e —ti au jiiak.

Junako aapo remtek. Intok junama'a Peota bichakai, yejte. ⁴¹ Aapo ju'u Peeo, mampo a' bwiseka a' yechak. Junako jume' Krijtota sualemmeu intok jume' jaamut jokoptuimmeu chaaeka, junama'a, jiapsamta ameu a' kechak. ⁴² Ini'i yeu sikame, junama'a bwe'u jo'ara Joppe' tea'po si'imekut ju'uneiyaatuk. Intok junama'a, tua juebenaka, yo'owe Jesukrijtota sualek. ⁴³ Ju'u Peeo junak, junama bwe'u jo'ara Joppe' tea'po seenu, waka beam bwabwalkoteka, Simo' teamta jo'apo, ili jaiki ta'apo ama aamak taawak.

10

Ju'u Peeo intok ju'u Korneelio' teame

¹ Senu bwe'u jo'ara Sesarea' tea'po, o'ou Korneelio' teaka ama jo'aakan. Ini'i, senu batayoon sontaom, inime'e Itaalianom ti ta'eewaka, junama'a aapo mamni taka sontaommeu ya'uttukan. ² Ini'i Korneelio' teame san, si'ime jume' a' jo'aapo jo'aakammak, Liojta a' yo'ori ta'aan. Intok si'imeku a' ee majjau ta'aaka jiapsan. Ketchia, aapo junama'a jume' juriom ania betchi'bo, tomita yu'in ameu bicha nana'ikian. Intok jiba wee'po Liojtau bicha nookan. ³ Junama'a sejtul ta'apo kupteo bicha, jumak bajim jia'apo, aapo Liojta betana jita bittuawak, junama'a aapo, Liojta betana ankelejta a' kateka'u, au kibakekamta machisi a' bichak. Juna'a intok:

—Korneelio —ti au jiiak.

⁴ Ini'i Korneelio, junaka'a ankelejta tua a' majjaeka a' bitchuka taawak. Junak intok aapo:

—Jitasa ini'i achai Lios —ti a' temaek.

Junako ju'u ankeles:

—Ju'u Lios, au bicha em yee nokrialaa'ut, junaet enchi jikkajilaa. Intok ketchia inim jume' jikot eame, tu'ik em am ya'arialaa'u betana a' ju'uneiyaa. ⁵ Junuen san, o'owim waatem, bwe'u jo'ara Joppe' tea'u, juka' seenuk Simo'oti teaka, ket Peommea ta'eewamta, aman am nu'une' betchi'bo aman am bittuane. ⁶ Juna'a, senu ale benasi Simo'oti teaka, beam bwabwalkoteme, tua bawe mayoau karekamta, a' jo'aapo aane.

⁷ Aapo junak, juka' ankelejta au nokakamta a' simsuko, ju'u Korneelio, a' jo'aapo a' sawe'um betana woim yeu pu'ak, intok sontaota seenuk, ket Liojta yo'ori ta'aaka, aapo'ik yoem eiyaa'uta inime'e ama yeu am pu'ak. ⁸ Inimmeu aapo, si'imeta juka' a' bichaka'uta ameu a' teuwaak. Intok chukula aapo, bwe'u jo'ara Joppe' tea'u bicha am bittuak.

⁹ Yokoripao juname'e ketuni am bicha am bo'o joao su intok inime'e jaibu junaman bwe'u jo'ara Joppe' tea'u jeela am kateo su, junaman ju'u Peeo, junama kariu

jikau ja'amuk, junama'a jumak luula kateko, junaman jikat Liojtau bicha nokbaekai. ¹⁰ Aapo tua tebaureka intok jaibu ji'ibwabaen. Taa ketun a' ji'ibwa jooriawao su, tenkupo benasi jita bittuawak. ¹¹ Junama'a intok, aapo, teekata au etapolata benasi, intok juna'abo, bwe'u tosai tajo'orim benam, juname'e naikisi nape konila wikiaka suma'itaka, bwiau ko'om weyeme bichak. ¹² Junama'a bwe'u tajo'po wajiwa, si'ime ka nanau machika juapo jiapsaka naikim wokekame intok bakotchim intok wikitchim ama aukan. ¹³ Junako aapo, jiawaita au nokamta jikkajak:

—Kikte'e Peeo, em bwa'abae'uta me'aaka a' bwa'ane —ti jiamta.

¹⁴ Taa ju'u Peeo junako:

—E'e achai, inepo jakwoo juni'i inika'a jaiti maachik intok ka bwa'aa'eewamta nee ka a' bwa'alaa —ti a' yoopnak.

¹⁵ Juna'a jiawai junako juchi au nookak, intok ini'i:

—Waka'a Liojta betana tu'uteitaka a' tu'i'iti a' jia'uta, junaka'a empo ka a' jaitane —ti au jiiak.

¹⁶ Inika'a, aapo bajisi a' bichak. Junak intok juname'e bwe'u tajo'orim juchi wee'po teekau jikau siika. ¹⁷ Ketuni juka' Peota, juka' a' bittuawaka'ut ju'uneepeaka au a' waateo su, junama'a a' jo'aau yajak jume' Korneeliota betana aman bittuarim. Inime'e juka' Simoon teamta kari nattemaeka kate'um, junama'a aet yeu rejtiwa'po ja'abwekan. ¹⁸ Bempo junama'a chaaeka, ju'u senu Simoo Peeo' teamta junama'a jo'arapo katek ja'ani ti jiaka nattemaen. ¹⁹ Intok juka' Peota ketun ju'u a' bittuawaka'u a' waateo su, ju'u Liojta tu'u jiapsi:

—Yuu, baji o'owim a'abo enchi bitbok. ²⁰ Ko'om sikaa, ka jain eaka amemak weene. Bwe'ituk inepo nee eu am bittuari, ti a' eetuaka a' ju'uneiyaatuak.

²¹ Junako ju'u Peeo, jum jume' Korneeliota betana katemmeu ko'om siika. Intok junammeu:

—Ineponee juna'a ju'u enchim jaiwa'u. Jaisa eme'e jiaka kaate —ti ameu jiiak.

²² Bempo aapo'ik:

—Ju'u sontaao ya'ut, Korneelio' teamta betana tee kaate. Ini'i, tua tu'i yoeme intok Liojta majjau ta'aaka a' yo'ore. Intok inika'a ketchia si'ime jume' juriom tua a' eiyaaka a' yo'ore. Inika'a, Liojta betana senu ankeles, a' jo'au em weene' betchi'bo, a'abo enchi nu'una' betchi'bo intok junuen aapo'ik em au teuwaanee'uta a' jikkajine' betchi'bo a' ju'uneetuak —ti au jiiak.

²³ Junako ju'u Peeo, inime'e junama'a kariu, aamak am nunuk. Bempo intok junae tukaariat aamak ama taawak. Yokoriapo ju'u Peeo junamemak siika. Intok ketchia junama'a Joppe' tea'u, Krijtota sualeme betana waate aamak kaaten.

²⁴ Juchi yokoriapo bempo jum bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u yajak. Junama'a ju'u Korneelio, aapo junama'a, wate a' wawaimmak intok jume' aapo'ik eiyaaka ta'aa'um aman a' nunula'ummak jaibu a' bo'o bichan. ²⁵ Junako juka' Peota a' jo'au a' yepsako, ju'u Korneelio junama'a au yeu siika a' mabet betchi'bo. Intok ini'i, a' yo'oribaeka au tonommea kiktek. ²⁶ Taa ju'u Peeo a' kechak intok:

—Kikte'e, ineponee ket jiba ele benasi inim bwiapo yoeme —ti au jiiak.

²⁷ Intok aapo ketun au nokaka su, junama'a kariu kibakeka intok junama'a juebenaka ama nau yajilammeu yepsak. ²⁸ Junak intok ju'u Peeo junammeu:

—Eme'e jaibu ju'unea, seenuk jurio yoemrata, Liojta junuen itom a' suale' betchi'bo ka itou a' lutu'uria tuka'u, seenuk, ka ito benasi juriota ka aamak itom eenee'ut. Intok kia a' jo'aau juni'i, ka a' itom noite'ut. Taa ju'u Lios, i'an nee a' ju'uneiyaatuari, kaabeta, ino che'ewareka, jak wa'am in a' eiyaanee'uta. ²⁹ Inia betchi'bo san, inepo, kia nee aman tejwaawakai jiba, yokoriapo sep nee a'abo siika. Junuen san eme'e nee tejwaanee jita betchi'bo enchim neu chaaeka'po —ti ameu jiiak.

³⁰ Junako ju'u Korneelio:

—I'an naiki taewaim weye beja, jumak jiba inaeko, jiba inim in jo'apo nee Liojta yo'ori betchi'bo, ka ji'ibwan intok nee kupte'u bichaa aapo'iku bicha jiba in noka'uta nee weetuan. Junama'a junak, seej chukti senu o'ou, tua beojkok tajo'oreka, aapo neu au yeu machiak. ³¹ Juna'a intok: “Korneelio”, ti neu jiiak. “Ju'u Lios, juka' aapo'iku bicha em noka'u, enchi aet jikkajilaa intok jume' jikot eame, tu'ik em am ya'arialaa'uta a' ju'uneiyaa. ³² Junuen san o'owim waatem, bwe'u jo'arau Joppe' tea'u, juka' seenuk, Simo'oti teaka, ket Peommea ta'eewamta aman nu'uneeme aman am bittuane. Ini'i ket, senu ale benasi Simo'oti teaka, beam bwabwalkoteme, tua bawe mayoau karekamta, a' jo'aapo aane. Juna'a, a' yepsaka, emak etejone”, ti neu jiiak. ³³ Junuen san inepo ne, ka bo'o bichaka, nee enchi aman jariu tebok. Intok empo tu'isi'ee aulaa i'an a'abo sika inim anakai. I'an si'ime te itepo inim Liojta bichapo nau aane. Intok itepo, si'imeta waka'a achai Liojta betana em itou teuwa a'awaa'uta, itepo a' jikkajibae —ti jiiak.

Jum Korneeliota jo'apo, Peota teuwaaka'u

³⁴ Junako ju'u Peeo, junama'a nok taitek intok aapo:

—I'an nee tu'isi ju'unea, juka' Liojta, kaabeta yeu be'aaka, si'imem jume' inim aniapo jiapsame, nanancha a' eiyaa'po —ti jiiak—. ³⁵ Ala aapo, inim bwiapo, jita yoemrata betana juni'i, si'imem wame'e a' ee majjaeka a' yo'oreme, intok juka' tu'ik joaka jiapsame, aapo'ik betana am yoemiarimtune' betchi'bo a am mabeta. ³⁶ Ju'u Lios, wame'e Ijra'el tuka'utat yeu katriam a' yoemiam, Liojta mak emo nau tu'utewamta betana juka' lutu'uriata inimmeu a' teuwaak, Jesukrijtota, juka' si'imeku che'a yo'otaka jiapsamta ameu a' bittuakai. ³⁷ Eme'e tu'isi ju'unea, ju'u Jurea bwiaaraapo si'ime jum bwiaara Kalilea' tea'po naateka, chukula juka' Joan yee babatoowamta yee a' majtaka intok aapo'ik yee bato'owaaka naateka, juka' ama yeu sikamta. ³⁸ Ketchia juka' Liojta, Jesus, jo'ara Nasaret tea'po jometa, aapo'ik betana a' tu'u jiapsie, si'imeku utte'ata aet autuaka, intok junuen, tu'ik jiba joaka a' jiapsa'po intok aapo'ik si'imem wame'e bebeje'erita betana jikot emo bittuawame, junae betana aapo'ik am tu'uteka'uta, eme'e a' ju'uneiyaa. Aapo inika'a si'imeta jooan, achai Liojta aamak tuka' betchi'bo. ³⁹ Jiba itepo, tee si'imeta juka' Jesujta, aapo'ik jum bwiaara Jurea' tea'po inim si'imekut, intok ket jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, juka' a' yaaka'uta, a' bitlataka, tee a' teuwa. Juna'a, chukula kuuset popontaka, me'etuk. ⁴⁰ Taa ju'u Lios, baji taewaita weyeka a' me'etuko, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuak. Intok aet chukula, ket jiba aapo'ik itou au yeu a' machiatuak. ⁴¹ Junama'a, ka si'imemmeu au yeu machiak, taa ala itou jiba au yeu machiakai. Itou, itepo jume' bat naataka aapo'ik Liojta aapo'ik betana juka' nok lutu'uriata itom a' teuwaane' betchi'bo yeu a' pu'arimmeu, itepo tee chukula mukiataka intok kokkoarim nasuk juchi a' jiabijtesuko, aapo'ik jiapsamtamak te ji'ibwak intok pa'asi ba'awata tee je'eka. ⁴² Intok jiba aapo, inim ju'u yoemratau itom a' majtane' betchi'bo, intok ketchia, achai Liojta jiba aapo'ik Jesujta jume' inim jiapsammeu intok kia jume' kokkoarimmeu juni'i, aapo'ik si'imem a' ya'uraa bittuane' betchi'bo ameu a' yo'o ya'ariaka'u betana inika'a itom a' lutu'uriatene' betchi'bo, itom aet sawek. ⁴³ Ketchia, bat naataka jaibu si'ime wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta nokame, juname'e Jesujta betana jaibu a' teuwaalatukan, bempo, si'ime wame'e a' sualeme, aapo'ik am ya'ariala'u betchi'bo, bem ka tu'uwa ya'arimmet a am jiokoitu'u ti jiakai.

Jume' ka juriomtaka, Liojta tu'u jiapsita mabetakame

⁴⁴ Ketun juka' Peota ameu a' nokao su, junako junama'a si'ime jume' aapo'ik Liojta betana lutu'uriata ameu a' noka'uta a' jikkajammeu, ju'u Liojta tu'u jiapsi, ju'unakkiachisi ameu yumaka, bempo'immet kiimuk. ⁴⁵ Jume' intoko juriom Krijtota sualeka, Peotamak aman rejte'um, inime'e, wame'e ka juriomtaka, ta'abwi yoemra, ketchia junuen juka' Liojta tu'u jiapsi amet ane'um am bichakai, tua am suum eiyaa.

⁴⁶ Bwe'ituk bempo, juname'e, tatta'abwi, ka bem noki am nokame jikkajak. Intok Liojtau bicha bem a' bai sae'uta intok bem allea'uta teuwaame jikkajak. ⁴⁷ Junak intok ju'u Peeo:

—Inime'e inien, jiba juka' Liojta tu'u jiapsi, itom a' mabetaka'a benasi a' mabetlam-tukai, jaibu am bato'owaatunee'u ameu lutu'uria —ti jiiak.

⁴⁸ Intok junak aapo, juname'e, a' sualeka intok yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka, bem bato'owaatune' betchi'bo amet nesawek. Chukula bempo, juka' Peota junama'a ili jaiki ta'apo juni'i, amemak a' tawane' betchi'bo au nookak.

11

Peota, jum Jerusalenpo, jume' Krijtota sualemmeu a' lutu'uria yaaka'po

¹ Wame'e Krijtota yeu pu'arim, intok jume' wate Krijtota sualeme, bwiaaraa Jurea' tea'po joomem, bempo, jume' wate yoemra, ka juriom ket Liojta betana juka' nok lutu'uriata a' mabetaka bem a' sualeka'uta a' ju'uneiyaak. ² Intok junako, juka' Peota, jum bwe'u jo'ara Jerusalen tea'u a' notteko, junama'a jume' jurio yoemrata, jume' Krijtota sualeme, inime'e a' beje'eka nok japtek. ³ Inime'e junak:

—Jaisa eaka empo, jume' ka jurio yoememmeu sikaa, amemak aneka intok empo ket amemak ji'ibwak —ti au jiiak.

⁴ Junak ju'u Peeo, bempo'im, juka' au yeu sikamta, si'imeta teuwaak. Intok aapo:

⁵ —Bwe'u jo'ara Joppe' tea'po nee aanen. Intok junama'a, Liojtau bicha inepo nokakai, Liojta betana machilaata nee bittuawak. Junama'a inepo, jita, tua bwe'u tajo'orim benaka, inime'e naikisi nape konila wikiaka, bwiau neu ko'om weyeme nee bichak.

⁶ Junak junama'a wajiwa jita ama ayuka'ut ju'uneebaeka, tu'isi a' bichakai, junama'a, juyapo jiapsaka, naikim wowokekame intok bakotchim intok kia wikitchim inepo ama bichak. ⁷ Intok junama'a jiawaita: “Kikte'e Peeo, em bwa'abae'uta me'aaka a' bwa'ane”, ti neu jiamta ne jikkajak. ⁸ Taa inepo intok: “E'e achai. Bwe'ituk inepo, jakwoo juni'i nee inile benak ka bwa'a'eewamta nee ka a' bwa'alaa”, ti nee au jiiak. ⁹ Junak intok juna'a jiawai teeka betana juchi wee'po: “Juka' Liojta betana tu'uteitaka a' tu'i'iti a' jia'uta, junaka'a empo ka a' jaitane”, ti neu jiiak. ¹⁰ Junaka weemta bajisi inepo nee a' bittuawak.

Intok iniat chukula juna'a si'ime juchi teekau jikau siika. ¹¹ Jiba junama lautipo, waate bajika junama jo'ara in kateka'po neu yajak, senu bwe'u jo'ara, Sesarea' tea'a betana nee jaiwaka ama yajak. ¹² Junak intok junaman ju'u Liojta tu'u jiapsi, junam bicha ka jain eaka in amemak weene' betchi'bo, junuen nee ju'uneetuak. Ketchia, jiba inime'e itomak Krijtota sualeme, juriomtakai junaman nemak sajak. Junaman itepo si'ime junaka'a senu yoemta jo'apo yajak. ¹³ Juna'a intok jiba jum a' jo'aapo, senu ankelejta au weyeka, inika'a: “O'owim waatem, bwe'u jo'ara Joppe' tea'u, juname'e, senuk Simoo Peo' teamta aman nu'uneeme aman bittuane. ¹⁴ Juna'a intok enchi etejoriane, junuen enchi intok kia si'ime jume' emak jo'aakame enchim jinne'uim tune'uta, enchi tejwaane”, ti au jiamta, a' bichaka'uta, itom etejoriakai. ¹⁵ Junako junama'a nee am majtaka ameu nok taiteka, ju'u Liojta tu'u jiapsi ju'unakkiachisi ameu yumaka, amet kiimuk, jiba bat naataka itou yumaka itot a' kimuka'a benasia. ¹⁶ Junako inepo, bat naataka juka' yo'owe Jesukrijtota aapo'ik: “Lutu'uria ala, juka' Joan tuka'uta, ba'ammea yee a' bato'owaasuka'u. Taa eme'e, Liojta betana a' tu'u jiapsi emot kimuka, eme'e junae bato'owaim benane”, ti a' jiaka'u ne wawaatek. ¹⁷ Junuen, ju'u Lios, bempo'im ket jiba ito benasia itom jume' yo'owe Jesukrijtota sualeme, juka' itot a' autuarita, juname'e ket aapo amet a' autuarikai, inepo tua nee ka ino ama yuma'alek, aapo'ik Liojta betana weyemta in a' beje'eka annee'u —ti ameu jiiak ju'u Peeo.

¹⁸ Junako, chukula jume' bwe'u jo'ara Jerusalen tea'po, Krijtota sualeme inika'a teuwaawakamta a' jikkajisukai, bempo, kaita intok a' beje'eka nookak. Intok inime'e, alleaka Liojta bem a' yo'oree'uta teuwaan, intok:

—Lutu'uria, ju'u Lios i'an ket juka' tatta'abwi intok ka jurio yoemrata, juname'e, juka' ka tu'ik a' koptaka intok junuen juka' jiba yuu jiapsiwamta bem a' bitne' betchi'bo, inika'a am ya'aria i'aka, ametana a' waata —ti jiakai.

Bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po, waate, ka juriomtaka, Krijtota sual taite

¹⁹ Juka' Teban teamta a' me'ewako, junama'a ket jume' waate Krijtota sualeme, jikot bitwaka ameu suawan. Intok junama'a waate, utte'apo, mekka bicha, bwiaaraa Peniisia' tea'u tajtia intok Chipre' tea'u bicha intok Antiokia' tea'u tajtia na'ikimtukai. Junaman bempo, Krijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata, ju'u jurio yoemratau jiba a' teuwaan, taa kia jume' ka juriommeu ka a' teuwaakai. ²⁰ Taa waate Krijtota sualeme, bwiaaraa Chipre' tea'po intok Sireene' tea'po joomem, inime'e aman bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u yajak. Bempo junaman ket jume' ka juriommeu, yo'owe Jesukrijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata ameu nookak. ²¹ Inime'e, ju'u yo'owe Jesukrijto, bem joa'ut amemak tuka am anian. Intok junuen, junama'a, tua juebenaka, bat naataka juka' bem sualeka bem au joiwalaa'uta, a' koptaka intok yo'owe Jesukrijtota sualek.

²² Chukula junako jume' bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, Krijtota sualeme, junama yeu sikamta a' ju'uneiyaakai, junama'a bempo juka' Bernabee' teamta junaman bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u bicha a' bittuak. ²³ Ju'u Bernabee' teame junaman yepsakai, junama'a jume' Krijtota sualeme, juka' Liojta betana tu'ik ame nasuk a' auka'uta a' mammatekai, aapo tua alleak. Intok aapo junama'a, si'imem wepulsi, tua junen jiaka, bichau bicha yo'owe Jesukrijtota bem sualnee'u betana ameu nookak.

²⁴ Bwe'ituk ini'i Bernabee' teame, tua tu'u yoemtukan, intok Liojta tu'u jiapsie yuma'isi aniawakai intok a' joa'ut Liojta yoem ean. Intok junuen aapo'ik betchi'bo tua juebenaka Krijtota susualeka a' mabetak.

²⁵ Iniat chukula ju'u Bernabee' teame, bwe'u jo'ara Tarso' tea'u bicha siika, junaman juka' Saulo' teamta jariubaekai. Intok junaman aapo a' teakai, inika'a, bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u bicha aamak a' nunuk. ²⁶ Intok junama'a bempo, jume' ama Krijtota sualemmak, wasuktiapo ama amemak taawak. Junama'a tua juebenam juka' Liojta nok lutu'uriata am majtakai. Jiba jum bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po junen, junama'a tua bat jume' Krijtota sualeme, krijtiaanom ti ta'ee japteak.

²⁷ Jiba juname'e taewaimmetchi junak, waate jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame, inime'e, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana, aman bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u yajak. ²⁸ Inime'e betana seenu, Aakapo' teakai, ini'i, jume' Krijtota sualeme nasuk kikteka intok Liojta tu'u jiapsi betana aniawaka a' ju'uneetuawakai, junama'a bwiaaraapo si'imekut tua tebaatunee'uta a' teuwaak. Ini'i weeme, Kaaurio' teamta junama'a aapo'ik che'a yo'o ya'atuko taewaimmet tua junuen chupuk. ²⁹ Junak san, jume'e, bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po, Krijtota sualeme, bempo, bem ama yuma'alaapo aman, junaman bwiaaraa Jurea' tea'u, Krijtota sualeme ania betchi'bo, jita junammeu a' bittuabaeka nau eak. ³⁰ Junuen bempo aayuk. Intok bempo, junaka'a bem nau tojaka'uta, junaman Jurea bwiaaraa' tea'u, Krijtota sualemmeu yo'o ya'arimmeu, juka' Bernabee' teamta intok Saulo' teamta, bempo'immak ameu a' bittuakai.

12

Jakoobo' teamta me'ewaka'po intok Peota eta'awaka'po

¹ Junako, jiba juname'e taewaimmet, ju'u Eroorej ti teaka, junama yoemratau che'a yo'o ya'ari, aapo junama'a jume' Krijtota sualeme betana, watem ka tu'isi am bit taitek.

² Junak juka' Jakoobo' teamta, Joan teamtamak werik, tebe kuchi'immea a' me'e tebok.

³ Intok inika'a aapo'ik yaaka'uta, jume' juriom a' tu'urekame am bichakai, aapo juka' Peota ket a' bwij tebok. Ini'i yeu sikame, jume' paanim ka reberuakame bwa'awaao taewaimmet yeu siika. ⁴ Juka' Peota bwij sukai, chukula a' eta'atebok. Intok junama'a,

sontaaom, naikisi nanaikika nau a' suuatuawan. Junuen, Liojta yo'ori betchi'bo, paanim ka reberuakame bwa'awaka a' pajkosuako, si'ime junama'a ju'u jurio yoemrata bichapo yeu a' tojaka a' me'ebaeka ean. ⁵ Junuen san, ju'u Peeo junama'a a' eta'ipo katekan, ini'i tu'isi suuawakai. Taa jume' Krijtota nau sualeme, bempo tua junen jiaka, jiba Liojtau bicha a' nokria sakan.

Ju'u Lios, juka' Peota jum a' eta'ipo ama a' yo'eetuak

⁶ Jiba junae tukaariatchi, aapo'ik yokoriapo juka' yo'o ya'ari Eroorej teamta junama'a jurio yoemratau yeu a' tojineeo, ju'u Peeo, junama'a wooi sontaaom a' suuame nasuk bichapo wooi sisi'iwook wikiammea suma'itaka kochen. Waate jume' sontaaom intok junama'a yee e'etawa'po pueetapo ama aneka a' suuan. ⁷ Seej chukti intok, achai Liojta betana senu ankeles ama yepsak. Intok junama'a yee e'etawa'po si'imekut taobiakai. Ini'i ankeles intok, juka' Peota sana'po aet mamteka a' busak. Intok iniau:

—Lauti yejte'e —ti au jiiak.

Junako jume' sisi'iwook wikiam, mampo ammea a' suma'im, ko'om watek. ⁸ Junak intok ju'u ankeles:

—Tu'isi'ee tajo'oteka intok bochampo wokte'e —ti au jiiak.

Junako juka' Peota junuen auko, ju'u ankeles:

—Bepa em tajo'oreka'um et tekaka, nemak weye —ti au jiiak.

⁹ Ju'u Peeo junuen junae ankelejtat cha'aka yeu siika. Junuen juka' ankelejta aamak ane'uta, a' lutu'uriatuka'ut oo ka a' lutu'uriatuka'ut tua ka ju'unekai, ala, junae betana, aapo, Liojta betana jita au bittuawa'ati eakai. ¹⁰ Taa junuen bempo junama'a jume' a' suuatuawaka che'a bat ja'abwekammet wa'am sajaka, chukula intok juchi waate, inime'e bepat ja'abwekammet wa'am sajaka, intok bempo'im pa'akun yeu kat betchi'bo, sisi'iwookie ya'ariu am yajako, ini'i, aapola au etapok. Junama'a bempo yeu sajak, juchi senu bo'ou katekai, ju'u ankeles junama'a a' to'o siika. ¹¹ Junak ju'u Peeo, ju'une'eaka intok aapo:

—I'an nee ju'unea, ka jita ta'abwika, tua a' lutu'uriatuka'u, ju'u achai Lios a' ankelwata neu bittuak junuen Eroorejta intok si'imeta juka'a, jume' juriom neu ya'abae'u betana, nee jinne'uk —ti eak.

¹² Junau ketun waateka su, ju'u Peeo, Maria' teamta, Joan Maekoj teamta ae jo'au bicha siika. Junaman jo'arapo intok, juebenaka Liojtau bicha aapo'ik nokriaka ama aanen. ¹³ Junak intok, junama korau pueetata a' ponao, senu usi jamut, Roore' teaka, a' jabetuka'po a' bitbaeka yeu siika. ¹⁴ Taa i'i, aapo juka' Peota a' jiawa ta'aakai, ka pueetata a' etaporiak, ala aapo, tua alleaka, wajiwa bicha wantek, juka' Peota ama weeka'uta, jume' watem tejwaabaekai. ¹⁵ Junak intok bempo:

—Kia beja ee nooka —ti au jiiak.

Taa aapo tua a' lutu'uria'ati jiiian. Taa junuentaka juni'i, bempo naa buusti:

—Ka aapo juna'a, ju'u a' suuame a' ankelejwa ama weama —ti jiiak.

¹⁶ Ju'u Peeo intok junama weyeka, jiba ameu a' poonan. Intok junako, bempo beja pueetata etapokai, intok junama'a a' bichaka, tua womtek. ¹⁷ Taa aapo, am yaatine' betchi'bo, maammea am tejwaak, intok aapo, bempo'im, juka' achai Liojta jum yee e'etawa'po yeu a' nuk sika'uta am etejoriak. Intok aapo bempo'immeu:

—Inika'a eme'e, ju'u Jakoobo' teamtau intok jume' waate Krijtota sualemmeu a' etejone —ti jiiak.

Junak intok aapo, junama'a omot bichaa siika.

¹⁸ Junama'a yokoriapo jume' sontaaom nasuk, kaachin an machiwaka emo bwee weiyaawan. Bwe'ituk inime'e, Peota jachin yeu a' sika'ut ka ju'uncan. ¹⁹ Ju'u yo'o ya'ari Eroorej teame a' jariu tebok intok junuen, chukula ka a' teakai, jume' sontaaom a' sua'ummeu chaaeka, am tetemaisuk. Juname'e intok, kaita a' jiawitekai, aapo amet

nesawak bem su'atune' betchi'bo. Chukula ju'u Eroores, jum Jurea bwiaarapo yeu sika, intok omot bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u jo'atek.

Eroorej teamta jaisa mukuka'po

²⁰ Ju'u Eroores, ju'u yoemra, bwere jo'aram Tiiro' tea'po intok Siroon tea'po jomem-mak ka allea. Taa bempo junau noiti betchi'bo, emo nau tu'utek. Inime'e intok, inika'a che'a yo'o ya'aritaui chapti weyeka tekilta a' jooriamta, Blajto' teamta, au tu'u nokaka, amemak a' eetuak. Intok bempo, jiba aapo'ik au noktuaka, bemo'im nasuk nau eewamta a'awak. Bwe'ituk ini'i yoemrata, si'imeta bem bwa'ee'uta, junae yo'o ya'ata, a' bwiaaraa betana a' mabetan. ²¹ Ju'u Eroores, bempo'im, taewaita aman au bem yajinee'uta am tejwaak. Intok junaka'a taewaita yumako, aapo, junama'a, tajo'ori, che'a yo'o ya'arim sawa'po kobateka intok junama'a yoemrata bichapo, yo'o ya'arim jojoye'ut jikat yejtek. Intok aapo junama'a yo'o nokie ujoyisi ameu nookak. ²² Junako juna'a yoemra, ama a' jikkajame:

—Ini'i nokame, ka kia beja yoeme, ala lios ini'i —ti chaae japtek.

²³ Jiba junama'a lautipo, achai Liojta betana senu ankeles, a' ko'okoi wettuak, aapo'ik junuen au a' yo'ori teboka' betchi'bo, aapo Liojta yo'ori'eaka su. Intok chukula aapo, junae, bwichia bwa'ataka muukuk.

²⁴ Taa Liojta betana ju'u a' nok lutu'uriawa, che'a juni'i sualwan, intok si'imekut weyeka teuwaawan.

²⁵ Junako chukula, ju'u Bernabee intok ju'u Saulo' teame junaman bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, bem tekil chupakai, junama'a juka' Joan Maekoj teamta amemak weiyaaka, bwe'u jo'araa Antiokia' tea'u bicha nottek.

13

Ju'u Bernabee intok ju'u Saulo' teame, Liojta betana bem tekil makri a' naatek

¹ Jum bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po, Krijtota sualeme nasuk jum bem te'opopo, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka noktuawame intok jume' a yee majtame ama aanen. Bempo intok inime'em tukan: ju'u Bernabee' teame intok ju'u Simeon teame, ini'i ket Nekrommea ta'eewame. Intok ju'u Luusio' teame, bwiaaraa Sireene' tea'po joome. Intok ju'u Manaen teame, ini'i junen, bwiaara Kalilea' tea'po yo'o ya'ari Eroorej teamtamak nau yo'oturiari tukan. Intok ju'u Saulo' teame. ² Inime'e junak junama'a, Liojta yo'ori betchi'bo ka ji'ibwalamtakai, nau am anakai, Liojta am yo'oreeo, ju'u Liojta tu'u jiapsi:

—Juka' Bernabee' teamta intok juka' Saulo' teamta, tekil in ameu yeu a' pu'ariu am ja'abwane —ti am ju'uneetuak.

³ Junak chukula intok bempo junuen ka ji'ibwaka Liojta yo'oreka intok au bicha noksukai, jume' waate, Liojta amemak tune' betchi'bo bempo'immet mamteka, am saka'atuak.

Jume' Bernabeetaim, jum bwiaaraa Chipre' tea'po nok saka

⁴ Chukula bempo, ju'u Liojta tu'u jiapsie ju'uneetuawakai, ju'u Bernabee intok ju'u Saulo, bempo, bwe'u jo'ara Seleusia' tea'u bicha sajak. Intok jiba junama'a, bempo, senu bwiaaraa, bawepo yeu bo'oka, Chipre' tea'u bicha bawet bo'o joo betchi'bo, bwe'u kuta kanoau ja'amuk. ⁵ Bempo junaman, tua bawe mayoau senu bwe'u jo'ara, aman bwiau yeu yaajiwa'u, Salamina' tea'u yajak. Junama bempo, jum juriom te'opommet kateka, Liojta betana juka' bemela nok lutu'uriata yee majtan. Ju'u Joan ket inime'e aniaka amemak weaman. ⁶ Junama'a bwiaaraa baweu yeu bo'oka'po si'imekut sajaka intok, chukula bwe'u jo'ara Pappo' tea'u yeu yajak. Junama'a intok, senu jurio, BarJesuj teamta ama ta'aak. Ini'i jitaa ka tu'ik ta'aaka yee sisibowamta bo'o joorian. Intok yee bai tatta'aan, aapo, Liojta betana weyeka au noka'ati jiakai. ⁷ Ini'i yee bai tatta'aame,

junaman bwiaarapo ju'u kobanaao, Serjio Paulo' teaka, ini'i tua koba suawakai, inia-mak au chaya'ikan. Ju'u kobanaao, ju'u Bernabee intok ju'u Saulo' teamtau, ameu chai tebok bwe'ituk ini'i, aapo, Liojta betana juka' nok lutu'uriata jikkajibaekai. ⁸Taa ju'u yee sisibome, ini'i ket Elimaaj ti ta'eewame, bempo'im beje'en, juka' junama kobanaaota, juka' Liojta betana nok lutu'uriata Bernabeeta intok Saulota bem majta'uta, ka a' sualne' betchi'bo au a' jaiwakai. ⁹Junak ju'u Saulo, ini'i ket, Paplo ti ta'eewame, Liojta tu'u jiapsie yuma'isi aniawakai, tua a' bitchukai, ¹⁰intok junau:

—Yee bai tatta'aara, tua ka tu'i yoeme, bebeje'erita betana weyeka yoeme, intok si'imeta juka' tu'ika weyeka ta'eewamta, beje'eka aneme. Jaisaaka empo juka' Liojta betana weyeka nok lutu'uriata ka a' soal i'aka a' beje'eka aane —ti au jiiak—. ¹¹Ju'u achai Lios, junuen i'an jiokot enchi tawaane. Ka bichaka empo tawane. Intok binwaa empo ta'ata ka bitne —ti au jiiak.

Junama'a sepia ini'i, tua ka machik benaka au yumaka, ka bichaka taawak. Intok aapo junak, senuk mampo a' bwiseka a' weiyaaneemta jariu taitek bwe'ituk ka bichan. ¹²Junako ju'u kobanaao, junama'a juka' ama yeu sikamta bichakai, ini'i, Krijtota betana weyemta sualek. Aapo, juka' yo'owe Jesukrijtota betana nok lutu'uriata a' yo'oreka, tua a' suum eiyaakai.

Ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, jum bwiaaraa Pisiiria' tea'po senu bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po aane

¹³Ju'u Paplo intok jume' aamak rejteme, inime'e jum junama'a jo'ara Pappo'oti teaka'po, bawet naa buusti bo'o joobaeka, senu bwe'u kuta kanoau ja'amuka intok junama'a, bwiaaraa Pampiilia' tea'u, senu bwe'u jo'ara Perke' tea'u yeu yajak. Taa ju'u Joan Maekoj teame junama'a am to'o sika intok juchi bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha nottek. ¹⁴Chukula bempo junama'a jo'ara Perke' tea'po yeu sajaka, omot senu bwiaara Pisiiria' tea'u, bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u bicha yajak. Junaman bempo yajakai, senu aet yum jo'e ta'apo, bempo senu juriom te'opou yajaka junama'a joetek. ¹⁵Junako, chukula Moiseej tuka'uta betana jume' nesauri ji'ojteim intok jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaa'um ji'ojteim, inime'e am noksuako, aet chukula, jume' junama'a te'opopo yo'otaka ama tekiakame, bempo'im tejwaa tebok:

—Itomak werim, eme'e, jume' inim aneme betchi'bo, nokta tu'ikut yee'aniamta a' weiya'ateko, baa eme'e a' teuwaane —ti ameu jiiakai.

¹⁶Junako ju'u Paplo, kikteka intok am yaateka a' jikkajine' betchi'bo maammea ameu nokaka, junak aapo nok taiteka:

—Eme'e, Ijra'el yoemra, intok eme'e jume' Liojtat jiapseka a' yo'ori ta'aame, nee jikkajine —ti ameu jiiak—. ¹⁷Ju'u inim Ijra'el yoemratau Lios, junako che'a bat taewaimmet, aapo'ik betana yoemiam benasi bem ta'eena' betchi'bo au bicha yeu am pu'ak. Intok aapo, juname'e, jum bwiaaraa Ejipto' tea'po, ka ama jomemtaka juni'i, ketun ama am jiapsao, tua am eiyaa teboka, bwe'u yoemrasi am yaak. Intok chukula jiba aapo, tua a jita a' joa'ue, junama bwiaarapo yeu am nuk siika. ¹⁸Ju'u Lios, aman mekka bwe'u se'e pa'ariau, ka amma'ali bem jiapsa'ut, junak woi taka wasuktiampo tajtia, si'imeku amemak tu'u'ansuk. ¹⁹Intok ju'u Lios, aapo jum bwiaara Kanaan tea'po, woo busani ka nanau machi yoemrata, bempo'im aniaka, am koobak. Junuen juname'e yoemram, bem bwiaawa, bempo'immeu a' tawane' betchi'bo. ²⁰Iniat chukula, ket jumak naiki sienta ama woi taka intok ama woj mamni wasuktiampo tajtia, aapo ju'u Lios, bempo'im jume' yo'oraapo, yee nau tu'ute betchi'bo, junaka'a tekiakame ameu yeu pupu'aka am kuaktan. Chukula si'imemmet cha'aka, juka' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame, Samuel tuka'uta taewaimmeu tajtia. ²¹Junako bempo, senuk, bempo'im betana che'a bepa ameu yo'otaka yeu pu'atuneemta a'awak. Junak intok ju'u Lios, woi taka wasuktiammeu tajtia, Saul teamta, senu Kijj teamta yoemia, inika'a ameu yo'o yaak. Inika'a, ju'u Benjamin

tuka'utat yeu katriam betana yeu simriata. ²² Iniat chukula ju'u Lios, inika'a junama'a a' yo'o ya'ari'po, yeu a' simtuaka, intok juka' Labii' teamta bempo'immeu a' yo'o yaak. Inia betana aapo ju'u Lios: “Juka' Labii' teamta juka' Issai' teamta yoemiata nee inim ju'uneiyaa. Ini'i nee alleetua intok si'imeta juka' in joo i'a'uta a' ya'aneeme”, ti jiiak. ²³ Jiba junae Labii tuka'uta yoemiammet yeu katriam betana weyeme, jiba ini'i Jesus juna'atuk. Aapo'ik inim juka' Ijra'el yoemrata a' jinne'une' betchi'bo, ameu a' bittuak, bat naataka aapo'ik Liojta ameu a' na'ikiaka'a benasia. ²⁴ Juka' Jesujta, kee inim bwiau a' yepsao, ju'u Joan yee babatoowame inim si'ime juka' Ijra'el yoemrata, Liojta betana lutu'uriata am majtan. Intok aapo inimmeu: “Juka' ka tu'ik betana emo temaeka a' koptaka intok emo'em bato'owaane'eti,” jiiak. ²⁵ Intok junak ju'u Joan, ju'u yee babatoowame, chukula inim bwiaapo a' ya'a'ea'uta abe a' chupakai, aapo: “Ineponee ka juna'a, enchim bo'o bichaka nee juna'ati ea'u. Taa net chukula senu a'abo yebijne. Junaka'a, inepo, kia a' bocha wikiawam nee a' woitarianee'u ka neu cha'aka”, ti jiiak.

²⁶ 'Eme'e, nele benasi ju'u Apra'amtuka'uta yoemiammet yeu katriam, intok si'ime eme'e, Liojta ee majjaeka a' yo'ori ta'aame, ini'i Liojta betana yee jinne'uka a' nok lutu'uria, emo betchi'bo weyeka a'abo bittuari. ²⁷ Bwe'ituk junako, jume' jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jiapsa'um intok kia inimmeu ju'u yo'oraa juni'i, juka' Jesujta tua a' jabetuka'ut ka ju'anean. Intok kia jume' che'a bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame, aapo'ikut nokaka bem ji'osia ji'ojteim teuwa'ut, chikti aet yum jo'e taewaipo juriom te'opommet nokwammet juni'i ka ju'anean. Intok junuen, jiba bempo junak juka' Jesujta, a' me'etune' betchi'bo aet nesawekai, junuen bempo junaka'a bat naataka au chupneeka ae betana teuwaarita, yeu a' yuma'atuak. ²⁸ Intok bempo junuen a' me'etune' betchi'bo, ka tu'ik tua kaita aet teaka juni'i, bempo ju'u kobanaao, Pilaato' teamtau nookak, aapo'ik a' me'etunee'u betana aet a' nesaune' betchi'bo. ²⁹ Junak intok chukula, bempo si'imeta juka'a, jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo aapo'ik betana ama teuwaarita a' ya'asukai, bempo junama kuuset a' popontuka'po ko'om a' tekaka intok a' ma'ak. ³⁰ Taa ju'u Lios, aapo'ik junuen mukiataka, kokkolam nasuk juchi a' jiapsituak. ³¹ Intok junama'a ju'u Jesus juebena taewaimpo, jume'e, jum bwiaaraa Kalilea' tea'po naateka, bwe'u jo'ara Jerusalemmeu bicha a' weyeo jume' aamak rejtisuka'ummeu au yeu machiaka au bit tebok. I'an intok jiba bempo juname'e, jume' inim yoemratau aapo'ik betana weyemta a' teuwaame.

³² 'Junuen san jiba itepo tee junaka'a Liojta betana bat naataka itom yo'owasuka'ummeu, ameu a' chupne'eti jiaka a' teuwaaka'u betana, juka' bemela nok lutu'uriata, itepo emou a' teuwa. ³³ Junuen, itepo, jiba juname'e bat katriammet yeu katriam, jiba i'an juka' Jesujta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuaka, juka' itou a' na'ikiaka'uta, itou a' chupak. Inika'a junuen jum lipro Salmom tea'po, salmo woiku a' ji'ojteituka'po aman: “Empo juna'a in yoemia, i'an ne enchi yoem ju'unaktelaa”, ti a' jiaka'a benasia. ³⁴ Ju'u Lios, bat naataka jaibu aapo'ik mukuka intok kokkoarim nasuk a' jiabijtetuane'uta, junuen juka' a' takaawata ka a' nasontune' betchi'bo jaibu a' teuwaarian. Aapo'ik betana ji'osia ji'ojteimpo: “Ju'u Labiituka'utau tu'ik a' bitnee'uta au a' chupne'eti jiaka in teuwaarita, enchim nee a' bittuane”, ti jiiakai. ³⁵ Inien san ket, juchi senuku ji'osia ji'ojteim, Salmom tea'po: “Empo juka' wepulsi ee betchi'bo jiapsamta em yeu pu'ari, a' takaawata empo ka ama a' nasontutuane”, ti ji'ojtei. ³⁶ Bwe'ituk lutu'uria ala, juka' Labiituka'uta, aapo'ik jiapsao aawit kateka juka' yoemrata, juname'e jiba junuen juka' Liojta aet a' saweka'po aman, ameu yo'o ya'aritusuka am aniak. Chukula intok aapo muukuk. Intok junuen ket, aapo che'a bat naataka a' yo'owasuka'um am to'oka'u, amemak ma'atuk. Intok ju'u a' takaawa junama'a nasontuk. ³⁷ Taa ju'u, juka' achai Liojta, kokkolam nasuk aapo'ik a' jiabijtetuaka'uta, a' takaawa ka nasontuk. ³⁸ Eme'e nele benasi inim yoemem,

eme'e, jume' ka tu'uwa ya'arim jachin yetet am jiokoiwaa'ut, Jesujta betana yee amet a' jiokoiwaa'uta a' ju'uneiyaane. ³⁹ Jiba aapo'ik betana, si'ime wame'e, aapo'ik sual ta'aame, inime'e, Moiseejtuka'uta nesaurim bo'o jooriaka jiapsaka, si'imeta juka' ka a bem aet jiokoi tu'u betana, juname'e jiokoirim tune. ⁴⁰ Junuen san eme'e a' mammateka, iniat emo suuane, juka'a, wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teteuwaame, bem ji'ojteka'uta ka emou junuen a' chupne' betchi'bo, junak:

⁴¹ Eme'e, jaana jita eiyaaka nonokame.

Inia weemta betana suum ea.

Intok chukula, ka tu'isi tawarimtaka kokkone.

Bwe'ituk inepo, jiba ineponee Liojtakai, enchim taewaimmetchi, tua machisi suum watchik nee joone,

Junaka'a eme'e, junae betana senuk emou a' teuwaao juni'i, ka a' sualne, ti jiaikai.

⁴² Chukula junama'a juka' Paplota intok jume' aamak rejteme, junama'a juriom te'opopo yeu am sajako, waate jume' ka jurio yoemrataka ama jiapsame, juname'e, chukula juchi aet yum jo'e taewait, jiba junae weyemta, bempo'im ameu nokne' betchi'bo ameu nookak. ⁴³ Junako chukula, junama'a juriom nau yaaja'po, ama weetuawamta a' chupuko, juriom betana juebenaka, intok ket waate, ka juriomtaka, taa jurio yoemrata, Liojta bem yo'oree'uta ame benasi a' sualeka a' yoem'eiyaame intok tua ka a' koptaka aet jiapsekame, inime'e, juka' Paplota intok Bernabee' teamta, bempo'immak ee japtek. Bempo intok juname'e, junuen bemelasi weyeka, Liojta yee nake' betchi'bo, tu'ik, ka bem a' koptane' betchi'bo ameu nookan.

⁴⁴ Iniat cha'aka, juchi woo busan taewaim sikaa, juka' aet yum jo'e taewaita yu-mako, junama'a bwe'u jo'araapo ju'u yoemra, junama'a juka' Liojta nok lutu'uriata jikkajibaeka, batte si'ime aman ameu yeu yajak. ⁴⁵ Taa junako, jume' juriom, junama'a yoemrata juebenak ama aneme bichakai, inime'e tua ka a' tu'ureka amet kopten. Intok juka' Paplota beje'eka nok japtek intok tu'isi ka a' yo'oreka, jaana aet nok japtek.

⁴⁶ Junako ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, ka jain eaka, witti nokakai:

—Utte'atukan, Liojta betana juka' bemela nok lutu'uriata, enchim juriomtuka'po aman, emou bat a' teuwaatunee'uta. Taa i'an intok, eme'e ka a' jikkajibaekai, intok jiba eme'e su juka' jiba yuu jiapsiwamta, enchim au lutu'uriaka'uta, ka emou a' cha'aka'a benasi aneka a' bit tebokai, i'an te itepo, jume' ka juriommeu bicha te katbae. ⁴⁷ Bwe'ituk aapo ju'u achai Lios inien itom aet sawek:

Si'ime aniat yoemrata, ju'u lutu'uriat enchi aet am ju'unee tuane' betchi'bo,

Intok inim bwiapo, ka jak be'eeka, ju'u yee jinne'uimtunee'ut,

Em yee aniane' betchi'bo, nee enchi yeu pu'ari,

ti jiaikai.

⁴⁸ Inika'a jikkajakai, jume' ka juriomtaka ama aneme, allea. Intok bempo, yo'owe Jesukrijtota betana weyeka, juka' nok lutu'uriata, tua a' tu'i'iti jiu japtek. Intok junama'a si'ime jume' che'a bat naataka naateka junuen, jiba yuu jiapsiwamta bem bitne' betchi'bo junuen ameu a' chupa'im, inime'e Krijtota sualek. ⁴⁹ Intok junuen san ju'u Krijtota nok lutu'uria junama bwiaarapo jiapsammeu, si'imekut weyeka teuwaawak.

⁵⁰ Taa jume' juriom, junama'a, waate jaamuchim, Liojta yo'ori ta'aaka intok tua eiyaawammak intok junama'a bwe'u jo'arapo jume' yo'o ya'arimmak etejoka intok inime'e, bempo juka' Paplota intok juka' Bernabeeta beje'eka an betchi'bo, amemak bem eene' betchi'bo am tejwaak, junama'a bem bwiaraapo yeu am beepsu'po tajtia.

⁵¹ Junako jume' Paplotaim, bwiata wokpo amet cha'atulata tatakek junuen junaka'a yoemrata, ka tu'isi bem aulaa'ut bem a' mammatene' betchi'bo. Junak intok bempo,

bwe'u jo'ara Ikoonio' tea'u bicha yeu sajak. ⁵² Taa jume' Krijtota sualeme, tua alleaka intok Liojta betana tu'u jiapsita yuma'isi amet anakai ama aanen.

14

Ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, jo'ara Ikoonio' tea'po aane

¹ Junama'a bwe'u jo'ara Ikoonio' tea'po ju'u Paplo intok ju'u Bernabee' teame, inime'e nau, senu juriom te'opopo kiimuk. Intok junama'a bempo, junuen Krijtota betana juka' nok lutu'uriata tua yuma'isi nookak. Junae, tua juebenaka Krijtota sualek, juriomtakai intok kia jume' ka juriomtakai juni'i. ² Taa jume' juriom, Krijtota nok lutu'uriata ka a' sualeme, junama'a jume' ka juriom, jume' Krijtota sualeme beje'eka, ka amemak am eene' betchi'bo, ka tu'isi amet nookan. ³ Inia betchi'bo bempo binwaa junama taawak. Intok bempo, witti, ka jain eaka nookak, achai Liojta yoem eakai. Intok junaen, aapo ju'u achai Lios, aapo'ik betana tua yee a' nak ta'aa'uta bem teuwa'uta, machisi a' ju'uneiyaa tebon, junuen bempo'im, machilaata intok juka' ka a' joo tu maisi machik, bempo'im a' joone' betchi'bo am anakai. ⁴ Taa junama bwe'u jo'arapo ju'u yoemra ka nau ean. Waate, jume' junama'a juriommak eaka, wate intok, jume' Krijtota yeu pu'arimmak eakai. ⁵ Junak intok jume' junama'a juriom intok jume' ka juriomtakai, jume' junama'a yoemratau yo'o ya'arimmak emo tu'utek, junuen jiokot am yaaka intok am mamaasuakai. ⁶ Taa ju'u Paplo intok ju'u Bernabee' teame junaka'a ju'une'eiyaakai, bempo, senu bwiaara Likaonia' tea'u, wate bwe'u jo'aram, Lijtra' tea'awi intok Leerbe' tea'awi yeu sajak intok junama'a ka mekka konila ili jo'arammeu ket sajaka, ⁷ intok junaman ket, Krijtota betana nok lutu'uriata a' ju'uneiyaa teboka a' teuwaan.

Paplota jum jo'ara Lijtra' tea'po mamaasuaka'po

⁸ Jum bwe'u jo'arapo Lijtra' tea'po san, seenu, yeu a' tomtoka'po naateka wokpo lo'itaka, ini'i, jakwoo juni'i ka weamaka, ama katekan. ⁹ Ini'i o'ou, juka' Paplota noka'uta a' jikkajan. Junak intok ju'u Paplo tu'isi aet mammatek, intok ju'uneak, aapo'ik, a' tu'ine' betchi'bo, yuma'isi Liojta a' ea'po. ¹⁰ Junako ju'u Paplo, junau, kusisi nokaka:

—Em wokimmet tu'isi lutula kikte —ti au jiiak.

Junak intok aapo, junama tu'isi kikteka intok sep weam taitek. ¹¹ Junama'a junuen, juka' Paplota ya'ari a' bichakai, ju'u bu'uura junama'a Likaonika nokpo chaae japtok:

—Jume' liosim, inim yoemem bebenaka a'abo itou ko'om yajilam —ti jiiakai.

¹² Juname'e intok, juka' Bernabee' teamta, aapo'ik lios Jupiter ti jiiian. Juka' Paplota intok, ket aapo'ik, lios Merkuurio'oti jiiian. Bwe'ituk aapo ju'u Paplo, che'a bat weyeka, a' noka' betchi'bo. ¹³ Ju'u intoko, juka' Jupiter teamta te'opo, junaman jo'arau yaajiwa'po mayoau ju'u junama'a tekiakame, junaman juya sewam koko'ela ujoyisi ya'arim, intok toorom su'a betchi'bo junaman jo'arau yaajiwa'awi am nu'upak. Intok junama'a aapo intok ju'u bu'uura nau eaka, bempo'im yo'oreka intok jume' toorom ama su'ariabaen. ¹⁴ Taa junako jume' Krijtota yeu pu'arim, Bernabee intok ju'u Paplo, junaka'a ju'une'eiyaakai, bem ka junuen a' tu'uree'uta a' teuwaakai, bempo emo tajo'ori siutaka intok junama'a bu'uuraata nasuk kiimuk, intok chaaeka:

¹⁵ —Eme'e achaim, jitas eme'e jooa. Itepo tee jiba emo benasi kia beja yoemem. Intok i'ani itepo, jiba inika'a, kaita teuwaamta enchim a' su'u tojaka intok juka' Lios, jiba yuu jiapsamta, juka' teekata intok juka' bwiaata intok juka' baweta intok si'imeta juka' ama jiapsamta a' ju'unaktekamta enchim a' su'alne' betchi'bo emou nokbaeka. ¹⁶ Che'a bat naataka, jume' junak jiapsaka'um taewaimmet, juname'e si'imem, ju'u Lios, bem jiapsibae'po aman am jiapsine' betchi'bo kia am su'u tojiriakan. ¹⁷ Taa junuentaka juni'i, bempo'im betchi'bo, ju'u tu'ik a' joa'ue, aapo, aapo'ik a' jabetuka'ut jiba am ju'uneetua simen. Aapo ju'u Lios yuyuktua. Intok juka' echita tu'isi a' chuchuptua. Intok juka' itom bwa'anee'uta, yuma'isi itou a' autua. Intok ket junuen itom ae alleenee'uta.

¹⁸Taa bempo inika'a ameu a' teuwaaka juni'i, bempo juka' bu'uuraata, am yo'oribaeka junuen jume' toorom am su'ariaka bem am pajkoriabae'ut, batte ka junaet am yu'uk.

¹⁹Junak intok junama'a, juriom waate, Antiokiia' tea'a betana intok Icoonio' tea'a betana ama yajaka intok juka' bu'uuraata nok yu'uka, juka' Paplota a' mamaasuk. Juname'e intok emo a' me'esuk ti eaka, junama'a bwe'u jo'ara betana, mayoau pa'akun bicha yeu a' wikek. ²⁰Taa chukula jume' Krijtota sualeme ama konila au japteo su, aapo ju'u Paplo, yejteka intok juchi junaman bwe'u jo'arau kibakek. Intok juchi yokoriapo aapo, ju'u Bernabee' teamtamak, jo'ara Leerbe' tea'u bicha yeu sajak.

²¹Junama jo'ara Leerbe' tea'po, Krijtota bemela nok lutu'uriata yee majtasuka, bempo junama'a bem noka'ue juebenam Krijtota sualtuakai. Bempo, jo'ara Lijtra' tea'u, jum Icoonio' tea'u intok Antiokiia' tea'u juchi nottek. ²²Junaet bem kate'ut, jume' Krijtota sualeme, ka bem ko'om eene' betchi'bo, intok ka ta'abwisi eaka, Krijtota bem sualnee'ut ameu nookak. Intok bempo ameu:

—Jum Liojta che'a yo'otaka a' jiapsa'u yaji betchi'bo, a' utte'atune'e —ti jiiian—, che'a bat jiokot emo bitnaa'u —ti jiiian.

²³Ketchia bempo junaman te'opom be'ekatana, jume' ama ameu yo'o ya'arimtuneeme yeu pu'ak. Intok bempo, ka ji'ibwaka Liojta yo'oreka intok Liojtau bicha am nokriasukai, juname'e, ju'u Lios bem suale'uta, aapo'ik amemak tune'uta a' a'awak.

Ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, bwiaara Siiria' tea'po jo'ara Antiokiia' tea'u notte

²⁴Chukula bempo, bwiaara Pisiiria' tea'po wa'am sajaka intok jum senu bwiaara Pampiilia' tea'u yeu yajak. ²⁵Bempo, bwe'u jo'ara Perke' tea'po Krijtota bemela nok lutu'uriata yee majtaka, junak intok senu bwe'u jo'ara Atalia' tea'u bicha sajak. ²⁶Junama bempo, bawet bo'o joo betchi'bo, bwe'u kuta kanoau ja'amuka intok junama'a junuen bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u bicha sajak. Jiba jum, bempo'im, ju'u tekil bem ya'asuka'uta, yeu pu'awaka, Liojtau bicha bem nokriawaka'po. ²⁷Junako bempo, jum Antiokia' tea'u yajakai, junama'a jume' Krijtota sualeme nau tojaka intok ameu si'imeta juka' Liojta am aniaka bem yaaka'uta intok junuen achai Liojta jume' ka jurio yoemra, ket Krijtota ta'aaka a bem a' suale' betchi'bo, amemaktuka bempo'im am aniaka'uta am etejoriak. ²⁸Junama'a intok ju'u Paplo intok ju'u Bernabee jume' Krijtota sualemmak binwaa ama amemak taawak.

15

Jum jo'ara Jerusalem tea'po nau etejo jume' Krijtota yeu pu'arim

¹Jiba junako juname'e taewaimmet, waate, bwiaara Jurea' tea'a betana joomem, jo'ara Antiokia' tea'u yajilame, jume' Krijtopo nau werim am majta japtek. Inime'e intok, bempo'im jinne'uimtune' betchi'bo, a' utte'atune'eti jiiian, juka' Moiseejtuka'uta, a' nesaweka'a benasia, bempo'im emo sirkunsiraaroa tebonee'uta ti jiakai. ²Ju'u Paplo intok ju'u Bernabee' teame, junamemak junae weemta betana am beje'eka tua amemak nok nassuak. Intok junuen san, junama'a ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, intok junama waate ket yeu pu'awak, jum Jerusalem tea'u sajaka, jiba inika'a weemta betana, junama bwe'u jo'arapo, jume' Krijtota yeu pu'arimmak intok jume' jum Krijtota sualemmeu yo'o ya'arimmak aneka, amemak etejoka a' tu'ute betchi'bo.

³Bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po jume' Krijtota sualeme junuen junam bicha am bittuak. Inime'e intok junam bicha bo'o joakai, bwiaara Peniisia' tea'u intok bwiaara Samaaria' tea'u te'opompo japte sakakai, junama'a, jume' ka jurio yoemra, bat naataka bem au joiwalataka bem suale'uta, a' su'u tojilamtaka intok junuen juka' Liojtamak eaka bem jiapsa'uta ama etejoria sakan. Junama'a si'ime jume' Krijtopo nau werim tua allea inika'a teuwaawamta jikkajakai.

⁴Junako ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, jum Jerusalen tea'u yajakai, bempo junama'a jume' Krijtota sualeme betana intok jume' Krijtota yeu pu'arim betana intok jume' junama'a Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim betana, bempo juname betana tu'isi mabettuk. Intok junak bempo junama'a, si'imeta juka'a, Liojta a jita a' joa' betchi'bo, bem yaaka'uta ameu a' teuwaak. ⁵Taa junak, jume' paiseeom betana, waate Krijtota nok lutu'uriata sualeme, inime'e japteka intok:

—A' utte'a'a —ti jiiian—, jume' ka juriomtaka, Krijtota sualeme, am sirkunsiraaronee'uta, intok jume' Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim bem a' bo'o jooriaka bem jiapsinee'uta am tejwaanee'u —ti jiiakai.

⁶Junako jume' Krijtota yeu pu'arim intok jume' junama'a te'opopo, Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim, junuen nau etejoka, ini'i weeme jachin tua a' lutu'uriatuka'ut tu'isi ju'uneebaekai, emo nau tojak. ⁷Junama'a ane'epo binwaa junuen junaet nau etejosuka, ju'u Peeo, kikteka, intok junammeu:

—Krijtopo nemak werim, eme'e jaibu ju'unea, jaibu ili binwatuk, juka' Liojta, emo nasuk nee yeu a' pu'aka'po, junuen Krijtota bemela nok lutu'uria yee jinne'umta, wame'e ka jurio yoememmeu in ameu a' teuwaaka, bempo'im a' sualne' betchi'bo —ti jiiak—. ⁸Intoko aapo, yetet ju'uneame, bempo'im tu'isi a' mabetaka'uta, machisi a' ju'uneiyaa tebok, jiba ito benasia, aapo'ik betana juka' a' tu'u jiapsiwata amet autuakai. ⁹Intok aapo ju'u achai Lios, kaita'po ta'abwisi, taa ito benasi bempo'im eiyaak. Bwe'ituk ketchia ito benasia, Krijtota bem suale' betchi'bo, ka tu'uwa ya'arimmet am jiokoeka, junaka'a bem su'u toji betchi'bo am aniak. ¹⁰Junuen san i'ani, jaisaaka eme'e, juka' Liojta yee jinne'ubaeka a' ya'arita, ka junuen a' mabetbae. Intok eme'e, jume' Krijtota sualeme, juka' che'a betteka obiachik am joo i'a, juka'a, jiba itom intok kia wame'e bat naataka itom yo'owasuka'um juni'i, itom ka a chupiasi bo'o jooriasuka'uta. ¹¹Taa ala, che'a juni san, itepo tee, kaita tu'ik ya'arika, juka' yo'owe Jesukrijtota tua yee a' nak jiokole' betchi'bo, jiba bempo'im benasia itom jinne'uimtuka'uta junuen te a' suale —ti jiiak.

¹²Junak intok juname'e si'ime ka intok montek. Intok juname'e, juka' Bernabee' teamta intok juka' Paplota, Liojta a jita a' joa' betchi'bo, machilaata intok juka' tu'ik, ka a joo tu machik, jume' ka juriom nasuk bem yaaka'uta bempo'immeu am teuwaao, tu'isi am jikkajak. ¹³Junako bempo'im ama am noksuko, ju'u Jakoobo' teame, kikteka intok:

—Krijtopo nemak werim, chubala nee jikkajine —ti jiiak—. ¹⁴Ju'u Simoo Peeo, juka' achai Liojta che'a bat tu'ik ame nasuk a' teuwaaka'uta, ket jiba junaen jume' ka juriomtaka, bempo'im nasuk juebenaka Liojta yoemiamtuneeme yeu a' pu'aka'uta itom etejerialaa. ¹⁵Jiba ini'i, jume' che'a bat naataka, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame ji'ojteka'u, jum Liojta nok lutu'uria ji'osia ji'ojteimpo a' teuwaari benasi chupia:

¹⁶Iniat chukula nee, inepo,

Juchi wee'po inim yoemrata Labiituka'utat yeu katriam nasuk,

Ka ta'eewaka kaabem benaka juni'i,

Inime'e, karita wechiata,

Ama bi'ilaatae kaata bemelak juchi senuk a' kaateka'a benasia nee jiba junuen aune.

¹⁷Junaen si'ime jume' waatem inim jiapsame bempo'immet chukula,

Achai Liojtamak eaka ket a bem a' sualne' betchi'bo.

Intok jiba inime'e betana ka nanau machi yoemra,

Nee yo'oreka, in jinne'urim ti ta'eewame.

¹⁸Inien nooka ju'u achai Lios,

Aapo ju'u che'a bat naataka taewaimmet inika'a,

Aapo'ik ju'uneiyaaka a' ya'abae'uta,

A' ju'uneiyaa tebokame,

ti jiaikai.

¹⁹ 'Jiba inia betchi'bo, inepo nee, jume' ka juriomtaka intok inime'e, bat naataka bem au joiwalataka bem suale'uta, a' su'u tojaka junuen Liojtamak eaka jiapsibaeme, kaita'po ameu suanaa'uta nee a' teuwaa. ²⁰ Ala, tu'ine, bempo'im, jume' ka liosimtaka ya'arim yo'oriwame betchi'bo joowamta, ka bem a' joobaanee'u. Intok kaabeta, jamutta, ka a' jubeka, kaachin aamak au a' tu'urinee'u betana. Intok juka' wakajta bamsoalata intok kia ojbota, ka bem a' bwa'anee'u betana, inia betana itom ameu ji'ojtinee'uta —ti jiiak—. ²¹ Bwe'ituk che'a bat naataka taewaimmet naateka, inim si'imekut aane jume'e, Moiseej tuka'uta betana nesauri ji'ojteim yee am majtame. Inime'e, chikti aet yum jo'e taewaita yumao, jum juriom te'opompo nokwakai.

²² Junako jume' Krijtota yeu pu'arim intok jume' junama'a Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim, junama'a, si'ime jume' Krijtota sualemmak, bempo'im nasuk, watem yeu pu'aka, intok inime'e, jo'ara Antiokia' tea'u bicha, Paplotamak intok Bernabee' teamtamak am bittua betchi'bo, junuen a' tu'urek. Junama'a bempo, juka' Juraj teamta, ket Barsabaaj ti ta'eewamta, intok juka' Silaj teamta, inime'e, Krijtopo nau werim nasuk che'a eiyaawaka tekilekame yeu pu'atuk. ²³ Intok chukula inime'emak inika'a inen ji'ojteita amemak ameu a' bittuak:

“Jiba itepo, jume' Krijtota yeu pu'arim intok jume'e, inim jume' Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim intok jume' waate inim Krijtopo nau werim, itepo tee, jume' ka juriomtaka, Krijtota sualeme, eme'e jum bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po intok bwiaraa Siiria' tea'po intok Siliisia' tea'po jo'aakame, si'imem te am tebotua. ²⁴ Inim itepo, waatem ka itom ea'po inim, aman emou yajaka, ta'abwisi emou jiaka ka enchim yanti eltuaka intok Liojta betana enchim suale'u betana ka a witti enchim aet ju'uneetua. Inime'e, a' utte'a ti jiaikai, enchim emo sirkunsiraaroa tebone'po intok Moiseej tuka'uta nesauapo aman enchim katnee'po, ti jiaikai. ²⁵ Inia betchi'bo san, inim itepo, nau eaka, si'ime a' lutu'uria yaak, inim ito nasuk, watem yeu pu'aka, bempo'im aman enchim am bitne' betchi'bo te junuen a' tu'urek. Inime'e, jume' Krijtopo itomak werim, tua itom nake'um, ju'u Bernabee' teamta mak intok ju'u Paplo' teamta mak aman emou am bittua betchi'bo. ²⁶ Bempo san jume' Paplotaim junen, itom yo'owa, yo'owe Jesukrijtota mak bem ea' betchi'bo, ka jain eaka, bem kokko machiku naj kateme. ²⁷ Junuen san itepo inim, juka' Juraj teamta intok juka' Silaj teamta itepo emou am bittualaa. Bempo intok emo mak aneka junuen, si'imeta juka' inim yeu sikamta, machisi emou a' teuwaane. ²⁸ Bwe'ituk inia betana, ju'u Liojta tu'u jiapsi inen itom aet ju'uneetualaa, intok itepo juni'i inen a' tu'ireaka'uta ju'uneaka, emo betchi'bo, kaita intok naa buusti, betteka enchim joone'ut itom enchim tejwaanee'u, kia juka' che'a utte'ataka itom joonee'uta jiba. ²⁹ Waka'a naikim wokekame, wame'e ka liosimtaka yo'oriwame betchi'bo su'arim, junaka'a wakajta ka a' bwa'ane. Intok kia ojbota juni'i, intok kia juka' bamsoaka mukukamta juni'i ka bwa'ane. Intok kaabe, jamutta, ka a' jubeka aamak au tu'urine. Eme'e inia weyemta betana emo suua'ateko, Liojta bichapo tu'isi em annee. Lios emo maktune.” Inika'a ameu ji'ojtek.

³⁰ Junuen san, bempo inien junam bicha bittuarimtaka bo'o joakai aman Antiokia' tea'u yeu yajak. Bempo junama'a, jume' Krijtota sualeme nau yaajame, nau am tojaka intok juka' ji'osia ji'ojteita am makak. ³¹ Intok junako, jume' Krijtopo amemak werim junaka'a ji'osiata am noksuko, juka' junama'a junuen weyeka ameu teuwaawamta betchi'bo, tua bem allea'u amet ayukan. ³² Ju'u Juuras intok ju'u Silaaj teame, intok ketchia bempo, inime'e, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tet-teuwaakai, bempo junuen junama'a ju'u bu'uuk bem noka'ue, junama'a jume' Krijtota sualeme, bichau bicha, ka ko'om eaka Krijtota bem sualnee'ut tu'isi am aniak. ³³ Bempo intok junama'a ili jaiki ta'apo ama aneka, junama'a jume' Krijtota sualeme, bempo'im juchi jume' ama ameu am bittuakammeu bicha, yanti elaka bem nottine' betchi'bo, am

tebotuak. ³⁴ Taa ju'u Silaaj teame, junama'a Antiokia' tea'po tawababaek. ³⁵ Ju'u Paplo intok ju'u Bernabee, ket bempo junama'a bwe'u jo'ara Antiokia' tea'po tawaka intok junama'a wate juebenammak, Liojta betana juka' bemela nok lutu'uriata a' teuwaaka, yee a' majta sakan.

Ju'u Paplo juchi wee'po a' naate, juka' Krijtota betana a' tekil maki

³⁶ Junama'a ili binwatuka, chukula ju'u Paplo ju'u Bernabee' teamtau:

—Juchi te, jume' jo'aram, si'imekut Liojta bemela nok lutu'uriata itom yee a' majta-suka'ummet, jume' Krijtota sualemmeu sajaka, te am ju'uneiyaane —ti au jiiak.

³⁷ Ju'u Bernabee intok ketchia, juka' Joan Maekoj teamta amemak a' wee i'an. ³⁸ Taa ju'u Paplo, aapo'ik amemak a' weenee'uta, ka a' tu'i machiak. Bwe'ituk aapo'ik, jum jo'ara Pampiilia' tea'po am su'u tojaka intok junak ka bicha'u bicha amemak a' tekipanoaka' betchi'bo. ³⁹ Inia betana bempo tua nau nok nassuakai, junuen bempo junama'a emo na'ikimtek. Ju'u Bernabee intok, ju'u Maekoj teamtamak omot bicha siika, intok bwe'u kuta kanoat, bwiaara Chipre' tea'u bicha bawet bo'o joak. ⁴⁰ Paplo intok ket, juka' Silaj teamta yeu pu'ak. Aapo, junama'a jume' Krijtota sualeme betana, achai Liojta amemak tune' betchi'bo aapo'iku bicha nokriasuakai, yeu siika. ⁴¹ Intok junuen, aapo, bwiaara Siiria' tea'po intok bwiaara Siliisia' tea'po wa'am yeu siika. Junama'a aapo, jume' te'opommet Krijtota sualeme junuen, bempo'im ka ko'om eaka, jiba Krijtota bem a' sualne' betchi'bo, ameu nookak.

16

Ju'u Timoteo' teame, Paplo intok Silajtaimmak aane

¹ Junuen ju'u Paplo intok ju'u Silaaj teame, bempo, wate jo'aram, Lerbe' tea'u intok Lijtra' tea'u yajak. Junaman intok bempo, seenuk Krijtota sualemte, Timoteo' teamta ama ta'aak. Inia ae, juria jamuttaka intok Krijtota sualen. Taa ju'u a' achaiwa, rieko yoem tukan. ² Jume' ama jo'ara Lijtra' tea'po intok jum Icoonio' tea'po jo'aaka, Krijtopo nau werim, bempo, tu'ik ae tana nookan. ³ Inika'a Timoteota, ju'u Paplo aamak a' wee i'ak. Intok inika'a ju'u Paplo, aapo jume' juriom junaman junaet jiapsame, kaachin am eetua betchi'bo, juka' Timoteota a' sirkunsiraaroa tebok. Junama'a si'imem aapo'ik achaiwa a' rieko yoem tuka'po ju'uneewa' betchi'bo. ⁴ Intok si'ime, jum ili jo'arammet bem wa'am kate'umpo, bempo, jume' Krijtopo nau werimmeu, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po aneka, jume' Krijtota yeu pu'arim betana intok ama Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim betana, bempo'im yee majta saiwaka bem tejwaarita, junae betana ameu a' teuwaak. ⁵ Jiba junuen san, jume' te'opommet Krijtota sualeme, yo'owe Jesukrijtota che'a juni'i yuma'isi a' yo'oreka aet yoem ean. Jume' intoko, Jesukrijtota soal sakame, chikti ta'apo che'a juni'i bu'uu sakan.

Jum tenkupo benasi, Paplota senuk bwiaara Maseroonia' tea'po jometa a' bichaka'po

⁶ Ju'u Liojta tu'u jiapsi, bempo'im jum bwiaara Aasia' tea'po, juka' junama'a ili ka bwereka bwiaarammet, juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata ka ama bem a' teuwaanee'u betana am ju'uneetuak. Inien san bempo, junama'a ili bwiaara Riijia'ati teaka intok Kalaatia'ati teaka, junammet luula sajaka, ⁷ intok junuen bempo, juchi senu bwiaara Miisia' tea'u kimuwa'po yajak. Junama'a yeu sajaka, bempo, senu ili bwiaara Bitiinia'ati tea'u kimubaeka ean. Taa ju'u Jesukrijtota tu'u jiapsi, ka aman bem yajinee'ut am ju'uneetuak. ⁸ Junako bempo, junama' bwiaara Miisia' tea'u ka tawaka, naa buusti, baweu bicha, bwe'u jo'ara Tooaj tea'u bicha ko'om yajak. ⁹ Junama'a ju'u Paplo, tukaapo, tenkupo benasi, machilaata bittuawak. Junama'a aapo seenuk, bwiaara Maseroonia'ati tea'u betana jometa au weyeka intok: "Maseroonia' tea'u sikaa, intok itom aniane", ti au jiamta bichak. ¹⁰ Junama'a, juka' Paplota junaka'a machilaata bitchuko, itepo sep, bwiaara Maseroonia' tea'u bicha tee yeu katbabaek. Jaibu junaman

junammeu, juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata, Liojta itom ameu a' teuwaane'po itom a' ju'uneetualatuka'u.

Paplo intok ju'u Siilas, jo'ara Piliipoj tea'po nau aane

¹¹ Junama'a jo'ara Tooaj tea'po itepo, bwe'u kuta kanoau ja'amuka tee bawet witti sajaka intok bawepo bwia yeu kateka, Samotraasia' tea'u te yajak. Intok junama'a, juchi bawet sajaka, yokoriapo jo'ara Neapolij tea'u yeu yajak. ¹² Intok junama'a, bwiapo kateka, te jo'ara Piliipos tea'u tee sajak. Junama'a romaano yoemra juebena ama jo'aakan. Intok jiba junama'a, juna'a bwiaraa Maseroonnia' tea'po, ju'u bwe'u jo'ara, che'a eiyaawame. Junama'a itepo ili jaiki ta'apo ama taawak. ¹³ Junama'a senu aet yum jo'e ta'apo, itepo junama'a bwe'u jo'arapo pa'akun, batwee mayoau bicha tee yeu sajak, junaman Liojta yo'oreka au bicha nok betchi'bo jiba nau yaajiwa'u. Junama'a itepo aneka intok itepo, Krijtota nok lutu'uriata betana, jume' jaamuchim junama'a anemmeu tee a' teuwaak. ¹⁴ Juname'e betana seenu, Liiria' tean. Ini'i intok, bwe'u jo'ara Tiatiira' tea'a betana jometa ama aanen. Tajo'ota kutko sikiik, tua beje'emta nenenkakai. Jiba ini'i jamut Liojta sualeka a' yo'oreme, ama teuwaawamta jikkajan. Inika'a, ju'u achai Lios, juka' Paplota teuwaaka'uta, alleaka a' mammate' betchi'bo, junuen a' eetuak. ¹⁵ Ini'i, aapo, chukula si'ime jume' aamak jo'aakammak nau bato'owaasuakai, itou nookak:

—Eme'e, tua lutu'uriapo junuen yo'owe Jesukrijtota in a' suale'uta nee mammateka, junuen a' lutu'uriatuka'po ju'unea'ateko, in jo'au tawa betchi'bo ama yajine —ti jiakai.

Intok tua junen jiaka nokakai, ite junama'a taawak.

¹⁶ Sejtul jum batwee mayoau, jiba Liojtau bicha nokbaeka, jiba itom nau yaaja'u bicha itepo katekai, junama'a senu usi jamut itou yeu siika. Ini'i san, bebeje'eri jiapsi aet aneka, junae aniawaka, ka aet ju'uneewamta betana, machisi a' teteuwaakai. Inika'a san, wate, utte'apo a' tekipanoatuaka intok juname' betchi'bo yu'in tomita kokkoban. ¹⁷ Ini'i usi jamut, juka' Paplota intok itom nau kateo, itot cha'aka wee taitek, chaai nokpo intok:

—Inime'e o'owim, juka' si'imem bepa che'a yo'orisi machik Liojta betchi'bo jiapsaka intok aapo'ik betana nokta, yee ae jinne'uwanamta emou a' teuwaame —ti jiakai.

¹⁸ Ini'i usi jamut, jiba ili jaiki ta'apo junuen jiba aanen. Junen su chukula ju'u Paplo, ae suati eaka intok au notteka, intok ju'u ka tu'i jiapsi iniat anemtau:

—Yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriakai, iniat aapo'ikut em yeu weene' betchi'bo ne enchi aet sawe —ti au jiiak.

Intok junuen ju'u ka tu'i jiapsi, junama sep yeu siika.

¹⁹ Taa junako, jume'e, juka' usi jamutta a' tekipanoatuame, junae junuen ka intok a bem ae tomi yo'onee'uta bichakai, bempo, juka' Paplota intok juka' Silaj teamta am bwiseka intok ama bwe'u jo'arapo, nasukun bicha junama'a ya'uraatau yeu am tojak.

²⁰ Junama'a ya'uraapo, jume' yetet nesawemmeu am nu'upaka intok:

—Inime'e o'owim, jurio yoememtakai, inim itom bwe'u jo'arapo yoemrata emo beje'eka intok ka nau am eetua —ti jiiian—. ²¹ Intok ket inime'e, wate weemta, itom romaano yoemem tuka' betchi'bo, ka itom a mabetaka intok ka a itom bo'o jooria'uta, yee majta —ti ameu jiiak.

²² Junako junama'a ju'u yoemra, bempo'im beje'eka an japtek. Ju'u ya'uraa intok, am tajo'o watta teboka, intok kuta jibebiammea am bepsu tebok. ²³ Chukula inime'e tua jikot maisi am bepsuakai, ket jum yee e'etawa'u am kiimak. Intok juname'e, junama'a juka' eta'im susuamta, aapo'ik inime'e tua yuma'isi, tu'isi ama am jipu'une' betchi'bo a' tejwaak. ²⁴ Junako, inien tejwaawakai, ju'u eta'im susuame, junama'a yee e'etawaa'u che'a wajiwa bicha am tojaka intok bwe'u kuta, tekkuria' tea'po am woktuaka, ama am su'u tojak.

²⁵ Taa junama'a jumak jaibu nasuk tukaapo juka' Paplota intok juka' Silaj teamta ketun Liojtau bicha nokaka intok a' yo'oreka, au bicha am bwikao intok wate junama'a jume' eta'im ketun am jikkajao su, ²⁶ junama'a seej chuktia ju'u bwia au yoyoak. Juna'a junuen tua utte'aka au yoyoakai, kia jum yee ama eta'ipo junaka'a kutti nawakamta, naas yoyoak. Intok junama'a lautipo si'ime jume' pueetam emo etapok. Intok junama'a si'ime jume' ama eta'im, jume' sisi'iwook wikiam, inime betana ko'om wattedk. ²⁷ Junama'a, ju'u, jume' ama eta'awame sua betchi'bo a' tekiakame, busaka, intok junak aapo, jume' yee ama eta'im emo etapolame bichakai, aapo jume' tebe aapo'ik kuchi'im yeu wikek inimmea au me'ebaekai. Bwe'ituk aapo, junama'a si'ime jume' eta'im yeu am sajak ti eakai. ²⁸ Taa ju'u Paplo junau:

—Si'ime te im aane. Kate'e jain emo joobae —ti kusisi au nookak.

²⁹ Junak intok junama'a ju'u eta'awame suame, tachiriata a'awaka, aapo wajiwa bicha buiteka ama yepsak. Intok majjaeka au yoaka junama Paplotau intok ju'u Silaj teamtau tonommea kikteka bwiau ko'om cha'aka. ³⁰ Junak intok junama pa'akun yeu am nuk sikaa, intok:

—Achaim, nee tejwaane, jitasa tua utte'atunee in ya'anee'u, junuen junae in jinne'uitune' betchi'bo —ti ameu nattemaek.

³¹ Bempo inika'a:

—Juka' yo'owe Jesukrijtota empo a' sualeka aet eene, intok junak empo jinne'uitunee intok kia si'ime jume' emak jo'aakame juni'i jinne'uimtune —ti a' yoopnak.

³² Intok bempo, iniau intok si'ime jume' aapo'ikumak jo'aakammeu, Jesukrijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata ameu a' teuwaak. ³³ Intok junama'a jak weyeo tukaapo, ju'u, jume' eta'im sua betchi'bo a' tekiakame, bempo'im, jume' jum jikot maisi siu siuti bem bepsui'ipo am baksiak. Intok chukula, aapo intok jume' aamak jo'aakame si'ime bato'owaatuk. ³⁴ Inime'e, aapo chukula, sep a' jo'au am nunukai intok am ji'ibwatuak. Intok aapo intok si'ime jume' aamak jo'aakame, inime'e, achai Liojta a' ta'aaka a' sualeka' betchi'bo, tua alleen.

³⁵ Yokoriapo ketwoo ju'u junama'a ya'uraa, jume' naj kateka yee suatuawame aman am bittuak, ju'u eta'im suatuawamtau, inime'e, jume' Paplotaim aapo'ik am su'u tojine'po a' tejwaane' betchi'bo. ³⁶ Junako ju'u eta'im suatuawame, Paplotau sikaa, intok:

—Inim ju'u ya'uraata betana, enchim yeu su'u toji betchi'bo nee aet sawaa. Junuen san eme'e, ka jain eaka, baa yeu katne —ti au jiiak.

³⁷ Taa ju'u Paplo, jume' naj kateka yee suatuammeu:

—Itepo, jiba jum Romaanom bwiaarapo amemak jomem benasi lutu'uriaka juni'i, si'imeraata bichapo te bepsuwak, jita itom ya'ariaka'u betana ka ya'uraa bittuawakai juni'i. Intok jum yee e'etawa'u tee kima'awak. I'an intoko bempo etbwa itom su'u tojibae. E'e, katte junen ea. Am tejwaane, bempo a'abo sajaka, itom yeu su'u tojine —ti ameu jiiak.

³⁸ Jume' junuen ya'uraapo sawame junammeu notteka, inia betana am tejwaak. Juname'e intok, bempo'im Romaanom bwiaarapo bem lutu'uriaka'uta a' ju'uneiyaaka, womtek. ³⁹ Junuen san, inime'e Paplotau intok Silaj teamtau aman sajaka, junae betana ameu emo jikokoek. Junak intok junama'a yee e'etawa'po yeu am su'u tojaka, intok bempo'im junama bwe'u jo'arapo bem yeu katnee'u betchi'bo ameu nookak. ⁴⁰ Junama'a bem eta'ipo yeu sajakai, bempo, ju'u Liiria' teamta jo'au yajak. Intok junama'a, chukula jume' Krijtopo nau werim bichaka intok, ka ko'om eaka, Krijtota bem sual sakane' betchi'bo ameu nokakai, junama yeu sajak.

17

Jum jo'ara Tesaloonika' tea'po, emo beje'ewamta ama yeu sika'apo

¹ Junuen bempo bo'o joakai, ili jo'aram AmpiiPOLIJ tea'po intok Apoloonia' tea'po wa'am sajaka, chukula, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'u yeu yajak. Junama'a senu juriom nau yaaja'po te'opo ama katekai. ² Intok ju'u Paplo, jiba aapo'ik a' bo'o jooria'a benasia, junaman nau yaajiwaa'u siika. Intok aapo, bajisi, chikti sabala, aet yum jo'e ta'apo ama ameu nookak. ³ Intok aapo, jiba jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo, ama weyemta ameu nokaka, juka' Krijto'oti ta'eewamta, jiokot a' bitnee'uta intok ket junuen aapo'ik me'esuaka aet chukula kokkoarim nasuk a' jiabijtinee'uta a' utte'atuka'u, machisi ameu a' teuwaak. Intok ket:

—Jiba ini'i Jesus, aapo'ik betana in emou noka'u, aapo juna'a ju'u Krijto —ti ameu jiakai.

⁴ Junako junama'a jume' juriom betana, waate Krijtota sualeka a' mabetak. Intok inime'e ju'u Paplotamak intok Silaj teamtamak tu'ika, amemak ee japtek. Junama'a ketchia jume' rieekomtaka, jaibu Liojta yo'oreme, juebenaka. Intok jaamuchim, juebenaka jume' junama'a che'a eiyaawame, si'ime Krijtota sualek. ⁵ Taa junako, jume' juriom ka amemak Krijtota sualeme intok, junammet kopteka, inime'e, wate tua ama ka tu'i yoemem, kia rejteme nau tojaka, junaman bwe'u jo'arapo ju'u yoemrata nasuk ka yanti eewaka intok ka nau eewamta am ya'a i'akai. Inime'e, seenuk Jason teamta jo'apo utte'apo kiimuk. Junama'a juka' Paplota intok juka' Silaj teamta jaiwakai. Intok junama'a yeu am wikeka, bu'uuraata bichapo yeu am tojibaekai. ⁶ Taa junama'a jume' bem jaiwa'um ka am teakai, bempo, juka' Jason teamta, utte'apo ama yeu a' wikeka, inika'a, intok waate junama'a Krijtota sualeme, inime'e, junama bwe'u jo'arapo ya'uraata yeu am tojak. Intok kusisi nokaka:

—Jume' o'owim, Paplotaim, inim si'imekut kateka, yee amemak ee i'aka, si'ime yoemrata, bem tu'i eerim am nanasonteme, bempo i'an ket im yajilam —ti chaaen—. ⁷ Ini'i Jason teame intok, a' jo'awapo am mabetlataka, ama am jipue. Si'ime bempo, Romapo juka' che'a bepa yo'o ya'ari, Sesar teamta betana nesaurim beje'eka kaate. Bwe'ituk inime'e, seenuk, ta'abwik che'a bepa yo'o ya'arita ket a' ane'e ti jiia, Jesuj teamta —ti jiaka chaaen.

⁸ Inika'a inen jiuwamta jikkajakai, ju'u ama bwe'u jo'arapo yoemra, intok jume' ama yo'o ya'arim, ka bem yanti ela'u amet ayukan. ⁹ Taa ju'u Jason teame intok jume' waate Krijtota ama sualeme, tomita yeu kat betchi'bo am beje'etua'ea'uta am maksuka ama yeu su'u tojiwak.

Jume' Paplotaim, jo'ara Berea' tea'po aane

¹⁰ Junama lautipo, jume' ama Krijtota sualeme, juka' Paplota intok juka' Silaj teamta, tukaapo, jo'ara Berea' tea'u bicha yeu am bittuak. Bempo aman yajaka, jiba junama'a, juriom te'opou bem nau yaaja'u sajak. ¹¹ Inime'e juriom im joomem, jume' bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po jomem bepa tu'u jijiapseka a' jootun. Bwe'ituk inime'e, juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata ameu teuwaawamta, tua junen eaka a' jikkajaka a' mabetak intok bempo chikti ta'apo bichau bicha, jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo, ama weyemta tua aet mammateka a' bichan, junuen juka' ameu teuwaawamta, tua junuen a' lutu'uriatuka'ut machisi aet ju'uneebaekai. ¹² Junuen san, inime betana juebenaka Krijtota sualeka aet ean. Intok ketchia ju'u rieeko yoemrata betana, junama'a jume' jaamuchim, jume' che'a eiyaawaka bitwame intok kia ju'u o'ouraa juni'i, juebenaka Krijtota sualek. ¹³ Taa junako, jume' juriom, jo'ara Tesaloonika' tea'po joomem, juka' Paplota, juka' Liojta bemela nok lutu'uriata jum jo'ara Berea' tea'po ket yee a' majta'apo a' ju'une'eiyaakai, bempo junaman sajaka, junaman juka' yoemrata nasuk emo beje'ewaka, ka nau eewamta a' yaak. ¹⁴ Taa junama'a, jume' Krijtota sualeme, ka bo'o bichaka, juka' Paplota, baweu bicha yeu a' weene' betchi'bo am bicha a' bittuak. Taa intok ju'u Siilaj teame intok ju'u Timoteo' teame, bempo jiba ama jo'ara Berea' tea'po tawakai. ¹⁵ Junuen jume' Paplotamak kateme, inime'e, bwe'u

jo'ara Ateenaj tea'u tajtia a' tojak. Chukula, inime'e juchi bicha nottek. Intok juka' Silaj teamta intok juka' Timoteo' teamta, inime'e, ka bo'o bichaka, junaman bem au yajine' betchi'bo, nokta ameu weiyaakai.

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Ateenaj tea'po aane

¹⁶ Junama'a ju'u Paplo, juka' Silaj teamta intok juka' Timoteo' teamta ketun ama Ateenaj tea'po am bo'o bichakai, tua ka yanti a' ela'u aet ayukan. Aapo junama'a bwe'u jo'arapo, jak chukti jume' maammea ya'arimtaka yo'oriwame unnaa juebenam bichakai. ¹⁷ Jiba inia betchi'bo, aapo, jum juriom nau yaaja'po te'opompo, jume' juriommeu intok waate junama'a Liojta yo'oreka a' sualemmeu nonokan. Intok ket aapo, chikti ta'apo junama'a omot bu'uuraata ane'epo, jita jinuwaka intok jita nenkiwa'po, junama'a a' bicha'ummeu, Krijtota betana ameu nookan. ¹⁸ Junama'a sejtul, waate, jita ta'aaka emo majtame, intok epikureeompo emo teuwaame, waate intok ejtoikoimpo emo teuwaame, inime'e Paplotau yajaka aamak etejo japtek. Juname'e waate:

—Jaisa tua ini'i itou jiubae, ini'i o'ou tua juebenak nokakai —ti jiiian.

Taa wate intok:

—Juchi tatta'abwi liosim betana weyemta itou nokamta bena —ti jiiian.

Inien bempo jiiian, juka' Paplota, Jesujta betana weyeka aapo juka' bemela nok lutu'uriata, intok jume' kokkoarim, juchi bem jijiabijtenee'u betana yeteu a' noka' betchi'bo. ¹⁹ Junak intok inime'e, jikawi, ili kawita benaka, Areopako' tea'u bicha a' nuk sajak. Junama'a nau etejobaeka jiba bem nau yaaja'po. Intok junama'a bempo:

—Inia bemelasi weyemta betana naa buusti itou a' teuwaane —ti au jiiak—.

²⁰ Bwe'ituk empo, bemelaka, ka itom jikkajilaa'uta itou teuwa. Itepo intok, si'imeta inika'a, ju'u a' teuwa'ut ju'uneebae —ti au jiiak.

²¹ Bwe'ituk si'ime jume'e, jum bwe'u jo'ara Ateenaj tea'po joome intok ketchia, si'ime jume' ka ama bwiaarapo yoemrataka ama jo'aakame, inime'e, kaita intok ta'abwik, kia jita bemela weemta bem etejonee'uta intok bem a' jikkajinee'uta jiba bo'o joorian.

²² Junako ju'u Paplo, junama'a bempo'im ama nau yaaja'u, Areopako' tea'po ame nasuk kikteka intok:

—Eme'e achaim, inim Ateenaj tea'po aneme, inim si'imeku nee enchim, jume' ya'arimtaka enchim jipue'um, tua enchim amet emo temaeka enchim am eiyaa'ut, nee a' mammatelaa —ti jiiak—. ²³ Bwe'ituk i'an inepo, jume' enchim yo'ore'um, enchim jipue'po naj weyeka am bichakai, junama'a ket, jita sa ya'arita, nookim: “Ju'u Lios ka ta'eewamta betchi'bo”, ti aet ji'ojteita nee ama bichak. I'an intok inepo, jiba inia Lios, ka enchim ta'aaka enchim yo'oree'uta, inia Liojta betana nee nokbaeka weye —ti jiiak.

²⁴ Ini'i ju'u Lios, inim juka' bwiata intok si'imeta juka' im ayukamta a' ju'unaktekame, aapo ket, teekapo intok inim bwiapo si'imeku yo'owe. Junuen aapo, ka inim te'opom, watem ya'arimpo jiapsa. ²⁵ Intok kia aapo, inim jiapsame yoemrata betana, jita a' joorianee'uta, jita'apo jiokot a' ea'a benasia, ka a' bo'o bicha. Bwe'ituk jiba aapo juna'a, itom si'imem, juka' jiapsiwamta intok juka' jekata intok si'imeta itou be'emta, itom a' bittuame.

²⁶ Aapo, yoemta inim wepu'ulaik ju'unakteita betana, si'ime aniat yoemrata junaet yeu sajaka, aapo am ju'unaktek. Junuen, inime'e, inim bwiapo na'ikimtuka, bem jiapsine' betchi'bo. Intok inime'e, jakun tajtia inim bem jiapsinee'u intok kia we'epulaim, tua jakun bem jiapsinee'uta, junaka'a am maki. ²⁷ Junuen aapo'ik Liojta a' jabetuka'ut bem aet ju'uneepeaka, bem aet emo temaine' betchi'bo. Junuen inime'e, ka bichamta naas mamma'a benasi anakai bem a' ju'uneiyaane' betchi'bo. Lutu'uria o'oben, aapo'ik inim ka itou mekka a' ane'u. ²⁸ Bwe'ituk itepo, jiba aapo'ik inim itom a' jiapsitua' betchi'bo tee naj kaate. Ket jiba emo betana jume' nokta jaiwaka a' koba suawa'uka, bem a' ji'ojteka'a benasia: “Itepo, tee ala, Liojta yoemiammet yeu saka'ariam”, ti jiakai. ²⁹ Junuen san itepo, Liojta betana yoemiarimtakai, itepo, juka' Liojta, aapo'ik

ka inim jume' yo'oriwame, sawai tomie, oo tosai tomie oo kia tetae ya'arim benasi a' machiaka'uta a' eiyaa ean. Bwe'ituk inime'e, waatem, juname'e kia Liojta betana bem jachin emo eetua'po aman am jooa. ³⁰ Bwe'ituk che'a bat taewaimmet, ju'u achai Lios, jume' junak jiapsame, ju'u aapo'ik betana lutu'uriata ka ju'uneaka, ka amma'ali bem jiapsa'u betana, ka amet a' bichamta benasi aayuk. Taa i'an inime'e taewaimmet, inim si'imem, si'imekut jiapsame, ka tu'ik betana ta'abwisi eaka, bem emo temainee'uta junuen a' waata. ³¹ Bwe'ituk ju'u Lios, taewaita yeu pu'ari, junak, si'ime inim jiapsame, we'epulaimmeu tua ameu a' lutu'uriatuka'po aman, aapo'ik yee a' ya'uraa bittuaneeo, inika'a, jiba aapo'ik o'outa yeu a' pu'aka'ue am ya'uraa bittuakai. Inika'a intok aapo, a' jabetuka'uta, si'imem a' ju'uneiyaatuak, junaka'a, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuakai.

³² Junako, jume' ama nau aneme, inika'a kokkoarim nasuk jiabijtewamta betana teuwaawakamta a' jikkajakai, waate, jaana a' jiaawan. Wate intok:

—Inia betana te juchi wee'po ju'ubwa tee enchi itou a' nok i'a —ti au jiiak.

³³ Junako ju'u Paplo junama tajti nokaka, ama am su'u tojak. ³⁴ Taa junama'a, waate aapo'ik teuwaaka'uta, a' sualeka aamak eaka, au nau yajak. Inime' nasuk senu Lionisio' teaka, ini'i ama nau yaajiwa'u, Areopako' tea'po, ju'u bwe'u jo'arapo ya'uraata mak na'ikiaritakai, intok ketchia senu jamut, Lamarij teakai, intok junamemak ketun waate.

18

Ju'u Paplo, jo'ara Korinto' tea'po aane

¹ Iniat chukula aapo ju'u Paplo junama bwe'u jo'ara Ateenaj tea'po yeu sika intok bwe'u jo'ara Korinto' tea'u bicha yeu siika. ² Junama'a senu jurio, Akiila' teamta ta'aak. Ini'i bwiaara Ponto' tea'a betana jometukan. Junama'a ju'u Akiila' teame intok a' jubiawa, Risiila' teamtamak inime'e, bwiaara Itaalial' tea'a betana ju'ubwa jeela ama yajilamtukan. Junaman inime'e yeu saka'alamtukan bwe'ituk junaman ju'u che'a yo'oritaka, ju'u Kaurio' teame, si'ime jume' juriom, jum bwe'u jo'ara Roma' tea'a betana bem ama yeu katnee'u junuen nesaulatukan. Ju'u Paplo junammeu yepsak, ³ intok aapo jiba bempo'im tekil ket ame benasi a' joakai, lona karim joowamta, junuen aapo inime mak tekipanoabaekai ama taawak. ⁴ Intok junama'a aapo, chikti sabala aet yum jo'e ta'apo jum juriom te'opou yeepsan, junama'a aapo ama anemmeu nokaka intok kia jume' juriom intok kia jume' ka juriom juni'i, a' teuwa'uta bem a' suale'u tajtia am nok kokobakai.

⁵ Junako, juka' Silaj teamta intok juka' Timoteo' teamta, inime'e, bwiaara Maseroonia' tea'a betana ama au am yajako, aapo ju'u Paplo junak che'a yuma'isia juka' Krijtota nok lutu'uriata a' teuwaanee'uta a' weetuan intok jume' juriommeu, juka' Jesujta, aapo'ik junuen juka' Krijtota bem bo'o bicha'uta, aapo'ik a' juna'atuka'u machisi a' lutu'uriatenee'uta weetuan. ⁶ Taa jume' juriom, aapo'ik teuwa'uta beje'eka intok inia betana ka tu'ik am nok japteko, junako ju'u Paplo, ame bichapo a' supewam tatakek, inien aapo junama'a yeu a' sime'uta teuwaakai, intok inimmeu:

—I'an eme'e, ka tu'isi tawarimtaka kokkoka'ateko juni'i, junae betana kaita net aune. I'an naateka nee, inepo jume' ka jurio yoememmeu bicha nee weene, juname'e majtabaekai —ti ameu jiiak.

⁷ Junama'a juriom te'opopo yeu sika, intok senu o'ou, Jujto'oti teakamta jo'au bicha siika. Ini'i Liojta yo'ori ta'aaka intok junama'a, juriom te'opou ka mekka jo'aakai.

⁸ Junama'a ju'u seenu, Krijpo'oti teakai, junama'a juriom te'opopo yo'o ya'ari, aapo, intok ket si'ime jume' iniamak jo'aakame, Krijtota sualek. Intok ketchia, juebenaka jume' junama'a bwe'u jo'ara Korinto' tea'po joomem, juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata a' jikkajaka a' sualeka intok emo bato'owaa tebok. ⁹ Junak intok ju'u yo'owe Jesukrijto, tenkupo benasi Paplotau au yeu machiaka intok:

—Ka jain eene. Bichau bicha juka' lutu'uriata teuwa simnee ka ko'om eakai —ti au jiiak—. ¹⁰ Bwe'ituk jiba nee, inepo emak aane, intok inim kaabe, jita ka tu'ik eu ya'ane. Bwe'ituk inim bwe'u jo'arapo, juebenaka aane, jume' in yoemiam tuneeme —ti au jiiak.

¹¹ Junuen san, ju'u Paplo junama'a bwe'u jo'ara Korinto' tea'po, wasuktia ama busan metpo junama yoemrata nasuk juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata am majtakai ama aane.

¹² Taa junak, chukula juka' Kalion teamta, jum bwiaara Akaaya' tea'po a' kobanao tuko, jume' juriom, juka' Paplota beje'eka au baeka emo nau tojak. Intok inika'a bwiseka, kobanaota kateka'u yeu a' tojaka, ¹³ intok a' beje'eka, junau:

—Ini'i o'ou inim juka' yoemrata, bempo'im, ka juka' aapo'ik Liojta betana nesaurita tua a' weye'e benasia, taa ta'abwisi Liojta bem yo'orinee'u betana junaen am majta —ti au jiiak.

¹⁴ Juka' Paplota au a' nokriabaeka a' nok taiteo su, ju'u kobanao, Kalion teame juriom yopnak:

—Inika'a, enchim nunu'ubwa'uta, jissu'alataka oo yee beje'eka tua ka tu'ik a' ya'aria tuko, junaka'a ala inepo, kaachin jiaka, enchim juriom nee iniat enchim jikkaji ean —ti ameu jiakai—. ¹⁵ Taa i'an intok inika'a, nokita intok teuwaarita jachin a' weye'ut, intok wate teammet nok nassuawamta intok jiba inim jume' enchim nesaurim enchim bo'o jooria'uta, inia betana weyekai, eme'e enchim ea'po, aman a' tu'utene. Bwe'ituk inepo nee, inile benak betana nee ka aet nesaweka am ya'uraa bittuabae —ti jiiak.

¹⁶ Intok aapo, inime'e junama ya'uraata nau yaaja'po, pa'akun bicha yeu am beebak.

¹⁷ Junako junama'a ju'u yoemra ama aneme, juriom te'opopo yo'ota, juka' Soojtenej teamta a' bwiseka intok junama'a ju'u kobanaota bichapo, maammea a' chonaka, ko'okosi a' yaak. Taa ju'u kobanao, Kalion teame, inime'e inien aneme, ka ameu suuaka kia beja am bichan.

Ju'u Paplo, jo'ara Antiokia' tea'u bicha notteka, iniamak baji wee'po a' naate juka' a' tekil maki

¹⁸ Junama'a ju'u Paplo, ketun juebena taewaim ama taawak. Chukula, junama'a jume' Krijtota sualeme am tebotuasuka intok, aapo senu bwiaara Siiria' tea'u bicha bawet bo'o joobaeka, bwe'u kuta kanoau ja'amuk. Ju'u Risiila' teame intok Akiila' teame aamak katekai. Kee simekai, jum ili jo'ara Senkrea' tea'po, ju'u Paplo, lobola au bekta tebok, junuen aapo au a' chupa'ane'eti jiaka a' teuwaari ya'abaekai. ¹⁹ Junako bempo, bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u yajakai, ju'u Paplo juka' Risiila' teamta intok juka' Akiila' teamta junama am to'o siika. Intok aapo junama'a jum juriom te'opou yepsak. Intok junama'a jume' juriom nau yaaja'ummeu nookak. ²⁰ Juname'e, bempo, aapo'ik che'a binwaa ama amemak a' tawane' betchi'bo nookan. Taa aapo ka am nok mabetak. ²¹ Junak aapo, junama'a omot bicha weebaeka, ama am tebotuak, intok:

—Utte'a, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u, junaman juka' pajkota yumao junak in ama annee'u. Taa chukula, Liojta junen eao, a'abo enchim bit betchi'bo nee juchi a'abo nottine —ti ameu jiiak.

Intok junama'a Eepeso' tea'po aapo, bwe'u kuta kanoau ja'amuka intok junama'a yeu siika. ²² Junako jo'ara Sesarea' tea'u yepsakai, junama'a ju'u Paplo naa buusti, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u sikaa, junama'a jume' Krijtota sualeme tebotuabaeka, junaet chukula ket, junama'a bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u bicha siika. ²³ Junama'a aapo ili jaiki ta'apo ama anekai, chukula juchi junama yeu sikaa, bwiaara Kalaasia' tea'u intok Riiija' tea'u, ili bwe'u jo'arammet siika, si'ime jume' Krijtota sualeme ama jo'aakame, ka bem ko'om eene' betchi'bo ameu nokakai.

Ju'u Apooloj teame, jo'ara Eepeso' tea'po yee majta

²⁴ Jiba juname'e taewaimmet, jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u, senu jurio, Apooloj ti teaka, bwe'u jo'ara Alejanria' tea'a betana jometakai, ama yepsak. Ini'i, che'a bepa

a nokaka a yee majtan. Intok Liojta betana jume' ji'osia ji'ojteimmet tua yuma'isi ju'uneakai. ²⁵ Aapo, yo'owe Jesukrijtota betana weyemta watek tu'isi a' majtitukan. Intok aapo, juka' a' teuwaa'ut, tua aet jiapseka alleerimmea nookan. Intok Jesukrijtota betana weyemta, tua machisi yee a' majtakai. Taa junuen, aapo wepulsi, juka' Joan tuka'uta yee babatoowamta betana intok aapo'ik Jesujta betana a' teuwaarita jiba a' ta'aakai. ²⁶ Ju'u Apooloj teame junama'a juriom te'opopo, bem nau yaaja'u, kaita'po jinileka, tua witti nok taitek. Taa junama'a ju'u Risiila' teame intok ju'u Akiila' teame junama aneka a' jikkajakame, chukula inime'e, omot a' nunuka, Krijtota betana weyemta intok juka' lutu'uriata betana, che'a machisia au a' etejok. ²⁷ Junako chukula, aapo'ik Apooloj teamta, junama senu bwiaara Akaaya' tea'u bicha a' weebaeo, jume' Krijtopo nau werim, inime'e aman a' weene' betchi'bo a' tu'ireaka'u aamak eaka, intok bempo, junaman a' sime'u bicha, ji'osiata junaman Krijtota sualemmeu ji'ojteka, junaman aamak ameu a' bittuak junuen juname'e tu'isi a' mabetne' betchi'bo. Junako aapo'ik bwiaara Akaaya' tea'po yepsakai, junama'a jume' ju'ubwa jeela, Liojta yee a' nakjiokole' betchi'bo, Krijtota sualeme, inime'e, ka ko'om eaka intok bichau bicha Krijtota bem sualne' betchi'bo, tua am aniak. ²⁸ Bwe'ituk aapo, junama'a si'imem bichapo, jume' juriom, ka lutu'uriata bem jipue'uta, machisi a' teuwaan, junae betana bempo kaita a teuwaakai. Aapo, Liojta ji'osia ji'ojteim betana weyemta teuwaaka, juka' Jesujta junen, juka' Krijto yebijneeka, bempo'im bo'o bicha'uta, a' juna'atuka'po a' lutu'uria yaakai.

19

Ju'u Paplo, jo'ara Eepeso' tea'po aane

¹ Juka' Apooloj teamta ketun jum bwe'u jo'ara Korinto' tea'po a' aneo, ju'u Paplo junama'a kaupo luula bo'o joaka intok jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u yeu yepsak. Junama'a intok aapo waate majtimmeu ama yepsak. ² Intok inime'e, aapo:

—Junak, Krijtota sualeka, jaisa eme'e juka' Liojta tu'u jiapsi a' mabetak ja'ani —ti am temaek.

Bempo intok:

—E'e, kaita tee jikkajilamtukan, juka' Liojta tu'u jiapsita a' ayuka'po betana —ti a' yoopnak.

³ Junako ju'u Paplo inimmeu:

—Junak su, jaisa eme'e emo bato'owaa tebok —ti ameu nattemaek.

Bempo intok:

—Ju'u Joan tuka'u, yee babatoowamta betana, yee a' bato'owaaka'a benasia —ti a' yoopnak.

⁴ Ju'u Paplo:

—Lutu'uria, ju'u Joan tuka'u, yee babatoowame, jume' ka tu'ik betana emo temaima, bato'owaan. Taa junammeu aapo ketchia, aapo'ikut cha'aka weyemta, juka' Jesujta, bempo'im a' sualne'eti jiiian —ti ameu jiiak.

⁵ Inika'a inia betana a' jikkajakai, inime'e, yo'owe Jesukrijtota a' jabetuka'uta sualeka, bato'owaawak. ⁶ Intok junako juka' Paplota amet mamteka, ju'u Liojta tu'u jiapsi ameu ko'om yuumak. Intok inime'e junak, bemelak, ta'abwik ka bem nokpo nok japtak. Intok ket, Liojta betana aet ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaan. ⁷ Inime'e si'ime nau, jumak, woj mamni ama woiriakan.

⁸ Junama'a ju'u Paplo, baji metpo, jum juriom te'opou yeepsan chikti aet yum jo'e ta'apo, junama'a aapo, kaitat tiweka, ka au essoka, yee majtaka intok junama'a ju'u bu'uuraatamak etejoka, aapo'ik jachin Krijtota a' suale'uta ameu nokaka, intok teekau, Liojta che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' lutu'uriata, bempo'im a' suale'u tajtia ameu a' nookan. ⁹ Taa junama'a waate, omola a' eiyaaka intok ka a' sualbaeka, ala inime'e, Krijtota bemela nok lutu'uriata beje'eka, ju'u bu'uuraata bichapo ka tu'ik

nookan. Junako ju'u Paplo, inime betana au na'ikimteka intok junama'a jume' Krijtota sualeme, senu Tiraano' teamta kari, ama yee mamajtawa'u am nuk siika. Intok junama'a aapo chikti ta'apo ameu nonokan. ¹⁰Ini'i, wooi wasuktiapo tajtia inien weyen. Junuen san, batte si'ime jume'e, bwiaara Aasia' tea'po joomem, junama'a kia jurio yoemra taka, intok kia ka juriomtaka juni'i, inime'e, yo'owe Jesukrijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata a' ju'uneiyaak. ¹¹Intok junama'a ju'u achai Lios, juka' suum watchik, aapo'ik a jita a' joa'ue, machilaata, Paplota a' jootuan. ¹²Junuen, kia aapo'ik Paplota betana, kia am paayumtuko oo kia am tajo'ori takai, a' takaawat tajtawaka, inime'e, jume' ko'okoemmeu totojiwan. Intok junuen, ju'u bem ko'okoa betana emo ine'eteka intok kia jume' ka tu'i jiapsim jipueme juni'i, inime'e amet yeu rejten.

¹³Taa wate juriom, inime'e si'imekut rejteka, jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim, amet aneme betana, bem yeu am beepnee'uta, kia beja tua emo a' tekil maklame, inika'a joo sasakan. Inime'e ket junuen, jume' ka tu'i jiapsim yeu bep betchi'bo, yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka benaka a' team teuwaaka, yeu am bepbaen. Intok jume' ka tu'i jiapsimmeu:

—Jesujta, jiba juka' Paplota aapo'ik betana yee majta'uta, inia betana lutu'uriaka, enchim yeu katne' betchi'bo ne emot nesawee —ti jiakai.

¹⁴Jume' intok, inika'a inile benak joame, woo busanika nau weweriakan. Senu jurio, Ejkeeba' teaka, ini'i jum juriom bwe'u te'opopo tekiakammeu yo'otakai, am u'usekan.

¹⁵Taa chukula, inime'e inien am aubaa, ju'u ka tu'i jiapsi, inime'e:

—Juka' Jesujta, a' jabetuka'ut nee ju'unea. Intok juka' Paplota nee ta'aa. Taa nee enchim tua ka ta'aa —ti am yoopnak.

¹⁶Inien jiakai intok, ju'u o'ou, juka' ka tu'i jiapsita aet aneme, sep ameu kibakeka amemak nassua taiteka intok ini'i, tua ama butti utte'akai, juname'e si'imem yu'uk, intok tua ka am jiokoleka, ko'okosi am yaakai, junuen juname'e, junae karipo, ko'okosi aulamtakai intok batte ka tajo'oreka ama yeu tennek. ¹⁷Junama jume' jo'ara Eepeso' tea'po joomem, juriom takai intok kia ka juriom takai juni'i, si'ime inika'a ju'uneiyaak. Inien junae betchi'bo, juname'e si'ime, bem majjae'u amet ayukan. Intok juname'e, yo'owe Jesukrijtota betana, tua bem a' eiyaaka a' yo'oree'uta a' teuwaan.

¹⁸Ketchia, junama'a juebenaka, jume' Krijtota sualekame, inime'e bat naataka juka' ka tu'ik bem joosuka'uta, si'imem bichapo junae betana emo yeu bwiseka a' teuwaan.

¹⁹Intok junama'a juebenaka jume'e, juka' bebeje'erita betana weyeka, ka tu'ik yee sisibowamta bo'o jooriame, inime'e bem ji'osiam aman yeu tojaka intok si'imem bichapo am tayak. Intok chukula, si'ime juname'e liprom, bem beje'ewata a' jaikiaka'uta ju'uneiyaawakai, juname'e jiba woi taka ama woj mamni miil tosai tomim beje'eakan.

²⁰Inien san, ju'u Krijtota betana nok lutu'uriata, che'a juni'i si'imekut weyeka, sualwan. Intok tua utte'ata aet ayuka'ut, si'imekut machisi ju'uneiyaawan.

²¹Junama'a iniat chukula ju'u Paplo, bwiaara Maseroonnia' tea'u intok Akaaya' tea'u, junaman wate jo'arammeu noiteka intok junama'a naa buusti, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha yebijbaeka'e'ak. Ketchia aapo, junaman jo'ara Jerusalem tea'u noitisuka chukula, bwe'u jo'ara Rooma' tea'u bicha a' noitinee'u a' utte'a'ati jian. ²²Junako aapo, bwiaara Maseroonnia' tea'u, woika jume' aamak rejteka a' aniame aman am bittuak, juka' Timoteo' teamta intok juka' Erajto' teamta, junuen aapo junama'a bwiaara Aasia' tea'po tawaka ketun ama taewaibaekai.

Jum jo'ara Eepeso' tea'po emo beje'ewaka'po

²³Jiba juname'e taewaimmet, junama'a, yo'owe Jesukrijtota nok lutu'uriata beje'eka, bwe'uusi ka nau eewaka a' beje'ewame yeu siika. ²⁴Ini'i, senu Remeetio' teaka, tosai sisi'iwookta tekিপanoamta betchi'bo yeu sikaari. Ini'i o'ou, junae tosai sisi'iwookie, junama yo'oriwame, Riana' teame, aapo'ik te'opota benam jojoan. Intok ini'i, jume'

aamak tekipanoame juebenak am koba'atuan. ²⁵ Junuen ini'i, inime'e, intok ket waatem ale benak tekilta joame, nau am tojaka intok:

—Achaim, eme'e tu'isi ju'unea, iniae itom joa'ue, tu'isi itom ae jiapsa'u —ti ameu jiiak—. ²⁶ Taa i'an intok, enchim jaibu ju'unea'a benasia, ini'i Paplo, inim, jume' jiapsame betana ya'arim yo'oriwame, inime'e ka lutu'uriapo am liosimtuka'u ti inim a' teuwaa'u. Intok inien, jiba iniae, yoemrata juebenak a' sualtualaa, ka inim bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po jiba, taa ketchia, inim bwiaara Aasia' tea'po batte si'imekutchi. ²⁷ Ini'i intok tua jinil wachi, bwe'ituk inim itom tekil itom joa'u, a' lu'utinee'u ama aune. Intok ka ini'i jiba, taa ketchia, jiba ju'u inim yo'oriwame, Riana' teamta a' te'opowata, si'imekut a' ta'eewa'uta lu'utine. Intok junuen ini'i, inim bwiaara Aasia' tea'po intok si'ime aniat ta'eewaka tua eiyaawaka yo'oriwame, jamut lios Riana'a teame, kia jak wa'am eiyaawaka koptanaa.

²⁸ Inika'a bempo a' jikkajakai, tua o'omtek, intok:

—Tua eiyaawatchisi maachi ju'u inim jo'ara Eepeso' tea'po yo'oriwame, Riana' teame —ti chaai japtok.

²⁹ Intok junuen, junama bwe'u jo'arapo, si'imekut nattepolaa, ka nau eewaka ka nanancha eewame ama yeu siika. Intok junama'a, waate nau eame, inime'e, juka' Kaayo' teamta intok juka' Arijtarko' teamta, inime'e bwiaara Maseroonaa' tea'a betana jometaka, Paplota mak rejte'um, inime'e nau am bwiseka intok junama'a bempo'im si'imem nau yaaja'u, senu bwe'u kariu tajtia, bwiapo am wik sakaka ama am tojak.

³⁰ Ju'u Paplo junaman bu'uuratau sika junama'a junammeu nokbaek. Taa jume' junama'a Krijtota sualeme, a' majtim, ka aman a' simtuak. ³¹ Ketchia, junama'a, bwiaara Aasia' tea'po joomem, ya'uraapo tekiakame betana, waate, Paplota ta'aaka a' jalla'iwam, inime'e, junama anwa'apo ka a' kibakne' betchi'bo, nokta au bittuak.

³² Junama'asan, ama anwa'apo, ka nanancha eewaka, waate senu weemta chaaen, wate intok ta'abwi weemta chaaen. Intok junama'a, ju'u che'a bu'uuraa katim ju'unean jita betchi'bo ama anwa'u. ³³ Taa junama'a, waate bu'uuraa nasuk aneme, junaka'a ama weyemta betana, senu Alejanro' teamtau machisi a' teuwaaka, inika'a, jume' juriom junama'a bu'uurata bichapo a' kechak. Junak ju'u Alejanro' teame, am yaatine' betchi'bo maammea ameu nookak, junuen junama'a jum bu'uurata bichapo ameu, bempo'im nokriabaekai. ³⁴ Taa junako, ju'u bu'uuraa, inika'a a' jurio tuka'po a' ju'une'eakai, bempo si'ime junama'a, jumak, wooi orapo tajtia:

—Tua eiyaa watchisi maachi ju'u inim jo'ara Eepeso' tea'po yo'oriwame, Riana' teame —ti chaaen.

³⁵ Junako ju'u seenu, junama bwe'u jo'arapo ama ya'uraapo tekiakame, junama'a juka' bu'uurata, a am yaatitua sukai, aapo junammeu:

—Achaim inim jo'ara Eepeso' tea'po joomem, si'ime aniat ju'uneewa, juka' tua eiyaawaka itom yo'oree'u, Riana' teamta, a' te'opowa intok juka' aapo'ik benaka, teta, teeka betana ko'om wechekamta inim bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po joomem, inime'e bem suuane' betchi'bo itom a' tekil makrituka'uta —ti ameu jiiak—. ³⁶ Inika'a junuen kaabeta a' beje'eka jita a' teuwaanee'ut ju'uneeka, kate'em naa buusti emo toboktai, ka jita juni'i jooa, kaita tu'isi bichakai. ³⁷ Bwe'ituk inime'e o'owim, enchim a'abo yeu tojirim, juka' inim enchim yo'oreka enchim jipue'u betana, kaita ka tu'ik ya'ari intok kia kaita a' beje'eka teuwaalaa, juni'i. ³⁸ Inien san, ju'u Remeetio' teame intok jume' aamak tekipanoame, inime'e, inim senuk jita'apo a' beje'eka nokbae'eteko juni'i, ya'uraam, inika'a a tu'uteme jooka, intok jume'e, inia betana junae ya'uraata bichapo a' tu'utene, junuen we'epulaka bem weiyaa'u betana emo nokria betchi'bo. ³⁹ Intok naa buusti, eme'e jita ta'abwi weyemta junen enchim a' tu'utebaao, juna'a, inim bwe'u jo'arapo ya'uraata chikti metpo nau yaaja'po, ini'i, junama tu'utetune. ⁴⁰ I'an itepo inim jinil watchisi, emo toboktawamta joame benasi na'atejo maisi anekai, inika'a i'an inim yeu

sikamta betchi'bo. Bwe'ituk i'an itepo, inia ka nanancha eewamta enchim weetua'u betana te temaiwakai, kaita lutu'uriakamtae te jiauwite machi —ti ameu jiiak.

⁴¹ Intok aapo junak, inika'a teuwaasukai, juname'e nau aneme, am katne' betchi'bo ameu nookak.

20

Ju'u Paplo, bwiaara Maseroonia intok Reesiau bicha bo'o joa

¹ Junama'a chukula, junaka'a ka nau eewaka ka nanancha eewamta a' lu'uteko, ju'u Paplo, junama'a jume' Krijtota sualeka a' majtim nau nunuka, intok junuen inime'e, tu'ik betana intok ka ko'om eaka, Krijtota bem sualnee'u betana ameu nokbaekai. Che'a chukula, junak jaibu simbaeka, Lios emomak taawa ti ameu jiaka, bawet bo'o joaka, bwiaara Maseroonia' tea'u bicha yeu siika. ² Junam bicha a' weye'ut, wate jo'aram jokammet weaman, junama'a aapo, jume' Krijtota sualeme, ka bem ko'om eene' betchi'bo, tua am alleetuaka, aapo ameu nokakai. Intok junuen chukula, aapo, bwiaara Reesia' tea'u yeu yepsak. ³ Junama'a aapo, baji metpo ama taawak. Intok aapo, junama'a jaibu bwiaara Siiria' tea'u bicha bawet bo'o joobaeka, junama'a bwe'u kuta kanoau ja'amubaeka su, aapo, junama'a jume' juriom, nau eaka, bawet bo'o joowa'po jita bem au ya'abae'ut ju'une'eakai inia betchi'bo aapo, bwiat bo'o joaka, juchi wee'po, bwiaara Maseroonia' tea'po wa'am sika junam bicha nottibaeka'e'eak. ⁴ Aapo'ik inika'a, inen teakame aamak kaaten. Ju'u Soopater teame, bwe'u jo'ara Berea' tea'po joome. Intok ju'u Arijtarko' teame intok ju'u Sekunro' teame, inime'e, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po joomem. Intok ju'u Kaayo' teame, bwe'u jo'ara Lerbe' tea'po joome. Intok ketchia ju'u Tikiiko' teame intok ju'u Timoteo' teame intok ju'u Toopimo' teame, inime'e, bwiaara Aasia' tea'po joomem. ⁵ Inime'e Krijtopo itomak werim, ito pat sajaka, intok bempo, bwe'u jo'ara Tooaj tea'po itom bo'o bichak. ⁶ Itepo intok, junama'a, jume' paanim ka reberuakame bwa'awaka pajkoa' teamta a' chupsuko, itepo, bwe'u jo'ara Piliipo' tea'po, bwe'u kuta kanoat yeu sajaka, intok mamni taewaim weyeka te jum bwe'u jo'ara Tooaj tea'u te am jajamek. Junama'a itepo woo busan ta'apo ama taawak.

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Tooaj tea'po weama

⁷ Junama'a semaanata aet naate'ut, itepo junama'a, Krijtota a' mukuka'u waateka, itepo paanim rerebeim nat na'ikimte betchi'bo te nau ito tojak. Intok junama'a ju'u Paplo, jume' Krijtota sualeme am majtan. Junama'a intok, aapo yokoriapo simneekai, aapo tukaata nasuk weye'u tajtia bichau bicha ameu nookak. ⁸ Senu kari jikau bicha nat bepa karipo te nau aanen. Junama'a intok ket, tachiriam juebenam ama beeten. ⁹ Junama'a intok senu ju'ubwa yo'otume, Eutiko'oti teakai, ini'i, pa'akun bicha etapoipo jikat katekan. Junama'a intok, ju'u Paplo, tua binwaa nokakai, junuen ju'u ju'ubwa yo'otume yetem au yumako intok junuen su chukula tua kochokai, junama'a karim, bajisi nat bepa jikat joka'u betana, ko'om wechek. Intok ini'i, mukiataka toboktawak. ¹⁰ Junako ju'u Paplo, lauti au ko'om sikaa, au ko'om po'okteka a' ibaktak, intok:

—Kate'em majjae, jiapsine —ti ameu jiiak.

¹¹ Junako ju'u Paplo, juchi jikau bicha sikaa, intok junama, Krijtota a' mukuka'u waateka, jume' paanim rebektaka, watemmet am na'ikimtesuka, intok juname'e bwa'asuka, aapo juchi ameu nookak matchuu tajtia. Junak, junama'a ansuka, ama yeu siika. ¹² Juka' intok ju'ubwa yo'otumta a' jiapsa' betchi'bo, si'ime, tua ka ko'om eaka, tua bem allea'u amet ayukan.

Jo'ara Tooaj tea'po naateka, jo'ara Mileeto' tea'u tajtia te bo'o joa

¹³ Itepo tee, bat sajaka, bwe'u kuta kanoapo sajaka, bawet konila te sajak, senu bwe'u jo'ara Ason tea'u tajtia, junuen junama'a Paplota itomak a' ja'amune' betchi'bo. Bwe'ituk aapo Paplo, wakikut weebaeka, junuen itom tejwaalatukan. ¹⁴ Junak itepo,

junama'a Ason tea'po ito teakai, aapo junama'a bwe'u kuta kanoau itomak ja'amuk. Junama'a intok itepo, senu bwe'u jo'ara Mitileene' tea'u yeu yajak. ¹⁵ Junama'a tee yeu sajak intok juchi yokoriapo te, senu bwe'u jo'ara Kiio' tea'po bichapo te wa'am sajak. Intok juchi yokoriapo beja, taewapo, bawet bo'o joame yeu yaaja'u, senu bwe'u jo'ara Saamoj tea'u yeu yajak. Intok junama'a, senu bwe'u jo'ara Tojiilio' tea'po tee yum jo'ek. Intok juchi yokoriapo beja, tee senu bwe'u jo'ara Mileeto' tea'u aane. ¹⁶ Inien tee aayuk, bwe'ituk ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u ka weebaek, junama bwiaara Aasia' tea'po ka binwa tubaekai. Bwe'ituk aapo, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u lauti anbaekai intok ama yuma'ateko juni'i, jume' bwala aso'olam su'awak, junama jume' woi taka ama woj mamni taewaim weyeo, juna'e taewait ama anbaekai.

Paplo, jo'ara Eepeso' tea'po betana, Krijtota sualemmeu yo'o ja'abwaimmeu etejo

¹⁷ Junuen itepo, bwe'u jo'ara Mileeto' tea'po anakai, ju'u Paplo, jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u, jume' ama Krijtota sualemmeu yo'o ja'abwaimmeu aman chai tebok.

¹⁸ Intok junako, inime'e au yajako, aapo:

—Eme'e tu'isi ju'unea, inim bwiaara Aasia' tea'po, che'a bat a'abo in noiteka'po naateka jachin emo nasuk in jiapsaka'u —ti ameu jiaak—. ¹⁹ Jiba inim emo nasuk aneka, inepo, juka' yo'owe Jesukrijtota a' ya'a i'a'uta a' bo'o jooria, kaita'po ino che'ewarekai. Intok emo betchi'bo tua in sioka'u net ayukai. Intok juriom bem neu sua' betchi'bo, bettesi ju'u in jiokot ino bicha'u juni'i, tua net ayukai. ²⁰ Taa inepo, inientaka juni'i, juka' si'imeku emou tu'i machika lutu'uriata, jiba wee'po nee emou a' teuwaak. Intok junaka'a, jum nau anwa'apo intok kia enchim jo'aampo emomak aneka enchim a' majtakai. ²¹ Inim kia jume' juriommeu intok jume' ka juriommeu juni'i, inimmeu inepo, Liojta bichapo ka tu'ik betana bem emo temaeka, intok bempo'im, yo'owe Jesukrijtota bem a' soal ta'aanee'u betana nee ameu noklaa. ²² Junuen san inepo i'an, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha ne weye, iniat inepo, Liojta tu'u jiapsi betana junuen a' utte'atuka'uta aet ju'uneetuawakai. Junuen kia inepo, junaman jachin in ya'atunee'ut ka ju'unea juni'i. ²³ Senu weemta jiba ne a' ju'uneiyya, ini'i, jum bwere jo'aram in weye'ummet, in eta'atunee'uta intok juebenakut in jiokot ino bitnee'uta, juka' Liojta tu'u jiapsi iniau nee a' waatitua sime'u. ²⁴ Taa si'ime ini'i, kaachin nee eetua. Intok kia ju'u inim jiba in jiapsinee'u juni'i, nee betchi'bo kaita teuwaak. Ini'i junuen, inim in jiapsa'u tajtia, jiba, tua alleaka ju'u tekil, yo'owe Jesukrijtota nee aet a' tekil makaka'uta, achai Liojta, aapo'ik tua yee a' nak jiokolee'uta weyemta betana in yee a' majta simnee'uta, inepo junuen iniat in yeu yuma'anee'ut a' bitneekai.

²⁵ Intok nee tu'isi ju'unea, inim emo nasuk, Liojta yo'o nesaweka a' kateka'u betana juka' lutu'uriata enchim si'imem in a' majtaka'um nasuk, kaabeta intok juchi nee a' bitnee'u. ²⁶ Jiba inia betchi'bo nee inepo inen emou jiubae, inim emo betana, jabeta juni'i, jita'apo juni'i ka tu'isi a' weyeo, kaita net aune. ²⁷ Bwe'ituk inepo su, nee si'imeta juka' Liojta betana lutu'uriataka aapo'ik yee ju'uneiyya i'a'ut, si'imeta, kaita essoka nee emou a' teuwaalaa. ²⁸ Inien a' wee'po san, jiba eme'e emo suuane, intok si'ime jume' inim Krijtota nau sualeme am suuane, juka' Liojta tu'u jiapsita, inime'e, Jesukrijtota ame betchi'bo a' ojbota wo'otaka aapo'ik a' kobaka'um, jume' aapo'ik yoemiam, inime'e, amemak aneka enchim am suuane' betchi'bo enchim ameu yeu a' pu'aka'um. ²⁹ Bwe'ituk ju'uneane, chukula inim ne yeu siiko, waatem a'abo emou am yajinee'u, inim jume' Krijtota nau sualeme, juname'e, roobom jume' bwaram jiokot am joa'a benasia, inime'e, Krijtota suale'ut ta'abwisi am eene' betchi'bo am ji'optuabaekai.

³⁰ Intok kia inim emo nasuk juni'i, waate emo yo'o joone, jume'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata yee majta'eaka su, aa noki'ichiata yee majtaneeme, junuen, jume' jaibu Krijtota sualeme, junaen ta'abwisi, ka lutu'uriata amemak am soal i'akai, intok inimmeu emo yo'o ya'abaekai. ³¹ Inien san emo suuane. Intok baji wasuktiapo, tukaariat intok kia taewait naa buustia, junuen enchim we'epulaim, ka enchim koptaka

intok jamak emo betchi'bo tua in sioka'u net ayukai, jiba, tu'ik betana in emou nokaka'u waatine.

³² 'T'an intoko, Krijtopo nemak werim, Liojta jiba emomak tune'e'uta emo tana waataka, au bicha ne enchim nokria. Intok aapo'ik betana, tua yee a' nak jikolee'uta yee ju'uneiyaatuamta juka' aapo'ik nok lutu'uriata, ka ta'abwisi eaka Krijtota jiba enchim sualnee'ut, intok si'ime jume' aapo'ik yoemiam, jume' wepulsi aapo'ik betchi'bo jiapsammak enchim na'ikiarimtune'e'ut a enchim aniamta, ka enchim a' koptanee'uta emo tana a' waataka nee enchim nokria. ³³ Inepone, watem, kia jabeta betana juni'i, bem tomita intok kia bem tajo'ota juni'i, ka nee betchi'bo a' eiyaalaa. ³⁴ Ala eme'e su ju'unea, junuen juka' neu be'eemta, intok ket jume' nemak rejte'ummeu be'eemta juni'i, ito aniabaeka in maammea in tekipanoaka'u. ³⁵ Inepo nee jiba wee'po, ju'u in jiapsa'ue enchim majtalaa, junuen jume' kaitae emo ania machim ania betchi'bo tekippannoawa'u, inia betana, yo'owe Jesukrijtota teuwaaka'u waatekai: "Che'a juni'i alleaka jiapsinee wa'a yee mikakame, ju'u, mikwaka, jita mabetakamta bepa", ti aapo'ik jiaka'u betana.

³⁶ Chukula inika'a teuwaasukai, ju'u Paplo junama'a si'imemmak nau tonommea kikteka Liojtau bicha nookak. ³⁷ Intok si'ime jume' junama aneme bwaanak. Intok inime'e, Paplota ibaktaka intok tua bem a' nake'uta a' teuwaan. ³⁸ Intok bempo tua siokan, aapo'ik, bempo'im ka intok a' bitne'eti ameu a' jiaka'u waatekai. Chukula bempo, jum bwe'u kuta kanoau a' tojak.

21

Ju'u Paplo, Jerusalem tea'u bicha yeu siime

¹ Junako jume' Krijtota sualeme, junama'a am to'o sajakai, itepo junama'a bwe'u kuta kanoau ja'amuka intok juchi bawet bo'o joaka, witti, bwii bawepo yeu kateka, Kooj tea'u luula te sajak. Intok junama'a yokoriapo, bwe'u jo'ara Rooraj tea'u te sajak. Intok junama'a yeu sajaka tee naa buusti, bwe'u jo'ara Paatara' tea'u te yeu yajak. ² Junama'a, bwe'u jo'ara Paatara' tea'po, senu bwe'u kuta kanoa, junama'a bwiaara Peniisia' tea'u bicha weebaemta te ama teak. Junama'a itepo ja'amuka intok junama yeu sajak. ³ Intok junuen, bawet bo'o joakai, senu bwiiara bawepo yeu kateka, Chipre' teamtat te wa'am sajak. Intok inika'a junuen miko'otana itou a' tawaaka, itepo, jiba bawet bo'o joaka, bwiaara Siiria' tea'u te yeu yajak. Junama'a intok, juka' bwe'u kuta kanoata, senu bwe'u jo'ara Tiirro' tea'po, juka' a' weiyaa'uta ama ko'om a' tojibaaeo, junaman te yeu yajak. ⁴ Junama'a intok itepo, jume' Krijtota sualeme ama teakai, itepo junama'a, woo busan ta'apo te amemak ama taawak. Intok bempo, Liojta tu'u jiapsie ju'uneetuawaka, inime'e, juka' Paplota, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u a' weenee'u, ka au a' tu'ine'eti au jiiak. ⁵ Taa juname'e woo busan taewaim siiko, itepo junama yeu sajak. Junama'a si'ime jume' Krijtota sualeme, bem jujubimmak intok bem yoemiammak, bempo junama bwe'u jo'arapo pa'akun, bawe mayoau tajtia itomak sajak. Intok junama'a se'e pa'akun itepo tonono japteka intok Liojtau bicha nookak. ⁶ Junako itepo si'ime ito ibaktaka ito tebotuaka, intok itepo, jum bwe'u kuta kanoau ja'amuk. Bempo intok bem jo'ammeu nottek.

⁷ Bwe'u jo'ara Tiirro' tea'po yeu sajaka, itepo inim senu bwe'u jo'ara, Tolemaira' tea'u tajtia jiba, itepo bawet bo'o joak. Junama'a itepo, jume' Krijtopo itomak werim teaka, tua alleaka am tebotuak. Intok itepo junama'a senu ta'apo te amemak taawak. ⁸ Yokoriapo ju'u Paplo intok itepo jume' aamak rejte'um, junama'a itepo yeu sajaka, jum bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u te yajak. Junama'a itepo, Jeriipe' teamta jo'au te yajak. Ini'i, Krijtota betana, juka' bemela nok lutu'uriata si'imekut a' teuwaame. Ini'i ket, che'a bat naataka, jume' woo busanika Krijtota sualeme nasuk, wate tekilta am ya'aria betchi'bo, yeu pu'arimtuka'um betana weyen. Junama'a intok itepo aamak taawak. ⁹ Ini'i Jeriipe' teame, naikim marakan, kee kukuname. Inime san, Liojta betana ju'uneetuawaka,

chukula yeu weenemta bem a' tetteuwaane' betchi'bo, bempo au yuma'atuawan. ¹⁰ Junama'a itepo, jaibu ili jaiki ta'apo ama jookan. Junako ket, bwiaara Jurea' tea'a betana, seenu, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame, Akapo'oti teakai ama yepsak. ¹¹ Ini'i junama itom bichi'isekai, intok aapo, Paplota wikoj yechaka, intok aapo, wokpo intok mampo ae au sumak, intok:

—Ju'u Liojta tu'u jiapsi, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jume' juriom, inika'a wikosata atteakamta inien a' suma'atune, intok chukula jume' romaanommeu bem yeu a' tojinee'uta, nee a' ju'uneiyaatualaa —ti jiakai.

¹² Inika'a jikkajakai, itepo, intok kia jume' junama'a Sesarea' tea'po joomem juni'i, itepo, juka' Paplota, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha ka a' weene' betchi'bo tee au nookan. ¹³ Taa ju'u Paplo, inime'e:

—Jaisa betchi'bo eme'e bwanaka, intok nee sioktua. Bwe'ituk jum Jerusalem tea'po, inepo ka kia in suma'atunee'uta, taa ketchia, kia junaman jo'arapo, yo'owe Jesukrijtota-mak in ea' betchi'bo, ama me'etunee'ka juni'i, kaachin jiia —ti am yoopnak.

¹⁴ Intok junuen, itepo ka junaet a' yu'ukai, itepo:

—Liojta ea'po amantunee ini'i —ti jiaka a' su'u tojak.

¹⁵ Iniat chukula itepo, itom nunu'ubwaa'uta nau tojisuka a' nu'uka intok itepo jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha te yeu sajak. ¹⁶ Junama'a jo'ara Sesarea' tea'po, Krijtota sualeme waate itomak kaaten. Inime' nasuk seenu, Nasoon ti teaka, bwiaa Chipre' tea'u betana jometaka, itomak weyen. Ini'i jaibu binwatuk naateka, Krijtota sualen. Intok junaman itom sajaka'u, itepo aapo'ik jo'aau tee junen yajibaekai.

Ju'u Paplo, Jakoobo' teamtau aane

¹⁷ Junako, junama bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u itom yajako, jume' junama'a Krijtota sualeme, junaman tua alleaka itom mabetak. ¹⁸ Junama'a yokoriapo ju'u Paplo, Jakoobo' teamta jo'aau a' bit betchi'bo itomak siika. Junama intok ket, si'ime jume' junama bwe'u jo'ara Jerusalem Krijtota sualemmeu yo'owe ama aanen. ¹⁹ Inime'e, ju'u Paplo, si'imem tebotuasukai, intok chukula ameu, we'epulaika, juka' Liojta a jita a' joa'apo aman, aamaktuka intok a' aniaka, jume' ka juriom nasuk aapo'ik yaaka'uta ameu etejok. ²⁰ Junako jume' ama aneme, iniat a' jikkajakai, Liojtau alleaka bem a' yo'oree'uta teuwaan. Junak intok inime'e, Paplotau:

—Tu'i o'oben itomak weri. Taa i'an, tu'isi em ju'unea'a benasia, jume' juriom nasuk tua juebenaka aane, jume' Krijtota sualeka a' mabetlame. Intok inime si'ime, juka' Moiseej tuka'uta betana nesaurim ji'ojteim, bem am bo'o joorianee'uta a' utte'atuka'u a' teuwa —ti au jiiak—. ²¹ Intok inimmeu, si'ime jume' juriom ka inim bwiaarapo joomem, inime'e, jume' Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim, bempo'im, em ka am bo'o jooriasae'u betana intok kia jume' ili bem ou yoemiam juni'i, em ka am sirkunsiraaroasae'u betana, intok kia inim, juka' itom au joiwalataka, itom bo'o jooria'uta juni'i, bem a' su'u tojinee'u betana, inika'a si'imeta em am majta'uta, ee betana etejoriari. ²² Inia betana su jaisa te aune. Bwe'ituk inim ju'u bu'uuraa, Krijtota sualeme, inim em ane'uta enchi ju'uneiya'ateko, nau yajine. ²³ Che'a tu'inee empo inia betana weyemta a' yaako. Im ito nasuk, naikika o'owim aane. Inime'e, Liojta bichapo senu weemta tua bem a' ya'anee'uta a' noklame. ²⁴ Inime'e weiyaane, intok jum juriom bwe'u te'opopo amemak, Liojta bichapo emo tu'utewaka, au emo jiokoiwamta ya'ane. Intok inime'e, inika'a bem ya'ane' betchi'bo, ama bem su'anee'um inika'a empo am beje'etuariane. Intok inime'e bem ya'anee'ut chukula, lolobola emo bekta tebone. Junuen inim si'ime ju'uneene, inime'e, juka' bem ee betana weyeka ameu teuwaarita, ka a' lutu'uriatuka'u. Ala junuen ju'uneene, enchi ket juka'a, jume' Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteim yuma'isi em am bo'o jooria'ut —ti au jiiak—. ²⁵ Taa jume' intok ka juriom taka, inime'e Krijtota suallame betana, inime'e, itepo inia weyemta betana kaachin bem eenee'u betana, ala bempo'im, jume' ka lutu'uriapo liosim am yo'ori betchi'bo juka' wakajta ameu na'ikiarita, ka

bem a' bwa'anee'uta, intok kia ojbota intok kia juka' bamsoalamta juni'i. Intok ame nasuk, kaabeta, jamutta ka a' jubeka, ka aamak a' tu'urinee'u betana, itepo jaibu ameu ji'ojtesula.

Jum te'opopo Paplota bwijwaka'po

²⁶ Junako ju'u Paplo, inime'e nok mabetaka, juname'e o'owim aman nuk siika. Intok junama'a yokoriapo, aapo inime'emak nau, Liojta bichapo emo tu'utewaka, au emo jiokoiwamta yaak. Junako aapo junama'a, juriom bwe'u te'opou kibakek, junuen junama'a Liojta bichapo emo tu'utewaka au emo jiokoiwamta ya'asuako, taewaim jak weyeo am chupneeo, junako, bempo'im we'epulaim juka' Liojtau bicha bem na'ikiari, bempo'im aman a' tojineeo, ama anemmeu a' teuwaabaekai.

²⁷ Taa junako, juname'e woo busan taewaim abe lu'uteo, juriom waate, bwiaara Aasia' tea'a betana jomemtaka, inime'e juka' Paplota junama te'opopo a' bichaka, intok inime'e, junama'a si'imeta juka' bu'uuraata, ka nau eaka inime'e emo am ee beje'etuak. Inime'e Paplota bwiseka, ²⁸ intok:

—Eme'e, Ijra'el tuka'uta betana kateka, inim yoemra, itome'em ania. Ini'i juna'a ju'u, si'imekut naj weyeka, inim itom yoemrata beje'eka, intok ju'u Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteim beje'eka, intok kia inika'a itom bwe'u te'opota beje'eka yee majtame. Intok naa buustia, ini'i i'an inim te'opopo waate rieekom im kima'i, junuen inika'a te'opota, Liojta im ane'e benasi eiyaawamta, ka tu'ik au ya'alaa —ti kusisi chaae japtek.

²⁹ Inime'e inien jiian, aapo'ik bat naataka, junama'a bwe'u jo'ara Jerusalenpo, senu Eepeso' tea'a betana jometa, Toopimo' teamtamak a' bitlamtakai. Intok i'an bempo, Paplota junaka'a junama'a bwe'u te'opou a' nu'upak ti ean.

³⁰ Junama'a bwe'u jo'arapo si'ime a' ju'uneiyaaka, ka yanti elwame ama amet ayuka intok ju'u bu'uuraa aman nau tennek. Junak intok ju'u Paplo, bwijwak intok junama'a te'opopo pa'akun yeu wikwak. Junako juna'a sep pattawak. ³¹ Inime'e intok junama'a jaibu a' me'ebaao su, nooki, junama'a bwe'u jo'arapo si'ime yoemrata emo toboktalaa'u betana, ama ju'u junama'a tua juebena sontaommeu yo'otaka ameu weyekamtau yuumak. ³² Junako ju'u sontaommeu yo'owe, jume' a' sontaowam nau tojaka intok jume' wate sontaao yaa'uchim nau tojak, intok junaka'a bu'uuraata ane'u tajti buitek. Junako ju'u bu'uuraa, juka' sontaommeu yo'ota intok jume' wate sontaom bichakai, juka' Paplota bep yaatek. ³³ Junako ju'u sontaommeu yo'owe junama'a kibakeka, juka' Paplota a' bwij teboka intok wooi sisi'iwook wikiammea a' suma'atebok. Junak chukula intok, junama nattemaek, Paplota a' jabetuka'u intok juka' a' ya'ariaka'uta ju'uneebaekai. ³⁴ Taa ju'u bu'uuraa, junama'a waate senu weemta chaaen, wate intok ta'abwi weemta chaaen. Junuen san ju'u sontaommeu yo'owe, juname'e baa jo'oti jiame juka' bem teuwa'ut ka a ju'uneakai, jum bem sontaao kariu a' toji tebok. ³⁵ Junama sontaao kariu kimu betchi'bo, jume' amet jikau rejtiwammeu yajibokai, jume' sontaom, ka baeka juni'i, si'ime nau juka' Paplota a' pu'aktak, juka' bu'uuraata omtemta betchi'bo. ³⁶ Bwe'ituk si'ime:

—Me'etune —ti chaaeka aet cha'aka kaaten.

Ju'u Paplo yoemrata bichapo au nokria

³⁷ Junako ju'u Paplo, jaibu jum sontaom kariu a' kibachabaawakai, aapo ju'u sontaommeu yo'owetau:

—Nee jiokoe, senu weemta ne eu teuwaabae —ti au jiiak.

Ju'u sontaommeu yo'owe intok:

—Jaisa empo beja rieeko noka ja'ani —ti au nattemaek—. ³⁸ Junak su, jaisa empo ka juna'a ja'ani, ju'u bwiaara Ejipto' tea'po jometaka, wa'a inim ka tua binwatuko, inim ya'uraata beje'eka nassua tebobaeka a' naateka. Intok jume' naiki miil o'owim, yee susu'aka ta'eewame, jum bwe'u se'e pa'ariau bicha yeu am nuk sikame ja'ani —ti au nattemaek.

³⁹ Junako ju'u Paplo iniau:

—Ineponee tua jurio yoeme. Bwe'u jo'ara Tarso' tea'po ne joome. Juna'a, bwiaara Siliisia' tea'u tua eiyaawaka senu jo'arapo nee ama lutu'uriaka aman jo'aak. I'an intok nee jiokoe, ju'u yoemratau nee nokbae —ti au jiiak.

⁴⁰ Ju'u sontaommeu yo'owe junaet a' mabetaka a' noktuak. Junako ju'u Paplo, junama amet jikau rejtiwa'ummet weyeka, intok maammea juka' bu'uuraata yaatine' betchi'bo, ameu nookak. Junako, yaatiwako, aapo epreeo nokpo ameu nookak, intok:

22

¹ —Eme'e, nele benasi yoemem, intok jume' che'a yo'owe, inim in ino nokriaka in teuwaabae'ut nee jikkajine —ti jiiak.

² Inime'e, inien aapo'ik Epreeo nokpo ameu nokamta a' mammateka a' jikkajakai, che'a juni'i a' mammateka yanti taawak. Intok inimmeu ju'u Paplo:

³ —Inepo nee jurio yoeme. Jum bwiaara Siliisia' tea'po, senu bwe'u jo'ara Tarso' tea'po nee yeu yoemtuk. Taa inepo inim bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po nee yo'otuk. Intok jiba inim, seenu, Kamali'el teaka, yee majtawamta tekilekamta betana nee ino majtak. Ini'i intok, che'a bat naataka itom yo'owasuka'um au joiwalataka bem bo'o jooria'uta, inika'a, Moiseej tuka'uta betana nesaurim tua junaen a' weye'e benasia au a' ta'aakai. Intok achai Liojta, tua junen jiaka, si'ime ju'u in joa'ue, aapo'ik yo'orinee'uta nee a' tu'urisuk. Tua enchim si'imem i'an ane'e benasia. ⁴ Intok inepo bat naataka jume' Jesukrijtota bemela nok lutu'uriata a' sualeme, ameu suaka jiokot am joosuk. Inime'e am su'a tebopeakai. Intok inime'e, kia am o'owimtuko intok kia am jaamuchim-tuko juni'i, yee e'etawa'u am kima'abaeka, inepo am bwi'ibwiseka am suma'atebok.

⁵ Ju'u te'opopo tekiakammeu che'a si'imem bepa yo'o ya'ari, intok si'ime jume' inim yoemratau yo'ooraa, inime'e a' lutu'uriate, jum bwe'u jo'ara Lamajko' tea'u, jume' ito benasi juriommeu nok betchi'bo, ji'osiam bempo'im nee am ya'ariaka'u betana. Junuen lutu'uriaka, junaman san inepo, jume' Krijtota sualeme am jariubaeka ne aman siika, junuen am suma'ateboka intok a'abo Jerusalem tea'u am tojaka junuen bem jiokot ya'atune' betchi'bo.

Ju'u Paplo au etejo jaisa Krijtota a' sualeka'po

⁶ Taa junako junam bicha itom bo'o jooao, intok junaman Lamajko' tea'u abe itom aman yajao, jumak jaibu luula kateko, seej chuktia, teeka betana tachiria tua utte'akai nee konila ko'om siika. ⁷ Intok junama'a nee bwiau ko'om wechek intok jiawaita: “Saulo, Saulo, kat neu suua”, ti neu jiamta nee jikkajak. ⁸ Junak inepo: “Jabesa empo achai”, ti ne au nattemaek. Aapo intok: “Ineponee juna'a ju'u Jesus, jo'ara Nasaret tea'po joome, jiba ju'u em au sua'u”, ti neu jiiak. ⁹ Jume' o'owim nemak kate'um, juka' tachiriata bichaka emo womtek. Taa inime'e, waka'a nokamta a' jiawai ka a' jikkajak. ¹⁰ Junako inepo: “Jitasa empo nee ya'a i'a in yo'owa”, ti ne au jiiak. Aapo ju'u yo'owe Jesus intok: “Kikteka intok jo'ara Lamajko' tea'u, jiba em sika'u bicha weene. Intok junaman empo si'imeta juka' em joo'ea'uta a' tejwaanaa”, ti neu jiiak. ¹¹ Junama'a, juna'a tachiria nee liptitekai, jume' nemak kateme, mampo nee wik sakaka, jo'araa Lamajko' tea'u tajtia nee yeu tojak.

¹² Junama'a, seenu, Ananiaj ti teaka ama jo'aakan. Juna'a, Krijtota sualeka intok Moiseej tuka'uta betana nesauri ji'ojteim tua yuma'isi am bo'o jooriaka jiapsan. Junama'a intok, si'ime jume' juriom Lamajko' tea'po jo'aakame, a' tu'i yoemtaka, tu'isi tu'ik bo'o jooriaka a' jiapsa'uta ae tana teuwaan. ¹³ Ini'i Ananiaj teame, aapo in kateka'u, nee bitbaeka neu noitek. Intok junama yebijpat, aapo: “Saulo, Krijtopo nemak weri, juchi bittune”, ti neu jiiak. Junama lautipo inepo bit taiteka nee aapo'ik sep bichak. ¹⁴ Junako aapo: “Ju'u, che'a bat naataka, jume' itom yo'owasuka'um Lios, aapo jaibu enchi yeu pu'ariakan, junuen aapo'ik betana weyeka, a' joo i'a'uta enchi a' ju'uneiyaane' betchi'bo.

Intok Jesujta, waka'a tu'ik jiba joaka jiapsamta, em a' bichaka intok aapo'ik eu nokamta em a' jikkajine' betchi'bo. ¹⁵ Bwe'ituk empo, jiba aapo'ik betana weyemta, jume' inim bwiapo jiapsame, juebenam bichapo yee a' majtaka a' teuwaane. Intok juka' aapo'ik betana em bitlaa'uta, intok juka' em jikkajilaa'uta, empo a' etejone. ¹⁶ Ka intok bo'o bitnee beja. Jesukrijtota sualeka aet yoem eaka, junuen em ka tu'uwa ya'arimmet em jiokoitu betchi'bo, emo bato'owaa tebone”, ti neu jiiak.

Ju'u Paplo au etejo, jume' ka juriomtaka, jaisa ameu a' bittuawaka'po

¹⁷ 'Junak inepo, aman jo'ara Jerusalem tea'u juchi nee nottekai, junama'a nee, jum bwe'u te'opou nee siika, Liojtau bicha nok betchi'bo. Junama'a nee intok, Liojta betana tenkupo benasia machilaata bittuawak. ¹⁸ Junama'a nee juka' Jesukrijtota nee bichak. Aapo intok: “Emo bamijtuaka lauti inim Jerusalem tea'po yeu weene. Bwe'ituk inim juka' nee betana weyeka em teuwaa'uta, kaabe a' mabetbaane”, ti neu jiamta ne bichak. ¹⁹ Junak intok nee inen au jiiak: “In yo'owa. Bempo ju'unea, si'ime jum juriom te'opommet nee naj weamaka intok junama'a jume' enchi sualeme, jum yee e'etawa'u in am tojaka intok jiokot in am joosuka'u. ²⁰ Intok junako, juka' ee betana weyeka nokamta, em yeu pu'ari, Teeban teamta a' me'ewako, jiba inepo nee junama'a junamemak aanen amemak eakai. Intok kia inepo, jume' aapo'ik me'aakame, bem bepa tajo'orim juni'i am suuariakai”, ti ne au jiiak. ²¹ Taa ju'u in yo'owa, aapo: “Noolia'e aane. Bwe'ituk mekka bicha jume' ka jurio yoememmeu nee enchi bittuabae”, ti neu jiiak.

Ju'u Paplo, junama'a sontaaommeu yo'oweta mampo suuawa

²² Inim tajtia inime'e, kaachin jiaka a' jikkajak. Taa iniat chukula bempo:

—Junu'u o'ou me'etune. Ka intok inim jiapsipo yuma'i —ti chaai japtek.

²³ Intok junako inime'e jiba chaaeka intok bem tajo'ori jikau wo'otaka intok bwiata jikau am jissaa, ²⁴ ju'u sontaaommeu yo'owe, juka' Paplota, jum bem sontao kariwi a' kibachana' betchi'bo aet nesawek. Intok ket aapo'ik bepsuna' betchi'bo nesawek, junuen jachin betchi'bo juka' bu'uuraata junuen a' beje'eka bem chaa'ut ju'oneebaeka a' nok i'akai. ²⁵ Taa chukula juka' Paplota a' suma'ituko intok jaibu a' bepsubaawao su, ju'u Paplo, ju'u senu sontao ya'ut ama anemtau:

—Jaisa eme'e lutu'uriata jipue ja'ani, seenuk Romaanom bwiaarapo jometata benasia lutu'uriakamta enchim a' bepsunee'uta intok ket, junaka'a ka bat naataka a' ya'uraa bittuakai —ti au jiiak.

²⁶ Inika'a jikkajakai ju'u sontao ya'ut, ju'u sontaaommeu weyeka yo'owetau sika intok a' tejwaak:

—Ju'u em ya'abae'u betana emo suua. Bwe'ituk ini'i o'ou, Romaanom bwiaarapo lutu'uriak —ti au jiiakai.

²⁷ Junako ju'u sontaaommeu weyeka yo'owe, ju'u Paplotau aman sika intok:

—Jaisa lutu'uria ja'ani, ini'i, jum Romaanom bwiaarapo em lutu'uriaka'u —ti au nattemaek.

Ju'u Paplo inika'a:

—Jeewi achai —ti a' yoopnak.

²⁸ Ju'u sontaaommeu yo'owe junako:

—Ineponee juebena tomie a' beje'etuak junuen romaanom bwiaarapo jometune' betchi'bo junau lutu'uria betchi'bo —ti jiiak.

Paplo intok iniau:

—Ineponee in yo'owam junaka'a lutu'uriata jipue' betchi'bo nee romaanom bwiaarapo lutu'uriak —ti au jiiak.

²⁹ Inia betchi'bo jume'e, Paplota bepsubae'um, inime'e junama'a a' su'u tojak. Intok junaen, kia aapo ju'u sontaaommeu yo'owe juni'i, junuen aapo'ik junuen romaanom

bwiaarapo a' lutu'uriaka'po ju'une'eakai, ini'i junuen aapo'ik a' bwij teboka a' jipueka' betchi'bo tua majjaen.

Ju'u Paplo jurio yoemratau yo'oorata nau tojilame bichapo aane

³⁰Yokoriapo ju'u sontaommeu weyeka ameu yo'owe, ju'uneebaekai tua jita betchi'bo junuen jume' juriom juka' Paplota bem a' na'atejoo'ut, jume' sisi'iwook wikiam a' u'aaka intok junama'a jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'owem intok junama jo'arapo ju'u yoemratau yo'oraata nau toji tebok. Junako intok Paplota pa'akun yeu a' tojaka intok bempo'im bichapo a' kechak.

23

¹Ju'u Paplo, ju'u junama'a yoemratau yo'oorata nau anemmeu bitchuko intok aapo: —Achaim, nele benasi inim yoemem. Ineponee jiba i'an tajtia si'ime in ju'uneiyaaka in joa'u betana, Liojta bichapo tu'isi in jiapsa'ut ne ju'uneaka naj kuakte —ti ameu jiiak.

²Junako ju'u Ananiaj teame, junama'a ju'u bwe'u te'opopo tekiakammeu yo'otuka'u, ini'i, junama'a jume' Paplotau ja'abwekame, aapo'ik tenit a' chochonne' betchi'bo am sawek. ³Taa ju'u Paplo inika'a:

—Ju'u Lios inien enchi nok yaatituane, tuata benaka ka tu'i yoeme —ti a' yoopnak—. I'an empo, Moiseej tuka'uta nesaurim am ji'ojteituka'a benasia jum kateka nee ya'uraa bittuabae o'oben, junuen intok jaisaakai juname'e nesaurim beje'eka, tenit nee chon tebo —ti au jiiak.

⁴Jume' junama'a aneme, Paplotau:

—Juka' Liojta betana te'opopo che'a si'imeku yo'o ya'araitau empo junuen nokbae ja'ani —ti au nattemaek.

⁵Ju'u Paplo intok inimmeu:

—Achaim, kannee ju'unean aapo'ik, Liojta betana te'opopo a' yo'o ya'arituka'po. Bwe'ituk Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo: “Jo'ara im jiapsa'po ama yo'o ya'arita betana, empo kaachin ka tu'ik nokne”, ti ji'ojtei —ti ameu jiiak.

⁶Junak intok ju'u Paplo, junama'a yo'ooraa nau aneme juname'e betana, waatem jume' saruseeompo emo teuwaame betana am kate'u, watem intok jume' paiseeompo emo teuwaame betana am kate'u ju'une'eakai, aapo kusisi nokaka:

—Nele benasi inim yoemem. Ineponee jume' paiseeompo ti ta'eewammak weye. Jume' bat naataka in yo'owasuka'um ket paiseeom tusuka'a benasia. I'an intok, jiba jume' kokkoarim, chukula bem jiabijtinee'uta in a' bit bo'o bichaka in a' suale' betchi'bo ne inim ya'uraa bittuawa —ti jiiakai.

⁷Junako, aapo'ik inika'a teuwaako, jume' paiseeom intok jume' saruseeompo emo teuwaame, inime'e, bempo nau nok nassua japték. Intok junuen jume' ama nau aneme, nattepolá nau na'ikimtek. ⁸Bwe'ituk jume' saruseeompo emo teuwaame, inime'e, chukula kokkolam am jiabijtenee'uta a' kaitatune'eti jiiá. Intok jume' ankelesim juni'i, am kaabe'eti jiiá. Intok kia jume' ka bittaka jiapsim aneme, am kaabe'eti jiiá. Taa jume' paiseeom intok, inia betana si'imeta inika'a a' ayuka'uta a' suale. ⁹Junama'a juname'e, kaabe yeu be'eeka si'ime chaaen. Intok junama'a waate, jume' Moiseej tuka'uta nesaurim yee majtame, jume' paiseeommak cha'aka amemak eame, inime'e japtéka intok:

—Ini'i o'ou kaita ka tu'ik ya'ari. Intok junuen, senu Liojta betana jiapsita ka bittaka anemta, oo senu Liojta ankelejta aapo'iku a' noklatuko juni'i, itepo, katte Liojta beje'eka annee —ti jiiak.

¹⁰Junama'a che'a juni'i chaiwaka emo beje'ewamta ama weyeo, ju'u sontaommeu yo'owe majjaen junuen junama'a juka' Paplota, na'ikim a' wiiksu machiakai. Junuen san aapo sontaom junama'a ame nasuk yeu a' weiyaaka intok juchi jum sontao kariu a' tojineeme au am bittuak.

¹¹ Junak junae tukaariatchi, ju'u yo'owe Jesukrijto aapo'iku au yeu machiak intok aapo ju'u Paplotau:

—Kat ko'om ea Paplo. Bwe'ituk empo, jiba inim jo'ara Jerusalem tea'po nee betana weyemta em a' teuwaalatuka'a benasia, ketchia empo aman bwe'u jo'ara Rooma' tea'u inien nee betana weyeka em noknee'uta utte'atune —ti au jiiak.

Paplota me' betchi'bo, nau eewaka emo nau tejwaawaka'po

¹² Yokoriapo intok, juriom betana waate, juka' Paplota a' me' betchi'bo nau lutu'uriabaeka emo nau tojak. Intok inime'e, ka tu'ik ameu chupne'eti jiaka inen emo utte'a joorian, kaita bem bwa'anee'ut intok kaita bem ji'inee'ut juka' Paplota bempo ka a' me'aakai. ¹³ Jume' junuen bem aunee'u betana emo utte'a jooriame emo teuwaalame, inime'e o'owim woi takaata bepa tukan. ¹⁴ Junuen juname'e, jume' te'opopo tekiakam-meu yo'owemmeu intok jume' junama'a jo'arapo yoemratau yo'ooratau yajak intok junammeu:

—Itepote nau eaka, ka tu'ik itou chupne'eti jiaka inien te aet ito utte'a joorialaa, kaita itom a jiunee'ut, itepo juka' Paplota ka a' me'a'ateko —ti ameu jiiak—. ¹⁵ I'an intok eme'e, intok inim jume' wate emomak yo'ooratamak nau eaka, ju'u sontaaommeu yo'otau nokne, aapo'ik a'abo emou yeu a' tojine' betchi'bo, eme'e aapo'ik betana weyemtat che'a tu'isi enchim emo aet ju'uneebae'eti jiakai. Itepo tee intok, kee a'abo a' yepsao, a' me' betchi'bo tee aawas annee —ti ameu jiiak.

¹⁶ Taa ju'u Paplota akkoowata ou asoa, junaka'a ya'abaawamta ju'uneiyaaka intok ini'i aman sontao kariwi sikaa, Paplota tejwaak. ¹⁷ Junak ju'u Paplo junama'a sontao yaa'uchim betana senuku chaaeka intok:

—Ika'a ju'ubwa yo'otumta aman ju'u sontaaommeu weyeka ameu yo'otau a' noita. Bwe'ituk senu weemta a' etejoriabae —ti au jiiak.

¹⁸ Ju'u sontao ya'ut, inika'a aman ju'u sontaaommeu yo'owetau a' nuk sika intok iniau:

—Ju'u ama eta'i, Paplo' teame, neu chaaeka intok aapo inika'a ju'ubwa yo'otumta nee a'abo eu a' noitasaek. Ini'i senu weemta eu a' teuwaabae'eti jiaka —ti au jiiak.

¹⁹ Ju'u sontaaommeu yo'owe, juka' ju'ubwa yo'otumta a' mampo a' bwiseka, omola a' nuk sika intok:

—Jitasa empo neu teuwaabae —ti au nattemaek.

²⁰ Junako ju'u ju'ubwa yo'otume inia betana:

—Jume' juriom nau etejolam, yoko ta'apo Paplota inim jo'arapo ju'u yo'oorata ane'u em yeu a' toji tebonee'u betana eu nokbaekai. Bempo kia beja nokaka, aapo'ik betana weyemta che'a witti bempo aet emo a' ju'uneiyaabae'eti jiakai. ²¹ Taa iniat ka am sualne. Bwe'ituk inime betana woi taka ama jaikika o'owim, eusilamtaka a' bo'o bicha. Intok inime'e, ka tu'ik ameu chupne'eti jiaka emo utte'a joorialaa, kaita bem bwa'anee'ut intok kaita bem ji'inee'ut, juka' Paplota ka a' me'a'ateko. Intok inime'e o'owim, em amemak eaka em teuwaanee'uta jiba bo'o bicha —ti au jiiak.

²² Junako ju'u sontaaommeu yo'owe, inika'a a' sim saek juka' aapo'iku a' teuwaaka'uta, kaabetau a' etejo saekai.

Paplota, kobanaao Perij teamta bichapo bittuawaka'po

²³ Junako ju'u sontaaommeu che'a yo'owe, junama'a, wooi jume' a' sawe'um, sontao yaa'uchimmeu chaaeka intok inime'e, wooi siento sontaaom katneeme intok bajji taka ama woj mamnim kakaba'eka katneeme, intok wooi sientom, tettebe kutam, sisi'iwookta bwawiakame weiyaame, inime'e, bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u bicha bem katne' betchi'bo, yeu am pu'a tebok. ²⁴ Intok naa buustia, kaba'im amet katnaame ket weiyaa tebok junuen juka' Paplota a' kaba'i simne' betchi'bo. Intok ket nesawek, aapo'ik tu'isia, kaita au sikaa, ju'u kobanaao Perij teamtau aapo'ik a' nu'upana' betchi'bo.

²⁵ Intok bempo'immak ji'osia ji'ojeita, ju'u Perij teamtau inen jiamta aman bittuak:

²⁶ “Inepo Kaurio Lisiiaj ti teaka, yo'ori maisi kobanao yo'owe Perij teamtawi, enchi ne aman tebotua. ²⁷ Jume' juriom inika'a o'outa a' bwiseka intok bempo a' me'ebaen. Taa inepo chukula, aapo'ik romaanom bwiaarapo yoemratamak lutu'uriata a' jipue'po ju'une'eakai, inepo, in sawe'um sontaaommak aman sika nee a' jinne'uk. ²⁸ Ineponee intok, jita betana bem a' na'atejoo'ut ju'uneebaekai, junama'a jurio yoemratau yo'oorata nau ane'u nee ameu yeu a' tojak. ²⁹ Intok junama'a, bempo juriomtaka bem sualeka juka' bem au joiwalamtuka'ut intok bem nesaurim betana, junae betana junaet bem a' ya'uraa bittua'uta nee a' ju'uneiyaak. Taa junama'a, kaita aet ayukan a' me'e betchi'bo intok kia a' eta'atebo betchi'bo juni'i. ³⁰ Taa ineponee intok inia betana jume' juriom bem a' me'ene' betchi'bo aet am tekipanoa'uta tejwaawakai, nee, ino bamijtuaka aman nee eu a' bittua. Intok ineponee ketchia, jume' aapo'ik na'atejome, juka' a' beje'eka bem noknee'uta, aman em bichapo ae betana bem a' teuwaane' betchi'bo ne amet nesawek. Inien jiba.”

³¹ Junako jume' sontaaom, inime'e, bem au saiwaka bem tejwaarituka'po aman, tukaariat, bwe'u jo'ara Antipaatrij tea'u tajtia juka' Paplota nu'upak. ³² Yokoriapo, jume' sontaaom wokimma rejteme, inime'e, bem yeu sajaka'u bicha bem joka'u nottek. Jume' intok kakaba'ekame, Paplotamak naa buustia bo'o joak. ³³ Bempo intok junaman jo'ara Sesarea' tea'u yaji pat, inime'e, juka' ji'osia ji'ojteita ju'u kobanaota a' makak. Intok bempo ket juka' Paplota ama au su'u tojakai. ³⁴ Ju'u kobanao, juka' ji'osiata noksukai, chukula, Paplota jakun a' jometuka'ut au nattemaek. Intok aapo, bwiaara Siliisia' tea'po a' jometuka'ut ju'uneakai, ³⁵ ju'u Paplotau:

—Jume' enchi na'atejobaeme a'abo am yajako nee enchi jikkajibae —ti au jiiak.

Junako aapo, jum Eroorej tuka'uta, a' ujoyoi karipo, wate a' suuana' betchi'bo nesawek.

24

Ju'u Paplo, Perij teamta bichapo au nokria

¹ Junama'a chukula, mamni taewaim sikaa, ju'u Ananiaj teame, ju'u bwe'u to'opopo tekiakammeu che'a yo'owe, ini'i, jume' juriommeu yo'oraata betana watemmak, intok seenu, am nokriabaeme, Tertuulo' teamtamak weyeka, aman jo'ara Sesarea' tea'u yepsak. Inime'e, ju'u kobanaotau yajak, juka' Paplota beje'eka a' na'atejo betchi'bo. ² Junak juka' Paplota junama'a yeu tojiwako, ju'u Tertuulo' teame, aapo'ik beje'eka, bem aet na'atejoo'uta teuwa taitek. Ini'i, ju'u Perij teamtau:

—Achai kobanao yo'owe, enchi te aet baisae, i'an itepo kaita itou weyeka itepo yanti jiapsa intok alleaka tee naj kuakte. Intok inim, suawaka a em nesawe' betchi'bo, si'ime tu'isi weye. ³ Intok si'imeta inile benak jiba itepo jak juni'i, si'imekut a' bichaka itepo enchi aet bai sae, yo'orisi maisi kobanao yo'owe Perij teame. ⁴ Taa inim ka kia beja enchi itomak binwatune' betchi'bo, eu ne ujbwana, junuen itom aet jiokoeka, chubala em itom jikkajine' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk inia o'outa betana, itepo, aapo'ik si'imeku ka nau eewamta joaka, si'imekut weyeka jume' juriom nasuk, nattepola emo eiyaaamta joaka itepo a' ju'uneiyaa. Intok ini'i, jume'e, nau eaka, nasareenompo emo teuwammeu kobataka weyek. ⁶ Ini'i ketchia, juka' Liojta bwe'u te'opota, ka tu'ik au ya'abaek. Itepo intok, tee a' bwiseka intok itepo tee, jiba inim ito nesawe'ue, jiokot a' joaka a' ya'uraa bittuabaek. ⁷ Taa ju'u ama sontaaommeu yo'owe, Lisiiaj teame seej chukti itou yepsaka, utte'apo itom a' u'aak. ⁸ Intok juna'a, jume' aapo'ik beje'eka a' na'atejome, a' utte'a'ati jiiak, eu luula bem katnee'u. Jiba empo au nattemaeka a' noktuanee intok junuen empo, si'imeta juka' a' na'atejoka itom teuwa'uta, a' lutu'uriatuka'uta a' ju'uneiyaane.

⁹ Jume' juriom junama nau ane'um, inime'e ket junae betana a' lutu'uria'ati jiaka nookan. ¹⁰ Junako ju'u kobanao, juka' Paplota aapo'ik i'an nokne' betchi'bo, maammea au nokaka a' tejwaak. Junak ju'u Paplo inika'a:

—Ineponee tua nee alleaka inim ee bichapo ne ino nokria. Bwe'ituk juebena wasukti-
apo inia yoemratau yo'otaka em am ya'uraa bittua'ut ju'uneakai —ti jiiak—. ¹¹ Jiba empo
inia betana ket a aet ju'uneakai, i'an ju'ubwa, woj mamni ama wooi taewaim weye,
inepo, Liojta yo'oribaeka ne bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u ne yepsakai. ¹² Intok junaman
nee jabetamak juni'i, ka jak nok nassuaka bitwak. Intok kia jum Liojta bwe'u te'opopo,
intok kia omot, jita juriom te'opopo juni'i, intok kia jum bwe'u jo'arapo jak juni'i nee ka
junuen bu'uuraata nasuk emo beje'ewamta joaka bitwak. ¹³ Inime'e o'owim, bempo'im
nee beje'eka ae betana bem nee na'atejoo'uta, kaachin a' lutu'uriate. ¹⁴ Taa ala, juka'
i'an, witti in eu teuwa'a'u, ini'i, juka' bat naataka itom yo'owasuka'um Lios, i'an ju'u
bemela lutu'uria yee jinne'ume, bempo'im ka Liojta betana a' weye'eti jia'ue, inika'a
lutu'uriata junuen a' weye'ue nee Liojta yo'oreka jiapsa. ¹⁵ Intok inepo inia betana,
jiba nee inime'e inim aneme benasi Liojtat nee yoem ea, inika'a, jume' kokosukame,
chukula bem jiajijtetuanaa'u. Jume' tu'ik joaka jiapsisukame intok kia jume' ka tu'ik
joaka jiapsisukame juni'i, inika'a nee a' chup bo'o bichakai. ¹⁶ Inia betchi'bo inepo jiba
wee'po inim Liojta bichapo, intok kia jume' inim jiapsame bichapo juni'i, si'imeku tu'isi
weyeka in jiapsinee'ut nee ino temae.

¹⁷ 'Ili jaiki wasuktiam omot bwiaarammeu bicha weamsukai, juchi nee inim in
bwiaarau nee nottek, junuen inika'a, jume' juriom ania betchi'bo tomita in nau tojiri,
in weiyaa'uta a'abo a' tojibaekai. Intok juka' Liojtau bicha in na'ikiarita, in ya'ane'eti
jia'uta, a' ya'abaekai. ¹⁸ Inika weyemta inepo ama weetuan. Junako juriom, waate,
bwiaara Asia' tea'a betana kateka ama yajaka, jum bwe'u te'opopo nee teak, junama'a,
jume' juriom a' weetua'a benasia, nee Liojta bichapo ino tu'utesuka nee au ino jiokoisu-
latuko. Taa kia junama juni'i, ka unnaa bu'uuraatamake anakai. Intok kia jita ka nau
eewamta, ka tu'ik kaita ama joakai. ¹⁹ Jume' Asia' tea'po joomem juname'em, bempo
jume' a'abo sajaka intok i'an inim aneka nee na'atejo'eame, juname'e, nee beje'eka jita
ka tu'ik teuwa'a machiako. ²⁰ Oo ini'i ka junuen tuk juni'i, inime'e, bempo im aneme,
bempo a' teuwaane, junako jurio yoemratau yo'oorata nau ane'epo, jita ka tu'ik nee
ama ya'ariako juni'i. ²¹ Oo jumak juni'i, amemak aneka, inepo: “Jume' kokkolam,
chukula bem jiajijtinee'uta, inepo nee a' suale, intok junae betchi'bo, eme'e i'an nee
ya'uraa bittua”, ti kusisi nokaka in a' teuwaaka' betchi'bo —ti ameu jiiak.

²² Inika'a jikkajisukai ju'u kobanao Perij teame, aapo Krijtota betana weyemat jachin
a' bo'o jooriawa'uta tu'isi ju'uneakai, junaka'a bem weetua'uta junama'a a' su'u tojak,
intok aapo junammeu:

—Chukula juka' sontaommeu yo'ota, Lisii'aj teamta a'abo yepsako, junako inepo inia
betana che'a tu'isi ju'uneaka, jachin a' chupnee'uta teuwaane —ti ameu jiiak.

²³ Junako ju'u kobanao Peris, junama'a juka' sontaommeu weyekamta, Paplota jum
a' eta'ipo juchi a' tawaanaa'u betana nesawek. Taa ketchia, aapo'ik tu'isi a' bitnaa'uta,
intok jume' a' eiyaaka a' ta'aame, inime'e a' ania betchi'bo, aapo'ik au am yaajitua saekai.

²⁴ Junama'a jaiki taewaim sikaa, chukula ju'u kobanao Perij teame, ju'u a' jubi-
awammak, ini'i juria yoemratakai, Rusiila' teamtamak ama yepsaka, aapo juchi ju'u
Paplota chai tebok, aapo'ik junuen, yo'owe Jesukrijtota betana weyemat jachin a'
sualwa'ut aapo'ik am etejoriane' betchi'bo. ²⁵ Taa junako, juka' Paplota, aapo'iku,
Liojta bichapo tu'isi emo uju'uwaka jiapsiwamta betana, intok senuk jachin a' au a'
yekanee'u betana, intok chukula, si'imeta aet lu'uteo, Liojta bichapo si'imem bem
ya'uraa bittuanaa'u betana, au a' nokao su, ju'u Peris womtek, intok ini'i, Paplota:

—I'an lautipo inia mak tu'i. Intok chukula, nee ka tua obisi ane'eteko, juchi nee eu
chai tebone —ti au jiiak.

²⁶ Ketchia ju'u kobanao Perij teame, juka' Paplota, aapo'ik yeu a' su'u tojine'
betchi'bo, tomita a' mak machian. Inia betchi'bo aapo jiba jeela Paplota aman au a'
totoji tebon aamak etejo betchi'bo. ²⁷ Junuen weyeka, wooi wasuktiam siika. Junak

intok ju'u Perij teame, kobanaaopo yeu siika. Intok junako seenu, Porsio Peejto'oti teaka ae betchi'bo ama taawak. Taa ju'u Peris intok, junama'a jurio yoemratamak tu'isi tawaabaekai, juka' Paplota ketun eta'ita ama su'u tojak.

25

Ju'u Paplo, kobanao Peejto' teamta bichapo aane

¹ Junako, ju'u Peejto' teame junama'a juka' a' ya'uraa tekiata mabetbaeka, ama yepsak. Intok chukula, baji taewaim simsuko, aapo, jo'ara Sesarea' tea'a betana yeu sika intok bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha siika. ² Junama'a jume' bwe'u te'opopo tekiakammeu yo'owem intok jume'e, juriom nasuk junama'a che'a eiyaawaka yo'ooratamak na'ikiarim, inime'e, Paplota beje'eka, aapo'ik betana bem teuwa machik a' ju'uneiyaatuak. ³ Inime'e intok, wepulsi bempo'im betchi'bo, aapo'ik am ya'arianee'uta au teuwaakai, junuen aapo'ik juka' Paplota, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u a' toji tebone' betchi'bo. Inim ju'u bempo'im ya'abaeka'ea'u, aapo'ik jum bo'ot bem a' me'etunee'u juna'atukan. ⁴ Taa ini'i kobanao Peejto' teame, juka' Paplota, jum bwe'u jo'ara Sesarea' tea'po a' eta'i'iti jiiak, intok aapo, junam bicha lauti aapo au weene'eti jiaka am yoopnak. ⁵ Inimmeu aapo:

—Jiba inia betchi'bo san, jume' inim emo nasuk inia betana che'a emo au lutu'uriak ti jiaka, che'a eame, inime'e, jum bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u nemak katnee. Intok junaman junaka'a o'outa, jita ka ya'a'ee machik, ka tu'ik a' ya'ariako, a' na'atejo —ti ameu jiiak.

⁶ Ju'u Peejto' teame junama'a jo'ara Jerusalem tea'po, woj naiki oo woj mamni ta'apo jiba ama aneka, juchi jo'ara Sesarea' tea'u nottek. Junama, juchi yokoriapo aapo, jum nau yaajiwaapo, yaa'uchim jojoye'po jikat yejteka, intok junama'a sepia juka' Paplota au toji tebok. ⁷ Junako, juka' Paplota junama yepsako, jume' juriom, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'a betana ama yajilame, aman rukteka intok aapo'ik beje'eka, tu'isi juebenak, bettek teuwaaka a' na'atejok. Taa inime'e, junae bem teuwa'ue, aapo'ik beje'eka, tua kaita lutu'uriatu machik a teuwaakai. ⁸ Junako ju'u Paplo, junama'a yeu a' tojiripo:

—Ineponee inim, kia jume' juriom ji'ojteim bem ammea nesaurim beje'eka kaita nee ya'ari. Intok kia juka'a, bwe'u te'opota beje'eka juni'i, intok kia aman bwe'u jo'ara Rooma' tea'po, juka' che'a yo'o ya'ata, Sesar teamta beje'eka juni'i, ka tu'ik kaita nee ya'ari —ti jiaka au nokriak.

⁹ Taa ju'u kobanao Peejto' teame, junama'a jume' juriom mak tu'isi tawabaekai, ini'i, ju'u Paplotau:

—Jaisa empo, Jerusalem tea'u bicha weenee ja'ani, junuen junaman ju'ubwa nee enchi ya'uraa bittuane' betchi'bo —ti au nattemaek.

¹⁰ Ju'u Paplo:

—I'an lautipo inepo nee inim, bwe'u jo'ara Rooma' tea'a betana, che'a yo'ota ya'uraata bichapo nee aane. Inepo junae ya'uraata betana in ya'uraa bittuanaa'uta che'a lutu'uriakai. I'an jaibu em tu'isi ju'unea'a benasia, inim nee kaabeta beje'eka ka tu'ik kaita ya'ari —ti a' yoopnak—. ¹¹ Inim inepo, jita ka tu'ik junae betchi'bo in me'etunee'uta a' ya'ariak juni'i, in muknee'u betana nee kaachin jii. Taa iniaa, ae in na'atejowa'u betana kaita nee beje'eka lutu'uriata ama ayuko, inim kaabe lutu'uriak, nee, bempo'immeu su'u toji betchi'bo. I'an inepo, juka' che'a yo'o ya'arita, Sesar teamta, jiba aapo'ik nee a' ya'uraa bittuane'uta inepo nee a'awa —ti jiiak.

¹² Junako, chukula jume' waate ama ya'uraapo aneka a' aniammak nau etejosukai, ju'u kobanao, Paplotau:

—Jiba empo, Romapo ju'u che'a yo'o ya'ata betana em ya'uraa bittuanaa'uta a'awak. Junuen san empo junae, che'a yo'o ya'atau bicha weene —ti au jiiak.

Ju'u Paplo, senuk Akriipa' teamta bichapo aane

¹³ Junama'a, ili jaiki taewaim sikaa, junama'a ket ju'u senu yoemratau che'a yo'o ya'ari, Akriipa' teakai, intok a' akkoowa, Bereniise' teamtamak, inime'e, jum bwe'u jo'ara Sesarea' tea'u yajak, junaman juka' kobanaao Peejto' teamta a' bichaka a' tebotuabaekai. ¹⁴ Junama'a, inime'e, ili jaiki taewaim ama tawakai, ju'u Peejto, ju'u Paplota betana aapo'ik ju'uneiyaa'uta, au yeu sikamta juka' yo'o ya'ata a' etejoriak. Intok iniau:

—Senu o'ou im katek, ini'i, Perij teamta eta'itaka neu a' to'o sika'u. ¹⁵ Jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u nee aneo, junaman jume'e, bwe'u te'opopo tekiakammeu yo'owem intok jume' jurio yoemratau yo'ooraa, inime'e, aapo'ik beje'eka, ae betana bem waata'uta nee ju'uneiyaatuak, bempo, aapo'ik a' me'etune' betchi'bo in a' teuwaanee'uta a'awakai. ¹⁶ Inepo, inime'e: “Romaano yoemra' teame betana ya'uraata, senuk a' me'etune' betchi'bo, aet nesau betchi'bo ka junaen a' jooa, junaka'a, jume' aapo'ik beje'eka na'atejome bichapo a' aneka intok ka junuen aapo'ik au aniaka au a' nokrialatuko”, ti ne am yoopnak. ¹⁷ Inia betchi'bo san, junak bempo'im a'abo yajako, inepo kannee bo'o bichaka, ala inepo, yokoriapo sep jum nau yaajiwa'po, nesau betchi'bo in yeyesa'po ne jikat yejteka intok junaka'a o'outa nee a'abo neu a' toji tebok. ¹⁸ Taa jume' aapo'ik beje'eka nokbaeka im neu yajakame, juname'e kaita aapo'ik beje'eka, ka tu'ik teuwaak in bempo'im ae betana a' teuwa machiaka'a benasia. ¹⁹ Inime'e kaita intok a' beje'eka ae betana teuwaan, kia bempo'im Liojta junuen bem suale'u betana, intok seenu, Jesuj ti teakamta betana, intok inika'a, mukiataka, intok ket inia betana ju'u Paplo a' jiapsa'ati jiakai inia betana jiba a' na'atejon. ²⁰ Inepo inile bena weyemat kaachin ama nesau machikai, inepo nee, aapo'ik Paplota nee a' temaek, aapo'ik jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u, aapo'ik am bichaa a' weebaanee'u betana, junuen aapo'ik inia betana junaman a' ya'uraa bittuana' betchi'bo, ti jiakai. ²¹ Taa jiba aapo'ik, ju'u che'a yo'o ya'ari, Aukujto' teamta betana aapo'ik a' ya'uraa bittuanaa'uta a' a'awaka' betchi'bo, inepo nee aapo'ik inim ketun eta'itaka a' tawane' betchi'bo ne aet nesawek, chukula junaman, jum Romapo ju'u che'a yo'o ya'atau a in a' bittua'u tajtia —ti au jiiak.

²² Junako ju'u che'a yo'o ya'ari Akriipa' teame, ju'u Peejto' teamtau:

—Ineponee ket a' jikkajipea, junaka'a o'outa —ti au jiiak.

Ju'u Peejto intok:

—Tu'i, yoko empo a' jikkajine —ti a' yoopnak.

²³ Juchi yokoriapo ju'u che'a yo'o ya'ari Akriipa' teame intok a' akkoowa Bereniise' teame, ama yajakai, inime'e junaman jum bwe'u kari nau yaajiwa'u, tua yo'ori maisi suum watchisi ujyoisi katekai aman kiimuk, junama'a ju'u sontaoraatau yo'o ya'arimmake, intok junama'a bwe'u jo'arapo yoemratau yo'oraatamake jap sakakai. Ju'u Peejto, juka' Paplota aman yeu toji tebok. ²⁴ Intok junak ju'u kobanaao Peejto:

—Empo, che'a yo'o ya'ari, Akriipa' teame achai, intok eme'e yo'ooraa achaim i'an inim itomak nau aneme, eme'e i'an em inim a' bicha inika'a o'outa. Inim juriom betana, juebenaka aapo'ik beje'eka neu noklam. Kia aman bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, intok kia inim jo'ara Sesarea' tea'po juni'i, intok inime'e, aapo'ik muknee'uta jiba inim neu a' teuwa —ti jiiak—. ²⁵ Taa nee betchi'bo ini'i, ka tu'ika junae betchi'bo a' me'etunee nee kaita a' ya'ari'iti ea. Intok naa buustia, jiba aapo'ik, Romapo kateka, ju'u che'a yo'o ya'ari Aukujto' teamta betana a' ya'uraa bittuanaa'uta a' a'awakai, i'an inepo, junaman a' bittuabaeka'ea. ²⁶ Intok inepo inia betana, witti lutu'uriata, ju'u in yo'owe, Romapo che'a yo'otaka katekamtau, kaita ji'ojte machikai, inim nee emo bichapo nee yeu a' tojiri, intok che'a juni'i bat naataka ee bichapo, empo achai yo'o ya'ataka Akriipa' teame, junuen inim, aapo'ik em a' tetemaeka, chukula aapo'ik betana em nee tejwaaka, jitat in ji'ojtene'e betana ju'unee betchi'bo. ²⁷ Bwe'ituk inien senuk eta'itaka, juchi ta'abwiku bichaa a' bittuaka intok junae betana ju'u ka tu'ik a' ya'ari betana kaita ae betana teuwaakai, ini'i, nee betchi'bo tua ka suawa maisi yeu weama —ti ameu jiiak.

26

Ju'u Paplo, ju'u yo'o ya'ari Akriipa' teamtau, jaisa au yeu a' sika'apo a' teuwaa

¹ Junako ju'u yo'o ya'ari Akriipa' teame, junama'a Paplotau:

—I'an empo a emo nokria —ti au jiiak.

Junako ju'u Paplo, weyeka, naj mamaka, aapo junama'a nok taitek:

² —Tua nee allea i'an im ee bichapo anakai, empo, che'a yo'o ya'ari Akriipa' teame achai, junuen inepo inim si'imeta jume' juriom nee beje'eka bem teuwaalaa'u betana nee a ino nokria betchi'bo. ³ Junuen inim itepo juriomtaka, ito nasuk itom au joi-walataka itom bo'o jooria'ut intok i'an lautipo juka' inim ito betana weyeka ka nanau machik itom tu'utebae'ut, iniat si'imekut em tu'isi ju'unea'ut, ju'unekai. Jiba inia betchi'bo san, chuubaa juni'i, nee jiokoeka nee jikkajine —ti jiiakai—.

Ju'u Paplo a' teuwaa, kee Krijtota sualeka, jaisa a' jiapsaka'po

⁴ Si'ime ju'u inim jurio yoemra ju'unea, bempo'im nasuk in bwiaarapo intok kia jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po, in ili usituka'po naateka jachin in jiapsaka'u. ⁵ Jiba bempo, inime'e ket ju'unea, intok junen ea'ateko, a' teuwaane, in ju'ubwa yo'otuka'po naateka, jume' paiseemopo ta'eewame, inim Liojta jachin itom suale'uta, che'a yuma'isi aet yeu yumame, inime mak in na'ikiatusuka'uta. ⁶ Intok i'an inepo inien, inim nunu' bwiaka nee ya'uraa bittuawa, taa jiba senu weemta, inika'a in a' bit bo'o bicha'u betchi'bo, ini'i, chukula, Liojta jume' kokkoarim aapo'ik am jiabijtetuane'uta, ket, jiba aapo'ik, wame'e bat naataka itom yo'owasuka'um a' bitne'eti jiaka aapo'ik ameu a' teuwaaka'u benasia. ⁷ Si'ime jume' inim woj mamni ama woika, Ijra'el tuka'uta yoemiam, ito benasi inim yoemra, inika'a teuwaari chupneemta a' bit bo'o bichaka jiapsa. Intok i'an, jiba inia betchi'bo bempo, Liojta a' alleetuabaeka a' yo'ore intok tukaariat intok taewait naa buustia a' sual ta'aaka jiapsa. I'an intok jiba inika'a chukula itom bit bo'o bicha'u betchi'bo junen, jume' juriom nee beje'eka nooka, empo achai yo'o ya'ari Akriipa. ⁸ Junak su, jaisa eme'e ket junuen juka' Liojta jume' kokolam, aapo'ik juchi am jiabijtetuane'uta ka inien a' suale ja'ani.

Ju'u Paplo, jaisa Krijtota sualeme beje'eka a' ane'epo au teuwaa

⁹ Jiba nee, inepo ket bat naataka inien, wame'e aapo'ik Jesujta, jo'araa Nasaret tea'po jometa aamak eaka a' sualeme, juname'e beje'eka, juebenaka ka tu'ik in joonee'u nee inien neu a' lutu'uria ti ean. ¹⁰ Intok jiba nee jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po junuen inika'a yaak. Jume' bwe'u te'opopo tekiakammeu yo'owem betana inen junau lutu'uriakai, inepo juname'e Krijtota sualeme betana juebenam nee am eta'atebok. Intok inime betana watem su'awao juni'i, nee, jume' am su'abaemmak nee e ean. ¹¹ Jue benasi nee bempo'im nee jikot am joosuk junuen Krijtota bem a' suale'uta am koptatuabaekai. Inien nee si'ime jume' juriom te'opommet weamaka inika'a jooan. Intok junuen nee, inepo tua am omtakai, kia nee omot bwiaarau bwere jo'arampo chiktia, nee ameu suaka, weamsuk.

Ju'u Paplo juchi a' teuwaa, Krijtota jaisa a' sualeka'po

¹² Jiba inia betana weyemta bo'o jooriaka, inepo, bwe'u jo'ara Lamajko' tea'u bicha ne weyen. Junae weyemta inepo, jume' te'opopo tekiakammeu che'a yo'owem betana, in ya'ane'ut lutu'uriaka intok ame betana aman saiwakai. ¹³ Taa junam bicha bo'ot weyekai, inepo, luula kateko, teeka betana tachiriata, ju'u ta'ata bepa juni'i che'a utte'akamta nee bichak. Ini'i tachiria nee konila, intok jume' nemak kateme konila, itot ko'om tachiriakai. ¹⁴ Junak si'ime tee junama'a wawattek. Junama'a intok ket, inepo, jiawaita Epreeo nokpo nokaka: “Empo Saulo, jaisaaka empo neu suaka, net cha'aka weama. Inien jiba empo su'e ka tu'ik emo jariuria, jiba juka' boejta, kutata bwawik a' temuka, au ko'okosi a' joa'a benasi”, ti neu jiamta nee jikkajak. ¹⁵ Junako inepo: “Achai, jabesa empo”, ti ne au jiiak. Junak beja aapo ju'u yo'owe: “Ineponee

juna'a, Jesus, ju'u aet cha'aka weamaka em au sua'u", ti neu jiiak. ¹⁶ "Taa kikte'e bwe'ituk i'an inim nee eu ino yeu machiak, junuen, in enchi joo i'a'uta em a' joone' betchi'bo. Intok junuen ket, juka' i'an em bichaka'uta intok kia juka' chukula nee betana em ju'uneiyaanee'uta juni'i, yeteu em a' teuwaane' betchi'bo nee enchi yeu pu'ari. ¹⁷ Inepone, jume' juriom betana, intok ketchia, jume'e, omot bwiaarapo ka juriom betana, kaita em bitne' betchi'bo nee enchi aniane. Jiba inime'e ka juriommeu inim em ameu weene' betchi'bo nee enchi ameu bittuabae. ¹⁸ Inimmeu nee, inepo enchi ameu bittua, junuen, ka bibichame benaka, inime'e, Liojta betana ju'u lutu'uriae, ta'abwisi weyeka bem joa'u betana, junae juchi am bittuakamta benasi em am aniane' betchi'bo. Intok junuen, ka intok ju'u bebeje'erita betana ka tu'ikut koba'imtaka, ala, achai Liojta mak eaka bem jiapsine' betchi'bo. Intok ketchia, bempo'im nee sualeka intok nee betchi'bo, bem ka tu'uwa ya'arimmet jiokoitaka intok junuen, si'ime wame'e, wepulsi Liojta betchi'bo bem jiapsine' betchi'bo yeu pu'arimmak na'ikiaritaka, juka' jiba yuu jiapsiwamta bem bitne' betchi'bo", ti neu jiiak.

Ju'u Paplo, Krijtota a' joo i'a'u, a' joo sime

¹⁹ Junuen san, empo achai yo'o ya'ari Akriipa, junaka'a teeka betana machilaa in tekil makri, kannee a' koptak. ²⁰ Ala inepo, che'a bat, jum jo'ara Lamajko' tea'po anemmeu nee juka' Krijtota nok lutu'uriata nee ameu a' ju'uneiyaa tebok. Chukula nee ket jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po intok inim bwiaara Jurea' tea'po si'imekut intok ketchia, wame'e ka jurio yoememmeu nee ameu nookak, inime'e, ka tu'ik betana emo temaeka a' koptaka intok achai Liojta mak bem eaka jiapsine' betchi'bo, intok ta'abwisi bem jiapsa'uta teuwaaka, tu'ik bo'o jooriaka bem jiapsinee'u betana, a' tetteuwaan. ²¹ Jiba inia betchi'bo jume' juriom jum Liojta te'opopo nee bwisek intok inime'e junama'a nee me'ebaen. ²² Taa achai Liojta jiba nemaktuka nee a' ania' betchi'bo, inepo nee i'an tajtia ka ta'abwisi eaka in joa'uta weetua, inim inepo si'imemmeu, kia jume' eiyawammeu intok kia jume' ka eiyawammeu juni'i, inepo, Jesukrijtota betana weyemta nee ameu a' teuwaa simekai. Inepo inimmeu nee, kia ta'abwik betana nee kaita yee majta. Kia nee, wame'e bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaame, intok juka' Moiseejtuka'uta, inime'e, chukula junuen yeu a' weene'eti jiakai. ²³ Inika'a, juka' Krijto' teamta, tua jiokot au a' bitnee'uta, intok ket, aapo'ik muksuka, chukula jume' kokkoarim nasuk bat jiabijteneemta aapo'ik a' juna'a tune'e'u ti jiakai. Intok ketchia aapo'ik, kia inim juka' itom yoemrata, intok waka'a tatta'abwi yoemrata juni'i, tachiriata benaka, Liojta betana juka' bemela nok lutu'uriata, aapo'ik ameu a' nu'upanee'uta, inika'a yee majtakai —ti jiiak.

Ju'u Paplo, juka' Akriipata, Krijtota a' sual i'aka au a' nokaka'po

²⁴ Juka' Paplota au nokriaka inika'a weyemta ketun a' teuwaao su, ju'u kobanao Peejto' teame, chai nokpo:

—Paplo, kate'e suatula. Unnaa em emo majta'u enchi ka suatela —ti au jiiak.

²⁵ Taa ju'u Paplo inika'a:

—Kannee ka suatula achai kobanao yo'owe Peejto. Ala inepo, ju'u in teuwaau, ini'i suawaeka, ka kia beja teuwaari, intok ini'i che'a bat naataka lutu'uria ala. ²⁶ Ju'u yo'o ya'ari Akriipa' teame junum aane inia betana weyemtat tu'isi ju'uneame. Inia betchi'bo inepo witti, ka jain eaka inim ae bichapo nooka. Bwe'ituk ju'uneane, ketchia aapo'ik si'imeta inika'a in teuwaau'uta a' ju'uneiyaa'po. Ini'i su, ka kia jakun eusi ya'arita betana weyekai. ²⁷ Empo su, achai yo'o ya'ari Akriipa, juka'a, jume' bat naataka Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta tetteuwaame, bem ji'ojteka'uta a' suale, ja'ani. Ju'uneanee inime'e em am suale'u —ti au jiiak.

²⁸ Ju'u yo'o ya'ari Akriipa intok aapo'iku:

—Inim empo, lautipo, ka binwa Krijtota batte nee a' sualtualaa —ti au jiiak.

²⁹ Junako ju'u Paplo iniau:

—Kia i'an lautipo, oo ka i'an lautia tuko juni'i, ju'u Lios iniat itom jikkajine, junuen, ka empo jiba, taa ketchia si'imem jume' i'an inim nee jikkajame, Liojta betana in mabetri, enchim ket a' mabetnee'u betana, taa kia ka inime'e sisi'iwook wikiammake jiba —ti au jiiak.

³⁰ Chukula juka' Paplota noksuko, ju'u yo'o ya'ari Akriipa kiktek. Intok ketchia ju'u kobanaao intok junama'a ju'u Bereniise' teame, intok si'ime jume' wate ama joka'um, inime'e japtaka, ³¹ intok junama'a, omola sajak, ju'u ama weyemtat nau etejobaekai. Intok junama'a inime'e emo nasuk nokaka:

—Ini'i o'ou, a' me'etune' betchi'bo, kaita ka tu'ik ya'ari. Intok kia ka eta'itu'eakai juni'i —ti jiiak.

³² Ju'u Akriipa' teame, ju'u kobanao Peejto' teamtau:

—Ini'i o'ou, a' su'u tojina' betchi'bo jaibu aet nesausu'eewan, aapo'ik ka junuen ju'u romaanom bwiaarapo che'a yo'o ya'ata betana a' ya'uraa bittuanaa'uta, ka jiba aapo'ik a' a'aulatuko —ti au jiiak.

27

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Roma' tea'u bicha bittuawa

¹ Junako junama'a jum bwiaara Itaalia' tea'u bicha, bawet itom bittuababaawako, ju'u Paplo intok jume' waate bwijrintaka weiyaawame, inime'e, senu sontao ya'ut Juulio'oti teakamta mampo su'u tojituk. Ini'i Juulio' teame, senu, tua juebenaka ya'uraa, Aukujto' teamta betana sontaaraa ti teakamta, ya'ut taka na'ikiaritukan.

² Junama itepo beja, junuen, senu bwe'u kuta kanoau, bawet bo'o joobaeka tee ama ja'amuk. Ini'i, bwere kuta kanoam yeu yaaja'a betana bawe mak bwikola bwe'u jo'ara Aramiitia' tea'po attearitaka, intok bwiaara Aasia' tea'u bicha, bawemak bwikola, wate bwere jo'arammeu yeu yebijneeka, jaibu yeu simekai. Junama'a ket seenu, bwiaara Maseroonika' tea'po, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po jometaka, Arijtarko' teaka, ket itomak weyen. ³ Juchi yokoriapo, itepo senu bwe'u jo'ara, bwere kuta kanoam yaaja'po Siron tea'u te yeu yajjak. Junama'a ju'u sontao ya'ut Juulio' teame, juka' Paplota, aamak tu'ika, tua junama'a junuen jume' aapo'ik Paplota ta'aa'ummeu a' noitak intok juname betana tu'isi a' bitna' betchi'bo ameu a' su'u tojak. ⁴ Junama'a, bwe'u jo'ara Siroon tea'a betana, bawet yeu sajakai, itepo juka'a, ba'apo yeu kateka, bwiaara Chipre' teamta, mikko'otana itou a' tawaarika, te aet wa'am sajak, jekata utte'aka itom nankeka itot a' weye' betchi'bo. ⁵ Bichau bicha, bwiaaram Siliisia intok Pampiilia' tea'abewit bawet bo'o joakai intok, itepo bwiaara Liisia' tea'u, baweu, senu bwe'u jo'ara Miira' tea'u tee yeu yajak.

⁶ Junama'a ju'u, jume' sontaommeu yo'owe, Juulio' teame, senu bwe'u kuta kanoata, bwe'u jo'ara Alejanria' tea'a betana attearitaka intok bwiaara Itaalia' tea'u bicha simemta ama teak. Intok aapo, bichau bicha bawet bo'o joo betchi'bo, junama'a itom jikau ja'amutuak. ⁷ Jaiki ta'apo tee tua laaauti bo'o joak intok junuen itepo jikot anpo katekai, baweu, bwe'u jo'ara Niiron' tea'abewit tee rejten. Junama'a itepo ketun juka' bwe'u jekata itom nankika a' weye' betchi'bo, ket senu bwe'u jo'ara Salmoon tea'abewit te aet wa'am sajak, junama'a senu bwiaara, bawepo yeu kateka, Kreeta' teamta kontakai. ⁸ Intok junuen itepo, jekata betchi'bo jikot anpo, bwiau ka mekka binwaa bo'o joaka, aet chukula itepo, baweu, senu jo'ara Ujyoika ama Jajaptewame ti ta'eewa'po, ini'i ket, senu bwe'u jo'ara Lasea' tea'u ka mekkaa, junama te yeu yajak.

⁹ Junama'a itepo rejtekai, jaibu juebena taewaim ta'arulatakai intok junama'a ket, bawet bo'o joo betchi'bo ka tu'i maisi jinilwachiakan. Bwe'ituk junama'a, baji metpo sebenemta abe a' yuma'aneeka, inia betchi'bo ju'u Paplo bempo'immeu nookak, ¹⁰ intok aapo:

—Achaim, inim bawet itom bo'o joonee'uta, tua ka tu'isi jinilwatchisi yeu weene. Bwe'ituk itepo inika'a bwe'u kuta kanoata intok juka' inim weiyaawamta tee a' ta'arune. Intok kia itepo juni'i, a ama kokko —ti ameu jiakai.

¹¹ Taa ju'u, sontaaommeu weyekame, juka' kuta kanoata atteakamta intok juka' au yo'o kecha'ita, bem teuwa'a'uta che'a sualek, Paplota teuwa'a'uta bepa. ¹² Intok junama'a jo'ara itom ane'epo seberiat ama joo betchi'bo ka tu'ireakai, junama'a batte si'ime jume' bo'o joame, ama bem yeu katnee'uta che'a a' tu'urek. Junuen bempo, jumak juni'i, jo'ara Peniisia' tea'u emo yeu yaji machiakai, jiba junama Kreeta' tea'po, senu inim bawe mayoau jo'ara kuta kanoam ama yaajiwa'awi. Inim bwekasi, ta'ata yeu weama'u luula, batte konila ba'ae jawwoikai. Intok bempo junama'a seberiata simsu'po tajtia ama tawabaekai.

Jum bawepo ju'u bwe'u jeeka

¹³ Junako intok, junama'a luula yeejte'e betana, junae taewait a' tu'inee'uta teuwaamta benaka, ujyoisi jeka' betchi'bo, bempo junama'a bichau bicha a emo bo'o joo machian. Junuen junama'a sep yeu sajaka intok bempo junae bwiaara Kreeta' tea'amak bwikola, bawet bo'o joo japtok. ¹⁴ Taa junama'a chukula, seej chukti, jeeka eurakiilonpo ta'eewame, tu'isi utte'akai itom ama kate'ut wee taitek. ¹⁵ Juna'a, omot bicha a' weiyaa taitek juka' bwe'u kuta kanoata. Junaka'a bwe'u jekata nankika, kaakun a katekai, junak san itepo, kia te au ito su'u tojak. ¹⁶ Junuen itepo kateka, senu ili bwia bawepo yeu kateka, Kaaura' tea'abeasi tee wa'am sajak. Junama'a ju'u jeeka ka tua utte'akan intok itepo junama'a, juka' ili kuta kanoata, bwiau aet yeu ko'om chep cheptiwamta amapo cha'asimemta, binwaa ae anakai, te jikot anpo jikau bicha a' yechaka, kutti a' sumak. ¹⁷ Chukula inika'a jikau a' yecha'asukai, bempo juka' bwe'u kuta kanoata ania betchi'bo, bwere wikiammea yeu tajti a' wikojuak. Iniat chukula bempo, omot bicha, se'epo Sirte' tea'po emo tawaa majjaekai, bempo, jekae a' weiyaame, jume' bwebbweka tajo'orim, tebe kutat cha'akame, ko'om yechak. Intok junak, inime'e ju'u bwe'u jekau emo su'u tojak. ¹⁸ Yokoriapo taewapo juka' bwe'u jekata ketun a' utte'aka' betchi'bo, bempo, juka' bwe'u kuta kanoata pu'ate'uta ba'au a' wo'ota japtok. ¹⁹ Intok inim jaibu baji taewaita weyekai, itepo, junama'a ju'u bwe'u kuta kanoapo sawaawamta, itom maammea tee ba'au a' wo'otak. ²⁰ Juebena taewaimpo itepo juka' ta'ata intok kia jume' chokim juni'i, tee ka am bichak. Intok juka' bwe'u jekata jiba ka cha'atuka itot a' weye' betchi'bo, itepo jaibu kaachin ito itepo jiapsi machian.

²¹ Juebena taewaim itepo ka ji'ibwalamtakai, ju'u Paplo ameu nau chaaeka, ame nasuk kikteka intok:

—Achaim, si'ime tu'isi yeu we ean, eme'e, in teuwaaka'uta a' sualeka a' nok jikkajilatuko, intok itepo jum bwiiara Kreeta' tea'po ka yeu sajakai, intok i'an itepo inim ka jikot ito bichakai intok si'imeta inika'a inim ka a' ta'aruko —ti ameu jiiak—. ²² Taa kate'em ko'om ea, bwe'ituk inim ito betana kaabe te kokkone. Taa kia ini'i bwe'u kuta kanoa jiba nasontune. ²³ Bwe'ituk tukaapo senu ankeles neu au yeu machiak. Ini'i, ju'u Lios, ae betana weyeka intok aapo'ik betana tekilta in a' jooria'u, aapo'ik betana neu bittuaritakai. ²⁴ Juna'a intok ankeles: “Kat majjae Paplo, bwe'ituk utte'a, jum bwe'u jo'ara Roma' tea'po, ju'u che'a yo'o ya'arita em yeu yebijne'po. Intok jiba inien inim em weye' betchi'bo, ju'u Lios, si'imem jume' inim bwe'u kuta kanoapo emak aneme, inim kaachin bem aune' betchi'bo am jinne'une”, ti neu jiiak. ²⁵ Inien san beja achaim, ousia em ea. Bwe'ituk Liojta nee yoem ea. Inepo, tua juka' Liojta ankeleja neu a' jiaka'a benasia junuen yeu a' weene'po ne ju'unea. ²⁶ Taa ala, chukula, itepo senu bawepo yeu kateka ili bwiau itepo yeu tojitune —ti ameu jiiak.

²⁷ Junama senu tukaapo, woj mamni ama naiki taewaim weyeka katekai, aet chukula, bawe Aatria'ati teaka'po tee rejten, jekae naj nunu' bwiakai. Junako junama'a, nasuk tukaata weyeo, jume'e, juka' kuta kanoata weiyaame ju'une'eak bwiau bem

yajiboka'uta. ²⁸ Intok junak wikia temejtekamtae bempo ko'om su'u tojakai, ba'ata a' tamachiabaekai intok ama senu taka ama woj mamni ama busan batata ama tamachiak. Chukula che'a bichau juchi a' tamachiak, junama'a intok senu taka ama woo busaniakan. ²⁹ Intok junak bempo, ba'apo wajiwa bwere tetammeu emo tajti majjaeka, junama'a bwe'u kuta kanoa ama tana, naiki bwere sisi'iwookim wikiakame ko'om am wo'otak. Intok bempo tua baa yeu matchuutuapeaka ama bo'o bichak. ³⁰ Jume' kuta kanoapo tekipanoaka a' weetuame, inime'e junama'a ama yo'eebabaek. Intok inien eaka, bempo juka' ili kuta kanoata ama aet yeu yaajiwamta, ba'au ko'om a' yecha'ajaptek, inime'e junuen, wate bwere sisi'iwookim wikiakame, bichau bicha ko'om am su'u tojame benasi anakai. ³¹ Taa ju'u Paplo ju'u sontaommeu yo'ota intok jume' sontaom, inimmeu:

—Inime'e i'an ka inim jikat am tawako, eme'e ba'apo kokkone —ti ameu jiiak.

³² Junako jume' sontaom, jume'e, juka' ili kuta kanoata aet cha'aka'uta wikiata chuktaka intok inika'a ba'au ko'om a' jimmaak.

³³ Matchuu ketwoo, ju'u Paplo junama'a si'imem ji'ibwane' betchi'bo ameu nookak intok aapo:

—I'an jaibu woj mamni ama naiki taewaim weye, eme'e ka kokkocheka intok ka yuma'isi ji'ibwakai —ti ameu jiiak—. ³⁴ Nee em jikkaja, enchim ji'ibwane' betchi'bo nee emou nooka. Ini'i emou tu'ika enchim aniane. Bwe'ituk inim itepo si'ime tee, yuma'isi bwiau yeu yajinee kaachin aulatakai —ti ameu jiiak.

³⁵ Inien ameu jiusukai ju'u Paplo, paanim nu'uka intok junama'a ame bichapo ame betchi'bo Liojta bai saek. Junak aapo am rebektaka am bwa'a taitek. ³⁶ Chukula junama'a si'ime a' bichaka, emo alleetuaka intok ket ji'ibwak. ³⁷ Junama'a itepo si'ime nau, wooi sienta ama baji taka ama woj mamni ama busaniakan. ³⁸ Intok bempo si'ime yuma'isi ji'ibwasukai, chukula, junuen juka' kuta kanoata ka bettene' betchi'bo, jume' tiikom ba'au wo'otak.

Bawepo juka' kuta kanoata ko'om kibakeka'po

³⁹ Junako jaibu matchuusuko, jume'e, juka' kuta kanoata weiyaame, junama'a bwiaarata ka a' ta'aak. Taa bempo, bwiau yeu yaji betchi'bo, bwiau bwekasi ba'ata yanti maneka'po, se'e pa'ariata bichaka intok bempo juka' bwe'u kuta kanoata aman a' ruktababaek. ⁴⁰ Jume' sisi'iwookim ammea suma'im, bwere wikiam chuktaka, ba'apo am su'u tojak. Intok juka' kuta kanoata ae kua kuakte'uta a' tekipanoane' betchi'bo a' buttak. Junak intok, bicha tana jume' bwe'u tajo'orim jekata betchi'bo kutat jikau cha'akame, jikau am sumak. Junako ju'u bwe'u kuta kanoa, se'e pa'ariau bicha rukti taitek. ⁴¹ Taa ini'i junama mayoau, wooi se'e rumu'uriam nasuk, tua juka' ba'ata au a' nanke'u su kibakek. Intok ini'i kuta kanoa jum se'epo bicha tana a' bwawia junama se'epo kibakek intok junama'a kutti chu'aakai. Ju'u intok ama tana weeme, ba'a biaktiam tua utte'akammea, jaamola kotti taitek. ⁴² Junako jume' sontaom, jume' bwijrintaka weiyaawame, am su'abaen junuen inime'e ka yeu bajumeka am saka'ane' betchi'bo. ⁴³ Taa ju'u, jume' sontaommeu yo'owe, junama'a juka' Paplota jinne'ubaeka, intok aapo, inime'e ka aet am sawek. Ala aapo nesawek, jume' a bajumeme, bwiau yaji betchi'bo, bat ba'au bem wattine' betchi'bo. ⁴⁴ Intok junama'a jume' waatem, inimmet cha'aka junama'a kuta kanoapo kuta kottiammet oo kuta reebeammet, oo watemmet yeu am kat saek. Junuen san si'ime, kaabe be'eeka kaita bichaka, waki bwiau yeu yajak.

28

Paplo jum bwia bawepo yeu kateka, Malta' tea'po aane

¹ Junako junama'a jaibu si'ime yeu yajisukai beja, junama'a bawepo yeu kateka, ili bwiaarata, Malta'ati a' teuwaawa'po te ju'uneak. ² Junama'a jume' yoemrataka ama jiapsame, tu'isi itom mabetak. Bwe'ituk bempo junama'a tua sebeka intok yukuta itot

weye' betchi'bo, bwe'um nayaka intok junama'a itom sukau betchi'bo itom aman ameu nunuk. ³ Junak intok ju'u Paplo, junama'a kuta wakiam iliikim nu'uka intok juname'e, aapo jum taji am wo'otan. Junako junama'a weyeka, baakot tataleka yeu buiteka, mampo aet cha'atuk. ⁴ Junako jume' ama joomem, juka' bakotta, Paplota mampo cha'akamta a' bichakai, bempo ama nau:

—Ini'i o'ou jiba tua yee su'ari. Bwe'ituk jum bawepo ka mukuka juni'i, ju'u Lios ka a' jiokoeka, ka a' jiapsi i'a —ti nau jian.

⁵ Taa junako ju'u Paplo, juka' bakotta, tajipo ko'om a' tatakek intok aapo kaachin aayuk. ⁶ Juname'e si'ime a' mam baji machian, oo junama'a sep a' muk machian. Taa chukula, binwaa bo'o bichakai junak kaachin a' ayuko a' marmateka, inime'e ta'abwisi aet eaka intok inime'e, juka' Paplota, ka inim ito benasi yoeme ti jiu japtek.

⁷ Junama'a itom yeu yajaka'po ka mekkaa, jum bawepo yeu kateka bwiaarapo ju'u ama yo'o ya'ari, Puuplio'oti teakamta, tu'ik a' attea intok waj bwiam ka mekka a' jipuen. Junama'a aapo itom mabetaka intok baji ta'apo si'imekut tu'isi itom bichak. ⁸ Junama'a ju'u yo'owe Puuplio' teamta a' achaiwa, ama bo'okan. Ini'i aapo unnaa tompo ko'okoeka intok taji wechekai. Ju'u Paplo iniau noiteka intok aapo, chukula Liojtau bicha a' nokriasukai, ae bepa mamteka au a' ine'etetuak. ⁹ Inika'a a' yaako, chukula junama'a bwiapo si'ime jume' wate ko'okoeme aapo'iku yajaka intok ket au emo ine'etek. ¹⁰ Intok bempo, tu'isi itom bem yo'ore' betchi'bo, itom miikak. Intok chukula, juchi wee'po bawet bo'o joobaeka, juchi ta'abwi bwe'u kuta kanoapo ja'amubaa, bo'ot betchi'bo si'imeta itou be'eemta itom makak.

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Roma' tea'u yepsa

¹¹ Junama'a bawepo nasuk bwiata yeu kateka'po itepo baji metpo ama aneka, junama'a senu bwe'u kuta kanoa, jiba junama'a si'ime seberia meechem ama aneka'po itepo ama ja'amuk. Ini'i, bwe'u jo'ara Alejanria' tea'a betana atearitaka intok ket, kutae ya'arim, bem suale'um, Kajtor intok Poluk ti teakame, bicha tana aet jo'arim tukan. ¹² Bawet bo'o joaka intok, baweu senu bwe'u jo'ara bwere kuta kanoam yeu yaajiwa'u, Sirakuusa'ati teaka'u te yajak. Junama'a itepo baji ta'apo ama taawak. ¹³ Intok junama naateka, itepo, tebesi bwiau jeela bawet bo'o joaka, senu baweu bwe'u jo'ara Reejiu' tea'u te yeu yajak. Yokoriapo, luula yejte'e betana jek taiteka' betchi'bo te ama yeu sajak, intok juchi yokoriapo itepo, baweu, kuta kanoam yaaja'u, bwe'u jo'ara Poteoli' tea'u te yeu yajak. ¹⁴ Junama'a itepo, wate Krijtopo itomak werim te ama ta'aak. Bempo intok, woo busan ta'apo amemak itom tawane' betchi'bo itom nunuk. Junaet chukula intok, bwe'u jo'ara Rooma' tea'u bicha te yeu sajak. ¹⁵ Jume'e, bwe'u jo'ara Rooma' tea'po jo'aaka, Krijtota sualeme, jaibu itom ju'uneiyaan. Junuen san bempo bo'ot aman yajiwa'u, Pooro Aapio'oti tea'po intok ket omot Baji Tabernam tea'u tajtia itom nankek. Am bichakai ju'u Paplo, Liojta bai saek intok aapo yuma'isi jiapsi yejtelatakai. ¹⁶ Junako itepo jum bwe'u jo'ara Roma' tea'po jaibu yajilamtakai, ju'u sontaommeu yo'owe, jume' watem bwijrimtaka weiyaawame, ju'u aman sontao kariu yee suuatuawammeu yo'otau am tojak. Taa aapo, juka' Paplota, omot, senu karipo a' jo'ane' betchi'bo, senu sontaao ama a' suatuawamta make ama tawaawak.

Ju'u Paplo jum bwe'u jo'ara Roma' tea'po yee majta

¹⁷ Baji taewaika ama yebijlatakai, ju'u Paplo, junama'a bwe'u jo'ara Roma' tea'po, aapo jume' junama'a, ju'u jurio yoemratau yo'ooraa, nau am toji tebok intok junak, inime'e nau aneka, aapo:

—Eme'e achaim nele benasi jurio yoemra. Ineponee kia juka' jurio yoemrata beje'eka intok kia bat naataka itom yo'owasuka'um, bem au joiwalataka bem ta'aaka bem bo'o jooria'uta beje'eka tua kaita ya'arika juni'i, jiba nee inepo jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po bwijritaka, junama'a, jume' inim jo'ara Rooma' tea'a betana ju'u

junama ya'uraatau nee yeu tojiwak. ¹⁸ Juname'e nee ya'uraa bittuaka intok nee temaisukai, bempo nee su'u tojibaen bwe'ituk bempo, junama'a in me'etunee'ut kaita net teakai. ¹⁹ Taa jume' juriom jiba iniat nee beje'eka japtek, intok junama'a inepo, ka baeka juni'i, inim ju'u che'a yo'o ya'arita betana in ya'uraa bittuanaa'uta a'awak. Kia inepo, juka' in bwiaarau yoemrata beje'eka, inim yo'otau kaita a' teuwaaneeka juni'i. ²⁰ Jiba inia betchi'bo nee, inepo enchim nau yajine' betchi'bo ne nookak junuen enchim ta'aabaeka intok emomak etejobaekai. Bwe'ituk jiba itom, Ijra'el tuka'uta betana yoemratat yeu katriam, Liojta betana chukula itom bit bo'o bicha'u betchi'bo junuen inepo nee inim sisi'iwook wikiammea suma'itaka ne aane.

²¹ Junako bempo aapo'iku:

—Itepo inim, ee betana junaman te Jurea bwiaara betana, ji'osia ji'ojteita te kaita mabetlaa. Intok kia juna'abo jume' ito benasi juriom inim yajilame, ka tu'ik em ya'ari, kaita itou teuwaalaa —ti au jiiak—. ²² Taa ketchia, itepo juka' em teuwa'uta a' ju'uneiyaapea. Bwe'ituk itepote ju'unea, si'imekut inika'a bemelasi weyeka sualwamta, a' beje'eka nokwa'u —ti au jiiak.

²³ Junuen san bempo, taewaita yeu pu'aka a' tejwaak. Intok junae taewait, jum Paplota kateka'u, yoemra tua juebenaka au nau yajak. Intok aapo, junama'a, ketwoo naateka, tua kupte'u tajtia, Liojta teekau che'a yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata ameu a' nookak. Junama'a junuen, aapo, Moiseej tuka'uta betana ji'osia ji'ojteim betana, intok jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaamta ji'ojteim betana ameu nokaka, Jesukrijtota betana weyemta ama ji'ojteita, ka ta'abwisi eaka am sual i'akai. ²⁴ Junama'a, waate, juka' Paplota noka'uta sualek. Taa wate intok, inia betana ka a' sualek. ²⁵ Intok junuen, bempo inia betana ka nau eakai, waate saka'ajaptek. Junak ju'u Paplo junammeu:

—Ju'u Liojta tu'u jiapsi, bat naataka itom yo'owasuka'ummeu juka' Isa'iaj tuka'uta a' ju'uneetuaka a' noktuaka, lutu'uriata teuwaak, ²⁶ inien junammeu:

Junae yoemratau noknee intok:

Eme'e, juka' lutu'uriata a' jikkajine, taa junuentaka juni'i, eme'e ka aet ju'uneene.

Intok juka' in joa'uta, eme'e a' bitne, taa eme'e, ka a' bichamta benasi, ka a' ju'uneiyaane, ti ameu jiune.

²⁷ Bwe'ituk inim'i yoemra, bem net jiapseka'ut a' ta'arula.

Intok inime'e, jikkajaka juni'i, ka jijikkajame bebename.

Intok inime'e emo puj pattai, junuen kaita bichaka intok kia bem kaita jikkajine' betchi'bo.

Intok kia junuen, jachin juni'i, ka tua junen jiaka net ju'uneebae.

Intok kia, inime'e junuen in am jinne'une' betchi'bo,

Ka neu waatibaekai,

ti ameu jiiakai. ²⁸ Junuen eme'e a' ju'uneiyaane, inim bichau bicha inien juka' Liojta yee a' jinne'u'uta, ka jurio yoemratau bicha ket a' teuwaanaa'uta. Intok juname'e, bempo ala junaka'a jikkajaka, a' mabetne —ti ameu jiiak.

²⁹ Junako juka' Paplota inika'a teuwaasuko, jume' juriom junama yeu sajak intok bempo naas nau nok nassuakai.

³⁰ Ju'u Paplo, junama'a, karita a' reu jinulaapo, juchi wooi wasuktiapo ama taawak. Intok si'ime jume' ama au noitekame, alleaka am mabbetan. ³¹ Junama'a aapo, kaitat jain eaka, achai Liojta, teekau yo'otaka a' kateka'u betana si'imeta juka' lutu'uriata a' teuwaan. Intok yo'owe Jesukrijtota betana weyemta yee maj majtan, junama'a junae betana kaabe au suakai.

Romaanom

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo nee Paplo' teame, wepulsi yo'owe Jesukrijtota tekil joame. Inepo ne Liojta betana yeu pu'ari, junuen yeteu bittuaritakai, intok Liojta betana nok lutu'uriata yeteu a' teuwa betchi'bo a' tekil maki.

² Inika'a Krijtota betana nok lutu'uriata, ju'u Lios, che'a bat naataka naatekai, jaibu jum a' nok lutu'uriapo, watem, jume' chukula yeu weenemta teuwaaneeme ju'uneetuakai, inien a' lutu'uriatek. ³ Ini'i Liojta betana lutu'uria, itom yo'owe Jesukrijto, ju'u Liojta u'usi betana junen weye. Aapo, ju'u Jesukrijto, juka' che'a yo'o ya'arita Labiituka'uta yoemiam betana inim yeu yoemtuk. ⁴ Taa aapo'ik Liojta betana a' yoemiatuka'po, utte'ata aet ayuka'ue, Liojta tu'u jiapsie aniawaka junuen ju'uneiyaawak, kokkoarim nasuk a' jiabijteka' betchi'bo. Tua juna'a ju'u itom yo'owe Jesukrijto. ⁵ Aapo'ik Jesukrijtota betchi'bo, ju'u Lios inika'a tu'ik itom ya'ariak, ka itou a' lutu'uriatuk juni'i, aapo'ik betana lutu'uriaka, yee itom majtane' betchi'bo itom yeu pu'ak, yeteu itom bittuakai. Intok junuen, si'ime yoemrata belle'ekatana, a' sualeka intok a' nok jikkajame aune' betchi'bo. ⁶ Inime'e betana eme'e aane, ket Liojta betana, Jesukrijtota yoemiamtune' betchi'bo.

⁷ Inien nee emou ji'ojte, si'ime eme'e, jum bwe'u jo'araa Roma'atea'po jo'aakame. Jume' Liojta tu'isi nake'um. Intok wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba jiapsi i'awaka eme'e yeu pu'arim. Itom Lios achaita betana intok yo'owe Jesukrijtota betana, emou tu'ik enchim alleenee'uta intok yanti elwamta em bitne.

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u noitibae'po

⁸ Che'a bat naatakai, Jesukrijtota betchi'bo, si'imem emo betchi'bo, ne in Liojta aet baisae. Bwe'ituk enchim a' suale'po junuen si'ime aniat yeu tajtia ju'uneiyaawa. ⁹ Bwe'ituk Lios aapo, ju'u tua junen jiaka, aapo'ik betana tekilta in a' jooria'u, aapo'ik u'usiwa betana, juka' nok lutu'uriata yee majtakai, aapo net ju'unea, jiba in emou waateka, au bicha in enchim nokria'po. ¹⁰ Jiba nee Liojtau bicha in noka'abeleki, ne au ujbwana, aapo'ik junen ea'po aman, i'an jumaku'u ti eaka, jachinpo juni'i a in aman enchim bitne' betchi'bo, aapo tu'i bo'ota nee makne. ¹¹ Bwe'ituk enchim ne bitpea, tu'isia. Intok junuen, Liojta tu'u jiapsita betana weyeka a enchim joonee'ut enchim au yuma'anee'ut enchim aniabaekai. Junuen, ka ta'abwisi intok eaka, che'a tu'isi Krijtota enchim soal saka'ane' betchi'bo. ¹² Inen ne jiubae o'oben, Jesukrijtota, itepo junuen nau a' sualeka, si'imem itom naas ito anianee'u betana.

¹³ Krijtopo nemak werim, enchim ne ju'unee i'a, jue benasi in aman enchim bitpeaka juni'i, taa i'an tajtia, ka a in emou weye'po. Emou ne noitibaeka'ea, junuen emo nasuk, Krijtota nok lutu'riata sualeka, che'a juni'i yu'in a' mabetame bitbaekai. Inim aniapo omot jue benasi jaibu inien in a' bicha'a benasia. ¹⁴ Bwe'ituk neu utte'a in yee majtane'po, kia am riekomtuko juni'i, intok kia am ta'abwi yoemratuko juni'i. Intok jume' koba suawakame, oo kia jume' ka koba susuawakametuko juni'i. ¹⁵ Junuen san inen ne ea, inika'a Krijtota betana nok lutu'uriata, enchim, jume' bwe'u jo'araa Roma'atea'po jomemmeu ket in emou a' teuwaane'po, kaita neas aayuk.

Krijtota nok lutu'uria, utte'ata a' jipue'u

¹⁶ Inepone, juka' bemelaka, Krijtota nok lutu'uriata betana jakwoo juni'i nee ka ae tana ino tiutua. Bwe'ituk jiba ini'i juna'a, Liojta betana utte'aka a' bitna' betchi'bo weyeme. Junuen, si'imem wame'e, inika'a sualeme am jinne'uneekai. Junuen ini'i, che'a bat naataka jume' juriom betchi'bo weyekai. Taa ketchia si'ime wame'e ka jurio yoemram betchi'bo juni'i. ¹⁷ Bwe'ituk inia nok lutu'uriae, itepo a' ju'uneiyaa, Liojta

junuen wepulsi Krijtota itom sualeka jiba junuen a itom mabeta'po. Intok ka ta'abwisi intoko. Jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: "Ju'u junuen, Liojta betana tu'isi mabetwakame, junuen aapo'ik sualeka jiba yuu jiapsine", ti jiakai.

Yoemrata betana ju'u ka tu'i ayukame

¹⁸ Bwe'ituk ite a' ju'uneiyya, aapo'ik Liojta teekapo a' kateka'a betana, si'ime jume' ka a' yo'oreka, ka tu'ik jiapseka intok ka tu'ik joame, ama butti jikot machika ameu a' chupne'po. Inime'e junaen ka tu'ik bo'o jooriaka, Liojta betana juka' lutu'uriata, ka a' ju'uneiyaatebo. ¹⁹ Bempo, juka' Liojta betana weyeka, a ju'uneiyaatumta ju'uneiyya. Bwe'ituk Lios, aapo ameu yeu a' machiak. ²⁰ Bwe'ituk Liojta, ka bittaka, jiba yuu a' jiapsa'uta, ju'u aapo'ik ju'unakteka'ue a ju'uneiyaatu. Aniata ju'unaktewaka'po naateka machisi ju'uneiyaawa aapo'ik a' Liojtuka'po intok utte'ata jiba yuu betchi'bo aet ayuka'po. Junuen san, bempo kaitat jiaawitene. ²¹ Jume' bat naataka katriam junuen Liojta ta'aasuka juni'i, ka a' yo'orek intok ka a' baisaek juni'i, ka a' Liojtuka'a benasia. Taa alam kaita tu'ikut emo temai japtek. Junuen san, tu'ikut bem a mammatenee'uta, a' ta'aruk. ²² Intok emo sussuawak ti jiaka juni'i, kaita suawata amet ayukan. ²³ Intok juka' Liojta, jiba yuu jiapsamta, yo'ori eiyaa'eewa'uta koptak. Intok, senuk, inim yoemta, ka jiba jiapsinemta bebenakutchi maammea ya'arika am yo'ori betchi'bo. Intok kia wikitchim bebenam ya'arita juni'i, intok bakotchim bebenam intok ketunia, juyapo jume' jiapsame bebenam ya'arikai.

²⁴ Inia betchi'bo san, ju'u Lios, junuen ka tu'ik bem bo'o jooriapea'u betana ka ameu suuaka, au am su'u tojak. Intok junuen bempo naas nau tiusi machik yaak. ²⁵ Bwe'ituk bempo, Liojta betana juka' lutu'uriata, bem ta'aaka'uta, ka a' mabetaka, juka' aa noki'ichiata sualek. Intok Liojta betana juka' ju'unakteita yo'orek. Intok am nake. Intok tua juka' Liojta am ju'unaktekamta, junaka'a ka yo'orek, juka'a, jiba betchi'bo a' yo'orinaa'u au a' lutu'uriaka'uta. Tua junuentune.

²⁶ Inia betchi'bo san, tua tiusi maachik bem bo'o jooriane' betchi'bo ka ameu suuak ju'u Lios. Junak san, jume' jaamuchim juni'i, o'owim bem waata'a'ea'po, bempo su, che'a emo waatan. ²⁷ Intok jiba benasia, jume' o'owim, jaamuchim waata'eaka su, bempo su emo waatan. Intok chikti bem nau eaka, nanancha o'owimtaka tiusi machik nau bo'o joorian. Intok junae betana, bempo junaen, si'imeta juka' ka amma'ali weyeka, bem ya'ari betana, bempo bem takaampo a' inne'ak.

²⁸ Bempo, Liojta kaabetuka'a benasia, ka سوالباekai, aapo ju'u Lios, ka intok amemak-tuka, si'imeta juka' ka amma'ali weyeka bem eiyaa'u am su'u tojak. Junuen, juka' ka joo'eewamta bem joone' betchi'bo. ²⁹ Intok si'ime ka tu'isi weyeka amet aayuk. Ka am jubeka, ta'abwi jaamuchimmak emo tu'uren. Ka amma'ali weyemta, jain juni'i, ka weela'po jita waatiawamta. Tokti betchi'bo ka tu'ik, jita nau nae. Yeem sussu'a. Nok nanassua. Yeem bai tatta'aa. Ka tu'i yoemem. Aa noki'ichiata teuwaaka yetet nooka. ³⁰ Ka tu'isi yetet nonoka. Liojtam ka tu'ureka, omola a' tatawa. Kaabeta yoyo'ore. Tu'isi emo jabele intok emo che'eware. Ta'abwika, ka tu'ik tua bem a' ya'anee'u betana susuawak. Bem yoyo'owam ka nok jikkaja. ³¹ Kaita mammate. Bem teuwa'uta ka chuchupa. Bem a yee naknee'uta, ka ta'aa. Kaitat yee jijiokoe. Yee jiokoliwamta ka ta'aa. ³² Bempo tu'isi ju'unea, juka' Liojta tua inika'a beje'eeka a' nesaweka'ut. Ju'uneamme, inile benaka ka tu'ik bo'o jooriame, bem kokkonee'uta ameu a' chupne'po. Taa junuentaka juni'i, jiba bichau bicha ka tu'ik bo'o jooria. Intok bempo, watem ame benasi aneme, alleaka am bicha.

2

Ju'u Lios, tua a' lutu'uriatuka'po aman yee ya'uraa bittua

¹ Inia betchi'bo san, empo, kia jabetaka juni'i, watemmet nokaka, ka tu'isi tawala'ati jiame, kaachin jiaawitene. Bwe'ituk junuen, watem ka tu'isi tawala'ati jiakai, empo'e ka

tu'isi emo tatawa. Empo junuen amet nokaka juni'i, tua juka' bem joa'uta ket a' jooa. ² Ju'uneate, Liojta junuen, jume'e, inika'a weemta joame, tua junuen a' lutu'uriatuka'po amani, ameu a' chupa'ane'po. ³ Intok empo, jume' junuen junaka'a joame, ka tu'isi tatawaame. Intok empo jiba junaka'a joakai, Liojta ka tu'isi yee tawaanee'u betana, kaachin empo'e ama yo'eene. ⁴ Oo jaisa empo, juka' Liojta ka yee koptaka intok tu'isi yee jiokoleka intok a yee bo'o bichamta, kaita'po a' bichaka, omola a' tawaa ja'ani. Junuen aapo'ik yee a' jiokolee'uta, jiba au bicha enchi emo jiapsi kuaktane' betchi'bo weyemta ka mammatekai. ⁵ Taa empo'e tua'e bettek jiapseka, ka Liojta noki jikkaja. Intok empo, ka tu'ik joowamta betana ka emo temaibae. Inia betchi'bo san, empo, juka' taewaita, Liojta yee aet a' ya'uraa bittuane'ut, jikot maisi em bitnee'uta, che'a juni'i eu a' bu'uuria. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, si'imemmeu tua ameu a' lutu'uriatuka'po aman, ameu a' chupa'ane. ⁶ Junak aapo'ik, we'epulaim, juka' bem ya'ari betana junuen ameu a' na'ikiatuneeo. ⁷ Wame'e, juka' aapo'ik bichapo bem ae uttianaa'uta intok ae bem eiyaanaa'uta intok juka' jiba yuu jiapsiwamta aet bem bitnee'uta, inika'a, ka aawas kopteka juka' tu'ik jiba bem joa'ue a' jaiwame, jiba yuu jiapsiwamta amet autuane. ⁸ Taa jume' yee beje'eme intok Liojta betana lutu'uriata ka jikkajaka, ka tu'ik ala eiyaame, ka am jiokoleka, jikot ameu a' chupa'ane. ⁹ Si'imem jume' ka tu'ik bo'o jooriaka jiapsame betchi'bo, jikot emo bitwame intok jikot eewame ameu aune. Jume' juriommeu batchia, intok ketchia, jume' ka juriom betchi'bo. ¹⁰ Taa ala ju'u Lios, am uttiateboka, yo'orisi am eiya tebonee intok ka jain eaka jiapsiwamta amet autuane, si'imem jume' tu'ik bo'o jooriame. Che'a bat naataka jume' juriom betchi'bo, intok ket jume' ka juriom betchi'bo.

¹¹ Bwe'ituk ju'u Lios, kaabem che'a eiyaaka, watem yeu be'aa. ¹² Bwe'ituk, Liojta betana nesaurim, Moiseejtuka'uta ji'ojteim, si'ime jume' ka am ju'uneiyaaka ka tu'ik yaakame, juname'e junuen, Liojta nesaurit ka ju'uneaka juni'i, kokkoneemme. Taa intok jume' junuen, Liojta betana nesaurim, Moiseejta ji'ojteka'ut ju'uneaka juni'i, intok ka tu'ik yaakame, juname'e junen ju'u Lios, junae betchi'bo, junae nesaurie, ka tu'isi am tawaane. ¹³ Bwe'ituk jume'e, juka' nesaurita kia beja a' jikkajame, ju'u Lios ka junaen am tu'u mabetne. Ala jume'e, junaka'a nesauta jachin a' ji'ojteipo aman jiapsame, juname'e ala, ae tu'u mabetrimtune. ¹⁴ Taa ju'u tatta'abwi yoemra, ka juriomtakai, Liojta nesauri ji'ojteim, inime'e betana ka ju'uneakai, inime'e, jum nesauri ji'ojteimpo weyemta, bem junuen yoememtaka, jitat bem ju'unea'ue a' chupako, junak inime'e, jitat ju'uneaka bem jiapsa'u, ini'i ame betchi'bo, nesauritaka yeu weama. ¹⁵ Bwe'ituk inime'e, bem jachin emo uju'uka bem jiapsa'ue, junuen emo ju'uneiyaa tebo, Liojta nesauri jachin a' weye'uta, yuma'isi bem am ta'a'abebena. Bempo'im, tu'ikut oo ka tu'ikut a bem ju'unea'u, iniat a ame tana a' teuwa tebo. Intok chukula, bempo ju'u bem jiapsa'ut a bem emo nokriane'ut oo ka a bem emo nokriane'ut emo ju'uneiyaane. ¹⁶ Juka' taewaita yumako, Liojta, si'ime yoemrata betana, bem joa'uta, kaabeta intok ju'uneiyaa'u, we'epulaim, junaet ameu a' chupnee'ut, am ya'uraa bittuao, Jesukrijtota si'imemmeu yo'o yaakai. Aapo'ik nok lutu'uriata in yee majtaka'uta welisia, a' lutu'uriatuka'a benasia.

Jume' juriom, intok ju'u Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojtei weyeme

¹⁷ Taa empo emo jurio yoemra ti jakai, intok empo, nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta bo'o jooriaka, Liojta suale, intok ket empo Liojtat eaka emo uttia. ¹⁸ Liojta betana juka'a, jita yee a' joo i'a'uta empo ju'uneiyaa, intok ju'u Liojta nesauri ji'ojtei, juka' che'a tu'ik em yeu pu'anee'ut enchi tejwaa. ¹⁹ Empo ket, jume' Liojta betana lutu'uriata ka ju'uneame, em am etejoriane'po ama emo yuma'ale. Intok jume' ka tu'ik bo'o jooriame, tu'isi bem jiapsine' betchi'bo, tu'i bo'ota am tejwaa betchi'bo, ama emo yuma'ale. ²⁰ Jume' intok, jitat juni'i ka ju'uneame, a emo am majtale. Intok jume' ka a ameu noktume, a em am nok tejwaane'po juni'i. Liojta nok lutu'uriapo, si'imeta jachin

a' weye'ut, jakwoo juni'i ka ji'op betchi'bo, suawata intok juka' lutu'uriata ta'aakai. ²¹Juntuk san, empo junuen watem maj majtakai, jaisaaka empo ka junaen emo majtaka jiapsa. Empo, juka' jita e'etbwawamta ka tu'i ti jiaka yee majtame, jaisaaka empo jita e'etbwa. ²²Empo, jamutta ka jubeka, ka aamak senuk au tu'urisaekai, jaisaaka empo junaka'a jooa. Empo, jume' ka tua liosim, maammea ya'arim, yo'oriwame, ka bibitpeakai juni'i, jaisaakai, empo su, junama'a bem te'opompo juka' beje'ewakamta nunu'e. ²³Empo ala, jum Liojta nesauri ji'ojteimpo weyemta a' ta'aakai emo che'eware. Taa empo, jiba junaka'a Liojta nesauri, ka a' chupakai, junuen empo juka' Liojta inim ka a' yo'ori tebo. ²⁴Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo, inen ji'ojtei: "Jume' wate yoemem, ka juriom, enchim ka amma'ali ane' betchi'bo, Liojta ka tu'isi nooka", ti jiakai.

²⁵Lutu'uria ala, juka' sirkunsision teamta, jita tu'ik a' teuwaa'po. Taa Liojta nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta a' teuwaa'po aman a' joa'ateko. Taa junaka'a ka joa'ateko, empo, jiba jume' ka junaen ya'arita benane. ²⁶Ju'u intok ka junuen ya'aritakai juni'i, taa Liojta nesauri a' teuwaa'po aman a' joame, ka junuen ya'ataka juni'i, sirkunsiraaroata benasi eiyaanaa. ²⁷Taa ju'u intok, ka junuen ya'aritakai, taa Liojta nesauri a' teuwaa'po aman a' joame, enchi, junuen ya'ataka juni'i, intok Liojta nesauri ji'ojteita ta'aakai, ka junuen enchi a' chupao, juna'a, ka tu'isi a enchi tawaa. ²⁸Bwe'ituk ju'u, juriom yo'owakame, ka junae betchi'bo jiba, lutula wee'po juriotune. Intok kia ju'u, a' takaawapo sirkunsiraaroawakame juni'i, ka junae betchi'bo jiba, lutula wee'po junuen ya'arita benane. ²⁹Taa ala, ju'u lutu'uriapo jurio, Liojtamak a' ea'po au ju'uneiyaame, juna'a lutula wee'po juriotune. Intok ju'u lutu'uriapo sirkunsision teame, ju'u junuen ya'aritaka intok Liojta a' jiapsi i'a'po aman jiapsame juna'a. Ini'i, ka junuen a' weyeka a' ji'ojtewaka'ue ju'uneiyaawa. Ala, senu, a' sualeka a' ju'uneiyaane. Juna'atune. Ju'u intok junuen a' bo'o jooriame, ka jume' a' bichame betana, taa Liojta betana junuen tu'isi aet mabetnaa.

3

¹Junuen san, jitasa teuwaa ju'u juriotuwame oo ju'u sirkunsision teame juni'i. Jitasa yeteu tu'ik jipue. ²Jiba juebena weemta betchi'bo tu'i. Bwe'ituk che'a bat naataka, ju'u Lios, juka' a' nok lutu'uriawata, tua junen a' ea'po aman, jume' juriom mampo a' su'u tojak. ³Taa inime'e betana, watem ka Liojta mak am eebao juni'i, aapo'ik betchi'bo tua kaachin maachi. Ka inia betchi'bo ju'u Lios, waka'a, jume' aapo'ik nak ta'aa'umeu bicha a' na'ikiri a' koptane. ⁴Taa ala, ju'u Liojta joaka a' teuwaa'u, lutu'uriata ausu'lik bo'o jooria, ela'po si'imem inim jiapsame, ka lutu'uriata nokao juni'i. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Em teuwaa'u betchi'bo, empo Lios, si'imeku em lutu'uriaka'po ta'eenaa.

Intok empo, jume' enchi beje'eka, ka tu'isi et nokame, am koba'ane.

⁵Taa ju'u itom ka tu'isi ane'ue, itepo, Liojta junuen si'imek betana a' lutu'uriaka'po a' ju'uneiyaatebokai, junak su, jaisa ju'u Lios junuen junae betchi'bo jiokot itom joakai, jaisa ka amma'ali aane ja'ani. Inim jabeta juni'i a' teuwaane'e benasia ne jiia. ⁶Kaachin junuentune. Bwe'ituk ju'u Lios, junuen ka amma'ali ane'eteko, kaachin inim juka' yoemrata a ya'uraa bittua ean.

⁷Maasuko, ju'u aa noki'ichika in teuwaa'uta, Liojta betana juka' lutu'uriata, che'a juni'i machisi a' ju'uneiyaatebokai, jaisaaka junuen inepo, ka tu'ik yoemta benasi eiyaawa. ⁸Junuentuka'ateko, jaisaaka te juka' ka tu'ik, ka a' bo'o jooriane, junuen juka' tu'ik junae itom bitne' betchi'bo. Tua inika'asan, waate, ka tu'isi eaka, junuen itom yee majta'ati jiia. Taa inime'e, ka tu'ik bem na'ikiatunee'uta ameu chupne.

Si'ime te, itepo, ka tu'isi tawalam

⁹Junak su, jaisa itepo jume' juriom teame, ju'u wate yoemrata bepa che'a tu'i yoemra ja'ani. Tua ka junuen lutu'uria. Bwe'ituk jiba itepo te, kia jume' juriom intok kia juka'

wate tatta'abwi yoemrata juni'i, juka' ka tu'ika bempo'im joa'uta, ka a' koptaka amet a' ayuka'po, machisi tee a' teuwaalaa. ¹⁰ Liojta nok lutu'uriapo inien a' ji'ojtei'i benasia: Kaabe aane, si'imeku tu'i yoeme.

We'epulaka juni'i kaabe.

¹¹ Kaabe aane jume' jitat a ju'uneame.

Kaabe aane jume' Liojta jiapseka, aet emo temaeme.

¹² Si'ime, Liojta betana emo na'ikimtelataka jiapsa.

Si'ime, Liojta bichapo, kaita tu'ik bo'o jooria.

Kaabe, jume' yeteu tu'uwata bo'o jooriame.

Kia wepu'ulaika juni'i, kaabe.

¹³ Inime'e teuwa'a'u, tiuraa, jaiti machi ausu'li.

Bem teuwa'a'ue, yee bai tatta'aa.

Ka tu'ik watemmet au i'akai aa noki'ichiata amet nonoka.

¹⁴ Wepulsi ju'u bem teuwa'a'u, ka tu'ik senuku bem chuptuapea'u juna'a.

Intok jita juni'i, ka tu'isi yeteu weechemta teuwa'a.

¹⁵ Bempo, bem jissu'anee'ut, ka emo temaeka a' jooa.

¹⁶ Jak juni'i bem ane'epo, tu'ik nanasonte.

Intok ka alleewamta jooa.

¹⁷ Intok yanti elaka bem jiapsinee'uta, ka ta'aa.

¹⁸ Liojta bem ee majjaunee'ut, kia ili juni'i, ka aet emo temae.

¹⁹ Ju'uneate, si'imeta juka' che'a bat naataka nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'u, a' teuwa'a'uta, jume' juriom, inika'a nesaurita bo'o jooriaka jiapsammeu a' teuwa'a'po. Junuen, inime'e ka bempo'im jitat jiawitene' betchi'bo. Intok junuen, inim kaabeta yeu be'eeka, ju'u ka tu'isi bem tawala tuka' betchi'bo, ju'u Lios, yee ya'uraa bittuanemta bichapo bem anne' betchi'bo. ²⁰ Bwe'ituk kaabe Liojta bichapo mabettune, juka' nesaurita junuen a' weye'po a' joakai. Bwe'ituk ju'u nesauri, wepulsi itom juka' ka tu'ik ya'ariaka'po itom ju'uneene' betchi'bo weye.

Yee jinne'uwamta, Krijtota sualwaka jiba, a' weye'po

²¹ Taa i'ani, ju'u Liojta nesaurit chukula, ka inia Liojta nesauri betana, itepo a' ju'uneiyaa, Liojta jachin itom jiokoleka, itom a' tu'u mabetne'po. Inia weemta betana intok, jum bat naataka, Liojta nesauripo intok jume'e, aapo'ik betana ju'uneetuawaka a' ji'ojtekame, jaibu teuwaaritukan. ²² Ini'i intoko, Liojta si'imem a' sualeme, inien am tu'u mabeta'u, Jesukrijtota sualeka jiba, junuen mabettune. Liojta bichapo, kaabe yeu be'eeka, si'ime nanancha bitwa. ²³ Bwe'ituk kaabe yeu be'eeka, si'ime, Liojta bichapo ka tu'ik ya'ari. Intok si'ime, Liojta bichapo tu'isi aet bem mabet tune'ut, tokti kaita amet ayukai. ²⁴ Taa ju'u Lios, tu'isi yee a' jiokole' betchi'bo, am yoemiawam benasi yee mabeta, ka jita tu'ik bem ya'ari betchi'bo, taa ala, aapo, Jesukrijtota ame betchi'bo yaaka'ue, am jinne'ula. ²⁵ Ju'u Lios, Jesukrijtota, itom ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, jiokot a' ya'atunee'uta au chupak, kuuset a' muktukai. Ini'i a' ya'ari intok, jume'e, a' sualeka a' mabetame betchi'bo jinne'uwame aet aayuk. Ini'i inien yeu siika, Liojta si'imeku lutu'uriata aet ayuka'po a' ju'uneiyaana' betchi'bo, bat naataka jume' ka tu'uwa ya'arim ka au a' bamijtuaka, ka sep junae betana jiokot am yaakai. ²⁶ Taa ketchia inien yeu siika, i'an, inime'e taewaimmet, Liojta si'imeku lutu'uriata aet ayuka'po, a' ju'uneiyaana' betchi'bo. Intok ket, jiba si'imeku lutu'uriaka, junuen, jume' Jesukrijtota sualeka a' mabetame, tu'isi mabetakai.

²⁷ Juntuk san, kaabe jitat au uttiane. Jaisa betchi'bo. Inia betchi'bo, ka juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta itom a' chupaka a' bo'o jooria' betchi'bo, taa ala, Jesukrijtota itom sualeka' betchi'bo te jinne'urim. ²⁸ Junuen san, ju'uneate, senuk jabeta juni'i, Jesukrijtota a' sualeka, Liojta a' tu'u mabetne'po. Ela'po su juka' nesaurita betana bo'o jooriawamta ka ya'alatakai juni'i.

²⁹ Jaisa ju'u Lios, wepulsi ju'u jurio yoemratau jiba inien Liojwai ja'ani. Jaisa ju'u wate, ka jurio yoemratau beja inien yee jinne'uka, ka Liojwai ja'ani. Jana'aka, juname'e juni'i ket junaen a' yo'owak. ³⁰ Bwe'ituk wepu'ulai jiba ju'u Lios. Intok Jesukrijtota sualekai, ju'u Lios, juriomtaka sirkunsiraaroarim, intok kia jume' ka juriomtaka ka junuen ya'arim juni'i, Jesukrijtota bem suale' betchi'bo, si'imem nanancha am tu'u mabetne. ³¹ Junuentuko, jaisa itepo inien Krijtota sualeka, juka' nesauri ji'ojteita, kaita a' teuwa'a benasi a' tawaa ja'ani. Kaachin junuentune. Ala itepo, che'a juni san inika'a Liojta betana nesaurita, jita betchi'bo a' weye'po te a' ju'uneiyaa.

4

Apra'amtuka'uta jaisa a' jiapsaka'u, itom ju'uneiyaa'ea'u

¹ Junuen san, itepo jume' ijra'eliitam, ju'u itom bat naataka yo'owasuka'u, Apra'amtuka'uta betana, jaisa te jiune. Inia betana jachin a' jajameka'po. ² Bwe'ituk ju'u Apra'amtuka'uta, aapo'ik jita tu'ik a' yaaka'ue, Liojta betana tu'isi mabettuko, junae betana a au uttia ean. Taa junuentaka juni'i, ju'u Lios, ju'u au a' uttia'uta ka a' tu'uria ean. ³ Bwe'ituk jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo inen ji'ojtei: "Ju'u Apra'amtuka'uta, Liojta soal ta'aak. Intok jiba inien aapo'ik a' soal ta'a' betchi'bo, ju'u Lios, kaita ka tu'ik aet ayuka'a benasi, tu'isi a' mabetak." ⁴ Maa su, seenu, tekipanoalatuko, juka' a' beje'etuawa'uta, ka ujbwanta benasi a' mabetne, taa aapo'ik a' wikiriawa'a benasi a' mabetne. ⁵ Taa seenu, jinne'uitune' betchi'bo, ka a' joa'ue, taa Liojta, juka' ka tu'ik ya'alata a' tu'u mabetne'po junuen a' sualekame. Ju'u Lios juka' junuen a' sualeka'uta betchi'bo aet jatteaka tawanee aapo'ik junuen a' tu'u mabetne' betchi'bo. ⁶ Inien ket ju'u yo'o ya'ari Labiituka'uta, juka' Liojta betana, ka jita unnaa tu'ik a' ya'ari betchi'bo, Liojta tu'u mabetaka'uta, aapo'ik alleewamta a' bitnee'u betana a' teuwaak, ⁷ inen ji'ojtei:

Alleewamta am bitne, wame'e, juka' ka amma'ali bem auka'ut, Liojta betana aet jiokoiwakame.

Intok bem ka tu'uwa ya'arim, ka junaet am bichakai.

⁸ Tu'isi alleenee wa'a, jabeta, a' ka tu'uwa ya'arim betana, achai Liojta, kaita a' ya'ari'i benasi eiyaawame.

⁹ Ini'i alleewame intok, ka jume' sirkunsiraaroarim betchi'bo jiba, taa jume' ka junuen ya'arim betchi'bo ketchia. Bwe'ituk jaibu te inen a' teuwaalaa, Liojta Apra'amtuka'uta, a' sualeka' betchi'bo aet jatteaka a' tu'u mabetaka'po. ¹⁰ Taa jakwoosa junuen junaet a' tu'u mabetak, jaibu Apra'amtuka'uta sirkunsiraaroasuako, oo kee junuen a' ya'awao. Ka chukula, taa tua kee junuen a' ya'awao. ¹¹ Taa ju'u Apra'amtuka'uta, che'a chukula, juka' junuen au a' ya'ane'e'uta aet tejwaawak, junaen aapo'ik Liojta soal ta'a' betchi'bo, Liojta a' tu'u mabetaka'po betana iniae a' ju'uneiyaana' betchi'bo. Inien san ju'u Apra'amtuka'uta, jume' ka junuen sirkunsiraaroawaka taa si'ime jume' Liojta sualeme betana ket achaiwai. Intok junueni ju'u Lios, ket bempo'im am mabetrituka'po aman am ju'uneiyaatebo. ¹² Lutu'uria ala, juka' Apra'amtuka'uta, jume' juriom sirkunsiraaroawakame, ket bem a' yo'owaka'po. Taa junuentaka juni'i, ka kia jume'e, aapo'ik betana kateka, bem takaapo junuen ya'awakame betana, taa ket wame'e, juka' itom yo'owa Apra'amtuka'uta kee sirkunsiraaroawaka, Liojta a' suale'e benasia, Liojta sualeme betana juname'emtune.

Liojta a' sualwaka' betchi'bo, aapo'ik itou a' na'ikiaka'u, a' chupaka'u

¹³ Bwe'ituk ju'u Lios, Apra'amtuka'uta intok jume' aet yeu katriammeu, inim, ame betana, senuk si'imemmeu a' yo'otune'po ameu a' na'ikiak. Taa inika'a, Liojta ameu chupne'eti jiaka a' teuwaaka'u. Ka juka' Apra'amtuka'uta, nesauri ji'ojteita a' bo'o jooria' betchi'bo au a' chupak. Taa ala, aapo'ik, Liojta a' sualeka, junuen tu'isi mabettukai.

¹⁴Bwe'ituk juka' nesauri ji'ojteita, a' weye'po aman, a' bo'o jooriame, juname'e jiba juka' Liojta betana itou na'ikiawakamta a' mabetneeo, junako, ju'u Liojta sualwame kaita teuwa a' ean. Intok Liojta itou chupne'eti a' jiaka'u, kaitatune. ¹⁵Bwe'ituk ju'u nesauri ji'ojteita, a' weye'po aman, ka a' chupa'awame, jiokot machika, betteka ama aayuk. Taa jume'e, ka a' jipueka ka a' ju'uneiyaame, juname'e, kaachin a' teuwa'uta beje'eka aune.

¹⁶Junuen san ju'u itou bicha na'ikiawakame, Apra'amtat, Liojta a' sualeka' betchi'bo weye. Junuen, ka yeteu a' cha'aka juni'i, ka jita betchi'bo a' weene' betchi'bo. Intok ketchia, si'ime jume' Apra'amtat yeu katriam betana, tua junuen a' lutu'uriatuka'po am ju'uneene' betchi'bo. Inien ne jiia o'oben, ju'u itou bicha na'ikiawakame, ka jume'e, nesaurita jachin a' weye'po aman a' bo'o jooriame betchi'bo jiba a' weye'po. Taa ket, si'ime jume'e, Apra'amtuka'uta a' sualeka'a benasi a' sualeme betchi'bo. Junuen san, aapo ju'u Apra'amtuka'u itou si'imemmeu yo'otaka yeu weama. ¹⁷Juka' Liojta, aapo'ik sualeka'uta bichapo, jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: "Juebena yoemratau ne enchi achai yo'o ya'ari", ti jiakai. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo, jume' kokkoarim jijibijtetua. Intok juka' ketun kee yeu machiamta, jaibu tua junuen a' ayuka'a benasi a' tetteuwaa.

¹⁸Ju'u Apra'amtuka'u, juka' a' bo'o bicha'uta a' kaitatu machiaka juni'i, jiba Liojta yoem eiyaak. Intok junuen, juka' a' bo'o bicha'uta au chupuk. Intok jiba junueni, juebena yoemratau yo'otaka taawak, Liojta jaibu au a' teuwaalatuka'po amani: "Junuen ka a na'ikiatunee jume' et yeu katriam", ti jiakai. ¹⁹Ju'u Apra'amtuka'u, abe mamni taka wasukteka juni'i, taa jiba Liojta a' suale'u ka aawaj kopteka jiba a' yoem eiyaak. Ju'uneaka, a' jubiawa Sara' teamta intok aapo'ik juni'i, junuen jaibu bem yoemiane'po, unnaa yo'otakai, ka emo jiapsi machiakai. ²⁰Intok kia Liojta au na'ikiaka'u betana juni'i, jiba aet yoem eak. Taa ala, che'a juni'i a' suale'u intok a' yoem eiyaa'u aet ayukan intok Liojta yo'oreka, a' alleetuk. ²¹Intok aapo'ik a' yoem eiyaanee'uta, ilitchisi juni'i, ka au be'eka, Liojta betana si'imeta au a' teuwaaka'uta, au a' chupa'ane'po aman, utte'ata a' jipue'po a' sualekai. ²²Inia betchi'bo san, ju'u Lios, junuen aapo'ik a' sualeka' betchi'bo, aet jatteaka a' tu'u mabetak.

²³Ini'i intoko, Liojta a' sualeka' betchi'bo, a' mabetwaka'u betana, ka Apra'amtuka'uta betana jiba a' weye'po teuwaawak. ²⁴Taa intok ketchia, ito betchi'bo ji'ojtewak. Bwe'ituk ju'u Lios, itom, jume' kokkoarim nasuk, yo'owe Jesukrijtota a' jiabijtetu-akamta sualeme, itom tu'u mabetla. ²⁵Aapo ju'u Jesukrijto, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, a' me'etune' betchi'bo, o'owimmeu su'u tojiwak. Intok kokkoarim nasuk jiabijtetuawak, junaen, Liojta bichapo itom tu'u mabetrimtune' betchi'bo.

5

Jitasa betchi'bo, kaita ka tu'ik ya'ari benasi itom eiyawa'u

¹Junuen san, yo'owe Jesukrijtota itom suale' betchi'bo, Liojta betana tu'u mabetrimtakai, Krijtota itom ya'ariaka'u betchi'bo, itepo aamak itom yanti ela'u itot aayuk. ²Jesukrijtota betchi'bo itepo, Liojtau bicha lutu'uriak, itom a' sualeka' betchi'bo. Aapo'ik betana juka' itom jiapsimmeu tu'ik mabetbaekai. Inia tu'ik betchi'bo intok, itepo, ka ta'abwisi intok a' suale. Intok, teekapo, Liojta yo'o nesaweka kateka'u, chukula itom aamak annee'uta bo'o bichaka te allea. ³Intok ka iniat jiba, taa ketchia, itepo jiokot itom ito bicha' nasuk juni'i, te alleaka Liojta yo'ore. Bwe'ituk inien te a' ju'uneiyaa, ju'u, jiokot itom ito bicha'ue, ka jain eaka a itom bo'o bitnee'uta, che'a itom aet jajamne'po. ⁴Intok junuen ka jain eaka a bo'o bichakai, ji'obilawakai, chukula, tu'isi itom jiapsa'ut te ju'uneiyaanaa. Intok junuen itepo tu'isi jiapsakai, chukula, Liojtamak, tu'ik itom bitnee'ut te che'a jiapsine. ⁵Intok ini'i, Liojta betana tu'ika, chukula itom bit bo'o bicha'u betana, katte aet bai ta'aatune. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo'ik benasi, yuma'isi itom yee nak ta'aanee'uta itom ta'aatuari, aapo'ik betana ju'u a' tu'u jiapsiwata itot a' autua'ue.

⁶ Bwe'ituk, kaachin itom ito jinne'u machiako, ju'u Jesukrijto, tua ju'u taewait au yeu a' pu'arit, si'ime ka tu'ik yoemrata betchi'bo muukuk. ⁷ Bwe'ituk ka lautipo, seenu, senuk kaita ka tu'ik ya'alata betchi'bo a' me'etune' betchi'bo au su'u tojineeme aane. Taa junuentaka juni'i, jiba tua jumak, seenu, senuk unnaa tu'u yoemta betchi'bo, a' me'etune' betchi'bo, au su'u tojineeme aane. ⁸ Taa aapo ju'u Lios, tu'isi itom a' nake'uta, itom a' ju'uneiyaatualaa, Jesukrijtota, ito betchi'bo a' mukuka'ue aman. Ketun junuen itom ka tu'i yoememtuko juni'i. ⁹ I'an intoko, Jesukrijtota ito betchi'bo kuuset mukuka'ue, Liojta bichapo tu'u mabetrimtakai, ketun che'a juni'i san, lutu'uriaka, itepo, chukula, taewai jikot machika chupneemta betana aapo'ik betchi'bo te jinne'unaa. ¹⁰ Bwe'ituk, bat naataka, ketun itom a' beje'eka aneo, ju'u Lios ae betana a' u'usiwa, ito betchi'bo me'etuka, junuen aamak a itom ito tu'utenee'uta yaak. Intok junuen, i'an, jaibu aamak ito tu'utelatakai, che'a juni'i, a' u'usiwata jiapsaka' betchi'bo, te jinne'unaa. ¹¹ Intok ka inia jiba, taa ketchia, Liojtamak eaka te tu'isi allea itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo. Bwe'ituk aapo'ik betchi'bo, Liojtamak te ito nau tu'utelaa.

Adamtuka'u, intok ju'u Krijtota betana weyeme

¹² Junuen san, inim wepul yoemta ka tu'isi auka' betchi'bo, inim ka tu'ik a' au taiteka'a benasia, intok ju'u kokkowame juni'i ju'u ka tu'ik bo'o jooriawamta betchi'bo inien aayuk. Inien san ket, ju'u kokkowame si'imemmeu chupuk, bwe'ituk si'ime ka tu'ik ya'ala. ¹³ Che'a bat, Moiseejtuka'uta betana, Liojta betana nesaurim kee yeu am machiao, inim ju'u yoemra jaibu ka tu'ik joaka jiapsan. Taa junako jume' nesaurim kaita tuka' betchi'bo, inia betana inime'e beje'eka, ka tu'ik bem ya'ariaka'uta, ka a amet bittun. ¹⁴ Taa junuentaka juni'i, Adamtuka'uta jiapsao taewaimmet naateka, intok Moiseejtuka'uta jispsa'u taewaimmeu yeu tajtia, si'imemmeu, bem kokkonee'u ameu chupuk. Ju'u intok, bem ka tu'isi auka'u, ka junuen nesauta bepa bem sajaka' betchi'bo, Adamtuka'uta auka'a benasia. Ini'i Adamtuka'u intok, juka' che'a chukula yebijnemta jachin a' machianee'uta, a' teuwaan.

¹⁵ Taa ju'u, junuen, juka' Adamtuka'uta ka tu'isi yaaka'uta, kaachin, ju'u Liojta itom mika'u benane. Bwe'ituk junae, wepulai ka tu'isi yaaka'u betchi'bo, juebenaka kokkok. Taa ju'u senuk yoemta, itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, Liojta betana, ka jita betchi'bo, itom a' jinne'u'u, che'a juni'i si'imeta bepa eiyaawatchisi maachi. Ini'i intok, unnaa juebenam betchi'bo, tu'ika weye. ¹⁶ Intok kia ju'u, juka' o'outa wepu'ulaik, junuen ka tu'isi tawaka'uta juni'i, ju'u Liojta betana itom jinne'uwaa'u, kaachin a au tammachiatu. Bwe'ituk ju'u ka tu'uwata betana nokakai, ju'u ka tu'isi itom tawawa'uta, wepu'ulaik ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, itou chupuk. Taa ju'u yee jinne'uwamta betana nokakai, ju'u Lios, juka' yoemrata, jachin maisi yu'in ka tuiik am ya'ariak juni'i, junuen am tu'u mabeta. Ka jita betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk wepu'ulaik ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, ju'u kokkowame, kaabem yeu be'aaka, itou chupuk. I'an intok, jume' Liojta junuen tu'isi yee a' nake' betchi'bo, intok ka jita betchi'bo a' mabetla'um, chukula, che'a juni'i bepa, jiba yuu bem jiapsinee'uta jajamne, ju'u senu inim yoeme, Jesukrijtota betchi'bo.

¹⁸ Intok jiba inien, juka' Adamtuka'uta tua ka tu'ik a' ya'ari betchi'bo, jume' inim jiapsame, si'imem, Liojta bichapo ka tu'ik ya'ari benasi am tawaka'a benasia, ketchia jiba junaeni, inim ju'u, juka' Jesukrijtota, Liojta nok jikkajaka, sejtul, ju'u che'a si'imekut tu'isi weyeka tu'ika a' yaaka'u betchi'bo, si'ime inim jiapsame, Liojta bichapo tu'ik am ya'ari benasi bem mabetrimtaka, jiba yuu jiapsi betchi'bo ameu weye. ¹⁹ Ket jiba junaen, wepul o'outa, sejtul, ka Liojta nok jikkajaka' betchi'bo, juebenaka, Liojta bichapo ka tu'isi taawak. Intok ket jiba junaeni, wepul o'outa, Liojta a' nok jikkajaka' betchi'bo, juebenaka junae, Liojta bichapo tu'isi mabetnaa.

²⁰ Taa ju'u nesauri, Liojta betana weyeka, ji'ojtewak, junae, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta che'a juni'i ju'unakkiachine' betchi'bo. Taa ketuni juka' ka tu'ik, che'a juni'i

a' bo'o jooriawao, Liojta ama butti yee a' nake'u, che'a juni'i bepa yeteu yuma'asimen. ²¹Inien yeu siika, junuen, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta betchi'bo, juka' kokkowamta, si'imemmeu, kaabem yeu be'aaka a' yumaka'a benasia, ket jiba junaen, Liojta ama butti yee a' nake'ue, juna'a, si'imeta koba'ika, aapo'ik bichapo, itom tu'u mabetnee'uta a' yaak. Intok junueni, juka' jiba yuu jiapsiwamta, itom yo'owe Jesukrijtotae aman, itom mabetne' betchi'bo.

6

Ka tu'ik betana, kokolam benaka, taa Krijtota sualeka ju'u jiapsiwame

¹Junuen san jaisa te jiune. Jumak te juka' ka tu'ik ketuni bo'o jorianee ja'ani, intok junaen, juka' Liojta betana, ama butti yee a' nake'uta, aapo'ik itom che'a juni'i a' bittuane' betchi'bo. ²Kaibu junuentune. Bwe'ituk itepo ka tu'ik bo'o jooriawamta betana kokkolame benasi ito eiyaa. Junuen san, kaachin itepo ka tu'ik bo'o jooriaka jiapsine. ³Inien eme'e a' ju'uneiyaane. Si'ime itepo, jume' Jesukrijtotamak nau ee-baeka ito bato'owaatebokame, junuen itepo, aapo'iku mak kokkokame benasi itom ito eiyaa'po a' teuwaaka'po. ⁴Junuen san, ito bato'owaatebokai, itepo, kokkokame benasi ito eiyaakai, Krijtotamak nau te ma'awak. Junuen ket, kokkoarim nasuk jiabijteka, intok junuen, ka bat naataka benasia jiapsakai. Junuen Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuawaka'a benasia, achai Liojta tua ama butti a' jita a' joa'u betchi'bo.

⁵Bwe'ituk itepo junuen Krijtota mak eaka, junuen ale benasi kokkokoame benasi ito eiyaalatuko, junuen ket itepo, aapo'ik a' jiabijteka'a benasia te ket jiabijtene. ⁶Ju'uneate itepo, Krijtotamak itom ea' betchi'bo, bat naataka ju'u ka tu'isi itom jiapsisuka'u betana, aamak kuuset kokkokame benasi itom machiaka'po. Junuen beja juka' ka tu'ik joopeewamta itot ayuka itom a' jootuamta, junuen a' lu'utine' betchi'bo, intok inien bichau bicha ka intok ju'u ka tu'ik joowamta betana koba'im taka junuen inia betana senuk tekoka junau a' su'u tojirika a' jiapsa'a benasia. ⁷Bwe'ituk senu mukuka'ateko, juna'a, ju'u ka tu'ik bo'o jooriawamta betana jaibu ama yo'eela. ⁸Itepo junuen, jaibu Jesukrijtotamak eaka, aamak kokkokame benasi machiako, ket itepo, aamak jiba yuu itom jiapsinee'uta te a' suale. ⁹Bwe'ituk ju'uneate, Jesukrijtota junuen, sejtul kokkoarim nasuk jiabijtesukai, ket, jakwoo juni'i, ka juchi a' mukne'po. Ju'u kokkowame, jakwoo juni'i au yuma' betchi'bo, ka intok utte'ak. ¹⁰Bwe'ituk Jesukrijto junuen mukukai, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta sejtul wechiapo a' koba'abaeka junuen muukuk. Taa i'an jiapsakai, Liojtau su'u tojirika jiapsa. ¹¹Junuen ket eme'e, ka tu'ik bo'o jooriawamta betana jaibu kokkokame benasi emo eiyaane. Taa Jesukrijtotamak eakai, Liojtau emo su'u tojirika, ae betchi'bo jiapsine.

¹²Junuen san eme'e, juka' ka tu'ik ka intok bichau bicha enchim a' joone' betchi'bo, ka au emo su'u tojirika, aet emo suuane. Junuen, bat naataka juka' ka tu'ik enchim tu'ureka, utte'apo benasi enchim joa'uta ka joakai. ¹³Intok kia eme'e, enchim takaam juni'i, ka bebeje'eritau em su'u tojibaane, junuen juka' ka tu'ik ammea bo'o jooria' betchi'bo. Ala, che'a juni san, eme'e, Liojtau emo su'u tojine, kokkoka, intok junuen, juchi jiabijtelame benakai, Liojtau em enchim takaam nenkine, tu'ik ausu'lik ammea bo'o jooriakai. ¹⁴Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, i'an, ka tu'ik enchim ya'atua' betchi'bo, ka ama emou yuma'ane. Bwe'ituk eme'e i'an, ka juka' nesauri ji'ojteita, jachin a' teuwaapo aman jiapsa. Ala eme'e, Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, aapo'ik betana tu'ik mabetrika jiapsa.

Tekoka jiapsamtat nokaka, ta'abwi weyemta teuwa

¹⁵Junak su, jaisa itepo junuen, ka nesauri ji'ojteita bo'o jooriaka jiapsakai, taa Liojta betana, ama butti yee nakika betchi'bo jinne'urimtakai, junak su, jaisa itepo ka tu'ik joonee ja'ani. Kaibu junuentune. ¹⁶Eme'e tu'isi ju'unea, senuk tekobaeka, intok enchim au emo su'u tojako, ket junuen, a' nok jikkajibaekai. Junak ju'u enchim teeko, enchim

atteane. Intok utte'atune, enchim a' nok jikkajine'po. Ket jiba ile benasi, eme'e, juka' bebeje'erita a' tekokame benasi, au a emo su'u toja, ju'u enchim kokkonee'uta emou ya'anemtawi. Oo Liojtau a' tekokame benasi a au emo su'u toja, junuen eme'e, tu'ik bo'o jooriaka jiapsi betchi'bo. ¹⁷ Taa, Liojta ne bai sae, bwe'ituk eme'e, bat naataka bebeje'eritau emo su'u tojilamtaka ka tu'ik joaka juni'i, taa i'an, eme'e, Jesukrijtota betana nok lutu'uriata, junama wa'am majtawakai, au emo su'u tojaka, tua junen jiaka a' nok jikkajila. ¹⁸ Intok eme'e, i'an, jaibu bebeje'erita betana aman yo'eelamtaka, tu'ik ausu'lik enchim bo'o jooriaka jiapsinee'ut emo temae. ¹⁹ Inim a' jikkajiwa'a benasi ne a' teuwaa o'oben. Bwe'ituk eme'e, inia betana, inien jiba tu'isi aet ju'uneene. Junuen ket, che'a bat naataka, enchim takaammea tua ka tu'ik intok junuen nat bepaasi ka tu'ik joaka jiapsisuka'a benasia, i'an junaen, eme'e, tu'ik ausu'lik bo'o jooriaka jiapsi betchi'bo, enchim takaam Liojtau nenkine, aet emo utte'a jooriane. Junaen, wepulsi Liojtau emo su'u tojika jiapsi betchi'bo.

²⁰ Eme'e, bat naataka, ketun bebeje'eritau emo su'u tojirika, juka' ka tu'ik joaka jiapsisukai, junako eme'e, tu'ik enchim bo'o jooriaka jiapsinee'uta eme'e ka ta'aak. ²¹ Taa eme'e tu'isi ju'unea, ju'u, bat naataka ka tu'ik enchim joa'u, i'an enchim au waateka, enchim aet tiwe'u betana, intok kaita tu'ik enchim aet jajameka'po. Bwe'ituk juna'a, wepulsi kokkowamta jiba jooa. ²² Taa i'ani, bebeje'erita betana emo yo'eelamtakai, eme'e, jaibu, i'an, Liojta betana weyeka, emo tekil makri. Inia betana ala, eme'e, tu'ik aet jajamne. Bwe'ituk iniat, eme'e, Liojta bichapo wepulsi ae betchi'bo jiba, enchim jiapsinee'uta ama teune. Intok ket, chukula, jiba yuu jiapsiwamta aet teune. ²³ Bwe'ituk wepulsi jiba, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta, yee bittua'u, ka tu'isi tawaka, kokkowame juna'a. Taa Liojta betana, yee a' mikbae'u, ju'u jiba yuu jiapsiwame juna'a, itom yo'owe Jesukrijtota mak eaka a' sualekai.

7

Emo kukunakammet nokaka, ta'abwi weyemta teuwaa

¹ Krijtopo nemak werim, eme'e, juka' Liojta nesauri ji'ojteita ta'aakai, jaibu em ju'unea, juka' nesaurita, senuk ket inim a' jiapsao, jiba a' utte'atuka'po, junaka'a a' bo'o jooriane'po. ² Maa su, jabe jamutta juni'i, kunakame, juka' kuna ket jiapsao, utte'atune, junaemak a' chupiatuka' betchi'bo, nesaupo aman. Taa juka' a' kuna mukuko, ju'u jamut junuen a' kunawa betana, au a' utte'atuka'u, ka intok junuen au utte'atune. ³ Junuen san, ju'u jamut, ket a' kunawa jiapsao, ta'abwi o'outamak jiapsa'ateko, junae betchi'bo, tua a' kunawa betchi'bo, ka tu'ik ya'ane. Taa juka' a' kunawa mukuko, aapo junuen, a' kunawa betana au a' utte'aa'ea'u, ka intok au utte'atune. Intok a' juchi ta'abwik kunatune, ka junuen ka tu'isi aukai.

⁴ Inien ket eme'e, Krijtopo nemak werim, si'ime nau, Krijtota sualeka, aapo'ik benasi eiyaawame, aamak kokkokame benasi machika, juka' nesauri ji'ojteita enchim bo'o joorianee'uta, ka emou utte'a. Junuen i'an, ta'abwikumak enchim eaka jiapsine' betchi'bo, juka' jamutta, ta'abwik juchi a' kunaka'a benasia machikai. I'an eme'e, Krijtota betana yoemiawaim, ju'u kokkoarim nasuk jiabijtetuawakamta betana. Taa ini'i intok, Liojta betana weyemta itom bo'o jooriane' betchi'bo weye. ⁵ Bwe'ituk, bat naataka, ketun itom ea'po aman, ka tu'ik joaka itom jiapsao, ju'u nesauri ji'ojtei, juka' ka tu'ik itom joopea'uta, itom a' joone' betchi'bo itom au waatituak. Ini'i intok, juka' itom kokkonee'uta itom bittuak. ⁶ Taa i'an itepo, jume' nesauri ji'ojteim betana, bat naataka utte'apo itom bo'o jooria'um betana, junaka'a ka bo'o jooriaka, junuen ka jiapsame benasi machikai. Intok junuen san, itepo i'an, Liojta betana bemela weyemta bo'o jooriaka, a' yo'ori betchi'bo te ama yuuma. Liojta betana a' tu'u jiapsie, bemelasi jiapsakai. Intok ka bat naataka jakwoo weeria nesauri ji'ojtei bo'o jooriakai.

Ju'u ka tu'uwa, in taka betana weyeka, net ayukame

⁷ Junak su jaisa te jiune, jaisa ju'u nesauri ji'ojtei ka tu'ik yee jootua ja'ani. Kaachin junuentune. Taa che'a juni san, inepo, ka ju'u nesauri ji'ojteita betchi'botuko, juka' jita ka tu'ik bo'o jooriawamtat ka ju'une ean. Maasuko, kannee ju'une ean, ta'abwik atteata a' waatiawa'u, ka a' tu'ireaka'po, jum nesauri ji'ojteimpo: "Ka em attea ka a' waatabaane", ti ka ji'ojteituko. ⁸ Taa ju'u ka tu'ik joopeewaka net ayukame, inia weemtat ju'uneaka, jiba inia nesauriae, si'ime ka tu'ik in a' bo'o jooriapeene' betchi'bo nee au waatituak. Bwe'ituk ini'i, juka' nesauri ji'ojteita ka a' ayuko, katte itepo, ju'u ka tu'ik betana ka tu'isi tatawaa'eewan. ⁹ Che'a bat naataka ne, juka' nesauri ji'ojteita ka ju'uneiyaaka, ne tu'isi ino jiapsa' tean. Taa chukula, nesaurit ju'uneaka, ka tu'ik in ya'arit, intok junuen, ka tu'isi tawaka, in muknee'ut ne ju'uneak. ¹⁰ Inien a' wee'po san, jiba ini'i nesauri, juka' jiba yuu jiapsiwamta, nee bittua'ea'u, nee betchi'bo, ka tu'isi tawaka, in muknee'uta nee ju'uneiyaatuak. ¹¹ Taa ju'u bebeje'eri inia weemtat ju'uneaka, ae nee bai ta'aak, ka tu'ik in joopea'u nee waatituaka, intok jiba junae nesauritae, ka tu'isi nee tawaka, in muknee'uta neu chupak.

¹² Junuen san, ju'u nesauri ji'ojtei, juna'a, tua junuen a' weye'po aman, Liojta betana kaita ka tu'ik jipue o'oben. Intok ju'u a' teuwa'a'u, Liojta betana weyeka, tu'ika aet aayuk, intok ket lutu'uria ausu'li. ¹³ Taa junuen san, jaisa ini'i, ju'u tu'u nesauri, junuen tu'ika, jaisa ka tu'isi nee tawaaka, in muknee'uta neu ya'aneeme ja'ani. Kaachin junuentune. Ala ju'u ka tu'uwa in ya'ari, junuen nee tawaak. Intok junuen, junuka'a ka tu'ik, a' ju'uneiyaatebok, junuen, junae tu'ikue a' yaak. Intok jiba junueni, juka' ka tu'ika ayukamta, che'a juni'i bepa ka a' tu'ireaka'uta, jiba ju'u nesaurie ju'uneiyaawak.

¹⁴ Ju'uneate, juka' nesauri ji'ojteita, ka inim betana, taa Liojta betana a' weye'po. Taa inepo ala, inim bwiapo yoemtakai, ka tu'ik betana, kia in ea'po, ne ka au yumaka, utte'apo benasi a' jooa. ¹⁵ Bwe'ituk inepo ne ka ju'unea ju'u in ino uju'u'u betana. Bwe'ituk juka' tu'ik in joopea'uta, ne ka a' jooa. Ala ne, juka' ka in tu'ure'uta su ne ala jooa. ¹⁶ Taa junuen, ka in joopea'uta su ne joakai, junuen inepo, ne a ju'uneene, juka' Liojta betana nesaurita nee betchi'bo a' tu'ireaka'po. ¹⁷ Junuen san inepo, ka in junen a' tu'ure' betchi'bo, ne a' jooao, juka' ka tu'ik. Ala ju'u ka tu'ik in bo'o jooriapea'u net ayukame junuen nee jiapsitua. ¹⁸ Bwe'ituk inonee ju'uneiyaa, in tokti ka tu'i yoem tuka'po. Bwe'ituk inepone, juka' tu'isi weyemta bo'o jooriapea, taa kannee au yuuma. ¹⁹ Bwe'ituk juka' tu'ik in joopea'uta, ne ka a' jooa. Ala ne jiba juka' ka tu'ik, ka in tu'ure'uta, ne che'a jooa. ²⁰ Junuen san, ka in joobae'uta su joakai, inepo, ka in junen ea' betchi'bo juka' ka tu'ik ne bo'o jooria. Taa ala, ju'u ka tu'uwa in taka betana weyeme, junuen nee jiapsitua.

²¹ Junuen san, inepo, inika'a net tettea. Inepo tu'ik bo'o jooriapeaka juni'i, wepulsi ju'u ka tu'uwa net aayuka'po. ²² Nejpo, in jiapsi, net aneme ala ne, Liojta nesauri ji'ojteita a' eiyaaka a' tu'ure. ²³ Taa senu weemta neu ayukamta ne mammatela. In tu'i eeri beje'eka anemta. Ini'i intok, ju'u ka tu'uwa in taka betana weeme, junuen nee koba'ika, nee utte'a jooria.

²⁴ In ka allea'u net aayuk. Jabesa tua, ini'i in takaa, ka tu'isi nee tawaaka, in muknee'u betana, ju'u nee jinne'uneeme. ²⁵ Lios aapo juna'a, itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, ju'u nee jinne'ume. Liojta ne tu'isi aet bai sae. Junuen san, in tu'ik waata'u, Liojta nesauri ji'ojteita a' chupa' betchi'bo ne aet jiapsek. Taa in taka betana, ju'u ka tu'ik net ayukamta betchi'bo, ju'u ka tu'uwa nee koba'i.

8

Ju'u Liojta tu'u jiapsie, jiapsiwame

¹ I'an san junueni, jume'e, Jesukrijtotamak eaka a' sualeme, kaachin Liojta bichapo ka tu'isi tawaane. Jume'e, bem taka betana ka tu'uwa amet ayukamta ka joaka jiapsame betchi'bo, ala, Liojta betana tu'u jiapsita ea'po aman jiapsame. ² Bwe'ituk ju'u bemela

lutu'uria, Jesukrijtotamak eaka, a' sualeka, aapo'ik tu'u jiapsi, jiba yuu jiapsiwamta itot autuame, juna'a, ka tu'isi in tawaanee'u betana intok in muknee'u betana, nee jinne'ula. ³ Bwe'ituk ju'u Lios, juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta, junuen, itom takaam betana, juka' ka tu'ik betchi'bo, ka utte'ata jipuekai, ka au yumaka, ka a' yaaka'uta, aapo ju'u Lios a' yaak. Bwe'ituk ju'u Lios, tua a' u'usiwata itou bittuak, ito benasi a' yoem yaakai, junuen, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, jikot au a' bitne' betchi'bo. Inien san ju'u Lios, juka' ka tu'ik itot aukamta, Jesukrijtota ito benasi a' yoem ya'arika, jiba betchi'bo a' koobak, ka intok ka tu'isi tawaka, itom kokkone' betchi'bo. ⁴ Inika'a yaak ju'u Lios, junuen itom a juka' nesauri ji'ojteita teuwa'uta, chupiasi bo'o jooriane' betchi'bo. Bwe'ituk ii'an, itepo jume' Krijtota sualeme, ka itom jachin jiapsibae'po aman jiapsa. Taa itepo ala, Liojta tu'u jiapsie aniawaka, aapo'ik ea'po aman te junuen itom jiapsi i'awa'po aman te jiapsa.

⁵ Bwe'ituk jume'e, kia bem ea'po aman, bem tu'ure'uta joaka jiapsame, juname'e, inim weyemtat jiba emo temae. Taa jume'e, Liojta tu'u jiapsita ea'po aman jiapsame, Liojta betana weyemtat jiba jiapsek. ⁶ Ju'u, inim weyemtat, senuk au temainee'u, ka tu'isi tawaka a' muknee'u ama aayuk. Taa ju'u, Liojta tu'u jiapsita betana, senuk au temainee'u, jiba yuu jiapsiwame intok yanti elwame ama aayuk. ⁷ Jume' junuen, inim bo'o jooriawamtat jiba emo temaima, Liojtam beje'eka aane. Bwe'ituk inime'e, ka junen bem ea' betchi'bo, kattim juka' Liojta nesauri ji'ojteita a' bo'o jooria, intok ka au emo su'u toja juni'i. ⁸ Junuen san, jume'e, kia bem ea'po aman, bem tu'ure'uta joaka jiapsame, juname'e kaachin, Liojta alleetwane.

⁹ Taa eme'e, ka kia enchim ea'po aman, enchim tu'uree'uta joaka jiapsa. Ala Liojta tu'u jiapsita ea'po aman eme'e jiapsa. Ju'u Liojta tu'u jiapsi junuen emot jiapsa'ateko. Ju'u, Jesukrijtota betana tu'u jiapsita ka aet ane'u, juna'a, ka aapo'ik yoemia. ¹⁰ Taa junuen, Jesukrijto emot ane'eteko, enchim takaam, junuen, enchim ka tu'ik ya'ari betchi'bo, kokkokame benasi machikai, Liojta junuen enchim tu'u mabetlatuka' betchi'bo, ju'u enchim jiapsi, jiba yuu betchi'bo jiapsine. ¹¹ Intok junueni, Jesukrijtota, kokkoarim nasuk jiabijtetuakamta, ju'u jiapsi, emot jiapsa'ateko, jiba aapo ju'u Lios, aapo'ik jiabijtetuakame, aapo'ik tu'u jiapsita emot jiapsamtae, inime'e enchim takaam, a lu'uteme, bemela jiapsita amet autuane. ¹² Junuen san, Krijtopo nemak werim, itou utte'a, ka itom ea'po aman itom jiapsinee'u. Ala, Liojta tu'u jiapsi ea'po amani. ¹³ Bwe'ituk eme'e junuen, enchim ea'po aman juka' ka tu'ik enchim tu'ure'uta a' joaka jiapsa'ateko, junak, ka tu'isi tawaka enchim kokkonee'u aet bitne. Taa Liojta tu'u jiapsie aniawaka eme'e junuen juka' ka tu'ik enchim takaam joopea'u betana, kokkokame benasi emo eiyaakai, junak eme'e, jinne'urimtaka jiba yuu jiapsine.

¹⁴ Si'ime wame'e, Liojta tu'u jiapsie aniawaka, si'imeku ae tu'isi jiapsame, inime'e Lios am yoemiak. ¹⁵ Bwe'ituk, ju'u, Liojta betana tu'u jiapsi emot aneme, ka bettek enchim bo'o jooriaka, juchi enchim majjaunee'uta eme'e aet bitne. Taa ala, juka'a, Liojta betana tu'u jiapsita, Liojta itom yoemiaka'po itom a' ju'uneiyaatumta. Intok iniae a' tu'u jiapsie, itepo, aapo'iku bicha nokaka: "Itom achai", ti te a au jiune. ¹⁶ Jiba ini'i, Liojta tu'u jiapsi, itom a' ju'uneiyaatua, lutula wee'po, Liojta itom yoemiaka'po. ¹⁷ Intok itepo, aapo'ik yoemiamtakai, ket itepo, aapo'ik Liojta, Krijtotau na'ikiari, te a' mabetne. Jiba aapo'ik Krijtotamak te junaka'a bitne. Bwe'ituk itepo i'an inim, Jesukrijtota benasi jikot ito bicha'ateko, chukula, itou na'ikiaka'uta, aapo'ik yo'o nesaweka kateka'u, itepo a' yo'oriwaa'uta, alleaka aamak a' bitne.

¹⁸ Junuen taka juni'i, ini'i i'an inim jikot itom ito bicha'uta, iniamak tua ka a tamachiatu, wa'a chukula aman Jesukrijtotamak tua yo'orisi machik ujoika itom a' bittuane'u. ¹⁹ Bwe'ituk Liojta betana si'ime jume' ju'unakteim, jiba tua eaka, jume' Liojta yoemiam, bem yeu machianaa'uta taewaita bitpeaka, a' bo'o bicha. ²⁰ Bwe'ituk ju'u ju'unaktei, Liojta bichapo, kaita'po tu'ika taawawak. Ini'i intok, ka junuen a'

tawabae' betchi'bo, taa ala Liojta junuen jaibu au a' chupa'abae' betchi'bo yeu siika. Taa junuentaka juni'i, juchi bemelasi a' aunee'uta au chup ean. ²¹ Bwe'ituk si'ime ju'u ju'unaktei, utte'apo i'an a' machiaka'a betana intok a' lu'utinee'u betana jinne'uitune. Junuen ket, chukula, Liojta yoemiammak, bemelasi, jiba betchi'bo bem bitnee'uta, amemak a' bit betchi'bo. ²² Bwe'ituk, ju'uneate, i'an tajtia, si'ime ju'u, Liojta ju'unaktei, jamutta asoabae'e benasi jiokot a' inne'aa'uta intok ka allea'uta aet a' auka'po. ²³ Intok kia ka ini'i wate jiapsame jiba, jiokot aane, taa itepo juni'i ket, ale benasia, itepo jaibu juka' Liojta tu'u jiapsita, chukula juka' itom mabetnee'uta, junuen tua itom a' mabetne'po, itom a' ju'uneiyaatuamta, itot aneka juni'i, tu'isi te itom jiapsipo a' juiwa, intok itepo, jiba te a' bo'o bicha, jak weyeo Liojta itom yoemiamtuka'po aman, tua junuen itom a' mabetnee'uta. Junak san, jume' chukula, jiba yuu itom takaanee'um, itot aune. ²⁴ Bwe'ituk itepo, chukula itom bitnee'ut, a' sualeka, aet jiapseka te jinne'urim. Bwe'ituk seenu, juka' chukula a' bo'o bicha'uta, jaibu a' bicha'ateko, junako junaka'a ka intok aet jiapseka a' bo'o bitne. Bwe'ituk juka'a, senuk junuen bicha'uta, kaachin senu a' bo'o bitbaeka'eene. ²⁵ Taa ala itepo, juka' itom chukula bo'o bicha'uta, kee bichakai, itepo jiba te aet jiapseka, ka jain eaka, binwa a' bo'o bitne.

²⁶ Ket jiba inien su, ju'u Liojta tu'u jiapsi, ka itom a au yuma'ut ju'uneaka, itom ania. Bwe'ituk itepo, katte ju'unea, ju'u Liojtau bicha itom waataka itom a'aunee'ut. Taa Liojta betana tu'u jiapsi itot aneme, Liojtau bicha itom nokria, ka a teuwaatuka, bettesi itom a' ine'etuaka, junuen itom nokria sime. ²⁷ Ju'u Lios intok, itot ayukamta ju'uneiyaame, jaibu a' tu'u jiapsiwata, ito betana a' teuwaa'ut ju'unea. Bwe'ituk ju'u a' tu'u jiapsiwata, si'imeku, Liojta ea'po aman, au bicha, itom, jume' a' yoemiawam, nokria.

Che'a juni'i yo'olamtaka te yeu rejte

²⁸ Ju'uneate, juka' Liojta, jume'e, aapo'ik nakeme betchi'bo, aapo, si'imeta bem bicha'uta, ameu tu'ik junaet ameu a' chupa'ane'po. Jume'e, aapo'ik, jita betchi'bo yeu a' pu'arimmeu. ²⁹ Bwe'ituk jume' bat naataka Liojta jaibu am ta'aa'um, junak bat naataka naatekai, aapo yeu am pu'ak, junuen aapo'ik yoemia benasia bem jiapsine' betchi'bo. Junuen, juka' a' u'usiwata, Jesukrijtota, juebenaka jume' nau werim bepa a' yo'otune' betchi'bo. ³⁰ Wame'e intoko, che'a bat naatelaapo naateka, Liojta, aapo'iku bicha yeu a' pu'arim, inime'e ketchia, yuma'isi bem a' sualnee'ut am aniak. Wame'e intok inien a' sualekame, inime'e, ketchia, aapo'ik bichapo, kaita ka tu'ik ya'arime benasi am bichak. Wame'e intoko inien tu'isi a' mabetaka'um, ketchia inime'e, aapo tua yo'orisi machika a' ane'u bem aamak annee'uta am bittuak.

Liojta, jaisa yee a' nake'u

³¹ I'an su, jaisa te jiunee inia betana. Ineni. Juka' Liojta junuen itomaktuko, kaabe itom beje'eka a itom koba'ane. ³² Ju'u Lios kia junuen juka' tua a' yoemiawata juni'i, ka ama a' yo'eetuaka, ala, si'imem ito betchi'bo a' muknee'uta au a' chupakai. Inien tee a ju'uneene, a' usiwamak, si'imeta juka' itou tu'ik aapo'ik itom a' bittuane'po. ³³ I'an kaabe aane, jume' Liojta yeu pu'arim, ka tu'ikut a am na'atejoneeme. Bwe'ituk aapo ju'u Lios juna'a, ju'u am tu'u mabetlame. ³⁴ Junuen san, kaabe aane, jume' ka tu'isi itom a tawaaneeme. Bwe'ituk ju'u Jesukrijto juna'a, ju'u ito betchi'bo mukukame, intok ket ju'u, kokkoarim nasuk jiabijtekame, intok ketchia, Liojtamak a' bata tana kateka, ju'u itom nokriame. ³⁵ I'an kaabe aane, intok kia jita juni'i, kaita aane, Jesukrijtota ka intok itom a' nakne' betchi'bo, itom a' koptataneeme. Kia ju'u jiokot itom ito bitnee'u juni'i, oo ju'u obisi itou ayukame juni'i, intok kia jume' itou suuame juni'i, intok kia ju'u tebauriwame juni'i, oo ka tajo'owame juni'i, oo ju'u jinilwatchika itou ayukame oo kia itom su'anaa'u juni'i. ³⁶ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: Ee betchi'bo, itepo, itom su'apeewa'u, chikti ta'apo itou aayuk, Bwaram su'abaawaka, yeu pu'arim benasi te eiyaawa.

³⁷ Taa si'imek inia betana, itepo, jume' Krijtota sualeme, ju'u Krijtota itom nakeka'uta betchi'bo, si'imeta itou ayukamta betana itepo aniawaka, itepo a' koba'ika yeu rejte. ³⁸ Junuen san, inen ne a' lutu'uriatuka'po ju'unea, Liojta jiba itom a' nakne' betchi'bo, kaita itoas ayuka'po. Kia kokkowamta itom majjaunee'u juni'i. Intok kia inim jiapsaka, bettesi itou ayukame juni'i. Intok kia jume' ankelesim juni'i. Intok kia jume' inim yo'o nesaweme juni'i. Intok kia ka bittaka juni'i, juka' bebeje'erita betana utte'akame juni'i. Intok kia inime taewaimmet ayukame. Intok kia ju'u chukula yeu machianeeme juni'i. ³⁹ Intok kia jum teekau ayukame intok inim bwiapo ayukame juni'i. Intok kia jita ta'abwika juka' Liojta ju'unaktei juni'i, tua kaita, aapo'ik achai Liojta, itom yo'owe Jesukrijtota ito betchi'bo a' yaaka'ue itom a' nak jiokolee'uta itom a' ju'uneiyaatuaka'u betana inika'a a' beje'eka itom a' koptatuneeme.

9

Lios, juka' Ijra'el yoemrata yeu pu'ari

¹ Lutu'uriata ne teuwa, Krijtota in suale'po amani. Intok kannee kia beja junen jiia. Bwe'ituk, Liojta bichapo, tu'isi in jiapsa'ut intok Liojta tu'u jiapsie ju'unea, junuen a' lutu'uriatuka'po nee a' ju'uneiyaatua. ² Ama butti in sioka'u net aayuk. Intok in jiapsi bettesi in ka allea'u, jiba net aayuk. ³ Inia betchi'bo, jiba inepo nee, Krijtota ka ta'aaka, ka tu'isi in tawaritunee'uta yeu pu'apea, junuen iniae jume' in wawaim, jume' tua nele benasi ijra'eliitam, a am jinne'uimtuneeo. ⁴ Inime'e Ijra'eltuka'uta betana yoemiammet yeu katriam. Intok inime'e, che'a bat naataka, Liojta betana yoemiarim benasi bitri. Inime'emak ju'u Lios, ket machisi, tua ju'unakkiachisi amemaktuk. Intok ameu bemelasi weyemta betana ameu a' lutu'uria yaak. Juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta. Intok jum bwe'u te'opopo, Liojta jachin bem yo'orinee'uta am tejwaak. Intok chukula, juka' tu'ik ameu a' chupne'eti a' jiaka'uta. ⁵ Bempo, tua bat naataka katriam, yeu pu'arim, itom yo'owasuka'ummet yoemiarim. Intok junae yoemrata betana, ito benasi a' yoemtuka' betchi'bo, ju'u Jesukrijto, inim yoemtuk. Aapo, ju'u si'imeta bepa Liojtakai, jiba yuu betchi'bo a' yo'orinaa'uta au aune. Intok tua junuentune.

⁶ Taa Liojta betana weyeka, ju'u ijra'eliita yoemratau chupne' tea'uta, a' teuwaawaka'uta, ka jak ka ameu chupuk o'oben. Ala, ka si'ime jume' Ijra'eltuka'uta betana yeu katriam, lutu'uriapo Liojta bichapo a' yoemiawaimpo eiyaawa. ⁷ Intok kia jume' Apra'amtuka'uta betana yeu katriam, ka si'ime, lutu'uriapo, Liojta bichapo juname'e a' yoemiawam benasi eiyaawa. Taa ala Lios inen au a' teuwaakan: "Jume' tua et yeu katriamtuka, em yoemiam benasi ta'eenaame, Isaak teamtat yeu katriam, juname'emtune." ⁸ Ini'i inika'a teuwa o'oben, jabeta juni'i, ka inim jita yoemrata betana a' weyeka juni'i, ka junae betchi'bo jiba, Liojta betana a' yoemiatune'po. Ala, jume' tua lutu'uriapo aet yeu katriam benasi eiyaawame, jume' Liojta ju'u Apra'amtuka'utau a' teuwaaka'po aman, au a' chupaka'utat betana aet yeu katriam juname'em. ⁹ Bwe'ituk ju'u, Liojta, Apra'amtuka'utau chupne'eti jiaka'u, ini'i juna'a: "Juchi wasuktat, inim taewaita weyeo, ne notteo", ti jiia, "junako, ju'u Saara'a teame o'outa aso'olatune."

¹⁰ Intok ka ini'i jiba, taa wooi, jume' Rebeeka' teamta ou'asoam, wepu'ulaik nau achaika juni'i, juka' itom yo'owasuka'uta Isaak teamta. ¹¹⁻¹³ Taa junako, inime'e ketun kee yeu am yoemtuu, intok kia jita tu'ik oo ka tu'ik, kee am ya'alatuko juni'i, ju'u Lios, ju'u Rebeeka' teamtau: "Ju'u che'a yo'owe, juka' Jakoop teaka, chukula weemta bepa che'a ka eiyaatuka, inika'a a' jikkajine'eti," au jiiak. Ini'i, jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo ket inien a' ji'ojtei'i benasi weye: "Juka' Jakoobo' teamta nee a' nak ta'aak. Taa juka' Esau' teamta intok nee ka junuen a' nakek", ti a' jia'apo. Jiba inien chupiataka taawak ju'u aapo'ik Liojta a' nesawee'po aman, yee yeu a' pu'aa'u, ini'i, wame'e tua

aapo'ik junuen a' waata'po aman yeu a' pu'awaa'u. Junammet juka' bem ya'ariaka'uta ka amet bichakai.

¹⁴ Junak su, jaisa te tua jiune, jaisa, ju'u Lios ka amma'ali weyemta jooa ja'ani. Kaibu junuentune. ¹⁵ Bwe'ituk Moiseejtuka'utau nokaka inen au jiiak ju'u Lios: "Inepo junen eaka, jume' in jiokolibae'um ne jiokoine. Intok juka' in nak jiokolibae'uta, ne nak jiokoline", ti jiiak. ¹⁶ Junuen san ju'u, senuk, Liojta betana mabetnee'u, ka senuk ea'po aman, oo aapo'ik au a' utte'a jooria' betchi'bo weye. Ala Liojta yee nak jiokole' betchi'bo weye. ¹⁷ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo, ju'u bwiaraa Ejiipto' tea'po yo'o ya'uttau, Paraon teamtau inen au a' jiaka'u, ji'ojtei: "Enchi ne yo'o ya'ut ya'ala, jiba nee betana, juka' in utte'ata, eewas a' ju'uneiyya i'akai. Intok junuen si'ime yoemrata betana, in jabetuka'po a' ju'uneiyyaatune' betchi'bo." ¹⁸ Junuen san ju'u Lios, juka' a' nak jiokolibae'uta, junuen a' nak jiokoline. Intok ket, jabeta juni'i, ka aamak a' eene' betchi'bo, junuen a' beje'eka a' eetua.

¹⁹ Taa empo inen a nattermainee: "Junuentuka'ateko, jaisaaka ju'u Lios yee ka tu'isi tawaa. Bwe'ituk kaabe, Liojta beje'eka an betchi'bo au yuma'ane." ²⁰ Taa empo, kia yoemtakai, jabesa empo junuen, Liojta em beje'ene' betchi'bo. Maasu, ju'u babue ya'ari, ju'u a' yaakamtau: "Jaisaaka empo inien nee yaa", ti ka a au jiune. ²¹ Bwe'ituk ju'u babuta tekpanoame, junae babue, a' ya'abae'uta ya' betchi'bo, lutu'uriak, jiba junae babue, senuk soto'ita yeu pu'arita benak a' ya'ane. Senuk intok ket, ka junaen, ta'abwisi jachin machik a' ya'ane.

²² Ini'i su, inien ju'u Lios, wame'e tua jiokot ameu a' chup'ea'um, lu'uta'eewame, inime'e aapo tua binwaa amet bo'o bichaka inien yee jiokot a' bittua'uta intok si'ime utte'ata aet ayuka'uta junuen a' ju'uneiyya tebokai. ²³ Inika'a yaak junuen, aapo inim itomake, aapo'ik betana kaita aapo'ik benaka jiba yo'orisi machika, a' nesawee'uta itom a' ju'uneiyyatuabaekai, iitom, jume' aapo'ik tua a' nak jiokoleka'um. Intok jaibu, bat naatelaapo naateka yeu a' pu'arim, junale benak tua eiyaawatchika yo'orisi machik, itom aman aamak a' bitne' betchi'bo. ²⁴ Ju'u Lios, aapo itom nunuk, waatem jurio yoemrata betana, watem intok ket, jume' ka juriom betana. ²⁵ Jum Oseajtuka'uta ji'ojteka'po a' jia'a benasia:

Jume'e, bat naataka ka in yoemiamtuka'um, juname'e, i'an in yoemiampo ne am ta'aane. Intok juka'a, bat naataka ka in nakeka'uta, i'an ne a' nak ta'aane.

²⁶ Intok jiba jum bwiaraapo:

"Eme'e ka nee betana yoemrapo ta'eewa", ti ameu jiuwaka'po, jiba junama'a, inime'e, Lios, yuu jiapsamta betana, bem yoemiawaimtuka'po ta'eena.

²⁷ Taa ket jume' intok Ijra'el yoemrata betana, ju'u Isa'iaj tuka'u inen a' teuwaak: "Ijra'eltuka'uta betana, jume' aet yeu katriam, se'eta bawe mak bwikola aukamta benasi ka a na'ikiatu maisi juebenaka juni'i, kia jume'e, si'imem inime'e betana, ka jaikika yeu be'ekame jiba, jinne'uimtune. ²⁸ Bwe'ituk ju'u itom achai Lios, aapo'ik inim bwiapo yeu weene'eti jiaka a' teuwaari, kaita be'eeka, chubalaposu, aet yeu yuma'ane." ²⁹ Jiba aapo'ik, juka' Isa'iajtuka'uta bat naataka a' jiaka'a benasia:

Juka' ankelesimmeu Lios, teekapo katekamta,

Jume' itot yeu katriamtuneeme ka itom mikako,

Wooi, jume' bwere jo'aram, Sorooma intok Komoora' teame kaita'po tawaka'a benasi te au ean.

Jume' juriom, intok ju'u Krijtota betana nok lutu'uria

³⁰ Junak su inen te jiune. Jume' ka juriomtakai, intok Liojta betana bem tu'u mabettunee'uta, bat naataka ka a' jariwa'um. Inime'e, juname'emtuk, jume' Liojta bichapo tu'isi mabetwakame. Inime'e, Jesukrijtota bem sualeka' betchi'bo, junuen, Liojta bichapo tu'u mabetwak. ³¹ Taa ka junueni jume' Ijra'eltuka'uta betana yoemra, jume' nesauri ji'ojteim bo'o jooria'um, Liojta bichapo junae tu'isi tawa machikai, kattim

junaka'a nesauta weye'po aman aet yeu yuumak. ³² Bwe'ituk bempo, bempo'im ka Liojta sualeka, a' bo'o jooriaka' betchi'bo. Ala, bempo, tu'ik bo'o jooriaka tu'u mabettubaen. Junae betchi'bo Jesukrijtota ka sualeka, senuk tetat te'iteka'a benasi aet ji'obek. ³³ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

Yuu, ti jiia ju'u Lios, jum kaupou, Sion tea'po, senuk ne aman bittuane.

Inika'a, tetata, aet te'itinaa'uta benasi maachik.

Juebenaka aet ka tu'isi tawane.

Taa ju'u, a' sualeme, ka ae tana bai ta'aatune.

10

¹ Krijtopo nemak werim, ju'u tua junen jiaka in eiyaa'u intok Liojtau bicha in noka'u, ini'i, juka' jurio yoemrata a' jinne'uitunee'u juna'a. ² Taa ne ala, ame betana ne inen a' teuwaa, Liojta betana weyemat bem jiapseka'po, taa ala bem bo'o jooria'ut, Liojta bem yo'oree'ut ka junaen a' lutu'uriatuka'po aman a' jooa. ³ Bwe'ituk bempo kattim ju'unea, Liojta jachin yee a' tu'u mabeta'po, ala bempo, bem junuen a' tu'ure'po aman aneka, Liojta betana tu'u mabtrimtubae. Taa juka'a, aapo'ik yee a' tu'u mabeta'u betana, ka a' mabetakai, omola a' tawaa. ⁴ Bwe'ituk, Jesukrijtota yaaka'ue, ju'u nesauri ji'ojtei, ka intok a' utte'atune' betchi'bo, junama tajtia a' tawaak. Intok ket, i'an, si'ime jume' a' sualeme, Liojta betana am tu'u mabettebo.

⁵ Ju'u intok jume' nesauri ji'ojteimmea, senuk, Liojta bichapo kaita ka tu'ik ya'ari benasi a' mabet tunee'u betana nokakai, ju'u Moiseejtuka'u: "Ju'u inia nesaurit tu'isi yeu yumakame, ae betchi'bo jiba yuu jiapsine", ti a' teuwaak. ⁶ Taa Jesukrijtota sualeka, junuen Liojta yee a' mabeta'u betana, inen ji'ojtei: "Ka inien eebaanee: Jabesa tua, teekau sikaa, junuen Krijtota a'abo ko'om nottituane", ti eakai. ⁷ Intok kia ka inen jiubaanee juni'i: "Jabesa tua, bwiata betekun a noitine, intok junuen, kokkolam nasuk, Krijtota a' jiabijtetuane", ti eakai. ⁸ Inien ji'ojtei: "Juka' Liojta teuwaa'uta, empo jaibu a' ju'uneiyyaa. Intok a' teuwaa." Ini'i Liojta nok lutu'uria, ju'u Jesukrijtota betana, jachin a' sualnaa'u itom yee majtanaa'u juna'a. ⁹ Bwe'ituk, empo, Jesukrijtota emo yo'owak, ti juebenam bichapo a' teuwaaka'ateko, intok tua lutu'uriapo, aapo'ik kokkoarim nasuk, Liojta a' jiabijteka'uta suale'eteko, empo jinne'uitune. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Liojta bichapo tu'u mabettubaeme, tua junuen jiaka a' sualeme juna'atune. Intok ju'u junuen jinne'uitubaeme, juebenam bichapo, Jesukrijtota a' suale'uta a' teuwaaneeme, juna'atune.

¹¹ Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Jabetaka juni'i a' sualeme, ka ae tana bai ta'aatune." ¹² Bwe'ituk Liojta bichapo, jume' juriom, intok jume' waate, ka juriomtakai juni'i, ka ta'abwisi, taa si'ime nanancha eiyaawa. Bwe'ituk wepul achai Liojta, si'imem nau a' yo'owak. Intok si'imem wame'e, au bicha emo nokriame, ae betana, kaita be'eeka a' mabetne. ¹³ Taa ket inen a' ji'ojtei'i benasia: "Jabetaka juni'i, wa'a tua junen jiaka, ju'u itom yo'owabeu bicha, aapo'ik a' jiokolinee'uta a'awame, juna'a jinne'ui tune", ti ji'ojtei. ¹⁴ Taa kaachin au bicha emo nokriane, ka a' sualekai. Intok kia kaachin a' sualne, aapo'ik betana weyemta kee jikkajilamtakai. Intok kaibu a' jikkajinee juka' Liojta nok lutu'uriata, kaabeta ameu a' teuwaao. ¹⁵ Intok kia inime'e juni'i, kaachin, juka'a, Liojta nok lutu'uriata yee majtane, kaabeta aet am tekil makako. Liojta nok lutu'uriapo inien a' ji'ojtei'i benasia: "Tua naksi eiyaanaa, jume'e, mekka betana, wokimmea kateka, Krijtota betana, bemelasi weyeka intok tu'ik yee majtame", ti jiakai.

¹⁶ Taa junuentaka juni'i, ka si'ime jume' inika'a bemela nok lutu'uriata jikkajame a' mabbeta. Ini'i, juka' Isa'iaj tuka'uta a' ji'ojteka'a benasi weye: "Achai Lios, kaabe ee betana itom teuwaa'u a' suale", ti jiakai. ¹⁷ Junuen san, ju'u, aapo'ik soal ta'eewame,

ini'i, aapo'ik betana a' jikkajiwa'po iniat yeu weama. Ju'u intok jikkajinaame, ini'i, ju'u, Jesukrijtota betana nok lutu'uria juna'a.

¹⁸ Taa inen ne nattemae, jaisa bempo, Krijtota betana nok lutu'uriata ka jikkajamme ja'ani. Jana'aka. Ju'uneewa bem a' jikkajila'po, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

Jume' Liojta betana yeteu noktuawakame, si'ime bwiat yeu tajtia jikkajituk.

Intok ju'u, bem teuwaa'u, si'ime aniat yeu tajtia jiapsammeu yuumak.

¹⁹ Taa juchi ne nattemae, jaisa ju'u Ijra'el ta yoemra ka a' ju'uneiyaa ja'ani. Jana'aka. Ju'uneamme. Che'a bat naataka ju'u Moiseejtuka'u inen a' ji'ojtek:

“Inepone”, ti jiia ju'u Lios, “enchim, wate yoemratat, ka tua juebena yoemratakai, ka tua eiyaawame, enchim mammatetuakai, eme'e junammet koptine.

Intok senu yoemra, ka suawakame betchi'bo ne enchim omtituane”, ti jiia ju'u Lios.

²⁰ Che'a chukula ket ju'u Isa'iajtuka'u, che'a witti ameu a' teuwaak inen jiakai:

Jume' ka net emo temaime, junammeu nee net am ju'uneetuak.

Intok jume' ka nee nattemaimmeu, junammeu ne ino yeu bwisek.

²¹ Ju'u intoko ijra'eliita yoemrata betana, ju'u Isa'iajtuka'u: “Jiba ta'apo nee inia yoemra, ka a tejwaatuka intok kaa, yo'oraakammeu, neu bicha nee am nunu”, ti jiia.

11

Ijra'el yoemrataka, jume' jinne'urim

¹ Taa i'an intok, jaisa ju'u Lios, juka' a' yoemrawata, ijra'eliitam teame omola tawaak ja'ani. Kaibu junuentune. Bwe'ituk jiba ineponee ijra'eliita yoemra, Apra'amtuka'utat yeu katriam, intok senu, Benjamin teamta betana yoemiarim betana nee yeu simria.

² Tua bat naatakai ju'u Lios, juka' ijra'el yoemrata, aapo'ik am yoemiaka'a benasi junuen am mabetak. Intok i'ani, ka omola am tawaari. Iniau waate'em, jum Liojta nok lutu'uriapo eme'e a' ju'uneiyaaka, ju'u Eliajtuka'uta betana nokaka inen a' ji'ojteituka'po, aapo'ik Liojtau bicha nokaka, juka' Ijra'el yoemrata beje'eka am na'atejoka'po: ³ “Achai”, ti jiakai, “jume' ee betana weyemat ju'uneetuawaka yeteu nonokame, bempo am su'ak. Intok jum te'opompo sawaawamta nasontek. Intok inepolaanee enchi yo'oreka jiba tawala. Intok nee juni'i ket me'ebaemme.” ⁴ Taa ju'u Lios inen a' yoopnak: “Woo busan miil yoemem, ijra'eliitam betana ne ju'uneiyaa, junaka'a ka tua lios Ba'al teamta kee a' yo'oreka, ka au tonommea japtelame.” ⁵ Junuen san ket jiba junak benasia, inime'e taewaimmetchi jume' ijra'eliitam betana, waate, tua ka juebenaka tawala, jume' Liojta ama butti yee a' nak jiokole' betchi'bo yeu pu'arim.

⁶ Taa junuen, Liojta ama butti yee a' jiokole' betchi'bo tuko, kaachin junuen jita tu'ik senuk a' joa'u betchi'botune. Bwe'ituk junuen, senuk a' joa'u betchi'bo tuko, Liojta ama butti yee a' jiokolee'uta, kaita teuwa ean.

⁷ Junak su, ju'u Ijra'el yoemra inen bem bitbae'uta, ka jajamek. Taa juname'e betana, ka jaikika, Liojta yeu pu'aka'um a' jajamek. Jume' watem intok, ka aamak eaka ka a' jajamtuawak. ⁸ Liojta nok lutu'uriapo inen a' ji'ojteituka'a benasia: “Ju'u Lios, inime'e, aapo'ik betana weyemat ka bem ju'uneene' betchi'bo, junuen am tawaak. Liojta ame nasuk joa'uta, bichaka juni'i, katim a' mammatek. Intok aapo'ik betana lutu'uriata jikkajaka juni'i, katim a' mabetak. Intok i'an tajtia inien weye.” ⁹ Ju'u Labiituka'u ket inen a' teuwaak:

“Ju'u pajkowame, bempo'im bo'o jooria'u, ka tu'isi ameu chupne.

Junuen, junaet ka tu'isi tawaka, Liojta betana jiokot machik bem bitne' betchi'bo”, ti jiakai.

¹⁰ “Intok kia chukula juni'i, juka'a, Liojta ame nasuk joa'uta bichaka juni'i, ka bichame benasi, ka bem mammatenee'u ameu aune.

Intok ju'u ka tu'ik bem bo'o jooria'u, jiba betchi'bo betteka, ko'om po'ola am tawaane.”

Juka' ka jurio yoemrata ket, jaisa jinne'uituka'u

¹¹ I'an su, jaisa jume' ijra'el yoemra junuen aet ji'obekai, jaisa jiba betchi'bo tokti aet ji'obek ja'ani. Kaibu junuentune. Taa ala, jume' juriom junuen, Liojta ka nok jikkajakai, jume' ka juriom, bem jinne'uimtunee'uta jajamek. Junuen, juka' ijra'el yoemrata, am bichaka, amet kopteka, ame benasi Liojta betana weyemat emo temaine' betchi'bo.

¹² Junuen san, jume' juriom, junuen ka amma'ali auka'u, si'ime jume' jiapsame betchi'bo tu'isi yeu sikaari. Intok ket ju'u, bem ji'obeka'u, jume' ka juriom betchi'bo, tu'isi ameu chupukai. Junuen san, che'a juni'i tu'ine, si'ime jurio yoemrata, juchi benasi Liojta yo'oreka, au emo su'u tojako.

¹³ Taa eme'e, jume' ka juriommeu senu weemta ne emou teuwaabae. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' ka juriommeu bicha nee yeu pu'ari. Nee intok, inika'a in tekil maki, ka kia jita tekiltuka'po ju'uneaka, ne aet jiapsek. ¹⁴ Junuen, watem nele benasi juriomtakai, jumak juni'i, enchim bichaka, emo benasi Liojta betana weyemat jiapsine, ti eakai, intok junuen, watem jinne'uimtu i'akai. ¹⁵ Junuen jume' juriom, Liojta betana ka eiyaawakai, junae betchi'bo si'ime ju'u wate yoemra inim jiapsame, Liojtamak a bem emo tu'utenee'uta jajamekai. Junuen san inime'e, chukula, Liojta bichapo juchi tu'u mabetwako, che'a juni'i tu'ine. Bwe'ituk bempo'im betchi'bo, kokolamtaka intok juchi jiabijtekame benane. ¹⁶ Juriom bat naataka a' bo'o jooria'a benasia machikai. Bwe'ituk jume' paanim, bat yeu sikame, kittimma ya'ari, juname'e paanim, Liojtau bicha am na'ikiarituko, jiba su tua ket, si'ime jume' kittim juni'i, Liojtau bicha na'ikiarimtu benasi bitnaa. Intok kia a' juyataka juni'i, a' nawam, Liojtau bicha na'ikiarituko, jiba su tua ket, jume' nassa'akariam juni'i, aapo'iku bicha betchi'botune.

¹⁷ Maasu, waate, jume' juriom, oliibo'ouwotau tammachiawaka, junaka'a nassa'akariaka, chuktawakame benasi mamachi. Intok inime'e chuktawaka'po, empo, ka juriotakai intok kia beja juyapo oliibo'ouwotakai, junaka'a nassa'akariatuwak. Jiba inien empo, inia tu'i oliibo'ouwota nawa, empo ket a' nawaka intok ket ae jiapsakai.

¹⁸ Taa empo, i'an junaka'a ouwota a' nassa'akaria benakai, ka jume' waate, ka a' nassa'akariam bepa che'a emo eiyaane. Junuen empo che'a emo eiya'ateko, iau waatine, juka' nawata ka empo utte'ata em aet autua'u. Taa ala juka' nawata junuen utte'ata et a' autua'u.

¹⁹ Taa jumak empo inen jiunee: "Lutu'uria ala, taa juname'e nassa'akariam chuktawak, junuen juname'e wee'po in nassa'akariatune' betchi'bo." ²⁰ Lutu'uria o'oben, taa juname'e junuen ya'atuk, ka Liojta bem a' suale' betchi'bo. Taa empo intok, em a' suale' betchi'bo jiba, junuen tu'u mabetri. Junuen san, empo, ka che'a emo eiyaabaane. Ala aet ee majjaune. ²¹ Bwe'ituk ju'u Lios junuen, juname'e bat naataka tua a' yoemiaka'um, bem ka tu'isi auka'ut ka am jiokoeka'ateko, enchi juni'i ka aet jiokoine. ²² Junuen ake'em a' mammate, Liojta junuen itomak a' tu'ireaka'po. Taa ketchia, aapo'ik tua junama wa'am, kuttipo a' nesawe'po. Jume' ka amma'ali aukammak junuen bettesi ameu a' chupak. Taa enchi ala, tu'ik ausu'lik ya'ariala. Taa utte'a junuen aapo'ik ama butti enchi a' jikoleka'po aman jiba em a' sualne'po. Bwe'ituk ka junuentuko, empo juni'i junuen omola tawaanaa. ²³ Intok junuentaka juni'i, jume' juriom juchi benasi a' sualeka'ateko, juchi benasi bemelasi mabetnaa. Bwe'ituk ju'u Lios, juchi bemelasi am tu'u mabet betchi'bo ama yuma'ane. ²⁴ Bwe'ituk empo junuen, ka juriotaka juni'i, juyapo, oliibo'ota benasi machika, chuktawaka, tu'i oliibo'ouwotau yo'oturiawakai, ka junuen eu a' lutu'uriatuko juni'i. Junuen san, che'a juni san, jume' juriom junaka'a tu'ik oliibo'ouwota, jiba a' nassa'akariakame benakai, juchi bemelasi juname'e, Liojta betana tu'u mabetune.

Ijra'el yoemrataka, jume' si'imeta chupi'iseo, jinne'uituneeme

²⁵ Taa Krijtopo nemak werim, senu weemta, inika'a kaabeta ju'uneiyaa'uta, nee enchim ju'uneiyaa i'a. Junuen enchim ka ama butti jitat enchim emo ju'uneeline'

betchi'bo, juka' Ijra'el yoemrata wateku junuen, Liojta nok lutu'uriatat ka bem a' ta'aatuawaka'po, junuen bem ka a' mabetbae' betchi'bo. Taa inime'e, jume' wate ka nanau machi yoemra, kaabem be'eeka, si'imem Krijtota sualneeme a' suale'u tajtia jiba junuen anne. ²⁶ Inika'a inien yeu simsuka, junak si'ime ju'u Ijra'el yoemrata jinne'uimtune. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

“Ju'u yee jinne'uneeme, senu kawi, Sion teamta betana yeu machine.

Intok juna'a, Jakoobo' teamta betana, juka' yoemrata, ka amma'ali bem jiapsa'u betana, am aniaka am jinne'une.

²⁷ Junak intok inepo junuen, bem ka tu'uwa ya'ari betana am jiokoisukai, Junuen inepo, bemelasi amemak senu lutu'uriata ya'ane”, ti jiia ju'u Lios.

²⁸ Junuen san, Jesukrijtota nok lutu'uriata betchi'bo jume' juriom, Liojta beje'eme benasi tawaari, junuen enchim, jume' ka juriom, a jinne'uimtune' betchi'bo. Taa ju'u Lios, juname'e, ketuni am nake. Bwe'ituk inime'e betana, jume' bat bem yo'owasuka'um yeu pu'arimtuk. ²⁹ Bwe'ituk ju'u Lios, senuk au yumaka, juka' a' joonee'uta, yetet a' autua'uta, ka juchi yee a' u'u'uuraa. Intok kia jume' a' usiwaimtune' betchi'bo a' nunuka'um juni'i, ka am kop kopta. ³⁰ Eme'e, bat naatakai ka Liojta nok jikkajak. Taa i'an, jume' juriom junuen emo benasi, Liojta ka am nok jikkaja' betchi'bo, ju'u Lios, enchim nak jiokolek. ³¹ Jiba junaen, bempo i'an, ka Liojta nok jikkajak. Taa junuen, Liojta a am nak jiokoline' betchi'bo jiba, ket enchim a' nak jiokole'e benasia. ³² Bwe'ituk ju'u Lios, si'ime yoemrata, nanancha, aapo'ik ka nok jikkajame benasi tawaari, jiba junaen, si'ime yoemrata, nanancha a' nak jiokolibae' betchi'bo.

³³ Tua ka jajam maisi maachi intok kaitau a tammachiatu, Liojta a joa'u. Intok ju'u jitat a' ju'unea'u, intok a' koba suawa. Aapo'ik ya'abae'uta, kaabe ju'unakkiachisi a yeu a' bwijne. Intok a' bo'o jooria'ut, jachin a' joa'ut, aet ju'unee betchi'bo kaabe a' jajamne.

³⁴ Bwe'ituk kaabe Liojta betana eerimmet ju'uneame aane. Intok kia kaabe aane, Liojta majtakame. ³⁵ Inim tua kaabe aane, wa'a Liojta bat jita a' mikaka, intok junuen, jiba junaen betchi'bo, chukula aapo'ik betana jita mabetneeme. ³⁶ Bwe'ituk si'ime ju'u ayukame, Liojta betana ju'unakteitaka aayuk. Intok juka' inim jiapsaka ayukamta, a' utte'ae, aapo a' jiapsitua. Intok si'ime ju'u ayukame, aapo'ik ae eiya' betchi'bo aayuk. Si'imem betana a' yo'orinaa'u jiba yuu betchi'botune. Tua junuentune.

12

Si'imeku, wepulsi Liojta betchi'bo jiba, jiapsiwame

¹ Junuen san Krijtopo nemak werim, emou ne ujbwana, Liojta tu'isi yee a' nake' betchi'bo, intok Liojta junuen alleetua' betchi'bo, eme'e jita a' mikakamta benasi, au emo su'u tojine' betchi'bo. Wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba, intok Liojta ae alleetua maisia jiapsakai. Ini'i, tua junuen jiaka, ka jiapsita bepa, enchim Liojta yo'orinee'u juna'atune. ² Ka inim aniapo ka tu'isi jiapsiwa'a benasia eme'e jiapsibaane. Taa ala eme'e, ta'abwisi, wepulsi tu'ikut jiba enchim jiapsinee'ut emo temaine. Junuen eme'e, yuma'isi, bemelasi intok ta'abwisi jiapsi betchi'bo. Junuen eme'e a aet ju'uneenee juka' Liojta jitat junuen enchim a' bo'o jooria i'a'ut, inika'a juka' tu'ik bo'o jooriawamta, juka' ae Liojta alleenee'ut intok si'ime lutu'uriaka weyemat.

³ Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, aapo'ik betana in aet ju'uneetuawaka in a joa'u betchi'bo, si'imem emou nee inika'a teuwaabae. Kaabeta emo nasuk, che'a bepa au jabeline' betchi'bo. Ala, we'epulaka, junuen au a' ju'uneiyya'po aman, emot ju'uneaka, ka che'a au eiyaane. Liojta betana aniawaka, jachin maisi Krijtota a' suale'po aman. ⁴ Maa suko, junuen, itepo ka nanau machika, juebenakue itom takaa, wepulsi takaasi ya'ari. Intok ka si'ime ju'u junuen ka nanancha ju'unaktei, wepulsi weemta jooa. ⁵ Junuen san ket itepo juni'i, jume' Krijtota sualeme, juebenakai juni'i, Jesukrijtota mak eaka, itom a' suale' betchi'bo, takaata wepulsi a' machiaka'a benasia, wepu'ulai benasi

te nau eiyaawa. Intok itepo, juka' takaata junuen juebenaka nau a' ya'arituka'a benasia, itom nau eaka naas itom ito anianee'uta, itou utte'a.

⁶ Intok ju'u Lios, yee a' nake' betchi'bo, itom we'epulaim, ka nanau machika a itom bo'o joorianee'uta itot autualaa, aapo'ik a' tu'ure'po aman junuen weyemta. Itepo junuen, juka' itot autuari, tu'isi te a' bo'o jooriane. Jume' Liojta betana weyemta a' ju'uneiyaaka a' teuwa'ateko, junaka'a, Jesukrijtota itom a' suale'ut eaka a' teuwaane. ⁷ Ju'u, watem bit betchi'bo junuen a' ta'aaka, aet au yumame, aet jiapsine. Ju'u intok, Krijtota nok lutu'uriatata ju'uneaka, a yee a' majtame, aet au tekil makne, yee majta' betchi'bo. ⁸ Ju'u, Liojta betana weyemtat yee a' jiapsituame, junaka'a bo'o jooria betchi'bo, aet au temaine. Ju'u yee mimikame, kaita aet mabet bo'o bichakai a' joone. Ju'u intok nau yaajiwa'po, junaka'a weetua' betchi'bo a' tekiakame, aet jiapseka, ama wa'am a' joone. Ju'u, jume' jikot emo bichame am aniname, alleaka a' joone.

Jume' Krijtota sualeme, jaisa jiapsi'ea'u

⁹ Enchim naas emo naknee'u, lutu'uriatune. Juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta ka a' eiyaabaane, ala, juka'a, si'ime tu'ik bo'o jooriawamta tu'ureka, aet jiapsine. ¹⁰ Eme'e, emo nasuk emo nak ta'ane Krijtota nau sualeme tua emo am eiya'a benasia. Emo nasuk, we'epulaka, kia jita'apo juni'i, watem che'a emo eiya'a tebokai. Intok si'ime naas emo yo'orekai.

¹¹ Emo utte'a jooriane, ka o'obene. Intok yo'owe Jesukrijtota betana tekilet jiapseka, aet emo temaine. ¹² Alleaka jiapsine. Chukula enchim mabet bo'o bicha'ut jiapsekai. Jikot emo bichaka, ka seej chukti eaka, a bo'o bitne. Liojtau bicha jiba enchim noknee'uta ka a' koaptane.

¹³ Jume'e, Krijtota sualeka, jita'apo jikot eame, eme'e aniane. Intok jume'e, mekka betana emou aneme, enchim jo'aampo am mabetaka, tu'isi am bitne.

¹⁴ Jume'e, ka enchim tu'ureka emou suuame, tu'ik ame tana waatane. Intok ameu tu'u nokne. Intok ket Liojtau bicha, tu'ik am a'auriane. Intok ka tu'ik, ka ameu bicha a' eiyaane.

¹⁵ Jume'e, jita'apo juni'i alleammak, eme'e, juname'emak ket alleene. Intok jume'e, jitat juni'i siokaka, ka alleammak, eme'e amewit junuen eene.

¹⁶ Wepulsi, si'imeku nau eewame, emo nasuk aune. Kaabe che'a emo eiyaane. Ala eme'e junuen, kaita'po che'a emo eiyaammak, eme'e amewit eene. Eme'e, ka unnaa jita emo ta'aaline.

¹⁷ Ka tu'ik emou ya'awakamta betana, eme'e ka jujutbaane. Si'imem bichapo, si'imeku, tu'isi enchim jiapsinee'ut emo temaine. ¹⁸ Inia weyemtat emo utte'a jooriane, enchim au yuma'u tajtia, junuen si'imemmak yanti elaka jiapsi betchi'bo. ¹⁹ Krijtopo nemak werim, in nake'um. Eme'e kaitat jujutbaane. Ala Liojta mampo si'imeta su'u tojine. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Ineponee juna'a ju'u jikot yee ya'aneeme. Ineponee ameu a' lutu'uriatuka'po aman, ameu a' chupa'ane", ti jiia ju'u achai Lios. ²⁰ Intok ket inen ama ji'ojtei: "Juka' enchi beje'eka anemta, a' tebaureo, a' ji'ibwa mikne. Intok a' ba'ae mukeo, a' ba'a mikne. Bwe'ituk empo junuen au a' tiutuane." ²¹ Ka tu'ik, ka enchim ya'ane' betchi'bo, emo aet suuane. Ala, che'a, tu'ik ausu'lik enchim bo'o joorianee'ue emot a' ayuka, ka tu'ik koba'ika, omola a' tawaane.

13

¹ Kaabe yeu be'aaka, ya'uraata nesaupo aman jiapsine. Bwe'ituk kaabe nesau ean, ka Liojta betchi'botuko. Inime'e intoko, ya'uraa ayukame junuen, Liojta junen ea' betchi'bo yo'o ya'ari. ² Junuen san jabetaka juni'i, ya'uraata beje'eka aneme, juka' Liojta junuen nesaweka'uta beje'eka anemta benane. Jume' intok, junuen ya'uraata beje'eme, jiba junae betchi'bo ka tu'isi aulam. Intok juname'e jikot ya'atune. ³ Bwe'ituk jume' yaa'uchim, jume' tu'ik ausu'lik joammeu ka suuane. Ala jume' ka tu'ik joammewi. Inien

san beja, empo, jume' yaa'uchim ka majjaubae'eteko, tu'isi jiapsine. Intok junueni ju'u ya'uraa, tu'isi em ane'u, e tana a' teuwaane. ⁴ Bwe'ituk juname'e, Liojta betana junaka'a jooa. Eu tu'ik betchi'bo enchi suakai. Taa empo, ka tu'ik joa'ateko, junak empo majjaune. Bwe'ituk ju'u ya'uraa junuen yee jiokot ya'a betchi'bo, lutu'uriaka junuen nesawe. Juname'esu, Liojta betana a' joakai, junuen juka' ka tu'ik joamta, au a' lutu'uriatika'po aman, junuen jiokot am jooa. ⁵ Junuen san utte'a, juka' ya'uraata nok jikkajipo. Inia wooi weemta betchi'bo. Ka kia jiokot em ya'anaa'uta ka eu aune' betchi'bo jiba, taa ketchia, Liojta bichapo tu'isi em jiapsa'po em a' ju'uneiyaane' betchi'bo. ⁶ Intok ket jiba inia betchi'bo juka' tomita, ya'uraatau bicha weyemta a' nenka. Bwe'ituk ju'u ya'uraa, Liojta betana tekilta joame benaka, intok inika'a tekiaka, a' bo'o jooria.

⁷ Si'imemmeu emo betana bem mabet'ea'uta junuen em ameu a' chupa'ane. Juka' ya'uraatau bicha enchim beje'etua'ea'uta, a' beje'etueane. Jume' intok enchim yo'ori'ea'um, ake'em am yo'orine. Jume' intok, enchim eiyaa'ea'um, ake'em am eiyaane. ⁸ Kaabeta jita wikiriabaane. Ala, emo nasuk, ju'u enchim naas emo naknee'uta ka emou bi'ine. Bwe'ituk ju'u yee nakeka jiapsame, junuen Liojta nesauri ji'ojteita weye'po aman aulatune. ⁹ Bwe'ituk jume' nesaurim inen ji'ojtei: "Jamutta, ka a' jubeka, ka aamak emo tu'urine. Intok ka yee sussu'ane. Ka jita etwabaane. Intok ka lutu'uriae, kaabeta nana'atejone. Juka' ka em atteata, ka waatabaane." Taa inime'e nesaurim, intok si'ime jume' waate, inen weyemtae chupe: "Em emo nake'e benasia, juka' ele benasi yoemta junuen a' nakne", ti jiamtae. ¹⁰ Ju'u yee nakeme, kaibu juka' ale benasi yoemta ka tu'ik au ya'abaane. Junuen san beja, ju'u yee nakeme, nesauri ji'ojteim betana weyemta, tua junama wa'am a' chupa'alatune.

¹¹ Intok ketchia, i'an, inim weyemtat mammateka jiapsine. Intok ju'uneiyaakai, i'an, che'a enchim aet emo temaeka aet jiapsine'po. Bwe'ituk i'an, che'a juni'i kaita be'ee, inim ka tu'ik betana itom jinne'uimtunee'uta tua junaen itou chupnee'uta, Krijtota nok lutu'uriata itom sualeka a' mabetak bepa. ¹² Tukaaria jaibu simsuka, intok taewai jaibu naate'e benasi maachi. Inien san itepo, tukaapo ka tu'ik bo'o jooriawamta, a' su'u tojine. Intok itepo tachiriapo aneme benasi, Liojta betana weyeka, itom ae ito jinne'unee'uta, a' eiyaaka, ae ito aniane. ¹³ Katte jak wa'am jachin juni'i jiapsibaane. Taa si'imeku itepo suasi jiapsine, tachiriapo rejti'eewa'a benasia. Naakowamta intok ka weela'po ji'ibwawamta ka joaka jiapsine. Intok kia ta'abwi jaamuchim mak ito tu'uriwamta juni'i. Ka tu'ikut ka emo ta'arune. Intok kia ka nok nassuabaanee juni'i. Intok ka watem atteat koptine. ¹⁴ Taa ala eme'e, yo'owe Jesukrijtota betana a' tu'u jiapsie emo aniane. Intok enchim takaam betana, ka tu'ik emot ayukamta, ka a' tu'ureka a' eiyaabaane.

14

Ka ju'u Krijtopo emak werikut jitat nokbaanee

¹ Senuk ju'ubwa Krijtota sualeka, kee tua aet utte'itumta ama aneo, eme'e, ka wate weemtat, ka ju'unakkiachikut, aamak etejoka, taa alleaka a' mabetne. ² Maa su, waate Krijtota sualeme aane, si'ime wakajta bem bwa'ane'po a' tu'i, ti eaka a' suale. Wate intok, kee tu'isi Krijtota sualeme, ji'uta jiba bem bwa'ane'po a' tu'i'iti'eame. ³ Ju'u, junuen si'imeta bwa'eeme, juka' junuen watek ka a bwa'atu, ti eamta, ka jaana a' eiyaane. Ju'u intok, junuen ka si'imeta bwa'eeme, juka' si'imeta a bwa'eemta, ka jaana aet nokne, ka amma'ali a' ane'eti jiakai. Bwe'ituk junaka'a, ju'u Lios ket a' tu'u mabetla. ⁴ Ka eu cha'aka, ta'abwik tekokamta, jitat em aet nokne'po. Bwe'ituk junaka'a, tu'isi, oo ka tu'isi aamak a' tawako, ju'u a' tekowa aamak ju'unea. Intok junuen jume'e, Krijtota sualeka a' mabetlame, tu'isi tawane, bwe'ituk ju'u yo'owe Jesukrijto, junuen tu'isi am tawane' betchi'bo am ania'po au yuuma.

⁵ Maa su ket, wate, Krijtota sualeme aane, Liojta yo'ori betchi'bo, taewaim betana, senuk che'a emo a' tu'urituame. Intok ket waate aane, si'ime jume' taewaim, nanancha a' eiyaaka a' sualeme. We'epulaka nattepolo tu'isi ju'uneenee jita betchi'bo junuen bem a' suale'po. ⁶ Ju'u, taewaim betana senuk che'a yeu pu'ame, Liojta yo'orika junuen aane. Ju'u intok ka junuen a' joame, ket jiba Liojta aet yo'oreka junuen aane. Ju'u intok, si'imeta a au bwa'ee ti'eame, Liojta yo'oreka junuen a' jooa. Bwe'ituk Liojta ae betchi'bo baisae. Ju'u intok ket, wakajta ka a' bwa'eeme, junuen ket Liojta yo'oreka, ka a' bwa'ee. Intok ket Liojta aet bai saune. ⁷ Bwe'ituk kaabe inim ito betana, ka watem betana aniawaka, aapolai benasi jiba jiapsame. Intok kia kaabe, aapolai benasi mukuka, ka watem sioktuaneeme. ⁸ Bwe'ituk itepo ket inim jiapsakai, Jesukrijtota yo'owaka te jiapsine. Intok itepo kokkoko juni'i, jiba aapo'ik yo'owaka te kokkone. Junuen san, itepo, inim jiapsaka, oo chukula kokkoka juni'i, aapo ju'u Lios itom yoemiak. ⁹ Bwe'ituk ju'u Jesukrijto junuen muukuk, intok ket juchi jiabijtetuawak, junuen, i'an jiapsammeu intok kia jaibu kokkoarimmeu juni'i, yo'otubaekai.

¹⁰ Taa empo, jabetaka juni'i, ka eu lutu'uria, Krijtopo emak werik ka tu'isi em a' tawaane'po oo kia jak wa'am em a' eiyaane'po. Bwe'ituk si'ime itepo, achai Liojtau yeu machine, junuen aapo'ik betana itot a' ju'uneiyaana' betchi'bo, tu'isi oo ka tu'isi itom jiapsaka'ut. ¹¹ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: In jiapsa'po, tua lutu'uriatuka'a benasia, ti jiia ju'u achai Lios, junuen ket, kaabe yeu be'eka, si'ime yeu tajtia, nee yo'oreka, tonommea japtine. Intok ket si'ime, si'imem bichapo, Liojtaka in ane'epo a' teuwaane.

¹² Junuen san itepo, we'epulaka, ju'u itom jiapsisuka'u betana, Liojta bichapo ju'uneiyaatune.

Ka juka' Krijtopo emak werik, ka tu'ikut ji'optuabaane

¹³ Junuen san, i'an, itepo ka jitat naas nat nokne. Taa ala eme'e, che'a iniat jiapsine, Krijtopo emomak werik, kaita'po bem emo betchi'bo a' ji'obeka, ka tu'ik a' ya'anee'utchi. ¹⁴ Ju'uneane, bwa'awamta, oo jita juni'i, ka tu'isi yee a' tawaanee'uta, kaita aet ayuka'po. Inia betana intok junuen a' lutu'uriatuka'po ne aet ju'unea, yo'owe Jesukrijtota in a' suale'po aman. Taa senu junaka'a, jita juni'i tua ka au a' tu'i ti eame, junuen, junae betchi'bo, ka tu'isi aet tawaane. ¹⁵ Taa intok, wakajta oo jita em bwa'e' betchi'bo, juka' Krijtopo emak werik, ka aet a' alleeo junak empo, junae bichapo junuen, junaka'a bwa'e'eteko, ka yee nakemta benasi annee. Junuen empo, senuk ket, Krijtota ae betchi'bo mukuka'uta, ka junuen a' ji'optuabaane, junuen kia jita juni'i em bwa'apea' betchi'bo. ¹⁶ Junuen san, eme'e, juka' enchim tu'i'iti'eaka, enchim joa'ut, ka emot nokna' betchi'bo, aet emo suuane. ¹⁷ Bwe'ituk Liojta yo'o nesaweka kateka'u betana, ju'u lutu'uria yee jinne'ume, ka bwa'awame oo ju'u ji'iwame juna'a a' teuwaa. Ala, Liojta bichapo tu'isi jiapsiwame juna'a. Intok yanti elaka intok alleaka, Liojta tu'u jiapsi betchi'bo itot ayukame juna'a. ¹⁸ Ju'u junuen a' bo'o jooriaka, Jesukrijtota betana tekilta joame, Liojta alleetuaka jiapsine. Intok inim, watem betana tu'isi a' ane'epo ju'uneiyaanaa.

¹⁹ Junuen san itepo, si'imemmak yanti elaka itom jiapsinee'ut, bichau bicha te aet ito temaine. Intok junuen, junae itepo, Liojta betana weyemat naas ito aniane. ²⁰ Juka' inim, Liojta betana weyeka bo'o jooriawamta, kate'e kia jita em bwa'ee'u betchi'bo junuen a' beje'eka em anbaane. Ju'uneewa, si'ime bwa'amta, kaita ka tu'ik aet ayuka'po. Taa seenu, ka tu'isi aune, aapo'ik ji'ibwa' betchi'bo, watem, Krijtota bem suale'u betana ka tu'ikut ji'optuaka'ateko. ²¹ Wakajta empo ka bwa'e'eteko, tu'ine. Intok kia pa'asi ba'awata ka je'e'eteko, tu'ine. Intok kia jita juni'i ka joone, juka'a, Krijtopo emak werik ka junuen junaet a' ji'optua' betchi'bo oo ka junuen ka tu'isi tawaa betchi'bo oo Krijtota a' suale'ut, ka ko'om a' eene' betchi'bo. ²² Inia betana, ju'u em a' suale'ut, empola junuen Liojta bichapo em a' suale'po ju'uneene. A' allea'u aet aune, ju'u jabetaka juni'i, a' joa'ut

si'imeku tu'isi a' ane'epo, Liojta bichapo au ju'uneiyaame. ²³ Bwe'ituk seenu, a' bwa'ee'u betana uu'eaka a' bwa'eeme, junuen a' bwa'eeka, ka tu'isi aet au tawaane. Bwe'ituk junaka'a ka a' yoem'eiyaaka a' bwa'akai. Bwe'ituk si'ime ju'u senuk ka aet yoem eaka joowame, junaet ka tu'isi tawane.

15

Ka empo, emo alleetuabaane, ala, ele benasi yoemta jita'apo alleetuanee

¹ Junuen san, itepo jume' che'a tutti Krijtota sualeme, jume' kee tutti a' sualeme, jita'aku ka amma'ali bem jiapsa'ut, ameu tu'u jiapseka, junaet am aniane, che'a tu'isi bem jiapsine' betchi'bo. Intok ka itepo jiba itom tu'ure'uta joaka, yanti elne. ² Itepo we'epulaka, jume' ito benasi yoememmak tuttu'ine, ametana tu'ik waataka. Intok jita'po ameu tu'ik betana, intok si'imeku, Krijtota che'a tu'isi bem sualnee'ut am aniakai. ³ Bwe'ituk aapo Jesukrijto juni'i, ka aapo'ik ea'po, a' tu'ure'uta joaka jiapsak. Taa ala, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia au yeu siika: "Jume'e, Liojta jaana jiaawaame teuwaaka'uta, neu yeu chupuk." ⁴ Bwe'ituk si'ime ju'u bat naataka yeu sikaari, Liojta nok lutu'uriapo ji'ojtewakame, junuen ji'ojteituk, itom ae majtitune' betchi'bo. Junuen, chukula itom mabetnee'ut eaka, itom a' bo'o bitne' betchi'bo. Junuen, junakriapo a' bo'o bichakame, intok juname'e, alleewamta jajameka'uta, ama ju'uneiyaakai. ⁵ Aapo ju'u Lios, ju'u ket, binwa a' itom bo'o bitne' betchi'bo itom aniane, intok ka itom ko'om eaka, jiba itom alleenee'uta itot autuame, aapo junuen enchim aniane, wepulsi, si'imem nau eaka, enchim jiapsine' betchi'bo, Jesukrijtota enchim jiapsi i'a'po amani. ⁶ Junuen beja, si'ime wepulsi nanancha eaka, juka' itom yo'owe Jesukrijtota Lios achaiwata, au bicha nokaka, enchim allea'uta teuwaaka, tua junuen jiaka a' yo'orine.

Krijtota nok lutu'uria, ket jume' ka juriom a' majtawa

⁷ Junuen san eme'e, nanancha emo eiyaaka, emo tu'u mabbetne. Jesukrijtota itom a' tu'u mabetaka'a benasia. Junuen Liojta a' nakwaka a' yo'orina' betchi'bo. ⁸ Bwe'ituk ju'u in teuwa'u, Jesukrijtota, jume' ijra'eliitam tu'ikut am aniabaeka, ameu yepsaka'u juna'a. Junuen bat naataka, jume' itom yo'owamtuka'um, Liojta ameu bicha na'ikiaka'uta, a' chupa'abaekai. Intok junuen Liojta a' teuwaarit, ka a' koptaka, si'imekut a' chupa'uta ju'uneiyaana' betchi'bo. ⁹ Taa ketchia, junuen, jume' ka juriom juni'i, ket Liojta tu'isi yee a' jiokole' betchi'bo, bem a' yo'ore'uta au teuwaane' betchi'bo. Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

"Inia betchi'bo, inepo, ka nanau machi yoemrata nasuk, nee enchi yo'orine.

Intok enchi yo'oriteboka, ne eu bicha bwikne", ti jiia ju'u yo'owe Krijto.

¹⁰ Intok ket jiba Liojta nok lutu'uriapo omot inen ji'ojtei:

Alleene, eme'e, ka nanau machi yoemra, jume' Liojta yoemiammake.

¹¹ Ket intok, juchi omot inen ji'ojtei:

Si'ime ju'u yoemra aniat yeu tajtia, achai Liojta yo'oreka, au bicha bwikne,

Intok si'imeraa, jachin maisi a' eiyaawatchiaka'uta a' teuwaane.

¹² Ju'u Isa'iajtuka'u ket inen a' ji'ojtek:

Issai'i teamta betana, seenu, a' yoemiam betana yeu machine,

Ju'u, juka' ka nanau machi yoemratau yo'otaka a' sauneeme.

Juna'a yoemra intok, tu'ik aet mabet bo'o bitnee a' yoem eiyaakai.

¹³ Lios, aapo ju'u, chukula itom mabetnee'ut itom jiapsine' betchi'bo itom aniane, enchim tu'isi alleenee'uta emot autuane. Intok junuen, aapo'ik sualeka, yanti elaka enchim jiapsinee'uta emot aune. Junuen beja, che'a juni'i Liojta enchim bo'o bitnee'uta ka a' koptaka jiba emot aune. Liojta tu'u jiapsie aniawakai.

¹⁴ Krijtopo nemak werim, emo betana ne a' lutu'uriatuka'po ne ju'unea, ama butti yee nak jiokoleka enchim jiapsa'po. Intok Liojta betana lutu'uriat yuma'isi enchim ju'unea'po. Intok ket, tu'ikut enchim a' emo sua tejwaa'ut ju'unea'po. ¹⁵ Taa inim ji'ojtei

in emou bittua'po, inia wate weemta betana ne kaita essoka emou a' teuwaa. Junuen inika'a ka enchim koptane' betchi'bo. Inika'a ne jooa, Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo nee aet a' tekil makaka' betchi'bo. ¹⁶ Jesukrijtota betana weyemta, jume' ka juriom nasuk a' bo'o jooriakai. Ini'i intok in joa'u, Liojta betana nok lutu'uria yee jinne'uneeme in yee majta'u juna'a. Junuen, jume' ka juriom, Liojta bichapo am tu'u mabettu i'akai. Liojta tu'u jiapsie junuen wepulsu aapo'ik betchi'bo jiba jiapsakai.

¹⁷ Taa inepo, Jesukrijtota in suale'po amani, Liojta betana in tekilet, in bo'o jooria'ut, in aet ino uttiane'e'u net aayuk. ¹⁸ Bwe'ituk inepo kaita jita ta'abwik intok ne a teuwaa. Ala juka'a, Jesukrijtota betana weyeka neas a' joa'uta jiba. Junuen jume' ka juriom, Liojta a bem nok jikkajinee'uta am majtakai. Ini'i intok, in yee majta'ue intok in joa'ue ya'ari. ¹⁹ Liojta a jita joa'apo aman, machilaata, intok watek ka a jootu maisi machikue. Intok Liojta betana tu'u jiapsi in mabetrie aniawakai, ya'ari. Inien san, inepo, Jesukrijtota betana a' nok lutu'uriawata, yuma'isi nee yee a' majtala, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po naateka, intok si'imekut, bwiaraa Iliiriko' tea'u tajtia. ²⁰ Junuen, inepo, Jesukrijtota nok lutu'uriata yee majtaka nee junuen aet jiapsisuk, si'imekut jum Krijtota team jakwoo juni'i ka ju'uneiyaari'po, ka junuen, watem jaibu yajilata yee majtaka'po, ka amet cha'aka yee majtabaekai. ²¹ Ala che'a, Liojta nok lutu'uriapo inen a' ji'ojteituka'a benasia:

Wame'e, jakwoo juni'i ka ae betana jikkajisukame, a' jikkajine.

Intok wame'e, jakwoo juni'i kee ae betana tejwaawame, juname'e aet ju'uneene.

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u noitibaeka'ea

²² Jiba inia betchi'bo san, inepo, jue benasi emou noiti jiji'obeka juni'i, kee ama yuma'ala. ²³ Taa i'ani, inepo inimi'i si'imekut in tekil chupa'ika, intok tua binwatu naateka enchim bitpeakai, ²⁴ bwiaraa Epanya' tea'u bicha weyeka, ne ket emou noitibaeka'ea. Intok chukula, inepo, junama'a, alleaka ama emomak ansuko, junaman bicha in weene' betchi'bo, enchim nee aniane'po ne emot ea. ²⁵ Taa i'an lautipo ne bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha ne noitibae. Junaman jume' Krijtota sualemmeu, bem emo ae aniane'e'uta ameu weiyaabaekai. ²⁶ Bwe'ituk, jume'e, bwiaraa Maserooni' tea'po intok Akaaya' tea'po jo'aaka, Krijtota sualeme, junaman Jerusalem tea'u, Krijtota sualeka, tua kaitae emo ania machim, bem emo ae aniane'e'uta nau tojaka, ameu a' bittuabaeka ean. ²⁷ Bempo junuen bem aune'po a' tu'urek, intok junuen tu'isi aayuk. Bwe'ituk junuen ameu cha'aka bem am ania'po. Bwe'ituk junuen, jume' juriomtaka Krijtota sualeme, jume' ka juriom, Krijtota betana weyemtat am majtaka am aniako, junuen san inime'e i'an, jiba junaen, jume' juriomtaka Krijtota sualeme, inim jita'po bem am aniane'e'uta ameu cha'aka. ²⁸ Junuen san, inia betana inepo aet yeu yuma'asuko, intok junammeu inika'a tojisuko, junaman bwiaraa Epanya' tea'u bicha ne yeu weebae, emot wa'am weepat enchim intok bichakai. ²⁹ Inen a' lutu'uriatuka'po ne ju'unea, inepo junaman emou yepsakai, Jesukrijtota nemaktuka, aapo'ik nok lutu'uriata betana juka' emou tu'inemta, kaita be'eeka, in emou a' teuwaane'po.

³⁰ Krijtopo nemak werim, itom yo'owe Jesukrijtota itom nau suale' betchi'bo intok Liojta betana a' tu'u jiapsie enchim a yee nake' betchi'bo ne emou ujbwana, enchim nemak eaka, in bo'o jooria'ut, in aet japseka'a benasia, nee aniakai, Liojtau bicha nee nokriakai. ³¹ Jum Jurea bwiaraa' tea'po, jume' ka Krijtota sualeme betana in jinne'uitune' betchi'bo eme'e Liojtau nee nokriane. Intok inika'a, jume' Krijtota sualeka, Jerusalem jo'aakame, am ania betchi'bo in weiyaa'uta, junuen tu'isi a' mabettune' betchi'bo. ³² Junuen beja, Liojta junen eao, alleaka in aman enchim bitne' betchi'bo. Intok junuen inepo emomak aneka, in yum jo'ene' betchi'bo. ³³ Lios, ju'u yanti elaka jiapsiwanta yetet autuame, enchim si'imemmaktune. Intok junuentune.

16

Paplo, jume' a' ta'aa'um tebotua

¹ Jamuttaka, Krijtopo itomak werik, Peebe' teamta, inen ne enchim a' ta'aaka a' ju'uneiyaa i'a. Aapo, senu jo'ara Senkrea' tea'po, Krijtota sualeme nasuk, te'opopo, tekilta joaka am ania. ² Inika'a junuen, eme'e, tu'isi a' mabetne, yo'owe Jesukrijtota itom nau suale'po amani, Krijtopo nau wewerim bem emo bit'ea'a benasia. Intok eme'e, jita'po juni'i a enchim a' ania'ut a' aniane. Bwe'ituk aapo yu'in yee aniala, intok kia nee juni'i aniala.

³ Risiila' teamta intok Akiila' teamta nee am tebotuariane. Inime'e, Jesukrijtota betana juka' tekilta nemak a' bo'o jooriame. ⁴ Inime'e, bempo nee jinne'ubaekai, jinilwatchisi emo bichak. Junuen san tu'isi ne am bai sae, intok ka inepo jiba, taa ket si'ime wame'e, ka juriomtaka, si'imekut aneka, Krijtota sualeme am bai sae. ⁵ Ket jume' Krijtopo itomak werim, Risiilata intok Akiila' teamtaim jo'apo nau yaajame em tebotuane. Intok ketchia, juka' Epaineeto' teaka in jalla'i in nake'uta a' tebotuane. Ini'i juna'a ju'u bwiaraa Aasia' tea'po, che'a bat Krijtota sualekame. ⁶ Juka' Maria' teamta ket tebotuane. Aapo emo nasuk, Jesukrijtota betchi'bo yu'in tekilta ya'ari. ⁷ Ket Anrooniko intok Juniaj ti teakame, jume' nemak joomem, am tebotuane. Inime'e ket ya'uraau nemak e'etasuak. Krijtota yeu pu'arim betana ket, inime'e eiyaawa. Intok ket che'a nee bepat Krijtota sualeka au emo su'u tojak.

⁸ Juka' Aapliaj teamta, yo'owe Jesukrijtota, nemak sualeka in nake'uta, in jalla'i, a' tebotuane. ⁹ Ket juka' Urbaano' teamta tebotuane, Jesukrijtota betana itomak tekipanoamta. Intok juka' in nake'uta, Taakij teamta. ¹⁰ Juka' Aapelej teamta nee ket tebotuariane. Jesukrijtota a' suale'po amani, junuen tua lutu'uriatuka'po ju'uneiyaawame. Intok ket jume' Arijtoobolo' teamta yoemiam nee ket tebotuariane. ¹¹ Juka' nemak jometa, Erooriaano' teamta a' tebotuane. Intok jume' Narsiiso' teamta yoemiam, jume' Krijtota sualeme. ¹² Jume' Ripaaina intok Ripoosa' teame ket tebotuane. Inime'e, jume' yo'owe Jesukrijtota tekilta joame. Intok juka' Krijtopo itomak werik, Persiira' teamta itom nake'uta. Ini'i ket, yo'owe Jesukrijtota tekilta yu'in a' ya'ala. ¹³ Juka' Ruupo' teamta ket tebotuane. Ini'i, jume' Krijtota sualeme nasuk, Krijtota tu'isi a' suale'po ta'eewaka eiyaawa. Intok a' aewata, juka' ket nee betchi'bo in ae benasi in eiya'uta, a' tebotuane. ¹⁴ Ket jume'e, inen teakame nee am tebotuariane, Asinkrito' teamta intok Leekon teamta, intok Ermaj teamta, intok Patroobaj teamta, intok Ermej teamta, intok si'ime jume' waate Krijtota sualeka amemak aneme. ¹⁵ Intok ket jume' inen teakame ne am tebotuariane. Pilooloko' teamta, Juuliaj teamta, intok Nereeo' teamta, intok a' akkoowata, intok juka' Olimpaaj teamta. Intok si'ime jume' Krijtota sualeka ama amemak nau yaajame.

¹⁶ Si'ime eme'e, Krijtota enchim nau suale'po aman, em naas emo tebotuane tua emo nakekai. Si'ime jume' te'opommet Krijtota nau sualeme, utte'esia emou tebotemme.

¹⁷ Krijtopo itomak werim, emou ne ujbwana, jume' Krijtota sualeme nasuk, ka nau eewamta joaka intok yee ji'optuame, enchim am mammatene' betchi'bo. Bwe'ituk ini'i weyeme, bem joa'u, Krijtota betana juka' enchim a' majtawaka'uta, beje'eka weye. Juname'emak eme'e ka emo tu'urine. ¹⁸ Bwe'ituk juname'e, itom yo'owe Jesukrijtota betana weyemta, bempo, kaita tu'ik jooa. Ala bempo, bem tu'ureka, bem bwa'anee'ut jiapsek. Intok inime'e, aa noki'ichiae, juebenam am sualtua, wame'e, jita juni'i sualeme, jikkaji maisi ujyooisi ameu nokakai. ¹⁹ Si'imem betana eme'e ju'uneiyaawa, Liojtau si'imeku enchim nok jikkajaka, au enchim emo su'u tojila'po. Inia betchi'bo san ne ama butti emo tana allea. Intok inepo, tu'ik jiba enchim bo'o jooriinee'u betana sussua i'a. Taa juka' ka tu'ik joo betchi'bo ka junuen jiapsine. ²⁰ Ju'u intoko Lios, yanti elaka jiapsiwamta yetet autuame, aapo, Jesukrijtotamak eakai, lauti juka' bebeje'erita, tokti

enchim a' koba' anee' ut enchim aniane. Itom yo'owe Jesukrijtota betana juka' emou tu'ik eme'e mabetne.

²¹ Ju'u Timoteo' teame ket emou tebote. Ini'i, Jesukrijtota betana, tekilta nemak joame, Intok ketchia ju'u Luusio' teame, intok Jason teame, intok Sosiipatro' teame. Inime'e in nemak joomem.

²² Inepo, Teertio' teame, Paplota betana inika'a ji'ojteita emou ji'ojteme, ket ne, inepo, yo'owe Jesukrijtota in emo mak suale' betchi'bo ne enchim tebotua.

²³⁻²⁴ Ju'u Kaayo' teame ket junuen enchim tebotua. Inia jo'apo san inepo kateka, bitwa. Intok ketchia, ini'i, si'ime jume' inim Krijtota sualeme, a' jo'awapo nau yaaji betchi'bo am mabbeta. Ju'u Erajto' teame ket enchim tebotua. Ini'i, ju'u inim bwe'u jo'araapo Korinto' tea'po, ya'uraa tomita nau toji betchi'bo, tekilta joame. Intok ket ju'u Krijtopo itomak weri, Kuarto' teame enchim tebotua.

Ji'ojtesuka, Paplo, Liojta yo'oritebo

²⁵ I'an intoko itepo, Liojta te yo'orine, juka'a, Jesukrijtota, che'a juni'i, ka ta'abwisi intok, enchim a' sualnee' ut enchim anianemta. Liojta betana juka' bemela lutu'uriata, in yee a' majta'apo amani. Intok Jesukrijtota betana, juka' nok lutu'uriata yee a' majtawa'ue. Ini'i intoko, aniata kee ju'unaktewao, kaabeta ju'uneiyaaka, taa i'an, Liojta yeu machiari mak weye. ²⁶ Taa ala i'ani, jume'e, Liojta betana ju'uneiyaaka a' ji'ojtekame ji'ojteka'ue, ju'uneiyaawa, Liojta juka' jiba yuu jiapsamta nesaweka'po amani. Ini'i bemela lutu'uria, i'an si'ime ka nanau yoemra a' ju'uneiyaatuari, junuen bem a' sualne' betchi'bo intok bem a' nok jikkajine' betchi'bo.

²⁷ Lios, ju'u aapolaika, intok si'ime suawakame, jume' Jesukrijtota a' sualeme betana a' yo'orinaa'u, jiba yuu betchi'bo au aune. Intok tua junuentune.

1 Korintiom

Paplo, bwe'u jo'araa Korinto' tea'u, Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Liojta junen eaka' betchi'bo, Jesukrijtota betana juka' nok lutu'uriata yeteu nok i'a'awaka ne yeu pu'ari. Ju'u Krijtopo itomak weri Soojtenej teamtamak anakai. ² Inika'a ji'osiata ne, jume'e, bwe'u jo'ara Korinto' tea'po, Krijtota nau sualemmeu ne a' ji'ojte. Jume' Krijtotamak bem nau ea' betchi'bo Liojta yoemiam. Ju'u Lios, wepulsi aapo'ik betchi'bo am jiapsine' betchi'bo yeu am pu'ala. Intok si'ime jume' watemmeu si'imekut aneka, itom yo'owe Jesukrijtota yoem eiyaaka, au bicha nokammeu. Ini'i, aapo bempo'immeu intok kia itou juni'i, achai yo'owe. ³ Itom Lios achai, intok itom yo'owe Jesukrijtota betana, juka' tu'uwata intok enchim alleenee'uta, intok yanti elwamta eme'e bitne.

Krijtota betchi'bo ju'u, ju'u tu'ikue alleewame

⁴ Jiba ne emo betchi'bo Liojta baisae, Jesukrijtota enchim sualeka, Liojta betana, juka' emou tu'ika, jiba yuu jiapsiwamta enchim mabetla' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk Krijtotamak enchim ea' betchi'bo, ju'u Lios, juka' si'imek bepa che'a eiyaawatchika, aapo'ik betana weyemta enchim ju'uneiyaatuala, intok si'imeku enchim a' teuwane' betchi'bo intok che'a tu'isi enchim aet ju'unee betchi'bo, enchim ania. ⁶ Junuen san, ju'u Krijtota betana lutu'uria, emou teuwaawaka, enchim jikkajaka'u, lutu'uriapo enchim a' sualeka'po aman emot yeu maachi. ⁷ Inien a' wee'po san, Liojta betana enchim mabetrika, enchim a' joa'uta, kaita emou be'ee. Ket inim jiapsaka, taewaita, Jesukrijtota aet yebijnee'uta bo'o bichakai. ⁸ Jiba enchim aet japseka a' sualne' betchi'bo, aapo enchim aet aniane, taewaim enchim mikwa'u tajtia. Intok junuen, kaabeta, kaita ka tu'ikut enchim a' yeu bwijne' betchi'bo, yo'owe Jesukrijtota a'abo notteo. ⁹ Aapo ju'u Lios, jiba ju'u a' teuwaarit yeu yuyyuma. Intok jiba aapo juna'a, ju'u, a' u'usiwa, itom yo'owe Jesukrijtota mak'eaka, inim, intok chukula enchim jiapsine' betchi'bo enchim yeu pu'akame.

Krijtota sualeme nasuk, nattepola emo na'ikimewame

¹⁰ Krijtopo nemak werim, Jesukrijtota betana lutu'uriakai ne emou ujbwana, enchim emo nau tu'utene' betchi'bo intok ka nattepola emo eiyaakai. Taa che'a juni san, si'imeku nau tuttu'ikai, wepulsi weyemta nau eiyaane. ¹¹ Inika'a ne emou teuwaa, Krijtopo nemak werim, bwe'ituk jume' Kloe' teamtaim betana nee etejoriawak, enchim ka nau tuttu'ireaka'po. ¹² Inen ne jiubaeka inika'a teuwaa o'oben, emo tana, we'epulaim, ta'abwisi jia'u. Waate: "Paplotamak ne ea", ti jiame aane. Wate intok: "Apooloj teamtamak ne ea", ti jiia. Wate intok: "Peo' teamtamak ne ea", ti jiia. Wate intok: "Jesukrijtotamak ne ea", ti jiaikai. ¹³ Taa ka nattepola ta'abwisi intok, Krijto sualwa. Intok kia inepo Paplo juni'i, ka emo betchi'bo kuuset popontuk. Intok eme'e ka nee sualeka bato'owaatuk. ¹⁴ Nee intok, Liojta baisae, emo betana kaabeta in bato'owaaka' betchi'bo. Inime'e woim jiba, juka' Krijpo' teamta intok juka' Kaayo' teamta ne jiba bato'owaak. ¹⁵ Junueni kaabeta, nee sualeka au bato'owaatuk ti jiune' betchi'bo. ¹⁶ Ket jume' Ejtepanaj teamtaim ne ket bato'owaak. Taa ne kaabemmeu intok waate, in am bato'owaaka'po. ¹⁷ Bwe'ituk kannee yee bato'owaane' teaka, Krijtota betana yeteu bittuari. Taa aapo'ik betana, bemelaka nok lutu'uriata in yee majtane' betchi'bo. Taa ne ka ujyooi intok suawa maisi nokie yeteu a' teuwaa. Taa ala, Krijtota jachin betchi'bo kuuset a' mukuka'po betana, ju'unakkiachisia ne yee a' majta. Junuen, ito betchi'bo a' yaaka'uta, ka yeu tawaabaekai.

Krijtota betana ju'u utte'awa weyeme, intok Liojta betana ju'u suawa

¹⁸ Itepo, Krijtota betana, aapo'ik kuuset popontaka mukuka'uta, juka' bemela nok lutu'uriata yee majta. Taa jume' ka ju'uneaka, jiokot bem emo bitnee'u yajineeme betchi'bo, ameu ka suasi maachi. Taa itom, jume' jinne'urim betchi'bo, ini'i bemela lutu'uria, Liojta yee a ae a' jinne'u'po, utte'ata aet ayuka'po te a' ju'uneiyaa. ¹⁹ Taa Liojta ji'osia ji'ojteimpo inien ji'ojtei:

Jume' inim bwiapo, unnaa jita ta'aame ne kaita'po am tawaane.

Intok jume' che'a suawakame, jitat ju'uneame junak, nee betchi'bo, kaitat ju'uneame benane.

²⁰ Intok i'ani, ju'u jitat ju'uneame, oo ju'u yee maj majtame, oo ju'u inim weyemta betana a yee nok tejawaame, Liojta betana weyemta intok itou tu'ik ju'uneiya' betchi'bo, kaita'po itom ania. Bwe'ituk inim bwiapo ju'u suawa, ju'u Lios, ka a' suawatuka'a benasi a' tawaari. ²¹ Taa ju'u Lios, a' joa'ut ju'uneaka a' joame, jume' inim jiapsame, ka bem suawae aman, aapo'ik am ta'atuak. Ala inen a' tu'urek, aapo'ik betana, ju'u nok lutu'uriae, yeteu nokwamtae, jume' a' sualeme, juna'e a am jinne'une'po. Ini'i nok lutu'uria intok, jume' watem betchi'bo, ka suawakamta benasi machika juni'i.

²² Jume' juriom, iniat Liojta betana a' weye'po ju'uneebaeka, juka' machilaata, suum watchisi machik bitbae. Jume' intok, riekom teame, bem ama butti jita ta'aa'ut a' ju'uneiyaabae. ²³ Taa itepo, Krijtota betana juka' nok lutu'uriata teuwa'a saka, aapo'ik kuuset a' popontuka'po betana. Jume' juriom intok, inika'a bemela nok lutu'uriata, ka emo a' tu'urituaka, kaita'pom a' bicha. Jume' intok ka juriom, ka a' suawaka'a benasi a' eiyaa. ²⁴ Taa jume' Liojta yeu pu'arim betchi'bo, juriomtakai intok riekomtakai juni'i, Jesukrijtota sualeka, Liojta utte'awata, intok Liojta suawata aet ayuka'po, a' teuwa'a.

²⁵ Bwe'ituk ju'u inim bwiapo yoemrata betchi'bo, Liojta betana weyeme, kaita aet ayuka'a benasi bem eiyaa'uta, juna'a, bem suawata bepa intok bem a' jajame'uta bepa, che'a juni'i suawa ama aayuk. Ju'u intok, ame betchi'bo ju'u Liojta betana weyeka, kaita'po yee'ania'a benasi bem eiyaa'u, che'a juni'i bempo'im a' joaka, bem aet ea'u bepa yee a' ania. ²⁶ Krijtopo nemak werim, eme'e, ju'uneepo yuma'i, Liojta enchim yeu pu'ariaka'po. Emo betana ka juebena o'oben, jume' inim bwiapo jitat ju'uneame, intok ka juebena, ju'u yo'otaka nesaweme oo eiyaawatchisi machim yo'owakame. ²⁷ Taa ju'u Lios, junuentaka juni'i ju'uneakai, jume' inim jiapsame betana, tua kaitat ju'uneame benasi eiyaawame, intok jume' kaita betchi'bo tuttu'i benasi eiyaawame, aapo yeu am pu'ari, junuen, si'imem jume' inim jiapsame betana, unnaa koba suawakame benasi eiyaawame, intok jume' yo'o ya'arim si'imeku emo yuma'aleme, Liojta bichapo tua kaita bem teuwa'a'ut bem a' ju'uneiyaane' betchi'bo. ²⁸ Intok ket aapo ju'u Lios, inim bwiapo jume' ka eiyaawame intok kia jak wa'am bitwame juni'i, yeu pu'ari, intok junuen, jume' si'imem bepa eiyaawame, amau am tawaa betchi'bo. ²⁹ Junuen beja, kaabeta, Liojta bichapo au jabeline' betchi'bo. ³⁰ Taa jiba Lios, aapo juna'a ju'u, Jesukrijtota enchim sualeka, aamak enchim eetualame. Ju'u Krijto intok, itot jiapsakai, Liojta betana suawata itot autuari. Intok kaita ka tu'ik ya'ari benasi, tu'isi itom a' mabettuari. Intok wepulsu aapo'ik betchi'bo itom jiapsinee'ut itom anialame. Intok ket itom jinne'ukame. ³¹ Junuen san, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: "Senu au uttiabae'eteko, che'a tu'ine, yo'owe Jesukrijtota uttia'ateko."

2

Krijtota kuuset popontuka'a betana, ju'u lutu'uria yee majtawame

¹ Taa Krijtopo nemak werim, inepo ne junakriapo, Liojta betana juka' lutu'uriata, ka si'imem aet ju'unea'uta, aman enchim a' majtakai, kannee yu'in suawakamta benasi intok ino yo'ori teboka, emou nookak. ² Bwe'ituk junak, nee emomak aneka, juebenak nasuk, kaita intok ta'abwik ne emo betchi'bo yeu pu'ak. Taa Jesukrijtota betana juka' wepul lutu'uriata jiba, intok aapo'ik jachin betchi'bo kuuset a' popontuka'uta.

³ Emou yepsakai, inepo kannee ino che'ewareka ne ama emou yepsak. Intok enchim suum'eiyaakai, emo tana ino majjautuakai. ⁴ Intok Krijtota betana juka' nok lutu'uriata enchim majtaka, emou a' teuwaakai, kanne, senuk unnaa jitat ju'uneaka yee a' majta'a benasia emou nookak, enchim aet ju'uneene' betchi'bo. Taa ala eme'e, Liojta tu'u jiapsiwata betana a' ju'uneiyaatuawak, intok Liojta a jita joa'apo aman aniawakai. ⁵ Junuen beja, Krijtota enchim suale'u, Liojta a jita joa' betchi'bo enchim a' sualeka'uta a' ju'uneiyaane. Intok ka junuen, inim unnaa jita ta'aame betana etejoriawakai.

Lios, ju'u a' tu'u jiapsie, yee a' ju'uneiyaatua

⁶ Taa junuentaka juni'i, itepo jume' jaibu tu'isi Krijtota sualeme nasuk anakai, ta'abwisi intok che'a obiachik betana te am majta. Taa ini'i suawa intok, ka inim bwiapo weemta teuwa. Intok kia inim, jume' yo'o yaa'uchim betana juni'i, ka weye, jume' lu'utineeme. ⁷ Taa ju'u itom yee majta'u, Liojta betana, kaabeta ju'uneiyaaka suawa juna'a. Che'a bat naatakai, kee aniata ju'unaktekai juka' Liojta intok aapo'ik jiba ju'uneiyaaka, a' ya'abae'uta, junuen, jiba yuu betchi'bo itom jinne'ubaekai. ⁸ Inika'a intok, jume' inim bwiapo yo'o yaa'uchim, kaabe a' ju'uneiyaala. Bwe'ituk a' ju'uneiya'ateko, kaibum kuuset a' popon ean juka' si'imemmeu che'a yo'orisi machika itom achaita. ⁹ Taa Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojteituka'a benasi weye, inien a' jia'apo: Ju'u Lios, jume' aapo'ik nakeme betchi'bo, juka' tu'uwata kaabeta jee bitla'uta, intok kaabeta ju'uneiyaa'uta,

intok kia jeela juni'i, kaabeta aet jiapseka'uta, ammeas a' ju'unaktelaa.

¹⁰ Inika'a junen, aapo ju'u Lios, aapo'ik tu'u jiapsie aman itom a' ju'uneiyaatuala. Bwe'ituk ju'u a' tu'u jiapsiwa, si'imetat ju'uneaka, si'imeta ta'aa intok si'imekut a itom mammatetua, Liojta betana juka' che'a obiachik, ka a ju'uneiyaatumta. ¹¹ Inim jiapsame nasuk, kaabe senuk kiala'a ea'po a' ju'uneiyaane. Taa senu, aapo a' jiapsie au ju'uneiyaane. Ket jiba junaeni ju'u Liojta tu'u jiapsiwa jiba Liojta betana weyemta ju'uneiyaa. ¹² Taa itepo intok, ka inim jachin eewaka jiapsiwa'a benasi'ea. Taa Liojta betana juka' a' tu'u jiapsiwa, itot jiapsa. Junuen, juka' Liojta ito betchi'bo jikot eaka itot a' autuarit ju'unee betchi'bo. ¹³ Itepo te inika'a weyemta betana yee majta, Liojta tu'u jiapsita itom aet ju'uneetua'po amani. Intok ka itom jita ta'a' betchi'bo, a' ta'aalamtakai te enchim a' majta. Junuen itepo, jume' Liojta tu'u jiapsita amet jiapsa'ummeu, Liojta betana itom ju'uneiyaa'uta te ameu a' teuwa.

¹⁴ Ju'u Krijtota betana tu'u jiapsita ka aet aneme, Liojta betana a' tu'u jiapsie ju'uneiyaawamta ka a aet jun'uneene. Bwe'ituk ini'i, aapo'ik betchi'bo, kaita suawata aet ayuka'a benasi maachi. Intok ka a amet ju'uneene. Bwe'ituk inien weyeme, Liojta tu'u jiapsi jiba, a yee aet ju'uneetua. ¹⁵ Taa ju'u, Liojta tu'u jiapsi aapo'ikut ane'u, ini'i, inim bwiapo weyemtat intok Liojta betana weyemtat juni'i a ju'unea. Ju'u intok inim ka Krijtota sualeme, inia betana ka a ju'uneakai, ka junae mak eene. ¹⁶ Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Kaibu jabe, yo'owe Jesukrijtota eeri a ju'uneiyaa. Kaibu jabe a jitat a' tejwaa." Junuentaka juni'i, itepo, jume' Krijtota sualeme, aapo'ik betana juka' a' eiyaa'uta tee a' ju'uneiyaatuawa.

3

Jume' nau tekilta joaka, Liojta tekil bo'o jooriame

¹ Junuen san, inepo, Krijtopo nemak werim, junakriapo, enchim majtakai, kanne, jaibu Krijtota tu'u jiapsita emot aneka'a benasia emou nookak. Taa kia tokti inim weyemtat jiba enchim jiapseka'a benasia. Taa che'a, Krijtota betana weyemtat ju'ubwa enchim aet ju'unee taite'po benasia. ² Ka obiachisi enchim aet ju'uneene'uta ne enchim majtak, ili usita, ketun che'emta, kawammea a' jiapsa'a benasia, intok kee bwa'amta a' bwa'e'e benasia. Bwe'ituk eme'e, Liojta betana juka' lutu'uriata, che'a obiachikut ka a

ju'unean. I'an tajtia kate'em au joiwala. ³ Bwe'ituk eme'e ketunia tokti inim jiapsiwa'a benasi jiapsa. Emo nasuk ketun ka enchim emo bibitpeaka enchim emo beje'ee'u intok nattepola eme'e emo eiyaakai, eme'e ketuni inim jiapsiwa'a benasia, ka amma'ali jiapsa. ⁴ Bwe'ituk seenu, inepone Paplotamak ne ea ti jia'ateko, senu intok, Apoolojtamak ne ea ti jia'ateko, watem tua ka amma'ali inim aneme jiapsa'a benasi em emo uju'u.

⁵ Bwe'ituk inepo Paplo intok Apooloj teame juni'i, ka itou cha'aka enchim itom yoem'eiyaanee'u. Itepo kia beja te wepulsi, Liojta betana tekilta jooa. Bwe'ituk eme'e intok, ito betchi'bo Jesukrijtota sualek. Itepo intok, we'epulaka, tekilta, itom yo'owe Jesukrijtota betana itom mabetri te ya'ari. ⁶ Inepo che'a bat, Krijtota nok lutu'uriawata ne emou teuwaaka, enchim a' majtak. Chukula intok ju'u Apooloj teame emou yepsaka, watek enchim majtaka, juna'e utte'ata emot autuak. Taa ju'u Lios juna'a, ju'u enchim a' sualeka enchim aet ju'uneene' betchi'bo enchim aet aniakame. ⁷ Junuen san beja, ju'u tua bat, Krijtota betana enchim majtakame, intok kia ju'u chukula emou nokakame juni'i, ka itou cha'aka, itot enchim eenee'u. Taa Lios, ju'u enchim jinne'ukame juna'a. Bwe'ituk aapo utte'ata emot autuari. ⁸ Jume' che'a bat, Krijtota betana yee majtame intok kia jume' chukula kateka, emou a' teuwaame juni'i, Liojta bichapo nanancha bitwa. Lios aapo, we'epulaimmeu bem tekilet ameu a' lutu'uriatuka'po aman, aet am mabetneeka juni'i. ⁹ Bwe'ituk itepo, Liojta betana juka' tekilta te nau a' bo'o jooria. Wajta, Apooloj teamtamak itom nau tekipanoa'a benasia machikai. Ju'u Lios intok, juka' wajta atteakame benasi machikai.

Oo ket, eme'e, Liojta karita, a' joa'a benasi maachi. ¹⁰ Ineponee intok, Liojta betana nakwaka, in au yeu pu'awaka'po amani, senuk, tua tu'isi a kaatemta benaka, ne bat emou yepsaka, kari nawata benaka, Krijtota betana juka' che'a bat weyemta ne enchim a' majtatuawak. Chukula intok, juchi senuk, bichau bicha che'a yuma'isia enchim majtaka enchim aet yo'oturia. Taa jume' chukula enchim majtaneeme, aet suaka, ka ta'abwisi intok enchim a' majtane. ¹¹ Bwe'ituk inim, juka' bat weyeka si'imeta aet naate'uta, juka' che'a bat jaibu enchim majtasuaka'uta, chukula kaabe ta'abwisi intok yee a' majtane. Ini'i naateme, jiba aapo ju'u Jesukrijto juna'atakai. ¹² Taa seenu, bichau bicha che'a yuma'isia enchim aet utte'ata autuaneeme, jiba benasi, tu'isi ama wa'am a' tekipanoa, oo kia jaana, jak wa'am juni'i a' tekipanoa. Senuk, kaata chupa'abaeka, tu'ikue, beje'emtae, oo kia jaana machikue a' chupa'a benasia. ¹³ Bwe'ituk taewait, Liojta yee aet ya'uraa bittuane'e'uta yumako, we'epulaka, juka' Krijtota betchi'bo bem yaaka'ut ju'uneiyaanaa. Juna'a taewai intok, taji u a tamachiatu. Junama'a intok, we'epulaka, juka' bem ya'ari, tu'ika oo ka tu'ika, ama yeu machine. ¹⁴ Ju'u intok, a' ya'ari betana tu'isi ama yeu sikame, juka' ae betchi'bo, che'a naa buustia, juka' tu'ik a' bitnee'uta au na'ikiatune. ¹⁵ Taa senu intok, ju'u a' yaaka'ut, ka tu'isi ama yeu siiko, juka' tekilta, kia beja tua a' ya'ane. Aapo intok, jinne'utuneeka juni'i, taa senuk, junama'a beete'po kaitamak au a' jinne'uka'a benasia.

¹⁶ Eme'e inien au waate'po yuma'i, Krijtota enchim suale' betchi'bo, Liojta emot jiapsa'po, intok aapo'ik enchim te'opoka'a benasi enchim a' eiyaa'po. ¹⁷ Senu intok, Liojta bichapo junaen machika, ju'u ka tu'ikut au kobeko, ju'u Lios, aapo'ik a' lu'utinee'uta iniau chupa'ane. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, juka' te'opowata yee a' yo'ori i'a, intok jiba eme'e juname'em, Liojta te'opom benasi a' bicha'um.

¹⁸ Kaabe inim ju'u ayukamtat au bai tatta'ane. Emo nasuk seenu, inim bwiapo weyemta betana au suawaile'eteko, juna'a, kaita a' ta'a'a benasia au eiyaane. Junuen lutu'uriapo Liojta bichapo aapo'ik tua suawakamta'a benasi a' eiyaana' betchi'bo. ¹⁹ Bwe'ituk inim bwiapo ju'u suawa, Liojta betchi'bo kaita teuwa. Jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Ju'u Lios, aapo, jume' junuen emo suawareka, bem yee ae bai ta'aabae'ue, bempo'im aet emo kokoptua.

²⁰ Inen ket ji'ojtei:

Ju'u achai Lios, jume' suwakame ea'ut ju'unea, junaka'a a' kaita betchi'bo tuka'po.

²¹ Junuen san, kaabe, senuk ale benasi yoemta yoem'eiyaaka, ae tana au uttiabaane. Bwe'ituk si'ime Liojta betana weyeme, emou tu'ineeka weye. ²² Kia inepo Paplo juni'i, intok kia Apoolos juni'i, intok kia Peeotaka juni'i, ite, enchim ania betchi'bo jiapsa. Intok kia ini'i ania juni'i, intok kia ju'u jiapsiwame intok kia ju'u kokkowame juni'i, intok kia i'an lautipo ayukame intok chukula a'abo weyeme juni'i, si'ime ini'i, emou tu'ineeka weye. ²³ Ite ka emou yo'owe. Ala, eme'e, Krijtota yo'owak. Ju'u Krijto intok, Liojta yo'owak.

4

Jume' Krijtota yeu pu'arim tekil joa'u

¹ Junuen san beja, eme'e, kaachin intok, taa kia beja Krijtota betana itom sawa'a benasi jiba itom eiyaane. Liojta betana weyeka, kaabem ju'uneiyya'uta, yee a' majta betchi'bo itom a' tekil makrimituka'a benasia. ² Junuen san, ju'u Liojta betana tekilta bo'o jooriame a' yoem'eiyaanaa'uta au ju'uneiyya tebone. ³ Taa ne intok, ne tana, kaachin ne tua ino eetua jachin enchim nee bicha'po, oo inim ya'uraapo temaituneeka juni'i. Bwe'ituk inepotaka juni'i, kaitat nee ino ju'uneiyya. ⁴ Nejponee intok, Liojta bichapo kaita ka tu'ik nee ino ya'a ju'uneiyya. Taa junuentaka juni'i, ne ka witti nooka, tua kaita net auka'a benasia. Taa itom yo'owe Jesukrijto juna'a ju'u nee ya'uraa bittuaka, tu'isi oo ka tu'ikut nee ju'uneiyyaneeme. ⁵ Junuen san eme'e, ka che'a bat naataka eaka ju'u inien weyemat, jachin a' weye'ut ju'uneebaane. Ala juka' yo'owe Jesukrijtota eme'e yebij bo'o bitne, juka'a, etbwa ka ju'unakkiachisi machik ya'arita, machisi yeu a' bwijnemta. Aapo ju'u yo'owe Jesukrijto intok junak, we'epulaim, jita betchi'bo intok jachin eaka, aapo'ik betchi'bo bem jiapsa'uta a' ju'uneiyya tebone. Intok junako ju'u Lios, we'epulaimmeu, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, uttiawaka bem eiyaanaa'uta ameu a' na'ikiane.

⁶ Krijtopo nemak werim, inika weemta ne emou etejo, emo betana tu'ik waatakai, Apooloj teamta intok kia inepo ino emou teuwaakai inika'a nee teuwa. Junuen, ito betana weyemta mammateka, ka ta'abwisi intok, taa tua junuen a' ji'ojteituka'po aman jiba a' joaka, kaabeta, senuk che'a weyeka, senuk intok kia jak wa'am a' bitbaane' betchi'bo. ⁷ Bwe'ituk, empo juka' suawata intok watek et ayuka'uta, jabesa et a' autuari. Ka empo emo a' maki, taa ju'u Lios, ju'u enchi ju'unaktei juna'a. Taa si'imeta et ayuka'uta, Liojta betana ee a' mabetri. Junuentuka'ateko intok, Liojta betana a' mabetlatakai, intok jaisaakai empo ae emo uttia, juka' em mabetri empo emot a' autuari'i benasia.

⁸ Eme'e jaibu kaita emou be'eeka, kaita'po enchim jiokot ea'a benasia aane. Eme'e jaibu eme'emo saweme benasia, itom intok em yeu tawaalam. Tua tu'i ean lutu'uriapo eme'e a emo sawe'eteko, intok inika'a junuen, enchim a emo sawee'uta, alleaka emomak itom a' bitne' betchi'bo. ⁹ Bwe'ituk inepo, juka' Liojta aapo'ik, iitom jume' Krijtota betana inim yeteu naas bittuarim, si'imem bepa che'a juni'i ka eiyaawame benasi itom tawaari ti ne ea. Itepo tee, watem bem su'atune' betchi'bo yeu pu'arim bebena. Jiba itepo tee, jume' inim bwiapo jiapsame betana intok kia jume' ankelesim betana juni'i, ame bichapo suumwatchisia bem bitchunee'um benasi machikai. ¹⁰ Itepo, Jesukrijtota betchi'bo tee ka susuakame benasi eiyaawa. Enchim intok Krijtota betana weyemat tua junama wa'am enchim emo a' ta'aale' nasuku juni'i. Itepo te kaita betchi'bo tuttu'i benasi eiyaawa. Taa enchim intok si'imek betchi'bo tuttu'i benasi eiyaawa'po. Itepo intok, kia te jak wa'am bitwaa, enchim intok yo'oriwa'po. ¹¹ I'an tajti te jiokot ito bicha. Jamak ka ji'ibwaka, intok ka ba'a je'ee. Intok te kia ka tajo'orisuk, kia te jiokot te joowa. Katte jo'aak. ¹² Intok ito ania betchi'bo, itom maammea te lot lotteka tekipanoa. Jaana

te jijiaawaawa. Taa itepo intok te tu'ik itom ametana waata'uta ameu teuwaa. Itou im suua, taa itepo intok kia beja te a' ine'a. ¹³ Ka tu'isi itot nokwa, taa tee ka jain eaka, am sua tejwaa. Tokti betchi'bo tee jak juni'i ka bibitpeewa jita jaibu ka tu'ireaka'a benasi eiyaawakai i'an tajtia.

¹⁴ Kannee tiusi enchim be'e' betchi'bo nee inien emou ji'ojte. Taa che'a, enchim sua tejwaabaekai, in yoemiam, tu'isi in nake'um benasi enchim eiyaaki. ¹⁵ Bwe'ituk, ama butti juebenaka Krijtota betana jume' enchim majtame aneo juni'i, taa ka juebena jume' emou yo'owe. Ineponee ala juna'a, ju'u enchim yo'owa. Nee betchi'bo Jesukrijtota enchim sualeka intok aapo'ik betana juka' bemela nok lutu'uriata in enchim majtaka'ue. ¹⁶ Junuen san ne emou ujbwana, in jiapsaka'a benasia, enchim neu a' suawa'uka, junaen enchim jiapsine' betchi'bo. ¹⁷ Inia betchi'bo san ne Timoteo' teamta ne emou bittuala, juka' Krijtota in suale'e betchi'bo, in yoemia tu'isi in nake'uta. Ju'u Krijtota betana tekilet jiapsekame. Aapo intok juchi enchim aet tejwaane, Krijtota in suale'po amani, jachin in jiapsa'po betana, intok si'imekut, jume' Krijtota sualeme in am majta'apo. ¹⁸ Emo betana waate, bem jikat emo eiya'a' amet aayuk, nee aman enchim majjaeka, ka intok nee emou noitine'eti'eakai. ¹⁹ Taa ne lauti emou noitibaeka'ea, itom yo'owe Jesukrijtota junen eao. Junak beja ne amet ju'uneene, inime'e jikat emo eiyaakammetchi, lutu'uriapo, Liojta betana tu'ik a bem joa'uta, oo kia beja tua ka lutu'uriapo bem teuwaa'uta. ²⁰ Bwe'ituk Liojta betana weyeka yee a' jinne'u'u, ka kia etejerie, taa Liojta a jita joa'apo aman, a' joa'ue weye. ²¹ Enchim mampo aayuk. Ne aman emou yepsaka intok enchim emo tu'utene' betchi'bo, eme'e kuttipo ka nee enchim sua tejwaa i'a'ateko, i'an lautipo em emo tu'utine. Junak intok, nee aman yepsaka enchim nakeka tu'u nokie jiba emou nokne.

5

Senuk ama butti ka tu'isi ayukamtat nau etejowa'po

¹ Emo nasuku seenu, a' waim'aemak jiapsa' teaka ju'uneiyaawa. Ini'i intok, kia ilitchisi juni'i ka tu'i. Intok kia jume' ka Liojta ta'aame nasuk juni'i ka joowa. ² Intok ketun naa buustia enchim emo che'eware'u emot aayuk. Junae betchi'bo eme'e siok'eaka su. Ju'u intok inile benak ka tu'ik yaakame, ka intok emo nasuk tu'urinaa. ³ Bwe'ituk ineponee ka emomak aane, taa nee emomak in ane'e benasi aman jiapsek. Intok junueni, junaka'a, juka' ka tu'ik yaakamta, au a' chupnee'uta, jaibu ne au yeu a' pu'ari, emomak anemta benasi. ⁴ Emo'em nau tojine, itom yo'owe Jesukrijtota betana nau wepulu lutu'uriakai. Inepo intok, nee in emomak ane'e benasi aman jiapsine. Itom yo'owe Jesukrijto intok ket emomaktuka, enchim aet aniane. ⁵ Intok junueni, juna'a o'ou, bebeje'eritau su'u tojitune. Junuen beja a' takaawapo jikot au a' chupuka a' lu'utine' betchi'bo. Taa ket junueni, yo'owe Jesukrijtota notteo, a' jiapsiwata jinne'utune' betchi'bo.

⁶ Eme'e ju'u inile benasi ka tu'ik yeu sikamta betana emo jabeleka, ka amma'ali aane. Eme'e tu'isi ju'unea, juka' ka tu'isi ayukamta, kia beja a' bicha'ateko, si'imem nayyotenee: "Reberuata ilitchik juni'i, si'ime kittimet a' kikkimu'u benasia." ⁷ Bat naatakai, ka tu'isi enchim jiapsa'uta, juka' si'imem nayyotenemta koptane. Intok junuen, Liojta bichapo kaita ka tu'ik ya'arika enchim bitna' betchi'bo, lutu'uriapo enchim jaibu jinne'urimtuka' betchi'bo. Bwe'ituk jiba Krijto, aapo ito betchi'bo ket me'etuk. Junuen aapo bat naataka jume' bwalam pajko taewait am susu'awa'a benasia, i'an ito betchi'bo ya'atuk. ⁸ Junuen san itepo, tua junen jiaka intok lutu'uriapo, Krijtota itom suale'uta, alleaka intok aet jiapseka a' bo'o jooriane. Jume' paanim, ka reberuakame, bat naataka, juriom jiba bem a' sualeka bem bwa'ee'um benasia machikai. Katte intok juka' ka tu'ik joaka jiapsine. Intok juka' tokti betchi'bo tiusi ka tu'ik koptakai, bat naataka ju'u reberuatau tammachiaka teuwaawamta.

⁹ Ji'osiata bat naataka in emou a' ji'ojteka'po ne enchim etejoriak, jume' ka bem jubim-mak emo tu'uremmak ka enchim eesaekai. ¹⁰ Taa ne ka jume' inim ka Krijtota sualeka inen jiapsame betana inika'a inien emou a' teuwaa. Oo jume' tokti betchi'bo ka tu'isi jiapsame betana, oo jume'e, jain juni'i jita waatame betana, oo jita e'etbwame betana, oo jume' ta'abwi liosim, maammea ya'arim yo'oreme betana nee ka inime'e betana nooka. Bwe'ituk inime'e ka bibitpea'ateko, eme'e ka im bwiapo amemak jiapsi ean. ¹¹ Ju'u in enchim ju'uneiyaa i'aka in teuwaaka'u, ini'i juna'a, ju'u Krijtopo itomak au weri'iti jiaka, taa ket tokti betchi'bo ka tu'isi jiapsamta make ka aamak emo tu'uribaane. Oo ju'u, jain juni'i jita waatamtamake oo ju'u ta'abwi liosim yo'oremamake, oo ka lutu'uriata juni'i yete tana e'etejomtamake, oo naamumukemtamake. Oo jitat suuammak, ka enchim aamak eene' betchi'bo, ka aamak ji'ibwabaanee juni'i. ¹²⁻¹³ Bwe'ituk inepo, kannee a bem ka tu'isi tawaanee'uta ameu tammachia, jume' ka Krijtopo itomak werim. Taa aapo ju'u Lios juna'a ju'u am ya'uraa bittuaneeme, bem tu'isi, oo ka tu'isi tawaane'e betchi'bo. Taa eme'e, Krijtopo emomak werimemu lutu'uriak, enchim, ju'u ka tu'ik betana am tejwaane'po. Junuen san, juka' junaen ka tu'isi aulamta, ka intok emo mak a' tu'ureka yeu a' jiokoine.

6

Ka Krijtota sualeka, yee nau tutu'uteme bichapo jitat nau nok nassuawa'po

¹ Emo nasuku seenuk, jitat a' na'atejobae'eteko, kaachin a jume' ka itomak Krijtota sualeka, yee nau tutu'utemmeu nokne. Ito benasi Liojta yoemiammeu nok'eaka su. ² Eme'e ju'uneene, jume' Liojta yoemiam, inim jume' ka Liojta sualemmeu, chukula enchim ameu japtene'po. Intok eme'e junuen, juka' yoemratau japtene'eteko, jaisaakai eme'e inien weyeka, ka jaikiku ka yuuma. ³ Intok kia jiba junaen, jume' ankelesimmeu juni'i, itom ameu japtene'po ket ju'uneene. Junuentuka'ateko, ju'u, inim itou aukame, che'a juni'i itou cha'aka. ⁴ Eme'e intok junuen, inim weyeka, ka enchim nau ea'uta emou aukamta tu'utebae'eteko, eme'e, jume' ka au lutu'uriaka ka Krijtota sualeka emo nasuk, kaita tekiakammeu, kaachin eme'e nau emo tu'utebaeka'eene. ⁵ Inika'a ala nee enchim tiunee betchi'bo nee a' teuwaa. Jaisa wepu'ulaka juni'i kaabe ja'ani, emo nasuk au yumame, jume' Krijtopo aamak werim nasuk ayukamta a' tu'uteneeme. ⁶ Taa eme'e, Krijtopo nau wewerika juni'i, ka nau tuttu'ika, emo na'atejo, intok inika'a jooa, jume' ka Krijtota sualeka, yee nau tutu'uteme bichapo.

⁷ Junuen san, ju'u enchim junuen nau ane'u, tokti enchim emo kokobe'u ama aayuk. Emo betchi'bo che'a tu'isi yeu weama, si'imeta juka' ka tu'ika emou weyemta, kia beja tua enchim a' ine'ao. Intok junuen, jita etbwariawaka juni'i, ka montekai. ⁸ Taa eme'e junuen an'eaka su, ala eme'e, ka tu'ik bo'o jooria, intok jita e'etbwa, intok kia Krijtopo emomak am weriak juni'i jita am e'etbwaria.

⁹ Eme'e em jaibu ju'unea, jume' si'ime inien ka tu'ik bo'o jooriame, Liojtamak ka bem lutu'uriane'po. Kate'em aet jiji'obe. Bwe'ituk jume'e, ka bem jubimmak juni'i emo tu'ureme, intok jume' ka tua liosim juni'i yo'oreme, intok jume' jujubeka juni'i, tatta'abwi jaamuchimmak emo tu'ureme, intok jume' o'owimtaka juni'i, jaamuchim benasi emo tammachiam, ¹⁰ intok kia jume' jita e'etbwame, intok jume' jain juni'i jita atteapeame, intok jume' nanaakome, intok jume' ka lutu'uriata juni'i yetet nonokame, intok kia jume' yee bai tatta'aaka jita yeteu waatame, inime'e si'ime inien benak ka tu'ik bo'o jooriame, Liojta ya'uraata intok a' ujuryiata ka aamak a' bitne. ¹¹ Emo betana waate inien mamachiakan. Taa i'an juname'e jaibu junae ka tu'ik betana jiokoirimtaka, bemelasi, wepulsi Liojtat jiba jiapseka intok aapo'ik bichapo tu'isi mabetrim, yo'owe Jesukrijtota junuen enchim a' tu'u ya'ariaka' betchi'bo. Intok junaen, juka' Liojta tu'u jiapsitau su'u tojilamtakai.

Senuk a' takaae, tu'ik jiba a' joa'u

¹² Lutu'uria ala ju'u inien jiuwame: “Senuk jita juni'i a' yaa'po.” Taa ka si'ime tu'isi yeteu yeu weama. Lutu'uria junuen a' weye'po, taa kaabe, jita juni'i joaka, junau au su'u tojibaeka'eene. ¹³ Inen jiuwame ket lutu'uria, juka' i'an lautipo ayukamta, ka a' jiba yuu betchi'botune'po. Bwe'ituk itom takaa, jiapsi betchi'bo bwa'awamta waata. Taa ju'u Lios inime'e wooi weemtau, taewaita yeu pu'ari am lu'utinee'uta. Taa tua ka lutu'uria, seenuk naa buustia intok a' jaamuchianee'uta a' tu'ireaka'po. Taa ala, yo'owe Jesukrijtota betchi'bo ju'unaktewak. Aapo ju'u yo'owe Jesukrijto intok juna'a ju'u itou yo'owe. ¹⁴ Intok jiba junaeni, Liojta, yo'owe Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuaka'a benasia, itom ketchia, aapo'ik a' jita joa'apo aman, kokkoarim nasuk itom jiabijtetuane.

¹⁵ Ju'uneenee eme'e, enchim we'epulaim Krijtotamak enchim nau ea' betchi'bo, aapo'ik a' takaawa benasi enchim machiaka'po. Jaisa tu'i machi ja'ani, inepo, Krijtota mak junuen jiapsaka, intok ka tu'i jaamuchimmak in ino tu'ure'po. Kaachin junuentune. ¹⁶ Ju'uneenee eme'e, senuk o'outa, ka tu'i jamuttamak au tu'uremta, Liojta bichapo junae jamuttamak wepu'ulai benasi bittaka tawane. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Woika juni'i, jume' emo jujubeme, Liojta bichapo wepu'ulai benasi tawane.” ¹⁷ Taa senu yo'owe Jesukrijtotamak eaka a' mabetlatuko, juna'a Krijtotamak nau, Liojta bichapo, aamak wepulsi bitnaa.

¹⁸ Junuen san inile benaka ta'abwi jaamuchimmak enchim ka emo tu'urinee'ut, tu'isi em emo aet suuane. Ju'u waate ka tu'ik senuk ya'anee'u, ka junuen a' takaawata ka tu'ik ya'ane. Taa ju'u ta'abwi jaamuchimmak au tu'ureme, a' takaawata ka tu'isi tatawa. ¹⁹ Ju'uneenee eme'e, Liojta betana juka' a' tu'u jiapsiwata emot a' jiapsa'po, intok ae betchi'bo, aapo'ik te'opota benasi enchim machiaka'po, intok junuen emot a' jiapsa'po, kate'em eme'e emo uju'u. ²⁰ Bwe'ituk ju'u Lios, enchim jinne'ubaeka, ama butti bu'uuk emo betchi'bo yaak. A' u'usiwata me'etune' betchi'bo a' su'u tojakai. Junuen san, eme'e, ju'u enchim jiapsa'ue, intok tu'ik enchim bo'o jooria'ue, Liojta yo'oritebone. Bwe'ituk enchim taka intok ju'u jiapsi, Liojta betana attearim.

7

Jujupwamtat yee nok tejwaame

¹ I'an intoko, enchim ju'uneiyaabaeka, nattemaeka neu ji'ojteka'uta betana ne emou a' teuwaaka, ne emou ji'ojte. Lutu'uria ala, ju'u o'outa, kee jubeka, jamuttat kia juni'i aet mamte betchi'bo, tua ka tu'i. ² Taa inim ju'u ka emo jujubeka, nau emo tu'uriwamta auka' betchi'bo, intok junaka'a lu'utine' betchi'bo tu'ine, o'owim, we'epulaka jujube'po. Intok jaamuchim we'epulaka kukuna'po. ³ Intok junuen san, ju'u kunawai, a' jubimak, si'imeku tu'isi intok yuma'isia aamak jiapsaka, kaita'po a' sioktuane. Intok ketchia, ju'u jubiari, jiba junaen a' kunamak jiapsine. ⁴ Ju'u jubiwai, ka aapo au atteak taa ju'u kunawai. Intok ketchia jiba junaeni, ju'u kunawai, ka aapo au atteak, taa ju'u jubiwai. Bempo nanancha emo atteak. ⁵ Junae betchi'bo eme'e, ka emo koptabaeka'eene. Taa ala emo tejwaarika, junuen nau ea'ateko, chuubaa ka enchim emo bitne'po nau ju'uneiya'ateko jiba, wepulsi Liojta yo'oribaeka, au bicha nokbae'eteko, junuen anne. Taa iniat chukula, juchi em nau nottine. Ji'obek, junak eme'e nattepolo ka a emo uju'ukai, ju'u bebeje'eri, ka tu'ik enchim ya'atuane.

⁶ Si'imeta inika'a inepo betana nee enchim tejwaaka emou nooka, taa ka junuen Krijtota betana enchim aet sawakai. ⁷ Nejpo ala, kia si'imem juni'i, nele benasi am jiapsituapea. Taa ju'u Lios, nattepolo, we'epulaim, tatta'abwisi ameu a' chupa'i, juka' bem joonee'uta intok bem jiapsinee'uta.

⁸ Jume' ka jujubekammeu intok jume' jamut jokoptuimmeu, inen ne ameu jiia, che'a ameu a' tu'ine'po, ka juchi bem jujupne'po, nele benasia. ⁹ Taa ka jubeka, junuen ka

a jiapsa'ateko, emo jujuptuane o o emo kukunatuane. Bwe'ituk che'a tu'ine, jujubeko intok kukunako, intok ka junuen, senuk ka jubekai aet ka tu'isi tawane.

¹⁰ Taa ne, jume' Krijtota sualeka, jaibu jujubekame, juka' jubiwai, a' kuna ka a' jimaane' betchi'bo ne junuen am nok tejwaa. Ini'i in enchim ya'asaeka tejwaa'u, lutula wee'po inepo ka a' teuwaala, taa ju'u itom yo'owe Jesukrijto junuen a' teuwaala. ¹¹ Taa ju'u jubiwai, a' kuna jimmaako, aapo ka intok kunabaeka'eene. Oo juchi a' kunamak nau'eaka au tu'utene. Intok jiba junaeni, ju'u kunawai, ka a' jubi jimmaabaeka'eene.

¹² Jume' watemmeu inepo betana nee inika'a teuwaa, intok ka Jesukrijtota betana a' ju'uneiyaakai. Seenu, Krijtopo itomak werika, ka Krijtota sualemta jubeka, taa juna'a jubiari, alleaka aamak jiapsa'ateko, ka a' jimaa'po yuma'i. ¹³ Intok kia jamuttaka juni'i, Krijtopo itomak werik, ka Krijtota sualemta kunako, taa juna'a kunawai alleaka aamak jiapsa'ateko, ka a' jimaa'po yuma'i. ¹⁴ Bwe'ituk ju'u kunawai, ka Krijtota sualeme, a' jubiawa Krijtota sualemamak eakai, a' jubiawata betchi'bo, Liojta betana tu'isi a' tawaanaa'uta a jajamne. Intok ketchia ju'u jubiwai, junueni ka Krijtota sualeme, a' kunawa Krijtota sualemamak eakai, a' kunawata betchi'bo Liojta betana tu'isi a' tawaanaa'uta a jajamne. Ka junuentuko, jume' enchim yoemiam, jume' ka Krijtota sualeme yoemiam bebena ean. Taa i'an intok im Liojta betana yoemiarim bebena.

¹⁵ Taa ju'u kunawai oo ju'u jubiari, ka Krijtota sualeme, aamak a' jiapsa'u, a' jimmaabae'eteko, a junen aayu. Bwe'ituk junuen a' weye'po, ju'u Krijtopo itomak weri, o'outaka oo jamuttaka juni'i, kaita utte'apo a nau am jiapsitua. Bwe'ituk ju'u Lios, yanti elaka itom jiapsine' betchi'bo itom yeu pu'ari. ¹⁶ Bwe'ituk empo'e, ka ju'unea, jubiwai, tu'isi em aamak jiapsa' betchi'bo, em kuna, jumak a' jinne'utune'po. Intok empo'e ka ju'unea kunawai juni'i, tu'isi em aamak jiapsa' betchi'bo, em jubi jumak a' jinne'utune'po.

¹⁷ Taa jachinpo juni'i, we'epulaka, yo'owe Jesukrijtota betana amet ayuka, bem, a joa'uta, bo'o jooriane. Intok Krijtota nok lutu'uriata sualeka a' nok jikkajako, junuen au a' aniaka a' jiapsa'po benasia bo'o jooriaka jiapsine. Si'imekut nee jume' Krijtota sualeme inien amet nesawe. ¹⁸ Maa su, seenu, jaibu sirkunsiraaroataka Liojta betana nok lutu'uriata sualeka a' nok jikkajakai, ini'i junuen ya'ataka tawane. Ju'u senu intok, ka sirkunsiraaroaritaka, Liojta nok lutu'uriata jikkajaka a' sualeko, ini'i junen, ka sirkunsiraaroatune. ¹⁹ Senu intok, sirkunsiraaroaka oo ka junuen ya'atuka juni'i, juna'a kaachin jiubae. Taa ala ju'u ka itom koptanee'u, jiba Liojta itom jiapsi i'a'po aman itom jiapsinee'u juna'a. ²⁰ Si'ime we'epulakai, Liojta nok lutu'uriata jikkajaka a' sualeka a' mabetaka, bat naataka bem emo aniaka bem jiapsa'a benasia, jiapsine. ²¹ Senu intok tekoka jiapsaka, Krijtota nok lutu'uriata jikkajaka a' sualeko, kaachin eenee junae betchi'bo. Taa junuentaka juni'i, junae betana, a emo na'ikimte'eteko, a junuen aane. ²² Bwe'ituk ju'u, junuen tekoka jiapsaka, Liojta nok lutu'uriae, Jesukrijtota sualekame, i'an, yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, jaibu ka bebeje'erita tekoka jiapsa, intok jiba junaeni, ju'u, ka tekoka Krijtota sualeme, juna'a i'an, yo'owe Jesukrijtota tekoka jiapsamta benasi jiapsine. ²³ Bwe'ituk aapo ju'u Lios, enchim jinne'ubaeka, ama butti bu'uuk emo betchi'bo yaak. Junuen san eme'e, kaabemmeu emo su'u tojirine, Liojtau emo su'u tojiri'eaka su. ²⁴ Junuen san Krijtopo nemak werim, si'ime we'epulaka, Liojta nok lutu'uriata jikkajaka a' sualeka, bat naataka enchim emo aniaka jiapsaka'a benasia, jiba junaen jiapsaka emo aniane.

²⁵ Jume' intok, kee jujubeme betchi'bo, tua ame betchi'bo, ameu cha'akamta, yo'owe Jesukrijtota betana kaita ne ju'uneiyaa. Taa inen ne emou jiubae, Jesukrijtota nee a' jiokoleka' betchi'bo a in yoem'eiyaatu'po amani. ²⁶ Ju'u ka jubekamta betana, jiba junaen, ka jubeka a' tawane'po nee che'a a' tu'i machia i'an lautipo wasuktiammetchi, bettesi aukame betchi'bo. ²⁷ Empo intok, jubeka'ateko, ka a' jimmaabaeka'eene. Intok ju'u ka jubekame juni'i, junae betana ka au temaine. ²⁸ Taa empo jubeka'ateko, ka junae

betchi'bo ka tu'ik ya'alatune. Intok kia ju'u beeme juni'i, kunako, ket ka junaebetchi'bo ka tu'ik ya'alatune. Taa jume' jujubekame, chukula, jiba junaetchi obisi ameu auneenim jiapsakai. Nee intok inika'a ka enchim bittuapea o'oben.

²⁹ Krijtopo nemak werim, inen ne jiubae o'oben, katte juebena ta'apo im bwiapo jiapsine. I'an bichau bicha jume' jujubekame, ka jujubekame benasi emo eetuaka jiapsine. ³⁰ Intok siok maisi eewamta emot ayuka'ateko juni'i, ka siokamcha emo eetuane. Intok enchim allea'u, enchim jiapsipo jiba a' ju'uneiyaane. Intok jume'e, jita jinuri, che'a tu'isi kia, ka tua bempo'im betchi'bo bem a' jipue'e benasi eene. ³¹ Jume' intok, inim bwiapo bem joa'ue tu'isi ae emo aniname, ka junaet jiba jiapsine. Bwe'ituk ju'u inim bwiapo itom bicha'u, lu'utiseka weye.

³² Inepo ala, nee kaitat enchim obisi eenee'uta emot bitpea. Seenu, ka jubeka, yo'owe Jesukrijtota betana weyemat jiba a' jiapsa'uta aet aune. Intok si'imeku, Jesukrijtota a' alleetuanee'uta. ³³ Taa ju'u jaibu jubekame intoko, inim, tu'isi a' jiapsinee'ut jiba au temaine. Intok a' jubiawata a' alleetua baanee'ut jiba au temaine. Junuen san, ka wepu'ulaikut jiba jiapsinee'ut taa wooi weeme au aune. ³⁴ Intok ket jiba junaen maachi jaamuchim kukunakamme intok ka kukunakammewi. Ju'u ka kunakame, yo'owe Jesukrijtota betana weyemta a' bo'o joorianee'uta, intok junueni, si'imeku a' joa'ue, intok kia si'imeku tu'ik a' bo'o jooriapea'ue, wepulsu Krijtota betchi'bo jiapsakai. Taa ju'u jaibu kunakame intoko, inim tu'isi a' jiapsinee'ut intok a' kunawat jiba au temaine.

³⁵ Inika'a intok inien weyemta ne emou teuwaa, tu'ik emo tana in waata' betchi'bo. Intok junuen, ka jita'apo obisi enchim emo bitne' betchi'bo. Taa che'ewasu tu'isi enchim emo uju'uka jiapsine' betchi'bo, yo'owe Jesukrijtota betana weyemta bo'o jooriakai.

³⁶ Taa intok seenu, japchiwai, bemeta maraka, a' kuna i'a'ateko, jaibu yo'otu chupa'asukamta bichakai, intok junuen a' kunanee'uta che'a a' tu'u machiako, bem ea'po aman aune. A am kukunatua. Bwe'ituk kattim junaebetchi'bo ka tu'isi aune. ³⁷ Taa seenu, ka junuen au a' utte'atu machiako, intok tua junuen jiaka a' ya'abae'ut yeu yuma'abae'eteko, intok junuen a' yoemiawata tua junuen ka a' kunane'po a' teuwaalatuko, amma'ali aune. ³⁸ Junuen san ju'u, juka' a' beme yoemiawata kunatuakame, tu'isi aune. Taa ju'u intok, ka a' kunatuakame, che'a juni'i tu'isi aulatune.

³⁹ Ju'u jamut kunakame, a' kuna ket jiapsao, au cha'aka junaemak jiba a' jiapsine'po. Taa juka' a' kuna mukuko, ju'u jamut junak aapola au saunee intok a' kunabae'umak a' kunane. Taa ju'u intok, a' kunanee'u, ale benasi Krijtota sualnee ala. ⁴⁰ Taa ju'u jokohtukame, che'a juni'i alleaka jiapsine, ka juchi kunako. Junuen ne a' tu'i machia. Nee intok, Liojta tu'u jiapsi net anakai, ino a' ju'uneiya'ati'ea.

8

Bwa'aame, jume' ka lutu'uriapo liosim betchi'bo jiba ya'ari

¹ I'an intoko, ka liosimtaka, maamea ya'arim yo'oriwame betchi'bo, bwa'amta ya'arita betana ne enchim yoopnabae. Lutu'uria ala inia betana weyemta si'imem itom a' ju'uneiya'po. Taa ju'u tu'isi itom jita ito ju'uneiyaale'u, senuk au che'ewarinee'u jiba aet aayuk. Ju'u intok, senuk yee nake'u, che'a juni'i Liojta bichapo junaen Krijtota benasia itom jiapsinee'ut itom ania. ² Senu intok, au jita ta'aale'eteko, ketun kee tua junama wa'am a' ju'unea'po au ju'uneiyaane. ³ Taa inim seenu, lutula wee'po Liojta nak ta'a'ateko, inia betana ju'u Lios aet ju'uneene.

⁴ Junuen san, jume' maamea ya'arim, ka liosimtaka yo'oriwame betchi'bo bwa'awamta betana, lutu'uria ju'u inien maamea ya'ari, inim yo'oriwame tua kaita teuwaa. Intok ket lutu'uria, wepu'ulaik jiba Liojtuka'po. ⁵ Taa inim aneka juni'i, intok kia teekapo juni'i, jume' ka lutu'uriapo liosim teame intok junuen bem mamachi benaka, alam tu'isi bu'uu jume' ka lutu'uriapo liosim intok jume' yo'owe' teaka yo'oriwame o'oben. ⁶ Ito betchi'bo ala, wepu'ulai jiba ju'u Lios, itom yo'oree'u, ju'u

itom achai. Aapo ju'u Lios achai, si'imeta ju'unaktek. Itepo intok tee aapo'ik betchi'bo jiapsa. Intok ket wepu'ulai jiba ju'u itom yo'owe Jesukrijto. Aapo'ik betchi'bo si'ime ayukame jiapsa. Intok tee itepo juni'i te ae betchi'bo jiapsa.

⁷ Taa ka si'ime jume' Krijtota sualeme inika'a ju'uneiyaa. Waate, jume' ka liosimtaka juni'i yo'oriwame yo'oreka, junuen joiwalamtuka'um, ketuni juka' bwa'amta, jume' yo'oriwame, ka lutu'uriapo liosimtaka juni'i, tua juname'e, lutu'uriapo liosim betchi'bo tuka'a benasi eaka a' bwa'ee. Intok junuen, bempo, juka' bem yo'ore'u betana, ka tu'isi bem aula'ut am ju'uneetua. ⁸ Ju'unakkiachi, ka ju'u itom bwa'ee'u betchi'bo, Liojta bichapo tu'isi itom mabetrimtune'po. Bwe'ituk katte ju'u itom ji'ibwa betchi'bo che'a tu'isi anne. Intok kia tee ka itom ji'ibwa' betchi'bo juni'i che'a ka tu'isi anne. ⁹ Taa eme'e, ju'u enchim jaibu ju'uneiyaaka, enchim a joa'ut intok kaita teuwa'ut, enchim a bwa'anee'u betana, iniat, tu'isi em emo aet suuane. Jume' waate Krijtota sualeka, kee tu'isi aet utte'itume, junaet enchim bichaka, ka tu'ikut ka bem ji'opne' betchi'bo. ¹⁰ Maasuko, empo inia betana weyemtata jaibu ju'uneakai, jume' ya'arim, ka liosimtaka juni'i, yo'oriwa'po aneka enchi ama ji'ibwao, intok seenu, Krijtota sualeka taa ini'i kee tua jiapsi yuma'isi aet suatukai, junama'a enchi bichako, jiba tua ket juka'a, junau ka liojtaka yo'oriwamta yo'oriwa'po ya'arita ket a' bwa'abaane. ¹¹ Intok junuen empo, junaet betana, tua kaita a' teuwa'po ju'uneaka a' joame, junaet betchi'bo, juka' senuk ele benasi Krijtota sualeka taa kee aet suatumta, aet ji'optua, juka' Krijtota ae betchi'bo ket mukuka'uta. ¹² Junuen san, junuen jume' Krijtota sualeka, taa kee tua jiapsi yuma'isi aet suatume, ka tu'ikut am ji'optuakai, junuen eme'e, jiba aapo'ik Krijtota beje'eka ka tu'ik jooa. ¹³ Junuen san, inepo, in bwa'anee'u betchi'bo, juka' Krijtopo nemak werik, ka tu'ikut ji'optuane'eteko, inen nee a' tu'i machia, wakajta, jakwoo juni'i ka in a' bwa'ane'po, ka junuen, junaka'a ka tu'ikut ji'optua betchi'bo.

9

Krijtota tekil bo'o jooriamtau ju'u au a' lutu'uriaka'u

¹ Ju'uneewa, Krijtota betana in yeteu bittuarituka' betchi'bo, neu lutu'uria jita'po in aniana'po. Intok ne inim kaabeta nesaupo jiapsa. Bwe'ituk itom yo'owe Jesukrijtota ne bitlaa. Eme'e intok juname'em, jume'e, Jesukrijtota tekilta in joa' betchi'bo, a' suallame. ² Waate jumak, ka junuen a' lutu'uria ti eene, Krijtota betana in yeteu bittuarituka'po. Taa eme'e a junuen nee ju'uneiyaa. Bwe'ituk eme'e junuen, nee betana Krijtota nok lutu'uriawata jikkajaka a' sualekai, juna'a lutula wee'po a' teuwa, aapo'ik betana in yeu pu'arituka'po.

³ Inien ne jiaka am yoopna, jume' nee beje'eka net nokame. ⁴ Si'imeku neu lutu'uria, jume' in majtim betana in bwa'anee'uta intok in ji'inee'uta ame betana in a' mabetne'po. ⁵ Intok ket, jamutta, Krijtopo itomak werik, in a' jupne'po, jume' waate Krijtota yeu pu'arim jujubeka jiapsa'a benasia. Intok jume'e, yo'owe Jesukrijtota ou sailam benasia intok Peota benasia. ⁶ Jaisa eme'e, Bernabee' teamta intok nee jiba, itom maamea tekipoanoaka, itom ito aniane'po a' utte'atu machia ja'ani. Intok ket junuen, Krijtota bemela nok lutu'uriata yee majtane'po. Ka junuen weye. ⁷ Maasuko, ju'u sontaao, ket ka aapo maamea tekipoanoaka au aniabaane. Taa ya'uraata betana aniatune. Ju'u intok, pa'asim eechi, ket au lutu'uria pa'asim betana a' bwa'anee'u. Intok ket jiba junaeni, ju'u, bwaram jipueka am bichame, ammea au a' anianee'uta au lutu'uria. ⁸ Inika'a intok nee ka watem betana oo kia in ea'po aman a' teuwa. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uria, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'po ket inien a' teuwa. ⁹ Bwe'ituk jum Moiseejtuka'uta ne-saurim ji'ojteimpo: "Juka' boejta, tiikom jotame, ka a' ten suma'ine." Ju'unakkiachi, juka' Liojta, ka jume' boesim betana jiba, au a' temae' betchi'bo inien a' teuwaaka'po. ¹⁰ Taa ala itom ae majtabaekai a' teuwaak. Ini'i nesauri ito betchi'bo tu'ik teuwaaka ji'ojtewak. Bwe'ituk ju'u bwiata mo'itekame intok kia ju'u chukula, bachiata toboktame

juni'i, junama'a echimupo, bem ama jajamnee'ut eaka a' ya'ane. ¹¹ Junuen san itepo, emo nasuk Krijtota betana lutu'uriata emo nasuk enchim a' majtalamtakai, junuen a' echakame benakai, jiba su tua, itou lutu'uria emo betana inim jita'apo itom bitnaa'u. ¹² Jume' chukula kateka, enchim majtakame, emo betana inien bitwaka aniawak. Itou intok, che'a juni'i lutu'uria o'oben.

Taa itepo, inia betana katte inien itou a' lutu'uria'ati jiaka emot ea. Taa ala, inia betana itepo si'imekut tee ito aniasuk. Junuen, Jesukrijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata itom yee majta'uta, junuen jiba tu'isi a' mabetna' betchi'bo. ¹³ Eme'e su jaibu ju'unea, jume' che'a bat naataka jum bwe'u te'opopo yo'o ja'abwekame, junama'a te'opopo betana bem anianaa'u ameu lutu'uriatukan. Intok jume'e, jum te'opopo, bwaram peutawaka bem tattaawa'po tekiakame, ameu lutu'uriatukan, bem peutaka'uta, watekumak bem tawane'po. ¹⁴ I'an intok ket jiba junaeni, ju'u itom yo'owe Jesukrijto, jume' aapo'ik betana nok lutu'uriata yee a' majtaka a' teuwaame, aet nesaula, junae tekilta betchi'bo, Krijtota sualeme betana bem aniana'po. ¹⁵ Taa ineponee inien neu a' lutu'uriatuko juni'i, kannee junuen a' waatasuk. Intok nee ka enchim nee mikne' betchi'bo inika'a emou ji'ojte. Che'a bat naataka nee mukuk juni'i, nee che'a a' tu'ure, kee juka' Liojta bichapo in ino uttiaka joa'uta, ta'abwisi a' joakai.

¹⁶ Inepo kannee ino uttia' betchi'bo Krijtota betana nok lutu'uriata yee a' majta. Che'a juni san neu utte'a in yee a' majtane'po. Intok inika'a nok lutu'uriata, nee ka yee a' majtako, tua jiokot neu chupne. ¹⁷ Junuen san inepo tua junen eaka a' bo'o jooria'ateko, chukula, Liojtamak che'a naa buustia juka' tu'ik nee a' bitne. Taa nee aet utte'a jooriawaka a' joa'ateko juni'i, jiba nee juka' tekilta Liojta betana in aet sawa'uta nee a' joone. ¹⁸ Inien san, i'an, Jesukrijtota betana nok lutu'uriata, kaita kobaka in yee a' majtane'e'u, juna'a ju'u ino uttiaka, chukula tu'ik in mabetnee'u. Junuen, Krijtota nok lutu'uriata in yee a' majta' betchi'bo in aniana'po neu a' lutu'uriatuk juni'i, ka junuen a' waatakai.

¹⁹ Ineponee inim kaabeta tekoka tekipanoaka jiapsa, o'oben. Taa junuentaka juni'i, nee si'imem aniabaeka, junuen ne am tekoka benasi ea. Intok junuen che'a juni'i juebenam, Jesukrijtota sualne' betchi'bo ameu nokbaekai. ²⁰ Jume' juriom nasuk ane'eteko, bempo'immak eaka ne ame benasi ne ino uju'uka amemak ne a'ane, junuen, Jesukrijtota am sualne' betchi'bo ameu nokbaekai. Intok jiba junaensu, jume' nesaurim, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta bo'o jooriame nasuk anakai, inepone ame benasi eaka amemak a'ane. Ket junuen am majta betchi'bo. Lutula wee'po, ka iniae nesau ji'ojteipo aman jiapsaka juni'i. ²¹ Intok ketchia, jume'e, Liojta betana nesaurim, Moiseejta ji'ojteimmet ka ju'uneammak aneka, ame benasi ne ino tamachia, junuen, Jesukrijtota am sualne' betchi'bo ameu nokbaekai. Nejpo ala nee, tua lutu'uriapo, Liojta nesau po aman jiapsaka juni'i. Bwe'ituk i'an nee, Krijtota ea'po intok a' nesau po aman ne jiapsa. ²² Jume'e, Krijtota sualeka, kee aet suatummak anakai, ame benasi ne ino tammachia, ket jiba junaen, Krijtota betana am jinne'uimtu i'akai. Si'imem be'ekatana, bem emo uju'u'u benasia ne jiapsaka, ameu ne ino tammachia. Jumak juni'i junuen aneka, Krijtota sualeka am jinne'uimtune' betchi'bo. ²³ Si'imeta inika'a nee inien bo'o jooria, Krijtota nok lutu'uriata in nakeka, in yee a' majtabae' betchi'bo. Ju'u Krijtota nok lutu'uriata betchi'bo juka' tu'ik itom jajamnee'uta bitbaekai.

²⁴ Ket eme'e jaibu em ju'unea, jume' jinko'olaame, si'imem nau tettene'po, taa wepu'ulainee jiba juka' senuk, ama miknaa'uta a' yo'oneeme. Eme'e intok ketchia, juka' emou tu'ik, chukula Liojta mak enchim bitnee'uta yo'o betchi'bo, Liojta itom jiapsi i'a'ut junama wa'am yeu kat betchi'bo, emo aet utte'a joone. ²⁵ Maasuko, si'ime jume' yo'obaeka emo utte'a jooriame, tu'isi emo majta. Intok si'imeta ameu ka tu'i machik koptaka, omola a' tatawa. Bempo intok, juya koonata, chubala betchi'bo jiba yo'oneeka juni'i, junaka'a jooa. Taa itepo te juka' chukula itom jajamnee'uta, jiba yuu betchi'bo a'

bitneeka mabet betchi'bo te ito utte'a jooria. ²⁶ Inepo ala nee, kannee kia jak wa'am jiapsa, taa tu'isi aet suuaka, intok aet ju'uneaka ne in aet ino utte'a jooria'ut juni'i jiapsa. Intok ka kia jak wa'am kaita betchi'bo ino utte'a jooria. ²⁷ Taa ala ne, ka ino jiokoleka, si'imekut ne ino utte'a jooriaka ino uju'u. Ka junuen inepo, che'a bat naataka yee majtalataakai intok junuen, chukula aet ji'obeka, in koba'abae'u betana ka in yeu tawaabae' betchi'bo.

10

Ka liosimtaka yo'oriwame betana yee nok tejwaawame

¹ Inika'a ne enchim ju'uneiyaa i'a, Krijtopo nemak werim. Jume' che'a bat naataka katriamtaka, itom amet yeu saka'ariam, itom yo'owasuka'um, bwiaaraa Ejiipto' tea'a betana yeu kateka, namu jekkaapo bem bo'o joaka'po. Intok junuen ket, si'imem, Sikii bawepo wa'am wakiaku benasi bem ama yeu sajaka'po. ² Junuen, si'imetaka, Moisee-jtuka'utamak nau, juna'e namu jekkaawae intok jum Sikii bawepo yeu sajaka, Moisee-jtamak eaka, bemelasi Liojtau emo su'u tojaka, junuen, Moiseeja betana bato'owaim tuka'a benasi taawak. ³ Intok ket, Liojta nok lutu'uriae aniawaka a' bwa'awametuka'a benasia utte'ata mabetak. ⁴ Intok ket si'ime, Liojta a jita joa betchi'bo, jume' ba'am, tetapo yeu sikame je'eka. Bwe'ituk jum bweka pa'aku, bem bo'o joa'po juna'a teta, Krijtota junakriapo, ka bittaka amemak a'ane'uta teuwaan. ⁵ Taa junuentaka juni'i, juname'e, bempo'im betana, ju'u che'a bu'uura, Liojta ka nok jikkajaka junuen a' sioktuaka san, junuen, bem bo'o joa'ut, mekka pa'ariapo kokok. ⁶ Si'ime ini'i junuen yeu siika, junuen itom a' mammateka, si'imeta juka' itou ka tu'i machik, ka itom a' eiyaaka a' joopeebaane' betchi'bo, bem ayuka'a benasia. ⁷ Junuen san eme'e, jume' ka liosimtaka yo'oriwame, eme'e ka am yo'oribaane, bempo'im betana watem junuen ayuka'a benasia. Liojta nok lutu'uriapo ket ame betana a' ji'ojteituka'a benasia: "Ju'u yoemra, juka' maamea ya'arita yo'oribaeka, emo nau tojaka, ji'ibwawamta intok jita ji'iwamta weetuan. Intok ketchia, alleebaawaka, bwe'uusi pajkowamta weetuan." ⁸ Intok katte ta'abwi jaamuchimmak ito tu'uribaane, bempo'im betana, watem junuen ayuka'a benasia. Intok inime'e, senu ta'apo, senu taka ama baji miiltaka kokosuk. ⁹ Intok kia itepo, katte juka' achai Liojta, a yetet a' bo'o bicha'ut, junaet a' ji'obilaabaanee juni'i, kia bempo'im betana watem junuen ayuka intok junuen jume' bakochim am kikisuka am kokkoka'a benasia. ¹⁰ Intok kia em kaachin, Liojta beje'eka nok baane, bempo'im betana watem junuen a' beje'eka'a benasia. Intok ket inime'e, ju'u Liojta betana ankelta jissuareo am su'ak.

¹¹ Si'ime ini'i junen, jume' bat naataka itom yo'owam yo'owasuka'ummeu inien yeu siika. Intok Liojta nok lutu'uriapo inien ji'ojtewak, itom, jume' inime'e aniata lu'ute'po taewaimmet jiapsame, a' ju'uneiyaaka, inile benakut itom ito suuane' betchi'bo. ¹² Junuen san beja, ju'u, wepulsi, tua junama wa'am, Krijtota jiba au suale'eti'eaka, ka au ji'opne'eti'eame, jiba junaet, ka tu'ikut ka ji'op betchi'bo, au suuane. ¹³ Ju'u ka tu'ika emou weyeme, enchim aet ji'op'ea'u, ka ama butti emou aune. Intok jiba ju'u inim, kaabe yeu be'eeka, itou aukame benane. Taa eme'e ka jain eaka, Liojta eene. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, ka naa buustia intok, ka enchim au yuma'alaa bepa intok emou a' autuane. Taa ala juka' enchim aet ji'op'ea'u ka tu'ik emou weyeo, junak ket aapo ju'u Lios, enchim ka aet ji'opne' betchi'bo, enchim aet aniane. Intok junuen beja, eme'e ka aet ji'obeka, ama yeu katne.

¹⁴ Inia betchi'bo san, Krijtopo nemak werim, in nake'um, jume' maamea ya'arim ka liosim, ka enchim am yo'ori betchi'bo aet emo suuane. ¹⁵ Enchim a jita mammate'po ju'uneaka, nee junuen emou jiia. Intok eme'e ket a emo aet temae ju'u in emou teuwaaka'utchi. ¹⁶ Nau anakai, itepo junak inika'a yo'oreka, juka' Liojta bai saeka, pa'asi ba'awata je'eekai, Jesukrijtota betana, kuuset a' mukuka'ue, ito betchi'bo tu'ik itom

mabetri itom au waate'uta tee a' teuwaa. Intok jume' paanim reebeam nau bwa'eekai, Krijtota kuuset popontuka au a' nenkaka'ue, itepo tua tu'ik itom mabetri tee a' teuwaa. ¹⁷ Ite intok, nau juebenaka juni'i, si'ime tee wepul paanim rebektim nau bwa'ee. Ini'i intok, wepu'ulaik itom nau suale'po, Krijtopo itom nau weriaka'po a' teuwaa.

¹⁸ Ijra'el yoemrata betana weyemta em mammatene. Bempo junama'a te'opopo, bem bo'o jooria'u betchi'bo, junuen junaet Liojtamak nau eaka, Liojta betana bem jajame'uta teuwaa. ¹⁹ Taa inika'a teuwaaka juni'i, kannee jume' maammea ya'arim, ka liosimtaka yo'oriwame, lutu'uriapo utte'ata amet auka'uta a' teuwaa. Intok kia juka'a, juname' betchi'bo wakaj me'eri juni'i, kaita'po che'a ta'abwisi maachi, ju'u wakajta itom bwa'ee'u bepa juka' a' teuwaa'po. ²⁰ Ala ju'u in teuwaa'u, ini'i juna'a, jume' ka Liojta ta'aaka junuen waka su'awamta weetukai, bebeje'eri jiapsim ae alleetua. Intok ka lutu'uriapo Liojta betchi'bo a' jooa. Ineponee intok, inime'e bebeje'eri jiapsimmak ka enchim ee i'a. ²¹ Ju'u yo'owe Jesukrijtotau waateka intok a' yo'oreka, juka' pa'asi ba'awata ji'iwamta intok jume' paanim rebektawamta bwa'awamta, aapo'ik betchi'bo a' joakai, taa intok ket junaemak, bebeje'erita betana weyemta bebeje'erita ae alleetua baeka a' joa'ateko, tua em ka amma'ali anne. ²² Junuen itepo ane'eteko, yo'owe Jesukrijtota tua ka alleetuane. Jaisa itepo junuen aapo'iku ito elpeiyaanee ja'ani.

Krijtota sualeka, ju'u au yuma'awame intok ju'u a yee nakwame

²³ Lutu'uria ala, ju'u inien jiuwame: "Senu jita juni'i a' ya'ane'po." Taa ka si'ime ju'u itom joa'u tu'isi itou yeu weama. Lutu'uria ala: "Senuk junuen jita juni'i ya'ane'po." Taa ka si'ime Liojta betana weyemtat itom a' jajamnee'ut itom ania. ²⁴ Watem betana tu'ik itom eiyaanee'ut te ito temaine, tu'ik ame tana waatakai, intok te ka itepo jiba ito eiyaane.

²⁵ Wakase nenenkiwa'po enchim jinuka, a' bwa'anee'u, jita betchi'bo a' me'etuka'po ka nattemaeka a' bwa'ane, ae ka amma'ali enchim tawane'po kaachin enchim eene' betchi'bo. ²⁶ Bwe'ituk ini'i bwia intok si'ime inim jiapsame, achai Lios a' atteak intok au yo'owe.

²⁷ Senuk, ka Krijtota sualemata, enchim a' ji'ibwa nunuko, intok eme'e aamak ji'ibwaba'e'eteko, junama'a emou tojiwamta bwa'ane, ka aet nattemaekai, junuen ka tu'isi enchim tawaane'ut kaachin eakai. ²⁸ Taa seenu, ju'ubwa Krijtota suallataka: "Ini'i waakas, ka lutu'uriapo liojtaka, junaka'a yo'ori betchi'bo me'eri", ti emou a' jiao, junak eme'e ka a' bwa'ane, junaka'a junuen enchim tejwaakamta ka junuen ka tu'ikut a' ji'optua' betchi'bo. Intok ket junaka'a, aapo'ik junae betana, Liojta bichapo ka tu'ik jooa, ti ka a' eene' betchi'bo. ²⁹ Inika'a ne teuwaa, ju'u lutu'uriat kee tu'isi ju'uneamta, jachin au a' eetuane'u betana, intok ka jume' jaibu tu'isi a' ju'uneiyaame betana.

Taa senu a inen jiunee: "Jaisaaka inepo, in joa'u betana, tu'isi in ane'epo ju'uneaka juni'i, intoko ta'abwik, junuen au a' eetua' betchi'bo, junae inepo ka amma'ali aulatune. ³⁰ Bwe'ituk ineponee in bwa'ee'uta, Liojtau bicha nokaka aet a' baisaeka ne a' bwa'ee. Junuentuka'atek, jaisa betchi'bo ka tu'isi net noknaa in a' bwa' betchi'bo." ³¹ Inen na'a yoopnane junaka'a: Junuen san, tu'inee ji'ibwa'ateko oo jita juni'i enchim weetua'uta, Liojta yo'oreka intok au waateka a' joone'eteko. ³² Kaabem eme'e'em jitat emo betchi'bo ka tu'ikut am ji'opne' betchi'bo aet emo suuane, am juriomtuko intok kia jume' ka juriom juni'i, intok kia jume' Krijtopo itomak werim juni'i. ³³ Inepone ala, si'imemmak alleaka tu'isi in amemak weene'ut che'a eiya. Intok ne kia inepo, ka nee betchi'bo jiba tu'ik waata taa ala watem betchi'bo, junaet ne ino temae, junuen bempo'im ket jinne'uimtune' betchi'bo.

11

¹ Inien Jesukrijtota in sualeka in ino uju'u'u benasia, eme'e intok ket junaen neu a' suawa'uka jiapsine.

Jume' jaamuchim, Liojta yo'oriwa'po, jaisa bem ama an'ea'u

² Krijtopo nemak werim, enchim ne aet uttia, jiba enchim neu waate' betchi'bo intok nee betana juka' in enchim majtaka enchim neu ta'aaka'uta, ka enchim kopta' betchi'bo. ³ Taa Jesukrijtota betana aapo'ik si'ime jume' o'owimmeu kobataka a' yo'otuka'po, enchim ne a' ju'uneiyya i'a. Ju'u intok kunawai, a' jubibeu kobataka yo'owe, juka' Liojta, Jesukrijtotau kobataka a' yo'otuka'a benasia. ⁴ Seenu, o'outaka, Liojta yo'oriwa'po aneka Liojtau bicha nokaka oo Liojta betana juka' nok lutu'uriata yee a' majtakai, intok kobat au pattaika, tiusi machine. ⁵ Taa seenu, jamuttaka intok ka kobapo au pattaika, Liojtau bicha nokaka, oo Liojta betana nok lutu'uria weyemta yee majtakai, aapo'ik betchi'bo tiusi machine, chonim tua si'imem chuktai benasia. ⁶ Taa ju'u jamut, ka kobat au jintuaka, junuen ane'eteko, che'a tu'ine, chonim si'imem chuktako. Taa juka' jamutta junuen au ya'arik, ka tu'i jamutta benasi a' bitwao, junak emo jintuane. ⁷ Taa ju'u o'ou, jum Liojta yo'oriwa'po, ka au kobat pattaine. Bwe'ituk ju'u o'ou, wateku, aapo'ik Liojta benasi ju'unaktei. Intok Liojta betana weyeme aet yeu maachi, Liojta ae au uttiane' betchi'bo ju'unaktei. Taa ju'u jamut, juka' o'outa yo'oreka, junuen a' alleetuanee'uta aet aayuk. ⁸ Bwe'ituk ju'u Lios, juka' o'outa ju'unaktekai, ka ju'u jamutta taka betana a' nu'uka a' ju'unaktek, taa ala jiba ju'u o'outa sana'ita betana a' nu'uka a' ju'unaktek. ⁹ Intok kia ju'u jamut, ju'u o'outau a' be'e' betchi'bo ju'unaktei. Intok ka juka' o'outa, jamuttau a' be'e' betchi'bo. ¹⁰ Inia betchi'bo san ju'u jamut, jum Liojta yo'oriwa'po, kobapo au a' pattaine'po au utte'a, juka' jamutta, o'outa au yo'otune' betchi'bo a' ju'unaktewaka'po, junuen jume' ankelesim am ju'uneiyyaane' betchi'bo. ¹¹ Junuentaka juni'i, itom, jume' Krijtota nau sualeme nasuku, ju'u o'ou, ka jamutta betchi'botuko, kaabe tu ean. Intok ju'u jamut juni'i, ka o'outa betchi'botuko kaabe tu ean. ¹² Bwe'ituk lutu'uriapo ju'u jamut, o'outa taka betana a' ju'unakteituko, ket jiba junaen i'an lutu'uria, jume' o'owim jamuttat yeu am yoemtu'po. Intok kia si'ime juni'i, Liojta betana ju'unaktei.

¹³ Eme'e'em nokne, juka' jamutta ka a' jiniaka Liojtau bicha a' nokne'po junuen a' tu'ireaka'po oo ka a' tu'ireaka'po. ¹⁴ Si'imem betana, si'imem junuen itom ito uju'u'uta a' teuwa, tiusi a' machiaka'po juka' o'outa tettebem a' chonne'epo. ¹⁵ Taa juka' jamutta intok, tettebem a' chonne'epo, aet a' uttiaka'po. Bwe'ituk aapo'ik ammea au pattaine' betchi'bo junuen tettebe chonim makri. ¹⁶ Taa senu intok, inia betana aet nok nassuabae'eteko, ju'uneene, iitom intok, kia jume' si'imekut Krijtota nau sualeme juni'i, ka ta'abwisi intok itom ito uju'uu'po.

Jesukrijtota yo'oriwaka, ji'ibwa'po ama butti aneme

¹⁷ Taa naa buustia ne inika'a emou ji'ojtekai, enchim nau yaajaka, enchim bo'o jooria'u betana, kaitat nee enchim uttia machi. Bwe'ituk enchim nau yaajaka, enchim bo'o jooria'po, tu'ik ama jajjam'eaka su, ka tu'ik ama tettea. ¹⁸ Bwe'ituk che'a bat naataka inen ne emo tana a' jikkaja, Liojta yo'ori betchi'bo, ka wepulsu enchim nau eaka a' joa'apo. Nejpone intok, inia betana, wateku ne junuen a' lutu'uriatu machia. ¹⁹ Bwe'ituk, utte'a, emo nasuk junuen ka enchim nau eaka, nattepola enchim emo na'ikimtene'po. Junuen, jume' tua lutu'uriapo Krijtota suallame, am ju'uneiyyaana' betchi'bo. ²⁰ Junuen san, jum enchim nau emo totoja'po, wepulsu nau aneka, ju'u junama'a enchim weetua'u, ka lutu'uriapo eme'e, Jesukrijtotau waati betchi'bo a' jooa. ²¹ Bwe'ituk tukaapo jaibu ji'ibwabaawao, we'epulaka, ka bo'o bichaka, bem bwa'anee'uta nunu'ee. Jume' intok watem, tebaureka am tatawa'po. Waate intok ket, kia nanaako juni'i. ²² Eme'e, enchim jo'aram be'ekatana enchim ji'ibwane'uta weetuane. Bwe'ituk eme'e, i'an junaen anakai, jume' Krijtota nau sualeme, te'opopo, jak wa'am am eiyaamcha aane. Intok jume' kaita jipueme, tiusi'em am tatawa. Jaisa intok ne emou jiuene. Inia betana su nee ka a enchim uttia.

Jesukrijtotau waatiwaka, ji'ibwawame

²³⁻²⁴ Bwe'ituk inepona, inika'a in enchim majtaka'uta, jiba Jesukrijtota betana nee a' ta'aak. Aapo'ik itom yo'owe Jesukrijtota, jiba junae tukaariat, aapo'ik etbwa bwijwako, intok ket junako, jume' paanim nu'uka, ame betchi'bo Liojta baisaeka, am rebektaka, inen jiiak: “Inime'e em bwa'ane. Inime'e in takaata, emo betchi'bo ko'oko maisi a' ya'atunee'uta teuwaa. Inika'a eme'e inien a' bo'o jorianee neu waatekai.” ²⁵ Intok ketchia, junama'a kupteo ji'ibwasukai, juka' pa'asi ba'awata ama auka'uta nu'uka, inen jiiak: “Ini'i a' teuwaa, juka' bemela lutu'uriata, Liojtamak juka' emo tu'utewamta. Ju'u ojbo, kuuset popontaka in wo'otanee'ue a' chupiatuka'po a' teuwaa. Inika'a pa'asi ba'awata enchim je'e'ebeleki, newe'em waateka a' joone.” ²⁶ Junuen san beja, eme'e, Jesukrijtota juchi a'abo notte'u tajtia, inime'e paanim bwa'eeka, intok juka' pa'asi ba'awata enchim je'e'ebeleki, aapo'ik emo betchi'bo a' mukuka'po enchim au waate'uta a' teuwaa.

Jesukrijtota yo'oriwaka, ji'ibwawamta a' joowa'u

²⁷ Junuen san, jabetaka juni'i, juka' Jesukrijtota betana junuen lutu'uriateita, juka' pa'asi ba'awata je'eeka, intok jume' paanim bwa'eeka, Liojta bichapo ka amma'ali aneka, junuen ka a' yo'oreka intok a' joa'ateko, Jesukrijtota ito betchi'bo a' yaaka'uta beje'ekai, unnaa ka tu'isi aune. ²⁸ Junuen san beja, we'epulaka, nattepolo, Liojta bichapo jachin a' jiapsa'po au ju'uneiyaane, jume' paanim kee bwa'eekai intok juka' pa'asi ba'awata kee je'eekai. ²⁹ Bwe'ituk ju'u, junuen juka' a' joa'uta, Jesukrijtota junuen ya'awaka ito betchi'bo mukuka'uta a' teuwaa'ut, ka ju'unea, kia beja junaka'a bwa'eeme, ka tu'isi au a' chupnee'uta ama bitne. ³⁰ Jiba inia betchi'bo san, emo nasuku juebenaka ko'okoe. Intok ka u'utte'ak. Intok ketchia, waate kokkosukamme. ³¹ Taa itepo tu'isi aet mammateka a' bo'o joria'ateko intok aet ito temaeka, juka' ka tu'ik su'u tojako, junak ju'u Jesukrijto ka junuen bettesi itou a' chupaa ean. ³² Taa aapo ju'u yo'owe Jesukrijto, itom aet sua tejwa'ateko, bettesi itou a' autuane. Taa junuen, jume' ka aapo'ik sualemak, ka itom amemak jiba betchi'bo ka tu'isi tawaana' betchi'bo.

³³ Junuen san Krijtopo nemak werim, kupteo nau ji'ibwa betchi'bo nau ane'eteko, ji'ibwabae'eteko, emo'em bo'o bibitne. ³⁴ Taa senu intok, tua tebaure'eteko, a' jo'awapo bat ji'ibwane. Intok ka junuen, enchim nau aneka, jachin juni'i enchim joa'u betchi'bo Liojta ka bettesi emou a' chupa'ane' betchi'bo. Juka' waatek emou ayukamta, inepo, emomak ane'eteko nee a' tu'utene.

12

Liojta tu'u jiapsi, we'epulaim jita bem bo'o jorianee'ut yee a' ania'u

¹ Krijtopo nemak werim, wate weyemta ne enchim ju'uneiya a' i'a. Juka' Liojta betana emot autuarika enchim a' joa'u betana.

² Eme'e'em tu'isi ju'unea, ketuni kee Krijtota enchim sualeka, jume' ka liosimtaka juni'i yo'oriwame, am sualeka, enchim am yo'orisuka'po intok ameu enchim emo su'u tojiriatuka'po. ³ Junuen san ne i'an, inika'a ne enchim ju'uneiya a' ii'a, jabeta juni'i, Liojta tu'u jiapsita aet aneo, junuen: “Ju'u Jesus, Liojta bichapo ka tu'isi tawala”, ti kaibu a' jiune'po. Intok kia jabeta juni'i, Liojta tu'u jiapsita ka aet aneo: “Jesukrijtota ne yo'owak”, ti ka a' jiune'po.

⁴ Liojta betana aet ayuka, senuk a' joonee'u, juebenaka ka nanau machika aayuk. Taa ju'u, inika'a itot autuame, jiba ju'u wepul Liojta tu'u jiapsi juna'a. ⁵ Intok ketchia ka nanau maisi itepo te itom a' joa'ue te wate a' yee ania. Taa ju'u itom ae betchi'bo a' joa'u, jiba ju'u itom wepul yo'owe Jesukrijto juna'a. ⁶ Intok ket, juebena ka nanau machika tekil aayuk, itom a' joonee'u. Taa ju'u, si'imem junuen a' jootuame, jiba aapo ju'u itom wepul achai Lios juna'a. ⁷ Taa we'epulaka si'imete Liojta tu'u jiapsi betana jitat aniari, itot a' jiapsa'po a' ju'uneiyaana' betchi'bo intok si'imem tu'ik aet bitne' betchi'bo.

⁸ Aapo, a' tu'u jiapsie, waatem, tu'isi aapo'ik betana suawakamta a' teuwaaneeme, au am yuma'ane' betchi'bo junau am yuma'atua. Waatem intok ket, jiba ju'u a' tu'u jiapsie, aapo'ik betana, tua junama wa'am suawakamta bem yee majtanee'u bem a' joone' betchi'bo junaet am ania. ⁹ Intok ket waate, jiba junae tu'u jiapsie, aapo'ik Liojta si'imeku yuma'isi aet yoem'eene' betchi'bo, junaet am ania. Waate intok, jume' ko'okoeme emo ine'etetua' betchi'bo ama yuma'atualaa, jiba aapo'ik wepul tu'u jiapsie. ¹⁰ Waate inim, machilaata ka a jootu machik a bem joone' betchi'bo am jootualaa. Intok waate, Liojta betana a' ju'uneiyaatuawaka, chukula yeu weenemta a' teuwaatualaa. Intok watem ket, jiba aapo ju'u Lios, suawata amet autua, senukut a' jiapsiwata, lutu'uriapo Liojta betana a' tu'u jiapsituka'po oo ka junuen a' lutu'uriatuka'po yetet ju'uee betchi'bo. Wate ketchia, wate ka nanau maisi ta'abwi nokpo a bem nokne' betchi'bo amet autuari. Intok ketunia waate, junuen juka' wate tatta'abwi nokpo teuwaarita, junaka'a machisi a' teuwaaneeme, au yumaka amet autuari. ¹¹ Taa si'imeta inika'a inien weyemta, jiba ju'u Liojta wepul tu'u jiapsi a' jooa, ju'u, junuen a' ea'po aman, we'epulaka, bem au yumaka, bem a joonee'uta amet autuame.

Si'ime te itepo, wepul takaapo nau chupiam benasi maachi

¹² Bwe'ituk ju'u itom yo'owe Jesukrijto, takaata, jue benasi ka nanau maisi machika nau a' wepu'ulaika'a benasi maachi. Intok juname'e, juebenaka juni'i, wepulsi nau chupia. ¹³ Bwe'ituk itepo te si'ime, juriomtakai oo riekomtakai, tekoka oo kaabeta tetekoka jiapsaka juni'i, taa Krijtota yoem eiyaaka bato'owaawakai, si'ime nau tee, wepul Liojta tu'u jiapsie aman, itepo si'ime, Liojta bichapo, takaata wepu'ulai'ireaka'a benasi te bitwa. Intok si'ime itepo, nanancha, wepul Liojta tu'u jiapsita amet jiapsatuari.

¹⁴ Ju'u itom takaa, ka wepul weyeme jiba. Taa mamaka, wokeka intok watek jue benasi ka nanau maisi machika chupia. ¹⁵ Junuen san, jume' wokim: "Kannee jume' mamam bena, junuen san, kannee takaamak weye", ti a jia'ateko, juni'i, jiba ju'u takaamak weye. ¹⁶ Intok jume' nakam juni'i: "Kannee puusim bena, junuen san nee ka ju'u takaamak weye", ti a jiaka juni'i, jiba ju'u takaamak weye. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u itom takaa, si'ime pusituko, kaachin te a jikkaji ean. Intok ju'u itom takaa, si'ime nakamtuko, kaachin te jita a jujju'ubwa ean. ¹⁸ Taa ju'u Lios, ju'u ka nanau machikue, aapo'ik junuen a' waata'po aman, wepul takaata nau chupak. ¹⁹ Junuen san, si'ime, wepul weemta jiba tuko, kaachin takaatu ean. ²⁰ Taa junuentaka juni'i, inien maachi, juebenaka ka nanau machika juni'i, wepu'ulai jiba ju'u takaa.

²¹ Jume' puusim, jume' mamammeu: "Kaita'po ne emot ea", ti ka a jiia. Intok kia ju'u koba juni'i, jume' wokimmmeu: "Kaita'po ne emot ea", ti ka a jiia. ²² Taa che'a juni san, ju'u ka nanau machika itom taka nau weyeme intok ju'u che'a kaita'po itom aet eelee'u, che'a juni'i itou be'ee. ²³ Intok ket, itom taka betana ju'u che'a juni'i itom ito tiulee'ue, junae betana ket tee che'a juni'i suasi uju'u. ²⁴ Ju'u itom taka betana, kaachin itom ae ea'uta, ka junuen eiyaa'po. Taa aapo ju'u Lios, junuen a' taka chupak, junuen beja juka' che'a juni'i ka eiyaawamta, che'a juni'i itou tu'ika itom a' ania' betchi'bo. ²⁵ Junuen, tua ka nanau machika juka' takaata ka nattepolaa au a' uju'une' betchi'bo, ala, jum takaapo, we'epulaika, si'imeta nanancha au a' eiyaane' betchi'bo. ²⁶ Takaapo mamam betana oo wokim betana oo ka nanau machika weyemta betana, jak jiokot a' machiako, ju'u taka si'ime a' ine'ene. Taa intok ju'u takaapo nau weyemta betana, tu'ik mabetao, si'ime ju'u taka alleene.

²⁷ I'an intoko, eme'e juname'em jume'e, Jesukrijtota sualeka, a' taka benasi eiyaawame. Intok we'epulakai em, juka' a' takaawata nau chupa'i. ²⁸ Junuen san beja, ju'u Lios, jume' Krijtota nau sualeme nasuku, waatem yeu pu'ari. We'epulaim a bem joonee'u yeu am pu'ari. Jume' bat yeu pu'arim, Krijtota betana naj bittuarim. Inimmet cha'aka intok, Liojta betana bem ju'uneiyaatuawa'u yee majtaneeme. Inime'e woimmet cha'akai intok, jume'e, Liojta nok lutu'uriata a yee a' majtame. Junak intok

ket jume'e, aapo'ikue aniawakai, ka a jootu maisi machik joame. Inimmet cha'aka intok, jume'e, ko'okoeme, emo ine'etetua' betchi'bo au yumame. Inimmet cha'aka intok, jume' a yee aniamé. Intok jume'e, jita weye'po, bat jajapteme. Intok ket jume'e, juebena ka nanau maisi machik a nok betchi'bo junuen a' mabetri. ²⁹ Bwe'ituk ka si'ime Krijtota betana naj bittuari. Ka si'ime Liojta betana bem ju'uneiyaatuawa'uta, yeteu nonoka. Ka si'ime, Liojta nok lutu'uriata a yee a' majta. Intok kia ka si'ime juni'i, ka a jootu maisi machik a' jooa. ³⁰ Ka si'ime jume' ko'okoeme emo ine'etetua' betchi'bo au yuuma. Ka si'ime, juebena ka nanau maisi machik a nok betchi'bo junuen aet ju'uneetuari. Intok kia lutu'uria juni'i, ka si'imem juka' junuen ta'abwisi ka ju'unakkiachika nokwamta ju'uneiyaaka, machisi a am teuwa'po. ³¹ Junuen san eme'e, Liojta betana juka' che'a juni'i tu'ika, enchim au yumaka a enchim joonee'utau, yuma'a betchi'bo aet emo utte'a jooriane. Taa ineponee ketuni senu weemta che'a juni'i tu'ik ket enchim majtabae.

13

Ju'u yee nakwame

¹ Ineponee ala ne, si'imem bepa che'a ujyoisi a noka'ateko, intok kia jume' ankelesim benasi juni'i, taa nee in yee naknee'uta ka ta'a'ateko, kia beja kubaji jiawaita sime'e benasi jiune. Oo jita sisi'iwookim nat tajtawaka am jia'a benasia. ² Intok nee ket, Liojta betana ju'uneetuawaka chukula yeu weenemta a yeteu teuwa'ateko, intok si'imeta ka ju'uneiyaawamta ju'uneiya'ateko, intok ne ket, kia si'imekut koba suawaka, intok ne ket, ka a jootu maisi machik betchi'bo, Liojtat eaka a' joa'ateko, taa ne, in yee naknee'uta ka ta'a'ateko, kia beja ne a' jooa. ³ Intok ne si'imeta in jipue'uta, poobemmet a' na'ikimteko, intok ne kia, in takaata juni'i, a' taya'ana' betchi'bo ino su'u tojaka juni'i, taa ka yee nakeka a' joa'ateko, in joa'uta kaita'po tawane.

⁴ Ju'u tua yee nakeme, ka seej chukti eaka, jitat a bo'o bicha. Tu'uwata jiba yeteu weiyaa. Intok ka jita nau nae. Kaitae au u'uttia. Intok ka au che'ewarine. ⁵ Ju'u tua yee nakeme, kaita'po yee tiutua. Ka aapo'ik betchi'bo jiba tu'ik eiyaa. Kaabetamak ju'ena. Intok kaitat o'omte. ⁶ Ju'u tua yee nakeme, jume' watem ka tu'isi ane'uta ju'uneaka, ka aet alleebaane. Taa si'imeku tu'ika lutu'uriaka' betchi'bo jiba alleene. ⁷ Si'ime au weyemta, Liojtat eaka aet a bo'o bitne. Ka seej chukti eaka, a' ine'ene.

⁸ Ju'u yee nakwame, jakwoo juni'i ka lu'utine. Taewai yuma'ane, Liojta betana lutu'uriata ju'uneiyaaka teuwaame, ka bem intok yee a' majtane'po. Intok kia jume'e, ka nanau maisi nokame, bem kaabe'intoktune'po. Intok kia ju'u tu'isi jitat ju'uneewame juni'i, ka intok a' utte'atune'po. ⁹ Itepote ala, ka yuma'ik, watek jiba te ta'aa. Intok tee ka yuma'isia Liojta betana nok lutu'uriata, chukula yeu weenemta yee majta. ¹⁰ Taa chukula juka' Liojta betana weyemta yuma'isi itom a' ju'uneiyaa, junako te ka i'an benasi, watekut jiba ju'uneene.

¹¹ Maasu inepo ilitchikai, ilitchi benasi ne nookan. Intok ne jiba junaen bem joa'uta tu'ureka ame benasi ean. Taa nee yo'otukai, ilitchi benasi in machiaka'uta, nee a' koptak. ¹² Ket jiba junaeni, i'ani, te juka' Liojta betana itom ju'uneiyaa'ut te ka yuma'isi, taa rebe rebekti te aet ju'unea. Taa junaka'a taewaita yumako, te si'imeta machisi ju'uneiyaane. I'an, inepone, kia rebe rebekti ne jiba a' ju'uneiyaa. Taa chukula, junako ne yuma'isi a' ju'uneiyaane. I'an Liojta nee ju'uneiya'a benasia. ¹³ Junuen san beja, Jesukrijtota itom sualeka intok ae betana juka' tu'ik chukula itom mabet bo'o bitnee'u, intok ju'u, itom yee naknee'u jiba yuu itot aune. Taa inime'e baji weemta betana, ju'u itom yee naknee'u, che'a si'imem bepa bat eiyaawatchi.

14

Liojta tu'u jiapsie, ka nanau maisi nokwame

¹ Junuen san enchim yee naknee'uta emot aune' betchi'bo, aet emo temaine. Intok ket iniamak nau, Liojta betana enchim au yumaka a joonee'uta, au bicha a'aune. Taa ju'u che'a juni'i enchim eiyaanee'u, Liojta betana a' ju'uneiyaaka a' nok lutu'uriawata enchim yee majtanee'u juna'atune. ² Bwe'ituk ju'u ta'abwik, ka ju'unakkiachik nokame, Liojta mak jiba etejo. Bwe'ituk kaabe a aet ju'uneenee ju'u a' teuwaa'ut. Juka' a' teuwaa'uta, Liojta tu'u jiapsi juna'a ju'u a' noktuame. Taa ju'u a' teuwaa'u, ka aet ju'uneewatchi. ³ Taa ju'u, Liojta betana a' ju'uneiyaaka, a' nok lutu'uriawata yee majtame, watem, che'a juni'i yuma'isia Krijtota am sualne' betchi'bo a' jooa. Ket junuen am nok tejwaaka, junaen ket am jiapsi jo'a betchi'bo. ⁴ Ju'u junuen, ta'abwik, ka ju'unakkiachik nokame, aapo jiba, che'a tu'isi Krijtota a' sualnee'uta juna'e jajamne. Taa ju'u, Liojta betana a' ju'uneiyaaka a' nok lutu'uriawata yee majtame, jume' Krijtota sualeme, che'a tu'isi Krijtota bem sualnee'ut am ania.

⁵ Ineponee ala, enchim si'imem juni'i, ta'abwik, ka ju'unakkiachik nokwame ne enchim au yuma'atuapea o'oben. Taa ne, che'a juni'i, Liojta betana enchim a' ju'uneiyaaka a' nok lutu'uriawata enchim yee a' majtanee'uta emo tana waata. Bwe'ituk inien weyeme bo'o jooria'po che'a juni'i tu'i, ju'u ta'abwik ka ju'unakkiachik a nokwamta bepa. Ala ju'u, junaen ka ju'unakkiachik nokwame, a' teuwaa'po ju'unakkiachisia teuwaatuko, jiba junen tu'ine. Juna'e, jume' Krijtota nau sualeme, che'a juni'i tu'isi bem a' sualnee'ut am ania' betchi'bo. ⁶ Junuen san, Krijtopo nemak werim, inepo emou aneka intok ne junuen, ka ju'unakkiachik emou noka'ateko, kaita'po emou tu'ine. Ala ne, Liojta betana in ju'uneiyaatuawa'u betana emou a' teuwa'ateko, oo aapo'ik betana nok lutu'uriata enchim a' ta'aanee'uta oo Liojta betana aet ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta emou teuwa'ateko, oo jita'a, senuk lutu'uriat enchim majtakai, junak ala, juna'a emou tu'ine.

⁷ Maasuko ketchia, jume' jiutua betchi'bo ya'arim, ka bempola jiaame, kusiatako, oo aapatuko, juname'e intok, kia beja jiutuawa'ateko, ka ju'unakkiachinee juka' a' pona'uta. ⁸ Intok kia jum nassuabaawaka, nau kimuwa'po juni'i, juka' kopre kusiata, ka junama wa'am jiutuawao, jume' sontaom nassuabaame, kaabe ji'aaniraane. ⁹ Emou juni'i ket jiba inien yeu weama. Eme'e, ka ju'unakkiachik noka'ateko, kaabe enchim teuwaa'ut ju'uneene. Che'a tu'isi, kia jekapo noknee. ¹⁰ Lutula wee'po inim bwiapo, juebena, jume' ka nanau machik nokame. Taa intok ketchia, jume' a' nokame jiba emo jikkaja. ¹¹ Taa ineponee intok, senuk, ka in nokpo neu nokamta ka a' jikkajaka'ateko, juna'a, ta'abwi bwiaarau in jometuka'a benasia nee eiyaane. Intok ketchia, aapo juni'i, nee betchi'bo junuen eiyaanaa. ¹² Junuen san, eme'e, Liojta betana enchim au yumaka, a joonee'ut jiba jiapsekai, che'a bat naataka jume' Krijtopo nau werim, bichau bicha, che'a juni'i tu'isi bem a' sualnee'ut am anianemta enchim a joonee'uta yeu a' pu'ane. ¹³ Junuen san beja, ju'u junuen, ta'abwik, ka ju'unakkiachik nokame, Liojtau bicha aet ujbwanne, juka' junuen a' noka'uta, ju'unakkiachisi a yeu a' bwij betchi'bo. ¹⁴ Bwe'ituk inepo nee junaen, ta'abwi nokpo ka ju'unakkiachisia Liojtau bicha noka'ateko, lutu'uria ala, senuk ka au ju'uneiyaamta benasi machika, au bicha in noka'apo. Taa junuen, inepo betchi'bo in a jita mammate'ue, kaita tu'ik nee jajjamne. ¹⁵ Inien nee che'a a' tu'i machilee, junuen in ka ino ju'uneiyaamta benasi machika, au bicha in nokne'po. Taa ketchia, juka' in au teuwaa'po ket in ju'uneene'po. Intok ket jiba junaen, Liojta yo'ori betchi'bo, ka ino ju'uneiyaamta benasi machika au bicha in bwikne'po. Taa ketchia, juka' in au bicha in bwika'ut in ju'uneene'po. ¹⁶ Bwe'ituk empo junuen, wepulsi ka emo ju'uneiyaamta benaka Liojta yo'oreka intok a' bai saeka au bicha noka'ateko, junak ju'u ju'ubwa Krijtota sualeme enchi jikkajaka juni'i, kaachin emak eaka Liojta bai saune, aapo'ik ju'u em jia'ut ka a' ju'unea' betchi'bo. ¹⁷ Ju'u junuen Liojtau bicha nokaka em a' baisau'u, tua tu'ineeka juni'i, taa ju'u enchi jikkajame, Liojta betana weyemtat a' suatuka a' jajamnee'uta, ka aet anianaa. ¹⁸ Inepo ala nee, Liojta baisae, enchim si'imem

bepa juni'i che'a bu'uuk emo bepa, Liojtau bicha, ta'abwisi a junuen in au noka'apo. ¹⁹Taa jume' Krijtota sualeme nau ane'epo ne che'a a' tu'i machia mamni jikkajiwatichisia in teuwaane'po, junuen watem nookim in am majtabae' betchi'bo, junuen, woj mamni miil weyemta, ta'abwika, ka ju'unakkiachik in teuwaane'po bepa.

²⁰Krijtopo nemak werim, enchim emo uju'une'po betana, ka illitchi benasi ee baane. Ala, ju'u ka tu'ik ka enchim bo'o jooriane' betchi'bo, illitchi benasi emo eiyaane. Taa enchim tu'isi emo uju'une'po betana, yo'owem benasi ee baane. ²¹Taa nesaurim ji'ojteipo inen ji'ojtei: "Inia yoemratau ne, ka ame benasi nokame intok jume' ka amemak joomem ne ameu am noktuane. Taa kia junuentakai juni'i, kattim nee nok jikkajine", ti jiia ju'u achai Lios. ²²Junuen san, ju'u Liojta tu'u jiapsie junuen ka nanau machik, senuk a noknee'u, jume' juriom, ka Krijtota sualeme, aet bem mammatene' betchi'bo weye. Taa ju'u intok, senuk, Liojta betana ju'uneaka a' nok lutu'uriawata, senuk yee majtane'e, jume' Krijtota sualeme, aet bem mammatene' betchi'bo weye. Intok ka jume'e, kee Krijtota sualeme betchi'bo. ²³Junako jume' Krijtota sualeme, si'ime nau aneka, ka nanau machik, ka ju'unakkiachik si'imem junuen nokao, intok jume'e, ju'u lutu'uriat kee ju'uneame oo Krijtota ka sualeme, wate ama yajako, jiba tua inime'e enchim ka suatulam ti jiune. ²⁴Taa enchim si'imem, Liojta betana a' nok lutu'uriawat ju'uneaka, jikkajiwatichisia enchim a' teuwaao, intok seenu, ka Krijtota sualeka oo kee tu'isi aet ju'uneame ama yepsako, junak juna'a, ka tu'isi a' aula'ut ju'uneene, intok junuen, enchim teuwa'uta jikkajaka, ju'u lutu'uriat au temaine. ²⁵Intok ket junueni, junaka'a, aapo'ik jiba ju'uneiyaaka, ju'u au a' eetua'ut, Liojta aet ju'unea'po ju'uneaka, inen intok ketchia, Liojta yo'ore betchi'bo tonommea kiktene, intok junuen tua a' lutu'uria, ti jiune, Liojta emomaktuka'po.

Si'imeta enchim joa'uta, ka jak wa'am, taa aet suaka a' joonee

²⁶Junak san Krijtopo nemak werim, inien tua weye, Liojta yo'oreka nau aneka, waate emo betana bwikimmea, salmom teammea, Liojtau bicha bwikaka a' yo'orine. Waate intok, Liojta nok lutu'uriae, yee majtane, oo Liojta betana enchim ju'uneiyaatuawa'uta a' teuwaane. Oo ket, Liojta tu'u jiapsie, ka ju'unakkiachik a' noknee. Oo senu intok, juka' junuen nokpo teuwaarita, ju'unakkiachisia a' teuwaaneeme a' junuen aayu. Intok junueni, si'ime ju'u enchim bo'o jooria'u, jume' Krijtopo nau werim, che'a juni'i tu'isi bem a' sualnee'ut am ania betchi'botune. ²⁷Taa junama'a intok, jume' Liojta tu'u jiapsie, ka nanau maisi ka jikkajiwatichik nokneeme, wooika, oo bajinee jiba. Ka si'ime nawi. Taa we'epulaka nat cha'akai nokne. Intok ketchia, ju'u, juname'e teuwa'uta, ju'unakkiachisia a' teuwaaneeme ama annee. ²⁸Taa ju'u, junuen, junaka'a ju'unakkiachisia a' teuwaaneemta kaabetuko, che'a tu'inee junama'a nau anwa'apo, kaabeta junuen, ka ju'unakkiachik a' nokne'po. Ala, we'epulaka bem teuwaabae'uta, bempola jiba, ka kusisi Liojtamak etejone. ²⁹Intok ket jiba junaeni, jume' Liojta betana a' ju'uneiyaaka, juka' lutu'uriata yee majtaneeme, wooi oo bajinee jiba, jume' nokneeme. Jume' waate intok, juka' teuwaawamta, Liojta betana a' weye'po, oo ka junaen a' weye'po, aet mammatene. ³⁰Taa intok, junama'a, senuk anemta, ju'u Lios, senu weemta a' teuwaanee'ut a' ju'uneetuako, ju'u jaibu ama aneka nokame, nok yaatine, junaka'a nokne' betchi'bo. ³¹Junueni, si'ime eme'e, jume' junuen Liojta betana weyemta a' ju'uneiyaatuawakame, we'epulaka junuen nok betchi'bo, nat cha'aka emo a' tekil makne. Intok junuen, si'imem, Liojta nok lutu'uriata ju'uneiyaaka, ket junuen che'a tu'isi bem aet jiapsine' betchi'bo. ³²Jume' intok, Liojta betana weyemta ju'uneiyaatuawaka, yee a' majtame, juna'e betana, a' bo'o jooria betchi'bo suasi a' emo yu'iine. ³³Bwe'ituk ju'u Lios, wepulsu suasi weyemta eiya. Intok juka' kia jak wa'am, jachin juni'i weyemta, ka tu'ure.

Si'imekut, jume' Krijtota sualeka bem nau yaaja'po a' weetuawa'a benasia. ³⁴Jume' jaamuchim, jum Krijtota nau sualeme, Liojta yo'ore'po, ka monteka ama annee.

Bwe'ituk bempo, ka au lutu'uriak. Taa a ameu noktune, Liojta betana nesauta a' lutu'uria ya'ari benasia. ³⁵ Taa bempo, jita ju'uneiyaabae'eteko, jo'araapo bem kuku-nammeu nattemaine. Bwe'ituk Liojta yo'oriwaka nau anwa'apo, jamutta a' noknee'u, ka junuen aet utti.

³⁶ Au'em waatine, juka' Liojta nok lutu'uriata, ka emo betana bat a' ju'uneiyaawaka'po. Intok ka eme'e jiba juni'i, jume' a' sualeka a' mabetlame. ³⁷ Taa seenu, Liojta betana a' ju'uneiyaaka, a' nok lutu'uriawata yeteu a' teuwaane'po, au ama yuma'aleeme, oo Liojta betana a' tu'u jiapsie aniawaka, si'imeta a' au joa'ati'eeneeme, inika'a in emou ji'ojte'uta, yo'owe Jesukrijtota betana in aet nesaurituka'po aman a' ju'uneiyaane. ³⁸ Taa ju'u, ka junaen a' lutu'uria ti'eame, junak, aapo juni'i, Krijtota sualeme nasuk aapo'ik kaita lutu'uriaka'po ju'uneiyaanaa.

³⁹ Junuen san, Krijtopo nemak werim, Liojta betana a' ju'uneiyaaka a' nok lutu'uriawata a' enchim teuwaanee'ut, emo temaine. Intok jume' junuen Liojta betana tu'u jiapsie, ka ju'unakkiachik nokame, junae betana kaabe ameu suuane. ⁴⁰ Taa si'imeta juka' enchim bo'o jooria'uta, ka kia jak wa'am juni'i, taa tua junama wa'am suasi a' joone, a' we'ea'po amani.

15

Jesukrijtota, a' jiabijteka'u

¹ I'an intoko, Krijtopo nemak werim, Jesukrijtota betana nok lutu'uriata in enchim majtaka'u beu ne enchim waati i'a. Jiba ini'i nok lutu'uria juna'a ju'u enchim mabetaka'u, intok jiba inia betchi'bo eme'e bichau bicha ka ta'abwisi intok, Krijtota soal saka. ² Intok ketchia, jiba inia bemela nok lutu'uriata betchi'bo eme'e jinne'urim, eme'e, in enchim a' majtaka'a benasia tua junen jiaka a' suale'eteko. Taa intok, juka' enchim sualeka'uta, kia kaita a' teuwaao jiba, junak ka jinne'urimtune.

³ Che'a bat naatakai ineponee juka' Krijtota nee a' ju'uneiyaatuaka, junaka'a nee enchim a' majtak. Jesukrijtota itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo a' mukuka'uta ne enchim majtala. Jum Liojta nok lutu'uriapo jaibu a' ji'ojteituka'po amani junuen a' mukne'eti jikakai. ⁴ Intok ketchia a' ma'awaka'po intok baji taewaita weyeka a' jiabijteka'po. Ket jiba jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojteituka'po benasi. ⁵ Intok ket Peotau, ju'u Sepajpo ta'eewamtau au yeu a' machiaka'po. Che'a chukula intok ket, jume' woj mamni ama woika, yeu a' pu'arimmeu au yeu a' machiaka'po. ⁶ Chukula intok ketchia, jume'e, aapo'ik sualeka, mamni sientota bepa, wepulsi nau anemmeu, au yeu a' machiaka'po. Inime'e betana intoko, juebenaka ketun jiapsa. Wate intok kokkosuk. ⁷ Intok che'a chukula, Jakoobo' teamtau, ju'u yeu a' pu'akamtau au yeu machiak. Intok ket che'a chukula, si'ime jume' yeu a' pu'aka'ummewi yeu a' machiaka'po.

⁸ Junak intok, che'a si'imemmet chukula, neu ket au yeu machiak. Inepo ala ne junuen, ka jume' watem benasi aapo'ik betana majtitakai juni'i, kia seej chukti yeu pu'atuk. ⁹ Bwe'ituk inepo, si'ime jume' wate, Krijtota yeu pu'arim bepa, che'a ka neu cha'aka ame benasi in eiyaanaa'u, intok kia ne, ame benasi in ta'eena'po juni'i ka neu lutu'uria tu machia juni'i. Bwe'ituk inepone, jume' Krijtota nau sualeme, ka ama eltuaka ameu suuasuk. ¹⁰ Taa ne, Jesukrijtota betana yeu pu'ari, aapo'ik tu'isi nee a' nakeka' betchi'bo. Intok junuen aapo'ik nee jiokoleka, aapo'ik nee yeu pu'aka'uta, ka kia beja junen taawak. Taa che'a juni san ne, si'imem bempo'im bepa ne tekipanoala. Taa ka inepo in ea'po aman juna'a junuen tekipanoame. Taa aapo ju'u Lios, tu'isi yee a' nake' betchi'bo nee aniak. ¹¹ Taa i'an, kia nee betana oo wate yeu pu'arim betana eme'e majtimtuko, juna'a kaachin juba. Inien tee si'ime enchim majtala, intok ini'i su juna'a ju'u enchim sualeka'u.

Jume' kokkoarim jijiabijte'u

¹² Taa Jesukrijtota betana, aapo'ik kokkoarim nasuk a' jiabijteka'u betana itom yee a' majtao, jaisa betchi'bo emo betana waate, kokkoarim ka am jijiabijte'eti jiia. ¹³ Bwe'ituk jume' kokkoarim ka am jijiabijteo, junak ket Jesukrijto juni'i, aapo ka jiabijtek. ¹⁴ Intok junuen Jesukrijtota ka jiabijteko, ju'u aapo'ik betana nok lutu'uria, itom yee majta'u, tua kaita teuwaa. Intok kia aapo'ik enchim sualeka juni'i, kaita em aet jajamla. ¹⁵ Junuen a' lutu'uriatuko, itepo, Liojta betana ju'u lutu'uria ti jiaka itom teuwaa'uta, aa noki'ichiatsu ean. Bwe'ituk itepote, juka' Liojta, Jesukrijtota a' jiabijtetuak ti jiula. Junuen san, jume' kokkoarim lutu'uriapo ka am jijiabijteo, junak ket ka lutu'uria, Liojta Jesukrijtota a' jiabijtetuaka'po. ¹⁶ Bwe'ituk jume' kokkoarim ka am jijiabijtetuawao, junak ket aapo ju'u Jesukrijto juni'i ka jiabijtela. ¹⁷ Intok junuen ju'u Jesukrijtota ka jiabijtelatuko, eme'e tua kaita betchi'bo a' suale. Enchim ka tu'uwa ya'arimmet eme'e ketuni ka jiokoirim. ¹⁸ Intok tua junuen a' lutu'uriatuko, jume'e, Jesukrijtota sualeka kokkosukame, jiba betchi'bo kokkolam. ¹⁹ Itepo intok, jume' Jesukrijtota sualeme, ae betana inim bwiapo jiapsaka jiba, tee tu'ik ae tana mabet bo'o bicha'ateko, si'imem bepa tee che'a juni'i jiokolwatchisi machine.

²⁰ Taa i'an tua lutu'uria, juka' Jesukrijtota kokkoarim nasuk a' jiabijtetuawaka'po. Aapo intok junuen jiabijteka ju'u a' teuwaame, jume' aapo'ik sualeka kokkokame, lutu'uriapo am jiabijtene'po. ²¹ Bwe'ituk jiba junaen, wepul yoemta betchi'bo, kokkowamta naateka'a benasia, ket junuen wepul yoemta betana naatek ju'u kokkoarim nasuk jiabijtewame. ²² Si'imem ju'u, Adamtuka'uta betchi'bo, ka tu'isi tawaka kokkowa'a benasia, ket jiba junaensu, si'ime jume'e, Jesukrijtota sualeme, ae betana, jiba yuu jiapsituannaa. ²³ Taa we'epulaim nat cha'akai, taewaim ameu yeu am pu'awa'ummetchi. Ju'u Jesukrijto, juka' jiabijtewamta a' teuwaaka jiabijtekame batchia. Chukula intok, Jesukrijtota juchi a'abo notteo, jume' aapo'ik sualeka kokkokame ket jiabijtene. ²⁴ Junak intok yuma'ane ju'u taewai, si'imeta aet lu'utinee'u. Junak, Jesukrijtota si'ime yo'o ya'uraata kaita'po tawaako intok junuen, a' ya'uraawata achai Liojtau su'u tojine. ²⁵ Bwe'ituk ju'u yo'owe Jesukrijto, inika'a kee yeu weyeo, inia bepat bat, inim bwiapo si'imekut nesaweka a' yejnee'uta au lutu'uriatune, jume' a' ee beje'eka aneme am koba'asu'po tajtia. ²⁶ Junak intok, iniat chukula ju'u kokkowame, ju'u yee beje'eka weyeme, jiba betchi'bo lu'utanaa. ²⁷ Bwe'ituk ju'u Lios, Jesukrijtota, si'imek bepa a' yo'otune' betchi'bo, au lutu'uriaka, si'imeta au a' su'u tojak. Taa Liojta nok lutu'uriapo junuen, si'imeta au su'u tojituk ti Krijtotau jiaka juni'i, ite a ju'uneene, ka achai Liojtau ket a' yo'otuka'po. Bwe'ituk aapo Lios juna'a ju'u si'imeku a' yo'o yaakame. ²⁸ Junak intok, si'imeta Jesukrijtota, si'imeku yo'otaka aneo, aapo Jesukrijto, ju'u usiwai, achai Liojtau au su'u tojine, ju'u, si'imeku a' yo'o yaakamtawi. Junuen beja ju'u achai Lios, si'imeku, si'imem bepa yo'otune.

²⁹ Junuentuka'ateko, waate, jume' kokkoarim betchi'bo emo babatoowame, ka junuen an ean, jume' kokkoarim lutu'uriapo ka am jijiabijteo. Kaabe junuen emo bato'owaa ean.

³⁰ Junuentuka'ateko, jume' kokkoarim ka jiabijteneo, jiba jinilwatchiku itom ito bicha'u tua kaabetau tu'ineeka we ean. ³¹ Chikti ta'apo in me'epeewa'u jinilwatchisi neu aayuk. Ini'i intok junuen in aunee'u, Krijtopo nemak werim, Jesukrijtota enchim suale' betchi'bo, nee ka jain eaka, aet yanti elaka nee junuen ino bicha. ³² Inepo jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po, jume' ouseimmak nassuaka, jiokot ino bichakai. Taa nee junaet kaita jajamne, tua lutu'uriapo jume' kokkoarim ka am jijiabijteo. Junuentuka'ateko inen tee jiu ean: "Ji'ibwawamta intok ji'iwamta tee weetuane, kee yoko oo matchuko kokkokai."

³³ Jume' junuen jiaame betana kate'em emo bai tatta'aatebo. Lutu'uriapo inen jiuwa'a benasia: "Jume' ka tu'i yoemem, jume' tu'ik bo'o jooriame, ka tu'ikut am ji'optua."

³⁴ Ka kia jak wa'am, ta'abwisi intok eaka jiapsibaane. Taa intok, si'imeku Krijtota nok

lutu'uriawata tua junama wa'am a' sualeka, ka tu'isi ka enchim aunee'ut emo suuane. Bwe'ituk emo betana waate ka Liojta ta'aa. Inien ne emou jiia enchim tiune' betchi'bo.

Jume' kokkoarim jiabijtenee'u

³⁵ Taa jiba tua, senu nattemaibaanee: “Jaisam tua jiabijtenee jume' kokkoarim. Jaisa machim tua takaane”, ti jiakai. ³⁶ Tua kaita mammatenee ju'u junuen nattemaineeme. Bwe'ituk ju'u jiabijtewame, bachia etwakame benasi maachi. Juna'a bachia, ka intok bachiataka tawanee juka' basiunemta yo'otune' betchi'bo. ³⁷ Taa ju'u etnaame, ka ju'u ouwo ba siuneeme juna'a. Ala ju'u bachia juna'a etnaame. Tiikotaka oo ket jita ta'abwik bachiatakai. ³⁸ Chukula intok, ju'u Lios junaka'a bachiata, a' ea'po maisi maachik a' ba siutwane. Intok juka' bachiata, we'epulaik, a' ea'po aman a' ouwoka'uta a' autuane. ³⁹ Ka si'ime ju'u jiapsame, nana'anak takaak. Juka' yoem takaata a' machiaka'ut te ju'unea. Intok si'ime jume' naikim wokekame ta'abwisi machik takaak. Jume' wikitchim juni'i ket tatta'abwisi maachi. Jume' kuchum juni'i ket, che'a tatta'abwisi maachi. ⁴⁰ Ket jiba junaeni, teekapo jiapsaka, intok inim bwiapo jiapsame, ka nanancha maachi. Taa jume' teekau jiapsame, ka jume' im bwiapo jiapsame benaka, taa che'a ta'abwik ujoyooriak. ⁴¹ Ju'u ta'a tachiria, ju'u mecha tachiriata bepa ta'abwisi maachi. Intok kia ju'u chokim tachiria juni'i ka nanancha maachi. Intok jume' chokim nasuku, nat bepa tatta'abwik che'a tatta'abwik tachiriak. ⁴² Jume' kokkoarim jiabijtenee'u betana ju'u bachia etwakame benasi maachi. Ju'u takaa, a moyeka ma'atune. Taa ju'u jiabijteneeme, ka intok mukneeka yejtene. ⁴³ Ka bibit machika ma'awaka juni'i, intok ta'abwisi, suum watchika ujoyoika jiabijtene. Tua kaita utte'aka juni'i, bwiata betuk ma'awaka, si'imeku utte'aka jiabijtene. ⁴⁴ Inim ju'unakteitaka, ju'u takaa, ma'atuko, chukula jiabijteka, Liojta betana, teekapo jiapsi betchi'bo takaatakai yejtene. Bwe'ituk inim bwiapo jume' taka ju'unakteim ayuka'a benasia ket jiba junaen jum teekapo jiapsi betchi'bo jume' takaam aane.

⁴⁵ Junuen san, Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Ju'u o'ou, bat yoem ya'awakame, ju'u Adam teame, Liojta betana inim jiapsiwamtae ju'unakteitaka jiapsak.” Taa juchi ju'u senu Adam teaka, Liojta u'usi chukula yebijnee'u, juna'a, Liojta tu'u jiapsie jiba yuu jiapsiwamta yetet autuaneeka yepsak. ⁴⁶ Taa ju'u bat ju'unaktewame, ka jum teekapo jiapsi betchi'bo juna'atuk, taa inim bwiapo jiapsi betchi'bo. Ala chukula, ju'u, jum teekapo jiapsi betchi'bo juna'atune. ⁴⁷ Ju'u bat yoemtuka'u, bwiae ju'unaktewakame, inim bwiapo betchi'bo ju'unaktewak. Ju'u intok chukula weyeme, ju'u itom yo'owe Jesukrijto, teekau, Liojta yo'o nesaweka kateka'po jiapsa. ⁴⁸ Jume' inim, i'an itom takaam, jiba junaee yoeme, bwiae ju'unaktewakamta takaasuka'u bebenana. Jume' intok teekau betchi'bo takaamtuneeme, ju'u yo'owe Jesukrijto, teekau jiapsamta takaam benane. ⁴⁹ I'an itepo, ju'u yoeme bwiae ju'unaktewakamta benasi mamachikai, ket jiba junaeni, chukula, itepotee junaee teekapo jiapsamta bebenane.

⁵⁰ Inen ne emou jiubae, Krijtopo nemak werim. Jume' i'an inim itom takaam, ama teekapo, Liojta yo'otaka kateka'u, kaachin bem aman a jiapsine'po betana. Bwe'ituk ju'u, ka jiba betchi'botuneeme, jum jiba yuu jiapsiwa'u, ka a aman jiapsa. ⁵¹ Taa senu weemtat, kaabeta ju'uneiyaa'uta ne enchim ju'uneiyaa i'a. Katte si'ime kokkone. Taa ala, si'ime te, ka i'an bebenanee bwe'ituk ju'u Lios, takaam tatta'abwisi mamachim itot autuane. ⁵² Kia senu wechiapo, senu repiktiapo benasi, juka' sisi'iwok kusiata, kaa'intok jiuneeka, kusisi a' jiao, jume' kokkoarim jiabijtenemme, jakwoo juni'i kaa'intok kokkoneekai. Itepo intok tee, ka i'an bebenane. Taa tatta'abwisi te ju'unaktenaa. ⁵³ Bwe'ituk i'an' inim itom jiapsa'u, lu'utineeme, utte'a, jiba yuu betchi'bo itom jiapsinee'uta itot a' autuanaa'po. Intok ju'u itom taka juni'i, lu'utineeme, utte'a jiba betchi'bo itom takaanee'um, itot am autuawa'po. ⁵⁴ Intok inika'a inien itou chupsuko, junak inim itom ju'unaktei, juka' takaata lu'utineemta, jiba yuu jiapsi betchi'bo, ta'abwisi ya'atuneeo, intok jiba inime'e itom takaam kokkoneeme, jakwoo

juni'i kaa'intok kokkone' betchi'bo, ta'abwisi ya'atuneeo, junak chupnee ju'u, jum Liojta nok lutu'uriapo ji'ojtei: "Jiba betchi'bo ju'u kokkowame, Krijtota kuuset a' yaaka'ue, ini'i, kaita'po tawaawaka, lu'utawak", ti jiame. ⁵⁵ I'an jaibu ju'u kokkowame kaita intok ito betchi'bo utte'ak. I'an jaibu ju'u kokkowame, itom jiokot ito bittuane' betchi'bo kaita utte'ak. ⁵⁶ Ju'u ka tu'ik itom joa'u juna'a ju'u, juka' itom kokkonee'uta joame. Ju'u intok, Liojta betana bat naataka nesauri, ka itom au yuma' betchi'bo che'a juni'i ka tu'isi itom tatawa. ⁵⁷ Taa achai Liojta ne aet baisae itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, junuen a' yaaka'ue kokkowamta betana itom a' jinne'uka' betchi'bo, intok si'imek ka tu'ik betana, tu'isi itom yeu a' kattua' betchi'bo.

⁵⁸ Inia betchi'bo san Krijtopo nemak werim tu'isi in nake'um, itom jiabijtenee'uta ju'uneaka, kaachin ta'abwisi eaka, wepulsi Jesukrijtota jiba sualne. Intok itom yo'owe Jesukrijtota betana juka'a, tekilta, jiba che'a juni'i a' bo'o jooria sakane. Bwe'ituk eme'esu ju'unea, juka' tekilta, yo'owe Jesukrijtotamak nau eaka, ae betana enchim joa'uta, ka kia beja tua enchim a' ya'ane'po. Taa tu'ik enchim aet jajamne'po.

16

Jume' Krijtota sualeme ania betchi'bo, ju'u nau tojiwakame

¹ Ju'u intok, jume' Krijtopo itomak werim, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po aniane' betchi'bo, enchim nau wo'otanee'u betana. Jum bwiaara Kalaasia' tea'po, Krijtota nau sualeme be'ekatana, in am tejwaaka'a benasia, eme'e ame benasi ket a' ya'ane. ² Chikti lominko ta'apo, eme'e we'epulaka, enchim koba'i, au enchim yuma'alaapo aman, a' e'eriane. Junuen nee ama yepsako, ka junak ju'ubwa nau a' toji betchi'bo. ³ Inepo intok, chukula aman yepsako, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha nee am bittuane, jume' junam bicha kat betchi'bo enchim yeu pu'anee'um. Ji'osiam intok ne ket amemak bittuane. Junuen junae mak, junaman, jume' junama'a Krijtota sualemmeu, juka' enchim nau tojaka'uta am tojine' betchi'bo. ⁴ Ne intoko, in aman weene'po junuen ket a' tu'i machiako, nemak im katne.

Paplota Roma' tea'u bichaa, a' weebae'u

⁵ Aman emou bichaa weyeka intok, utte'a, jum bwiaara Maseroonina' tea'po bat in yebijne'po. Junuen san ne che'a chukula, jum bwe'u jo'ara Korinto' tea'u ne yebijne. ⁶ Jiba tua ne, junama'a emomak ili binwaa ama tawane. Oo ne che'a jumak, junama'a seberiata simsu'utajti emomak anne. Intok junako, eme'e junuen a nee aniane, chukula in weene'u bicha betchi'bo. ⁷ I'an ne ka kia enchim bichaka emot wa'am weebae. Taa ne, ili ne binwa emomak ama tawabaeka'ea, Jesukrijtota junen eao. ⁸ Taa ne bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po ne tawabae, taewai Pentekojtej teamta aet yuma'u tajtia. ⁹ Bwe'ituk inimi'i ju'u tekil, Jesukrijtota betana in joonee'u, ketuni tu'isi neu aayuk. Intok ne tua tu'isi yeu a' wee machia. Taa intok jume' nee beje'eka aneme ket juebenamme.

¹⁰ Timoteo' teamta emou yepsako, kaitat jain eaka, taa alleaka emomak a' anne' betchi'bo, tu'isi em a' bitne. Bwe'ituk aapo, yo'owe Jesukrijtota betana tekilta, nele benasi a' jooa. ¹¹ Junuen san, kaabe emo betana, jak wa'am a' bitbaane. Taa ala eme'e, kaitat obisi eaka, naa buusti a' sikaa, nee a'abo a' bitne' betchi'bo, a' aniane. Bwe'ituk nee a'abo a' yebij bo'o bicha, jume' waate, Krijtopo itomak werimmak.

¹² Ju'u intok, Krijtopo itomak weri, Apooloj teamta betana, jue benasi ne au ujbwanak, jume' wate Krijtopo itomak werimmak, a' sikaa, aman enchim a' bitne' betchi'bo. Taa aapo i'an ka aman weebabaek. Aman emou weenee chukula, ama yuma'ateko.

Ji'ojtesuka am tebotua

¹³ Tu'isi em emo suua. Yo'owe Jesukrijtota jiba enchim sualnee'u ka koptane. Kaita'po ko'om eaka ousi'eene. ¹⁴ Si'imeta enchim bo'o jooria'uta, yee nakeka a' joone.

¹⁵ I'an intoko, Krijtopo nemak werim, eme'e tu'isi ju'unea jum bwiaraa Akaaya' tea'po, Teeapanaj teamtaim, bat Krijtota nok lutu'uriata am sualeka'po. Intok bempo'im jume' Krijtopo itomak werim ania betchi'bo, emo am tekil maklatuka'po. ¹⁶ Kiali'ikun san inepone emou ne ujbwana, enchim junuen bempo'im bebenam intok si'imem jume' a yee aniaka intok Krijtota tekil bo'o jooriame, enchim am yo'oreka am nok jikkajine' betchi'bo. ¹⁷ Alleanee jume' emo betana inen teakame nemak im ane' betchi'bo, Ejteepanak, ju'u Portunaato intok ju'u Akaiko' teame. Bwe'ituk bempom, enchim ka a nemak anakai, ka enchim nee ya'aria'ut inime'e, neem anak. ¹⁸ Bwe'ituk bempo, emo betana nee jiapsi yechak. Intok kia enchim juni'i. Inime'esane eme'e am nakeka am yo'ori ta'aane.

¹⁹ Jume' Krijtopo itomak werim bwiaraa Aasia' tea'a betana te'opom be'ekatana nau yaajame, emou tebotemme. Akiila intok Risiila ti teakame. Intok ketchia jume' bem jo'apo nau yaajame, Jesukrijtota enchim amemak nau a' sualeka' betchi'bo, utte'esia enchim tebotua. ²⁰ Si'ime jume' inim, Krijtopo nemak werim betana em, teboteita mabeta. Eme'e intok ketchia, enchim naas emo nake'epo teuwaaka, emo tebotuane.

²¹ Inepo Paplo, inika'a teboteita, in maammea ji'ojteita, nee emou bittua.

²² Senu intok, emo nasuk, yo'owe Jesukrijtota ka naksi a' eiyaabaa, ka tu'isi a' tawane'po betana witti a' tejwaane. Yo'owe Jesukrijto, eu te chaae, lauti itou yebijne.

²³ Krijtopo nemak werim, itom yo'owe Jesukrijto a' tu'uwaee enchim alleetuane.

²⁴ Si'imem, Jesukrijtota itom a' nake'e benasi, nee ket junaen ne enchim nake.

2 Korintiom

Paplo, bwe'u jo'araa Korinto' tea'u, jume' Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Liojta junen eaka' betchi'bo, Jesukrijtota betana yeu pu'aritaka ne yeteu bittuari. Krijtopo itomak weri Timoteo' teamtamake, inika'a ji'ojteita te, jume' bwe'u jo'araa Korinto' tea'po Krijtota sualeme, intok si'ime jume'e, bwiaraa Akaaya' tea'po, Liojta yoemiammeu te ji'ojte. ² Itom achai Lios, intok itom yo'owe Jesukrijtota betana tu'ikue enchim alleenee'uta, intok yanti elaka enchim jiapsinee'uta tee emot a' au i'a.

Paplota jiokot au a' bicha'u

³ Liojta, juka' itom yo'owe Jesukrijtota achai yo'ota, itom au allea'uta tee jiba au bicha teuwa sakane. Bwe'ituk aapo juna'a, ju'u itom achai, itom nak jiokoleka itom bichame. Intok aapo ket juna'a ju'u itom jiapsi joame. ⁴ Aapo ju'u Lios, si'imekut, jiokot itom ito bicha'ut itom jiapsi jojoa. Junuen itom ket, jume' jiokot emo bichame, itom a am jiapsi jo'ane' betchi'bo, jiba aapo'ik Liojta betana itom a' mabetaka'a benasia, itom am jiapsi jo'ane' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk Jesukrijtota itom yo'ore' betchi'bo, ama butti jiokot itom ito bicha'a benasia, ket jiba junaen, itepo, chukula aapo'ik Krijtota betana ama butti itom alleenee'uta te bitne. ⁶ Junuen san, juu u jiokot itom ito bicha'u, juna'a, enchim jiapsi jo'aa betchi'bo intok enchim jinne'uimtune' betchi'bo junuen itou weye. Taa Liojta betana itom jiapsi jo'aawao, ket jiba enchim jiapsi jo'aa betchi'bo, intok jinne'urimtune' betchi'bo weye. Junuen san chukula eme'e, ka seej chukti eaka itomak a jiokot emo bitne, i'an inim itom jiokot aet ito bicha'ut, ka jain eaka ket enchim a' inne'ene' betchi'bo. ⁷ Kaitat te jain eaka enchim a yoem'eiyaa. Bwe'ituk te ju'unea, itomak junuen jiokot enchim aet emo bicha'a benasia, junuen ket eme'e, itomak, Liojta betana itom jiapsi jo'awa'uta, enchim a' bitne'po.

⁸ Krijtopo itomak werim, enchim te ju'unee i'a, jum bwiaraa Aasia' tea'po, ama butti obiachisi itom ito bichaka'po. Tua ama butti bettesi itou yeu siika. Kia te juni'i, ka ito au elpeiyaan itom au yuma'ane'po. Intok te kia, jiapsaka itom ama yeu katnee'uta juni'i, tee ka bo'o bichan. ⁹ Kia te su'abaawaka yeu pu'arim benasi te ito eiyaan. Taa ini'i inien yeu siika, Liojta a itom yoem'eiyaane' betchi'bo, juka'a, jume' kokkoarim jiabijtetuanemta. Intok ka junuen, jitau itom ito yoem'eiya' betchi'bo. ¹⁰ Lios itom ama yo'eetuak. Intok i'an tajtia itom aet ania sime, ju'u, tu'isi jinilwatchika kokkowamta betana. Aapo'ik Liojta te ea, bichau bicha ket aapo'ik itom ama yo'eetuane'po. ¹¹ Taa enchim juebenam, Liojta bicha itom nokriaka, junaet enchim itom aniao, chukula juebenaka, Liojta aet bai saune, junuen aapo'ik itom si'imem betchi'bo, juka' tu'ik ae betana weyeka, aapo'ik Liojta betana itom mabeta'u betchi'bo.

Paplota ka lauti, Korinto' tea'u noiteka'u

¹² Lutula wee'po, ju'u itom aet ito uttia'u ini'i juna'a, Liojta bichapo, aapo'ik itom jiapsi i'a'po aman, intok ka jak wa'am, intok ka jiapsita bepa a' sualeka, te inim junuen ito uju'u'u itom ito ju'uneiyaa'u juna'a. Intok che'a bat naataka emo nasuk anakai. Lios, aapo tu'isi yee a' nake' betchi'bo junuen itom jiapsine' betchi'bo itom aet aniak. Ini'i intok, ka itom koba suawaeka au betchi'bo weye. ¹³ Ju'u inim ji'ojteimpo itom emou teuwaaka'u, kaita ta'abwika, taa ju'u enchim a noka'u intok aet ju'unea'u jiba. Ne intok emot a' bo'o bicha, tua junama wa'am enchim aet ju'uneenee'uta. ¹⁴ Junuen wateku jaibu enchim ju'unea'a benasia. Junuen juka' taewaita yumako, yo'owe Jesukrijtota a'abo notteo, junak eme'e ito betchi'bo enchim alleewamta emo jajamek ti jiune' betchi'bo. Intok ket jiba junaeni itepo, ito betana emo betchi'bo itom allea'u itot aune.

¹⁵ Inia weyemta betana junuen a' lutu'uriatuka'po ju'uneaka, emou ne che'a bat noitibaeka ean. Junuen wosa in emou noiteka, junuen ne tana enchim alleene' betchi'bo. ¹⁶ Bwiaraa Maserooni' tea'u bicha weyekai, nee emou bat yebijbaeka ean. Intok chukula, juna'abo notteka nee juchi emou yebijbaen. Junuen beja enchim a nee aniane' betchi'bo, naa buusti, bwiaraa Jurea' tea'u bicha in weene'ebetchi'bo. ¹⁷ In teuwaarit yeu yuma'abaekai, kannee bai tiaka taa tua junuen jiaka a' teuwaak. Bwe'ituk inepo, juka' in ya'abae'uta, kannee jume' ka Krijtota sualeme benasi, wooi weyemta, ka wepulsi eaka a' jooa. ¹⁸ Taa Lios itom ju'uneiyaa, wepulsi eaka, intok ka woik teuwaaka, itom emou noka'apo. ¹⁹ Bwe'ituk ju'u Jesukrijto, ju'u Liojta yoemia, emou itom teuwa'u, jakwoo juni'i ka lutu'uriata, wooi weyemta a' nookak. Intok junuen si'ime ju'u Jesukrijtota betana itom teuwa'u, Silbaano' teame, intok Timoteo' teame intok inepo, lutu'uriatoka yeu weama. ²⁰ Bwe'ituk ite a' ju'uneiyaa, aapo'ik Liojta betana si'imeta juka' itou na'ikiarita, aapo'ik Krijtota betchi'bo itou a' chupuka'po. Inia betchi'bo itepo, Liojta nau yo'orekai, tua junuentunee ti jiaka, te a' lutu'uriate. ²¹ Intok jiba aapo ju'u Lios juna'a ju'u iitom intok enchim juni'i, ka ta'abwisi intok eaka, Jesukrijtota itom sualne' betchi'bo itom aniame. Intok jiba aapo juna'a ju'u, si'imeku aapo'ik betchi'bo jiba itom jiapsine' betchi'bo itom junuen eetuaame. ²² Intok aapo'ik betana itom kate'epo itot ju'uneiyaatebo. Intok a' tu'u jiapsiwata itot jiapsituari, junae, juka' chukula itom bitnee'uta, junuen itou a' chupne'po itou a' lutu'uriatuka'po junae itom a' ju'uneiyaatua.

²³ Taa ne i'an tajti, kee jum bwe'u jo'ara Korinto' tea'u weyekai, in junen jiulatuka'a benasia, Liojta nee a' ju'uneiyaa'po, ne ju'uneaka a' teuwa, junuen ka in enchim sioktuabae' betchi'bo ka in aman emou sika'apo. Ka junuen lutu'uriatuko, Lios aapo nee betchi'bo ju'unea. ²⁴ Itepotee ka jachin juni'i, Krijtota enchim sualnee'ut enchim utte'a jooria. Bwe'ituk eme'e jaibu em junama wa'am, ka ta'abwisi intok Krijtota suale. Taa ala, che'a juni'i enchim alleenee'ut te enchim aniabaeka'ea.

2

¹ Jiba inia betchi'bo san ne ka juchi emou noitibaeka'e'eak, ka alleewamta ka emo nasuk au i'akai. ² Bwe'ituk inepo junuen ka enchim alleetua'ateko, junak, inepo emo tana alle'eaka su, ka in allea'u emo betana neu aune. ³ Junuen san ne emou ji'ojtek, jaibu enchim ju'unea'a benasia. Bwe'ituk inepo juni'i, nee ka emo betana in siokne' betchi'bo, ne ka emou siika, emo betana alle'eaka su. Bwe'ituk ne jaibu ju'unean, alleaka nee emo mak aneo, enchim si'imem ket nemak alleene'po. ⁴ Bwe'ituk junak inepo, junaka'a ji'osia ji'ojteita emou bittuakai, unnaa ka in yanti ela'uta net ayukan. Intok tu'isi ka in allea'uta, junuen in opoam wo'otakai. Ala ne, ka enchim ka alleetua' betchi'bo emou ji'ojtek, tua ama butti in enchim nake'uta enchim ju'uneiyaa i'akai.

Juka' ka tu'isi aulata jiokoiwaka'u

⁵ Taa seenu, jabetaka juni'i, emo nasuk ka amma'ali aneka yee sioktuaka'ateko, ka nee jiba junuen sioktua, taa wateku enchim si'imem juni'i sioktua. Wateku ti ne jiia, ka unnaa bettesi emou a' yecha'abaekai. ⁶ Jum enchim nau ane'epo, junako eme'e batte si'ime ama aneka, ju'u o'outau, kutti enchim au yechaka'ue, junae a' su'u tojine. ⁷ Junuen san i'ani, eme'e a' jiokoibaeka'eene. Intok a' jiapsi yechakai. Ka junuen, ama butti au intok a' sioktuaka, tokti ko'om eaka, au a' ta'arune' betchi'bo. ⁸ Junuen san i'an ne emou ujbwana, juchi wee'po eme'e, enchim a' nake'po aman a' ju'uneetuaane. ⁹ Che'a bat naataka inia weemta betana ne emou ji'ojtek, intok jiba junuen, enchim ji'obilaa betchi'bo, junuen enchim in tejwaaka enchim aet saweka'ut enchim aet jiapseka'po enchim ju'uneiyaabaekai. ¹⁰ I'an intoko, juka' junuen jitat enchim jiokoeka'uta, nejponee ket a' jiokoine. Bwe'ituk juka' in jiokoilaa'uta, lutu'uriapo junuen nee a' jiokoi'ea, in emo betana jiokot ea' betchi'bo, Jesukrijtota bichapo ne junuen a' jiokoek.

¹¹ Juka' bebeje'erita junuen, kaita'po itom a' koba'ane' betchi'bo. Bwe'ituk tu'isi te ju'unea, aapo'ik yee bai ta'aaka a yee a' ji'optua'po.

Bwe'u jo'ara Tooaj tea'po aneka, Paplota ka yanti elaka'u

¹² Junak, jum bwe'u jo'araa Tooaj tea'po, Krijtota betana juka' nok lutu'uriata yee majtabaeka nee aman yepsako, junama'a ju'u tekil Krijtota betchi'bo in joo'ea'u neu juebenaek. ¹³ Taa junuentaka juni'i, junama'a juka' Krijtopo nemak weri Tiito' teamta ka ama teakai, ka in yanti ela'u net aukan. Junuen san beja ne, ka in ama tawane'e betana ne ameu nokaka ne am mam bwiseka am tebotuaka, ne bwiaaraa Maseroonnia' tea'u bicha ne yeu siilka.

Krijtota betchi'bo si'imeku yo'oo'am

¹⁴ Taa Liojta te aet bai saune, aapo'ik, juka' Jesukrijtota betchi'bo a' yaaka'ue, si'imeku yo'orika itom yeu katne' betchi'bo itom aniamta. Intok aapo, aapo'ik betana juka' a' nok lutu'uriawata si'imekut itom yee a' majtane' betchi'bo itom ania. Ini'i nok lutu'uria intok, jita tua win jubak si'imekut a' weye'e benasi machikai. ¹⁵ Bwe'ituk itepote, Jesukrijtota sualekai, Liojta tu'isi alleetua. Intok itepo, jume' Krijtota sualeme nasuku, intok kia jume' ka a' sualeme nasuku juni'i, Krijtota betana weyeme, itot yeu maachi win jubak na'ikim weye'e benasia. ¹⁶ Jume' ka Krijtota nok jikkajibaemmeu, ini'i Liojta betana lutu'uria weyeme, che'a juni'i bem ka tuisi tawaka kokkonee'uta aet teune. Taa jume' intok, Krijtota sualeka, jinne'uimtuneeme' betchi'bo, tu'ika bem ae jiapsinee'uta aet jajamne. Intok inia tekilet, kaabe aapo a' ea'po au yuuma. ¹⁷ Itepo, katte juka' Krijtota betana lutu'uriata teuwaaka, jita ae koba' betchi'bo a' jooa, juebenam ane'e benasia. Taa ala, tee, tua junen jiaka, Krijtota nok lutu'uriata yee majta. Liojta betana itom a' tekil maktuka'po amani. Intok Liojta itom ju'uneiyaa'po ju'unea' a' teuwa. Intok Jesukrijtota itom a' yo'owaka'po amani.

3

Bemela lutu'uriata betana ju'u yee majtawame

¹ Inepo intoko, inile benak teuwaakai, katte itepo ito uttiabaeka juchi te emou nooka. Intok ka utte'a juni'i, jaku'ubo itom kate'epo, tu'isi itom mabettune' betchi'bo, ji'osiaka itom emou yajine'po. Intok kia emo betana, watemmeu kat betchi'bo juni'i, ka utte'a, ji'osiaka itom katne'epo, watem a' joa'a benasia. ² Ka junuentune. Bwe'ituk eme'e'em juname'em, ju'u ji'osia, watemmeu kat betchi'bo itou be'eeka itom ae mabettune'e'u benakai. Eme'e, Krijtota enchim suale' betchi'bo, junuen, si'ime ito tana a' ju'uneiyaa, lutu'uriapo Liojta betana tekilta itom joa'apo. ³ Bwe'ituk a eme'e ju'uneiyaatu, Jesukrijtota betana enchim yoemiarimtuka'po. Ite intok juname'em, tu'isi enchim aet yeu yuma'ane' betchi'bo aet enchim majtame. Junuen san, juka' Liojta, jiba yuu jiapsamta, a' tu'u jiapsiwata inen enchim jiapsitua' betchi'bo, ji'osiampo ji'ojteita bepa si'imem betana a emot ju'uneetu, Krijtota enchim suale'po, ka kia jita teta bebberaimmet ji'ojteita bepa juni'i. Taa ala tua enchim jiapsimpo ju'unaktei.

⁴ Itepo ala tee inika'a, tua inien a' weye'po te tua a' lutu'uria'ati jiia, Jesukrijtota betchi'bo Liojta eakai. ⁵ Katte itom ea'po, jita a itom joonee'uta ito au yuma'aleka a' bo'o jooria. Taa ala si'imeta juka' a itom joa'uta, Liojta a jita joaka intok aapo'ik itomaktuka' betchi'bo tee a' jooa. ⁶ Bwe'ituk aapo, ju'u aapo'ik betana, senu bemela lutu'uriata, a itom au yumaka, a' tekipanoa' betchi'bo itom aet ania. Ini'i intok, ka juka' Moiseejta nesauri ji'ojteita betana weye. Taa ala Liojta tu'u jiapsita, itom a' mabetne'po betana junaen weye. Bwe'ituk ju'u nesauri ji'ojtei, ka tu'isi tawaarimtaka, itom kokkonee'ut itom tejwaa. Taa ju'u Liojta tu'u jiapsi, jiba yuu jiapsiwamta yee bittua.

⁷ Ini'i nesauri, Moiseejtuka'uta betana, teta beraikut ji'ojtei, ini'i intok, yeu machiaka, ama butti utte'akamta tachiriakan. Jume' intok ijra'eliitam, kia juka' Moiseejta, a'

mabetakamta, katim a aet remten. Bwe'ituk ju'u a' pujbawa, unnaa tachiriakan. Taa junuentaka juni'i, juna'a tachiria, laaauti weyeka, lu'utek. Taa ini'i intok nesauri ji'ojtewakame, ka tu'isi tawalamtaka kokkowamta yee teuwaame, junuen unnaa eiyaawaka a'abo tojiwakai, ⁸ ju'u itom Jesukrijtota nok lutu'uriawa, Liojta tu'u jiapsiwata betana itom aet ju'uneetuawa'u, che'a juni'i eiyaawaka mabettune. ⁹ Junuen, ju'u nesauri, ka tu'isi yee tawaanee'ut, yee tejwaakame, unnaa eiyaawatchisi yepsaka'ateko. Junuen san, ju'u, Krijtota betana nok lutu'uria, Liojta betana itom tu'isi mabettunee'uta itom tejwaame, che'a juni'i ujoyosi eiyaawaka mabettune. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u nesauri ji'ojtewakame, bat naataka weeria, junak eiyaawatchiaka'u, i'ani juna'a, inia che'a juni'i bepa eiyaawatchik betchi'bo kaita teuwa. ¹¹ Junuen san, ju'u chubala betchi'bo jiba tu'eaka, eiyaawatchisi machikai, che'a juni'i eiyaawatchisi machine, ju'u jiba yuu betchi'botunee.

¹² Jiba iniat itom jiapseka' betchi'bo san, itepote aet ito ou bujtaka, kaitat jain eaka te yeteu a' nooka. ¹³ Kattee ju'u Moiseejtuka'uta benasi aane, a' pujbawata, tajo'orimmea au a' pattaka'a benasia. Intok junuen, jume' ijra'eliitam, juka' tachiriata ka binwatunemta, ka a' lu'uti bit i'akai. ¹⁴ Taa bempo, inika'a si'imeta, jita a' teuwaapo, katim aet ju'anean. I'an tajtia, juka' bat naataka weeriata, Liojta amemak wepulsi lutu'uriata yaaka'uta, a' nokakai, junak naateka, ka bem a aet ju'unea'a benasia, jiba junaen i'an tajtia juni'i, katim a aet ju'unea. Bwe'ituk ju'u junuen ka bem aet ju'unea'u, Jesukrijtota betana weyemtae jiba a ju'uneiyaatune. ¹⁵ I'an tajtia bempo, jume' liprom, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'um nokakai, ju'u junak naateka bem ka aet ju'unea'u, ketun amet aayuk. ¹⁶ Taa jabetaka juni'i, yo'owe Jesukrijtota sualeka a' mabetako, ju'u bat naataka ka a' ju'uneiya'uta a' ju'uneiyaane. ¹⁷ Ju'u intok Liojta betana tu'u jiapsi, yo'owe Jesukrijto juna'a. Ju'u intok Krijtota tu'u jiapsita mabetlame, ka intok utte'atune, bat naataka benasi, Moiseejta ji'ojteka'uta nesaurita bo'o jooriaka a' jiapsine'po. ¹⁸ Inia betchi'bo san si'ime itepo jume' Krijtota sualeme, jaibu Krijtota betana lutu'uriata ju'uneiyaakai, aapo'ik yo'owe Jesukrijtota betana juka' eiyaawatchisi machika weyeme a itot ju'uneiyaatu. Intok junueni, itepo, lau laauti tee, che'a juni'i aapo'ik Krijtota benasi jiapsi saka. Bwe'ituk che'ewasu juni'i, itepo, ju'u eiyaawatchisi machika, ju'u aapo'ik betana weyeme, itot yeu maachi. Ini'i san, yo'owe Jesukrijtota betana weye, ju'u Liojta betana tu'u jiapsi.

4

¹ Junuen san itepo, katte a' koptaka, jakwoo juni'i te ka ko'om ea. Bwe'ituk Lios, aapo tu'isi itom a' nake' betchi'bo, itom jikoleka, inika'a tekilta itom maki. ² Itepote ala, juka' ka ju'uneiyaawaka, tiusi machik watem bo'o jooria'uta, te a' koptaka intok, kaabem te bai tatta'aaka jiapsa. Intok kia te ka ta'abwisi juni'i watek yee majta. Taa ala Liojta betana juka' nok lutu'uriata jiba te yeteu teuwa. Intok inieni itepo, si'imem bichapo, Liojta bichapo tu'isi itom jiapsa'po ito ju'uneiyaatebo, junuen bempo, tu'isi itom bichaka bem emo jiapsi temaine' betchi'bo. ³ Taa ju'u Jesukrijtota betana nok lutu'uria, itom yee majta'u, watem betchi'bo ju'uneiyaapo obiachiako, ini'i, jume' ka Liojta nok jikkajibaeka, jiba betchi'bo jikot bem emo bitnee'u yajineemmu inien maachi. ⁴ Inien bempo'im ka Liojta suale' betchi'bo, ju'u bebeje'eri, inim bwiapo au lios joame, aapo, ju'u lutu'uriat ka bem ju'uneene' betchi'bo, ka bibichame benasi, a jita bem mammatenee'uta am u'aari. Junuen inime'e, Jesukrijtota, yo'orisi intok eiyaawatchika, Liojtaka, inim ito benasi au yaaka, Liojta a' machiaka'uta, machisi a' teuwaamta betana juka' nok lutu'uriata ameu a' teuwaawao juni'i, ka bem aet ju'uneene' betchi'bo. ⁵ Itepote yee majtakai, katte ito betana weyemta yeteu teuwa. Taa ala ju'u itom yee majta'u, Jesukrijtota itom a' yo'owaka'po betana a' teuwa. Itepote intoko ito betana kia te beja enchim nesauta jooriame benasi itom ea'uta ite enchim ju'unee i'a, Jesukrijtota itom nakeka a' yo'ore' betchi'bo. ⁶ Bwe'ituk jiba juna'a ju'u Lios, a jita joame, jum ka

machiku, tachiriatunee ti jiaka, tachiriata ju'unakteme, ket jiba aapo, juka' Krijtota betana lutu'uriata itom ju'uneiyaatuala. Junuen junae lutu'uriae itom ju'uneiyaa'ue, itom, juka' Liojta betana si'imek bepa eiyaawatchisi machisi machika, Jesukrijtota betana a itom ju'uneiyaa'uta, aet itom ju'uneene' betchi'bo.

Krijtotat yoem'eaka jiapsiwame

⁷ Taa inika'a, Jesukrijtota betana lutu'uriata, si'imek jita beje'ewaekamta bepa che'a eiyaawatchisi machika itom ta'aa'uta, itom takaam, babu soto'im benasi machika, ama itom a' jipue'e benasi te ea. Junuen a' ju'uneiyaana' betchi'bo, junuen inika'a itom bicha'uta, Liojta a jita joa' betchi'bo, aapo'ik betana a' weye'po. Intok ka itom au yumaka, a' joa' betchi'bo. ⁸ Junuen san, itepo obisi itom ito bicha'uta jiba itou a' ayuka' nasuk juni'i, katte ito ko'om eiyaa. Intok tee jamak, tua kaachin itom an machiaka'uta itou ayuk juni'i, katte kia beja ito su'u tottoja. ⁹ Jachin ito eewaka itou suuawao juni'i, katte itepolai benasi ito eiyaa. Jiokot maisi joowaka juni'i, katte a' juiwaka, jiba itom bo'o jooria'ut jiapsek. ¹⁰ Jak juni'i itom ane'epo, jiba tee jiokot machik aet bichaka juni'i, Jesukrijtota ito betchi'bo a' mukuka'uta, tee a' teuwaa. Si'imek betana aapo'ik benasi kokkolame benasi eakai. Junuen ket, jiba ito betchi'bo, Jesukrijtota a' jiapsa'po ju'u itom jiapsa'ue a' ju'uneiyaa tebokai. ¹¹ Bwe'ituk itepo ket inim jiapsakai, Jesukrijtota itom suale' betchi'bo, chikti ta'apo jume' itom su'apeame, ka mekka itou aane. Junuen beja, ketchia, jiba itepo junaen, aet su'awaka juni'i, Jesukrijtota betana, juka' jiba yuu jiapsiwamta a' ju'uneiyaa tebone. ¹² Junuen san, Jesukrijtota betana itom bo'o jooria'u betchi'bo, ju'u kokkowame itou aayuk. Taa ju'u intok, bemelasi jiapsiwame emo betchi'botune.

¹³ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: "Nejpo nee a' sualek, intok inia betchi'bo sanne a' teuwaak." Junuen ket, itepo jiba junaka'a a' sualeka'a benasia, tee a' sualla. Intok junae betchi'bo tee ket yeteu a' teuwaa. ¹⁴ Bwe'ituk itepo te ju'unea, Liojta, yo'owe Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuakamta, itom ketchia aapo'ik, Krijtotamak an betchi'bo, itom jiabijtetuane. Intok emomak nau, aapo'iku mak te anne. ¹⁵ Si'ime ini'i inien itou weye, tu'ik enchim jajamnee'utata itom waata' betchi'bo. Intok junuen Liojta betana, juebenaka, juka' bem jiapsim betchi'bo tu'ik jajameka, junuen ket, juebenam a' bai saune' betchi'bo, Liojta junuen a' yo'orina' betchi'bo. ¹⁶ Inia betchi'bo san, katte ko'om ea. Ela'po junuen itom takaam lau lauti lu'utineeka juni'i, taa ju'u itom jiapsi ala, chikti ta'apo, bemelasi, Liojta betana utte'ata mabeta. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u, inim, i'an itom inne'aa'u, ka binwatuka chubala jibatune. Intok iniat chukula itepo jiba yuu alleewamta Liojta mak itom bitnee'uta, che'a juni'i bepa tu'ik tee jajamne.

¹⁸ Bwe'ituk itepo inim weyeka a bittumtat te ka ito temae. Taa ala, ju'u itom eiyaa'u, chukula ju'u itom bitnee'u juna'a. Bwe'ituk ju'u inim ayuka, i'an itom bicha'u, ka binwatune. Taa ju'u i'an, ka itom bichaka, itom eiyaa'u, jiba yuu betchi'botune.

5

¹ Bwe'ituk ju'uneate, i'an itom takaam, karim ka binwatuneeme benasi maachim, lu'utineeo, Liojtau, teekau ito beas jiba yuu itom ama aamak jo'anee'uta, ka maammea ya'arita itoas a' ayu'upo. ² Lutu'uria ala, i'an lautipo ket inim jiapsaka, ka itom yanti ela'uta itot a' auka'po. Jume'e, teekau, chukula itom takaanee'um baa waatakai. ³ Intok junuen, jume' aman itom takaanee'um jipueka, ka june'elaka itom bitna' betchi'bo. ⁴ Itepo lutula wee'po, inime'e takaaka, inim ketun jiapsakai, katte allea, intok siokwame itot aayuk. Katte kia beja, inime'e i'an itom takaam ta'arupea o'oben. Taa ala ju'u itom eiyaaka'u, baa, jume' aman itom takaanee'um juname'e. Junuen, juka' inim tawanemta, a' lu'uteka, jiba yuu, bemelasi itom machinee'uta itot aune' betchi'bo. ⁵ Intok Lios aapo juna'a, wa'a inia betchi'bo itom au yeu pu'akame. Intok aapo a' tu'u jiapsiwata

itot jiapsituari, juka'a, chukula itom bitnee'uta, lutu'uriapo itou a' chupne'po itom a' ju'uneiyaane' betchi'bo.

⁶ Junuen san itepo, jiba Liojtat itom ea'u itot aayuk. Ju'uneate, inim ket itom jiapsaka, ketun kee itom au yaaja'po. ⁷ Bwe'ituk Krijtota sualeka te jiapsa. Intok ka juka' itom inim a bicha'ut jiapsekai. ⁸ Taa iniat te yoem'ea, che'a juni'i te a' tu'i machia, ka intok inim takaampo itom jiapsa'po, junuen yo'owe Jesukrijtotamak baa jiapsibaekai. ⁹ Inia betchi'bo te itepo, jiba wee'po juka' Jesukrijtota, jachin jiapsaka itom a' alleetuanee'ut ite ito temae, ket inim jiapsakai. Intok kia chukula juni'i, jaibu aamak anakai. ¹⁰ Bwe'ituk itepo si'ime, Krijtota sualeme, kaabe yeu be'eeka, itepote si'ime, utte'a, Jesukrijtota ya'uraa bichapo itom yeu machinee'u. Bwe'ituk we'epulaka, ket inim jiapsaka, ju'u, tu'ik oo ka tu'ik bem ya'ari betana, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, bem a' bitne' betchi'bo.

Yanti elaka jiapsiwamta betana, ju'u yee majtawame

¹¹ Junuen san, yo'owe Jesukrijtotat itom ee majjae'po amani, si'imem, Liojta betana lutu'uriata, a' ju'uneiyaaka, bem a' mabetnee'ut te jiapsek. Taa Lios jaibu itom ju'uneiyaa si'imekut tu'isi itom jiapsa'po. Intok enchim juni'i te ito betana junuen enchim a' ju'uneiyaatuapea. ¹² I'an te emou ji'ojteka, katte ito betana weyemta tu'ik emou teuwaan enchim itom uttiane' betchi'bo. Ala te emot bo'o bicha, tu'ik ito tana ju'uneiyaaka, intok junuen itom yoem'eiyaaka, junaen betana, a tu'isi itom jiapsa'atiune' betchi'bo. Junaen ket enchim, wame'e kia beja jiapsita bepa Krijtota sualeka emo uttiame, ka lutu'uriata bem itot noka'u betana a am yoopnane' betchi'bo. ¹³ Bwe'ituk itepo, alleerimmea, ka ju'uneame benasi bitwakai, Liojta te yo'oreka junen maachi. Intok itepo, junuen susuakai, emo betchi'bo tu'ineeka weye. ¹⁴ Bwe'ituk Jesukrijtota tu'isi yee a' nakeka'uta, itepo a' ju'uneiyaaka junaen betchi'bo ae betana weyemtat ite ito utte'a jooria. Intok kia itepo a' ju'uneiyaa juni'i, senuk si'imem jinne'u betchi'bo a' mukuka'po intok inia betchi'bo san, si'ime jume' a' sualeme, inim weyemta betana aamak ka jiapsame benasi bem machiaka'po. ¹⁵ Si'imem betchi'bo muukuk ju'u Krijto. Junuen jume' aapo'ik sualeka jiapsame, ka bem ea'po, taa aapo'ik ea'po aman bem jiapsine' betchi'bo, ju'u ame betchi'bo mukuka intok juchi jiabijtekamta betchi'bo. ¹⁶ Junuen san, i'an, bichau bicha, inim jume' eiyaawaka jiapsame, katte junaen am eiyaaka am ta'aa. Bwe'ituk bat naataka itepo, Jesukrijtota inim a' machika a' jiapsaka'a benasi a' ta'aasukai juni'i, i'an te ka jiba junaen a' ta'aaka a' suale. Ala ta'abwisi te a' yo'ore. ¹⁷ Junuen san, ju'u, Jesukrijtotamak eaka a' mabetakame, ini'i, aapo'ik a jita a' joa'apo aman, bemelasi, ta'abwisi tu'isi jiapsituanaa. Si'ime wa'a aapo'ik betana bat naataka weeria lu'utine, intok i'an, si'ime, wepulsi bemelasi weemetune.

¹⁸ Inika'a si'imeta joame, Lios aapo juna'a. Jesukrijtota ito betchi'bo yaaka'ue aamak itom ito tu'utene' betchi'bo itom a' tu'u ya'ariakame. Intok ket si'imem aamak bem emo tu'utene' betchi'bo, itom ameu nokne' betchi'bo itom a' tekil makak. ¹⁹ Bwe'ituk Lios, Krijtota ito betchi'bo a' yaaka'ue, si'imem inim, aamak a' emo tu'utine' betchi'bo a' tu'uwa yaak. Ju'u yoemrata betana, ka tu'ik bem ya'arit, ka nappat amet bichakai. Itom intoko, Krijtota nok lutu'uriata aapo'ikumak emo tu'ute betchi'bo weyemta itom ameu a' teuwaan betchi'bo, itom a' tekia makak. ²⁰ Junuen san itepo, Jesukrijtota betana, aapo'ik nok lutu'uriata teuwaan i'awakai, te yeteu bittuari. Lios aapo emou nokbaeka, itom enchim tejwaane' betchi'bo, itom emou bittuarikai. Junuen san, itepo emou ujbwana, junuen Jesukrijtota betana lutu'uriakai, Liojtamak enchim emo tu'utene' betchi'bo. ²¹ Krijto, jakwoo juni'i, tua kaita ka tu'uwata yaakai, taa ito betchi'bo ju'u Lios, aapo'ik ka tu'u yoemtuka'a benasi au a' chupak. Junuen beja itom Krijtotamak eaka a' sualeka, Liojta juka'a, ka tu'ik, kaita itom ya'arika'a benasi, a itom tu'u mabetne' betchi'bo.

6

¹ Junuen san, itepo, Liojta betana tekilta itom nau joa'apo amani, emou te ujbwana, Liojta tu'isi yee nakeka yee a' jiokoe'uta, aapo'ik betana enchim ju'uneiyaatuari, ka a' koptaka aet jiapsine. ² Bwe'ituk aapo'ik betana nok lutu'uriapo inen jiaa:

Wasuktiat enchim ania'ea'ut ne enchi jikkajak.

Intok taewait enchim a jinne'uitunee'ut, ne enchi jikkajak.

Maa i'an juna'a ju'u wasuktia, em aet aniana'a'u.

Intok ini'i taewai juna'a, em a aet jinne'uitunee'u.

³ Kaabeta te jitat ji'optua. Junuen Liojta betana tekilta itom joa'ut, kaabem ka tu'isi ae tana nokne' betchi'bo. ⁴ Taa ala itepo si'imeku itom joa'ut, ite ito ju'uneiyaa i'a Liojta nesaupo itom ito bicha'po. Itepo ka seej chukti eaka a bo'o bichakai jiokot ito bichakai, obiachisi intok kokko maisi itom ito bicha' nasuk juni'i. ⁵ Bwe'ituk itepo bepsuite. Intok te e'etasuak. Juebenam betana ka itomak eewaka, ka tu'isi bitwakai. Tekilpo unnaa betteku ito bichakai, yette kokkote. Intok te tebaure. ⁶ Taa ketchia, iniat ite ito ju'uneiyaa i'a, si'imeku, tu'isi itom jiapsa'utchi, Liojta betana nok lutu'uriata a' teuwa'ut, itom ju'uneiyaa'ue, ka seej chukti eaka a bo'o bichakai. Intok itom a yee jiokolee'ue. Liojta tu'u jiapsiwata itot ju'uneiyaa tebokai. Intok tua junuen jiaka, itom a yee nake'ue. ⁷ Aa noki'ichiata jakwoo juni'i ka nokakai. Lutu'uriata jiba te nooka. Intok Liojta a jita joa'uta itot bit tebokai. Tu'i lutu'uriata nokaka intok a' bo'o jooriaka, junae itepo, Krijtota betana weyemtae, juebenam Krijtota sualne' betchi'bo am aniakai. ⁸ Jamak watem betana te tu'isi bitwaka eiyaawa. Jamak intok te ka yo'oriwa. Jamak, tu'isi itot nokwa. Jamak intok ka tu'isia. Kulupti te ket ka lutu'uriata teuwaame benasi bitwa. Taa junuentaka juni'i, lutu'uriata ausu'lik te nooka. ⁹ Kulupti te ket, ka ta'eewame benasi bitwa. Jamak intok tu'isi ta'eewame benasia. Kulupti intok ket itom su'apeame ka mekka itou aane, taa te ka susu'awa. Jiokot joowaka juni'i, te ka kokko. ¹⁰ Siokame bebenaka juni'i, jiba te allea. Tua kaitae ito ania machika juni'i, juebenam te, ju'u, Liojta betana si'imek bepa eiyaawatchisi machikue am ania. Tua te kaita jipueka juni'i, kaita itou be'ee.

¹¹ Krijtopo itomak werim, Korinto' tea'po joomem. Tua te witti nokaka, emou te ito yeu bwijlaa. Kaita intok emou yeu bwij machika itot aayuk. ¹² Ito betana tua kaita ju'u ka itom enchim nake'u. Ala emo betana weye ju'u ka itomak eaka enchim ka itom nake'u. ¹³ Emou ne ujbwana, senu achaiwaita a' yoemiammeu a' ujbwana'a benasia, in enchim nakeka, emou in ino yeu bwiseka'a benasia, enchim witti itou nokaka, enchim neu emo yeu bwijne' betchi'bo.

Lios, jiba yuu jiapsamta, te'opom benasi te maachi

¹⁴ Eme'e, jume' ka Krijtota sualemmak, ka amemak emo chupbaeka'eenee emo jubekai. Bwe'ituk junuentuko, jiba ka nanacha eewamta ama aune. Bwe'ituk ju'u tu'isi weyeme, ju'u ka tu'ik mak, ka a jootu. Ju'u lutu'uria aukame juni'i, aa noki'ichiataka ka lutu'uriatamak ka a kuute. ¹⁵ Krijto juni'i, jum bebeje'eritamak, tokti kaachin a aamak eene. Ju'u Krijtota sualeme juni'i, ju'u ka a' sualemtamak kaachin nau tuttu'ine, nau eaka bem jiapsine' betchi'bo. ¹⁶ Intok jum te'opompo, Liojta jiba yo'oriwa'po juni'i, jume' ka liosimtaka yo'oriwame, ka ama kia. Eme'e intok juname'em, jume'e, ju'u Lios jiba yuu jiapsamta betchi'bo, te'opom benasi eiyaawame. Jiba aapo'ik Liojta a' teuwaaka'a benasi inen jiakai:

Amemak ne naj kuaktinee intok amemak ne jiapsine.

Nejponee ameu Liojtune, bempo intok in yoemratune, ti jiakai.

¹⁷ Junuen san ket inen a' teuwaak:

Jume' ka tu'ik bo'o jooriame betana em ame nasuk yeu katne.

Intok ka amemak emo tu'urine, ti jiaa ju'u itom achai Lios.

Intok juka' ka tu'ik ka joobaane.

Junak ne enchim mabetne.

¹⁸ Junak intok, eme'e nee yo'owane.

Eme'e intok in ou yoemiamtunee intok in jamut yoemiamtune,

Ti jiia ju'u achai Lios si'imeku yumaka, si'imeta a joame.

7

¹ Junuen san, Krijtopo itom nake'um, inile benaka Liojta betana itou na'ikiari, junuen san itepo ka tu'isi itom aet tawanee'ut te ito aet suuane. Itom joonee'ut intok kia itom eiyaane'u betana juni'i. Intok Liojtat ee majjaekai, si'imeku wepulsi Liojta betchi'bo jiba jiapsaka, itom aet yeu yuma'anee'ut ito temaine.

Jume' Korinto' tea'po joomem, Liojta bichapo ka bat naataka benasi bem jiapsa'u

² Tua em junen jiaka, itom yoem'eiyaaka itom mabetne. Kia te jabetau juni'i ka tu'ik ka ya'ari. Intok kia te kaabeta ka tu'ikut a' majtala juni'i. Intok te kia kaabeta jita'apo bai ta'aari juni'i, jita au waatakai ujyoisi au nokaka. ³ Kannee jitat ka tu'isi enchim tawane'eti jiaka inika'a teuwa. Bwe'ituk bat naataka in emou jiaka'a benasia, tua junen jiaka, enchim in nake'po enchim etejoriakai, junuen, emomak jiapsaka oo emomak mukneeka juni'i. ⁴ Tu'isi ne emot yoem'ea, intok emo betchi'bo in ino uttia'u net aayuk. Si'imeku, jiokot itom ito bicha' nasuk juni'i, ka in ko'om ea'u net aayuk. Intok ama butti in allea'u.

⁵ Bwiaraa Maseroonnia' tea'u itom yajaka'po naateka te ka yanti ela. Taa ala, obiachika itou weyeme itou aayuk. Itom beje'ewa'u jiba itou aayuk. Intok itom am majjae'u. ⁶ Taa ju'u Lios, jume' rojikti'eame, jiapsi jojoame, itom ou bujtala, juka' Tiito' teamta itou a' tojakai. ⁷ Intok ka junae betchi'bo jiba, taa ket aapo'ik emo betana a' yantela'uta aet bichakai. Aapo itom etejoriak, tu'isi enchim itom bitpea'po. Intok juka' enchim emo sioktua'po. Intok nee betana enchim jiokot'ea'po. Inien sannee ketun che'a juni'i alleaka taawak.

⁸ Ju'u ji'ojtei in emou bittuaka'ue, eme'e rojikteka taawak o'oben. Taa i'an ne kaachin ne jiia, ka a' juiwakai. Bat naataka ala a' juiwak, ju'u ji'osiata in emou bittuaka'ue, chuubaa, ka enchim allea'uta ju'uneiyaakakai. ⁹ I'an ala ne allea. Taa ka junuen enchim sioka' betchi'bo. Ala junuen enchim siokaka, enchim emo jiapsi temaeka, ta'abwisi enchim eaka' betchi'bo. Intok eme'e, junuen ka alleaka juni'i, kaachin emo eetuaka, junuen Liojta bichapo tu'isi aayuk. Inien san itepo emou ji'ojteka, kaita te ka tu'ik emou yaak. ¹⁰ Bwe'ituk senuk siokakai, Liojta betana weemtat au jiapsi temaeka, Liojta a' alleetuanee'uta a' jinne'uitunee'uta aet jajamne. Intok inia betana kaabe aet siokne. Taa inim aniapo weemta betchi'bo senuk au sioktuanee'u, kokkowame jiba ama aayuk.

¹¹ Eme'e em sioksi eaka junuen ka jain eaka emo temaeka, Liojta alleetuak. Intok i'ani, em a' mammatate juka' emou yeu a' sika'apo. Bwe'ituk juka' ka tu'i weyemta enchim aet mammatetuak intok enchim ya'ari eme'e yeu aa bwisek. Ka tu'isi aukamtamak, enchim ka junaemak allea'uta. Enchim ee majjae'uta emot autuak. Chukula intok eme'e nee bitpe'eak. Intok ama naa buustia eme'e wepulsi nau eaka, juka' ka tu'isi aukamta, bettesi au a' chupne' betchi'bo em aet nesawek. Si'ime inile benakue eme'e emo ju'uneiyaatebok, inile benaka ka tu'iku, kaita enchim ama ya'ariaka'po. ¹² Junuen san, junako, inepo junaka'a ji'ojteita ne emou bittuakakai, kanne, ju'u ka tu'ik yaakamta betchi'bo, intok kia ju'u ka tu'ik au ya'awakamta betchi'bo jiba, emou ji'ojtek, taa ala, Liojta emot ju'unea'po ju'uneakakai, enchim tua itot emo temae'ut, enchim emo ju'uneiyaane' betchi'bo ne emou ji'ojtek. ¹³ Inia betchi'bo san itom yanti ela'u itot aayuk.

Taa ketunia iniat itom allea' nasuku, che'a tee naa buusti allea, Tiito' teamta yantela'uta bichakai. Bwe'ituk enchim si'imem betchi'bo a' yantela'u aet aayuk enchim yoem eiyaakakai. ¹⁴ Junuen san inepo, enchim uttiaka, Tiito' teamtau enchim etejokai, kannee ji'obek. Taa ala si'imeta juka' itom emou teuwaarita a' lutu'uriatuka'a benasia,

junuen ketchia, enchim uttiaka Tiito' teamtau itom teuwaaka'u, ka aa noki'ichiatukan, itom emo betchi'bo yantela'ati jiakai. ¹⁵ Aapo ju'u Tiito intok, che'a juni'i enchim nake, enchim si'imem a' nok jikkajaka'uu waatekai. Intok enchim ka emo jabeleka taa enchim ee majjaeka a' mabetaka'uu waatekai. ¹⁶ Alleane, si'imeku in a enchim yoem'eiya' betchi'bo.

8

Totomekame benasi eaka, jume' yee mikame

¹ I'an intoko Krijtopo nemak werim, enchim te etejoriabae, jum bwiaraa Maseroonia' tea'po si'imekut Krijtota sualeme be'ekatana, Liojta betana aniawaka, bem yee jiokolee'uta amet itom a' bicha'po. ² Bempo, obiachikut, jiokot bem emo bicha' nasuk juni'i, intok junae betchi'bo ko'om'e'eaka su, tu'isi bem allea'u amet aayuk. Intok tua kaita bem jipue' nasuk juni'i, kaachin jiaka, totomekame benasi yee'ania betchi'bo, yuma'ik nau tojak. ³ Ineponee am ju'uneiyaa, tua junen jiaka, si'imeta bem ama yuma'alaapo aman bem nau a' tojaka'po. Intok naa buusti, ka junaka'a jiba, taa che'a ae bepa eaka nau a' tojakai. ⁴ Tu'isim itou ujbwanak, jume' Krijtopo itomak werim ania betchi'bo, bempo ket am aniabaekai. ⁵ Intok ketun naa buustia, itom ame tana bo'o bicha'u bepa ayukamme. Bwe'ituk bempom che'a bat, yo'owe Jesukrijtotau emo su'u tojak, a' yoem'eiyaakai. Intok aet chukula, itowi ket emo su'u tojak, Liojta junen eaka'po amani. ⁶ Junuen san itepo, Tiito' teamtau te ujbwanla, aapo'ik bat naataka emo nasuk a' naateka'uta junuen enchim yee jiokoleka a yee'ania'u betana, intok aapo'ik emo nasuk nau a' toji taiteka'a benasia, i'an, bichau bicha a' weetuaka, aet yeu yuma'ane' betchi'bo. ⁷ Junuen si'imeku enchim yuma'a benasia, Krijtota tu'isi sualeka, a' lutu'uriat tu'isi ju'uneakai, tu'isi a yee a' majtakai, tu'isi si'imekut jiapsekai, intok itom juni'i, tu'isi nakekai, junuen san eme'e ket inika'a tu'ik, enchim yee jiokoleka, a yee ania'uta, ka koptaka a' bo'o jooriane.

⁸ Inika'a ne emou teuwa, taa ka a' nesau ji'ojteituka'a benasi, ala ne waatem, jume' inien iniat jiapsekammet enchim mammate i'aka emot nee ju'uneebae, enchim yee nake'uta tua a' lutu'uriatuka'po. ⁹ Bwe'ituk eme'e jaibu a' ju'uneiyaa, itom yo'owe Jesukrijtota betana, aapo'ik ama butti yee a' nak jiokolee'uta kaita au be'eeka, aapo kaita'po jiokot eaka juni'i. Taa tu'isi enchim a' nakeka' betchi'bo, inim bwiaapo jiokot au bichak. Junuen beja, aapo'ik inim jiokot au a' bichaka'u betchi'bo, jiba yuu betchi'bo tu'ik, intok kaita emou be'eeka, enchim aamak a' bitne' betchi'bo.

¹⁰ Inia weemta betana nee enchim etejoriabae, tu'ik emo tana waatakai. Eme'e, wae wasuktat naateka, tu'isi em a' naatek. Inia weyemta betana ka kia aet jiapseka jiba taa tua junen jiaka a' joobaekai. ¹¹ I'an eme'e bichau bicha aet yeu yuma'ane. Bat naatakai enchim aet jiapseka a' naateka'a benasia, i'an enchim au yuma'alaapo nau a' tojakai. ¹² Bwe'ituk seenu, tua junen jiaka yee aniabae'eteko, ju'u Lios a' jipue'po aman beekik a' tu'u mabetriane. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, kaita jipuemta, ka utte'a jooria yee a' anianee'ut.

¹³ Katte enchim, kaita jipueka juni'i, yee enchim anianee'ut enchim utte'a joriabae o'oben. ¹⁴ Ala, nanancha enchim emo bitne' betchi'bo weye. I'ani eme'e, bempo'im ania betchi'bo a' jipue. Chukula intok enchim jiokot eao, bempo enchim ania betchi'bo a' jipu'une. Inien san nanancha enchim emo eiyaa'u emot aune. ¹⁵ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojteituka'a benasia inen jiakai: "Ju'u, yu'in nau a' tojakamtau, kaita aet be'eeka. Ju'u intok, iliikik nau a' tojakamtau, ka au be'eeka."

Tiito' teame intok waate aamak rejteme

¹⁶ Taa Liojta te bai saune, juka' Tiito' teamta jiba in emot ino temae'e benasia, aapo'ik ket, Liojta junuen a' eetuaka' betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk aapo, in aet a' tejwaaka'uta mabetak. Intok aapo emot tu'isi au a' temae'po amani, i'an aapo a' ea'po enchim aman bichi'ise.

¹⁸ Intok aapo, Tiito' teamtamak ket seenuk, Krijtopo itomak werik te emou bittuabae. Ini'i intok, si'imekut, Krijtota nau sualeme be'ekatana Krijtota nok lutu'uriata tu'isi a yee a' majta' betchi'bo tu'isi uttiawa. ¹⁹ Intok ka inia betana jiba, taa ketchia, si'imekut jume' Krijtota sualeme, jiba inika'a Krijtopo itomak werik, yeu pu'atuk, itomak a' bo'o joone' betchi'bo. Intok jiba inim tekilpo, juka' yee ae aniabaawaka, nau a' toji betchi'bo yeu pu'atuk. Junuen itom bo'o jooria'ue, Jesukrijtota yo'orinaa'u au aune' betchi'bo intok ket, tua enchim aet jiapseka enchim joopea'uta emot ju'uneiyaana' betchi'bo. ²⁰ Intok junuen ket itepo, inia yee aniabaawaka itom nau toja'u betana ju'u itom a' sawa'po betana te ito suuabae, junuen, kaabem ka tu'isi itot nokne' betchi'bo. ²¹ Bwe'ituk itepo tee, juka' itom joa'ut tu'isi te aet yeu yuma'abae, yo'owe Jesukrijtota bichapo intok ket si'ime yoemrata bichapo juni'i.

²² Tiito' teamtaimmak intok ketchia, juchi seenuk, Krijtopo itomak werik te emou bittua. Inika'a ketchia, juebena weemtat tu'isi a' jiapseka'po te a' ju'uneiyaa. Intok i'ani, juna'a che'a juni'i junen eaka emou weebae, emot tu'isi a' yoem'ea'u betchi'bo. ²³ Senuk intok, Tiito' teamta a' jabetuka'po a' nattemaero, am tejwaane, nee betana a' weye'po. Intok enchim ania betchi'bo, Jesukrijtota betana tekilta nemak a' joa'apo. Oo jume' waate Krijtopo itomak werim betana am nattemaero juni'i, am tejwaane, jume' Krijtota nau sualeme betana, aman am bittuarimtuka'po. Intok Jesukrijtota bem yo'oritebo'po. ²⁴ Junuen san, jume' Krijtota nau sualeme a' ju'uneiyaane' betchi'bo, tua lutu'uriapo enchim am nake'epo aman, tu'isi am bitne. Intok junuen em ju'uneene' betchi'bo, lutu'uriaka, tu'isi ameu enchim itom etejo'po.

9

Krijtota sualeme ania betchi'bo, ju'u nau tojiwakame

¹ Jume' Liojta yoemiam enchim am anianee'ut, lutula wee'po ka utte'a, in emou jiojtene'po. ² Bwe'ituk jaibu nee enchim ju'uneiyaa, tua junen jiaka, enchim yee aniabae'po. Jiba ne enchim uttiaka, jume'e, bwiaaraa Maseroonia' tea'po, Krijtota sualemmeu enchim e'etejo. Enchim, jume' Akaaya' tea'po joomem, wae wasuktiat naateka, enchim yee ania'po au enchim yuma'apo. Intok juebenaka, jume' Maseroonia' tea'po joomem, Krijtota sualeme, junuen enchim bichaka, ket junaet emo temae. ³ Junuentaka juni'i, inime'e Krijtopo itomak werim ne emou bittuala. Inia weemta betana junuen, juka' tu'ik in emo tana teuwaarita, ka a' aa noki'ichiatuka'po aman bem a' ju'uneiyaane' betchi'bo, intok in ameu jia'a benasia, lutu'uriapo si'imeku yuma'isi enchim emo jipu'une' betchi'bo. ⁴ Kulupti juni'i, waate, bwiaaraa Maseroonia' tea'po joomem, nemak emou katbaane, intok junuen, kee enchim nau a' tojaosu, emou yajine. Ini'i junuen ito betchi'bo tiusi machine, itepo si'imeku enchim yoem'eiyaasukai. Emo betchi'bo che'a juni'i tiusi machinee o'oben. ⁵ Jiba inia betchi'bo san ne a' utte'a tu machiak, inime'e Krijtopo itomak werimmeu ujbwan betchi'bo, bempo'im nepat bat emou noitine'po, intok bempo'im enchim am aniaka, juka' yee'ania betchi'bo, bat naataka enchim nau tojirokaka'uta, a' yuma'ariane' betchi'bo. Intok junueni, juka' enchim nau tojinee'uta, jaibu eme'e a' jipu'une, tua enchim yee jiokoleka a' joa'uta, emot ju'uneiyaatebokai. Intok ka junuen, itom enchim aet utte'a jooria'po benasi a' weye'po.

⁶ Iniau em waate, ju'u ka yu'in echakame, ketchia iliikik ama toboktane. Ju'u intok, yu'in echakame, ketchia yu'in jichupane. ⁷ We'epulaka bem a' tu'ure'po aman, tua junen jiaka, yee mikne. Intok ka kia ka babalekai, utte'apo benampo. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' tua junen jiaka, alleaka yee'aniam, am nake. ⁸ Ju'u Lios, si'imeta juka' ka nanau machika, emou tu'ik, yuma'isi emou a' chupa'ane. Junuen beja, si'imeta emou be'emta, jiba enchim a' jipu'une' betchi'bo. Intok naa buustia, eme'e yu'in a' jipu'une, junuen, si'ime yeteu tu'ikue a yee'aniane. ⁹ Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojte:

Jume' jikot emo bichammeu, juka' tu'ik, kaita be'eeka, yuma'isia ameu autuari ju'u Lios.

Intok ju'u tu'uwa a' ya'ari, jiba yuu betchi'bo tatawane.

¹⁰ Ju'u Lios, ju'u bachiata et betchi'bo yee mikame, intok juka' bwa'anaamta bem bwa'anee'uta ameu a' bu'uuriame, aapo ketchia, si'imeta juka' et betchi'bo emou be'emta, enchim mikne, intok emou a' amuituane. Intok junuen, tu'ik yeteu enchim joa'u betana, ama butti tu'ik eme'e aet jajamne. ¹¹ Junuen beja eme'e, kaita emou be'eeka, si'imeta jipu'une. Junuen yuyu'in yee mik betchi'bo eme'e ama yuma'ane. Intok juka' enchim am ania' betchi'bo, itomak enchim aman bittuaka'ue, jume' Krijtopo itomak werim, Liojta aet bai saune. ¹² Bwe'ituk itepo, jume' Krijtopo itomak werim, junuen aniakai, katte, juka' ama ameu be'ee'ut jiba te am ania. Taa ketchia, bempo'im tua junen jiaka, tu'isi Liojta am bai saunee'ut te a am ania. ¹³ Bempo Liojtam aet yo'orine. Bwe'ituk inia enchim am ania'ue bempo a' ju'uneiyaanee junuen lutula wee'po, Jesukrijtota nok lutu'uriat at enchim aet yeu yuma'apo. Intok jiba junaet enchim yee jikolee'ut bempo'im intok juebenam ania'ut, Liojta yo'oritebone. ¹⁴ Intok bempo juni'isu ket, emo betchi'bo, Liojtau bicha nokne, tu'isi enchim emo naktuakai, Liojta tu'isi yee a' nake'uta emot bichakai. ¹⁵ Liojta te tu'isi aet bai sae, juka' aapo'ik betana si'imek bepa eiyaawatchisi machika itot a' autuari' betchi'bo. Juka' itom tua witti intok ju'unakkiachisi a' teuwa betchi'bo, ka itom au yuma'uta.

10

Paplota, Krijtota betana ye'a pu'arituka'po aman, ju'u a' nesawe'u

¹ Inepo Paplo, Jesukrijtota tu'ik yeteu jiapseka intok yee a jikole'e benasi enchim eiyaaka, emou ne ujbwanaka inen nooka. Nee betana inen jiuwa, emo mak aneka, ne ino ko'om eiya'ati jiuwa, taa mekka nee emou aneo intok junak emou ji'ojteka, bettesi ne noka'ati jiia. ² Junuen san emou ne ujbwana, chukula aman nee emou yebijneeo, waatem jume' itom ea'po inim bwiapo a' weyemta itom bo'o jooria'ati jiaka itot nokame, ka junuen a' utte'atune' betchi'bo, kuttipo in ameu nokne' betchi'bo, emo tu'utene. Bwe'ituk ameu ne ino yuma'alee, junuen kuttipo in ameu nokne'po. ³ Lutu'uria ala, itom inim bwiapo yoememtaka itom naj kuakte'po. Taa juka'a, Jesukrijtota betchi'bo itom bo'o jooria'uta, ka ju'u inim yoemrata bem a' joa'a benasia a' weetua. ⁴ Bwe'ituk ju'u inim bwiapo itom bo'o jooriaka, yee itom majta'u, ka tu'ik beje'eka, itom ae ito jinne'u'u, ka inim bo'o jooriawame. Ala ini'i, Liojta betana weyeka, junuen ket si'imeta juka' Liojta beje'eka weyemta, tokti a' koba' betchi'bo, utte'ak. ⁵ Junuen san itepo, sua machika, si'imeta juka' Liojta beje'eka nokwamta, intok kia jachin a' beje'eka weyeka juni'i, jume' che'a emo eiyaaka, junuen juka' Liojta ka a' soal teboka juka' bem noka'uta, te, tua kaita lutu'uriata a' jipue'uta te yeu a' machia. Intok si'imem wame'e inim weyemta betana emo susuawaleme, ju'u bem ea'u betana, itepo, Krijtotau bem emo su'u tojaka junuen bem a' nok jikkajine' betchi'bo, te am utte'a jooria. ⁶ Intok itepo te, si'imem jume'e, emo nasuk ka amma'ali aneme, bettesi ameu itom a' yecha'ane'po te ama yuuma. Taa che'a bat, enchim si'imem jume' watem, jaibu yuma'isi Krijtotau enchim emo su'u tojilamtuka'po bat ju'uneaki.

⁷ Eme'e, juka' enchim bicha'uta, pa'aria tana a' bichame benasi maachi. Intok tua wajiwa jachin a' weye'ut ka a' ju'uneiyaa. Senu intok, Jesukrijtota betana a' yoemiar-ituka'po au ju'uneiyaame ket inien ito tana au waatine, ket jiba junaeni, aapo'ik benasi, itom juni'i, Krijtota yoemiamtuka'po. ⁸ Ineponee intok, itou a' lutu'uriatuka'po aman, che'a ili naa buusti emomak weye'eteko juni'i, kaachin ne ino tiutua. Bwe'ituk ju'u itom yo'owe Jesukrijto, inika'a emou lutu'uriane'uta itot autuari. Junuen, enchim Liojta betana weyemta, yuma'isi enchim majta betchi'bo te au yuma'atuari. Intok ka junuen ka tu'ik enchim ae bittua betchi'bo. ⁹ Kanne inime'e ji'osiam in emou bittua'ummea, in

enchim wom womta'a benasia enchim ee i'a. ¹⁰ Waate, net nokaka, jume' ji'osiam in emou bittua'um, unnaa betteka intok kuttipo am noka'ati jiia. Taa ne intok, emomak ane'eteko intok, nee ka junaen ousi nonoka' tea. Intok ju'u in teuwaa'u juni'i, ka jikkajipeewatchi' tea. ¹¹ Taa ju'u intok, inile benak teuwaame, iniau waatine, junaen mekka betana emou ji'ojteka, itom junuen emou noka'a benasia, itom emomak aneka, te jiba junaen ju'u itom joa'ue, itom aet yuma'ane'po.

¹² Itepote kia juni'i te ka ito ameu chatchaa, jume' waatem, bempo emo eiyaateboka, yeteu nokame benasia. Inime'esan, ka suasim aane. Bempo emo naas nau tammachi-akai intok bempo naas jitat nanancha emo joakai. ¹³ Itepote kaa, ju'u ka itom au yeu pu'ari betchi'bo ito uttiabae. Lios ala, aapo juna'a ju'u, jakun tajtia, ju'u tekileu itom yeu pu'ame. Intok aapo, jum bwe'u jo'ara Korinto' tea'u, itom emou yeu yajine' betchi'bo, itom aet aniak ju'u tekilet tu'isi itom yeu katne' betchi'bo. ¹⁴ Junuen san itepo, katte ju'u itom au yeu pu'ari bepa te aane. Bat naataka ka emou lutu'uriakame benasi anakai. Bwe'ituk itepo juname'em, jume' che'a bat emou yajaka, Krijtota nok lutu'uriata enchim majtakame. ¹⁵ Intok te ka ju'u tekil watem ya'arit te ito uttiatebo, itepo a' ya'ari'i benasia. Taa ala, inen te yeu a' wee i'a, enchim bichau bicha che'a juni'i tu'isi Krijtota sualeo, emo nasuk tekilta, che'a juni'i itom a' joone'po. Taa jiba Liojta betana, itom au yeu pu'atuka'po amani. ¹⁶ Iniat chukula tee ket, che'a naa buustia, kat baa saka emou wanna'abo, intok junuen, juka' Krijtota nok lutu'uriata, che'a wa'am bicha, ta'abwi bwiaarampo jo'aakammeu a' teuwaa betchi'bo. Taa ka junuen, ju'u tekil watem ya'arit ito uttia tebokai.

¹⁷ Taa jabe juni'i, senuk uttiabaeme, yo'owe Jesukrijtota jiba uttiane. ¹⁸ Bwe'ituk ju'u tu'isi mabettuneeme, ka ju'u au tu'isi jiapsa'ati jiame juna'atune. Taa ala, wa'a Liojta, tu'isi a' jiapsa'po aet a' ju'unea'u juna'atune.

11

Paplo, intok jume' ka lutu'uriapo Krijtota tekil joame

¹ Tu'i ean, eme'e, ju'u ka tua suasi benasi machik in teuwaabae'ut, nee jiokoeko. Taa jachinpo juni'i, nee aet jiokoine. ² Bwe'ituk enchim in nakeka in emot jiapseka'u, net aayuk, Liojta itom nake'e benasia. Bwe'ituk inepo, Jesukrijtota enchim sualtualataka, chukula, enchim au a' bit i'a, jamut bemeta, ka tu'ik kaita ya'arika, wepu'ulaik jiba a' kunaka'a benasia. ³ Taa juka' bebeje'erita a yee a' bai ta'aa'ue, juka' Eba' teamta, ka tu'ik a' ya'atuaka'a benasia, enchim ket junaen emo bai ta'aatebonee'ut ne emo tana majjae. Intok enchim tua junen jiaka enchim Krijtota yo'oree'ut, ka intok enchim aet emo temainee'u betana. ⁴ Bwe'ituk eme'e, unnaa amemak tu'ik, jume'e, Jesukrijtota betana ka itom enchim a' majtaka'a benasia taa ta'abwisi emou nokammake. Intok eme'e, Liojta tu'u jiapsi jaibu mabetlamtaka juni'i, ka jain eaka ta'abwik jiapsitau emo su'u tojak. Intok Krijtota betana, juka' nok lutu'uriata jikkajisuka juni'i, ta'abwisi weyemta intok, sualbae. ⁵ Bwe'ituk, jume' emo jabeleka chukula emou yajaka, intok ta'abwisi enchim majtakame, jume' enchim jikkajipea'um, nee ka che'a nee bepa am eiya machia. ⁶ Nejponee ala, jumak, kannee ujyoika intok yeu pu'ata benak nooka o'oben. Taa Krijtota betana juka' lutu'uriata, ne yuma'isi a' ju'uneiyaaka, kaita neu be'ee. Inika'a intok tee jiba enchim ju'uneiyaatuala, si'imeku itom bo'o jooria'ue.

⁷ Oo nee ka tu'isi aayuk ja'ani, junak, Krijtota betana nok lutu'uriata enchim majtaka, kaita emou waatakai, intok ino ko'om eiyaakai, junuen juka' emou tu'ik jiba emo tana waatakai. ⁸ Inepone, jume' Krijtota nau sualeme, watem betana tomita mabetak, bempo'im neu na'ikiaka'uta mabetakai, ae ino aniaka, junuen Krijtota betana tekilta emo nasuk joaka, enchim kaabeta obisi net eetuakai. ⁹ Intok nee junak emomak anakai, kaita jipuekai juni'i, emo nasuk kaabeta nee net obisi eetuak. Bwe'ituk jume' Krijtopo itomak werim, bwiaaraa Maseroonia' tea'a betana yajakame, in ino ae anianee'uta, neu

nu'upak. Junuen beja nee aet ino suuak, kaita'po enchim net obisi eene' betchi'bo. Intok ne jiba junaen, bichau bicha a' bo'o jooriabae. ¹⁰ Junuen san, Jesukrijtota betana juka' lutu'uriata tua yuma'isi ne in a' ta'aa'po, tua in ju'unea'a benasia. Ket ne junuen ju'unea, in inien ae ino uttiaka, Liojta bichapo in bo'o jooria'u, jum bwiaraa Akaaya' tea'po si'imekut, kaabe inia betana ta'abwisi nee eetwane. ¹¹ Kanne ta'abwi weemta betchi'bo intok, inien jiia. Taa tua in enchim nake' betchi'bo jiba. Lios nee ju'uneiyaa, jaikisia in enchim nake'po.

¹² Taa ne, juka' in joa'uta, jiba ne a' bo'o jooriabae junuen jume' jitat jiauwiteka bem uttianaa'uta jaiwame, ka junuen in am au i'a' betchi'bo. Intok ka ito benasia bem emo a' bo'o jooria ti jiune' betchi'bo. ¹³ Bwe'ituk inime'e, ka lutu'uriapo Krijtota betana yeu pu'arimtakai, yeem bai tatta'aa, Krijtota betana yeu pu'arim benasia emo tammachiakai. ¹⁴ Taa ini'i intok, kaita ka ju'uneiyaawamta teuwaa. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, aapo juni'i, ta'abwisi au yaaka, lutu'uriapo Liojta betana a' weye'e benasia au jooa. ¹⁵ Junuen san, jume' aamak eaka intok a' ea'po aman kateme, jiba junaen ale benasi, ta'abwisi emo yaaka, tu'ik bo'o jooriame benasi a emo joone. Taa inime'e, jiba ju'u bem ya'ari betchi'bo, junaen ka tu'isi ameu chupne.

Paplota, Krijtota betana ye'a pu'atuka'po aman, junuen jiokot au a' bicha'u

¹⁶ Juchi wee'po ne inen emou jiia, kaabe, ka in suuaka'a benasia nee eiyaane. Taa junuen eme'e nee eiya'ateko, junaen ket, ka in suuaka'a benasia em nee emou noktua. Junuen beja ne ket, ili ino uttiaka emou nokne' betchi'bo. ¹⁷ Inika'a intok, in emou nokbae'uta, ne ka Jesukrijtota betana aet sawaka a' teuwaa. Taa inia betana, in ino uttianee'u ti jiaka ne ka tua ino suareka a' teuwaa. ¹⁸ Inim aniapo betana weyemtae, juebenam emo uttiame ane'e benasia, junaen ket nee ino uttiabae. ¹⁹ Bwe'ituk eme'e, tu'isi emo koba susuawarekai, jume' ka susuawakame, kaachin jiaka alleaka am jikkajibaane. ²⁰ Bwe'ituk eme'e, jume' enchim utte'apo am ania i'ame, oo jume'e, tu'ik enchim jipue'uta enchim u'aame, oo jume'e, emou bem yo'otuka'a benasi aneme, oo jume' enchim ka tu'ureme, oo jume' ka enchim yo'oreme, oo jume' pujbat enchim choname, eme'e junuen am tu'ureme benasi aane. ²¹ Inien inepo jiuneeka juni'i ne tiuwe o'oben. Bwe'ituk itepote ala, tua ka iniau ito yuma'alek, ka inien anbaekai.

Taa juka'a, watem emo au yuma'aleka bem joa'uta, inepo nee ket iniau yumaka a' jooa. Inika'a intok inepo nee kia in ea'po aman a' teuwaa, ka suawaekamta nokamta benasia a' teuwaa o'oben. ²² Jume' waate enchim majtame, ebreeo yoemrata betana kateo, nejpo juni'i ketchia. Bempo'im ijra'eliita yoemrata betana kateo, nejpo juni'i ketchia. Bempo'im Apra'amtuka'uta yoemrammet yeu am katriamtuko, nejpo juni'i ket ne aet yeu simria. ²³ Bempo'im Krijtopo betana a' nesauri am joao, nejponee ket, che'a juni'i ame bepa junaka'a tekilta jooa. Taa ne inika'a inien teuwaaka, ka in ea'po aman, taa emo tana utte'a jooriawaka'a benasia nee a' teuwaa. Bwe'ituk ne che'a juni'i ame bepa tekilta ya'ari. Che'a juni'i ne ame bepa Krijtota betchi'bo bepsui. Che'a juni'i nee ame bepa yu'in e'etasuak. Jue benasi intok ne bat batte meme'esuak. ²⁴ Mamni wee'po jume' juriom nee jiokot yaak. Senu taka ama woj mamni ama batanisia, waka bea jibebiae nee bepsukai. ²⁵ Bajisia, kuta jibebiae ne bepsuak. Sejtul intok nee mamaasuak. Bajisia, jume' bawepo bwe'u kuta kanoam in ama bo'o jooaka'um, jekae, bawe mayoau nee tetammet kotti yeu biaktawak. Intok sejtul nee, bawe nasuk, tukaapo intok taewaimpo bawepo yeu bajumeka ino jinne'uk. ²⁶ Jue benasi nee wokimnea naas simla. Intok ne batweempo tu'isi jinilwatchisi a'ansuk. Yee e'etbwariame nasuk ne jinilwatchisi ne ino bichak. Intok jume' nele benasi yoemrata, intok kia ta'abwi yoemrata nasuk juni'i, ne jinilwatchisi ino bichak. Jum bwere jo'arampo juni'i, intok ka jo'ara be'emu, intok kia bawepo juni'i, jinilwatchisi ino bichak. Intok jume'e, ka lutu'uriapo Krijtota sualeme nasuk juni'i, ne jinilwatchisi jiapsak. ²⁷ Tekilpo intok obiachiku nee ino bitchuk. Jue benasi ne ka kokkotchuk. Ba'ae mumukeka, intok jiokot

maisi nee tebbaurek. Binwa ne kaita bwa'amachika jiapsisuk. Seberiatu nee jiokot ine'esuk. Intok nee ka tajo'osuk.

²⁸ Inika'a intok waate weemta neu weye' nasuk juni'i, chikti ta'apo ne che'a juni'i bettesi a' inne'a, jume' si'imekut Krijtota sualeme betana in amet ino temae'po, tu'ik ame tana waatakai. ²⁹ Senuk, jabeta, Krijtota sualeka, taa kee aet suatuu nejpone, aamak ino machiaka'a benasia ne ea. Senuk, ka tu'ikut ji'optuawako, nejposu nee tiurae intok omtiae nee jiokot eene. ³⁰ In ino uttiane'uta utte'atuko, nejponee inia weemtae, ka in ino che'ewaree'uta intok ka in si'imem bepa machiaka'uta teuwaaka, junae nee ino uttiane. ³¹ Ju'u itom yo'owe Jesukrijtota achai Lios, ju'u jiba betchi'bo yo'oriwame, aapo ju'unea, lutu'uriata in teuwa'po. ³² Jum bwe'u jo'ara Lamajko' tea'po nee aneo, ju'u kobanao, juka' senu rei Areetaj teamtau weyekame, junama'a bwe'u jo'araapo yeu katwa'u bicha nee bwiseka, nee weeyaaneeme joak. ³³ Taa ne senu bwe'u warita benaku, junama'a bwe'u jo'ara, mekka jikat kora ya'aripo bepa omot wikiae ne ko'om yecha'awak. Inien sannee juname'e betana ino jinne'uk.

12

Tenkupo benasi weyeka intok, ju'u Liojta betana Paplota ju'uneiya'a'u

¹ Junuen ne, tu'ik betana ino uttiaka noka'ateko, tu'ik ne kaita ne aet tettea. Ala ne, achai Liojta betana, in mabetri, tenkupo benasi in bichaka'uta intok ae betana lutu'uriata in ju'uneiyaatuariata neu aune. ² Senuk o'outa, Krijtota sualemte ne ta'aa. Juna'a intok woj mamni ama naiki wasuktiam simsuka'po, teekau, Liojta yo'otaka kateka'u jikau noitawak. Kannee ju'unea, chikti a' takaamak aman a' noiteka'po, oo kia a' jiapsi jiba. Ala Lios aapo ju'unea. ³ Taa nee ju'unea, junaka'a o'outa, a' takaamak, oo ka a' takaawamak, junaka'a ne ka ju'uneiya'a, Lios aapo jiba a' ju'uneiya'a. ⁴ Juna'a, jume' Krijtota sualeka kokkokame yaaja'u noitek. Junamani nokta, tua ka a' ju'uneiyaatumta a' jikkajak. Inika'a nokta intok, inim yoeme, ka au cha'aka a' teuwaane'po. ⁵ Senuk, junuen, aapo'ik benasi maachik yoemta, ala ne uttiane. Taa ne, inepo, kaitat intok ino uttia, taa ju'u kaabeta bepa che'a in machiaka'ut jiba ne ino uttia. ⁶ Nee intok, junuen ino uttiabae'eteko juni'i, kannee ka suasi an ean o'oben. Bwe'ituk ne junuen lutu'uriata jiba nok ean. Taa ne ka ino uttiabae, junuen kaabeta net a' bicha'u, oo net a' jikkaja'u, che'a bepa ka nee a' eiyaane' betchi'bo.

⁷ Juna'a, Liojta betana ama butti suum watchisi intok eiyaawatchisi machik in ju'uneiyaatuawaka'u betchi'bo, intok nee ka ama bea butti in ino uttiane' betchi'bo, ko'okoata nee inne'etuak, wichata net kikteka'aweela'po benasia. Ini'i wantia intok, bebeje'erita betana inen weyeka, ne ka ama eltua' betchi'bo neu su'u tojiri. ⁸ Inika'a ko'okoata intok, nee a' su'u tojine' betchi'bo, bajisi, yo'owe Jesukrijtota ne au ino nokriak. ⁹ Taa ju'u Jesukrijto inien nee a' ju'uneiyaatuari, aapo'ik betana tua yee a' nak jiokoleka yee a' bicha'ut jiba in eene'e'u. Intok junuen senuk ka che'a bepa au a' eiya'ue, aapo'ik a' jita a' joa'uta, junuen che'a tu'isi a' ju'uneiyaatunee'u. Inien san nee inien jiapsaka ne che'a a' tu'ure. Junuen weyeka beja, juka' Jesukrijtota a' jita a' joa'uta, net a' bitna' betchi'bo. ¹⁰ Junuen san ne aet yanti ela ju'u inim jiapsaka neu weyemta betana. Jaana in jiawaawa'ut. Juka' ka in jipu'usuka'utchi. Intok juka' neu suawaka, ka in bibitpeewa'ut. Intok juka' obiachika, Krijtota betchi'bo in aet jiokot ino bicha'ut. Bwe'ituk ne junuen, in jiapsa' nasuk juni'i, Krijtota betana ju'u a' jita a' joa'uta, che'a juni'i neas yeu maachi.

Korinto' tea'po Krijtota sualeme betana, Paplota jachin au eetua'u

¹¹ Inim nee inien jiba inepo nee betana tu'isi in jiapsa'uta teuwaakai, senuk tua ka suawaekamta benasi nee aulaa. Taa eme'e juname'e jume' nee inien noktuakame. Bwe'ituk eme'e juname'emtukan jume' nee uttiaka nee tana tu'ik teuwa'ea'um.

Bwe'ituk inepo nee kaita'po nee a ino yeu tawaa machia, inime'e ka lutu'uriapo, Krijtota betana emo kate'eti jiame bepa, jume' enchim amemak ea'um. Junuen nee intok kaita'po che'a ne ino eiyaao juni'i. ¹² Emomak aneka, juka' tekilta, ka a' rojiktaka, ino ou bujtaka emo nasuk in yaaka'ue, machilae ju'uneiyaatuk, Liojta a jita joa'ue, intok suum watchisi machikue junuen tua lutu'uriapo, Krijtota betana in yeteu bittuarituka'po. ¹³ Enchim nee, jiba jume' wate si'ime Krijtota sualeme benasi amewit nee tu'isi enchim bichak. Ala inepone, kaita'po nee enchim nee aniatuak. Iniae nee ka amma'ali emomak ayuko, nee em aet jiokoe.

¹⁴ I'anne iniamak beja, bajisi ne emou noitine. Intok junuentaka juni'i kaita'po nee enchim net obisi ee i'a. Bwe'ituk kannee jita enchim jipue'uta emot jaiwa. Ala ne, emo tana su, tu'ik waatakai. Bwe'ituk jume' achaiwaim juname'em, jume'e, bem yoemiam betchi'bo tomita yo'oneeme. Intok ka jume' yoemiarim juname'e, jume' bem yo'owam betchi'bo. ¹⁵ Inepo intok, ne kaachin jiaka, alleaka, juka' in jipue'uta ne emot wiutane. Intok ne kia inepo juni'i, ne ka ino beutia, enchim jinne'uimtunee'uta che'a emo tana waatakai. Taa eme'e intok, che'a in enchim nake' nasuk su, che'ewasu ka nee eiyaame bena.

¹⁶ Taa waate, kaita'po enchim net obisi'eaka'po, tu'isi ju'uneaka juni'i, ne enchim bai ta'aaka ne etbwa emot eak, ti jiia. ¹⁷ Jaisa ne enchim bai ta'aabaeka, jume' watem emou bittuak ja'ani. Eme'esu ju'unea, ka a' lutu'uriatuka'po. ¹⁸ Tiito' teamtau ne ujbwanak, emou a' noitine' betchi'bo. Intok ket ne aamak, senuk Krijtopo itomak werik bittuak. Jaisa enchim bai ta'aak ja'ani ju'u Tiito. Eme'e su ju'uneakai, aapo'ik intok neetchi, nanancha itom eaka si'imeta nanancha itom a' bo'o jooria'po.

¹⁹ Jaisa eme'e jumak, itom ito nokriaka inien emou jia'ati'ea. Taa ka junuen weye. Ala te, Liojta itom ju'uneiyaa'po ju'uneaka intok Krijtota betana lutu'uriaka emou nooka. Taa si'ime ini'i, Liojta betana weyemtat che'a juni'i yuma'isi enchim a' ta'aane' betchi'bo weye, Krijtopo itomak werim, tu'isi in nake'um. ²⁰ Bwe'ituk ika'a ne ama au machia. Nee emou noiteo jumak juni'i, ka in emot ju'uneiyaabae'u su, ama emot aunee ti'eakai. Intok kia enchim juni'i, ka enchim net bo'o bicha'u su, enchim net ju'uneiyaane'po. Ka baeka juni'i, ne inen ea, enchim emo ee beje'ee'uta intok jitat ka nat tu'uriwamta, emo omtawamta, emo che'ewariwamta, che'a emo eiyaawamta, ka lutu'uriata yetet nokwamta, jitat ka yee tu'uriwaka yetet nokwamta, emo jabeliwamta intok ka suasi jiapsiwamta, inika'a si'imeta ne ama au machia. ²¹ I'an ne emou noitineeo, inen nee yeu a' wee machia, enchim, Liojta bichapo tiusi nee tawaane'po. Intok kia ketchia, enchim juebenam betchi'bo in bwanne'po. Jume' binwatuk naateka, Liojta bichapo emo nasuk ka tu'isi jiapsame betchi'bo. Junuen, inika'a ka amma'ali anwamtat ka emo temaeme. Intok juka' tatta'abwi jaamuchim mak, ka'am jubekai juni'i, amemak emo tu'uriwamta intok si'imeta juka' ka tu'ik bem au joiwalataka bo'o jooria'utat, ka emo temaeme.

13

Ji'ojtesuka, ju'u Paplo am sua tejwaaka intok am tebotua

¹ Iniamak ne beja, bajisi ne aman emou noitine. Si'ime ju'u emo nasuk ka tu'isi weyeme, wooi oo bajika a' ju'uneiyaaka, machisi a' teuwaaneeme betana jiba tu'utena. ² Intok jume'e, bat naataka ka tu'isi ayukame intok kia si'imem, i'an nee ket, mekka emou aneka, juchi juka'a, wosa in emou noiteka in enchim aet sua tejwaaka'uta, juchi enchim aet tejwaa. I'an, in juchi emou noiteka, kutti in emou a' yecha'ane'po. ³ Junak eme'e, juka' enchim ju'uneiyaabae'uta bitne, Krijtota betana ju'uneetuawaka, aapo'ik betana weyemta in teuwa'po. Ju'u yo'owe Jesukrijto intok, enchim sua tejwaakai, kuttipo emou nooka. Intok ama naa buustia, si'ime utte'ata aet ayuka'uta emo nasuk yeu a' machia. ⁴ Lutu'uria ala, tua kaita utte'ata aet ayuka'a benasia, kuuset a' poponwaka'po. Taa Liojta betana utte'ata aet autuawaka'ue, i'an junae, jiba yuu jiapsa.

Junuen san ket itepo, ale benasi te ito eiyaaka, kaita utte'akame benasi te mamachi. Taa itepo aamak eakai, Liojta betana aniawaka te jiapsine, Krijtota betana weyemat enchim ania betchi'bo.

⁵ Eme'e'em emo aet temaine, ka ta'abwisi intok jiapsita bepa Krijtota enchim suale'po ju'unee betchi'bo. Bwe'ituk ju'u Jesukrijtota tu'u jiapsiwa, lutu'uriapo emot jiapsa. Enchim junuen ka jiapsita bepa lutu'uriapo a' sualeo. ⁶ Taa itepo ala te, enchim ju'unee i'a, itom ka junuen aa noki'ichiapo itom a' sualeka'po. ⁷ Intok jiba te Liojtau bicha enchim nokria, junuen enchim kaita ka tu'uwata bo'o jooriane' betchi'bo. Ka junuen, watem, itom tekilta betchi'bo itom am uttia i'aka. Taa kia beja te tu'ik jiba enchim joo i'akai, ela'po su itepo junae, tu'ik betana ka lutu'uriakame benane. ⁸ Bwe'ituk itepo, kate a juka' Liojta betana lutu'uriata beje'eka aane. Ala tee, si'imeta itom bo'o jooria'uta, Krijtota nok lutu'uria nokriaka a' jooa. ⁹ Inia betchi'bo san te yanti ela junuen itepo kaitau yumame benakai, taa itepo enchim si'imeku yumamebaekai. Intok jiba te bichau bicha Liojtau bicha enchim nokriane, junuen si'imeku, Krijtota benasi enchim jiapsinee'uta enchim jajamnee'uta emo tana waatakai. ¹⁰ Inika'a ji'ojteita ne bat emou bittua, kee emou noitekai, junuen chukula emomak aneka, emomak etejoka, ka unnaa bettesi emou in nokbae' betchi'bo. Bwe'ituk yo'owe Jesukrijtota betana, kutti in emot nesawee'uta, nee au yuma'atuari. Taa junuen emou nokaka, Liojta betana lutu'uriat yuma'isi enchim a' ta'aane' betchi'bo. Intok ka junuen, ka tu'ikut enchim ji'optua betchi'bo.

¹¹ I'an intoko Krijtopo nemak werim, Lios emo maktune. Enchim inien tu'isi enchim jiapsinee'ut em emo temaine. Emo'em naas jiapsi jo'ane. Si'imeku em wepulsi nau eene. Yantelaka nau jiapsine. Intok junuen ju'u Lios, yantelwamta yetet autuame, intok tu'isi yee nakeme, aapo emomaktune. ¹² Eme'e intok ket, tua naksi emo eiyaaka, naas emo tebotuane.

¹³ Si'ime jume'e, Krijtopo itomak werimtaka, inim aneme, utte'esia enchim tebotua.

¹⁴ Yo'owe Jesukrijtota betana juka' emou tu'ik em mabetne. Intok Liojta jiba enchim naknee'uta em bitne. Intok Liojta tu'u jiapsiwa jiba emomaktune. Tua junuentune.

Kaalatam

Ju'u Paplo, si'ime jume' bwiaara Kalaasia' tea'po Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Jesukrijtota betana sawaka nee yeteu bittuari. Ka inim senuk betana nok lutu'uriata weiyaaka intok kia ka inim watem betana yeu pu'aritakai. Ala jiba aapo'ik Jesukrijtota betana intok ju'u Lios achaiwai, ju'u aapo'ik kokoarim nasuk a' jiajijetetuakamta betana weyekai nee a' tekil makritakai. ² Inepo intok si'ime jume' Krijtota sualeme nemak aneme, itepo nau inika'a ji'osiata te emou ji'ojte, si'ime jume'e, bwiaara Kalaasia' tea'po Krijtota sualemmewi. ³⁻⁴ Itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana, jiba aapo ju'u, itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoina' betchi'bo, me'etuneeke au su'u tojakame, junuen inim aniapo ka tu'ik weyemta betana itom jinne'ubaekai, ini'i, itom Lios achaita junuen au a' chupaka'po amani. Inime betana, tu'ika enchim alleenee'uta intok yanti, kaitat jain eaka enchim jiapsinee'uta tee emo tana a' waata. ⁵ Liojtau bicha aapo'ik alleetuawaka a' yo'orinaa'u, jiba yuu betchi'bo au aune. Tua junuentune.

Ka ta'abwika intok Krijtota nok lutu'uria aayuk

⁶ Emo tana tua nee a' suum eiyaa, Liojta junuen lauti enchim a' kopta' betchi'bo. Aapo'ik juka' Krijtota, yee a' nak jiokole' betchi'bo, chukula teekau enchim aamak jiap-sine' betchi'bo enchim nunukamta. Intok enchim, juka' Krijtota betana nok lutu'uriata, yee jinne'umta, ka inika'a, ta'abwik enchim a' suale' betchi'bo. ⁷ Ka junuen lutula wee'po ta'abwika intok Krijtota nok lutu'uria aayuk o'oben. Senu weeme ala aayuk, inim waate ka enchim yanti eltuaka intok inime'e, Krijtota bemela nok lutu'uriata ta'abwisi enchim a' majtabaeme ama ane'epo. ⁸ Taa jabetaka juni'i, wa'a enchim ta'abwisi weyeka Krijtota betana nok lutu'uriata, ka ju'u itom enchim a' majtai benasi enchim a' majta'ateko, juna'a, Liojta betana ka tu'isi a' tawaanaa'uta au chupne. Ini'i, ela'po su, jiba ito betana senu weyekai, oo kia teeka betana senu ankeles weyeme tuneeka juni'i, ka tu'isi a' tawaanaa'uta au chupne. ⁹ Inika'a nee juchi emou a' teuwaa, jabetaka juni'i, Krijtota bemela nok lutu'uriata, ta'abwisi, ka bat naataka juka' enchim jikkajaka enchim sualeka'uta benaka a' teuwaamta aneo, ini'i Liojta betana ka tu'isi a' tawaanaa'uta au chupne.

¹⁰ Inika'a inepo teuwaaka, jaisa nee inim juka' yoemrata nee a' uttia i'akai, oo inepo juka' Liojta nee a' uttia i'aka a' teuwaa, ja'ani. Kannee inim jabetamak tu'isi tawabaeka'ea. Bwe'ituk junuen inepo inim yoemratamak tu'isi tawabae'eteko, i'an kannee intok inepo, Jesukrijtota betana weyeka intok a' tekil joaka jiapsi ean.

Paplota Krijtota betana nokneeka, jaisa yeu a' pu'awaka'po

¹¹ Taa inika'a eme'e ju'uneiyaane, Krijtopo nemak werim, juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata in yee majtaa tekiaka'uta, inika'a ka jabe inim yoemta suawa betana a' weye'u.

¹² Intok nee kia ka inim jabeta betana ji'osiapo ji'ojteita majtawaka a' mabetlaa. Ala jiba aapo ju'u Jesukrijto inika'a nee a' ju'uneiyaatuak.

¹³ Eme'e jaibu nee betana a' jikkajilaa, bat naataka in jiapsaka'u betana, junako inepo inim juka' jurio yoemrata, junuen Liojta bem suale'po aman, ketun nee amemak eaka a' sualeo. Intok eme'e ju'unea, kia jume' Krijtota sualeme, junuen tua ka ameu alleaka in ameu suuaka intok in am lu'utabaeka'po. ¹⁴ Intok inepo, jume' juriom junuen weyeka, Liojta am suale'po, inepo nee, jume' nele benasi jurio yoemem, newit kateka ju'ubwa yo'otume, inime bepa che'a nee ame bepat tulatukan ya'uraa tekil betchi'bo. Bwe'ituk inim inepo che'a tu'isi aet jiapseka a' bo'o joorian, juka'a, wame'e bat naataka

in yo'owasuka'um, bem sualeka, au joiwalataka bem bo'o jooriasuka'uta. ¹⁵⁻¹⁶ Taa ju'u Lios, kee nee yeu yoemtuu naataka nee yeu pu'ak. Intok aapo'ik tua yee a' nak ta'a' betchi'bo, ka neu a' lutu'uriatuk juni'i, aapo'ik tekileu aapo nee kechak. Intok chukula, aapo'ik junen a' waataka'po amani, juka' a' usiwata Krijtota nee a' ta'aatuak, junuen aapo'ik betana juka' bemela nok lutu'uriata, ju'u ka jurio yoemrata nasuk in yee a' majtane' betchi'bo. Junako inien neu yeu a' siiko, inepo inia betana ju'unee betchi'bo, nee kaabetamak etejok. ¹⁷ Intok ne kia jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u juni'i ne ka noitek, junaman jume' nee bepat jaibu Krijtota betana yeu pu'arim inia betana am bit betchi'bo. Ala nee, inepo junaman noiti'eaka su, nee ka bo'o bichaka nee bwiaara Araabia' tea'u ne noitek. Iniat chukula, inepo juna'abo juchi nee jum bwe'u jo'ara Lamajko' tea'u nottek.

¹⁸ Intok inepo, jum bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u, kannee aman siika. Baji wasuktiam simsuk chukula inepo aman sikaari. Junako juka' Peota nee a' ta'aak. Intok junama'a nee woj mamni ama mamni ta'apo nee aamak ama taawak. ¹⁹ Taa junama'a, wame'e Krijtota yeu pu'arim betana kaabeta intok ne ama bichak, kia juka' Jakoobo' teamta jiba, Jesukrijtota sailawata jiba nee ama bichak. ²⁰ Inika'a in emou ji'ojte'uta, Liojta bichapo nee tua a' lutu'uriatuka'uta nee enchim a' tejwaa.

²¹ Inim, iniat chukula nee intok bwiaara Siiria' tea'u intok Siliisia' tea'u ne siika. ²² Jume'e, bwiaara Jurea' tea'po Krijtota sualeme, inime'e ka nee bit ta'aan. ²³ Bempo senu weemta jiba nee betana jikkajilamtakai: "Ju'u bat naataka itou ka alleaka itou sua'u, ini'i i'an Krijtota a' sualwa'u betana yee a' majta. Inika'a, bat naataka wasuktiammet aapo'ik a' lu'utabaeka'u ti," jiuwamta. ²⁴ Intok inime'e inien neu yeu a' sika' betchi'bo, Liojta baisaeka bem a' yo'oree'uta au a' teuwaan.

2

Jume' wate Krijtota yeu pu'arim Paplota mak eaka'po

¹ Junama woj mamni ama naiki wasuktiam sika, chukula nee juchi bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u ne noitek. Inim ju'u Bernabee' teamtamake. Juka' Tiito' teamta intok ket inepo a' weiyaakai. ² Ineponee junaman noitek, Liojta betana junaman in weenee'ut ju'uneetuawakai. Junaman Jerusalem po inepo jume' waate Krijtota sualeme nasuk jume' che'a bat eiyaawaka, si'imeku yo'owe benasi bitwame, omola bempo'immak jiba anakai, inepo, juka'a, jume' ka juriom nasuk Krijtota betana bemela nok lutu'uriata in yee majta'uta nee am ju'uneiyaatuak. Inien ne aayuk, juka' in joa'uta, inika'a bempo'immak jumak juni'i tu'isi a' weye'ut ju'uneebaekai. ³ Taa inim, kia ju'u Tiito' teame, nemak weama'u, aapo ka jurio yoemtaka juni'i, ka aet nesawak, aapo'ik au sirkunsiraaronee'u betana. ⁴ Ala lutu'uria junama'a wate, ka lutu'uriapo Krijtota sualeme ane'epo, inime'e etbwa ito nasuk kimulamtaka a' sirkunsiraaroa i'an. Inime'e, wateku kia itot mammatebaeka ama yajilamtukan. Inime'e junuen, Jesukrijtotamak eaka a' sualeka, inia betchi'bo Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim betana, utte'ataka joowamta, itou bicha ka a' utte'atuka'uta itot a' ju'uneiyaabaekai. Intok inime'e, jume' nesaurim, juchi utte'apo itom am joaka jiapsine' betchi'bo itom utte'a jooriabaekai. ⁵ Taa itepo, kia chubala jita'apo juni'i te ka amemak eak. Bwe'ituk itepo, Krijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata, bichau bicha, ka ta'abwisi intok enchim a' sual i'akai.

⁶ Taa junama'a Jerusalem po jume' bajika, Jakoobo' teamta intok Peota intok Joanta, jume' Krijtota sualeme nasuk che'a bat eiyaawaka, si'imeku yo'owe benasi bitwame, bempo, in yee majta'u betana, kaita bemelasi weyemta nee tejwaa. Nee intok inia betana bempo'im junuen bitwaka bem eiyaawa'uta, ini'i nee betchi'bo kaita teuwa bwe'ituk Liojta bichapo itepo si'ime nanancha bitwaa. ⁷ Bempo jita'a bemelasi weyemta nee tejwaa'eaka su, bempo nemak eaka nee betana a' ju'uneiyaak, juka' Liojta, Krijtota betana bemela nok lutu'uriata jume' ka juriommeu in a' teuwaane' betchi'bo, aapo'ik

nee a' tekil makriaka'uta, jiba juka' Peota, ju'u jurio yoemratau jiba inika'a nok lutu'uriata, a' teuwaane' betchi'bo a' tekil makaka'a benasia. ⁸ Bwe'ituk jiba aapo ju'u achai Lios, juka' Peota, yeu a' pu'aka, jurio yoemratau bichaa a' bittuaka, aapo'ik utte'awae, aamaktukame, aapo ketchia, ju'u ka jurio yoemratau bicha nee yeu pu'aka, aapo'ik utte'awae nemaktukai.

⁹ Inia betchi'bo ju'u Jakoobo' teame, ju'u Peeo intok ju'u Joan, inime'e, jume' Krijtota sualeme nasuk, eiyaawaka si'imeku yo'owe benasi bitwame, inime'e inile benaka aapo'ik betana tua eiyaawaka tu'ik net a' autuaka'uta a' tu'ureka a' bichak. Intok junama'a, neetchi intok Bernabeeta, bempo itom mam bwisek, iniae a' teuwaakai, itom nakeka, itomak bem ea'u, ka jurio yoemrata nasuk ameu sajaka, aman itom tekipanoanee'uta. Bempo intok junama'a jume' jurio yoemrata nasuk tekipanoabaekai. ¹⁰ Inime'e ala, kaita intok, kia junama'a jume' tua jiokot aneka jiapsame, itom am anianee'u betana itou nookak. Intok inika'asan nee a' joobaeka aet jiapsek.

Paplo, jum Antiokia' tea'po, Peota nok tejwaa

¹¹ Taa junaet chukula, juka' Peota, bwe'u jo'ara Antiokia' tea'u a' yepsako, jum te'opopo inepo nee witti aapo'iku nokaka, ka amma'ali a' aneka'u betana nee a' nok tejwaa. Bwe'ituk aapo junama'a ju'u a' weetua'u, ka ju'u lutu'uriata mak weyen. ¹² Bwe'ituk aapo junama'a che'a bat jume' ka jurio yoememtaka Krijtota sualemmak au weiyaaka amemak ji'ibwak. Taa chukula junama Jakoobo' teamta betana watem ama yajako, junak aapo inime mak ka intok eaka ka intok amemak ji'ibwak. Bwe'ituk aapo junama'a jume' waate, juka' sirkunsision ti teaka a' bo'o jooriame, ame tana majjaekai. ¹³ Junako junama'a jume' waate jurio yoemem taka, Krijtota sualeme, inime'e, juka' Peota junuen ka lutu'uriataka a' joa'uta a' bichaka, bempo ale benasi eaka, juka' kia beja a' joa'uta, a' joo japtek. Intok kia ju'u Bernabee' teame juni'i, iniat amemak eakai. ¹⁴ Taa junako inepo, inime'e, ka juka' Krijtota betana nok lutu'uriata itom yee majtawamta a' weye'e benasia, ka iniamak weyeka am jiapsame a' ju'uneiyaakai, inepo nau anwa'apo si'imem bichapo ju'u Peotau: "Empo jurio yoem takai, inim jume' ka jurio yoemem benasi emo uju'uk. Junuen san jaisaakai inime'e ka jurio yoemem Krijtota sualeme, utte'apo jiba jume' jurio yoemem benasi am jiapsi i'a", ti ne au jiiak.

Jume' juriom, si'ime jume' wate yoemra benasi, Krijtota sualeka bem jinne'uituka'po

¹⁵ Empo intok inepo, jurio yoemem tee yo'owak. Intok itepo tee ka omot bwiaara yoemrata benasi, Liojta bichapo ka tu'ik tee ka a' jooa. ¹⁶ Junuentaka juni'i inim kaabeta, jume' Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteim bo'o jooriaka a' jiapsa' betchi'bo junae Liojta bichapo tu'isi a' mabettunee'uta tee ju'unea. Taa inika'a, wepulsi Jesukrijtota betchi'bo a' sualekai jiba. Inia betchi'bo itepo ketchia Jesukrijtota tee a' suallam junuen itepo, Liojta bichapo, ka tu'ika kaita itot ayuka bitwaka, tu'isi mabettubaekai. Intok inika'a, ka nesauri ji'ojteimpo weyemta itom a' bo'o joorialatuka' betchi'bo. Bwe'ituk kaabe, jum nesauri ji'ojteimpo weyemta a' bo'o jooriaka a' jiapsa' betchi'bo jinne'uitune.

¹⁷ Taa inim itepo Krijtota sualeka, aapo'ik betchi'bo Liojta bichapo tu'isi mabet-tubaekai, taa ketchia itepo ka tu'ik itom joa'u itot ayukai, jaisa ini'i a' teuwa ja'ani, Krijtota juka' ka tu'ik itom joa'uta, aapo'ik itom a' jootua'uta. Kaachin itepo inien aapo'ikut nokne. ¹⁸ Bwe'ituk inim inepo, jume' Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteim sualwame beje'eka, ka inimmea senuk a' jinne'uitune'eti jiaka, intok inepo chukula, iniae, Liojta bichapo tu'isi itom mabettunee'u a' utte'atuka'uta juchi a' teuwa'ateko, junak ala inepo tua ka tu'ik joone. ¹⁹ Bwe'ituk inepo ju'u nesaurita betana, tu'isi aet tawaa betchi'bo ka au yumakai, i'an, inia nesaurita betana nee ka in jiapsa'a benasi nee ino eiyaak. Jiba ju'u nesauri inien nee tawaak junuen bemelasi Liojta betchi'bo jiba in jiapsine' betchi'bo. ²⁰ Inepo, Krijtotamak in ea' betchi'bo, aamak kuuset in popontuka'a benasia nee ino eiyaak. Inien san, kannee inepo juna'a, witti jiapsame. Ala aapo Krijto

juna'a net jiapsaka aapo'ik ea'po aman nee jiapsituame. I'an inim ju'u in takaapo in jiapsa'u, inepo, juka' Liojta u'usi, inim tua nee a' nak ta'aaka intok a' me'etune' betchi'bo au su'u tojakamta, aapo'ik nee soal ta'aaka a' jiapsa. ²¹ Inepo junuen, juka' Liojta yee a' nak ta'a' betchi'bo itou bicha a' na'ikiaka'uta, kannee omola a' eiyaa. Bwe'ituk inim seenu, Moiseej tuka'uta nesaurim am bo'o jooriaka a' jiapsaka' betchi'bo, junae, Liojta bichapo a' mabettuneeo, junako ju'u, juka' Krijtota a' me'etuka'uta, tua kaita teuwaaka yeu sim ean.

3

Moiseejtuka'uta nesaurim joakai, oo Krijtota sualekai

¹ Uu eme'e, bwiaara Kalaasia' tea'po joome. Tua eme'e tu'ika suawa kaita emot aayuk. Jabesa inim sibowamta benasi weyeka enchim bai ta'aak, junuen, Krijtota betana bemela nok lutu'uriata inika'a ka enchim a' nok jikkajine' betchi'bo. Itepo enchim majtakai, jiba aapo'ik Jesukrijtota, kuuset popontukamta, machisi sep a aet ju'unee maisi itepo emou a' teuwaaka, junak eme'e sep ju'unakiachisi tua junen jiaka a' mabbetan. ² Inia betana eme'e nee tejwaane, eme'e jaisa juka' Moiseej tuka'uta nesaurimpo weyemta enchim a' bo'o jooriaka jiapsa' betchi'bo, oo juka' Krijtota betana enchim majtawaka enchim a' sualeka a' jikkajaka'ue betchi'bo, Liojta betana juka' a' tu'u jiapsita mabetakai. ³ Jaisa eme'e enchim suawa ta'arulaa ja'ani. Jaisa weyeka i'an eme'e, waka'a bat naataka ka au yumaka, junako wepulsi Liojta tu'u jiapsie aniawaka, aapo'ik betana enchim jajameka'uta, eme'e i'an, au yumaka kia enchim a' joa'ue, naa buusti eme'e che'a yuma'isi tu'isi Liojta yoemiam tubae ja'ani. ⁴ Jaisa eme'e, bat naataka, jaibu enchim emo bichaka'u betana, kaita aet ta'aak ja'ani. Tu'i ean ka junuentuko, taa eme'e tu'ik ama ta'aako. ⁵ Inim ju'u Lios, juka' a' tu'u jiapsiwata emot a' jiapsituaka, intok iniae juka' ka a' jootu machik emo nasuk joaka, jaisaaka a' jooa. Inika'a, aapo, ka Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteimpo weyemta enchim a' bo'o jooria' betchi'bo, taa ala aapo, juka' enchim majtawaka enchim jikkajaka'uta, junaka'a enchim a' suale' betchi'bo a' jooa.

⁶ Ju'u Apra'amtuka'u inim jiapsakai, aapo juka' Liojta au bicha a' na'ikiaka'uta, a' sualeka aet yoem eaka jiapsak. Intok aapo'ik inien aet yoem eaka' betchi'bo, ju'u Lios iniae aapo'ik bichapo tu'isi a' mabetak. ⁷ Inia betchi'bo eme'e a' ju'uneiyaane, jume' tua lutu'uriapo ju'u Apra'amtuka'utau yeu katriam benasi ta'eewame, inime'e, wame'e Krijtota sualeme bem juname'em tuka'u. ⁸ Che'a bat naatakai jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo jaibu ama weyen ini'i, kia jume' ka jurio yoemem nasuk, wame'e Krijtota sualeme, Liojta betana tu'isi bem mabetrimtunee'u. Aapo inika'a bemela nok lutu'uriata, ju'u Apra'amtuka'utau, inika'a: "Ee betchi'bo, si'ime aniat ju'u ka nanau machi yoemra, nee betana juka' chukula tua ameu tu'ik bitne", ti au a' teuwaakai. ⁹ Junuen san, si'ime jume' Krijtota sualeme, inime'e, ju'u Apra'amtuka'u, aapo'ik Liojta sualekamtamak nau, juka' Liojta betana weyeka, chukula tua ameu tu'ik a' bittualaa.

¹⁰ Jume'e, bem jinne'uitune' betchi'bo, jume' Moiseej tuka'uta nesaurimmet eaka amet bo'o bichame, inime'e, ka tu'ik ameu chupnee'uta bitne. Bwe'ituk jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo: "Jabetaka juni'i, Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteimpo weyemta, ka si'imeta juka' ama ji'ojteita yuma'isi a' joame, ini'i, ka tu'ik au chupnee'uta bitne", ti ama ji'ojtei.

¹¹ Junuen san, ju'unakkiachi inim, kaabeta, jume' nesauri ji'ojteimpo weyemta a' joaka jiapsaka' betchi'bo, junae Liojta betana tu'isi a' mabettunee'uta. Bwe'ituk jum Liojta betana nok lutu'uriapo: "Wa'a, Liojta bichapo tu'isi mabettukame, ini'i, wepulsi Liojtat yoem'eaka a' soal ta'a' betchi'bo mabetri", ti ama ji'ojtei. ¹² Ju'u intoko, Moiseej tuka'uta betana nesauri ji'ojteimpo weyemta bo'o jooriaka jiapsame, ini'i, ka utte'a Liojtat yoem eewaka a' joonaa'uta. Taa inia betana: "Ju'u am joame, ini'i, wepulsi si'imekut yeu yumakame jiapsiwamta amet bitne", ti ji'ojtei.

¹³ Ju'u nesauri ji'ojteita ka yuma'isi itom a' chupa' betchi'bo, ka tu'isi tawarimtaka jioskot itom ito bit'ea'u betana, aapo ju'u Krijto itom ama yo'eetuak. Bwe'ituk jiba aapo juna'a tuk, ju'u, itou chup'ea'u betana ito betchi'bo, senuk ka tu'isi tawalata tawakame. Bwe'ituk: "Jabetaka juni'i, kutat jikat chaya'awakame, juna'a, Liojta bichapo ka tu'isi tawaritaka bitnaa", ti ji'ojtei. ¹⁴ Ini'i inien chupuk, junuen, juka' Liojta betana, kaitau a tamachiatuka tu'ik, aapo'ik, Apra'amtuka'utau, au a' chupne'eti jiaka au a' na'ikiaka'uta, inika'a, jume' ka jurio yoememmeu, Jesukrijtota sualeka, bempo'immeu a' na'ikiatune' betchi'bo. Intok junuen, inim itepo si'imem, Krijtota sualeka, juka' Liojta tu'u jiapsita, aapo'ik itou na'ikiarita, itom a' mabetne' betchi'bo.

Moiseej tuka'uta nesaurimmet, intok Liojta betana itou na'ikiawakamtat nokame

¹⁵ Eme'e Krijtopo nemak werim, inim jiapsiwaka joowamta betana, iniat nee nokaka senu weemta enchim tejwaabae. Inim, seenu, ya'uraata bichapo jita betana, senuku bicha a' lutu'uriatunee'u betana a' tu'u yaako, intok ini'i, aapo'ik a' teawam ama aet a' ji'ojteko, junak, junuen jiba tawaka, kaabe a au suuane. ¹⁶ I'an intoko ketchia, ju'u Lios, ju'u Apra'amtuka'utau bicha intok jume' aet yeu katriam betana, senukuu bicha ket a' lutu'uriatakai. Inim a' mammatene, Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo, inime'e betana ka juebenammet a' noka'uta, ala, inika'a wepu'ulairiaka'uta jiba. Ini'i intok ju'u Krijto, aapo juna'a. ¹⁷ Ju'u in teuwaa'u, ini'i juna'a o'oben. Ju'u Lios, ju'u Apra'amtuka'utamak, senu lutu'uriata aamak yaak. Inika'a intok, tua au a' chupnee'u betana machilaatamak weyekai. Inia betchi'bo san, jume' Moiseej tuka'uta nesaurim, naiki sienta ama senu taka ama woj mamni wasuktiam beas chukula ji'ojtewakame, inime'e, waka'a bat naataka, Liojta betana a' chupne'eti jiaka a' lutu'uria ya'awakamta, kaachin aawaj tuka ka yeu a' yuma'atuane. ¹⁸ Bwe'ituk juka' Liojta betana weyeka aapo'ik yee mika'uta, inika'a, jume' Moiseejtuka'uta nesaurimpo weyemta am bo'o jooriaka junaen jiba a' mabetwaao, junako ini'i ka jita yeteu na'ikiaritaka yee mikwame tu ean. Taa ju'u yeu sikame ini'i juna'a, ju'u Lios, Apra'amtuka'utau, kia beja mikpo au a' na'ikiak.

¹⁹ Junak su, jume' Moiseej tuka'uta betana nesaurim, jita sa tu'ika ji'ojtewak. Inime'e, che'a chukula weyeka ama ji'ojtewak ini'i junuen, inim si'imem, Liojta bichapo ka a' joo i'a'uta, nesaurimma inim a' ayuka'ut bem aet ju'uneene' betchi'bo. Ini'i nesauri ji'ojtei ka jiba sawaawaka, kia chukula, Krijtota, juka' Apra'am tuka'utat yeu katriam betana weyemta, aapo'iku na'ikiawamta a' yepsa'u tajtia jiba tu ean. Jume' nesauri ji'ojteim, inime'e, Liojta betana ankelesim aapo'iku am teuwaak. Ju'u Moisees intok junuen, inim inime betana naa buustia ju'u Ijra'el yoemrata am ju'uneiyaatuak. ²⁰ Taa inia betana kaabeta intok aneka, wepu'ulaik jiba a' weyeo, ka utte'a naa buusti juchi senuk weenee'u. Inim intok ju'u Lios, aapola wepu'ulai jiba.

Jume' nesaurim, jaisa betchi'bo bem ji'ojtewaka'u

²¹ I'an su, jaisa ini'i a' teuwaa machi ja'ani, Moiseej tuka'uta betana jume' nesauri ji'ojteim, inime'e, waka'a bat naataka Liojta betana tu'ika itou chupneeka itou na'ikiawakamta, inika'a beje'eka a' ji'ojtei tuka'uta ja'ani. Kaachin inientune. Bwe'ituk nesauri, ini'i, jiba yuu jiapsiwamta a aet jajamtuka yee maktuko, junak iniae, jabe juni'i, Liojta bichapo a tu'isi mabet tu ean junaka'a nesauta a' joa' betchi'bo. ²² Taa ini'i jiba jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo a' teuwaari benasi, inim kaabe yeu be'eeka, si'ime, Liojta bichapo, ju'u ka tu'ik betana ka a emo yu'eeka, ini'i inien weye junuen, si'ime jume' Krijtota soal ta'aame, inime'e, a bem aet yoem ea'ue, juka' tu'ika Liojta itou bicha a' na'ikiarita, a bem a' mabetne' betchi'bo.

²³ Bat naataka Krijtota kee inim aneka, kee a' soal ta'eewao, ju'u yoemra, jume' nesauri ji'ojteim, utte'apo benasi am bo'o jooriaka, itom jiapsa'u. Ini'i, chukula juka' soalnaamta inim yeu a' machiaka a' ju'uneiyaawa'u tajtia. ²⁴ Inien san ju'u nesauri ji'ojtei, itom illitchika, senuk itom suatuawamta benasi weyeka, chukula Jesukrijtota

a'abo a' yepsa'u tajtia, senuk itom a' majtamta benasi machika, junuen itepo Krijtota sualeka, aapo'ikue Liojta bichapo a tu'isi itom mabettune' betchi'bo. ²⁵ Taa i'an intok, juka' Krijto سوالwamta inim a' aneo, i'an itepo, katte intok junae bat naataka juka' senuk itom majtamta benasi machika jume' nesauri ji'ojteim am bo'o jooriaka jiapsa.

²⁶ Bwe'ituk, Jesukrijtotamak eaka, aapo'ik enchim suale' betchi'bo, iniae si'ime eme'e Liojta yoemiam. ²⁷ Si'ime eme'e, i'an Krijtotamak eaka jiapsibaeka emo bato'owaalame, eme'e jiba aapo'ik utte'ae, a' tu'u jiapsie, Liojta bichapo eme'e aapo'ik benasi bitwaa. ²⁸ I'an jaibu inim inia betchi'bo, juriotaka oo rieekotaka, nesaupo jipu'uwame oo ka tekokame, oo o'outaka oo jamuttaka, kaabe Liojta bichapo ta'abwisi eiyaawa. Bwe'ituk eme'e, Jesukrijtotamak eaka jiapsakai, si'ime eme'e wepul yoemta benasi bitwaa. ²⁹ I'an intoko, eme'e Krijtotamak eaka, aapo'ik soal ta'a'ateko, junako eme'e Apra'amtuka'uta yoemiammet yeu katriam benasi bitwaa. Intok naa buustia, eme'e inia betana emou a' lutu'uriatuka'po aman, juka' tu'ika, Liojta Apra'am tuka'utau a' na'ikiaka'uta, eme'e a' mabetne.

4

¹ In emou teuwaabae'u inen weye o'oben. Senu usiwai, ini'i, chukula a' yo'owa betana jita tu'ik a' atteawata, si'imeta mabetneeme, ini'i, ketuni a' ilitchiako, a' jo'awapo, kia senuk utte'apo jipu'uwaka tekipanoatuawamta benasi jipu'unaa, lutula wee'po ini'i chukula junama'a yo'otaka juni'i. ² Junama'a inika'a, wate a' suuaka intok aapo'ik betana si'imeku a' bichame annee, chukula inika'a a' yo'owa, junuen a' bit i'a'u tajtia. ³ I'an intok jiba inien itou machiakan. Bat naataka inia betana ketun ili usim benasi machikai, juka' bat naataka katriam betana, ka nanau machika joowamta, au joiwalataka utte'apo itepo a' joakai. ⁴ Taa chukula, juka' taewai au yeu pu'arita a' yumako, ju'u Lios, juka' a' usiwata a'abo itou a' bittuak. Aapo, inim yoeme, senu jamut a' asoakai. Intok aapo, jurio taka inim a' yepsaka' betchi'bo, jume' Moiseej tuka'uta ji'ojteka'u nesaurim bo'o jooriaka jiapsak.

⁵ Inien aapo inim a'abo yepsak, junuen, itom jume' nesauri ji'ojteim utte'apo am bo'o jooriaka jiapsame, junae betana itom aniaka, itom ama yo'eetuabaekai. Intok junuen ketchia, Liojta a' yoemiam benasia itom a mabetne' betchi'bo. ⁶ Junako chukula ju'u Lios junuen jaibu aapo'ik betana enchim yoemiam tuka'po, inia betana enchim a' ju'uneiyaa i'akai, a' yoemia betana juka' a' tu'u jiapsiwata emot jiapsituak. Intok inia betchi'bo, i'an itepo Liojtau bicha nokaka, itom yo'owa ti te a au jiaa. ⁷ Junuen san beja i'ani, empo, aapo'ik Liojta betana yoemiari intok i'an empo, ka utte'apo nesaupo jipu'uwamta benasi jiapsa. Intok empo, aapo'ik betana yoemia takai, ju'u Lios, Jesukrijtota em suale' betchi'bo, iniae, juka' tu'ika yeteu a' na'ikiaka, yee a' mikbae'uta, enchi a' bittuane.

Ju'u Paplo, jume' Krijtota sualeme betchi'bo jain au eetua

⁸ Bat naataka eme'e junako kee Liojta a' ta'aakai, eme'e inim jume' maammea ya'arim, ka liosimtaka yo'oriwame, inime'e tua am eiyaaka, ammeu emo su'u tojilamtukan. ⁹ Taa i'an intok eme'e, jaibu juka' Liojta a' ta'aakai, oo, ala inika'a che'a tu'isi jia'ateko, jiba eme'e Liojta betana aapo'ik yoemiarim benasi ta'eewakai, i'an su inia betana, jaisa weyeka, eme'e junaka'a bat naataka inim jiapsame betana, tua kaita tu'ika aet ayuka juka' bo'o jooriawamta juchi au notteka juchi a' joobae. Inika'a eme'e juchi bat naataka benasi utte'apo au su'u tojiri benasi a' joobaekai. ¹⁰ Eme'e ketuni inim jita betana taewaim yumakame, oo wate meechem oo wate wasuktiam yumakame, am yo'oreka amet papajkowame, inika'a kee koptaka a' jooa. ¹¹ Emo betana tua ka in yanti ela'u net aayuk, emo nasuk juka' tekil in ya'arita kaita betchi'bo a' tu'iriak ti eakai.

¹² Krijtopo nemak werim, enchim, jiba inim in suale'uta, ju'u nesauri ji'ojteipo, kaita'po in iniat eaka jiapsa'a benasia inien enchim jiapsine' betchi'bo inia betana ne emou nooka. Inepo, bat naataka a' bo'o jooriasuka nee ino, enchim, ka nele benasi jurio

yoemem taka emo benasi nee ino eiyaa. Junako nee emo mak aneo, eme'e si'imekut tu'isi nee bichak. ¹³I'an intok, enchim jaibu ju'unea'a benasia, junako che'a bat Krijtota bemela nok lutu'uriata aman in emou a' teuwaako, inika'a junuen, senu ko'okoa in ino jiokot bicha' betchi'bo nee emou a' teuwaak. ¹⁴Intok, junaen in ko'okoeka'u, emo betchi'bo si'imeku bette'eaka juni'i, taa eme'e ka junuen junae betchi'bo jak wa'am nee bichak. Intok kia eme'e ka nee omola tawaak. Ala eme'e, nee, senu Liojta betana weyeka ankelej tuka'a benasia, oo nee, jiba aapo'ik Jesukrijto tuka'a benasi eme'e alleaka nee mabetak. ¹⁵Intok junako nee emo mak aneka, juka' tu'ik tua alleewamta in emo tana bichaka'u, i'an, juna'asu jaisa taawak. Bwe'ituk inepo inim emo tana nee a inen jiia, junako, eme'e, kia enchim pusim a nee maka'ateko juni'i, eme'e nee am mak ean. ¹⁶Intok i'an su eme'e junae betchi'bo nee enchim beje'e'e benasi nee bicha ja'ani, inika'a inien lutu'uriata in emou a' teuwaaka' betchi'bo.

¹⁷Jume' ka lutu'uriata betana enchim majtame, inime'e emo betana tua emo temaeka jiapsa. Taa bempo ka jak tu'ik bem emo tana a' waata' betchi'bo. Ala bempo, ito tana enchim emo na'ikimtene'e'uta waata, junuen chukula, eme'e emo temaeka, si'imeku amemak eaka enchim jiapsipeene' betchi'bo. ¹⁸Ini'i kaachin maachi inien yetet emo temaiwame, taa ini'i, si'imeku tu'isi weyeka joowa'ateko. Intok inia betana jiba juni'i weyekai intok ka kia in emomak aneo jiba. ¹⁹Eme'e tua in naksi eiyaa'um, i'an juchi nee emo betchi'bo jiokot ino bicha, jiba senu jamutta abe yoemiaka, jiokot au a' bicha'a benasi jiokot ino bichakai. Intok ketun nee inien jiokot ino bitne, inim Krijtota tu'u jiapsita emot jiapsaka intok junuen enchim jiapsi'ea'a benasia, inika'a enchim a' ta'aa'u tajtia. ²⁰Inepo ala, i'an lautipo aman emo mak ane'eteko juni'i, tua tu'i ean. Intok junuen inepo emo mak aneka inia betana, ta'abwisi, che'a witti a emo mak etejo betchi'bo. Bwe'ituk lutu'uriapo nee tua ka ju'unea emo betana ju'u in eene'po.

Ju'u, ta'abwikut nokaka, jaamuchim Akar intok Saara' teamtat nokaka, teuwaari

²¹Eme'e jume' Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteimmet eaka am bo'o jooriabaeme, eme'e inia betana nee tejwaane, jaisa eme'e junama'a nesauripo weyeka teuwaarita ka a' jikkajilaa ja'ani. ²²Bwe'ituk a' ji'ojtei'i benasi, ju'u Apra'amtuka'u, wooim o'owim yoemiakan, seenuk, jiba ama ju'u jamut bempo'im tekoka jiapsame a' yoemiakan. Juka' senuk intok, ju'u tua a' jubiawa, ini'i kaabeta tekokame a' yoemiakan. ²³Ju'u ama bempo'im tekokamta asoa, ini'i, inim si'imem usiwame, junuen weyeka am yoemiawa'a benasia yeu yoemtuk. Taa ju'u kaabeta tekoka intok aapo'ik Apra'amta kunakamta asoa, ini'i, inia betana, aapo'ik Liojta junuen ameu a' chupnee'u betana ameu bicha a' teuwaarita junuen a' chupne' betchi'bo ini'i yeu yoemtuk. ²⁴Ini'i intok ta'abwik teuwaamta benasi yeu weama. Inime'e wooi jaamuchim, wooi weyemta, Liojta lutu'uriata ya'arika yeteu a' chupbae'uta teuwa. Ju'u seenu, Moiseej tuka'uta, jum kawi Sinai' tea'po a' makwaka'uta teuwa. Inika'a intok, ju'u jamut Akar teame a' teuwa. Jume' intoko juname'e, junaka'a lutu'uria ya'arita, nesaurim bo'o jooriaka jiapsame, inime'e, tetekoka jiapsame benane. ²⁵Bwe'ituk ju'u jamut Akar teame, ini'i, jum Aarabem bwiaarapo senu kawi Sinai' teaka ama kateka'po junama'a juka' senuk lutu'uria ya'aritaka yeteu a' chupbae'uta a' teuwa. Intok ini'i, i'an jume' bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po jiapsame teuwa. Inime'esu, juka' nesaurita utte'apo a' bo'o jooriaka bem jiapsa' betchi'bo, tetekoka jiapsame benasi maachi. ²⁶Taa wa'a, teekau Liojtamak itom bitnee'u, Jerusalem ta'eewaka, ini'i, ju'u jamut, ka tekoka jiapsame a' teuwa. Itepo tee intok junae betana yoemiarim bena. ²⁷Bwe'ituk jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo: Allea'e, jamut, ju'u ka a asoame. Intok empo, ka yoemiakame, juka' em allea'uta, chai nokpo a' teuwaane, jiba empo i'an ju'u asou wantiriam ka ta'aame. Bwe'ituk ju'u jamut jimaatukame, ju'u, ini'i kunakamta bepa che'a yu'in yoemiane, ti ji'ojtei.

²⁸ Krijtopo nemak werim, eme'e juname'e, ju'u yoemra, Liojta betana, chukula aapo'ik yoemiamtuneeke a' teuwaari, jiba juka' Isaak tuka'uta au a' chupaka'a benasia. ²⁹ Taa junak taewaimmet benasia, ju'u usiwai, inim si'imem usiwame junuen weyeka yeu yoemtukame, inika'a, waka'a senuk, Liojta betana a' tu'u jiapsi a' jita a' joa'apo aman yeu yoemtukamta, junau a' beje'eka au suuaka a' jiapsaka'a benasia, i'an taewaimmet ket inia betana jiba inien weye. ³⁰ Taa jum Liojta ji'osia ji'ojteimpo inen ji'ojtei: "Juka' jamut, enchim tekokamta intok juka' inia asoawata, ka intok emomak am jo'aane' betchi'bo, am saka'atuane. Bwe'ituk ju'u jamut tekokamta asoa, ju'u tua em juubi, ini'i ka tekokamta, a' asoamak, juka' ee betana tu'ika, kaachin aamak a' atteaka a' mabetne." ³¹ Junuen san Krijtopo nemak werim, itepo katte ju'u jamut tekoka jiapsakamta betana yoemiarim taka, ala itepo, juna'a jamut ka tekoka jiapsamta betana itepo yoemiarim bena itou yeu weama.

5

Ju'u itom joo tekiaka'u betana tee aet jiokoilaa

¹ Ju'u Krijto, aapo i'an juka' nesauri ji'ojteita betana ka nanau maisi weyeka itom joo tekiaka'u betana, ka naa buustia itom a' tekipanoane' betchi'bo, itom aet jiokoeka itom aniak. Junuen san eme'e, inien, waka'a junae betana enchim yum jo'eriakamta eme'e aet jiapseka, bichau bicha ka a' koaptane. Intok eme'e junuen ka intok naa buusti emo au su'u tojirika jiapsibaane, juka' ka nanau machika, enchim joaka jiapsa'uta, tetekokame benasi utte'apo enchim joaka jiapsa'uta.

² Iniat eme'e nee jikkajine, jiba inepo Paplo inen ne emou a' lutu'uriate, eme'e, juka' sirkunsision teaka bo'o jooriawamta tu'isi tawaa betchi'bo aet eaka enchim a' joao, junako Krijtota betana weyeme tu'ikai, kaita'po emou tu'ine. ³ Inika'a nee juchi nee emou teuwaabae, inim jabeta juni'i o'outa, junaka'a, juka' sirkunsision ti teaka bo'o jooriawamta a' joamta, inika'a, si'ime juka' Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteimpo weyemta, a' bo'o joorianee'uta au a' utte'atunee'u. ⁴ Eme'e, inim wame'e nesauri ji'ojteim bo'o jooriaka, Liojta bichapo ammea tu'isi tawarimtune ti eame, eme'e Jesukrijtota omola a' tawaalam. Intok eme'e, aapo'ik Liojta yee a' nak ta'a' betchi'bo juka' jiba betchi'bo, kaitau a tamachiatuka tu'ik, yetet a' autua'u betana emo na'ikimtelaa. ⁵ Bwe'ituk itepo, jiba juka' Liojta tu'u jiapsita itot jiapsa'ue intok aapo'ik Krijtota itom sual ta'a' betchi'bo, inia betchi'bo itepo, ju'u Liojta bichapo tu'isi itom tawarim tune'uta a' bicha. ⁶ Intok itepo i'ani Jesukrijtotamak eaka jiapsakai, inia betana itepo, kia sirkunsiraaroa taka, oo ka junuen ya'arim takai juni'i, ini'i kaita teuwaaka intok kia beja joowaka yeu weama. Ala ju'u inim itou tu'ika yeu weamame, Krijtota itom a' sual ta'aakai intok jiba inia betchi'bo, itom yee nak ta'aaka jiapsinee'u, juna'a.

⁷ Eme'e, ju'u lutu'uriata betana tu'isi jiapsan. Junak su inia lutu'uriata betana, jabesa ka enchim a' nok jikkajine' betchi'bo emoas kiktek. ⁸ Ini'i junuen ka enchim a' nok jikkajaka jiapsa'u, ka aapo'ik Liojta betana weye, jiba juka'a, ka intok tetekokame benasi enchim jiapsine' betchi'bo enchim yeu pu'abaemta betana. ⁹ Eme'e inien weyemtau waatine, ju'u reberuua, ilikika juni'i, si'ime jume' aina kittimmet kimuka, inika'a am boboyoria'u. Ini'i inika'a teuwaakai, inim juka' ka Liojta betana lutu'uriata, ka junen machika juni'i, juebenam aet emo am bai tatta'aa'u. ¹⁰ Ineponee intok, jiba emo betana ju'u yeu a' weenee'ut, ju'u lutu'uriata betana ka ta'abwisi intok enchim a' sualnee'ut, yo'owe Jesukrijtota enchim aniane'po nee aet yoem'ea. Taa aapo ju'u Lios, juka' ka yanti enchim eltuamta, inika'a kia a' jabetuk juni'i, jiokot au a' bittuane.

¹¹ Nee betana intoko Krijtopo nemak werim, inepo nee ketuni juka' sirkunsision teamta a' bo'o jooriana' betchi'bo inika'a nee yee a' majtao, jume' juriom ka neu suua ean. Bwe'ituk inika'a junuentuko, ju'u Krijtota nok lutu'uria, aapo'ik kuuset a' poponwaka'u betana in yee majta'u, ka am omtitua ean. ¹² Taa juname'e inien enchim

emo sirkunsiraaroa i'aka, ka enchim ama eltuame betana, tu'i ean inime'e, bempo kaita amet be'aako si'imeta emo chuktariapo.

¹³ Bwe'ituk, Krijtopo nemak werim, eme'e Krijtota betana yeu pu'atuk, ka naa buusti, utte'apo tetekokame benasi jume' nesauri ji'ojteimpo weyemta enchim joaka jiapsi betchi'bo. Taa ala, eme'e, ka junuen iniat jia'awiteka, wepulsi juka' ka tu'ik enchim tu'uree'uta a' joone' betchi'bo. Inien tu'eaka su ala, eme'e, yee nak ta'aaka jiapsakai, si'imeku naas emo aniaka jiapsine. ¹⁴ Bwe'ituk ju'u Moiseej tuka'uta nesaurim ji'ojteita betana weyemta, si'ime, wepulsi inien jiamtat: "Em emo nake'e benasia, empo, juka' inim ele benasi yoemta a' nak ta'aane", ti jiamta junama'a wepulsi chupiataka yeu weama. ¹⁵ Taa inia betana intoko, eme'e, emo nasuk ka nau eaka, ka nau tuttu'ika jiapsa'ateko, iniat eme'e emo suuane, ka junuen jiba enchim emo nasuk iniae, Krijtota betana juka' tu'ik enchim a' ya'ariaka emo nasuk ayukamta, ka a' lu'utine' betchi'bo.

Ju'u ka tu'uwa senuk joopea'u, intok ju'u Liojta tu'u jiapsi itom joo i'a'u

¹⁶ Taa ju'u in teuwaa'u inen weye o'oben, eme'e, jiba juka' Liojta tu'u jiapsi emot anemta, enchim a' joo i'a'a benasi jiapsinee intok junuen eme'e ka intok inim juka' ka tu'ika enchim tu'uree'uta a' joone. ¹⁷ Bwe'ituk inim ju'u ka tu'ika itom tu'ureka itom joopea'u, ini'i, juka' Liojta tu'u jiapsi itom joo i'a'uta a' beje'e. Ju'u intok Liojta tu'u jiapsi betana weyeme, juka' inim itom joopea'uta a' beje'e. Inime'e ka nanancha ea. Inia betchi'bo eme'e, juka' enchim tu'ureka enchim joopea'uta ka a' jooa. ¹⁸ Taa eme'e jiba juka' Liojta tu'u jiapsita, juka' emot anemta betana aniawakai a' ea'po aman jiapsa'ateko, junako eme'e, jume' nesauri ji'ojteimpo weyemta enchim bo'o jooriaka jiapsinee'u ka utte'atune.

¹⁹ Ka obiachi aet ju'uneepo inim ju'u, jume' wepulsi ka tu'ika bem tu'uree'uta joaka jiapsame ju'u bem joa'u. Inime'e o'owimtaka oo jaamuchimtaka, ka emo jujubeka nau emo tu'uriwamta bo'o jooria. Jita tua tiusi machika ka tu'ik intok ka a bem su'u toja'uta jojoa. ²⁰ Inime'e, jume' bem ya'arim, liosim benasi am yo'ore. Intok ka tu'ik bem ta'aa'ue, yee sisibowamta bo'o jooria. Yee omta. Emo ee beje'e. Juju'enamme. Intok na'et buke'am. Kaita betchi'bo juni'i o'omte. Inime'e, ameu tu'ik betchi'bo jiba, ujbwanta jooa. Te'opompo nattepola emo eiyaawamta joaka ka lutu'uriata sualemmak e'ea. ²¹ Inime'e jitat kop kopte. Yee sussa'a. Naakowamte tu'ure. Ka weela'po jiji'ibwa. Intok naa buustia watek ale benak bo'o jooria. Inia betana bat naataka in a' teuwaari benasia, juchi nee enchim aet tejwaa, wame'e inile benak joaka jiapsame, jum teekau, Liojta che'a yo'otaka a' jiapsa'u, kaachin bem aman lutu'uriaka bem aman annee'u.

²² Taa juka' Liojta tu'u jiapsita yee a' jiapsitua'u, ini'i, yee nak ta'eewame. Alleaka jiapsiwame. Yanti, kaitat jain eaka jiapsiwame. Ka seej chukti eewaka, a bo'o bitwame. Si'imeku yeteu tu'u jiapsiwamta senuk tu'uwata yete tana waatane'e'u. Si'imeku senuk a' yoem eiyaatunee'uta. ²³ Kaita'po emo che'ewariwame. A emo yu'iiwame, ini'i juna'a. Inile bena weemta betana, kaita a' beje'eka nesauri aayuk. ²⁴ Jume' intoko, Krijtota sualeka ae betana kateme, bempo inim juka' ka tu'ik bem joopeaka amet ayukamta betana, jiba aapo'ik Krijtota, kuuset poponwaka a' mukuka'a benasi emo jipue. ²⁵ Junuen itepo, jiba ju'u Liojta tu'u jiapsi betana bemelak ta'abwisi jiapsiwamta itot autuarikai, ketchia itepo i'an, jiba juka' Liojta tu'u jiapsita ju'u itom joa'ut aapo'ik itom aet a' ju'uneetua'po amani, itepo a' joone.

²⁶ Itepo, kaita'po te ito che'ewaripo yuma'i, junuen ka naas ito ka alleetua' betchi'bo. Intok te kia ito nasuk ka nat koptine.

6

Emo'em naas ania saka

¹ Krijtopo nemak werim, eme'e, junama'a emo nasuk seenuk jabeta, Liojta bichapo ka tu'isi aulata a' ju'uneiya'ateko, inien jume'e, Liojta tu'u jiapsi enchim jiapsi i'a'po

aman jiapsame, eme'e, junaka'a, juchi yuma'isi tu'isi a' jiapsine' betchi'bo, eme'e iniat a' aniapo yuma'i. Taa inia betana eme'e, kaita'po emo che'ewareka a' joone. Intok si'ime inia betana ka emo koptaika, tu'isi emo suuane, ji'obek junak jiba junaen emou chupne'eti eakai. ² Eme'e emo nasuk we'epulaka, ju'u bettesi machik emou ayukamta betana, tu'isi aet yeu kat betchi'bo, emo aniane. Intok junuen eme'e, juka' Krijtota itom aet a' tejwaaka'uta, nesauta, a' chupa'ika jiapsine.

³ Bwe'ituk inim seenu, jita'apo tua au eiyaa tebokai, aapo junae betana kaita'po au lutu'uriatakai, junae aapo au bai ta'arine. ⁴ We'epulaka, junuen bem jiapsaka bem joa'ut, emo bichaka emo temaine. Intok junako, senu si'imeku tu'isi a' weye'uta au ju'uneiyaakai, junuen, aapo ka watem betana tu'isi a' ane'ut uttiawakai juni'i, aapo yanti elne. ⁵ Bwe'ituk utte'a, inim we'epulaka, nattepolo, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, bem aet yeu yumaka jiapsi'ea'uta ameu a' ayuka'uta.

⁶ Ju'u, Krijtota bemela nok lutu'uriata betana tu'ikut majtawame, utte'a, juka' au kecha'itaka a' majtamta, si'ime ka nanau machika tu'ikue a' anianee'uta.

⁷ Ka eme'e, ka tu'ik enchim joa'ue, Liojta emo bai tatta'a'ati eene. Bwe'ituk kaabe, Liojtamak yeeweka, jaana a' bitne. Maa suko, inika'a teuwaaka senu inen jiunee: "Senuk echaka'u betana, senu jiba junaka'a ama jichupane." ⁸ Inim seenu, ju'u aapo'ik ka tu'ik a' joopea'po aman jiba weyeka, ka tu'ik joa'ateko, ini'i, junae betana ju'u a' jajameka, au chupneeme, ini'i ju'u a' muknee'u juna'atune. Taa ju'u, Liojta tu'u jiapsita a' joo i'a'uta aman weeka, tu'ik joame, ini'i, Liojta tu'u jiapsi betana ju'u a' jajameka au chupneeme, ju'u jiba yuu jiapsiwame juna'atune. ⁹ Junuen san itepo, katte a' rojiktaka, juka' tu'isi weyemta jiba a' joo sakane. Bwe'ituk itepo inia betana ka ta'abwisi eaka ka a' kopta'ateko, chukula taewaita Liojta yeu pu'arita yumako, inia betana tee tu'ik aet bitne. ¹⁰ Inia betchi'bo san itepo, tee ama yumakai intok jiba wee'po, itepo si'imem te tu'ik am jooriane. Intok inia betana, jume' Krijtota sualeka itomak werim, che'asan ameu lutu'uriatakai.

Wate weemtat am tejwaaka, ji'ojtesuka am tebotua

¹¹ Ake'em a' mammate, inim naateka tua ne bweresi ji'ojte, i'an tua inepo in maamea emou ji'ojtekai. ¹² Jume'e, ta'abwisi enchim majtaka, bem a' joa'a benasi, utte'apo enchim emo sirkunsiraaroa i'ame, inime'e inika'a jooa, wepulsi ju'u jurio yoemratamak tu'isi kat betchi'bo. Intok bempo, ka witti, Krijtota ito betchi'bo kuuset a' mukuka'uta bem a' lutu'uriate'u betana, ka iniat jikot emo bitbaekai a' jooa. ¹³ Bwe'ituk inien, kia jume'e, juka' sirkunsision ti teaka joowamta bo'o jooriame, bempo juni'i ka si'imeta juka' nesauri ji'ojteipo weyemta a' bo'o jooriaka jiapsa. Taa ala bempo inika'a enchim a' bo'o jooria i'a junuen, bempo inia betana enchim aet utte'a joorialamtaka emo che'ewareka emo uttiabaekai. ¹⁴ Taa inepo inia betana, ju'u ae in ino uttianee'u, kaita intok aayuk. Ala jiba juka' yo'owe Jesukrijtota ito betchi'bo kuuset popontaka a' mukuka'ut, intok in a' teuwaanee'ut jiba nee ino uttia. Bwe'ituk junuen aapo'ik Krijtota, kuuset mukukai, nee betchi'bo ket inim bwiapo, si'imeta ka tu'ik joowamta betana inepo aamak inia betana in mukuka'a benasi nee ino eiyaa. Intok ket jiba inepo, jume' inim jiapsame betana nee kaita teuwaakai. ¹⁵ Bwe'ituk ito betchi'bo, juka' sirkunsision teamta, a' bo'o jooriakai oo inika'a ka a' joakai juni'i, ini'i kaita teuwaaka, kia beja joowa. Ala inim ju'u itom eiyaa'ea'u, Liojta betana weyeka, Krijtotamak itom ea' betchi'bo, juka' ta'abwik bemelak jiapsiwamta itom mabetlaa'uta juna'a. ¹⁶ Junuen san, si'ime wame'e, chupa'anaaka jiba inika'a inim teuwaarita a' weye'po aman jiapsame, jume'e, kaita ta'abwik betana, wepulsi Krijtota sualeka, lutu'uriapo Liojta yoemiam, inimmeu, kaitat jain eaka, yanti elaka intok Liojta betana nak jikoliwaka bem jiapsinee'u ameu aune. Ala inime'e tua juname'e, Liojta bichapo Ijra'el yoemrapo ta'eewame.

¹⁷ I'an inim bichau bicha, kaabeta ne intok, jitat nee sioktua i'a. Bwe'ituk inepo, Krijtota betchi'bo bepsuitaka, jume'e, takaapo sipakiam net ayuka'um, inime'e, Jesukrijtota betana in yeu pu'aritaka, aapo'ik betchi'bo jiapsaka a' tekilwata in a' joa'uta, a' teuwaa.

¹⁸ Krijtopo nemak werim, ju'u itom yo'owe Jesukrijto, aapo'ik betana tu'ik weyemtae, si'imeku enchim alleetuane. Tua junuentune.

Epeesiom

Ju'u Paplo, jume'e, bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Liojta junen eaka' betchi'bo, Jesukrijtota betana nee yeteu bittuari. Inepone, jume' Krijtota sualeka, bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po, Liojta yoemiammeu nee inika'a ji'osiata nee emou a' ji'ojte. ² Itom yo'owe Jesukrijtota betana intok itom yo'owa Liojta betana, tu'ik enchim alleenee'uta intok yanti elaka, ka jain eewamta nee emo tana waata.

Krijtota sualeka, Liojta betana itou tu'ika weyeme

³ Itom yo'owe Jesukrijtota yo'owa juka' Liojta, alleaka itom a' baisae'uta te au a' teuwaane. Jiba aapo ju'u Lios, juka' Jesukrijtotamak eaka itom jiapsa' betchi'bo, aapo'ik betana si'ime ka nanau machika itou tu'ika, aamak itom bitnee'uta, itom ju'uneiyaatualaa. ⁴ Aapo ju'u Lios, inim kee aniata ju'unakteka naatekai, Krijtota itom a' sualeka, aapo'ik betchi'bo inien aapo'iku bicha itom yeu pu'ariakan, junuen si'imeku, wepulsi aamak, wepul yoemta benasi intok ka tu'isi itom aet tawaanee'u, kaita itou a' ayuka, aamak itom jiapsine' betchi'bo. ⁵ Aapo'ik, tu'isi yee a' nake' betchi'bo, che'a bat taewaimmet naateka, inien aapo'ik betana itom yoemiarim tune' betchi'bo, itom yeu pu'ak, Jesukrijtota ito betchi'bo a' yaaka'ue, aapo'ik junen a' tu'ureka a' ya'abaeka'po aman. ⁶ Inia betchi'bo itepo, Liojta betana kaitau a tamachiatuka tu'ik itom a' ya'ariaka'u betchi'bo, jiba te aapo'iku bicha itom a' bai sae'uta, alleaka te au bicha a' teuwa. Inika'a aapo, ju'u a' yoemiawata, tu'isi a' nake'u mak itom eaka jiapsa' betchi'bo, itom a' bittuak. ⁷ Ju'u Lios, tua yuma'isi yee nak ta'aakai, aapo, ju'u a' usiwata kuuset a' mukuka'ue, junae itom jinne'ulaa, junuen itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoekai. ⁸ Ju'u Lios, ama butti yee a' nake'uta, kaita be'eeka itom a' ju'uneiyaatuari, si'imeku koba suawata intok yuma'isi ju'u lutu'uriat itom ju'uneetualatakai. ⁹ Intok naa buustia, inika'a, tua aapo'ik jiba ju'uneiyaaka a' weetuabae'uta, itom a' ju'uneiyaatuari, jiba inika'a aapo'ik betana che'a bat naataka naateka jaibu Krijtota betana weyeka a' chupne'eti jiaka a' teuwaariaka'uta. ¹⁰ Jiba inien, aapo'ik che'a bat inien weetuabae'ut wikiakai, inika'a, a' teuwaaripo aman, chukula taewai aapo'ik au yeu a' pu'ari yumako, junako ju'u Lios, Krijtota si'imeku a' yo'o ya'ane, kia juka' teekapo ayukamtau, intok kia juka' inim bwiapo ayuka jiapsamtau juni'i.

¹¹ Itepo, jiba Krijtota mak eaka itom jiapsa' betchi'bo, ju'u Lios, juka' aapo'ik betana weyeka yetet a' autuane'uta, inia betana itom ama a' bitne' betchi'bo, che'a bat naatakai itom yeu pu'ak. Intok si'ime ini'i, jiba Liojta, si'imeta junuen a' weetuabae'po aman weye. Aapo ju'u, si'imeta, aapo'ik a' tu'uree'po aman a' joame. ¹² Inika'a inien yeu a' simtuak, junuen, itom jume' che'a bat naataka Krijtota sualeka aet eaka jiapsame, junuen ju'u itom jiapsinee'ue, junae, juka' Liojta aapo'ik kaitau a tamachiatuka a' yo'otuka'uta, a' ta'eewaka, aapo'ik yo'orina' betchi'bo. ¹³ Intok ketchia eme'e, junako Krijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata, juka' enchim jinne'uimtunee'u betana, emou a' teuwaawakamta, a' jikkajaka intok eme'e Krijtota sualeka au emo su'u tojakai, junak aapo a' tu'u jiapsi, ju'u jaibu yetet a' autuaneeka a' teuwaaka'uta, inika'a emot a' jiapsituak. Iniae, Liojta betana enchim yoemiamtuka'uta, jiba betchi'bo emou a' lutu'uria yaak. ¹⁴ Intok ju'u Liojta tu'u jiapsi juna'a, ju'u, juka' Liojta betana tu'ika itou na'ikiarita, chukula aapo'ik itom bittuane'uta itom a' jajamne' betchi'bo itou a' utte'atuka'uta a' teuwaame. Chukula jume' a' maknee'um, aapo'ik am yuma'ariasuko. Junuen juka' Liojta, kaitau a tamachiatuka a' yo'otuka'uta a' ta'eewaka aapo'ik yo'orina' betchi'bo.

Ju'u Paplo, jume' Krijtota sualeme, koba suawata Liojtau bicha am a'auria

¹⁵ Inia betchi'bo inepo, yo'owe Jesukrijtota yuma'isi enchim a' suale'po intok si'ime jume' Liojtau bicha si'imeku wepulsi yeu pu'arim, tu'isi enchim am nak ta'aa'po enchim ju'uneiyaakai, ¹⁶ jiba, ka enchim koptaka nee emo betchi'bo Liojta bai sae. Inepo, Liojtau bicha in noka'abeleki ne emou waateka enchim nokriakai. ¹⁷ Inepo jiba nee itom yo'owe Jesukrijtota a' yo'owa Liojtau bicha, ju'u si'imem bepa yo'orisi machikamtau, jiba ne enchim nokria, aapo'ik tu'u jiapsi betana weyeka, suawata emot a' autuaka, junuen aapo'ik betana weyemta lutu'uriat intok iniae, aapo'ik Liojta che'a tu'isi enchim a' ta'aane' betchi'bo. ¹⁸ Intok inepo Liojtau bicha ne nooka, enchim machisi jitat ju'uneenee'ut, aapo'ik enchim a' aniane' betchi'bo. Junuen, jachin juni'i weyeka, tua junen a' juna'atuka'uta, waka'a jiba enchim bit bo'o bichaka iniau aapo'ik enchim yeu a' pu'ariaka'uta. Intok naa buustia juka'a, aapo'ik betana weyeka, jume' aapo'ik yoemiam jiba betchi'bo aapo'ik am bittua'uta, kaitau a tamachiatuka, eiyawatchika, tu'ikut iniat enchim ju'uneene' betchi'bo. ¹⁹⁻²⁰ Intok ketchia, ju'u ka lu'uteka intok ama bea butti juka' utte'ata aet ayuka'ue, jiba iniae, iitom, jume' Krijtota sualeme, ae itom a' ania'uta aapo itom a' ju'uneiyaatuane. Jiba ini'i, aapo'ik utte'ae, aapo junuen junako juka' Krijtota kokkoarim nasuk a' jiabijtetuaka intok aapo, teekau a' batatana betana a' yejtetuaka, junuen tua yuma'isi utte'aka a' aniaka a' bit tebok. ²¹ Junuen aapo'ik si'ime juka' yo'o ya'uraata bepa, kia inim bwiapo oo teekau, nesaweka, si'imemmeu ja'abwekame bepa, oo kia inim jachin teuwaawaka yo'oriwame bepa, juka' Krijtota yo'o yaak. Intok kia inia betana, i'an lautipo inim jiapsiwao betchi'bo intok chukula, teekau jiba yuu jiapsinaao betchi'bo juni'i. ²² Intok, kaita be'eeka, si'imeta jiba aapo'ik yo'otaka kateka a' nesauta betuk au a' su'u tojak. Intok jiba aapo'ik Krijtota, aapo'ik inika'a a' sualemmeu si'imeku ameu a' yo'o yaak ameu kobata benasi weyekai. ²³ Bwe'ituk si'ime jume' Krijtota sualeme nau, we'epulaka, jiba aapo'ik a' takaawata a' yuma'arialata benakai. Krijto, aapo juna'a, si'imeta aapo'ik betana weyeka, si'imeta yuma'isi a' chuptuame.

2

Liojta yee nake' betchi'bo jume' jinne'urim

¹ Ju'u Lios, enchim Krijtota mak nau, juka' jiba yuu jiapsiwamta aamak enchim a' bituak. Junuen, junako ketuni enchim ka tu'ik emot ayukamta betchi'bo intok enchim ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, ka jiapsame benasi enchim jiapsao juni'i. ² Jiba inim ka tu'isi jiapsiwa'a benasi, eme'e junaka'a joaka jiapsan. Intok junuen, eme'e, juka' bebeje'erita, jume' ka bittakai ka tu'i jiapsim jekapo naj kateme saweme, juka'a, jume' ka Liojta ea'po aman jiapsibaeme, ka tu'ikut am aniamta, eme'e aapo'ik ea'po aman jiapsan. ³ Si'ime tee itepo juni'i ket, bat naataka taewaimmet, jiba tee inien tee jiapsak. Itepo ka tu'ik betana itom ea'po aman jiapsakai. Intok juka' ka tu'ik itot ayuka itom joopea'uta intok inia betana junuen itom eaka itom eiyaa'uta, a' joaka jiapsan. Inia betchi'bo itepo ketchia, jiba jume' watem benasia, Liojta betana juka' aapo'ik tua jiokot yee a' bittuanee'uta, itou cha'akan. ⁴ Taa ju'u Lios, tua yuma'isi yee a' nak jiokole' betchi'bo intok tua ama butti itom a' nake' betchi'bo, ⁵ aapo junuen, aapo'ik Krijtotamak, jiba yuu jiapsiwamta itom bittuak, junuen, aapo'ik bichapo, itepo itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, ka jiapsame benasi bitwakai, junuen itom naj kuakteo juni'i. Bwe'ituk eme'e, jiba Liojta tua tu'ik yeteu a' jiapseka' betchi'bo eme'e jinne'uim. ⁶ Ketchia, aapo ju'u Lios, inim aapo'ik Krijtota mak nau, kokolam nasuk itom jiabijtetuaka intok aapo, jiba aapo'iku mak, jum teekau jaibu aman aamak aneme benasi aapo itom bicha. ⁷ Aapo inika'a yaak junuen, chukula wasuktiammet inim aapo'ik tua itom a' nak ta'aa'uta intok jiba Jesukrijtota itom a' ya'ariaka'u betchi'bo, aapo'ik tua tu'ik yete tana a' waata'uta a' ju'uneiyaa tebobaekai. ⁸ Bwe'ituk eme'e, jiba juka' Liojta junuen yee a' nak ta'a' betchi'bo, eme'e jinne'urim, ket Jesukrijtota eme'e a' sualekai. Intok ini'i sualwame, ka

jita emo betana tu'ika enchim ya'ari, ala inika'a eme'e Liojta betana kia beja a' bittuari.
⁹Ini'i, ka jita senuk tu'ik a' ya'ari betchi'bo weye, junuen san iniat kaabe au che'ewarine.
¹⁰Bwe'ituk ju'u Lios itom ju'unaktei. Aapo, Jesukrijtota betchi'bo inim si'imeku tu'ik bo'o jooriawamta betchi'bo, ta'abwika bemela yoemrata benasi itom ju'unaktei. Inia betana aapo'ik jaibu bat naataka a' weetuabae'po amani.

Krijtota betana ju'u itom yanti ela'u itot ayukame

¹¹Junuen san eme'e au waatine, bat naataka enchim jiapsisuka'ubewi. Eme'e, ka jurio yoemratukan. Intok jiba inia betchi'bo, jume' juriom bempo jume' bem ou yoemiam, bem takaapo am sirkunsiraaroaka, inime'e, junuen ya'arimpo emo teuwaa. Enchim intok inia betana, ka junuen ya'arimpo enchim ta'aa. ¹²Jiba junakriapo eme'e, ka Krijtota ta'aaka intok ju'u ijra'el yoemrata mak ka na'ikiarimtaka jiapsak. Intok eme'e, Liojta betana juka' bemela lutu'uria ya'arita intok juka' Liojta betana tu'ika itou chupneeka itou na'ikiarita, eme'e ka a' ta'aan. Eme'e inim jiapsaka, chukula teekau tu'ik enchim bitnee'uta, tua kaita bo'o bichakai, intok Liojta juni'i ka ta'aaka jiapsan. ¹³Taa eme'e, Jesukrijtota sualeka, aamak eakai, kia bat naataka, Liojtamak ka lutu'uriaka, mekka au aneme benasi jiapsakai juni'i, i'ani, Krijtota emo betchi'bo kuuset a' mukuka'ue, eme'e junae aamak lutu'uriaka, aapo'ik bichapo tu'isi mabetrimtakai, ka au mekka aneme benasi jiapsa. ¹⁴Aapo ju'u Krijto juna'a, ju'u ka jain eaka yanti elaka jiapsiwamta itot autuakame. Jiba aapo, juka' jurio yoemrata intok juka' ka jurio yoemrata, inimmea wepul yoemrata yaak. Junuen aapo, bempo'im nasuk, saptita nanana'aku aman weeka benasi, juka' emo beje'ewaka, iniae ka bem nau ea'uta a' lu'utakai. ¹⁵Ju'u Krijto, jiba aapo a' takaapo, jikot a' ya'ana' betchi'bo au nenkakai junuen juka' ka nanau maisi weyeka, jum nesauri ji'ojteipo weyemta, ka naa buusti a' bo'o jooriana'uta junuen junama'a a' kechak. Intok junuen aapo, inime'e ka nana'anaka woi yoemrata nasuk, aamak eaka jiapsaka, ammea bemelaka wepul yoemrata yaakai. Junuen ka jain eaka, yanti elaka jiapsiwamta amet autuakai. ¹⁶Jiba inien weyekai, aapo, kuuset popontaka a' mukuka'ue, ju'u Krijto, ju'u woi yoemrata nasuk juka' emo am beje'eka jiapsa'uta, ka nau eewamta am lu'utariaka intok junuen aapo, bempo'im eiyaawaka, Liojta bichapo tu'isi am mabettonee'uta, tu'ik am ya'ariak. Junuen aapo inimmea, aapo'ik yeu pu'arim, wepul yoemta benasi am yaakai.

¹⁷Ju'u Krijto inim aneka intok inim si'imemmeu, Liojta mak eewaka aamak emo tu'utewamta betana, juka' tu'i nok lutu'uriata ameu a' teuwaak. Kia emou, jume' ka jurio yoemrataka, ka Liojta mak lutu'uriaka, mekka au jiapsammeu, intok kia ju'u jurio yoemrataka aamak lutu'uriaka jiapsammeu juni'i. ¹⁸Bwe'ituk aapo'ik Krijtota betchi'bo inim si'ime itepo, kia jurio yoemrataakai oo ta'abwika ka jurio yoemrataakai juni'i, i'an itepo, jiba Liojta wepul a' tu'u jiapsiwae itot jiapsamtae, itepo Liojtau bicha, itepo si'ime, au bicha nok betchi'bo au lutu'uriak. ¹⁹Jiba inia betchi'bo eme'e, i'an Liojta bichapo, ka watem jak ta'abwi, ka bem bwiaarapo jiapsame benasi bitwaa. Ala i'an eme'e, si'ime jume' Liojta yeu pu'arimmak, aman lutu'uriaka eme'e a' jo'apo, Liojta yoemiammak aman amemak na'ikiarim. ²⁰Senu bwe'u karita yo'oturiawamta benasi, eme'e, jume' Krijtota betana yeu pu'arim taka naas bittuarim intok jume'e, Liojta betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawakame, inime'e, Liojta betana bem ju'uneiyaaka bem suale'uta, inia betana eme'e, inimmet, jikau yo'otume benaka, amemak a' suale. Ju'u Jesukrijto intok ket jiba aapo juna'a, inika'a si'imeta senu bwe'u teta, karita utte'aneeka aet a' naate'u benakai. ²¹Ini'i, karita aet utte'akame, jiba aapo Krijto takai, jume' a' sualeme, aapo'ikut bepaa bicha, karita ae ya'arim yo'oturia benasi machikai, tua junama wa'am weyeka, yo'otuka, chukula inime'e, te'opota, wepulsi Liojta betchi'bo ya'arita intok Jesukrijtota mak eaka jiapsakai. ²²Junuen ket eme'e, Krijtota sualeka aamak eaka jiapsakai, si'ime wame'e waate, bat naataka Liojta yoemiammak emo

na'ikiarikai, senu karita, Liojta a' tu'u jiapsie ama jiapsinee'uta nau a' chupakame benakai.

3

Paplo, jume' ka juriom betchi'bo Krijtota betana weyemta a' tekil makri

¹ Jiba inika'a bitwamta betchi'bo, inepo Paplo, Jesukrijtota betana weyekai intok, enchim, jume' ka jurio yoemem betana tu'ik waataka nee inim eta'itaka, nee Liojtau bicha enchim nokria. ² Bwe'ituk i'an eme'e jaibu a' ju'uneiyaapo yuma'i, juka' Liojta tu'isi yee a' jiokol ta'a' betchi'bo, inika'a, aapo'ik betana tekilta, jiba emo betchi'bo tu'ika weyeka, nee a' makriaka'u. ³ Ju'u Lios inim juka' aapo'ik jiba ju'uneiyaaka a' weetua'uta, juka' lutu'uriata nee a' ju'uneiyaatuak. Inia betana bat naataka wateku jiba, in emou ji'ojtesuka'a benasia. ⁴ Junaka'a ji'osiata eme'e a' nokakai, Krijtota betana lutu'uriata, Liojta jiba ju'uneiyaaka a' weetua'uta, in ju'uneetuarituka'uta eme'e juchi ama a' bitne. ⁵ Ini'i, Liojta jiba ju'uneiyaaka a' weetua'u, bat naataka taewaimmet inim kaabeta yuma'isi ju'uneiyaatuawakame, inia betana i'an ju'u Lios, jume'e, wepulsi aapo'ik betchi'bo jiapsaka, Krijtota yeu pu'arim intok jume'e, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teteuwaame, jiba aapo'ik Liojta tu'u jiapsie inika'a aapo am ju'uneiyaatualaa. ⁶ Jiba ini'i juna'atukan ju'u lutu'uria Liojta jiba ju'uneiyaa'u, i'an jiba juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata sualekai, jume' ka jurio yoemem takai, inime'e, jiba jume' jurio yoemem benasi juka' Liojta betana tu'ik bem bitnee'uta, amemak a' bitne. Intok inime'e jiba bempo'immak wepulai benasi Liojta yoemiamtune. Intok juka' Liojta, aapo'ik betana weyeka, si'imeku tua tu'ika aapo'ik itou a' na'ikiaka'uta, jiba Krijtota enchim suale' betchi'bo, eme'e a' bitne. ⁷ Nee intok, inika'a ka neu a' lutu'uriatuko juni'i, taa Liojta yee a' nak ta'a' betchi'bo, inepo, Krijtota betana aapo'ik bemela nok lutu'uriata in a' teuwaane' betchi'bo, ini'i, juka' Liojta, aapo'ik a jita joa' betchi'bo weyekai, ne au yeu pu'awak. ⁸ Ineponee intok, si'ime jume' Krijtota sualeme bepa, kia jeela juni'i ka neu lutu'uriatakai, taa junuentaka juni'i, ju'u Lios inika'a yeu pu'ata benaka tua nee alleetuamta neu yeu pu'ak. Junuen ju'u ka jurio yoemratau, Krijtota betana bemela nok lutu'uriata, inim kaitau a tamachiatuka, tu'ik aet ayukamta, in ameu a' teuwaane' betchi'bo inika'a nee tekil makak. ⁹ Intok aapo inim si'imem, juka' bat naataka taewaimmet naateka, Liojta, juka' inim si'imeta ju'unaktekamta aapo'ik jiba ju'uneiyaaka a' weetuabae'uta, inim si'imem inia betana in am majtaka in am etejoriane' betchi'bo nee a' tekil makak. ¹⁰ Ini'i inien yeu siika junuen, i'an si'ime jume' teekapo yo'otaka nesaweme, inim jume' Krijtota sualeme betchi'bo, juka' Liojta ame nasuk a' joa'uta, bem a' mammateka, inime'e, juka' Liojta aapo'ik ka nanau maisi si'ime suawata a' jipue'po bem a' ju'uneiyaane' betchi'bo. ¹¹ Aapo ju'u Lios, junuen che'a bat naataka, aniata kee ju'unaktewao naatekai, chukula itom yo'owe Jesukrijtota a' yoemia'ue aapo'ik a' chupa'aneeka a' ya'abae'ue aapo a' yaak. ¹² Intok itepo, Krijtotat eaka, kaitat te majjaeka itepo Liojtau bicha witti a ito nokria. Inika'a au itom noka'u betana itepo a' sualekai. ¹³ Inia betchi'bo inepo, jiba emo betchi'bo tua jiokot in ino bicha'u betana, ka enchim ko'om eene' betchi'bo ne emou nooka. Bwe'ituk ala iniae eme'e tua enchim eiyaawatchiaka'uta a' ju'uneiyaaka intok iniat emo ou bujtane.

Jesukrijtota jaisa yee a' nake'u

¹⁴ Jiba inika'a bitwamta betchi'bo, inepo, ju'u itom Jesukrijtota yo'owa Liojta bichapo nee tonommea kikteka nee au bicha nooka. ¹⁵ Ju'u Lios, si'ime jume' ka nanau machi yoemra inim jiapsame, intok jum teekapo juni'i, si'ime jume' ankelesim ama aneme, aapo'ik bichapo si'ime ju'u bem ta'eenaa'uta ameu yeu am pu'anemta, junae Liojta bichapo ne enchim nokria. ¹⁶ Inepo aapo'ik itom yo'owa Liojtau, aapo'ik tua eiyaawatchika aapo'ik betana tu'ik weyemtae, jiapsi utte'ata, ka enchim ko'om eenee'uta, aapo, aapo'ik betana a' tu'u jiapsie, emot a' autuaa betchi'bo. ¹⁷ Junuen

jiba enchim a' sual ta'a' betchi'bo, aapo ju'u Krijto emot jiapsine. Intok ket, jiba iniae, lutu'uriapo, ka jiapsita bepa enchim a yee nak ta'aa'u emot ayuka, ¹⁸ junuen enchim, si'ime jume' waate Krijtota sualemmak nau, aapo'ik Krijtota betana kia ka nuklaka intok ka a tamachiatuka juka' yee a' nak ta'aa'uta, yuma'isi enchim aet ju'uneene' betchi'bo. ¹⁹ Junuen san nee inepo inia betana, Krijtota tua yee a' nak ta'aa'uta, inia betana inim si'ime itom ta'aa'u bepa che'a yuma'isi a' eiyaawatchiaka'uta enchim a' ta'aane' betchi'bo ne Liojtau bicha nee enchim nokria. Intok junueni iniae enchim, juka' Liojta betana weyeka, yuma'isi aapo'ik enchim a' jiapsi i'a'a benasia, enchim jiapsine' betchi'bo.

²⁰ I'an intoko, Liojta, aapo'ik inim si'imem betana eiyaawaka a' yo'orinaa'uta au lutu'uriatune. Aapo ju'u, inim si'imekut yumaka, si'imeta juka' aapo'iku bicha itom a'awa'uta intok kia juka' itom a'au'ea'u betana ka itom teuwa'u bepa, che'a naa buustia itom a' bittua betchi'bo utte'akame. Intok junae, si'imeku itom yuma'atuakai. ²¹ Inim juka' Liojta, Krijtota sualeme betana, jiba aapo'ik Krijtota betana weyemta betchi'bo, jiba yuu betchi'bo Liojta, si'imem betana eiyaawaka a' yo'orinaa'uta au lutu'uriatune. Tua junuentune.

4

Liojta tu'u jiapsi betchi'bo, jume' nau eaka jiapsame

¹ Inia betchi'bo inepo Paplo, yo'owe Jesukrijtota mak in eaka jiapsa' betchi'bo inim eta'itakai, inepo nee emou nooka, enchim, jiba si'ime jume' waate Liojta betana yeu pu'arimtakai, bem jiapsi'ea'u benasia junuen enchim emo uju'uka jiapsine' betchi'bo, eme'esu ket, jiba aapo'ik betana yeu pu'arimtakai. ² Eme'e ka emo che'ewareka jiapsine. Taa ala si'imeku a naas emo eiyaakai, emo nasuk ka seej chukti eakai a bo'o bichaka intok emo nak ta'aakai, eme'e si'imeku tu'ik betana nat jiapsekai. ³ Eme'e intok, ju'u Liojta tu'u jiapsi betana aniawakai, jiba enchim nau eaka jiapsinee'ut emo temaine, enchim yanti, nau eaka jiapsipea'ue, iniae eme'e a aet yuma'aneekai. ⁴ Itepo si'ime nau, wepul yoemta benasi tee bitwaa. Intok ito nasuk wepul Liojta tu'u jiapsi jiba aayuk. Inia mak ketchia, ju'u tu'ika, Liojta betana itom bit bo'o bicha'u juni'i, ket wepu'ulaikai. ⁵ Ito betchi'bo wepu'ulaka jiba itou yo'owe, ju'u Krijto. Ju'u itom a' suale'u ket wepu'ulaisi weye. Aapo'ik sualeka ito bato'owaawame, wepulsi jiba joowa. ⁶ Ju'u si'imem yo'owa Lios, wepu'ulai jiba. Aapo inim si'imemmeu yo'otaka nesawe. Aapo, a' weetuabae'uta, itom sawaka a' jooa. Intok aapo, itom si'imemmet aane.

⁷ Taa ito betana, we'epulaka, aapo'ik betana weyeka, itepo, au yumaka a itom joa'uta, Krijtota itou yeu a' pu'aka'po amani tee au yuma'atuari. ⁸ Inia betchi'bo, jum Liojta betana ji'osia ji'ojteipo:

Aapo teekau jikau nottek intok jume'e, bebeje'erita betana jipu'uwa'um aamak nuk sikaari.

Intok aapo, inim jiapsame, tu'ik betana, au yumaka, bem a joonee'uta amet na'ikimtek ti ji'ojtei.

⁹ I'an intok ini'i: "teekau jikau nottek ti", jiaame jaisa jiubae. Ini'i, che'a bat teeka betana ko'om yepsaka, inim bwiapo che'a ko'om betekun bicha noitek ti jiubae o'oben.

¹⁰ Ju'u inim ko'om yepsakame, jiba aapo juna'a ju'u, ket che'a mekka jikau teekau bicha nottekame. Junuen junama'a, aapo inim bwiapo aapo'ik betana weyeka, jiba betchi'bo tu'ik a'abo bitna' betchi'bo ama aane. ¹¹ Intok aapo, inim ito nasuk au yumaka itom a joonee'uta itot autuak. Inime'e betana, waatem aapo'ik betana yeteu bittuarim tuneeme yeu pu'ak. Watem, Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teuwaaneeme. Watem intok, naj kateka, Krijtota betana juka' bemela nok lutu'uriata a' teuwaaneeme. Watem ket, jume' Krijtota sualeme suwaneeka ameu yo'o ya'a tuneeme. Intok watem ket, Liojta betana nok lutu'uriata ji'ojteita a yee a'

majtaneeme yeu pu'ak. ¹² Aapo junuen, inim jume' yeu a' pu'arim, aapo'ik betana weyeka, tekilta bem au yumaka bem a' joone' betchi'bo am aniak. Junuen jume'e, a' sualeka, wepul yoemta benasi nau bitwame, inime'e, aapo'ik betana weyemtat che'a yuma'isi am yo'oturiabaekai. ¹³ Junuen si'ime itom nanancha aapo'ik sualeka, intok Liojta yoemia betana weyemta, lutu'uriata yuma'isi a' ta'aaka, junuen wepulsi nau eaka, itom jiapsa'u tajtia. Junuen beja itepo, senuk a' yo'otu chupaka'a benasia, Krijtota betana weyeka, si'imeku aapo'ik betana itom jiapsi'ea'a benasi, yuma'isi itepo junaen jiapsine. ¹⁴ Junuen itepo, katte wame'e ili uusim bebenane. Inime'e, bem suale'u betana ka wepulsi a' sualeka, juka' ka nanau maisi weyeka, bemelasi sualwamta yee majtammak e'eame. Junuen bempo, wame'e ujyoisi weyeka ka lutu'uriata yee majtaka, bempo'im iniat amemak a' ee i'aka am bai ta'aabaeme betana bai ta'aarimtakai. ¹⁵ Ala itepo iniat wikiaka, itom yee nak ta'aa'uta ka koptaikai, itepo si'imeku lutu'uriata jiba a' nokne. Itepo si'imeku Krijtota mak eaka, jiba ju'u, jume' a' sualemmeu yo'otakai, aapo'ik betana itom jiapsi i'awa'a benasi yuma'isi jiapsakai. ¹⁶ Intok jiba aapo'ik Krijtota betana aniawakai, si'ime jume' aapo'ik sualeka a' takaawa benasi eiyaawame, inime'e, takaata nau a' chupe'e benasi, wepulsi nau eaka jiapsakai intok inime'e we'epulaim, tu'isi jiapsaka, tu'isi am kateo, inime' nasuk senuk yo'otu chupa'a benasia che'a tu'isi bempo'im naas emo nak ta'aaka jiapsa'u ka chukteka jiba aune.

Krijtota sualeka, ju'u ka bat naataka benasi jiapsiwame

¹⁷ Inika'a junen nee, inepo emou teuwaaka intok inia betana nee, Jesukrijtota betana au lutu'uriaka, enchim inim ka intok, wame'e ka Liojta sual ta'aaka, inime'e ka tu'ikut jiapseka, kaitat am aniam, Liojta betana suawa kaita amet ayukame, inime'e jiapsa'a benasia, junuen ka enchim jiapsine' betchi'bo nee emou nooka. ¹⁸ Bempo, juka' Liojta betana weyeka, bem bemelasi jiapsi'eewa'a benasi ka junuen jiapsa. Bwe'ituk inime'e Liojta ka bem emo su'u tojirika jiapsibae' betchi'bo, ju'u lutu'uriat ka ju'unea. ¹⁹ Inime'e, juka' ka tu'ika, tiusi machik betana bem tiu'ea'uta, ta'arulam. Intok ka tu'ika am koba'alataka iniau emo su'u tojiri. Bempo si'ime ka nanau machika, tiusi ka tu'ika, kaachin emo eetuaka joakai. ²⁰ Taa eme'e, juka' Krijtota betana enchim ta'aaka'uta ka inien a' ta'aak. ²¹ Inika'a eme'e, tua junen jiaka, aapo'ik betana weyemta a' jikkajaka intok eme'e aapo'ik Jesujta betana lutu'uriata, tua aapo'ik betana majtimtaka a' ta'aalamtuko. ²² Eme'e, bat naataka, jiba inim ju'u enchim emo uju'uka jiapsisuka'u, waka'a bebeje'erita betana ka tu'ikue bai ta'aarimtakai, bat naataka weeriat, ka tu'ika enchim joopeaka emot ayuka'uta betana, inika'a koptaine. ²³ Eme'e intok inim jachin enchim eaka intok jita joopeaka enchim jiapsipea'u betana, Krijtota enchim a' ee i'a'a benasi, bemelasi ta'abwisi iniat enchim jiapsinee'u utte'a. ²⁴ Intok eme'e inim Liojta betana a' tu'ure'po aman, bemelasi jiapsituawaka, aapo'ik enchim jiapsi i'a'a benasia, iniae emo ania jiapsine. Inia betana eme'e Liojta betana, tua machisi lutu'uriat, si'imem bichapo amma'ali jiapsiwame intok ka tuu'iika kaita emot ayuka bittukai.

²⁵ Inia betchi'bo, eme'e ka intok aa noki'ichiata nokbaane. Emo betana, we'epulaka, inim jume' watemmak, lutu'uriata jiba noknee. Bwe'ituk itepo si'ime, Krijtota nau sualeme, takaata junuen nau weyeka a' chupe'e benasi te maachi.

²⁶ Intok emo betana senu o'omteko, ini'i, ka inia betchi'bo jita'apo ka tu'ik ya'abaane. Intok ju'u enchim omte'u, ka jiba emot ayuka si'ime taewaine. ²⁷ Intok jita'apo juni'i, bebeje'erita ka enchim a' ji'optuane' betchi'bo eme'e emo suuane.

²⁸ Ju'u jita e'etbwame, ka intok a' joone. Ala ini'i tekipanoane, junuen, aapo a' mamamea, juka' tu'isi bitwaka tekilta joone. Intok ket, junuen aneka, aapo, jume' kaitae emo ania machim, inime'e ania betchi'bo, jita jipu'une.

²⁹ Eme'e, ka tu'ik tiusi machik ka nokbaane. Ala eme'e, ju'u nooki enchim sawa'u, ini'i si'imeku tu'ine. Intok iniae jume' enchim jikkajame, ameu tu'ika intok Liojta betana weyemta bem ta'aanee'uta, intok si'imeku am aniamta jiba nokbaane. ³⁰ Eme'e,

juka' Liojta betana tu'u jiapsita, kaita'po, ka a' alleetuabaane. Bwe'ituk ju'u Liojta tu'u jiapsie, eme'e, enchim Liojta betana yoemiarim tuka'u, eme'e junuen ta'enaaka a' bittuari. Junuen, chukula taewait, aapo'ik inim si'imeta yuma'isi weyeka, enchim aet a' jinne'unee'uta a' yuma'u tajtia.

³¹ Eme'e, si'imeku, ka nau alleewame, intok si'ime ka ju'uneame benasi omtiwame, intok enchim ka emo bibitpea'u, intok senuku omteka, jaana au nokwame, intok si'ime ka tu'isi weyeme, inile benaka kaita emot aune. ³² Ala, eme'e emo nasuk nau tuttu'ika intok naas emo nak jiokoleka emo bitne. Intok eme'e ket emo nasuk a emo jiokol ta'aane, jiba juka' Liojta, Krijtota emo betchi'bo a' yaaka'ue, enchim a' jiokoeka'a benasia.

5

Jume' Liojta betana yoemiarim, jaisa bem jiapsi'ea'u

¹ Eme'e intok inien weyeka, Liojta betana tua nakwaka yoemiarimtakai, eme'e ket, jiba aapo'ik jiapsa'a benasi jiapsibaane. ² Eme'e yee nak ta'aaka jiapsine, jiba iniat, Krijtota junuen itom a' nakeka intok itom ka tu'uwa ya'arimmet itom a' jiokoimtone' betchi'bo, aapo a' me'eetune' betchi'bo au su'u tojaka'a benasia. Junuen, bwalata a' me'etuka'a benasia machika, iniat Liojta bichapo tua tu'isi aet mabetwakai.

³ Eme'e inien Liojta betana kateka, a' yoemiarimtakai, juka' ka emo jubeka emo nau tu'uriwamta, oo kia jita juni'i tua tiusi machika ka tu'ik joowamta, oo juka' ka weela'po jita waatiawamta, inika'a eme'e ka a' bo'o jooriaka intok emo nasuk kaabe a' etejopo yuma'i. ⁴ Juka' ka tu'ik tiusi machik ka teuwaane. Intok kia watem bichapo, juka' kaita tu'ika ka suasi jiuwamta juni'i eme'e ka a' nokbaane. Bwe'ituk ini'i inile benaka nokwame, kaita'po tu'ika, ka emou cha'aka. Ala inien tu'eaka su, eme'e, Liojta betana yee a' nak ta'aa'uta teuwaane. ⁵ Bwe'ituk eme'e jaibu ju'unea, jabeta juni'i, juka' ka emo jujubeka emo nau tu'uriwamta a' joamta, oo juka' ka tu'ik tiusi machik joamta, oo juka' jain juni'i ka weela'po jita waatiawamta, ini'i ket jiba jume' maammea ya'arim yo'oriwamme am yo'oriwa'a benasi yeu weama, ju'u inile benak joame, juna'a, teekau Krijtota intok achai Liojta yo'otaka nesaweka bem jiapsa'u, ka aman a' lutu'uriane'po. ⁶ Inim eme'e, kaabeta, nooki ka suawakamtae eme'e kaabeta iniae enchim bai ta'aatuane. Bwe'ituk tua inia ka tu'ika ayukamta betchi'bo san, a'abo weye, wame'e aapo'ik Liojta ka a' nok jikkajaka jiapsame betchi'bo ju'u Liojta tua jiokot yee a' bittuanee'u. ⁷ Junuen san, eme'e inile benasi jiapsammak eme'e junae betana kaita'po amemak emo tu'urine.

⁸ Eme'e, bat naataka Liojta betana lutu'uriat ka ju'uneaka, tua ka machiku benasi jiapsan. Taa i'ani eme'e, yo'owe Jesukrijtota mak eaka jiapsakai, ju'u aapo'ik betana lutu'uria, tachiriata benaka emot aayuk. Junuen san, eme'e tachiriata benaka lutu'uriat ju'uneame benasi jiapsine. ⁹ Bwe'ituk Krijtota betana ju'u, tachiriata benaka, a' nok lutu'uriawa, yee jiokol ta'eewamta, intok lutu'uriata nokwamta, intok si'imeku lutu'uriataka junuen jiapsiwamta yee ju'uneetuaka, junuen yee jiapsitua. ¹⁰ Eme'e, junuen enchim jiapsaka, Jesukrijtota enchim junuen a' yo'oreka intok enchim a' alleetuaka jiapsinee'ut, a' ta'aa betchi'bo emo temaine. ¹¹ Eme'e, wame'e lutu'uriat ka ju'uneaka, inime'e tua ka machiku jiapsame benaka, juka' kaita'po tu'ika ka tu'ik emo alleetuaka bem joa'uta, ka amemak a' joobaane. Ala, inime'e, eme'e ju'u lutu'uriae junae betana am nok tejwaane. ¹² Bwe'ituk inime'e, etbwa bem joa'uta, teuwaapo juni'i tiusi maachi. ¹³ Taa inia betana, ju'u Krijtota betana lutu'uriae, bempo ju'u ka tu'ik bem joa'ut, junaet ju'uneakai, junak bempo ka tu'ik betana emo temaine. Bwe'ituk ini'i lutu'uria, tachiriata benasi, si'imeta tajpa'alasia yeu a' mamachia. ¹⁴ Inia betchi'bo, Liojta ji'osia ji'ojteipo:

Empo, ju'u lutu'uriata ka ta'aaka, intok chukula, Liojta mak em bitnee'ut ka ju'uneame, aet ju'uneaka emo temaine.

Junuen empo Liojta bichapo, ka intok ka jiapsamta benasi em machine' betchi'bo, Krijtota sualeka a'u emo su'u tojine.

Aapo ju'u Krijto intok, inia betana enchi aniaka enchi jinne'unee ti ji'ojtei.

¹⁵ Junuen san, eme'e inim ju'u enchim emo uju'uka enchim jiapsa'u betana aet em mammatene. Intok eme'e, ka wame'e kaita bichaka ka ju'uneame benasi jiapsine. Ala wame'e lutu'uriat yuma'isi suawaka jiapsi'ea'a benasia. ¹⁶ Ka eme'e inim kia jachin juni'i jiapsaka, taewaim saka'atuane. Bwe'ituk inim inime'e taewaimmet si'ime ka tu'isi weye. ¹⁷ Inia betchi'bo san, kaachin eme'e kia beja ka suasi jiapsibaane. Ala eme'e, yo'owe Jesukrijtota a' tu'ureka a' joo i'a'ut aet ju'unee betchi'bo aet emo temaine. ¹⁸ Ka eme'e nanaakobaane. Bwe'ituk iniat enchim tu'i eerim ae nasontunee'u jiba ama aayuk. Inien tu'eaka ala eme'e, Liojta betana tu'u jiapsita yuma'isi emot jiapsituaka, si'imeku aapo'ik enchim jiapsi i'a'po aman jiapsine. ¹⁹ Eme'e, emo nasuk jume' salmom teaka ji'ojteim nokaka, Liojta betana weyemta teuwaane. Intok jume'e, Liojta ammea yo'ori betchi'bo bwiikim tu'uteim bwikakai. Intok ka jiapsita bepa, tua junen jiaka junuen Liojtau bicha enchim allea'uta teuwaakai. ²⁰ Eme'e, jiba wee'po si'imek betchi'bo juka' achai Liojta a' bai saune, junuen iniat itom yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriakai.

Jume' Krijtota sualeka nau jiapsame, jaisa bem nau jiapsi'ea'u

²¹ Eme'e, Jesukrijtota enchim nau yo'ore' betchi'bo, nanancha emo yo'oreka, eme'e si'imeku naas emo nok jikkajine.

²² Jume' kukunakame, inime'e, bem kukunam eiyaaka, bem nesaupo aman katne, bempo'im, Jesukrijtota eiyaaka a' nok jikkaja'a benasia. ²³ Bwe'ituk ju'u o'ou a' jubawata yo'owe, jiba juka' Krijtota, jume' aapo'ik sualemmeu a' yo'otuka'a benasia. Ju'u Krijto ket aapo juna'a, jume' a' sualeme betchi'bo mukuka intok am jinne'uka, aapo, aapo'ik betchi'bo a' takaawa benasi am eiyaame. ²⁴ Taa jume' Krijtota sualeme, bempo'im Krijtota eiyaaka aamak eaka a' nok jikkaja'a benasia, ket jiba junaen jume' kukunakame, inime'e si'imeku bem kukunammak eaka am nok jikkajaka jiapsine.

²⁵ Eme'e jujubekame, jume' enchim juubim am nak ta'aane. Krijtota, jume' a' sualeme, am nakeka intok a' me'etune' betchi'bo, aapo'ik au a' su'u tojaka'a benasia. ²⁶ Aapo inien aayuk, junuen, jume' a' sualeme, am jiokoituka, wepulsi Liojta betchi'bo am jiapsine' betchi'bo. A' nok lutu'uriae ka tu'ik betana, yuma'isi kaita amet ayuka'a benasi bem bittune' betchi'bo. ²⁷ Junuen inime'e Krijtota sualeme, yuma'isi intok ujoyisi tu'uteimtaka, ka tu'ika kaita amet bittaka, ala bempo'im, wepulsi si'imeku yuma'isi Liojtau emo su'u tojilamtaka, aapo'ik bichapo bem bittune' betchi'bo. ²⁸ Jiba inien san, jume' jujubekame, bem emo nake'e benasia, junuen bem juubim am nak ta'aanee'uta ameu utte'a. Bwe'ituk, ju'u a' jubawata nak ta'aame, che'a tu'isi ini'i, jiba aapo au nakeka june'elaane. ²⁹ Bwe'ituk kaabe inim, aapo a' taka omtaka aane. Ala, ju'u a' takaakame, bwa'awamta a' bwa'atuaka intok inika'a a' suuane. Ju'u Jesukrijto intok ket, jume' aapo'ik sualeka a'u emo su'u tojame, jiba inien am bicha. ³⁰ Bwe'ituk inime'e, a' takaawa, ka nanau machika nau a' weye'e benasi maachi. ³¹ "Jiba inia betchi'bo san, inim seenu, jubeko, ini'i utte'a jume' a' yo'owawam, aapo'ik am to'o simnee'uta, junuen a' jubiamak jiapsi betchi'bo. Intok junuen inime'e, Liojta bichapo, woika juni'i, wepul yoemta benasi bittune", ti ji'ojtei. ³² Ini'i inien weeme, ka witti machisi a aet ju'uneetuka, tua eiyaawatchik, ta'abwik teuwa a' oben. Ineponee intok inika'a, jume' Krijtota sualeme intok aapo'ik Jesukrijtota a' wepul yoemta benasi bem machia'ut a' noka'ati jiia. ³³ Taa ketchia ini'i, enchim we'epulaim, jiba enchim emo nake'e benasia, eme'e enchim jubim junuen enchim am nak ta'aanee'uta a' teuwa. Intok naa buustia, jume' kukunakame, inime'e bem kukunam, bem am nak yo'oree'uta a' teuwa.

6

¹ Eme'e usiwaim, Krijtota sualeka enchim jiapsa' betchi'bo, enchim yo'owam enchim am nok jikkajinee'uta utte'a. Bwe'ituk ini'i, Liojta betana lutu'uriaka weye. ² Jum nesauri ji'ojteimpo Liojta betana ju'u seenu, iniat chukula tu'ika aet bitneeka ju'u inen bat weyeme, ini'i: "Em yo'owam empo am nak yo'orine", ti jiaeme juna'a. ³ "Junuen empo, inim binwaa jiapsaka intok Liojta betana tua alleewamta bichaka em jiapsine' betchi'bo", ti ji'ojtei.

⁴ Eme'e intoko yo'owawaim yoemiakame, jume' enchim yoemiam, ka naa buusti ameu nokaka am omtituabaane. Ala eme'e inime'e, si'imeku tu'ik amma'ali kateka bem jiapsinee'ut am yo'oturiane. Intok Liojta betana weyemat am majtakai, junuen Jesukrijtota sualeka bem jiapsine' betchi'bo.

⁵ Eme'e intok, jume' enchim tekem betchi'bo jiapsaka tekipoame, eme'e, jume' inim bwiapo enchim tekem, tekilpo am yo'oreka, intok kaita'po am bai tatta'aka am omtituaka, junuen am nok jikkajaka jiapsine. Iniat jiba, Krijtota betchi'bo enchim tekipoana'a benasia. ⁶ Eme'e, inime'e, ka ama am aneo jiba, intok junuen, tu'isi amemak tawabaekai, tekilpo am bitne. Ala eme'e, Krijtota betchi'bo jiapsaka tekilta enchim joa'a benasi eaka, ka jiapsita bepa, Liojta enchim a' jiapsi i'a'po aman jiapsakai. ⁷ Eme'e, juka' enchim tekilta, eme'e babaeka a' joone. Inika'a eme'e, ka inim watem betchi'bo jiba, ala yo'owe Jesukrijtota betchi'bo enchim a' joa'a benasi eakai. ⁸ Bwe'ituk eme'e jaibu ju'unea, jume' tekem betchi'bo jiapsame, oo jume' ka tetekoka jiapsame juni'i, we'epulaim, jita tu'ik juni'i a' yaaka'u betchi'bo, yo'owe Jesukrijtota betana inika'a junaet tu'ik a' bittuanaa'u.

⁹ Eme'e intoko tekowaim, jume' emo betchi'bo jiapsaka, tekipoammak, jiba junaen si'imeku amemak tuttu'ine. Intok kaita'po naa buusti bettesi amemak katnee. Iniau eme'e waatine, kia enchim intok kia bempo'im Lios, teekau jiapsamta, si'imem nanancha a' yo'owaka'u. Aapo ju'u achai Lios intok, kaabeta yeu be'erika, si'imem nanancha eiyaaka am bicha.

Jume' Krijtota sualeme, Liojta betana weyeka, ju'u ae bem emo anianee'u

¹⁰ I'an intok Krijtopo nemak werim, eme'e, yo'owe Jesukrijtota mak eaka jiapsakai, si'imeku aapo'ik betana utte'aka jiapsine. Jiba aapo'ik betana weyeka, tua bepa aapo'ik utte'awae. ¹¹ Eme'e, Liojta betana weyeka, ju'u enchim ae emo anianeeka emot autuarie, eme'e junuen bebeje'erita betana weyeka yee ae a' bai ta'aa'u betana ka bai ta'aarim tu betchi'bo iniae emo aniane. ¹² Bwe'ituk itepo, kate watem inim jiapsaka bitwame betana beje'ewa. Taa ala ini'i, bebeje'erita betana ka tu'i jiapsim, ka bittaka jekapo rejteme betana te beje'ewakai. Inime'e inim bwiapo, ka tu'ik ayuka'po, a' koba'ika im nesaweka aneme juname'e. ¹³ Junuen san eme'e, si'imeta juka' enchim emo ae aniaka, Liojta betana emot autuarie, inika'a, sontaota nassuabaeka ju'u ae au a' ania'ue benasi machikai, ka a' koptane. Junuen eme'e, taewaita, bebeje'erita betana ka tu'ik weyeo, kaita'po ji'op betchi'bo intok chukula eme'e iniau yuma'asukai, ka ta'abwisi eaka, tu'isi jiapsaka enchim yeu kat betchi'bo. ¹⁴ Junuen san eme'e, wikosata benaka, Liojta nok lutu'uriae emo aniaka, bichau bicha, kaita'po ta'abwisi eene. Intok lutu'uriakamta, tu'ik jiba enchim joaka jiapsa'ue, ju'u ka tu'ik betana emo aniane. Sontaota, sisi'iwook supem benakue taupo iniae au a' ania'a benasia. ¹⁵ Eme'e, Liojta mak yanti, kaitat jain eaka jiapsiwamta betana weyeka juka' bemela nok lutu'uriata, yeteu enchim a' teuwaanee'u betana, enchim a' ta'aaka intok au yumaka enchim a' joone' betchi'bo, emo aet temaine. Inia betana jiba juka' sontaota, au a' bochampo wokteka, au a' ania'a benasia. ¹⁶ Taa si'imeta inia bepa, eme'e, si'imeku Liojta emomak tuka'uta enchim a' yoem'eiyaa ta'aa'ue emo aniane. Junuen, sontaota ko'ei sisi'iwookta mampo weiyaaka ae au a' ania'a benasia. Junuen eme'e, bebeje'erita betana, ju'iwam tajekame emou bicha kateme benaka, bettesi machika ka tu'ik emou a' joobae'uta, ka

emou a' yuma' betchi'bo. ¹⁷ Eme'e, Liojta betana weyeka, enchim jinne'urim tuka'uta, a' ju'uneiyaaka, kaitat jain eaka jiapsine. Junuen sontaota, kobat sisi'iwook mo'obe'ie au a' ania'a benasia. Intok eme'e, juka'a, Liojta betana a' nok lutu'uriata, inika'a, tebe kuchi'im benasi, Liojta betana tu'u jiapsita enchim sawaatua'uta, iniat eene. ¹⁸ Inika'a si'imeta eme'e, jiba Liojta betana a' tu'u jiapsie aniawaka, aet ju'uneaka, Liojtau bicha aet emo nokriaka a' joone. Junuen inika'a, eme'e, a' joo betchi'bo, ka ta'abwisi eaka, ka emo koptaika aet jiapseka a' joone. Intok ket si'ime wame'e inim, Liojta yoemiam am nokriane. ¹⁹ Nee betchi'bo intok ket eme'e, Liojtau bicha nokne. Junuen, chukula in teuwaanee'ut, aapo'ik nee aniane' betchi'bo. Intok ketchia, juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata, bat naataka kaabeta tua aet ju'unea'uta, inim, kaitat jain eaka, machisi yeteu in a' teuwaane' betchi'bo nee nokriane. ²⁰ Ju'u Lios, Krijtota betana bemela nok lutu'uriata, mekkaa, ta'abwi yoemratau in a' weiyaane' betchi'bo, nee au yeu pu'ak. Jiba inia betchi'bo i'an inepo inim eta'i. Jiba inika'a Krijtota nok lutu'uriata, ka jain eaka in yee a' majta'ea'a benasi in a' teuwaane' betchi'bo eme'e Liojtau nee nokriane.

Ji'ojtesuka ju'u Paplo, si'imem tebotua

²¹ Ju'u Tiikiko, tua naksi itom eiyaa'u, ju'u Krijtopo itomak weri, intok Jesukrijtota tekilpo, ka a' koptaka si'imeku tu'isi itom aniane, aapo, si'imeta juka' nee betana weyemat intok inim in joa'u betana enchim etejoriane. ²² Inia betchi'bo inepo, aapo'ik aman emou a' bittua, junuen itom ito bicha'ut, enchim tejwaakai intok ket enchim jiapsim a' jo'ane' betchi'bo.

²³ Aapo ju'u itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana, si'ime jume' Krijtota sualemmeu, kaitat jain eaka, yanti jiapsiwamta intok aapo'ik Jesukrijtota enchim sual ta'aa'uta enchim yee nak ta'aa'ue emot a' bit teboka, inika'a emot autuane. ²⁴ Intok aapo ju'u Lios, si'ime jume'e, tua junen jiaka jiba betchi'bo yo'owe Jesukrijtota a' nak ta'aame, a' tu'uwa'e am alleetwane. Tua junuentune.

Pilipensem

Ju'u Paplo, jum a' eta'ipo aneka, bwe'u jo'ara Piliipoj tea'po Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, intok ju'u Timoteeo, itepo, yo'owe Jesukrijtota tekoka ae betchi'bo jiapsame, itepo inika'a ji'osia ji'ojteita tee si'ime wame'e, jum bwe'u jo'ara Piliipoj tea'po Krijtota sualemmeu intok junama'a jume' ameu yo'o ya'arim intok jume' ame nasuk ama wate tekilta joaka jiapsammeu, inime'e, Liojta yoemiam taka intok Jesukrijtota mak eaka jiapsame, inika'a ji'osiata te emou a' bittua. ² Itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana si'ime tu'ika enchim ae alleenee'uta, intok yanti, ka jain eaka enchim jiapsinee'uta te emo tana waata.

Ju'u Paplo, jume' Krijtota sualeme Liojtau bicha am nokria

³ Inepo, in emou waate'ebeleki jiba Liojta yo'oreka emo betchi'bo, alleaka nee in a' bai sae'uta teuwaa. ⁴ Inepo nee jaksa Liojtau bicha yee nokriakai, jiba nee tua alleaka si'imem enchim au bicha nonokria. ⁵ Bwe'ituk eme'e, che'a bat, Krijtota enchim a' sualeka'po naateka i'an tajtia, Krijtota bemela nok lutu'uriata, in a' teuwaa'ut, eme'e nemak eaka iniat nee anialaa. ⁶ Ineponee ala iniat Liojtat yoem'ea, jiba aapo'ik, juka' bat naataka emou tu'ika, Krijtota betana weyeka, enchim a' ya'ariaka enchim a' mabettuakame, inia betana emou tu'ik a' joa'ut, taewai, Jesukrijtota juchi a'abo a' notte'u tajtia, junuen chupiasi, yuma'isi enchim aet yeu yuma'anee'ut, enchim a' aniane'po ne aet yoem'ea. ⁷ Inepo, inia betana enchim si'imem betana inika'a in a' teuwaanee'uta, nee inien a' lutu'uria'ati ea, tua junen jiaka enchim in nake'u net aayuka' betchi'bo. Intok kia inia betana, jum yee e'etawa'po nee kateko, oo ju'u ya'uraata bichapo, jiba Krijtota betana juka' nok lutu'uriata, a' lutu'uriatuka'uta in a' nokria'po nee aneo, eme'e, nemak eaka nee anialaatuka' betchi'bo, jiba Liojta betana juka' tu'ik in bicha'uta, eme'e nemak a' bicha. ⁸ Bwe'ituk ju'u Lios ju'unea, enchim si'imem tua in enchim nake'epo, jiba aapo'ik Jesukrijtota tua junen jiaka itom a' nake'e benasia enchim nakekai. ⁹ Liojtau bicha nee enchim nokria, junuen enchim, emo nasuk che'a juni'i yuma'isi enchim emo nak ta'aaka intok ket iniamak, enchim, Liojta betana, a' tu'u jiapsie aniawaka, koba suawata intok inim si'imeku, witti jita marmateka, a jitat ju'uneewamta emot aune' betchi'bo enchim nokriakai. ¹⁰ Junuen, eme'e inim, ju'u ka tu'ik betana intok ju'u tu'ik betana, juka' tu'ik machisi bichakai, a enchim yeu a' pu'ane' betchi'bo. Intok junuen eme'e inim, Liojta bichapo kaita ka tu'ika bo'o jooriaka jiapsine. Intok junuen, kaita ka tu'ik emot enchim beje'eka aune, chukula Krijtota a'abo a' notteo. ¹¹ Intok inien, ju'u Jesukrijto, aapo inim ju'u enchim jiapsa'ut, si'imeku tu'ik enchim bo'o joorianee'ut, watemmeu tu'ineeka weyeka, intok junuen juka' Liojta tua a' eiyaawaka a' yo'orina' betchi'bo, iniat enchim aniane.

Ju'u in tu'uree'u, Krijtota betchi'bo jiapsiwame juna'a

¹² Krijtopo nemak werim, inika'a nee enchim ju'uneiyaa i'a, inim si'imeta juka' jiokot neu weyemta in bicha'uta, inika'a, yo'owe Jesukrijtota bemela nok lutu'uriata yee jinne'uka, che'a juni'i si'imekut a' teuwaatune' betchi'bo a' weye'u. ¹³ Junuen weyekai, inim ya'uraata bwe'u karipo, si'ime jume' sontaaom, jume' inim eta'im suuame, intok ket inim si'ime, inime'e, Krijtotamak eaka in jiapsa' betchi'bo inim in eta'ituka'po a' ju'uneiyaa. ¹⁴ Intok inien, inim bwe'u jo'arapo, si'ime jeela jume' Krijtota sualeme, inim eta'ita nee ju'uneiyaakai, bempo, Krijtota betana juka' bemela weyemta, aet bamseka intok ka majaeka, Krijtotat yoem'eaka, yeteu a' teuwaa saka.

¹⁵ Lutu'uria ala, inim watem ane'u, inime'e, Krijtota nok lutu'uriata yeteu a' teuwaaka juni'i, taa inime'e net kopteka intok bem eiyaanaa'uta che'a waataka intok nok nasuaka a' joame. Taa waate, Krijtota bem nake' betchi'bo, tua junen jiaka a' jooa. ¹⁶ Waate, Krijtota betana weyeka juka' nok lutu'uriata teuwa, iniae ame betchi'bo jiba tu'ik aet bitbaekai. Intok ka tua junen jiaka intok ka lutu'uriapo inime'e a' teuwaakai. Bwe'ituk inime'e, nee eta'ita bichakai, iniae che'a juni'i bettesi bem neu a' au i'a' betchi'bo. ¹⁷ Taa jume' waate ala, Krijtota tua bem nake' betchi'bo a' teuwa. Bwe'ituk bempo, juka' Krijtota betana nok lutu'uriata, a' lutu'uriatuka'uta in a' nokria' betchi'bo inim in eta'ituka'uta ju'uneyakai. ¹⁸ Taa inia betana ne kaachin jiia. Bwe'ituk jachin weyeka juni'i, inia betana tua junen jiaka, oo kia ka tua junen jiaka a' teuwaawao, inime'e jiba Krijtota betana weyemta a' teuwa. Ini'i intok nee betchi'bo alleewame.

Intok inepo chukula ketun san nee che'a bepa ne alleene. ¹⁹ Bwe'ituk ju'uneanee si'imeta inia betana, nee betchi'bo chukula tu'isi yeu a' weene'po. Jiba iniat emo betana Liojtau bicha nokriawakai, intok Jesukrijtota tu'u jiapsi betana aniawakai. ²⁰ Bwe'ituk inim ju'u in waataka chukula in bitbae'u, kaitat tiweka, ala inepo kaitat jain eaka in noknee'u juna'a. Junuen weyeka, bat naataka benasia, jiba i'ani intok chukula juni'i, aapo'ik Krijtota, nee betchi'bo che'a juni'i a' yo'orinaa'uta aapo'iku a' aune' betchi'bo. Iniat inepo, ela'po su nee inim jiapsaka tawanee oo ae betchi'bo me'etuneeakai. ²¹ Bwe'ituk inim, nee betchi'bo, ket jiapsakai ju'u in eiya'u, Jesukrijtota betchi'bo jiapsakai in a' yo'orinee'u juna'a. Intok inim ju'u chukula in muknee'u, iniat che'a tu'isi, kia ju'u che'a eiyaawatchika jiba yuu in bitnee'u tune. ²² Taa inepo ketun inim jiapsaka Krijtota betana juka' tu'ik aapo'ik a' sualnaa'uta a' joakai, inien san inepo ka ju'unea inia betana in yeu pu'anee'ut. ²³ Inia wooi weemta betana obiachi ju'u in ama yeu pu'anee'u. Senu wee'po, nee mukuk juni'i inien a' tu'ure. Junuen inepo baa Krijtotamak anpeakai. Bwe'ituk ini'i junuen, nee betchi'bo che'a juni'i tu'i ean. ²⁴ Taa inia betana, emou tu'ik betchi'bo, utte'atunee ketun inim in jiapsinee'uta. ²⁵ Ineponee intok inien yeu a' weenee'ut ju'uneakai, ketun inim emomak in tawanee'ut nee ju'unea. Junuen inepo, Krijtota che'a yuma'isi sualeka, intok junuen iniat, tua alleaka enchim jiapsinee'ut ne enchim ania betchi'bo. ²⁶ Junuen weyeka, eme'e chukula juchi aman nee bitne. Inie, emo betchi'bo enchim alleenee'u, intok Krijtota enchim bai sae'u emot aune.

²⁷ Wepulsi ju'u enchim eiyaanee'u ala, ini'i, Krijtota nok lutu'uriata, junama wa'am enchim a' nok jikkajaka jiapsinee'u juna'a tune. Inien, jiba inepo aman enchim bichakai, oo mekkaa, ka nee ama emomak aneo juni'i, emo betana nee a' ju'uneiyaabae, aman, Krijtota enchim suale'u betana, ka ta'abwisia, taa wepulsi jiba enchim nau eaka junuen eme'e si'ime nau, yo'owe Jesukrijtota nok lutu'uria yee jinne'umta, enchim sualee'u, aet beje'ewaka juni'i, jiba bichau bicha enchim a' soal teboka jiapsa'u. ²⁸ Eme'e, wame'e enchim beje'eka jiapsame, tua kaita'po am majaune. Ini'i inien bem enchim beje'ee'u, machisi a' teuwa, bempo'im jiba betchi'bo ka tu'isi tawaanee'uta. Taa ketchia ini'i, enchim intok, jiba betchi'bo jinne'uimtunee'uta a' teuwa. Intok jiba Liojta betana weyekai. ²⁹ Bwe'ituk eme'e, jiba Krijtota betana, junuen weyeka, tua eiyaawatchika, aapo'ik enchim soal ta'aa'u, iniau enchim yeu pu'ak ju'u Lios. Taa iniemak eme'e, Krijtota betchi'bo, juka' jiokot emo bitwamta enchim a' bitne' betchi'bo yeu pu'arim ketchia. ³⁰ Eme'e ket, wepulsi weyeka, Krijtota mak eaka intok a' nok lutu'uriata nokriakai, eme'e beje'ewa intok jiokot emo bicha. Jiba, bat naataka, tua jiokot in ino bichaka'uta nee betana enchim a' ju'uneiyaaka'a benasia. Intok i'an juni'i, eme'e, tua bettesi weyeka, in jiokot ino bicha'uta nee betana a' ju'uneiyaatuarim tuka'a benasia.

Krijtota jaisa ka au che'ewareka'u, intok jaisa yo'orisi a' machiaka'u

¹ Junuen san eme'e, Krijtota betana aniawakai, ka ko'om eakai, intok eme'e, aapo'ik yee a' nak ta'aa'uta ju'uneiyaaka junae jiapsi jote'elaa takai, intok aapo'ik Krijtota tu'u jiapsi emomak tuka'ut ju'uneakai, intok eme'e, enchim yee nak'eiyaa'u intok enchim yee jiokol ta'aa'u emot ayukai, ² inien tuka'ateko, eme'e, si'ime emo nasuk, wepulsi nau eaka jiapsaka, intok wepulsi si'ime emo nak ta'aakai, intok inim, jita betchi'bo jiapsaka, chukula enchim bitbae'ut, nanancha eaka, eme'e junuen enchim jiapsa'ue, junae, in alleenee'uta emo betana nee bitbae. ³ Eme'e, si'imeta juka' enchim joa'uta, ka emou jiba tu'ik waataka oo ae betchi'bo emo jikat eiyaabaeka, taa ala eme'e, kaita'po emo che'ewarekai a' joone. Intok emo nasuk, si'ime nanancha bem eiyaawatchiaka'uta, nat bichaka jiapsine. ⁴ Kaabe emo nasuk, au jiba tu'ik jariune. Ala eme'e, inim watemmeu bicha tu'ika weyemat jiapsine.

⁵ Eme'e, emo nasuk, jiba Jesukrijtota ka jikat au eiyaaka a' jiapsaka'a benasia eaka jiapsine. ⁶ Bwe'ituk aapo inim aneka, jiba Liojtakai juni'i, taa aapo inim ka junuen Liojta benasi a' bitnaa'uta aapo'ik betchi'bo a' waatak. ⁷ Ala aapo, Liojtaka, junae betana juka' au a' lutu'uriatuka'uta, a' koptaka omola a' tawaak. Intok aapo jiba inim ito benasi yoemtaka aapo yeu tomtekai, inim tekoka jiapsamta benasi au tawaak. ⁸ Intok chukula aapo, inien ito benasi inim jiapsakai, kaita'po jikat au eiyaaka jiapsaka intok Liojta a' ya'aa i'a'uta a' chupa'abaekai, aapo, a' me'etune' betchi'bo au su'u tojak, junuen aapo, kia tiusi machika kuuset mukneeka juni'i. ⁹ Jiba inia betchi'bo ju'u Lios, aapo'ik si'ime, si'imeku ju'u eiyaawamta bepa, aapo'ik yo'orisi a' eiyaanaa'uta au lutu'uriatuka, inika'a a' bittuak. Intok ketchia, jume' team, si'imekut, si'ime team bepa ta'eewame a' teatuakai. ¹⁰ Junuen, chukula taewaita yumako, si'ime, kia jum teekau intok inim bwiapo jiapsame, intok kia jume'e, ka tu'isi tawaka, mekka bwiata betuk jipu'uwame juni'i, si'imem, kaabeta be'eeka, jume' Jesujta team jijikkajakai, tonommea am japtene' betchi'bo. ¹¹ Intok junuen, si'imem, aapo'ik yo'owe Jesukrijtota, si'imeku a' yo'otuka'uta, a' ta'aaka junuen a' lutu'uria ti bem a' teuwaane' betchi'bo, junuen achai Liojta si'imem betana yo'orisi a' eiyaana' betchi'bo.

Jume' Krijtota sualeme inim jiapsaka, tachiriata benasi maachi

¹² Junuen san Krijtopo nemak werim, tua in nake'um, in emomak aneo, enchim jiba in enchim tejwaaka'ut, enchim nee aet jikkajaka'a benasia, inia betana eme'e i'an, mekka nee emou nee aneo, ketun che'a bepa nee aet jikkajine. Eme'e, jinne'urimtakai, kaitat emo che'ewareka, intok iniat Liojta bichapo, ka tu'iku ji'op majjaeka aet jiapsine. ¹³ Bwe'ituk ju'u Lios, aapo juna'a, juka' tu'ik, intok aapo'ik enchim nok jikkajinee'ut, kia junuen enchim a' ya'ape'eene' betchi'bo intok inika'a, aapo, enchim aet yeu yuma'ane' betchi'bo enchim aniam, tua aapo'ik junen a' tu'ure'po amani.

¹⁴ Si'imeta juka' enchim joa'uta, eme'e kaachin ae tana jiaka intok kaitat nok nassuaka a' joone. ¹⁵ Junuen, inim kaabeta, ka tu'ik intok enchim a aet na'atejonaa'uta, emot a' bitne' betchi'bo. Ala eme'e jume' inim jiapsame, jume' wepulsi ka tu'ikut jiba jiapseka a' joame, intok si'ime ka tu'i yoemem nasuk, eme'e, Liojta betana yoemiarimtakai, ka tu'ika kaita emot aune. Eme'e inime nasuk, teeka tua ka machiku chokim beeteme benasi tachiriam benaka, ju'u tu'ik betana am ju'uneetua. ¹⁶ Intok eme'e, jiba yuu jiapsiwamta betana, juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata ameu a' teuwaakai. Junuen chukula Jesukrijtota a'abo notteo, inepo emo betchi'bo tua yuma'isi in allea'uta inepo a' bitne. Inepo, juka' emo nasuk in ino utte'a jooriaka in ya'ari intok kia juka' tekilta juni'i, ka kia beja in a' ya'ariaka'po ju'uneakai. ¹⁷ Intok junuen inepo, Liojta enchim a' sual ta'a' betchi'bo, a' yo'oribaeka, jiokol aneka enchim bo'o jooria'uta, inika'a emomak a' chupa' betchi'bo, inepo me'etuneeka juni'i, inien weyeka inepo, kaachin jiaka, iniat Liojtau bicha emomak in allea'uta nee enchim a' bit i'a. ¹⁸ Junae betana ket eme'e alleene. Intok inien in allea'ut eme'e nemak alleene.

Ju'u Timoteeo intok ju'u Epaprolito' teame

¹⁹ Yo'owe Jesukrijtota junen eao, ineponee juka' Timoteeota nee lauti aman emou a' bittuabae. Bwe'ituk junuen inepo enchim aman ju'uneiyaaka allee betchi'bo. ²⁰ Bwe'ituk inepo kaabeta intok inim nele benasi eaka emot jiapsekamta intok tua lutu'uriapo emo tana tu'ik waatamta emou bittua machi. ²¹ Bwe'ituk inim si'ime jume' waate, bempo betchi'bo bem joonee'ut jiapse. Intok inime'e, Krijtota betana weyeka bo'o jooriawamtat, ka a' eiyaaka, ka aet jiapsek. ²² Taa eme'e emo nasuk jaibu tu'isi a' ta'aa Liojta betana weyemtau yumaka a' joa'uta. Intok aapo'ik Krijtota nok lutu'uriata in yee majta'ut, nemak tekilta a' ya'ariaka'uta, yoemiawaita, aapo'ik achaiwa a' ania'a benasia. ²³ Inien san, inepo aapo'ik ne aman emou a' bittuabaeka'ea. Taa inepo inim neu a' chupnee'uta bat ju'uneesuko. ²⁴ Ineponee ala, inia betana yo'owe Jesukrijtotat yoem'ea, junuen, jiba inepo weyeka, lauti in aman enchim bitnee'u betana.

²⁵ Taa ketchia, inepo juka' Krijtopo itomak weri, Epaprolito' teamta, juka' tekilta nemak joamta intok iniat nemak jikot au bichamta, i'an lautipo in aman emou a' bittuanee'uta a' utte'a ti ea. Jiba juka' enchim, neu ayukamtat nee a' aniane' betchi'bo aman bat naataka enchim a'abo bittuaka'uta. ²⁶ Bwe'ituk aapo tu'isi aman enchim si'imem bitpea. Intok aapo emo betchi'bo ka yanti ela, aapo'ik ko'okoeka'u betana enchim a' ju'uneiyaaka' betchi'bo. ²⁷ Lutu'uria ala, junuen aapo'ik a' ko'okoeka'po intok inim batte mukukai. Taa ju'u achai Lios aapo'ik a' jikoleka a' aniak. Intok ka aapo'ik jiba taa nee ketchia junuen inim, junae betchi'bo, ka naa buusti intok in sioka'u net aune' betchi'bo. ²⁸ Inia betchi'bo nee, inepo che'a juni'i, aman emou a' bittuabaeka bamseka junuen aapo'ik juchi a' bichaka enchim alleaka intok junuen inepo nee juni'i, ka unnaa siok betchi'bo ne aman emou a' bittua. ²⁹ Aapo'ik eme'e, Krijtopo emomak a' weriaka'po aman, eme'e tu'isi, intok tua enchim alleerie a' mabetne. Intok eme'e, jiba inien aapo'ik bebenaka Krijtota sualeme, am eiyaaka am bitne. ³⁰ Bwe'ituk aapo junuen, wepulsi Krijtota betana tekil weyemtat a' jiapseka' betchi'bo batte mukukai. Aapo, ju'u au yeu a' weenee'ut ka au jinileka, enchim inim nemak aneka, enchim nee aet ania'ea'ut, nee aniakai.

3

Tua lutu'uriapo, Liojta betana ju'u lutu'uria weyeme

¹ I'an intok, Krijtopo nemak werim, yo'owe Jesukrijtotat eaka, eme'e enchim allea'u emot aune. Inim nee betchi'bo kaachin maachi, juka' che'a bat in emou ji'ojteka'u betana juchi in emou a' teuwaanee'uta, bwe'ituk ini'i, emo betchi'bo, tu'ineeka weye. ² Eme'e, wame'e ka tu'ik joaka intok juka' Liojta betana nok lutu'uriata, ka junama wa'am yee a' majtame betana, intok jume' sirkunsision teamta, jinne'ui tu betchi'bo a' bo'o joorianaa'uta a' utte'a ti jiamme betana, emo suuane. ³ Bwe'ituk itepo, witti weyeka, itom jiapisie, Liojta yo'oreme, intok Jesukrijtotamak itom ea' betchi'bo tua alleaka jiapsakai, itepo juname'em jume'e, Liojta bichapo lutu'uriapo sirkunsiraaroarim benasi bitwame. Intok itepo, juka' inim ka nanau machika bo'o jooriawamtat ka iniat eaka bo'o bichame. ⁴ Jiba nee inepo, inile benaka bo'o jooriawamtat eaka, a aet bo'o bit betchi'bo, lutu'uriaka juni'i. Inim kaabe intok che'a nee bepa lutu'uriata jipu'uu ean inile benaka bo'o jooriawamtat eaka bo'o bit betchi'bo. ⁵ Inepone, woj naiki taewaim weyeka yeu tomtilataka, nee sirkunsiraaroawak. Bwe'ituk inepo Ijra'el tuka'uta betana nat tomti a' yoemrawa betana ne weye. Ket aapo'ik yoemia, Benjamin teamtat yeu katriam betana ne weyekai. Ineponee epreeo, jume' in yo'owam, bempo'im tua epreeo yoemra tuka' betchi'bo. Inepone, jume' Moiseejtuka'uta betana nesauri ji'ojteim, kaita be'eeka, yuma'isi ket in am bo'o jooriasuka'po, inika'a teuwaaka nee paiseeom teammak na'ikiatukan. ⁶ Inepo, tua junen jiaka, aet jiapseka, junuen inepo, te'opommet, jume' Krijtota sualeme am lu'utabaeka ne ameu suuan. Intok inepo,

jum Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteimpo weyeka, si'imeku amma'ali jiapsi'eewamta betana, yuma'isi in a' jooa' betchi'bo, kaita'po na'atejo machikai. ⁷ Taa si'ime ju'u inile benaka bo'o jooriawaa'u, bat naataka nee betchi'bo tua in eiyaaka a' bicha'u, i'an inepo, Krijtotamak eaka in jiapsa' betchi'bo, junaka'a bo'o jooriawame, nee betchi'bo, kaita tu'ika aet aayuk. ⁸ Intok naa buustia, inepone, inim si'imeta nee, kaita teuwaamta benasi nee a' eiyaa. Inika'a, i'an juka' in yo'owa, Jesukrijtota, kaitau a tamachiatuka weyeka, inepo a' eiyaa ta'aakai. Aapo'ik Krijtotamak eaka intok aapo'ik yeu pu'arika jiapsibaeka, inepo si'imeta ne omola tawaaka, mekka wo'otita benasi a' eiyaaka a' bicha. ⁹ Intok junuen aapo'ik sualeka, nee si'imeku aapo'ikumak eaka jiapsibae. Intok iniat, ka junuen Moiseej tuka'uta nesauri ji'ojteimpo weyemta in a' joaka jiapsaka' betchi'bo, junaet eaka, tu'isi in mabettunee'uta bo'o bichakai. Ala, Jesukrijtota in a' sualeka' betchi'bo, junae, Liojta betana tu'isi in mabettunee'uta bitbaekai. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' Krijtota sualeme, inime'e, ka tu'ik kaita amet ayukame benasi am bichaka, tu'isi am mabbeta. ¹⁰ Ju'u in bit bo'o bichaka in ta'aanee'u, inien weyeka, yuma'isi, Krijtota in a' ta'aaka jiapsinee'u, intok, kokoarim nasuk ae a' jiabijteka'u utte'awae aniawaka in jiapsinee'u, intok jiba aapo'ik inim jiokot au a' bichaka'u benak nee a' inne'aakai, junuen, jiba aapo'ik a' mukuka'a benasi, inepo mukneeka juni'i, ini'i juna'a. ¹¹ Junuen, inepo ket ale benasi, kokkoarim nasuk in jiabijtenee'uta, in a' jajamnee'uta bit bo'o bichakai.

Chukula, Liojtamak tu'ik jajam betchi'bo, u'u itom aet jiapsi'ea'u

¹² Ineponee si'imeta inia betana, ju'u in teuwaa'ue, kannee jaibu in a' jajam suka'uta intok kia juka' inim si'imeku yuma'isi in jiapsi'ea'uta juni'i, kannee inika'a teuwaa. Taa inepone, juka' Jesukrijtota nee a' bit i'aka, junak junae betchi'bo nee yeu a' pu'aka'uta, jiba iniat, bichau bicha nee ino utte'a jooria, junuen inika'a in a' jajamne' betchi'bo. ¹³ Krijtopo nemak werim, ineponee iniat nee kee ino aet yeu yuma'asuka'a benasi ne ea. Ala nee senu weemtat eaka jiba a' ya'abae. Si'imeta juka' jaibu simsukamta, a' koptaka, intok i'an inepo, juka' bichau bicha in ya'a'ea'ut jiba ne jiapse. ¹⁴ Inien weyeka, nee aet yeu yumaka intok juka' Liojta, aapo'ik chukula, Jesukrijtota mak itom eaka jiapsaka' betchi'bo, juka' jiba betchi'bo tu'ik itou a' na'ikiaka'uta, junuen junaka'a jiba jajambaeka nee ino utte'a jooria.

¹⁵ Si'ime itepo jume'e, ka jiapsita bepa, yuma'isi Krijtota soal ta'aame, itepo inien inia weyemtat itepo tee eepo yuma'i. Inia betana intok, emo nasuk watem, wateku ta'abwisi ea'ateko, aapo ju'u Lios, inia betana enchim aet ju'uneene' betchi'bo enchim aniane.

¹⁶ Taa ini'i ala, itepo, Krijtota betana weyeka juka' lutu'uriata, i'an tajtia itom ta'aalaa'u betana, iniamak weyeka itepo iniat jiapseka, inim si'imeta tee a' bo'o jooriaka jiapsine.

¹⁷ Krijtopo nemak werim, eme'e, inim ju'u in jiapsaka'ut, nee bichaka, neu a' ta'arika jiapsine. Intok ketchia, eme'e, jume' watem, enchim itou a' ta'a i'aka, ju'u itom jiapsaka'ut, itou a' ta'aaka jiapsammamet mammatene. ¹⁸ Inim jue benasi enchim a' etejourialaa, intok i'an nee ketun juchi wee'po, tua aet siokaka ne emou a' teuwaa, inim juebenam ane'u, Krijtota junuen weyeka, kuuset ito betchi'bo a' mukuka'u betana, juka' lutu'uriata a' beje'eka jiapsame. ¹⁹ Taa chukula inimmeu ju'u chupneeme, jiba betchi'bo jiokot bem emo bitnee'u juna'atune. Inime'e, wa'a Liojta yo'oriwamta benasi bem aet jiapseka'u, ju'u tua kiak bem bwa'anee'u juna'a. Ju'u tiusi machika bem joa'u, ame betchi'bo alleewaka, ae emo uttiawame. Intok inime'e, wepulsi inim weyemtat jiba jiapsek. ²⁰ Taa itepo, jiba teekau jiapsammak tee aman lutu'uriak. Intok ketchia, itepo, jiba juna'abo teeka betana tee a' bo'o bicha, juka' yee jinne'umta, juka' itom yo'owa Jesukrijtota. ²¹ Aapo intok, inime'e inim, ka eiyaawatchika jiokot machika itom takaam, aapo junuen, aapo'ik takaawa, ujoysi machika, ka lu'utineeme, junuen am machine' betchi'bo junuen itom tawaane. Intok aapo, inika'a, jiba ju'u aapo'ik utte'awae, si'imekut, si'imeta ae a' yeka'ue, inika'a ya'ane.

4

Yo'owe Jesukrijtota ka koptaka, jiba alleenee

¹ Inien san Krijtopo nemak werim, tua in nake'um, eme'e i'an tua in bitpea'um, jiba jume'e, emo betchi'bo tua alleaka intok emo nasuk aneka tekilta in ya'ari betchi'bo, chukula juka' jiba betchi'bo tu'ik emot in bitnee'u. Eme'e, jiba inien ka ta'abwisi eaka, bichau bicha Krijtota ka koptaka, a' sualne, tua in nake'um.

² Ju'u Ebooria' teamtau intok ju'u Sintiike' teamtau ketchia, itom yo'owa Krijtota enchim nau a' suale'po aman, enchim nau emo tu'utene' betchi'bo nee emou nooka.

³ Empo intoko, nemak juka tekilta, ka oubaka, jiba nemak a' joame, inime'e jaamuchim Krijtopo itomak werim, amemak etejoka em am aniane' betchi'bo ne eu ujbwana. Bwe'ituk bempo nemak, juka' Krijtota nok lutu'uriata, jiokot emo bichaka, emo utte'a jooriaka a' teuwaa betchi'bo nee aniak. Bempo, ju'u Klemente' teamta make intok jume' waate nemak tekipoanoakam mak nawi, inime'e, bempo'im team, bempo wame'e Liojtamak jiba yuu jiapsineeme, junamemak na'ikiari.

⁴ Eme'e, yo'owe Jesukrijtotat eaka, jiba wee'po, alleaka jiapsine. Intok ne wosa nee a' teuwaa, tua eme'e alleene. ⁵ Inim eme'e, si'imem betana, si'imeku tu'ik yeteu enchim joaka jiapsa'uta emot bitnaa. Ju'u taewai, yo'owe Jesukrijtota aet a'abo a' nottinee'u abe yuuma.

⁶ Inim eme'e, kia jita ayukamta betchi'bo juni'i, ka siok eebaane. Ala eme'e junae betana, si'imeta Liojtau bicha nokaka au a' teuwaane. Junuen au bicha emo nokriaka intok ketchia si'imeta betchi'bo enchim a' bai sae'uta teuwaane. ⁷ Junako ju'u Lios, aapo'ik betana weyeka, juka' kaitat jain eewaka yanti elwamta, inia betana, kaitau a tamachiatuka, inim si'imek che'a bepa eiyaawatchik enchim bittuane. Intok ini'i, aapo'ik betana weyeka yanti elwaka jiapsiwame, inim enchim jiapsim intok enchim aet jiapseka'ut, inika'a, Jesukrijtotamak eaka enchim jiapsa'ut, si'imekut enchim aniane.

Eme'e tu'ik ausu'likut emo temainee

⁸ I'an intoko Krijtopo nemak werim, eme'e, si'ime ju'u inim lutu'uria taka weyemtat, intok si'ime ju'u yo'ori maisi weyemtat intok ju'u si'imeku lutu'uriaka bo'o joori-awamtat, si'ime ju'u, Liojta bichapo tu'isi jiapsiwaka joowamtat, si'ime tu'isi weyeka naksi machika weyemta aet ayukamtat, si'ime ju'u inim tu'ika aet ayuka senuk a joonee'ut, eme'e si'ime inile benakut jiapsine. Eme'e, si'ime waka'a tu'ika intok junae betchi'bo jiba enchim aet mabbetnaa'ut emo temaine.

⁹ Eme'e, juka' in enchim majtai, juka' enchim bo'o joorianeeke in enchim tejwaarita intok juka' nee betana enchim jikkajaka'u intok enchim bichapo a' joaka in ya'ari enchim bichaka'uta, au waateka a' bo'o jooriane. Ju'u Lios intok, aapo, kaitat jain eewaka yanti elwamta yee bittuame, aapo emomaktune.

Bwe'u jo'ara Piliipoj tea'a betana, Krijtota sualeme Paplota betchi'bo, ju'u tomi nau tojiwakame

¹⁰ Tua ne alleaka itom yo'owe Jesukrijtota bai sae, juchi wee'po ju'u in ino ae aniane'e'ue, enchim neu waateka' betchi'bo. Inen jiaka, kannee enchim nee koptalatuka'uta a' teuwaakai. Ala che'a, inia betana, bat naataka enchim nee aniane'e'uta ka utte'atukan.

¹¹ Inika'a nee teuwaaka, kannee inim tua kaita in jipueka neu a' be'e' betchi'bo a' teuwaa. Bwe'ituk inepo nee, kia jita ili in jipue'ue, in yanti elaka jiapsinee'u nee joiwala. ¹² Inepo nee kaita jipueka in jiapsinee'uta, intok kia ae in ino ania'uta jipueka in jiapsinee'uta juni'i, nee a' ta'aa. Inepo inim, jachin weyeka, ji'ibwaka oo ka ji'ibwaka, yu'in jita jipueka oo tua kaita jipueka juni'i, ka jain eaka in jiapsinee'uta, nee a' ta'aa.

¹³ Inim si'ime weyemta betana, iniau nee yuuma. Bwe'ituk Krijto juna'a, nee aniaka, aapo ju'u inia betchi'bo utte'ata net autuame. ¹⁴ Taa junuen taka juni'i, inim lautipo tua obiachisi in ino bichaka neu ayukamtat eme'e nee aniakai, iniat eme'e tu'isi aayuk.

¹⁵ Jiba enchim, jume'e, jum bwe'u jo'ara Piliipoj tea'po joomem ket ju'unea'a benasi, junako, jum bwiaara Maseroonika' tea'a betana Krijtota bemela nok lutu'uriata ju'ubwa nee yee a' majta taiteka nee yeu simeo, eme'e, kaabe intok jume' Krijtota sualeme, Liojta betana weyeka tu'ik enchim nee betana mabetaka, inika'a alleaka enchim a' bai saeka' betchi'bo, eme'e, si'ime nau a' yuma'ariaka, juka' in ino ae anianee'uta neu a' bittuakame. ¹⁶ Bwe'ituk junako, ketun jum bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po nee ama aneo, eme'e wosa oo ae bepa, nau a' tojaka, juka' in ino ae anianee'uta, aman neu a' bittuak. ¹⁷ Kannee jak wepulsi emo betana jita in mabetnee'ut jiba eakai. Ala ju'u in bitbae'u, ini'i, tu'ik enchim ya'ari betchi'bo, chukula, Liojta bichapo, che'a juni'i emou tu'ik enchim bitnee'u juna'a. ¹⁸ Bwe'ituk inim inepo, i'an naa buusti nee a' jipue, kaita neu be'eekai. Inepo, ju'u Epaprolito' teamta mak, enchim neu bittuaka'uta, iniamak juka' neu be'eemta bepa nee naa buusti a' jipue. Ju'u enchim nau tojaka enchim neu bittuaka'u, ini'i, win jubaka tattaawame, insienso' teamta benaka intok Liojta yo'ori betchi'bo, bwalata me'erita, aapo'ik ae allea'u benasi machika aapo tu'isi a' mabetak. ¹⁹ Aapo ju'u in yo'owa Lios, si'imeta juka' emou be'eemta enchim a' bittuane. Aapo, che'a bepa kaitau a tamachiatuka, Jesukrijtota betchi'bo, yee a' jooriasuka'u betana weyekai. ²⁰ Juka' itom Lios intok aapo itom yo'owa, tua alleaka jiba yuu betchi'bo a' yo'orinaa'u, aapo'iku aune. Tua junuentune.

Ji'ojtesuka, ju'u Paplo am tebotua

²¹ Eme'e, nee betana si'ime jume' ama Krijtota sualeka, Liojta yoemiam nee am tebotuariane. Jume' Krijtota sualeka, nemak inim aneme, enchim tebotua. ²² Inim bwe'u jo'arapo, si'ime jume' wate Krijtota soal ta'aame, intok che'a bat nokaka, jume' inim bwe'u jo'ara Roma' tea'po, ju'u che'a yo'o ya'arita Sesar teamta jo'aapo jo'aakame, inime'e enchim tebotua.

²³ Ju'u itom yo'owe Jesukrijto, aman enchim si'imem, aapo'ik betana weyeka, emou tu'ik enchim alleenee'u, emou a' autuane. Tua junuentune.

Kolosensem

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Koloosaj tea'po Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Liojta junen eaka' betchi'bo, Jesukrijtota beetana yeu pu'ataka nee yeteu bittuari. Inepo intok ket, ju'u Krijtopo itomak weri, Timoteeo' teamta make, ² itepo inika'a ji'ojteita, tee, jume' bwe'u jo'ara Koloosaj tea'po joomem taka, jume'e, ka a' koptaka, Krijtota sualeka Liojta yoemiammeu, tee a' ji'ojte. Aapo ju'u Lios itom yo'owa, aapo'ik betana ka jain eaka, yuma'isi yanti elwamta enchim a' bittuane.

Paplo, jume' Krijtota sualeme, Liojtau bicha am nokria

³ Itepo tee jiba juka' Liojta, itom yo'owe Jesukrijtota yo'owata tee aapo'iku bicha enchim nokriakai, emo betchi'bo te a' bai sae. ⁴ Bwe'ituk itepotee inim, emo betana Jesukrijtota enchim a' sual ta'aa'uta intok si'ime jume' Liojta yoemiam enchim tu'isi am nak ta'aa'u betana, tee emo tana a' etejoriari. ⁵ Eme'e junuen aneka, juka'a, chukula jiba betchi'bo teekau tu'ik enchim bitnee'uta a' ayuka'po'enchim a' ju'uneiya' betchi'bo. Eme'e, inika'a teekau jiba betchi'bo enchim bitnee'ut, juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata, a' jikkajaka a' mabetakai, junue inika'a ta'aak. ⁶ Jiba ini'i, Krijtota bemela nok lutu'uria, emou bicha teuwaawakame, aniat yeu tajtia si'imekut weyeka intok teuwaawaka, sualwa. Inia betana, jiba emo nasuk yeu a' sika'a benasia, junak bat naataka juka' Liojta, tu'isi aapo'ik yee a' nake'uta enchim a' jikkajaka'po naatekai intok junako, eme'e junuen yee a' nak ta'aa'uta tua lutu'uria taka a' weye'uta enchim a' ju'uneiyaakai. ⁷ Inia betana ju'u itom nak ta'aa'u, Epapraaj teame, ini'i itomak tekipanoakame, intok jiba aapo, emo betchi'bo Krijtota betana tekilta ka a' koptaka a' joame, aapo enchim a' majtak. ⁸ Aapo a'abo inim emo betana etejota itou nu'upaka intok, Krijtota sualeka enchim yee nak ta'aa'uta emot ayuka'u, itom etejoriak.

⁹ Inia betchi'bo itepo, inia betana enchim ju'uneiyaaka naatekai, itepo katte enchim koptaka, Liojtau bicha jiba enchim nokria. Intok junuen, inepo, aapo'ik Liojta, a' ea'po aman inien enchim jiapsi'ea'ut, tu'isi yuma'isi enchim a' ta'aanee'ut, intok ket, si'imekut, koba suawata emot a' autuane'ut, intok aapo'ik betana weyeka, si'ime juka' lutu'uriata, yuma'isi enchim a' ta'aanee'ut, enchim a' aniane' betchi'bo aapo'iku bicha ne enchim nokria. ¹⁰ Junuen eme'e, jume' Liojta yoemiam jiapsi'ea'a benasia, a jiapsine. Intok eme'e jiba aapo'ik tu'ureka a' joo i'a'uta a' joakai. Junuen eme'e inim si'ime tu'ik bo'o jooriawamta emot bittebone. Intok jiba che'a juni'i eme'e yuma'isi Liojta a' ta'aa sakakai. ¹¹ Itepo, si'imeku aapo'ik Liojta betana weyeka, kaitau a tamachiatuka ju'u aapo'ik utte'awae, yuma'isi aapo'ik enchim aniane' betchi'bo te au bicha enchim nokria. Junuen enchim si'imeta juka' bette maisi machik emou weyemta, yuma'isi, ka seej chukti eaka, intok tua enchim allea'u emot ayuka, ka enchim ko'om eene' betchi'bo. ¹² Intok juka' itom yo'owa Liojta junuen aapo'ik, jume' teekau ujoiku jiapsammak, juka' aapo'ik betana tu'ik, jume' a' yoemiam am bittuane'uta, ket enchim a' mabetnee'uta enchim au lutu'uriatune' betchi'bo enchim a' tu'u ya'ariakamta, enchim aet a' bai saune' betchi'bo. ¹³ Ju'u Lios, inim itom jume' lutu'uriat ka ju'uneaka intok bebeje'erita betana yekawaka, ka tu'ik itot ayukamta betana, aapo itom jinne'uk. Intok aapo, tua a' nakeka a' yoemia, teekau nesaweka a' kateka'u, junaman jiba betchi'bo itom aamak ane'uta itom a' tu'u ya'ariak. ¹⁴ Jiba junae, aapo'ik ito betchi'bo a' mukuka'ue itom jinne'uka intok itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoekai.

Krijtota kuuset mukuka' betchi'bo, u'u Liojtamak a emo tu'utewame

¹⁵ Ju'u Lios, ju'u ka bittaka jiapsame, a' u'usiwa a'abo yepsaka junuen aapo inim bittaka aanek. Ini'i intok aapo jiba ju'u Liojtamak tuka si'ime juka' ju'unakteita au

yo'otaka a' yekame. ¹⁶ Ketchia, jiba aapo ju'u Krijto juna'ataakai, ju'u, jum teekapo ayukamta intok inim bwiapo ayukamta, kia ju'u a bittumta intok kia ju'u ka a bittumta juni'i, aapo juna'a a' ju'unaktekame. Inien a' weyekai, kia teekau juni'i, si'ime ka bittaka ju'u yo'o ya'uraa nesawemta, intok jume' inim si'imem bepa ya'uraam, che'a utte'aka yo'o nesaweme, aapo si'imeta ju'unaktek, intok si'ime aapo'ik betchi'bo ju'unaktewak. ¹⁷ Aapo ju'u Krijto, si'ime ayukamta bepat che'a bat naataka naateka jiapsa. Intok aapo'ik betchi'bo si'ime ju'unaktei ayukame, ka ta'abwisi, ala tua junaen a' we'ea'a benasia ayuka weye. ¹⁸ Intok naa buustia ju'u Krijto, si'ime jume' a' sualeme, inime'e aapo'ik taka benasi machika, aapo juna'a ju'u inimmeu koba taka ameu yo'owe. Jiba aapo, inime'e a' sualeme, jiba yuu jiapsiwamta amet autuame. Aapo juna'atuk, inim ju'u che'a bat weyeka, jume' kokkoarim nasuk jiabijtekame. Junuen weyeka, aapo'ik si'imeku yo'otaka, bat a' kiktenee'uta junuen au lutu'uria tune' betchi'bo. ¹⁹ Bwe'ituk ju'u Lios, junuen aapo, aapo'ik junuen weyeka a' Lioj tuka'u, si'imeku aapo'ik Krijtota a' bittunee'uta junuen a' waatak. ²⁰ Intok ketchia ju'u Lios, Krijtota inim a' yaaka'ue amani, si'imeta ayukamta, junuen jume' inim bwiapo jiapsame, intok kia aman teekapo jiapsame nasuk juni'i, nau eewamta a' ya'anee'uta waatak. Junuen Krijtota inim si'imem betchi'bo kuuset popontaka a' mukuka'ue, aapo'iku mak a bem emo tu'utenee'uta a' yaakai.

²¹ Bat naataka eme'e Liojta mak ka lutu'uriakai, intok ju'u ka tu'ik enchim bo'o jooria' betchi'bo, Liojta ka alleetuaka, a' beje'eka jiapsaka juni'i, taa i'ani ju'u Lios, jiba aapo'iku mak eaka enchim jiapsinee'uta a' yaak. ²² Inika'a, jiba aapo ju'u Krijto, a' takaawapo jikot ko'okosi machik a' ine'aka, mukuka a' yaakai. Inien inika'a aapo a' yaak, junuen chukula, wepulsi aapo'ik betchi'bo yoemra taka intok ka tu'ika kaita emot tawalataka intok naa buusti, jikot enchim aet tawaanaa'uta, kaita emot ayuka, junuen Liojta bichapo enchim mabet tune' betchi'bo. ²³ Taa inika'a bit betchi'bo, eme'e, Krijtota enchim sual ta'aa'ut, ka ta'abwisi eaka, iniat eme'e machisi aet ju'uneaka bichau bicha aet eaka jiapsine. Intok ju'u Krijtota bemela nok lutu'uriata enchim a' jikkajaka' betchi'bo, tu'ik enchim aet bit bo'o bicha'uta, ka a' koptakai. Ini'i Krijtota bemela nok lutu'uria juna'a, ju'u inim si'imekut aniat yeu tajtia teuwaawame, intok inepo Paplo, nee ket inika'a a' tekiaka, yee a' majta betchi'bo ne au pu'ari.

Paplo, Krijtota sualeme am bit betchi'bo am tekil maki

²⁴ I'an ne allea ju'u inim emo betchi'bo jikot in ino bicha'utchi. Bwe'ituk inepo inien nee jiba juka' Krijtota, jume' aapo'ik sualeme, aapo'ik takaawa benasi a' bicha'um, ame betchi'bo jikot au a' bit'ea'uta, ama be'emta, junuen inepo in takaapo a' chupa'i. ²⁵ Inepone, jume' Krijtota nau sualeme nasuk, Liojta betana weyemat si'imeku am bichaka ne au yeu pu'atuk. Liojta, tu'ik emo tana waataka, juka' tekilta aapo'ik betana in mabetri, ini'i emo betchi'bo tu'ika weyeka, Krijtota bemela nok lutu'uriata, yuma'isi, kaita be'eeka in yee a' majta i'awa'u betchi'bo. ²⁶ Jiba inika'a, che'a bat naataka naateka taewaimmet, juka' Liojta jiba a' ju'uneiyaaka, intok ka yeu machiari tuka'uta, taa inia betana aapo i'an, jume' aapo'ik yoemiammeu machisi aet am ju'uneetualaa. ²⁷ Inime'e bempo'immeu ju'u Lios, inia betana ka ju'uneiyaawamta, ju'u ka jurio yoemrata betchi'bo, kaitau a tamachiatuka, ama butti tu'ik aet ayuka'uta, inika'a am ju'uneiyaatuabaek. Ini'i Liojta jiba ju'uneiyaa'u intok, ini'i, Krijtota i'an emot jiapsa'u juna'a. Intok aapo'ikut eme'e a' bitne, juka' chukula, aapo'ik bichapo tua enchim eiyaanaa'uta.

²⁸ Itepo, Krijtota betana weyemta tee yeteu a' teuwa. Intok itepo inim si'imemmeu nokaka am tejwaa. Intok tee si'imem majta, junuen yuma'isi bem ju'uneene' betchi'bo. Junuen inim we'epulaka Krijtotamak eaka, che'a yuma'isia a' sualeka bem jiapsine' betchi'bo. ²⁹ Jiba inia betchi'bo, inepo, Krijtota utte'ata net a' autua'ue, iniat jiapseka, aet beje'ewaka jikot aet ino bichaka juni'i, jiba nee bichau bicha juka' tekilta jooa.

2

¹ Bwe'ituk inepo, emo betchi'bo intok jume' jum bwe'u jo'ara Laorisea' tea'po jo'aakame betchi'bo, intok si'ime jume' kee nee bit ta'aame betchi'bo, nee Liojta bichapo aneka, tua unnaa in tekipanoa'uta nee enchim a' ju'uneiyaa i'a. ² Inien inepo, kaita'po bem ko'om eene' betchi'bo intok nau eaka bem emo nak ta'aane' betchi'bo intok Liojta betana suawata, kaitau a tamachiatuka, amet aune' betchi'bo. Junuen Liojta betana, aapo'ik jiba a' ju'uneiyaaka, ini'i, jiba aapo'ik juka' Krijtota, a' ta'aaka, ka ta'abwisi eaka aet bem yoem eene' betchi'bo iniat nee am nokriakai. ³ Bwe'ituk aapo'ik Krijtotat aayuk ju'u kaitau a tamachiatuka koba suawa, intok si'ime wa'a, si'imekut a ju'uneewaka intok a ta'eewaka suawa. Ini'i aapo'ikut essoitaka aayuk. ⁴ Inepo nee inia betana nee inika'a emou teuwa, junuen, inim kaabem, ujyoisi, sual maisi emou nokaka enchim am bai ta'aatuane' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk kannee aman emomak aneka enchim bichaka juni'i, inepo emot eaka, emomak in ane'e benasi ne ea. Intok alleenee emo nasuk si'imeku enchim nau eaka jiapsa'uta intok ka ta'abwisi eaka, Krijtota ka a' koptaka enchim a' suale'uta enchim ju'uneiyaakai.

⁶ Inien san, jiba enchim, yo'owe Jesukrijtota a' mabetaka'a benasia, eme'e junuen bichau bicha aapo'iku mak eaka enchim jiapsinee'u utte'a. ⁷ Eme'e, wepulsu aapo'ikut eaka enchim jiapsa'ut emo ju'uneiyaakai, intok enchim a' sual ta'a' betchi'bo aet emo utte'a jooriakai, intok aapo'ik junuen enchim jiapsi i'a'ut, bichau bicha che'a yuma'isi aet emo temainekai, jiba junaen enchim majtawaka'a benasia, eme'e jiba Liojta yo'oreka a' bai saekai.

Krijtota sualeka, ka bat naataka benasi jiapsiwame

⁸ Eme'e emo suuane, jume'e, bempo bem suawa betana a' ta'aaka intok ka lutu'uriata weiyaaka, yee nok koba' betchi'bo bem yee majta'ue, iniae ka enchim am bai ta'aatuabaane. Bwe'ituk bempo ka Krijtota betana weyeka lutu'uriat eakai, ala, inim bat naataka katriam betana bem ta'aaka'ut intok inim ayuka weyemta betana junuen sualwaka a' ta'aaka iniat eaka iniae yee majta.

⁹ Bwe'ituk Liojta betana, aapo'ik tokti a' Liojtuka'uta, ini'i, kaita be'eeka, Jesukrijtotat ayuka bitwaa. ¹⁰ Eme'e intok, i'an Krijtota sualeka aamak eaka jiapsakai, jinne'uimtaka, aapo'ik Liojta betana weyeme kaita emou be'ee. Aapo ju'u Krijto intok, si'ime yo'o ya'uraata intok nesaweme bepa che'a yo'otaka, am saweka am yekame. ¹¹ Ketchia eme'e jiba Krijtota mak eaka enchim jiapsa' betchi'bo, i'an aapo'ik betana inien ya'arim benasi bitwaa. Taa ini'i, sirkunsisionpo ta'eewame, ka ju'u takaapo a' joowa'a benasia weyekai. Ala, eme'e ju'u enchim inim ka tu'i yoemem tuka' betchi'bo, ka tu'ik emot ayuka, enchim ka tu'uwa ya'arim betana eme'e jioikiwaka, junuen emou chupuk. Inile benaka, juna'a Krijtota betana weyeka, sirkunsisionpo ta'eewame. ¹² Eme'e, bato'owaawakai, junako eme'e junae, aapo'ik Krijtota mak ma'atuka intok ketchia junama'a eme'e, kokolam taka, aamak nau jiabijtek. Junuen eme'e, Liojta utte'ata aet ayuka, Krijtota kokoarim nasuk a' jiabijtetuaka'uta enchim a' sualeka' betchi'bo. ¹³ Eme'e bat naataka enchim ka tu'uwa ya'arim betchi'bo intok eme'e junak ka enchim sirkunsiraaroarim tuka' betchi'bo, Liojta bichapo kokolam benasi bitwan. Taa i'an ju'u Lios, aapo'ik Krijtota mak jiba yuu jiapsiwamta emot autuari, si'ime enchim ka tu'uwa ya'arimmet enchim jioekoekai. ¹⁴ Aapo ju'u Lios, jume' nesauri ji'ojteim, inia betana itou utte'ataka intok inika'a, ama weyemta itom chupa'ika jiapsi'ea'uta ka itom chupa'iaka' betchi'bo junuen ka tu'isi itom tatawamta, aapo, juka' itou utte'atuka'uta junama'a a' chupuk. Inika'a, Krijtota mak kuuset a' poponakamta benasi ayukai. ¹⁵ Krijto, aapo junuen jum kuuset mukuka, junama'a, bebeje'erita betana si'ime nesaweme intok yo'o ya'uraa utte'akame, ama am koobak. Intok aapo junama'a, teekapo Liojta sawe'um ankelesim bichapo, juname'e, ka am utte'aka'a benasi am tawaakai. Inien kuuset a' yaaka'ue, ka naa buusti intok utte'aka bem tawanee'u am kobakai.

Liojta betana weyemtat eme'e emo temainee

¹⁶ Inien san eme'e inim ju'u jita enchim bwa'ee'u oo enchim je'ee'u betana, oo pajko taewaim yo'oriwame betana oo bemela metta yejtemta yo'oriwamta betana oo yum jo'e taewaita yo'oriwamta betana, inika'a ka enchim a' bo'o jooria'u betana, kaabe iniat lutu'uriaka a emot nokne. ¹⁷ Si'ime ini'i weyeme, wepulsi juka' chukula yeu weenemta a' teuwaaka joowan. Taa i'an ju'u inia betana tua lutu'uriapo a' teuwaaka weyeme, aapo ju'u Krijto juna'a. ¹⁸ Eme'e, wame'e inim, bempo aa noki'ichiapo tua ka emo jabeleme benasi jiapsame, intok jume' ankelesim yee yo'ori i'ame betana, eme'e, juka' Liojta betana, kaitau a tamachiatuka enchim mabetri, ka enchim a' u'aatuabaane. Bempo, Liojta betana tenkupo benasi emo a' bicha'ati jiaka juni'i, ka lutu'uriata yee majta. Intok inime'e inim ayuka bem ta'aaka'ut jiapseka, emo che'ewareka jiapsa. ¹⁹ Bempo, bem joa'uta ka Krijtota sualeka ka aamak eaka a' jooa. Ju'u Krijto, si'ime jume' a' sualeme aapo'ik takaawata benasi machika, aapo bempo'im kobata benaka, aapo'ik betana weyemtae am aniaka junaet am yo'oturiaka, intok inime'e, bem joo'ea'ut tekilet, si'imem nau am tojaka, inien Liojta aapo'ik betana weyemta junaen a' chup i'a'uta a' joame.

²⁰ Eme'e inim Krijtota mak nau kokokame benasi bitwaa. Iniat eme'e jiba ju'u inim jachin jiapsiwaka joowamta betana au joiwaka enchim a' koptaka' betchi'bo. Junak su, jaisaaka eme'e ketuni inim kee Krijtota ta'aame benasi jiapsibae. Eme'e junuen juka' enchim yo'owasuka'um betana, nesauta benaka utte'ataka joowamta a' joakai. ²¹ Maa suko eme'e: "Inika'a ka bwa'ane, junaka'a ka jiubaanee intok kia ka a' nu'ubaeka'eenee juni'i", ti jiia. ²² Inia betana si'ime ju'u nesauta benaka joowame, ju'u inim sawaawaka intok lauti lu'u lu'utemta betana weye. Intok inim watem betana jiba yee majtawaka intok nesaurim benakai. ²³ Lutu'uria ala inile benaka bo'o jooriawame, Liojta betana lutu'uria taka, suawaekamta benasi a' machia'u. Bwe'ituk iniat wateku Liojta ae yo'oriwamta benak ama weye, ka emo jabeliwamta betana intok bettesi machika tekiata ama weye. Taa inia betana, si'ime ini'i, ka tu'ika senuk joopea'uta betana junaka'a a' su'u toji betchi'bo, ka yee aniakai.

3

¹ Junuentuko, inien eme'e, jaibu Krijtota mak kokoarim nasuk jiabijtelame benasi bitwakai, eme'e, Krijtota teekau Liojta batatana betana a' kateka'u, chukula, kaitau a tamachiatuka tu'ika enchim bitnee'ut emo utte'a jooriaka jiapsine. ² Eme'e, ju'u jum teekau enchim ju'uneiyaa'uta, ka koptaika aet jiapsine. Intok inim weyeka, ka tu'ik ka eiyaakai. ³ Bwe'ituk eme'e inim ka tu'ik betana, Jesukrijtota mak enchim kokoka'a benasi tawalam. Intok i'ani eme'e, tua lutu'uriapo jiapsiwamta emot ayuka'ue, aapo'ik Krijtota mak nau, teekau Liojta mak emot aayuk. ⁴ Jiba aapo ju'u Krijto juna'a, ju'u jiba yuu jiapsiwamta yetet autuame. Intok chukula, aapo'ik juchi a'abo notteko, junako eme'e ket aamak ama bittune. Intok eme'e, aapo'ik tua ujyoika intok yo'orisi a' machiaka'uta, eme'e aamak a' bitne.

Ju'u bat naataka jaisa jiapsiwaka'u, intok chukula ju'u bemelasi jiapsiwame

⁵ Inien san eme'e, si'imeta juka' inim ka tu'ika enchim joopea'uta, ka au jiapsame benaka, tokti kaita emot aune. Kaabe, o'outaka oo jamuttaka, ka emo jubeka emo nau tu'urine. Intok kia juka' ka tu'uwata tiusi machik ka a' joobaane. Intok kaabe bichau bicha ka tu'ik betana ama butti eewamta intok si'ime ka tu'ik tu'uriwamta intok kia ka weela'po, jain juni'i jita waatiawamta, inika'a jiba inim ta'abwi liosim yo'oriwa'a benasi weyekai, ka a' weetuane. ⁶ Jiba inile benaka ka tu'ik betchi'bo, wame'e, Liojta ka a' nok jikkajammeu, aapo'ik Liojta betana junen ju'u tua jiokot yee a' bittuane'e'u ameu weye. ⁷ Eme'e intoko ketchia, bat naataka kee Krijtota sualeo, si'imeta inika'a ka tu'ik a' joaka jiapsan. ⁸ Taa i'ani eme'e, si'imeta inika'a a' su'u tojine, inim jitat kujti'eewamta, intok

juka' seej chukti ama butti omtiwamta. Intok juka' ka tu'ik yeteu eiyaawamta. Intok ka yee yo'oriwaka jaana yeteu nokwamta. Intok si'ime ka tu'ika seej chukti enchim nok'ea'uta, si'imeta inika'a su'u tojine. ⁹ Emo nasuk ka aa noki'ichiata nau nokbaane. Eme'e junuen i'an, ka bat naataka benasia inim ka tu'isi jiapsiwa'a benasia jiapsakai, intok juka' bat naataka ka tu'ik enchim joo suka'uta junaka'a su'u tojilam takai. ¹⁰ Intok i'an eme'e, bemelasi, Liojta tu'u jiapsie aniawaka, bemelasi tu'ik joaka jiapsa. Iniat eme'e, aapo'ik Liojta, juka' inien jiapsiwamta emot autuakamta, a' ea'po aman, aet suatu saka. Junuen eme'e, aapo'ik yuma'isi enchim a' ta'aa'u tajtia. ¹¹ I'an inim, jurio yoem tuwame oo ka jurio yoem tuwame. Intok kia sirkunsiraaroari taka oo senu ka junuen ya'ataka, intok kia inim mekka ta'abwi yoemra takai intok kia tekoka jiapsiwame, oo kaabeta tekoka jiapsiwame, si'ime ini'i kaita teuwa. Ala inim i'an ju'u Krijto, si'imem betchi'bo taka intok jume' a' sualemmet jiapsa.

¹² Aapo ju'u Lios enchim nakke. Intok aapo, enchim aapo'ik yoemiam tune' betchi'bo enchim yeu pu'ari. Junuen san eme'e, inim tua junen jiaka, yeteu tu'u jiapseka yee nak jiokol ta'aaka jiapsaka, kaita'po emo che'ewareka, eme'e kaabeta betana jitat enchim uttianaa'uta jariwakai. Intok ka seej chukti eaka, a enchim bo'o bitnee'uta, inika'a emot bit teboka jiapsine. ¹³ Emo nasuk eme'e ka seej chukti eaka, nau tuttu'ine. Intok emo nasuk jita nat ju'uneiya'ateko, emo jijiokoine. Junuen Krijtota, ka tu'uwa ya'arimmet, aapo'ik enchim jiokoeka'a benasia, jiba inien eme'e a emo jiokoine. ¹⁴ Intok si'imeta bepa eme'e tua emo nak ta'aaka jiapsine. Bwe'ituk inien emo nasuk eme'e si'imekut yuma'isi nau eewamta aet bitne. ¹⁵ Intok Krijtota betana ju'u yanti, ka jain eaka enchim jiapsa'u jiba emot ayuka, inim tu'isi enchim jiapsi'ea'u junuen jiapsa betchi'bo, junae emo aniane. Bwe'ituk jiba inia betchi'bo ju'u Lios, wepul yoemta benasi aapo'ik betana enchim yoemiarim tune' betchi'bo enchim yeu pu'ak. Intok eme'e, si'imeku Liojta a bai saune.

¹⁶ Ju'u Krijtota betana bemela nok lutu'uria, kaita'po emou be'eeka, eme'e yuma'isi a' ta'aaka, jiba au waateka jiapsine. Emo nasuk, inia betana si'ime suawaka ayukamtae emo majtaka, intok emo nasuk, ka ko'om eene' betchi'bo naas emo aniane. Eme'e, jume' salmom teaka bwiknee. Intok jume'e, Liojta yo'ori betchi'bo bwiikim, Liojtau bicha, jiba enchim a' bai saeka a' yo'oree'uta au a' teuwaaka bwiknee. ¹⁷ Jita juni'i enchim joa'uta oo juka' enchim noka'uta, eme'e, si'imeta, yo'owe Jesukrijtotat eaka a' yo'ori betchi'bo a' joone. Intok Krijtotat eaka, itom yo'owa Liojtau bicha a nokaka, aapo'ik bai saune.

Krijtota sualeme, jaisa emo bichaka nau am jiapsi'ea'u

¹⁸ Eme'e kukunakame, enchim kukunammak tuttu'ika, am nok jikkajaka jiapsine. Bwe'ituk ini'i emou cha'aka, yo'owe Jesukrijtota enchim a' sual ta'a' betchi'bo. ¹⁹ Eme'e intok jujubekame, jume' enchim jujubim nakeka, tu'isi amemak jiapsine. Intok eme'e, kaita'po bettesi amemak katne. ²⁰ Eme'e intok yoemiawaim, enchim yo'owam, si'imekut am nok jikkajine. Bwe'ituk eme'e junuen jiapsaka, yo'owe Jesukrijtota alleetwane. ²¹ Eme'e yoemiakame, enchim yoemiam, kaita'po bettesi amemak kateka am omtituabaane, junuen inime'e kaita'po siokaka, kaitat emo su'u tojirika kia beja bem jiapsine' betchi'bo. ²² Eme'e, jume' inim tetekoka jiapsaka tekpanoame, jume' enchim tetekom, inim si'imeku am nok jikkajine. Inime'e ka enchim am bichao jiba, inime'e junuen kia tu'isi ame mak tawa betchi'bo jiba, taa ala eme'e, Liojta enchim a' yo'ori ta'a' betchi'bo, tua aet jiapseka, tekilta am jooriane. ²³ Eme'e, kia jita juni'i tekilta enchim joa'uta, inika'a ka a' rojiktaka, ala eaka a' joone. Iniat eme'e, yo'owe Jesukrijtota tekilta enchim a' jooria'a benasi eaka intok ka inim jabeta a' jooriaka ju'unekai. ²⁴ Inia betana, yo'owe Jesukrijtota, teekau tu'ik enchim a' bittuanee'ut eme'e jaibu ju'unekai. Eme'e Krijtota junen tekilta jooria, aapo'ik juka' lutu'uriapo enchim jikkajaka enchim yo'owa. ²⁵ Taa ju'u ka tu'ik bo'o jooriame, junae ka tu'ik betchi'bo au chupne. Ju'u Lios intok inim kaabetau weyeka, si'imem nanancha bicha.

4

¹ Eme'e tekowaim, wame'e enchim tetekoka jiapsame jipueme, amemak tuttu'ika, si'imekut ameu a' lutu'uriatuka'po aman am bitne. Eme'e juni'i ket, teekau juka' senuk enchim jikkajaka emou yo'ota a' ane'epo ju'uneakai.

² Eme'e, Liojtau bicha jiba enchim noknee'uta ka koptaka, aet jiapseka a' joone. Intok si'imekut, che'a bat, Liojta aet bai saune. ³ Itom ketchia eme'e Liojtau bicha nokriane. Junuen chukula, Jesukrijtota, juka' aapo'ik bemela nok lutu'uriata, intok naa buustia juka' Krijtota betana weyeka ka ju'uneiyaawa'uta, inika'a, ka aet beje'ewaka in a' teuwaaka intok in yee a' majtanee'ut, yuma'isi nee a' aniane' betchi'bo. Bwe'ituk nee jiba inia Liojta betana weyeka nok lutu'uriata betchi'bo, inepo inim eta'i. ⁴ Eme'e Liojtau bicha nee nokria, junuen inia betana machisi, intok a' teuwa'ea'a benasia in a' teuwaane' betchi'bo.

⁵ Eme'e, inim jume' ka Krijtota sualeme nasuk, suasi emo uju'uka jiapsine. Inien inim inime'e taewaimmet, ka kia beja jiapsaka, taa Krijtota betana weyemta a' nokakai.

⁶ Watemmak etejoka, enchim teuwaanee'u jiba wee'po jikkaji machika, tu'isi yeteu weecheka intok suawane. Intok eme'e inim si'ime wame'e Liojta betana ju'uneebaeme, ju'u enchim am yoopnane'uta a' ta'aane.

Ji'ojtesuka ju'u Paplo am tebotua

⁷ Ju'u Krijtopo itomak weri, itom nake'u, Tiikiko' teame, aapo tekilta, ka a' koptaka nee aniane, intok aapo, Krijtota betana tekilta weyemta nemak a' yaakame, aapo aman nee betana weyemta si'imeta enchim etejoriane. ⁸ Jiba inia betchi'bo nee aapo'ik aman emou bittuabae, junuen aapo'ik inim ju'u itom ane'u betana enchim a' etejoriaka, intok aapo'ik enchim jiapsi jo'ane' betchi'bo. ⁹ Aapo'iku mak ketchia ju'u seenu, tua itom nake'u intok yuma'isi Krijtota sualeka aapo aman emomak jometaka, ju'u Oneesimo' teame aamak weye. Inime'e, bempo si'imeta juka' inim weyemta aman enchim a' etejoriane.

¹⁰ Ju'u Arijtarko' teame, in eta'ipo nemak im katekame, aapo utte'esia enchim tebotua. Intok ketchia ju'u Maekos, juka' Bernabee' teamta a' chi'ilaata ou'asoa, enchim tebotua. Eme'e jaibu etejoriarim, aapo'ik Maekojta emou a' yepsako tu'isi enchim a' mabetne'po betana. ¹¹ Ketchia ju'u senu Jesuj teakame, ju'u Jujto'oti ta'eewame, aapo enchim tebotua. Inime'e, kaabe intoko, jurio yoemrata betana, Krijtota sualeka, bempo, teekau Liojta yo'otaka a' kateka'u betana juka' nok lutu'uriata nemak yee a' majtalaa. Intok inime'e, nemak anakai, tua yuma'isi nee ou bujtalaa. ¹² Ju'u Epapraaj teame enchim tebotua. Ini'i, wepulsi Krijtota betchi'bo jiapsaka aapo'ik tekilta joame, intok emomak, emo benasi aman joome. Aapo jiba tua aet jiapseka Liojtau bicha nokaka, junuen enchim suale'u betana, ka ta'abwisi eaka intok juka' Liojta a' waata'po aman, junuen wepulsi si'imeku enchim jiapsine' betchi'bo, enchim nokriakai. ¹³ Bwe'ituk inia betana inepo, juka' Epapraajta tua emot au a' temae'uta intok naa buustia wame'e, bwere jo'aram Laorisea' tea'po intok Ieraapolij tea'po jo'aaka, Krijtota sualemme ket tua au a' temae'uta, nee a' bichaka nee a' teuwa. ¹⁴ Luukas, ju'u a yee jittoka, tua itom nake'u, enchim tebotua. Intok ketchia ju'u Leemaj teame enchim tebotua.

¹⁵ Eme'e, jume'e, jum bwe'u jo'ara Laorisea' tea'u jo'aaka Krijtota sualeme, itom am tebotuariane. Eme'e ketchia juka' Nimpajta intok jume'e, inia aapo'ik jo'aapo, Krijtota sualeka nau yaajame, itom am tebotuariane. ¹⁶ Eme'e, inika'a ji'osia ji'ojteita, emo nasuk a' noksukai, chukula, bwe'u jo'ara Laorisea' tea'u, jume' aman Krijtota sualeme nasuk a' nokna' betchi'bo am a' bittuane. Eme'e intok juna'abo bwe'u jo'ara Laorisea' tea'a betana ji'osiata emou yepsakamta, junammeu in bittuaka'uta, eme'e ket a' nokne. ¹⁷ Nee betana juka' Arkiipo' teamta eme'e inika'a aapo'ik a' etejorianee: "Yo'owe Jesukrijtota betana juka' aapo'ik tekilta a' mabetri, ka a' koptaka, yuma'isia a' joone", ti au jiakai.

¹⁸ Inepo Paplo, inim naateka inika'a, chukula weeka teboteita jiba, nee, inepo in maammea intok in ji'ojte'e benasia nee iniae enchim tebotua. In eta'ituka'ut eme'e iniat ka nee koptaka neu waatine. Eme'e, Liojta betana tu'ika enchim alleenee'u emot aune. Tua junuentune.

1 Tesalonisensem

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po jo'aaka Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, ju'u Silbaano' teamtamake intok ju'u Timoteo' teamtamake, inika'a ji'osia ji'ojteita, jum bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po, Krijtota sualeka, inime'e itom yo'owa Liojtamak intok ju'u Jesukrijtotamak eaka ta'eewaka nau emo totojame, inika'a nee emou bittua. Itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana weyeka, eme'e, juka' emou tu'ik intok yuma'isi yanti elaka jiapsiwamta te emo tana a' waata.

Jume'e, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po Krijtota sualeme, tu'isi bem a' suale'u amet ju'uneiyaawa

² Jiba itepo enchim si'imem betchi'bo, Liojta aet bai sae. Intok itepo, Liojtau bicha nokaka, jiba enchim nokria. ³ Itom yo'owa Liojta bichapo itepo, iniat tua aapo'ikut eaka tekilta enchim joa'ubeu intok ket, tua enchim a' nak ta'aaka, eme'e yee aniaka jiapsa'ubeu intok junuen ket, yo'owe Jesukrijtota betana enchim tu'ik aet bit bo'o bicha'u, enchim ka a' kopta'ubeu waatekai te Liojta aet bai sae. ⁴ Eme'e, Krijtopo itomak werim, ju'u achai Lios tua enchim eiyaa. Intok itepo te ju'unea, tua aapo'ik enchim yeu pu'ariaka'u. ⁵ Bwe'ituk junako, itepo juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata, yee jinne'umta enchim a' majtakai, ini'i, ka kia noki ausu'likai emou teuwaawak. Ala ketchia, ini'i, Liojta tu'u jiapsi utte'ata aet ayuka'ue weyekai. Intok tua Liojta nok lutu'uriata, wepulsi a' lutu'uria tuka'po teuwaaritakai. Eme'e tu'isi ju'unea, emo nasuk aneka, emo betchi'bo tu'ik waataka junuen tu'isi itom jiapsaka'u.

⁶ Eme'e intok ketchia, emo nasuk aneka, itom jiapsaka'a benasia, intok yo'owe Jesukrijtota aapo'ik jiapsisuka'a benasia a' ta'aaka, eme'e inien jiapsa. Intok eme'e ju'u alleeri, Liojta tu'u jiapsi emot a' autua'ue, juka' bemela nok lutu'uriata a' mabetak. Iniat eme'e tua jikot emo bichaka juni'i. ⁷ Inien weyeka, chukula, eme'e si'ime wame'e jum bwiaara Maseroonika' tea'a betana intok bwiaara Akaaya' tea'a betana Krijtota sualeme, inime'e, eme'e ju'u Krijtota sualeka tu'isi enchim jiapsa'ue, bempo'im emou a' ta'aatuak. ⁸ Junama'a, emo betana naatekai, ju'u Krijtota bemela nok lutu'uria, ini'i, ka jum bwiaara Maseroonika' tea'po intok Akaaya' tea'po jiba, weye. Ala ini'i si'imekut mekka tajti yuma'alaa. Intok ju'uneewa, Liojta sualeka, enchim aet eaka jiapsa'uta. Inien san ka utte'a emo betana jita junammeu itom teuwaanee'u. ⁹ Ala jiba bempo, emo nasuk itom aneka'u betana, intok enchim junuen tua itomak tu'ika, enchim itom mabetaka'u betana a' teuwaa. Intok ket, tua Liojtamak eaka, jume' ka lutu'uriapo liosim yo'oriwame, juname'e enchim am koptaka'po, junuen juka' lutu'uriapo Lios, jiba yuu jiapsamta, a' yo'oreka enchim jiapsi taiteka'po betana a' teuwaa. ¹⁰ Ketchia bempo, tua enchim juka' Jesujta, Liojta yoemiata, jiba juka' aapo'ik Liojta kokkoarim nasuk jibijtetuaka'uta, inika'a, teeka betana a'abo a' nottinee'uta enchim a' bo'o bicha'u betana a' teuwaa. Aapo Jesus juna'a, ka tu'ik betchi'bo, tua jikot emo bitnaamta betana ju'u yee jinne'ume.

2

Ju'u tekil, jum jo'ara Tesaloonika' tea'po, Paplota yaaka'u

¹ Jiba eme'e a' ju'uneiyaa, Krijtopo itomak werim, itom aman emomak aneka, ju'u emo nasuk itom yaaka'u, ka kia beja a' ya'awaka'po. ² Ala itepo, ka binwatuka jum bwe'u jo'ara Piliipoj tea'po junuen tiusi jikot joosuaka juni'i, jaibu enchim a' ju'uneiya'a benasia, junama'a ju'u Lios, aapo'ik betana juka' bemela nok lutu'uriata, kaitat jain eaka emou itom a' teuwaane' betchi'bo aet itom aniak. Junuen tua aet itom beje'ewa' nasuk

juni'i. ³ Bwe'ituk itepo tee, ju'u itom yee majta'u betana, katte ji'oplamtaka, intok kia itepo, kaita ka tu'ik weetuabaeka, intok kaabeta ae bai ta'aabaeka itepo yee a' majtak. ⁴ Junuen tu'eaka su, ala ju'u Lios inia betana itou a' tu'ureka intok, inia yee jinne'uka, aapo'ik nok lutu'uriau itom yeu pu'ak. Intok itepo, jiba inien tee yee majta. Itepo, katte inim jabeta alleetuaka ito uttiabaeka'ea. Ala itepo, Liojta, juka' yetet ju'u itom ea'ut ju'uneamta alleetuabae. ⁵ Enchim jaibu ju'unea'a benasia, itepo jakwoo juni'i tee ka itom enchim sual i'aka ujyoisi emou nookak. Intok te kia kaitat jiaawiteka tomita emou waatak juni'i. Ju'u Lios jaibu iniat itot ju'unea. ⁶ Itepo jakwoo juni'i, inim watem betana yo'oriwaka itom eiyaanaa'uta tee ka a' jaiwa. Kia emo betana intok kia watem betana juni'i. Junuen itepo, Krijtota betana itom naas bittuarim tuka' betchi'bo au lutu'uriaka, jita'apo enchim a itot tekipanoanee'u juni'i. ⁷ Ala itepo, katte bettesi emomak jiapsak, taa senu aewaita, ili a' yoemiam tu'isi a' yo'oturia'a benasia enchim eiyaaka enchim bichakai. ⁸ Itepotee inien tua enchim eiya'a ta'aakai, itepo, katte kia juka' Liojta betana bemela nok lutu'uriata jiba enchim a' majtabaa ean, taa kia emo betchi'bo su'awak juni'i, te kaachin jiia. Bwe'ituk itepo tua enchim nak ta'aasulamtakai. ⁹ Krijtopo nemak werim, eme'esu ju'unea, aman emo nasuk anakai, ite ito ania betchi'bo, bettesi itom tekipanoaka'ut. Junako itepo, taewait intok tukaariat naa buusti te tekipanoak. Junuen, ketun juka' Liojta bemela nok lutu'uriata itom enchim a' majta'u tajtia, ka enchim itot obisi eene' betchi'bo.

¹⁰ Jiba eme'e, intok kia ju'u Lios juni'i, a' bitlataka ju'unea, enchim jume' Krijtota sualemmak aneka, itepo, Liojta bichapo aapo'ik betchi'bo jiapsaka, intok wepulsi lutu'uriata bo'o jooriaka itom jiapsaka'u. Junuen emo nasuk, kaabeta jitat itot nokne' betchi'bo. ¹¹ Ketchia eme'e ju'unea tua itom enchim si'imem, ka enchim ko'om eene' betchi'bo, intok ka ta'abwisi eaka, Krijtota enchim yo'ori ta'aanee'u betana itom emou nokaka'u, junuen, senu yo'owawaita a' yoemiam a' ania'a benasia. ¹² Itepotee, inim wame'e Liojta betana yoemiarimtaka, inime'e aapo'ik betchi'bo bem jiapsi'ea'a benasia, junuen enchim emo uju'une' betchi'bo tee emou noksuk. Lios, jiba aapo ju'u, teekau yo'otaka a' kateka'u, ujyooria, jiapsiwamta enchim aamak a' bitne' betchi'bo enchim yeu pu'akame.

¹³ Inia betchi'bo itepo, jiba Liojta te bai sae. Bwe'ituk junako, eme'e, juka' Liojta betana bemela nok lutu'uriata, itom enchim majtaka'uta, a' jikkajakai, inika'a eme'e, Liojta betana a' nok lutu'uria tuka'uta, intok ka inim jabeta betana a' weye'ut ju'uneaka, a' mabetak. Intok, tua lutu'uriapo ini'i nok lutu'uria Liojta betana weyeka intok, enchim, jume' a' sualemmet, ta'abwisi enchim jiapsituaka emot yeu machikai. ¹⁴ Eme'e, Krijtopo nemak werim, junako, chukula eme'e, jume' emo benasi yoemem, enchim bwiaarapo jomem betana jiokot emo bichakai, junak, jiba wame'e aman bwiaara Jurea' tea'po Krijtota sualeka, Liojta yoemiam nau yaajame, jiba junuen bem emo bichaka'u benasi emou yeu siika. Bwe'ituk bempo ket junuen, jiba jume' ame benasi jurio yoemrata betana jiokot bitwak. ¹⁵ Jiba ini'i jurio yoemra junuen juka' yo'owe Jesukrijtota, kuuset a' poponaka a' me'aak. Jiba junuen, bat naataka, wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka nokame ameu bittuarim bem am su'aka'a benasia. Itom intok bempo mekka beebak. Intok inime'e, Liojta beje'eka, ka a' alleetua, intok kia inim kaabetamak tuttu'i. ¹⁶ Bwe'ituk, itom, jume' ka jurio yoememmeu bempo'im ket jinne'uim tune' betchi'bo, itom ameu nokbaeka'eao, inime'e ka itom a' joo i'aka itom beje'eka aane. Intok inien aneka, bempo, Liojta bichapo juka' ka tu'ik bem ya'ari, a' bu'uuria. Taa i'an si'imekut chukula, Liojta betana weyeka jantiachika, juka' tua jiokot machika bem bitnee'uta ameu yuma'alaa.

Ju'u Paplo, jum jo'ara Tesaloonikapo Krijtota sualemmeu, juchi ameu noitibaeka'ea

¹⁷ Krijtopo nemak werim, junakriapo, itepo chuubaa ka juebena ta'apo enchim to'o saka'alamtakai itepo ka emomak aneka juni'i, jiba te aman emot jiapsekan. Intok itepo, tua tee juchi aman emomak anpeak. ¹⁸ Junama'a itepo emou kat jiji'obek. Jiba

inepo Paplo, jaikisi nee aman emou noitibaek, taa ju'u bebeje'eri junaet ka itom yeu yuma'atuak. ¹⁹ Bwe'ituk ju'u itom bit bo'o bicha'u intok tua itom alleenee'u, intok ju'u tu'ik itom bichaka junae itom ito uttiane'e'u, jiba eme'e juname'emtune, chukula juka' itom yo'owa Jesukrijtota a'abo a' notteo. ²⁰ Junuen weye, eme'e juname'em jume' jiba betchi'bo itom alleenee'u intok tu'ik itom bitnee'u.

3

¹ Junako itepotee ka intok a aet bo'o bichakai, ite, jum bwe'u jo'ara Ateenaj tea'po tee itepola ama tawababaek. ² Intok junama'a, juka' Krijtopo itomak werik Timoteo' teamta enchim aman bitne' betchi'bo emou a' bittuabaek. Bwe'ituk aapo, Liojta betana a' tekilta joaka, itomak tekipanoaka, Krijtota betana weyemta yee majta. Intok aapo, junuen, ka ko'om eaka intok ka ta'abwisi eaka, Krijtota bichau bicha enchim a' sualne' betchi'bo a enchim ania. ³ Junuen emo nasuk, ju'u bettesi machik emou weyemta betchi'bo, kaabeta, Krijtota bem suale'u betana bem ko'om eene' betchi'bo. Bwe'ituk jiba eme'e ju'unea, inim inile benakut, jiokot itom ito bitnee'ut. ⁴ Junako ketchia, itepo ketun emomak aman anakai, junuen, inien jiokot itom ito bitne'eti jiaka te enchim etejoriak. Intok ini'i tua junuen yeu siika, jiba enchim a' ju'uneiya'a benasia. ⁵ Inia betchi'bo junako, inien emot in ju'uneepea'ut ka intok bo'o bitpeaka, inepo, Krijtota enchim suale'u betana tu'isi enchim jiapsa'uta aman enchim ju'uneiyaabaekai, nee senuk aman bittuak. Bwe'ituk inepo, jumak juni'i, ju'u bebeje'eri, jita ka tu'ikut am ji'optualaa ti eakai. Intok junuen emo nasuk tekil itom ya'ari, kia beja ya'atunee ti eakai.

⁶ Taa i'an ju'u Timoteo' teame junaman bwe'u jo'ara Tesalonika' tea'a betana a'abo nottekai, intok aapo emo betana nokta tu'ik, Krijtota enchim suale'u betana intok ju'u enchim yee nak ta'aa'u betana itom a' ju'uneiyaatualaa. Junae betchi'bo te tu'isi alleaka taawak. Junuen aapo, tua junen jiaka enchim itom bitpeaka enchim itou waate'uta, itom etejolaa. Jiba junuen itom ket enchim bitpea'a benasia. ⁷ Inia betchi'bo, Krijtopo itomak werim, itepo, juebena obisi intok bettesi intok tua itom jiokot ito bicha' nasuk, itepo, enchim ka ta'abwisi eaka, Krijtota bichau bicha enchim suale'u betana ju'uneaka, yuma'isi itom yanti ela'u itot aayuk. ⁸ Ini'i, inien enchim yuma'isi, ka ta'abwisi eaka, Krijtota enchim suale'uta, enchim itom ju'uneiyaa'u, ito betchi'bo juchi yuma'isi jiapsiwame. ⁹ Junuen san, kaachin tee, itepo, yuma'isi a' bai sae juka' itom yo'owa Liojta, emo betchi'bo intok tua yuma'isi alleewamta aapo'ik betana itot ayukamta betchi'bo. ¹⁰ Itepo, taewait intok tukaariat juni'i, enchim aman bit betchi'bo, Liojta itom a' aniane'e'u betana, tua junen jiaka, te au bicha ito nokria. Intok junuen, emomak aneka, enchim Krijtota suale'u betana, ketun jiokot enchim aet emo bicha'ut, enchim aniabaekai.

¹¹ Jiba aapo ju'u itom yo'owa Lios, intok ju'u itom yo'owe Jesukrijto, a itom aman enchim bitne' betchi'bo, itom aniane. ¹² Intok aapo ju'u itom yo'owa, che'a juni'i yuma'isi, wepulsi Krijtota enchim sualne'ut, intok che'a juni'i yuma'isi enchim naas emo naknee'ut, intok si'imem enchim naknee'ut, enchim aniane. Junuen, itom tu'isi enchim nake'e benasia. ¹³ Aapo, ka wooi weemtat enchim jiapsinee'ut, intok wepulsi Liojta betchi'bo jiba, enchim jiapsinee'ut, enchim aniane. Intok itom achai Liojta bichapo, ka tu'ik kaita ya'arikai enchim yeu machine' betchi'bo, chukula, aapo'ik juka' itom yo'owe Jesukrijtota, si'ime wame'e aamak jiapsaka, aapo'ik attearimmak, a'abo ko'om a' notteo.

4

Jaisa jiapsiwaka, Liojta ae allea'u

¹ I'an intok, Krijtopo nemak werim, yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka, tee inia betana enchim tejwaaka emou nokbae, achai Liojta yo'oreka, jiba a' alleetuaka enchim

jiapsinee'u betana, jiba itom enchim majtaka'a benasia, intok ket i'an enchim jiapsa'a benasia, jiba junaen, bichau bicha che'a juni'i enchim aet jiapsine' betchi'bo.

² Bwe'ituk eme'e a' ju'uneiyaa, yo'owe Jesukrijtota betana weyemta, a' bo'o joori-awa'uta, aapo'ik betana aet tejwaarimtakai, junak juka' itom enchim majtaka'uta. ³ Juka' achai Liojta emo tana a' waata'uta, ini'i, si'imeku wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba enchim jiapsinee'uta juna'a. Kaabe, jamutta ka a' jubeka aamak au tu'uribaane. ⁴ Eme'e si'ime, we'epulaka enchim jujubimmak nau, wepulsi Liojta betchi'bo jiba enchim jiapsa'uta ju'uneaka, intok am yo'ori ta'aaka amemak jiapsine. ⁵ Intok eme'e, ka wame'e ka Liojta yo'ori ta'aaka, bem jiapsa'a benasi jiapsine. Wame'e ka tu'ikut jiapseka, jain juni'i jaamuchim tu'ureka, amet emo ta'arume jiapsa'a benasia. ⁶ Emo betana kaabe junuen, inien weyemta betana juka' Krijtopo aamak werik bai ta'aabaane. Bwe'ituk itom jaibu enchim tejwaari benasia, ju'u itom yo'owa Lios, si'ime inile benakut, tua bettesi yee jiokot emo bittuane. ⁷ Bwe'ituk ju'u Lios, ka juka' tua tiusi machik ka tu'ik itom joaka jiapsine' betchi'bo itom yeu pu'ak. Ala wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba, tu'ik joaka itom jiapsine' betchi'bo. ⁸ Junuen san, ju'u, inika'a yee majtawamta, ka a' mabetaka, omola a' tawaame, ka inim jabeta, ala juka' Liojta inien bitne, aapo'ik juka' a' tu'u jiapsiwata itot autuaritae, wepulsi ae betchi'bo jiba itom jiapsituamta.

⁹ Taa inika'a Krijtopo nau werim nasuk emo nak'eewamta betana, inepo kaita nee a emou ji'ojte. Bwe'ituk jiba aapo ju'u Lios inia betana, emo nasuk enchim naas emo naknee'ut enchim aet ju'uneetuari. ¹⁰ Bwe'ituk eme'e su, si'ime jume' Krijtopo emomak werim, si'imekut jum bwiaara Maserooni' tea'po joomem, jiba inien am nake. Taa junuen taka juni'i Krijtopo itomak werim, itepo inia betana enchim emo nak ta'aa'uta che'a juni'i emo nasuk a' aune' betchi'bo te emou nooka. ¹¹ Eme'e inim kaitat jain eaka intok we'epulaka, emou aukamta jiba emo temaeka, enchim jiapsinee'uta jariune. Eme'e enchim maammea tekipanoakai, jiba inia betana itom enchim tejwaalatuka'a benasia. ¹² Junuen, si'imem betana, jume' ka Krijtota sualeme betana tu'isi enchim bitna' betchi'bo, intok junuen kaita'po enchim jiokot eene' betchi'bo.

Juka' Jesukrijtota jaisa a'yebijnee'u

¹³ Krijtopo itomak werim, wame'e Krijtota sualeka kokkokame chukula juka' ameu yeu weama'u betana, inika'a tee enchim ju'uneiyaa i'a, junuen ka enchim siok'eene' betchi'bo, wame'e waatem, ka Krijtota sualeme ane'e benasia. Inime'e, chukula bem bitnee'ut ka ju'uneiyaame. ¹⁴ Junuen itepo, juka' Jesujta mukilataka intok juchi kokkoarim nasuk a' jiabijteka'uta a' sualekai, ket jiba junaen itepo, juka' Liojta, chukula Jesujta notteo, wame'e aapo'ik inika'a sualeka kokkokame, aamak kat betchi'bo, inime'e a' jiabijtetuane'uta.

¹⁵ Inia betchi'bo san, itepo inika'a, jiba Jesukrijtota betana a' jikkajilamtakai, emou a' teuwaa. Inika'a, itom jume' chukula aapo'ik yo'owe Jesukrijtota a'abo a' notte'u tajtia inim jiapsame, itepo, kate jume' Krijtota sualeka kokkolam bepat bat teekau jikau itom nuk saka'anaa'uta bitnee. ¹⁶ Bwe'ituk jiba aapo ju'u itom yo'owe Jesukrijto, teeka betana, yo'o nesawekai, intok senu ankel ya'ut, intok Liojta betana sisi'iwook kusiata jituaka a'abo nottine. Junako, wame'e Krijtota suaheka kokkolame, inime'e, kokkoarim nasuk che'a bat jiabijtene. ¹⁷ Inimmet chukula, itepo jume' ketun inim tawaka inim jiapsame juni'i, inime'e bempo'immak nau itepo namummeu jikau toboktanaa. Intok junuen itepo junaman jekapo, yo'owe Jesukrijtota ko'om weyemtau nanki betchi'ibo. Junuen itepo, yo'owe Jesukrijtotamak jiba betchi'bo aamak jiapsine. ¹⁸ Inia betchi'bo eme'e, inia teuwaaritae emo nasuk kaabeta ko'om eene' betchi'bo, emo jiapsi joaka nau a' teuwaa sakane.

5

¹ Taa inika'a inia betana jita ta'apo a' yuma'anee'u betana oo jita wasuktiatchi, Krijtopo nlmak werim, ka utte'a inia betana in emou ji'ojtene'e'u. ² Eme'e inia betana tu'isi ju'unea juka' taewaita, yo'owe Jesukrijtota aet a'abo a' nottine'uta, tua ka au waatiwao a' yuma'ane'po, ju'u jita e'etbwamta, jita etbwabaeka tukaapo weye'e benasia. ³ Junako juka' yoemrata: "I'an inim, yanti jiapsiwame ausu'li intok kaita jinilwame", ti am jiao, junak junama'a seej chukti, inimmeu, tua jiokot lu'utekame benasi, a bem jinne'uimtunee'uta jiba betchi'bo a' ta'arune. Jiba jume' wantiam, jamutta yeu kiktebaemtau yumaka'a benasia intok inime'e kaachin ama yo'eene. ⁴ Taa eme'e, Krijtopo nemak werim, jiba inia betana, machiku aneme benaka, jaibu inia betana a' ju'uneiyya, junuen juka' taewai, Jesukrijtota aet a'abo a' yebijnee'uta ka enchim a' etbwa nu'une' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk si'ime eme'e, Liojta betana nok lutu'uriata ju'unea intok tu'ik bo'o jooriaka jiapsaka, eme'e, taewai machiku jiapsame bena. Katte tukaapo ka machiku jiapsame bebena. ⁶ Inia betchi'bo katte inim ka ju'uneame benasi, kia beja jiapsine, jume' waatem ka Krijtota soal ta'aaka, kokocheme benasi jiapsa'a benasia. Ala itepo, Liojta bichapo ka tu'ikut ito suuane. Intok inim ju'u itom jiapsa'u betana, ka yeupo benasi a' eiyaakai, oo kia kokocheme benasi anakai. ⁷ Maa su, jume' kokkocheme, tukaapo kokkoche. Jume' intok nanaakome, inime'e tukaariat nanaako. ⁸ Taa itepo, Krijtota betana nok lutu'uriat ju'unea, itepo taewai machiku jiapsame benaka, itepo inim itom jiapsa'ut, ka yeupo benasi a' eiyaane. Itepo, Jesukrijtota soal ta'aaka intok inim yee nak ta'aaka, iniae te ito suuane, junuen juka' sontaota, nassuabaeka, sisi'iwookie tawit ae au a' ania'a benasia. Intok itepo, ketun inim jiapsaka, ka tu'ik betana itom jinne'urimtunee'ut bo'o bitne. Ini'i ito betchi'bo, ju'u sisi'iwook mo'obe'i, sontaota kobat ae au a' aniaka'u benakai. ⁹ Bwe'ituk ju'u Lios, ka ju'u chukula tua jiokot yee a' bittuane'e'u betchi'bo itom yeu pu'ari. Ala aapo, yo'owe Jesukrijtota yaaka'ue, itom jinne'uimtunee'uta itom a' bitne' betchi'bo itou a' chupak. ¹⁰ Aapo ju'u itom yo'owa Jesukrijto, ito betchi'bo a' jiapsi nenkak, junuen, aapo'ik notteo jume' ketun inim jiapsame intok kia jume' kokkosukame juni'i, jiba betchi'bo aapo'ikumak nau itom jiapsine' betchi'bo. ¹¹ Inia betchi'bo eme'e, emo nasuk, kaabeta ko'om eene' betchi'bo intok si'imem junuen che'a yuma'isi Krijtota enchim sualne' betchi'bo emo ania sakane, i'an tajtia enchim a' joa'a benasia.

Ju'u Paplo jume' Krijtopo nau werim sua tejwaa

¹² Krijtopo itomak werim, jume' emou yo'owem intok emo nasuk tekipanoaka, Krijtota betana weyemat enchim aniaka intok tu'isi enchim jiapsinee'u betana emou nokame, inime'e, enchim am yo'ori ta'aane' betchi'bo te emou nooka. ¹³ Intok eme'e, inime'e, tu'isi am bichaka tua am nakne, bempo'im juka' tekilta bem joa'u betchi'bo am eiyaakai. Si'ime eme'e nau tuttu'ika, alleaka nau jiapsine.

¹⁴ Ketchia Krijtopo itomak werim, ika'a te enchim ya'a i'a. Wame'e kaita joaka jiapsibaeme, eme'e ameu nokne. Wame'e mammajeka, ko'om eame intok wame'e, Krijtota sualeka taa kee tu'isi aet utte'itume, junae betana am aniane. Intok eme'e, ka seej chukti eaka, si'imemmak tuttu'ika a bo'o bitne. ¹⁵ Iniat eme'e emo suuane, ka tu'ik nat notnottawamta a' kaitatunee'utchi. Ala eme'e si'ime, emo nasuk tu'ik enchim emo jorianee'ut, intok inim si'ime jiapsame, naas inien enchim am bitnee'ut jiapsine. ¹⁶ Enchim jiba yuma'isi alleaka jiapsinee'u emot aune. ¹⁷ Eme'e, Liojtau bicha jiba enchim noknee'uta, ka a' koptane. ¹⁸ Eme'e, si'imeta juka' emou weyemta betchi'bo, Liojta aet bai saune. Bwe'ituk inien weyeka juna'a, ju'u, achai Liojta, jume' Krijtota sualeme a' joo i'a'u. ¹⁹ Eme'e, Liojta tu'u jiapsita, aapo'ik emo nasuk ju'u tu'ikue au a' ju'uneiyya tebo'u betana, eme'e ka a' beje'eka ka a' lu'utituane. ²⁰ Eme'e, wame'e Liojta betana ju'uneetuawaka nokame, juka' bempo'im emou noka'uta, ka jak wa'am a' eiyaaka a' jikkajine. ²¹ Inia betana, eme'e, si'imeta juka' enchim jikkaja'uta, aet suuane.

Intok inia betana eme'e, waka'a ama che'a tu'i machik aamak tawane. ²² Eme'e, si'imeta, jita juni'i, juka' ka tu'ik betana, ka a' eiyaane.

²³ Jiba aapo ju'u achai Lios, yanti elaka jiapsiwamta yee bittuame, aapo, tu'ik ausu'lik emchim bo'o jooriaka, wepulsi yuma'isi aapo'ik betchi'bo enchim jiapsinee'ut enchim aniane. Intok ket aapo, Jesukrijtota juchi a'abo a' notte'po tajtia, enchim jiapsi intok enchim tu'i'eeri intok enchim takaa, yuma'isia, jita ka tu'ik kaita emot ayukai, ae bichapo enchim anne' betchi'bo enchim aniane. ²⁴ Aapo ju'u Lios, aapo'iku bicha enchim yeu pu'akame si'imekut a yoem eiyaatu. Intok aapo, si'imeta inia betana inien emou a' chupne.

Ji'ojtesuka am tebotua intok Liojta betana ameu tu'ik a'awa

²⁵ Krijtopo itomak werim, Liojtau bicha eme'e itom nokriane.

²⁶ Si'ime jume' Krijtopo itomak werim, itom am ibaktariaka, itom am tebotuariane.

²⁷ Yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka, inepo nee inika'a ji'osia ji'ojteita, si'ime jume' Krijtota sualemmeu enchim a' nokne' betchi'bo nee emou ujbwana.

²⁸ Aapo ju'u itom yo'owe Jesukrijto, aapo'ik betana juka' emou tu'ik enchim a' bittuane. Tua junuentune.

2 Tesalonisensem

Ju'u Paplo, bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'po Krijtota sualemmeu juchi ameu ji'ojte

¹ Inepo Paplo, ju'u Silbaano' teamtamake intok ju'u Timoteo' teamtamake, inika'a ji'osia ji'ojteita, jum bwe'u jo'ara Tesalonika' tea'po, Krijtota sualeka, inime'e itom yo'owa Liojtamak intok ju'u itom yo'owe Jesukrijtotamak eaka ta'eewaka nau emo totojame, inika'a nee emou bittua. ² Itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana weyeka, eme'e juka' emou tu'ik intok yuma'isi yanti elaka jiapsiwamta te emo tana a' waata.

Jesukrijtota juchi a'abo notteko, ju'u Lios, jume' ka tu'isi aulame, juna'e betchi'bo ka tu'isi am tawaanee

³ Krijtopo itomak werim, itepo emo betchi'bo, jiba tee Liojta aet bai saune. Inika'a itom a' bo'o joorianee'uta itou a' lutu'uriatuka'po amani. Bwe'ituk ini'i, Krijtota enchim suale'u, che'a juni'i yuma'isi emot ayukai. Intok emo nasuk, we'epulaka enchim naas emo nak ta'aa'u, che'a juni'i yuma'isi emot ayukai. ⁴ Inien san jiba itepotaka, si'imekut, Liojta yoemiam te'opom bem nau ane'epo, itepo alleaka te emo betana weyemta e'etejo. Emou suawaka intok si'ime juka' tua enchim jiokot emo bicha' nasuk juni'i, ka jain eaka a bo'o bichaka intok che'a juni'i yuma'isi Krijtota enchim a' suale'u emot ayukamta betchi'bo. ⁵ Ini'i inien weyekai, juka' Liojta si'imeta a' joa'uta, a' lutu'uriatuka'po aman a' weetua'po a' teuwaa. Junuen junaman aapo'ik che'a yo'otaka a' kateka'u aamak enchim jiapsinee'uta iniae emou a' lutu'uria yaakai. Eme'e ket jiba inia betchi'bo su inim jiokot emo bicha.

⁶ Bwe'ituk inia betana, juka' Liojta jume' jiokot enchim emo bittuame, chukula aapo'ik ket juname'e jiokot emo am bittuane'e'uta betana lutu'uriak. ⁷ Enchim intok, jiokot emo bichame, inia betana enchim yum jo'erianee intok inien kia itom juni'i, chukula junako taewait juka' itom yo'owe Jesukrijtota teeka betana, bwe'u taobiapo, wame'e a' sawe'um, yo'o nesaweka a' ankelesimmak aapo'ik a'abo ko'om notteo. ⁸ Aapo inim, wame'e, Liojta a' jabe tuka'uta ka a' ta'aame intok kia wame'e, juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata juni'i, ka a' nok jikkajibaeme, inime'e tua jiokot bem emo bitnee'uta ameu a' chupa' betchi'bo juchi a'abo nottine. ⁹ Inime'esau, jiba betchi'bo ka tu'isi tawalamtaka taji jiba yuu beete'po jiokot emo bitne. Intok inime'e, yo'owe Jesukrijtota yo'orisi maisi intok che'a yo'o nesaweka a' jiapsa'uta, kia jakwoo juni'i ka a' bitneekai. ¹⁰ Ini'i inien yeu weene, junako ju'u taewai Jesukrijtota a'abo notteka, junuen wame'e aapo'ik yeu pu'arim betana yo'orinaakai intok si'ime jume' aapo'ik sualeme betana eiyaawakai. Eme'e junamemak tune'e bwe'ituk eme'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata itom emou teuwaaka'uta a' sualekai.

¹¹ Inia betchi'bo itepo jiba wee'po te Liojtau bicha enchim nokria, junuen, jiba aapo'ik betana, ju'u enchim au yeu a' pu'aka'ut jiapseka, enchim aet yeu yuma'ane'e'ut aapo'ik enchim aniane' betchi'bo. Intok ketchia, itepo, aapo'ik Liojta si'imeta juka' tu'ik enchim joopea'ut intok juka' tekilta, Liojta eaka inim enchim bo'o jooria'ut, aapo'ik a' jita a' joa'ue, junaet enchim a' aniane' betchi'bo te enchim nokria. ¹² Intok junuen enchim tu'isi jiapsa' betchi'bo, ju'u itom yo'owa Jesukrijto, sualwaka tua yo'orinaa. Eme'e intok ket naa buustia, aapo'ik betchi'bo watem betana yo'orinaa. Ini'i, itom yo'owa Liojta intok juka' yo'owe Jesukrijtota tua yee am nak jiokole' betchi'bo inien emou chupia.

2

Ju'u o'ou ka tu'ik bo'o joorianeeme

¹ I'an intoko eme'e, Krijtopo itomak werim, chukula yo'owe Jesukrijtota juchi a'abo notteka, junak aamak itom a' weiyaaneeo taewaita betana te enchim aet tejwaabae. ² Krijtota enchim a' sualeka, enchim jiapsa'u betana, ka ta'abwisi enchim eene' betchi'bo te emou nooka. Intok kia juka' tenkupo benasi Liojta betana weyemta benaka juni'i, intok kia nau anwa'apo jita emou nokwamta jikkajaka juni'i, intok kia ji'osia ji'ojteita ito tana a' weye'ebenaka mabetako juni'i, inika'a, juka' itom yo'owa Jesukrijtota aapo'ik a'abo a' nottinee'uta taewaita jaibu a' yuma'asuka'u ti a' teuwaawao, ka am sualeka ka am majjaune. ³ Kia jachin weyeka juni'i, eme'e ka emo bai tatta'aa tebone. Bwe'ituk inika'a taewaita kee a' yumao, utte'a inien yeu a' weenee'u. Inim si'imekut unnaa jume' Liojta beje'eka jiapsame annee. Junak intok senu o'ou yeu machinee ka ya'uraaka intok Liojta bichapo tua ka tu'ik joakai. Ini'i, chukula, ka tu'ikun bicha taji jiba yuu beete'u na'ikiaritakai. ⁴ Ini'i juna'a, ju'u si'imeta juka' Liojta betana weyemta oo kia aapo'ik betana weyeka yo'oriwamta a' beje'eka jiapsame. Intok ini'i, aapo a' Lioj tuka'a benasia, Liojta bwe'u te'opopo juni'i yejteneekai, jiba aapo au Lios ya'arikai.

⁵ Junako inepo ketun aman emomak anekai, inika'a inia betana nee si'imeta emou teuwaak. Jaisa eme'e ka au waate ja'ani. ⁶ Intok i'an eme'e ju'unea jabeta aawas ane'u, junuen junaka'a, juka' taewaita aapo'ik aet yeu machinee'uta kee a' yumao junuen ka yeu a' machiatuamta. ⁷ Bwe'ituk juka' bebeje'erita ju'uneiyaaka inim a' ya'abae'u, watek jaibu weye. I'an, kia wa'a aawas aneka intok ka si'imeta a' jootuame, ini'i inim a'abo nu'unaaka jiba be'ee. ⁸ Junak intok wa'a o'ou, Liojta beje'eka tua ka tu'ik joame yeu machine. Inika'a, ju'u yo'owe Jesukrijto a'abo yebijpat a' jiabijte'u jekae a' me'ene. Intok ket, jiba aapo inim a' jiapsa'ue, inika'a, si'imeta aapo'ik betana utte'a weyemta a' lu'utane. ⁹ Ini'i o'ou yeu machineeme, bebeje'erita betana sawaka intok ini'i, tua utte'aka, ka a jootu machik, a jita a' joa'ue, yee ae bai ta'aaka yebijne. ¹⁰ Ini'i, juebenaka, si'ime ka nanau machik ka tu'ik joone, junae jume' jiba betchi'bo ka tu'isi tawaneeme, am bai ta'aabaekai. Inime'e beja su, juka' ae bem jinne'uimtu'ea'uta, juka' Krijtota betana nok lutu'uriata, ka a' jikkajaka intok ka a' mabetbaekai. ¹¹ Intok inia betchi'bo, ju'u Lios junaka'a tua ka lutu'uriata am sualtuaka junae emo bai ta'aane. ¹² Junuen, si'ime wame'e, juka' Liojta betana lutu'uriata ka a' waataka ka a' sualbaekame, taa inime'e, juka' ka tu'ik che'a eiyaame, ka tu'isi am tawaana' betchi'bo.

Jume'e, bem jinne'utuna' betchi'bo yeu pu'arim

¹³ Taa itepo, jiba tee emo betchi'bo Liojta aet bai saunee Krijtopo itomak werim, intok achai Liojta betana tua nakwame. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo'ik betana a' tu'u jiapsie, aapo'ik betchi'bo wepulsie enchim jiapsituamtae intok juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata enchim a' suale'ue, enchim jinne'uimtune' betchi'bo, che'a bat taewaimmet naateka enchim yeu pu'ari. ¹⁴ Inia betchi'bo ju'u Lios enchim yeu pu'ari inien, ju'u Jesukrijtota bemela nok lutu'uriae, itom enchim majtaka'ue, junuen enchim, juka' itom yo'owa Jesukrijtota, aapo'ik tua yo'o nesaweka, yo'orisi a' kateka'u, ju'u kaitau a tamachiatuka tu'ik, aamak enchim aman a' bitne' betchi'bo.

¹⁵ Junuen san, eme'e Krijtopo itomak werim, juka' emot autuarita, ka ta'abwisi eaka a' sualne. Intok eme'e, junak emomak aneka, waka'a itom enchim majtai, intok ket kia waka'a ae betana itom emou ji'ojteka'uta juni'i, ka a' koptane. ¹⁶ Jiba aapo ju'u itom yo'owa Jesukrijto intok ju'u itom achai Lios, ju'u tua yee a' nak jiokole' betchi'bo itom nakeme intok jiba betchi'bo, aapo'ik itom yanti elnee'uta itot a' autuakai intok chukula itom bitneeka aet itom bo'o bicha'uta itou chuplame, ¹⁷ aapo enchim jiapsi jo'ane intok ketchia si'imeta juka' tu'ik enchim teuwaanee'uta intok tu'ik enchim joonee'u betana, enchim aniane.

3

Ju'u Paplo, Liojtau bicha am nokria i'a

¹ I'an intoko ini'i jiba, Krijtopo itomak werim, Liojtau bicha eme'e itom nokriane, junuen, juka' Krijtota betana bemela nok lutu'uriata, lauti si'imekut a' teuwaatune' betchi'bo intok inika'a, emo nasuk yeu a' sika'a benasia, tua eiyaawaka a' mabettune' betchi'bo. ² Intok ketchia, Liojtau bicha eme'e itom nokriane, jume' ka tu'i yoemem betana intok jume' tua ka tu'isi jiapsame betana itom ama yo'ene' betchi'bo. Bwe'ituk ka si'ime Liojta soal ta'aa. ³ Taa ju'u itom yo'owa Lios, a' teuwaa'ut a yoem eiyaatu. Aapo emomak tune, kaita'po enchim ji'opne' betchi'bo intok ju'u bebeje'erita betana enchim suuane. ⁴ Intok Liojtat itepo ea, juka' enchim a' joone' betchi'bo itom enchim majtaka'uta, enchim a' joa'apo, intok kia chukula bicha juni'i enchim a' joonee'uta. ⁵ Jiba aapo ju'u achai Lios, aapo'ik yee a' nake'e benasi, ket junuen enchim yee nakne' betchi'bo, intok ket, Krijtota si'imeta a' inne'aka'a benasia enchim ket a bo'o bitne' betchi'bo enchim aniane.

Kaabe kia beja kaita joaka jiapsinee

⁶ Krijtopo itomak werim, itepo, yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka, itepo iniat te emou nooka, enchim inim, kia jabe taka juni'i, Krijtota sualeka, inika'a kaita joaka jiapsibaemta mak, intok ketchia, emomak aneka juka' Liojta betana weyemta itom enchim majtai, ka inika'a tua a' weye'po aman jiapsibaemta mak, kaita'po enchim aamak ea'uta a' ju'uneiyaane' betchi'bo, ka aamak emo tu'urine. ⁷ Bwe'ituk eme'e ju'unea tui'isi enchim jiapsaka, jiba emo nasuk itom jiapsisuka'a benasia, junuen enchim jiapsine' betchi'bo. Itepotee ka kia beja emo nasuk jiapsak kaita joakai. ⁸ Intok te kaabetau kia beja ji'ibwak. Jiba te a' beje'etuak. Ala itepo, taewait intok kia tukaariat juni'i, lotteka intok tua tekipanoaka, te ito aniak. Junuen emo betana kaabeta itot obisi eene' betchi'bo. ⁹ Junuen itepo enchim itom anianee'u betana emou nokneeka lutu'uriaka juni'i, jiba itepo tee tekipanoak. Itepo junuen aayuk iniat enchim itou a' ta'aane' betchi'bo. ¹⁰ Bwe'ituk junak itepo emomak anakai, itepo inen weyemta betana emou nokaka enchim aet tejwaak, intok: "Wa'a ka tekipanoabaeme, ket ka ji'ibwane", ti jiakai. ¹¹ Bwe'ituk emo betana waatem, ka tekipanoaka jiapsame intok inime'e, ka bem nok'ea'uta jiba yetet nok sasakame, intok ka bem au yeu pu'ari betana kimume itepo am ju'uneiyaalaa. ¹² Jume' inien emo jipueme itepo, itom yo'owe Jesukrijtota betana lutu'uriaka, inika'a te am tejwaa, inime'e inia betana, suasi emo jipueka intok tekipanoaka, bem koba'ue am jiapsine' betchi'bo.

¹³ Krijtopo itomak werim, jiba juka' tu'ik enchim joonee'uta, ka a' rojiktane. ¹⁴ Emo nasuk seenuk, juka' inim ji'osia ji'ojteipo itom teuwaa'uta ka a' nok jikkajibaeo, a' jabetuka'uta a' mammatenee intok inika'a, a' tiune' betchi'bo, eme'e omola a' eiyaaka, ka aamak emo tu'urine. ¹⁵ Taa junaka'a eme'e, ka jabeta senuk enchim beje'eka weyekamta benasi a' bitbaane. Ala junaka'a eme'e, jiba jabe Krijtota sualemtau nokamta benasi, tu'ik betana au nokne.

Ji'ojtesuka, Liojta betana ameu tu'ik a'awa

¹⁶ Intok jiba aapo ju'u yo'owe, yanti elaka jiapsiwamta yetet autuame, jiba wee'po intok jita'apo juni'i, ju'u enchim emo bicha'u betana, yanti elaka jiapsiwamta emot autuane. Aapo itom yo'owa Lios, si'ime enchim emo maktune.

¹⁷ Inepo Paplo, inika'a teboteita, nee inepo tua in maammea tua in ji'ojte'e benasia inika'a jiba ineponee a' ji'ojtei, nee betana a' weye'uta enchim ju'uneene' betchi'bo. Si'ime jume' nee betana ji'ojteim ineponee inien nee jiba, inika'a in maammea amet ji'ojte. ¹⁸ Aapo ju'u yo'owe Jesukrijto, aapo'ik betana weyeka, juka' tu'ik enchim si'imem a' bittuane. Tua junuentune.

1 Timoteo

Ju'u Paplo, Timoteo' teamtau ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Jesukrijtota betana yeu pu'ataka yeteu bittuari, itom yo'owa Liojta, ju'u itom jinne'umta betana intok ju'u yo'owe Jesukrijto, aapo ju'u, chukula aapo'ik benasi itom machipea'u itom aet a' bit bo'o bicha'u, inime betana aet nesau takai. ² Inika'a ji'osia ji'ojteita nee eu bittua, Timoteo, Krijtopo betana in yoemia, tua yuma'isi aapo'ik soal ta'aakai. Inepo, itom yo'owa Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana, si'imeku eu tu'ik intok tua em nak jiokolinaa'uta intok yuma'isi, yanti elaka em jiapsinee'uta, inika'a em bitnee'uta ee betana a' waatakai.

Ka tu'ik majtawamta betana yee nok tejwaawame

³ Bat naataka, bwiaara Maseroonnia' tea'u bicha simeka, inia betana junak in eu nokaka'a benasia, jiba i'an, jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po tawane, junama'a, waatem, inime'e ta'abwika ka juka' Krijtota nok lutu'uriata mak weyemta, ka inika'a bem yee a' majtane' betchi'bo junuen iniat am nok konta betchi'bo. ⁴ Intok kia juka' jakwoo weeriata, kia beja etejoita betana intok juka'a, jume' che'a bat naataka nat tomto katriam betana, ka jak chupemat, ka bem emo temaine'po betana juni'i. Ini'i weyemat, wepulsu nok nassuawame jiba ama yeu weama, kaita tu'ik weiyaakai. Intok juka' Liojta betana tekilta itom weetua i'awa'uta, inika'a, Liojta eewaka jiba weetuawamta betana, kaita'po yee ania.

⁵ Bwe'ituk ju'u iniae teuwaabaawame, ini'i, inim si'imem, Liojta bichapo tu'isi itom jiapsa'ut ju'uneakai intok ka jiapsita bepa Krijtota itom suale'po ju'uneakai, wepulsu itom tu'u jiapsimma itom naas ito naknee'u juna'a. ⁶ Waate inim inien inika'a koptaka intok inime'e kia beja kaita tu'ik etejoit nau nok nassuawamta emo ta'arulaa. ⁷ Inime'e, Liojta betana nesaurim jume' ji'ojteim, inime'e bempo tu'isi yee emo am majtalekai, taa bempo, kia juka' jiba bempo bem noka'ut ka ju'unea, intok bem teuwa'ut juni'i. Intok kia tua witti nokaka, bem yee majta'ut juni'i ka ju'unea.

⁸ Itepo tee ala ju'unea, jume' Liojta betana nesauri ji'ojteim, inime'e tua bem bo'o jooria'eewa'po aman am sawaawa'po, inime'e bem tu'ireaka'u. ⁹ Inia betana jume' nesauri ji'ojteim, ka jume' tu'ik jiba joaka, tu'isi jiapsame betchi'bo am weye'po ju'uneakai. Ala, jume' nesauri ji'ojteim, wame'e, kaabeta yo'oreka intok ka ya'uraakame betchi'bo weye. Intok jume' ka tu'ik bo'o jooriame intok jume'e, Liojta ka yo'ori ta'aame, intok Liojta betana weyemta ka a' yo'oreme. Jume' bem yo'owam susu'ame intok junuen, si'ime jume' yee susu'ame betchi'bo. ¹⁰ Intok ketchia, jume' jujubeka juni'i, omot tatta'abwi jaamuchimmak emo tu'ureme. Oo jume' jamut o'owimmak emo tu'ureme. Jume' yee e'etbwame intok jume' a yee bai tatta'aame intok jume' jita ka lutu'uriata teuwaaka juni'i, bem noka'uta a' lutu'uriateme betchi'bo. Intok naa buustia, jume' Liojta betana nesauri ji'ojteim, ketchia si'imeta juka'a, inika'a tu'ik jiba in yee majta'uta a' beje'eka weyemta betchi'bo weye. ¹¹ Ini'i tu'ik betana weyeka yee majtawame, ket jiba ju'u, yo'orisi machika Krijtota betana bemela nok lutu'uria, yee jinne'ume, ini'i, juka' achai Lios, tua nak yo'oriwamta, aapo'ik nee a' tekil makaka'u mak weye.

Ju'u Paplo, Liojta a' nakeka' betchi'bo, aet a' bai sae'epo

¹² Inepo, juka' itom yo'owa Jesukrijtota, juka' aapo'ik betana utte'ata net autuaka nee aniakamta ne tua junen jiaka nee a' bai sae. Bwe'ituk aapo'ik ket aapo'ik betana tu'ikut net eaka, aapo'ik betana tekileu nee yeu pu'akai. ¹³ Si'imeta inika'a nee ya'arialaa, junuen bat naataka nee aapo'ik beje'eka ka tu'ik teuwaaka intok jume' aapo'ik sualeme, jiokot emo am bittuaka, aapo'ik beje'eka nee jiapsisuk juni'i. Taa ju'u Lios, nee nak

jiokoleka, tu'ik nee ya'ariak. Bwe'ituk junak inepo, kee nee Krijtota sualen, intok ka tu'ik in joa'ut nee ka ju'uncan. ¹⁴ Jiba inia betchi'bo, inepo, juka' Jesukrijtota betana, tu'i weyemta, tua nee yuma'isi a' bichak. Naa buusti, aapo'ik tua in a' yoem eiyaaka intok ketchia in yee nak ta'aanee'ut, itom si'imem, Krijtota mak itom ea' betchi'bo, si'imem itom a' ta'aa'ut, junaet nee aniak.

¹⁵ Ini'i teuwaawame tua lutu'uria, intok inika'a, si'ime a' sualpo yuma'i, ini'i: "Jesukrijtota, jume' ka tu'ik ya'alame jinne'ubaeka, inim bwiau yeu a' machiaka'uta", ti jiuwame. Inime betana inepo, Liojta bichapo che'a bepa ka tu'ik ino ya'arilekai. ¹⁶ Taa junae betchi'bo ju'u Lios tua nee nak jiokoleka nee bichak, junuen, juka' Krijtota tua bepa aapo'ik a yetet bo'o bichaka yee a' jinne'u'uta, aapo'ik betana net bat junuen a' bitna' betchi'bo. Junuen inepo, wame'e chukula, jiba aapo'ik sualeka juka' jiba yuu ji-apsiwanta a' bitneeme betchi'bo, inepo, bempo'im nee mammate'ea'u tuk. ¹⁷ Inien san, itepo, juka' jiba betchi'bo yo'o nesawemta, intok jiba betchi'bo jiapsamta, pusimmea ka a bittumta, juka'a, aapo'ik jiba Lioj taka, intok si'imekut ju'uncanamta, itepo, aapo'ik Liojta itom yo'oree'uta, intok si'imeku a' eiyaawaka a' alleetuawaa'uta, tee jiba betchi'bo au bicha te a' teuwaane. Tua junuentune.

¹⁸ Krijtopo betana in yoemia Timoteeo, inika'a em joonee'uta, Jesukrijtota betana weyeka em au yeu pu'ari, junuen yuma'isi Krijtota sualeka intok si'imeku tu'isi em jiapsa'po emo ju'uneiyaaka, iniae, ka jain eaka, tu'isi a' bo'o jooriaka aet em jiapsine' betchi'bo ne eu nooka. Inika'a, jiba bat naataka jume' itomak Krijtota sualeme, Liojta betana aet ju'uneetuawaka, bempo'im ee betana iniat nokaka a' teuwaaka'a benasia. ¹⁹ Inia betana waate, Liojta betana weyemtat bem ea'ut ju'uneaaka juni'i, jiba iniau ka bem waate' betchi'bo, inime'e, Krijtota bem suale'u betana tokti ji'obeka emo ta'aruk. ²⁰ Inien ameu yeu siika, waate, ju'u Imeneo' teamtau intok ju'u Alejanro' teamtau. Jiba inime'e, inepo, junuen bempo'im, ka intok Liojta beje'eka ka tu'ik bem noknee'u betana, iniae, jiokot machikue bem a' ta'aane' betchi'bo, inepo, ju'u bebeje'eritau am su'u tojak.

2

Liojtau bicha jaisa nok betchi'bo yee tejwaawame

¹ Inim inepo, che'a bat naataka, Liojtau bicha inim si'ime yoemrata betchi'bo nee enchim ameu waateka intok tua junen jiaka, Liojtau bicha am nokriaka intok inime betchi'bo, aapo'ik Liojta aet bai saeka, nee au bicha enchim am nokriane'e'u betana enchim aet tejwaa. ² Jume' inim che'a yo'o ya'arim, intok si'ime jume' wate yo'oorata inim nesaweme betchi'bo am nokriane. Junuen, inim ka majjaiwaka intok yanti, ka jaku'ubo itou suawaka, ala wepulsi Liojta betchi'bo intok si'imeku itom jiapsa'ut ito yo'ori teboka a jiapsi betchi'bo. ³ Ini'i tu'ika junen joowa. Intok juka' itom yo'owa Liojta, juka' yee jinne'umta betana tu'isi bitwa mabet maisia. ⁴ Intok aapo, inim si'ime yoemrata, jinne'ui tu i'a intok si'imem aapo'ik betana nok lutu'uriata am ta'aa i'a. ⁵ Bwe'ituk wepu'ulai jiba ju'u si'imekuu Lios. Intok wepu'ulai jiba ketchia, wa'a, jume' inim jiapsame, Liojtamak emo tu'uteka aamak eaka bem jiapsinee'u betana a am aniname, Jesukrijto, ito benasi inim yoemtaka jiapsaka'u. ⁶ Aapo Jesukrijto, a' me'etune' betchi'bo au su'u tojak, junuen, inim si'imem jinne'uimtunee'uta inia betana junae a' beje'etua betchi'bo. Ini'i ya'ari intok, taewai aet a' chupneeka yeu a' pu'arit a' ju'uneiyaawaka chupuk. ⁷ Inia betchi'bo inepo nee, Liojta betana in yeteu nokne' betchi'bo, intok nee ket, wame'e ka jurio yoemem, Jesukrijtota tu'isi bem a' sualne' betchi'bo intok aapo'ik betana bemela nok lutu'uriata in majta betchi'bo nee yeu pu'awak. Iniae inepo lutu'uriata teuwa, intok kaabeta nee bai tatta'aa.

⁸ Inien san inepo, si'imekut, Krijtota sualeme nau yaaja'po, jume' o'owim, inime'e, Liojta a' yo'ori betchi'bo, aapo'ik bichapo tu'ik bem joa'uta intok ka nau omtiwaka nau nok nassuawamta weetuakai, bempo'im nee, Liojtau bicha am nok i'a. ⁹ Intok jume'

jaamuchim, inime'e, emo suaka, ka jaana maisi emo a'anaarine. Ka ama butti maisi bem emo chi chikrinee'ue, intok kia ka sawai tomie ya'aritae, ujoyooi tetammea oo bem tajo'ori unnaa beje'emtae, ka iniae ujoyoisi maisi bittubaane. ¹⁰ Ala bem ujoyoinee'u, si'imeku a yee nak jiokoleka, tu'ik bem bo'o jooria'ue juna'atune. Inika'a, jaamuchim tua wepulsi Liojta betchi'bo jiapsame junuen bem jiapsi'ea'a benasia. ¹¹ Inime'e jum nau anwa'po, ka japtoka nokne. Juka' ama bem majtawa'u betana, kia a' jikkajinee intok kaita'po che'a emo eiyaakai. ¹² Bwe'ituk inepo nee, juka' jamutta, kannee jum anwa'po yee a' majta i'a. Intok kia junama'a juka' o'outa, aapo'ik inia bepa ka a' weenee'uta juni'i. Ala ini'i, kaita'po che'a bat nesaune. Ka monteka ama annee. ¹³ Bwe'ituk ju'u Lios, juka' Adam teamta bat a' ju'unaktek. Aet chukula intok juka' Eeba' teamta. ¹⁴ Intok ketchia, ju'u Adam tuka'u junuen, ka bai ta'aawak. Ala aapo ju'u jamut. Intok ini'i, bai ta'aatuka, Liojta bichapo ka tu'ik yaak. ¹⁵ Taa jume' jaamuchim, inime'e, yoemiaka intok am yo'oturiaka, inien jinne'uimtune. Taa inime'e, inim Krijtota soal ta'aaka, yee nak ta'aaka intok wepulsi Liojta mampo emo su'u tojaka intok si'imeku suasi jiapsakai.

3

Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim jaisa bem jiapsi i'a'awa'po

¹ Ini'i teuwaawame tua lutu'uria, inim jabetaka juni'i, jume' Krijtota nau sualemmeu yo'otupeame, juna'a, inika'a tua tu'i tekilta joopeene. ² Inia betchi'bo, wa'a, inika'a tekilta joaka Krijtota sualemmeu yo'o ya'ari, ini'i si'imekut au suaka jiapsine, junuen kia jita ka tu'ika juni'i kaita aet bittune' betchi'bo. Ini'i, wepu'ulaik jiba jubine. Intok yuma'isi suasi jiapsine. Au yu'inee intok au yo'ori tebokai. Jume' mekka betana au yajame, inime'e tu'isi a' mabbetnee'ut jiapsine. A yee a' majtane'uta a' ta'aane. ³ Ka naamukne. Ka nanassuane. Intok kia tomita, ka a' koba'ita, ka a' waatane. Ala yee jiokol ta'aane. Si'imemmak tu'ika jiapsine. Aapo ka unnaa naa buusti tomit au temaine. ⁴ Ini'i, a' jo'apo si'imem tu'isi am kuaktaka am uju'une. Intok jume' a' yoemiawam, bem jikkajinee'uta intok bem yee yo'orinee'uta am majtane. ⁵ Bwe'ituk seenu, jiba a' jo'apo jo'aakame, aapo'ik tu'isi am uju'une'uta ka a' ta'aame, ini'i, kaachin jume' Krijtota sualemmeu yo'otaka a am kuaktane. ⁶ Junuen san, ju'u Krijtota sualemmeu yo'otuneeme, ka ju'ubwa jeela Krijtota sualeme tune. Ka junuen ini'i, au jabeleka intok juka' bebeje'erita ka tu'isi au a' tawaaka'a benasia, jiba junaen au a' tawaane' betchi'bo. ⁷ Ketchia utte'a, jume' ka Krijtota sualeme nasuk, aapo'ik yo'oriwaka, tu'isi a' bitnaa'uta. Junuen jita'apo ka tu'ik betana ka aet nokna' betchi'bo. Intok junuen iniae bebeje'erita ka a' ji'optuane' betchi'bo.

Te'opopo tekiakame, jaisa bem jiapsi i'a'awa'po

⁸ Junaen ketchia, jume' jum te'opompo, wate tekileu yeu pu'arim, inime'e o'owim yo'ori bitwametune. Bem noka'ut yeu yuyyumane. Ka nanaakone. Intok tomita ka bempo'im koba'i, ka a' waatane. ⁹ Inime'e, juka' lutu'uriataka inim ito nasuk yeu machiaka itom suale'uta, aet jiapseka a' soal sakane. Intok iniamak, Liojta bichapo tu'isi bem jiapsa'ut emo ju'uneiyaakai. ¹⁰ Inime'e, juna'e tekilae, baat ji'obilaatune. Intok junama'a bempo, ju'u tekileu bem makriu yuma'ateko, bempo inika'a te'opopo tekilta a' joone. ¹¹ Jume' jaamuchim juni'i ketchia, emo yo'ori tebone. Ka bem yetet nok'ea'uta, ka yetet nok sasakane. Si'imeku suasi emo uju'une. Intok si'imeta bem joa'ut, a amet yoem eetune. ¹² Ju'u te'opopo inien tekilekame, wepu'ulaik jiba jubine. Intok ini'i, jume' a' jo'awapo jo'aakame intok a' yoemiam, intok junama'a si'imeta, tu'isi a' uju'une. ¹³ Bwe'ituk jume' inien, jum te'opopo tekileka bem tekilta tu'isi a' joame, inime'e juna'e tekil bem joa'u betana che'a bepa au lutu'uriaka a' maktune. Intok inime'e, Jesukrijtota junuen bem a' suale'u betana che'a juni'i utte'aka, bem a' teuwaanee'uta aet a' jajamne.

Juka' itom suale'ut ka si'imem a aet ju'unea'po

¹⁴ Inepo lauti nee enchi aman bitbaeka'ea. Taa jiba nee inika'a ji'ojteita nee eu bittua, ¹⁵ junuen, ka lauti a nee aman eu weyeo juni'i, jiba junuen, jume' Krijtota sualeme nasuk, tu'isi ame nasuk em tekipanoaka ju'u em annee'ut em ju'uneene' betchi'bo. Juname'e intok, ju'u Lios, jiba yuu jiapsamta yoemiam taka, bempo, Krijtota betana juka' nok lutu'uriata si'imekut a' suuaka intok a' nokria sakame. ¹⁶ Ju'unakkiachisi lutu'uria ini'i itom suale'u betana, wepulsi au emo su'u tojirika, ka sep lauti a aet ju'uneetu'uu. Maa su, inen ji'ojtei:

Lios, aapo ito benasi au yaaka, inim au yeu machiak.

Liojta tu'u jiapsi aet aneka, aapo wepulsi tu'ika jiba aet ayuka jiapsak.

Jume' ankelesim betana bittuk.

Inim bwiapo si'ime ka nanau machi yoemratau aapo'ik betana ameu bicha teuwaatuk.

Inim bwiapo jiapsame betana sualtuk.

Chukula intok, juchi teekau mabettuk.

4

Jume'e, ka intok Krijtota sualbaeme

¹ Taa inim ju'u Liojta tu'u jiapsi machisi itom aet ju'uneetualaa, chukula, si'imeta abe aet yumao taewaimmet, watem, jume' Liojta sualeka juni'i, a' koptaka intok inime'e, bebeje'erita betana ka tu'i jiapsim, yee bai tatta'aame, intok inime'e betana weyeka ju'u yee majtawamtau, inime'e inimmeu emo su'u tojineeme. ² Intok inime'e, wame'e, ka lutu'uriapo emo tu'u joame, ka lutu'uriata yee majtame, junamemak eaka am jikkajine. Juname'e, ka tu'ik joaka juni'i, ka emo tetemaeme. ³ Bempo, inim jujupwamta yee u'aa. Intok ketchia, wate bwa'amta ka a' bwa'a nesae. Junaka'a bwa'amta intok, ju'u Lios, wame'e Krijtota sualeme, intok wame'e, Krijtota bemela nok lutu'uriata a' ta'aame, bempo'im, aapo'ik bai saeka bem a' bwa'ane' betchi'bo, ju'u Lios a' ju'unaktei. ⁴ Bwe'ituk, si'ime ju'u inim Liojta ju'unaktei tu'i. Intok itepo inia betana, kaita omola tatawaane. Ala inika'a, inia betchi'bo, Liojta bai saeka, tee a' mabetne. ⁵ Bwe'ituk si'ime ini'i, aapo'ik Liojta nok lutu'uria betana intok ju'u aapo'iku bicha nokaka, itom a' bai sae'ue, aapo'ik bichapo tu'ika yeu weama.

Jesukrijtota tekil tu'isi bo'o jooriame

⁶ Inika'a empo, jume' Krijtopo itomak werim, yuma'isi am majta'ateko, empo, lutu'uriapo Krijtota betana juka' em tekil makrita yuma'isi tu'isi a' joame tune. Intok empo, tu'ik, utte'ata em aet mabet sime'uta et ju'uneiyaanaa. Inika'a, Krijtota ae sualwaka intok juka' tu'ik betana em majti, em bo'o jooriaka, juka' ka em kopta'u betana. ⁷ Taa empo, juka' inim ka tu'ik weye'e betana intok kaita suawaka ama ayuka, etejowamta, chuubaa juni'i, ka a' jikkajibaane. Ala, empo, aapo'ik Liojta betana weyemta, yuma'isi em a' ta'aaka em aet jiapsinee'ut emo temaine. ⁸ Bwe'ituk, takaapo utte'ata a' bwij betchi'bo, ju'u emo utte'a jooriawame, wateku yeteu tu'ik weiyaa o'oben. Taa wa'a Liojta betana weyemtat yuma'isi aet jiapsiwame, ini'i, si'imeku yeteu tu'ik weiyaa. Bwe'ituk ini'i, ketun inim jiapsa'po, intok kia chukula, jiba yuu itom jiapsinee'u betchi'bo juni'i, itou tu'ik weiyaa. ⁹ Ini'i teuwaari tua lutu'uria intok inika'a, si'ime a' ju'uneiyaaka a' sualpo yuma'i. ¹⁰ Itepo, jiba inia betchi'bo san tekipanoa intok itepo aet jiokot bitwaka ee beje'ewa. Bwe'ituk itepo su, ju'u Lios, jiba yuu jiapsamtat eaka jiapsakai. Aapo, ju'u inim si'imem jiapsame, inim bem jiapsa'po, amemaktuka am bichame. Intok che'a bat naataka wame'e a' sual ta'aame, bempo'im jiba yuu jiapsine' betchi'bo iniat am bichakai.

¹¹ Inika'a weyemta, empo, utte'a yee aet tejwaaka intok em yee a' majtanee'uta. ¹² Em ju'ubwa yo'otu' betchi'bo, iniat ka jak wa'am em bitna' betchi'bo, aet emo suaka jiapsine. Ala empo jume' Krijtopo itomak werim, tu'ik eu am ta'aatuane. Empo junuen ame bichapo em noka'ue intok em tu'isi amemak emo weiyaa'ue. Intok em a yee nak ta'aaka,

Liojta tu'u jiapsi et ane'ue a' ju'uneiyaa tebone. Intok inika'a, Krijtotat em eiyaa'ue intok Liojta bichapo, wepulsi tu'i eerita jiba et ayuka'ue. ¹³ Nee aman eu yepsa'u tajtia, empo, jume' Liojta betana nok lutu'uria ji'ojteim, yeteu am nok simne. Krijtota sualeme am majtane. Intok ka bem ko'om eene' betchi'bo amemak etejone. ¹⁴ Empo ket, kaachin juka' Liojta betana em mabetrika, em a joa'uta, inika'a, jume' Krijtota sualemmeu yo'owem, Liojta betana ju'uneetuawaka, Liojtau bicha enchi nokriaka, em mabetaka'uta, ka a' koptaka, jiba aet jiapsine.

¹⁵ Inia weemta betana empo, jiba wee'po yuma'isi au kikne. Junuen si'imem a bem a' bitne' betchi'bo, ju'u em joa'u betana, ka kia beja weyeka, tu'ik ama ayuka'uta. ¹⁶ Empo, ju'u inim amma'ali em jiapsa'u betana emo suuane. Intok ju'u em yee majta'uta, tu'isi a' weenee'u betana emo suuane. Intok empo, si'imeta juka' lutu'uriaka tu'isi weyemta, ka a' koptaka aet jiapsine. Bwe'ituk inika'a empo inien a' joa'ateko, jiba empo, intok ketchia, wame'e em ameu nokaka enchi jikkajammak nau, Liojta betana tu'ik aet bichaka jinne'uimtune.

5

Jume' Krijtota sualemmak jaisa au weiyaanaa'u

¹ Senuk yo'otuita, ka empo bettesi jita'apo a' nok tejwaane. Ala, inika'a, em a' yo'owaka'a benasi junaet betana au noknee. Intok jume' ju'ubwa yo'otume, inime'e, em am sailaka'a benasi amemak emo weiyaane. ² Intok jume' jaamut yo'otuim juni'i ketchia, inime'e, em am aeka'a benasia amemak emo weiyaane. Intok jume' bebemem juni'i ketchia, inime'e, em am waeka'a benasia, si'imekut tu'ik, sua machik jiba jooriaka, amemak emo weiyaane.

³ Jume' jaamut jokoptuim, lutu'uriapo jiokot eame, am aniane. ⁴ Taa ju'u jamut jokoptui yoemiakame oo jume' a' amuwam jipueme, inime'e, che'a bat naataka jume' amemak jo'aakammak tu'isi amemak emo weiyaaka bem joonee'ut intok jume' bem yo'owam junaet bem am nakeka am yo'oturiaka'uta tua bem am bai saunee'uta, inika'a a' ta'aane. Bwe'ituk inien weyeme ini'i tu'i. Intok ju'u Lios ae alleene. ⁵ Ju'u jamut, lutu'uriapo jokoptui, tua aapola tawalame, ini'i Liojta betana a' aniana'uta bo'o bichaka jiapsa. Intok taewait intok tukaariat naa buustia, Liojta a' yo'oreka, jiba au bicha a' noka'uta a' weetua. ⁶ Taa ju'u jamut jokoptui, inim ka tu'ikue alleebaeka jiba au su'u tojirika jiapsame, ini'i, jiapsaka, Liojta bichapo ka jiapsamta benane. ⁷ Empo inia weyemta betana ket am tejwaaka ameu nokne, junuen, inime'e kaita ka tu'ikut bempo'im aet am sua tejwaa machik amet aune' betchi'bo. ⁸ Bwe'ituk inim emo nasuk seenu, jume' a' wawaim ka ameu waateka ka am ania'ateko, intok che'a juni'i jume' aamak jo'aaka tu'isi a' bit'ea'um ka ania'ateko, ini'i, ka Krijtota sualemta benasi bitnaa intok ini'i, senuk ka Krijtota sualemta bepa che'a ka tu'ik joone.

⁹ Inim, jume' jokoptuim yeu pu'arimtaka, bem yeu pu'ari bem joo'ea'uta ja'abwekammak, wa'a jokoptui, baji taka wasuktiam bepa weiyaame jiba ama amemak na'ikiatune. Intok ini'i, wepu'ulaik jiba kunalatusukame. ¹⁰ Ini'i ta'eenaa inim juka' tu'ik bo'o jooriaka a' jiapsisuka'uta. Maa suko inile benak a' yoemiam tu'isi am yo'otuarialatuko. Wame'e mekka betana au yaajame, a' jo'awapo si'imeku tu'isi am mabbetsulatuko. Intok jume' Krijtopo aamak werim, ini'i am wok baksialatuko. Intok wame'e, jita'apo jiokot emo bichakame, junaet am anialatuko. Oo jita juni'i inile benak tu'ik a' bo'o joorialatuko, junuen a amemak na'ikiatune.

¹¹ Taa jume' beme yo'otaka jokoptulam ka amemak am na'ikiane. Bwe'ituk inime'e, chukula juchi kukunabaeka'ea'ateko, inien bem ea'u, Krijtotamak eaka bem joobae'uta am koptatuane. ¹² Intok chukula inime'e, Liojta bichapo bem joaka a' chupa'ane'eti jiaka bem nokaka'u betana, iniat bempo ka a aet yeu yumakai, junak inime'e inia betana ka tu'isi aet emo tawaarika ama yeu katne. ¹³ Intok naa buustia, inime'e, jo'aat rejte'eteko,

bempo tua kaitat jiapseka, kaita bem joopea'uta aet ta'aane. Intok ka iniat jiba joiwane, ketchia bempo, ka bem yetet nok'ea'uta yetet nok sasakane. Intok kaita bem a tu'ute'po kikkimune. Intok ka nok maisi machik nok sasakane. ¹⁴ Inia betchi'bo inepo, nee jume' beme yo'otaka jokoptuim, am kukuna i'a. Intok inime'e yoemiaka, bem jo'au si'imeta bichaka jo'ane. Intok inime'e, ka tu'ika bem joa'uta, kaita amet aune, junuen jume' itom beje'eka aneme, kaita'po itot nokne' betchi'bo. ¹⁵ Bwe'ituk inim waate jokoptuim jaibu inien, Krijtota bem suale'uta koptaka intok bebeje'erita mak eaka ka tu'ik jooa.

¹⁶ Inim senu Krijtota sualeme, o'outakai oo jamuttakai juni'i, jokoptuim wawaekame, ini'i, inime'e am aniane. Intok juname'e, jume' Krijtota nau sualeme am aniane' betchi'bo, ka iniat obiachisi ameu am su'u tojirine. Junuen jume' Krijtota nau sualeme, wame'e jokoptuim, lutu'uriapo am ania machim kaabeta jipueme, inime'e a aniane.

¹⁷ Wame'e Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim, bempo bem tekil tu'isi a' joame, inime'e, ameu a' cha'aka'po aman, nat bepa aniawaka intok eiyaawaka bitnaa. Inien che'a bat naataka, jume'e, Krijtota nok lutu'uriata a' nokaka intok yee a' majtame. ¹⁸ Bwe'ituk jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo: "Juka' boejta, tiikom jotamta, a' ji'ibwane' betchi'bo, ka a' ten suma'ine", ti ji'ojtei. Intok inim omot ket: "Ju'u tekipanoareeo, a' koba'ita, a' beje'etuanaa'u au lutu'uria", ti ama ji'ojtei.

¹⁹ Empo, inim senu, Krijtota sualemmeu yo'ota betana a' beje'eka eu a' na'atejowao, kaita ya'ane, junae betana ka wooika oo bajim junae betana ju'uneaka nokame aneo.

²⁰ Taa jume' inien, Liojta bichapo ka tu'ik joame, junae betana si'imem bichapo am nok tejwaane, junuen jume' watem, am ee majjaune' betchi'bo. ²¹ Inia betana inepo, achai Liojta bichapo intok Jesukrijtota bichapo, intok jume' aamak aneka aapo'ik yeu pu'arim ankelesim bichapo, inika'a weyemta, si'imem nanancha, kaabeta yeu pu'aka, em aet yeu yumaka a' sawaane nee enchi tejwaa. ²² Intok ket empo, Krijtota sualemmeu senuk yo'o ya'abae'eteko, tu'isi aet bichaka bo'o bitne. Junuen empo, ka watem ka tu'isi aulammak, amemak ji'oplata benasi bitna' betchi'bo. Ka tu'ik, ka em joonee'ut emo suuane.

²³ Jiba jeela tompo em ko'okoe'u betchi'bo, empo, ka ba'am jiba ji'ine, ala pa'asi ba'awata ket iliikik ji'ine.

²⁴ Inim, watemmet, juka' ka tu'ika bem ya'arita, machisi a ju'uneiyaatu, kee ya'uraa bittuawakai. Taa inia betana, watemmet intok, ka sep a ju'uneiyaatu. Taa chukula yee ya'uraa bittuawao ju'uneiyaatune. ²⁵ Intok jiba inieni, ju'u tu'ika bo'o jooriawame, ini'i ju'unakkiachisi a ju'uneiyaatu. Intok ka sep ju'uneiyaatuka juni'i, ka junuen tawaka, chukula jiba ju'uneiyaatune.

6

¹ Wame'e Krijtota sualeka, tetekoka jiapsame, inime'e, bem tekem tua am yo'oreka am bitne. Junuen, ju'u yo'orisi machika itom yo'owa Liojtat, intok kia ju'u itom ta'aaka, itom yee majta'ut juni'i, ka jaana amet nokna' betchi'bo. ² Jume' intoko inim tetekoka, juname betchi'bo jiapsame, bem tekem ket Krijtota am sualeo, inime'e, bempo'im junuen amemak Krijtota am suale' betchi'bo, ka junae betchi'bo che'a ka am yo'oreka am bitbaane. Ala che'a juni'i juname'e, tekilta tu'isi am jooriane. Bwe'ituk jume' enchim joa'u betana tu'ik mabetneeme, inime'e, Krijtota sualeme intok aapo'ik betana naksi eiyaawame juname'e. Empo, inika'a yee majtaka iniat am tejwaane.

Ju'u itom suale'u, intok itom ae betchi'bo allea'u

³ Senu inim jitaa ta'abwik betana intok ka ju'u yo'owe Jesukrijtota betana tu'ika yee majtawamtamak weyeka, intok kia waka'a Liojta junuen yo'oriwaka itom suale'u betana, che'a bat weyeka yee majtawamta betana, ka iniamak weyeka yee a' majta'ateko, ⁴ ini'i si'imem bepa au che'ewareka intok ini'i, tua kaita ta'aa. Jita ju'uneiyaapeewaka aet emo nok kokobawamta betana aet au ta'arulaa. Intok inile benak betana, jitat ka

nau eewaka, nat koptiwame. Emo beje'ewame, intok ka emo yo'oriwaka nau nokwame, intok ka nat yoem eewame junama yeu weyekai. ⁵ Intok ini'i, jume' tua tiusi machikut jiapseka intok juka' lutu'uriata ka ta'aammak, ka lu'uteka nau nok nassuawame ama aayuk. Intok inime'e, Liojta a' سوالwa'po, iniae bempo ae tomi yo'owa'a benasi eame. Empo, jume' inien anemmak kaita'po amemak eene. ⁶ Ju'unakkiachisi lutu'uria ala, juka' Liojta yo'oriwaka a' سوالwa'ut, eiyaawatchika, kaitau a tamachiatuka itom bit machik ama aayuk. Ini'i juna'ataakai, inim senuk, ju'u a' jipue'ue yanti elaka tua alleaka a' jiapsiwame. ⁷ Bwe'ituk inika'a te ju'uneiyaane, itepo kaitamak tee inim yeu yoemtuk. Intok kia chukula, kokok juni'i, kaita tee a weiyaane. ⁸ Taa itepo inim juka' itom bwa'anee'uta intok juka' itom tajo'onee'uta itepo a' jipue'eteko, iniae tee tua yanti elne. ⁹ Taa ka inieni wame'e che'a bepa yu'in totomipeame. Inime'e junaet emo ta'aruka intok juebenaka tua ka suasi bem eaka bem joopea'u am nanasontemat, inika'a inim si'imem aet emo ta'aruka, aet kokkowamtat, jite'ipo benasi aet emo kokobe. ¹⁰ Bwe'ituk ini'i ju'u tomit jiba eewaka, yu'in tomipeewame, iniat naate si'ime ju'u ka tu'ika joowame. Intok wate aane, inika'a unnaa bem a' eiya' betchi'bo, junuen, Krijtota bem suale'uta koptalam. Intok junae betchi'bo tua jiokot emo bichaka jiapsa.

Krijtota itom suale'ut tu'isi aet yeu yuma'awame

¹¹ Taa empo Timoteeo, wepulsi Liojta betchi'bo jiapsaka a' nesaupo aneme, si'ime inika'a ka tu'ik betana emo suuaka, omola a' eiyaane. Ala empo inim si'imeku, lutu'uriaka tu'isi weyemta bo'o jooriaka jiapsine. Iniamak Liojta jiba alleetuaka a' yo'orine. Intok Jesukrijtotat eakai intok yee nak ta'aakai, intok ka seej chukti eaka a bo'o bichaka, intok kaita'po emo che'ewareka jiapsine. ¹² Inia eiyaawatchik, Liojta em soal ta'aa'ut, jiokot aet emo bichaka juni'i, jiba em aet jiapsinee'uta ka a' koptane. Aapo'ik Liojta betana em mabetri, chukula jiba yuu jiapsiwamtat utte'aka, jiba em aet jiapsinee'uta jariune. Bwe'ituk ju'u Lios jiba inia betchi'bo enchi yeu pu'ari. Intok empo jiba iniat jiapseka, em aet ea'ut empo inim juebenam bichapo aet emo ju'uneiyaa tebolaa. ¹³ I'an intoko, ju'u Lios, inim si'ime jiapsamta a' jiapsituamta bichapo intok ju'u Jesukrijto, aapo ket, wa'a Ponsio Pilaatotuka'uta bichapo, aapo'ik jabetuka'uta, witti nokaka au ta'aa tebokamta bichapo, nee enchi aet tejwaa, ¹⁴ juka' inim in enchi aet saweka'uta, em a' chupa'ane' betchi'bo, ka ta'abwisia a' weetuakai, inia betana yuma'isi junuen kaabe jitat enchi nok tejwaakai, inika'a, junaen chukula, yo'owe Jesukrijtota juchi a'abo a' notte'u tajtia. ¹⁵ Ini'i chukula taewai, jaibu yeu pu'arita a' yumako, ju'u Lios, inika'a inien yeu a' weetuane. Aapo su i'an juna'a, aapola jiba ju'u nak yo'ori'eewaka, si'imeku nesaweka Lios. Aapo, si'ime che'a yo'o nesaweme bepa intok si'ime jume' inim che'a yo'oriwame bepa yo'otaka intok yo'oriwame. ¹⁶ Aapo su juna'a, ju'u wepu'ulaka jiba, ka mumukeme. Aapo, jum tachiria, inim yoemta kaabeta a au rukte'epo jiapsame. Inim aapo'ik kaabe a' bitlaa, intok kia kaabe inim a' bitne. Aapo'ik jiba betchi'bo a' yo'orinaa'uta intok jiba betchi'bo yo'otaka a' nesaunee'uta, aapo'iku lutu'uriatune. Tua junuentune.

¹⁷ Jume' inim tua yu'in totomeka jiapsame, kaita'po bem emo che'ewarine' betchi'bo, ameu nokne. Intok kia bempo'im, ka ju'u bem tomit jiapseka bem aet eene' betchi'bo juni'i. Bwe'ituk ini'i, ka jiba si'imeku yee ania. Ala bempo'im ju'u Liojta, aapo jiba yuu jiapsamtat intok si'ime tu'ik itou tu'ika yuma'isi itom a' bittuamtat bem eene' betchi'bo. ¹⁸ Inime'e, empo, watem betchi'bo tu'ik joaka, junuen junae, chukula jiapsinee'u betchi'bo che'a eiyaawatchika tu'ik bem koba'ane' betchi'bo intok, bempo'im juka' bem jipue'uta, kaachin eaka, inika'a watemmeu bicha a bem a' na'ikiane' betchi'bo, inia betana ameu nokne. ¹⁹ Inien bempo, chukula jiapsinaa'uta, juka' si'imek bepa tu'ik jipu'une. Iniat junuen bem aman lutu'uriane' betchi'bo witti a' ju'uneiyaane. Intok naa buustia, bempo, Krijtota sualeka inim jiapsaka, junuen aapo'ik betchi'bo tu'ik bem joa'uta, si'imekut yuma'isi a' joaka jiapsine.

Paplota ji'ojtesu'po, Timoteota joo i'a'u tejwaawaka'po

²⁰ Empo Timoteeo, juka'a, Liojta betana em au yeu pu'arita, em tekil maki, ka a' koptaka a' weetuane. Empo, inim juebenaka nau nok nassuawaka, kaita tu'ik suawaekamta intok kia juka' lutu'uriata beje'eka nokta, kia beja nokitaka juni'i, suawakame ti ta'eewamta, ili juni'i ka a' jikkajibaane. ²¹ Bwe'ituk waate, inien weyeka suawaekame'e teamta jikkajaka, a' sualeka, Krijtota bem suale'uta koptaka, omola a' tawaalam.

Ju'u Lios, aapo'ik betana tu'ik enchi a' bittuane. Tua junuentune.

2 Timoteo

Ju'u Paplo, juchi Timoteo' teamtau ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Jesukrijtota betana sawaka, nee yeteu bittuari, Liojta junen a' tu'ureka' betchi'bo. Ket jiba juka' Jesukrijtota betana, a' sualeka, chukula jiba yuu jiapsiwamta itou na'ikiarita, inika'a yee a' majtane' betchi'bo nee yeu pu'ari. ² Inika'a ji'osia jo'ojteita nee eu bittua, Timoteo, Krijtopo in yoemia, in nake'u. Inepo tua junen jiaka, Lios itom yo'owa intok yo'owe Jesukrijtota betana, si'imeku eu tu'ik intok tua em nak jiokolinaa'uta intok yuma'isi yanti, ka jain eaka em jiapsinee'uta, nee ee betana a' waata.

Krijtota tu'isi sualeka, watem ket a' sualtuawa'po

³ Taewait intok kia tukaariat naa buustia, inepo, Liojtau bicha nokaka intok eu waateka, nee enchi nokria. Intok nee ee betchi'bo juka' Liojta bai saekai. Juka' Liojta, aapo'ik bichapo tu'isi in jiapsa'po ino ju'uneiyaaka in yo'oreka, ae betchi'bo in jiapsa'uta. Jiba bat naateka taewaimmet, jume' in yo'owasuka'um ae betchi'bo bem jiapsa'a benasia. ⁴ Junak aman in enchi to'o sikaa, junama'a tua em siokaka, intok yu'in em opoaka betana jiba ne eu waate. Intok inepo juchi enchi nee bitpea, junuen juchi emak aneka, tua yuma'isi alleewamta bit betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk inepo, Jesukrijtota lutu'uriapo tua junen jiaka em a' suale'ubeu ne waate. Ju'u em mala yo'owe, Loira' teame intok ju'u em ae Euniise' teame, inime'e che'a bat inien tua lutu'uriapo a' sualek. Intok inepo, inia betana, ket jiba junuen, tua em a' suale'ut nee ju'unea.

⁶ Inia betchi'bo inepo, waka'a, nee ee bepa mamteka, Liojtau bicha enchi nokriaka, aapo'ik betana juka' em mabetaka, au yumaka em a joa'uta, ka em aawaj kopteka, aet jiapseka em a' bo'o jooriane' betchi'bo ne enchi aet tejwaa. ⁷ Bwe'ituk ju'u Lios, inim kaitat majjaeka itom jiapsine' betchi'bo, juka' a' tu'u jiapsiwata itot autuari. Ala ika'a itom ya'ariak, ka itom ko'om eene' betchi'bo juka' utte'ata intok itom yee nak ta'aanee'uta. Intok tu'ik yuma'isi, suasi itom ito uju'uka jiapsinee'uta, ju'u a' tu'u jiapsie iniae itot a' autuari. ⁸ Inien san empo ka tiunee juka' yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, aapo'ik betana weyemta em a' teuwaanee'u betana. Intok kia, nee juni'i, aapo'ik mak in ea' betchi'bo inim in eta'ita betchi'bo juni'i ka tiune. Ala, empo ket eu weyemta inien ju'u aapo'ik bemela nok lutu'uriata betchi'bo, jikot emo bitwamta, inika'a, jiba Liojta, aapo'ik utte'ata yetet a' autua'ut eaka a' ine'ene. ⁹ Ju'u Lios, itom jinne'uk intok inim wepulsu aapo'ik betchi'bo itom jiapsine' betchi'bo itom yeu pu'ari. Taa ka jita tu'ik itom ya'ari betchi'bo, ala ini'i, tua aapo'ik junen a' chupa'abaeka' betchi'bo. Intok Krijtota mak itom ea' betchi'bo itom nak ta'aasukai. Ju'u Lios, bat naataka, inim aniata kee aet naateo naateka jaibu itom nak ta'aan. ¹⁰ Taa inika'a, tua yee a' nake'uta, aapo i'an juka' Jesukrijtota, itom jinne'umta, inim a'abo a' yepsaka'ue, iniae yee a' ju'uneiyaatua. Aapo ju'u, juka' kokowamta, jiba betchi'bo taka utte'akamta, kobakame. Intok aapo, jiba aapo'ik betana nok lutu'uriae yee jinne'umtae, juka' jiba yuu jiapsiwamta, juka' kaibu a nasonteitumta, inim machisi a' ju'uneiyaa tebok.

¹¹ Ju'u Lios, inika'a bemela nok lutu'uriata, in yeteu a' teuwaane' betchi'bo nee yeu pu'ak. Intok aapo, ju'u ka jurio yoemratau bicha, inimmeu nee bittuak, junuen, inime'e in am majtane' betchi'bo. ¹² Jiba inia betchi'bo san, inepo, inim inien si'imekut jikot ino bicha. Taa nee ka aet tiuwe. Bwe'ituk nee juka' jabeta in sualeka in aet yoem ea'uta nee ju'unea. Intok nee witti ju'unea, aapo'ik si'imeku a' yuma'u, junuen chukula, aapo'ik a'abo notte'u tajtia, inepo'ik in jiapsi, intok si'imeta juka' aapo'ik mampo in su'u tojiri, aapo'ik nee a' suuariaka nee aet aniane'po.

¹³ Empo, juka' tu'ik betana yee majtawamta in enchi majtaka, in enchi tejwaaka'uta, jiba junama wa'am em neu a' ta'aaka'a benasia a' weiyaaka, junuen jiba a' bo'o jooriane.

Intok empo, si'imeku Krijtota mak eaka, itom jiapsa' betchi'bo, si'imeku aapo'ik sualeka intok yee nak ta'aaka jiapsine. ¹⁴ Ju'u Liojta tu'u jiapsie, itot a' jiapsine' betchi'bo itot jiapsitarie, junae aniawaka, Liojta betana juka' yuma'isi em a joaka, juka' eu su'u tojirita, ka a' koptaka, jiba aet jiapsine.

¹⁵ I'an em jaibu ju'unea'a benasia, si'ime jume' Aasia bwiaara betana, jume' Krijtota sualeme, nee koptaka ka intok a'abo neu yaaja. Inime' nasuk kia ju'u Pikeeloj teame intok ju'u Ermoojenej teame juni'i ketchia. ¹⁶ Ju'u itom yo'owa Jesukrijto, aapo juka' Onesiporo' teamta, jume' a' jo'aapo ama jiapsame, tua am nak jiokoleka, tu'ik am bittuane. Bwe'ituk aapo ju'u Onesiporo' teame, ka nee koptakai, jue benasi, tua tu'ik nee ya'arialaa. Intok aapo junuen, inim in eta'ituka'u betana, ka inia betana tiwekai. ¹⁷ Ala junako, aapo jum bwe'u jo'ara Rooma' tea'po anakai, junama'a binwaa, nee a' tea'po tajtia, ama nee jaiwaka nee teak. ¹⁸ Inika'a, ju'u itom yo'owa Jesukrijto, chukula juchi a'abo nottekai, juka' che'a bepa yee nak jiokoleka, aapo'ik betana au tu'ik, aamak a' bittuane. Empo su jaibu tu'isi ju'unea, aapo'ik jum bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po tua yuma'isi itom a' aniaka'u.

2

Jesukrijtota tu'isi nok jikkajame a' sontaotuka'a benasia

¹ Empo intoko in yoemia benasi in eiyaa'u, Jesukrijtota mak itom aamak ea' betchi'bo, juka' tu'ik itom ae betana bicha'utau waateka, aet utte'aka jiapsine. ² Empo, juka'a, juebenam bichapo aneka, juka' bempo'im majtaka em jikkajaka neu em ta'aaka'uta, jiba inika'a naa buustia inim watem, si'imekut a yoem eiyaatume, inime'e, bempo naa buustia, watem a' majta' betchi'bo au yumame am majtaka a' tekil makne.

³ Junuen empo, Jesukrijtota betana, senu sontaao, tekilta tu'isi a' jooriame takai, juka' jiokot em emo bicha'uta, ka jain eaka a' ine'ene. ⁴ Kaabe senu inim bwiapo sontaao taka tekilpo au bichakai, ini'i jum ka sontao tekilpo kaibu ama annee. Bwe'ituk utte'a ini'i, juka' sontaommeu yo'o ya'utta, a' nesaupo aman jiba a' weene'po. ⁵ Ini'i ket jiba inien weyekai, wa'a, yeeuwaka yo'obaawa'po junama'a aneme, ini'i, junama'a kaita yo'oka yeu weene, ini'i, junae betchi'bo a' joonee'uta aet a' tejwaawaka'u, ka junuen aet yeu yumakai. ⁶ Wa'a jum wajpo tekipoame, ini'i, juka' etwakamta bachia ama yeu sikamta, junama'a au lutu'uriatune, aapo'ik che'a bat, juka' au na'ikiarita a' mabetnee'uta. ⁷ Empo, juka' inim in noka'ut, aet mammate. Intok si'ime inia betana ju'u yo'owe Jesukrijto, aet ju'uneene' betchi'bo enchi aet aniane.

⁸ Itom yo'owa Jesukrijtota, aapo'ik mukuka, kokkoarim nasuk a' jiabijteka'u betana intok aapo'ik ju'u yo'o ya'ari, Labiituka'uta yoemiam nat tomti aapo'ikut yeu katriam betana a' weye'u, iniau jiba waatine. Ini'i juna'a ju'u Krijtota betana bemela nok lutu'uria in yee majta'u. ⁹ Jiba inika'a nok lutu'uriata in yee majta' betchi'bo inepo jiokot ino bicha. Kia inepo ketchia, yee su'arik weela'po, ae betchi'bo inim eta'i takai. Taa ju'u Liojta betana a' nok lutu'uriawa, bichau bicha sualwaka a' teuwaana' betchi'bo, kaabe inien yee e'etawa'po a' tawaa. ¹⁰ Inia betchi'bo inepo, si'ime wame'e Liojta yeu pu'arim betchi'bo tu'ik waatakai, si'imeta juka' neu weyemta nee, ka jain eaka a' ine'a. Junuen ket bempo'im, juka' che'a bepa eiyaawatchika, kaitau a tamachiatuka intok inika'a, jiba betchi'bo takai, Krijtota mak itom nau ea' betchi'bo juka' jinne'uwaamta itom bittuari, bempo'im ket a' bitne' betchi'bo, nee inien ino bicha.

¹¹ Ini'i teuwaari tua lutu'uria:

Itepo i'an, si'ime ka amma'ali weyemta betana tee Krijtota mak, aamak kokkokame benasi ito eiya'ateko, ketchia, itepo, juka' jiba yuu jiapsiwamta aamak bitne.

¹² Itepo, inim aapo'ik betchi'bo jiokot jiapsakai, ketchia itepo, aapo'ik nesaweka a' jiapsa'u, junuen tee aamak nesaweka, jiapsine.

Itepo inim ka aamak eaka, ka ito a' ta'a'ati jia'ateko, aapo ket chukula junuen ka itom au ta'a'ati jiune.

¹³ Inim itom, juka' aapo'ik sualeka tu'isi itom jiapsi'ea'ut ka itom aet yeu yumao juni'i, aapo jiba wee'po ka itom koptaka, itom aniane.

Bwe'ituk ju'u Lios, aapo kaachin juka' a' teuwaa'uta, ka chupaka junuen aapo'ik Liojtuka'u betana a au kopne.

Krijtota tekilet tu'isi yeu yuma'aneeme

¹⁴ Inen iniau, jita etejoi kia beja nokita betana, ka bem aet nok nassuane'e'u betana, Jesukrijtota betana lutu'uriaka, ameu nokaka am tejwaane. Ini'i junuen, jita betana nau nok nassuawame kaita tu'ika ama yeu weama. Ala inia betana, jume' a' jikkajame, ame betchi'bo ka tu'ine. ¹⁵ Empo, aet suaka emo utte'a jooriane, inia betana, senuk tekipanoamta, junaet tu'isi weyeka, kaachin, kaitat tiweka, tu'isi a' mabettuka'a benasia, Liojta bichapo junuen em mabettune' betchi'bo. Juka' Liojta nok lutu'uriata, kaita be'eeka, yuma'isi yee a' majtakai. ¹⁶ Juka' kia beja nokita betana, kaita suawakamta nau nok nassuawamta, empo, kia juni'i ka a' jikkajibaane. Bwe'ituk jume' inien nonokame, laauti, che'a juni'i ju'u ka tu'ikut emo tatta'aru. ¹⁷ Intok inime'e betana ju'u ka tu'ika bem yee majta'u, a' jikkajame betchi'bo, sa'awata ka a' jittotumta, che'a bwekasi a' weye'e benasia ameu yeu weene. Inien san ameu yeu siika, jume'e, Imeneo' teamtau intok Pileeto' teamtau. ¹⁸ Inime'e, Liojta lutu'uriata bem suale'uta omola a' tawaarika, bempo, chukula taewaita, jume' kokkoarim aet jiabijtene'e'u, jaibu a' yuma'asuk ti jiaikai. Intok bempo inim, waatem, bem suale'u betana, juna'e betana iniae ta'abwisi am eetua. ¹⁹ Taa ju'u Lios, senu weemta lutula weyeka, itom a aet ea'uta itom ju'uneiyaatualaa. Ini'i inen weyekai: "Ju'u itom yo'owa Jesukrijto, jume' lutu'uriapo a' sualeka, aapo'ik yoemiam, am ta'aa." Intok ketchia: "Si'ime jume'e, Krijtota emo suale'eti jiaeme, inime'e, si'imeta juka' ka tu'ik joowamta betana emo suaka, ka a' joone."

²⁰ Maasu, senuk yu'in tomekamta bwe'u kari jo'aawaka'po, junama'a, ka wepulsi sawai tomie intok tosai tomie ya'ari, sawaawame jita ama aayuk. Ala junama'a ketchia inia betana, kutae intok babue ya'ari aayuk. Waate, ka jiba, taa kulupti, yeu pu'ata benaku sawaawa. Wate intok, kia jita betchi'bo juni'i sawaanaa. ²¹ Inien, seenu, Jesukrijtota betana tekilta weyemta betchi'bo, wepulsi Liojta betchi'bo jiapsaka, inia betana si'imeku au yumaka, che'a bepa tu'ika aapo'ik a' joo i'a'uta bo'o jooria betchi'bo, ini'i, inim si'imeta juka' ka tu'ik betana, inika'a omola a' tawaanee'uta au utte'atune. Junako, ini'i si'ime tu'ika bo'o jooriawamta betchi'bo au yumaka tu'ine.

²² Junuen san empo, inim usiraata ka tu'ika bem tu'ureka ae bem emo alleetua'uta, omola a' tawaaka intok empo, si'imeku lutu'uriaka tu'isi weyemta, intok inia mak si'imeku Liojta ee ta'aaka intok yee nak ta'aaka, intok si'imeku, si'imemmak tu'ika, yanti, ka yee beje'eka jiapsine. Intok inika'a, si'ime wame'e kaita ka tu'ik joaka, intok Krijtota bem sual ta'aa'uta a' teuwaaka jiapsammak anakai. ²³ Empo, ju'u kia beja nooki, kaita suawakamta, nau nok nassuawamta, kia juni'i ka a' jikkajibaane. Empo su ju'uneakai juna'e betana, ka nau eewaka, nau nok nassuawamta jiba ama ayuka'u. ²⁴ Intok ju'u, Krijtota betana tekilta joame, ka au cha'aka, jum nau nok nassuawamta weye'po a' annee'u. Ala ini'i, si'imemmak tu'isi weene. Ini'i ket tu'isi a yee a' majtane'e'uta ta'aane. Ini'i, ka seej chukti eaka, jitat a bo'o bitne. ²⁵ Intok wame'e, juka' lutu'uriata betana ta'abwisi eaka a' beje'eme, tu'isi amemak weyeka, tu'ik betana am majtane. Junuen juka' Liojta, aapo'ik, ka tu'ik betana ta'abwisi am eetua, intok juka' lutu'uriata bempo'im a' ta'aatuaanee'uta bo'o bichakai. ²⁶ Junuen, tu'ik betana aet mammateka a' jajameka intok bempo'im, juka' bebeje'erita am bai ta'aarika a' jipueka, aapo'ik am nok jikkajine' betchi'bo, junama bem ama yo'eene' betchi'bo.

3

Chukula taewaim a'abo weyemmet, yoemrata jaisa jiapsine'po

¹ Ketchia empo inika'a ju'uneiyaane, inim chukula taewaimmet jiapsinaao, junako yuma'ane, jume' inim Krijtota sualeme betchi'bo intok aapo'ik betana bem yee majtane'e u betchi'bo jinilwatchika a' obiachinee'u. ² Yoemra junako si'imeku bempo jiba emo nak jiokoline. Tomit jiba emo temaine. Emo che'ewarine. Bem jipue'ue jak wa'am yee bitne. Inime'e, Liojta betana weyemta beje'eka nokne. Bem yo'owam ka nok jikkajine. Kaita bai saune. Intok juka' sualwaka yo'oriwamta, kia jak wa'am a' bitne. ³ Kaabeta jiokoli ta'aane. Kaabetamak tuttu'ika jiapsine. Yetet nokaka naj katne. Inime'e ka tu'ik bem joopea'ut ka emo yu'iine. Ka tu'ik yeteu joone. Intok si'imeta juka' tu'isi weyemta, a' beje'eka jiapsine. ⁴ Amemak eame juni'i, am beje'eka an jajaptene. Seej chukti ka tu'ik bem ya'anee'ut ka majjaune. Inime'e, ka lutu'uriapo, kia nokpo, si'imeta tatta'aane. Liojta betana weyemta jaiwaka alle'eaka, bempo inim ka tu'ikue jiba bem alleenee'uta jariune. ⁵ Inime'e tua lutu'uriapo benasi juka' sualwamta ka a' koptaine, taa inia betana ju'u Liojta betana weyeka bem jiapsimmeu tu'ika ama ayukamta, omola a' tawaane.

Eme'e, jume' inile benasi jiapsame betana emo suuaka, ka enchim am bai ta'aatuane. ⁶ Bwe'ituk inime betana san, jume' jo'arammet kateka, intok junama'a jume' jaa-muchim, jume' kaita tatta'aame intok si'ime ka tu'ik bo'o jooriame, ameu am jojoi-watuaka, am bai tatta'aame aane. Inime'e jaamuchim san, ju'u ka nanau machik ka tu'ik bem joopea'u betana ka a emo yu'ee. ⁷ Inime'e, jiba jita emo majta, taa junuen taka juni'i, bempo, Liojta betana lutu'uriata ka a' ta'aa machi. ⁸ Intok ini'i, jiba jume' junako yee sisibowamta weetua'um, Jannes intok Jamrej ti teaka'um, inime'e juka' Moiseejtuka'uta bo'o jooria'u betana a' beje'eka aneka'um benasia, ketchia inime'e o'owim, Liojta betana juka' lutu'uriata a' beje'eka aane. Inime'e o'owim, ka tu'ik bo'o jooriapeewamtae nasontulam. Intok Liojta betana weyemta bem suale'uta kaita amet ayuka'po ju'uneiyaawa. ⁹ Taa inia betana, inime'e, inika'a beje'eka bem joa'u, ka tua yuma'isi, kaita kobaka ama yeu katne. Bwe'ituk si'ime am ju'uneiyaane, inime'e juka' bem ya'ari, tua ka suawaka a' weye'u. Jiba junuen jume' woika, Moiseej tuka'uta a' beje'eka aukame, junae betana ameu yeu a' sika'a benasia.

Ka intok au ji'ojteneeka, ju'u Paplo, Timoteotat nesawe

¹⁰ Taa empo, juka' in yee majtai, tua yuma'isi a' ta'aaka, jiba aet jiapsek. Inim tu'isi in jiapsa'ut intok inim juka' in aet jiapseka in aet yeu yuma'apea'ut. Krijtota tua in a' eiyaaka jiapseka'ut. Si'imeku a in bo'o bicha'ut. Juka' in yee nak ta'aaka jiapsa'ut. Intok si'ime neu weyemta, kajain eaka in a' ine'aa'ut. ¹¹ Ini'i, Krijtota mak in ea' betchi'bo, inepo jajjawaka intok jiokot ino bichakai jiba ka ta'abwisia, taa Krijtota mak eaka in jiapsa'u. Empo, juka'a, jum bwere jo'aram, Antiokia' tea'po intok Ikoonio' tea'po intok Lijtra' tea'po, junaman si'imeta juka' neu suawaka, jiokot in bitwaka'uta empo a' ju'uneiyaa. Taa junaman ju'u yo'owe Jesukrijto, si'ime inia betana nee aniaka nee ama yo'eetuak. ¹² Bwe'ituk inia betana lutu'uria, inim si'ime jume'e, wepulsi Krijtota betchi'bo jiapsibaeme, inime'e, ameu suawaka, bem jiokot emo bitnee'uta ameu a' aune'po. ¹³ Taa jume' ka tu'i yoemem intok jume'e, juka' aa noki'ichiata yee sualtuaka am majtame, inime'e che'a juni'i tua bem ka tu'i yoememtu sakanee'u amet aune. Inime'e, yee bai tatta'aaka intok naa buustia bempo juni'i bai ta'arim takai.

¹⁴ Taa i'an, empo, juka' em ta'aalaa'uta empo inika'a a' lutu'uriatuka'uta a' mam-mateka em aet ju'unea'uta, ka a' koptaka, bichau bicha aet jiapsine. Empo su jaibu ju'unea, inika'a jabetau em a' ta'aaka'uta. ¹⁵ Bwe'ituk empo, jume' Liojta betana ji'osia ji'ojteim, inime'e, tu'ikut enchi majtaneeme, intok inime'e enchi aet ju'uneetuame, Jesukrijtota, a' sualeka aapo'ik betchi'bo em jinne'ui tune'e'uta. ¹⁶ Si'ime ini'i Liojta betana nooki ji'ojtei, jume' a' ji'ojtekame, Liojta betana tua a' ea'po aman ju'uneetuawaka a'

ji'ojtek. Intok ini'i san, Liojta betana lutu'uriata, yee ae majtapo intok iniaie, ka amma'ali jiapsiwamta betana intok junuen, Liojta bichapo, si'imeku tu'isi jiapsiwamta betana, ini'i, yee ae aniapo tu'i. ¹⁷Junuen iniaie, itom jume' Liojta betchi'bo jiapsame, inim si'ime tu'isi weyemta, yuma'isia au yumaka, a itom a' joone' betchi'bo.

4

¹ Liojta bichapo, intok ju'u itom yo'owa Jesukrijtota bichapo, ini'i, aapo ju'u a'abo, senuk si'imem bepa che'a yo'o ya'ataka katekamta benasi weyeka intok inim, wame'e jiapsame intok jume' kokkolam am ya'uraa bittuaneemta bichapo, inepo nee tua junen jiaka, ² juka' Krijtota bemela nok lutu'uriata, jiba wee'po, ee betana a' jikkajibaawao, intok kia ka a' jikkajibaawao juni'i, em yeteu a' nokne' betchi'bo nee enchi aet tekil maka. Empo, aet yanti elaka bempo'im a' mabet maisi ameu a' teuwaane. Intok tu'isi bem jiapsa'u betana, tu'ikut ameu noknee. Inia betana, a em bo'o bichaka em yee majta'uta et bit tebokai. ³ Bwe'ituk inim chukula taewaim yuma'ane, junako juka' yoemrata, ju'u tu'ik betana weyeka bempo'im majtawa'uta, ka a' eiyaaka, ka a' mabetbaaneeo. Ala inime'e, bempo'im ea'po aman, bem tu'uree'u betana, juebenam jume' am majtaneeme jariwaka, bempo'im am majtatuane. ⁴ Juka'a, Liojta betana nok lutu'uriata jikkaji'eaka su, omola a' tawaaka intok inime'e, si'imeta ka lutu'uriata, aa noki'ichiata a' jikkajipeene. ⁵ Taa empo, jiba juka' si'imeku suasi jiapsaka em emo uju'unee'uta, ka a' koptaine. Aapo'ik betchi'bo em jikot emo bitnee'uta, ka a' majjaune. Empo, juka' Krijtota nok lutu'uriata, yee a' majtaka, a' soal tebone. Juka' em au yeu pu'arit, em a' joa'uta, tu'ik tekilet, tu'isi aet yeu yuma'ane.

⁶ Inepo ala, nee inim in me'etunee'u betana, jaibu abe net nesawa. Intok ju'u taewai, Krijtotamak anneeka in aet lu'utinee'u, jaibu yuma'asek. ⁷ Ineponee inim tua juebenaka obiachiku jikot ino bitchuk. Intok inepo, Krijtota in a' soal ta'aa'uta, ka a' ta'aruka, inepo inim Krijtota sualeka jiapsaka, aapo'ik betchi'bo in joo'ea'uta, kaita ama be'eekai, nee aet yeu yuma'asuk. ⁸ Intok i'ani, inim si'imeku Liojta bichapo tu'isi jiapsiwaka yee makwa'u, kaitau a' tamachiatuka, tu'ika aamak in bitnee'u, ini'i, chukula yo'owe Jesukrijto, aapo yeteu a' lutu'uriatuka'po aman yee ya'uraa bittuame, junae taewait nee a' bittuane. Intok inika'a, ka nee inepolaik jiba, a' bittuane junae taewaitchi. Ala inika'a, si'ime jume' jiba aapo'ik nak ta'aa'aka, juchi a'abo a' nottinee'uta a' bitpeaka jiapsisukame.

Paplota, juka' Timoteota a' ya'aria i'a'u

⁹ Empo lauti a'abo em nee bitne' betchi'bo, nee jiokoeka, lauti a'abo weene. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Lemaaj teame, aapo ka intok neu yepsaka inim nee to'o simlaa. Bwe'ituk aapo inim juka' ka Liojta betana weyeka joowamta che'a a' tu'urekai. Intok aapo jum bwe'u jo'ara Tesaloonika' tea'u bicha simlaa. Ju'u Kreseente' teame, aman bwiaara Kalaasia' tea'u bicha simlaa. Ju'u intok Tiito' teame, bwiaara Lalmaasia' tea'u bicha siika. ¹¹ Inim, kia ju'u Luukaj teame jiba nemak tawalaa. Junaman juka' Maekoj teamta jaiwaka, aapo'ik a'abo nu'upane. Bwe'ituk aapo tekilta a nee jooria. ¹² Juka' Tikiiko' teamta nee aman bwe'u jo'ara Eepeso' tea'u bicha nee a' bittualaa. ¹³ Intok empo, aman jume' tebeka in bepa tajo'ore'um, jum bwe'u jo'ara Tooaj tea'po, seenu, Karpo' teamta jo'aapo in to'o sika'um, empo bina bicha weyeo, ka am koptaka, neu am nu'upane. Intok ket jume' liprom. Taa nee jume' ji'osia ji'ojteim che'a juni'i nee am bo'o bicha.

¹⁴ Juka' sisi'iwookta tekipanoame, ju'u Alejanro' teame, ka tu'ik bu'uuk neu ya'alaa. Taa aapo ju'u achai Lios, aapo'ik neu yaaka'uta, jiba junaen a' bittuane. ¹⁵ Empo inia betana ket emo suuane. Bwe'ituk ini'i, Krijtota betana itom yee majta'uta, tua namakasi a' beje'eka aane.

¹⁶ Junako, che'a bat ya'uraatau nee yeu tojiwao, kaabe nee nokriak. Taa junama'a si'ime nee ama inepolaika to'o sajak. Junuen taka juni'i, tua tu'i ean, ju'u Lios aet

am jiokoeko. ¹⁷ Taa junama'a ju'u yo'owe Jesukrijto, nemak tuka intok kaachin in eene' betchi'bo, nee aniak. Junuen san inepo junama'a, juka' Jesukrijtota betana nok lutu'uriata a' teuwaaka intok junuen, si'ime jume' ka jurio yoemrataka ama aneme, nee a' jikkajituak. Intok jiba junaen ju'u Lios, junama'a unnaa jinilwatchiku, jiba ousei tebauremta betana nee jinne'ukamta benasi aayuk. ¹⁸ Intok ketchia, aapo si'imeku inim ju'u ka tu'ik betana, ka in aet ji'opne' betchi'bo, nee aniaka nee ama yo'eetuane. Intok chukula, jum aapo'ik yo'o nesaweka a' kateka'u, teekau in aamak anne' betchi'bo, junak tajtia si'imeku nemak tune. Aapo'iku, jiba betchi'bo aapo'ik yo'oriwaka a' alleetuanee'u au lutu'uriatune. Tua junuentune.

Ji'ojtesuka a' tebotua intok Liojta betana au tu'ik a'awa

¹⁹ Juka' Pijka' teamta intok juka' Akiilata intok si'ime jume' Onesiiporo' teamta jo'aapo jo'aakame, empo nee am tebotuariane. ²⁰ Ju'u Erajto' teame, jum bwe'u jo'ara Korinto' tea'po taawak. Juka' Toopimo' teamta intok, ko'okoemta nee jo'ara Mileeto' tea'po a' to'o siika. ²¹ Empo, baji metpo sebeneeka kee a' yumao, a'abo wee betchi'bo emo bamijtuane. Jume' inen teakame eu tebote, ju'u Eubolo' teame, ju'u Puurej teame, ju'u Lino'o teame, ju'u Kaauria' teame intok si'ime jume' inim Krijtopo itomak werim.

²² Aapo ju'u yo'owe Jesukrijto, si'ime em jiapsa'ut jiba emak tune. Intok ju'u Lios, si'ime enchim, aapo'ik betana tu'ik enchim bittuane.

Tiito

Ju'u Paplo, Tiito' teamtau ji'ojte

¹ Inepo Paplo' teame, Liojta betchi'bo jiapsaka intok a' nesaurita joame intok inepo, Jesukrijtota betana yeu pu'aritaka yeteu bittuari, junuen inepo, jume' Liojta yeu pu'arim, bempo'im, Liojta betana weyeka a' nok lutu'uriata intok bempo'im Liojta sualeka a' yo'oree'u betana, junaet am majta betchi'bo a' tekil maki. Ini'i lutu'uria, inim, Liojta betchi'bo tu'isi yee jiapsituame betana. ² Junuen inime'e, juka' jiba yuu jiapsiwamta, Lios, jakwoo juni'i aa noki'ichiata ka nokame, aapo'ik inim aniata kee naateo naatekai itou bicha a' na'ikiaka'uta. ³ Intok i'ani, taewai au yeu a' pu'arit, inim aapo, jiba aapo'ik betana nok lutu'uriata, aapo itom jinne'ume ju'u Lios, aapo nee aet saweka, in a' tekil makaka'ue in yee majta'ue, yee a' ju'uneiyaatualaa. ⁴ Inika'a ji'osia ji'ojteita nee eu bittua, Tiito, empo Jesukrijtota itom a' suale' betchi'bo, tua lutu'uriapo in yoemia. Inepo, itom yo'owa Liojta betana intok Jesukrijto, itom jinne'ukamta betana, juka' tu'ika em bitnee'uta intok yanti, ka jain eaka em jiapsinee'uta ee betana a' waatakai.

Ju'u tekil Tiitota jum bwiaara Kreeta' tea'po yaaka'u

⁵ Junako, inepo jum senu bwiaara bawepo yeu kateka, Kreeta' tea'po nee enchi to'o sikaa, junama'a, inepo juka' em joa'uta, ama be'eemta em a' chupsune' betchi'bo, intok junaman, ili jo'aram be'eka tana, tua in enchi aet tejwaaka'po aman, jume' Krijtota sualemmeu yo'o ya'arim tuneeme, em yeu am pu'aka, am yo'o yaaka' betchi'bo nee junama'a enchi tawaak. ⁶ Ju'u Krijtota sualemmeu yo'o kecha'anaame, ini'i, si'imeku au suuaka jiapsine. Junuen, kaita'po, ka tu'ik betana aet nokna' betchi'bo. Ini'i, wepulaik jiba jubine. Intok inime'e yoemiam, Krijtota am nakeka a' soal ta'aane. Intok inim tu'isi jiapsaka intok bem yo'owam nok jikkajaka, am yo'oreka bem jiapsa'u, amet ju'uneiyaanaa. ⁷ Bwe'ituk, ju'u, jume' Krijtota sualemmeu yo'o ya'ari, ini'i, Liojta betchi'bo a' joo'ea'uta a' tekil maktakai, junuen, ka tu'ik betana ka aet nokna' betchi'bo, utte'a, si'imeku aapo'ik au suaka a' jiapsinee'uta. Kaita'po aapo a' ea'po jiba weene. Intok kia seej chukti a' omtinee'u betana au yu'iine. Ini'i ka naamumukne. Intok kia ka yee bepbaane. Intok kia tomita, ka a' koba'ita ka a' ukkuline. ⁸ Ala ini'i, jume' mekka betana au yaajame, a' jo'apo tu'isi am mabbetnee'uta a' ta'aane. Tu'ik bo'o jooriaka jiapsine. Si'ime suawaka, suasi jiapsiwamta ta'aane. Tu'ika, lutu'uriaka weyemta bo'o jooriane. Wepulsi Liojta betchi'bo jiba jiapsine. Intok ju'u ka tu'ik betana a au a' yu'inee'uta ta'aane. ⁹ Ini'i, Krijtota betana nok lutu'uriata, tua ammaali weyeka, aapo'ik a' majtawaka'a benasi a' ta'aaka, iniat wikiaka ket watem inika'a tu'ik betana yee majtawamtae, ka ta'abwisi eaka, ka bem ko'om eene' betchi'bo am aniane. Intok iniae, jume' a' beje'eka nokame, inia betana ta'abwisi eaka, juka' lutu'uriata bem a' jajamne' betchi'bo.

¹⁰ Bwe'ituk jume'e, juka' Liojta betana nok lutu'uriata, ka a' jikkajika jiapsibaeme, juebena. Intok jume' juriom nasuk che'a juni'i anakai, inime'e, kaita suawakamta yee majtame intok juka' yoemrata bai tatta'aa. ¹¹ Inime'esen junen, itepo, bem yee majta'u betana, tee am nok koba'ane. Bwe'ituk inime'e junen, inim jaibu watem jo'aakame, lutu'uriata betana ta'abwisi am eetuaka am koptatualaa, jachin juni'i tomi yo'obaekai juka' ka bem yee majta'ea'uta yee majtakai.

¹² Seenu, jiba inime mak junama bawepo bwia yeu kateka Kreeta' tea'po joometaka, chukula yeu weenemta watekut ju'uneaka nokame, aapo, jiba jume' ale benasi yoe-memmet nokaka, ini'i: "Jume' inim bwiaara Kreeta' tea'po joomem, jiba junen aa nonoki'ichi. Ka tu'ik yeteu joowamta tu'ure. Ka weela'po jiji'ibwa. Intok ka tekipanoaka jiapsibaeme", ti jiiak. ¹³ Intok ini'i, lutu'uriata nookak. Inia betchi'bo empo, junama'a

jume' Krijtota sualemmeu, kutti ameu noknee junuen inime'e, ka kia jak wa'am, taa yuma'isi Krijtota soal ta'aaka bem jiapsine' betchi'bo. ¹⁴ Intok inime'e, juka' jurio yoemrata betana weyeka, ka lutu'uriatoka, kia beja etejoitaka teuwaarita, intok kia, wame'e, Liojta betana lutu'uriata omola tawaaka, ta'abwik bem nesaurim, ka bem am jikkajibaane' betchi'bo, inia betana kutti ameu noknee.

¹⁵ Jume' wepulsi tu'ika jiba amet ayukai, inime' betchi'bo, si'ime tu'isi weyeka aayuk. Taa wame'e, ka Krijtota soal ta'aaka intok kia tu'ika kaita amet ayukame betchi'bo, wepulsi tu'i machika ame betchi'bo kaita. Bwe'ituk bem eerim intok bempo'im a emo ae ju'uneiyaa'u suawa, jaiti machika, tu'ik kaita a am bittua. ¹⁶ Inime'e, Liojta emo ta'a'ati jiakai, taa bempo, ju'u bem jiapsa'ue, a ju'uneiyaatu, inia betana ka a' lutu'uriatuka'u. Inime'e kujtiachisi mamachi. Intok jita ya'uraata juni'i ka jikkaja. Tu'ik, jita juni'i ka a' joo ta'aa.

2

Ju'u tu'ik betana yee ae majtawa'u

¹ Taa empo, ju'u em noknee'u, ini'i, jiba wee'po, ju'u si'ime tu'ik betana yee majtawamta mak weyeme tune. ² Jume' yo'otuim naa buustia bem unnaa nonoknee'ut emo am suanee'u betana, ameu noknee. Intok emo yo'ori teboka, suawaka, suasi jiapsiwamta ta'aane. Intok jiba junaen, Krijtota bem suale'uta, Liojta lutu'uriata witti a' weye'po aman, tu'isi a' سوالne. Bem yee nak ta'aanee'ut intok si'imeku a bem bo'o bitnee'ut, inia betana ameu nokne. ³ Ketchia jiba inieni, jume' jaamut yo'otuim, si'imem bichapo sua maisi intok Liojta yo'oreka jiapsine. Inime'e kaabetat nokaka rejtine. Intok kia ka nanaakone. Bempo, bem tu'isi jiapsa'ue, tu'ik amet ta'aa tebokai. ⁴ Junuen jume' bebemem, bem kukunam intok bem yoemiam, bem am nak ta'aanee'ut, ⁵ intok inime'e, suawaka, suasi jiapsiwamta ta'aane, intok wepulsi tu'isi bem jiapsi'ea'a benasi jiapsine. Inime'e, bem jo'arata makripo, tu'ulisi tekil ka oubane. Si'imeku tu'u jijiapsine. Bem kukunam mak tuttu'ika am nok jikkajine, inia betana am majta betchi'bo. Junuen inim, kaabeta, Liojta nok lutu'uriat ka tu'isi nokne' betchi'bo. ⁶ Jume' ju'ubwa yo'otume juni'i ketchia, jiba junaen, empo, inim si'imekut suasi am jiapsine' betchi'bo ameu noknee. ⁷ Intok inia betana, jiba empo, tu'isi em jiapsa'u betana, si'imekut tu'ik eu am ta'aatuane. Inime'e, empo iniat am majtakai, wepulsi a' eiyaaka em aet jiapseka, a' bo'o jooria'uta jiba, kaita mabet bo'o bichakai em joa'ue et a' bit teboka am majtane. ⁸ Inika'a intok empo nokakai, wepulsi lutu'uriaka, suawaka, witti a' noknee. Junuen, iniat kaabe ka tu'isi a' weye'eti jiaka, a enchi aet yoopna machikai. Junuen inim, ju'u itom beje'eka aneme, inia betana tiune. Ini'i junuen kaitat, ka tu'isi emot a nok machikai.

⁹ Jume' tetekoka, bem tekem betchi'bo jiapsame, empo, jume' tekem, si'imeku am nok jikkajine' betchi'bo, inime'e bem joa'ue am alleetuakai intok kaitat bem am beje'eka am nonokne' betchi'bo, ameu noknee. ¹⁰ Intok inime'e, ka bem jita e'etbwane' betchi'bo, ala inime'e wepulsi si'imekut bem emo yo'ori tebo'uta amet bit tebone. Junuen inim si'imem, bem tu'isi emo weiyaaka bem jiapsa'ut, juka' Lios itom jinne'ukamta betana lutu'uriata yee majtawaka weyemta, a' eiyaawaka a' tu'ireaka'po amet a' bitna' betchi'bo.

¹¹ Bwe'ituk ju'u Lios, inim yee jinne'u betchi'bo, a' joa'ue itou waatek, tua yee nak jiokolekai. Ini'i san inim si'imem jinne'uneeka weye. ¹² Inien ju'u, juka' Liojta tua yee a' nak jiokole'ue, itepo a aet ju'unea, juka' inim ka tu'ika joowamta intok ujyoisi weyeka, yee'alleetuaka ka tu'ik itom joopea'uta, itom a' kopta i'aka intok inim, suawaka, suasi itom jiapsinee'uta intok tu'ik, lutu'uriakamta joaka, intok jiba Liojta yo'oreka itom a' alleetuanee'uta itom a' majta. ¹³ Intok ketchia inika'a, juka' chukula, tua ujyoisi weyeka, chupneeka, aapo'ik itom a' bitne'e ti jiaka'uta, ini'i, juka' itom jinne'ukame, Jesukrijto, aapo itom eiya'u, Liojta tua yo'orisi a'abo a' nottinee'uta a' bit bo'o bichaka

itom jiapsinee'u betana itom a' majtakai. ¹⁴ Aapo jiba itom jinne'u betchi'bo, a' me'etune' betchi'bo au su'u tojak. Junuen, inim si'ime ka tu'ik betana itom jinne'uka, intok wepulsi si'imeku aapo'ik betchi'bo a itom jiapsa'po tajtia, junuen aapo'ik yoemiam taka, tua junen jiaka, si'ime tu'ik itom a' joaka jiapsipeene' betchi'bo.

¹⁵ Jiba inia betana san, empo, utte'a am majtane'e'uta. Inime'e, ka ko'om eaka intok ka ta'abwisi bem eene' betchi'bo, empo, Krijtota betana si'imeku lutu'uriaka, kuttipo ameu noknee. Empo, kaabeta inia betana jachin juni'i, kia jak wa'am emak a' weetuane.

3

Ju'u, jume' Krijtota sualeme joo'ea'u

¹ Inime'e empo, inim yoemratau yo'o ya'arita intok si'ime wate ya'uraata, ka am beje'eka, bem ea'po aman bem katnee'ut, intok bem joo i'a'ut bem am nok jikkajinee'u betana ameu noknee. Intok ket inime'e, si'ime tu'isi weyemta bem a' joonee'uta, wepulsi bem aet jiapsine' betchi'bo ameu noknee. ² Kaabetat ka tu'isi bem noknee'ut intok ka bem nanassuanee'ut, ala yee jiokol ta'aanee'ut, inim si'imemmak, bem tuttu'ika jiapsa'ut, emo ju'uneiyaa tebokai.

³ Bwe'ituk itepotee juni'i ketchia, che'a bat naataka, suawa kaita itot ayuka intok itepo ka Liojta nok jikkaji ta'aan. Amma'ali ito jiapsa'ati eaka, kaachin auka bai ta'aawaka tee jiji'oben. Intok ka tu'ik itom joopea'u betana intok inim si'ime ka tu'ika emo ae alleetuawaka joowamta betana, itepo ka ito yu'een. Wepulsi ka itom yee bibitpea'u, kaabetat jita itom tu'uree'u, si'imemmak tee juju'enaekan, kujti mamachika intok naa buusti itepo juni'i, kujti eiyaawan. ⁴ Taa junako, ju'u Lios itom jinne'ukame, tua yee a' nak jiokolee'uta intok tua yee a' nak ta'aa'uta inim yeu a' machiakai, ⁵ iniae itom jinne'uk. Intok ka jita tua tu'ik itom ya'ari betchi'bo itom au lutu'uriaka'a benasia, taa ala, aapo junuen tua yee a' nak jiokoleka' betchi'bo a' yaaka'ue, itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoeka intok aapo, a' tu'u jiapsie, iniae bemelasi itom jiapsinee'uta itot a' autuakai. ⁶ Aapo, ju'u itom jinne'ukamta, Jesukrijtota betchi'bo, aapo'ik betana a' tu'u jiapsita, kaita be'eeka, yuma'isi itom a' bittualaa. ⁷ Junuen, tua yee nak jiokolekai, aapo, a' yoemiawam benasi, tu'isi itom mabetaka, intok junuen itepo, juka' jiba yuu jiapsiwamta, itom bit bo'o bicha'uta, aamak itom a' bitne' betchi'bo.

⁸ Si'ime ini'i nooki in eu teuwaari, tua lutu'uria. Intok inepo inia weemta betana, ka a' koptaka, kuttipo nee enchi ameu a' nok i'a, junuen, jume' Liojta sual ta'aame, tu'isi weyemtat jiapseka bem a' joone' betchi'bo. Bwe'ituk ini'i inien teuwaawame, tu'ika aet ayuka intok ini'i si'imem betchi'bo tu'ika si'imekut yee aniaka weye. ⁹ Taa empo, juka' ili juni'i ka suawaka teuwaawamta betana intok kia juka'a, jume' bat naataka katriam betana weyeka, ka lutu'uriataka kia beja etejoi taka ayukamta, intok Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteim, inime'e betana ka nau eewaka, nau nok nassuawamta, kia ili juni'i ka a' jikkajibaane. Bwe'ituk ini'i weeme, kaita tu'ika aet aayuk intok kaita teuwaa.

¹⁰ Intok junama'a Krijtota sualeme nasuk, senuk ka enchim nau eetuaka, emo na'ikimtetuabaemta aneo, inika'a empo, sejtul oo woosa inia betana a' tejwaaka au noknee. Inika'a intok, ka enchi a' nok jikkajao, ka intok emo mak a' tu'urine. ¹¹ Bwe'ituk junuen iniae empo a aet ju'uneene, inika'a inien anemta, wepulsi ka tu'ik aet ayuka'po. Intok jiba aapo'ik inien ka tu'ik a' ya'arikue, iniae ka tu'isi au tawaariaka'uta.

Juka' Paplota, Tiitota a' ya'aria i'a'u

¹² Empo, juka' Artemaaj teamta oo juka' Tiikiko' teamta, inime betana senuk nee aman eu a' bittuako, junak ka bo'o bichaka, empo aman bwe'u jo'ara Nikopolij tea'u neu yebijne. Bwe'ituk inepo junama'a, baji metpo seberiata simsu'po tajtia nee ama anbaeka'ea. ¹³ Empo, juka' ya'uraata bichapo yee nokriamta, Seenaj teamta, intok juka' Apooloj teamta, inime'e a am ania'ut, si'imeku inime'e naa buusti bem kate'u bicha bem bo'o joone' betchi'bo, kaita ameu be'eekai, si'imeku am aniane. ¹⁴ Intok junama'a

jume' Krijtota sualeme ketchia, jiba inien tu'isi weyemta a' joo ta'aane. Intok junuen bempo'im, jume' jikot eame bem am aniane' betchi'bo. Junuen inime'e, tu'ik joaka intok yee aniaka, inim tu'iku amet eenaa.

Ji'ojtesuka am tebotua intok Liojta betana ameu tu'ik a'awa

¹⁵ Jume' inim nemak aneme, si'ime eu tebote. Empo, junama jume' Krijtopo itomak werim, itom nake'um, nee am tebotuaria. Ju'u Lios, aapo'ik betana tu'ik enchim bittuane. Tua junuentune.

Pilemon

Ju'u Paplo, Pilemon teamtau ji'ojte

¹ Inepo Paplo, Jesukrijtota betchi'bo eta'itakai intok ju'u Krijtopo itomak weri, Timoteo' teamtamak aneka, ika'a ji'ojteita ne eu ji'ojte, itom nake'u Pilemon teame, empo Liojta tekilpo itom aniane. ² Intok jume' Krijtota sualeka em jo'apo nau emo totojam-mewi, intok ket juka' itomak weri, Appia' teamta intok ket junuen, juka' itom aniaka tekipanoamta, Arkiipo' teamtau, inime'e si'imemmeu ji'ojteka am tebotua. ³ Itom achai Liojta betana intok itom yo'owe Jesukrijtota betana, juka' emou tu'uwatunemta enchim alleenee'uta intok enchim jiapsimpo yanti elwamta em bitne.

Ju'u Pilemonta Krijtota sualeka, ye'a nake'u

⁴ Jiba ne Liojta aet bai sae, eu waatekai, au bicha in noka'abeleki. ⁵ Yo'owe Jesukrijtota em nake'po intok em a' suale'po intok si'ime jume' Krijtopo emak werim em am nake'po enchi ju'uneiyaakai. ⁶ Intok junueni, Lios aapo am aniane, jume'e, Krijtota tu'isi em sualeka' betchi'bo, ket Krijtota suallame. Ket bem junuen tu'isi a' ju'uneiyaane' betchi'bo, si'imeta juka' tu'ik, ae betana itou bittuawaka'uta. ⁷ Intok tu'isi te allea, Krijtota tu'isi em nake' betchi'bo. Intok ket, ee betchi'bo, itou weyemta te ka juiwaka, ito ousi eiyaa. Bwe'ituk, itomak weri, ee betchi'bo, jume' aman Krijtota sualeme, jiapsi jote'elam.

Ju'u Paplo, Oneesimo' teamta betchi'bo ujbwanta a'awa

⁸ Inia betchi'bo san, Krijtota tekilpo in ane' betchi'bo, em joonee'ut enchi in saune'po neu lutu'uria o'oben. ⁹ Taa che'a ne inen a' tu'ure, in enchi nake' betchi'bo, ne eu ujbwana, inepo Paplo, jaibu yo'otuitakai, intok Jesukrijtota in suale' betchi'bo, eta'itakai. ¹⁰ Oneesimo' teamta betchi'bo ne tua eu ujbwana, inim in eta'ipo, Krijtota nok lutu'uriata in au nokaka aapo'ik a' sualeka' betchi'bo, ju'u Krijtopo tua in yoemiata betchi'bo.

¹¹ Bat naataka ini'i Oneesimo, enchi tekokai, kaita'po enchi anian. Taa i'ani, si'imeku a itom aniane. ¹² Inika'asan ne juchi eu bittua, in eu yepsaka'a benasia em a' mabetne' betchi'bo. ¹³ Nee che'a, im in eta'i'po, nemak a' tawaatuapea o'oben, intok Krijtota nok lutu'uriata betchi'bo im in eta'atune'po tajtia, ee betchi'bo, nee a' bit i'akai. ¹⁴ Taa nee, kia inepo in ea'po, ka im a' tawaak. Ka emak a' lutu'uria yaakai. Intok junuen em nee aniaka em ya'ane'e'uta, ka utte'apo benampo a' joone, taa che'a em a' joopea'po amantune. ¹⁵ Jiba tua, jumak, ju'u Oneesimo, chuuba enchi to'o simlatukan, junuen, i'an, jiba emak tawaabaekai. ¹⁶ Taa i'an, ka bat naataka em a' jipue'e benasia a' mabetne. Taa che'a a' eiyaakai, ka enchi a' teko i'akai, taa em a' sailaka a' nake'e benasia a' mabetne. Inepo ala nee tu'isi a' nake. Taa empo nee bepa che'a a' nakpo yuma'i. Ka kia ele benasia a' yoemtuka' betchi'bo jiba, taa che'a, Krijtopo emak a' weriaka' betchi'bo.

¹⁷ Junuen san, empo, wepulsi nemak ea'ateko, nee em mabeta'a benasia a' mabetne. ¹⁸ Intok ka amma'ali emak a' tawalatuko, intok enchi a' wikiriao, aapo'ik wikiria'uta, neu a' a'aune. ¹⁹ Inepo Paplo, in maamea inika'a ne eu ji'ojte. Inepone enchi a' beje'etueane. Nee intok enchi a' au waatitua o'oben, Krijtota em suale' betchi'bo, em nee wikiria'a benasia em machiaka'po. ²⁰ Jeewi, nemak weri, ika'a ujbwanta nee ya'ariane, yo'owe Jesukrijtota em suale'po amani, intok Krijtopo em nemak weriaka' betchi'bo, inika'a nee ya'ariaka in jiapsi alleetueane.

²¹ Inika'a inien ne eu ji'ojte, em nee nok jikkajine'po ju'uneakai. Intok ne ju'unea, ka kia in enchi ya'asae'uta jiba em ya'ane'po. ²² Intok ket, jiba junaensu, iiyilen ne eu

ujbwana, ama in yebijnee'uta, nee beas a' tu'utene. Bwe'ituk inepo Liojtat ne bo'o bicha, in emou noitine' betchi'bo, nee a' ania ne'po, au bicha enchim nee nokriaka'po amani.

Ji'ojtesuk am tebotua, intok Liojta betana ameu tu'ik a'awa

²³ Ju'u, Jesukrijtota betchi'bo im nemak eta'i, Epaapraj teame eu tebote. ²⁴ Intok Maekoj teame, intok ju'u Arijaarko' teame, intok ju'u Lemaj teame intok ju'u Lukaj teame, tekilpo nemak aneme, si'ime enchim tebotua.

²⁵ Itom yo'owe Jesukrijto, a' tu'uwaee enchi alleetwane. Tua junuentune.

Ebreom

Ju'u Lios, a' usiwa yeu puaka, junuen nooka

¹ Che'a bat naataka wasuktiam simsuka'ummet, ju'u achai Lios, bat junakriapo, itom yo'owasuka'um betana watem yeu pu'aka, jue benasi ameu au yeu machiaka, aapo'ik betana lutu'uriata, ka nanau maisi aet am ju'uneetuak. Juname'e intok itom yo'owasuka'ummeu a' nookak. ² Taa i'an, inime'e che'a chukula taewaimmet, a' usiwata itou bittuaka, junuen aapo'ikue itou nokla. Ju'u Lios, jiba inia a' u'usie, si'imeta inim intok teekau aukamta a' ju'unaktek. Intok ket aapo'iku, juka' ayukamta au a' yo'o ya'ari. ³ Aapo ket juna'a, Liojta betana, aapo'ik yo'orisi a' machika'u bena. Intok ket jiba aapo'ik achai Liojta, ka bittaka tua a' Liojtuka'po, ju'u a' u'usiwa inim bittaka Liojtukan. Intok ket aapo, si'imeta juka' ayukamta, ka ta'abwisia, taa tu'isi a' uju'u, a' teuwa'ue utte'akai. Itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo jiokot au bitchuka, intok junuen, si'imeta itom beje'etuariaa, teekau Liojtamak a' batatana yejtek.

Ju'u Liojta u'usi, ankelesim bepa che'a eiyaawachi

⁴ Si'ime jume' ankelesim ama aneme bepa che'a yo'oriwaka intok naksi eiyaawakai. Bwe'ituk si'ime juname'ebepa, si'imeku che'a yo'oriwaka a' bitnaa'u lutu'uriak.

⁵ Bwe'ituk ju'u Lios, jakwoo juni'i, jabe ankelejtau juni'i, kee:

Empo'e junen in yoemia, i'an empo inien in yoemiapo ta'eenaa, ti au jiiak. Intok kia jabe senu ankelejta betana juni'i:

Ineponee inia betchi'bo yo'owawai tune, aapo intok in yoemiatune,

ti ka jiulaa. ⁶ Taa aapo'ik betana, tua bat wepul a' u'usiwata a'abo a' bittuakai, inen jiiak ju'u Lios:

Liojta betana si'ime jume' ankelesim, a' yo'orine,

ti jiiakai. ⁷ Jume' ankelesim betana, ju'u Lios inen jiiak:

Jume' a' ankeleswam, jekata benasi am jooa.

Intok jume' a' sawe'um, taji buaktiam benasi am jooa,

ti jii. ⁸ Taa a' u'usi betana, a' Lioj rokaka, inien jii:

Achai Lios, yo'otaka em ane'u jiba betchi'botune.

Juna'a intok em yo'otaka nesawe'u, tu'uwa intok lutu'uria ausu'li.

⁹ Empo tu'u lutu'uriata tu'ure.

Juka' ka tu'ik intok, ka eiya.

Inia betchi'bo san ju'u Lios, ju'u em yo'owa,

Si'ime jume' ele benasi yoemem bepa, alleewamta enchi bittuak.

¹⁰ Ket inen ji'ojtei:

Empo achai, tua bat naatakai, empo bwiata ju'unaktek,

Intok juka' teekata juni'i em maamea ju'unaktewak.

¹¹ Ini'i lu'utine, taa empo jiba betchi'bo tawane.

Si'ime juna'a, tajo'ota benasi moine.

¹² Tajo'ota'a benasi empo nat am tottane.

Intok ta'abwisi bemelak benasi aune.

Taa empo ka ta'abwisi aane.

Intok empo jakwoo juni'i ka lu'utine.

¹³ Ju'u Lios, jume' a' ankelesim betana, kaabetau inen jiulaa:

In batatana yejte,

Jume' enchi beje'eme, in enchi aniaka, am koba'asu'u tajtia.

¹⁴ Si'ime juname'e ankelesim, ka bittaka, Liojta betana tekilpo aane. Inime'e, jume'e, bem jinne'uituneeme ania betchi'bo a'abo bittuarim.

2

Kaachin itepo, juka' itom jinne'uitunee'u jak wa'am bitnee

¹ Jiba inia betchi'bo san, itepo, juka' itom jikkajaka ju'uneiyaa'uta, che'a juni'i a' eiyaaka, aet jiapsine. Junuen ka juka' itom suale'uta kopta betchi'bo. ² Liojta betana nok lutu'uria, bat naataka taewaimmet jume' ankelesim yeteu teuwaaka'u, lutu'uriataka a' tawaka'po ju'uneiyaawa. Jume' intok, ka tu'isi ayuka intok junaka'a lutu'uriata ka jikkajibaekame, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, jikot bem tawanee'uta ameu chupuk. ³ Kaachin itepo ama yo'eene, inika'a, kaitau a tammachiatuka, itom jinne'uitunee'uta omola tawaaka, ka a' eiya'ateko. Bwe'ituk, jiba aapo itom yo'owe Jesukrijto, inika'a itom jinne'uitunee'uta, bat a' teuwaak. Chukula intoko, jume' ae tana junaka'a lutu'uriata jikkajakame, a' lutu'uriatuka'po aman junuen itom a' majtak. ⁴ Ju'u Lios intok ketchia, aapo'ik betana a jita a' joa'ue, machilae, suum watchisi intok ka a' jootu machikue, junuen a' lutu'uriatuka'po, a' ju'uneiyaatebo. Intok aapo'ik betana a' tu'u jiapsi, ka nanau machisi ju'u itom a' joaka, au yuma'ue itot a' autuakai, aapo'ik junuen a' waata'po amani.

Ju'u yo'owe Jesukrijto, inim jume' a' sualeme benasi ju'unaktei

⁵ Ju'u Lios, ka jume' ankelesim jum chukula jiapsinaa'u, itom i'an aet noka'u, ama am yo'o yaak. ⁶ Taa ala Liojta nok lutu'uriapo, senu inen a' lutu'uriate: Inia yoemratau tua ka au lutu'uria, achai Lios, em a' naknee'u. Intok kia em a' suanee'u juni'i, inika'a yoemrata a kokkomta.

⁷ Chubbaa empo, jume' ankelesimmak, ka amewit a' ju'unakteka, che'a ko'om a' tawaak. Taa junuentaka juni'i, empo a' eiyaanaa'uta, intok a' yo'orinaa'uta au chupak.

⁸ Intok empo, si'imeta em ju'unakteka'u bepa a' yo'o yaak.

Junuen san, o'outau si'imeta au su'u tojaka, ju'u Lios, kaita be'eeka au a' su'u tojak, au a' yo'o yaakai. Junuentaka juni'i, ketun te kee junuen si'imeku a' yo'otuka'po ju'unea. ⁹ Taa Jesukrijtota itepo a' ju'uneiyaa, juka' Liojta, chuubaa, jume' ankelesim bepa, ka amewit, taa che'a ko'om a' eiyaaka'uta. Ju'u Lios, yee a' nake' betchi'bo, si'imem betchi'bo a' muknee'uta au chupak. I'an intoko, junuen jikot au a' bichaka a' mukuka' betchi'bo, si'imem bepa a' eiyaanaa'uta intok a' yo'orinaa'uta, au chupak.

¹⁰ Si'ime ju'u ayukame, Liojta betchi'bo aayuk, intok aapo'ik betchi'bo ju'unaktewak. Intok ju'u Lios, jume' juebenam a' yoemianee'um, inime'e, jum yo'otaka a' kateka'u aamak am an i'aka, iniat yeu yuma' betchi'bo, utte'atukan, juka' Krijtota, bempo'im jinne'unemta, ju'u jikot au a' bittua'ue, junae chupiasi si'imeta a' ya'ane' betchi'bo.

¹¹ Bwe'ituk jume'e, Liojtau wepulsi emo su'u tojirim, intok ju'u, junuen Liojtau wepulsi emo su'u tojitebome, si'ime nau wepu'ulaik nau achai yo'owak. Junuen san, ju'u Liojta uusi, inime'e aamak au weri'iti jiune'po, ka ameeas tiiwe. ¹² Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo inen jiakai:

Jume' nemak werimmeu, em jabetuka'uta nee am etejoriane.

Intok jume' enchi yo'oreka, nau anemmak aneka, ne eu bicha bwikne.

¹³ Ket inen jiia:

Liojtat ne yoem'eene.

Intok ket juchi wee'po inen jiia:

Inim ne, jume' usim, Liojta nee mikrimmak aane, tiakai.

¹⁴ Jume' yoemiarim nau yo'owakame, si'imeku am nanna'anaeka'a benasi, intok junuen ket, aapo ju'u Jesukrijto, ito benasi ju'unakteituk. Junuen beja ket mukukai intok junuen juka' ka tu'isi yee tawaaka yee su'amta, juka' bebeje'erita, tokti betchi'bo a' nesawee'u betana, kaita'po a' be'ebaekai. ¹⁵ Junuen, si'ime jume'e, aniat yeu tajtia, bem kokkonee'uta majjaeka, binwatuk naateka, intok juka' majjaewamta betana, ka a' emo jinne'uka au emo su'u tojiriaka'um, am jinne'ula. ¹⁶ Bwe'ituk, lutula wee'po, ka jume'

ankelesim betana weyeka am ania betchi'bo a'abo yepsak. Ala ju'u Apra'amtuka'uta betana yeu katriam aniabaekai. ¹⁷ Taa intok junueni, utte'atukan, inim, juka' yoemrata, bem jiapsa'a benasia si'imeku junaen aapo'ik ya'atune'po. Junuen aapo'ik, jiba betchi'bo intok yee nak jiokoleka, Liojta bichapo, si'imemmeu a' yo'otune' betchi'bo. Intok junuen, aapo'ik jiokot au a' bichaka'ue, yoemrata betana juka' ka tu'ik a' ya'ari betana a' jinne'u betchi'bo. ¹⁸ Intok jiba aapo, junuen jiokot au bichaka, intok juebenaku ji'obilaawakai, i'an aapo, jume' ket junuen jiokot emo bichaka, intok ji'obilaawame, a am ania.

3

Ju'u yo'owe Jesukrijto, ju'u Moiseejtuka'uta bepa eiyaawatchi

¹ Junuen san, Krijtopo nemak werim, wepulsi Liojta betchi'bo jiba jiapsame. Eme'e su, Liojta yoemiamtune' betchi'bo yeu pu'aritakai, Jesukrijtotat ne enchim mammate i'a, ju'u, Liojta betana yeu pu'aritaka intok Liojta itom suale'ut itou yo'o ya'ari. ² Bwe'ituk Jesukrijto, Liojta yo'oreka a' nok nesaurit yeu yuumak, juka' inia tekileu yeu a' pu'akamtau. Juka' Moiseejtuka'uta ket, si'ime jume' Liojta yoemiammak aneka, Liojta nok nesaurit junakriapo yeu yumaka'a benasia. ³ Intok Jesukrijto, Moiseejtuka'uta bepa che'a au lutu'uria, a' yo'orinaa'u. Senuk karita yaakamta, juna'e bepa a' yo'orinaa'uta, che'a au a' lutu'uriatuka'a benasia. ⁴ Si'ime jume' karim, wate am ya'ala. Taa ju'u Lios, si'imeta juka' aukamta, aapo a' ju'unaktei. ⁵ Junuen san, ju'u Moiseejtuka'u, jume' Liojta yoemiam, si'imem nasuk, ju'u Liojta betana a' tekilet tu'isi yeu yuumak. Ju'u a' tekil maki, Liojta betana weyemta, chukula a' ju'uneiyaatebobae'u, a' teuwaanee'u juna'a. ⁶ Taa Jesukrijto, Liojta tua a' yoemiaka'po aman, itom, jume' Liojta yoemiammak, si'imeku itom bicha. Taa itepo jiba junaen Krijtota sualeka intok itom inim jiapsa'po tajtia aet ea'ateko. Intok juka' chukula itou na'ikiariata itom bitnee'ut eaka, alleaka a' bo'o bichaka'ateko.

Ju'u Ijra'el yoemrata betchi'bo yum jo'eriata ayuka'u

⁷ Junuen san, jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo, Liojta tu'u jiapsi betana, senuk inen a' teuwaaka'a benasia:

I'an, eme'e juka' Liojta teuwa'a'uta jikkajakai,

⁸ Ka omola a' tawaaka a' beje'ene.

Jume' junakriapo Liojta beje'eka aukame benasi anakai.

Intok jum bweka pa'aku Liojta wate weyemtat a' ji'obilaaka'a benasia.

⁹ Junama'a jume' bat naataka enchim yo'owasuka'um, junuen woi taka wasuktiammeu tajtia,

In amemaktuka am ya'ariaka'uta bichaka juni'i,

Jiba wate weyemtat nee ji'obilaababaek,

ti jiiak ju'u achai Lios.

¹⁰ Jiba juna'e betchi'bo, juna'e yoemratamak ne ka alleaka taawak.

Intok inen ne jiiak: Inime'e, jiba ta'abwisi ea.

Intok inime'e, nee betana lutu'uriat ka ju'uneebaek.

¹¹ Inia betchi'bo inepo nee bempo'immak nee ka alleak.

Intok inepo, tua junen jiaka, nee inen ameu bicha a' chupne'e, ti jiiak,

Bempo'im nee betana juka' tu'ik, ka nemak bem a' bitnee'u betana.

¹² Krijtopo nemak werim, emo'em suua, emo betana kaabeta junuen, Lios, jiba yuu jiapsamta mak ka tu'ika ka aamak eaka, junuen ka a' سوالباekai. ¹³ Taa ala, eme'e, chikti ta'apo emo naas aniaka emo sua tejwaane. Inia taewait naatekai, inim enchim jiapsa'po tajtia. Junuen emo betana, kaabeta, bebeje'erita betana ka tu'ikue a' bai ta'aatune' betchi'bo. Intok junuen, Liojta ee beje'eka jiapsibaane. ¹⁴ Bwe'ituk itepo, ka ta'abwisi eaka junuen, taa tua bat itom sualeka itom yoem'eiyaaka'uta inim itom jiapsa'u tajti

junaka'a sualeka, ka a' kopta'ateko, junak, itepo, Jesukrijtota mak itom lutu'uriane'uta jipu'une.

¹⁵ Inen jiuwa'a benasia:

I'an eme'e, juka' Liojta teuwa'a'uta jikkajakai,
Ka omola a' tawaaka a' beje'ene, jume' junakriapo,
Liojta beje'eka aukame benasia anekai.

¹⁶ Jabemsa junen Liojta nok lutu'uriata jikkajaka juni'i, intok chukula Liojta ee beje'eka aayuk. Si'ime jume'e, bwiaraa Ejipto' tea'a betana Moiseejtuka'uta yeu nuk sika'um juname'emtukan. ¹⁷ Intok jabemmaksa junuen, wooi taka wasuktiammeu tajtia, ka alleak ju'u Lios. Jume' ka tu'isi ayukammake. Junae betchi'bo juname'esan, jum bweka pa'aku kokkok. ¹⁸ Intok jabemmeusa ju'u Lios, tua junen jiaka, inen ametana a' teuwaak: Ka bem aamak aneka, juka' tu'ik ka am bitne'po, ti jiakai. Jume' ka a' nok jikkajakammewi. ¹⁹ Junuen san, ju'uneate, ka Liojta bem sualeka' betchi'bo, junuen ka bem aman bwiarau yajaka'po.

4

¹ Junuen san, itepo ketun Liojta mak alleaka intok tu'ik itom bitnee'uta, ketun a jajamekai, utte'a, itom aet ito suuane'po, emo betana, kaabeta junuen ka aet ji'obeka junaka'a ka a' jajamne' betchi'bo. ² Bwe'ituk itepo juni'i, ket Liojta nok lutu'uriata itepo a' majti, jiba bempo'im benasia. Taa juname'e, junaka'a lutu'uriata jikkajaka juni'i, kaita tu'ik aet jajamek, ka a' sualeka bem jikkajaka' betchi'bo. ³ Bwe'ituk itepo, Krijtota suallamtakai, itepo juname'em, jume'e, juna'a Liojta mak alleewamta tu'ik jajamneeme. Liojta juka' teuwaaka'u:

Inia betchi'bo, inepo, kannee amemak alleak.

Intok ne tua junen jiaka inen a' teuwaak:

Bempo'im alleewamta tu'ik, tua ka a' bitne'po.

Taa junuentaka juni'i, ju'u Lios, aniata a' ju'unaktek naateka, ju'u tekil a' ya'abae'uta, jaibu a' chupa'ikan. ⁴ Bwe'ituk omot jak, Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo, woo busan taewait nokaka inen jiaa:

Ju'u Lios, woo busan taewata weyeka,

Si'ime a' tekil chupaka, junaet yum jo'ek.

⁵ Juchi intok, omot inen ji'ojtei:

Bempo ka nemak, alleewamta tu'ik bitne.

⁶ Taa ketuni aayuk, taewaim, watem Liojta betana, alleaka juka' tu'ik bem a' bitne'po. Jume' intok, che'a bat naataka, Liojta betana nok lutu'uriata jikkajakame, Liojta bem ka nok jikkajaka' betchi'bo, ka a' bichak. ⁷ Junuen san, ju'u Lios, senuk taewata juchi yeu pu'ari, intok, ini'i juna'a, ju'u taewai, ti jiakai. Bwe'ituk ju'u Lios jaibu che'a chukula taewaimmet, Labiituka'uta teuwaaka'ue itou nookaka jaibu teuwaawaka'a benasia:

I'an, eme'e, juka' Liojta teuwa'a'uta jikkajakai, ka omola a' tawaaka a' beje'ene, ti jiakai. ⁸ Bwe'ituk ju'u Josue tuka'u, juname'e ijra'el yoemem, juka' Liojtamak tu'ik bem bitnee'uta, a am bittuako, junako ju'u Lios ka juchi taewaita ta'abwik ameu teuwa'a ean.

⁹ Junuen san, Liojta betana ketuni taewaim aayuk, jume' Liojta yoemiam, Liojtamak tu'ik bem bitne'po. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Liojtamak tu'ik a' bicha'uta, jaibu a' ju'uneiyaame, juna'a, ka jain eaka, yum jo'ene. Liojta a' tekilwa betana a' yum jo'eka'a benasia.

¹¹ Junuen san, itepo si'ime, junaka'a tu'ik bit betchi'bo aet te ito utte'a jooriane. Kaabeta junuen, juname'e, bat naataka ka a' sualekame benasi a' aune' betchi'bo.

¹² Bwe'ituk ju'u Liojta nok lutu'uriawa, ini'i, jiapsiwamta intok si'imeku yumaka, utte'ak. Intok senu tebe kuchi'im nau bicha bwawiakame benaka, ini'i, senukut a' jiapsiu yumaka, tua a' ea'uta yeu a' machia intok jachin a' yoem tuka'po a' ju'uneetua. Intok senuk aet au a' temaeka a' joobae'ut a' ju'uneiyaa tebo. ¹³ Kaita Liojta betana

ju'unakteitaka, aapo'ik bichapo a essotuka aayuk. Ala si'ime ayukame, ju'uneiyaawa. Intok ju'u chukula itom ju'uneiyaaka, utte'a itom ito au yeu bwijnee'utau, itot ju'uneaka, itot nesaunemtau, si'imeta yeu maachi.

Ju'u yo'owe Jesukrijto juna'a, ju'u te'opopo che'a yo'owe

¹⁴ Ju'u Jesukrijto, Liojta u'usiwa, Liojta bichapo si'imem bepa itou yo'o ya'ari, Liojta kateka'u anakai. Junuen san itepo, Krijtota itom suale'ut, ka ta'abwisi eaka, jiba bichau bicha aet jiapsine. ¹⁵ Bwe'ituk ju'u, Liojta bichapo, si'imem bepa itou yo'o ya'ari, bettesi itou ayukamtat, ka itom au yuma'ut, itom jiokoleka, a itom ania. Bwe'ituk aapo, jiba ito benasi, si'imeku ji'obilaatuk. Taa juka' ka tu'ik, jakwoo juni'i ka yaakai. ¹⁶ Junuen san itepo, Lios, ama butti yee nakemtau, intok yo'otaka nesawemtau, noolia nau, kaitat jain eaka, te au bicha te ito nokria'po yuma'i. Junuen, aapo'ik itom a' jiokoline' betchi'bo, intok yeteu tu'ik a' jiapseka'po amani, itom jiokot eao, itom a' aniane' betchi'bo.

5

¹ Jum juriom te'opopo, jume' che'a bat yo'owe, junama'a yoemrata betana yeu pu'arimtukan. Intok yoemrata, Liojta bichapo bem joo'ea'uta, am jooria betchi'bo. Intok junuen, juname'e, Liojtau bicha am nokriaka, au bicha bem na'ikiaka'uta a' mabbetan. Intok bem ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, bwala aso'olam am süssu'arian.

² Ju'u intok, junuen te'opopo bat yo'owe, yoemrata juka' jiokot au a' bicha'uta ket ine'akai, jume'e, kaita tatta'aaka ka suasi jiapsakammak, si'imeku a amet bo'o bitneeka, ka ameu suakai. Aapo'ik junuen, ame benasi si'imeta ket ine'akai. ³ Intok ini'i, jiba aapo junuen Liojta bichapo, ka si'imeku yuma'isi a' jiapsa'po au ju'uneiyaaka, junuen, aapo'ik ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, utte'atukan, Liojtau, bwala aso'olam a' su'ane'po, ket junuen aawit yoemrata betana, jume' ka tu'u ya'arim betchi'bo.

⁴ Kaabe aapo'ik junen a' ea' betchi'bo, junuen, inia tekileu au yo'o joone. Ala ju'u Lios juna'a, iniau tekileu, yo'oriwamtau yeu a' pu'aneeme. Aarontuka'uta yeu a' pu'awaka'a benasia. ⁵ I'an intok, Jesukrijtota betana ket junaen weye. Aapo, ka junen a' ea' betchi'bo junuen inia tekileu a' yo'otune' betchi'bo au yeu pu'ak. Ala ju'u Lios, junuen a' yo'orinaa'uta au yeu a' pu'ak. Jaibu au a' teuwaariaka'a benasia: Empo in yoemia.

Inepo nee i'an, jiapsiwamta et autuari.

⁶ Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo ket omot junuen au a' jiaka'a benasia:

Empo, jiba betchi'bo inia tekil yo'oriwamtau yeu pu'ari.

Jiba Melkiserek tuka'uta, au a' yo'otuka'a benasia.

⁷ Ju'u Jesukrijto, im bwiapo jiapsisukai, junak aapo, chikti a' jiapsie, Liojtau bicha nokaka, au nokriak. Intok yee nokriak. Aapo'ik, ju'u a' muknee'u betana a' jinne'u betchi'bo utte'akamtau bicha. Lios intok, aapo'ik Krijtota junuen a' nak yo'oreka a' nok jikkajaka' betchi'bo, junaet a' mabetak. ⁸ Intok junuen, Jesukrijto, Liojta u'usitakai juni'i, jiokot au a' bichaka'ue junuen, Liojta ea'po aman aayuk. ⁹ Intok junuen yuma'isi si'imekut, chupiasi yeu yumakai, Liojta ea'po aman aukai, junaen, junaet betchi'bo, si'ime wame'e a' nok jikkajame, jiba yuu betchi'bo ju'u a' am jinne'uneeme juna'atuk.

¹⁰ Bwe'ituk ju'u Lios, te'opou bat yo'otaka, junaka'a tekileu yeu a' pu'ak, jiba Melkiserek-tuka'uta benasi machikai.

Krijtota ka intok a' sualnaa'u betana, ju'u jinil watchika ayukame

¹¹ Jiba inia weemta betana itepo tua juebenaka itom emou teuwa machi aayuk. Taa inika'a machisi ju'unakkiachisi a' teuwa betchi'bo tua obiachi. Bwe'ituk eme'e ka aet jiapsek ka aet ju'uneebaekai. ¹² Eme'e jaibu binwatukai, jaibu eme'e a yee majta ean. Taa Liojta nok lutu'uriata betana juka' che'a ka obiachisi weyemta, eme'e juchi watem enchim a' majta i'a. Eme'e juchi, kee tu'isi Krijtota sualeme bebena. Ilitchik, bwa'amta kee bwa'eeka, lechim a' je'e'e benasia. ¹³ Wame'e intoko, juka' ka obiachik majtabaeme,

inime'e, jume' ju'ubwa Krijtota sualeme bebena bwe'ituk inime'e, Liojta si'imekut tu'ik bo'o jooriaka itom a' jiapsi i'a'uta, ka a' joo ta'aa. ¹⁴Taa ju'u Liojta betana lutu'uria, che'a obiachisi weyeme, jume' wepulsi yuma'isi Krijtota sualeme au yuuma. Jume' jaibu a jita yeu pu'ame. Bwe'ituk juname'e, ju'u ka tu'ik betana, tu'ik bem yeu pu'ane' betchi'bo jaibu au suatula.

6

¹ Inien san, itepo Liojta betana nok lutu'uriat yuma'isi ju'unee betchi'bo, bichau bicha te aet jiapsine. Intok, juka' Krijtota betana che'a bat yee majtawamta betana, ka junaka'a jiba ta'aabaekai. Ka itepo jaarekisi, juka' bat weyemta jiba etejone. Maasuko, bat naataka, ta'abwisi intok ka tu'isi itom jiapsaka, ka tu'isi itom tawaanee'uta itou joamta, ka intok itom a' joonee'u betana. Intok ket, maasu, Liojta sualwa'uta, ka junaka'a jiba ju'uneiyaane. ² Intok ket, ju'u yee bato'owaawa'poyee majtawamta betana, intok ket Krijtota sualeme amet mamteka, Liojtau bicha am nokriawa'u betana. Intok ket, kokkoarim jiabijtene'e'u betana. Intok ket, Liojta betana, we'epulaim, jiba yuu betchi'bo, tu'isi oo ka tu'isi bem tawanee'u betana yee majtawamta betana. Ka junaka'a jiba ju'uneiyaabaane. ³ Junuen, itepo bichau bicha junaet te jiapsine, Liojta junen a' tu'ureka, aet itom aniao.

⁴ Bwe'ituk jume'e, bat naataka jaibu Liojta betana lutu'uriata ju'unakkiachisia a' majtawakame. Intok juka' Liojta betana alleewamta weyemta a' ju'uneiyaalame. Intok Liojta betana a' tu'u jiapsi mak eaka jiapsilam. ⁵ Intok Liojta betana juka' tu'i nok lutu'uriata jikkajaka a' tuttu'uruk. Intok chukula, tu'i maisi jiapsinaa'ut, tu'i maisi a' machinee'uta ju'uneiyaakai. ⁶ Inime'e junen, juchi ta'abwisi, ka a' lutu'uriatuka'a benasia, aet ji'obeko, ka intok a' ameu noktune, bemelasi Liojta mak nau, juchi bem emo tu'utene' betchi'bo. Bwe'ituk inime'e, bempo juchi wee'po, juka' Liojta usita, kuuset a' poponaka, me'aamta benasi aane. Intok inim juebenam bichapo, ka a' yo'oreka, jaana a' eiyaame benasi aane. ⁷ Maa su, inime'e ket, jiba bwia, chikti wee'po aet yuke'e benasia maachi. Juna'a bwia intok, jume' a' tekipanoammeu tu'ik ama am chupao, juna'a bwia, Liojta betana aniawaka utte'ata bittuawa. ⁸ Taa juna'a bwia, ka tu'ika intok juya wichaka ama yo'otu'uteko, juna'a bwia, kaita tu'ik betchi'botune. Intok Liojta betana juni'i, ka aniawaka, ka tu'ika tawane. Intok junuen, che'a chukula, ju'u ama yo'otuka'u, taya'atune.

Ju'u chukula itom bitnee'u betchi'bo, ka itom ko'om ea'u

⁹ Taa itepo intok, inile benak teuwaaka juni'i, Krijtopo itomak werim, itom nake'um, emo betana te a' lutu'uriatu machia, Liojta betana ama butti tu'ikue enchim alleene'po intok enchim jinne'uimtunee'uta enchim bitne'po. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Lios, tu'ik ausu'lik jiba bo'o jooria. Intok juka' tu'ik enchim ya'arita, ka a' koptane. Intok jume' Krijtopo emo mak werim, eme'e aniakai, enchim aapo'ik nake' betchi'bo a' joakai. Intok i'an tajtia, ketun junaka'a eme'e a' jooa. ¹¹ Taa itepo, enchim we'epulaim, inia tu'ik enchim joa'ut jiba inim enchim jiapsa'u tajtia, bichau bicha enchim te aet jiapse i'a. Junuen eme'e, juka' chukula enchim bit bo'o bicha'uta, enchim tua a' jajamne' betchi'bo. ¹² Katte enchim o'obe i'a, ala eme'e, jume'e, Liojta eaka, intok binwa a bem bo'o bicha' betchi'bo, Liojta ameu na'ikiaka chukula bem bitnee'uta a' bichame benasi aneka, enchim jiapsi i'a.

¹³ Bwe'ituk junak ju'u Lios, ju'u Apra'amtuka'utau, senu weemta au lutu'uria yaakai, aapo ju'u Lios, kaabeta intok, ae bepa che'a yo'otuka'po ju'uneaka, aapo, aapo'ik betana a' teuwaaka'uta, tua a' lutu'uriatune'po a' na'atejok. ¹⁴ Intok inen au jiiak: "Lutula wee'po, yu'in juka' eu tu'ik ne enchi bittuane. Intok jume' et yeu katriam yoemra, inepo nee am bu'uuriane", ti jiaakai. ¹⁵ Ju'u Apra'amtuka'u, junaet ka jain eaka, binwa a bo'o bichak. Intok junuen, aapo juka' Liojta au teuwaaka'uta, mabetak. ¹⁶ Inim bwiapo jume'

jiapsame, jita lutu'uriateka, aet bem sualna' betchi'bo, senuk ame bepa, che'a yo'ota bem yo'ore'uta, ame betchi'bo tune'po a' teuwaane. Intok junuen jiaka, jita juni'i, tua a' lutu'uriatuka'po aman, a' teuwaako, junae betana, kaita intok nokitune. ¹⁷ Junuen san ju'u Lios, juka' junammeu bicha a' na'ikiaka'uta, tua lutu'uriapo aet yeu a' yuma'ane'po a' ju'uneiyaa tebok. Inen jiakai: “Liojtaka in jiapsa' betchi'bo, tua neu utte'a juka' in teuwaaka'uta, ka ta'abwisi intok ayuka, yeu a' yuma'arianee'u.” ¹⁸ Junuen san, wooi weyeme yeu yuma'aneeka aayuk, ju'u Lios, intok ju'u tua junen jiaka a' teuwaa'u. Inime'e betana intok ju'u Lios ka yee bai ta'aane. Intok iniae ju'u Lios, itom, jume' aapo'ikut eaka, itom a' ania i'ame, jiba betchi'bo itom aet jiapseka, ka ko'om eenee'uta itot autua. ¹⁹⁻²⁰ Iniat chukula, itom bit bo'o bicha'ut eaka, itepo ka ta'abwisi intok ea, taa si'imeta juka' bettesi machik itou ayuka' nasuk te ka jain eaka jiapsa, Jesukrijtota ito pat teekapo Liojta mak a' kateka'po ju'unea, intok itom a' yoem'eiya' betchi'bo. Junaman teekau, aapo, bat sikaa, ito pat si'imeta tu'utekai. Junuen Jesukrijto jiba yuu betchi'bo, Liojta bichapo itou yo'o ya'ari. Bat naataka juka' Melkisereek teamta a' yo'otuka'a benasia.

7

Jesukrijto, ju'u Melkisereek teamta benasi te'opou, Liojta bichapo che'a yo'owe

¹ Ini'i Melkisereek tuka'u, bwe'u jo'ara Salem tea'po si'imem bepa yo'o nesawen. Intok Lios, ju'u teekau jiapsamta betana te'opopo, che'a bat yo'otukan. Junakriapo Apra'aamtuka'uta, wate yo'o ya'arimmak nassuak, am kobaka a' notteo, ju'u Melkisereek teame, a' nankeka, Liojtau bicha a' nokriaka, tu'uwata a' a'auriak. ² Intok ju'u Apra'amtuka'u, junaka'a, si'imeta nassuaka a' yo'oka'u betana, woj mamamnisi a' na'ikiaka'u betana, wepu'ulaik ama junau yeu pu'ak. Inika'a em bat mammatene. Inime'e team, Melkisereek ti jiamе, ebreo nokpo inen jiubae: Yo'o ya'ari, si'imеku tu'u lutu'uriakame, ti jiubae. Intok ket, jum bwe'u jo'ara Saleem tea'apo a' yo'o ya'ari tuka' betchi'bo, ju'u Salem ti jiamе: Yanti elaka jiapsiwame, ti jiubae. Junuen san ae betchi'bo ju'u yoemra, yanti elaka jiapsine. ³ Inia betana, a' yo'owawammet, kaabe ju'unea. Intok kia che'a bat naataka, juname'e yo'owasuka'ummet juni'i, kaabe ju'unea. Jak weyeo yeu a' yoemtuka'po, intok kia jak weyeo su a' mukuka'po juni'i, ka ju'uneewa. Junuen san, ju'u Liojta u'usi benasi yoemtaka yeu siika, jiba betchi'bo, Liojta betana te'opopo che'a bat yo'otuk. ⁴ Junuen san, ake'em a' marmate juka' Melkisereek tuka'uta tua yo'orisi a' machiaka'po. Bwe'ituk kia ju'u che'a bat naataka itom yo'owasuka'u juni'i, ju'u Apra'amtuka'u, inika'a, jume' wate yo'o ya'arimmak nassuaka, ameu a' yo'oka'u betana, watek Melkisereek teamtau a' na'ikiak. ⁵ Maa su, nesauripo junuen a' weye'e benasia, jume' te'opopo che'a yo'owe, Lebi'ituka'utat yeu katriam, au lutu'urikan, juka' ijra'el yoemrata betana, si'imеk woj mamnik betana, wepu'ulaik ama ameu bicha a' na'ikiana' betchi'bo. Inime'e intok, amemak werimtaka, intok kia ame benasi, Apra'amtuka'utat yeu katriam tuko juni'i. ⁶ Taa ju'u Melkisereek teame, ka ju'u Lebi'ituka'utat betana yeu simriatakai juni'i, Apra'amtuka'utau junae attea betana woj mamnik betana, wepu'ulaik au a'awak. Junuen, ju'u Melkisereek, Apra'amta, Liojtau bicha, au tu'ik ae tana teuwaak, juka' bat naataka, Liojta betana, chukula a' mabetnee'uta, Liojta jaibu au a' na'ikiaka'uta. ⁷ Intok si'imе a' lutu'uriatuka'po ju'unea, juka' tu'ik yete tana waataka, Liojtau bicha yee nokriamta, ju'u a' nokriaka'u bepa che'a juni'i, Liojta bichapo che'a a' yo'otuka'po. ⁸ Inim bwiaipo, jume' jiapsame nasuk, jume' woj mamnik betana wepu'ulaik mabetame, ka jiba betchi'bo inim yoemem. Taa Melkisereek teamtat nokakai, Liojta nok lutu'uriapo, ka a' mukiatuka'a benasi a' teuwaa. ⁹ Intok kia Lebiituka'uta betana intok jume' te'opopo che'a yo'owe aet yeu katriam betana tee a inen a' teuwaa, junak juka' Apra'amtuka'uta, woj mamnik betana, wepu'ulaik Melkisereektau a' beje'etuako, jume' i'an, si'imem betana ju'u woj

mamnik betana wepu'ulaik mabetame, junako juka' Melkisereekta, ket bempo'im a' beje'etuaka'po. ¹⁰ Bwe'ituk inen te a' teuwaa, ju'u Apra'am tuka'u, ketuni kee am yoemian, jume' chukula aet yeu katriamtu'ea'um junak Melkisereek teamta a' nankeko.

¹¹ Ju'u yoemra, Ijra'eltuka'uta betana yeu katriam, jume' Lebiituka'uta betana yoemiarimtaka, te'opopo yo'owem betana jume' nesauri ji'ojteim mabetak. Juname'e intok, Aaroontuka'uta betana yoemiamtukan. Junuen san, i'ani, junuen lutu'uriapo juka' inime'e betana nesaurita bo'o jooriame, Liojtamak bem emo tu'utenee'uta, am jajamtuako, junak ka utte'atu ean, juchi senuk, te'opopo che'a bat yo'otuneemta yeu a' machiane'po. Juna'a intok jaibu ka Aaroontuka'uta benasi machikai, taa ala ju'u Melkisereek teamta benakai. ¹² Bwe'ituk jume' te'opopo che'a yo'o ja'abwekame, ka jiba juname'emtuneeo, ju'u nesauri ji'ojtei juni'i ket ta'abwine. ¹³ Jesukrijto intok, Liojta nok lutu'uriapo inika'a ae tana teuwaawa'uta, Ijra'eltuka'uta betana ta'abwik a' yoemiam betana weye. Juname'e betana intok kee jabe, te'opopo bat che'a yo'otu betchi'bo yeu pu'atu. ¹⁴ Bwe'ituk tu'isi ju'uneewa, itom yo'owe Jesukrijtota, Jura'atuka'uta yoemiam betana a' weye'po. Ju'u Moiseejtuka'u intok, inia yoemrata betana, kaita teuwaak, inime'e te'opopo che'a yo'otuneeme betana nokakai. ¹⁵ Ini'i intok inim teuwaawame, che'a ju'unakkiachisi yeu weama, juka' bemelasi Liojta betana itou yo'o ya'arita, juka' Melkisereek tuka'uta a' yo'o ya'arituka'abenaeka'po. ¹⁶ Intok junuen ket, junaka'a, ka jita nesaurita, jita yoemrata betana yeu a' pu'atune'eti jia' betchi'bo, taa ala aapo'ik jiba yuu a' jiapsine' betchi'bo, intok ka a' me'etuneeke a' ju'unaktewaka'po. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u Lios, inika'a inen ae betana teuwaala:

Empo, jiba betchi'bo, te'opopo yo'otune,

Melkiserek tuka'uta benasia.

¹⁸ Junuen san, bat naataka weeria, ju'u nesauri, ka nesauritaka taawak, ka yee a' ania' betchi'bo. ¹⁹ Bwe'ituk ju'u nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'u, kaita tu'u yaak, intok kaabeta aniak. Taa inika'a nesaurita we'ea'po, itepo che'a tu'ik, bemelak itom bitnee'uta ju'uneiyaa. Junaet eaka, itepo Liojta eaka, ite aamak che'a ea.

²⁰ Intok ju'u Lios inika'a chupak, aapo'ik betana a' teuwaaka'uta, tua a' lutu'uriatune'po a' na'atejokai. ²¹ Waate, jume' bat naataka te'opopo che'a bat yo'owe, junuen yeu pu'atuka juni'i, taa ka Liojta betana junuen tua ameu a' lutu'uriatune'po a' na'atejoka yeu pu'awakai. Taa Jesukrijto, i'an, Liojta bichapo itou yo'ota betana, tua junuen au a' lutu'uriatune'po teuwaatuk. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo aapo'ikut nokaka inen ji'ojtei:

Ju'u achai Lios, junuen, tua au a' lutu'uriatune'po a' teuwaak.

Intok ka ta'abwisi aunee:

“Empo, jiba yuu betchi'bo'e, te'opopo che'a bat yo'owe,

Ju'u Melkisereekta a' yo'otuka'a benasia.”

²² Junuen san Jesukrijto che'a juni'i tu'ika, bemela lutu'uriata, bat naataka weeriata bepa itou chupnemta itom ju'uneiyaatua. ²³ Waate jume' binwatuko bat naataka te'opopo nat cha'aka che'a bat yo'owem junakriapo juebenaekamme. Taa inime'e bem kokkoka' betchi'bo, ka jiba betchi'bo a' tekiaka taawak. ²⁴ Taa Jesukrijto ka mumukekai, jiba jiapsakai, ju'u junuen a' yo'otuka'u, aapo'ik tekia ka lu'u lu'ute. ²⁵ Inien san, jume' aapo'ikut eaka, Liojtamak eebeame, jiba betchi'bo am jinne'une. Bwe'ituk aapo jiba yuu betchi'bo jiapsa, junuen juname'e Liojtau bicha am nokriakai.

²⁶ Junuen san, Jesukrijto, aapo juna'a, ju'u Liojta bichapo te'opopo che'a bat yo'otaka ju'u che'a itou be'ee'u. Liojta u'usitakai, aapo'ik benakai. Kaita ka tu'ika aet aayuk. Ka tu'i yoemrata mak ka na'ikiari. Intok si'ime teekapo aneme bepa che'a yo'orisi eiyaawa.

²⁷ Ka jume' waate te'opopo yo'owem benasi, jume' chikti ta'apo bwaram su'aaka, bat, bempo bem ka tu'uwa ya'arim betchi'bo. Chukula intok ket, ju'u yoemrata ka tu'uwa ya'arim betchi'bo. Bwe'ituk Jesukrijto, sejtul wee'po jiba, aapo, si'ime ka tu'uwa ya'arim

betchi'bo a' me'etune' betchi'bo au su'u tojak. ²⁸ Bwe'ituk Moiseejtuka'uta betana, juka' nesauri ji'ojteita weye'po aman, jume' te'opopo yo'otuneeme yeu pu'arim, inim bem yoememtuka' betchi'bo, ka tu'ikut jiji'obeme juname'em. Taa ju'u Moiseejtuka'uta betana nesaurit chukula yeu sikame, ju'u Lios juka' a' u'usiwata te'opopo itou a' yo'otune' betchi'bo yeu a' pu'ak. Ini'i intok, jiba yuu betchi'bo, ka aet ji'opneeka yeu pu'ari.

8

Ju'u yo'owe Jesukrijto, ju'u bemela lutu'uriau yo'otaka, Liojtau itom nokriame

¹ Ju'u inim itom teuwa'a' betana, ju'u che'a eiyaa watchi i'i juna'a, juka' Liojta betana itou yo'ota inien a' machiaka'u juna'a. Intok ini'i, teekau, yo'orisi machika, Liojta kateka'u a' batatana aamak aane. ² Intok junaman teekapo lutu'uriapo te'opo, Liojta ya'aripo, aapo junuen yo'otaka, juka' a' tekilwata a' jooa. Juna'a te'opo intok, ka jabe, taa Lios a' ya'ala. ³ Si'ime jume' inim te'opopo che'a bat yo'owe, jume'e, junama'a te'opopo, Liojta yo'oreka, aman bem weiyaa'uta, a' mabetaka, Liojtau bicha am nokria betchi'bo a' tekiakan. Intok ket, bem ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, bwalam su'a betchi'bo. Intok jiba junuen san, utte'a, ket Jesukrijtota, Liojta a' miknee'uta a' jipu'unee'u. ⁴ Intok junuen, aapo ketun inim bwiapo jiapsa'ateko, kia juni'i, te'opopo ka yo'otu ean. Bwe'ituk ketuni aane, jume' te'opopo che'a yo'otaka, juka'a, jume' Liojta yo'oreka bem a' mika'uta, mabetaka, juname'e nokriame, Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojteita weye'po amani. ⁵ Taa inime'e, inim te'opopo yo'owe, inim ju'u bem joa'u, teekau ayuka, juka' weemta betana a' tamachiaka a' mamatoka a' jooa. Inien a' weye'po te ju'unea, bwe'ituk juka' Moiseejtuka'uta, Liojta ama yo'orinaa'uta, karita a' ya'abaa, ju'u Lios a' ju'uneetuak, inen au jakai: "Jum kaupo em a' ya'anee'u betana in enchi ju'uneetuaka'po aman, em a' bichaka, si'imeta junaen a' ya'ane." ⁶ Taa ju'u, Liojta betana itou yo'owe, aapo, Liojta bichapo che'a juni'i tu'isi a' tekilwa jooa. Bwe'ituk aapo Jesukrijto, Liojta betana bemela lutu'uria ya'arita betana yo'otaka weyeka, Liojtau bicha yee nokria. Ini'i bemela lutu'uria che'a juni'i tu'ika aapo'ik betana, lutu'uria ya'awaka'po aman weye.

⁷ Bwe'ituk bat naataka weeria, Liojta betana ju'u lutu'uriatewakame, junae si'imeku a' yumao, ka utte'atu ean, junaet cha'aka, juchi senuk bemela lutu'uriata a' ya'atune'po. ⁸ Taa ju'u Lios, junaka'a yoemrata, aapo'ik ka yuma'isi bem a' sualeka juni'i a' ju'uneiya' betchi'bo, ka amemak alleak. Jum a' nok lutu'uriapo ame betana aapo'ik a' ji'ojte teboka'a benasia:

Ju'u achai Lios, inen jiia: Taewaim yuma'ane,
Ijra'eelta yoemratamak intok Juraa' teamta betana,
Bemela lutu'uriata ne amemak a' ya'aneeo.

⁹ Ka jume' bempo'im yo'owasuka'um mak lutu'uriata in amemakta yaaka'u benane. Junak, bwiaraa Ejipto' tea'a betana yeu am nuk sika inepo am aniakai. Bempo su junaka'a lutu'uriata in amemak yaaka'uta, ka aet yeu yuumakai. Intok junae betchi'bo ne ka am anika am koptak, ti jiia ju'u achai Lios.

¹⁰ Ju'u bemela lutu'uria, ju'u Ijra'eel yoemratamak in ya'ane'u, Juname'e taewaimmet chukula, inen machine, ti jiia ju'u achai Lios. Juka' in nesaurita, bempo'im a' koba suawa'une' betchi'bo ne am aniane. Intok ket jiba bem aet jiapsine' betchi'bo, ne am aniane.

Intok bempo nee betana yoemratune.
Nee intok junak, ameu Liojtune.

¹¹ Ka utte'atune, bempo'im naas emo majtanee'uta,
Kia emo ta'aakai intok kia emo nau werika juni'i,
Junuen, juka' achai Liojta bem ju'uneiyaane' betchi'bo.

Bwe'ituk si'ime bempo nee ju'uneiyaane,
 Bempo'im betana kia tua illitchika naateka,
 Intok kia jume' tua yo'owe juni'i.

¹² Intok inepo, bempo'im ka tu'uwa ya'arim betana,
 Nee am jiokoine.

Intok jiba betchi'bo ne junae,
 Bem ka tu'i ya'ari'u ne ka intok au waatine.

¹³ Ju'u Lios intok junuen juchi bemela lutu'uriata aune'etiakai, juka' a' lutu'uria ya'ari,
 bat naataka weeriata, a' yuutusuka'uta teuwa. Ju'u intok junuen, bat naataka yuu-
 tusukame, lauti i'an simsune.

9

Ju'u inim bwiapo Liojta ama yo'oriwa'u, intok ju'u teekau tua lutu'uriapo te'opo

¹ I'an intoko, juna'a bat naataka, Liojta lutu'uria yaaka'u, jum te'opopo Liojta yo'ori
 betchi'bo, intok ket a' weetua' betchi'bo intok nesauri ayukan. Taa ju'u kari, Liojta
 ama bem yo'ore'u, inim bwiapo ya'aritukan. ² Ju'u lona kari, Liojta ama yo'oriwame
 inen maisi ya'aritukan. Nasukriapo, jume' bat a' pattim bichapo, ju'u tachiria beeten.
 Intok ju'u meesa, paanim, Liojtau bicha na'ikiarim ayuka'po. Inim intok, Liojta ama
 yo'oriwa'po ta'eewan. ³ Junama'a nasukriapo, juchi senu tajo'ori a' pattim beasi, juchi
 senu kari, juna'a intok, Liojta ama ane'e benasi yo'oriwan. ⁴ Junama'a wajiwa intok,
 sawai tomie ya'aritaka, kopaalim benam win jubak tattaawa'po ama manekan. Intok
 ket ju'u, nape konila sawai tomie ya'ari, kaaja, Liojta betana lutu'uria ya'arita teuwa'u,
 ama ayuka'u. Junama'a wajiwa, soto'i, sawai tomie ya'aritukan, ju'u manaa' teamta
 ama ayuka'u, ama manekan. Intok ket ju'u booniam, Liojta basiutuaka'u, Aaroontuka'uta
 atteasuka'u. Intok jume' wooi tetam, Liojta betana lutu'uria ya'arita amet ji'ojteim.
⁵ Junae kajata bepa, wooi ankelesim benaka, kerubiin teaka, ja'abwekan. Juname'e,
 Liojta junama'a ane'uta a' teuwaakai. Juname'e, bem masammea, junama'a ka tu'uwa
 ya'arim betchi'bo, bwara jijissu'awa'po a' suuakai. Taa inia weyemta betana te kaita
 intok a teuwa i'ani.

⁶ Junuen junaka'a tu'uteipo, jume' junama'a te'opopo bat yo'owe, chikti ta'apo ju-
 nama'a kari, Liojta ama yo'ori betchi'bo, che'a bat karipo a'anen Liojta yo'ori betchi'bo,
 junuen junama'a bem bo'o jooria'ut yeu yumakai. ⁷ Taa junama'a te'opopo, junaet
 cha'aka, chukula karipo, ju'u che'a si'imem bepa junama'a ju'u yo'owe, sejtul chikti
 wasuktiapo jiba, junama'a a'ane. Junama'a intok ane'eteko, bwara ojbota weiyaa.
 Aapo, a' ka tu'uwa ya'ari betchi'bo intok ju'u wate yoemrata ka tu'uwa ya'ari betchi'bo
 a' weiyaaka, junae, bem jiokoina' betchi'bo. ⁸ Inia weemtae ju'u Liojta tu'u jiapsi
 itom a' ju'uneiyaatua, junama'a Liojta yo'oriwa'po ju'u kari, bat katekamta, ketuni
 a' sawaawao, tua Liojta ama ane'e benasia a' eiyawa'po, kee a aman yajiwa'uta a'
 teuwaan. ⁹ Si'ime inien weyeme, inime'e taewaimmet a' mammatena' betchi'bo aayuk.
 Bwe'ituk ju'u, Liojtau bicha na'ikiari intok ju'u ka tu'uwa ya'ari betchi'bo junama'a
 Liojta bichapo bwaram su'awame, juna'a, jume' junuen Liojta yo'oreme, Liojtamak
 bem emo tu'utelaa'ut, bem ju'uneenee'u betana, ka am aniak. ¹⁰ Juna'a, bwa'awamtat
 oo jita ji'iwamta bo'o jooriawame tukan. Intok Liojta bichapo bem emo tu'utewamta,
 watek bem bo'o jooria'ut, intok bem takaampo emo baksianee'ut betana nesauri tukan.
 Juna'a intok, Liojta ta'abwisi bemela lutu'uriata ya'awa'u tajtia jiba tu'ika weye. ¹¹ Taa
 Jesukrijto, jaibu a'abo noitisuk. Intok i'an, aapo juna'a ju'u, Liojta bichapo tekiaka, itou
 yo'owe, juka' ju'u itou tu'ikut itom aniname. Jum te'opo, teekau aapo'ik yo'otaka a' tekiata
 joa'apo, che'a juni'i tu'ik intok kaita kee chupeka ama be'ee. Intok junaka'a, ka inim
 yoemtaka a' ya'ari. ¹² Ju'u Jesukrijto, achai Liojta kateka'u ama aane. Taa ka bat naataka
 bo'o jooriawa'a benasi chiba'ojbota weiyaakai, oo beseo'ojbota weiyaakai. Ala, aapo,

Liojta bichapo aapo'ik ojbowata wo'otakai, juna'e aapo sejtul wechiapo si'imeta yaak. Intok junuen aapo, jiba betchi'bo itom jinne'uitunee'uta a' tu'u yaak. ¹³ Lutu'uria ala, toro ojbota intok chibo o'owia ojbota, intok ili waka jamut taya'awaka'po, ju'u naposa, juna'a, jume' ka tu'isi aulammet bepa chaktawako, juna'a, juname'e chubala betchi'bo, ka tu'ik betana am tu'ute betchi'bo intok Liojta bichapo tu'isi bem tawaa betchi'bo am aniak. ¹⁴ Taa junuentuka'ateko, Jesukrijtota mukuka, ojbota, che'a juni'i, juka' watek ojbota bepa si'imeku yuuma. Bwe'ituk Liojta tu'u jiapsi jiba yuu betchi'bo aneme, juna'e aniawaka ju'u Jesukrijto, aapo kaita ka tu'ik ya'arika, Liojta ea'po aman, a' me'etune' betchi'bo, au su'u tojak. Intok aapo'ik ojbowae, itom ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, ka tu'isi tawaka itom kokkonee'uta, itom bit'ea'ut itom jiokoeka, junuen itom a' ju'uneiyaatua. Junuen, juka' Lios, jiba yuu jiapsamta ea'po aman jiapsaka itom a' nok jikkajine' betchi'bo.

¹⁵ Junuen san Jesukrijto, bemela lutu'uriata ya'arika, junau, aapo yo'otaka yee nokriame. Jesukrijtota mukuka' betchi'bo ket, bat naataka Liojta lutu'uria ya'ari betana, a' beje'eka ka tu'isi ayukame, ket am jiokoek. Intok junuen, jume'e, Liojta nunuka'um, aapo'ik bem mabetnee ti jiaka, ameu a' na'ikiaka'uta, jiba yuu betchi'bo tu'ik, aamak bem bitnee'uta bem mabetne' betchi'bo. ¹⁶ Bwe'ituk, senuk kee mukeka, a' atteawa betana juka' lutu'uria ya'arita ayuko, junaka'a a' mukiatuka'uta bat ju'uneiyaanaa. Juka' junuen lutu'uriateita junuen junaet yeu yuma'ana' betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u junuen lutu'uria ya'ari, juka' junuen a' ya'arik ketun jiapsao, kaabeta tu'iku a ania. Ala, juka' a' yaakamta mukiatuko. ¹⁸ Junuen san, bat naataka katriammeu, ju'u Liojta lutu'uria yaaka'u, ket jiba junaen, bwalam su'awammea yeteu tu'ineeka ya'atuk. ¹⁹ Ju'u Moiseejtuka'u, si'ime juna'e Ijra'el yoemratau, Liojta betana si'ime jume' nesaurim ji'ojteipo ameu am teuwaaka, chukula intok ket, sikii bwara boata nu'uka intok juya sawata ae te'ochia betchi'bo, jissoopo' teamta nu'uka, juname'e intok beseeo ojbopo intok bwara ojbopo, ba'ammak kuutipo am komoniaka, jume' Liojta nesauri ji'ojteim ae si'itak, intok ket si'ime junaka'a yoemrata. ²⁰ Junak san intok inen ameu jiiak: "Ini'i juna'a ju'u ojbo, ju'u, Liojta betana lutu'uria ya'ari, emou bicha a' teuwaaka'u", ti jiiak. ²¹ Intok ketchia ju'u Moiseej juna'e ojboe, juka' te'opota si'itak. Intok si'ime juka' junama'a, Liojta yo'ori betchi'bo ama sawaawamta. ²² Liojta nesauri ji'ojteipo junuen a' weye'po aman, batte si'ime ayukame ojboe si'itawaka, wepulsi Liojtau bicha na'ikiawan. Intok ket, kaabe, bem ka tu'uwa ya'arimmet jiokoim tukan, ka ojbota wo'otawao.

Ju'u Jesukrijtota kuuset mukuka'ue jume' ka tu'uwa ya'arim jiokoiwa

²³ Junuen san utte'atukan, inien weyeka, jijissu'awamta aunee'u, junuen junaka'a junale benak inim weyemta, juka' teekau ayukamta teuwaamta, Liojta bichapo a' tu'u ya'a betchi'bo. Taa kia junuen, jiba ju'u teekau ayukame, che'a bepa tu'isi weyeka, ae betchi'bo jiokot ya'atuneemta waata. ²⁴ Bwe'ituk Jesukrijto ka junale benaka te'opopo aanek, inim inien machika watem ya'aripo. Juna'a kia beja tua, juka' tua lutu'uriapo, teekau te'opota ayukamta a' teuwa. Ala aapo, tua jum teekau yepsak. Jumun i'an, Liojta bichapo aneka, itom a' nokria'awi. ²⁵ Ju'u te'opopo che'a bat yo'owe jurio, jum te'opopo, Liojta ama ane'e benasi ti eiyaawa'u, chikti wasuktiapo, sejtul ama a'ane, ka aapo'ik ojbota weiyaakai. Taa Jesukrijto, ka jaarekesi ito betchi'bo jiokot au joo tebok. ²⁶ Bwe'ituk junuen a' weyeo, aniata naatek naateka, utte'atu ean, jue benasi a' mukne'po. Taa i'ani inien yeu simla, taewaim au yeu pu'arim yuma'aseo, ju'u Jesukrijto, sejtul wee'po jiba inim au yeu machiak. Junuen, jume' ka tu'uwa ya'arim betchi'bo jiokot a' ya'atune' betchi'bo au su'u tojakai. ²⁷ Inim si'imem, Liojta betana sejtul jiba bem kokkonee'uta ameu a' chupa'atuka'a benasia, intok chukula yee ya'uraa bittuanaame aune, ²⁸ ketchia junuen Jesukrijto, sejtul jiba ito betchi'bo jiokot ya'atuk, junuen, juebenam, bem ka tu'uwa ya'arimmet am jiokoibaekai. Intok chukula ket, juchi

wee'po, inim yeu machine, taa ka juchi ka tu'uwa ya'arim betchi'bo jiokot ya'atunee kai.
Ala, jume' a' bo'o bichame jinne'unekai.

10

¹ Bwe'ituk bat naataka, Liojta betana nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'u, che'a chukula ito betchi'bo tu'inee'uta yeu machianeeka teuwaan, intok ka tua lutu'uriapo juna'atukan. Junuen san, ju'u nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojtei, jume' junuen jissu'awamta bo'o jooriaka Liojta betana mabettubaeme, junaka'a wasuktiapo joowame joamtae, Liojta bichapo tu'isi bem mabetnaa'ut kaibu am aniane. ² Bwe'ituk juna'a nesauri, juname'e, Liojta bichapo tu'isi am tawa'ateko, ju'u ka tu'uwa ya'arim betchi'bo bwaram bem sussu'aa'uta, ka intok Liojtau bicha junuen joo'eewan. Bwe'ituk jume' junuen juname'e Liojta yo'oreka au bicha bwaram sussu'ame, junuen jaibu bem ka tu'uwa ya'arim betana jiokorimtakai, tokti ka intok juchi ka tu'isi bem tawalaa'uta amet ju'uneiyaa ean. ³ Taa ala, ini'i bwaram su'awame, wasuktia yuma'abeleki, juname'e, bem ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, ka tu'isi bem tawalaa'ut am ju'uneetua. ⁴ Bwe'ituk, junuen, toom su'aaka, intok kia kabaam su'aaka juni'i, juname'e ojboe, bem ka tu'uwa ya'arimmet, kaibu jiokoimtunee kai.

⁵ Junuen san Jesukrijto, a'abo aniau yepsaka, Liojtau bicha inen nookak:
Bwaram intok toom, junuen enchi yo'oreka, am su'awamta, empo ka a' waatak.
Ala empo, in yoemtune' betchi'bo neu a' chupak.

⁶ Wakasim intok kabaam, junuen enchi yo'oreka, tattaawame juni'i, empo ka a' tu'urek.
Intok kia jume' ka tu'uwa ya'arim am jiokoimtune' betchi'bo, bwaram su'awamta juni'i
empok ka a' tu'urek.

⁷ Junak san ne inen jiiak:

“Achai Lios, im ne aane, em ea'po aman aubaekai,
Jum em nok lutu'uriapo, nee betana a' ji'ojtei'i benasia.”

⁸ Che'a bat inen jiiak: “Liojta, wakasim intok kia beseom taya'awamta intok kia bwaram juni'i, ka waataka ka a' tu'ure'po. Intok kia jume' ka tu'uwa ya'arim am jiokoimtune' betchi'bo tattaawame juni'i.” Junaka'a weyemta, nesauri ji'ojteipo junuen a' ya'anaa'uta a' ji'ojteituk juni'i. ⁹ Intok chukula ket: “Im nee aane, in yo'owa Lios, juka' em tu'ureka em ya'a i'a'uta a' ya'abaekai”, ti jiiak. Iniae, juka' bat naataka weeriata joowamta betchi'bo, i'an inika'a, ta'abwisi juka' ka tu'uwa ya'arik betchi'bo jiokot ya'atunee'mta, iniat au a' tawaanee, ti jiiak. ¹⁰ Ju'u Lios, a' yoemiamtune' betchi'bo, itom tu'u mabetla, juka' Jesukrijtota, Liojta ea'po aman a' ayuka' betchi'bo. Junuen aapo, a' takaawata, sejtul jiba betchi'bo, ka tu'uwa ya'arim betchi'bo jiokot ya'atukai.

¹¹ Jume' te'opopo che'a yo'owe juriom, chikti ta'apo, junama'a bem tekilta jooa. Intok bichau bicha, jue benasi, jiba junaka'a ka tu'ik ya'ari betchi'bo, bwaram su'awamta weetua. Inika'a jakwoo juni'i, ju'u ka tu'uwa ya'arit bem jiokoitunee'ut, ka am anianeoo juni'i. ¹² Taa Jesukrijto, jiba betchi'bo, ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, sejtul wee'po jiba, ito betchi'bo jiokot ya'atuka me'etuk. Junak intok, chukula, Liojta mak, teekau a' batatana yejtek. ¹³ Junaman aneka, bo'o bicha, si'ime jume' a' beje'eka aneme, Liojta a' aniaka, am koba'asu'utajtia. ¹⁴ Bwe'ituk aapo, yee jinne'u betchi'bo, ju'u sejtul jiba a' jiapsita aapo'ik a' nenkaka'ue, junuen jume' Liojta yoemiam tune' betchi'bo aapo'ik yeu pu'arim, inime'e, jiba yuu betchi'bo, Liojta bichapo, kaita ka tu'ik ya'ari benasi bem mabet tune'uta a' tu'u yaak. ¹⁵ Intok ju'u Liojta tu'u jiapsi ket jiba inika'a itom ju'uneiyaatua. Bwe'ituk che'a bat naataka inen a' teuwaak:

¹⁶ Ju'u bemela lutu'uria, chukula juname'e taewaim simsuko, in ame mak ya'anee'u, ini'i
juna'a, ti jiiak ju'u achai Lios.

Ne, jume' in nesauri ji'ojteim, bempo'im amet jiapsine' betchi'bo, ne am aniane,
Intok ket bem am koba suawa'une' betchi'bo.

¹⁷ Intok chukula ket inen jiiak:

Jakwoo juni'i ne intok, bem ka tu'uwa ya'arimmeu ka waatine.

Intok kia bem nee beje'eka auka'u juni'i.

¹⁸ Junuen san, inime'e ka tu'uwa ya'arim junuen am jiokoisuako, jaibu kaibu intok utte'atune, ju'u ka tu'uwa ya'arik betchi'bo, juchi bwaram su'aanaa'po.

Liojtau bichaa te ito nokriapo yuma'i

¹⁹ Junuen san Krijtopo nemak werim, i'an itepo, ka jain eaka Liojta yo'otaka a' kateka'u luula, itepo, yee nokria' betchi'bo lutu'uriak. Ini'i intok, Jesukrijtota me'etuka, ojbota a' wo'otaka'u betchi'bo. ²⁰ Junuen, i'an bemelasi ka bat naataka benasi weyeka, juka' itom jinne'unaa'uta, aapo'ik itom ya'ariaka'uta sualekai. Inika'a, aapo, kuuset popontaka, jiokot ya'atukai, te'opopo, jume' tajo'orim, ae a' pattim am siuteka intok am etapoka'a benasi. ²¹ Ju'u yo'owe Jesukrijto, Liojta bichapo aneka si'imekut itou yo'owe. ²² Junuen san, itepo, tua junen jiaka, Liojtau bichaa ito nokriane. Intok ket, juka' itom suale'uta, tua lutu'uriapo aet eakai. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo, ka tu'ik betana itom jiokoila. Junuen, ju'u ka tu'ik betana, ka intok itom a' yu'iine' betchi'bo. Intok kia itom takaam juni'i, kalajko ba'ammea baksiarim benasi machikai. ²³ Junuen san itepo, itom sualeka itom bit bo'o bicha'uta, ka a' koptaka, aet jiapsine, ka ta'abwisi eakai. Bwe'ituk ju'u Lios, itom bitne'eti jiaka itou a' teuwaaka'ut, yeu yuma'ane.

²⁴ Intok itepo, ito nasuku, che'a juni'i ito nak betchi'bo, ito aniane. Intok ju'u tu'ik bo'o jooriawamtatchi ketchia. ²⁵ Katte, jume'e, itom nau yaaja'u ka yaajika joiwalame benasi anbaane. Ala itepo, ito naas junaet bamijtuane. Intok che'a juni'i i'ani, taewaita, yo'owe Jesukrijtota aet yebijnee'uta, abe a' yumao ju'uneakai. ²⁶ Bwe'ituk itepo, Liojta betana, juka' lutu'uriata, jaibu a' ju'uneiyaaka, itepo, intok ketun juka' ka tu'ik joa'ateko, kaabe intok ju'u ka tu'ik betchi'bo jiokot ya'atuneeme aane. ²⁷ Ala, chukula, Liojta yee ya'uraa bittuao, ka tu'isi tawalamtaka, ama butti ka tu'ika itou chupne. Intok ju'u taji, jume'e, Liojta beje'eka aneme, lu'utaneeme. ²⁸ Senuk, jume' nesaurim, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'um betana am beje'eka auko, intok junaka'a beje'eka, wooim oo bajim a' na'atejoo, juna'a, ka jiokoliwaka, me'etune. ²⁹ Junuen san, jume'e, Liojta usita, kia jak wa'am eiyaaka a' bichame, che'a juni'i bepa ameu weene. Intok junuen ket, jume'e, a' ojbowata, jaana emo a' eiyaatuame, intok junuen, Liojta, juka' am nakemta tu'u jiapsita, ka tu'isi aet nokakai. Ini'i ojbo san, juna'a, Liojta betana, bemela lutu'uriata a' teuwaame. Intok ket junae, bempo, Liojta yoemiam benasi mabetrimtakai. ³⁰ Ju'uneate achai Liojta inen jiula'po: "Neu lutu'uria jiokot in yee ya'ane'po. Ineponee yee jujjutriane." Intok ket inen jiiak: "Ju'u achai Lios, juka' a' yoemrawata, a' ya'uraa bittuane", ti jiiak. ³¹ Tua jantiachine, wame'e, Lios jiba yuu jiapsamta betana, ya'uraa bittuaka, jiokot ya'atuneeme.

³² Taa eme'e, taewaim simsukammeu ameu waatine. Ju'ubwa Liojta betana nok lutu'uriata enchim mabetao, intok ka jain eaka enchim jiokot emo bicha'u nasuk juni'i, a' ine'esuka'ubeu. ³³ Emo betana waate, ka tu'isi ame tana nokwamta jikkaja. Intok juebenam bichapo jiokot joosuk. Wate intok, jume' junuen jiokot emo bichaka'ummak jiokot eak. ³⁴ Bwe'ituk eme'e, jume' Krijtota bem suale' betchi'bo eta'im, am nak jiokleka amemak jiokot eak. Intok eme'e, enchim attea u'aawaka juni'i, ka jain eaka, alleaka a' juiwak. Ju'uneakai, Liojtamak, teekau enchim u'aawaka'u bepa che'a juni'i bepa tu'ik intok jiba yuu betchi'botuneemta emoas a' ayu'upo. ³⁵ Junuen san eme'e, Liojta enchim ea'uta, ka a' koptane. Bwe'ituk ju'u junuen Liojta enchim a ea'ut, eme'e chukula, Liojtamak enchim mabetnee'ut ama butti yu'in tu'ik aet bitne. ³⁶ Eme'e, ka seej chukti eaka, a bo'o bibitne. Junuen Liojta ea'po aman jiapsi betchi'bo. Intok junuen, juka' aapo'ik itou na'ikiaka'uta, aamak bit betchi'bo. ³⁷ Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Lautia tua lautia a'abo yebijnee ju'u yebijneeka bo'o bitwame, ka binwatukai.

³⁸ Taa ju'u, in yoemia betchi'bo in mabetaka'u, nee a' suale' betchi'bo jiba yuu jiapsine. Taa juna'a intok, bat naataka benasi, ka net eaka jiapsibae'eteko, tua nee ka alleetuane. ³⁹ Taa itepo, ka jume' junuen juchi benasi ka Liojta yoem'eiyaaka jiapsame bebena. Jume' jikot ya'atuneeme. Ala, jume'e, Liojta eaka a' sualeka jiapsame bebenakai. Jume' junuen jiapsaka jinne'urimtuneeme.

11

Ju'u Krijtota yoem'eiyaawame

¹ Junuen san, Liojta sualwaka aet eewame, tua lutu'uriapo juka' chukula itom bit bo'o bicha'uta, a' lutu'uriatune'po ju'uneewame juna'a. Intok juka' ka itom bichaka juni'i, itom suale'ut, tua a' lutu'uriatuka'po, lutula wee'po a' ju'uneiyaawame. ² Bwe'ituk jume' bat naataka itom yo'owasuka'um, wate, Liojta eaka, bem a' sualeka' betchi'bo, Liojta betana tu'isi bem mabetaka'po ju'uneiyaawak.

³ Liojta itom suale' betchi'bo itepo ju'unea, aapo'ik a' nokie, aniata, teekata intok aniapo si'ime ayukamta, a' ju'unakteka'po. Junuen san, ju'u i'an itom bicha'u, ka jita'e a bittumtae ya'ari.

⁴ Ju'u Abeltuka'u, Liojta eaka a' sualeka'u, Liojta yo'oreka, bwala aso'olaata me'aakai, juka' aamak werikai, Kain teamta, Liojta yo'oreka a' yaaka'u bepa che'a tu'isi a' yaak. Junuen san ju'u Lios, Abelta betana a' tu'u mabeta'uta a' ju'uneiyaa tebok intok juka' a' yo'oreka aapo'ik yaaka'uta, a' tu'urek. Taa Kain tuka'uta yaaka'uta ka tu'urek. Junuen san, ju'u Abeltuka'u, binwatuk naatekai mukiataka juni'i, ju'u Liojta eaka a' sualeka'u betchi'bo, i'an tajtia ae yee majta.

⁵ Ju'u Enok tuka'u, Liojta eaka a' sualekai, jiapsaka, teekau Liojtamak jikau siika. Intok jakwoo ka muukuk. Intok ka intok bittuk. Bwe'ituk ju'u Lios a' nuk siika. Intok jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Juka' Enok teamta kee jikau nuk saka'awao, aapo'ik Liojta yo'oreka a' alleetuaka'po." ⁶ Taa ju'u, Liojta ka sualeme, kaachin junuen, Liojta alleetuane. Bwe'ituk, ju'u, aapo'ik Liojta ta'aabaeme, utte'a, seenuk, tua Liojta jiapsa'po a' sualne'po. Intok junuen, jume' au bicha emo nokriame, aapo'ik am nakeka, tu'ik am bittuane'po.

⁷ Ju'u Nooe'tuka'u ket, Liojta eaka a' sualekai, Liojta betana, jita ka ju'uneiyaawaka, chukula yeu weenemta, a' ju'uneiyaatuawako, Liojta nok jikkajak. Intok junuen aapo, intok jume' aamak jo'aakame jinne'ubaekai, kuta kanoata, unnaa bwe'uuk yaak. Junuen, Liojta a' sualeka' betchi'bo, juka' wate yoemrata, ka tu'isi bem tawari'uta yeu a' ju'uneiyaatuak. Intok aapo junuen, Liojta betana, tu'isi a' mabetnee'uta jajamek.

⁸ Ket, jiba ju'u Apra'amtuka'u, Liojta eaka a' sualeka, achai Liojta a' nunuko, a' nok jikkajak. Intok junuen, bwiaara, Liojta au bicha a' na'ikiaka'u, aman yebij betchi'bo, yeu siika. Junama'a, tua a' bwiaara betana yeu sikaa, jakun a' yebijne'po ka ju'uneakai juni'i. ⁹ Jiba junuen, Liojta sualekai, ju'u Apra'amtuka'u, jum bwiaara, Liojta betana au na'ikiawaka'po, ka ama jometa benasi eaka, ama jiapsak. Lona karimpo jo'aakai. Intok ju'u Isaak tuka'u, intok ket ju'u Jakoop tuka'u juni'i ket, jiba junaen ama jiapsan, lona karimpo jo'aakai. Ket bempo juni'i, junaka'a Liojta, Apra'amtuk na'ikiaka'uta a' mabetlamtakai. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Apra'amtuka'u, chukula a' jiapsinee'uta, teekau jiba betchi'bo a' jo'aanee'uta, mabet bo'o bichan. Junaka'a jo'arata intok, ju'u Lios, aapo a' ju'unaktei.

¹¹ Ket jiba junaen su, ju'u Sara'atuka'u, Liojta eaka a' suale' betchi'bo, jaibu naa buusti yo'otuitaka juni'i, a' yoemiane' betchi'bo, Liojta betana aniawak. Junuen san o'outa yeu yoemiak. Bwe'ituk aapo'ik Liojta betana, au a' na'ikiawaka'u betana a' chupa'anee'uta junuen a' sualekai. ¹² Junuen san, ju'u Apra'am tuka'u, jaibu taewaim abe simtuasuka juni'i, yoemra aapo'ikut yeu katriam, ama butti juebenaek. Teekapo jume' chokim benasi, intok bawe mayoat, se'eta aukamta benasi, ka a na'ikiatu maisi machikai.

¹³ Si'ime juname'e, Liojta betana, ameu na'ikiawakamta, ka a' bichaka juni'i, kokkok. Taa juname'e, Liojta eaka, bem a' suale' betchi'bo, ketun a' binwatune'po ju'uneaka juni'i, intok junuen a' sualeka, junaka'a alleaka aet bo'o bichak. Junuen, juname'e a' lutu'uriatek, ka inim jomemtaka, naa buusti kateme benasi emo eiyaakai. ¹⁴ Bwe'ituk jume' inien jakame, ju'unakkiachisia a' teuwaak, ketun jakun bwiaarapo bem jiapsinee'uta, bem a' jaiwa'po. ¹⁵ Juname'e, bempo, bem bwiaaraa waate'eteko, juchi junaman bicha a notti ean. ¹⁶ Taa juname'e, che'a juni'i tu'ikun bem jiapsinee'uta jaiwak. Teekapo Liojta make. Junuen san ju'u Lios, bempo'immeu a' achai Liojtuka'po, junaet ka au essok. Bwe'ituk teekau, aamak bem jiapsine' betchi'bo ammeas a' tu'uteriak.

¹⁷ Ju'u Apra'amtuka'u, Liojta eaka a' sualekai, Liojta betana ju'uneiyaabaawaka, a' au i'a'awa'po aman, juka' a' yoemiata, Isaak teamta, Liojta yo'oreka, bwaram a' sussy'a'a benasi, a' me'e betchi'bo, kauppo jijissuawa'u a' tojak. Jaibu junuen a' me'ebaeka a' suma'ikan, juka' a' wepul yoemiata. Junae betana, Liojta betana, senu weemta au na'ikiatuk juni'i. ¹⁸ Ju'u Isaak teamta betana, ju'u yoemra, et yeu katriamtuneeme, juname'emtune, ti au jakai. ¹⁹ Bwe'ituk aapo ju'u Apra'amtuka'u Liojta ean, kokkoarim juni'i a' jijjabijtetua'po. Intok inen a' jiutu, Apra'amta junuen ayuka' betchi'bo, juka' a' u'usiwata, kokkoarim nasuk, juchi bemelasi a' mabetaka'po.

²⁰ Ju'u Isaaktuka'u, Liojta eaka a' sualekai, Jakoop teamtau intok Esau' teamtau, chukula bicha tu'ik bem mabetnee'ut Liojtau bichaa junaet am nokriaka, ameu a' na'ikiak. ²¹ Ju'u Jakoop tuka'u, Liojta eaka a' sualekai, jaibu mukbaekai, Jose'etuka'uta yoemiammeu, chukula bicha, tu'ik bem mabetnee'ut, Liojtau bichaa junaet am nokriaka, ameu a' na'ikiak. Intok junak, a' booniat wijju'uteka weyeka, junuen, Liojta yo'orek. ²² Ju'u Jose tuka'u, Liojta eaka a' sualekai, abe mukekai, juka' Ijra'el yoemrata, che'a chukula, bwiaaraa Ejipto' tea'a betana ye'am katne'eti jiiak. Intok aapo'ik mukuko, a' takaawa betana, jakun bem a' tojaka a' ma'a betchi'bo junuen amet nesawek.

²³ Moiseejtuka'uta yo'owawam, Liojta eaka a' sualekai, juka' Moiseejtuka'uta yeu tomteko, jume' a' yo'owawam, baji metpo a' essoiriakan. Bwe'ituk bempo, junaka'a bem uusi, unnaa a' tutu'uliaka'po a' bichakai. Intok juka' ama yo'o ya'arita, a' me'ena'po nesaulata juni'i ka majjaek. ²⁴ Intok Moiseejtuka'u, Liojta eaka a' sualekai junuen, chukula, jaibu yoem yo'otakai, junama'a bwiaaraa Ejipto' tea'po yo'o ya'arita marawa a' yo'oturiakamta, ka a' mala rokak. ²⁵ Ala, aapo, ju'u Liojta yoemra, jume' ijra'eliitam mak au na'ikiaka intok junamemak jiokot au a' bitnee'uta yeu pu'ak. Junama'a, ka jiba, juka' ka tu'ik joaka, alleaka jiapsi'eaka su. ²⁶ Taa aapo ju'u Moisees, Krijtota benasi ka a' tu'uriwaka, ka a' eiyaawaka'a benasi jiapsakai, jiokot au bichakai, junaka'a che'a eiyaaka ae betana kaachin eak. Bwaraa Ejipto' tea'po, beje'ewakamta ama ayukamta ka eiyaakai. Bwe'ituk chukula Liojta mak, juka' tu'ik a' bitnee'ut, junaet eaka jiapsan. ²⁷ Liojta eaka a' sualekai, ju'u Moiseej, bwaraa Ejipto' tea'a betana yeu siika, junama'a, juka' yo'o ya'arita, ama nesaweka, a' me'epeakamta ka a' majjaekai. Bwe'ituk aapo, juka' Liojta, ka a' bittumta, junuen a' bichamta benasi aet eakai.

²⁸ Ket jiba junaen, Liojta eaka a' sualekai, ju'u Moisees, bwara aso'ola su'anamta bo'o jooriak. Intok juname'e ojbo, si'imem jo'aa be'ekatana, bem pueetampo pa'aria tana a' ya'a tebok, Liojta junuen aet nesaweka'po aman. Junuen beja, ijra'eliita yoemra betana, juname'e usi'o'owim, che'a bat yoemiarim su'aneemta, ka ameu yebijne' betchi'bo. ²⁹ Intok Liojta eaka, bem a' suale' betchi'bo, ju'u Ijra'el yoemra, Siki'ibawe' tea'po yeu sajak, junama'a bwia wakiaku benasi. Jume' intok Ejipto' tea'po joomem, am jajase'um, jiba junaen ama yeu katbaekai, ama ba'apo kokkok.

³⁰ Liojta eaka a' suale' betchi'bo, bwe'u jo'ara Jeriko' tea'po konila, ju'u mekka jikau teta kora watek. Jume' Ijra'elta betana yoemiarim, woo busan ta'apo, nape konila am saka'asuko. ³¹ Ju'u ka tu'i jamut, Ra'ap teame, Liojta eaka a' sualekai, ka jume'

watemmak muukuk, jume' ka Liojta nok jikkajakammak. Aapo'ik, Ijra'el yoemrata betana, jume' etbwa aman bittuarim tu'isi am mabetakai intok am essokai.

³² Ka ini'i jiba ju'u in teuwaabae'u, kannee au yumaa ean, inen teakame betana etejo betchi'bo, Jereon teame, intok Barak teame, Samson teame intok Jappet teame, Labii' teame intok Samuel teame, intok jume' waate, Liojta betana ju'uneetuawaka, yee majtakame betana, bu'uuk ame tana etejo machika juni'i. ³³ Liojta eaka bem a' suale' betchi'bo, si'ime inime'e, bempo tatta'abwi, ka bem bwiaaram yo'ok. Tu'isi tuttu'i nesaureomtuk. Liojta betana tu'ik ameu na'ikiawakamta mabetak. Ouseim ane'epo e'etasuaka juni'i, juname'e kaachin am jooan. ³⁴ Intok kia ju'u bwe'u taji beetia kaachin am jooan. Nassuawa'po, jume' tebe kuchi'immea am su'abaeme betana ama yo'eek. Jume' utte'ata ameu be'eeme, utte'ata mabetak. Jum nassuawa'po u'utte'aka yeu sajak. Intok jume' am beje'eka amemak nassuame, am koobak. ³⁵ Waate jaamuchim, bem kokkoriaka'um, juchi jiapsame bichak.

Taa waate ket, intok jiokot maisi ya'awaka su'atuk. Bem ka su'ana' betchi'bo, Liojta ka nok jikkaji i'awan, taam ka junuen aayuk, junuen, chukula, juchi jiabijteka Liojta mak, che'a tu'isi jiba yuu jiapsibaekai. ³⁶ Ketun san waate, jaana eiyaasuak. Intok bepsuak. Intok kia yee e'etawa'po aneka intok junama'a sisi'iwook wikiammea suma'intakai, jiokot emo bichak. ³⁷ Mamaasuaka su'atukamme. Sisi'iwookie, nasuk'aman chuk-tawakai, ka tu'isi au i'awaka ameu ji'opsuak. Tettebe kuchi'immea süssu'asuak. Intok ka jo'aasukai. Kabaa beata intok bwara boata tajo'orekai. Kaitae emo ania machikai. Siokakai, intok ka jiokolisuak. ³⁸ Inime'e o'owim, Liojta betana katekai, inien ju'u yoemratau kia juni'i ka au cha'akai. Mekka bicha bweka pa'ariat naj rejten. Kawimpo rejteka intok kau woojo'oku intok tesompo jojo'asukai. ³⁹ Si'ime bempo junuen Liojta eaka a' sualekai, junuen junaet, Liojta bichapo ju'uneiyaawaka, mabetrimtaka juni'i, Liojta betana juka' ameu na'ikiawakamta ka a' mabetak. ⁴⁰ Bwe'ituk aapo ju'u Lios, senu weemta, che'a juni'i tu'ik ya'abaeka ean, itou waatekai. Junuen beja ka bempolaim jiba, taa ala itomak nau, aapo'ik bichapo itom tu'isi mabetrimtaka aamak itom jiapsine' betchi'bo.

12

Yo'owe Jesukrijtota, itepo ka koptanee

¹ Junuen san beja, itepo, juebenam junuen, Liojta eaka a' sualsukame ju'uneiyaakai, si'imeta juka' ka aet itom jiapsituamta intok si'imeta juka' ka tu'uwata itot ayuka, Liojta ka itom nok jikkajituamta, omola tawaane. Intok bichau bicha Liojta betana itom tekil maki, itom joo i'awa'ut jiapsine. ² Jesukrijtota itepo ka koptane, ju'u, bat naataka, itom a' suale' betchi'bo itom aniamta. Intok ju'u, junaet itom aet yeu yuma'atuaneemta. Ju'u Jesukrijto, kuuset jiokot au bichak. Junuen kia jak wa'am tiusi a' me'etunee'uta, aapo, a' kaita tuka'a benasi a' bichak. Bwe'ituk aapo ju'uncan, junuen muksuka, junaet chukula tua alleewamta a' bitnee'u. Junaet chukula intok, Liojta, yo'otaka a' kateka'u, a' batatana yejtek.

³ Junuen san eme'e, Jesukrijtota, tu'isi a' jiapsisuka'u intok jume' ka tu'i yoemem betana tua jiokot au a' bichaka'u waatine. Intok junuen san, eme'e ka ko'om'eebaane. ⁴ Bwe'ituk eme'e i'an tajtia, juka' ka tu'ik enchim beje'eka jiapsa' betchi'bo, kee jabe kokko. ⁵ Eme'e a' koptala, Liojta nok lutu'uriapo enchim a' yoemiaka'a benasia, juka' enchim a' nok tejwaaka'uta, inen jiakai:

In yoemia, achai Liojta betana, aapo'ik ea'po aman, em jiapsine' betchi'bo, Juka' bettek eu weyemta, ka jak wa'am a' eiyaane.

Intok aapo'ik betana kutti sua tejwaawa'atek juni'i, ka ko'om'eebaane.

⁶ Bwe'ituk ju'u achai Lios, jume' a' nake'um,

Aapo'ik ea'po aman bem jiapsine' betchi'bo, ameu suua.

Intok si'ime jume' a' yoemiaka'a benasi a' mabetrim, bettek ameu jooa, ti jiaikai. ⁷ Eme'e Liojta betana junuen bitwa'atek, ka jain eene. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo, a' yoemiam benasi enchim bicha. Inim, si'ime jume' yo'owem, yoemiakame, bem yoemiam suasi am jipue. ⁸ Taa ju'u Lios ka junuen jume' a' yoemiam benasi enchim bicha'ateko, junak eme'e ka tua lutu'uriapo aapo'ik yoemiamtune. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' tua a' yoemiam benasi bicha'um, si'imemmeu bettek ameu jooa. ⁹ Itepo, ili usimtukai, inim jume' itom yo'owam, jibebiae itom sua tetejwaan. Ite intoko, am yo'oren. Junuen san, itepo che'a juni'i itou utte'a, juka' itom achaitau ito su'u tojaka a' nok jikkajine, ju'u teekau katekamtau. Junuen aamak jiba yuu jinne'uimtune' betchi'bo. ¹⁰ Inim bwiapo, jume' itom yo'owam, ka juebena ta'apo itom sua tetejwaasuk, bem junen a' tu'ure'u tajtia. Taa ju'u Lios, tua lutu'uriapo tu'ik ito tana waatakai, itom sua tejwaa. Junuen, si'ime ka tu'ik joowamta betana ito na'ikimteka, wepulsi aapo'ik ea'po aman, jiba itom jiapsa'u tajtia. ¹¹ Lutu'uria ala, Liojta betana betteka itom ae sua tejwaawa'uta, itepo a' mabetakai, ka itom a' tu'ure'po. Ala itepo bettesi a' ine'ene. Taa chukula, jume' junuen Liojta betana bettesi a' ine'akame, Liojta ea'po aman intok si'imeku tu'isi bem jiapsinee'uta intok yanti elaka jiapsiwamta aet bitne.

Liojta noki ka jikkajiwa'u, a' jinilwachiaka'u

¹² Junuen san eme'e, enchim bo'o joorianee'uta, bemelasi aet jiapsi taitinee intok Krijtota enchim sualnee'uta, ka koptakai. ¹³ Intok tu'ik ausu'lik bo'o jooriaka enchim jiapsinee'ut emo temaine. Junak, jume' ju'ubwa Krijtota sualeka intok kee tu'isi jiap-same, emo betchi'bo, che'a tu'isi a' sualeka jiapsine, intok ka juchi ta'abwisi eebaane.

¹⁴ Si'imemmak yanti elaka enchim jiapsinee'ut emo temaine. Liojta enchim jiapsi i'a'po amani jiapsakai. Bwe'ituk kaabe, achai Liojta bitne, ka junuen, si'imeta ka tu'ik joowamta betana au na'ikimteka, Liojta ea'po aman jiba jiapsakai. ¹⁵ Tu'isi eme'e aet emo suuane, junueni, Liojta tu'isi yee a' nake' betchi'bo, waka'a ama butti tu'ik aapo'ik betana weyemta, kaabeta yeu be'eeka a' mabetne' betchi'bo. Intok emo nasuk junuen, kaabeta, ka tu'ik bo'o jooriaka, watem ka tu'ikut ji'optuakai, juyata jowooka'a benasia, juebenam nasontekai. ¹⁶ Emo nasuk kaabe, jamutta ka jubeka, aamak au tu'uribaane. Intok kia Liojta betana weyemta, kaabe jak wa'am a' eiyaane. Bwe'ituk ju'u Esau'utuka'u che'a bat naataka inika'a yaak. Liojta betana a' yo'otuka' betchi'bo, juka' tu'ik au a' lutu'uriatuka'uta ka eiyaaka, senu pu'ato bwa'amta betchi'bo a' ta'aruk. ¹⁷ Eme'e intok ju'unea, chukula Esau' teamta, juka' a' nenkaka'uta, a' achaiwata betana a' mabetbaeko, ka junaet a' mabetwako. Intok junaet betchi'bo, tu'isi bwanaka juni'i, juka' ka a' eiyaaka'uta, juchi a' mabet betchi'bo, ka a' tu'utek.

¹⁸ Eme'e ka inim, junakpo, ju'u ijra'eliita yoemrata benasi, wa'a kawi a bittuka intok beeteka intok juneraasi ka machisi cha'aka, intok yuku jekata junama'a utte'aka'po bem a' bichaka'a benasi, ka eme'e junale benaku yajilam. ¹⁹ Intok kia juka' sisi'iwook kusia jiawaita juni'i, intok Liojta betana juka' nok jiawaita, junammeu nokakamta juni'i. Juname'e, junaka'a jiawaita jikkajaka, Moiseejtuka'utau jiokot jiiak, Liojta ka intok ameu nok i'akai. ²⁰ Junuenim aayuk, bempo senu nesauta, unnaa bettelekai, inen jiamta: "Kia pocho'po jiapsaka, naikim wokekame, junama'a kaupo weama'ateko, tetammea, oo tebe kuta ju'iwammea me'etune", ti jiamta. ²¹ Unnaa majjaiwatchika ama bibitwan. Kia ju'u Moiseejtuka'u, aapo juni'i inen jiiak: "Ama butti ne majjaeka, ino yooa", ti jiiak.

²² Taa ala eme'e, kawi Sion tea'u yajilam. Intok jum bwe'u jo'ara, Lioj jiba yuu jiap-samtawi. Teekau Jerusalem tea'u. Intok junaman, juebena miil ankelesim jiapsa'awi, alleaka, Liojta yo'ori betchi'bo nau yajilamtakai. ²³ Intok Liojta yoemiam, teekau mabetrim nau anemmaka. Intok Liojtau, ju'u si'imem ya'urau bittuaneemtau. Eme'e au lutu'uriaka, au bicha a emo nokria. Jume' tu'isi jiapsisuka, Liojta tu'isi mabetrimmak eme'e i'an na'ikiarim. ²⁴ Jesukrijto, ju'u bemela lutu'uriata ya'alame, intok aapo'ik,

kuuset mukuka, ojbota a' wo'oteka'uta ju'uneiyaakai. Abeltuka'uta me'ewaka, a' ojbowa bepa che'a eiyaawatchi.

²⁵ Junuen san eme'e, juka' itou nokamta ka koptane' betchi'bo, aet emo suuane. Bwe'ituk ka ama yo'eek, wame'e inim bwiapo, Liojta am sua tejwaa, ka a' nok jikkajakame. Intok kia itepo juni'i, ama yo'e' betchi'bo, tee ka ama yuma'ane, junuen, teekapo betana itou nokamta, ka a' nok jikkajako. ²⁶ Junakriapo, taewaimmet Liojta betana ju'u jiawai, bwiata au yoyootuak: "Taa i'ani", ti jiia ju'u Lios, "juchi wee'po ne ka ika'a bwiata jiba junuen au yootuane, taa ket teekau, chokim ayukame juni'i." ²⁷ Junuen: "Juchi wee'po jiba", ti jiakai, a ju'uneetu, Liojta betana, inim juka' a' ju'unaktei, a lu'utemta, a' lu'utine'po. Intok juka' ka a lu'utemta, jiba betchi'bo a' tawane'po. ²⁸ Liojta yo'otaka a' kateka'u itom jiapsi i'awa'u, ka lu'utine. Junuen san itepo, inia betchi'bo Liojta bai saune. Intok a' alleetua' betchi'bo, tua junen jiaka a' yo'orine. Intok ka a' koptaka a' nakeka jiapsine. ²⁹ Bwe'ituk ju'u itom achai Lios, tajita jita lu'u lu'uta'a benasi maachi.

13

Jaisa jiapsaka, Liojta itom alleetuanee'u

¹ Eme'e, enchim emo naknee'uta ka koptane, Krijtopo enchim nau weriaka'a benasia.

² Enchim jo'aampo, emou yaajame, tu'isi enchim am mabbetnee'u, eme'e waatine. Bwe'ituk, inien aneka, che'a bat naataka, waate, ka ju'uneaka, bem jo'aampo, Liojta betana ankelesim mabbetan.

³ Jume' eta'immeu eme'e waatine, eme'e, amemak junuen eta'im benasi eakai. Jume' ko'okosi ya'arim, eme'e ka koptane, eme'e juni'i ket junuen ame benasi ko'okok a ine'aakai.

⁴ Si'ime, emo jujupwamta a' yo'oreka a' bitne. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' ka bem jubimmak, oo ka bem kunammak emo tu'ureme, aapo am ya'uraa bittuane.

⁵ Ka unnaa tomit emo temaeka jiapsine. Enchim jipue'u mak yanti elne. Bwe'ituk ju'u Lios inen a' teuwaalaa: "Jiba ne emaktune, intok jakwoo juni'i, ne ka enchi koptane", ti jiakai. ⁶ Junuen san, itepo, ka jain eaka, te inen a jiunee:

Ju'u achai Lios, aapo juna'a ju'u nee aniame.

Senuk neu ya'anee'u betana nee ka majjaune.

⁷ Eme'e, emou yo'otaka intok Liojta betana nok lutu'uriata enchim majtalame, eme'e am eiyaaka, ameu waatine. Intok juname'e, bempo'im tu'isi jiapsaka, tu'ik bem bicha'uta mammatene. Intok bempo'im Liojta suale'e benasi, a' sualeka jiapsine.

⁸ Ju'u Jesukrijto jiba juna'a, ju'u, che'a bat tuka'u, i'an ta'apo jiapsame, intok jiba betchi'bo tuneeme. ⁹ Ka eme'e ta'abwisi weyeka intok ka tu'ik enchim majtawa'uta sualbaane, omot bicha enchim eetuamta. Ala, che'a tu'ine, itepo, Liojta itom a' nakeka'ut eaka itom jiapsa'po, bwa'awamta betana nesauta ji'ojteipo a' weye'ut eaka su. Bwe'ituk juna'a nesauri, jume' a' bo'o jooriame, kaita'po am aniak.

¹⁰ Itepo i'an, ta'abwisi weyeka, ka tu'uwa ya'arim betchi'bo Krijtota me'ewakamta itepo sualla. Intok jume' inim, che'a bat naataka te'opopo junaen weyeka a' sualeka a' bo'o jooriame, inime'e, junae betchi'bo, Krijtota betana juka' tu'ika weyemtau, ka lutu'uriak. ¹¹ Bwe'ituk ju'u, jum te'opopo che'a si'imem bepa yo'owe, jurio, jume' bwaram, Liojta yo'ori betchi'bo su'awame, ojbota, kariu, Liojta ama ane'e benasi yo'oriwa'u, a' totoja, junae bem ka tu'uwa ya'arimmet jiokoitubaekai. Taa juname'e bwaram kokkokame, junama'a bem ane'epo, jo'ara, pa'akun yeu tojiwaka tattaawan.

¹² Ket jiba junaensu, Jesukrijto, jum bwe'u jo'ara betana pa'akun yeeu, jiokot ya'ataka me'etuk. Aapo junuen, tua a' ojbowata wo'otaka, junae inim yoemrata, ka tu'uwa ya'arimmet jiokoirimtaka, aapo'ik betchi'bo jiba bem jiapsine' betchi'bo. ¹³ Junuen san itepo, Jesukrijtota, junuen ka yo'oriwaka'a benasi, aapo'ik itom kat i'a'u bicha, aamak

jiba eebaeka, te katne, bwe'u jo'ara pa'akun tana juni'i. ¹⁴ Bwe'ituk inim bwiapo, itepo, bwe'u jo'ara, jiba betchi'bo itom jo'anee'uta te ka jipue. Ala itepo, jo'ara, chukula aman itom jiapsinee'uta itepo bit bo'o bicha. ¹⁵ Junuen san itepo, Jesukrijtota sualekai, jiba Liojta itom yo'orinee'uta ka a' koptane. Junuen Liojta itom nak yo'ore'u, bwaram su'aaka, Liojta itom alleetua'ea'po weye. Itom a' suale'uta teuwaakai. ¹⁶ Intok jiba eme'e au waatine, tu'ik yeteu enchim bo'o jooriane'po. Intok enchim jipue'ue, watem ae aniane. Bwe'ituk jiokot aet emo bicha'atek juni'i, inile benasi weyemtae, Liojta yo'oriwame, aapo'ik alleetuane.

¹⁷ Eme'e, emou yo'otaka ja'abwekame, am jikkajaka bem junuen enchim jiapsi i'a'po aman jiapsine, intok amemak tuttu'ika am yo'orine. Bwe'ituk bempo juname'em, jume'e, tu'isi enchim tawanee'uta waataka, enchim suuame. Ju'uneaka, chukula Liojta bichapo emo betana bem temainaa'u. Junuen san eme'e, juka' tekilta emo nasuk bem ya'ari, alleaka bem a' joone' betchi'bo, amemak tuttu'ine. Bwe'ituk eme'e am sioktuaka'ateko, kaita'po emou tu'i ean.

¹⁸ Liojtau bicha em itom nokria. Bwe'ituk ju'uneate, Liojta bichapo tu'isi itom jiapsa'po. Itepo intok, tu'ik bo'o jooriaka jiapsibae. ¹⁹ Intok tua nee betchi'bo ne enchim nee Liojtau bicha nee nokria i'a, junuen Liojta nee ania betchi'bo, che'a lauti, juchi in emomak anne' betchi'bo.

Ji'ojtesuka, ameu tu'ik a'awaka am tebotua

²⁰ Ju'u Lios, yanti elwamta yetet autuame, intok Jesukrijtota, juka' itom si'imem a' sualemmeu yo'oweta, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuakame, intok aapo'ik ojboe, jiba betchi'bo lutu'uriatuneemta itom ya'ariakame, ²¹ aapo'ik enchim jiapsi i'a'po aman, tu'isi enchim aet yeu yuma'ane' betchi'bo, enchim aniane. Junuen si'imeku aapo'ik ea'po aman enchim jiapsine' betchi'bo. Intok itom si'imem sawane, yo'owe Jesukrijto itom aniakai. Yo'owe Jesukrijtota yaaka'u betchi'bo, si'imem betana a' yo'orinaa'uta au aune. Tua junuentune.

²² Krijtopo nemak werim, emou ne ujbwana, iniae in enchim nok tejwaa'ue, ka seej chukti enchim eene' betchi'bo. Bwe'ituk ka juebena ju'u in emou ji'ojteka'u. ²³ Enchim ne tejwaa, Krijtopo itomak werim, Timoteo' teamta jaibu ka a' eta'ituka'po. Lauti neu a' yepsako, in enchim aman bichi'iseko ne emou a' weiyaane.

²⁴ Si'imem jume' emou yo'otaka ja'abwekame, nee am tebotuariane. Intok si'imem jume' Krijtopo itomak werim. Jume' inim bwiaraa Itaalia' tea'po jo'aakame enchim tebotua.

²⁵ Liojta betana tu'ikue enchim alleenee'u emou aune.

Santiaako

Ju'u Santiaako' teame, Krijtota sualeka, na'ikimtulammeu ji'ojte

¹ Inepo Santiaako' teame, achai Liojta betana intok yo'owe Jesukrijtota betana sawame, Ijra'eltuka'uta betana, jume' woj mamni ama wooi a' yoemiam betana juka' yoemrata aniat yeu tajtia na'ikimtulame, ne am tebotua.

Ju'u suawa, Liojta betana weyeme

² Krijtopo nemak werim, eme'e, ka nanau machika, betteka emou weyemtae ji'obilaawako, kaachin eaka, alleene. ³ Bwe'ituk eme'e jaibu ju'unea, Krijtota enchim suale'ut eme'e junuen ji'obilaawakai, ka seej chukti eaka, a enchim bo'o bitnee'uta ta'aane. ⁴ Intok eme'e junuen, a enchim bo'o bicha'ut jiapseka, ka a' koptane. Junuen, yuma'isi tu'ik joaka enchim jiapsa'u tajtia. Enchim ju'uneiyyaa'ea'uta kaita emou be'eekai.

⁵ Emo betana seenu, wate weemtat ju'unee betchi'bo ka koba suawako, Liojtau bicha a' a'aune. Ju'u Lios intok junaet a' aniane. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, si'imem, si'imekut a am ania, intok kaabeta jitat tiusi a' tawaakai. ⁶ Taa inika'a, tua Liojta eaka a' a'aune, ka ta'abwisi intok ee simekai. Bwe'ituk, ju'u, ka aet eame, bawepo, ba'a ro'aktiam benane, jekae naas weyeawakai. ⁷ Ju'u inien eame, achai Liojta betana kaita mabet bo'o bitne. ⁸ Bwe'ituk ju'u, junuen ka wepulsi eame, kaachin wepulsi weyemtat yeu yuma'ane.

⁹ Ju'u Krijtota sualeme, kaita jipueme, alleene, Liojta betana a' eiyaawa'po ju'unekai. ¹⁰ Ju'u intok Krijtota sualeme, tomekai, alleene, jaibu ka intok au a' che'eware' betchi'bo. Bwe'ituk ju'u yu'in tomekame, juya sewata benasi maachi, ka a binwatune. ¹¹ Maasu, juka' ta'ata unnaa utte'ako, ju'u juya waknee intok ju'u a' seewawa wetne. Ju'u a' ujyoriawa lu'utine. Ket jiba junaeni, ju'u yu'in tomekame, inim ujoysi jiapsaka juni'i, seej chukti lu'utine.

Itom ji'obilaawa'u intok ju'u itom ae ji'obilaawa'u

¹² Tua alleenee ju'u yoeme, ju'u au weyemta, ka seej chukti eaka a' ine'aame. Bwe'ituk chukula, junuen tu'isi yeu sikaa, ju'uneiyyaawa'ateko, ujoik a' yo'onee'u benasia, Liojta betana juka' jiba yuu jiapsiwamta mabetne, Liojta, jume' a' nakemmeu a' na'ikiaka'uta, a' mabetne. ¹³ Seenu, jabetaka juni'i, ka tu'ik joobaemeta, ka Liojta betana junuen a' antuawa'a benasi eene. Bwe'ituk ju'u Lios, juka' ka tu'ik a' joonee'uta, ka a' ta'aa. Intok kia juka' ka tu'ik, kaabeta a' joope'eetua juni'i. ¹⁴ Taa ala, seenu, ka tu'ik a' joope'uta betchi'bo, a' bo'o jooriabaeme, junak san juna'a, ka tu'ik joopeaka aane. ¹⁵ Iniat, ka tu'ik senuk joopea'ut yeu weama, Liojta bichapo ju'u ka tu'uwa. Iniat ka tu'ikut cha'akai intok, tua ama butti a' weyeo, a' muknee'uta au chupne.

¹⁶ Krijtopo nemak werim, in nake'um, ka eme'e aet ji'opne. ¹⁷ Si'imeta juka' lutu'uriakamta, intok tu'ika au yumaka, a itom bo'o jooria'uta, itot autuari, jikat betana, Liojta betana weye, ju'u teekau, jume' chokim yaakame. Ju'u Lios ket, wepulsi, ka ta'abwisi intok aane. Intok juka' jekkaata, omot bicha a' yejte'po benasi juni'i, ka a'ane. ¹⁸ Intok aapo'ik nok lutu'uriae, bemela jiapsiwamta itot autuari aapo'ik junuen eaka' betchi'bo. Junuen itom bemelasi, si'imem jume' aapo'ik ju'unakteim betana che'a bat itom eiyaimtune' betchi'bo.

Ju'u, tua lutu'uriapo Liojta sualwame

¹⁹ Inia betchi'bo san, Krijtopo nemak werim, in nake'um, eme'e, we'epulaka, watem bat jikkajibaeka'eene. Taa ka eme'e bat nokbaeka'eene. Intok ka baamiajtaka o'omtine. ²⁰ Bwe'ituk ju'u omteme, ka juka' tu'ik, Liojta tu'ure'uta ya'ane. ²¹ Jiba inia betchi'bo san, eme'e, si'imeta juka' ka tu'isi enchim tawaamta koptane. Intok juebenaka juka' ka

tu'isi weyemta, jitat tiusi bo'o jooriawamta su'u toja'em. Intok eme'e, Liojta betana nok lutu'uriata enchim majti, alleaka a' jikkajaka a' tu'u mabetne. Bwe'ituk ini'i Liojta nok lutu'uria, enchim jinne'u betchi'bo utte'ak.

²² Taa eme'e, juka' Liojta nok lutu'uriapo enchim majtawa'uta, a' ya'ane, ka kia beja a' jikkajakai tawane. Bwe'ituk junuen eme'e emo bai tatta'aane. ²³ Bwe'ituk ju'u, kia beja tua, juka' Liojta nok lutu'uriata a' jikkajakame, intok ka a' majtawa'uta bo'o jooriame, juna'a, senuk jita'apo au a' bicha'a benasi annee. ²⁴ Bwe'ituk ini'i, tua a' machiaka'ut au bitne, taa junama'a lautipo sikaa, aawaj koptinee ju'u a' machiaka'po. ²⁵ Taa ju'u, nokta a' jikkaja'uta, ka kia beja a' jikkajame taa ala, Liojta betana tu'i nok lutu'uriata, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta betana itom yo'eetuamta, a' marmateka intok ka a' koptakai, taa tu'isi a' bo'o jooriame, juna'a, a' joa'ut, tua alleaka aet yeu weamne.

²⁶ Emo nasuk seenu, Liojta au suale ti eame, taa a' noka'u betana ka au suuame, aapo au bai ta'aane, intok ju'u a' suale'ut kaita jajjame. ²⁷ Ju'u Liojta tua junama wa'am a' sualwame intok aapo'ik Lios achaita bichapo tu'ik ausu'lik weiyaame ini'i juna'a, jume' ka yo'owakame aniwame. Intok jume' jaamut jokoptuim jiapsi jo'awame jiokot emo am bichao. Intok inim aniapo ka tu'ik weyemta betana emo suakai.

2

Si'imem itepo nanancha eiyaanee

¹ Krijtopo nemak werim, eme'e, jume' yo'orisi machika, itom yo'owe Jesukrijtota sualeme, ka eme'e ket watem che'a eiyaaka, watem intok ka eiyaabaane. ² Maasuko, jum emo nau totoja'po, senuk sawai tomie ya'arita mam pusiampo a' yecha'ik intok tu'ik tajo'orekamta ama yepsako, taa ket intok senuk, kaita jipueka, ka tu'ik tajo'orekamta ket ama aneo, ³ intok eme'e, juka' tu'ik atteaka weyemta, che'a tu'isi mabetaka: "Inimi'i, che'a tu'ikun yeesa", ti au jia'ateko. Taa ju'u ka tomekamtau: "Empo aman keka, oo im bwiapo yeesa", ti au jia'ateko, ⁴ eme'e junuen, emo nasuk, ka nanancha emo eiya. Intok eme'e junuen, yeteu emo yo'o jooamta benasi aane, ka tu'isi eakai.

⁵ Krijtopo nemak werim, in nake'um, inika'a em jikkaja. Ju'u Lios, jume' inim, tua kaita jipueme, yeu pu'ari, junuen juname'e Krijtota tu'isi sualekai, inim ayukamta bepa, che'a eiyaawatchik bem jipu'une' betchi'bo. Intok ket chukula, jume' aapo'ik nakeme, aapo'ik betana juka' tu'ik ameu a' na'ikiaka'uta, bem a' mabetne' betchi'bo. ⁶ Taa i'an intok, eme'e, jume' kaita jipueme tiusi am tatawa. Bwe'ituk jume' totomekame juname'em, jume'e, enchim jita u'aame, intok jume' ya'uraata bichapo enchim yeu tojame. ⁷ Intok bempo juname'e, jume'e, yo'owe Jesukrijtota team jaana jiawaame, juka' enchim a' suale' betchi'bo, enchim Krijtiaanompo ta'eewa'uta.

⁸ Taa eme'e tua lutu'uriapo Liojta betana nesaurita joa'ateko, si'imem bepa eiyaawatchisi machik, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojteituka'po amani inen jiamta: "Ele benasi yoemta, em emo nake'e benasi a' eiyaaka a' nakne", ti jiamta junak eme'e tu'isi annee. ⁹ Taa eme'e ka nanancha yee eiyaaka watem che'a eiya'ateko, ka tu'uwata eme'e joone. Intok Liojta nok lutu'uria nesauta beje'eka Liojta bichapo ka tu'isi aulamtune. ¹⁰ Bwe'ituk seenu, Liojta betana nok lutu'uria nesauta yuma'isi si'imeta bo'o jooria'ateko, taa junae nesauta betana, wepu'ulaik juni'i yeu be'aaka, junaka'a nesauta betchi'bo si'imem beje'eka, ka tu'isi tawane. ¹¹ Bwe'ituk jiba aapo ju'u Lios: "Jamutta, ka a' jubeka, ka aamak emo tu'urine", ti jiaakame, ket: "Kaabeta me'ene", ti jiaak. Junuen san, seenu, ka ta'abwi jamuttamak au tu'ureka juni'i, taa yee su'ako, junak, junuen Liojta nok lutu'uria nesaurita beje'eka, ka tu'isi aune. ¹² Eme'e, enchim noka'u betana intok inim ju'u enchim emo uju'unee'u betana tua enchim emo suuane'u, utte'a. Inim Krijtota betana nesauri itom aniamta, utte'ataka tu'ika itom joo'ea'ut, ini'i nesauri itom ju'uneetuamta betana eme'e ya'uraa bittuanaame benasi eakai. ¹³ Bwe'ituk, jume'e, ame benasi yoemem ka jiokolisukame, junaen, ka jiokoliwaka, ya'uraa bittuane. Taa

jume' a yee jiokolisukame, achai Liojta yee ya'uraa bittuao, junaebetchi'bo alleewamta bitne.

Ju'u Krijtota sualwame, intok ju'u tekia

¹⁴ Krijtopo nemak werim, kaachin tu'ine, senu junuen: “Jesukrijtota ne sualla”, ti jiaka, taa kaita tu'ik bo'o jooriaka jiapsa'ateko. Bwe'ituk ju'u, junuen Krijtota jiba a' suale'uta, kaachin a' jinne'une. ¹⁵ Maasuko, Krijtopo emo mak werika, jamutta oo o'outaka, ka yuma'ik tajo'oreka intok junaebetchi'bo a' bwa'a machiako, ¹⁶ intok emo nasuk senu: “Lios emak tune. Enchim jintenee'uta intok enchim bwa'anee'uta ka emou bi'ine”, ti au jia'ateko, taa jita a' jintenee'uta intok a' bwa'anee'uta ka a' makakai, kaita'po tu'ine. ¹⁷ Ket jiba junaen san, senu, Krijtota sualeka taa juka' tu'ik ka joa'ateko, Krijtota a' suale'uta, kaita a' suale'u benane.

¹⁸ Taa senu jumak inen jiunee: “Empo'e Krijtota suale. Inepo intok, nee tu'ik bo'o jooria”, ti jiune. Junuen san, empo ka a' ju'uneiyya tebo, kaita tu'ik joaka, Krijtota em suale'uta. Taa inepo intok, nee, tu'ik joaka, junaebetchi'bo, Krijtota in suale'uta a' ju'uneiyya tebone.

¹⁹ Empo, wepu'ulaik jiba Liojtuka'po, tu'isi a' suale. Inien empo tu'isi aane. Taa inika'a ju'uneiyyaane, jume' bebeje'erim ka tu'i jiapsim ket inien a' suale. Intok inime'e tu'isi majjae. ²⁰ Taa empo, kaita mammateme, ka a' ju'uneiyyaame, senuk Krijtota sualeka, tu'ik ka bo'o jooriame, a' suale'uta a' teuwa'ateko, junaka'a kaita a' suale'e benasi a' machine'po. ²¹ Ju'u Lios, juka' che'a bat naataka itom yo'owasuka'uta, Apra'amtuka'uta a' tu'u mabetak, a' u'usiawata, Isaak tuka'uta, Liojta alleetua betchi'bo, bwaram bem sussu'aa'u a' tojako. ²² Junuen san a' ju'uneiyyaatu, Apra'amtuka'uta tu'ik yaaka, Liojta lutu'uriapo a' suale'uta a' ju'uneiyya teboka'po. Intok junuen, ju'u a' yaaka'ue, yuma'isi yeu siika ju'u Liojta a' suale'u. ²³ Liojta nok lutu'uriapo ju'u ji'oitei inen jiaame junuen chupuk: “Ju'u Apra'am, Liojta sualek. Ju'u Lios intok, junaebetchi'bo, a' tu'u mabetak.” Ju'u Apra'am ket, Liojta nakeme, ti ta'ewak.

²⁴ Junuen san ju'uneene eme'e, senuk, a' bo'o jooria' betchi'bo ket, Liojta a' tu'u mabetne'po. Intok ka a' suale' betchi'bo jiba. ²⁵ Ket jiba junaen su, au yeu siika, ju'u ka tu'i jamut, Ra'ap teamtawi, jume' Ijra'eliitam betana, aman bwiraraau bittuarim, tu'isi am mabetakai. Intok ket, chukula, ta'abwi bo'ot bicha yeu am saka'atuakai. Ju'u Lios ket, junaka'a tu'ik a' yaaka'u betchi'bo, tu'isi a' mabetak. ²⁶ Intok juka' takaata, jiapsita ka aet kateko, ka a' jiapsaka kaita betchi'bo a' tu'ikreaka'a benasia, ket junaen, ju'u Krijtota sualwame, kaita teuwa, tu'ik bo'o joowamta ka aamak weyeo.

3

Ju'u itom ae noka'u

¹ Krijtopo nemak werim emo nasuk ka juebenaka annee, jume' yee majtawamta emo tekil makbaaneeme. Bwe'ituk ju'uneewa, itom, jume' yee majtame, che'a juni'i bepa itom ya'uraa bittuanaa'po. ² Si'imete itepo, juebenaku ka tu'ikut jiji'obe. Senu intok, a' teuwa'po kaita'po jiji'obe'eteko, juna'a, Liojta betana tu'u yoemtune. Si'imekut a' au yu'eeme. ³ Kaba'ita itom a' weetuabae'u bicha a' weene' betchi'bo, tenpo a' suma'ane. Junak san te junaka'a a' nunupne. ⁴ Bwere kuta kanoam juni'i, eme'e ket am mammatene. Juname'e kaitu'una bwerekai, intok ju'u jeeka am weiyaame, utte'ak o'oben. Taa ju'u, junaka'a weiyaame, ka jalletchikue a' weebae'u bicha a' weiyaa. ⁵ Jiba junaen san ket ju'u itom ae noka'u. Takaapo tua ka jalletchika juni'i, taa ama butti juebenaku a' yuma'ane. Juya juebenaka, ka juebena taji'e a' taya'atu. ⁶ Ju'u intok, itom ae noka'u, taji'u a' tammachiatu. Si'ime ju'u takaa, ka tu'ik aet bicha. Ini'i intok, jiba junaen, bebeje'erita betana junuen, ka tu'ikue sawaawa. Intok naa buustia, senuk a' jiapsa'u tajtia, jiokot au bittuane. ⁷ Inim ju'u yoeme, si'ime jume' naikum wokeka jiapsame, am yeeka. Intok jume' masakame juni'i. Intok jume' bakotchim, intok kia jume' bawepo

jiapsame juni'i a am yeeka. ⁸Taa kaabe juka' ae a' noka'uta a yeeka. Ka tu'ika aet ayuka, ka a yekatu. Intok ama naa buustia bicha, ka tu'ik ae kokkowame aet aayuk. ⁹Jiba inia, itom ae noka'ue, itepo Lios achaita ae yo'oreka te a' bwibwikria. Intok ket, itepo, jume' ito benasi yoemem, wateku Liojta benasi ju'unakteim juni'i, tee ka tu'ik ame tana tetteuwaa. ¹⁰Senuk, tu'ik senuku bichaa a' teuwaanee'u aet aayuk, intok kia ka tu'ik a' teuwaanee'u juni'i. Krijtopo nemak werim, ini'i kaachin inientune. ¹¹Kaachini wepul senne'ekapo, tu'i ba'am intok chibukai, kaibu ama yeu weene. ¹²Krijtopo nemak werim, ju'u chuna ouwoo juni'i, kaachin jume' aseitunam takane. Intok kia ju'u pa'asi ouwoo juni'i, kaachin chunam takane. Junuen san, kaachin wepul senne'ekapo, cho'okoka intok kakaka ama yeu weene.

Ju'u tua lutu'uriapo suawa

¹³Emo nasuk, seenu, koba suawaka, tu'isi jitat ju'uneiya'ateko, tu'isi jiapsaka au ju'uneiyaa tebone, a' suawa betchi'bo ka au che'ewareka a' jiapsa'ue. ¹⁴Taa eme'e, jita ka nat tu'ureka, ka emo bibitpea'ateko, intok emo betchi'bo jiba tu'ik waataka, jita joa'ateko, junak eme'e kaachin enchim suawae emo uttiane. Bwe'ituk junuen aa noki'ichiatu ean. Intok ka lutu'uriatune. ¹⁵Bwe'ituk ini'i suawa ka juna'a, ju'u, Liojta betana weyeme. Taa ala inim bwiapo yeu simla, watem betana intok ju'u bebeje'eri a' ya'ari. ¹⁶Bwe'ituk, jum jita ka nat tu'uriawa'po, intok emo betchi'bo jiba tu'ik waatiawa'po, junama'a, ka nanancha weyeme ama aayuk, intok si'ime ju'u ka tu'uwa. ¹⁷Taa jume'e, Liojta betana lutu'uriat ju'uneame, che'a bat naatakai, ka jak wa'am juni'i jiapsa. Chukula intok ket, ka nanassua'aram. Tu'ik jiba yete tana waata. Yeteu tu'ik jiapsek. A yee nak jikole. Intok inime'e tu'uwata am jooa. Intok ket, wepulsi jita tetteuwaa. Intok kaita e'esso. ¹⁸Jume' intok, nau eewamta waatame, nau eewamta bo'o jooriaka jiapsa. Junuen si'imeku amma'ali jiapsi betchi'bo.

4

Ju'u, inim bwiapo emo ae alleetuawamta, tu'uriwame

¹Ka tu'ik jiba enchim bo'o joopeaka, enchim a' utte'a jooria' betchi'bo, ju'u ka enchim emo bibitpea'u, intok enchim nau nassua'u emo nasuk aayuk. ²Eme'e jita waatakai, taa intok ka a' jipuekai, junak eme'e emo sussu'a. Jita ka enchim atteata eiyaa. Intok junaka'a, eme'e ka a' mabetakai, junak eme'e aet nau nassuane. Enchim waata'uta eme'e ka a' mabbeta, Liojtau bicha ka enchim a' a'awa' betchi'bo. ³Intok eme'e, Liojtau bicha junaka'a a'awakai juni'i, kate'em a' mabbetak. Bwe'ituk eme'e ka junama wa'am a' a'awa. Bwe'ituk junaka'a eme'e, kia ae emo alleetuabaekai a' a'awa. ⁴Eme'e yoemra Liojta bai ta'aabaeme, ju'unea'em, inim ka tu'isi jiapsiwamta, Liojta beje'eka, ka a' tu'ireaka'po. Junuen san, jabe juni'i, inim ka tu'isi jiapsame benasi junuen jiapsibaeme, Liojta beje'eka jiapsine. ⁵Inia betchi'bo san inen ji'ojtei: "Ju'u Liojta tu'u jiapsi, aapo'ik itot autuari, itom nakeka, Liojta jiba itom nak i'a." Inika'a, a' lutu'uriatuka' betchi'bo a' teuwaa. ⁶Taa ju'u Lios, itom che'a juni'i nak jikoleka itom ania. Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Ju'u Lios, jume' jikat emo eiyaame, am beje'e. Taa jume' kaita'po emo che'ewareme, ju'u Lios am nak jikoleka a am ania." ⁷Junuen san eme'e, Liojta mampo emo su'u tojine, bebeje'erita intok beje'eka, ka aamak eene. Ini'i intok, ka intok emou suaka, simne. ⁸Eme'e Liojtau bicha waatine. Aapo intok ket emou waatine. Ka tu'ik bo'o jooriame, enchim joa'uta, ka intok a' joone. Eme'e intoko, Liojta nak yo'oreka, taa intok ket inim aniapo aukamta tu'ureme, enchim jiapsim wepulsi Liojtau su'u tojine. ⁹Ka eme'e alleebaane, intok siokne. Enchim alle'ea'u bwanwametune. ¹⁰Achai Liojta bichapo eme'e ka emo che'ewarine. Aapo intok, chukula, enchim eiyaatebone.

Krijtopo aamak werikut ka tu'isi nokame

¹¹ Krijtopo nemak werim, eme'e ka naas nat nokne. Ju'u Krijtopo aamak werikut ka tu'isi nokame, oo ka tu'isi a' tatawaame, juna'a, Liojta nesaurit ka tu'isi nokaka intok ka tu'isi a' tawaamta benasi aane. Intok junuen, empo, Liojta nesaurit ka tu'isi a' tataawakai, au emo yo'o joone. Junaka'a nesaurita a' chupa'a'eaka su. ¹² Taa wepu'ulai jiba, ju'u lutu'uria nesaurita, yee aet saweme. Intok ket aapo lutu'uriak, yee a' ya'uraa bittuane'po. Intok ket jiba aapo juna'a, ju'u yee jinne'ume oo yee lu'utaneeme. Taa empo, senuk ka tu'isi a' tawaane'po, ka eu lutu'uria.

Yoko yeu weenemta ka ju'uneiyaame

¹³ I'an intoko, eme'e, inika'a em jikkaja: "I'ani, oo yooko te aman senu bwe'u jo'arau katne, intok tee junaman wasuktiapo aneka, tekipanoane, intok tee yu'in tomita yo'one", ti jiame, ¹⁴ intok eme'e ka ju'unekakai, yoko jachin emou a' machine'po. Bwe'ituk ju'u itom jiapsa'u, ka itepola a' jiapsa. Bajewata, chubala yeu machiaka intok sep a' lu'uteka'a benasi maachi. ¹⁵ Ala eme'e inen jiu ean: "Achai Liojta junen eao, itepo jiapsine, intok ika'a, oo waka'a te a' ya'ane." ¹⁶ Taa i'an intok, eme'e, jiba jikat emo eiyaaka, emo etejokai. Intok si'ime ini'i, emo jikat eiyaaka emo etejowame ka tu'i. ¹⁷ Ju'u, tu'ik joo ta'aaka, intok ka a' joame, Liojta bichapo junuen, junaet, ka tu'ik ya'alatune.

5

Jume' totomekame tejwaawa'u

¹ Eme'e, yu'in totomekame, inika'a em jikkaja, bwanaka intok te'ine'em, jiokot, kaitamak enchim tawanee'u waatekai. ² Ju'u enchim attea moila. Ju'u intok enchim bu'uu tajo'ori tu'ikai, yoeria bwa'ari. ³ Ju'u enchim sawai tomi intok ju'u enchim tosai tomi poposiula. Intok ini'i, enchim a' ju'uneiyaatua, ka amma'ali enchim auka'po. Intok ini'i, tajita benasi enchim takaam lu'utane. Eme'e, inime'e taewaim lu'utisemmet, enchim yu'in tominee'uta eme'e jaiwa. ⁴ Ju'u tomi, jume' echimuta, emomak toboktakame, ka enchim am makaka'u, enchim beje'eka enchim na'atejo. Ju'u intok, teekau jiapsammeu, achai yo'owe, juname'e, jume' emomak tekipanoakame, au bichaa am noka'uta, a' jikkajak. ⁵ Inim bwiapo eme'e ujoysi jiapsa. Intok emo alleetuakai, wakasim benasi a'awikai. Ju'u intok taewai, wakasim aet su'anaa'u abe yuuma. ⁶ Eme'e, jume' kaita ka tu'ik ya'arim, ka tu'isi am tawaala. Intok am su'ala. Bempo'im ka emo aniao juni'i.

Ju'u a bo'o bitwame, intok Liojtau bwanwame

⁷ Junuen san, Krijtopo nemak werim, eme'e, yo'owe Jesukrijtota notte'u tajtia, ka jain eaka a bo'o bitne. Maa su, ju'u wajpo etbaeka, a' tekipanoame, utte'a, yukuta bat yepsamta, ka jain eaka a' bo'o bitnee'u. Intok chukula ket, yukuta lu'utemta simne. Junaka'a, juka' beje'ewakamta echimuta kee a' toboktao. ⁸ Eme'e juni'i ket junaen, ka jain eaka a' enchim bo'o bitnee'u emot aune. Intok ka ko'om emo eetuane. Bwe'ituk ju'u taewai, yo'owe Jesukrijtota aet nottinee'u, abe yuuma. ⁹ Krijtopo nemak werim, eme'e ka naas jitat emo nana'atejobaane, junuen, ka enchim ya'uraa bittuana' betchi'bo. Bwe'ituk ju'u Lios, lutu'uriapo yee ya'uraa bittuaneeme, jaibu a'abo weye. ¹⁰ Krijtopo nemak werim, eme'e, jume' bat naataka, chukula yeu weenemta Liojta betana yeteu noktawakame, ju'u jiokot bem jiapsaka'ut intok bem a binwa bo'o bichaka'utchi mammatene. ¹¹ Bwe'ituk itepote, jume'e, bem jiokot emo bicha' nasuk, ka jain eaka a' ine'ame, ama butti bem alleenee'uta am jipu'umachile. Eme'e, juka' Jop teamta betana a' jikkajila, aapo'ik ka jain eaka, binwa a bo'o bichaka'u betana. Intok eme'e a' ju'uniyaa, che'a chukula, achai Liojta aamak tuka'po. Bwe'ituk ju'u achai Lios ama butti yee jiokoleka, yee nake.

¹² Taa, Krijtopo nemak werim che'a bat naataka, inika'a ka ya'ane. Enchim lutu'uriatee'u: "Tua a Lios", ti ka jiaka a' lutu'uriatene. Intok kia teekata juni'i, intok

kia bwiata juni'i, eme'e ka a' teuwaaka, jita lutu'uriatene. Eme'e, wepulsi: "Lutu'uria", ti jia'ateko, junuen jiba tune. Intok: "Ka lutu'uria", ti jia'atek juni'i, junuen jiba tune. Junuen ju'u Lios ka junae betchi'bo, ka tu'isi enchim tawaane.

¹³ Emo nasuk seenu, jiokot au bicha'ateko, Liojtau bicha au nokriane. Senu intok allea'ateko, Liojta alleetua' betchi'bo bwikne. ¹⁴ Senu intok, ko'okoe'eteko, te'opopo, Krijtota sualemmeu yo'owemmeu chaaïne, ae betchi'bo Liojtau bicha a' nokriane' betchi'bo. Intok juname'e, yo'owe Jesukrijtota betana aniawaka, oliibo aseiteta aet ya'ane. ¹⁵ Juname'e intok, Liojtat eaka a' sualeka, a' nokriako, ju'u ko'okoeme au ine'etene. Intok ju'u yo'owe Jesukrijto, utte'ata aet autuane. Intok juna'a, ka tu'ik ya'arialatuko, junaet jiokoitune. ¹⁶ Junuen san beja, eme'e, we'epulaka, juka' ka tu'ik enchim nau ya'arit yeu bwijne. Intok junuen eme'e, naas Liojtau bicha emo nokriane, enchim emo ine'etene' betchi'bo. Senuk, tu'isi jiapsamta, Liojtat eaka yee a' nokria'u, juna'a, yee a' nokria'u, ama butti tu'ik yee jooria. ¹⁷ Ju'u Eliajtuka'u, Liojta betana ju'uneiyaatuawaka yeteu nok tuawakame, ito benasi inim yoemtukan. Ini'i intoko, Liojtau bicha nokaka, ka yukne'eti jiaakai, intok inim, ka intok yukuk, baji wasuktia aman busan metpo. ¹⁸ Chukula intok juchi wee'po, Liojtau bicha nokako, juchi yuk taitek. Jum bwiapo ju'u juya siwek. Intok taakak.

¹⁹ Krijtopo nemak werim, emo betana seenuk, Liojta betana lutu'uriata omola a' tawaako, junaka'a intok senu, juchi Liojta mak au a' tu'ute betchi'bo au nokaka a' aniako, ²⁰ inen eme'e a' ju'uneiyaane, jabe juni'i, juka' ka tu'isi jiapsamta, au a' temaeka intok juchi tu'isi a' jiapsine' betchi'bo a' aniakame, junaka'a, ka tu'isi jiapsamta a' jiapsi ta'abwisi eamta, kokkowamta betana a' jiapsi jinne'une. Intok junaka'a, yu'in ka tu'ik a' ya'arit a' jiokoitunee'uta a' ya'alatune.

1 Peeo

Ju'u Peeo, Krijtota sualeka, na'ikimtulammeu ji'ojte

¹ Inepo, Peeo' teame, yo'owe Jesukrijtota betana nee yeu pu'aritaka, yeteu bittuari. Jume' omot, ka bem bwiaarau jiapsammeu, jume' ijra'eliitam teammeu, nee inika'a ji'osiata ji'ojte. Bwiaaram inen teaka'po, Ponto' tea'po intok Kalaasia' tea'po intok Kaparoosia' tea'po intok Aasia' tea'po intok Bitiinia' tea'po jo'aakammeu. ² Jume'e, achai Liojta, che'a bat naataka, aapo'ik junuen a' tu'ureka' betchi'bo yeu a' pu'aka'ummewi. Aapo a' tu'u jiapsie, enchim wepulsie ae betchi'bo jiba enchim jiapsitua. Junuen enchim a' nok jikkajine' betchi'bo. Intok ket junuen, Jesukrijtota, me'ewaka, ojbota a' wo'otaka'ue, Liojta bichapo, kaita ka tu'ik ya'arime benasi enchim machine' betchi'bo. Liojta betana, ama butti emou tu'ik intok enchim yanti elnee'uta, emot aune.

Chukula, itou tu'ikut eaka jiapsiwame

³ Liojta, intok yo'owe Jesukrijtota yo'owata, itepo a' yo'oreka, a' Lioj bwaniane. Aapo'ik ama butti yee a' nak jiokole' betchi'bo, itom aniala. Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuaka, junaen, bemelasi intok ta'abwisi itom jiapsituakai. Ini'i intok, chukula tu'ik itom bitnee'ut eaka itom jiapsinee'ut, itom ania. ⁴ Intok aapo, aapo'ik Liojta, teekau, chukula itom bitnee'uta itoas a' jipue'uta, enchim a' bittuane. Juka' ka lu'u lu'utineemta, intok juka' kaita'po nasontuneemta intok kaibu ta'abwisi ayuka moinemta. ⁵ Intok Liojtat enchim ea' betchi'bo, aapo, a jita a' joa'ue, enchim jinne'ula intok enchim ania sime, si'imeta chupi'iseo, juka' a' bit tebonee'uta, aman teekau enchim a' jajame'u tajtia.

⁶ Inia betchi'bo san, eme'e, enchim allea'u emot aayuk. Junuen, ji'obilaawakai, inim chuubaa enchim bettesi intok jiokot emo bicha' nasuk juni'i, watem emou am sua' betchi'bo. ⁷ Ju'u, Liojta enchim suale'u, sawai tomitau a tamachiatu. Bwe'ituk ju'u sawai tomi, a moyeka juni'i, inim tu'isi beje'ewaek. Intok tua a' juna'atuka'po ju'uneiya' betchi'bo, tajie bwasa'anaa. Ju'u, Liojtat eaka a' sualeme, jiba ka tu'ikue a' ji'obilaawaa'uta, kaachin eaka a' inne'akame, sawai tomi, lu'u lu'utemta bepa, che'a juni'i eiyaawatchi. Junuen san beja, Jesukrijtota junuen enchim sualeka jiapsa'uta, junuen ji'obilaawaka, eme'e tu'isi ama yeu sajakai, Jesukrijtota notteo, eme'e, alleewamta intok enchim yo'orinaa'uta eme'e bitne.

⁸ Eme'e, juka' Jesukrijtota ka a' bitlamtaka juni'i, a' nake. Intok junuen eme'e ka a' bichaka juni'i, i'an aet eakai, enchim allea'u ama butti emot aayuk. Junaka'a alleewamta kaachin intok a' teuwaak machikai. ⁹ Enchim jinne'uimtuka'uta jajamlamtakai, ini'i juna'a, ju'u, Jesukrijtota enchim suale' betchi'bo weyeme.

¹⁰ Che'a bat naataka, jume' Liojta betana ju'uneetuawaka, chukula yeu weenemta teteuwaame, inia weemtat jiapseka, emo aet temaek a' ju'uneiyaabaekai, i'an, juka' yee jinne'uamta betana. Intok juname'e a' teuwaak, Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, juka' emot a' autuabae'uta. ¹¹ Ju'u Krijtota tu'u jiapsi, amet aneka, juname'e Liojta betana nokame, junak am ju'uneetuak, aapo'ik Jesukrijtota jiokot au a' bitnee'u betana, intok chukula, juka' a' yo'ori eiyaanaa'u betana. Juname'e intok juna'e tu'u jiapsie ju'uneetuawaka, emo utte'a joorian, jabetat a' noka'ut, intok jak weyeo a' chupne'po ju'uneiyaabaekai. ¹² Taa ju'u Lios, juka' bem aet jiapseka, machisi bem ju'uneiyaabae'uta, ka bempo'im betchi'bo, taa junaka'a ito betchi'bo weyeka a' chupnee'ut, iniat am ju'uneetuak. Junuen san i'ani ini'i jiba juna'a ju'u Krijtota betana bemela nok lutu'uria enchim majtakame betana emou teuwaari. Juname'e, Liojta tu'u jiapsie, teeka betana weyeka aniawaka, emou a' majtak. Inika'a inien weyemta san, jiba jume' ankelesim aet ju'unea'ateko juni'i, tua alle ean.

Ju'u Lios, tu'ik ausu'lik joaka, itom jiapsi i'a

¹³ Junuen san, enchim joobae'ut, aet suaka a' joone. Intok eme'e ka jak wa'am, taa suasi jiapsine. Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, Jesukrijtota juchi notteo, enchim a' bittuanee'ut si'imeku junau waateka jiapsine. ¹⁴ Eme'e Liojta yoemiamtaka, a' nok jikkajakai. Ka intok, bat naataka, kee Liojta ta'aaka, ka tu'isi enchim jiapsa'a benasi enchim tu'ure'uta joaka jiapsibaane. ¹⁵ Taa ala eme'e, si'imeku, wepulsi Liojta betchi'bo jiba jiapsine. Bwe'ituk ju'u Lios, ju'u enchim yoemia betchi'bo enchim yeu pu'akame, tu'ik, tu'uwata wepulsi ausu'lika aet aayuk. ¹⁶ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei: "Eme'e, tu'ik tu'uwata ausu'lika net ayuka'a benasia, eme'e junuen ket emot a' aune' betchi'bo, aet jiapsine", ti jiaa ju'u achai Lios.

¹⁷ Eme'e intok, juka' Liojta, we'epulaim, si'imem ju'u bem jiapsaka'u betana am ya'uraa bittuanemta, intok kaabeta che'a eiyaakamta, junaka'a yo'owa rokakai, inim bwiapo enchim jiapsa'po tajtia a' ee majjaune. ¹⁸ Bwe'ituk ju'u Lios, enchim yo'owasuka'um, kaita'po tu'ikut bem jiapsaka'u betana, enchim ket junau joiwala'u betana, enchim jinne'ula. Eme'e intok jaibu tu'isi ju'unea, inika'a enchim jinne'uka'uta beje'ewa'u, ka inim jitae, sawai tomie oo tosai tomie, a lu'utinemtae a' beje'etuawaka'u, ¹⁹ ala, ju'u a' beje'ewa, eiyaawatchisi machika ojbo, Jesukrijtota, me'ewaka a' wo'otaka'ue. Aapo ju'u Jesukrijto, bwalata wasuktemta, yeu pu'arik intok kaachin maachik benasia junuen jikot ya'atuk. ²⁰ Ju'u Jesukrijto, kee aniata ju'unaktewao naateka, inia betchi'bo yeu pu'atuk. Taa aapo, inime'e chukula taewaimmetchi, enchim jinne'ubaeka yeu machiak. ²¹ Jiba aapo'ik Krijtota betchi'bo eme'e Liojta suale. Aapo'ik juka'a, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuakamta. Intok juka'a, aapo'ik yo'ori tebomta. Junuen san eme'e, juka' Liojta ea intok chukula enchim bitnee'uta, aet mabet bo'o bichakai.

²² Eme'e i'an, Liojta tu'u jiapsie aniawaka, Krijtota nok lutu'uriata a' jia'apo aman, a' bo'o jooriakai, Liojta bichapo kaita ka tu'ik ya'ari benasi bitwaka, junuen eme'e, Krijtopo emomak werim, tua junen jiaka a am nake' betchi'bo. Junuen san eme'e, tua junuen jiaka, naas emo nakne, intok ka jispsita bepa jiba. ²³ Bwe'ituk eme'e, i'an bemelasi yeu yoemtulame benasi maachi, ka inim enchim achaim benam yo'owakai, kokkoneeme. Taa ala, ju'u Liojta nok lutu'uriae, ju'u jiapsamtae, intok jiba yuu tawanemtae. ²⁴ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Si'ime ju'u inim yoemra, juyata benasi maachi.

Ju'u intok bem ujurya'u, juya sewata benasi maachi.

Ju'u juya mukne, ju'u sewa intok wakne.

²⁵ Taa ju'u Liojta nok lutu'uria, jiba betchi'bo tatawa.

Ini'i intok, ju'u Krijtota betana nok lutu'uria emou teuwaawakame juna'a.

2

¹ Junuen san eme'e, si'ime ka tu'uwata betana, si'imeku yee bai ta'aawamta, woik bo'o jooriawamta intok jita nau emo nakwamta, intok si'imeku ka lutu'uriata yetet nokwamta koptane. ² Ili usita, ju'ubwa yeu tomte'e benasia, eme'e, juka' Liojta nok lutu'uriata, kawam benasi tua a' eiyaaka aet jiapsine, junae, eme'e che'a tu'isi, Krijtota betana weyemat suatune. Intok junuen enchim jinne'uimtune' betchi'bo. ³ Bwe'ituk eme'e, achai Liojta yee a' nake'po, lutu'uriapo a' ju'uneiyaa.

Krijto, ju'u teta jiapsa' teame

⁴ Junuen san eme'e, tetata tu'ika eiyaawatchisi a' machiaka'a benasi, junuen, Jesukrijtota bicha, ju'u yee jiapsituamtau bicha, aet emo temaine. Inim ju'u yoemra, yeu a' tawaak juka' Krijtota. Taa Liojta betana, ini'i yeu pu'atuk, intok si'imek bepa eiyaawatchisi machikai. ⁵ Eme'e ketchia, tetam jiapsame bebenakai, Liojtau emo su'u tojine, aapo'ik enchim sawaabaepo aman, enchim a' sawane' betchi'bo, karita,

Liojta ama yo'orinaa'u benasi enchim machine' betchi'bo. Intok ket jum te'opopo che'a yo'otaka tekilta joame wepulsi na'ikiatakai eme'e, Jesukrijtota betana aniawaka, aapo'ik yo'ori betchi'bo, juka' tu'ik au bicha enchim joa'uta, junuen Liojta alleaka a' mabetne. ⁶ Junuen san ketchia, Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Yuu, inepona, bwe'u jo'araa Jerusalen tea'u, senuk, yeu pu'arita intok eiyaawatchisi maachik, ne aman bittuane.

Ini'i, tetata, karita ae naatewa'a benasi a teuwaatu.

Ju'u intok, a' sualeme, ka bai ta'aatune.

⁷ Enchim, a' sualeme betchi'bo ala, juna'a, tua eiyaawatchi. Taa jume'e, ka a' sualeme betchi'bo, Liojta nok lutu'uriapo ama a' ji'ojtei'i benasi ameu yeu weama:

Jume' kaateme, juka' tetata bem omola tawaaka'uta.

Chukula utte'atuk, junaka'a tetata, tua bat a' sawana'po.

⁸ Intok ketchia ju'u inen ji'ojtei yeu yuma'ala:

Teta, watem aet te'itinaa'u, intok yee tabeme.

Bempo aet jiji'obe, Krijtota nok lutu'uriata, ka bem a' jikkaja' betchi'bo. Bempo ket, junuen ji'op betchi'bo yeu pu'atukan.

Jume'e, Liojta betchi'bo jiapsame

⁹ Taa eme'e, yoemra, Liojta betana em yeu pu'ari. Liojta betana eme'e tekilta jooa, ju'u si'imem bepa yo'ota betana lutu'uriakai. Intok ket eme'e wepulsi Liojta betchi'bo, aapo'ik ea'po amani, eme'e jiapsa. Intok naa buustia, Liojta betana eme'e yoemratakai, tu'isi eiyaawa. Ini'i intok inien weye, achai Liojta, juka' tu'ik, kaitau a tamachiatuka a' yaaka'uta, enchim a' teuwaane' betchi'bo. Ju'u ka tu'uwa betana enchim jinne'ukamta betana intok aapo'ik lutu'uriata enchim ju'uneiyaatuakamta betana. ¹⁰ Eme'e che'a bat naatakai, kia jeela juni'i ka senu yoemrata benasi eiyaawan. Taa i'ani eme'e, Liojta betana yoemra. Bat naataka kaabe enchim nak jiokolisuk. Taa i'ani ju'u achai Lios enchim nak jiokole.

Si'imeku eme'e Liojta betchi'bo jiapsinee

¹¹ Krijtopo nemak werim, in nake'um, tu'isi ne emou ujbwana, ka inim jomem-taka benasi intok ta'abwi bwiarau bichaa enchim kate'e benasia emo eiyaaka, juka' tu'i'eerita beje'eka weyemta, juka' inim ka tu'ik weyemta joowamta, ka enchim a' joone' betchi'bo. ¹² Eme'e, tu'ik bo'o jooriaka jiapsine, jume' inim, ka Liojta soal ta'aame nasuk anakai. Intok junuen, i'an bempo, enchim ka tu'i yoememtuka'a benasia, enchim beje'eka nokakai juni'i, jiba, juka' tu'ik enchim ya'arita a' bitne. Intok junuen, bempo Liojta, aapo'ik yee ya'uraa bittuaneoo taewaita yumako, aapo'ik Liojta lutu'uriaka'po a' ta'aaka, a' yo'orine.

¹³ Achai Liojta enchim a' yo'ore betchi'bo, inim yo'o ya'uraata eme'e jikkajaka jiapsine. Kia juka' che'a si'imem bepa yo'otaka nesawemta juni'i, a' tekiawa betchi'bo. ¹⁴ Intok kia jume' wate yo'o ya'arim emou a' bittua'um juni'i. Bwe'ituk inime'e, jume' ka tu'isi jiapsame, ya'uraau am totoja. Jume' intok tu'isi jiapsame, alleaka, tu'isi am bicha.

¹⁵ Bwe'ituk ju'u Lios, tu'ik enchim bo'o jooria i'a. Junuen eme'e, jume'e, ka lutu'uriata ta'aame intok jume' kaita mammateme, ka intok am noktua' betchi'bo.

¹⁶ Eme'e inim juka' nesauri ji'ojteita betana ka emou a' utte'atuka'po inien ju'uneaka jiapsine. Taa ka junaet eme'e jia'awiteka ka tu'ik joobaane. Ala eme'e, aapo'ik alleetuane, Liojta aapo'ik tekokame benasi jiapsakai. ¹⁷ Kaabem yeu be'aaka, eme'e, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, si'imem am yo'orine. Intok jume' Krijtopo emomak werim am nakne. Liojta eme'e ee majjaune. Intok juka'a, inim che'a si'imem bepa yo'otaka nesawemta a' yo'orine.

Krijtota jiokot au bichaka'u, itom bit'ea'u

¹⁸ Tekoka tekipanoame, enchim tekoma am yo'oreka am nok jikkajine. Ka jume' tu'u jiapsekame jiba intok emomak tuttu'im jiba, taa ket jume' ka emomak tuttu'im juni'i. ¹⁹ Bwe'ituk juna'a tu'ine, seenuk, tu'ik joaka juni'i, ka tu'ik bichakai, Liojta bichapo tu'isi a' tawabae' betchi'bo. ²⁰ Bwe'ituk eme'e ka tu'ik enchim joa'u betchi'bo, intok junae betchi'bo ko'okosi joowa'ateko, jitasame'e aet koba'anee junuen, ka monteka, a' ine'akai. Taa eme'e, tu'ik joaka junuen jikot emo bichako, intok eme'e ka jain eaka a' ine'a'ateko, ini'i, Liojta bichapo tua tu'ine. ²¹ Jiba inia betchi'bo ju'u achai Lios enchim yeu pu'ak. Bwe'ituk aapo ju'u Jesukrijto, emo betchi'bo, jikot au bichak. Junuen enchim a' mammateka, aapo'ik benasi enchim jiapsine' betchi'bo. ²² Aapo, tua kaita ka tu'ik, jakwoo juni'i a' yaak. Intok kia jakwoo juni'i kaabeta bai ta'aak. ²³ Ka tu'isi a' jiawaawao, ka junaen am yoopnak. Ko'okosi joowakai, Lios emo betchi'bo ju'unea, ti ka ameu jiiak. Ala, Liojta mampo, ju'u si'imem, ameu a' lutu'uriatuka'po aman, yee ya'uraa bittuanemtau au su'u totojan. ²⁴ Ju'u Jesukrijto, aapo juna'a, ju'u kuuset popontaka, itom ka tu'uwa ya'arim a' takaawapo am mabetaka, ito betchi'bo mukukame. Junuen itom ka tu'ik joowamta betana, kokkolam benasi itom ito eiyaaka, si'imeku tu'isi itom jiapsine' betchi'bo. Aapo junuen, jikot ya'atuk, junuen jiba betchi'bo tu'ik emou aune' betchi'bo. ²⁵ Bwe'ituk eme'e, bat naataka, bwalam chiktulatuka'a benasi jiapsan. Taa i'ani eme'e, Jesukrijtotau emo su'u tojiri, ju'u kapyeota benasi, enchim suuaka intok enchim jinne'ukamtawi.

3

Jume' jujubekame, jaisa bem jiapsi'ea'u

¹ Junuen san ketchia eme'e, kukunakame, enchim kukunam nakeka am nok jikkajine. Junuen juname'e betana, watem Krijtota nok lutu'uriata ka am sualeo juni'i, jiba enchim, jume' bem jubim junuen tu'isi emo uju'u'uuta bichakai, juname'e, Krijtota sualbaane, ka ameu montiwao juni'i. ² Juname'e, enchim tua amma'ali intok sua maisia jiapsa'uta bichakai. ³ Intok inime'e, ju'u bem tua tutu'uli jaamuchim tune'e'u, ka ama butti maisi bem emo a'anaarinee'u juna'atune. Ka unnaa maisi emo chon chi chikrikai. Intok ka sawai tomie ya'arik sawakai. ⁴ Ala ini'i tua ujyoisi am joame, ju'u ka lu'utineeme ini'i juna'atune. Tua tu'ulisi bem mamiachinee'u, intok yee nakeka yanti maisi bem mamachinee'u juna'a, bem jiapsimpo amet yeu machikai. Bwe'ituk ini'i inien machikai juna'a ju'u Liojta tua eiyaaka a' bicha'u. ⁵ Bwe'ituk che'a bat naataka taewaimmet inen ket bebenaekan wame'e jaamuchim, wepulsi Liojta betchi'bo jiap-sisukame. Ju'u ae bem tutu'ulisi mamachiaka'u, ini'i juna'atukan, bempo, Liojta ean intok bem kukunam yo'oreka, am nok jikkajan. ⁶ Inien jiapsisuk ju'u Saratuka'u, juka' a' kunawata, Apra'amtuka'uta nok jikkajakai, a' japchi rokak. Eme'e intok, aapo'ik jiapsisuka'a benasi maisi machine, tu'ik joa'ateko, intok kaita majjaika jiapsa'ateko.

⁷ Eme'e juni'i ketchia kukunawaim, enchim jujubimmak tuttu'inee naksi am eiyaakai. Bem jaamuchimtuka'po amani am bichaka, am yo'orine. Taa ka juka' jamutta, che'a ka a' utte'aka' betchi'bo jiba, taa ketchia, bempo'im jiba emo benasia Liojta yee a' nak jikole' betchi'bo, jiba yuu jiapsiwamta nanancha emot autuari. Junuen eme'e jiapsine, Liojta bicha enchim teuwa'uta jikkajitune' betchi'bo.

Jume'e, tu'ik bem joa' betchi'bo, jikot emo bichame

⁸ Chukula intok ket, si'ime eme'e nau eaka jiapsine. Intok nanancha naas emo jikoleka jiapsine. Krijtopo enchim nau weriaka'po amani emo nakne. Si'imeku yeteu tu'ik jiapsine. Intok ka emo che'ewarine. ⁹ Taa jita ka tu'ik emou ya'awako juni'i, eme'e ka junaen ameu a' nottabaene. Intok jaana jiawaawaka juni'i, eme'e ka junaen ameu jiubaane. Ala eme'e, Liojta betana, tu'ik am a'auriane. Bwe'ituk ju'u Lios enchim yeu pu'ari jiba yuu betchi'bo tu'ik enchim aamak bitne' betchi'bo. ¹⁰ Bwe'ituk:

Ju'u, alleaka intok binwa inim jiapsibaeme, ka tu'ik a' teuwaanee'u betana au suuane. Intok kia ka aa noki'ichiata teuwaanee juni'i.

¹¹ Juna'a, juka' ka tu'ik, a' koptane.

Intok juka' tu'ik jiba joone.

Yanti elaka a' jiapsinee'ut au temaine.

¹² Bwe'ituk ju'u achai Lios, jume' tu'isi jiapsame, am suua.

Intok aapo'iku bicha bem noka'uta, a' jikkaja.

Taa wame'e ka tu'ik joame, am beje'eka aane.

¹³ Kaabe, ka tu'ik enchim jooriane, tu'ik ausu'lik jiba enchim bo'o jooriao. ¹⁴ Taa eme'e intok junuen, Liojta bichapo tu'isi enchim jiapsa' betchi'bo, jiokot emo bichakai juni'i, ama butti eme'e alleene. Kaabeta eme'e majjaune, intok kate'em emo wom womta. ¹⁵ Ala eme'e, yo'owe Jesukrijtota enchim a' yo'owaka'po aman, eme'e, tua junen jiaka, a' yo'orine. Intok jume'e, chukula enchim bitnee'u betana ju'uneebaeka, emou nattemaeme, jiba eme'e a' ju'uneiyaanee junaet enchim am tejwaane' betchi'bo. Taa ka emo che'ewarekai, intok am yo'ori ta'aakai. ¹⁶ Intok tu'isi eme'e emo uju'une, junuen, achai Liojta bichapo tu'isi enchim jiapsa'po ju'unee betchi'bo. Junuen, jume'e, Jesukrijtota enchim suale' betchi'bo, ju'u tu'isi enchim jiapsa'ut, ka tu'isi nokame, bem teuwa'u betana, tiusi bem tawane' betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk che'a juni'i tu'i, itepo, tu'ik itom joa' betchi'bo, jiokot ito bichakai, achai Liojta junuen a' waatao, intok kaa, ju'u ka tu'ik itom joa' betchi'bo jiokot ito bichakai.

¹⁸ Bwe'ituk jiba aapo ju'u Jesukrijto, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, sejtul jiba, si'imem betchi'bo, me'etuk. Aapo tu'i yoemtukan, taa, itom jume' ka tu'i yoemem betchi'bo, jiokot au bichak. Junuen, Liojtamak ito tu'uteka, intok au bicha itom lutu'uriaka' betchi'bo. Inim a' yoemtuka'po aman, muukuk. Taa Liojta betana jiapsita aet ayuka'ue, jiabijtek. ¹⁹ Intok junuen jiapsakai, ket, jume' bat naataka kokkolam jiapsim jipu'uwaa'u sikaa, ameu nookak. ²⁰ Inime'e junen, che'a bat naataka taewaimmet, Noe' teamta jiapsao, ka Liojta nok jikkajakan. Ket juka' bwe'u kuta kanoata joowao, achai Liojta intok ket, ka seej chukti eaka, binwa amet a' bo'o bichao. Junama'asan, woj naikika jiba, ama ba'apo jinne'urimtaka yeu sajak. ²¹ Juna'a ba'a, jiba i'an yee bato'owaawamta iniae i'an itom jinne'urimtuka'uta teuwaaka joowamta, teuwa. Ju'u yee bato'owaawame, ka u'ubawame, ala ini'i, Liojta bichapo tu'isi jiapsipeewamta au bicha a' a'awamta teuwa. Intok ini'i, Jesukrijtota kokkoarim nasuk a' jiabijteka' betchi'bo itom jinne'ukai. ²² Aapo, teekau jikau a' sikaari, Liojta mak a' batatana katek. Aapo'iku intok, jume' ankelesim intok si'ime teekau, intok inim bwiapo ya'uraa au su'u tojirim.

4

Liojta itom maki, itom au yumaka a joa'ue, yee aniam

¹ Junuen san, Jesukrijtota jiokot au a' bichaka'a benasia, eme'e juni ket junaen jiokot emo bit betchi'bo, ka jain eene. Bwe'ituk ju'u, inim jiapsaka, jiokot au bichakame, juka' ka tu'uwata, ka intok a' joopeene. ² Junuen, inim a' jiapsa'u tajtia, Liojta ea'po aman jiapsibaekai, ka intok, inim ju'u ka tu'ikue emo alleetuawamta a' joobaekai. ³ Ka iliiki ju'u enchim ya'ari, bat naatakai, jume' ka Liojta sual ta'ammak, bem tu'ure'uta, ka tu'ik enchim amemak ya'ari. Junakriapo eme'e, ka tu'ik joopeakai, enchim naakonee'uta, jaiti jiuwaka pajkoowamta, intok unnaa jita je'eekai. Intok jume' ka lutu'uriapo liosim, jume' ka yo'ori i'awame, yo'orekai. ⁴ Juname'e enchim suum'eiyaaka, emou waate, enchim ka intok bempo'im ka tu'isi jiapsa'po ka amemak enchim aneo. Intok junuen san, bempo, ka tu'isi emot nooka. ⁵ Taa juname'e, bem ya'ari, aet au emo yeu bwijne, ju'u, lautu, jume' kokkoarim intok kia jiapsame juni'i, ya'uraa bittuanemtawi. ⁶ Bwe'ituk jume' kokkoarimmeu ket teuwaari ju'u Krijtota nok lutu'uria. Junuen, bem

a' ju'uneiyaaka, juname'e kokkokame jiapsim, Liojta am jiapsi i'a'po aman bem jiapsine' betchi'bo. Inim si'imem jiapsame benasi ya'uraa bittuanaaka juni'i.

⁷ Abe yuuma ju'u taewai, si'imeta aet lu'utinee'u. Junuen san eme'e suasi jiapsine. Intok ket eme'e, tua junen jiaka, Liojtau bicha enchim emo nokriane'e'ut jiapsine. ⁸ Taa jita bepa juni'i, enchim tu'isi emo naknee'u emo nasuk aune. Bwe'ituk ju'u tua yee nakeme, juebenakut a yee jiokoe. ⁹ Kaachin jiaka, eme'e, enchim jo'arampo tu'isi emo mabbetne. ¹⁰ Si'ime, we'epulaka, watem am aniane, Liojta betana a' joaka a' jipue'ue. Liojta betana ka nanau machika tu'ik enchim mabetla'uta a enchim a' weetua'a benasia. ¹¹ Senu nokbae'eteko, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojteituka'po aman etejone. Senu intok jita'po juni'i yee ania'ateko, Liojta betana a' aniawa'po aman a' joone. Si'ime ju'u enchim joa'u, achai Liojta yo'orina' betchi'bo weene, Jesukrijtota, enchim a' ya'ariaka'u betchi'bo. Aapo'iku intok lutu'uria a' yo'orinaa'u, intok yo'otaka a' nesaunee'u jiba yuu wasuktiammeu tajtia. Tua junuentune.

Krijtota sualeka, jiokot emo bichakai

¹² Krijtopo nemak werim, tu'isi in nake'um, ka eme'e suum'eene, juka' ama butti bettesi machika emou a' yuma'ataiteko, jita ka enchim ta'aa'uta enchim ine'a'a benasia. ¹³ Ala eme'e alleene, junuen Jesukrijtota jiokot au bichaka'a benasia, aamak jiokot emo bichakai. Junuen ket eme'e, ama butti allee betchi'bo, Jesukrijtota, si'ime utte'ata aet ayuka, ujoyoisi juchi a'abo a' notteo. ¹⁴ Jesukrijtota betchi'bo eme'e jaana jiawaawa'ateko, ama butti eme'e alleene. Bwe'ituk ju'u, ama butti eiyaawatchika, Liojta tu'u jiapsiwa emot jiapsa. Bempo, jume' ka Krijtota sualeme, ka tu'isi aet nooka. Taa eme'e, junaka'a a' eiyaaka a' yo'ore. ¹⁵ Emo betana senu jiokot au bicha'ateko, ka a' jisu'alatuka' betchi'bo oo jita a' e'etbwa' betchi'bo oo ka a' ka tu'i yoemtuka' betchi'bo. Intok kia, kaita a' tuttu'ute'po a' kikkibakke' betchi'bo, junuen junae betchi'bo jiokot au bitne. ¹⁶ Taa emo betana seenu, Krijtota a' sualeka, aamak a' ea' betchi'bo, jiokot au bicha'ateko, ka junae betchi'bo tiune. Ala Liojta yo'oreka a' alleetuane, junuen Jesukrijtota a' suale' betchi'bo junuen ta'eewakai.

¹⁷ Bwe'ituk yuma'asuk ju'u taewai, Liojta betana jume' aapo'ik yoemiam, tu'isi bem jiapsine' betchi'bo jiokot maisi ameu a' weene'po. Ini'i intok Liojta betana junuen itou a' weye'eteko, jume' ka Liojta nok lutu'uriata jikkajibaeme, unnaa ka tu'isi ameu chupne. ¹⁸ Intok junuen: Jume' tu'isi jiapsame, bwee'anpo jiba jinne'uimtuneekei, jiba tua, unnaa ka tu'isi ameu chupne, jume' ka tu'i yoememmewi intok jume'e, Liojta bichapo ka tu'ik bo'o jooriammewi. ¹⁹ Junuen san jume'e, Liojta junen ea' betchi'bo jiokot emo bichame, junuen tu'ik jiba bo'o jooriaka jiapsine. Intok Liojta, juka' am ju'unaktekamta, mampo emo su'u tojine, jiba am suuaneemta.

5

Jume' Krijtota sualeme nok tejwaawa'u

¹ I'an ne, jume' Krijtota sualemmeu yo'owemmeu ne ujbwana. Enchim nau yaaja'po be'ekatana, nejpo su ket emo benasi junaka'a tekiak. Intok Jesukrijtota jiokot au bichaka'a benasia ket a' ju'uneiyaakai. Intok ketchia, jiba emo benasia ne ket ne a' bitnee juka' chukula, jiba betchi'bo itom aamak aneka, itom yo'orinaa'uta. ² Junuen ne emou ujbwana, eme'e, jume' Krijtota sualemmeu, enchim ameu yo'otaka ja'abweka'po aman, bwalam benasi am suuane. Intok aet jiapseka, eme'e a' joone. Achai Liojta junen a' tu'ure'po amani. Intok ka utte'apo benampo, intok kia ka ama butti tomibaekai juni'i a' joone. Taa enchim tekil, eme'e aet jiapseka a' joone. ³ Eme'e, jume' enchim ameu ja'abweka'ummeu, eme'e ka enchim ameu yo'o yaa'uchimtuka'a benasi eene. Ala eme'e ame bichapo tu'ik joobaanee junuen enchim am mammatene' betchi'bo. ⁴ Junuen, juka' yo'owe Jesukrijtota, si'imem bepa che'a yo'otaka itom suuamta, junaka'a juchi a'abo a'

notteo, junak eme'e, juka' chukula, jiba yuu betchi'bo eiyaawatchika, emou tu'ik, eme'e a' bitne. Intok ka inim, juya koonata, lauti wakneemta benak.

⁵ Ket jiba junaensu ju'ubwa yo'otume, eme'e, jume' Krijtota sualemmeu yo'owem, bem nesaupo aman jiapsine. Si'ime nanancha eme'e ka emo che'ewareka, emo jikka-jine. Bwe'ituk:

Ju'u Lios, jume' emo che'ewareme, ka am eiya.

Taa jume' ka emo jabeleme, naksi am eiyaaka am ania.

⁶ Junuen san eme'e, Lios, si'ime utte'ata jipuentau emo su'u tojinee ka emo jabelekai. Junuen, taewaita aapo'ik yeu pu'arita a' yumako, aapo enchim eiya tebone. ⁷ Si'imeta juka' betteka emou ayukamta, aapo'ik Liojta bicha a' teuwaane. Bwe'ituk aapo, emot jiapseka, emot au temae.

⁸ Ket eme'e, ka jachin juni'i jiapsine. Taa jiba emo suuaka jiapsine, intok suasi eme'e emo uju'une. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, enchim beje'eka aneme, emou suua, ouseita, a' tebaureka, jita a' bwijbae'e benasi anakai. ⁹ Junau eme'e ka au emo su'u tojine. Ka ta'abwisi eaka, Krijtota jiba eme'e sualekai. A' utte'atuka'po ju'uneakai, si'ime jume' Krijtopo emomak werim, si'imekut aniat jiapsame, emo benasi jiba junaet jikot emo am bicha'po. ¹⁰ Taa eme'e, junaen chuubaa inim jikot emo bichukai, chukula, aapo ju'u Lios, Jesukrijtota tu'isi jiapsisuka'a benasia, enchim jiapsine' betchi'bo enchim aniane, ka omot bicha ta'abwisi eakai, intok ket enchim aet suatuka, a' jajame'u tajtia. Jiba aapo juna'a ju'u Lios, ju'u si'ime juka' tu'ik itot autuame. Intok ket itom yeu pu'ari, yo'owe Jesukrijtotamak nau jiapsaka, jiba betchi'bo tu'ik itom aamak bitne' betchi'bo.

¹¹ Aapo'iku lutu'uria, eiyaawaka a' yo'orinaa'u intok si'ime ya'uraata bepa a' nesawe'u, jiba yuu betchi'bo. Tua junuentune.

Ji'ojtesuka, ju'u Peeo am tebotua

¹² Silbaano' teame, ju'u, Jesukrijtota, ka a' koptaka, tua a' suale'po in ju'uneiyaa'u, inika'a iliikik in emou ji'ojte'uta, nee a' ya'ariaka nee a' ji'ojteriak, enchim sua tejwaakai intok a' lutu'uriatekai, juka' Liojta betana tu'ik enchim bit'iaa'uta, tua Liojta yee a' nake' betchi'bo enchim a' bitlatuka'po. Inika'a eme'e, ka a' koptaka, a' sualne.

¹³ Jume'e, bwe'u jo'ara Babiloonia' tea'po, Krijtota sualeme, ket emo benasi jume' Liojta yeu pu'arim, emou tebote. Intok ket ju'u Maekoj teame, Krijtota a' suale' betchi'bo, in yoemia, aapo emou tebote. ¹⁴ Eme'e juni'i ket, tua Krijtopo enchim nau weriaka'po, enchim emo nake'uta nau teuwaaka, naas emo tebotuane.

Si'ime eme'e, jume'e, Jesukrijtota mak eaka a' sualeme, jiapsi yanti elwamta eme'e bitne. Tua junuentune.

2 Peeo

Ju'u Peeo, jume' Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo, Simo Peeo' teame, Jesukrijtota betana nee sawaa. Intok ae betana nee yeteu bittuari. Inika'a ji'osia ji'ojteita ne emou bittua, jume'e, jiba ito benasi juka' tua eiyaawatchik, Jesukrijtota ket a' suallammeu. Bwe'ituk ju'u itom Lios, intok Jesukrijto, ju'u yee jijinne'ume, tu'ik lutu'uriakamta jiba yee jooria. ² Ama butti eme'e a' bitnee juka' emou tu'ik intok yanti elaka jiapsiwamta. Itom yo'owe Jesukrijtota intok itom achai Liojta betana weyemta enchim ju'uneiyaa'utchi.

Jume' Krijtota sualeme, au yumaka, a bem joa'u

³ Aapo ju'u Lios, a jita a' joa' betchi'bo, si'imeta juka' inim jiapsi betchi'bo itou be'eemta, intok ka a' koptaka itom a' nak yo'orine' betchi'bo, itot a' autuari. Juka' ama butti, kaitau a tamachiatuka, tu'ik a' yaaka'ue intok aapo au bit teboka, itom a' ta'aatuaka itom ju'uneiyaa'u betchi'bo. Aapo intok, itom yoemiabaeka itom nunuk. ⁴ Inia weyemtae san, aapo, ama butti tu'ika intok tua eiyaawachik, chukula itom bitnee'uta, itou a' na'ikiak. Junuen beja, inia tu'ika itom bitnee'ue aman, eme'e, Liojta betana, a' tu'u jiapsie, aapo'ik ea'po aman, enchim a' jiapsi i'a'uta a' ta'aane. Intok, inim jiapsiwaka, si'ime ka tu'ik joowaka, yee nanasontemta betana enchim ama yo'ene' betchi'bo. ⁵ Intok jiba inia betchi'bo san, eme'e, emo utte'a jooriane, Jesukrijtota enchim sualekai, tu'isi enchim emo uju'unee'ut a' ta'a' betchi'bo. Intok iniat cha'aka ket, Liojta betana weyemta tu'isi enchim a' ta'aanee'ut. ⁶ Intok inia, Liojta betana lutu'uriata betana enchim ta'aa'ut cha'aka intok ket, enchim emo yu'iinee'ut. Iniat cha'aka intok ket, ka seej chukti eaka, enchim a bo'o bitnee'ut. Iniat cha'aka intok ket, achai Liojta jiba enchim yo'orinee'ut. ⁷ Iniat cha'aka intok ket, Krijtota sualeme enchim eiyaanee'ut. Iniat cha'aka intok ket, tua enchim yee nak ta'aanee'ut.

⁸ Bwe'ituk eme'e, inile benak ta'aaka, intok tu'isi a' bo'o jooria'ateko, ka kia beja tua, eme'e jiapsine. Intok junuen, ka kia emo betchi'bo jiba tu'ine, yo'owe Jesukrijtota betana ju'u enchim sual ta'aa'u. ⁹ Taa ju'u, inile benak ka joo ta'aame, juna'a ka bichame benasi maachi. Krijtota nok lutu'uriata koptalataka inim ayukamta jiba bichakai. Intok che'a bat naataka ka tu'uwa ya'ari betana a' jiokoiwaka'u beaj koptila. ¹⁰ Junuen san, Krijtopo nemak werim, junuen ju'uneakai, che'a juni san eme'e, achai Liojta enchim nunuka intok enchim yeu a' pu'aka'u, tua junuen a' lutu'uriatuka'po ju'unee betchi'bo, tu'isi enchim jiapsinee'ut emo temaine. Bwe'ituk eme'e inika'a joo ta'a'ateko, jakwoo juni'i eme'e ka aet ji'opne. ¹¹ Junuen, kaita emoaj ayukai, eme'e tu'isi aman mabettune, itom yo'owe Jesukrijtota, juka' itom jinne'ukamta, jiba betchi'bo si'imem bepa che'a yo'o nesaweka a' kateka'u.

¹² Inia betchi'bo san, inepo, inia weemta betana, nee jiba enchim au waatituane. Iniat jaibu enchim ju'uneao juni'i. Intok Krijtota betana nok lutu'uriata, i'an enchim ju'uneiyaa'uta, ka ta'abwisi intok enchim a' sualbaao juni'i. ¹³ Bwe'ituk ineponee a' utte'atu machia, ket inim jiapsaka, inile benakue jiba enchim in sua tejwaane'po. ¹⁴ Bwe'ituk itom yo'owe Jesukrijtota betana nee a' ju'uneiyaatuala, inim in jiapsaka, lautu in lu'utinee'uta. ¹⁵ Taa junuen taka juni'i, si'imeta in a joonee'uta ne a' ya'ane, junuen nee muksuko, chukula, inia weemtau jiba enchim waatine' betchi'bo.

Jume'e, Jesukrijtota tua eiyaawatchisi machik yaaka'u bichakame

¹⁶ Bwe'ituk ju'u lutu'uria, itom yo'owe Jesukrijtota juchi a'abo a' nottinee'u betana intok si'ime utte'ata aet ayuka'u betana, itom enchim majtaka'u, ka inim jabeta betana yeu simlataka weye. Bwe'ituk itom pusimnea itepo a' bichak, kaitau a tamachiatu machik

a' yaaka'uta. ¹⁷ Bwe'ituk itepo a' bichak, achai Liojta, ito bichapo, eiyawatchisia intok yo'orisi maisia a' bit teboko. Achai Liojta betana intok, jiawai, tua ujoyoisi: "Ini'i juna'a, ju'u in yoemia, in nake'u. Aapo'ik betana ju'u tua in allea'u", ti jiakai. ¹⁸ Jiba itepo tee a' jikkajak junaka'a jiawaita, teeka betana au nokakamta. Bwe'ituk itepo, Jesukrijtota mak junama'a kaupou, aapo'ik yeu puaka'po, tee aamak aanen.

¹⁹ Senu weemta ket, itepo, che'a juni'i a eiyaatumta te jipue, juka' che'a bat naataka, jume' Liojta betana a' ju'üneiyaatuawakame ji'ojteka'uta. Eme'e intok, tua tu'isi anne, junaka'a Liojta betana nok lutu'uriata a' mammate'eteko. Tachiriata, ka machiku a' beete'e benasi machikai. Jesukrijtota a'abo notte'u tajtia emou alleewametunee'uta, intok chokita, matchuu yeu weamamta benasi machika, emou tu'ik emou a' yuma'apo tajtia. ²⁰ Taa inika'a bat eme'e ju'üneiyaane, jum Liojta nok lutu'uriapo, juka' ji'ojteita, kaabeta, aapo a' ea'po aman, ju'u a' teuwaa'ut ju'üneene. ²¹ Bwe'ituk juname'e, bat naataka, chukula yeu weenemta teuwaakame, juka' bem teuwa'uta, jakwoo juni'i, ka bempo bem suawapo oo bem junen ea' betchi'bo, bem ea'po aman a' teuwaak. Ala bempo, wepulsi Liojta betchi'bo jiapsakai, Liojta betana weyemta teuwaak, junuen Liojta betana, a' tu'u jiapsie aet ju'üneetuawakai.

2

Jume'e, ka lutu'uriata yee majtame

¹ Taa junakriapo ket, Ijra'el yoemrata nasuk aanen, ka lutu'uriapo, jume'e, Liojta betana emo yeteu noktuawa'ati jia'um. Intok jiba junuen ketchia, emo nasuk annee, ka lutu'uriapo, jume'e, Liojta betana yee majtaneeme. Juname'e, etbwa, bem ea'po aman, yee nanasontemta yee majtane. Intok junuen, yo'owe Jesukrijtota, juka' am jinne'ukamta, ka a' sual tebokai. Ini'i intoko, seej chukti bem lu'utinee'uta ameu ya'ane. ² Juebenaka intok, inime mak eene. Ame benasi si'imeku ka tu'isi jiapsakai. Intok juname' betchi'bo, juka' Liojta nok lutu'uriata, ae yee jinne'uwanamta, ka sualwaka, jaana jiawaanaa. ³ Inime'e, tomit bem kopte' betchi'bo, aa noki'ichiata enchim majtaka, enchim attea enchim u'aane. Taa juname'e, bempo'im, jiba betchi'bo bem kokkonee'u, ameu yuma'ane. Bwe'ituk inime'e binwatuk naateka, ka tu'isi tawalamtaka, bem kokkonee'uta ameu chupia.

⁴ Bwe'ituk ju'u Lios, jume' ankelesim, ka tu'isi aukame, ka am jiokoek. Ala, jiba betchi'bo taji beeteu, bem jiokot emo bitnee'po am su'u tojak. Intok junama'a ka mamachiku, e'eta'im benam am tawaak, Liojta yee ya'uraa bittuane'e'uta taewaita yuma'u tajtia. ⁵ Intok ket, kia juka' che'a bat naataka yoemrata jiapsisuka'um juni'i ka jiokoek ju'u Lios. Ala, ba'ata ameu bittuak, juna'e ka tu'i yoemratawi. Taa juka' Noe tuka'uta jiba a' jinne'uk. Juka' Liojta betana tu'ik yee majtakame. Junaemak intok ketchia, jume' woo busanim aamak jo'aakame. ⁶ Ket ju'u Lios, jume' bwere jo'aram, Sorooma' teamta intok Komoora' teamta, bem lu'utinee'uta ameu chupak am nappojtu'u tajtia am tayakai. Junaka'a junuen, chukula yoemrata, ka tu'ika jiapsinemta, a' bichaka a' mammatene' betchi'bo. ⁷ Taa juka' Loot tuka'uta junama'a a' jinne'uk. Juna'a, Liojta bichapo tu'i yoemtukan. Intok aapo, juka' yoemrata ka tu'ik bo'o jooriamta bichaka, tua ka allea. ⁸ Bwe'ituk chikti ta'apo juna'a tu'i yoeme, juna'e yoemratamak jiapsakai, ama butti ka allea, junama'a, juname'e ka tu'ik joame bichaka, intok ka tu'ik nokame jikkajakai. ⁹ Junuen, ju'u achai Lios, jume' wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba jiapsibaeme, si'ime ka tu'ik betana am jinne'u betchi'bo ama yuma'ane. Jume' intok, ka tu'i yoemem, taewata, aapo'ik yee aet a' ya'uraa bittuane'e'uta yumak, jiokot emo am bittua betchi'bo utte'apo am suma'alaa.

¹⁰ Ju'u achai Lios intok, che'a juni'i jiokot emo am bittuane, wame'e si'imeta ka tu'ik bem eiyaa'uta bo'o jooriaka jiapsame. Intok Jesukrijtota a' nesaurita ka yo'oreme. Jume' ka a yuutume intok kaita jain eiyaame. Katim majjae, si'ime yo'o ya'uraata jaana bem

jiaawaane'po. ¹¹ Jume' ankelesim, si'imeku yumaka intok nesaweka juni'i, ka inime'e benasia junaka'a ya'uraata jaana jiaawaka achai Liojta bichapo ka tu'isi am tawaa.

¹² Taa inime'e o'owim, jume' naikim wokekame, kia beja jiapsaka intok ka suawakame benasi mamachi. Jume' junuen, bwijwaka intok su'a betchi'bo jiba yeu tomtilame. Ka bem aet ju'unea'ut juni'i, ka tu'isi nooka. Taa juname'e, jiba jume' juyapo jiapsame benasi kokkone, ¹³ watem bem jiokot emo bittuaka'a benasia, jiokot emo bichakai. Inime'e, kia lautipo ka tu'ikue emo alleetuaka, tua emo allea'a benasi'ea. Inime'e tua tiusi mamachi. Intok enchim alleaka nau ane'epo bempo emomak aneka, ka amma'ali aneka, enchim nasonte. Junuen bempo ka tu'ik joaka, junae alleewamtae emo alleetuakai.

¹⁴ Jabe jamutta juni'i bichaka, sep a' waatane. Ka tu'ik bem joonee'uta, inime'e ka aawaj kop kopte. Jume' kee tu'isi Krijtota betana lutu'uriat ju'uneame, am bai ta'aaka, ka tu'ik am jootua. Bempo, jain juni'i jita waatiawamta eiyaaka a' joo ta'aa. Ka tu'u yoemrataka, ka tu'isi ameu chupia. ¹⁵ Juname'e ka tu'isi jiapsa. Juka' lutu'uriata, Liojta betana weyemta su'u tojakai, chiktukame benasi maachi. Bat naataka, senuk, Liojta betana yeteu noktuawakamta, Balaam teamta, Beor teamta u'usi ayuka'a benasi anakai. Juna'a, ka tu'ik bo'o jooriaka, yu'in tomibaen. ¹⁶ Intok juna'a junuen ka tu'ik a' joa'u betana sua tejwaatuk. Buuru, ka a nokaka juni'i, yoem jiawaipo au noktuawakai, ka suasi a' ane'uta a' u'aakai.

¹⁷ Inime'e o'owim, posom, ka ba'aka benasi maachi. Intok jume' naamum, ka ba'akame, jekae weiyaawame bebena. Inime'e, ameu chupia, jum che'a ka machikun, jiba betchi'bo bem aman tawaanee'uta. ¹⁸ Bwe'ituk bempo, kia beja tua nokaka, tu'isi ujoyisi emo etejo. Intok bempo, ka tu'ik bem joa'ue intok si'imeku ka tu'isi bem jiapsa'ue am bai ta'aaka am utte'a jooria, jume' lutu'uriapo ju'ubwa jeela ka lutu'uriata sualeme betana jinne'urimtuka'um. ¹⁹ Ka tu'ika intok bettesi machik betana, ka bem a' bitnee'uta am majtaka juni'i, taa bempo su juname'em, jume' ka tu'ik bem joa'u emo su'u tojilam. Bwe'ituk jabetaka juni'i jita au su'u tojilataka jiapsame, junae betana yuu'iritune. ²⁰ Bwe'ituk jume'e, yo'owe Jesukrijtota, juka' itom jinne'ukamta a' suallame, intok junuen, inim si'ime ka tu'ik betana yeu saka'alamtakai, intok chukula juchi junaka'a tu'ureka intok au emo su'u tojako, juname'e, che'a bat bepa, ka tu'isi tawalamtune. ²¹ Bwe'ituk juname' betchi'bo, che'a juni'i tu'i ean, juka' tu'ik ausu'lika lutu'uriata, yee jinne'umta, ka bem a' ta'aako. Intok ka junuen a' ta'aaka intok chukula juka' Liojta betana nok lutu'uriata, yo'orisi machik aapo'ik betana bem majtawaka'uta, juchi a' koptaneekai. ²² Inimieu tua yeu chupia wa'a lutu'uria inen jiaame: "Ju'u chu'u, yeu a' tojaka'uta juchi bwa'aka." Intok: "Ju'u koowi jamut, ju'ubwa uubaawaka juni'i, techoapo bo'otek", ti jiaame.

3

Jesukrijtota jaisa a' nottinee'u

¹ Krijtopo nemak werim, in nake'um, iniamak wooi jume' ji'osiam in emou bit-tuala'um. Jum wooi ji'osia ji'ojteimpo, tua junen jiaka, ne enchim a' mammate i'a, tu'ikut enchim nok tetejwaakai. ² Bat naataka, jume'e, Liojta betana yeu pu'awaka, yeteu noktuawame teuwaaka'ubeu waatine. Intok yo'owe Jesukrijto, itom jinne'ukamta betana nesaurita, jume' aapo'ik betana yeteu bittuarim, enchim majtaka'uwi waatine.

³ Inika'a eme'e bat mammatene. Chukula taewaim lu'utiseo, jume' Liojta betana weyemta ka yo'oreka, jaana jiawaaneeme annee'po. Inime'e, bempo, ka tu'ik bem joopea'po aman junuen jiapsakai. ⁴ Intok inen nattermainee: "Jaisa yeu siika, bat naataka ju'u Jesukrijtota a' nottine'po teuwaawaka'u. Bwe'ituk bat naataka itom yo'owasuka'um kokkok naatekai, si'ime inim a' ju'unaktewaka'a benasi maachi", ti jinee juname'e. ⁵ Bempo ka a' ju'uneiyaabaeka, ka ju'unea, che'a bat naataka naatekai,

juka' teekapo ayukamta jaibu a' ju'unakteituka'po. Intok juka' bwia, Liojta junuen a' nesaweka' betchi'bo, ba'apo yeu machiakamta. Intok juna'a bwia, ba'ae jiapsa. ⁶ Taa intok, ju'u bat naataka inim jiapsa'u, ba'ae subimnek, intok lu'utek. ⁷ Taa intok, ju'u teekapo ayukame intok ini'i bwia, i'an ayukame, tajiae lu'utine. Jiba achai Liojta junen a' nesaweka' betchi'bo. Juna'a taji am taya'ane, taewai yumak, Liojta yee ya'uraa bittuao, jume' ka tu'i yoemem jiba betchi'bo, ka tu'isi tawarimtaka, am su'atuneeo.

⁸ Intok ketchia, Krijtopo nemak werim, tu'isi in nake'um, ka eme'e a' koptane, achai Liojta, juka' senu taewaita, senu miil wasuktiam benasi a' bicha'po. Intok kia jume' senu miil wasuktiam, wepul taewaita benasi a' bicha'po. ⁹ Kaachin lutu'uriapo ju'u achai Lios, juka' a' teuwaarita yeu a' machia betchi'bo, binwatu o'oben, watem junuen a' bichao juni'i. Ala binwa a itot bo'o bicha. Bwe'ituk, kaabem, jiba betchi'bo kokko i'a. Ala si'imem, aapo'iku bicha emo am jiapsi kuakta i'a, bem jinne'uimtune' betchi'bo.

¹⁰ Taa ju'u taewai, yo'owe Jesukrijtota aet a'abo nottinee'u, ka tua a' bo'o bitwao su yuma'ane. Senuk jita etbwabaeka, ka bo'o bitwaka a' weye'e benasia. Junak san ju'u teekapo ayukame, unnaa majjaiwatchisi jiaka lu'utine. Jume' chokim intok junammea ya'arimtuka'um tajiae tokti lu'utine. Ju'u intok bwia, si'ime ju'u aet ayuka'umak taya'atune.

¹¹ Junuen si'imeta lu'utineeo san ju'uneiyaakai, che'a juni'i san eme'e, eaka, Liojta bichapo tu'isi jiapsaka intok jiba enchim a' yo'orinee'uta ka koptaka jiapsine. ¹² Junaka'a taewaita, achai Liojta junuen yeu pu'arita yuma'anemta, eme'e a' bo'o bitne. Intok lauti a' yuma'ane' betchi'bo, enchim a' joa'ut jiapsekai. Intok Liojtau bicha jiba nokne. Junae taewaitchi, jume' chokim tajiae lu'utine. Intok juname'e, ae ya'arituka'uta, taji beete'po kajjo'otine. ¹³ Taa itepo ala, itom ama jiapsinee'uta, teekata bemelak, ta'abwik tee bit bo'o bicha. Intok juka' bwia, bemelak, aapo'ik Liojta itou na'ikiaka'uta. Junamani, si'ime tu'ika tu'uwa ausu'litune.

¹⁴ Junuen san, Krijtopo nemak werim, tua in nake'um, inika'a ket bo'o bichakai, tua eme'e emo utte'a jooriane, Liojta junuen, yanti elaka, intok jita ka tu'ik juni'i, kaita ya'arika, emou a' yebijne' betchi'bo. ¹⁵ Inika'a, eme'e ka a' koptane, achai Liojta a itot a' bo'o bicha'uta, itom jinne'ubaeka a' weye'po. Ket jiba junaen emou ji'ojtela ju'u Krijtopo itomak weri, tua itom nake'u, Paplo' teame, Liojta, suawata aet autuaka'po amani. ¹⁶ Intok si'imekut, a' ji'osia ji'ojteimpo inika'a weyemta teuwa. Junae betana, waate aet ju'unee betchi'bo obiachi o'oben. Jume' intok, kaita ta'aame, intok jume'e, ka wepulsi Krijtota sualeme, ta'abwisi a' ta'aaka, yee a' majtaka a' sual tebo. Jum Liojta nok lutu'uriapo, watek, ka junama wa'am a' ta'aaka, junaen bem yee a' majta'a benasia. Junuen, juname'e, jiba betchi'bo aet kokkoneekai.

¹⁷ Junuen san, Krijtopo nemak werim in nake'um, eme'e, inia betana jaibu ju'uneakai, emo suuane. Junuen, jume' tua ka tu'ik bo'o jooriame, bem ae yee bai tatta'a'ue, ka enchim junae bai ta'aatune' betchi'bo. Intok ka junuen eme'e Liojta yuma'isi a' sualeka intok chukula ji'obeka, ka tua Liojtamak eaka jiapsine.

¹⁸ Taa itom yo'owe Jesukrijtota, juka' itom jinne'ukamta betana weyemta, eme'e tu'isi aet ju'uneaka a' ta'aane. Intok aapo'ik tua yee a' nake'e benasia, junuen a' ta'a' betchi'bo, aet jiapsine. Aapo'iku, naksi eiyaawaka a' yo'orinaa'u, i'an, intok jiba betchi'bo, au lutu'uriatune. Tua junuentune.

1 Joan

Ju'u yee jinne'umta betana nok lutu'uria, yee majtawame

¹ Che'a bat naataka, kee jita ayuo, ju'u jaibu jiapsamta betana te emou ji'ojte. Juka' itom jikkajaka'uta, intok tua itom pusimmea itom bichaka'uta. Bwe'ituk itepo a' bichak, intok itom maammea te aet mammasuk. Ini'i weyeme, Krijtota betana intok a' nok lutu'uria, yee jiapsituamta betana weye. ² Aapo ito nasuk jiapsak. Ite intoko a' ta'aak. Intok aapo'ik betana weyemta tee a' teuwaa. Intok emou bicha tee a' teuwaa, inika'a jiba yuu jiapsiwamta betana. Ini'i san, achai Liojtamak jiapsan. I'an intok itou au yeu machiala. ³ Junuen san, juka' itom bichaka'uta, intok itom jikkajaka'uta, itepo emou bichaa a' teuwaa, junuen, enchim junae betana itomak eene' betchi'bo. Itom junuen lutu'uriapo, achai Liojta mak, intok a' u'usimak, Jesukrijtotamake itom ea'a benasia. ⁴ Junuen san inika'a itepo emou ji'ojte, junuen, si'imeku enchim alleene' betchi'bo.

Ju'u achai Lios, lutu'uria ausu'li

⁵ Ini'i intok juna'a, ju'u lutu'uria, Jesukrijtota betana, aapo'ik itom majtaka'u. Intok ket ju'u itom emou teuwaa'u, achai Liojta, si'imeku tu'ik lutu'uriata aet ayuka'po. Intok aapo'ikut, ka tu'uwata, kaita aet ayuka'po, machiku anemta benasi machikai. ⁶ Itepo intoko, aapo'ik sualeka aamak ito ea'ati jiakai, intok junuen ket, itepo ka tu'isi jiapsa'ateko, itom teuwaa'u, intok itom joa'u, ka lutu'uriatune. ⁷ Taa itepo, aapo'ik ea'po aman, tu'isi jiapsa'ateko, aapo'ik Liojta, tu'ik bo'o jooria'a benasia, junak itepo, si'ime nanancha nau eaka jiapsine. Intok junuen, a' u'usiwata, Jesukrijtota, kuuset a' mukuka'ue, itepo, si'ime itom ka tu'uwa ya'arim betana te jiokoiri.

⁸ Itepo intoko, juka' ka tu'ik, kaita itot aayuk ti jiakai, itepote ito bai tatta'aane, intok kaita lutu'uria itot aayuk. ⁹ Taa itepo, itom ka tu'uwa ya'arim aapo'ikuu bicha nokaka yeu am bwisekai, aapo ju'u Lios, a' teuwaa'uta chupa' betchi'bo a yoem'eiyaatu intok Krijtota itom ya'ariaka'u betchi'bo, aapo'iku lutu'uria junuen juka' ka tu'ik itom ya'ari a' jiokoi betchi'bo, intok juka' ka tu'ika itot ayukamta, itom a' koptane' betchi'bota itom au yuma'atuane. ¹⁰ Taa itepo, ka tu'ik, ka ito ya'ari'iti jia'ateko, aapo'ik Liojta, ka lutu'uriata a' teuwa'a benasi a' joone. Intok aapo'ik betana juka' nok lutu'uriata, ka lutu'uriapo itot aayuk.

2

Krijto, ju'u Liojtau itom nokriame

¹ In nake'um, inika'a ne emou ji'ojte, ka tu'ik, ka enchim a' joone' betchi'bo. Taa seenu, ka tu'isi aulatuko, achai Liojta bichapo itom nokrianemta itepo a' jipue, Jesukrijtota. Aapo intoko a' tu'ure'po aman tu'ik yee jooria. ² Aapo ju'u Jesukrijto, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo jiokot ya'atuka, a' beje'ewai tuk. Taa intok ka ito betchi'bo jiba, taa ket si'ime inim jiapsame ka tu'uwa ya'arim betchi'bo ketchia.

³ Itepo intoko, Jesukrijtota nesaurita a' sualeka a' bo'o jooria'ateko, junak san ket, itepo ju'uneene, aapo'ik itom a' ta'aaka itom a' suale'po. ⁴ Taa seenu, jaibu au a' ta'a'ati jiakai, taa intok ket aapo'ik betana nesauri ji'ojteita, ka a' nok jikkaja'ateko, juna'a kia aa noki'ichi, intok kaita lutu'uria aet aayuk. ⁵ Taa ala, ju'u, aapo'ik betana nesauta joame, juna'a, achai Liojta tua lutu'uriapo, yuma'isi a' nak ta'aala. Inien san, itepo a ju'unea, aamak eaka itom a' suale'po. ⁶ Ju'u junuen, achai Liojta mak eaka au jiapsa'a ti jiaame, juna'a Jesukrijtota jiapsisuka'a benasia jiapsine.

Ju'u bemela nesauri

⁷ Krijtopo nemak werim, in nake'um, kannee jita bemela nesauta emou ji'ojte. Jiba ju'u nesauri, che'a bat naataka naateka enchim jipu'usuka'u. Ini'i nesauri, bat naataka weeria juna'a, ju'u jaibu enchim jikkajisuka'u. ⁸ Taa junuentaka juni'i, ju'u in emou ji'ojtee'u, jiba a' bemela nesaurituka'a benasi yeu weama. Inika'a, Jesukrijto, lutu'uriapo a' chupa'i. Intok kia eme'e juni'i ket a' ya'arikai. Bwe'ituk, bat naataka ju'u aapo'ik betana, ka machisi, ka ju'unakkiachiaka'u, i'an lu'uti sime. Intok i'an ju'u tua lutu'uriapo, Liojta betana weyeme yeu maachi.

⁹ Taa seenu, Liojta betana lutu'uriata au a' ta'a'ati jiame, taa Krijtopo aamak werik omtakai, juna'a junuen, ketuni ka lutu'uriapo Liojta betana weyemtat ju'unea. ¹⁰ Ju'u, Krijtopo aamak werik a' nakeme, Liojta betana a' nok lutu'uriata ta'aaka jiapsa, machiku anemta benasi machikai. Intok kaita tuneu ju'u ka tu'ik a' ya'atuaneeme. ¹¹ Taa ju'u, Krijtopo aamak werik omtame, juna'a, Liojta betana lutu'uriata ka ta'aaka, ka tu'iku jiapsa. Intok ka ju'unea jakun bicha a' weye'po. Bwe'ituk ju'u ka tu'uwa, ka mamachi benaka, ka a' bittua.

¹² In yoemiam benasi in eiyaa'um, inien ne emou ji'ojte. Bwe'ituk Jesukrijtota enchim suale' betchi'bo, ju'u Lios enchim ka tu'uwa ya'arimmet enchim jiokoiri. ¹³ Eme'e u'usekame, emou ne ji'ojte bwe'ituk eme'e a' ta'aalam, waka'a, kee jita ayuo, Liojta mak jaibu jiapsa'uta. Eme'e, ju'ubwa yo'otume, emou ne ket ji'ojte bwe'ituk eme'e, juka' bebeje'erita a' koba'i.

Intok eme'e, ili uusim, emou ne ji'ojtela bwe'ituk achai Liojta eme'e a' ta'aalam. ¹⁴ Eme'e u'usekame, emou ne ji'ojtela bwe'ituk eme'e a' ta'aalam, waka'a, kee jita ayuo Liojta mak jaibu jiapsa'uta. Eme'e, ju'ubwa yo'otume, emou ne ji'ojtela, bwe'ituk eme'e u'utte'aka'em intok eme'e Liojta betana nok lutu'uriata a' sualla. Intok juka' bebeje'erita a' koba'i.

¹⁵ Eme'e, inim ayukamta intok ka tu'ik bo'o jooriawamta ka a' eiyaane. Senu intoko, junuen, inim ka tu'ik eiyaaka a' bo'o jooria'ateko, achai Liojta tua ka a' nak ta'aane. ¹⁶ Bwe'ituk kaita wa'a ka tu'ika inim weyeme, achai Liojta betana weye. Ala jiba inim yeu simlaa. Senuk, ka tu'ik a' tu'ureka a' joopea'uta, senuk a' tu'ureka a' bicha'uta, a' waatiawame intok inim ayukamtae a' eiyaanaa'uta jariuwame, si'ime ini'i weyeme, inim bwiapo ka tu'ika weye. ¹⁷ Intok ju'u inim ayuka jiapsame, lu'uti sime. Si'ime ju'u tua ka tu'ika bo'o jooriapeewamta mak nau. Taa ju'u, Liojta ea'po aman jiapsame, jiba yuu betchi'bo jiapsine.

Ju'u lutu'uria, intok ju'u ka lutu'uria

¹⁸ Eme'e, tu'isi in nake'um, yuma'asuk ju'u taewai. Eme'e jaibu a' ju'uneiyya, senuk, Jesukrijtota beje'eka a' yebijne'po. I'an intoko, juname'e Krijtota beje'eka aneme juebena o'oben. Jiba inia betchi'bo san itepo ju'unea, taewaita a' yuma'asuka'po. ¹⁹ Juname'e, ito nasuk yeu saka'alam. Taa lutu'uriapo ka itomak ean. Bwe'ituk inime'e, lutu'uriapo ito benasi ea'ateko, itomak tawa ean. Taa junuen yeu siika, junuen, ka si'imem ito benasi ea'po a' ju'uneiyyaana' betchi'bo.

²⁰ Taa eme'e, Jesukrijtota betana tu'u jiapsiwata emot jiapsituari. Intok si'ime eme'e lutu'uriapo Liojta nok lutu'uriat ju'unea. ²¹ Junuen ne emou ji'ojte, bwe'ituk ne ju'unea, lutu'uriata enchim a' ta'aa'po. Intok ka emou a' be'e' betchi'bo. Intok eme'e ju'unea, jita aa noki'ichiata juni'i, Liojta betana lutu'uriata mak, ka a' weye'po.

²² Inika'a em ju'uneiyya'em, ju'u ka lutu'uriata teuwaame, ini'i san juna'a, jiba ju'u Jesuj teamta, ka a' Krijto'o ti jiame. Ini'i ket juna'a, ju'u, Jesukrijtota beje'eka aneme. Bwe'ituk ini'i, achai Liojta, intok kia juka' a' u'usiwata juni'i, ka teuwaaka, ka am soal tebo. ²³ Ju'u, jabetaka juni'i, Liojta u'usita, ka a' sualeka, ka a' juna'a ti jiame, juna'a, achai Liojta juni'i ka a' ta'aane. Taa ju'u, Liojta u'usiwata, au suale'eti jiaka, watem bichapo a' teuwaame, juna'a ket, achai Liojta a' soal ta'aa.

²⁴ Junuen san beja, juka' Liojta nok lutu'uriata, che'a bat naataka enchim jikkajaka'uta, ka a' koptaka a' ju'uneiyaane. Intok junuen eme'e, enchim jikkajaka'u waate'eteko, ket eme'e, jiba betchi'bo Liojta u'usi mak intok achai Liojta mak eaka tawane. ²⁵ Intok aapo ju'u Jesukrijto, juka' jiba yuu jiapsiwamta itom bitne'eti jiaka, itou a' na'ikiala.

²⁶ Inika'a ne emou ji'ojtei, jume' enchim bai tatta'aame betana emou nokakai. ²⁷ Taa eme'e, Jesukrijtota betana, juka' Liojta tu'u jiapsita emot jiapsatuari. Intok junuen ka utte'a, senuk enchim a' majtane'po. Bwe'ituk jiba aapo, ju'u Liojta tu'u jiapsiwata, si'imeta enchim majta. Inika'a intok, ju'u enchim majta'u, tua lutu'uria. Intok ka aa noki'ichia. Junuen san eme'e, jiba Jesukrijtotamak eaka jiapsine, Liojta tu'u jiapsita junuen enchim a' majta'apo amani.

²⁸ I'an intoko in nake'um, Jesukrijtota ka koptaka aamak eaka jiapsine. Junuen, kaachin itepo tiweka a' majjaune, aapo'ik inim itou a' yepsako. ²⁹ Eme'e su intok jaibu ju'uneakai, Jesukrijtota, si'imeku lutu'uriakamta a' joa'apo, ket eme'e ju'uneene, si'imem wame'e tu'ik bo'o jooriame, Liojta betana am yoemiamtuka'po.

3

Jume' Liojta yoemiam

¹ Eme'e a' ju'uneiyaane, achai Liojta, tua itom a' nake'po. Junuen san, itepo te Liojta yoemiam benasi ta'eewa. Intok tua junuen lutu'uria. Inia betchi'bo san, jume' inim ka tu'isi jiapsame, ka junuen itom ta'aa, bwe'ituk inime'e, aapo'ik Liojta juni'i ka a' ta'aa. ² Krijtopo nemak werim, in nake'um, i'an itepo Liojta yoemiam. Intok itepo kee a' ju'uneiyaatuawa, chukula ju'u itom bittunee'ut, taa itepo ju'unea, Jesukrijtota a'abo a' notteo, aapo'ik benasi itom bittunee'po. Bwe'ituk junak itepo, aapo'ik tua a' machiaka'a benasi te a' bitne. ³ Intok jabetaka juni'i, inien aapo'ik bit bo'o bichame, Liojta bichapo si'imeku tu'isi jiapsine, Jesukrijtota, ka tu'ik, kaita aet ayuka'a benasia.

⁴ Taa jabetaka juni'i, ka tu'ik yaakame, Liojta nesauri beje'eka aune. Bwe'ituk ju'u ka tu'ik joowame, Liojta nesauri beje'ewame juna'a. ⁵ Eme'e jaibu em ju'unea, Jesukrijtota, itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoibaeka, inim yeu a' machiaka'po. Intok aapo'ik, kaita ka tu'ik a' ya'ariaka'po. ⁶ Junuen san, jabetaka juni'i, Jesukrijtota mak eaka jiapsame, ka tu'ik ka a' joone. Taa jabetaka juni'i, ka tu'ik bo'o joaka jiapsame, juna'a, ka a' soal ta'aa, intok kia ae betana weyemtata juni'i, ka ju'unea. ⁷ Tu'isi in nake'um, ka eme'e emo bai tatta'aa tebone. Ju'u tu'ik bo'o jooriaka jiapsame, tu'i yoemtune. Aapo'ik Jesukrijtota tu'ik a' joa'a benasia. ⁸ Taa ju'u ka tu'ik joame, bebeje'erita mak ea. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri juna'a, ju'u che'a bat ka tu'ik yaaka, i'an tajtia a' joame. Junae betchi'bo ju'u Liojta u'usi, jiba inika'a bebeje'erita ya'ari, a' lu'utabaeka a'abo yepsak.

⁹ Kaabe, Liojta betana yoemiataka, ka tu'ik joo sisimne. Bwe'ituk junuen, achai Liojta betana ta'abwi jiapsita, bemelak aet jiapsatuari, intok junuen kaachin jiba ka tu'ik joaka a jiapsine. Bwe'ituk junuen Liojta yoemiatakai. ¹⁰ Ju'unakkiachi jabem Liojta yoemiamtuka'po, intok jabem bebeje'erita betana yoemiamtuka'po. Bwe'ituk jabetaka juni'i, ka tu'ik bo'o jooriame oo aamak werik ka a' nakeme, juna'a ka Liojta betana weye.

Si'ime te naas ito nakpo yuma'i

¹¹ Bwe'ituk ju'u, Liojta betana nok lutu'uria, che'a bat naataka enchim jikkajisuka'u, ini'i juna'a: Ju'u naas itom ito naknee'u. ¹² Ka itepo, ju'u Kain tuka'uta benasi mamachine. Juna'a, bebeje'erita betana weyen. Intok a' sailawata me'aak. Juna'a intok, jaisa betchi'bo a' me'aak. Bwe'ituk ju'u Kain tuka'u ka tu'ik jooan. Ju'u intok a' sailawata joa'u, tu'ireakan.

¹³ Krijtopo nemak werim, kaachin eme'e eene, jume' inim ka tu'isi jiapsame betana omtawakai. ¹⁴ Itepo ka nappat, ka tu'isi tawarimtaka, Liojta bichapo kokkolame benaka i'an te jiapsa. Intok bemelak itom jiapsituawa'po te ito ju'uneiyaa. Inika'a intok te

ju'uneiyaa, Krijtopo itomak werim itom am nake' betchi'bo. Ju'u, aamak werik ka nakeme, ketuni Liojta bichapo ka jiapsamta benasi maachi. ¹⁵ Jabetaka juni'i, aamak werik omtame, Liojta bichapo yee su'ari benasi machine. Eme'e intok ju'unea, jabeta juni'i yee su'arik, jiba yuu a' jiapsinee'u, kaita aet ayuka'po. ¹⁶ Jiba ju'u Jesukrijtota ito betchi'bo a' mukuka'ue, itepo a' ta'aa, juka' tua yee nakwamta. Intok junuen san itepo ketchia, Krijtopo itomak werim ania betchi'bo itepo su'atuneeka juni'i te ito nenkine. ¹⁷ Bwe'ituk seenu, kaita'po jiokot eaka jiapsakai, intok juka'a, Krijtopo aamak werik, tua jiokot eamta ju'uneiyaaka, intok ka ae tana jiokot'ea'ateko, junuen, tua kaachin Liojta yee nake'e benasi a yee nakne. ¹⁸ In nake'um, ju'u itom yee naknee'uta, ka ju'u senuk teuwa'ue lutu'uriatune. Ala, lutu'uriapo itom yee naknee'u, itom joa'ue ju'uneiyaanaa.

Achai Liojta bichapo, ka ee majjaeka itom annee'u

¹⁹ Inien san itepo a ju'uneene, Liojta betana lutu'uriata itom suale'u a' lutu'uriatuka'po. Intok junuen itepo, Liojta mak nau tu'utelamtaka, aapo'ik bichapo ka ae tana jain'eene. ²⁰ Bwe'ituk ito nasuk seenu, Liojta bichapo ka tu'isi a' ane'uta au ju'uneiya'ateko, aapo ju'u Lios junuen itom ito ju'uneiya'abepa che'a itot ju'unea. Intok aapo si'imeta ju'uneiyaakai. ²¹ Junuen san tu'isi in nake'um, itepo, Liojta bichapo tu'isi itom jiapsa'uta ito ju'uneiya'ateko, junak ae bichapo itepo ka jain eaka te au bicha nokne. ²² Aapo intoko, si'imeta juka' itom au bichaa a'awa'uta, itou a' autua simne. Bwe'ituk itepo, aapo'ik betana juka' nesauta te a' bo'o jooria. Intok itepo, itom joa'ue aapo'ik te alleetua. ²³ Ju'u intok, aapo'ik nesauri, juka' a' yoemiawata, Jesukrijtota itom sualnee'u, juna'a. Intok ket, naas itom ito naknee'u, aapo'ik itom aet saweka'po amani. ²⁴ Jume'e, aapo'ik betana nesauta bo'o jooriame, inime'e, aapo'iku mak eaka jiapsa. Itepo te ju'unea, aapo'ik itomaktuka'po, aapo'ik tu'u jiapsiwata itot a' autuari betchi'bo.

4

Liojta betana ju'u tu'u jiapsi, intok ju'u jiapsi, Krijtota beje'eme

¹ Tu'isi in nake'um, ka eme'e si'imem jume' Liojta betana emo ju'uneetuawa'ati jiamе sualbaane. Ala eme'e, amet ju'uneebaane, juname'e, Liojta tu'u jiapsi amet ane'epo oo ka a' juna'atuka'po. Bwe'ituk jume' ka lutu'uriata teuwaame inim juebena, Liojta betana emo noktuawa'ati jiamе. ² Taa inen eme'e a' ju'uneiyaanee juka' Liojta betana tu'u jiapsita aet anemta. Ju'u, Jesukrijtota lutu'uriapo ito benasi inim yoemtaka yeu a' machiaka'po a' teuwaame, ini'i, Liojta betana tu'u jiapsi aet jiapsa. ³ Taa ju'u, Jesukrijtota, ka inien a' sualeka a' teuwaame, Liojta tu'u jiapsi ka aet jiapsa. Ala ini'i, Jesukrijtota beje'eka jiapsi aet aane. Eme'e a' ju'uneiyaa, junaka'a Krijtota beje'eka, ka tu'ik jiapsekamta a' yebijne'po. I'an intoko jaibu inim aane.

⁴ Tu'isi in nake'um, eme'e, achai Liojta yoemiampo ta'eewa. Intok eme'e, juname'e ka lutu'uriata teuwaame, am koba'i. Bwe'ituk ju'u Liojta betana weyeka, enchim aniamе, che'a juni'i utte'ak, ju'u bebeje'eri, jume' inim ka tu'isi jiapsame aniamta bepa. ⁵ Juname'e, inim ka tu'ikut eaka jiapsa. Intok junuen san, inim weyemta betana jiba yee majta. Jume' wate intoko inim weyemtat jiapsekame, juka' bem teuwa'uta jikkaja. ⁶ Taa itepo, achai Liojta yoemiam te. Ju'u intok, achai Liojta sual ta'aame, itom jikkajine. Taa ju'u, ka achai Liojta sual ta'aame, ka itom jikkajine. Inien san itepo a amet ju'uneene, jabeta Liojta betana tu'u jiapsita lutu'uriata yee ju'uneetuamta aet anne'po. Intok jabeta, bebeje'erita betana ka tu'ik jiapsita aet anne'po.

Lios aapo juna'a yee nakeme

⁷ Tu'isi in nake'um, a itepo ito naas nakne. Bwe'ituk ju'u yee nakwame, Liojta betana weye. Jabetaka juni'i, yee nak ta'aame, juna'a, Liojta betana yoemiari, intok Liojta sual ta'aa. ⁸ Jabetaka juni'i, ju'u ka yee nakeme, achai Liojta kee a' sual ta'aa. Bwe'ituk aapo ju'u Lios juna'a, yee nakeme. ⁹ Ju'u Lios, itom a' nak ta'aa'u inim a' ju'uneiyaa tebok

junuen, jiba aapo'ik betana juka' a' wepul yoemiata a'abo inim a' bittuakai. Junuen jiba aapo'ik betana juka' jiba yuu jiapsiwamta itom bitne' betchi'bo. ¹⁰ Inen weyeka juna'a, ju'u yee nakwame. Ka itepo bat aapo'ik Liojta nakekai. Ala aapo junuen bat itom nakekai. Intok aapo, a' yoemiawata itou bittuak, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, jiokot au a' bitne' betchi'bo.

¹¹ Tu'isi in nake'um, achai Liojta junuen tu'isi itom a' nakeka'po ju'uneakai, itepo juni'i ket te a ito naas nakne. ¹² Aapo'ik Liojta, jakwoo juni'i, kee jabe a' bicha. Taa itepo naas ito nakekai, aapo'ik Liojta, itepo a' mabetlatune. Intok ju'u, aapo'ik tua yee nake'uta, itepo che'a yuma'isi a' ta'aa sakanee. ¹³ Iniae te a ju'unea, Liojta mabetlamtakai itom jiapsa'po intok aapo'ik betana itom mabetrimtuka'po, aapo a' tu'u jiapsiwata itot a' jiapsituarikai. ¹⁴ Intok jiba itepo tee a' bitlaa, intok tee a' lutu'uriatuka'po a' teuwa, achai Liojta a' u'usiwata a'abo a' bittuaka'po, inim yoemrata jinne'ubaekai. ¹⁵ Jabetaka juni'i, Jesukrijtota, Liojta betana a' yoemiatuka'po au a' suale'e ti jiaame, Liojta betana yoemiaritune, intok Liojta mak eaka jiapsine.

¹⁶ Inien itepo a' ju'uneiyaala intok ket, achai Liojta itom nake'po itepo a' suale. Aapo ju'u Lios juna'a, ju'u yee nakeme. Ju'u intok yee nak ta'aaka jiapsame, Liojta betana yoemiaritaka, Liojtamak eaka jiapsine. ¹⁷ Junuen itepo, tua lutu'uriapo itom yee naknee'uta ta'aane. Intok junuen, taewaita yumako, achai Liojta yee ya'uraa bittuao, Liojta bichapo te ka ae tana jain eene. Bwe'ituk itepo inim jiapsakai, Jesukrijtota benasi Liojta betana te eiyaawa. ¹⁸ Ju'u, Liojta nak ta'aame, majjawamta ka ta'aane. Taa ala, ju'u, tua yuma'isi Liojta nak ta'aawame, juka' majjaiwamta kokoba. Bwe'ituk ju'u majjawame, ka tu'ik yee bittua. Junuen san, ju'u majjaime kee yuma'isi tua Liojta nak ta'aa.

¹⁹ Itepote achai Liojta nak ta'aa, aapo'ik che'a bat itom a' nakeka' betchi'bo. ²⁰ Taa seenu: "Liojta ne a' nak ta'aa", ti jiakai, intok junuen ket Krijtopo aamak werik omta'ateko, ka lutu'uriata teuwaane. Bwe'ituk seenu, Krijtopo aamak werik, inim a' bicha'uta, ka a' nake'eteko, junuen, kaachin, Liojta a' nak ta'aane, juka' ka a' bicha'uta. ²¹ Aapo ju'u Jesukrijto, inen itom nesawek: "Ju'u, Liojta nak ta'aame, ket, Krijtopo aamak werik a' nakne", ti jiaka.

5

Inim bwiapo, juka' ka tu'ik itom a' kokoba'u

¹ Inim jabetaka juni'i, wa'a, juka' Jesujta, lutu'uriapo a' Krijto tuka'po a' sualeme, ini'i Liojta betana yoemiari. Ju'u intoko, juka' achaiwaita nakeme, ini'i ketchia, jiba jume' juna'e yoemiam nakeme tune. ² Achai Liojta, itepo te a' nak ta'aakai intok aapo'ik nesauri a' joakai, junak ju'uneenee itepo, ket jume' Liojta yoemiam, itom am nake'epo. ³ Bwe'ituk achai Liojta a' nak ta'aawame, aapo'ik betana nesauta a' bo'o jooriawame juna'a. Ju'u Liojta nesauri intok, ka bettesi maisi maachi. ⁴ Bwe'ituk jabetaka juni'i, Liojta betana yoemiatakai, inim ka tu'ik kokoba. Intok inim, juka' Jesukrijtota itepo a' sualekai, junaen tee ka a' joaka a' kokoba, juka' inim ka tu'ik. ⁵ Ju'u, Jesukrijtota, Liojta a' u'useka'po a' sualeme, juna'a jiba, inim juka' ka tu'ik weyemta, ka a' joaka a' koba'ine.

Jesukrijtota betana, ju'u lutu'uria teuwaawame

⁶ Jesukrijtota inim yeu machiaka'uta, ba'ae intok ojboe ju'uneiyaatuk. Ka ba'ae jiba, taa ala ba'ae intok ojboe. Ba'apo bato'owaawaka, intok kuuset popontaka, a' ojbowata wo'otekai. Intok jiba ju'u Liojta tu'u jiapsi juna'a, ju'u iniet itom ju'uneetuame. ⁷ Inika'a lutu'uriateme, teekau aane, bajikai. Ju'u achai Lios intok ju'u Jesukrijto, ju'u nokipo ta'eewame, intok ketchia ju'u Liojta tu'u jiapsiwa. Inime'e bajika intok, wepu'ulai o'oben. ⁸ Inika'a lutu'uriateme inim bwiapo ket aane, bajikai. Ju'u Liojta tu'u jiapsi intok jume' ba'am, intok ju'u a' ojbowa. Intok inime'e bajikai, wepu'ulaik teuwa o'oben. ⁹ Inim watem tu'ik teuwaame, itepo junaet tu'isi am yoem'eaka am jijikkaja. Taa ju'u

achai Liojta itou teuwaa'u, che'a eiyaawatchi. Bwe'ituk ju'u Liojta lutu'uria ya'atei, aapo'ik yoemia betana lutu'uria juna'a. ¹⁰ Wa'a, juka' Liojta yoemiata a' sual ta'aame, juna'a, inika'a aapo'ik betana lutu'uriataka teuwaarita a' suale'uta a' lutu'uriatuka'po, Liojta betana aet ju'uneetuanaa. Ju'u intok, ka Liojta sualeme, ka lutu'uriata a' teuwa'a benasi a' joone. Bwe'ituk junuen, achai Liojta, a' yoemia betana a' lutu'uriateka'uta, ka a' sualekai. ¹¹ Ini'i, Liojta betana teuwaari intok, achai Liojta, jiba yuu jiapsiwamta itot a' autuaka'uta juna'a. Intok inika'a jiba yuu jiapsiwamta, a' yoemiawa betana a' weye'po. ¹² Ju'u, Liojta yoemiata sual ta'aaka a' mabetlame, juna'a ket, jiba yuu jiapsine. Taa ju'u, Liojta yoemiata, ka a' sual ta'aame, ini'i, juka' jiba yuu jiapsiwamta ka a' bitne.

Ji'ojtesuka intok am sua tejwaa

¹³ Inika'a ne emou ji'ojte, eme'e, Liojta yoemiata a' sualemmeu, jiba yuu jiapsiwamta emot a' ayuka'po enchim a' ju'uneiyaane' betchi'bo.

¹⁴ Iniat itepo Liojta ea, jita juni'i, juka' aapo'ik junen a' tu'ure'po aman au bicha itom a'awa'uta, aapo'ik itom a' bittuanee'uta ju'uneakai. ¹⁵ Intok junuen itepo, aapo'iku bicha itom a'awa'ut, itom aet a' jikkaja'po ju'uneakai, ket te ju'unea, juka' au bicha itom a'awaka'uta, jaihu itom a' bicha'po.

¹⁶ Seenu, juka' aamak werik, ka tu'ik, ka aet a' muk machik joamta a' bicha'ateko, Liojtau bicha a' nokriane. Intok junuen, ju'u Lios, junaka'a, jiba yuu jiapsiwamta aet autuane. Taa junaka'a ka tu'ik joa'uta, ka ae a' muk machiako. Ka tu'ika joowame aet kokkowaka aayuk. Junale benak joamta betchi'bo ne kaabem a' nokria nesae. ¹⁷ Si'ime ju'u ka tu'isi weyeme, Liojta bichapo ka tu'i o'oben, taa ka si'ime ka tu'uwa aet kokkowa. ¹⁸ Ju'uneate waka'a Liojta, achai yo'owakamta, ka tu'ik ka a' joone'po. Bwe'ituk ju'u Liojta yoemia, aamaktuka a' aniane, ju'u bebeje'eri intok, kaachin a' ya'ane.

¹⁹ Ju'uneate, achai Liojta betana itom yoemiam tuka'po. Taa juka' intok, inim si'ime yoemrata, ka tu'ik joopeamta, bebeje'erita betana a' koba'ituka'po.

²⁰ Intok ketchia, itepo ju'unea, juka' Liojta u'usita, a'abo a' yepsaka'po. Intok junaka'a, koba suawata itot a' autuaka'po, junuen, tua juka' lutu'uriapo, achai Liojta itom a' ta'aane' betchi'bo. Aapo'ik yoemiata, Jesukrijtota sualeka, lutu'uriapo Liojtamak eaka te jiapsa. Ini'i juna'a, ju'u tua lutu'uriapo Lios, intok ju'u jiba yuu jiapsiwamta yetet autuame. ²¹ Tu'isi in nake'um, jume' ka lutu'uriapo liosimtaka yo'oriwame, eme'e ka am yo'oribaane. Intok tua junuentune.

2 Joan

Ju'u lutu'uria intok ju'u yee nakwame

¹ Inepo Joan teame, yo'otakai, ika'a ji'ojteita, Krijtopo nemak weri mala yo'otau, Liojta betana yeu pu'aritau nee a' ji'ojte. Intok jume' a' yoemiammewi. Inimmeu, tua lutu'uriapo in nake'um. Intok ka inepo jiba ne junuen am nake, taa ketchia, si'ime wame'e Liojta betana lutu'uriata ta'aalame ket am nake. ² Enchim ne nake, juka' Liojta betana lutu'uriata itom nau a' ju'uneiyaaka, a' suale' betchi'bo. Intok inika'a lutu'uriata, jiba betchi'bo itot tawane. ³ Ju'u achai Lios intok ju'u Jesukrijto, Liojta yoemia, tu'ikue enchim alleetuane, intok enchim nak jiokoline, intok yanti elaka enchim jiapsine' betchi'bo enchim aniane. Liojta betana lutu'uriata enchim ta'aaka intok enchim a' nak ta'a' betchi'bo.

⁴ Watem, jume' em yoemiam, Liojta betana lutu'uriata weye'po aman jiapsame ju'uneiyaaka, ne ama butti alleak. Juka' achai Liojta junuen itom aet tejwaaka'po amani. ⁵ I'an intoko Krijtopo nemak weri, maala, eu ne ujbwana, itom si'imem ito naas naknee'u betana. Ini'i intok, in eu ji'ojte'u, ka bemela nesauri, ala jiba juna'a, wa'a che'a bat naataka naateka itom ju'uniyaa'u. ⁶ Ju'u yee nakwame, Liojta betana nesaurita weye'po aman, jiapsiwame juna'a. Ju'u intoko nesauri, bat naataka jaibu enchim a' jikkajila'a benasia, enchim yee nakeka jiapsinee'u juna'a.

Jume' yee bai tatta'aame

⁷ Bwe'ituk juebenaka aniat rejte, jume'e, aa noki'ichiata teuwaame: “Jesukrijtota, ka ito benasi yoemtaka inim yeu a' machiak”, ti jiame. Ini'i intoko, jiba ju'u bebeje'erita betana aniwame o'oben, intok ju'u, Jesukrijtota beje'eka aneme. ⁸ Tu'isi eme'e aet suuane, ju'u tekil enchim ya'ari betchi'bo, junuen juka' enchim bit'ea'uta, ka enchim a' ta'arune' betchi'bo. Ala, eme'e, yuma'isi juka' tu'ik enchim mabetnee'uta, a' mabetne' betchi'bo.

⁹ Jabetaka juni'i, che'a bepa eame, intok ka ju'u, Jesukrijtota yee majtaka'uta jiba a' sualeka, yee a' majtame, juna'a, Liojta ka soal ta'aa. Taa ala, ju'u, Krijtota yee majtaka'uta jiba, a' sualeka, yee a' majtame, juna'a, achai Liojta betana tu'u jiapsi aapo'ikut jiapsa, intok a' u'usiwata betana ketchia. ¹⁰ Jabetaka juni'i emou yepsako, taa intok juna'a, ka inile benak yee majtawamta a' weiyaa, junaka'a eme'e, ka enchim te'opopo a' mabetne. Intok kia: “Tu'isi e'e yebijlaa”, juni'i, ti ka au jiune. ¹¹ Bwe'ituk, ju'u junaka'a junuen tebotuakame, junae, ka tu'ik a' bo'o jooria'po, aamak eamta benasi anne.

Ju'u, ji'ojtesuka a' teuwaau

¹² Ketun ne juebenak in emou teuwaabae'ut ju'unea. Taa ne ka inim ji'osiapo emou a' ji'ojtebae. Bwe'ituk emou ne noitibaeka'ea, intok junuen emomak aneka, emou a' teuwaau betchi'bo. Intok junuen che'a juni'i yuma'isia itepo alleene.

¹³ Ju'u ketchia, Liojta yeu pu'arik, Krijtopo emak werik, a' yoemiawam ket eu tebote.

3 Joan

Kaayo' teamta betana, tu'ika ae tana teuwaawa

¹ Inepo, Joan teame, yo'otakai, ika'a ji'ojteita, ju'u Krijtopo nemak werik, ju'u tua lutu'uriapo in nake'u, Kaayo' teamtau ne a' ji'ojte.

² Krijtopo nemak weri, tu'isi in nake'um, Liojtau bicha ne enchi nokria, i'an, tu'isi Krijtota sualeka, tu'ik em bicha'a benasia, ket junuen, si'imekut tu'ik em bitne' betchi'bo, intok ka em ko'okoine' betchi'bo. ³ Tua ne alleak, waatem, Krijtopo itomak werim, a'abo noiteka, intok ee betana tu'isi Krijtota em suale'ut neu am etejoko. Empo junuen, Liojta betana lutu'uriata a' bo'o jooriakai. ⁴ Kaita intoko, che'a nee alleetua, jume' Krijtota nok lutu'uriata in majtaka'um, junuen lutu'uriata bem bo'o jooria'po in ju'uneiyaa'u bepa.

⁵ Krijtopo nemak weri, tu'isi in nake'u, jume' Krijtopo itomak werim, empo tu'isi em am ania'uta, empo ka a' kopta. Intok che'a juni'i, jume'e, omot, mekka jo'aakame, tu'ikue am aniakai. ⁶ Te'opopo, Krijtota nau sualeme, nau ane'epo, bempo tua em am ania'po a' teuwaa. Eu ne ujbwana, juname'e, bichau bicha bem katne' betchi'bo, ameu a' be'ee'po amani, am aniane. Junuen, Liojta a' tu'uri'ea'po amani. ⁷ Bwe'ituk bempo, Jesukrijtota betana tekilta a' joo betchi'bo yeu saka'alam. Intok jume' ka Liojta soal ta'aame betana, kaita'po am ania tebo. ⁸ Junuen san beja, itepo, juname'e ania betchi'bo, ito a' tekil makne. Junuen, Liojta nok lutu'uriata bem yee majta'ut, am ania betchi'bo.

Riootrepej teamta, ka amma'ali a' ane'u

⁹ Jume'e, ama Krijtota nau sualemmeu, inepo, ji'osiata bittuak. Taa ju'u Riootrepej teame, itom amet nesaweka'uta, ka a' nok jikkajibaek. Bwe'ituk aapo, junama'a ame nasuk yo'otubae. ¹⁰ Junuen san, inepo aman ane'eteko, junaka'a, itom beje'eka, aa noki'ichiata intok ka lutu'uriata, ka tu'ik ito tana a' teuwaa'u betchi'bo, junaet ne si'imem bichapo a' nok tejwaane. Intok aapo ka jatteakai, jume' Krijtopo itomak werim ka am mabbeta. Intok jume' am aniabaeme, ka junuen am an i'a, intok Krijtota sualemmeu ka intok am tu'urekai.

¹¹ Krijtopo nemak weri, in nake'u, ka empo, ka tu'ik joowamta a' joobaane. Ala juka' tu'ik a' joone. Ju'u tu'ik bo'o jooriame, Lios a' yoemiak. Taa ju'u, ka tu'ik bo'o jooriame, achai Liojta betana weyemta ka a' ta'aa.

Lemeetrio' teamta, ju'u tu'isi a' jiapsa'u

¹² Si'ime, ju'u Lemeetrio' teamta betana, tu'isi tu'uwata jiba ae tana teuwaa. Intok kia ju'u lutu'uria, Liojta betana a' bo'o jooria'u a' lutu'uriate. Itepo juni'i, inika'a a' lutu'uriatuka'po a' ju'uneiyaa. Intok eme'e ju'unea, lutu'uriata itom teuwaa'po.

Ju'u, ji'ojtesuka a' teuwaa'u

¹³ Juebenak ne eu teuwaabaen, taa nee ka inim ji'osiapo eu a' ji'ojtebae. ¹⁴ Bwe'ituk lauti ne enchi bitbaeka'ea, intok junuen itepo ito bichaka, nau etejone.

¹⁵ Yanti elaka em jiapsinee'uta, ne e tana waata. Jume' em ta'aa'um inim jo'aakame, eu tebote. Nee betana, jume' aman itom ta'aa'um, ameu noiteka, ne am tebotuariane.

Juuras

Juuras, jume' Liojta yeu pu'arimmeu ji'ojte

¹ Inepo, Juuraj teame, Jesukrijtota betana tekilta joame. Intok inepo, Jakoobo' teamtamak tua weri. Inika'a ji'ojteita ne ameu bittua, jume'e, achai Liojta yeu pu'arimmeu, intok wepulsu ae betchi'bo jiba jiapsine' betchi'bo aniauwammeu. Jume'e, Jesukrijtotamak bem ea' betchi'bo suuwame. ² Liojta betana enchim nak jiokolinaa'uta intok enchim yanti elnaa'uta intok enchim naknaa'uta jiba ne emo tana waata.

Jume'e, ka lutu'uriata yee majtame

³ Krijtopo nemak werim, tu'isi in nake'um, ju'u itom jinne'urituka'u betana ne tua ama butti emou ji'ojtepeaka, ju'u itom ju'uneiyaaka itom nau bicha'u betana juni'i, taa i'ani in emou ji'ojtene'po, tua neu utte'a, junuen, Jesukrijtota tu'isi enchim suale'uta, enchim a' nokriane' betchi'bo, enchim tejwaabaekai. Ju'u sejtul jiba, jiba betchi'bo, jume' Liojtamak eame, bem junuen a' majtawaka'uta. ⁴ Bwe'ituk waate, ka lutu'uriae enchim bai ta'aalamtaka emomak aane. Jume'e, jum Liojta nok lutu'uriapo, binwatur naateka ju'uneiyaawame. Juname'e junuen, ka tu'isi tawaka, bem kokkonee'ut nokakai. Liojta bichapo ka tu'isi yoemem. Intok Liojta ama butti yee a' nake'uta, a' sualemcha aneka juni'i, ka tu'isi jiapsa. Intok achai Liojta ka teuwaaka, ka a' soal tebo, juka' aapolaika, si'imemmeu che'a yo'otaka nesaweme, intok juka' itom yo'owe Jesukrijtota ketchia.

⁵ Enchim, inika'a jaibu enchim a' ju'uneiyaa juni'i, juchi ne emou a' teuwaabae, juka' achai Liojta, Ijra'el yoemrata, bwiaraa Ejiipto' tea'a betana am jinne'uka juni'i, chukula, jume' juname' nasuk ka a' sualekame, bem lu'utinee'uta ameu chupak. ⁶ Jume' intok ankelesim, Liojta sawe'um, ka jum bem tekiaka'po tawakame, ala teekau bem jiapsa'po yeu sajakame, ju'u Lios, jiba betchi'bo ka tu'isi am tawaaka, jum ka mamachiku am jipue, yee aet ya'uraa bittuanee'uta taewaita yuma'apo tajtia. ⁷ Jume' bwere jo'arampo Sorooma intok Komooru' tea'po jo'aakame ketchia, intok jume' ameu jeela, wate jo'arampo, jo'aakame, ket, ama butti ka tu'ik joaka jiapsan. Ka joowamta, tiusi maachik jooan. Junuen, si'ime yoemrata a' ju'uneiyaaka intok a' majjaeka a' mammatene' betchi'bo, juname'e, Liojta betana, jiba betchi'bo tajiae im jiokot emo bichak.

⁸ Taa junuentaka juni'i, inime'e o'owim, ju'u bem jiapsa'ut, tenkume benasi, ka lutu'uriata suale. Ka tu'ik joaka, tiusi machikue bem takaam nanasonte. Jesukrijtota nok nesauri ka a' mabbeta. Inim jita yo'o ya'uraata juni'i, ka yo'oreka, jaana am jiaawa. ⁹ Jiba ju'u ankel, Liojta sawe'u, Mikel teame, ya'uttakai juni'i, bebeje'eritamak nassuakai, Moiseejtuka'uta takaawa betana weyemtatchi, junaka'a, bebeje'erita, kaita au teuwaak ka tu'isi a' tawaa betchi'bo, ka junuen a' tu'urekai. Inen jiba au jiiak ala: "Aapo achai Lios, enchi nok tejwaane", ti au jiiak ju'u ankel. ¹⁰ Taa inime'e o'owim, ka bem ta'aa'ut juni'i, ka tu'isi nonoka. Ju'u intok bem ta'aa'u betana, jume' naikim wokekame, ka suawakame benasi, jiba betchi'bo aet kokkoneeka a' jooa.

¹¹ Tua jiokot maisia ameu chupne. Bwe'ituk juname'e, Kaintuka'uta ayuka'a benasi aane. Intok tomita yu'in waataakai, Balaamtuka'uta ayuka'a benasia emo ta'aruk. Intok kokkone, Kore'etuka'uta, yo'oorata beje'eka ayuka, a' mukuka'a benasia. ¹² Intok enchim, Krijtota sualeme, alleaka ji'ibwa betchi'bo enchim nau ane'epo, inime'e tiusi enchim tatawa. Junama'a bempo alleaka intok ka weela'po ji'ibwaka intok jita je'eeka, kaita yo'orekai. Intok bempo jiba emo suuakai. Kaita'po enchim ania. Naamum, ka ba'akame, jekae weiyawame bebena. Juyam, taka'eao, ka tatakame bebena. Tokti wawakiamtaka intok nawamak poponrim bebena. ¹³ Bawepo, jantiachisi, jume' biaktiam benasi mamachi. Jaiti somo'ochiata benasi machika, juka' ka tu'ik tiusi machik

jooa. Chokim, ka bem kat'ea'u bicha kateme bebena. Juname'e, jiba betchi'bo ka tu'isi tawalamtaka, jum che'a ka mamachiku bem tawanee'uta ameu yeu pu'ari.

¹⁴ Ket ju'u Enooktuka'u, Adamtuka'utat chukula, woo busanisi yoemrata nat cha'aka kate'u weyeme, juna'a, Liojta betana ju'uneetuawaka, inime'e betana inen jiiak: "Achai Liojta, juebena miilim, jume' a' ankelesimmak, a'abo weyemta ne bichak. ¹⁵ Junuen si'imem ya'uraa bittua betchi'bo intok si'imem jume' ka tu'i yoemem, ka tu'isi am tawaa betchi'bo. Si'ime ju'u ka tu'ik ka tu'isi jiapsaka bem yaaka'u betchi'bo. Intok si'imeta juka'a, juname'e ka tu'ik bo'o jooriame, aapo'ik beje'eka, intok ka a' yo'oreka, bem teuwaaka'u betchi'bo", ti jiakai. ¹⁶ Inime'e junen, si'imeta beje'eka, kaita tu'ute. Intok ka amma'ali yetet nonoka. Bempo, ka tu'ik bem joopea'uta joaka jiapsa. Inime'e, ujyoisi emo e'etejo. Intok watem betana tu'ik tetteuwaa, taa kia, tu'ik bem jipue'uta ameu waatakai.

Ju'u, jume' Krijtota sualeme, tu'ikut nok tejwaawa'u

¹⁷ Taa eme'e, Krijtopo nemak werim, tu'isi in nake'um, au eme'e waatine, che'a bat naatekai, jume' yo'owe Jesukrijtota majtim yeu pu'arim, jaibu emou a' teuwa'ariaka'po.

¹⁸ Jume' taewaim chukula a'abo weyemmetchi, wate anne, Liojta betana weyemta jaana a' jiaawaaneeme. Intok ka tu'ik bem joopea'uta joaka jiapsineeme, Liojta ka tu'ure'uta joakai. ¹⁹ Inime'e juname'em, jume'e, nattepolo emo eiyaawamta joame. Inim weyemta jiba tu'ureka jiapsa. Intok inime'e, Liojta betana tu'u jiapsita, ka amet jiapsa.

²⁰ Taa eme'e, in nake'um, Krijtopo nemak werim, enchim sualeka, Liojta betana enchim majtawa'uta, che'a juni'i aet jiapseka a' sualne. Liojta tu'u jiapsie aniawaka, jiba Liojtau bicha emo nokriane. ²¹ Achai Liojta jiba enchim a' nak ta'aanee'uta, eme'e ka a' koptane, aapo'ik tu'isi enchim jiapsi i'a'po aman, jiapsakai. Intok eme'e a' bo'o bitne, juka' taewaita, itom yo'owe Jesukrijtota, tua yee a' nak jiokole' betchi'bo, jiba yuu jiapsiwamta aet itom a' bittuane'e'uta.

²² Jume'e, kee tu'isi Krijtota sualeme, am jiokoleka, junaet am aniane. ²³ Watem, bem jinne'uitune' betchi'bo, ameu nokaka am aniane. Tajiwo'otabaawame jinne'ukame benasia. Jume' watem intoko, eme'e nak jiokoline. Taa tu'isi aet emo suuane, juka' ka tu'isi jiapsaka, ka tu'ik bem joa'uta, ka enchim a' joone' betchi'bo.

Ji'ojtesuka, achai Liojta a'yo'ore'u teuwa

²⁴⁻²⁵ Aapolaika Lios intok, si'ime suawakame, ju'u itom jinne'ukame, si'ime utte'ak, ka tu'ikut ka enchim ji'opnee'ut enchim ania' betchi'bo. Intok junuen, chukula, kaita ka tu'ik ya'arika, intok alleaka enchim mabet teboneekai. A' yo'orinaa'u intok che'a a' eiyaanaa'u, intok si'ime ya'uraata bepa yo'otaka utte'ata a' jipu'unee'u, itom yo'owe Jesukrijtota yaaka'u betchi'bo au lutu'uriatune, che'a bat naatakai, i'ani, intok jiba yuu betchi'bo. Tua junuentune.

Apokalipsis

Yo'owe Jesukrijtota, ju'u aapo'ik ju'uneiyaa teboka'u

¹ Ini'i juna'a, ju'u, Liojta, Jesukrijtota ju'uneiyaatuaka'u. Junuen, aapo'ik, jume' nesauta joammeu, aet am tejwaane' betchi'bo. Juka' chukula, baa yeu weenemta. Aapo Jesukrijto intok, inika'a bitnaamta a' ju'uneiyaa tebok, ankelejta a' nesaureowata, Joan teamtau a' bittuakai. ² Aapo ju'u Joan teame intoko, si'imeta a' bichaka'u betana, lutu'uriata teuwaala. Intok aapo, achai Liojta betana nok lutu'uriata a' ju'uneiyaa, juka'a, Jesukrijtota betana lutu'uriateita.

³ Tua alleenee ju'u a' nokame, intok tua alleenee ketchia, wame'e, Liojta betana weyeka, inim ji'ojteita nokamta a' jikkajame. Intok inim ji'ojteita a' teuwaapo aman jiapsame. Bwe'ituk ju'u taewai yuma'aseka weye.

Ju'u Joan, woo busan te'opommet, Krijtota sualemmeu ji'ojte

⁴ Inepo, Joan teame, bwiaraa Aasia' tea'po, woo busanika jume' te'opommet, Krijtota sualemmeu ne ji'ojte. Achai Liojta betana, yanti elaka jiapsiwamta intok tu'ikue enchim alleenee'uta emot aune. Ju'u i'an jiapsamta betana, intok che'a bat naatekai, intok ket chukula, jiba betchi'bo tuneemta betana. Intok woo busanika, jume' ama yo'o nesaweka a' kateka'abichapo, jiapsaka ama aneka, a' tu'u jiapsiwata, yuma'isi aet a' ayuka'uta a' teuwaame betana. ⁵ Intok ketchia, Jesukrijtota betana, ju'u, Liojta betana si'imeta juka' lutu'uriata yeu a' machiaka a' teuwaame. Intok che'a bat, ju'u, mukuka, juchi jiabijtekame. Intok aapo, inim si'ime yo'o nesaweme bepa yo'o nesawe.

Jesukrijto, aapo itom nake, intok itom ka tu'uwa ya'arimmet itom jiokoeka, ame betana itom jinne'uk, kuuset mukuka, a' ojbowata wo'otakai. ⁶ Intok aapo, aapo'ik benasi, si'imemmeu itom yo'o ya'ari, intok yoemrata, aapo'iku bicha a' nokria betchi'bo, itom yo'o ya'ari. Junuen, aapo'ik, achai Liojta betana a' tekilta joone' betchi'bo. Aapo'ik eiyaawaka a' yo'orinaa'u, intok si'ime ya'uraata bepa a' nesaunee'u, jiba yuu betchi'bo au lutu'uriatune. Tua junuentune.

⁷ Ake'em a' mammate, ju'u Krijto, namupo a'abo ko'om weene. Kaabe yeu be'eeka a' bitne. Kia jume'e, jikot a' ya'a tebokame juni'i. Intok si'ime ju'u inim, ka nanau machi yoemra, junak a' bichaka, bwanne. Jeewi. Tua junuentune.

⁸ “Inepo nee juna'a, che'a bat, kee jita ayuo, jiba jiapsame. Intok ju'u, si'imekut chukula, jiba yuu jiapsineeme. Jume' leetam, Alpa intok Omeka teame benasia”, ti jiia ju'u achai Lios, ju'u si'imeku yumaka utte'akame. Ju'u i'an jiapsame, intok che'a bat naataka intok ket chukula jibapo betchi'bo tuneeme.

Krijtota teekau, yo'orisi katekamta, a' bichaka'u

⁹ Inepo Joan teame, Krijtopo ne emo mak weri. Intok emo benasia ne ae betchi'bo jikot ino bicha. Intok, yo'otaka itom annee'uta ne a' bitbae. Intok Jesukrijtota betana aniawaka, a itom bo'o bicha'po. Inepo, bawepo ili bwiata yeu kateka'po, Patmoj tea'po nee tojiritukan, achai Liojta betana nok lutu'uriata, juka' Jesukrijtota betana lutu'uriateita, yeteu in a' teuwa' betchi'bo. ¹⁰ Junama'a intok, senu lominko taewait inen yeu siika. Liojta tu'u jiapsie aniawaka ne ama aanen. Junak intok, in amapo, jiawaita utte'akamta ne jikkajak, sisi'iwook kusiata jiawaita benak, ¹¹ inen neu jiamta:

—Ineponee juna'a, ju'u che'a bat, kee jita ayuo, jiba jiapsame. Intok ju'u, si'imekut chukula, jiba yuu jiapsineeme. Jume' leetam Alpa intok Omeka teame benasia. Lipropo a' ji'ojte, juka' em bittuawa'uta. Junaka'a intok, jume'e, bwiaraa Aasia' tea'u woo busani, jume' te'opom be'eka tana a' bittuane. Jume' bwere jo'aram, Eepeso' tea'u,

intok Ejmiirna' tea'u, intok Perkamo' tea'u, intok Tiatiira' tea'u, intok Saartij tea'u, intok Pilareelpia' tea'u, intok Laorisea' tea'u jokammewi.

¹² Ne intok, au bicha kuaktek, ju'uneebaekai, jabeta junuen jiaka neu a' noka'apo. Junak intoko, amau kuakteka, woo busanika jume' kanteelam ama jaja'abwawaa'um, sawai tomie ya'arim ne bichak. ¹³ Juname'e woo busan kanteelam ama jaja'abwawa'um nasuku intok, senuk, inim yoemta benak ne bichak. Wokimmeu ko'om tajtia, tebem supekamta, intok tawiu jikat, wikosa, sawai tomie ya'arikue au suma'ik ne bichak. ¹⁴ Jume' tettebe a' choniwam, tosali, bwala boata benaekan. Tosai sapam benasia. Jume' intoko, a' pusiwam, tajim mamachiaka'abenaekan. ¹⁵ Aapo'ik jume' a' wokim, kopreta, tajipo tu'u ya'arita benasi mekka bebeojkoekan. Ju'u intok, nokaka a' jiawai, bawe ba'a biaktiam mayoau yumaka, kusisi am jia'a benasi jiaan. ¹⁶ Batatana a' mampo, woo busanim chokekan. A' tenpo betana intoko, teebe kuchi'im, nau bicha bwawiaka yeu weyen. Ju'u a' pujbawa intoko, ta'ata, unnaa a' utte'aka'a benasi machiakan.

¹⁷ Inepo a' bichakai, a' wokiwammeu, mukiata benasi ne wechek. Taa aapo, a' batatana a' mamammea net mamteka intok inen neu jiaak:

—Kat majjae. Ineponee juna'a ju'u che'a bat, kee jita ayuuo, jiba jiapsame, intok ju'u, si'imekut chukula, jiba yuu jiapsineeme —ti neu jiaak—. ¹⁸ Inepone juna'a, ju'u jiapsame. Mukukan ne. Taa i'ani, jiba betchi'bo ne jiapsa. Inepo utte'ak, intok neu lutu'uria, jume' kokkoneeme in am jinne'une' betchi'bo. Intok jume' kokkosukame, jiabijtetua' betchi'bo. ¹⁹ A' ji'ojtene juka' em bichaka'uta, juka' i'an ayukamta, intok ket, juka' che'a chukula auneemta. ²⁰ Ini'i juna'a ju'u ka em aet ju'unea'u, jume' woo busanika chokim in batatana mampo, em bichaka'um intok jume' woo busanik kanteelam ama jaja'abwawa'um, sawai tomie ya'arim betana. Jume' woo busan chokim, woo busanika te'opom be'ekatana, Liojta nok lutu'uriata weiyaaneeme teuwaa. Jume' woo busan kanteelam ama jaja'abwawame intok, jume' woo busan te'opom teuwaa.

2

Liojta betana nooki, woo busan te'opommeu weyeme: Ju'u Eepeso' teamtau weyeme

¹ Bwe'u jo'ara Eepeso' tea'po, Krijtota sualemmeu weyekamtau ji'ojtene. Junuen jiaa, ju'u, batatana mampo jume' woo busan chokim jipueme, intok woo busan kanteelam ama jaja'abwawa'um sawai tomie ya'arim ja'abweka' nasuk naj weyeme. ² Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta nee a' ju'uneiyaa. Intok juka' bettesi machika tekilta em joa'uta. Intok ka jain eaka a em bo'o bicha'uta. Intok ne ju'unea, jume' ka tu'ik bo'o jooriame, tua ka em am bibitpea'po. Ju'uneane, jume' Krijtota betana emo yeteu bittuarim ti jiaame, intok em am ju'uneiyaabaeka'po. Taa ka lutu'uriapo juname'em. Intok empo am ju'uneiyaala, ka lutu'uriata bem teuwaa'po. ³ Ka seej chukti eaka, empo binwa a bo'o bichak. Intok jikot empo emo bitlaa. Intok ka a' rojiktakai, empo tekilta yu'in ya'ala em nemak eaka, nee betchi'bo a' joakai. ⁴ Taa senu weyemta ne e tana ju'uneiyaa ka tu'ik. I'an ka bat naataka em nee nake'u benasi em nee nake'uta. ⁵ Junuen san empo, bat naataka ju'u tua em nee nak ta'aaka jiapsisuka intok i'an ka junuen em nee nake'u waateka, iniat emo temaine, intok bat naataka benasia juka' em bo'o jooria'uta a' joonee nee nakekai. Bwe'ituk ka inien tuko, ineponee lauti enchi beje'eka eu sikaa, jume' Liojta yoemiam nasuk juka' tu'ika et ayuka em a joa'uta, ka intok et a' bittuane. Ala ini'i ka inien tune, ka tu'ik betana ta'abwisi enchi eao. ⁶ Junuentaka juni'i, ika'a ne tu'ik ne e tana ju'uneiyaa. Juka'a, jume' nikolaitam ti teuwaawame joa'uta, ka em bibitpea'u. Ket juka' in ka tu'ure'uta. ⁷ Ju'u a' marmatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsi betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta. Jume'e, ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu sajakame, juya, jiba yuu jiapsiwamta yetet autuame, jume' a' takawam, jum ujyoika, achai Liojta jiapsa'po ayukame, ne am bwa'atuane.

Ju'u nooki, Ejmiirna' teamtau weyeme

⁸ 'Bwe'u jo'ara Ejmiirna' tea'po, jume' Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u, che'a bat kee jita ayuuo jiba jiapsame, intok ju'u, si'imekut chukula, jiba yuu jiapsineeme, ju'u, mukuka intok juchi jiabijtekame. ⁹ Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta ne a' ju'uneiyaa. Intok ju'u em jiokot emo bitla'uta juni'i, intok tua em kaita atteasuka'uta. Taa lutula wee'po empo, ne tana weyemtat, kaita'po jiokot eakai. Intok jume' emo juriom ti jiaame, juka' ka tu'isi bem et noka'uta ne ju'uneiyaa. Taa juname'e, bebeje'erita mak eaka jiba nau emo totoja. ¹⁰ Em ae jiokot emo bitnee'u betana, ka majjaune. Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, emo betana watem jiokot emo bittuane am eta'ateboka, junuen enchim si'imem ju'uneiyaana' betchi'bo. Intok eme'e, ili juebena ta'apo jiokot eene. Taa empo, nee betchi'bo me'enaaka juni'i, inim em jiapsa'po tajtia net eaka jiapsine. Inepo intoko, jiba yuu jiapsiwamta ne enchi bittuane, jita ujyoik em yo'onee'u benasia. ¹¹ Ju'u, a' marmatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsiwa betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta. Jume'e, ka tu'ik kaita ya'arika, tu'isi yeu sajakame, jiabijtetuawaka, intok inia mak woisi, juka' jiba betchi'bo kokkowamta, kaachin a' bitne.

Nooki, Perkamo' teamtau weyeme

¹² 'Bwe'u jo'ara Perkamo' tea'po jume'e, Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u, tebem, nau bicha bwawim kuche'ekame. ¹³ Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta ne a' ju'uneiyaa. Intok ne ju'unea, bebeje'erita, yo'otaka ane'epo em jo'aaka'po. Intok junuentaka juni'i, empo, nee betana weyemta ka koptaka a' bo'o jooria. Kia juka' Antipaj teamta a' jiapsao, juka'a, ka a' koptaka, nee betana weyemta teuwaamta, jum emo nasuk jum bebeje'erita a' ane'epo, nee betchi'bo a' me'ewako juni'i. ¹⁴ Taa ne ili jaikik weyemta ne ka tu'ik e tana ju'uneiyaa. Junama'a bwe'u jo'ara Perkamo' tea'po, waatem jume'e, Balaam tuka'uta yee majtaka'uta ka su'u tojibaeme em ama am jipue'uta. Juna'a, ju'u seenuk, Balak tuka'uta a' nok tejwaak juka' Ijra'eel yoemrata juka' ka tu'ik ya'atua' betchi'bo. Juname'e, wakajta, jume' ka tua liosimtaka yo'oriwame betchi'bo su'arita, am bwa'atua' betchi'bo. Intok juname'e, ka am jubeka juni'i, jaamuchimmak emo am tu'urituakai. ¹⁵ Ketchia, empo, junama'a waatem jume' Nikolaitam teame bem yee majta'uta ka a' su'u tojibaeme ama am jipue. Ket juka' tua ka in tu'ure'uta. ¹⁶ Junuen san empo emo temaine. Bwe'ituk ka junuentuko, lauti ne eu sikaa, intok juname'e ne beje'eka nassuane, jume' tebe kuchi'im in tenpo yeu weyemmea. ¹⁷ Ju'u a' marmatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsiwa betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta. Juka'a, ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu sikamta, Liojta betana mana' teaka, bwa'amta ka ju'uneiyaawamta ne a' bwa'atuane. Intok junaka'a, ili tossaalai tetata ne a' makne. Junama'a tetapo, bemelaka team weene. Kaabe am ta'aane. Ju'u, juname'e mabetakame, aapo jiba am ta'aane.

Ju'u nok lutu'uria, Tiatiira' teamtau weyeme

¹⁸ 'Bwe'u jo'ara Tiatiira' tea'po, jume' Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u Liojta yoemia, ju'u, tajim benam pusekame. Intok kopreta, tajipo tu'u ya'arituka'abenam wokekame. ¹⁹ Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta ne a' ju'uneiyaa, em nee nak ta'aa'uta. Intok tu'isi em nee soal ta'aa'uta. Intok nee betana tekilta em joa'apo. Intok ka jain eaka a em bo'o bicha'uta. Intok ket ne a' ju'uneiyaa, bat naataka bepa nee betana weyemta, i'an, che'a juni'i em a' joa'apo. ²⁰ Taa ne senu weyemta e tana ju'uneiyaa ka tu'ik. Juka' jamutta, Jesabel teamta em ama a' tu'ure'uta. Juka' Liojta betana ju'uneetuawaka, aapo yeteu au noka'ati jiamta. Taa juna'a, yee a' majta'ue, jume' nee betana tekilta joame, am bai tatta'aa. Junuen, jume' ka lutu'uriapo liosimtakai yo'oriwame betchi'bo ayukamta, am bwa'atuakai intok jaamuchimmak emo am tu'urituai. ²¹ Inepo, junae jamuttat binwa ne aet bo'o bichak, junuen au a' temaine' betchi'bo. Taa aapo ka junuen aubae. Intok ka a' su'u tojila juka' tua ka

tu'ik a' joa'uta. ²² I'an intoko inepo ne junaka'a jamutta, ne a' ko'okoi tatapne. Intok jume' junuen aamak ka tu'isi aneme, jikot ne emo am bittuane, ka emo am temaeko. Intok i'an junaka'a joa'uta, ka am su'u tojako. ²³ Intok jume'e, junae jamutta yeu pu'arim ne am su'ane. Intok junuen si'ime jume' Krijtota sualeme a' ju'uneiyaane, eerita yuma'isia in a' ju'uneiya'po, intok juka' jiapsita juni'i. Enchim intoko we'epulaim ne, emou a' lutu'uriatuka'po aman, a' na'ikiane. ²⁴ Taa emo betana jume' waatem, bwe'u jo'ara Tiatira' tea'po jo'aakammeu, wame'e, ka junaka'a yee majtawamta a' jikkajibaeme intok kia juka'a, juname'e, bebeje'erita betana weyeka, obiachika, kaabeta aet ju'unea'ati bem a' teuwa'uta, ka a' ju'uneiyaame, kaita intok ne juka' bettesi maisi machik ne enchim bittuane. ²⁵ Taa eme'e, juka' enchim ju'uneiyaaka enchim ta'aa'uta, ka aawas kopteka, aet jiapsine, in aman notte'u tajtia. ²⁶ Jume'e, ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu sajakame, intok bem jiapsa'u tajtia, bichau bicha juka' in am joo i'a'uta a' joame, juname'e ne utte'ata amet autuane, inim yoemratau bem yo'otune' betchi'bo. ²⁷ Junuen, juka'a, in achai Liojta in yo'otune' betchi'bo, utte'ata net a' autua'a benasia. Intok juname'e, inim si'ime juka' ka nanau machika yoemratau yo'otaka nesaune. Sisi'iwook barata jipueme benakai. Juname' nasuk jume' ka tu'isi jiapsame, am babu soto'im tuka'a benasia, am jamtane. ²⁸ Intok ketchia, inepo ne, ketwoo juka' chokita yeu weamamta ne am makne. ²⁹ Ju'u a' mammatebaeme, a' jikkajine, juka' Liojta tu'u jiapsiwa betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta.

3

Ju'u nok lutu'uria, Sartij teamtau weyeme

¹ 'Bwe'u jo'ara Sartij tea'po jume' Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u, Liojta betana tu'isi jiapsita, yuma'isi yetet a' autuame. Intok jume' woo busan chokim jipueme. Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta, ne a' ju'uneiya. Intok ka wepulsu nee betchi'bo jiapsaka, ka tua nemak eaka, mukiata benasi em machiaka'po ne ju'unea. Watem betana nee betchi'bo jiba em jiapsa'po ju'uneiyaawaka juni'i. ² Aet emo suuane, intok juka' watek emo nasuku, lu'utiseka weye'uta, a' jinne'une. Bwe'ituk juka' em bo'o jooria'uta, in achai Liojta bichapo ka junama wa'am em a' joa'apo nee a' ju'uneiyaala. ³ Junuen san au waatine, juka' em majtawaka em mabetriu. Ka a' koptanee intok aet emo temaine. Bwe'ituk ka junuen enchi aet emo suuao, senuk, jita etbwaabaeka a' weye'e benasia ne eu yebijne, empo ka ju'uneenee jak weyeo junuen in aune'po. ⁴ Junuentaka juni'i, empo, junama'a bwe'u jo'ara Sartij tea'po, waatem, ka jaikika ama jipue, tu'isi jiapsaka, ka tu'ik ka joame. Juname'e intok, tossassalal tajo'oreka nemak rejtine. Bwe'ituk junuen junammeu lutu'uria. ⁵ Jume'e, ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu sajakame, tossassalal tajo'ota atteatuanaa. Intok inime'e team, jume' jiba yuu jiapsineeme ji'ojteipo, ne ka am tucha'ariane. Ala, inepo, achai Liojta bichapo intok jume' aapo'ik ankelesim bichapo, nemak bem ea'po ne ama a' teuwaane. ⁶ Ju'u a' mammatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsiwa betana Krijtota sualemmeu teuwaawamta.

Liojta betana nooki, Pilareelpia' tea'u weyeme

⁷ 'Bwe'u jo'ara Pilareelpia' tea'po, jume' Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u a aet yoem'eetuka tu'ik joame, Lios. Ju'u, Labiituka'uta benasi yo'o nesaweme. Juka' aapo'ik ya'abae'uta, kaabe a' wiutane. Intok juka' aapo'ik ka yaa i'a'uta, kaabe a' ya'ane. ⁸ Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta ne a' ju'uneiya. Junuen san, senu lutu'uriata enchim a' maki, junaka'a kaabe a enchim a' u'aane. Empo ka jaikik utte'awakai juni'i, nee betana juka' nok lutu'uriata, empo a' nok jikkaja. Intok em nee suale'uta, a' teuwa. ⁹ Junuen san, inepo, jume' bebeje'eritamak eaka nau yaajame, jume' ka lutu'uriata teuwaame, jume' emo juriom ti jiame, taa ka lutu'uriapo juname'em. Intok inepo, bempo'im, em kateka'u ne am tojine, bem eu bwanne'

betchi'bo, junuen in enchi nak ta'aa'po, bem ju'uneene' betchi'bo. ¹⁰ Nee betana, empo juka' nesaurita a' ya'ari, ka seej chukti eaka a bo'o bichakai. Intok inia betchi'bo san inepo, si'ime inim yoemrata, jiokot au a' bitneeo taewaita a' yumako, junae, si'ime jume' inim jiapsame ji'obilaaka am ju'uneiyaakai, junak ne enchi anianee tu'isi em ama yeu weene' betchi'bo. ¹¹ Lauti ne a'abo weene. Juka' em mabetrika em ju'uneiyaa'uta, ka a' koptaka, aet jiapsine. Junuen juka' tu'ika nee betana em mabetnee'uta, kaabeta, em joo'ea'uta joaka, enchi kobaka, a' mabetne' betchi'bo. ¹² Ju'u, juka' ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu weyeme, achai Liojta jiapsa'po, ne che'a a' eiyaa tebone. Intok junama'a jiba betchi'bo, ama tawane. Intok inepo, juname'e, Liojta betana jume' team ne a' teatuane. Intok ketchia, jume' in bemela team, intok achai Liojta bwe'u jo'ara Jerusalem teamta, teekapo, Liojta kateka'a betana a'abo ko'om weyemta, juname'e team ne a' teatuane. ¹³ Ju'u a' mammatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsiwa betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta.

Liojta betana nooki, Laorisea' tea'u weyeme

¹⁴ 'Bwe'u jo'ara Laorisea' tea'po jume' Krijtota sualemmeu weyekamtau ket ji'ojtene. Junuen jiia ju'u lutu'uriapo a aet yoem'eetume, ju'u, yuma'isi, Liojta betana lutu'uriata teuwaame. Ju'u, lutu'uriata jiba a' nokame. Ju'u, si'imeta juka' Liojta ju'unakteka'uta aet yeu sika'u. ¹⁵ Si'imeta juka' em bo'o jooria'uta nee a' ju'uneiyaa. Ju'uneane, nee betana weyemta, ka tokti em a' su'u tojilatuka'po, intok kia ka tokti si'imeku em aet jiapseka'po. Che'a tu'i ean, wepulsu jiba empo aet jiapseko, oo kia tokti em a' koptako. ¹⁶ Taa empo, ba'am sukaeka'a benasi maachi. Intok junuen, ka unnaa sebekai, intok kia ka unnaa tatakai juni'i, tenpo ne enchi yeu to'one. ¹⁷ Bwe'ituk empo, yu'in emo tomek ti jiia. Si'imeta tu'isi eu weye'eti jiia. Intok kaita'po emo jiokot ea'ati jiakai. Taa empo tua kaita'po alleewamta et ayu'upo ka ju'unea. Jiokot maisi'ee maachi. Intok empo, nee bichapo, tua kaitae emo ania machika intok kaitae emo a'anaa maachi. Intok ket ka bichamta bena si'ee maachi. ¹⁸ Junuen san ne enchi tejwaa, sawai tomita, tajipo tu'uteita em neu jinune' betchi'bo. Junuen lutula wee'po, nee betana weyemtat ka jiokot em eene' betchi'bo. Intok ket, tosai tajo'ota neu em jinune' betchi'bo, em a' tajo'otene' betchi'bo, intok ka ausu'lika em jiapsine' betchi'bo. Intok juka' puj jittoata neu a' jinune, pujpo em et a' yaaka, juchi em bitne' betchi'bo. ¹⁹ Inepo si'imem jume' in nake'um, am nok tejwaa. Intok tu'isi bem jiapsine' betchi'bo, ne jiokot emo am bittua. Junuen san beja, empo nee betana weyemtat jiapsine. Intok ka tu'ik betana emo temaine. ²⁰ Ake'em a' mammate. Inepo, karita bichapo weyeka, a' ponamta benasi ne maachi. Senuk intoko, nee jikkajaka, intok nee kibachako, junama'a ne tawane. Intok junama'a, itepo nau ji'ibwane. ²¹ Jume'e, ka tu'ik koba'ika, tu'isi yeu sajakame, yo'otaka in annee'po, nemak bem joonee'uta, ne ameu a' na'ikiane. Inepo'ik, ka tu'ik kobaka, intok achai Liojtamak, yo'otaka a' kateka'po in aamak yejteka'a benasia. ²² Ju'u a' mammatebaeme a' jikkajine, Liojta tu'u jiapsiwa betana, Krijtota sualemmeu teuwaawamta.

4

Teekau, Liojta a' yo'oriwa'u

¹ Iniet chukula intok, teekata au etapolaata benak ne bichak. Ju'u intoko jiawai, sisi'iwooki kusiata benakai, che'a bat ket neu nokaka'u, inen neu jiiak:

—A'abo ja'amu, intok iniat chukula, juka' yeu weenemta ne enchi a' ju'uneiyaatuane.

² Sep su, Liojta tu'u jiapsi betana aniawaka, ne ama aanen. Junaman teekau jikat intok, si'imem bepa yo'o nesawemta ama aet yeyesa'uta ne bichak, junama'a intok senu ama katekan. ³ Ju'u intoko junama'a yo'oweta yeyesa'po katekame, tetata jajpe' teamta, ujoyisi a' machiaka'a benasi ket senu teta, kornaliina' teame, ujoyisi a' machiaka'a benasi machiakan. Intok aapo'ik kateka'po bepa, ko'oi, siari teta ejmeraalla' teamta benaka weyekan. ⁴ Junae ama yeyesa'u konila, juchi watem, senu taka ama naikim,

yo'owem ama jojoye'um ne bichak. Junama'a yo'owem jojoye'po, senu taka ama naikika ama jookan, tossassaalaik atteakai. Intok sawai tomie ya'arim, kobat amet jo'arikai. ⁵ Junae yo'o ya'arita kateka'a betana, be'oktiam benaka yeu rejten. Jiawaim intok, yukuta jimma'a benasia. Intok junae bichapo, woo busani tachiriam beeten. Inime'e, Liojta, juka' aapo'ik tu'u jiapsiwata, yuma'isi aet ayuka'uta a' teuwaa. ⁶ Ketchia, junae yo'ota kateka'abichapo, baweta benaka, intok bikriota benak naj mamachik ne bichak.

Junae kateka' nasuku intok ae konila, ju'unakteim naikika ama jiapsaka, jak chukti pupusekai ama aanen. ⁷ Seenu, inime'e aman jiapsame betana, ouseita benaekan. Ju'u intok iniat cha'aka weyeme, iniamak wooi, beseota benaekan. Ju'u intok iniat cha'aka weyeme, iniamak baji, inim yoem pujbakamta benaekan. Ju'u intoko, iniat cha'aka weyeme, iniamak naikikai, bwe'u juchajita ne'e'ebenaekan. ⁸ Juname'e naikika ama jiapsame, we'epulaka, bubusanim masakan. Intok jak chukti pupusekai. Juname'e intok, tukaariat naa buusti ka yaateka: “Yo'orisi maachi, yo'orisi maachi, yo'orisi maachi, Lios, ju'u si'ime utte'akame. Ju'u che'a bat naataka weyeme, i'ani, intok chukula jiba yuu jiapsineeme”, ti jiakai.

⁹ Intok jume' junama'a jiapsame, junuen Liojta junama'a yo'otaka katekamta, juka' jiba yuu jiapsamta yo'orisi a' eiyaaka intok a' bai sae'ebeleki, ¹⁰ jume' senu taka ama naikika yo'owe, ae bichapo tonommea jajapte. Intok juka' jiba yuu jiapsamta, a' yo'ore. Intok sawai tomie ya'arim, kobat bem jo'arim, yo'o katekamta bichapo jojoa inen jiakai: ¹¹ Achai, intok itom Lios, empo tua au lutu'uriak, em yo'oriwaka em eiyaanaa'u.

Intok ju'u em yo'o nesawee'u.

Bwe'ituk empo si'imeta ju'unaktek.

Intok em junen ea' betchi'bo ju'unakteitaka aayuk.

5

Jume' ji'osia ji'ojteim intok ju'u Bwala

¹ Junak intoko, junama'a yo'oweta yeyesa'po katekamta, batatana a' mampo, ji'osia ji'ojteim, nat biijtim ne bichak. Juna'a, nau bicha amet ji'ojteitukan. Juname'e ji'osiam intok, woo busanisi suma'itukan. ² Intok senu ankelejta, ama butti utte'akamta ne bichak, kusisi nokaka inen nattemaemta:

—Jabesa tua au cha'aka, jume' ji'osia ji'ojteim etapo betchi'bo, intok ammea am suma'im buttaa betchi'bo —ti jiakai.

³ Taa kia teekapo intok inim bwiapo intok kia betuk juni'i, kaabe juname'e liprom am etaponeeme aanen. Intok kia am bitneeme juni'i, kaabe ama yuuman. ⁴ Ne intok, tu'isi ne bwaanan. Bwe'ituk tua kaabe aanen, juname'e ji'ojteim etaponeeme. Kia juname'e am nokneeme intok am bitneeme juni'i, kaabe. ⁵ Junak san, jume' junama'a yo'otaka jokame betana, senu inen neu jiiak:

—Kat intoko bwaana. Bwe'ituk ju'u Juraa' teamtat yeu saka'ariam betana, seenu, ouseipo ta'eewame, ket, juka' che'a yo'o ya'ari, Labiituka'utat yeu simria, juna'a, juname'e ji'osiam a am etapo betchi'bo, intok jume' woo busanisi ammea suma'im, chukta betchi'bo, yo'olataka yeu simlaa —ti neu jiiak.

⁶ Junak intok san, jum, yo'ota yeyesa'po, intok jume' naikika ama jiapsame intok jume' junae konila, yo'otaka jokame nasuku, Bwalata ama weyekamta ne a' bichak. Juna'a, sejtul me'erita benaka juni'i. Woo busanim awakan. Intok woo busanim pusekai. Jume' intok, puusim, achai Liojta, juka' aapo'ik tu'u jiapsiwata yuma'isi aet ayuka, aniat yeu tajtia si'imekut naas a' bittualaa'uta, a' teuwaa. ⁷ Juna'a Bwala, jum jojoowaa'po, yo'otaka katekamtau sikaa, batatana mampo jume' liprom a' jipue'um nu'uka. ⁸ Junaka'a, jume' liprom a' nu'uko, jume' naikika jume' junama'a aneka jiapsame, intok jume' senu taka ama naikika yo'otaka ama joka'um, Bwalata bichapo tonommea japte. Juname'e yo'owe, we'epulaka, aapam jipuen intok kopaalim ama

toto'owa'um, sawai tomie ya'arim, tapunim weiyaan. Inime'e intok, Liojta yoemiam, au bicha bem emo nokria'uta teuwaan. ⁹Inime'e, bemela bwiikim bwiikan: Empo au lutu'uriak, jume' liprom em am nu'uka intok jume' nat bepa, ammea am suma'im, am chukta betchi'bo.

Bwe'ituk empo jiokot ya'atuk, intok empo junuen me'etuka ojbota wo'otakai.

Junae, achai Liojta itom yoemiane' betchi'bo itom a' tu'u ya'ariak.

Si'ime yoemrata nasuku, ka nanau maisi machik nokame, aniat yeu tajtia jiapsame betana itom jinne'ula'e.

¹⁰Intok empo, achai Liojta betana, tekilta itom a' ya'ane' betchi'bo,

Itom yo'o ya'ari, intok yoemrata itom nokriane' betchi'bo.

Intok itepo, Jesukrijtotamak inim yoemratau yo'otune.

¹¹Sep, junama'a ne naas bitchukai, juebena ankelesim ne bichak intok bem jiwaaita ne a' jikkajak. Junama'a yo'ota katekamta konila intok jume'e, naikika jiapsaka, jume' ama aneme intok jume' senu taka ama naiki yo'owem konila jokame, nape konila. Juname'e ankelesim ka a na'ikiatu maisi juebenaekan. ¹²Intok juname'e, unnaa kusisi inen jiiian:

Ju'u Bwala, me'etukame, si'imek bepa eiyaawatchisi maachik,

Intok a' nesaunee'u, suawa intok ju'u si'imeku a' yuma'ane'e'u,

Intok ju'u, si'imem betana a' eiyaanaa'u,

Intok yo'oriwaka a' eiyaanaa'u, aapo'iku lutu'uria,

ti jiiian.

¹³Intok ketchia, si'imeta jiapsaka, Liojta ju'unaktei ne jikkajak, teekapo jiapsame, inim bwiapo intok inia bwiata betuk jiapsame, intok jume' bawepo intok junama'a si'imeta anemta, inen jiame ne jikkajak:

Ju'u bem bwikrianaa'u, intok eiyaawaka bem yo'orinaa'u, intok ju'u bem nesaunee'u,

Ju'u che'a yo'otaka katekamtau intok ju'u Bwalatau, jiba yuu betchi'bo ameu lutu'uriatune,

ti jiiakai.

¹⁴Jume' naikika ama jiapsame:

—Junuentune —tim jiiian.

Jume' intoko, senu taka ama naikikai yo'otaka ama jokame tonommea japték, intok juka' jiba yuu betchi'bo jiapsamta, a' yo'orek.

6

Jume' woo busanika, ji'osiam, ammea suma'im

¹Junak intoko, juka' Bwalata ne bichak, ji'osia ji'ojteim woo busanikai ammea am suma'im, juka' wepu'ulaik bat a' chuktako. Intok jume'e, naikika ama jiapsame betana, senuk kusisi, yukuta ru'uti jia'a benasi:

—A'abo weye —ti jiamta ne jikkajak.

²Junak intok, kaba'ita, tossaalaik ne bichak. Ju'u intok aet yes simeme, mampo, kuta wiko'ita benak weiyaan. Kobat intok, sawai tomie ya'aritaka aet yecha'awak. Juna'a intok, junuen yo'olataka yeu siika. Intok junuen naa buusti, juchi wateku yo'obaekai.

³Juka' Bwalata, inia mak woika, juchi juka' senuk, ammea am suma'im a' chuktako, juchi juka' seenuk junama jiapsamta, inen jiamta ne jikkajak:

—A'abo weye —ti jiamta.

⁴Junak intok, juchi senu kaba'i sikiika ama yeu siika. Ju'u intoko aet yes simeme, inim yanti eewaka jiapsinaamta, a' lu'uta betchi'bo, lutu'uriatuawak. Intok inim jiapsame yoemrata, emo am su'aa tuane' betchi'bo. Intok tebe kuchi'im intok makwak.

⁵Juka' Bwalata, iniamak bajika, juchi juka' senuk, ammea am suma'im a' chuktako, juchi juka' seenuk, junama jiapsame betana inen jiamta ne jikkajak:

—A'abo weye —ti jiamta.

Junak intok, juchi senu kaba'ita, chukuik ne a' bichak, ama yeu sikamta. Ju'u intoko aet yes simeme, sisi'iwookta, betteawata ae ju'uneiyaawa'uta, mampo weiyaan. ⁶ Intok jume'e, junama'a jiapsaka, aneme nasukun luula, senu jiawaita inen jiamta ne jikkajak:

—Wepul kiilo tiikota, woj mamni tosai tomim, intok sebaarata, baji kiilom, woj mamin tosai tomim beje'ewaine. Taa juka' ochokok, intok kia juka' pa'asi ba'awata juni'i, tu'isi a' suuane —ti jiaan.

⁷ Juka' Bwalata, juchi juka' senuk, inia mak naikika, ammea am suma'im a' chuktako, juchi juka' seenuk junama junuen jiapsaka anemta, inen jiamta ne jikkajak:

—A'abo weye —ti jiamta.

⁸ Junak intok, kaba'ita sia sawaik ne a' bichak. Ju'u intok aet yes simeme, Kokkowamta joame, ti teakan. Junaet cha'aka intok, kokkoarim ane'u a' teuwaame, weyen. Inime'e, si'ime jume' inim jiapsame, naikisia na'ikimteitaka, juname'e betana wepu'ulaik lu'uta betchi'bo, utte'ata mabetak. Junuen nassuawakai, intok tebaae intok ko'okoe, intok jume' inim juyapo juju'enaka, naikim wokekammea yee su'a betchi'bo.

⁹ Juka' Bwalata, iniamak mamnika, juchi juka' senuk, ammea am suma'im, a' chuktako, Liojta yo'ori betchi'bo, mesa katekamta betekun, jume'e, Liojta betana nok lutu'uriata bem lutu'uriateka bem a' teuwaaka' betchi'bo su'awakame ne ama bichak.

¹⁰ Intok inime'e, kusisi nokaka inen jiaak:

—Achai Lios, yo'o nesaweme, tu'ik ausu'lik tu'ureka intok a' joame. Intok em teuwaaka'uta, a' chuchupame, jakwoosa beja empo am ya'uraa bittuanee intok itom ameu jujutne, jume' bwiau itom su'akame —ti jiaan.

¹¹ Junak intok, juname'e, tajo'ota tossalaik atteatuawak. Intok juname'e, juchi chuubaa bem yum jo'ene' betchi'bo tejwaawakan. Jume' amemak werim, Krijtota betana tekilta joame, am yuma'u tajtia. Jume' ket bempo'im benasi su'anaame.

¹² Juka' Bwalata, iniamak busanika, juchi juka' senuk, ammea am suma'im a' chuktako, bwe'uusi bwiata au yoamta ne bichak. Ju'u ta'a, tajo'ota, chukuik benasi taawak. Ju'u intoko meeche, si'ime, ojbota beansi taawak. ¹³ Jume' intok teekau chokim, bwiau ko'om yojtek. Chuna ouwota, jekae utte'akamtae, siarim a' taka yojteka'a benasia. ¹⁴ Ju'u teeka, bwe'u ji'osiata, au nat biijteka'a benasi, kaitatuk. Jume' intoko, kawim si'ime intok jum bawepo, ili bwiam yeu jokame, omot jootek. ¹⁵ Jume' intoko, inim bwiapo che'a yo'otaka, jume' reim teame, kau tesompo eusek. Intok junama'a kaupō bwere tetam nasuku. Jume'e, si'imekut yoemratau yo'o ja'abwaimmak, intok jume' totomekamemake, intok jume' watemmeu yo'o ya'arim, jume' jitat ju'uneaka utte'akame. Intok si'ime jume' tekokame, intok jume' ka tekokammak juni'i, junama eusek. ¹⁶ Juname'e intok, kawimmeu intok jume' bwere tetammeu inen jiaan:

—Itot ko'om wateka, intok itom essone, juka' che'a yo'otaka katekamta, ka itom a' bitne' betchi'bo, intok juka' Bwalata, ama butti jiokot yee a' tawaanee'uta, ka itou a' yuma'ane' betchi'bo.

¹⁷ Bwe'ituk tua suum watchisi machika ju'u taewai yuma'asuk. Liojta aet yee jiokot a' tawaanee'u. Junama'a intok kaabe, Liojta beje'eka a' yo'olataka ama yeu weene.

7

Ijra'el yoemratat yeu katriam betana, jume' machilaakame

¹ Iniat chukula intok, naiki ankelesim ne bichak, inim bwiapo, jume' naiki jeekam tenne'e betana ja'abwekame. Juname'e, naiki jume' jeeka junuen, bwiat intok kia bawet juni'i, intok kia jita juyat juni'i, ka am tennine' betchi'bo. ² Ket juchi senuk ankelejta ne a' bichak, ta'ata yeu we'e betana jikau weyemta. Intok juna'a, ju'u Lios, jiba yuu jiapsamta betana, yee ju'uneiyaana' betchi'bo, machilaata weiyaan. Ini'i ankeles intok,

tu'isi utte'aka amet chaaek, naikika jume' ankelesim, bwiapo jiapsame intok bawepo jiapsame su'a betchi'bo utte'ata mabetlammeu, inen jiakai:

³—Ka ameu suuane, jume' bwiapo jiapsammewi intok kia jume' bawepo jiapsammeu juni'i, intok kia jume' juyammeu juni'i. Jume'e, achai Liojta betana tekilta joame, machilaata bem ta'aanaa'uta, koba meje'eku kee itom amet a' yaako.

⁴Ne intok, junuen jume' bem koba meje'eku machilaatuawakame, bem jaikiaka'uta ne a' jikkajak. Woo busan taka miilim ama naiki miil. Inime'e junuen, woj mamni ama woika, jume' Ijra'eltuka'uta yoemiam betana yeu katriam, we'epulaim be'ekatana, bem koba meje'eku machilaatuawakame. ⁵Ju'u Juraa tuka'utat yeu katriam betana, woj mamni ama wooi miil, jume' koba meje'eku machilaatuawakame. Ju'u Ruben tuka'utat yeu katriam betana intok woj mamni ama wooi miil. Ju'u Gat tuka'utat yeu katriam betana intok woj mamni ama wooi miil. ⁶Ju'u Aser tuka'utat yeu katriam betana intok woj mamni ama wooi miil. Ju'u Naptali tuka'utat yeu katriam betana intok woj mamni ama wooi miil. Ju'u Manasej tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. ⁷Ju'u Simeon tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. Ju'u Lebi tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. Ju'u Isakar tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. ⁸Ju'u Sabulon tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. Ju'u Jose tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil. Ju'u Benjamin tuka'utat yeu katriam betana intok, woj mamni ama wooi miil.

Ju'u bu'uura, tosaik ausu'lik atteakame

⁹Iniat chukula ne, unnaa juebena yoemrata ne bichak. Si'ime ka nanau machika yoemrata intok ka nanau maisi machik nokame. Juname'e, ju'u che'a si'imem bepa yo'ota kateka'po, intok ju'u Bwalata bichapo ja'abwekame. Unnaa juebenaka, kaabe a am na'ikian. Intok juname'e ket, tojsassaalaik atteakan tako sawata intok ket nuk ja'abwekai. ¹⁰Si'ime kusisi inen jiiian:

Ju'u yee jinne'uwame, itom achai Lios,
Che'a yo'otaka katekamta betana,
Intok ju'u Bwalata betana weye,
ti jiakai.

¹¹Jume' ankelesim intok, si'ime, ju'u che'a yo'ota kateka'akonila ja'abwekan. Intok ket, yo'otaka ama jokame konila, intok ket, naikika, jume' ama jiapsaka aneme konila. Inime'e intok, ju'u che'a yo'ota yeyesa'abichapo, tonommea ja'abweka, bwiau tajti ko'om cha'aka, Liojta yo'oren, ¹²inen jiakai:

Inientune.
A' yo'oriwaka a' bwikrianaa'u, suawata a' jipue'u,
Intok itom a' bai sae'u alleaka au bicha teuwaanaa'u,
Intok a' eiyaanaa'u, che'a a' yo'o nesaweka utte'ata aet ayuka'u,
Juna'a, itom achai Liojtau lutu'uriatune, jiba yuu betchi'bo.

Tua inientune.

¹³Junak intok, yo'otaka jume' ama jokame betana, senu neu nattemaek:

—Jabemsa inime'e, tojsassaalaik tajo'orekame, intok jaku'ubosa yajilam —ti jiakai.

¹⁴Ne intok inen au jiiak:

—Achai, inimmet empo ju'unea, nee tejwaane.

Aapo intok, inen neu jiiak:

—Inime'e juname'em, wame'e, unnaa jiokot yee bittuawaka'po yeu sajakame. Jume'e, Jesukrijtota, Bwalapo ta'eewamta, ame betchi'bo kuuset a' ojbowata wo'otekamta, a' sualeka junae Liojtamak emo tu'uteka intok ka tu'ik kaita ya'ari benasi bem mabetrim-tunee'uta a' jajamekame. ¹⁵Junae betchi'bo, achai Liojta yo'otaka a' kateka'abichapo aane. Tukaariat naa buustia junama'a te'opopo bem joo i'awa'uta joakai. Ju'u intok,

yo'otaka ama katekame, aapo, si'imeku amemaktuka amet jekkaneeme tu benane. ¹⁶ Kaibu intok tebae intok kia ba'ae juni'i, jiokot emo bitne. Intok ju'u ta'a ka jiokot am joone. Intok kia tatariata juni'i, ka a' ine'ene. ¹⁷ Bwe'ituk ju'u Bwala, junama'a che'a yo'otaka katekamta mak aneme, aapo, bwalam suuamta benasi amemak annee. Intok jiba yuu jiapsi betchi'bo, ba'am am ji'ituane. Ju'u intok achai Lios, jakwoo juni'i ka intok bem jiokot eene' betchi'bo amemaktune.

8

Woo busanika ju'u machilaa, intok ju'u sawai tomie ya'ari kopaalim a' tattaawaa'um

¹ Juka' bwalata juchi juka' senuk, iniamak woo busanik, ammea am suma'im, a' chuktako, junaman teekau, chuubaa, kopala taawak. ² Junama lautipo jume' woo busan ankelesim, jiba Liojta bichapo ja'abwekame ne bichak. Juname'e, woo busan sisi'iwok kusiam makwak. ³ Chukula intok ket, juchi senu ankeles ama yepsak, sawai tomie ya'arita, kopaalim ama tattaawa'uta weiyaakai. Intok Liojta ama yo'ori betchi'bo, mesata bichapo kiktek. Juna'a intok, kopaalim benam juebenam makwak. Junuen si'ime jume' Liojta yoemiam, aapo'iku bicha bem teuwaa'u mak nau am kuuta' betchi'bo. Intok junama'a, che'a yo'ota yeyesa'abichapo, mesaa, sawai tomie ya'arita, Liojta ama yo'oriwa'po am joak. ⁴ Ju'u intok, kopaal bwichia, junae ankelejta mam betana, achai Liojta kateka'u jikau yuumak. Jume' Liojta yoemiam, aapo'iku bicha bem yee nokria'u mak weyekai. ⁵ Junak intok ju'u ankeles, juka'a, kopaalim ama tattaawa'uta nu'uka, junama'a mesapo, oubammea a' tapuniak. Intok junama'a, bwiaapo ko'om a' jimmaak. Junak intok unnaa kusisi jiiak. Intok yukuta ru'uti jia'a benasia, intok yuku beektia. Ju'u intoko bwia au yoyoak.

Jume' sisi'iwook kusiam

⁶ Junak intok, jume' ankelesim, woo busanika, woo busanim sisi'iwook kusiam, am jiutua betchi'bo ama yeu japtek.

⁷ Senuk, bat juname'e ankelesim betana, a' kusiawata jiutuak. Junak intok tejam bwiau yojtek. Intok ketchia ju'u taji, ojbo kuraika bwiau ko'om yojtituawak. Ka tua, taa batte nasuk aman, jum bwiaapo ju'u ayukame beetek. Junae beekika ju'u juya intok ju'u basso siarika beetek ketchia.

⁸ Iniamak woika, juchi ju'u senu ankeles, a' kusiawata jiutuak. Junak intok, senu bwe'u kauta benakai, beeteka baweu ko'om jimmaatuk. Ju'u baawe intok, ka tua, taa batte nasuk aman, ojbota benasi taawak. ⁹ Intok ka tua, batte nasuk aman, si'ime ju'u bawepo jiapsame kokkok. Jume' intok ama bwere kari bebenam kanoam, ket jiba junae beekika ama mojaktek.

¹⁰ Iniamak bajika, juchi ju'u senu ankeles a' kusiawata jiutuak. Junak intok, choki, unnaa bwe'uuka, teeka betana ko'om wechek. Tachiriata beete'e benasia. Ka tua, taa batte nasuk aman batwem intok jume' senne'ekam amet ko'om wecheka. ¹¹ Juna'a choki intok, Ajenjo' tean a' chibueka' betchi'bo. Ka tua, taa batte nasuk aman, jume' ba'am ju'u chokita betchi'bo chibusi aayuk. Juebenaka intok juname'e ba'ammea kokkok. Bwe'ituk juname'e chibusi ayukai.

¹² Iniamak naikika, juchi ju'u senu ankeles a' kusiawata jiutuak. Junak intok, ka tua taa batte nasuk aman, ju'u ta'a, ju'u meecha intok jume' chokim nasontuk. Junuen san, juname'e si'ime, ka machisi taawak. Intok junuen, ka tua taa batte nasuk aman, juname'e taewaimmet intok tukaariammet, kaita tachiriatuk.

¹³ Intok ket sepia, bwe'u juchajita benaka, senu ankelejta ne a' bichak intok a' jikkajak, mekka betana, teekapo nasuk luula ne'eeka. Intok tu'isi kusisi chaaemta:

—Tua jiokot ameu yeu weene, jume' bwiau jiapsammewi. Juchi wate jume' bajj ankelesim, kusiam bem jiutuanee'um betchi'bo —ti jiiakai.

9

¹ Iniamak mamnika, juchi ju'u senu ankeles a' kusiawata jiutuak. Ne intok, teeka betana, chokita bwiau ko'om wechiata ne a' bichak. Juna'a choki intok, ankelejtakai, mekka ko'om wojo'oriata a' etapo betchi'bo, lutu'uriakai. ² Juna'a sep su, junaka'a ko'om wojo'oriata, a' etapok. Bwe'u bwichia intok junama yeu kiktek. Unnaa bwe'uuka, tajipo jitaata tattaawa'abenaku. Ju'u bwichia intok, junama'a wojo'oriapo yeu sikame, ta'ata ka machisi tawaak. Intok juka' jekata juni'i. ³ Junama'a bwichiapo intok, bwere waka wo'ochim benaka ama yeu sajak. Inim bwiapo si'imekut ne'ekai. Jume' waka wo'ochim intok ket, utte'akan, inim, jume' machilim benasia. ⁴ Juname'e, bwiapo juyata oo basota siulata intok kia jitaata ouwota juni'i, intok kia jume' bwere juyam, ka bem nasontene' betchi'bo tejwaatuk. Alla juka' yoemrata, koba meje'eku, achai Liojta betana machilaata ka a' jipueme jiba tejwaawak. ⁵ Taa juname'e, juka' yoemrata ka bem a' su'ane' betchi'bo au bittuawak. Ala, mamni mechammeu tajtia, ko'okosi bem am joone' betchi'bo jiba. Juname'e intok, yee jujjako, machilta senuk a' jujjaka'a benasia ko'okoekan. ⁶ Juname'e taewaimmetchi, ju'u yoemra kokopeene. Taa ka kokkone. Intok junuen kokopeaka juni'i, kokkowame kaita tune.

⁷ Juname'e wo'ochim, kaba'im nassuawa'u bicha kateme bebenaekan. Bem kobammet, sawai tomie ya'arita bebenam amet jo'ariakan. Intok yoem pujbakame bebenakan. ⁸ Jamutta tettebem a' choneka'a benasia, chonekan. Intok jume'e, bem tamim, ousei tamim bebenaekan. ⁹ Juname'e, si'ime bem takaa, sisi'iwookie bem emo ania benasia machiakan. Ju'u intok, juname'e masam jiawai, juebena kaba'i kaarom, nassuawa'u bicha tenne'e benasi jiian. ¹⁰ Jume' bem bwasiyam, machil bwasiya bebenakan. Junaen wichakai. Intok juname'e, mamni mechammeu tajtia yoemrata bem ko'okosi joone' betchi'bo, bem bwasiampo utte'akan. ¹¹ Juname'e wo'ochim, ameu yo'ota jipuen, bwiapo ko'om wojo'oriapo ankeles. Ini'i ankeles, ebreo nokpo Abbaron tean. Rieeko nokpo intok, Apolyon tea, ju'u jita lu'u lu'utame, ti teuwaa.

¹² Wepulaka jaibu simsuk ju'u ama butti jiokot emo bitwame. Taa ketuni juchi woika be'ee.

¹³ Iniamak busanika, juchi ju'u senu ankeles, a' kusiawata jiutuak. Junak intok jiawaita ne jikkajak, achai Liojta bichapo, mesa sawai tomie ya'arita betana yeu weyemta. ¹⁴ Juna'a jiawai intok, juchi inia mak busanika, ju'u ankelejtai, ju'u sisi'iwook kusiata jipuemtawi inen jiiak:

—Naikika, jume' ankelesim su'u tojine, jume'e, bwe'u batwee Eupraatej tea'anaapo suma'im —ti jiiak.

¹⁵ Junuen jume' naiki ankelesim su'u tojituk, ka tua, taa batte nasuk aman, yoemrata a' su'a betchi'bo. Bwe'ituk inime'e, jiba junama lauti betchi'bo intok junae taewaita intok junae mechata intok junae wasuktiata betchi'bo yeu pu'arimtukan. ¹⁶ Juname'e betana jume' sontaom kakaba'ekame, bem jaikiaka'uta ne a' jikkajak. Juname'e intok, wooi sien miiyon tukan.

¹⁷ Junuen san ne, juname'e kaba'im am bittuawak tenkupo benasia. Jume' intok amet kateme, tawit, sisi'iwookie emo pattalamtukan, sikiisia, teweesia intok sawaisi yoka'immea. Jume' intoko bem kaba'im, ouseim benam kokobakan. Intok inime'e, bem tempo, taji, bwichia intok asupreta beete'e benasi yeu weaman. ¹⁸ Ka tua, taa batte nasuk aman, ju'u yoemra iniae baji weemtae kokkok. Kaba'im betana tempo yeu weyemtae. Tajie, bwichiae, intok asupretae. ¹⁹ Bwe'ituk juname'e kaba'im, tempo intok bwasiapo junuen utte'akan. Bwe'ituk juname'e, bem bwasiyam, bakotchim bebenaekan, kokobakai. Intok junammea yee ko'okosi jooan.

²⁰ Taa ju'u wate yoemra, tawakame, jume' inime'e bajika jiokot yee joammea ka kokokame, ka tu'ik bem bo'o jooria'u betana, ka a' su'u tojak. Intok kia jume' ka tu'i jipsim juni'i, jiba am yo'orekai. Intok kia jume' ka lutu'uriapo liosim yo'oriwame,

sawai tomie oo tosai tomie oo sisi'iwookie, intok tetae intok kia kutae ya'arim, ka bichame intok ka jikkajame intok kia ka rejteme juni'i, jiba am yo'orekai. ²¹ Intok kia bem yee su'anee'u betana juni'i, ka emo temaek. Intok kia yee sibowamta betana, intok jaamuchim, ka am jujubeka, bem amemak emo tu'uree'uta, intok kia juka' bem jita e'etbwa'u betana juni'i, ka a' su'u tojak.

10

Ju'u ankel, jume' ili liprom jipueme

¹ Junak intoko, juchi senu ankelejta, tu'isi utte'akamta, teeka betana, namupo ko'om weyemta ne bichak. Intok a' kobawa bepa, teweika, sawaika intok sikiika, ko'oi, ae bepa jipuen. A' pujbawa intok, ta'ata benasi tachiriakan. Jume' intok, a' wokiwam, taji buaktiam ja'abweka'a benaekan. ² A' mampo, ili ji'osiam etapaim jipuen. Intok batatana a' wokimnea, bawepo weyekan. Miko'otana intok bwiapo wokekan. ³ Junak intok, utte'aka chaaek, ouseita a' jijia'a benasia. Junaka'a intoko junuen a' jijiako, woo busanika yuku jimaarim benaka, bem teuwaari jikkajituk. ⁴ Woo busanika juname'e jiusuko, junaka'a bem teuwaa'uta ne a' ji'ojtebaen, taa teeka betana jiawaita inen neu jiamta ne a' jikkajak:

—Juname'e woo busanika junuen kusisi jikame teuwaaka'uta, empola a' ju'uneiyaane. Intok ka a' ji'ojtene —ti jiiak.

⁵ Chukula ket ju'u ankeles, baweta bepa intok bwiata bepa weyeka, in bichaka'u, batatana teekau jikau mamtek. ⁶ Intok juka' jiba yuu jiapsamta, juka' teekata, bwiata intok juka' baweta, intok si'imeta waka'a junama'a ayukamta ju'unaktemta, a' teuwaaka a' lutu'uriatekai:

—Kaita intoko bo' bitwame tune —ti jikai—. ⁷ Bwe'ituk juka' taewaita yumako, junak iniamak woo busanika, juka' ankelejta sisi'iwook kusiata a' jirutua taiteko, junak juka' achai Liojta, aapo'ik jiba ju'uneiyaaka yeu weenemta, jaibu a' yuma'asuka'uta ju'uneiyaanaa. Aapo'ik jiba inia betana jaibu jume' aapo'ik yeu pu'arim chukula yeu weenemta teteuwaame, bempo'im a' ju'uneiyaatuariaka'a benasia.

⁸ Ju'u jiawai, che'a bat in jikkajaka'u, ju'u teeka betana weyeme, juchi wee'po neu nokaka, intok inen neu jiiak:

—Noolia, ju'u ankeles, baweta bepa, intok bwiapo weyekamtau sikaa, intok jume' ili ji'osiam etapaim, mampo a' jipue'um, am nu'une —ti neu jikai.

⁹ Nejpo intoko junae ankelejtau ne siika, jume' ili ji'osia ji'ojteim intok ne au a'awak. Junak intok aapo inen neu jiiak:

—Jiba, am nu'ee, am bwa'ane —ti neu jiaka—, em tenpo mumu ba'awam benasi kakane, taa am bwa'asuko, chukula chibusi aune —ti jiiak.

¹⁰ Junak intoko, jume' ji'osiam, ju'u ankelejta mampo ne am nu'uka. Juname'e intok ne am bwa'aka. Intok in tenpo kakaekan. Taa chukula nee am bwa'asuko, chibusi aayuk.

¹¹ Sep ket inen neu jiuwak:

—Utte'a, juchi em a' teuwaane'po juka' achai Liojta si'ime, ka nanau machi yoemrata betana intok ka nanau maisi machik nokame betana intok jume' che'a yo'o ya'arim betana, juka' a' teuwaa'uta.

11

Jume'e, woika, Liojta betana bittuarim

¹ Junak intok, bakata benak nee makwak, jita'a ae tammachiawa'u benak. Intok inen neu jiuwaak:

—Kikteka, sikaa, intok achai Liojta te'opota a' jai beetchiaka'uta intok juka'a, Liojta ama yo'oriwa'uta, mesata, jai beetchiaka'uta a' ju'uneiyaane. Intok jume' junama'a aneka, Liojta yo'oreme am na'ikiane. ² Taa junama'a te'opopo pa'aria tana tebata

mayoata, ka a' tamachiane. Bwe'ituk juna'a, jume' ka inim jomemmeu su'u tojiri. Juname'esana, woi taka intok ama wooi mechammeu tajtia, Liojta bwe'u jo'ara' tea'po, bempo, bem ea'uta joaka ama ane. ³ Inepo intoko —ti jiia ju'u achai Lios—, wooim jume' nee betana nokneeme, ne aman bittuane. Juname'e intok, miil intok ama wooi sientu, intok ama baji taka taewaimmeu tajtia ama anee, chuchukuik atteakai.

⁴ Inime'e woika Liojta betana yeteu nokneeme, juname'em, wame'e wooi oliibo ouwom teuwa'u, intok jume' woika kanteelam ama jaja'abwawa'um, achai Lios, bwiata ju'unaktekamta bichapo ja'abwaim. ⁵ Senuk, inimmeu a' suabaa, bempo, tenpo tajita yeu rejtitua. Jume' am beje'eka aneme, tokti am tattaa. Intok junuen mukne, jabetaka juni'i, am beje'eka aneme. ⁶ Inime'e, Liojta betana kateme, junuen utte'ak, juka' teekata, bem a' cha'atutuaka, junuen ka yukne' betchi'bo, jume' taewaimmet, achai Liojta betana bem yeteu noksu'utajtia. Intok ket utte'ak, jume' ba'am, ojbota benasi bem am ya'ane' betchi'bo. Intok jume' inim bwiapo jiapsame, jiokot bem emo am bittuane' betchi'bo, jita juni'i ko'okoata bem joa'ue, jaikisi bem aubae'ebeekisia. ⁷ Taa juname'e, juka' bem tekilta am chupa'asuko, ju'u bwia wojo'oku, mekka ko'om betana, majjaiwatchika jita ama yeu weeneeme, amemak nassuane, am kobaka intok am su'ane. ⁸ Juname'e, jume' bem takaam, jum bwe'u jo'arapo naj katwa'apo su'u tojinaa. Juka'a, itom achai, kuuset a' poponwaka'po. Ini'i inika'a teuwaabaawa'po, bwe'u jo'ara Sorooma, intok ket bwiaraa Ejipto' tea. ⁹ Intok baji taewaim intok ama nasuk taewaita yuma'u tajtia, si'imekut betana, ju'u ka nanau machi yoemra, intok ta'abwik nokame, juname'e su'awakame, bem takaam ama bitne. Intok juname'e, kaabem am ma'aa i'ane. ¹⁰ Inim bwiapo jume' jiapsame, alleene, juname'e kokkoka' betchi'bo. Intok junuen, tua alleakai, bempo naas jita emo mimikne. Bwe'ituk juname'e wooi o'owim, achai Liojta betana yeteu noka'um, ame betchi'bo jiokot emo bitwame tukan. ¹¹ Taa chukula, jume' baji taewaim intok ama nasuk taewaita simsuko, ju'u Lios juchi am jiapsituak. Juname'e intok juchi joetek. Intok si'ime jume' am bichakame, tu'isi womtek. ¹² Sep ketchia, juname'e woika, Liojta betana yeteu nokame, teeka betana jiwaaita utte'akamta jikkajak:

—A'abo em jikau ja'amu —ti ameu jiamta.

Juname'e intok, namupo teekau sajak. Jume' intok am beje'eka aneme am bichak. ¹³ Junama'a lautipo, bwia tu'isi au yoyoak. Intok rebbeika, juna'a bwe'u jo'araa, ko'om wehek. Intok woo busan miiltaka, junaka'a au yoyoa'po kokkok. Intoko ju'u wate yoemra, ka kokokame, ama butti majjaekai, Liojta, teekau katekamta yo'orek.

¹⁴ Jaibu woika, jume' amet tua jiokot emo bitwame saka'asuk. Taa ket, inia mak bajika, jiokot emo bitnaame lauti yuma'ane.

Woo busanika ju'u sisi'iwook kusia

¹⁵ Iniamak woo busanika, juchi ju'u senu ankeles, a' kusiawata jiutuak. Junak intok, teekau jiwaaim, tua utte'aka jikkajituk:

Inim bwiapo, si'ime jume' ya'uraam, itom achai Liojtau intok ju'u Krijto, a' yoemiabeu emo su'u tojila.

Aapo intok, jiba yuu wasuktiammeu tajtia nesaune, ti jiame.

¹⁶ Junak intoko, jume' senu taka ama naikika, yo'otaka, achai Liojta bichapo ket jum yo'owem joye'po jokame, tonommea ja'abweka, bwiau tajtia ko'om pujbaka intok junuen Liojta yo'orekai, ¹⁷ inen jiakai:

Enchi te bai sae, achai Lios, si'ime utte'akame.

Empo i'an jiapsame, bat naatakai juni'i.

Bwe'ituk empo a' mabetla, si'imem bepa em yo'otunee'uta.

Intok empo jaibu nesawe,

ti jiakai.

¹⁸ Jume' ka nanau machika yoemram, ka alleaka, omtemme.
 Taa yuma'asuk ju'u taewai, em aet yee jikot emo bittuane'e.
 Intok ketchia ju'u taewai, jume' kokkoarim em am ya'uraa bittuane'e.
 Intok empo, jume' ee betana yeu pu'arim, yeteu noktuawame, intok jume' wepulsi eu
 emo su'u tojilame,
 Intok jume'e, enchi yo'ori ta'aaka jiapsame, empo, juka' ameu tu'ik am bittuane.
 Kia jume' che'a eiyaawame oo kia jume' ka eiyaawame juni'i.
 Intok ket, inim bwiapo, jume' si'imeta lu'utame, em am lu'utane'e.

¹⁹ Junak intok, teekau, ju'u achai Liojta te'opo etapowak. Junama'a wajiwa intok,
 aapo'ik bemela lutu'uria a' ya'ariwa, ju'u kaaja, sawai tomie ya'ari a' teuwaame, ama
 bittuk. Yuku be'oktiam intok yeu machiak. Intok jiawaim, kusisi yuku ru'uti jia'a benasi
 jiakai. Bwia intok tu'isi au yooan. Intok tua utte'aka tejam yukuk.

12

Ju'u jamut intok ju'u woo busanim kobakame

¹ Junak intok, teekau, machilaa yeu machiak. Senu jamut, ta'ata benasi beojkok
 tajo'orekai. Ju'u intok meeche, a' wokim betuk katekan. Intok woj mamni ama
 wooi chokekamta sawai tomie ya'arita, kobat aet yecha'ikai. ² Ini'i jamut abe yeu
 kikten. Intok wantiriammea tu'isi chaaen. Bwe'ituk ba'asoabaekai, jikot au bichan.
³ Junama'a lauti, juchi senu machilaa, teekapo yeu machiak. Jitaa jiapsaka, unnaa
 bwe'uuka, sikiika, woo busanim kobakai. Intok woj mamnim awakai. Intok we'epul
 a' kobammet, jitae ya'arim aet jo'ariakan. ⁴ Ini'i, a' bwasiae, jume' chokim teekapo
 aukame, ka tua, taa batte nasuk aman am biaktaka, bwiau ko'om am beebak. Junak
 intok ini'i, woo busanim kobakame, ju'u jamut, yeu kiktebaemta bichapo kiktek, junae
 uusi, yeu a' tomteko, sep a' bwa'abaekai. ⁵ Ju'u jamut intok, o'outa asoak. Ini'i
 san, sisi'iwook baarata jipueka, che'a bepa yo'o ya'uraataka, si'ime ka nanau machi
 yoemratau yo'otuneekai. Sep intok juna'a, juka' a' asoawata u'aawak. Intok ini'i, achai
 Liojta aapo'ik che'a yo'otaka a' kateka'u tojituk. ⁶ Ju'u jamut intok, bamseka, bweka
 pa'ariau bicha yeu siika, jumun, achai Liojta jaibu a' yebij i'a'awi. Junuen junama'a
 a' ji'ibwatuana' betchi'bo, senu miil ama woi sientu intok ama baji taka taewaimmeu
 tajtia.

⁷ Chukula intok ket, teekapo nassuawame ama yeu siika. Junama'a ju'u ankeles-
 immeu yo'owe, Mikel teame, intok jume' aamak eame ankelesim, juka' sikiika woo
 busanim kobakamta beje'eka nassuak. Ju'u intok, woo busanim kobakame intok jume'
 aamak eame ankelesim, ket nassuak. ⁸ Taa inime'e ka yo'oka yeu sajak. Teekau
 intok, kaita intok lutu'uria ame betchi'bo aukan. ⁹ Junuen san beja, juna'a sikiika,
 woo busanim kobakame, junama'a yeu bepwak. Tua che'a bat naatakai wa'a au bakot
 yaakame, ju'u yee bai tatta'aame, intok bebeje'eri, ju'u ka tu'ikut yee nana'atejome. Ini'i
 intok jume' aamak eame ket bwiau ko'om wo'otawak.

¹⁰ Junak intok, teekau, jiawaita utte'aka inen jiamta ne jikkajak:

—Ju'u taewai aet yee jinne'unaa'u jaibu yuma'asuk, aapo'ik betana utte'awa intok
 juka' itom Lios, yo'otaka a' nesauneo. Intok a' yoemiawata, Krijtota, che'a a' nesauneo.
 Bwe'ituk ju'u, jume' Krijtopo itomak werim, ka tu'ikut am nana'atejome yeu beepri.
 Ju'u, taewait intok tukaariat naa buustia itom achai Liojtau am nana'atejoo'u. ¹¹ Jume'e,
 Krijtopo ito mak werim a' koba'i, Bwalata me'ewakamta bem sualeka' betchi'bo. Intok
 achai Liojta betana juka' nok lutu'riata bem a' lutu'uria ya'ari betchi'bo. Bwe'ituk
 su'anaaka juni'i, ka emo beutiak. ¹² Junuen san eme'e teekau jiapsame, tua alleene.
 Taa tua jikot machine, jume' inim bwiapo intok jume' bawepo jiapsame betchi'bo.
 Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, tu'isi o'omtilatakai emou ko'om yebijlaa. Bwe'ituk ju'unea a'
 bwijnaa'uta, abe a' yuma'apo.

¹³ Ju'u, sikiika woo busanim kobakame intok, ju'uneakai, bwiau ko'om a' jimmaatuka'po, ju'u jamut, o'outa asoakamtau sua taitek. ¹⁴ Taa juna'a jamut, bwe'u juchaji masam benam makwak, junuen, a' yebijnee'u, bweka pa'ariau bicha a' ni'ine' betchi'bo. Mekkaa, ka junae bebeje'erita be'emu. Jumun a' ji'ibwatuana'awi, baji wasuktiam intok ama nasuk wasuktiammeu tajtia. ¹⁵ Ju'u, che'a bat naataka au bakot yaakame, a' tenpo, ba'am yeu simtuak, junuen batweta ya'abaekai, junaka'a jamutta a' nuk simne' betchi'bo. ¹⁶ Taa ju'u bwia, juka' jamutta aniak. Bwe'ituk juna'a bwia, juka' bebeje'erita, tenpo ba'ata yeu simtuaka'uta, a' nu'uka. ¹⁷ Iniamak san ju'u sikiika woo busanim kobakame, tu'isi o'omtek junaka'a jamutta beje'ekai. Junak intok sikaa, junae jamuttat yeu katriam tawalammak nassuabaekai. Jume' achai Liojta betana nesaurim nok jikkajame. Intok jume'e, juka' lutu'uriata ka koptame, Jesukrijtota betana lutu'uriateita.

13

Wooika, jume' jita naikim wokekame

¹ Bawe mayoat kikteka, ne intok junama'a bawepo ba'apo betana jitaa, jikau weyemta ne bichak. Woo busanim kobaka, intok woj mamnim awakamta. Intok we'epul a' awammet, jita, sawai tomie ya'arim aet jo'ariakan. A' kobawammet intok, Liojta beje'eka jaana nokame aet ji'ojteitukan. ² Ini'i jita, naikim wokekamta in bichaka'u, ju'u yookota benaekan. Jooso' teamta benam intok wokekan. Intok ouseita benak tenekai. Ju'u intok, sikiika, woo busanim kobakame, junaka'a, aapo'ik betana utte'ata intok si'imem bepa yo'otaka a' nesaunee'uta aet autuak. ³ Junae jita, naikim wokekamta, wepul a' koba, muk maisi ko'okosi ya'atukan. Taa jum, muk maisi ko'okosi a' aula'po, tu'ireak. Intok si'ime aniat, ju'u yoemra a' suum'eiyaaka intok junau emo su'u tojak a' yoem'eiyaakai. ⁴ Intok juka' sikiika, woo busanim kobakamta, inime'e a' yo'orek. Bwe'ituk, aapo'ik juka' naikim wokekamta, utte'ata aet autuaka' betchi'bo. Intok juka' naikim wokekamta, ket bempo a' yo'orek, inen jiakai:

—Kaabe ale benaka machika aane. Intok kaabe a' beje'eka nassuane —ti jiakai.

⁵ Ketchia, ini'i naikim wokekame, suawakamta a' teuwa'a betchi'bo, ujyoik intok Liojta beje'eka, jaana a' nokne' betchi'bo suawata aet autuak. Intok woi taka intok ama wooi mechammeu tajtia a' yo'otaka a' nesaune' betchi'bo lutu'uriakan. ⁶ Intok tua junuen aayuk, Liojta beje'eka, jaana nookak. Intok ka a' yo'otuka'a benasia, ka a' yo'orek. Liojta te'opowata intok kia jume' teekau jiapsame juni'i, ka yo'orek. ⁷ Intok ketchia, jume' achai Liojta yoemiam beje'eka a' nassuatuawak, juname'e a' koba'u tajtia. Intok si'ime aniat ka nanau machi yoemra, ka nanau machik nokammeu, ameu a' yo'otune' betchi'bo au lutu'uriatuawak. ⁸ Junaka'a naikim wokekamta, si'ime jume' inim bwiapo jiapsame, a' yo'orek. Jume'e, bem team, Bwalata ji'osiam, jiba yuu betchi'bo jiapsineeme ji'ojteimpo, ka ama ji'ojteim. Ju'u kee aniata ju'unaktewao naateka, a' me'etune'e betchi'bo yeu pu'awakame.

⁹ Ju'u a' marmatebaeme a' jikkajine.

¹⁰ Jume'e, watem eta' betchi'bo, am bwiseka am utte'a jooriame,

Ket bempo jiba junaen ya'anaa.

Intok wame'e, tebe kuchi'immea yee su'arime,

Ket bempo jiba junaen ya'anaa.

Inia betchi'bo san, jume' Liojta yoemiam, utte'a, yo'owe Jesukrijtotat eaka, a bem bo'o bitne'po.

¹¹ Chukula ket ne juchi seenuk, naikim wokekamta bichak, bwiapo yeeu, jikau weyemta. Ini'i, bwalata benam wooim awakan. Taa ini'i, ju'u sikiika, woo busanim kobakamta benasi nookan. ¹² Intok ini'i, che'a bat naikim wokekamta, bawepo yeu sikamta benasi, yo'o nesaweka, junae mak aane, intok aamak eakai. Ini'i intok, inim bwiapo, si'ime jiapsame, juka' ba'apo, che'a bat yeu sikamta am yo'orituan, juka' kobat

muk maisi ko'okosi aulataka tu'ireakamta. ¹³ Ketchia, ini'i, machilaata, ka a jootu maisi machik jooan. Tajita juni'i, teeka betana ko'om weamtuakai, ju'u yoemrata bichapo. ¹⁴ Intok ini'i, machilaae, junae che'a bat yeu sikamta mak aneka, a' jootuawa'ue, junuen jume' inim jiapsame am bai ta'aak. Intok junamet nesawek, ju'u muk maisi ko'okosi ya'aritaka, ka mukukamta benak, jitae bem a' ya'ane' betchi'bo. ¹⁵ Ju'u intok, naikim wokeka, chukula yeu sikame, utte'atuawak, juka' bat yeu sikamta benak, ya'arita, jiapsiwamta aet autua' betchi'bo. Junuen, junaka'a ya'arita a' nokne' betchi'bo. Intok si'ime jume' ka a' yo'oreme, am su'a tebo betchi'bo. ¹⁶ Intok ketchia, si'imem, jume' eiyaawame intok jume' ka eiyaawame juni'i, totomekame intok kaita jipueme juni'i, intok jume' tekokame, intok kia jume' ka tekokame juni'i, batatana mampo oo koba meje'eku, bem ae ju'uneiyaatunee'uta, machilaata amet a' ya'a tebok. ¹⁷ Intok kaabe a jita jinunee oo a jita nenkinnee juni'i, ju'u naikim wokekamta betana machilaata ka aet ya'aritakai, oo junae naikim wokekamta team oo junae team jume' nuumerom. ¹⁸ Iniat ju'unee betchi'bo koba suawata waata. Ju'u intoko suawaka ju'uneame, juka' naikim wokekamta a' team ju'uneiyaa betchi'bo tu'isi a' bichaka, numerompo am jariune. Bwe'ituk juna'a nuumero, jiba inim bwiapo jiapsamta teuwa. Ju'u nuumero intok, busan siento ama baji taka ama busani juna'a.

14

Jume' woo busan taka miil intok ama naiki miil taka, bwikame

¹ Chukula intok ket, juka' Bwalata, kawi Sion tea'po jikat weyekamta ne bichak. Inia mak intok, woo busan taka miil intok ama naiki miil taka, waate aamak ja'abwekan. Inime'e, Bwalata intok a' achai Liojta team, koba meje'eku amet ji'ojteim tukan. ² Junama'a lautipo, sep, jiawaita teeka betana weyemta ne a' jikkajak. Juna'a, jiawai, bawe ba'a biaktiam mayoau yumaka, kusisi am jia'a benasi jiaan. Intok yukuta, utte'aka, binwa kusisi a' jia'a benasia. Watem juebenam, bem aapam jjutua'a benasia. ³ Juname'e intok, bemela bwiikim bwiikan. Liojta che'a yo'otaka a' kateka'abichapo. Intok naikika, jume' ama jiapsame bichapo. Intok jume' yo'otaka ama jokame bichapo. Juname'e bwiikim, kaabe a am suawa'un. Ala jume' woo busan taka miil intok ama naiki miiltaka, jume' inim jiapsame betana jinne'uwakame jiba. ⁴ Inime'e juname'e, jume' ka jaamuchimmak emo tu'urisukame. Bwe'ituk bempo Liojta betchi'bo jiba jiapsa. Intok juka' Bwalata, ka a' koptaka, jakun a' aneo juni'i, aamak rejte. Inime'e, achai Liojta intok ju'u Bwalata betchi'bo, inim yoemrata betana jinne'urimtuk, jume'e, che'a bat kateka a' mikwaka'um benasia. ⁵ Aa noki'ichia tua kaita amet teuwak. Bwe'ituk inime'e, Liojta yo'otaka a' kateka'abichapo, ka tu'uwata kaita ya'arika aane.

Baji, jume' ankelesim teuwaaka'u

⁶ Junak intok, juchi senuk ankelejta, teekapo nasuk luula ne'emta ne bichak. Ini'i, Jesukrijtota betana nok lutu'uriata intok weiyaan, tu'ik intok jiba betchi'bo tunemta. Junuen jume' bwiapo jiapsammeu, si'ime ju'u ka nanau machi yoemratau, intok ka nanau maisi nokammeu a' teuwa betchi'bo. ⁷ Intok unnaa kusisi inen jiaan:

—Achai Liojta eme'e ee majjaune, intok au bicha enchim a' yo'oree'uta, a' teuwaane. Bwe'ituk yuma'asuk ju'u taewai, aapo'ik yee aet ya'uraa bittuane'e'u. Eme'e juka' teekata intok juka' bwiata intok baweta intok jume' senne'ekam yaakamta a' yo'orine.

⁸ Iniet cha'akai intok, inia mak woika, juchi senu ankeles yepsak inen jiaikai:

—Jaibu wetchuk, jaibu wetchuk ju'u bwe'u jo'ara Babiloonia, inim tu'isi eiyaawame. Bwe'ituk junama'a si'imeta juka' ka nanau machi yoemrata, tiusi ama butti ka tu'ikue a' nayyotek.

⁹ Sep ket, junaet cha'aka iniamak bajika, juchi senu ankelej yepsak, intok unnaa kusisi nokaka inen jiaikai:

—Jabetaka juni'i, juka' naikim wokekamta intok kia juka' ale benasi ya'arita juni'i, a' yo'oreko, intok inia betana koba meje'eku oo a' mampo juka' machilaata aet ya'a teboko, ¹⁰ ini'i ket, achai Liojta betana, tua ka tu'ika jiokot maachik bitne, aapo'ik Liojta betana juka' tua ka a' allea'uta. Intok junuen, ka jiokoliwaka taji'asupreka'po, jiokot au bitne, Liojta ankelesim intok ju'u Bwalata bichapo. ¹¹ Ju'u bwichia, juname'e, jiokot emo bicha'po, jiba yuu betchi'bo ama jikau weene. Intok taewait intok kia tukaariat juni'i, kaita yum jo'ariatune, jume'e, juka' naikim wokekamta intok kia juka' ale benasi ya'arita juni'i, a' yo'oreme, oo kia junae betana juka' machilaata mabetakame betchi'bo. ¹² Inia betchi'bo san jume' Liojta yoemiam intok jume' Liojta betana nesaurim bo'o jooriaka jiapsame, intok Jesukrijtota, ka koptaka a' sualeme, utte'a, bettek ameu yuma' nasuk, jiba a bem bo'o bitne'po.

¹³ Junak intoko, teeka betana jiawaita weyeka intok inen neu jiamta nee jikkajak:

—Inika'a ji'ojtenee ti neu jiiak: “Inim bichau bicha, tua alleenee jume'e, yo'owe Jesukrijtota sualeka kokoneeme.” Jeewi ti jiia ju'u Liojta tu'u jiapsiwa, bwe'ituk ju'u bem tekilta betana yum jo'ene. Ju'u intok tu'ika bem ya'ari, junaman ameu tu'ineeka amet ju'uneiyaanaa.

Inim bwiapo ju'u jichupawakame

¹⁴ Junak intok tossaalaik namuta ne bichak. Junae namuta bepa intok, Liojta usita benak ama katekamta. Ini'i kobat, sawai tomie ya'arita aet yecha'ikai. Bwaawi oosam intok mampo jipuen. ¹⁵ Te'opopo yeeu intok, juchi senu ankeles yeu siika. Ju'u namuta bepa katekamtat inen utte'aka aet chaekai:

—Em osam nu'uka, juka' echita a' toboktane. Bwe'ituk jaibu yuma'asuk ju'u taewai. Ju'u intok bwiapo eechi, tu'isuk.

¹⁶ Sep su ju'u namupo bepa katekame, jume' a' osawammea echimuta chuktak. Intok juka' echita yeu sikamta a' toboktak.

¹⁷ Junak intoko juchi senu ankeles, teekau te'opota kateka'po yeu siika. Juna'a juni'i ketchia, osam bwaawim weiyaakai. ¹⁸ Intok mesaa, Liojta ama yo'oriwa'po betana, juchi senu ankeles ama yeu siika, tajita ya'a betchi'bo, lutu'uriakai. Intok ju'u bwawim osakamtau kusisi chaaek:

—Jume' em bwawi osam nu'uka, bwiau, jume' pa'asi takam am toboktane. Bwe'ituk jaibu tu'i —ti au jiiak.

¹⁹ Ju'u ankeles intok sep su, jume' a' osawammea, echimuta chuktak. Intok jume' pa'asim yeu sikame toboktak. Juna'a intok, am ba'awa'u betchi'bo jita'po bwe'uuku am to'aak. Ini'i san juka' Liojta, tua yee jiokot a' bittuane'e'uta, a' teuwaa. ²⁰ Jume' pa'asim, jum bwe'u jo'araapo mayoau, pa'akun bicha ba'awa'uwak. Intok jum bem to'aawaka'po, ojbo ama yeu siikan. Kaba'im tenimneu jikau yumakai. Intok baji sien kiloometromneu tajtia buitekai.

15

Woo busan jume' ankelesim, woo busan ko'okoata weiyaa'u

¹ Jum teekau, juchi senu machilaata bwe'uuka intok majjaiwatchik ne bichak. Woo busan ankelesim, woo busanika, juka' lu'utineeka, yee jiokot emo bittuawamta weiyaakai. Junaemak lu'utineekai ju'u achai Liojta, tua ka a' allea'u.

² Ketchia baweta, bikriota benasi naj mamachika intok taji mak kurai benak ne bichak. Intok wame'e, juka' naikim wokekamta intok juka' ale benasi juka' ya'arita intok kia junae betana juka' machilaata koba'ika yeu sajakame, inime'e, junae baweta benaka naj mamachik naapo ja'abwekan. Aapam intok achai Liojta betana bem makrim, nuk ja'abwekai. ³ Inime'e intoko, ju'u, Liojta betana tekilta joame, Moiseej tuka'uta betana weyeme, jume' bwikim bwiikan. Intok ju'u Bwalata betana weyeme, inen jiam:

Si'imek bepa eiyaawatchi intok kaitau a tamachiatu, si'ime ju'u em ya'ari, achai Lios, si'ime utte'akame.

Wepulsi lutu'uria intok kaita ka tu'ik aet aayuk em bo'o jooria'ut.

Si'ime ka nanau machi yoemratau eiyaawatchika, si'imem bepa che'a yo'owe.

⁴ Achai Lios, eu lutu'uria, si'imem enchi ee majjaune'po.

Intok si'imem enchim am yo'orine'po.

Bwe'ituk empo jiba juna'a, ju'u, kaita ka tu'ik ya'arime.

Si'ime ju'u ka nanau machi yoemra, enchi bichaka enchi yo'orine.

Bwe'ituk ju'u em ya'ari, wepulsi lutu'uriata ausu'lika ju'uneiyaawa.

⁵ Iniat chukula intok, teekapo, te'opopo, jum lutu'uriapo Liojta ama ane'a benasi eiyaawa'po au etapomta ne bichak, Liojta nesaurim, teta beraimmet ji'ojteim e'erioripo.

⁶ Jum te'opopo yeeu betana, wame'e woo busan ankelesim yeu sajak, juka' woo busanika jiokot yee emo bittuawamta a' weiyaakai. Juname'e tajo'ori, beojkoka, lino' teamta atteakan. Intok wikosam sawai tomie ya'arimmea tawiu jikat emo suma'ireakan. ⁷ Junak intok, naikika jume' junaman jiapsame betana, seenu, jume' woo busani ankelesim, we'epulaim, bweja'im benam, sawai tomie ya'arim am makak. Inime'e, sawai tomie ya'arim achai Lios, jiba yuu jiapsamta betana, ama butti ka a' allea'u betchi'bo, yee jiokot a' bittuane'e'utae tappuni benakai. ⁸ Ju'u teekapota te'opo intok, bwichiae tapunak. Achai Liojta betana a' eiyaawatchiaka'uta intok si'ime utte'ata aet ayuka'uta a' teuwaakai. Junama'a te'opou intok, kaabe a aman kibaken, jume' woo busan yee jiokot emo bittuawame, woo busanika jume' ankelesim weiyaa'um, kee am lu'uteo.

16

Jume' bweja'im benaka ka tu'ik teuwaame

¹ Junak intok jiawaita te'opo betana yeu jiamta ne jikkajak. Jume' woo busan ankelesimneu kusisi inen jiamta:

—Aman eme'e sajaka, jume' woo busan bweja'im benam, sawai tomie ya'arim, achai Liojta betana ama butti ka a' allea'ue tappunim, bwiapo jiapsammet am wo'otane —ti jikakai.

² Ju'u bat senu ankeles, aman siika intok juna'a, bweja'ipo a' jipue'uta, bwiau jiapsammet ko'om a' wo'otak. Intok si'ime jume'e, ju'u woo busan kobakamta betana machilaata jipuemmetchi intok juka' junale benasi ya'arita a' yo'oremmetchi, junammet sa'awam, ka tu'ika intok ko'okosi machika amet yeu sajak.

³ Iniamak woika, ju'u ankeles, juka' bweja'ita a' weiyaa'uta bawepo bepa a' wo'otak. Ju'u intok baawe ba'a, mukia ojbota benasia taawak. Ju'u intok bawepo si'ime jiapsame, kokok.

⁴ Iniamak bajika ju'u ankeles ket, juka' bweja'ita a' weiyaa'uta, batwem intok jume' senne'ekampo bepa a' wo'otak. Juname'e ba'am intok ojbota benasi aayuk. ⁵ Sep ket ne juka' ankelejta, ba'ammeu bittuawakamta ne jikkajak inen jiamta:

—Empo juna'a wepulsi lutu'uriata jiba joame, yoemrata junuen au a' lutu'uriatuka'po aman jiokot au a' bittuakai, achai Lios, kaita ka tu'ik ya'arime. Empo i'ani intok che'a bat naatakai juni'i ju'u jiapsame. ⁶ Bwe'ituk bempo, jume' em yoemiam, ee betchi'bo jiba jiapsame, intok jume' ee betana yeteu noktuawakame, tebe kuchi'immea am su'ak. I'an intok, empo inime'e, ba'am ojbota benasi ya'ata am ji'ituaka am sussa'a. Junuen ameu lutu'uria.

⁷ Ketchia senuk, Liojta ama yo'ori betchi'bo, mesata kateka'a betana inen jiamta ne jikkajak:

—Jeewi achai Lios, si'imeku intok si'imemmeu utte'akame. Empo, lutu'uriaka intok junuen tua a' lutu'uriatuka'po aman empo yee ya'uraa bittuala.

⁸ Iniamak naikika ju'u senu ankeles ket juka' bweja'ita a' weiyaa'uta ta'ata bepa a' wo'otak. Ju'u ta'a intok utte'atuawak a' tajie juka' yoemrata a' taya' betchi'bo. ⁹ Si'ime ju'u yoemra intok, ka jiokoliwaka taya'atuk. Taa inime'e, ka emo temaek. Intok kia Liojta juni'i ka yo'orek. Ala bempo aapo'ik beje'eka ka tu'ik teuwaak, juka' wantiriata, ankelesim weiyaa'uta, lu'uta betchi'bo utte'akamta beje'eka nokakai.

¹⁰ Iniamak mamnika, ju'u ankeles ket juka' bweja'ita a' weiyaa'uta, ju'u naikim wokekamta, yo'otaka a' kateka'u bepa a' to'aak. Ju'u intok, junaka'a yo'otaka a' nesawee'u, amau taawak. Ju'u intok yoemra ko'okoleka, ninit emo kekken. ¹¹ Taa kia junuentaka juni'i, juka' ka tu'ik bem joa'uta ka a' su'u tojak. Ala bempo, Lios, teekau jiapsamta beje'eka ka tu'ik teuwaak, ko'okok bem ine'aa'uta intok jume' bem ko'okoata betchi'bo.

¹² Iniamak busanika ju'u ankeles ket juka' bweja'ita a' weiyaa'uta, bwe'u batwee Eupraatej teamta bepa a' to'aak. Ju'u intoko junama'a ba'a, waakek. Junuen jume'e, ta'ata yeu we'e betana kateme, jume' si'imem bepa che'a yo'otaka nesaweme, ama yeu katne' betchi'bo.

¹³ Junak intok ju'u sikiika woo busanim kobakamta tenpo betana intok ju'u naikim wokekamta tenpo betana, intok ju'u ka lutu'uriapo Liojta betana weyemta teuwaamta tenpo yeeu betana, bajika, ka tu'i jiapsim batachim benasi emo ya'arim, yeu kateme ne bichak. ¹⁴ Inime'e intok, ju'u bebeje'erita betana ka tu'i jiapsimtukan. Inime'e, machilaata ka a jootu machik jooan. Intok juname'e aniat, jume' si'imem bepa che'a yo'owem nau toji betchi'bo, yeu sajak. Junuen juname'e, achai Liojta, si'ime utte'akamta, taewaita a' teuwaari yuma'aneoo, am nassuane' betchi'bo. ¹⁵ Ake'em a' mammate. Inepone, ka in bo'o bitwao su yebijne, senuk, jita etbwabaeka a' weye'e benasia. Taa tua alleenee wa'a, Liojta eaka intok ini'i, ka tu'ik betana au suuaka nee bo'o bichaka jiapsame. Bwe'ituk ka junuentuko, ju'u ka tu'ik joaka jiapsame, nee seej chukti nee yepsao, tiusi aet machine, senuk ausu'lika a' bitwa'a benasia. ¹⁶ Jume' intok, si'imem bepa che'a yo'o ya'arim, ebreo nokpo, bwiaraa Armajeroon tea'po nau tojiwak.

¹⁷ Iniamak woo busanika, ju'u ankeles ket, juka' bweja'ita a' weiyaa'uta, jekapo a' wo'otak. Intok jum teekau, te'opo betana, jum Liojta yo'otaka kateka'po, jiwa'wai yeu siika, kusiasia:

—Jaibu si'ime chupia —ti jiakai.

¹⁸ Junak intoko yuku be'oktiam bittuk, jiwa'waim intok yuku ru'uti jiame. Intok ju'u bwia che'a juni'i utte'aka au yoyoak. Yoemrata inim jiapsi taiteka'po naateka ka ayukai. ¹⁹ Ju'u bwe'u jo'ara, bajisi na'ikim wechek. Intok aniat yeu tajtia, jume' bwere jo'aram wettek. Ju'u Lios intok ket, bwe'u jo'araa Babiloonia' teamta ka a' koptak, junuen, jume' ama jiapsame, ka jiokoliwaka, juka' aapo'ik betana weyeka ama butti jiokot aapo'ik am ya'ane'uta am bittua betchi'bo. ²⁰ Si'ime jume' bawepo bwiam yeu jokame, intok jume' kawim ama kaitatuk. ²¹ Ketchia, teeka betana, teejam bwereka, yoemratat ko'om wettek. Juname'e woi taka kiilom betteakai. Jume' intok inim jiapsame, Liojta beje'eka, ka tu'ik teuwaak, jume' teejam betchi'bo. Bwe'ituk bempo'im betchi'bo tua jiokot emo bitwame tuk.

17

Ka tu'i jamutta, ju'u ka tu'isi a' tawaawaka'u

¹ Junak intoko jume' woo busan ankelesim, woo busanika jume' bweja'im benam jipueme betana, senu neu sika intok inen neu jiiak:

—A'abo weye intok inepo juka' ka tu'i jamutta, juebena bawe ba'am bepa katekamta benasi machik, juka' ka tu'isi au a' chupnee'uta, ne enchi ju'uneiyaatuane. ² Jume' inim si'ime yoemrata betana si'imem bepa yo'o ya'arim, junaemak ka tu'isi jiapsak. Intok jume' inim jiapsame, aamak juka' Liojta beje'eka ka tu'ik a' joa'uta, a' joosuk.

³ Ket, Liojta tu'u jiapsie in bittuawa'po, ju'u ankeles, bwe'u bweka pa'ariau bicha nee nuk siika. Junama'a intok, jamutta, sikiikai naikim wokekamtat katekamta ne bichak. Ini'i, aet a' kateka'u ket si'imekut, achai Liojta beje'eka nokame aet ji'ojteitukan. Intok woo busanim kobakan, woj mamnim intok awakai. ⁴ Ini'i jamut, kutkoka intok sikiik tajo'orekan. Intok sawai tomie intok ujyooi tetammea intok bawepo tojsaalaim tetam pejla' teame ujoyoisi au ya'ariakan. Mampo intok sawai tomie ya'arita, bweja'ita benak, ka bibit machikue tapunik jipuen. Intok ju'u, aapo'ik tua ka tu'ik a' joa'uta teuwaamtae. ⁵ A' koba meje'eku intok, team weiyaan, kaabeta amet ju'unea'um: "Bwe'u jo'araa Babiloonia' teame. Si'ime jume' ka tu'i jaamuchimneu, intok inim si'imeta juka' ka tu'ika, ka bibit mamachik joowammeu malawai", ti jiamta weiyaan. ⁶ Sep ne aet ju'une'eak, junaka'a jamutta, jume' Liojta yoemiam intok Jesukrijtota betana nok tuawaka su'awakame, bem ojboe a' naamukiata benaeka'po. Inepo intok, tua ne aet suum eak, junaka'a bichakai. ⁷ Junak intok ju'u ankeles inen neu jiiak:

—Ka aet suum eene. Inepo ne enchi a' ju'uneiyaatuane juna'e jamutta betana, juka' ka ju'unakkiachik, kaabeta aet ju'unea'uta. Intok ju'u naikim wokekame a' weiyaamta betana, intok juka' woo busanim kobaka intok woj mamnim awakai. ⁸ Ju'u naikim wokekame em bichaka'u, ini'i juna'a ju'u, che'a bat naataka jiapsisuka'u. Taa i'an jaibu ka jiapsa. Junuentaka juni'i, ini'i, bwiapo che'a mekka ko'om wojo'oku jikau yeu weene, kee, jiba betchi'bo mukekai. Jume' inim bwiapo jiapsame intok ka jum liprom, jiba yuu jiapsineeme ji'ojteimpo, si'imeta naatek naateka ayuka'po, ka ama ji'ojteim, inime'e junuen tua suum eenee junaka'a naikim wokekamta, bat naataka jiapsaka intok i'an ka jiapsamta, taa juchi jiabijtenemta a' bichakai.

⁹ Iniat jume' jitat ju'uneame a aet ju'uneene. Jume' woo busan kobam, woo busan kawim, juka' jamutta amet jikat kateka'um teuwa. ¹⁰ Intok ketchia, jiba juname'e woo busan kobam, ket jume' woo busan che'a yo'o ya'arim teuwa. Mamnika juname betana, jaibu emo nenkila. Juname betana wepulaka i'an nesawe. Ju'u intok, juchi seenu, ketun kee yepsa. Ju'u intok, juname betana che'a chukula yebijneeme, ka binwa jiapsine. ¹¹ Ju'u intok, naikim wokekame, ju'u che'a bat naataka jiapsa'u intok i'an ka jiapsame, iniamak woj naiki jume' nesaweme. Ini'i, wate jume' woo busanimmak weyeka juni'i, chukula jiba betchi'bo lu'utine.

¹² Jume' intok woj mamni aawam, em bichaka'um, woj mamnim, che'a yo'o ya'arim, ketun kee nesau japteme teuwa. Taa inime'e, chuuba, ju'u naikim wokekamta betana aniawaka yo'o nesaune. ¹³ Inime'e, woj mamnika yo'o ya'arim, nau ea. Intok bempo, bem utte'awata intok bem nesawee'uta, ju'u naikim wokekamtau a' su'u tojine. ¹⁴ Si'ime inime'e, juka' Bwalata beje'eka nassuane. Taa juna'a Bwala am koba'ane. Bwe'ituk aapo juna'a, ju'u si'imem bepa che'a yo'owe. Intok si'imem bepa yo'o nesaweme. Jume' intok, aamak eaka aamak aneme, achai Liojta betana yeu pu'arim intok nunurim, intok inime'e, Liojta ka kopta.

¹⁵ Ju'u ankeles ket inen neu jiiak:

—Jume' baawem, juka' ka tu'i jamutta ame bepa kateka em bichaka'um, juka' yoemrata, si'ime ka nanau maisi machika nokamta teuwa. ¹⁶ Jume' intok woj mamni aawam, intok juka' naikim wokekamta em bichaka'um, inime'e, juka' ka tu'i jamutta a' omtane. Intok a' to'o saka'ane. Intok kaita aet be'aakai, ausu'lik, juka' beje'ewakamta a' jipue'uta, a' u'uraaka, a' taya'ane. ¹⁷ Ju'u Lios, inime'e ju'uneetuak juka' aapo'ik am ya'a i'a'uta, bem a' joone' betchi'bo. Bempo junuen nau eaka intok bem yo'otuka'po amani, bem nesawee'uta, juka' naikim wokekamtau a' su'u tojakai, juka' Liojta a' teuwaari a' chupsu'utajtia. ¹⁸ Juka' jamutta em bichaka'uta, wa'a be'u jo'araa, aniat, si'ime yoemratau yo'o ya'arim, kokobame o'oben.

18

Bwe'u jo'araa, Babiloonia' teamta jiokot a' tawaawaka'u

¹ Iniet chukula intok juchi senu ankelejta, tu'isi yo'o nesawekai, teeka betana ko'om weyemta ne bichak. Intok ju'u, inim bwiapo ayukame, juna'e tachiriae, machiku taawak. ² Juna'a intok ankeles, tu'isi kusisi jiaka, chaaen:

—Jaibu wetchuk, jaibu wetchuk ju'u unnaa bwe'u jo'araa Babiloonia' teame. Intok i'an, jume' bebeje'erim ama jiapsa. Intok jume' bebeje'eri ka tu'i jiapsim ama e'euse. Intok wikitchim, wiirum, tekoem, jaiti machik tu'ureme ama jo'aak, jume' jaitawame.

³ Bwe'ituk si'ime ju'u ka nanau machi yoemra, juka' tua ka tu'ik a' joa'uta, au a' ta'aaka, aamak a' tu'urisuk. Jume' intok, aniat si'ime yoemratau yo'o ya'arim, ka tu'ik, tiusi machik, aamak eaka a' joosuk. Jume' intok aniat yeu tajtia, jita nenkireom yu'in totomituk, juka' ujoyoik bem nenkaka'uta, aapo'ik ama butti a' tu'ure' betchi'bo.

⁴ Junak intok, juchi senu jiawaita, teeka betana weyemta ne jikkajak, intok inen jiamta:

—Junum bwe'u jo'araa betana eme'e yeu kaate, in yoemiam. Junuen, juka' ka tu'ik bem joa'uta, ka amemak enchim a' ya'arine' betchi'bo. Intok kia juka' ko'okoata juni'i, bem inne'enee'uta ka enchim amemak a' inne'ene' betchi'bo. ⁵ Bwe'ituk ju'u ka tu'ik bem ya'ari, teekau nukisi yeu yuma'ala. Ju'u achai Lios intok, unnaa ka tu'ika aet ayukamta ka koptaika, jaibu ae betchi'bo jun'unea. ⁶ Junuen aapo'ik watem a' bittuaka'uta, junaen a' bittuanaa. Intok aapo'ik ya'ari, woosa au a' nottane. Aapo'ik waatem ka tu'ik am ya'ariaka'uta, junaen woosa ae bepa che'a ka tu'isi au a' nottane. ⁷ Aapo'ik ka tu'ikue, binwaa jiokot au a' bitnee'uta intok a' bwannee'uta, junaen au a' nottane. Aapo'ik au che'ewareka, ujoyoikue a' alleesuka'a benasia. Bwe'ituk aapo: "Si'imem bepa jamut yo'o ya'aritaka ne im katek. Kannee jokoptui. Intok kia ne ka jiokot ino bitnee juni'i", ti jia. ⁸ Inia betchi'bo san, chubalapo, sejtul wechiapo si'ime ko'okoa ka tu'ika eu weene. Kokkowame, intok tebaa, ka alleewame, intok taya'atune. Bwe'ituk si'ime utte'ak ju'u achai Lios, ju'u, ka tu'isi enchi tawaakame.

⁹ Jume' inim si'ime yoemratau che'a yo'o ya'arim, jume' junaemak juka' tua ka tu'ik a' joosuka'uta, intok ju'u ujoyoik a' tu'urisuka'uta, aamak a' tu'urisukame, inime'e ka alleeka bwanneemme aapo'ik beetemta bichakai. ¹⁰ Mekka tawane, tua jiokot a' ya'anaa'uta a' majjaekai. Inen intok jiunee:

—Tua jiokot eu maachi. Unnaa bwe'u jo'araa Babiloonia' teame, ju'u ka a koba'atu'u. Bwe'ituk chubalaposu eu yuumak ju'u jiokot em emo bitnee'u.

¹¹ Aniat, si'ime jume' jita nenkireom ket bwanne. Intok ka alleene, juna'e bwe'u jo'arata betchi'bo. Bwe'ituk kaabe intoko juka' bem nunnu'ubwaa'uta ameu jinu machine. ¹² Sawai tomie intok tosai tomie ya'arita, tetam ujoyoim beje'ewaekame, bawepo tetam pejlam teame, tajo'ori beje'ewaeka, lino' teamtae ya'ari, seera' teamtae ya'arik beje'ewaeka, kutkoka intok sikiik. Ketchia si'ime ka nanau machi kutata win jubak. Intok otae tu'ikue ya'arik, intok ujoyoi kutae, yeu pu'arita ya'arita, koprae intok sisi'iwookie intok ujoyoi tetae ya'arita bem weiyaa'uta. ¹³ Kaneelata intok bwa'amtamak weyemta ka nanau machik win jubak, intok kopaalim benak tattaawamta. Intok ochokoka win jubak. Pa'asi ba'awata, oliibommea aseite ya'arik. Jume' che'a tu'im ainam. Intok ket tiikom. Intok ketchia jume' naikim wokeka, jume' pu'a pu'akteme, bwaaram, kaba'im kaarom. Intok kia che'a, jume' ito benasi yoemem, nenki betchi'bo bem weiyaa'uta. ¹⁴ Inime'e, juna'e bwe'u jo'arat nokaka, inen jiunee:

—Jaibu kaita, jume' taakam, kiawaekame, empo jipue. Jume' em tu'ure'um intok si'imeta waka'a beje'ewaekamta em a' tu'u bwa'asuka'uta, jiba betchi'bo a' ta'arula. Intok juka' ujoyoik em jipu'usuka'uta kaibu intok ama bittune.

¹⁵ Jume'e, inika'a tekilta joame, intok junae bwe'u jo'arata betchi'bo jita ama nenkakai, tomitukame, mekka au tawane, jiokot a' ya'anaa'uta bichaka a' majjaekai intok tua ka alleaka bwanne. ¹⁶ Intok inen im jiunee:

—Tua jiokot au machine, ju'u bwe'u jo'araatawi. Tajo'ori lino' teamtae ya'arita, beje'emtae intok kutkooka intok sikiikue, intok sawai tomie intok ujoyi tetammea, intok bawepo tetammea ujoyisi emo ya'aritakai, jamutta au a'anaariaka'a benasia. ¹⁷ Intok senu chubalapo su lu'utisuk ju'u tua eiyaawatchiaka'u.

Intok si'ime jume' bawe barkompo yo'otaka nesaweme, bawepo naj katemmake, jume' barkompo tekipanoammake, intok si'ime jume' bawepo tekipanoaka emo aniame, inime'e mekka taawak. ¹⁸ Intok inime'e, juka' bwe'u jo'arata beetemta, junama'a bwe'u bwichiata bichaka inen chaaen:

—Kaita, inia bwe'u jo'araata benaka eiyaawatchikai intok ayukan.

¹⁹ Inime'e, kobat emo bwiatuak, bwanakai, intok tua siokakai. Intok inen chaaen:

—Tua jiokot au maachi, ju'u bwe'u jo'araatawi. Ka iili wame'e bawepo, jume' barkom jipueme, inia jipue'ue tomitukan. Bwe'ituk chubalapo su, kaita'po taawak.

²⁰ Taa junae bwe'u jo'araata yeu sikamta betchi'bo tua alleenee eme'e, teekapo jiapsame, intok eme'e Jesukrijota betana yeu pu'awakame intok eme'e jume' achai Liojta betana yeteu noktuawakame. Intok si'ime wame'e aapo'ik yoemiam. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, junuen jiokot a' yaakai, aapo enchim jujutrialala.

²¹ Junak intok senu ankeles, tua utte'akai, bwe'u teta muina tetata benak a' toboktaka intok baweu ko'om a' jimaak inen jiakai:

—Ket jiba inien su, ka jiokoliwaka, ousi wetnee ju'u bwe'u jo'araa Babiloonia' teame. Intok jakwoo juni'i ka intok bittune —ti jiakai—. ²² Jakwoo juni'i ka intok aapa jiwai ama jikkajinaa. Intok kusiam intok kia sisi'iwook kusiam juni'i. Intok kia jita tekilta joame juni'i, kaabetune. Intok ju'u muina' teame ka intok ama jikkajinaa. ²³ Intok kia jita tachiria juni'i, ka intok ama bitnaa. Intok jume' jujubeme pajko, ju'u jiwai ka intok ama jikkajinaa. Jume' ama jita nenkireeom, bat naatakai, aniat yeu tajtia eiyaawaka ta'eevan o'oben. Intok aniat, ka nanau machi yoemrata, ju'u ama yee sisibo'ue, a jita em joa'ue am bai ta'aak.

²⁴ Bwe'ituk junama'a bwe'u jo'arapo jume'e, achai Liojta betana yeteu noktuawakame, intok jume' aapo'ik yoemiawam juni'i, ama su'atuk. Intok si'imem jume' inim bwiapo kokokame, ama su'awakame benakai.

19

¹ Iniat chukula, teekau, juebenam nau jiame benasi ne jikkajak inen jiame: Aleluuya. Ju'u yee jinne'uwame intok ju'u aapo'ik eiyaawaka yo'oriwa'u, intok ju'u a' nesawee'u, si'ime itom achai Liojtau lutu'uria.

² Bwe'ituk aapo junaen a' lutu'uriatuka'po aman, intok lutu'uriakai, jiokot yee emo bittua.

Bwe'ituk aapo, juka' ka tu'i jamutta, ka tu'isi jiokot a' tawaala.

Juka'a, jume' inim jiapsame, ju'u tua ka tu'ik a' joa'ue, am nasontekamta.

Aapo, jume' a' nesauri joame, ama su'awakame junuen am jujutrialala.

³ Ket juchi inen jiiak:

—Aleluuya. Bwe'ituk ju'u, junaka'a beete'u, jiba betchi'bo tune.

⁴ Jume' intok senu taka ama naikika yo'otaka ama jokame, intok jume' naikika ama jiapsame, tonommea ja'abweka, bwiau ko'om cha'aka intok achai Liojta yo'orek. Juka'a, jum che'a si'imem bepa yo'ota yeyesa'po katekamta. Intok inen jiiian:

—Tua junuentune. Aleluuya.

⁵ Junak intok, aapo'ik yo'otaka a' kateka'a betana yeeu jiwai jikkajituk inen jiakai: Itom achai Liojta, a' yo'orine, si'ime eme'e, a' nesaurita joame.

Intok a' yo'ori ta'aame, kia jume' ka eiyaawame intok jume' eiyaawame juni'i.

Juka' Bwalata a' jupne' betchi'bo a' pajkoriawa'u

⁶ Ketchia, jiawaita, watem juebenam nau jia'a benasi, intok ket nokaka a' jiawai, bawe ba'a biaktiam mayoau yumaka, kusisi am jia'a benasi jian, intok kusisi yuku jimaarim benasi ne jikkajak, inen jiakai:

Aleluuya. Bwe'ituk ju'u itom achai Lios, si'ime utte'akame, i'an jaibu im bwiapo a' nesawee'uta a' teuwaa.

⁷ Tua itom allea'u nat bepaasi itot aune.

Intok itom a' yo'oreka a' baisae'uta tee a' teuwaane.

Bwe'ituk yuma'asuk ju'u taewai, juka' Bwalata a' jupnee'u.

Ju'u intok a' jubinee'u, jaibu tu'ulisi au ya'ari.

⁸ Aapo, ini'i tajo'ori lino' teamtae, tosaalaika intok beje'ewaekamtae ya'arita atteatu-awak.

Bwe'ituk ju'u lino' teame, jume' Liojta yoemiam, aapo'ik bichapo tu'isi am jiapsa'uta a' teuwaa.

⁹ Junak intok ju'u ankeles inen neu jiiak:

—A' ji'ojtenee: “Tua alleenee wame'e, juka' Bwalata a' jupne' betchi'bo a' pajkoriawa'u nunuwakame.”

Intok ket inen neu jiiak:

—Ini'i teuwaawame, tua lutu'uriapo, achai Liojta betana teuwaawaka weye.

¹⁰ Inepo, ju'u ankelejtau ne tonommea kiktek a' yo'oribaekai. Taa aapo inen neu jiiak:

—Kat junuen aane. Bwe'ituk inepo, jiba ele benasi ne achai Liojta betana tekilta jooa.

Intok wate, jume' Krijtopo emak werim, jume' Jesukrijtota betana nok lutu'uriata, ka a' koptame benasia. Achai Liojta ala yo'orine.

Bwe'ituk ju'u lutu'uria, Jesukrijtota betana teuwaawakame juna'a, jume'e, achai Liojta betana lutu'uriata yeteu nokame, ju'u am aniam.

Ju'u tosaik kaba'i sime'u

¹¹ Junak intok, teekata au etapolaata ne bichak. Kaba'i intok, tosaalaika ama yeu machiak. Ju'u intoko aet yej simeme, a aet eetume intok Ka yee bai tatta'aame ti teakan. Aapo'ik, a' yo'o nesawe' betchi'bo intok lutu'uriaka nassuawamta a' joa' betchi'bo junen teakan. ¹² Junae pusiwam tajim benasi tachiriakan. A' kobawat intoko, jita'e ya'arim bu'uum aet jo'ariakan. Team intok aet ji'ojteitukan. Aapo jiba amet ju'unean. ¹³ Ju'u a' tajo'oriwa, sik saala, ojbopo yoka'ita benaekan. Intok iniae, jume' team, ju'u Liojta betana nooki, ti teakan. ¹⁴ Iniat cha'aka, jum teekau jume' sontaom kaaten, lino' teamta beje'emta, tojsassaalaik tajo'orekai. Tojsassaalaim intok kakkaba'ekai. ¹⁵ Inia tenpo, tebe kuchi'im, bwawika yeu weyen. Junuen inimmea si'ime ka nanau machi yoemrata jiokot ya'a betchi'bo. Intok junammeu, sisi'iwook baarata jipuemta benasi machika, junae am saweka ameu yo'otune. Intok achai Lios, si'ime utte'akamta betana, aapo'ik amemak tua ka allea'u betchi'bo, ae betana weyemta, jiokot bem annee'u am bittuane. Senuk, pa'asim ba'awa'ubaeka amet a' chep chepte'e benasia. ¹⁶ Intok ini'i, a' tajo'oriwat intok a' wokimmet, ime'e team weiyaan: “Si'ime che'a yo'o ya'arim bepa intok si'ime yo'o yaa'uchim bepa yo'otaka nesaweme”, ti jiam.

¹⁷ Ankelejta intok ket, ta'at weyekamta ne bichak. Juna'a, si'ime aniat naj kateme, wikitchimneu kusisi amet chaaek:

—A'abo em kaate intok achai Liojta, jum ji'ibwa i'a'po nau yajine —ti jiiak—. ¹⁸ Junuen jume' che'a yo'o ya'arim, jume' sontao yo'o yaa'uchim intok jume' kaabeta majjaeme, kaba'im intok jume' amet joo sasakame, wakajta enchim bwa'ane' betchi'bo. Intok kia si'imem, jume' tetekokame oo jume' ka tetekokame juni'i, jume' eiyaawame oo jume' ka eiyaawame juni'i bwa' betchi'bo.

¹⁹ Junak intoko, juka' naikim wokekamta intok, aniat si'ime jume' che'a yo'o ya'arim, bem sontaommak, nau emo tojilame ne bichak. Junuen juka' kaba'ekamta, intok si'ime jume' aamak kateme beje'eka nassua betchi'bo nau emo tojilamtakai. ²⁰ Ju'u intok

naikim wokekame bwijwak. Ju'u ka lutu'uriapo Liojta betana weyemta teuwaamta make. Ju'u, aamak aneka, ae bichapo machilaata, ka a jootu machik yaakame. Junae machilaatae a' yaaka'ue, ju'u ka lutu'uriapo Liojta betana weyemta teuwaame, jume'e, ju'u naikim wokekamta betana machilaata mabetakame intok juka' ale benasi ya'arita a' yo'orekame, am bai ta'aalatukan. Intok juna'a naikim wokekame intok kia ju'u ka lutu'uriapo Liojta betana weyemta teuwaame juni'i, jiapsaka, taji, asupreka beete'u ko'om wo'otawak. ²¹ Ju'u intoko wate yoemra, ju'u kaba'it yej simemta tenpo, jume' kuchi'immea yeu sikammea, su'atuk. Intok si'ime jume' wikitchim, juname'e bwa'aka, joboak.

20

Jume' senu miil wasuktiam teame

¹ Iniat chukula intok, ket senu ankelejta, teeka betana ko'om weyemta ne bichak. Unnaa mekka ko'om wojo'oriata, juka' bwe'uuk ae a' pattita, a' etapo betchi'bo, lutu'uriakamta. Intok bwe'u sisi'iwook wikiam mampo weiyaamta. ² Ini'i ankeles ket, juka' sikiika woo busanim kobakamta bwisek. Waka'a che'a bat naataka bakottuka'uta, juka' bebeje'erita intok yee bai tatta'aamta. Intok junaka'a a' sumak, senu miil wasuktiam am simsu'upo tajtia. ³ Inika'a, jum bwia wojo'oku ko'om a' jimaak, junama'a a' pattakai. Intok ju'u ae a' pattaka'ut, machilaata yaak, junuen ka a' etapotune' betchi'bo. Junuen, si'ime aniat juka' yoemrata, ka intok a' bai tatta'aane' betchi'bo, senu miil wasuktiam simsu'utajtia. Intok juname'e wasuktiam simsuko, utte'a, juchi chuubaa a' su'u tojine'po.

⁴ Sep ket, yo'owem ama jojoye'um ne bichak. Intok junammet, jume' yee ya'uraa bittua betchi'bo lutu'uriatuawakame ama jookan. Ketchia ne am bichak, wame'e, achai Liojta nok lutu'uriata, juka' Jesukrijtota betana lutu'uriata bem teuwa betchi'bo, koba chuktawakame. Inime'e, juka' naikim wokekamta intok kia juka' ale benasi ya'arita juni'i, ka a' yo'orek. Intok kia mampo oo koba meje'eku juni'i junae betana machilaata ka a' mabetakame. Inime'e jiabijtekame ne bichak. Intok Jesukrijtotamak, senu miil wasuktiammeu tajtia, nesawekame. ⁵ Ini'i juna'a, che'a bat ju'u yee jiabijtetuawakame. Taa waate, jume' kokkoarim, ka jiabijtek. Chukula, juname'e senu miil wasuktiam simsuk ala, jiabijtekai. ⁶ Tua alleenee intok wepulsi, tua achai Liojta betana yoemiarim-tune, wame'e che'a bat, yee jiabijtetuawaka'po jiabijteneeme. Junammeu, chukula jiba betchi'bo bem kokkonee'u kaachin ameu yuma'ane. Ala bempo, Jesukrijto intok achai Liojta betana, tekiaka, yee nokriane. Intok senu miil wasuktiam sime'u tajti aamak nesaune.

⁷ Jume' senu miil wasuktiam simsuko, ju'u bebeje'eri, a' eta'ipo yeeu su'u tojinaa. ⁸ Intok juna'a, aniat, si'ime yoemrata, a' bai ta'a' betchi'bo yeu weene. Makook teamta intok juka' Kook teamta am bai ta'aabaekai. Intok juname betana jume' sontaom am nassuane' betchi'bo. Bawepo ju'u se'eta benasi, ka a na'ikiatu maisi juebenam. ⁹ Junuen san juname'e si'ime aniat betana aman jikau nau yajak. Intok juka'a, Liojta yoemiam ama jiapsa'uta, intok ket juka' bwe'u jo'arata, aapo'ik Liojta nake'uta nau kontak. Taa ju'u achai Lios, teeka betana, tajita ko'om simtuak intok junaen, jume' a' beje'eme tokti si'imem tayakai. ¹⁰ Ju'u intok bebeje'eri, juname'e bai ta'aakame, taji, asupreka jiba beete'u ko'om jimmaatuk. Juka' naikim wokekamta intok juka'a, ka lutu'uriapo Liojta betana weyemta nokakamta mak nau bem ko'om wo'otawaka'po. Junama'a jikot ya'atune, tukaariat intok taewait naa buustia jiba betchi'bo.

Tosaika, che'a yo'ota kateka'abichapo, yee ya'uraa bittuawame

¹¹ Junak intoko, bwe'uuka, juka' che'a yo'ota ama yeyesa'uta, tossaalaik ne bichak. Junama'a intok, juka' ama katekamta ne bichak. Jum junae ane'ebichapo, ju'u bwia intok ju'u teeka, sejtul wechiapo ama kaitatuk. Intok juname'e ka jak intok ju'uneiyaatuk.

¹² Jume' kokkoarim intok ne bichak, jume' eiyaawame intok kia jume' ka eiyaawame juni'i jiabijtelamtakai. Intok achai Liojta bichapo ja'abwakame. Jume' liprom, ammea bem ya'uraa bittuane' betchi'bo, etapowak. Intok ketchia juchi senu lipro, jume' jiba yuu jiapsame ama ji'ojteim ket etapowak. Juname'e kokkoarim, ya'uraa bittuawak, jita bem ya'ariaka'po amani, junama'a liprompo ame tana a' ji'ojteituka'a benasia. ¹³ Jume' kokkoarim, jum bawepo ane'um ama yeu sajak. Intok jume' bwiapo ma'arimtuka'um, ama yeu sajak. Intok si'ime ya'uraa bittuawak, we'epulaka, jita bem ya'ariaka'po amani. ¹⁴ Sep, jume' ka tu'isi tawaka kokokame, intok jume' bwiapo mekka ko'om jipu'uwa'um, jum tajita, jiba beete'u ko'om wo'otawak. Ini'i tajita jiba beete'u juna'a, woisi ju'u jiba betchi'bo kokkowame. ¹⁵ Junama'a intok ket ko'om wo'otawak si'ime jume'e, jum ji'osiam jiba yuu jiapsineeme ji'ojteimpo, ka ama teuwakame.

21

Bemela teeka intok bemela bwia

¹ Chukula ket, teekata intok bwiata bemelak ne bichak. Bwe'ituk ju'u teeka intok ju'u bwia, bat naataka ju'unakteim, jaibu kaita tukan. Intok kia ju'u bawe juni'i kaita tukan. ² Inepo, Joan teame, juka' Liojta betana atteari, bwe'u jo'arata aapo'ik eiya'uta, juka' bemela Jerusalem teamta ne bichak. Inika'a Liojta kateka'po betana, teeka betana ko'om weyemta. Ini'i, si'imeku yuma'isi tu'uteitakai, senu bemeta, kunabaeka, ju'u a' kunabae'u betchi'bo tutu'ulisi au a' a'anaalaatuka'a benasia machikai. ³ Teeka betana intok jiawaita utte'akamta ne jikkajak, inen jiamta:

—A' ju'uneiyaane, ju'u Lios, jume' bwiapo jomemmak jiapsa. Juname'e intok aapo'ik betana yoemratune. Intok jiba Lios, aapo amemak anne. Junuen junammeu Liojtu betchi'bo. ⁴ Ju'u achai Lios, juname'e, ka intok am bwanne' betchi'bo am aniane. Intok ju'u kokkowame kaita intoko tune. Intok kia opoam wo'otawame juni'i, jita betchi'bo ka yantelwame intok kia jita ko'okosi maachikai juni'i kaita intoko tune. Bwe'ituk si'ime ju'u bat naataka ayuka'u, jaibu simsuk.

⁵ Junak intok ju'u, jum yo'o ya'arita yeyesa'po katekame inen jiiak:

—A' ju'uneiyaa'e, inepo ne si'imeta bemelasi a' jooa.

Intok ket inen jiiak:

—A' ji'ojtene, bwe'ituk ini'i teuwaawame, tua lutu'uria, intok a aet eetuwa —ti jiiak.

⁶ Chukula ket inen neu jiiak:

—Jaibu chupsuk. Inepone juna'a, ju'u che'a si'imeta naatek naateka intok che'a chukula juni'i, ju'u jiapsineeme. Jume' leetam Alpa intok ju'u Omeka teame benasia. Juka' nee betana tu'ik waatamta, jiba betchi'bo au tu'uwatunemta inepo ne a' bittuane, kaita au waataakai. ⁷ Ju'u, juka' ka tu'ik koba'ika yeu sikame, si'imeta inika'a au a' na'ikiatuka'a benasi a' mabetne. Inepo intoko, ae betchi'bo Liojtune, aapo intoko in yoemiatune —ti jiiak—. ⁸ Taa jume' nanawiam, jume' Liojta ka soal ta'aame, jume' ka tu'ik tiusi machik joame, jume' yee sussu'ame, jume' tatta'abwi jaamuchimmak emo tu'ureme, jume' yee siboka yee jittowamta weetuame, jume' ka lutu'uriapo liosim yo'oreme, intok si'ime jume' ka lutu'uriata teuwaame, inimmeu tajita, asupreka jiba yuu beete'u bem yajinee'uta ameu chupne. Iniamak woisi jiba betchi'bo kokkoneekai.

Ju'u bemela bwe'u jo'araa, Jerusalem teame

⁹ Junak intoko, woo busanika jume' ankelesim, lu'utineeka, chukula juka' ko'okoata woo busan bweja'im benampo tapunika a' weiyaame betana, senu neu siika intok inen neu jiiak:

—A'abo weye —ti neu jiiak—, ineponee intok, juka' kunabaemta ne enchi bittuane, juka' Bwala' teamta jubinee'uta.

¹⁰ Liojta tu'u jiapsi betana in bittuawaka'po intok, ju'u ankeles, senu kawiu, mekka jikau nee nuk siika. Intok bwe'u jo'araa, Liojta betana Jerusalem teakai, teekau, Liojta

betana ko'om weyemta nee a' bittuak. ¹¹ Juna'a bwe'u jo'araa, achai Liojta tachiriae mamachiakan. Ju'u intoko a' beojkoeka'u, tetata tu'isi ujoyoik benaekan, teta jaspe' teamta, naj mamachiaka'abenakai. ¹² Junae bwe'u jo'araata konila, bwe'u teta korata, mekka jikatchika weyekan. Woj mamni ama wooim, intok, aman yeu rejtiwa'um jipuen. Intok jum, ama yeu rejtiwa'abe'ekatana, ankelesim we'epulaka ja'abwekan. Intok junama'a, Ijra'el tuka'uta yoemrata betana, woj mamni ama wooi a' yoemiam, jume' bem team ji'ojteimtukan. ¹³ Ta'ata yeu we'e betana bajireakan jume' ama yeu rejtiwame. Intok norte betana intok baji. Ta'ata ama weche'u betana intok baji. Sur betana intok bajikai. ¹⁴ Juna'a bwe'u jo'araata teta kora, woj mamni ama wooi, tetam nawakan. Bwala' teamta betana, jume' woj mamni ama wooi yeu pu'arim, yeteu bittuarim, bem team junammet ji'ojteim.

¹⁵ Ju'u ankeles, neu noka'u, bakata benak, sawai tomie ya'arita jipuen. Junuen juka' bwe'u jo'araata, jume' ama yeu rejtiwame intok ae konila juka' teta korata ae am tamachia betchi'bo. ¹⁶ Ju'u bwe'u jo'araa konila, naarekesi naikim tebeakan. Ju'u a' tebea, jiba a' bweka beepaniakan. Ju'u ankeles, junaka'a bwe'u jo'araata ju'u bakata benakue a' tamachiak. Juna'a intoko, wooi miil intok ama naiki sientu kilometrom jipuek. A' tebea, jikau bicha intok kia a' bwekawa juni'i, naarepaniakan. ¹⁷ Chukula ket juka' teta korata, jikau bicha a' tamachiak. Juna'a intoko baji taka intok ama naiki metrokan ju'u tamachiawamta, juka' ankelejuta sawa'uta, inim jaisa a' sawaawa'a benasi weyekai.

¹⁸ Junae, ju'u bwe'u teta kora ujoyi teta jajpe' teamtae benakue ya'aritukan. Ju'u bwe'u jo'araa intok, sawai tomi ausu'liaka bikriota benasi naj mamachikai. ¹⁹ Jume' tetam junae bwe'u teta korata amet nawaka'um, si'ime ka nanau machika tutu'uli tetammea, ujoyoisi ya'aritukan. Che'a bat ju'u senu teta, jajpe' teamtae. Intoko iniamak woika, ju'u teta, sappiuro' teamtae. Intoko, iniamak bajika teta aakata' teamtae. Intok iniamak naikika, teta ejmeralla' teamtae. ²⁰ Intok iniamak mamnika, teta onise' teamtae. Intok iniamak busanika, kornaliina' teamtae. Intok iniamak woo busanika, krisoolito' teamtae. Intok iniamak woj naikika, berילו' teamtae. Intok iniamak batanika, topasio' teamtae. Intok iniamak woj mamnika, krisopraasa' teamtae. Intok iniamak woj mamni ama wepu'ulaika, jasinto' teamtae. Intok iniamak woj mamni ama woika, amatijta' teamtae. ²¹ Woj mamni ama woika jume' ama yeu rejtiwame, woj mamni ama woi, bawepo koyo tetamtukan. We'epulaka juname'e ama yeu rejtiwame, seej chukti, wepul koyo tetae ya'atukan. Ju'u intoko bwe'u jo'araapo che'a bwe'uuk bo'o, aet aman kikkimuwame, sawai tomi ausu'likue ya'atukan, bikriota benasi naj mamachikai.

²² Junama bwe'u jo'araapo, kaita te'opota ne bichak. Bwe'ituk ju'u achai Lios, si'ime utte'akame, te'opota yej'ea'po ama katekan. Intok ket ju'u Bwala. ²³ Juna'a bwe'u jo'araa, ta'ata betana intok kia mala mechaata betana juni'i, tachiriata ka a' waata. Bwe'ituk jiba aapo'ik achai Liojta betana ju'u tachiria aet mamachi, intok ju'u Bwala ket junaen tachiriatuan. ²⁴ Ka nanau machika ju'u yoemra jinne'uwakame, junama'a bwe'u jo'araapo a' tachiria machiku naj katne. Intok jume'e, inim che'a yo'o ya'arim junae che'a yo'otau emo su'u tojinee a' yo'orekai. ²⁵ Junae, jume' ama yeu rejtiwame taewapo ka e'etanaa. Intok junama'a kaita tukaariatune. ²⁶ Junama'a si'ime ka nanau machi yoemrata betana, eiyaawaka, bem yo'ori'eewa'uta, junama'a yo'otau emo su'u tojak, a' yo'orekai. ²⁷ Taa jita juni'i, ka tu'ika ka aman yuma'ane. Intok kia jabetaka juni'i, ka tu'ika, ka bibit machik joame, oo ka lutu'uriakamta bo'o jooriame ka aman kibaktuanaa. Ala jume'e, liprom, Bwalata jipue'po jume' jiba yuu jiapsineeme ji'ojteim jiba aman yajine.

22

¹ Junak intoko, ju'u ankeles, batweta kalajkok nee bittuak, jiba yuu jiapsi betchi'bo,

ba'akamta. Juna'a, bikriota benasi naj mamachiakan. Intok ju'u, achai Liojta intok ju'u Bwalata, yo'otaka a' kateka'a betana yeu bo'okan. ² Junama'a, bwe'u jo'araapo, bwe'u bo'ot, aet aman kikkimuwa'ut nasuku intok jum batwepo, nau bicha a' mayoammetchi, jume' juyam jiba yuu jiapsiwamta yee makame ama yo'otun. Wasuktiapo, woj mamni ama woisi tatakakai. Chikti metpo tatakan. Jume' intoko, junae juya sawam, inim ka nanau machi yoemrata, emo inne'etetua betchi'bo, jittoa. ³ Junama'a, kaita intok aunee ju'u ka tu'iku chupiatuneeme. Achai Lios intok ju'u Bwala, bempo junama'a bwe'u jo'araapo, che'a yo'otaka ama joone. Intoko, jume' aapo'ik yeu pu'arim, a' tekilwata joaka a' nak yo'orine. ⁴ Juname'e, tua aamak aneka a' bitnee juka' Lios achaita. Intok junae team, bem koba meje'eku a' jipu'une. ⁵ Junama'a kaita intok tukaariatune. Jume' intoko, junama'a jiapsame, tajita amet tachirianemta ka waatane. Intok kia ta'ata juni'i, bwe'ituk ju'u achai Lios amet tachiriane. Intok juname'e jiba yuu betchi'bo ama nesaune.

Ka bu'uuka be'ee, Jesukrijtota a' nottinee'u

⁶ Chukula ket ju'u ankeles inen neu jiiak:

—Ini'i teuwaawame, tua lutu'uria intok a aet eetuwa. Ju'u intoko achai Lios, jiba aapo, jume' aapo'ik betana ju'uneetuawaka yeteu noktuawame ju'u amemaktuka am aniname, aapo, juka' ankelejta yeu bittuala, junuen juka' lautu yeu weenemta, jume' aapo'ik betana yeteu noktuawame, a' ju'uneiyaatua' betchi'bo.

⁷ —Lautu ne a'abo weene.

Tua alleenee wa'a, Liojta betana nok lutu'uriata nok jikkajame. Juka' inim lipropo ji'ojteita.

⁸ Inepo Joan teame inika'a weemta ne jikkajak intok ne a' bichak. Chukula intoko inika'a jikkajisuka intok a' bitchukai, junae ju'u ankelejta junaka'a nee tejwaakamtau ne au tonommea kiktek junuen a' yo'oribaekai. ⁹ Taa juna'a:

—Kat junuen aane —ti neu jiiak—. Bwe'ituk inepo, achai Liojta betana ne tekilta jooa, jiba ele benasia intok jume' Krijtopo emak werim, jume' achai Liojta betana yeteu noktuawame, intok si'ime jume'e, inim lipropo juka' ji'ojteita a' nok jikkajame benasia. Achai Liojta ala yo'orine.

¹⁰ Inen ket neu jiiak:

—Ka empola a' ju'uneiyaanee juka' Liojta nok lutu'uriata inim lipropo ji'ojteita. Bwe'ituk jaibu yuma'aseka weye ju'u taewai, inika'a si'imeta aet chupnee'u. ¹¹ Junuen san, juka' ka tu'ik joamta, ka tu'ik a' joa'u betana ka au suuane. Ju'u intoko, tiusi machik ka tu'ik joame, junaka'a ka a' koptane. Taa ju'u intoko, tu'ik bo'o jooriame, junaka'a a' joone. Ju'u intoko, wepulsi, achai Liojta betchi'bo jiapsame, junaka'a ka koptane.

¹² —Jeewi. Lautu ne a'abo weene. Intok inepo, ne a' weiyaa, we'epulaimmeu am mik betchi'bo, jita bem ya'ariaka'po aman. ¹³ Ineponee juna'a, si'imeta naatek naateka intok ju'u che'a chukula juni'i, jiba jiapsineeme. Jume' leetam Alpa intok ju'u Omeka teame benasia.

¹⁴ Tua alleenee jume'e, Liojta mak emo tu'uteka, ka tu'ika kaita joaka jiapsame. Junuen, ju'u juya, jiba yuu jiapsiwamta yetet autuamtau lutu'uria betchi'bo. Intok ket, bwe'u jo'araau, aman kikkimuwa'po luula a aman bem kimune' betchi'bo. ¹⁵ Taa pa'akun tawane, si'ime jume' ka tu'ika ka bibit machik joame, intok jume' yee sibowamta bo'o jooriame. Intok jume'e, tatta'abwi jaamuchimmak emo tu'ureme. Intok jume' yee sussu'ame. Intok jume'e, ka lutu'uriapo liosim yo'oreme. Intok si'ime jume'e, juka' aa noki'ichiata eiyaaka intok a' bo'o jooriame.

¹⁶ —Inepo Jesuj teame, ne betana in sawe'uta, ankelejta aman bittuari. Junuen inika'a si'imeta, jume' nee sualeka nau emo totojame am ju'uneiyaatuane' betchi'bo. Inepo ne juna'a, ju'u che'a bat naataka yo'o ya'arita, Labiituka'utat yeu simria. Intok inepone juna'a ju'u choki, mekka machika, ketwoo yeu weamamta benasi maachime.

¹⁷ Ju'u, Liojta betana tu'u jiapsi intok jume' a' sualeka juka' Bwalata a' kunakame benakai:

—A'abo weye —tim jiia.

Intok ju'u a' jikkajame:

—A'abo weye —ti ket jiune.

Ju'u intoko ji'ipeame, intok am waatame, a'abo sikaa, ba'am, jiba yuu jiapsiwamta yee makame, kia beja am ji'ine.

¹⁸ Si'imem jume'e, juka' Liojta nok lutu'uriata, inim lipropo ji'ojteita a' jikkajame, inika'a ne am ju'uneiyya i'a. Jabetaka juni'i, inia weyemtamak watek aamak a' kuutako, ju'u achai Lios, juka' tua ka tu'ika, ko'okoata inim lipropo ji'ojteita, che'a juni'i naa buusti a' bittuane. ¹⁹ Intok kia jabetaka juni'i, Liojta betana nok lutu'uria, inim lipropo juka' ji'ojteita, jita juni'i yeu tawaako, ju'u achai Lios, inika'a inen anemta, jume' liprom, jum jiba yuu jiapsineeme ji'ojteimpo, intok kia jum bwe'u jo'ara, Liojta yeu pu'aripo juni'i, yeu a' tawaane. Inime'e, inim ji'ojteipo ju'u au na'ikia'ea'u betana.

²⁰ Ju'u, inika weyemta a' ju'uneiyya tebome, inen jiia:

—Jeewi, lauti ne a'abo weene —ti jiia.

Inepo intok inen jiia:

—Tua junuentune. Lauti a'abo weenee, yo'owe Jesukrijto.

²¹ Ju'u itom yo'owe Jesukrijto, ju'u aapo'ik betana tu'ikue enchim si'imem alleetuane. Tua junuentune.